

XT/22
ADMODUM REVERENDI PATRIS
ANTONII VIEIRA,
E SOCIETATE JESU,
REGII IN LUSITANIA PRÆDICATORIS,
SERMONES
SELECTISSIMI, E-60.
F O E C U N D I T A T E
M A T E R I A R U M,
SUBLIMITATE, SUBTILITATE,
ET
ACUMINE CONCEPTUUM
ADMIRABILES:
IDIOMATE LUSITANICO CONSCRIPTI
ET TYPIS EVULGATI,
NUNC IN CARTHUSIA COLONIENSI
LATINITATE DONATI.
CUM TRIPLICI INDICE,
THEMATUM, LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
ET RERUM MEMORABILIUM.

P A R S Q U A R T A.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus JOSEPHI HUISCH, Bibliopol. M. DCC. LI.

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

Pro Bibl. Conv. Paderbornensis comparat. petiti quicq. Convo.

[Faint, illegible handwriting]

C e n s u r a

Adm. R. P. Fr. THOMÆ DE CONCEPTIONE,
Sacri Ordinis Carmelitarum, Qualificatoris Sancti Officii Inquisitionis.

Illustrissime Domine!

DE Mando Concilii Generalis Sancti Officii, vidi hanc Quartam Partem Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA, Soc. JESU, suæ Majestatis Prædicatoris dignissimi. Omnes legi sollicitudine & attentione quâ potui, quam & tam rite formati Tribunalis Qualificatoris obligatio exigit. Fateor, quod in Sermonibus hucusque magni Talenti Prædicatorisque admirandi nihil inveniat, quod censuræ crisis sagacissima, & attentio scrupulosa: cum enim tam subtilis sit sublimitate Conceptuum; tam clarus & elegans in verbis, quibus eos exprimit; & tum prædicando, tum scribendo efficaciter adeo persuadeat; tantus Veritatis Scripturarum, & SS. Patrum explanator in nullo à sanctæ Fidei nostræ sinceritate discrepet, omniaque sua dicta ad morum reformationem dirigat. Unâ tantum Censurâ Author dignus videtur, non propter Sermones, quibus prodit in lucem; sed quia non prodit in lucem cum Sermonibus suis omnibus: Cum enim in Prologo Tomi Primi promittat duodecim, tres tantum inveniuntur impressi, & nunc præsens Quartus. Et dolendum, morâ temporis oblivione sepeliri Opera, aureis characteribus æternitati transcribi digna. Sermonum horum Authori quadrare potest, quod de Magno Hieronymo dixit Cassiodorus, de Divin. lect. c. 21. *Planus, doctus, dulcis, parata copia sermonum ad quamcunque partem convertit ingenium: totum explicans, totum exornans, & per diversa disertus, semper æqualis incedens.* Finio dicens, quod Author in nullo Sermonum suorum verbum habeat superfluum, aut minus: & non potuit dicere minus; quia in singulis dicit, quicquid dici potest. Hæc mea est opinio & sententia. Ex Carmelo Ulyssiponenſi, 11 Februarii, 1684.

F. THOMAS DE CONCEPTIONE.

C e n s u r a

Adm. Rev. P. Fr. EMMANUELIS DE S. JACOBO,
Seraphici Ordinis S. Francisci, Qualificatoris S. Officii.

Illustrissime Domine!

Vidi hunc Librum, cui Titulus: Quarta Pars Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA, Soc. JESU. Prædicatoris per omnia Regiæ. In quolibet horum magna invenitur substantia, maxime spiritui attemperata Allegoria; methodus singularis, efficax, pura & sana doctrina, quâ Fidem illustravit in America; mores castigavit in Europa; Nationemque Lusitanam celebrem reddidit in Italia. In primo Sermone, de peccatore ad non amplius peccandum resoluta, quem Author majore attentione & patientiâ legi petiit, ita placet, quasi à reprehendendo abstinuisset: & ita reprehendit, quasi non placere, proposuisset: Et in omnibus dulcedine linguæ, suavem reddit reprehensionis amaritudinem; & doctrinæ efficaciam omnem à se abigit censuræ adulationem. Utrumque pari facit libertate, eloquen-

A P P R O B A T I O N E S.

tiâ, modestiâ & subtilitate: libertati non obstat modestia: neque modestiæ officit libertas. In hoc Opere habent Oratores, Theologi, Prædicatores & Statistæ, quibus studeant & proficiant; ita ut non plûs desiderent docti, neque bonis immixti Auditoribus malevoli habeant, quod carpant & sugillant. Denique cùm Sermones hoc Libro contenti SS. Patrum menti respondeant, sanctæ Fidei nostræ puritati consonent; malisque reformandis moribus utilissimi existant; petita ab Illustrissima Dominatione vestra licentia dignissimi videntur qui imprimantur, typosque sortiantur aureos. Ulyssipone, in S. Francisco, 14 Febr. 1684.

Fr. EMMANUEL DE S. JACOBO.

C e n s u r a

Adm. Rev. P. Fr. JOSEPHI A JESU MARIA,
Religiosi Capucini Provinciae Arabidæ.

Clementissime Domine!

Mandavit mihi Majestas tua, revidere hanc Quartam Partem Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA, Soc. Jesu, Majestatis Tuæ Prædicatoris dignissimi, & ex hac commissione, me à Majestate Tua, in Libri hujus Approbatione, Archi-Episcopo de Bahia substitutum cognosco. Porro grato recolens & æstimans animo honorem hunc, ob judicium, quod cùm antè de illo tulit magnus ille Præsul, dico, delatum mihi hoc casu honorem, longè majorem esse illo, quo Præsul ille modò gaudet; Gloriâ & prærogativâ manifestâ: si enim Majestas Tua, ipsi suo in Archi-Episcopatu contulit Mitram, mihi in hoc Libro dedit Coronam; sic enim mea illud agnoscit æstimatio: *Coronam mihi*, Job. 31. 35. Ex quo P. Antonius Vieira ingenium suum reposuit in Bahia, incomparabiliter ditiores inde veniunt Status illius classes: nam omnes usque modò, velut maximi ponderis & pretii onus, Volumen unum Sermonum ejus conferunt, quod cùm tantâ exuberet scientiâ & sapientiâ velut istud, casu quo in domo quadam commercantium attineretur, undè pro condigno redimendum esset, omni totius Mundi auro redimi nequiret; sic enim judicio suo aulico illud taxavit Regum sapientissimus: *Quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua.* (Sap. c. 7. v. 8.) Porro in volumine hoc, cùm sit quartum, invenio (quamvis in distantia infinita) similitudinem lucidissimam, quàm Prophetiam esse spero. Ad illustrandum Mundum, inquit S. Scriptura, creatum fuisse Solem die quarto: & ut P. Antonius Vieira cooperaretur ædificationi, & admirationi Mundi, in promovenda Gloria Dei, Volumen illud velut Solem emisit similiter die quarta. Quod Sol facit, Salomon expressit; & Salomon nostri hujus sæculi, idem, quod Sol facit, hoc suo facturus est Libro: *Lustrans universa in circuitu*, Eccles. 1. 6. Et plûs adhuc faciet, Divinâ favente gratiâ; ad apicem enim sacre suæ Societatis, Instituto respondebit; Gloriosa Patriarchæ sui facta iteratis repeti vicibus, effecturus. Instituto, suorum vivacitate verborum ad fines usque terræ penetrando: quo jam cum admiratione magna, vocumque suarum harmoniâ pervenit, quibus Sacre Religionis suæ filii continuò occupantur: *Et in Fines Orbis Terra Verba eorum*, Psal. 18. Et factis respondebit gloriosis; extimulabit enim omnes Librum hunc lecturos, ut dent laudem DEO, quod tam singularem Ministrum Evangelicum in sua creaverit Ecclesia; & hoc est, quod ejus S. Patriarcha semper & in omnibus continuò repetebat: *Ad majorem DEI gloriam.* Sermo primus spiritu tam sublimiter docto est dispositus, cum tam efficaci conscientias reformandi desiderio, tam impenso animas convertendi zelo, ut in eo nobis

A P P R O B A T I O N E S.

nobis Author exhibeat totum, quod in Sermonem primo Voluminis primi nobis reliquit observandum. In illo dixit cum Isaia c. 6. v. 8. Prædicatores debere esse velut nubes, è quibus fulgura, tonitrua egredierentur & fulgetra. Et hæc omnia in Primo Tomi hujus Sermonem præstat. Emittere fulgura, quæ peccatorum cæcitates illuminent: tonitrua, quæ vitas mortificet: & fulgetra, quæ culpas occidant, gravis, tremendus & admirabilis Sermo! & tam admirabilis, ut cum sit primus in Libri hujus quarti frontispicio, optimè de illo dici possit, quod instar Ezechielis aquilæ, & se, & tria alia volumina per propriè excedat: *Facies aquilæ desuper ipsorum quatuor*, Ezech. 1. v. 10. Et hæc mea opinio culpâ non vacaret, nisi ejus singularitas tam esset manifesta: Est enim Author tam unicus, ut à se solo possit excedi. In duobus Sermonibus de Mandato, sponsione suâ cecidisse videtur magnus quidam Aulicus & Auditor, qui ambobus auditis meliorem judicavit matutinum: fundante illo dubium in alterius docti ratione, affirmare audentis esse in hac Aula, qui melius prædicaret P. Antonio Vieira; occurrit statim, dicens: eundem esse Patrem, qui secunda vice prædicaret. Ego sanè impossibile puto dari posse judicium, quod differentiam ibi faciat, ubi vel maxima judicia se suspendunt. Verùm, ut conciliemus opiniones, debitum Authori præservando respectum, dico: Omnes Sermones ejus esse excellentes, quia omnes sunt sui; nam sicut tam eruditione dives est vena mineralis, undè hi doctissimi nascuntur partus, non deserit secundos, quin de primorum vivant alimentis; omnes enim sunt primogeniti, eximii sui Oratoris celebre conservantes nomen, qui scriptorum suorum spiritu nostras exagitando conscientias, supplet & restituit defectum vocis suæ in pulpitis; pro hac substitutione observans omnia, quæ advertit Seneca, Valerii Maximi scripta ponderans: *Tribus modis homines aggreditur, penetrando aures, demulcendo oculos, & animos invadendo*. Docto & judicioso invitat ad se aures, ad docendum clatè; Politico & discreto allicit ad se oculos, ad recreandum doctè; & doctrinali, Catholico penetrat corda, ad convertendum efficaciter: per omnia, & in omnibus existens admirabilis, ingenii sui subtilitate, discursus sui excellentiâ, styli tui facundiâ, rationum pondere, verborum suorum proprietate & puritate: Quia verbis spiritualibus elevat, discretis complacet, compassivis movet, affectivis attrahit, terribilibus compungit, & omnibus persuadet, mirabilis in omnibus omnis exaggerationis excedens hyperbolen. Proindè spero, Libros ejus in omnia Europæ idiomata transferendos, typisque mandandos; prout jam multi Sermonum suorum diversis sunt impressi; dicereturque cum Cassiodoro, in utroque sensu: *Habent hæc distributa præconium, conjuncta miraculum*. Nihil in hoc Libro invenitur, Regium offendens servitium, multa quæ regnum deprædicant. Hinc licentia petita debetur alacritati obedientiæ, quâ executus est, quod Tua Majestas illi imperavit. Neque dubito, quin Majestas Tua illam sit concessura, eò quod velut Rex tam justus cognoscat, quod si petitiones gratiæ, tantùm de Regio omnem suam habent dependentiam, in supplicationibus justitiæ Majestas videtur non habere Regalitem. Istud videtur mihi, Majestas Tua utique mandabit, quod sibi placuerit. E Conventu nostro, de Felici Itinere, 27 Febr. 1684.

F. JOSEPHUS DE JESU MARIA.

Licentia R. P. Provincialis.

Ego Antonius de Oliveyra, S. J. Provinciæ Brasiliensis Provincialis, ex speciali commissione mihi facta à Rev. P. Carolo de Noyelle, Præposito Generale, concedo Licentiam imprimendi hunc Librum, cui titulus: *Pars Quarta Sermonum P. Antonii Vieira*, ejusdem Societatis in Provincia Brasiliensi, Prædicatoris Majestatis suæ, per doctos & graves ejusdem Societatis Religiosos revisum & approbatum. In cujus rei fidem hæc literas patentes manu meâ subscriptas, & Officii mei Sigillo munitas dedi.

Bahia, 20 Julii, 1683.

ANTONIUS DE OLIVEYRA.

A P P R O B A T I O N E S.

Approbationes RR. PP. Prædicatorum.

Sermones Quarto hoc Tomo contenti, è Lusitanico Idiomate in Latinum versi, operâ & studio Venerabilium Patrum Carthusiæ Colonienſis P. Joannis Gräter & Godefridi Herding excellentes sunt; tum quia sunt Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira, Soc. Jesh. Prædicatoris Regis Lusitaniz dignissimi, Virique admirandi; tum quia in nullo à Catholica Fidei sinceritate discrepant, & ad morum reformationem haud mediocriter conducunt. Dignissimi ergo sunt, qui unâ cum reliquis à nobis hætenus visis, & forsitan proximè videndis; si præcedentibus similes fuerint (de quo prudenter dubitare nemo potest) auribus Characteribus æternitati transcribantur. Ità sentimus Anno 1692, 7 Febr.

F. ADRIANUS SCHOEN, Ord. Præd. SS. Theol. Magister.

F. PETRUS DIETZINGER, Ord. Præd. SS. Theol. Magister.

Quartus hic Sermonum Tomus, Adm. R. Patris Antonii Vieira, S. J. eisdem Verſoribus, quibus tres priores Tomi in Latinum ex Lusitano Idiomate translatus est, judicio Revisorum Theologorum dignissimus, ut typis divulgetur, & in publicum edatur. Colonia, 25 Febr. 1692.

F. LEONARDUS MESSEN,

Ord. Præd. Inquisitor Apostolicus, & SS. Theol. Doctor.

*Licentia & Extractus Litterarum Rev. Pat. D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Carthusiæ, nec-non Sacri Ordinis Carthusiensis Generalis.*

Venerabiles in Christo Patres!

Stim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionum Sermonum Admodum Reverendi Antonii Vieira, Soc. Jesh. à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de iure & statutis servandis: per me ergo non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat ad DEI honorem, & proximi ædificationem, quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Benè valete! Carthusiæ, hac 29 Martii, 1690.

Vester in Christo Confrater

FR. INNOCENTIUS, Prior Carthusiæ.

*Licentia Venerandorum PP. Visitorum Sacri Ordinis Carthusiensis
in Provincia Rheni.*

Nos infra-scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira, Soc. Jeshu, ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Carthusiæ Colonienſis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos, ad boni publici emolumentum typis mandari. Metzlich, suprà Treverim, 27 Octobris, 1690.

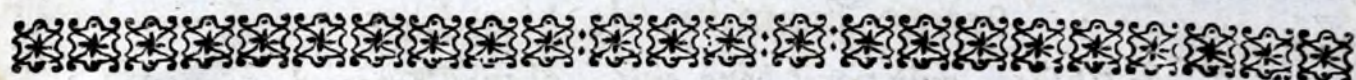
FR. MARTINUS SCHUE,

Prior Carthusiæ Trevirensis, ac Provinc. Rheni Visitor.

FR. JODOCUS SCHWAB,

Prior Carthusiæ Moguntina, ac Prov. Rheni Convisitor.

INDEX

INDEX SERMONUM ET THEMATUM, QUI IN HAC QUARTA PARTE CONTINENTUR.

- I. Sermo in Sabbathum quartum Quadragesimæ.
Jam amplius noli peccare. Joan. 8. Pag. 1.
- II. Sermo de Festo Expectationis Partûs Deiparæ.
Ecce concipies in utero, & paries Filium. Luc. 1. 25
- III. Sermo in Feriam Sextam post Cineres.
Diligite inimicos vestros. Matth. 5. 43
- IV. Sermo de Catenis S. Petri.
Tibi dabo claves Regni Cælorum. Matth. 16.
Vinctus catenis duabus. Actor. 12. 59
- V. Sermo de Omnibus Sanctis.
Beati mundo corde. Matth. 5. 75
- VI. Sermo de Dominica secunda Quadragesimæ.
Resplenduit Facies ejus sicut Sol : Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17. 101
- VII. Sermo pro Feria sexta post Cineres.
Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros ; Benefacite his, qui oderunt vos. Matth. 5. 119
- VIII. Sermo de S. Theresia.
Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Matth. 25. 140
- IX. Sermo pro Dominica quinta Quadragesimæ.
Si dixero, quia non scio Eum, ero similis vobis mendax. Joan. 8. 165
- X. Sermo de Mandato.
Eodem die occurrente Festo Annuntiationis.
Sciens, quia à DEO exivit, & ad DEUM vadit ; cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13. 180
- XI.

INDEX SERMONUM ET THEMATUM.

- XI. Sermo secundus de Mandato.
Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13. 203
- XII. Sermo pro Feria secunda Paschæ.
Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes? Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël. Luc. 24. 225
- XIII. Sermo in Exequiis Excellentissimæ Domicellæ Mariæ de Ataidæ.
Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 246
- XIV. Sermo de S. Rocho.
Beati sunt servi illi. Luc. 12. 260
- XV. Sermo de Epiphania.
Cum natus esset Iesus in Bethlehem Juda, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt. Matth. 2. 279

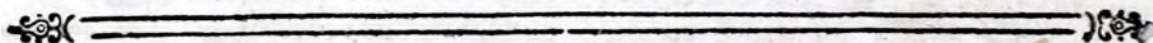
S E R M O

I N

SABBATHUM QUARTUM QUADRAGESIMÆ.

Dictus in Ecclesia Beatissimæ V. Mariæ de auxilio, Bahiæ,
Anno 1640.

*Author petit ab omnibus Librum hunc in manus accepturis, ut amore
Dei & sui, sermonem hunc de peccatore, ad non peccandum amplius
resoluto, cum attentione & patientia, quam materia
exigit, legant.*

Jam amplius noli peccare. Joan. 8.

§. I.

Alorum omnium maximum (non dico bene) malum, quod solum est malum, & summum malum, est Peccatum. Quemadmodum enim Deus summum essentialiter est Bonum: ita Peccatum, quia Dei est offensivum, summum est malum. Verum si inter peccatum & peccatum, quoad nos, dari potest comparatio & differentia: Peccatum futurum pejus & periculosius est malum. Peccatum præteritum & præsens, quia fuit, estque peccatum,

Pars IV.

summa est miseria; sed peccatum futurum, quia adhuc erit, præterquam quod summa sit miseria, summum involvit periculum.

Hæc, Auditores, utilissima est doctrina, quam Christus supremus Magister ac Dominus noster, velut documentum finale, in ultimâ præsentis Evangelii clausulâ nobis commendatam reliquit. Adduxerunt ad Christum in flagranti deprehensam delicto peccatricem, ut Christus, tanquam legis interpres, in eam pronunciaret sententiam. Et quænam seu qualis subsequuta fuit sententia? Non alia quàm à pietate &

A

Mi-

Misericordia Dei amore hominum hominis facti poterat sperari. Confudit accusatores propria ipsorum conscribendo peccata (solus enim Deus aliquos novit liberare, aliis formando processum) & absolutâ jam à peccato, de quo fuerat accusata, & ab omnibus; documentum breve, admirandum & divinum, quo illam à se dimisit consolatam, adjunxit his verbis: *Jam amplius noli peccare.*

Joan. 8.
v. 11.

Istud Christus felici illi mandavit peccatrici, in cujus admirabili historia judicium nobis per propriè repræsentatur Sacramentale, ad quod omnes peremptorio horum quadraginta dierum termino sumus citati. Omnes sumus peccatores, omnesque sacro hoc tempore personaliter, & non per alium, sacro huic tribunali nos sistere obligamur, ubi Christus ipse Judex invisibilis præsidet. Ibi existentes nos ipsi rei & accusatores, omnes nostras culpas spontaneè confitemur: Quod si corde verè contritio, & veracum detestatione peccati, proat oportet, uni Deo infinitè bono infiniteque offenso facimus, idem Dominus, qui accusatorum peccata hodie scripsit, è suis libris nostra delet: Nosque ex integro sibi reconciliatos & absolutos, intra misericordiæ suæ brachia colligit, & in gratiam recipit. Hic felicissimus est status, in quem virtute Sacramenti Pœnitentiæ restituntur omnes, quorum illud dignè recipiant: Velut etiam illa peccatrix Evangelica, quando ex ore Redemptoris audivit: *Nec ego te condemnabo.* Sed quamvis absolutio & gratia à præteritis liberat peccatis, non tamen quo ad futura nos à periculo affecurat. Contrâ præsentissimum illud recidendi in infirmitatem post sanitatem ac-

Joan. 8.
v. 11.

ceptam, & relabendi postquàm sumus erecti, Divinum nobis oraculum efficax præscribit Præservativum, exhortando nos omnes & singulos, velut ipsam peccatricem, ad deinceps non peccandum: *Jam amplius noli peccare.*

Istud unicum doctrinæ Christi fuit punctum (quod non solum est consilii, verum etiam Præcepti) cui & ego hodie unicè insistere intendo. Cùm enim Christus illud elegerit assumptum, nec mihi aliud eligere fas est. Sermonis ergo totius summè necessaria & utilis materia est ista. Peccator ad nunquam amplius peccandum resolutus. In Prima discursus mei parte omnium rationum & prætextuum fallaciam & fraudem illi detegam, quibus à diabolo ad continuanda peccata facile inducitur. In Secunda novum illi (quod nunquam fortè audistis) efficacissimum, validissimum, terribilissimumque inculcabo motivum, quod dari potest, ad nunquam amplius peccandum; *Jam amplius noli peccare.* Porro à Beatissima Virgine Maria, omnis semper peccati experte, velut à Matre peccatorumque Advocata petamus, ut pro utilissima hac resolutione necessariam nobis obtineat gratiam. Ave Maria.

§. II.

Jam amplius noli peccare.

AD non peccandum amplius, aut non peccasse unquam sufficiebat, peccatum offensivum esse Dei; & Deum esse, est: infinitam scilicet & ineffabilem bonitatem; infinitam immensamque magnificentiam; infinitam incomprehensibilemque Majestatem, infinitam sapientiam, infinitam omnipotentiam, infinitum, increatum, æternum, & incommutabile esse; solum esse à seipso; & ex hoc infinito amore

amore dignissimum, velut illum, qui solus se comprehendit, se amat; nec alio fine, seu respectu, quàm quod sit, qui est. Verùm quia luti nostri vilitas nativâ sibi ponderositate ad tam altè scandendum, & ad amandum purè sine proprii respectu commodi suâ grossitudine præpeditur; Spiritus S. naturæ nostræ fragilis & corruptæ infirmitati, ad quam primo peccato devenit, sese accommodans, ad non peccandum, quatuor nos docuit motiva timoris, tam valida, tamque notoria, quàm malè & perperam à nobis applicata: *Memorare novissimam tuam, & in æternum non peccabis*; enim verò quis hominum tam erit iudicii, rationisque inops, qui se certò mori urum sciens, nec quicquam ex hac vita præter opera, bona seu mala delaturum, & cum illis ante divinæ justitiæ tribunal rigidissimè judicandum appariturum; & latâ sententiâ, à qua non datur appellatio, nec executioni poni potest obex, vel æternum se Dei gloriâ fruiturum, vel eâdem æternum privandum semper & sine remissione igne infernali exurendum considerans; quis inquam hominum, repeto, nisi rationis iudicii que impos, horum quatuor motivorum fide vivâ & consideratione condignâ habitâ, tam erit temerarius & cæcus, ut audeat committere peccatum?

Cum itaque veritas hæc tam certa sit & infallibilis, ejusque consequentia tam sit rationi consentanea, tam utilis, & hinc timori, illinc verò desiderio speique humanæ tam consona; quænam, quæso est, aut esse potest causa, quod experientia quotidiana ostendat contrarium; sitque tam consuetudinarium hominibus id credentibus & consentientibus, peccare, in peccatis vivere, & peccata peccatis con-

densare? Nulla alia rei hujus causa existit, nisi quod quemadmodum Spiritus Sanctus quatuor nobis suggerit motiva excitandæ memoriæ; ita diabolus adinvenit, nobisque quatuor alia offert ad inducendum oblivionis lethargum: Illa excitant intellectum ut semper vigilet oculis apertis, ne consentiamus peccato. Hæc verò consopiant voluntatem, ut quasi languida & incuria, & cæca nos inclinet ad peccatum. Et quænam infernalium ista sunt quatuor motiva? Ut magis sint infernalium, omnia in veritate fidei & experientia sunt fundata. Primum est dilatio pœnæ; secundum fiducia misericordiæ; tertium propositum contritionis vel pœnitentiæ; quartum facilitas & promptitudo remedii. Quemadmodum Spiritus Sanctus nos refrænât memoriâ quatuor novissimorum; ita diabolus peccatori, & peccator sibi ipsi loquitur. Novissima Gloriæ infernalisque pœnæ non venient, nisi post iudicium; novissima iudicii non erunt nisi præviâ morte; novissimum mortis non erit nisi finiente vitâ: durante igitur vitâ meâ indulgebo voluntati, meis laxabo frenos appetitibus; & ne ex hoc mea periclitetur salus, securum me faciunt quatuor motiva, sic fundata & certa, mi fuerunt illa, quæ jam reculimus, & nunc videbimus.

§. III.

PRIMò ad faciliùs peccandum inducitur homo dilatione pœnæ, licet enim fide credat, quod Deus peccatum non relinquat inultum, nihiloseciùs videt per experientiam ordinariam, quod Deus non statim puniat. Hinc orta est notabilis consideratio, quæ Davidi incidit ad tollenda mundi peccata. Tantam Rex Sanctus videbat Dei leges violandi facilitatem

hominumque in peccata temerè ruendi inconsiderationem, ut sensus iste seu dolor ipsi quodammodo vitam eripuerit:

Pf. 118. Defectio tenuit me pro peccatoribus derelin-
v. 55. quentibus legem tuam. Prima expergefacti à somno consideratio & meditatio

erat, omni curâ & sollicitudine excogitare medium, quo peccatores tolli possent de mundo: *In matutino interficiebam om-*
v. 3. nes peccatores terra. Occurrit illi tandem medium efficacissimum quod dari poterat, quod etiam quâ tale in alloquio quodam Deo obtulit. Domine, inquit David,

consilio tibi præsto esse nequeo, neque infinita tua sapientia illo indiget: Non tamen zelus meus omittere potest, quin tibi aperiat medium quod mihi incidit, ut cesset peccatum, divinæque Majestatis tuæ offensa. Quàm diversum illud est arbitrium ab iis, quæ ordinariè adinveniri magnisque gratis præmiari solent, tantum pro commodis Principum & deprefione subditorum. Illud verò Davidis, tam Deo, quàm hominibus fructuosum & utile erat; & magis adhuc hominibus, quàm Deo, Deus enim non offenderetur, si homines à peccando abstinere. Quodnam verò medium erat, aut esse poterat, quo peccata tollerentur è mundo, & legis divinæ transgressor cessaret; propositionis verba dicunt: *Exurge Domine*

Pfal. 7. in ira tua. Exurge in precepto, quod man-
v. 7. & 8. dâsti, & Synagoga populorum circumdabit te.

Quoties divina Majestas tua offenditur, toties iratam se ostendat; & sicut comminatio pænæ annexa est præcepto, ita pariter executio pænæ jungatur peccato: quia homines pœnam non tardare, neque differri cernentes, omnes promptè obediētes servient Deo, nullusque peccare audebit. *Exurge in ira tua: Exurge*

in precepto quod mandâsti, & Synagoga populorum circumdabit te. Ad hoc alludit Poëta:

Si quoties peccant homines sua fulmina mittat.

Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Si toties, quoties peccant homines, fulmen è cælo delinquentem feriret, finem fulmina acciperent. Verùm non dixit, nec intulit benè. Si toties, quoties peccant homines, mox fulmen è cælo peccantem correptum exureret, non finirentur, sed adhuc fulmina superessent: quæ finem acciperent, vel essent homines vel essent peccata, sed certum est, quod forent peccata, & non homines. Si enim pœna conjuncta esset peccato, nullus hominum adeò foret cæcus, ut rueret in peccatum. Istud per modum consilii David proposuit Deo. Quid verò respondit illi Deus? Mox ipse illud innuit David. Deus idem respondit illi, quod dicunt sibi, qui in dilatione pænæ confisi, ad continuanda animantur peccata: *Deus judex* Ibidem v. 12.
justus, fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies? Deus (inquit peccator, verbis divinis ad appetitûs sui placitum abutens) quamvis justus sit judex, & tam fortis, ut nullus peccator & delinquens ejus possit evadere manus, ipsius nihilominus valde pium est cor, & multum longaminis patientia: & quamvis peccata nostra sint quotidiana, ira tamen ipsius non exardescit quotidie: *Nunquid irascitur per singulos dies?*

Isto fundamento judiciosè dixit Tertullianus, quod Deus in sua ipsius patientia patiatur: *Deus sua sibi patientia detrahatur* Tertull. v. 12.
quia eo ipso quod talia patitur, occasio datur ut justitiæ ipsius timor evanescat, autho-

authoritatisque respectus deficiat. Oza intentione quamvis bona ausus contingere arcam Testamenti, ipso mox instanti luens temeritatem mortuus corruit in terram. O si Deus illud semper aut sapius faceret, peccataque statim paratâ solverentur monerâ, quàm cautè & timorâtè se gererent homines in peccatis, quàmque illis ligarentur manus etiam in dubio peccati! cur putatis peccâsse Adamum de fructu verito comedendo, cùm Deus comesturo mortem fuerit comminatus? Quia vidit comedisse Evam, nec tamen fuisse mortuam: sic nec ego (argumentabatur Adam) quamvis comedam, non moriar. Veniat fructus, satietur appetitus, oblectamentis indulgeamus. Istud fecit Adam: idem nos filii ipsius imitatur. Consideratio, inquit textus sacer, quâ homines peccata jam commissa audacter novis accumulanti, est ista: *Peccavi, & quid mihi accidit triste?* Peccavi, nec mihi quicquam ex hoc afflictivum evenit: vivebam, & adhuc vivo, ut antè; valebam benè, & valeo adhuc ut antè; domum redi, neque ex hoc collapsam, neque filios meos sub illâ mortuos & sepultos, velut Job, reperi; greges non abegerunt hostes, occisis pastoribus & mancipiis: Sementi non defuit pluvia, quæ irrigaret, neque Solis æstus, qui fertilem redderet: missa ad granarium frumenta fuere conservata: navi commissa ad transportandum, salva appulerunt ad portum: omnia mihi denique cessere tam prosperè, ut ipso, quo peccavi, die, in domo lusoriâ semper sim lucratus; lite mihi exortâ favorabili gavissus fuerim sententiâ: supplicare compulsus, exiverim benè expeditus: & si manum exosculari debuerim Regis, oculis me semper respexerit benignis. Si

igitur, nec in vitâ, nec in bonis, nec in honore & famâ, quicquam mihi nocuere peccata; quare non iterarem peccata? Peccabo ut ante & adhuc amplius.

Sic discurrendo plus minusvè expressè homines, ad continuanda prouunt peccata. Sed attendite, quid illis Spiritus Sanctus dicat: *Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus est enim patiens redditor.* Ne dicas, peccavi, & nihil mihi mali accidit: quamvis enim patientia Altissimi multo dissimulet tempore, neque statim ulciscatur injuriam, debitumve exigat, tandem capitale cum censu rapit. Redditus vocat Tertullianus, *Peccati censum*. Porro S. Gregorius reddituum illorum summam declarans, tam rigidam intolerabilemque iudicii executionem futuram asserit, quàm larga ante & longanimis fuit patientia Dei, in dilatione pœnæ: *Tanto strictior in iudicio iustitiam exigit, quanto largiorem patientiam antiè iudicium prorogavit.* Eheu, quomodo nos homines patientiâ Dei nos decipimus, quæ quò magis dissimulare videtur, minus evaditur. Deus Fratricidium Caini permitiendo non statim morte punivit: sed exul mox à facie Dei, & vagus per mundum, omnibus odiosus & horribilis, in summa ignominia & miseria, in nemore quodam fera reputatus infelicitissimè proprii Nepotis sui Lamech manibus peremptus occubuit. Dissimulavit Deus inobedientiam Saulis, Sacerdotalisque officii usurpationem, nec non odium & ingrati tudines, quibus persecutus est innocentiam, & merita solvit Davidis, cui honorem, vita debebat & coronam: Verùm ipsos interrogate Gelboe montes, quàm luctuosa fuerit ipsius Saulis cata-

Ibidem.

Tertull.

S. Greg.

Ecclef.
5. v. 4.

Rophe; dum propudiosè profigatus, proprio sibi ense vim intulit, mortuusque ex muro Civitatis ab hostibus fuit suspensus. Permisit Deus rebellis suo Parenti & Regi Absalonis ambitiones & Aulicias; nec non impia, ab omni lege divina & humana aliena Achitophelis consilia: sed unum propriis manibus ex domus suæ trabe videbitis suspensum; alterum per proprios capillos arboris brachiis comprehensum & illaqueatum, tribus lanceis in corde transfixum. Toleravit Deus Regis Achab Idolatrias, Uxorisque ipsius Jezabelis persecutiones Prophetarum, & falsa contra Naboth data testimonia, raptamque mediante perjurio hæreditatem; verum uterque tandem infami fine & regno & vitâ fuit privatus: Ille sagittâ trajectus, hæc è palatii sui fenestrâ præcipitata: hujus devorârunt carnes & ossa, illius linxerunt sanguinem canes. Nabuchodonosoris superbi, Antiochi sacrilegi, & Judæ proditoris exempla prætereo: unum in brurum conversum, alium vivum à vermibus comestum; tertium medium crepantem infelicemque cum visceribus animam evomentem: omnes tres longanimiter quidem tolerati, sed tandem severissimè puniti: ut nemo in pœnæ dilatione fidat, quæ si tardat, semper appropinquat, tarditatemque rigoris usurâ compenfat.

§. IV.

SECUNDUM motivum homines ad peccandum & continuanda peccata alliciens & quasi invitans, est fiducia seu præsumptio de misericordia Dei. Nul- lum in Deo attributum magis omnes deprædicant Scripturæ, quàm ejusdem misericordiam, magnam, infinitam, im- mensam. Non solum Deum vocant

miseriordem, sed miseratorem: *Mise- ricors, & miserator*; & quasi multipli- câset se ipsum, ad multiplicandas mise- ricordias, dicunt; quod *multum sit ad ig- noscendum*: eidem misericordiæ, licet sit una, nomen ei imponunt multitudinis: *Secundum multitudinem miserationum tua- rum*. Et tandem quia multitudo constat in numeris; misericordiam Dei in- numerabilem asserunt: *Cujus misericor- dia non est numerus*. Quid igitur mirum, quod multiplicante se Deo ad ignoscen- dum, homines pariter veniæ multipli- cent materiam, quæ sunt peccata, & non curent peccatis accumulare peccata? Nam licet numerus eorundem sit mag- nus, numerus innumerabilis, & multi- tudo sine numero misericordiarum Dei semper est major. In tantum radicans, tamque profundè infixus est ille in fidu- cia misericordiæ Dei peccati despectus, ut si ego (inquit de se loquens S. Augu- stinus) persuadere contenderem homini- bus, ut Deum, Justitiæque ipsius exti- mescendo rigorem desistant à peccando; quispiam in Scripturis versatus contrà me insurgendo, in faciem regerere non dubitet: *Quid me terres de Deo nostro?* *Ille misericors, & miserator, & multum misericors*. Cumque tanta & talis sit mi- sericordia, quod est de fide; quamvis peccemus, & amplius peccemus, & pecca- ta iteremus, condonatio semper sequetur.

Istud multi dicunt peccatores, idem- que faciunt omnes, quamvis non dicant. Estque res super omnem admirationem & exaggerationem notabilis, quod cum Deus cælum polliceatur & beatitudinem; & nihil dare possit diabolus præterquam quod habet, quod est infernus; cum Deus tam sit bonus, & diabolus tam malus;

Deus

Deus tam pulcher, & diabolus tam deformis, nihilominus tot animas fascinatas teneat & captivas, quæ Deo derelicto amicitiam ineant cum diabolo. Palatius, doctissimus Scripturæ interpres, tamque pius quàm eruditus, huic respondendo admirationi aliquid dicit, quod ex nomine, quod illud declarat, utrum ad hunc locum referendum esset, dubitavi. Verùm quia subsecuti ipsum Commentatores illud velut scitu dictuque dignissimum allegant; tacendum mihi non putavi. Dicit itaque Author ille gravis causam, cur multæ animæ relicto Deo familiaritatem ineant cum diabolo, esse, quia diabolus aliquam habet sollicitatricem, quâ agente tam sagaciter, dextrè, callidè, & blandè imponit & illudit hominibus, ut suis astibus, promissis & illiciis irretiat & attrahat animas. Et quænam sollicitatrix seu ministra est ista? Quænam incentrix illa tam potens, ut diabolus hujus opera intellectum decipiat, voluntatemque captivet? Num fortasse una est Circe, vel aliqua Medæa larvis incantationibusque suis homines demerans? Num Furia quæpiam infernalis in Angelum transfigurata lucis, quæ lenociniis spebusque vanis metum ejusdem auferat inferni? Non ex inferno, neque ex terra, neque solum ex cælo, verùm prodit ex sinu & visceribus ipsius Dei, qui cælum fecit & terram. Est ipsa (quis tale quid sibi imaginaretur?) Ipsa inquam est misericordia divina, quam homines summâ temeritate & impudentiâ sollicitatricem sive lenam faciunt diaboli, quâ mediante familiaritatem cum eo ineunt: *Immane flagitium est, misericordiam Dei facere lenam diaboli; & quod per misericordiam, per quam Deo conjun-*

Palat.

gi debueras, diabolo conjungaris. Enormius atrociusque dari nequit sacrilegium, neque horribilior impiæ cæcæque malitiæ excessus, quàm misericordiam Dei lenam facere diaboli, & ejusdem occasione misericordiæ, per quam homo magis se unire deberet Deo, familiaritè sese associare diabolo. Tantum igitur, tamque execrandum est, quod omnes isti faciunt, qui solâ Dei misericordia freti, pro eo quod veniam peccatorum petere deberent, majori audacia, excluso timore in eis perseverant.

Audiant sic misericordiâ delusi, quod idem ipse misericordiarum Pater ipsis insonat: *Ne adjicias peccatum super peccatum, & ne dicas: miseratione Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Et quare Domine? Si peccata nostra fuerint multa, tua verò misericordia modica & parva, argumentum haberemus de venia diffidendi: sed cùm misericordia semper sit magna, omnibusque peccatis nostris major, quantumcunque illa accumulemus; quare confisi non ageremus securi, cum semper nobis ignoscet tua misericordia? Ipse Deus rationem dat, & tam divinam velut suam: *Misericordia enim & ira ab illo citò proximant.* Ne nimium meæ fidatis misericordi, (inquit Deus) Misericordia enim & Justitia subito sibi in me consociantur. Admirabilis sententia! in Deo, cujus natura & essentia est simplicissima, totum idem est, quia totum Deus est: nihil verò in Deo magis inter se unitum & identificatum, neque magis unum & idem, quàm misericordia & justitia. In Deo Pater est Deus, Filius est Deus, & Spiritus S. est Deus, misericordia est Deus, justitia est Deus: sed Pater, Filius, & Spiritus

Eccles. 5. v. 5. 6.

Ibidem v. 7.

rus sanctus quamvis sint Deus, & idem Deus, realiter distinguuntur: Misericordia verò & Justitia nullum patiuntur distinctionem. Pater est Deus, sed non est Filius; Filius est Deus, sed non est Pater; Pater & Filius sunt Deus, sed non sunt Spiritus sanctus: Spiritus S. est Deus, sed non est Pater nec Filius. Misericordia verò & justitia in Deo tali modo sunt Deus; ut eadem justitia sit misericordia; & eadem misericordia sit justitia. Hinc celebrem illam Davidis intelligimus sententiam, quæ ænigma potius, quàm sententia videtur: *Semel locutus est Deus, duo hæc audi.* Deus, inquit David, unum dixit, & ego duo audi. Quod auditur, benè auditum, est idem quod dicitur: si ergo Deus tantum dixit unum, quoniam pacto ram sanus Auditor David audivit duo? Idem David se explicavit, sed nescio utrum se magis implicarit: *Duo hæc audi.* *vi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera sua.* Quod audiui (inquit David) est, quod Deus omnipotens misericordiam habet & justitiam, quibus cuique operum suorum merita retribuit. Benè igitur audivit David, & dixit quod audiverit duo, quia Deum justitiam & misericordiam habere audivit: verum si ille audivit ista duo: *Duo hæc audi;* quomodo Deus unum tantum est locutus; semel locutus est Deus? Quia hæc est differentia, quæ inter Deum & homines datur in realitate seu apprehensione misericordiae & justitiae divinae: quoad nos & in apprehensione, quâ misericordiam & justitiam divinam consideramus, sunt duo; & hinc: *Duo hæc audi.* Verum in realitate, quâ eadem misericordia & justitia divina est in Deo, tantum unum est; & hinc: *Semel locutus*

est Deus. Quoad nos misericordia & justitia duo sunt; quia apprehendimus misericordiam velut misericordiam, & justitiam velut justitiam à misericordia distinctam: Verum quoad Deum, in ipso sunt realiter identificata, sine omni distinctione; In Deo enim justitia est misericordia, & misericordia est justitia.

Cum itaque tam sit inseparabilis, tamque intima, non dico unio, sed unitas binorum horum attributorum divinarum, à quibus absolutio seu condemnatio omnium peccantium dependet: videte nunc, an non salutare nobis, Deoque dignum sit consilium, quo tam seriò nos idem admonet & hortatur, ne accumulemus peccata super misericordiam, de sua præsumendo misericordiam; qui misericordia & justitia in Deo sibi valde sunt propinquæ: *Ne adjicias peccatum super peccatum: & ne dicas, miseratio Domini magna est; misericordia enim & ira ab illo citò proxima.* Tanta nihilominus humana est cæcitas & malitia, ut cum misericordia & justitia tam sibi sint proximæ, non hæretici tantum, verum etiam Catholici medium adinvenerint eas separandi. Hæretici Marcionistæ misericordiam Deo tribuebant, aut non justitiam eò quod alienum ab ipsius bonitate putarent, punire: ac si ad hoc bonus esset Deus, ut homines impunè essent mali; uti optimè eos redarguit Tertullianus. Et Catholici majore adhuc absurditate & incongruentiâ, cognoscentes & confitentes Deum esse misericordem & justum: *Misericors* *Dominus & justus;* quid faciunt? Deum per medium dividunt (inquit S. Basilus) *Deum ex dimidia tantum parte agnoscunt.* Unde sequitur, quod facilè peccando contra dimidium, quo cognoscitur misericors;

Psal. 61. v. 12.

Ibidem v. 13.

Psal. 114. v. 5.

Basil.

ricors; alterum dimidium non curent, quasi iustum esse non crederent. O quam sapienter egissent homines, qui eam nunc divisionem faciunt, si contrariam fecissent ante! sic illam faciebat David proprio jam peccato cautior factus: *Domine me-*
 Ps. 70. *morabor iustitiam tuam solum;* q. d. Ego de-
 v. 16. *inceps tuam tantum recordabor iustitiam.* Et quare non ejus misericordiam, tot ante à divina misericordia favoribus receptis? Eandem ob causam, ne illam abuteretur. Solius iustitiæ divinæ memor, ac si misericordia deesset; timendo peccare, consequitur salutem. E contrario solius misericordiam divinam memores, ac si iustitiam non haberet, proni in peccata & consequenter in damnationem ruunt. Et istud omnibus de misericordia Dei præsumen-
 tibz accidit.

§. V.

Tertium motivum homines ad facilius peccandum, & ad continuanda multiplicandaque peccata inducens, est propositum contritionis & doloris. Ego, inquit peccator, pecco nunc, & peccabo, non tamen semper in peccatis perseverandi animo, sed intentione propositoque firmo dolendi postea, pœnitentiamque agendi ex toto corde, de illo ipso quod nunc operor. Tali modo talique suppositione omnis homo ad peccandum se resolvit, qui aliam vitam credit. Hoc ita declaravit admirabiliter quidam eorum in peccatis complex, multò tamen magis in contritionibus & pœnitentia exerci-
 Psal. 7. *tatus; Ecce parturit injustitiam; con-*
 v. 15. *cepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Peccator (inquit David) quando se resolvit ad peccandum, concepit dolorem & peperit iniquitatem. In productione & nativitate rerum animatarum, conceptio

Pars IV.

semper præcedit partum, & partus sequitur conceptionem: idem usum venit in peccato. Homo determinans se ad peccandum, concipit peccatum, & patrandum, seu in effectum deducendo illud peperit: *Concepit dolorem & peperit iniquitatem.* Verum benè in se considerata ista verba implicationem involvere videntur naturalem. Conceptio & partus ejusdem semper sunt speciei: si partus est homo, etiam conceptus fuit homo; si partus est leo, etiam conceptus fuit leo; & si partus fortè sit monstrum, sicut omne peccatum est monstrum, similiter conceptus fuit monstrum. Si igitur David inquit, quod peccator peperit peccatum, *Peperit iniquitatem;* quare consequenter non dicit, quod concepit peccatum, sed concepit dolorem: *Concepit dolorem?* Quia hoc modo & suppositione omnis homo fide præditus se resolvit ad peccandum. Primò concepit dolorem futurum, scilicet contritionis futuræ, proposito dolendi facto de peccato, quod jam committere determinavit; & sub hoc jam concepto doloris contritionisque proposito, tamquam salvi conductus & immunitatis à pœna syngrapha, posito metu præsumptuosè delinquit. Novit utique peccator Christianus, quod peccatum occidat animam, eamque ad infernum condemnet. Verum delinitus & victus à concupiscentia, quasi se apud animam suam purgando, sibi ipsi loquitur: scio equidem, anima mea, quod peccando te occidam & ad infernum condemnem: verum si modò te occidam, condemnemque te peccando, postmodum dolore & pœnitentiâ te resuscitabo & redimam: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.*

Contractum illum seu pactum nimis
 B quàm

quàm temerarium & inconsideratum, pejusque intellectum, teste Isaia, homines cum morte pangunt & inferno: *Isa. 13. Audite verbum Domini viri illusores: 14. 15. dixistis enim, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Sic percutientes fœdus cum diabolo & peccare paratos, non illusos, sed illusores Deus vocat: *Viri illusores*; Quia non solum non deceptos se à diabolo, sed ipsum diabolum se decipere putant. Modò peccando ipsi donant animam, ut illam postea dolendo pœnitendoque repetant; & hoc modo seu arte diabolo, & non ipsis illuderetur. Sed conditiones examinemus. Quod homines timere possunt, quodque timorati omnes merito timent, est, quod mortui in peccato tendant in Infernum: hinc fœdus & pactum cum diabolo super morte & inferno percussum & initum est: *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Vigore fœderis cum morte, promittit illis diabolus non defuturum illis tempus suum complendi propositum, doloremque & contritionem eliciendi de peccatis: & vigore pacti cum inferno initi, securos illos futuros persuadet diabolus, quod nullatenus eò sint deventuri; omnis enim ante mortem de peccatis suis verè contritus & dolens, certus est, se evasurum infernum. Si igitur conditiones istæ hoc modo practicæ tam utiles sunt hominibus, diaboloque illis illuditur, quoniam, quæso, pacto idem diabolus tam callidus & sagax, tam temerè sub hisce conditionibus fœdus ineat? Quia sub illis illusos, totaliterque perditus, non est ipse, sed homo. Maxima, stylusque diaboli suis in contractibus cum hominibus (inquit S. Basilii) ex parte nostra hanc conditionem habet,

ut demus illi præsens subappromissione futuri ex se: pecca modò, dole postea; & quoniam præsens facile est & certum; & futurum contingens & difficile; hinc sequitur quod tempore præsenti, quod est emendationis, omnes peccent; & tempore futuro, quod erit reddendæ rationis, in pœnam ipsius peccati, rari, vel nullus pœniteat.

Enim verò adhuc amplius quiddam agit diabolus, quàm in verbis Davidis consideravimus: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Natura delectationem constituit in conceptu, & dolorem in partu: vice versâ diabolus delectationem in partu, dolorem verò collocat in conceptu. Delectationem ponit in partu, quod est peccatum: quia quodlibet peccatum, in quacunque peccati specie, semper comitatur delectatio: dolorem verò ponit in conceptione, quia in determinatione peccandi nobis suggerit, & concipere facit dolorem futurum de peccato commissio. Et quoniam appetitus humanus tam cæcè ducitur à delectabili, hinc peccato, cui inest delectatio & perditio, tempus tribuimus præsens: dolorem verò, cui inest remedium & salus, relinquimus futuro. Hoc modo ipsa nostra proposita, quæ contritiones vocamus, sunt condemnationes; ipsæque peccata, quæ ex confidentia ipsorum committere resolvimus, eorundem nobis falsitatem ob oculos ponere deberent. Proposita illa vel falsa sunt exempla, quare illis fidimus? Si autem sunt vera, & sunt proposita contritionis, quare non statim conterimur, dum adhuc tempus non peccandi habemus? Certum est, quod nec proposita sint proposita, nec contritiones dicendæ contritiones; quia proposita sunt contritionum, quæ non erunt; consequenter nec propositorum nomine digna. Verum

rūm supposito, pactum illud factum esse cum inferno: *Cum inferno fecimus pactum*; In ipsum descendendo infernum quomodo ibidem servetur videamus? Num in carcere isto infernali, in terribilissimo & tenebricoso ergastulo aliquis invenitur Christianorum? Valde multi. Respondeat mihi aliquis. Homo infelix, quisque es, si fuisti Christianus, adhuc talis es, character enim Baptismi animæ impressus est indelebilis. Si igitur es & fuisti Christianus, & credis quicquid S. Mater Ecclesia credit, quare Fide Sacramentisque non est usus; quare doctrina exemplisque Evangelii, quæ toties audivisti non est usus; & quare tandem damnatus fuisti? Ob mea peccata. Et nunquid sciebas, quod peccata, immò unicum peccatum sufficiat ad præcipitandum in infernum? Omnia ista sciebam: sed & veram contritionem sufficere sciebam, ut Deus ea condonet: & hæc habitā notitiā, quoties peccare determinabam, cum magnis pœnitendi postea propositis fiebat. Tot igitur factis contritionis propositis, quare non fuisti contritus? quia ista deceptio huc nos traxit omnes. Duo isti juxta me ardentes, duo illi fuerunt Fratres, Summi Sacerdotis Heli filii Ophni & Phinees, & quæ tales sufficienter eruditi & in omnibus fidei salutisque mysteriis instructi. Reprehendebat eos Pater eorum, mandans ut mores corrigerent, & de peccatis pœnitentiam agerent; respondebant illi: *Cum senuerimus, tunc pœnitebimus*; Quod quia Juvenes erant, nunc libertati fræna laxare, tunc verò pœnitentiam acturi essent. Verum mors veniens Nunc, prævenit illud Tunc. Contritiones & proposita abierunt in ventum, & animæ descenderunt in infernum. Hic jam ardent à bis mille & septingentis annis, & arde-

bunt mecum, qui similiter rationes meas disposui, quousque Deus fuerit Deus.

Christiani, sumpro hinc exemplo, ne similiter nostris confidamus propositis. Propositum contritionis conjunctum cum resolutione peccandi, nec est contritio, nec propositum: resolutio enim peccandi, proposito contritionis contradicit, & peccatum præsens contritionem dissolvit futuram. Quod si proposita non peccandi, etiam in gratia Dei facta, parum sunt secuta, proposita pœnitendi de peccatis facta, dum peccare volumus, actualiterque peccamus, qualem habere possunt firmitatem? Firmiora nunquam in mundo facta fuere proposita, quàm fortia illa S. Petri, non in ore solum, sed quod rarò conjungitur, in ore simul & in gladio. Et quid dixit S. Petrus? *Et si omnes scandalizati fuerint in Te, ego nunquam scandalizabor.* Domine, licet omnes fidei, amorique Tibi debito defuerint, ego nunquam deero. Quid amplius dixit? *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non Te negabo.* Et si necessitas etiam exegerit, vitam sanguinemque tecum profunderem; potius moriar, quàm Te negabo. Nunquid heroica magis & cordata, Splendidiùsque declarata esse poterant proposita? Non poterant. Cumque essent tam constantia, totiesque repetita, & vera tanquam ex toto corde facta, nondum sex transierant horæ, quando labendo & relabendo iterumque cadendo, non minùs quàm tribus vicibus suum negaverat Magistrum. Porro si proposita non peccandi finiuntur negando Christum, quid ab illis, quæ actualiter peccando, Christumque negando incipiunt, sperari potest? Peccata Petri subsequuta fuit contritio, quia fuerant proposita non peccandi, cum esset in gratia: sed peccanti cum pro-

Matth.
26. v. 33.

Ibidem
v. 35.

posito pœnitendi postea, unde veniet contritio, si illam neget, ipsoque demereatur peccato? Peccabitis uti peccatis; sed non pœnitebit is, sicut promittitis.

§. VI.

Quartum ultimumque motivum, quo excœcati homines in peccatis perseverare non formidant, quamvis infirmitatem mortalem cognoscant, facilitas & promptitudo est remedii. Christus Dominus noster fragilitati condescendendo humanæ, peccatis post Baptismum commissis in remedium eorundem confessionem reliquit. Hinc Sacramentum Pœnitentiæ, secunda post naufragium tabula, quâ homo salvus evadere possit, appellatur. Verum quemadmodum nimis magna temeritas esset, voluntariè se projicere in mare, tanquam securum mediante tabulâ perveniendi ad portum; major verò adhuc temeritas foret ejusdem tabulæ fiducia magis, magisque sese immergere undis: sic faciunt, qui sub Confessionis prætextu, sese præcipitant in peccata, dicentes: Confitebor; & sic peccata peccatis accumulunt.

Ego hoc ipso, Confessionis remedium promptum valde & facile non negabo. Nonne facile est medium curare tantum verbis, si hoc inventum esset per superstitionem, si per artem? Ex hoc genere est, & gloriôsè quidem, remedium Confessionis. Non solum ab aliquibus, sed ab omnibus, quamvis lethaliibus, sanat vulneribus; non tantum pauca, seu multa, sed omnia, licet innumera, curat; immò taliter, ut curet omnia, quot gravatur infirmus, nullo excepto; nam uno tantum excepto, non curatur ullum: porro totum hoc facit Confessio, non longe temporis tractu, sed instanti, & sine alio, ex nostra

parte applicamento, quàm verborum usu. Propheta Osee homines cohortans, ut ad Deum sese converterent, sic inquit: *Convertimini ad Dominum, & dicite ei, omnem aufer iniquitatem.* Nihil itaque faciendum aliud, quàm dicendum Deo, ut nostra tollat peccata, & non al qua, sed omnia: *Omnem aufer iniquitatem;* Et si Deus ex parte sua, omnia à nobis tollat peccata, quid nobis ex nostra agendum est parte, ut ipse ea tollat? Idem Propheta illud jam dixit, estque notabile: *Tollite vobiscum verba.* Diversimodè valde eodem Osee tempore alii loquebantur Propheta in lege veteri. Alii dicebant: *Tollite hostias; offerte sacrificia,* quibus justam ipsius metigeris iram, ut vestra vobis peccata condonet. Si igitur Prophetæ alii dicebant: *Tollite hostias;* quare Osee inquit: *Tollite verba?* Quia Osee in hoc textu, prout cum Ruperto inquit Glossa, prophetice de Confessionis Sacramento loquebatur, quod Christus in lege gratiæ erat instituturus; & ad obtinendam peccatorum indulgentiam mediante Confessione, ex parte nostra nihil requiritur aliud, præterquam verba (non informia, sed formata) quibus illa confitemur. Egregiè Rupertus: *Non dico, tollite vobiscum multitudinem hircorum aut vitulorum, sed verba, quæ consequi potestis, sine dispendio rerum: verba Confessionis Deo pro salute vestra sufficiunt, pro iniquitatibus vestris satisfaciunt.* Nunquid facilius quippiam dari potest?

Tam profectò facilè & expeditum hoc medium est, ut referente S. Augustino, sui temporis Gentiles objecerint Christianis dicentes; non posse bonam esse legem illam, quâ tam facilè remitterentur peccata, foret enim licentiam dare peccandi. Istud ita ignorantes asseverabant Barbari; cogitatio-

Osee. 14.
v. 3.

Ibidem.

Ps. 98.
v. 3.

Rupert.

rationisque blasphemiam, scandaloso Christianorum multorum justificare poterant exemplo, qui sic Confessionis facilitate abutuntur, ac si esset licentia à Deo data peccandi quantum liberet. Quà super re Sanctus Augustinus informavit Gentiles, tantum abesse à Confessionis facilitate peccatum; ut novum potius sit frænum ad coercendum peccatum. Quemadmodum enim in Confessione tantum remittuntur peccata, nunquam amplius peccare solventi; si in peccato violatur lex, quâ Deus peccare vetat, in Confessione non solum eadem lex comprobatur: verum ipsi novam nobis ponimus legem, qua nos ad non reincidentum in peccata, seu alia non committenda obligamus. Tam ingeniosa Confessionis fuit inventio; vel verè ram divina; ut cum ex parte una portam aperiat veniæ; ex altera eandem claudat peccato. Si domos duos habeat introitus junctos, eadem portâ, quâ panditur unus, claudi potest alter. Idem in Confessionis Sacramento fecit Deus. Quemadmodum enim Confessio vera essentialiter includit commissorum detestationem peccatorum, firmumque non amplius peccandi propositum: detestatione portam aperuit peccatis præteritis, & proposito non peccandi januam clausit futuris.

Ex hoc nunc intelligere incipient plus æquo Confessionis remedio confidentes, quàm erronea & deceptorum eorum sit fiducia. Confessio vera & fructuosa debet ducere secum confitentem, & illam constituere totum, & pro semper ad pedes Dei: si non ducit secum confitentem, non est Confessio. Ecce quod Osee dicebat, & nondum advertistis: *Tollite vobiscum verba, & dicite: omnem aufer iniquitatem.* Ut Deus vobis remittat peccata, non solum

inquit, ut verba feratis ad confessionem; sed ut illa feratis vobiscum: *Tollite vobiscum verba.* Si enim verba confessionis vos non fertis vobiscum, & illa non adducunt vos secum, Confessio non est Confessio, sed tantum verba. Abelis sacrificium quare placuit Deo? Quia secum ducebat Abelem. Illud verò Caini quare reprobavit Deus? Quia comitem non habebat Cainum. David dixit ad Nathan: *Peccavi.* Idem similiter Saul dixit Samueli: *Peccavi;* Cumque idem esset verbum, Davide absoluto, Saul remansit sub reatu: David enim suam secum tulit Confessionem; Saul verò minime. Videant nunc qui ad horam usque mortis suam differunt Confessionem, utrum eorum verba possint ipsos ducere secum, quando jam amplius sibi non sunt præsentis. Ecce quare tot sine confessionibus, vel cum confessionibus, quæ non sunt confessiones, mori cernimus. Justa enim Dei pœna est, ut qui peccavit confessionis fiduciâ, ei desit, vel non profit Confessio.

Habitatores Jerusalem licentè & effrænes, & quasi nullâ sibi positâ lege in peccata ruebant: hæc solâ fiduciâ freti, quod Deus templum suum in Jerusalem haberet. Deus (inquiiebant) Templum suum in nostra habet civitate. Defendet ergò domos nostras; ne perdat suam. Sed ecce quid sic sermocinantibus Propheta Jeremias prædicavit: Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est;* Jerem. 7. v. 4. Vos confidentes in templo Domini homicidia, furta, adulteria committitis, ac si ipsum templum ad liberius peccandum licentiam vobis indulgeret, securitatemque promitteret; ast scitote, quod omnis illa vestra fiducia fallax est & erronea, & finaliter vos decipiet: *Nolite*

confidere in verbis mendacii. Peccanti enim ex confidentia Templi, non prodest Templum; & ita accidit. Idem de Confessione esto iudicium; Deus enim & iustitia ejus semper est idem, & eadem. Quemadmodum templum nihil prodest peccanti fiducia templi, ita iusto Dei iudicio & poena, confessio non proficit peccantibus confessionis fiducia fretis. Deus confessionem instituit in remedium fragilitatis, & non in stimulum malitiæ. Est medicina ad sanandum, & non securitatis chirographum ad infirmandum. Hinc iustissime permittit Deus, ut vel omnino desit Confessio, vel non profit multis: non enim rationi est consentaneum, ut remedium profit illi, qui injuriam ipsi remedio infert.

Hic nunc sisterem, meque satisfacisse jam crederem; nisi scirem validam quandam recentem in terris vagari Propositionem, seu Theologiam, quam credere non poteram, nisi Septentrio illam ex Hollandia invexisset in Pernambucum; & Aquilo, Pernambuco Bahiam. Quænam verò est ista? Quod Christiano ad cæli ingressum Confessarius sufficiat & pecunia: Confessarius pro peccatis, & pecunia pro suffragiis. Confessarius pro culpis, qui vos liberet ab inferno; & pecunia pro pœnis, qua vos a purgatorio liberetis. Quibus adhuc gratias ago sic loquentibus, eò quòd purgatorium esse credant & infernum: verum sic incipiant hæreses. Pauperes egeni, qui non habent pecuniam; pauperiores sunt opulenti, qui in illa confidunt. Sed ego Confessarium ipsis & pecuniam concedo; relictoque Judæ exemplo efficaciori adhuc demonstro, quod cum confessario & pecunia mori possint sine confessione. In

exordio Ecclesiæ Christiani pecuniam omnem ad pedes Apostolorum afferebant; modernorum enim religiosorum more in communi vivebant: fuere nihilominus duo Conjuges Ananias & Saphira, qui vendentes agrum contra votum, quod fecerant, partem pretii sibi reservârunt. Porro S. Petrus vocato ad se Ananiâ eidem commissum improperat peccatum; contestatus ipsum Spiritui Sancto fuisse mentitum, cum arbitrio ipsius subesset pretium: eodemque mox instanti nullo prolato verbo Ananias cecidit mortuus. Quo facto Uxor ipsius Saphira similiter citata se stitit iudicio: ejusdem à S. Petro insimulata criminis, quia particeps hæreditatis, & in occultanda pecunia erat complex, obmutescens repente mortua corruit. Agedum nunquid his duobus infelicibus pecunia defuit & Confessarius? Utrumque adfuit; Confessarius quidem velut S. Petrus Summus Ecclesiæ Pontifex; nec defuit pecunia, quam propterea suppressam reservârunt: & nunquid alteruter ipsorum confessus est? Neuter. Ita ut ambo habuerint Confessarium, ambo habuerint pecuniam; ambo ad pedes Confessarii fuerint mortui; & ambo mortui sine confessione. Hæc jam nova illis, novæ istius referte Theologiæ Sectatoribus; non enim præsentium quempiam, talem de ipso ignorantiam præsumendo, rubore suffundere volo.

Non Confessarii copia in hora mortis, ut anima salutem consequatur: Confessario enim adstante ad lectuli pulvinar, quibusdam deest confessio: & quidam confessioni desunt. Destitutis virâ, loquelâ, rationisque usu deest confessio: quibus verò vita, loquela ratioque suppetit, illi

illi desunt confessioni; in pœnam, quippe in illam usque horam dilata confessionis, & peccatorum in fiducia ipsius commissorum, justè permittit Deus, ut veræ defectu dispositionis (qui multis contingere potest modis) illis confessio non profit. Dicite mihi, si quis hominum propriis se manibus pugione iteratis vicibus adacto confoderet; nonne stultum ipsum reputaretis? Quò respondente, se illud facere, eò quod phialam habeat olei ex auro probatissimo, quo facillè sanare se posset, nunquid majorem ipsum stultum haberetis? Tales sunt, idque faciunt, qui confessionis facilitate freti peccata continuant. Et stulticia & amentia ipsorum enormior est; quia nec confessio, nec effectus ejus eorum arbitrio subest. Hinc condemnati sunt tot sine confessione; totque damnantur jam confessi: ut nemo tandem in remedii hujus facilitate confidat.

§. VII.

FUſius quidem quàm volebam, brevitate nihilominus maximè mihi possibili vidimus, quàm deceptoría sint motiva, quàmque fallaces appetitus nostri sint prætextus, quibus diabolus nos animat ad peccandum, & ad perseverandum in peccatis, contrà præceptum & consilium ejus, qui tanto salutis nostræ ardet desiderio, & propterea pro nobis vitam dedit: *Jam amplius noli peccare.* Omnia motiva fallacia esse & deceptoría vidimus: nam nec pœnæ dilatio illam imminuit, sed potius auget: nec confidentia in misericordia divina nos securos reddit de ejusdem justitia, immò eam provocat: nec pœnitentiæ agendæ proposita ullam in vita, neque in voluntate habent firmitatem. Denique nec remedii facilitas ita est expedita, quin tot scateat difficultati-

bus, quot periculis, quorum vel minimum ad animæ perditionem damnationemque sufficit. Verùm, quia istud punctum de non peccando amplius tam est arduum, natura tam corrupta, habitusque labendi & recidivandi tam est consuetudinariùs in humana cœcitate: desideranti mihi medium aliquod omnibus istis potentius & efficacius vobis proponere, divinæ placuit bonitati mihi detegere & inspirare quoddam tam validum & efficax, & insuper tam terribile; ut postquam auditum innotuerit, quale in semetipso est, nullus hominum futurus sit, qui peccato mortali se obstringere audeat, nisi adeò foret obstinatus & resolutus, ut sine remedio damnare se vellet. Hocce medium est istud, quod forsitan non audistis, sicut promisi in principio: proinde nunc denudò Dominum illum Crucifixum, per infinitum Sanguinis sui pretium, Sanctissimæque Matris suæ intercessionem deprecor, quatenus & mihi & vobis omnibus tantâ gratiæ suæ vi & efficaciam assistat in hoc puncto, quantam gravitas ejusdem requirit. Porro si ullo in sermone attentas præbueritis aures; in hoc vel maximè idem fiat: quem ut impressum semper gratis memoriæ, substantiales erit & succinctus.

Primò, tanquam pro fundamento totius supponendum est & sciendum, Deum in mente sua divina certam cuique determinasse peccatorum mensuram, quâ nondum impletâ, locus est remedio, & venia speranda peccatis: eâ verò impletâ, remedium omninò omne evanescit. Istud Providentiæ, justitiæque suæ divinæ secretum Deus primò in regnorum, Civitatum, & Rerum publicarum revelavit peccatis, quæ suppositio & doctrina optimè

optimè quadrat tempori, statui, & eventibus, in quibus Brasilia comprehensam se cernit; Deus Abrahamo se ipsi semini-que ipsius terras Amorrhæorum daturum promissit, propterea terras promissionis vocatas; hoc verò non statim, sed multorum annorum emensâ periodo adimplendum; rationem addens: *Nec dum*
 Gen. 15. *enim completa sunt iniquitates Amor-*
 v. 16. *rhaorum usque ad præsens tempus.* Quia ad præsens usque tempus Amorrhæi nondum implevere determinatam sibi à me peccatorum mensuram, quam castigare decrevi. Et hæc causatum fuit una, quare filii Israel tanto tempore peregrinati fuere in solitudine, usque dum portum attingeret in Jordanis flumine: ut interim Amorrhæi peccatorum suorum mensuram impleant. Eodem sensu Christus Dominus Scribis & Phariseis, reprehensis peccatis eorum & injustitiis dixit, ut Patrum suorum mensuram impleant: *Implete mensuram Patrum vestro-*
 Matth. 23. v. 22. *rum.* In corporibus quippe politicis, qualia sunt Respublicæ, ad multa æva durantes, peccata Patrum, Filiorum, & nepotum ad implendam concurrunt mensuram.

Zacharias Propheta illustrem quandam veritatis hujus, cum omnibus circumstantiis nobis exhibet repræsentationem. Angelus Zachariæ apparuit, dicens, ut sublatis oculis videret, quidnam de portis Jerusalem egrederetur. Suspicions, amphoram quandam certum mensuræ genus ex omni parte quadrangulam exire vidit, tum temporis Hebræis æquè, ac latinis vas usitatum: post amphoram massa exivit plumbea pondere talenti; præviisque duabus hisce figuris inanimatis, eadem portâ egredientem vidit mulierem, quæ pergens ad ampho-

ram sedit super illam; verum Angelus declarans eam esse impietatem: *Hæc est Zach. 1. v. 8. impietas*; ipsam demisit in amphoram, quam massâ plumbeâ clausit, quæ cum esset eidem accommodata effectui, naturaliter cum ea convenit. Quo factò, reversus fui, inquit Propheta, ad videndum: Et vidi egredientes è civitate mulieres duas alis milvi volantes, quæ ex utrâque parte amphoram elevantes, illam per aërem in terram Sennaar detulerunt. Hucusque de verbo ad verbum, de littera ad litteram visio Zachariæ, in qua ipsi Deus Civitatis Jerusalem, Regni-que Juda desolationem & everisionem repræsentavit, quando ab Exercitu Nabuchodonosoris obselsâ & expugnatâ Civitate, omnes capti captivique in Babylonem fuere traducti. Istud significare voluit, Terra Sennaar; quia in illa terra ædificari cœpit Turris Babel, unde nomen accepit Babylonia. Verum sit tota visionis hujus intentio, & scopus erat, quod Deus Zachariæ captivitatem transmigrationem-que Populi præsignificare voluerit, quod utique paucioribus fieri poterat verbis, prout ego dico; ut quid Sapientia divina illud facit tot cæremoniis, tanto apparatu, tot figuris, tali ordine, tamque variis rerum successibus; nec non tam notabilibus circumstantiis, in qualibet repræsentationis ejusdem scena vel actu? Quia hoc pacto Deus Prophetæ suo, & in illo omnibus nobis, occultos Justitiæ suæ, desolationis-que Civitatum, Regnorum, Nationum causæ stylos revelare voluit; quando ad extremam cum illis proceditur punitionem.

Primum apparens in iudicio, est mensura, seu amphora, quam Deus determinavit peccatis; quâ necdum impletâ differtur

fertur & suspenditur pœna: eâ verò impletâ executio sequitur sine remedio. Hocce mysterio Angelus mulierem, quæ erat impietas, dimisit in amphoram, in qua significabantur peccata Jerusalem, totiusque Gentis, impiæ in Deum idololatriis & sacrilegiis: & in proximos impiæ furtis, homicidiis, adulteriis, omnigenumque crudelitatum & injustitiarum genere. Et quia ista peccata suam jam impleverant mensuram, ut plus capere non posset; hinc Angelus eam plenam & superabundantem plumbeo isto clausit operculo, tam ponderoso tamque iusto, ut nec ad imminuendum, nec ad augendum potuerit aperiri. Itaque sic plenâ ad summum usque mensurâ, sola supererat executio pœnæ sine mora, vel dilationis momento: & hæc fuit consecuta, quando eodem instanti duæ mulieres alatæ egressæ, non ambulantes in terra, sed per aërem volantes, amphoram illam in suos receptam humeros transtulerunt de Jerusalem in Babyloniam. Enim verò si interrogaverimus, quænam istæ duæ fuerint mulieres, non tangentes terram? Optimi respondent interpretes, in Prophetarum oraculis fundari, fuisse misericordiam justitiæque divinam: misericordiam ad justificandam pœnam, & justitiâ ad illam exequendam. Nam si homines abscessissent cursum multiplicationemque peccatorum, divina semper misericordia, quæ ad hoc eos per Prophetas hortabatur, prompta fuit ad illa condonanda. Verum quia illi desistere recusarunt, & mensuram impleverunt, jam justitiâ executione omittere nequibat, sicut panitionem fuit executâ. Scire tantum restat, quare harum duarum Executricum alæ fuerint de milvo; sed & hoc

Pars IV.

idem mirificè rei declaravit eventus. Milvus quippe fuit Nabuzardan, Dux Exercitus Nabuchodonosoris, qui semel atque iterum Civitatem obsidens rapacium more avium invadens Populum totum, unguibus transtulit in Babylonem.

Ita ut ex hac aliisque allegatis revelationibus nobis constet (quod alio modo scire nequit) Deum in mente sua divina, sicut diximus, profundissimisque divinæ suæ Providentiæ decretis, cuilibet Civitati, Regno, Provinciæ, & Genti, certam determinasse peccatorum mensuram, quâ impletâ infallibiliter sequitur pœna, & nondum impletâ differtur. Porro in hoc casu captivitatis Babylonicæ graves auctores notant & advertunt, quod nequaquam silentio mihi prætereundem puto, eò quod è re nostra esse posse videatur. Duraverat captivitas illa annis septuaginta, quibus evolutis Judæi patriæ suæ sunt restituti; verum tam parum emendati; priorisque memores pœnæ, ut modicâ temporis intercapedine abinde reinceperint tanto excessu implere mensuram, ut eâ denuò ad summum impletâ, Deus illos aliâ castigaverit captivitate & universali transmigratione non septuaginta, neque septingentorum, sed adhuc continuantium annorum, qui ad mille quingentos & septuaginta septem excreverunt, ignoto restantium adhuc numero. Notam hanc & advertentiam è re nostra futuram dixi & credo, quod me jam intellexistis. Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto Deus punivit Bahiam, eam tradendo Hollandis, quamvis captivitas illa annum non excesserit, sicut novem jam annis capta tenetur Civitas Pernambuco. A Tempore illo usque huc, certum est (prò dolor) peccata reincepisse

pisse secundam implere mensuram, tamque celeriter, ut nesciam, quomodo jam non sit impleta. In nostro situm est arbitrio ut non plenè adimpleatur, alà quippe de milvo ita appropinquant, ut divinæ non sit opus justitiæ mandare ut Amstelodamo veniant.

§. VIII.

Verum enim verò de mensura peccatorum communium transeundo ad illam particularem singulorum; quemadmodum DEUS certam determinavit mensuram peccatis cujuslibet Civitatis vel Regni: ita quoque similem determinavit peccatis singulorum hominum. Quamò magis hæc secunda timenda sit mensura, neminem fore puto, qui in dubium vocet: Civitas enim & regnum ad infernum non vadunt, sed homines. Et quòd DEUS hoc determinarit cuilibet nostrum, est res non tantum liquida, sed liquidissima, inquit S. Augustinus. Adducit Sanctus jam allegata Scripturæ exempla, & alia, nec non in libro de vita Christiana concludit in hunc modum: *Manifestissime instruimur & docemur, singulos secundum peccatorum suorum multitudinem consummari, & tam diu, ut convertantur, sustineri, quamdiu cumulum suorum non habuerint delictorum consummatum.* Manifestissime nos docet, nobisque declarat DEUS (inquit S. Augustinus) quod cuilibet hominum certam assignavit mensuram vel cumulum peccatorum; quo nondum expleto & consummato, nos, ut convertamur, expectat: dicta verò mensuram impletam, & cumulo peccatorum consummato, abrupta moram remedioque sublato Deus nos damnat. Idem S. Ambrosius sequentibus verbis confirmat: *Dei verba sunt; non*

sunt completa peccata Amorrhæorum: per quod ostendit mensuram quandam esse delictorum, quam cum impleverint peccatores, vitam digni minime judicentur. Porro, quia hic communis est S. Scripturæ Expositorum sensus, vel maxime versatum & exercitatum in omnibus, doctissimum accuratissimumque referte liber Cornelium à Lapide, super amphoram Zachariæ sic commentantem: *Amphora est mensura peccatorum cujusque cum hominis, cum populi, quàm impleta, Dei vindicta proficit in ultionem.* Et super verba Apostoli S. Pauli ad Thessalonicenses inferius citanda, inquit: *Hinc patet, Deum urbibus, regnis, & pari proportionem impiis privatis certum statuisse peccatorum cumulum, ut illo impleto, omnia simul & perfecte vindicet, & castiget.* Similiterque commentando, alia tam veteris quam novi testamenti loca declarat, colligens semper de revelationibus divinis, textibus ipsis expressis, quod cuilibet homini certam Deus designavit mensuram, certumque peccatorum determinavit numerum, quo finaliter & ultimate impleto, non venia, sed locum invenit punicio.

Non exotica vel admirabilis, nedum aliena à justitia Misericordiaque divina videri debet jam dicta mensuræ hujus cujuslibet hominis peccatis decreta determinatio; si enim in punitionibus Regnorum & Civitatum conjunguntur peccata præsentium & vivorum, qui implevere mensuram, cum peccatis præteritorum & mortuorum, qui eam implere cæperunt; quid mirum, quod quilibet peccatis jam ante à se commissis, & iis quæ ultimò committit, etiam impleat suam? Neque difficultatem auget, quod aliis

Cornel.
à Lap.

Idem.

aliis major minorve numerus sit determinatus; eadem enim, quæ infirmo nostro intellectu videtur inæqualitas, in divinæ Providentiæ arbitrio summa est justitia. Et si minus ita vobis fuerit visum, respondete mihi. Similiter etiam Deus cuilibet homini numerum dierum vitæ circumscripsit. Unde David: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos.* Porro ista mensura tam est certa & determinata, ut ultimo jam præsentis die, remedio careat, teste Job: *Constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.* Quemadmodum igitur nemo conqueritur de Deo, neque in his aliisvè mensuræ dierum inæqualitatem admiratur, multò minus peccatorum mensuræ inæqualitatem admirari fas est; siquidem Deus justissimo judicio ob unum peccatum mortale in infernum præcipitat, qui illud commisit. Et ratio utriusque Justitiæ & Providentiæ fundamentalis est, dominium Dei supremum, quia æqualiter gratiæ Author est & naturæ. Et quemadmodum quæ author naturæ circumscribere potest, certum dierum numerum vitæ sine hominis injuria: Ita sine ejusdem hominis injuria certum numerum peccatorum præscribere potest veniæ. Unde sequitur, quod sicut dies ille, qui dierum vestrorum numerum complevit, necessariò est ultimus, & illo jam præsentis vitam finire necesse est: pari modo peccatum illud, quod numerum implevit peccatorum, similiter est ultimum, quo commisso non potest non subsequi condemnatio: quia clausa est mensura, & jam locum ampliùs non invenit venia.

Ipsam auscultate Deum ex ore Amos Prophetæ: *Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda, & super quatuor non*

convertam eum: Super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non convertam eum. Idem Damasco, Tyro, Moab, Edom, aliisque denunciat. Et quid significare intendit? Unum commiserunt peccatum & remisi illis; duo commiserunt peccata, & condonavi: tria commiserunt peccata & similiter ignovi; quia verò commiserunt quatuor, jam illis non condonabo. Ergone infinitè misericors Deus non nisi tria dimittit peccata? Utique plura dimittit. Condonat trecenta, condonat tria millia: & si peccator ex toto corde pœniteat, tres condonat peccatorum miliones. Verùm in his sententiis certus ponitur numerus pro incerto, ut ex hoc exemplo & supposito meliùs intelligatur illud, quod Deus hoc ipso innuere intendit. Reductâ igitur mensurâ seu numero ad quatuor, inquit Deus, quod primum, secundum & tertium condonabit peccatum, & ad condonanda omnia ista, convertet peccatorem: verùm quarto commisso, nec condonaturus sit peccatum, nec conversurus peccatorem. Quartum enim peccatum est illud, quod mensuram complet: est peccatum sine remedio & sine venia; neque enim illud remittit Deus, neque peccator se convertet: *Et super quatuor non convertam eum.*

Hinc facillè intelligetur difficillimus locus primæ Epistolæ Sancti Joannis, ad probandum quod diximus. Verba S. Apostoli, inter omnes per antonomasiam Theologi sunt ista: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ne roget quis.* Si quis Christianus scieverit proximum suum peccare, roget pro eo, & dabitur ei vita, si peccatum non fuerit

peccatum ad mortem: sed si peccatum fuerit ad mortem, non dico, ut quisquam pro illo roget. Textus hujus tanta est difficultas, ut *Expositores* illius & *Theologi* in plus quam quindecim diversas abeant opiniones; quodnam sit illud, quod *S. Joannes* vocat peccatum *ad mortem*, & pro quo tanquam veniæ incapax, irremissibili, & sine remedio orari verat. Nonnulli dicunt esse peccatum homicidii & adulterii; *Sanctus Augustinus* & *Beda* non dubitarunt asserere esse illud invidiæ. Verum quia ista peccata non adeò videntur enormia, cum alia longè altiùs ascendant, esse peccatum blasphemiae inquit; alii peccatum infidelitatis; alii Apostasie, alii obstinationis, alii omisâ specificatione, genericè peccatum aliquod gravissimum esse affirmant. Sed contrà omnes hasce sententias pugnat, quod nullum detur peccatum quantumcunque grave, seu gravissimum, quod *Deus* non remittat. Quodnam igitur est peccatum illud incapax veniæ & irremissibile, quod *S. Joannes* vocat peccatum *ad mortem*? Respondeo, nullum peccatum in particulari, nec ex natura sua gravius aliis, nisi quodlibet peccatum mortale, immò multo minoris malitiæ, quàm quæ retulimus: sed eò, quod sit ultimum, & à *Deo* statutam homini implet mensuram; mensurâ jam impletâ, quaecunque id demum fuerit peccatum, jam non est locus veniæ, neque conversionis: *Et super quatuor non convertam illum*. Et hac proprietate *S. Joannes* vocat illud: *Peccatum ad mortem*; peccatum quod sine remedio ad mortem ducit æternam: quamvis enim omne peccatum mortale occidat animam; ex aliis resuscitari & redire potest ad vitam, ex hoc verò minime, prout clarè

idem textus distinguit: *Et dabitur ei vita peccanti non ad mortem*.

§. IX.

Veritate hac adeò evictâ, & *Justitiæ Providentiæque* divinæ, ab ipso *Deo* toties revelato stylo suppositis; videat nunc quilibet nostrum, utrum, sicut promissi in principio, haberi possit medium, seu motuum efficacius, potentius, terribilius, ut homo rationis compos, & *Christianus* fide præditus firmiter resolvat, & præsumere formidet peccare ampliùs: *Jam ampliùs noli peccare*. Alia motiva, seu prætextus spem post peccatum relinquebant. Hoc verò, ita omnem simul & totaliter spem præscindit, ut non nisi damnari paratus, & in infernum rectâ tendere promptus, ausit peccare. Si enim scio, quod *Deus* certum mihi præstituerit numerum, certamque peccatorum determinaverit mensuram; certusque sum, quod isto consummato numero, istâque impletâ mensurâ, jam non sit locus veniæ, sed condemnationis sine remedio; quis, quæso, securum me reddet, aut dicere audebit, peccatum illud, quod patraturus sum, non esse ultimum: & esse illud, quod solum mensuræ implendæ deest? Diceris: quod sicut esse potest ultimum, pari ratione etiam non ultimum esse potest: & si fuerit? Et si fuerit? Decreveram quidem hîc meum terminare Sermonem, vosque hac expedire interrogatione. Verum operæ pretium est, ad magis obstupescendum, scire, quid *Deus* in illo ipso facit instanti, quo homo ultimo peccato implet mensuram.

Deus ipso puncto, quo peccator implet mensuram, vel statim eum morte mulctat, vel gratiæ auxiliivè sui subtrahendâ manu eum derelinquit. Ecce, quàm disjunctiva

conjunctiva illa utrimque æqualiter terribilis! vel rectè mox tendere in infernum, vel paucis post diebus: sed infallibiliter. Quantum ad primum, quo Deus statim vità privat, qui peccatorum suorum adimplere mensuram, sententia servit S.

S. Aug. Augustini: *Sed hoc magis sentire nos convenit, tam diu unumquemque Dei patientià sustentari, quamdiu nondum peccatorum suorum terminum, finemque compleverit; quo consummato illico percussus, nec illi ullam veniam jam reservari: esse autem certum peccatorum modum, atque mensuram, Dei ipsius testimonio comprobatur.* Vult dicere, incipiendo à fine:

quod Deus, sicut ex proprio & divino ipsius testimonio constat, cuiuslibet hominis peccatis certum statuit numerum & mensuram, quâ nondum impleat, suâ ipsum infinità patientià sustentat & suffert: mox verò ut illam impleverit, vitam ipsi sine ulteriore remedio, veniæque loco tollit. Ita Balthasari Regi evenit, cui mensuræ assidenti mortis suæ sententia tribus verbis in opposito pariete exarata apparuit, primum dicebat: *Numeravit;*

Dan. 5. v. 26. Deus enim cum peccatis Balthasaris rationem posuit. Et sicut eadem nocte & horâ ultimum commisit peccatum, quo determinatam sibi à Deo complevit mensuram; eadem quoque horâ scripta fuit sententia: *Eadem hora apparuerunt digiti:*

Ibid. v. 5. Et eadem hora mortuus est. *Eadem nocte interfectus est Balthasar.* Sed si tunc impletus est numerus peccatorum Balthasaris, quomodo eadem dicit Scriptura: *Inventus est minus habens?* Eodem ex capite, & quia sic fuit. Quando Balthasar accubuit mensuræ unum, unum tantum modo peccatum minus habuit ex eis, quæ ad complendum numerum requireban-

Ibid. v. 30. tur: Porro sicut ad eandem mensuram sacra afferri iussit vasa Templi ad profanos usus, illud ipsum Sacrilegii peccatum clausit numerum, implevitque mensuram, & mox illâ impletâ, violentâ morte occubuit: *Interfectus est.*

Quoties idem evenit in mundo, quamvis non advertatur! hac nocte talem & talem illac venientem occiderunt: & quod noctibus illac non ierat & redierat? Frequenter sanè. Ut quid igitur non tunc sed nunc occiderunt eum? Offensa Dei hominumque injuria eadem erat, & frequenter notoria: quare igitur dissimulavit eam Deus, nec vindicarunt homines, nisi istâ die & horâ? Quia peccata antecedentia pergebant implere mensuram; illud verò dici hujus & horæ illam adimplevit. Idem in mortibus accidentibusque repentinis, quamvis videantur esse naturales, in aliisque casibus & infortuniis accidit, quæ videntur quidem fortuita, & sæpius effectus sunt & exesutio peccati ultimi & decretorii; quod aliis sese conjungendo peccatis tandem implevit mensuram. Proinde (assertore magno Dionysio Cartusiano, tam spiritu illuminato, quàm in omni literarum genere insigni) idem ille homo, qui secundum leges naturæ, incolumitatisque dispositionem & ætatem, multis adhuc annis vivere potuisset, solum quia peccatorum implevit mensuram, simul & sine remedio dies absolvit vitæ: *Sapè enim homines propter*

peccata intempestivè moriuntur, quando videlicet impleta sunt iniquitates eorum: unde de peccatore apud Job scriptum est: *antequam impleantur dies ejus, peribit.* Job inquit, peccatorem moriturum antequam impleat dies suos: neque hujus alia est ratio, quàm quòd ante numerum dic-

rum,

rum, numerum absolverit peccatorum: *Quando videlicet impleta sunt iniquitates eorum.* Porro quis die hac & hora vivos & sanos assecurabit, quod primum committendum à se peccatum, non sit ultimum etiam futurum? Hebræus ille, & Madianitis illa, quos zelosus Phinees interfecit actualiter peccantes, non putabant eodem in actu finem accepturum suam vitam, sicut & multis aliis accidit: sed quia istud tantum peccatum implendæ deerat mensuræ, vita & peccatum simul finem accepere; ut timeant, tremantque omnes, ampliusque peccare formident, ignari num peccatum illud ultimum sit futurum.

Enim verò quando cum ultimo peccato non simul terminatur vita (quæ disjunctivæ nostræ pars erat secunda) nec idcirco melioris conditionis sunt illi, qui jam implerunt peccatorum mensuram; gratia enim & auxilio Dei destitutis quibus supervixerunt, dies pro majoribus tantum deserviunt inferni tormentis: *Vae eis, cum recessero ab illis,* inquit Deus per Osee Prophetam. Ah utinam homines penetrare & comprehendere possunt significationem unius vae Dei! ah quam altum, & profundum vae! tam altum, ut ad cælum pertingat empyreum; tam profundum, ut inferni penetret abyssum; ubi peccator catenis tenebitur astrictus ad arduum, quousque Deus erit Deus. Huic vae per omnem æternitatem infinita vae respondebunt: sed vae doloris, sine pœnitentia; vae tormentorum, sine consolatione; vae desperationis sine remedio. Ante hæc unum sufficit vae veræ contritionis, ut Deus omnia condonet peccata: sed impleta jam mensura, & animâ à Deo derelictâ, vae ista locum non invenient erunt-

que infructuosa: siquidem sine Deo, nemo se ad Deum convertere potest. Quo pacto anima revertetur ad Deum, jam ab eo derelicta: *Cum recessero ab eis?* Rupertus & cum eo Glossa in verba ista sic commentantur: *Postquam recessero ab eis, sequitur adhuc vae, id est, iudicium æternæ damnationis.* Postquam deseruerit animam Deus, sequitur adhuc aliud vae ejusdem Dei: Istudque vae non est, nec significat minus, quàm damnationem æternam. S. Isidorus asserit idem: *Dei secreto & iusto iudicio deseritur homo, & perdendus in potestate demonum relinquitur: nam revera, quem Deus deserit, demones suscipiunt.* Quando Deus occulto & arcano suo iudicio animam aliquam deserit, mox possessionem ipsius diabolus apprehendit, ad perdendam æternam; Dei enim à se dimittere, est eam diabolo tradere.

Theologi cum rigore declarantes, in quo consistat, quod Deus animam derelinquat, nonnulli dixerunt; quod in privando illam auxiliis etiam ordinariis, in pœnam præcedentium peccatorum. Et reverà relictis aliis Scripturæ locis, aliqui cap. 5. Isaïæ ad literam illud dicere Isaï 5. v. videtur: *Et nunc ostendam vobis, quid faciam vinea mee. Auferam sepem ejus, & erit in direptionem; diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem; & ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres & spina: & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.* Si istud non est animam omni privare auxilio: nemo negabit sic videri. Et quo Deus hoc casu suam iustificet Providentiam. Concilii Tridentini sufficit definitio: *Nunquam Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* Sed quia sententia magis pia, magis recepta, com-

Rupert.
Glossa.

Osee. 9.
v. 12.

Concil.
Trid.

communiterque pro certa approbata est, quod in nullo vitæ hujus statu homini auxiliis sufficientibus deest; quid hinc sequitur, mensurâ peccatorum impleta, nisi, prout dixi, major infernus? Peccator mensuram peccatorum vel implevit, vel non implevit; si non implevit, se salvabit; si implevit, se condemnabit: & quid interest, quod se condemnaret cum auxiliis, si illis non fuit bene usus?

Hic infeliciissimus impœnitentiæ finalis est status, quæ in altera vita consummatur, sed in hac incipitur. Eheu quot adhuc inter nos vivunt & ambulant damnandi; non quia absolutè non possent, sed quia se convertere nollent. Peccatis tenentur constricti, quorum jam implevère mensuram: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Putant, quod expedire se possint ab ultimo, sicut se excusserunt ab aliis; sed sua eos cogitatio decipit, sicut Sampsonem fefellit. Sampson tribus vicibus funes dirupit, quibus ipsum Philistæi captum ligatumque venerant; verùm raso jam capitis cæsarie, quarta vice, ut notat Scriptura, cum capturi adessent, putavit se similiter, ut ante, omnia vincula disrupturum, nesciebat se à Domino derelictum: *Qui con-*
surgens de somno dixit in animo suo:
egrediar, sicut ante feci, & me excussiam;
nesciens, quod ab eo recessisset Dominus. DEUS dereliquerat Sampsonem, & quoniam ipsum dereliquerat non se excussit ut ante, comprehenderunt eum Philistæi; erutisque ipsi oculis molæ ad molendum applicuerunt. Idem animæ accidit à Deo derelictæ, capiunt ipsam diaboli, possidentque, ut supra dixit Isidorus, erutisque sibi oculis ipsa cæca remanet, obstinata & impœnitens: dedu-

cunt eam ad molendum, & ardendum in inferni molendino, cujus rota ex omni parte principium habere potest, & fine caret; quia æternitatis est rota. Porro si illud facit aut fieri permittit ultimum peccatum, quod implet mensuram, & nullus quodnam illud sit novit, nec est peccatum, quod tale esse nequeat: quisnam, quæso, quodcunque committere audebit peccatum, & non cordatè se resolveret ad nunquam ampliùs peccandum? *Jam ampliùs noli peccare.*

§. X.

Coronidis loco binis respondebo dubiis, quæ occurrere possunt, ne in illis nos decipiamus. Primum est, utrum peccata jam confessa & remissa etiam intrent in numerum ad implendam mensuram. Respondeo quod sic. Quamvis enim remissa sint quantum ad culpam, & expiata quantum ad pœnam, ad numerum implendum, computumque faciendum sufficit fuisse. Quemadmodum dies, qui omnes transcunt, vel benè vel malè fuissent impensi, numerum, mensuramque implent vitæ; sic peccata, si remissa siue non, determinatum implent numerum, componendum ex omnibus peccatis, quæ quilibet committeret: *De* Eccles. 5. v. 8.
propitiato peccato noli esse sine metu; inquit Spiritus Sanctus. Et quare, si jam est remissum? Quia licet peccatum remissum jam non est quoad culpam, & etiam possit non esse quoad pœnam; quantum ad numerum & summam, quo jam intravit cum reliquis, sufficit fuisse peccatum, ut ad implendam concurreret mensuram. Et quia ad implendam peccatorum mensuram concurrere, res est timenda & discriminis extremi, idcirco omne peccatum, quamvis moraliter vel aliâ nobis certiore

Pf. 118.
v. 61.

Jud. 16.
v. 20.

certiore viâ constaret esse remissum, summum nobis nihilominus incutere deberet horrorem: *De propitiato peccato noli esse sine metu.*

Alterum dubium apparenter adhuc magis nos decipere potest. Materia quippe, in qua nos diabolus tentaverit, levior esse potest, quam illa aliorum commissorum à nobis peccatorum fuit: proinde si illa, cum sint multò majora, non implere mensuram, multò minùs implere posse videtur, quo nunc tentor, cum multò sit levius. Istud quoque dolo deceptioneque non vacat. Quod autoritate fidei, & majore evidentiorēque demonstratur exemplo, quam excogitari possit. S. Paulus de Judæis conqueritur, quòd se persequerentur, & in Evangelii prædicatione impedimento essent: cumque illa persecutio, viginti annis post mortem Christi vigeret, inquit Apostolus, quod hac ipsâ Judæi mensuram peccatorum suorum implerent; propter quæ penitus essent perdendi pœna desolationis exterminiique finalis. *Qui Dominum Jesum occiderunt, & nos persecuti sunt, prohibentes nos Gentibus loqui ut salva fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super eos, usque in finem.* Christi occisio, maximum fuit peccatum, quod unquam fuit commissum, aut potuit committi: & persecutio Pauli, obexque positus ipsius prædicationi, quamvis magnum foret peccatum, incomparabiliter minus erat illò: quoniam igitur pacto idem S. Paulus inquit, mentionem occisionis Christi per Judæos ingerens, quod concitatâ in ipsum persecutione, suorum peccatorum mensuram implerent? *Ut impleant peccata sua?* Quia ad peccatorum implendam mensuram, necesse non est, ut peccatum

implens magus sit, aut æquale jam commissis, sed multò minus esse sufficit. In rebus aridis ultimum grannum, & in liquidis ultima gutta consummant mensuram, & non magnitudine & quantitate suâ, sed quia sunt ultima. Eodem modo se res habet in quolibet peccato, quatenus ex natura sua est mortale: ut timeamus omnes & singuli, neque credamus majori minurivè apparentiæ ut temerè illud committere præsumamus.

O utinam Divina faxit Majestas & Misericordia, quo celestis illa lectio ita nostræ imprimatur animæ, sicque eam penetraret, ut ab hac hora, & ab hoc momento resolvamus constantissimè nunquam amplius peccare impostero, pro nullo commodo, pro nulla delectatione, ex nullo timore & eventu vitæ vel mortis. Attendite, quis vobis dicat ut peccetis, & quis peccare vetet. Peccare vobis suadens potest esse mundus, potest esse diabolus, potest esse caro; tres hostes capitales, qui non nisi æternam vobis machinantur damnationem. Peccare verò prohibens, est ille ipse Deus, qui postquam vobis dedit esse, factus est homo amore vestri; & ille Deus, & Homo, qui ad vos tantum salvandos beatosque faciendos, tot non dubitavit pati injurias & tormenta, & mori cruci acclavatus. Dominus iste tam potens, Consiliarius iste tam sapiens, iste tam verus fidelisque amicus vobis, ne amplius peccetis, præcipit. *Jam amplius noli peccare.*

Considerate benè ista Amabilissimi Jesu Christi verba, quæ non ad persuadendum tantum, verum ad emolliendum etiam valent eum cui adhuc fuerit cor: *Jam amplius.* Sufficit jam, Christiane, sanguine meo redempte, sufficit jam peccasse; sufficiat jam te vixisse sine lege, sine

ratio-

1 Theff.

2 v 15.

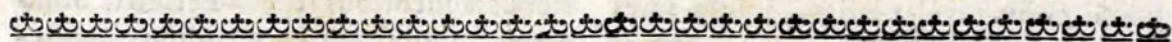
3 & 16.

ratione, sine conscientia, sine anima; sufficiat, jam me offendisse, me sprevisse, me crucifixisse. Si non compateris mihi, compatere saltem tibi, quia tibi amore tui hoc dico. Si non sufficit, quod tibi non peccare præcipiam; ego à te peto, neque solum meam tibi in sinu voluntatem, verum propriæ voluntatis tuæ contestor potentiam: Noli, noli peccare. Iterum iterumque te, ne velis peccare, adhortor; ne te non posse opineris, in tua situm est voluntate & arbitrio, te salvare si volueris; ut videas, qualis miseria, qualis cæcitas, qualis amentia, qualis infelicitas, & qualis æterna confusio, irremediabilisque dolor futurus sit; si suapte voluntate, neque uni resistendo peccato damnationem incurreris. Si jam esses in inferno, quò tam præceps ruebas, & ubi jam arderes? Nisi ego justitiæ gladium

retinuissem, quid istâ horâ de te fieret? Et si hac eadem horâ optionem tibi darem evadendi infernum, cælumque obtinendi, hâc tantum conditione, ne amplius pecces, quid tibi faciendum foret, & quales mihi gratiæ agendæ? Si igitur ex gratia misericordiaeque mea tibi adhuc super sit tempus, quare ex toto de corde ad hoc non resolvis? Quare æterna non satagis evadere mala, & æterna tibi asscurare bona? Quare non curas cælestem lucrari coronam & beatitudinem æternam? Et hoc totum tantum volendo, tam honestum, tam utile, tamque delectabile, sicut est nolle peccare? Desine, desine, jam inimicus tibi esse; desine tantum te amantem offendere; desine jam velle infernum potius sine me, quàm gloriam meam

mecum. Jam amplius noli peccare.

Amen.

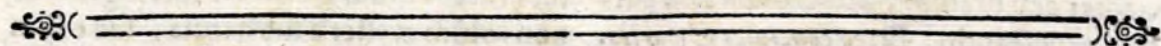

S E R M O D E F E S T O O.

Sive De

FESTO EXPECTATIONIS PARTUS DEIPARÆ.

Dictus in Ecclesia Beatissime Virginis de auxilio,
Bahæ. Anno 1640.

Ecce, concipies in utero, & paries Filium. LUC. I.

§. I.

Figuram omnium, quotquot adinvenit natura, & novit Geometria perfectissima & capacissima est circulus. Circularis est terræ glo-

Pars IV.

bus; circulares sunt sphæræ cælestes; circularis est tota illa universi machina, inde Orbis dicta: Et ipse quoque Deus, cum sit Spiritus, si figuræ foret capax, non nisi circularem haberet. Certum est omnia opera suo proportio-

D

nata

nata esse Authori; proinde Deo omnia sua opera intra circulum concludente. Idea non foret naturalis, nisi suæ similis esset naturæ. Hinc Theologorum omnium facile illuminatissimus S. Dionysius Areopagita, summam Dei perfectionem definire nequiens, ipsam circuli figurâ declaravit: *Velut circulus quidam sempiternus propter bonum, ex bono, in bono, & ad bonum, certa, & nunquam aberrante glomeratione circumiens.* Isti duo circuli sunt maximi, qui usque in diem Incarnationis Verbi fuerunt cogniti: Verum hodie nobis Evangelium alium describit circulum suo modo majorem. Primus circulus, qui est mundus, omnes in se res creatas continet: Secundus increatus & infinitus, qui est Deus, intra se continet Mundum: hic tertius, quem hodie nobis revelat Fides, ipsum intra se continet Deum: *Ecce, concipies in utero & paries Filium; hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur.* Novem mensibus hic circulus Deum intra se continuit; & quis sibi imaginari posset, quod cum totaliter Deo foret plenus, desiderium adhuc ibidem spatium inveniret, & locum, alii circulo formando? Ita fuit; & novus hic circulus desiderio formatus, sub figura & nomine O, est ille, quem hodie specialiter celebramus, conceptum jam partum expectando: *Ecce, concipies & paries.* Ex utroque circulo mutuo sibi inhaerente noster componetur discursus; conciliando (quæ maxima hujus diei est difficultas) Evangelium cum titulo Festi, & titulum cum Evangelio Mysterium Evangelii, est conceptio Verbi, in Sanctissimæ Mariæ utero Virginali; titulus Festi, est expectatio partus, & desideria ejusdem Domi-

næ sub nomine O. Et quoniam O est circulus unus, & uterus Virginalis circulus est alter; in utroque demonstrare statuit, quod sicut circulus uteri Virginalis in Conceptione Verbi fuit unum O comprehendens immensum; sic O desideriorum Beatissimæ Virginis in expectatione partus fuit alter circulus, comprehendens æternum. Omnia nobis, cælesti assistente gratiâ, assumpta thematis loco verba declarabunt. Ave Maria.

§. II.

Ecce, concipies in utero, & paries.

EX potissimis Scripturarum divinarum excellentiis non minima est, ne verbum quidem unicum, neque syllabam, sed nec literam quidem in iis inveniri superfluum & mysterio vacuum. Tale quid est mysteriosum illud, O, quod hodie celebrare incipimus, & singulis hisce diebus sequentibus reperit Ecclesia. Sono breve, significatione magnum, mysteriisque profundissimum. Sed huic principio contrarium videtur, quod cum in nostro textu tam sit breve, non literam solum unicam, sed syllabam, immo & verbum otiosum & superfluum habemus. Quænam autem ista est syllaba, & quodnam illud est verbum? *In utero.* Dicente Angelo ad Mariam: *Ecce, concipies & paries;* quod conceptura & paritura foret Filium Dei, clarè intelligebatur non solum mysterii substantia, sed etiam modus & locus, quodque futurus esset iste Sacrarium Virginalis Sanctissimi ventris. Otiosum igitur videtur, præter verbum *concipies*, addere, *in utero.* Legationem verò istam obivit Angelus, præcepit Deus, & refert Evangelista: Et neque Deus, neque Angelus, neque Evangelista dicere debebat verba superflua. Quem igitur

igitur in finem, in oraculi istius (quo majus nunquam de cælo venit aut venturum est in terram) annunciatione, triumpho, divino uno, Angelico altero, tertio plus quàm humano, dicitur & repetitur, quòd Conceptionis mysterium peragendum esset signanter in utero Matris: *Ecce concipies in utero?* Sine dubio: quia tanta erat novitas, tamque stupendum erat prodigium fidem compellens ad credendum omnibus ibidem expressis. Quod Deus fieret homo; novum fuit, quod omnes obstupère Prophetæ, quando audièrunt. Verùm quod idem ille Deus, cum sit immensus circulo quopiam tam contracto, utero scilicet Virginis, includatur: *In utero?* Istud mirabile omnem capacitatis creaturæ mensuram excedit.

Immensitatem Dei considerantes videbitis, quousque pertingat, seque hujus tam modici, seu magni verbi significatum extendat: *In utero.* Immensitas est extensio sine limite, cujus centrum est in omni parte, & circumferentia in nulla; cujus centrum est ubique, circumferentia nusquam. Ponite centrum immensitatis in terra, ponite illud in Sole, in cælo ponite empyreo, bene collocatum est. Centri hujus peripheriam modò quærite; & nusquam invenietis. Quare? Ratio est, cum terra tam sit spatiosa, & Sol centies & sexagies terrâ major; & cælum multis myriadibus Sole majus; & cælum empyreum magnitudine incomparabiliter cæteros excedat cælos, omnia illa spatia vastissima limitibus circumscribuntur; immensitas minimè. Deus immensitate suâ, sicut benè declaravit S. Gregorius Nazianzenus, est in mundo & extra mundum:

S. Greg. Naz. *Deus in universo est, & extra universum. Sed si extra mundum non est locus; quia*

nihil est extra mundum, ubinam est Deus extra mundum; est ubi erat antequam crearet istum mundum. Si Deus non fuisset in isto spatio, ubi hodie est mundus, illum creare nequivisset; & quemadmodum Deus extra mundum infinitos poterit condere mundos, ita sese res habet cum infinitis illis spatiis, quæ imaginaria vocamus. Sed quia alia spatia imaginaria, quæ sub imaginationem cadunt, sed comprehendere non possumus, nec limitationem habent; hinc immensitatis centrum, quod intra vel extra mundum poni potest, nec intra nec extra mundum peripheriam habere potest. Compare mare diluvio. Mare habet littora, quia termino circumscribitur: diluvium quia mare erat sine termino, non habebat littora: *Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.* Sic immensitas Dei (quantum comparatio patitur) est in mundo & extra mundum: *in omni est loco, & ubi non est locus; est intra, absque quod includatur; est extra, absque quod egrediatur; nam semper est in se ipso.* Sensibile, imaginarium, existens, possibile, finitum, & infinitum; omnia implet, omnia inundat, per omnia se extendit, & usquequo? Eousque, ubi non est ubi. Sine termino, sine limite, sine horizonte, sine fine; ideoque incapax circumferentiæ: *Circumferentia nusquam.*

§. III.

Verùm ô magnificentiam magnificientia, miraculorum miraculum illud uteri Virginalis Mariæ! non dicatur jam immensitatem non habere circumferentiam, cum uterus Mariæ Deum cum omni immensitate sua totum intra se concipit, comprehendit, & circumdat. Eadem illa immensitas, cui peripheriam confi-

cere nequeunt omnes cœlestes, neque totus universi Globus, neque spatia imaginaria quantumcunque infinita, eadem, inquam, & non alia comprehenditur, includitur, continetur illo uteri Virginalis circulo. Porro si circulus ille sacer, quantum quantum in sua immensitate ipsum circumdat Deum; dicatur sic, quod Divinitatis centrum in tota sit parte: *Cujus centrum ubique*. Sed non dicatur modò, quod in nulla parte circumferentiam habeat: *Circumferentia nunquam*. Virginalis quippe uteri circulus est pars, ubi tam spatiosam & latam habet circumferentiam, ut Deum totum immensum, quantus qualisque est, comprehendat & circumdet. Hæc consideratio non est mei, sed Prophetæ Jeremiæ, vel Dei ipsius per os Prophetæ: *Creavit Dominus novum super terram*, inquit Jeremias Prophetæ. Deus creavit rem novam super terram, & tam novam, ut nec in terra similis fuerit visa, nec in cœlo sub imaginationem ceciderit. Et quæ, quæso, tam novares est? *Fœmina circumdabit virum*. Vir per antonomasiam, hoc casu, æternum est Verbum incarnatum. Omnes alii homines in ventre matris generati & concepti non sunt viri, neque adhuc parvuli, vita tantum vegetativa & sensitiva fruenter, anima que rationali necdum informati: Verbum verò Incarnatum Christus, à primo conceptionis suæ instanti, Vir fuit perfectus & perfectissimus, non solum omnibus animæ corporisque potentis, sed earundem etiam usu. Sicut Adam nunquam parvulus fuit, sed vir; & quidem vir perfectus à primo creationis suæ instanti; pari ratione etiam Adam secundus, & majore miraculo; fuit enim vir perfectus non in corpore & statura virili

instar primi; sed in illa quantitate minima, in qua alii concipiuntur homines. Hanc obrationem Christus ad cæterorum differentiam hominum, qui nati sunt de muliere. Scripturæ phrasi in ortu suo vir appellatur: *Vir oriens nomen ejus*. De hoc igitur viro nunquam puero, & semper viro, quia semper vir & Deus, loquitur Jeremias dicens, mulierem circumdaturam virum: *Fœmina circumdabit virum*.

Verum enim verò, ut quid Prophetæ se declarat per verbum circumdare, termino tam novo & inaudito; Isaias idem vaticinando mysterium dixit: *Ecce, Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*; id est, Virgo concipiet, parietque Deum. Si Jeremias rem narrare volebat novam & inauditam: *Creavit Deus novum super terram*, quare rem illam novam non ponderat per miraculum conceptionis, partumque Virginalem; & loco illius, quod dicat mulierem concepturam parituramque Deum hominem factum, non dicit, concipiet & pariet, sed circumdabit *Fœmina circumdabit virum*? Utique, quia maximè stupendum Incarnationis mysterii miraculum est, quod Deus in eo sit circumdatus. Deum circumdari intra Virginis ventrem, cum sit immensus, fuit facere, ut immensitas haberet circumferentiam; & circumferentiam conjungere cum immensitate, fuit plusquam virginitatem partui consociare. Copulare partum cum Virginitate, fuit Deo dignam divinitate sua adinvenire nativitatem: Afferente quippe S. Bernardo, cum Deus

Zach. 6.
v. 12.

Isaiæ. 7.
v. 14.

S. Bern.

sitati-

S. Bonav. in Specul.

fitatque circumferentiam copularer, maximum fuit miraculum, opusque stupendum. Quare? Quia fuit alterum immensum, majus immenso producere. Hic mihi S. Bonaventura succurrit: *Immensum vas non potest esse plenum, nisi immensum sit illud, quo est plenum: Maria autem vas immensum fuit, ex quo illum, qui celo major est, continere potuit.* Supponit simulque probat Doctor Seraphicus, ventrem Virginalem fuisse immensum; capacitas enim recipiens continensque immensum, non nisi immensa esse potest. Deus est immensus; ergo venter etiam Virginalis, qui concepit & habuit intra se Deum, etiam est immensus. Et nunquid istud sufficit? Minimè. *Maria autem Vas immensissimum fuit, ex quo illum, qui celo major est, continere potuit.* Non solum immensum, sed immensissimum ventrem Mariæ asserit. Et quare, Theologo Divine? Quia circumdedit Deum: Quando immensum unum alterum circumdat immensum, utraque sunt immensa; circumdans verò circumdato immensius existit; & hinc si Deus circumdatus fuit immensus; ventrem, qui illum circumdedit, non immensum, sed immensissimum esse oportet: Sana Philosophia infinitum unum infinito alio majus dari admittit; nam si infiniti essent homines, infinitos quoque deberet esse capillos; sed infinitum capillorum majus est infinito hominum. Quemadmodum igitur dari potest infinitum unum majus infinito altero; pari pacto dari potest immensum unum, immensius altero; & tale fuit Virginalis ventris Mariæ claustrum: *Ecce, concipies in utero.* Deus conceptus fuit immensus; & uterus, qui eum concepit, quia

illum circumdedit, fuit immensissimus: *Maria autem vas immensissimum fuit.*

Meliorē adhuc habemus authorem S. Bonaventura, quamvis Doctore tanto, ut Ecclesia ipsum quatuor Ecclesiæ Latinæ & Græcæ Doctoribus supernumerarium adjunxerit. Et quis ille est Author? Eadem Virgo Domina nostra. De seipsa loquens Ecclesiastici vigesimo quarto inquit: *Gyrum cæli circuiui sola.* Circulum cælum circumdantem ego sola circuiui. Admirabile dictum, Circulus creatus mundum circumiens est cælum; circulus increatus & immensus cælum circumdans est Deus; & circulus immensissimus, qui immensum istum circuiuit Deum, est Maria: *Gyrum cæli circuiui sola.* Suum tribuamus Domino. Consideratio, commentatioque S. Richardi de S. Laurentio est: *Gyrum cæli, id est, illum qui claudit omnia, Christum scilicet, qui est Gyrum ingyrabilis, circuiui gremio uteri mei.* Circulus circumiens cælum, est ille, qui circuit & includit in se omnia qui est Deus. Ille porro circulus per essentiam suam & magnitudinem talis existit, ut includi non possit, *Gyrum ingyrabilis.* Non poterat res tam nova declarari, quin novo hoc fieret verbo: *Gyrum,* Deus enim immensitate suâ circumit, gyrat omnia & simul *Ingyrabilis;* Illa enim eadem immensitas, prout diximus, illum circumferentiæ incapacem reddit, & quod circumdari nequeat. Verum impossibile illud, quod immensitatis essentia & definitio non permittebat, non solum immensa, sed immensissima uteri Virginalis Mariæ capacitas evicit: Omnia cludentem, Gyrum ingyrabilem uteri mei gremio circuiui. Illud Ecclesiasticus dixit in persona Beatissimæ Virginis

Ecclef. 24. v. 8.

Richar. de S. Laurentio lib. 7.

nis pronunciando: *Gyrum cœli circui-
vi sola.* Idem vaticinatus est Jere-
mias, dicens: *Fœmina circumdabit Vi-
rum.* Idem denique ipsi evangeliza-
vit Angelus: *Ecce, concipies in utero.*

§. IV.

Hucusque dicta sufficiebant, ut pro-
missioni meæ satisfacerem, demon-
strando Virginalis uteri circulum esse
unum O, Immenſum intra ſe comple-
ctens. Verùm operæ pretium erit, ut
idem immenſum illud dicat, ſimiliter ad
unum O ſuam reducendo Immenſitatem.
Chriſtus Dominus noſter, S. Joanni Evan-
geliftæ, in prima Apocalypſeos ſuæ viſio-
ne apparens, dixit: *Ego ſum Alpha &
Omega: Principium & ſinis.* Ego ſum Al-
pha & Omega; quia ſum principium & ſi-
nis omnium; Principium, in quantum
Creator eſt mundi; & ſinis, in quantum
Reparator eſt ejusdem. Alpha & Omega
ſunt primæ & ultimæ Alphabeti Græci li-
teræ, quod incipit ab A, & deſinit in O.
Et hâc ratione & myſterio cùm Chriſtus
eſſet Hebræus, & Sanctus Joannes ſimi-
liter Hebræus, Chriſtus Dominus ipſi
non Hebræicâ, ſed Græcâ Linguâ eſt lo-
cutus, Græcum enim Alphabetum ex-
plicit in O; Hebræicum verò minimè.
Alphabetum Hebræicum etiam incipit
ab A, quod eſt Aleph; & ad ſignifican-
da Creationis opera in litera prima, in
quantum Chriſtus eſt principium; tan-
tum Hebræicum, quantum Græcum ſer-
viebat Alphabetum. Chriſtus Dominus
verò Alphabeti uſus eſt Græco, quam-
vis extraneo, relicto Hebræico, quamvis
naturali linguæque propriæ; quia ad
ſignificandum ultimâ literâ myſterium
reparationis, quatenus idem Chriſtus eſt
ſinis, illud O ſolum proprietatem ſimi-

litudinemque habebat. Iſta verò ſimi-
litudinem in quonam conſiſtit? In eo, quod
O figura ſit circularis; & quemadmo-
dum O eſt circulus unus, ita Incarnatio-
nis myſterium circulus eſt alter: *Deus hu-*
manatus dicitur eſſe circulus, ut circum-
ferentia dicatur Humanitas; Centrum an-
tem Divinitas. Myſterium Incarnatio-
nis Verbi, inquit S. Bonaventura, eſt unus
circulus; Deo enim noſtram induente
carnem, Humanitas Chriſti circuiuit, & in
ſe Divinitatem incluſit; & hoc modo
ineffabili manſit cum ipſa divinitas, cum
divinitas eſſet centrum, & Humanitas
circumferentia. Cum igitur Incarnatio-
nis myſterium, quod fuit ſinis & ultima
perfectio omnium operum Dei, iſte per-
fectiſſimus ſit circulus: Hinc Chriſtus
S. Joanni dixit, quod ſicut ille, in quan-
tum principium primum, litera ſit A; ita,
in quantum ultimus ſinis, ultima ſit li-
tera O: *Ego ſum Alpha & Omega.*

Verùm quorquot vel ruditer Idioma-
tis Græci noverint Elementa, hîc mihi
dubium movebunt, in eodem O, & eo-
dem in Alphabeto fundatum. In Al-
phabeto Græco non eſt unum ſimplex
O, ſed duplex, quod Omega vocatur,
quod ſignificat magnum; & alterum,
quod vacatur Omicron, & parvum ſigni-
ficat. Chriſtus igitur locuturus prout
actu loquebatur, de Incarnationis ſuæ
myſterio comparate ſe debuiſſe videtur
cum O parvo, & non cum O magno.
Nomen magni non ſolùm in compara-
tione hominis, ſed abſolutè & extra om-
nem comparationem comperit Divinitati.
E contrario Humanitas comparata cum
aliis creaturis eſt parva, & minor illis:

Minuiſti eum paulò minus ab Angelis. Si *Psalm.*
igitur Chriſtus loquebatur de ſe quâ ho-
mine,
8 v. 6.

Apoc.
1. v. 8.

S. Bon.
in *Psalm.*
11 ad il-
lud: in
circui-
tu im-
pii am-
bulant.

mine, quare se non comparat cum parvo, sed cum O magno? Et quare non dicit: Ego sum Omicron, sed Omega? Ratio est, quia Christus de sua Humanitate loquens in Metaphora O, & circuli, considerare non debebat quod erat, sed quod circuibat. Circuibat Divinitatem Verbi, immensitatem circuibat Divinam; & circulus tam infinitæ capacitatis, ipsi immensitati peripheriam conficiens unum O formare nequibat, quod non majus esset omnibus: *Ego sum Alpha & Omega; Principium & Finis.* Quæ Deus, qui est principium, erat Alpha; quæ Homo, qui est finis, erat Omega. Sed cum tantum esset illud Omega, quod intra se inclusit Alpha; cum tantum tamque immensum esset illud O, quod intra se conclusit illud A. Quo, quæso, pacto O parvum esse poterat?

Congratulor tibi, Virgo purissima, de hac Humanitatis Filii tui magnificentia, iterumque congratulor; neque enim tanta illius O foret capacitas, nisi de circulo, unde erat conceptus, illam participasset. Manilius Libro quarto Astronomiæ suæ mirabile quiddam refert, & est, quod qui sub Signo Virginis nascuntur, eam ab hac influentia recipiant in scribendo gratiam, ut litera una verbum contineat: *Hic & Scriptor erit felix, cui litera verbum est.* Ego fundamentum non referam, quo motus Manilius cum axioma isto in publicum prodivit; neque Astronomi alii facile sic commentantur. Sed certum est Christum sub signo Virginis natum; certum est, Christum in mysterio isto dixisse de se, se unum O esse; certum est, istam literam, & istud O continere primum & maximum Verbum, quod est Verbum æternum: *Cui litera verbum est.* Magna,

singularis, immensa capacitas Filii, sed participata ab utero Virginali Matris, in quo puaterus homo fuit conceptus: *Ecce, concipies in utero.* Quæ Deus, Christus similiter fuit conceptus in utero Patris: *Ex utero ante Luciferum genui te.* Verum advertite differentiam cum stu-Psalm. pore porius, quam admiratione. Deus^{102.V.4.} Pater tali modo concepit Filium Deum, ut omnem suam incluserit in illo essentiam in unico verbo; & Mater Virgo tali modo concepit Filium hominem, ut in illo eandem incluserit essentiam in unica litera: Verbum, est Verbum, litera est O: *Cui litera verbum est.*

§. V.

DEmonstrato jam, ut vidimus, circulum ventris Virginalis in Conceptione Verbi unum fuisse O, immensum complectens; demonstrandum restat, quomodo illud O desideriorum ejusdem Beatissimæ Virginis in expectatione partus fuerit circulus comprehendens æternum. Æternitas & desiderium sunt duo tam sibi similia, ut ambo eadem depingantur figurâ. Ægyptii in suis Hieroglyphicis, & ante ipsos Caldæi ad repræsentandam æternitatem unum O pinxere; quia figura orbicularis principio fineque caret; & istud est esse æternum. Desiderium adhuc meliorem sortitum est pictorem, scilicet Naturam. Quotquot desiderant, affectus rumpens silentium, & ex corda ad os procedens, naturaliter unum O pronunciat. David aquam de cisterna Bethlehemitica desiderans, antequam militibus suis suum aperiret desiderium, unum O præmisit: *Desideravi ergo Da-^{2. Reg.} vid & ait: O si quis mihi daret potum aque^{23.V.15.} de cisterna, quæ est in Bethlehem!* O O fuit vox desiderii; reliquæ declarationes.

Et

Et quemadmodum natura in uno O dedit desiderio figuram æternitatis, & ars in altero O dedit æternitati figuram desiderii; non datur desiderium, si est magnum, quod in mora & duratione non participet multum de æterno.

Desideria Virginis Sanctissimæ, quæ omnia erant; ô quando veniet ille dies! ô quando illa felix aderit hora, quâ oculis videam, brachiisque meis Dei, meumque Filium amplectar! ô quando! ô quando! ô quando! Ista Beatissimæ Virginis desideria cœperunt in Conceptione, cessaruntque in partu. Verum desideria, quæ inceperunt, & cessarunt; desideria quæ principium habuerunt & finem, quomodo potuerunt esse æterna? Quo pacto æternitatis durationem adæquare potuit novem mensium spatium? Inter Conceptionem & partum, Angelus non nisi unum *Et collocavit: Ecce, concipies & paries.* Sed nihil novum in hac legatione, quod Beatissima Virgo unum verbum Angeli mutet in aliud. Quemadmodum Eva mutavit in Ave; sic illud *Et* in O mutavit; & novem mensibus ad circulum perfectum istius O reductis, non est mirum quod essent æterni. Illud ipsum *Et* etiam non variatum si non totam exprimit æternitatem, saltem ejus innuit partem; & in æternitate non est pars, quæ non sit æterna. In *Et* Angeli, æterna cœperunt esse desideria; & in O continuato & repetito à Beatissima Virgine æternitatis suæ circulus fuit terminatus. Neque naturali æternitatis extensioni, novem mensium temporis limitatio repugnat; non enim Beatissimæ Virginis capacitati cordis minus est concedendum, quàm ejusdem sanctissimi capacitati ventris. Maxima capacitas à natura creata, est,

illa cordis humani; Porro si venter Mariæ capax fuit ad includendum Immensum, quare cor ipsius capax non foret ad constringendum æternum? Temporale & æternum tam sibi sunt opposita, sicut tempus & æternitas. Æternitas dies non numerat nec menses, tempus sic; idcirco enim numeravit novem à conceptione, usque ad Virginis partum, quem S. Joannes Damascenus *miraculorum officinam* S. Joan. appellavit. Et si in hac miraculosa officina, æternum fieri possit temporale, quare tempus fieri nequeat æternum?

In celebri isto Curru ab Ezechiële Prophetâ descripto, quo vehebatur Deus, admirabilis artificii videbantur rotæ; in medio enim rotæ cujusdam, alia gyrabatur rota: *Rota in medio rotæ.* Et quæ Ezech. fuerunt istæ duæ rotæ? Una erat temporis, altera æternitatis, inquit Sanctus Ambrosius: *Rota in medio rotæ, veluti vita intra vitam, quod in hac vita corporis vite volvatur usus æterna.* Rota temporis modica est & brevis, rota æternitatis maxima est & amplissima; & nihilominus rota temporis includit, & intra se revolvit rotam æternitatis; nam qualis fuerit vita cujusque temporalis, talis erit æterna, inquit Sanctus. Ita ut binarum rotarum istarum mirabile esset; quod cum tanta tamque immensa foret æternitas, æternitatis rota, temporis rotæ includeretur. Nunc interrogo, quisnam Currus Dei istis in rotis movebatur? Non solum Beatissima Virgo, juxta allegoricum SS. Patrum assertum, verum eadem Beatissima Virgo signanter in spatio novem mensium, quibus Deum suis in visceribus gestavit. Quemadmodum curru vectus passum non facit, nec alium habet motum, quam illum currus; Ita filius, quatenus in visceribus

ribus gestatur Matris, non moverur, neque locum mutat, nisi eadem motâ matre: & hoc modo fuit, novemque mensibus ambulavit, qui à Conceptione usque ad Nativitatem ejus numerantur. Jam conceptus statim perrexit in Montana Judææ ad Præcursores suum sanctificandum: ex Montanis Nazarethum rediit: Hinc in Berhlehem abiit: & non solum in omnibus istis itineribus longissimis, sed in omnibus suis motibus nullum Majestas Humanata fecit passum, qui non esset in eodem Curru regali; qui idcirco vocabatur suus, velut proprius Personæ Verbi. Et quia currus iste Matrem repræsentabat ipsius Dei, in omni illo tempore, quo ipsum intra se gestabat; hinc, rotæ, quibus movebatur, tali fabricatæ erant & intra se revolutæ artificio, ut intra rotam temporis volveretur rota æternitatis, ad significandum, quod dies & menses inter conceptionem & partum evoluti, quamvis breves viderentur, duratione, desiderio essent æterni.

§. VI.

Interrogatus à Philosophis, quo pacto desiderium illud dies istos potuerit facere æternos, cum tam paucorum essent mensium? Respondeo modum fuisse, rationemque esse; quia desideria Beatæ Virginis, illaque desideriorum eorundem OO, quæ etiam sunt rotæ, juncta & addita rotæ temporis, quamvis tempus esset finitum, illud multiplicabant infinitè. Sic David illud asserit de eodem Dei curru loquens: *Curvus Dei decem millibus multiplex.* Chaldaus legit: *Centum millibus.* S. Augustinus: *Millies millibus.* S. Hieronymus: *Innumerabilis.* Novatianus: *Infinitus immensus.* Vult dicere, quod numerus Currus Dei multi-

Part 17.

plicetur in millia, in decem millia, in centum millia; ad numerum in millies millia. In summa, quod evadat innumerabilis, infinitus, immensus. Quod dico, nec meliore comparatione, neque appropriato magis declarari possit exemplo, quàm istâ multiplicatione arithmetica: *Decem, centum, millies millibus multiplex.* Novistisne: Quomodo ista OO desideria erant desideriorum Beatæ Virginis, omnibus mensium illorum diebus, horis, momentis expectationis sancti partus, quibus conceptum jam in visceribus suis Dei Filium natum videre desiderabat? Illa OO desideriorum B. Virginis in multiplicatione temporis, erant sicut Ziphre Arithmetica, quæ etiam sunt OO. Conjuncta Ziphra numero quid facit? Prima addit decem, secunda centum, tertia mille, & si ad viginti quatuor pervenerint, quot sunt horæ diei, tot millia millibus; totque milliones addunt millionibus: ut omnem humanam comprehendendi capacitatem excedant. Curiosè quærunt Mathematici, si à centro terræ, usque ad cælum, mundus plenus esset arenâ minutissimâ, utrum numerus illorum arenæ granorum sciri possit? Quæstionem illam jam olim excitavit Archimedes, adhuc extensorem, nec difficilis illius est solutio. Primò, dimensâ geometricè capacitate seu concavo cœli Lunæ, statim per demonstrationem Arithmeticam colligitur certitudinaliter numerus arenarum, quæ illud possent implere: Isto verò numero innumerabili, ad figuras arithmeticas reducto, res videtur admiratione digna, quod tota ista summa resumatur in una unitate, & triginta duabus tantum Ziphris. De OO harum Ziphrarum ad OO desideriorum Beatissimæ Virginis transeamus.

E

OO

O O desideriorum Beatissimæ Virginis
 novem illorum mensium spatio compu-
 tanda non veniunt per dies, neque per
 horas, neque per minuta, nisi per instan-
 tia. Neque enim toto isto tempore fuit in-
 stans, nec die, nec nocte, quo non in Bea-
 tissimæ Virginis corde sese multiplicassent
 eadem O O suspirando & anhelando ad
 illam horam, quæ tanto magis tardari &
 elongare videbatur, quanto ardentius de-
 siderabatur: Et dico; nec die; nec nocte;
 quia quamvis brevissimus somnus refo-
 cillaret sensus, cor individuum ab eo, ubi
 suus erat thesaurus, ardentis ad instar fa-
 cis vigilabat semper: *Ego dormio, & cor
 meum vigilat.* Sicut igitur illa O O tri-
 ginta trium Ziphrarum illum multiplica-
 bant, seu multiplicarent numerum sine
 numero: Ita tot tamque continuata in-
 stantia, quæ in qualibet temporis parte
 infinita insunt, nunquid numerum con-
 flarent æternum? Artificialis Ziphrarum
 multiplicatio (sine mutatione figuræ, quæ
 semper est idem O) consistit in eo, quod
 ziphra secunda proportionatè excedat
 primam, tertia secundam, quarta ter-
 tiam, & sic de reliquis. Eodem modo
 sese excedebant, & excedere pergebant
 Beatæ Virginis desideria: cum subsequen-
 tia præcedentibus semper essent intensio-
 ra. Ratio Theologica & connaturalis hu-
 jus argumenti erat, quia cuilibet Matris
 Dei desiderio novum gratiæ correspon-
 debat augmentum, & cuilibet gratiæ aug-
 mento major ejusdem Filii amor: majo-
 ri que amori, majus intensiusque deside-
 rium respondebat. Ita ut cum primorum
 O O circuli essent magni: succedentes
 semper majores essent & majores. Exem-
 plum nobis hic suppeditet natura, sicut
 hucusque nobis præbuit Arithmetica.

Casu seu industriâ lapide in mare tran-
 quillum & limpidum projecto, mox ut
 aquam tetigerit, turbationem in aqua vi-
 debitis: quâ cessante, & lapide petente
 fundum, eodem momento circulus in ea
 formatus apparet, & mox circulus major,
 & alius, aliusque, omnes eadem successivâ
 proportionem: omnesque extensiores &
 sphæræ latioris. Admirabilem hunc effe-
 ctum Seneca Lib. 1. quæstionum suarum
 naturalium valde celebrat: à quo Philoso-
 phi modum, quo vox & lux per totum
 multiplicantur & dilatantur aërem didi-
 cerunt. Verum si natura in circulorum ho-
 rum multiplicatione & extensionis subli-
 mius quid intendit, sine dubio fuit, ut hæc
 nobis proprietate comparationis hujus
 declararet modum, quo illa O O deside-
 riorum B. V. quemadmodum multipli-
 cantur, similiter extendantur. Beatissima
 Virgo Maria erat mare, illud enim signifi-
 cat Maria: Petra erat Verbum Incarnatum
 Christus: *Petra autem erat Christus.* Primò
 Mare tetigit hæc Petra, quando Angelus ad
 Beatissimam Virginem legatus illud tetigit,
 in quo Mater futura erat Dei, inter, & super
 omnes mulieres benedicta: *Benedicta tu
 inter mulieres.* Et quid tunc accidit? Duo
 notabilia. Primum, quod maris hujus tran-
 quillitas purissima non nihil turbata sit:
Turbata est in sermone ejus. Secundum, quod
 conquiescente illâ turbatione: *Ne timeas
 Maria: eodem puncto, quo Beatissima Vir-
 go dixit: Fiat mihi secundum verbum tuum.*
 Et Petra suum petiit centrum, mox circuli
 O O desideriorum sic in ejus corde for-
 mari & crescere cœperunt, ut succe-
 dentia semper multiplicata secundum
 inardescens & augescens amoris men-
 suram, similiter excrecendo sphæram
 dilatarent.

1 Cor. 1.
v. 4.

Luc. 1.
v. 29.

Ibidem
v. 28.

§. VII.

S. Greg.
Naz.

Nunc videamus istos circulos, sive illa OO desideriorum, circulo vel rotæ temporis juncta, quos effectus causarunt in illo. Effectus fuerunt, ut cum periodus Expectationis partus tam foret brevis, velut novem mensium, illum fecerint æternum. Et quare, vel quomodo? Quia desiderium juxta proportionem crevit amoris: & tempus juxta proportionem desiderii. Non mihi, sed duobus majoribus Ecclesiæ fidem habere ote Doctoribus, Nazianzeno inter Græcos, & Augustino inter Latinos. S. Gregorius Nazianzenus in Præfatione, quâ magnam affirmat veritatem, inquit, unum solummodò ardentis & anxii desiderii diem, omni tempore esse æqualem, ad quod vita humana sese extendere potest: *Profectò vel unicus dies, totius vitæ humanæ instar est, desiderio laborantibus.* Scripturæ communiter humanæ vitæ durationi centum tribuunt annos: & si quilibet intensorum desideriorum dies, centum durationis mensuretur annis, & quibuslibet decem diebus, respondeant secula decem, quæ mille constant annos, ecce quot millia ultra millia novem mensium circulo poterunt includi! Et si illud tam asseveranter affirmat Nazianzenus per Antoniniam Theologus, non determinando objectum vel subjectum, quid esset, si supponeret, quod objectum desideratum erat Deus; subjectum verò desiderans cor Matris Deiparæ; Hinc S. Augustinus totam hanc quæstionem remisit ad Deum, velut Dominum temporum & authorem desideriorum, inquit, quod Deus concatenarit inter se mutuo tempus cum desiderio tali modo, ut dilatando tempus dilaret desiderium, & dilatando desiderium di-

latet & tempus: *Deus dilatando extendit desiderium.* Cum igitur OO desideriorum Beatissimæ Virginis sint circuli tam extensi sicut vidimus, benè infertur, quod dilatati in eis fuerint circuli temporis: sic dilatati, ut rota temporis in se complecti possit rotam æternitatis: *Et rota in medioreta.* Enim verò quid opus est ad argumenta recurrere Doctorum, suppetente in proprio casu ejusdem Dominæ de O expresso testimonio? Et quando Domina ista, quibusque verbis considerationi suæ adæquatis, desideriiisque suis commensuratis, illud suum testimonium dedit? Quando desideria sua desiderato suo esse conformia dixit: *Dilectus meus totus desiderabilis: Dilectus meus totus desideria,* & desideria mea omnia sunt, sicut ille totus: Ita transfert & interpretatur versio Chaldaica. Porro si Beatissimæ Virginis desideria totaliter erant desiderato commensurata, & desideratus immensus, infinitus, æternus; videre an non etiam desideria ipsius fuerint æterna.

Denique ne exaggeratio videatur, quod dico, orationem meam me paululùm demittere sinite, ut melius illam probem; & auscultate quomodo desideria multò minùs desiderantis, solum quia circa idem versabantur objectum, similiter fuerint æterna. Quando Jacob filiis suis in hora mortis valedicendo benedictionem impertiit (quæ simul Benedictio & Prophetia erat) ultimo quasi termino & claululâ, omnes appromissas felicitates consignavit Messæ adventu, quem collium æternorum desiderium nuncupabat: *Donec veniret desiderium collium æternorum.* Gravidâ, & mysteriosa verba! Jacob Messiam non desideratum, sed desiderium vocat: quia tam singulariter & unicè desideratus

Cant. 5.
v. 16.

Gen. 49.
v. 26.

erat futurus, ut omnia cunctarum rerum aliarum desideria hujus comparatione, nec essent, nec dici mererentur desideria. Quare verò eum non hominum, sed montium colliumque desiderium compellat, *desiderium collium*? Num fortassis, quia creaturæ insensitivæ sine rationis usu, vel tanti notitia boni illum suo modo desiderare, & ad eum suspirare debebant? Nonnulli locum hunc sic explicant, figuræ illius emphasi, quæ cecinit Poëta:

Poëta.

*Ipsæ te Tyre Pinns,
ipsæ te fontes, ipsa hæc arbuta vo-
cabant.*

Cant. 2.
v. 8.

Verùm Jacob in vero, quo loquebatur sensu, per montes & colles Patriarchas & Prophetas, tam præteritos, quàm futuros intelligebat: in quibus solis fides explicita residebat, quod Messias Filius Dei esset futurus. Hinc sponsa de eodem Messias adventu dicebat: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Et vocantur Patriarchæ & Prophetæ montes & colles; quemadmodum enim montes & colles exurgunt super valles, & elewantur super terram, viciniore sunt cælo: ita Patriarchæ & Prophetæ dignitatis, Sanctitatis verique Dei cognitionis eminentiâ, alterius Populi rudis, ac indisciplinati, tantorumque mysteriorum incapacis respectu, montes erant, & colles mundi. Sed ecce hæc dubium subintrat, quod omnes jam notasse credo, & est, quare illos vocet æternos, *Desiderium collium æternorum*? Quamvis Patriarchi & Prophetis antiquitatem assignemus, à primo omnium Adam; ab Adam usque ad mortem Jacob, duo millia annorum transierunt & continuando à morte Jacob usque ad adventum Messias, iterum duo anno-

rum millia transierunt. Quantò magis, quod in hac secunda ætate, homines, quamvis Patriarchæ & Prophetæ, tam breve viverent tempore sicut & nos? Si igitur isti montes & colles cadebant, sepeliebantur, in cineres resolvebantur tempore tanto illo, quo pacto illos Jacob vocabat æternos, *Desiderium collium æternorum*? In verbo, *Desiderium*, Jacob expressit Quare. Nonne æternis, quod Patriarcharum Prophetarumque istorum desiderium, in quo vivebant, non nisi ad Messias adventum suspiraret, & ad cælum Deumque suspensum anxii ingeminaret vocibus *Donec veniret*? Idem Jacob dicebat: *Salutare tuum expectabo.* Moyses: *Gen. 49. Mitte, quem missurus es.* David: *Ostende v. 18. nobis, Domine, Misericordiam tuam, & Salutare tuum da nobis.* Esod. 4. *Isaias: Rorate cali v. 13. desuper & nubes pluant justum: Aperiantur v. 8. terra & germinet Salvatorem.* Porro sicut Isai. 45. v. 24. Patriarcharum desideria tam erant intensa, & tam longa boni desiderati dilatio, quamvis vitæ tempus tam essent in se breve, desideriorum dilatio illud reddebat æternum. Erant magni, erant Sancti, erant personis eminentissimi; sed multò magis in illis extendebatur tempus, quàm illos dignitas eveheret: dignitas illos faciebat montes, & desiderium æternos: *Desiderium collium æternorum.*

Mensuram istam nec minuit, nec auxit David, quem desideria & desideratus propriè magistangebant: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Si Ps. 76. v. 6. considero Patriarcharum & Prophetarum antiquitatem (ita locum hunc Expositores graviores intelligunt) si considero tempora antiqua, Patriarcharum traditionem, & Prophetarum fidem; Homines illos adèò illuminatos à Deo, qui eò usque

ex-

expectabant, & desiderabant, idem quod solum ego nunc expecto & desidero: dies in intellectu meo sunt anni; & anni sunt æternitates: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Majore adhuc mysterio distinctio hæc, temporisque repartitio non vacat. Adamo revelavit Deus hominem se futurum; sed non dixit quomodo, & quo mediante: Abrahamo revelavit, quod ex femine & progenie ipsius descensurus: Davidi, quod ex ejus domo & familia esset nasciturus. Quantoque propius bonum istud rangebat homines, tantò ardentius illius in ipsis accendebatur desiderium, & cum desiderio ingravescibat dilatio. In remotissima Adami antiquitate momenta erant dies; in propiore Abrahami, dies erant anni: in propinquiore, & jam vicina Davidis, anni erant æternitates: *Et annos æternos in mente habui.* Omnia ista secundum naturalem istam eveniebant regulam; quo bonum desideratum est vicinus, eò desiderium excitat ardentius: Quemadmodum lapis in aërem jactus, quantò descendendo centro suo magis appropinquat, majore fertur impetu:

Comic. *Desiderium acuit absentis vicinitas; Sententiosè dixit Comicus.*

Enim verò si vicinitas ista jam in Davide, te tempore faciebat æternitates; solum quia David eum in sua domo nasciturum sciebat, quid in corde esset Beatissimæ Virginis, quæ jam illum suis in visceribus conceperat? Duo isti, qui desideria illa reputarunt æterna, nominatim fuere David & Jacob; iidem, quorum hæredem futurum Christum Angelus nuntiavit: *Dabit ei Dominus Deus sedem David Patris ejus: & regnabit in domo Jacob in æternum.* Et si David & Jacob sic

Luc. 11. vit: *Dabit ei Dominus Deus sedem David Patris ejus: & regnabit in domo Jacob in æternum.*
v. 32.

eminus istam cognoverunt æternitatem, quomodo Beatissimæ Virginis cor intra O O desideriorum suorum non comprehendisset, quæ quantò viciniora, tantò intensiora, quantoque magis intensa, tantò & extensiora? Patriarcharum unus desiderabat dicens, ô Sapientia! alter suspirabat: ô Adonai! alter ingeminabat: ô Radix Jesse! reliqui anhelabant & æstuabant dicentes: O Clavis David! ô Oriens! ô Rex Gentium! ô Emmanuel! nulli verò dicere licebat: ô Fili! Et si ista O O talium desideriorum aliquos conficiebant circulos, sic extensos, ut essent æterni: *Desiderium collum æternorum; & annos æternos in mente habui.* Quid, amabo, forent illa O O cordis istius, & Matris, quæ conceperat illum suis in visceribus, illumque natum in suis viscera erat brachiis? *Ecce concipies & paries Filium.*

§. VIII.

CERTUS nunc sum futurum neminem, qui dubitet quin Beatissimæ Virginis desideria fuerint æterna. Hoc tantum timeo ne non desit, qui in dubium vocet, utrum desideria fuerint. Bonum (quispiam replicabit Philosophus) quod objectum est voluntatis, quemadmodum differentia habet tempora, ita differentes in eadem voluntate operatur affectus. Bonum vel est præsens, vel præteritum, vel futurum: Si est præsens, excitat gaudium; si est præteritum, anxietates causat; si est futurum, producit desiderium. Et quoniam Bonum, & summum Bonum affectuum Beatissimæ Virginis objectum, quod erat Filius unicus Dei, & suus, non solum habebat præsens, sed plus quam præsens, quia illud habebat intra seipsam;

videtur in corde ipsius causare debuisse potius jubilos gaudii, quam anxietates desiderii. Sic argumentans & discurrens, nondum intellexit, præsentiam, ut sit præsentia, aliquid participare de absentia. Objectum visus, ut videri possit, debet esse præsens: si verò affixum & unicum est potentia, est quasi absens: ab oculis removendum est, ut videri possit. Eodem se modo habet præsentia, ut sit præsentia; non ad intima transire licet, neque totaliter uniri, sed aliquatenus distare. In historia fabulosa rationabiliter queritur Narcissus:

Quod cupio, mecum est, inopem me copia facit.

Quid igitur remedii?

Votum in amante novum.

Remedium est desiderium novum, quale amans habuit nunquam. Et quale est istud?

Vellem quod amamus abesse.

Desiderare ut, quod amo, absit, & à me separetur. Hujuscemodi erat Beatissimæ Virginis desiderium, & talis ejusdem ratio. Eodem carebat bono, quod habebat, quia illud intra se habebat: idcirco anxie suspirabat & desiderabat illum habere foris; & hæc suorum OOO causa erat: *Quis mihi det te Fratrem meum ut inveniam te foris.* O quis mihi dabit Frater & Fili mi (Frater, quia humanam à me sumpisti naturam, & Fili, quia eam tibi dedi) quis mihi jam dabit te foris extra viscera mea videre! quamvis enim in eis te teneo & possideo, non tamen te frui possum; *Ut inveniam te*, inquit majore adhuc emphasi. O quis mihi dabit ut inveniam te! quasi anxia Mater cum eodem Filio loquens dixisset: in die, quo te concepi, te quasi perdidisti.

teque abscondisti à me; quia te videre non possum. Si me interroget Fides, ubi es? *Ubi est Deus tuus?* Certissime respon-
debo, quod intra me. Interrogantibus verò oculis respondere nequeo, nisi quod adhuc te quæram, & ad inveniendum te suspirem: *Ut inveniam te.* Et cum ista sit boni sui præsentia (absentis, quantumcunque præsentis) videte, utrum causam habebat Beata Virgo illum anxie desiderandi, attentiusque pro eo suspirandi!

Desiderat Beatissima Virgo suo Filio eo frui modo, quo Pater æternus illo gaudet; erat enim Filius utrique communis. Agite, subvolate nunc, si tantum potestis, qui dubium posuistis. Sanctus Joannes Evangelista æternam Verbi Divini generationem describens dicit, quod Filius erat apud Patrem, vel prope illum: *Et verbum erat apud Deum.* Illud, *Apud*, sicut scandalum fuit Arianis; ita profundissima fuit consideratio omnibus maximis Theologis. Nunquid ipse Christus, de eadem generatione sua, quæ DEUS loquens, se in Patre, & Patrem in se esse dicit? *Ego in Patre, & Pater in Me est.* Cur igitur etiam Sanctus Joannes non dicit, quod Verbum erat in Patre, sed apud Patrem: *Et verbum erat apud Deum?* Et si erat apud eum, ubinam erat & qualis erat locus ejus? *Ubi erat hoc Verbum?* *Quis erat locus ejus?* Quærit Rupertus, & respondet locum, ubi erat Verbum, fuisse distinctionem realem, quæ Persona Patris distinguitur à Filio, & Persona Filii distinguitur à Patre: *Verbum erat apud Deum, ut de Personis non dubites, dum alteram audis esse, vel fuisse apud alteram.* Idem ante ipsum Sanctus Basilius asseruerat, & post hos ambos, Sanctus Thomas, Verum aliis in materia

Cant. 8.
v. 5.

Joan. 1.
v. 1.

Joannis
14. v. 10.

Rupert.

materia hac sublimissima discurrentem Richardum Victorinum audiamus. Deus est summè bonus, & summè beatus; in quantum summè bonus, est summè & infinite communicabilis; ergò non nisi Deo, qui est iste filius, sese infinite potuit communicare. Quà summe Beatus, non potuit esse solus, non enim beatitudo datur sine societate; ergò qui in beatitudine summa faceret societatem, debebat esse distinctus ab illo; porrò hæc est distinctio realis, quæ inter Patrem Filiumque intercedit.

In puncto hoc secundo, quod est notum, verba Richardi sunt ista: *Felicitas summa non potest esse unius Solitarii sine consortio; Deus autem est summè felix, quare consortium debet habere.* Quod si quis replicaverit, Deum ante mundum conditum fuisse solum, quia solus erat Deus; respondet Tertullianus, solitudinem unam distinguendo ab altera, tam profundè, ut assolat: *DEUS ante omnia solus erat, ipse sibi, & mundus, & locus, & omnia; solus autem, quia nihil extrinsecus præter illum; ceterum ne cum quidem solus; habebat enim secum rationem suam. Hanc Græci Logon dicunt.* Deus ante mundum solus erat, extra se quippe nihil produxerat. Verùm nec sic solus erat, quia cum Verbo sociatus erat, quod secum habebat. Notate benè verba: *Habebat secum.* Ita ut in natura divina summè communicabili, non suffecerit Patrem habuisse Filium in se: *Ego in Patre;* sed ut idem Pater non esset solus, & ut summè esset beatus, necesse fuerit Filium habere secum: *Habebat secum.* Proinde quia illum non haberet secum, nisi unam ab altero realiter distinguendo personam; hinc necesse fuit ut Filius realiter distin-

gueretur à Patre; ut sic non solum esset in illo, sed apud illum: *Et Verbum erat apud Deum.* Filius erat in Patre per identitatem naturæ; & erat apud Patrem personali distinctione. Eandemque differentiam, quam in Patre faciebat identitas & distinctio, in Matre faciebat Conceptio, & facturus erat partus: post Conceptionem enim habebat Filium in se, & post partum illum habitura erat secum. Porrò si in differentia illius: *In & Apud; ego in Patre, & Verbum apud Deum,* summæ in DEO felicitatis ratio consistebat: *Deus autem est summè felix, quare consortium debet habere.* An non sufficiens in ejusdem Dei Matre motivum erat, quamvis illum haberet intra se, etiam desiderandi, & quidem ardentissimè, illum habere apud se?

Hæc vera evincit Philosophia, quare bonum præsens excitare queat desideria: & quare præsens ad plenè se fruendum, aliquid participare debeat de absentia. Bonum, summumque Beatissimæ Virginis Bonum, quatenus illud intra se habebat, quantumcunque præsens, faciebat illud invisibile præsentia; postquam verò illud habuit extra se & in suis brachiis, illa ipsa distantia, quæ erat pars absentia, fecit ut illum videre, illoqui frui posset. Proinde si summo bono viso proprium est facere æternitates breves, quid mirum, quod non visum, & invisibile dies faciat æternos? S. Gregorius Nazianzenus intelligere nequivit, quomodo anni, quibus Jacob pro Rachele serviebat Labano, illi visi fuissent dies pauci: tandemque invenit deditque rationem veram, quæ nec erat, nec esse poterat alia, quàm quod toto isto tempore Jacob Rachelis aspectu fruebatur: *Cujus rei hæc fortè causa S. Greg. erat, quia rei expectata conspectu fruebatur. Naz.*

Si

Si, quamdiu B. Virgo benedictum ventris sui fructum habebat intra se, illum oculis intueri potuisset, novem menses non nisi brevissimi illi visi fuissent dies; verum quia erat Bonum, summumque Bonum, & quantumvis præsens, tamen invisibile; totum illud tempus, quo nec videbat, nec videre dabatur, æternum illi erat: proindeque desideria ipsius, pro ut vidimus, illud *Et Angeli*, mutarunt in *O*, æternitatem consummando, quæ in eodem *Et* principium suum habuit: *Ecce concipies & paries.*

§. IX.

Sermonem meum absolvi, & fortasse imaginatione vestra celerius. Omnes me duarum absolutarum obligationum memorem futurum sperarunt, quarum totaliter videor oblitus; præsentem enim Sacrosanctâ divinissimi Sacramenti Majestate, tam grave frequentique auditorio loquens, ac si ad Altare non respexissem, neque de Sanctissimo Sacramento ullum dixi verbum; neque auditorio vel unicum dedi documentum. Istud utique in duobus, quos feci, discursibus omnes observastis; & ego nunc intelligo, quod non bene perceperitis primum; nec ut debebatis, applicastis secundum; primum enim totus fuit de Sacramento, maximâ ipsius exaggeratâ excellentia; Secundus accommodatus fuit Auditorio, utilissimâ illi datâ instructione.

Namquid in primo meo discursu, super verba: *Ecce concipies in utero*; Virginalem B. Virginis ventrem, per Conceptionem Verbi Incarnati, Immensitatis circumferentiam, & circulum Immensi comprehensivum probavi? Id ipsum igi-

tur Divina Omnipotentia amore nostri in altissimo Sacramenti Mysterio fuit operata, parvo isti hostiæ circulo, totam divini & humani sui esse Immensitatem includendo. Enim verò, quare Ecclesiam instituisse putatis, ut forma Hostiæ consecratæ esset in figura circulari, sicut à principio hucusque semper continuavit? Nonnulli in Ecclesia Græca figuram Hostiæ quadratam voluerunt, ad significandum quatuor Elementa, ex quibus Christi Corpus est compositum, & quatuor Mundi partes, in quas supremum obtinet dominium; prævaluit verò figura circularis, non solum, quia in circulo etiam mundi rotunditas repræsentatur; verum, cum, juxta Sancti Gregorii Papæ assertum, figura sit nec principium habens nec finem, in nulla alia, æternitas, infinitas & immensitas divina clarius exprimitur, quam in miraculoso illo circulo inclusa. Sic factum est, & sic fieri oportebat; Multis enim ante incarnationem Filii DEI sæculis, jam erat Doctorum Hebræorum in expositione Psalmi septuagesimi primi opinio, quod Sacrificium Messæ, veluti Sacerdotis secundum Ordinem Melchisedech, constitutum esset in pane, isteque panis in figura formatus orbiculari ad magnitudinem volæ manus: *Sacrificium Messæ fore placentam rotundam, sicut est vola manus.*

Doct.
Heb.

Sed quorsum traditiones, cum Rituale Davidis habeamus? *Circuivi & immolavi hostiam vociferationis.* David de sacrificio loquitur, quod in gratiarum actionem obrulit Deo (prout ex toto Psalmo constat) & tale est sacrificium nostrum. Quando Christus illud instituit, primò omnium gratias egit: *Grattias agens, fre-* Et hinc Eucharistiæ, quod gratiarum actio-

Pf. 26.
v. 6.

1 Cor.
11. v. 24.

actionem significat, Sacramentum appellatur. Quinam verò ritus, vel ceremoniæ hujus Sacrificii fuere? Tria innuit Propheta, quæ tantum velut Propheta prævidere potuit, & imitari. Circulum ad modum rotæ se fecisse dicit: *Circuivi*; Hostiam se obtulisse adjungit: *Immolavi hostiam*; & hanc non precibus, sed ejulatibus, & clamoribus se profecutum adstruit: *Vociferationis*. In Sacrificio, sub nomine Hostiæ, prævidebat & significabat illam, quam habemus & adoramus præsentem: In circulo, quem in modum fecit rotæ, figuram orbicularem, de qua Hostia erat formanda, ad repræsentandam immensitatem divinam, quam intra se includit: In vocibus verò non articulis sed vociferationibus, quidnam, quæso, David significare voluit? Præsentem hujus diei festivitatem sibi ob oculos proposuisse videtur. Ab hodierna die usque ad Nativitatem Domini, in Cathedrali Toletana, ubi exordium sumpsit hæc institutio, nec non in aliis multis Christianis Ecclesiis officia divina inconditis & dissonis concluduntur vocibus; Clero toto clamante, omnique Populo vociferante OOO. Istud propriè significat, *Vociferationis*. Et quia divinissimum Sacramentum est secunda Pars Mysterii Incarnationis (unde S. Chrysostomus illud vocavit Incarnationem magis extensam) non est alienum à spiritu Davidis, imò ardentissimis ejus affectibus valde proprium; quod ad conspectum illius Sacræ Hostiæ, quando illam immolabat in figura, comitaretur idem circulus quem formabat, exclamans ille, & faciens exclamare omnes cum OO jubilorum, OO applausuum, OO admirationum. O Hostia, in qua immolatur Deus! O cir-

Pars IV.

cule, qui circumdas & comprehendis incomprehensibilem! ô maximæ Sapientiæ adinventio! ô miraculum singulare omnipotentis! ô excessus! ô infiniti in homines amoris extremum! omnia denique illa O O Ecclesia ad unum O *Eccles.* reduxit: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur!*

Hæc primi discursus mei allegoria, Domine, tota ad divinam & humanam tuam Majestatem in Sacramento fuit directæ: Et doctrina secundi, in affectibus adeò super humanis primi Virtutum exemplaris, tota similiter ad Auditorum imitationem fuit directæ. Quidnam super secunda thematis verba, *Et paries Filium*, audistis? Audistis, quod quamvis Beatissima Virgo Deo foret plena, nihilominus desideriis ipsius satis non fuerit factum, desiderans illum habere secum, quem habebat intra se; coramque intueri oculis, qui absconditus in suis erat visceribus. Agite nunc illud vobis applicate: Nil illo minus, quod Beatissima Virgo intra se concepit, intra nos recipimus communicando. Illa Verbum Divinum, quod carne vestivit; & nos Verbum Incarnatum. Illa Deum totum quantumcunque immensum; nos eundem cum immensitate sua tota. Unde colligitur, quantam injuriam irroget Dei, qui postquam illum totum in se recipit, adhuc aliud desiderat. Quodcunque aliud hujus mundi, hocce casu, desiderium, vel est manifesta hæresis, vel extrema stultitia. Hæresis, quia esset non habere fidem: Stultitia, quia esset carere judicio. Seneca, monstrosam Alexandri improbans ambitionem, profundâ dixit sententiâ: *Inventus est, qui aliquid concupisceret post omnia.* Ergone in mundo invenie-

F

invenie-

invenietur homo, qui habens omnia, aliquid adhuc desideret ultra? Omnia quæ habebat, quibusque dominabatur Alexander, erant nihil: Solus Deus verè est omnia. Et Christianus habens Deum, & ipsum totum intra se, adhuc mundi nibila desideret? O cæca, ô deceptor, ô perdita, ô infidelia desideria! tantum unum licet & Christianè desiderari potest ab eo, qui eò pervenit, ut Deum habeat intra se. Et quodnam istud? Etiam pervenire ad illud habendum secum, quod secum B. Virgo desideravit.

Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo; Unum tantum desidero, inquit S. Paulus, quod est, animam meam dissolvi à vinculis corporis, & esse cum Christo. Apostole Sacer, repete quod dicis, quia te non intelligo: nonne dicis, quod in hac vita Christus sit in te? *Vivis vero in me Christus?* Si igitur Christus in te, etiam in hac vita, quare vis deserere vitam, ut sis cum Christo? Quia multum distat, esse Christum in me, & me esse cum illo. Christum esse in me, est illum possidere, absque eo quod videam: me esse cum illo, est illum videre, illoque frui. Eandem ob causam B. Virgo Filium, & Deum suum habendo in se, adhuc desiderabat & suspirabat; quia modum optabat, quo illum videre, illoque frui posset. Eandemque ob causam (si ratione urimur) habentibus nobis Christum sacramentaliter & invisibiliter, eadem felicitas excitare debet in nobis desiderium alterius majoris & maximæ Beatitudinis: qualis est obtinere esse cum illo, ubi illum videamus, eoque fruamur per

omnem æternitatem. Ad satiandam omnium aliorum desideriorum famem, sufficit totum in nobis habere Deum: sed ex hac ipsa jam satiata fame, siim nasci oportet insatiabilem, ut ruptis nubibus illis, Eum clarè videamus in Gloria: *Situit anima mea ad Deum Fontem vivum: Satiabor cum apparuerit Gloria tua.* Hæc desideriorum nostrorum OO esse oportet, quomodo ejusdem erant Prophetæ: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei!* O quando veniet felix ille dies, in quo, mi Deus, ante Te apparebo! O quando illa appropinquabit hora, quâ Te facie ad faciem videbo! O quando anima mea à vinculis mortalis hujus corporis, quod tui visionem impedit, sese expeditam videbit! *O quis me liberabis de corpore mortis hujus!* O Domine libera animam meam! O Domine saluum me fac. O Domine bene prosperare! Hæc desideriorum nostrorum OOO esse oportet, & non illa Mundi, non Concupiscentiæ, non illa Ambitionis, fallacisque Amoris, quæ non sunt OO, sed Ah, Ah: Heu, Heu; *Heu mihi quia Incolatus meus prolongatus est.* Beatissima Virgo de O, hanc gratiam omnes nos hodie à te petere fas est, quamque Ego omnium nomine ex toto corde à te peto; ut omnia nostra inordinata desideria reformes; ab omnibus temporalibus terrenisque rebus segreges; ad Cælum ea erigas, & ad Æternitatem dirigas: Ut per intercessionem tuam, & infinita Sanctissimi Filii tui merita, cum visione ipsius sine fine, finem consequamur, ad quem omnes conditi sumus.

Amen.

SERMO

S E R M O

IN FERIAM SEXTAM POST CINERES.

In Conventu Sanctimonialium de Odivellas.

Anno 1644.

Diligite inimicos vestros.

Matth. 5. v. 44.

§. I.

DUellum hodie habemus potentissimorum & periculossimorum duorum humanæ Voluntatis Affectuum; aded potentium, ut si Voluntas eos vincat, sit Domina: aded periculorum ut si succumbat, mancipium sit & ancilla. Et qui isti sunt bini affectus? Amor & Odium. Amoris objectum, est bonum ad amplectendum; Odii verò objectum, est malum ad fugiendum: & ista potentia est universalis, quæ extenditur sine limite ad omnia quæ sunt in mundo. Verùm sicut malum frequenter valde speciosum, & è contrà bonum valde detestabile apparet: hinc venit, ut apparentiis decepta voluntas, amplectatur malum sub specie boni; & detesteretur bonum sub specie mali: & hic est periculum. Veteres dicebant, amantem te ama; & odientem te odi: id est, benefac te amanti, & malefac te odienti. Illud ipsum autem dictamen ita hodie adhuc usitatum, quamvis in Justitia & æquitate videatur fundatum, gravissimus peri-

culossimusque est error, quem Divina Sapiencia reformatura & demonstratura venit in mundum. In presenti Evangelio præcipit nobis Christus diligere inimicos: & in alio nobis mandat odisse amicos: in hoc nobis mandat amare odientes; in altero nobis mandat odisse amantes. Porro cum gemini hujus Præcepti tam sibi contrarii idem Legislator divinus sit Author, persuadere sibi debet modica nostra capacitas, quod nec sciamus quid sit Amor, neque sciamus quid sit Odium, nec amare sciamus, nec odisse; nec velle bonum, nec velle malum sciamus. Decipit nos malum sub specie boni, & tollit amorem: decipit nos bonum specie mali, odiumque immittit cordi. Et quid sic decepta, sic captiva tristis faciet voluntas? Geminem hunc errorem sermone hodierno detegere intendo; bonasque & non malas informare voluntates; quomodo scire oporteat amare, & odisse. Est materia, in qua excusâ controversiâ, admirabile vobis detegam secretum. Adestote mihi in petenda gratia. Ave Maria.

§. II.

Diligite inimicos vestros.

Matth. 5. v. 44.

SANCTUS Augustinus iudicii sui singularis pondere Præcepti, huius profunditatem penetrans, inquit ita: *Recole in omnibus justificationibus Domini nulla esse mirabilia; nec difficiliora, quam ut suos quisque diligit inimicos.* Omnes sacras legite Scripturas, omnia ponderate Præcepta, Consilia & documenta divina: & in nullo invenietis, inquit Augustinus, aut admirabilius aut difficilius quippiam, quam quod Deus homini ex carne & sanguine suos præcipiat diligere inimicos. Admirabile & difficile inquit Sanctus: & reservando admirabile, pro fine (prout promisi) Ly difficile consideremus primò. Præcepti illius tanta est difficultas, ut Gentiles illud habuerint pro impossibili, & similiter multi Hæretici, quos doctissime confutat, & convincit Sanctus Hieronymus. In eo verò, quod difficile sit, & difficile valde, idem Sanctus Hieronymus cum Sancto Augustino concordat: & cum SS. Hieronymo & Augustino omnes alii SS. Patres, Ecclesiæque Doctores. Omnes illud rigidissimum Legis Evangelicæ Præceptum, & quam maximè arduum Religionis Christianæ opus affirmant. Si tam rarus amicos suos verè amantium inter homines reperitur numerus; quàm difficile & repugnans erit humanæ naturæ ad inimicos amandos descendere.

Verùm, cum id fieri quotidiana testetur experientia, hanc doctrinam dubiam saltem, magnæque instantiæ obnoxiam arbitror. S. Augustinus in recitatis jam verbis suis inquit, ut legamus scripturas

omnes, & quod in nulla earum difficilius Præceptum & documentum sit invenendum. Ego vero dico, ad repudiandum difficultius multò præceptum & documentum, necessarium non esse omnes, aut multas legere Scripturas, unicus tantum Evangelii textus ad hoc sufficit. Idem Christus, qui dixit: *Diligite inimicos vestros*; etiam cap. 14. S. Lucæ dixit: *Qui non odit Patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse Discipulus.* Præceptum istud omnibus in casibus obligat; ubi amor Parentum & consanguineorum divinæ legis observantiæ repugnat. Et generalitèr omnem obligat Christianum, non redamare illicitè amantem; quamvis citrà gratiæ iacturam, perfectionisque præjudicium, quam proficitur. Proinde legis Christi Canones ex una parte nobis mandant amare odientes: *Diligite inimicos vestros*; Ex altera nobis præcipiunt odisse amantes: *Qui non odit patrem suum & matrem, &c. non potest meus esse discipulus.* Quæro igitur: Utrumnam Præceptorum horum est difficilius, odisse hominem qui amat; an amare eum qui odit? Odium rependere amori, vel amorem odio? Antequam Quæstionem hanc resolvamus, prius eam ventilemus & excutiamus: in utramque alleganda partem attentè auscultate, siquidem iudicio vestro decidenda committeretur.

§. III.

Primò quidem odientem amare difficultius videtur, quàm odisse amantem. Probo. Gravamen seu molestia, quâ me offendit inimicus, dolorem infert cordi proprio; & quod non redamem amicum, dolorem ingerit cordi alieno: & in remediis

S. Aug.
in Psal.
118.

LUC. 14.
v. 26.

remediis dolorum, intensiori semper prius occurritur, acerbiusque toleratur vicinior: Magis ergo naturale est in hominum odium in inimicum, quam amor in amicum: In odio enim inimici dolori proprio vindictâ succurritur: in amore amici dolori succurritur alieno Correspondentiâ. Uterius. Quando amamus amantem, voluntas ratione regitur: quando odio habemus odientem, appetitus ab ira movetur; & impetus iræ semper fortiores sunt, impulsibus rationis: efficacius semper agunt offensi, quam obligati: Offensa enim stimulat consideratione honoris; obligatio verò gratiarum actionis: tolerabiliusque est nomen habere ingrati, quam notam injuriâ affecti. Amplius adhuc. Amando amantem solvo quod debeo: dum me ulciscor de lædente, solvit mihi, quod debet: & quis, quæso, non magis propendet ad recipiendam satisfactionem, quam ad debitum solvendum? Ergo difficilius est cessare ab odio odientis, quam ab amore amantis. Experientia tantum isti resolutioni nostræ obstare videtur: cum enim in mundo plures dentur offensæ, quam beneficia, plures sunt ingratitude, quam vindictæ: Ergo homines magis videntur ingrati quam vindicativi. Sed non est ita. Nam pro vindictâ requiritur potestas; pro ingratitude sufficit voluntas. Proinde firmitiores sunt vindictæ, inde venit, quod homines minus sint potentes, & non quod minus sint inimici.

Ex altera parte difficilius videtur odisse nos amantem, quam amare nos odientem. Probo. Amare odientem est humanum esse in eum, qui inhumanum se mihi ostendit: odisse verò eum qui me amat, est crudelem me ostendere immerito.

Humanum esse, est hominem esse: crudelem esse, est feram esse: Odisse ergo nos amantes tantò difficilius est, quanto magis naturæ repugnat. Uterius. Hæc fortis est ratio. Ex parte objecti tantum provocat odium ad odiendum, quantum amor ad amandum; Ex parte verò potentis, voluntas magis inclinatur ad amandum, quam ad odiendum; amare enim est actus naturalis, odisse verò est actus violentus. Unde sequitur, quod voluntas æqualiter ab odio inimici ad odiendum, & ab amore amici ad amandum invitata, naturalitèr se magis inclinabit ad amandum amicum, quam ad odiendum inimicum. Majorem ergo violentiam patitur voluntas in odiendo amantem, quam in amando odientem. Adhuc amplius: Amare odientem generositatis est actus; odisse amantem, actus est ingratitude: Et quodnam cor tam erit irrationale, ut malit potius ingratum esse, quam generosum? Quis generositatis nobilitatem & excellentiam, cum ingratitude vitiate & macula commutabit? Denique difficilius est odisse sine causa, quam amare cum ratione. In odiente me subest ratio ad eum amandum; quia si odissem velut inimicum, amare possum sicut proximum: In amante verò, ad odiendum nec subest ratio; nam si illum amare teneor velut proximum, quare odio haberem velut inimicum? Ergo difficilius est odisse amantem, quam amare odientem.

§. IV.

PROPOSITA Quæstione in his terminis, ad continuandum Sermonem, oportet primò suffragia colligere Auditorum; nam ubi illi majorem deprehenderint difficultatem, ibidem omnes orationis

nervi sunt intendendi. Quid igitur duobus hisce casibus dicitis? Num amare inimicos, vel odisse amantes difficilius putatis? Silent omnes: nemo mihi respondet. Video autem, quod suffragia vestra, quo sint liberiora & veriora, secreta velitis. Videte, utrum ea benè interpreter & distinguam. Quoad primam generosorum istorum, vel vindicatorum Spirituum sæcularium classem, difficilius illis videtur, amare inimicos, injuriasque remittere: verum quoad secundam Religiosarum harum classem (quæ melior principaliorque pars est Auditorii) sicuti corda naturaliter sunt benigniora, amorem majora pro se suffragia sortituro opinor: tantoque plura & meliora, quanto melius intellecta. De Amore (discretiores meliorisque cordis dicunt animæ) ab amore me liberet Deus; nam per odium non me ad infernum abripiet diabolus. Status Religiosus tanquam immunis ab injuriis, est quasi incapax odii: ad eximendum autem illum ab amore, qui pennas habet & alas, non sufficiunt muri & clausuræ. Posito igitur & non concesso, amorem aliquem moratum & ordinatum huc posse intrare, vel non intrare; si cor amatum hoc casu non redamaret amantem, non est dubium quin punctum illud durum esset & difficile: & præceptum illud legis divinæ valde arduum videretur. Ita mihi videtur, Virgines devotæ, & generaliter sic vestrum suffragari silentium. Cum quo in secunda Quæstionis nostræ parte subtiliter distinguitur alius tertius casus, tanto perplexior, quanto tenerior; tantoque difficilior quanto magis repugnans. Non amare, nimis est, quam odissi amantem; & sicuti in præcepto odiendi etiam includitur illud non aman-

di; in hoc non amandi, quod est minus, maxima consistit difficultas. Ita intelligere & concludere puto saniora judicia. Et ne rationis vestræ vim formidare videar, ad illam potius dissolvendam & contendam, primam amplectendo partem, illam pro merito corroborare & propugnare conabor.

Primò ipse sacra hujus Reipublicæ Legislator S. Bernardus super illa Cantorum: *Dilectus meus mihi, & ego illi*; à Cant. 2. v. 16. summo descendens dicit, amorem, quo anima diligit Deum, nasci ab amore, quo diligitur à Deo: *Amor Dei amorem animæ parit*; & addit, idcirco amare animam, quia se scit amari: *Nec dubitat se amari, quæ amat*. In naturali & terreo hoc amore accidit idem. Amor naturaliter invitat amorem: nec est cor adeò surdum, quod vocatum non audiat; nec adeò mutum, quod si audierit, non respondeat. Etiam desertorum petra reddunt voces, & ipsum Echo, quod videtur repulsa, est correspondentia. Correspondentia non est aliud, quam amoris ejusdem reflexio, quæ geminata redit unde venit. Porro sicut non est marmor, aut æs adeò durum, quin à radio Solis percussus, radii sui reflexione soli respondeat; sic non est cor adeò marmoreum duritiâ, aut æneum resistentiâ, quod in amore præventum, illum non reduplicet, reciproque alio respondeat.

Tam certa & manifesta vis est amoris, tamque constans omnium Sapientum judicio, ut Poëtæ, Oratores, Philosophi, & ipsi SS. Patres, eandem confiteantur & exaggerent. Inter Poëtæ, omnes Martialis Epigramma sciunt:

Ut ameris, ama.

Alias hujus generis Authorum citationes omit-

Bern.
serm.
69.

Mart.

omitto; sunt quippe gens quæ adulationem magis, quàm veritatem proficitur. Oratorum omnium facile Princeps Marcus Tullius ad Brutum scribens inquit:

Tullius. *Clodius valde me amat, quod cum mihi persuasum sit, non dubito quod illum iudices à me quoque amari. Et quare? Nihil enim minus hominis est, quàm non respondere in amore eis, à quibus provocamur. Ita ut hominis illius sententiâ, de cuius lingua sententiæ pendebant omnium, homo amatus amantem necessariò redamare, aut homo esse desinere debeat. Inter Philosophos Hecaton, quem refert & secutus est Seneca (quæ duplex est autoritas) dixit idem; sed Cothurno Philosophico, & Magistrorum Magistri fiduciâ. Verba ipsius, quasi tubicinio promulgantis & vendentis amorem, sunt ista: Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herba, sine ullius venefica carmine. Si quis amari appetat, non herbas à natura, nec confectio-*

Hecat. Seneca. *nes à medicina, neque veneficia ab arte magica requirat, veniat ad me, nam ego secretum illi unum detegam, majoris virtutis quàm omnes habent herba; majoris efficaciz, quàm omnia habent medicamenta; effectusque amplioris, quàm omnia habent veneficia. Et quodnam tam potens est secretum? Si vis amari, ama. Plus non dixit Philosophus, & duobus hisce verbis totam complexus est Philosophiam amoris. Amare & amari reciproca sunt relationes, ut posita, seu supposita unâ, mox naturaliter sequatur altera. Et quemadmodum amor solo acquiritur amore, sic non est amor tam validus & robustus, qui alio non vincatur amore. Ad SS. Patres procedamus.*

§. V.

SANCTUS Joannes Chrysostomus, quamvis non allegato Hecatore (similiter Græcus) quasi propriam ejusdem sententiam dixit: *Si vis amari, ama.* Sed quod ille non fecerat; hic illam naturam ejusdem probavit Amoris. Amor essentialiter est unio; unio verò unum non potest unire extremum nisi etiam uniat alterum. Si te fors alicui alligaveris homini, nunquid non ille manebit alligatus tibi? Sic. Eodem igitur modo, inquit Chrysostomus, si amasti, non potes non amari: *Quomodo enim si velis te ipsum alteri alligare, non aliter poteris, nisi ipsum quoque tibi ipsi alliges.* Hoc modo se univit & alligavit Jonathas Davidi: moxque David unitus & alligatus mansit cum Jonatha. Eidem termini, quibus id Scriptura refert, amorem insuper & comparisonem declarant: *Anima Jonathæ conglutinata est animæ David.* Non dicit, quod Jonathas Davidem, & David Jonathan amaverit: sed quod anima Jonathæ conglutinata fuerit animæ Davidis. Sicut enim tabula non potest conglutinari tabulæ, quin utraque sibi invicem jungatur; ita, anima non potest amare animam, quin ab ea redametur. Animus & affectus Davidis impulit animum Jonathæ, ut illum amaret, & amor Jonathæ obligavit Davidem ut illi corresponderet. Jonathas non amatus amavit, & David jam amatus non potuit ab amore abstinere. Primus amor fuit liber: Secundus necessarius. Concludit denique idem S. Chrysostomus, quod cujusque voluntas alienæ voluntatis lex est: *Voluntas tibi sit lex.* Prout quippe quilibet voluerit, vel noluerit amari, amabitur, vel non amabitur. Ita ut si ego amem, mandare sit & obligare ut amer, Amor est præceptum, cor-

Chryso-
stomus.Reg.
18. v. 1.

correspondentia est obligatio: amare est imperium; amari est obedientia.

Sanctus Augustinus minoribus verbis S. Aug. non dixit minus: *Nulla major est ad amorem invitatio, quam amantem amore prevenire: Et nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Potentissimum certissimumque motivum ut quis ametur, est suum anticipare amorem, qui alterius cupit lucrari amorem. Quaecunque alia quantumcunque fortia videantur & usitata sint moriva, vanitatem & deceptionem & non verum acquirunt honorem. Pulchritudo & species occupat oculos, munera implent manus, suaviloquentia lenocinatur auribus, deliciae saporem praebent gustui: potestas & majestas incurvant genua; cor verò subigere & vincere solus potest amor. Adeò generosum est cor humanum, ut non nisi à suo compari vincatur: non alio commodo, vi vel arte acquiri potest, quam amando: *Nulla major est ad amorem invitatio, quam amore prevenire; qui praecipit amare primus, totum reciprocum lucratus est amorem.* Ratio est, inquit S. Augustinus, quia si in mundo daretur cor tam durum, & durissimum, quod nec amet, nec amare velit; nullum sanè tam ab omni affectione humana erit alienum (quamvis sit idipsum) quod amatum aequali nolit respondere amore: *Et nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Notate benè illud *nolebat*, & istud *nolit*. Antequam quis amaretur, cor tam durum esse potuit ut non amaret, nec amare vellet; sed postquam amari se vidit, debet & vult amare quamvis non vellet.

Hoc tam est certum (ut & ego exag-

gerando dicam) hoc tam est certum, ut si Deus cor creasset ferreum, & illud amaretur, naturaliter & necessario illud redamare deberet. Plinius de magnete loquens amorem ipsius seu amores cum ferro hoc modo describit: *Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit patiturque amores. Trahitur namque à magnete lapide, dominatrixque illa rerum omnium materia, ut propius venit, assistit, teneturque, & complexu haret.* A Magnete ferrum amatur (quem Galli lapidem amantem vocant) estque tam admirabilis, tamque amorosa inter utrumque naturalis hujus Sympathiae vis, ut lapis velut amans ferrum sibi attrahat, & ferrum velut amatum semper respondeat. Ille invitat, hoc movetur; ille ducit, hoc sequitur; ille hoc elevat, hoc pendet; ille ligat, hoc capi se sinit: ille hoc sistit, hoc quiescit, cum ascendente ascendit, & cum descendente descendit: cum circumeunte circuit semper simul, semper juncta, semper concordia, semper unita, & sibi invicem cohaerentia, quasi utrumque foret ex cera. Et si id in ferro qualitas operatur occulta, quid, quaeso, in corde quamvis ferreo operabitur amor manifestus: ferrum amatum à lapide dissolvere nequit amorem: & cor humanum amatum poterit non amare? Omnes stando dicitis, quod non; & rectè dicere videmini.

Hæc opinio seu regula universalis, unam tantum contra habet exceptionem, quam Sanctus Ambrosius, & post illum S. Augustinus notavit, iisdem uterque verbis. Casum ponderant Josephi, animumque plus quam hominis, quo fugit in manibus Dominae suæ pallio relicto, & quod præ omnibus exaggerant, est, quod amatus non amaverit: *Adamatum non redama-*

S. Amb.
rit. S. Aug.

vit. Ergo neque tam certum, neque tam universale est assertum, quod hucusque probare intendimus, neque repugnans & quasi impossibile humano cordi, non respondere amore, quando alieno est amore prævientum, vel non redamare ante amatum. Respondere hinc possem optimè, quod unius exceptio exempli, quando unum tantum vel rarissimum est, regulam generalem non dissolvat, sed potius stabiliat & confirmet. Ipsaque admiratio, quâ Sancti casum istum decantant, & prodigiosum vocant, novam majoremque probationem parit, quàm proprium & naturale voluntati & propensione sit humanæ, sequi semperque contrarium operari. Verùm SS. Ambrosii & Augustini pace, ego nunc consentio, quod Joseph amatus non amavit? Imò, non solum amasse, sed intensius multò ipsum amasse affirmo. Ægyptia velut impudica accusavit Joseph, & quod amor esse cœpit, in vindictam degeneravit: Joseph è contrario, velut honestus, cum esset innocens, non se excusavit, & quod videbatur non esse amor, amoris patuit esse excellentia. Excellebat enim amor erga Deum, noluit enim peccare: excellebat amor erga Dominum, quem nolit offendere: magis amavit illam, à qua fuerat amatus? Apprehensus enim, ferroque oneratus, & quasi ad mortem damnatus, non sese purgavit, ne ream ageret illam: amorem rependit celando delictum. Illa amorem vestivit pallio, hic silentio. Adeò est impossibile, ut amor etiam in terra sterilissima & durissima, etiam repulsus & repudiatus non producat amorem.

Verùm enim verò, concesso Ægyptiam amantem non fuisse redamatam; & Josephum amatum non redamasse, in

Part. IV.

terminis merè naturalibus & humanis, in hoc similivè alio casu loquendo, cujusnam miserabilior & infelicior foret conditio, utrum amantis non amati; vel amati non redamantis? Respondeo, quod tali contingente casu (à quo Deus omne cor humanum liberet) amans non amatus, majore compassione, & amatus non amans, majore horrore dignus videretur. Amare & non amari, maximum est tormentum; amari, & non redamare, maxima est injustitia. Illud verò est pati, hoc verò est injuriam inferre: melius igitur est amare, & non amari, quàm amari, & non amare; amare enim, & non amari, est esse martyrem: amari & non redamare, est agere tyrannum. Cum igitur adeò alienus sit à ratione excessus, humanitate indignus, omnique affectioni naturali tam contrarius, amorem amore non solvere: quis dubitet aut dubitare ausit, quin non solum odisse eum, qui nos amat (quod est actus) sed etiam ipsum solummodò non amare (quod est suspensio) sit maxima libertatis humanæ violentia, maxima cordis pressura, maximaque naturæ tyrannis.

§. VI.

HOc modo discussis aliquatenus tribus difficultatibus, quibus hucusque immorati sumus (quarumvis & efficacia sentiri magis, quàm declarari potest) quid humana voluntas, tot circumdata & obsessa partibus, tribusque simul tam validis impugnata violentiis faceret? Uno Præcepto jubetur diligere inimicos; alterum præcipit odisse amicos; & tertium, quod inde sequitur, non amare; neque correspondere (ut proprio illud exprimamus nomine) amantibus

G

mau-

correspondentia est obligatio: amare est imperium; amari est obedientia.

S. Aug. non dixit minus: *Nulla major est ad amorem invitatio, quam amantem amore prevenire: Et nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Potentissimum certissimumque motivum ut quis ametur, est suum anticipare amorem, qui alterius cupit lucrari amorem. Quæcunque alia quantumcunque fortia videantur & usitata sint motiva, vanitatem & deceptionem & non verum acquirunt honorem. Pulchritudo & species occupat oculos, munera implent manus, suaviloquentia lenocinatur auribus, deliciae saporem præbent gustui: potestas & majestas incurvant genua; cor verò subigere & vincere solus potest amor. Adeò generosum est cor humanum, ut non nisi à suo compari vincatur: non alio commodo, vi vel arte acquiri potest, quam amando: *Nulla major est ad amorem invitatio, quam amore prevenire; qui præoccupavit amare primus, totum reciprocum lucratus est amorem.* Ratio est, inquit S. Augustinus, quia si in mundo daretur cor tam durum, & durissimum, quod nec amet, nec amare velit; nullum sanè tam ab omni affectione humana erit alienum (quamvis sit idipsum) quod amatum æquali nolit respondere amore: *Et nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Notate benè illud *nolebat*, & istud *nolit*. Antequam quis amaretur, cor tam durum esse potuit ut non amaret, nec amare vellet; sed postquam amari se vidit, debet & vult amare quamvis non vellet.

Hoc tam est certum (ut & ego exag-

gerando dicam) hoc tam est certum, ut si Deus cor creasset ferreum, & illud amaretur, naturaliter & necessariò illud redamare deberet. Plinius de magnete loquens amorem ipsius seu amores cum ferro hoc modo describit: *Quid ferri duritiâ pugnacius? Sed cedit patiturque amores. Trahitur namque à magnete lapide, dominatrixque illa rerum omnium materia, ut propius venit, assistit, teneturque, & complexu hæret.* A Magnete ferrum amatur (quem Galli lapidem amantem vocant) estque tam admirabilis, tamque amorosa inter utrumque naturalis hujus Sympathiæ vis, ut lapis velut amans ferrum sibi attrahat, & ferrum velut amatum semper respondeat. Ille invitat, hoc movetur; ille ducit, hoc sequitur; ille hoc elevat, hoc pender; ille ligat, hoc capi se sinit: ille hoc sistit, hoc quiescit, cum ascendente ascendit, & cum descendente descendit: cum circumeunte circuit semper simul, semper juncta, semper concordia, semper unita, & sibi invicem coherenta, quasi utrumque foret ex cera. Et si id in ferro qualitas operatur occulta, quid, quæso, in corde quamvis ferreo operabitur amor manifestus: ferrum amatum à lapide dissolvere nequit amorem: & cor humanum amatum poterit non amare? Omnes stando dicitis, quod non; & rectè dicere videmini.

Hæc opinio seu regula universalis, unam tantum contra habet exceptionem, quam Sanctus Ambrosius, & post illum S. Augustinus notavit, iisdem uterque verbis. Casum ponderant Josephi, animumque plus quam hominis, quo fugit in manibus Domine suæ pallio relicto, & quod præ omnibus exaggerant, est, quod amatus non amaverit: *Ad amatum non redama-*

S. Amb.
rit. S. Aug.

vit. Ergo neque tam certum, neque tam universale est assertum, quod hucusque probare intendimus, neque repugnans & quasi impossibile humano cordi, non respondere amore, quando alieno est amore præventum, vel non redamare ante amatum. Respondere hîc possem optimè, quod unius exceptio exempli, quando unum tantum vel rarissimum est, regulam generalem non dissolvat, sed potiùs stabiliat & confirmet. Ipsaque admiratio, quâ Sancti casum istum decantant, & prodigiosum vocant, novam majoremque probationem parit, quàm proprium & naturale voluntati & propensione sit humanæ, sequi semperque contrarium operari. Verùm SS. Ambrosii & Augustini pace, ego nunc consentio, quod Joseph amatus non amârit? Imò, non solum amâsse, sed intensius multò ipsum amâsse affirmo. Ægyptia velut impudica accusavit Joseph, & quod amor esse cœpit, in vindictam degeneravit: Joseph è contrario, velut honestus, cùm esset innocens, non se excusavit, & quod videbatur non esse amor, amoris patuit esse excellentia. Excellebat enim amor erga Deum, noluit enim peccare: excellebat amor erga Dominum, quem nolit offendere: magis amavit illam, à qua fuerat amatus? Apprehensus enim, ferroque oneratus, & quasi ad mortem damnatus, non sese purgavit, ne ream ageret illam: amorem rependit celando delictum. Illa amorem vestivit pallio, hic silentio. Adeò est impossibile, ut amor etiam in terra sterilissima & durissima, etiam repulsus & repudiatus non producat amorem.

Verùm enim verò, concesso Ægyptiam amantem non fuisse redamatam; & Josephum amatum non redamâsse, in

Part. IV.

terminis merè naturalibus & humanis, in hoc similivè alio casu loquendo, cujusnam miserabilior & infelicior foret conditio, utrum amantis non amati; vel amati non redamantis? Respondeo, quod tali contingente casu (à quo Deus omne cor humanum liberet) amans non amatus, majore compassione, & amatus non amans, majore horrore dignus videretur. Amare & non amari, maximum est tormentum; amari, & non redamare, maxima est injustitia. Illud verò est pati, hoc verò est injuriam inferre: melius igitur est amare, & non amari, quàm amari, & non amare; amare enim, & non amari, est esse martyrem: amari & non redamare, est agere tyrannum. Cùm igitur adeò alienus sit à ratione excessus, humanitate indignus, omnique affectioni naturali tam contrarius, amorem amore non solve: quis dubitet aut dubitare ausit, quin non solum odisse eum, qui nos amat (quod est actus) sed etiam ipsum solummodò non amare (quod est suspensio) sit maxima libertatis humanæ violentia, maxima cordis pressura, maximaque naturæ tyrannis.

§. VI.

HOc modo discussis aliquatenus tribus difficultatibus, quibus hucusque immorati sumus (quarumvis & efficacia sentiri magis, quam declarari potest) quid humana voluntas, tot circumdata & obfessa partibus, tribusque simul tam validis impugnata violentiis faceret? Uno Præcepto jubetur diligere inimicos; alterum præcipit odisse amicos; & tertium, quod inde sequitur, non amare; neque correspondere (ut proprio illud exprimamus nomine) amantibus

G

mau-

mandat. Et si cuilibet horum obedire, per se sufficit, ad inducendum cordi generosissimo deliquium, omnibus junctis, quid fiet? Ex parte vitalis, ex parte sensitivi, & ex parte rationalis, hic homo in extremis agit angustiis. Mandans amare inimicum, videtur ipsum velle insensitivum; præcipiens odisse amicum, videtur illi tollere rationales; jubens amantem non redamandum, lapidem illum seu mortuum esse supponit. Quid igitur remedii ad satisfaciendum tot tamque difficilibus simul junctis obligationibus, ne in illis confundatur intellectus, in desperationem abeat voluntas, & tota anima opprimatur? Tam suavis est lex divina, ut si aggravet præcepta, facilius remedia. Omnes istæ tres difficultates, quantumcunque absurdæ & horribiles, cordi occurrunt humano; sicut earum sunt tres, ita tribus vincuntur verbis, quæ thematicis loco assumpsi, *Diligite inimicos vestros*. Christus Dominus noster inimicos nostros nos diligere mandat; & hujus solum observatione præcepti, quod difficultatem quandam habet, reliqua duo sine difficultate servantur. Dixi cum observatione solum. Non enim præcepti hujus observantia ad alia implenda est necessaria. Veram si præceptum istud tractet de inimicis, & reliqua duo de amicis: Si præceptum istud mandat amare, & unum ex aliis duobus Præceptis, odio habere: Si istud dicit, diligite eum, qui vos odit, & alterum amare vetat eum, qui vos amat; quomodo in hujus observatione præcepti aliorum observantia consistere potest? Nunquid, quod dico, valde vobis admirabile videtur? Hoc est secretum illud admirabile, quod vobis pollicitus sum; pro cujus intelligentia

Supponendum est primò, duo esse inimicorum genera: aliqui sunt inimici, qui nobis malè volunt & faciunt ex odio. Alii sunt, qui nobis malè volunt & faciunt ex amore. Inimici nobis malè volentes & facientes ex odio, sunt illi, quos Christus nobis præcipit amare; & hos novimus omnes quales sint. Inimici, qui nobis malè volunt & faciunt cum amore, sunt illi, quos Christus odisse mandat: & hosce fortasse ignoratis, nec imaginari potestis, quinam sint, & nunc illud scietis. Nostisne quinam illi sint inimici? Sunt omnes illi, qui sanguine seu affinitate plus minusvè vobis juncti, propter consanguinitatem aut affinitatem, vel propter inclinationem naturalem, vel commerciorum communionem, vel propter beneficia, vel propter spes & dependentias, vel ob gratias, vel quodlibet aliud denique affectus motivum inordinato vos amore prosequuntur. Sacra Sponsa dicebat: *Or-* Cant. 2.
dinauit in me charitatem. Amor ordinatus V. 4.
est charitas; amor inordinatus, quamvis inordinatio levis sit, nec charitas, nec amor, sed odium est. Quomodo me amare, vel bene mihi velle potest, qui me summo Bono privat, vel ab eo me elongat?

Hinc sequitur Causa secunda, quam supponere oportet; & est, quemadmodum duo sunt genera inimicorum, ita duo sunt genera amandi, & odiendi. Datur amare bene, & amare malè; & datur odisse benè, & odisse malè. In quonam verò istud amare, & odisse istud distinguitur? Per affectus, similiter & per effectus; amare enim malè, est odisse; & odisse benè, est amare. Veteres amorem & odium æqualibus pingebant armis instructos: utrumque scilicet arcu & pharetra; sed amo-

rem

rem ejaculari sagittas aureas dicebant, quæ darent vitam: odium verò sagittas ferreas, quæ inferrent mortem. Hic nunc quæro, si amor & odium mutassent pharetras, quid hoc casu evenisset? Hoc utique, quod ab Anacreonte narratur, morri cum amore accidisse. Ambulabunt, inquit, amor & mors singuli suo passu, & uterque in idem convenerat hospitium ad hospitandum & pernoctandum: mane facto maturè surrexerunt, ut cœptum prosequerentur iterque, & quia nondum satis illuxerat, accidit ut pharetræ mutarentur: Et quia Amor accepit pharetram mortis, hinc venit, ut deinceps vulnera ejus forent lethalia. Idem in nostro casu eventurum dico non fabulosè, sed verè. Si amor ejacularetur sagittas odii, amare esset odisse: & si odium ejacularetur sagittas amoris, odisse esset amare. Illud ipsum itaque, quod eventurum esset, est quod evenit: & id ipsum, quod futurum fuisset, est id, quod est; inquit S. Augustinus. Amor enim amando malè odit, ac si odium esset; & odium odiendo benè, amat ac si amor esset: *Si male amaveris, tunc odisti; si bene oderis, tunc amasti.* Est sententia expressa & sine variatione ulla ex Christi Textu deducta. Et ne Ly admirabilis, quod huic Arcano dedi, per me impositum videatur, idem Augustinus hoc illi nomen imposuit: *Magna & mira sententia.*

Suppositis duabus hisce veritatibus certis & evidentibus, in quibus hominum plurimi adeò decepti excæcatique agunt, se amare amarique putantes, quando & ipsi oderunt, & odio habentur; Ecce quàm facilis maneat executio, quamque leve & naturale omnium illarum veritatum exercitium, quæ in principio nobis difficultates, violentiæ, & tyrannides videban-

tur. Interrogo: Nonne multò facilius mihi est, non amare eum, qui me non amat, & odio habere illum, qui me odit? Vel maximè. Illud itaque nobis præcipit Deus. Quod si amantes me, amant malè; hinc sequitur quod tam facilè & promptum est mihi non amare me amantem, sicuti non amarem non amantem: malè, enim amans, non me amat. Eodemque modo tam facile est odisse eum qui me amat, sicut odisse eum qui me odit; amor enim me malè amantis, tantùm absit, ut sit amor, ut potius horror sit & odium. Et si quis dixerit, me hac saltem via, non implere præceptum amandi inimicos, similiter malè infert & errat; illud ipsum enim odisse, & non amare, est illos amare. Probatio est manifesta, sed attentione indiget. Amare malè, est odisse: *Si male amaveris, tunc odisti.* Ergò qui amat me malè, me odit; & quia me odit, meus inimicus est. Estne meus inimicus? Ergò ipsum amare teneor: *Diligite inimicos vestros.* Ipsum quàm inimicum diligere teneor? Ergò ipsum benè odisse obligor, sicut ille me amat malè: & si ego illum odi benè, jam illum amo: quia odisse benè, est amare: *Si benè oderis, tunc amasti.*

§. VII.

Satis Philosopharum videtur, posito quod tota ista speculatio fuerit necessaria, quo perveniretur ad punctum in quo stamus. Ad ejus nunc praxin descendamus, quod magis est utile; exemplum ponamus in amicitiiis, affectibus, & correspondentiis in mundo usitatis, pariterque in eis, quæ extra mundum malè usurpantur, ut doctrina perveniat ad omnes. Nullus amor magis est naturalis, licitus magis & ab omni suspicionem remotus, quàm illa parentum erga filios.

filios. Nihilominus omnem excedit admirationem, quod magister divinus dicat, prout in principio diximus, quod qui non odit patrem suum & matrem, suus nequeat esse discipulus: *Qui non odit Patrem & Matrem suam, non potest meus esse discipulus.* Post Deum diligere oportet parentes, qui post illum nobis esse dederunt; quoniam igitur pacto dicit ipse Deus quod qui suus velit esse discipulus, proprios debeat odisse parentes? Certè rextus ille declaratione indigere videretur, & nemo dat meliorem quàm Sanctus Gregorius Papa. Amor parentum frequenter est inordinatus, legique Dei & amor non conformis. Non omnes Jephte sunt similes, qui propriam filiam immolavit; neque similes Abrahamo, qui suum non dubitavit immolare unigenitum. Quod ad successionem stabiliendam suæ domus & familiæ à statu Religiosi ingressu filios suos impediunt, & ut filiorum gaudeant præsentia, Dei à se absentiam parvi pendunt? Porro Parentes, qui suam magis amant familiam, quàm meam animam; parentes, qui pluris faciunt suam oblectationem, quàm meam salutem; parentes, qui quoniam vitam mihi dederunt temporalem, impedimento mihi sunt, quo minùs vitam mihi affecurem æternam; considerate, quæso, utrum amore an odio digni sint? Felices vos Religiosæ, quæ amore Sponsi cælestis generosè parentibus renunciastis terrenis; felices, si illos consentientes deseruistis; multoque feliciores, si ipsi invitis, ab eis fugistis. Illi consentientes derelicti, suum in vobis sacrificarunt amorem; & vos violenter fugiendo ab invitis, vestrum in illis odium consecrastis. Hoc odio sancto Christus patrem & matrem odisse il-

lis præcepit, qui vellent sui esse discipuli, & iste est honor, quo filii suum illis rependere debent amorem. Neque præceptum illud amandi parentes, illi odiendi eosdem Præcepto seu Consilio repugnat (inquit S. Gregorius) nam si illi me oderunt amando, justum est ut ego illos amem odiendo: *Quasi enim per odium diligitur, qui dum prava nobis suggerit, non auditur.* Illi me oderunt, malè me amando. *Si malè amaveris, tunc odisti;* ego amo illos odiendo, quia odi illos benè: *Si benè oderis, tunc amasti.* S. Greg.

Post amorem parentum (in quo omnes consanguinitatis gradus comprehenduntur) sub communi amicorum nomine intrabunt generaliter & decorè omnes alii amantes & amati. Quando amici veri erant amici, Professionis quoque hujus nomen sacrum erat, & venerabile: *Illud amicitia sanctum & venerabile nomen.* Sed postquam sincera amicitia, quæ inter choros virtutum honoratum adedè tenebat locum, à sua dignitate descendit vitiiis associata. Quis, quæso, amicus seu vocatus amicus est hodie, qui quemadmodum maximus sui ipsius est inimicus, non sit similiter amici sui inimicus? Tertullianus de certis quibusdam hæreticis loquens, qui resurrectionem carnis negabant; cum nihilominus magni ipsius amatores essent, prudenter illos amicissimos carnis inimicos appellavit: *Inimicos carnis, & nihilominus amicissimos ejus.* Et seposità hæresi, quid sunt amici usuales, nullam aliis inferendo injuriam, quid sunt, nisi amici inimicissimi, seu amicissimi inimici? Si minus; dicite mihi vos juniores (ut revereamur seniores) dicite mihi candidè confitentes, ad quid vobis serviunt, quos pro intimis amicis habetis? Tertull.

betis? Qualesque sunt amicitiae eorum? Comitantur vos ad spectacula & comedias; deducunt vos ad domos luforias; domos infames & scandalosas; comitantur vos de nocte ad honoris alieni furta occultamve videntiā: secundos vestros sese offerunt in provocatione ad duella, quo vos ducunt jam excommunicatos, & mortuos seu periculose vulneratos; Secretarii esse gestiunt omnium vestrarum curarum & cogitationum; omnium adinventionum, confusionum, stulticiarumque vestrarum, & effrazium appetituum exequendorum Consilarii: denique individui omnium criminum peccatorumque vestrorum complices & focii, certissimeque ad infernum duces, cujus aditum vobis aperiunt, & expediunt; & hæc omnia tali fidei oblivione, rationisque contemptu, ac si alia non superesset vita, nec ratio redenda, nec conscientia, nec anima, nec Deus. Et si quantumcunque dixi, minus est illo quod subtriceo, & vos scitis: Judicate, utrum crudelior quispiam dari possit inimicus, magis inimicus quam isti amici? Non solum majores sunt inimici; verum maximo majores: Maximus quippe inimicus semel tantum corporalem vobis potest tollere vitam; & illi milles vobis vitam eripiunt animæ. Audite, quid illis dicat, quomodo vè illos perstringat Sanctus Apostolus Jacobus.

Jacob.
4. v. 4.

Adulteri, nescitis quia amicitia hujus mundi inimicitia est Dei? Amicitiam vocat inimicitiam; nam sub nomine amicorum crudelissimi latent inimici; neque est inimicitia tam contraria; neque hostilitas tam immanis, tam perniciofa, tamque inimica, sicut istæ sunt amicitiae. Sed extraordinarium illud Adulterorum

nomen consideremus, quo Apostolus Sanctus amicos illos indigitat, seu exagitat: quod non solum amicis & inimicis est improprium; sed & illi ipsi sunt incapaces, ut nomen illud ipsis possit applicari. Adulterium nonnisi inter tres committi potest: Inter adulterum; propriam uxorem, cui legitimus negatur amor; & extraneam, quæ illicitè quæritur & adamatur. Si igitur actus ille tragicus representari nequit tribus nisi personis: Si adulterium committi nequit nisi inter tres, quomodo adulterium inter duos tantum amicos, & istos quidem à se invicem amatos, concordēs, & non offensos, seu odio habitos dari potest? Hinc Apostolus illos vocando adulteros, simul ignorantes appellat: *Adulteri nescitis*; Quia nesciunt, quod amor eorum sit horror, eorum consensus, discordia, eorum fidelitas, proditio, omnisque eorum amicitia, maxima sit inimicitia. Adulter affectus suos seu amores inter duas dividit: unam abhorret, alteram amat: unam contemnit, alteram magni facit: unam contristat, alteram oblectat: uni est infidelis, alteri fidelitatem ostendit, unam per omnia velut amicam, alteram velut inimicam tractat. Et omnia illa contraria, quæ in adulterio inter duo dividuntur subjecta, in falsa hac & adulterina amicitia, sese confociant, & concurrunt in uno solo, quod reciproce quilibet est falsorum amicorum. Quoniam eorum amicitia est inimica, & amor eorum non est amor, sed odium: Idem, qui quæ amicus, amatur, æstimatur, defenditur, favoribus gaudet & servitiis, bonisque appatenter fruuntur; Idem quæ inimicus odio habetur, offensas & persecutionem patitur, malè tractatur, & opprobrio habitus omnia mala

odii experitur. Et omnium horum tam contrariorum & sibi junctorum effectuum finaliter ratio non est alia, quàm à nobis jam dicta. Amicorum talium amicitia & sic se amantium amor, quia malè se amant, verum est odium. Quid igitur mirum, cum vero inter se odio flagrent, malè sibi velint, & faciant? Idem quod volunt faciunt; quia si facerent benè, vellent benè: Sed qui vult malè, & facit malè, quia malè amat; non potest velle benè, nec facere benè, sed benè odisse: *Si bene oderis, tunc amasti: Si male amaveris, tunc odisti.*

§. VIII.

TEMPUS est colligendi retia & quot fortassis invenientur corda iis irriterata & capta? Sed si pisces inter omnia animantia magis bruti, tantam vim retibus inferunt, ut ea lacerent, seque expediant; quænam, quæso, anima tam erit irrationalis & insensata, ut cum captivitas sit lethalis, uti revera est, captivitatem malit quàm libertatem? Quod possidetur cum amore (ait S. Bernardus) non deseritur sine dolore. Et quis hodiernus erit dolor (sed quæ lachrymæ tam felices & lætæ) si omnibus sese amantium cordibus, generalis facienda esset ab invicem segregatio? Huc totus meus, quem audistis, tetendit Discursus. Porro si auscultatis illum, prout petii, intellexistis utique quàm facilè quis se resolvere possit, quod vobis persuadere intendi. Non dico, ut amantes se, amare se cessent; & qui benè sibi volebant, malè sibi velint: Sed tantum dico, ut si se amabant, se ament; si volebant sibi benè, sibi non velint malè. Conveniant igitur se amando, qui se amant; sed ament se prout debent, & quemadmodum utrimque expedit.

Qui dicit quod me amet, quia sic putat, vel mihi vult benè, vel malè: si mihi vult malè, amabo illum veluti Christianus: *Diligite inimicos vestros*; si vult benè, amabo illum uti hominem, omnis homo seu gentilis, seu Christianus, amantem se amat, inquit Christus: *Si enim diligitis eos*, Matth. 5. v. 46. *qui vos diligunt, nonne & Ethnicus hoc faciunt?* In doctrina nostra, quæ tota ejusdem est Christi, utrumque multò videtur facilius. Se amare malè, est odisse; quam difficultatem habet, odisse me odientem? Et si odisse benè, est amare; quænam difficultas in amando amantem? Hinc dico ut se ament, qui se amant: sed taliter ut se ament benè, & non faciant sibi malè.

Verum quia in hac separatione, (quæ est necessaria) Personarum, & in hac commutatione (quæ voluntaria esse debet) in aliquo amando, vel alterum redamandi modo; nec malè amati, conquerentur de iis, qui se benè oderunt; neque odio habiti benè, de iis qui se malè amabant. Consolentur se utrimque querelâ istâ Davidis, quam faciebat de illis, qui eodem casu contrà se deponebant: *Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi*; q. d. perfecto odio odivi eos quos debebam odisse, & ipsi illud tam malè intellexerunt, ut idcirco sint mihi facti inimici. Psal. 38. v. 22.

Si vos illos odio habuistis, quid mirum, quod illi vos oderint? Et si vos illos abhorruistis, quid mirum, quod illi similiter vos abhorreant, & ex amicis in inimicos convertantur? Multum est (inquit David) & qui aliquantulum intelligit, quantum inter odium & odium interfit. Odium, quo illos odi, odium fuit perfectum: *Perfecto odio oderam illos*; & odium perfectum est amor verus. Si igitur

igitur ego illos vero amavi amore, & hic est odii perfectio, quo illos odi; quoniam illis iusta fuit causa, ut mei fierent inimici: *Et inimici facti sunt mihi.* Nulla igitur subest causa conquerendi, quo ad odium hoc perfectum, nec illis quidem, qui non profitentur perfectionem, illi enim similiter obligantur ad conscientiam: nec illis (& quidem multò minus) qui eam profitentur; esset enim committere sacrilegium, & consentire & concurrere ad aliud, cum duplici offensa & injuria (ne dicamus scandalo) perfectionis ejusdem. Porro omnes, qui se malè amabant, & odio habebant, in hac imperfecti illicitique amoris, cum odio perfecto & sancto mutatione, & sibi ipsis & proprio amorì congratulari oportet; non enim justior jucundiorque congratulatio esse potest, quàm quando quod erat malum, conversum est in bonum, & quando incipiunt se amare benè sine dolo, qui delusi & cœci se amabant malè.

Et si nomen odii (quod semper odiosum est) quamvis sit odium perfectum, quendam illis horrorem ingerat: Divinam suavitatem audiant, quâ suprema Veritas, ipsiusque Christi Sapiencia, omnem istum metum alio majore ipsis sustulit: *Qui amat animam suam perdet eam,*

Joan. 12 v 15. *Et qui odit eam, in vitam æternam custodit eam;* q. d. Nonne melius est odium, quod saluum me faciet, quàm amor qui me perdet? Nonne melior est theriaca amara, quæ mihi dat vitam, quàm dulce mortem inferens venenum? Tale quid igitur est amor, & venenum, quod Medicus divinus reprobatur & damnatur: & tale quid est odium & theriaca quam præscribit, approbat & commendat. O quàm insipidus, & irrationalis omnis

est amor inordinatus? Nunquid stultius quippiam dari potest, quàm plurius facere infirmitatem, quàm salutem, & mortem, quàm vitam? Si malè vos amatis, animam saltem vos amantem ne occidatis. *Animam suam,* in lingua, quâ loquebatur Christus, significat animam, vitam & personam. Enim verò quare vos amans contentus non erit, si sic ametur à vobis, uti vos amatis vestram animam, vitam & personam? Istud non est non amare vel odisse nec Christus hoc exegit, quando dixit, ut minùs nos amemus, sed ut vanam se amantium verificarem exaggregationem. Tunc amantem vos, tanquam vestram amabitis animam, tanquam vestram vitam, & tanquam vos ipsos in anima & corpore, ubi amaveritis, & zelati fueritis æqualiter, ipsius ac vestram salutem; quæ non nisi odii hujus beneficio obtinetur, & obtineri potest: *Qui odit animam suam, in vitam æternam custodit eam.*

Considerate, si fidem habetis, illud, *æternam.* Vita ab hoc odio dependens non est alia, quàm æterna. Hæc per Amoris perditur quatrimum: & hæc eadem per aliud quatrimum Odii assecratur in æternum. Et quid dicent & cogitabunt, quasi se ament benè, qui tantum ad se amandum, non amant summum Bonum? Nonne credimus, quod nos amamus & non odimus, quando pro cælo nos odio habemus, & quod sic diligendo nos diligimus pro inferno? Si vos amatis, & amari tanti æstimatis, amore proprii amoris vestri desistere, affectusque inter vos & illum suspendere oportet; si enim in cælum iveritis, vos ipsi, qui vos jam amatis, ibi vos amabitis æternum; & è contrario, si contigerit vos ire in infernum (quod DEUS aver-

avertat) ibi immortalis vos odio prosequimini, quousque DEUS erit DEUS. Consultumne igitur videbitur, pro aliquo falso paucorum dierum amore, verum totius æternitatis perdere amorem: & ut iste amor, quo vos amatis (& solum quia vos amatis) in odium æternum convertatur?

§. IX.

ENim verò, quamvis nec infernus, nec Paradisus, nec Christianitas esset, nec Religio; intellectum rationemque habere sufficeret, ut apprehensio ista & chimæra, quæ amor dicitur, tanquam extrema stultitia detestanda odioque habenda appareret. Si in mundo foret amor, & supra mundum (ut dixi) non esset cælum, nec subius mundum infernus, amare vobis indulgerem: sed perdere, non dico jam animam, de qua modò loquor, sed libertatem, quietem, vitam, & cor triste ad perpetuum curarum, confusionum & tormentorum condemnare martyrium, semperque tortum incedere & cruciatibus absorptum, pro aliqua imaginatione phantasticâ illius quod non est, nec stultitiæ, nec cæcitatæ nomen, istum tam pænosi doli labyrinthum declarare potest.

Et ne decipiâmini putantes esse amorem; & speciosum istud nomen, quamvis videatur esse purum, esse falsum videatis: In sexu utroque ponamus exemplum, ut omnes errorem detectum agnoscant, ne viri in scæminis, neque scæminæ decipiantur in viris. Nunquid in viris quispiam magis perditus Adamo per Evam? Adeò deceptus ut pro medio pomo totum dederit mundum: & non tam pro pomo, quam pro manu, à qua veniebat. Sic deceptus ut perdiderit Paradisum, perdiderit seipsum, perdiderit nos omnes, om-

nemque ex se descensuram progeniem; ne levi careret blandimento imaginario illius quam valde amabat. Sed quemadmodum Adam deceptus fuit pomo, sic proprio quoque similiter deceptus fuit amore. Aderat occasio ostendendi qualis esset, moxque eandem tam grossè prostituit excellentiam, ut cum præceptum esset sub pœna mortis, ad hanc evadendam accusavit Evam: *Mulier, quàm dedisti mihi.* In quantum pœnam legis, esse tantum comminationem, magnasque amoris apparentias (quia omnia, quæ diximus, nonnisi apparentiæ erant) excellentiam putavit: verum mox ut vidit ad executionem procedi: liberet me Deus semel, & patiatur Eva in nomine Domini. Ergone, Adam, tales tui fuerunt amores, tuæ excellentiæ, & tam affectuosa tua extrema? Talia erant. Illa erant Adami, illaque omnium posterorum ipsius sunt similia: ut in prima muliere discant mulieres, & in primo viro detecto dolo veritatem cognoscant omnes.

Et unde viri mulierum cognoverunt amorem? Non est necesse exemplum reperere, quod in amatrice Josephi jam vidimus. Non attendit dignitatem, cum esset Principissa; nec fidelitatem matrimonio iuncta, neque imparitatem, cum illa Domina, & hic servus esset; quia nihil horum videbat. Hinc Scriptura sacra dicit, non quod oculos direxerit in Joseph, sed quod miserit illos ut attraheret: *Injecit oculos in Joseph.* Ad significandum, quod in omnibus, quæ fecit & præteudit ad instar cæcæ fuerit operata. Verum mox recuperato visu, amoris falsitatem deprehendens, se vindicatura quasi Eva, idem quod Adam dixit Deo; illa dixit ad maritum: *Ingressus est servus Hebraus,*

Gen. 3.
v. 12.

Gen. 39.
v. 7.

Gen. 16.
v. 17.

bram, quem adduxisti, ut illuderet mihi. O fallax! ô infidelis! ô perfida! ô sœd-
fraga! verùm in hoc nunc tantùm verax,
quando cordis tui perversitatem, inter-
nam inconstantiam, & mutabilitatem de-
rexisti, quâ Josephum decipiebas tibi-
que ipsi mentiebaris. Sed quid mirum, quòd
tam subito scenam mutarit amor mulie-
ris, quando primus similem tragœdiam
vir exorsus est? Si viri aliud exemplum de-
siderent, amorem Dalilæ erga Samsonem
ad mentem revocent. Et si mulieres simi-
liter exemplum aliud velint; amorem
Ammonis erga Thamar ad memoriam re-
ducant; quæ eodem die summo adamata
amore, eodem quoque die summo fuit
odio habita. Hoc modo vir, virum omni
honore dignissimum sese præstare obli-
gatus, illustrissimam Israëlitis sœminam
tractavit: & hoc modo mulier famosis-
mo mundi viro, cui fidem promiserat,
amorem rependit.

Audio quidem, mulieres & non viros
inconstantia notâ laborare; verùm hi
illarum sunt filii. Ecce quàm bene illud
Job 14. Job notavit, cum vir esset: *Homo natus de*
v. 1. & 2. *muliere, nunquam in eodem statu permanet.*

Sed si omnis homo de muliere & de
viro nascitur, quare Job illum de muliere
tantùm natum appellat: *Homo natus de*
muliere? Quia viri quoad sexum egrediun-
tur à patribus, & quoad inconstantiam
à matribus. Sed ex hoc ipso colligitur,
quod Viri inconstantia mulieres adæ-
quent: Viri, quia talium matrum filii; &
mulieres, quia talium filiorum matres
sunt: *Homo natus de muliere.* Mulier in-
constans ex condicione; Vir inconstans ex
nativitate; Mulier velut Luna per natu-
ram; & vir velut mare per influentiam.
Ecce quid Christus mulieri Samaritanæ

Pars IV.

dixerit. Illa non solùm erat ex prudentio-
ribus, de quibus legitur in Evangelio, sed
sapientissima, propter quæstiones, quibus
cum Christo contendebat. Et quid Chri-
stus illi dixit: *Quinque viros habuisti; &* Joan. 4
quem nunc habes, non est tuus vir. Quin-
que igitur successivè maritos habuit una
sola mulier, & non provecæ ætatis? Hic
amoris humani patebit inconstantia. Ve-
rùm considerate, quòd fortè non adver-
tistis. Vel Samaritana dimisit quinque,
vel à quinque fuit dimissa: si illi dimi-
serunt eam, in amore virorum confidite;
& si hæc dimisit eos, quis mulieris
amori credet?

Benè igitur infero & concludo, illud,
quod amor vocatur, in mundo, non esse
neque dari à parte rei; esse Chimæram,
esse mendacium, esse fraudem, esse ima-
ginativæ infirmitatem; & hinc sufficit
esse tormentum. Majusne dari potest tor-
mentum, quàm amare saltem in perpetuo
dubio, in perpetua suspicione, an
amemur vel non amemur? Istud igitur est
infernus sine redemptione, ad quem se
condemnant, qui humanitùs amant, tan-
toque amplius, quantò magis amaverint.
Auscultate verba nonnulla, quæ jam au-
distis sæpiùs, sed eâ consideratione, quam
nunquam advertistis: *Fortis est ut mors* Cant. 8.
dilectio, dura sicut infernus amulatio. v. 6.

Quod sic declarat textus Originalis He-
braicus, Græcus, Syriacus, & Arabicus:
Crudelis sicut infernus Zelotypia. Omnes
nôstis mortem, quæ est transitus, duos alios
subsequi terminos, à quibus non transitur:
Infernum vel Paradisum. Si igitur amor
est sicut mors: *Fortis est ut mors dilectio;*
Quare similiter post amorem non sequi-
tur paradisus vel infernus, sed infernus
tantùm: *Dura sicut infernus amulatio?*

H

Quia

Quia hujus vitæ & mundi amor est mors, quæ tantum habet præscitos, & non prædestinatos: est mors, quâ mediante semper itur ad infernum, & nunquam ad Paradisum. Paradisus amoris (si esset) esse deberet, amare semper & amari, & cum certitudine, quod nunquam odio foret habendus. Verum sicut non datur, nec esse potest in mundo amor iste, & certitudo; sed dubia, anxietates, diffidentia, timores & suspiciones, utrum amer nec ne; utrum minus amer quàm ante, vel quod amorem mutent cum alio, vel alius idem prætendat, quod ego amo: in quo variis modis immanissimum Zelotypiæ tormentum consistit; ista Zelotypia semper anxie, semper credula, semper imaginationi hærens, & nunquam pacata, ista, inquam, infernus est inevitabilis, ad quem se damnant omnes amantes, & in quo durè torquentur sine fine & remedio: *Dura sicut inferni amulatio.*

Si igitur id, quod in hoc mundo vocatur amor, benè consideratum & perspectum, oculisque apertis arbitratum est infernus, quid, quæso, erit si huic inferno, illum vitæ alterius adjunxerimus, in quo ardent & ardebunt tot infelices animæ, quæ, quia non amandum amârunt, non considerârunt, quod ad illum se æternum damnaverint? Verum gratia divino sint Magistro, nostrarumque cœcitatum illuminatori; quod earum labyrintho & abyssu extricare se volenti tempus adhuc suppetat, duos istos infernos, in totidem commutandi Paradisos: unum hic, alterum in Cælo. Vero abhorreamus amore, quod vero amabamus odio: verum sibi velint bonum, qui verè sibi volebant malum. Et ut ab hoc momento præsentem ingrediamur Paradisum à pœnis curisque vacuum,

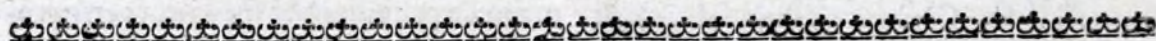
illum tantum supremum diligamus. Amantem qui sicut certum est & de fide, unam nostram voluntatem, geminâ suâ divinâ scilicet & humanâ remunerabit? Tam fidelis, tam constans, tam amans, ut quorquor ipsum vero, quamvis finito amore diligunt, ille nunquam immenso infinitoque amore redamare cesset: *Ego diligentes me diligo*; dixit ipse Christus. Porro S. Bernardus Religiosis suis prædicans certitudinēque fidei evidencias suas, quas expertus fuerat consocians, dicebat: *Ego S. Bern. amans, amari me dubitare non possum, non plus quàm amare.* Ego, quando Jesum amo, nullo modo dubitare possum, quin etiam redamer ab illo; tam securus de amore ejus, quem non video oculis, quàm certus de amore meo quem sentio in corde.

Quod cum ita se habeat, & idem sit Christus, & nos Christiani & fide præditi: unde est quod tanta nostra sit vesania, ut non amemus illum, nostrumque cor alieno impendamus amor; & animæ dentur ratione gaudentes, tam insensatæ, Deoque inimicæ & sibi, ut in semetipsas talem exerceant inhumanitatem, & talem contrâ Deum committant despectum? Despectum dico, sub nomine despecti & rejecti; idem de nobis lamentatur Christus. Apparuit Christus Dominus noster S. Brigittæ vultu pudibundo & confusione pleno, & quasi verecundus sequentia illi verba sensibilibiter dixit: *Ab omnibus neglectus sum, ab omnibus repulsus sum, quia nemo me in amore suo habere desiderat.* Reverà qui hisce verbis non compungitur, neque Filio Dei, neque tam justè querulo amor ipsius comparitur, nec Christianus, nec homo est. Et quid foret, si despicientium & repellentium ipsum numero accenseri mereremur?

Do-

Domine, Domine, ne, quæso, tale quid bonitas tua admittat; neque tam se verè nos iusta amoris tui indignatio puniat. Omnes ad pedes tuos prostrati pœnitemus, non quod illum despeximus, nam semper amorem illum velut nostrum æstimamus & veneramur; sed quod illum tam cæcè offenderimus nostram confitemur cæcitatem, nostram confitemur ingratitude, tuâ solùm misericordiâ minorem. Illa nos, ex piissimo corde tuo adjuvet; & nos, cum omnibus nostris, abjuramus, abrenunciamus, anathema-

tizamus in oblivionem sempiternam, omnem alium affectum, omne aliud desiderium, omnem aliam cogitationem, quæ non fuerit de Te solo amando & desiderando. Moriatur in hac hora, & in generali hac resolutione finiatur semper omnis amor, qui non fuerit de Jesu. Et cognoscat & intelligat omnis alia affectio, visio, conversatio, vel correspondentia humana, quod non nisi cum horrore amabitur in terra: ut falsus brevisque amor in verum conversus continuetur æternùm, & infinitus perseveret in cælo. Amen.

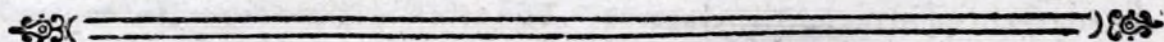
S E R M O

DE

CATENIS SANCTI PETRI ROMÆ.

Dictus in Ecclesia Sancti PETRI, in quo Sermonè Prædicator ex statuto obligatur ad tractandum de Providentia.

Anno 1674.

Tibi dabo claves Regni Calorum. Matth. 16.

Vinctus catenis duabus. Actor. 12.

§. I.

Sanctus Joannes in sua Apocalypsi vidit Angelum manu unâ clavem, alterâ verò catenam habentem: *Habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua.* Et quis, ô Roma! ille fuit Angelus, nisi tuus

magnus Custos Petrus? Petrus cum clavibus in manibus: *Tibi dabo claves Regni Calorum.* Et Petrus cum manibus in Catenis: *Vinctus catenis duabus.* Ibi visus fuit cum clave una in manu, & catena in altera: sic enim esse oportebat. Hodie verò ipsum cum clavibus in utraque manu,

H 2

&

& cum utraque manu in catenis habemus; venturum quippe erat tempus, quo sic fieri oportebat. Hocce, Auditores, indignissimum est spectaculum, quod unquam vidit mundus; & quod ego eminens, cum dolore aspicio: Vos verò cominus cum admiratione intuemini. Petrus cum clavibus in manibus, & cum manibus ligatis. An putas Herodes, Christum Vicario suo tradidisse claves ad tolerandam simul cum eis catenarum servitutem? Dominus sit & Captivus? Liber & Ligatus? Potens & sine potestate? Nulla ratione. Scio equidem claves Petri etiam Catenas esse, sed Catenas quibus solvat, & non quibus ipse ligetur. Notate textum:

Matth. 16. v. 19. *Tibi dabo claves Regni Calorum; & quodcumque ligaveris, erit ligatum; & quodcumque solveris, erit solutum.*

Supremus legislator tale regni sui gubernaculum esse voluit: Regimen quod ligaret & solveret; & non regimina quæ nec ligant, nec solvunt. Verum si potestas Petri consistebat in Clavibus, *Tibi dabo claves*, Christus videtur dicere debuisse: Quicquid referaveris erit apertum; & quicquid obseraveris erit clausum. Quare igitur non dicit: quod occluseris, vel aperueris; sed quod ligaveris vel solveris? Ut Claves Petro traditas etiam Catenas esse ostenderet; sed Catenas ad ligandum solvendumque alios si voluerint: & non Catenas, quibus ille ligaretur, qualem illum hodie videmus: *Vinctus catenis duabus.*

Agedum, Auditores, quid ad Clavium harum & catenarum conspectum mihi faciendum? Nisi etiam ligatus essem, & libera mihi foret discurrendi facultas, orationem præsentem in duas libenter dividerem in vectivas, iustitiâ, ratione, & irâ

armatas contra bina illa Sacrilega monstra, quæ diversis temporibus & locis, primâ & secundâ Catenâ Petrum capere & ligare fuerunt ausa. Unâ te exagitarem in vectivâ, Herodes, qui fuisti Nero Ierosolymis: & alterâ te, Nero, qui fuisti Herodes Romæ. Verum quia hodie Cathedra obligat, ut Sermonis argumentum sit de providentia; eadem providentia, quæ Petro tradidit claves, eundemque catenis ligari permisit, gloriosè solvet, quod nobis implicatum videbatur. Catenis alligabo Claves, & Clavibus dissolvam catenas: porro sicuti clavium catenarumque materia tota est ex ferro: Imago, quam formabo de providentia, si minus fuerit pretiosa, & splendida, saltem solida erit, & valida. DEUS, cujus idea est, suâ mihi assistat gratiâ. Ave Maria.

§. II.

Tibi dabo Claves Regni Calorum.

Divina Providentiæ, in creaturarum suarum gubernatione ordo Hierarchicus, est gubernare Superiores & subditos; sed subditos per Superiores; Superiores verò per se ipsum. Utrumque in Clavibus S. Petri & Catenis habemus. Toti orbi Christiano non nisi unus præest Superior, & in eodem non nisi unus est subditus: unus Petrus, & una Ecclesia. Istum verò Superiorem, & istum subditum; istum Petrum & istam Ecclesiam quis gubernat? Ecclesiam Petri Providentia gubernat, qui Clavium potestatem habet: *Tibi dabo Claves Regni Calorum;* Act. 21. v. 7. Petrum Christi providentia gubernat, qui illum ab Herodis catenis liberavit: *Ceciderunt catena de manibus ejus;* Ista est sublimissima delineatio, & hæc securissima est Providentiæ divinæ fabrica. Ecclesia se-

cura

cura sub providentia Petri, & Petrus securus in providentia Christi.

Casus sanè fuit admirabilis, & hinc ab ipsomet Historiographo sacro notatus & animadversus; quod Petrus custodiis circumdatus, catenisque ligatus duabus, ipsâ nocte diei illius quâ educendus erat ad mortem, velut omni cura meruque vacuus dormierit: *In illa nocte erat Petrus dormiens.* Et si à terra transierimus ad mare, non est minore admiratione dignus casus, quod periclitante Nave Petri in tam terribili tempestate Christus in eadem navi dormiverit: *Ipse verò dormiebat.* Christus & Vicarius ejus ambo dormientes? Christus dormiens in medio tempestatis, & Petrus in medio custodum & catenarum; & ambo præsentem mortem, sine sollicitudine? Ita planè. Sciente tempestate dormit Christus, quia navis secunda est providentiâ Petri: & in catenis dormit Petrus, quia securus est in providentia Christi. Sub providentia Christi dormit Petrus ad sonitum catenarum: & sub providentia Petri Christus dormit ad sonitum tempestatis & undarum.

Si, quod dico, metaphora tantum vobis esse videatur, vertamus scenam & theatrum, & personæ mutantur. Christus sit ille, qui erat in catenis, & Petrus qui in tempestate. Eadem illâ nocte obscurissimâ, qua Christum sui captivarunt inimici, eodemque loco quo fuit captus, eadem Petri navis tam furibundæ exposita fuit tempestatibus, ut navis, nauclerus, & socii omnes in præsentissimo naufragii versati fuerint periculo, parumque abfuerit quin penitus perirent omnes. Quid tam extremo in discrimine providentia Christi fecit? *Ego autem rogavi pro te Petre.* *Pro te,* inquis, mi Domine? Et quare non

pro aliis? Nonne dixisti omnibus: *Omnēs vos scandalum patiemini in Me istâ nocte?* Si periculum naufragiumque imminabat omnibus, omnesque ferè in ruinam præcipitari, quare pro solo rogas Petro? Quia Petrus providentiâ regebatur & protegabatur Christi, alii sub providentia agebant Petri. Idem textus affirmat: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos;* Notate bene illud *Ego, & Tu.* Ego tui curam gessi, Tu aliorum geres: *Ego autem rogavi pro te:* Ecce providentiam Christi erga Petrum: *Tu confirma fratres tuos:* Ecce providentiam Petri erga reliquos.

Enim verò si utramque, illam Christi, & hanc Petri providentiam miraculosè practicatam clariùs adhuc intueri lubet, maris ingrediendo sinum, quid fecerit Christus, quidque fecerit Petrus, in eadem uterque nave, quando mari fuit commissa, contemplemur: *Erat navis in medio mari.* Christus in navi erat S. Petri, non nihil remota à terra; & postquam prædicasset turbis, quæ confusa in multitudine ipsum audiebant in littore, sublati anchoris Christus jussit Petrum in altum ducere: *Duc in altum.* Silentio hinc transire fas non habeo, quod hinc S. advertit Chrysostomus; hæc enim Cathedra in loco, in quo nunc videtur est sua. Qui se se alto committit mari, terram è conspectu perdit: & hinc (inquit Chrysostomus) mandat Christus Petro, ut ducat in altum: *Duc in altum.* Quando enim navis Petri ex oculis & conspectu perdiderit terram, feliciter navigabit. Ita hoc S. Archiepiscopus Constantinopolitanus prædicavit, quando Orbis duobus adhuc Capitibus in temporalibus regebatur: ut

Matth.
26. v. 31.

Luc. 22.
v. 32.

Marc.
6. v. 47.

Luc. 5.
v. 4.
NB.
Capella
Eccle-
siæ S.
Petri in
qua hæc
die præ-
dicatur,
est S.
Joan.
Chryso-
stomi.

similiter Romæ id ipsum Ecclesiasticè prædicare posset. Verum ad meum revertendo propositum, quod in verbis illis: *Duc in altum*, considero, est verbum illud, *Duc*. Enim verò si Christus in eadem Petri moratur navi, quare mandat Petro, ut ducat, & non ipse personaliter ducat? Quemadmodum Christus in Officina Josephi propriis manibus trahebat terram, sic in navi Petri sine dedecoris periculo, manum admoveere potuisset gubernaculo. Quare igitur Christus hic exercet officium Gubernatoris; & non Christus, sed Petrus gubernaculum regit navis? Quia hic est ordo, & utriusque Providentiæ subordinatio. Navis subordinata Providentiæ Petri, & Petrus subordinatus Providentiæ Christi. Petrus Gubernator navis; & Gubernatoris Gubernator Christus: *Duc in altum*. O admirabilem universalis Ecclesiæ regiminis Providentiam! navis una, & Gubernatores duo. Apostoli remigabant, sed mandante Petro; & Petrus gubernaculum regebat, sed mandante Christo: Petrus gubernabat planè: sed gubernatus gubernabat. Navis dirigebatur à gubernante Petro; sed Petrus gubernabat dirigente Christo: *Duc in altum*.

Verum enim verò, dicit fors aliquis & rationabiliter vel apparenter sic, quod simul Christus & Petrus tunc in eadem fuerint nave, nec mirum esse, quod tum temporis tam benè fuerit gubernata à Petro. Sed postquam Christus ascendit in cælum, & Petrus solus mansit in mari, quomodo in navi & Navarcho duplex illa erit providentia? Eadem illud verba innunt: *Duc in altum*. Navigatio in alto mari verè est admirabilis: *Maria undique, & undique cælum*. Et

nihilominus in immenso isto campo sine vestigio, sine semita, sine platea Navarchus quasi per filium ducit navim: non ad remotissimos solum hemisphærii hujus Horizontes, sed ad abditissimum Antipodarum portum. Et quomodo illud facit, seu facere potest Navarchus? Ille gubernando in mari, & gubernationem habendo ex cælo. Navarchus accepto Astrolabio in manus, altitudinem dimittitur Poli, vel (ut ajunt) explorat Solem? Et hoc modo Navarchus gubernat navem, & Sol gubernat Navarchum: Ita ut Gubernator navis agat in mari, & Gubernator Navarchi agat in cælo. Et idem ipsum agitur in Ecclesiæ Regimine. Quamvis Christus ascenderit in cælum, & Petrus manserit in mundo; Petrus è puppi navis gubernat mundum, & Christus è Zodiaco cæli gubernat Petrum.

Eisdem in clavibus, iisdemque in Catenis Petri illud contemplemini. Quando Christus Petro dedit Claves, & quando eundem à catenis liberavit? Claves illi tradidit, antequam exiret ex hoc mundo; nam Providentia Petri erga Ecclesiam mansit in terra: & de catenis illum liberavit, quando multo jam tempore ad Patris dexteram confidebat; Providentia enim Christi erga Petrum est in cælo. In summa, ut gemina hæc sit Providentia, quâ Monarcha & Monarchia Ecclesiæ gubernetur in mundo, & supra mundum: in mundo immediate per Petrum, quod in clavium monstratur potestate: *Tibi dabo claves regni cælorum*; & super mundum immediate per Christum, quod in Catenarum suarum solutione probatur: *Ceciderunt catene de manibus ejus*.

§. III.

Verum in Auditorio tam docto, tamque perspicaci, quasi vacillan-tem video Discursus mei soliditatem; eisdemque ex Clavibus & Catenis duo validissima constari argumenta: alterum contra Providentiam Christi respectu Petri: & alterum contra Providentiam Petri respectu Ecclesiæ.

Exordiamur à Catenis, ut finiamus in Clavibus. Certum est, Christum liberasse Petrum à catenis Herodis in Jerusalem: nec minus certum est, non liberasse eum à catenis Neronis Romæ: Ergo Providentia Christi, quam supponimus, erga S. Petrum ad minus dubia minusque secunda videtur, & talis, ut non videatur ejus. Providentia quippe ad omne tempus, locum, & periculum se non extendens; Providentia nunc recordans, aliàs obliviscens; nunc succurrens, nunc destituens; jam providens, & aliàs negligens, non est Providentia. Sic est, sed sic non fuit: totum concedo, totumque nego. Providentiam non continuam & permanentem, non esse providentiam concedo: Providentiam vero Christi, quæ in catenis Herodis cæpit & resplenduit, non æqualiter in catenis continuasse & permanisse Neronis, Nego. Et quare? Quia tantæ Providentiæ fuit, quod Christus Petrum non liberavit à catenis Neronis, quantæ fuit illum liberare à catenis Herodis. Videte utrum probemus.

Joseph bina vice captus fuit, semel in Chanaan per invidiam odiumque fratrum suorum; & alterâ vice ex punitione & ignorantia Domini sui. Ex secunda captivitate liberavit eum Deus; ex prima verò minimè; captivus enim abductus est

ac venditus & traditus Ismaëlitis. Et quid hinc sequitur? Num fortassis, quod in una captivitate illi astiterit, in altera verò divina illum Providentia dereliquerit? Nequaquam, inquit Textus sacer; rationemque addit: *In vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum* Sap. 10. v. 14. *regni.* Nunquam Providentia divina dereliquit, neque deseruit Josephum in suis catenis, quousque mediantibus utrisque ipsum eveheret ad Principatum. Ita ut Providentiæ effectus, non diversitate mediorum, sed unitate finis foret metiendus. Providentiæ divinæ finis erat, Josephum ad Imperium evehere Ægypti, cui ipsum destinaverat: & tantundem Josephi dependebat fortuna ab eo ut ab una captivitate liberaretur, quantum ab eo, ut non liberaretur ab altera. Si Deus ipsum à captivitate Chanaan liberasset, nunquam in Ægyptum devenisset: Et si ipsum à captivitate Ægypti non liberasset, ad Imperium nunquam ascendisset. Necessarium igitur fuit Josephum ab unis liberari catenis, ab aliis verò minimè. Ad quid? Ut Deus & Joseph consequerentur simul: Joseph per Deum media suæ fortunæ; & Deus in Josepho finem suæ Providentiæ. Porro si eadem Providentia Josephum de utrisque non liberavit catenis; quare tantundem non crederemus de catenis Petri?

De fine tantum dubitari potest, qui in rem meam valde est evidens. Intentio Herodis erat S. Petro amputare caput, sicut fecerat Jacobo: *Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.* Nolu- AB. 12. v. 2. autem Providentia Christi Petrum gladio trucidari, sed eum secum ad mortem Crucis exaltare. Christus cruci erat acclavatus, quando Judæi blasphemantes clamâ-

Matth. 27. v. 43. clamârunt : *Confidit in DEO; liberet nunc, si vult, Eum.* Cum tantam in Deo habeat fiduciam, quare nunc non liberat eum ex manibus nostris? Illud tunc dixit infidelitas, idemque nunc propriè magis & congruentiùs dicere posset fides. Crude-
 deli Herodis ambitione, recens nati Regis nece, sibi volente affecurare coronam, sic pro Filii sui vita æterni Patris vigilavit Providentia, ut ex illo Sanguinis diluvio, quo tot millenæ perierunt innocentes animæ, illum liberârit & salvârit. Si illum liberavit tunc, quare illum etiam non liberavit nunc? Dicere, quod liberaverit eum, quia morti voluit subducere, non potest esse, nam ab Incarnationis suæ instanti, imò à principio sine principio æternitatis idem Pater eum voluit mori. Si igitur moriendum ipsi erat, quare manibus Herodis in Bethlehem occidi non permit-
 tit? Et si denud ipsum liberare decreverat, quare Jerosolymis eum de manibus Judæorum non liberat : *Liberet eum?* Quia eadem Providentia, quæ prima vice Christum eripuit, non omninò à morte exemit, sed ut præservatum à morte obscuriore, mori permetteret morte gloriosiore. In Bethlehem, uti notavit S. Augustinus, Christus mori debuisset gladio, in Jerusa-
 lem moriebatur in cruce. Et quia Provi-
 dentia Patris, ad magis exaltandum Filium, decreverat, ut moreretur in cruce (*Mortem autem Crucis, propter quod & Deus exaltavit illum*) Propterea liberavit eum in Beth-
 lehem de manu Herodis : & non libera-
 vit in Jerusaleme de manibus Judæorum.
 Similis fuit Providentia Christi erga S. Petrum, quando illum liberavit, & quando illum non liberavit. Liberavit il-
 lum à catenis Herodis, ne moreretur gla-
 dio sicuti Jacobus : & non liberavit à

catenis Neronis, ut moreretur in cruce sicut Christus. Gladius & crux eodem die prodierunt in theatrum in eadem Ro-
 ma. Utraque impietatis Neronianæ sa-
 crilega fuere instrumenta; ambo vitam eripuerunt duobus maximis Atlantibus Ecclesiæ; sed gladius Paulo, & Crux Petro. Paulus decollatus, ut cognosceret hæresis hodieum adhuc obstinata, quod Romæ, & in Ecclesia non possint duo esse capita: & ut idem Paulus capite immi-
 natus prædicaret, palamque faceret mun-
 do, se in terra minorem esse Petro. Transiens hodie Pontem Tiberis, obser-
 vavi Paulum cum gladio stare ad dex-
 teram, & Petrum cum Clavibus ad sini-
 stram; id ipsum verò affirmat & probat hoc quod dico. Quod Petrus digniorem locum cedat Paulo, signum est, quod Pe-
 trus Dominus sit Domus. Isto igitur, ut dixi, mysterio Paulus perdidit caput, gla-
 dio Neronis. Moritur igitur Petrus in cruce integer, & in nullo imminutus, velut ille de quo scriptum extat : *Os non comminuetis ex eo*; Ut visibile Ecclesiæ Caput, in omnibus invisibili foret simile. Verum
 Christus in cruce capite deorsum versum inclinato; & Petrus in cruce capite sur-
 sum versum elevato; Caput enim Christi & Petri reciproce & per reflexum depin-
 guntur & mutuo se respiciunt: eo modo quo caput in speculo visum & multipli-
 catum geminum esse videtur, cum tan-
 tum sit unicum. Et quia Christus primum suum Successorem & Vicarium per omnia sibi similem efficere volebat, eâ-
 dem omninò continuatâ & perseverante, & non aliâ seu diversâ providentiâ cate-
 nis Herodis diffractis illum liberavit à gladio, & non confractis catenis Neronis illum exaltavit in cruce.

Joan.
19. v. 36.

§. IV.

Verum ad quid ego Providentiæ huius in Catenis utrisque unitatem defendere & asserere allaboro, si eadem illam catenæ confirmant, & demonstratione admirabili oculis evidentem reddunt? Custodiebantur & venerabantur Romæ Neronis catenæ, quando Imperatrici Eudoxiæ Constantinopoli Ierosolymam peregrinaturæ fuerunt præsentatæ, velut thesaurus illis Herodiani catenis æqualis: Iste venerunt Constantinopoli Romam, ab eodem Eudoxia alteri similiter Eudoxiæ, & Imperatrici missæ: cumque non deesset, qui dubitaret, utrum verè essent eadem, quid accidit? Pontifex utrasque accipit in manus probaturus, quænam essent veræ Neronis, cum illis quæ dicebantur Herodis; eodem mox instanti, eadem sacra ferra, quasi sensu rationisque usu prædita, se mutuo sunt amplexa, sicque sibi unita inhæscere, quasi nunquam duæ, sed una tantum, ab eodem artifice fabrefacta fuisset catena. O admirabile & prodigiosum Christi erga suum Vicarium Providentiæ testimonium! ô admirabilem & prodigiosam, unius, continuæ, ejusdemque Providentiæ confirmationem! quæ in Jerusalem dirupit catenas Herodis & Petrum liberavit; eadem Romæ integris relictis Neronis catenis ipsum nequaquam voluit liberare. Si Providentiam hanc diviserimus in duas, unamque combinaverimus alteri per effectus; non solum diversæ, sed totaliter sibi videntur contrariæ. Una solitudinis, altera incuriæ: Una æstimationis, altera contemptus: Una Libertatis, altera Captivitatis: Una vitæ, altera mortis: Una injuriosa, & quæ intentioni illius Herodis, altera

Pars IV.

quæ promovit palmamque detulit intentionibus Neronis. Sed quemadmodum catenæ erant duæ, & tam diversæ, in unamque coierunt catenam; Ita Providentia, quæ illas in Jerusalem rupit dimisso Petro; & illas Romæ reliquit illasas & fortes Petro detento, similiter una eademque fuit catena; quia una eademque fuit Providentia.

Boëtius, quem sequitur Sanctus Thomas, & Theologi communiter, Providentiam definiendo, inquit: esse omnium seriem causarum, ejusque causas in mente divina ordinatas, nec non concatenatas & ligatas inter se mirabilibus quibusdam secretisque notis, quos nemo dissolvere valet: *Providentia est series causarum, rerumque in mente Dei, quæ omnia suis necesse ordinibus miris, artisque, sed arcanis modis.* Et Cornelius, in eundem commentando Boëtium, id adhuc expressius declarat: *Deus per congruos sue Providentiæ modos, quos in thesauris Sapientiæ sue reconditos habet, facit, ut omnes rerum temporumque successus invicem appositè necitentur, ac velut ansule sibi invicem inferantur, & catenam elegantem efficiant.* Ita ut temporum rerumque successus, quantumvis diversi, contrarii que videantur, in mente, Providentiæque divina sunt ordinati, taliterque sibi illigati: ut velut annuli seu ansulæ sibi invicem inserti, unam uniformem elegantemque componant Catenam. Talis in utroque casu fuit illa supremi Artificis Christi, qui temporibus diversis liberando & non liberando Petrum, illum solvendo Ierosolymis, & vinctum relinquendo Romæ, illum miraculosè eripiendo de manibus Herodis, & permittendo, ut naturaliter &

crudeliter manibus moreretur Neronis: ex catenis unius con fractis, alterius verò relictis integris, uniformem elegantissimamque unam Providentiæ suæ pro majore ornamento & gloria ejusdem Petri formavit catenam.

Aaroni, qui erat Petrus in lege scripta, sicut Petrus Aaron in Lege Gratiæ, præcepit Deus pro vestium pontificalium ornatu duas facere catenulas aureas, quæ tamen duobus annulis ex eadem materia sibi jungerentur, & cum essent catenæ duæ, in unam coibant: *Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo; catenasque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus.* Non hic considero, quod catenæ illæ fuerint aureæ, & hæ ferreæ; jam enim dixit Chrysostomus, quod idcirco magis honoraretur illis, magisque ornaretur his pontifex noster: *His catenis Apostolus ornabatur, & tanquam regalem aliquem ornatum circumferens exultabat.* Tantum unitatem, unionemve seu coherentiam utriusque catenæ hic singulariter noto: *Catenas sibi invicem coherentes.* Moyses incescit catenis Aaronis inhærens eas enim secundum Ideam formavit: Christus non ambulavit catenis Petri inhærens, nam eas delineavit, disposuitque cum successibus & effectibus contrariis. Istud est catenas dirumpere unas, & non alteras: istud est liberare, & non liberare Petrum. Sed quemadmodum catenarum illarum coherentiam faciebat similitudo, ita coherentiam istarum fecit contrarietas. Et quod tam contrarii Providentiæ actibus, providentia prodiret tam uniformis; & catenâ unâ ab altera tam diversâ ambæ tam inter se coherentes prodirent: *Catenas sibi invicem*

coherentes; hoc sanè mirabile fuit.

Verum in hac ipsa providentiæ Christi uniformitate & coherentia si quis doctiorum fortassis interrogaret, utra major fuerit providentia, an illa quæ Petrum à catenis liberavit Jerosolymis, an quæ illum Romæ non liberavit? Non deerit utique, qui illam Jerosolymis majorem fuisse asserat; ibi enim miraculosa fuit: hic verò minimè. Ibi confregit catenas, excœcavit custodias, aperuit portas, liberumque per eas etiam non apertas (quod plus est) transitum dedit, hic nullum operata est miraculum, imò omnino nihil egit; fuit enim mera omnis actus & concursus suspensio: ego nihilominus majorem altioremq; fuisse assero providentiam, quod Christus non liberaverit Petrum à catenis Neronis, quàm quod à catenis liberaverit Herodis. Et quare? Quia in catenis Herodis providentia suum consecuta est finem invito Herode, & in catenis Neronis suum similiter consecuta est finem, sed non contra, sed per voluntatem ejusdem Neronis. Nobilitas, sublimitas, excellentia, & admirabile Providentiæ divinæ non consistit in eo, ut suam expleat voluntatem, vim inferendo meæ: sed in relinquendo liberam & absolutam meam, & hæc mediante consequendo suam. Maximum Providentiæ divinæ opus fuit redemptio mundi, mediante Christi morte. Quonam verò pacto eadem Providentia altissimum illum, neque stupendum minus quàm necessarium consecuta est finem? Non alio, quàm injusti judicis mediante decreto, Christum tradendo voluntati eorum, qui occisum volebant: *Jesus verò tradidit voluntati eorum.* Suam explevit voluntatem. Luc. 23. v. 25.

luntatem Judas, suam obtinuit voluntatem Caiphas; suam executus est voluntatem Pilatus; suam consecuti sunt voluntatem Scribæ & Pharisei; suam denique implevit incentor & instigator omnium diabolus. Et mediantibus tot voluntatibus omnibus divinæ contrariis, providentia divina finem suum consequeretur? Hæc nobilior per omnem modum, hæc sapientior, hæc sublimior, hæc diviniore nuncupanda venit providentia. Et qua de causa? Quia providentia vim inferens voluntati, potentiæque humanæ, est providentia ab omnipotentia adjuta: Providentia verò humanam solam operari sinens potentiam, quantum potest, & exequi sinens, quantum vult, est providentia sine alterius attributi concursu, & hinc pura providentia. Potentia & voluntas, quâ providentia tali casu utitur, non est divina & sua, sed humana & contraria: & quanto plûs contrariorum permittit, tantò magis est providentia; quanto magis concedit humanæ, tantò magis est divina. Tali igitur fuit providentia Christi, in non liberando Petrum à Catenis Neronis. In captivitate Herodis ut providentia suam consequeretur finem, omnipotentia dirupit Catenas; in captivitate verò Neronis providentia Catenas reliquit integras non concurrente omnipotentia, & nihilominus suum consecuta est finem. Ergo non solùm fuit providentia, sed major etiam & gloriosior, Petrum non liberare à Catenis Neronis; quàm eundem à Catenis liberare Herodis. Eisdemque Catenis nunc solvimus, vel ligavimus primum argumentum.

§. V.

SECUNDUM Providentiæ Petri contrarium in ipsius fundatur Clavibus respectuque omnium mediantibus illis ipsi subjectorum, videtur difficilius. Quemadmodum DEUS Petro tradidit Claves Cæli, sic easdem, quondam dederat Eliæ, & cum potestate universali & particulari referendi & occludendi thesauros cœlestes, id est, pluvias, roremque Cæli, quibus irrigata & irrorata fecundatur terra, & vivit mundus. Sed enim quid Elias Clavibus istis fecit, & quomodo est usus? *Vivit Dominus* (dixit, Reg. locutus Achabo) *si erit annis his ros, & 17. v. 1.* *pluvia, nisi juxta oris mei verba.* Ego manum meam Claves Cæli teneo, & tu O Rex, scias velim, quod durante hac meâ potestate, nec aquæ gutta, nec ros descenderet super terram, nisi ego jussero. Terra arida & torrida millenis hiatibus, quasi rotidem oribus, ingemiscet clamabitque in Cælum, me verò habente Claves, nec ejulatus movebitur nec gemitus: sed tam durum siccumque se ostender, ac si esset æneum. Num bona vobis videtur providentia, quâ unius hominis arbitrio Cæli Claves sunt traditæ? Nec dum audistis aliam terribilem magis, nedum inhumanam, circumstantiam. Eodem tempore, inquit textus, Elias oppidò fatigatus in ripâ fluminis Carith morabatur, corvo quoque panem sibi & carnes manè & vespere deferente: *Panem & car-* Ibid. *nes, manè panem, & carnes vespere.* Ita v. 6. ut annis eisdem, quibus populus Eliæ providentiæ relictus, fame cruciatus expirabat, Elias semper novâ abundan-

rique provisione bis in die lautè reficeretur. In Pascuis non videbatur gramen, in agris non colligebatur spica; & Eliæ superfluat panis: aves nonnisi vestiebantur pennis, & greges nonnisi ossibus constabant; & Eliæ mensa pane & carne abundabat: fontes sicci & silentes absque vel guttæ emanatione: & mensa Eliæ quasi rivo inundabat. Nunquid bona vobis videtur ista Cæli Clavium Providentia? Et quod amplius, si manus, quibus Clavium traditum est dominium, non fuerint Eliæ? Ergo (argumentatur Hæreticus, & fortè etiam Politicus) idem accidere poterit Clavibus Cæli providentiæ Petri commissis,

Dico primò, quod non poterit. Et quare? Quia si Petri providentia deesset officio Vicarii Christi; Providentia Christi officio satisfaceret Vicarii Petri. Christus pendebat in Cruce, quando paulò ante quàm Spiritum redderet, Latro conversus suum illi memoriale præsentavit, dicens: *Domine memento mei, cùm veneris in Regnum tuum*; Dominus illi in continenti respondit: *Hodie mecum eris in Paradiso*. Et hac prima vice apertæ sunt Regni Cælorum portæ eo usque clausæ. Sed ecce, quid replicet, & quomodo pro jurisdictione Petri Arnoldus Carnotensis accurrat. Nunquid, Domine, officium potestatemque januas Cæli aperiendi contulisti Petro? Omnino: Quare igitur memoriale istud ad tuum non remittis Vicarium? An quia in atrio Pontificis te negavit, illum officio isto privasti? Nequaquam. Petrus quippe jam pœnitens & emendatus & gratiæ erat restitutus. Quomodo igitur Christus Clavibus Petri usus, Portas Cæli per semetipsum aperit? Acutè idem

Arnoldus Carnotensis: *Absens eras, o Arnold. Petre, & Ministerii Claves modò non proferes: supplet vicem tuam* (Notate verba) *supplet vicem tuam summus Sacerdos, apertisque seris antiquis, aperiente Christo, introducitur latro in Regnum Cælorum*. Latrone Memoriale suum præsentante aberat Petrus: quia verò tempus erat brevissimum, & tam urgens negotium, ut moram & dilationem non admitteret; Christus Vicarii sui substitutum egit, præsentia sua Petri absentiam supplendo. Crucifixus Dominus clavos cum clavibus commutavit, portas Paradisi repentinò resecavit pœnitenti. Et quia Petrus ad obligationem sui non attendit officii, velut Vicarius Christi, & ad eam attendit Christus velut Vicarius Petri: *supplet vicem tuam, o Petre*. Ecce quæ ratione nunquam defutura sit providentia Clavium Petri, etiam in casu, quo ille personalitè deest. Verùm antequam in particulari, ad curam, vigilantiam, admirabilemque universalis hujus providentiæ circumspeditionem descendamus; Honori Petri consulere satagam, neque improvidentiam ipsius in hoc casu Providentia ejusdem in omnibus refutabo, sed unam improvidentiam alterà gloriòse sanabo. Auscultate casum, eventumque tam auditu, quàm imitatu dignissimum.

Intravit Christus S. Petri domum: *Intravit Iesus in domum Simonis*. Et multo jam tempore in eadem domo Socrus Petri adeò infirma decumbebat gravissimis febribus, ut ad excipiendum Dominum erigere se nequiret. Hoc innuit Evangelistæ verbum: *Tenebatur*; *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*. Magna febris, & ingens casus! Ecquis

Luc. 23.
v. 42.
Ibid.
v. 43.

Arnold.
Carnot.

Ibid.

Ecquis hinc non consideret, valdeque no-
ret, exiguam S. Petri providentiam, imò
injuriam magnamque remediis domus
sue, & domesticorum suorum consangui-
neorum necessitatibus invigilandi igna-
viam? Socrus Petri in domo Petri febris
ardet sine cura; dolores patitur, sine
levamine; tanto tempore affixa lecto, sine
salute, nec convalescentia consequente?
Nunquid idem ille est Petrus, qui
transiens per compita & plateas sola cor-
poris sui umbra omnes sanabat infirmos?
Quomodo igitur sic sua abutitur pote-
state, ut reliquos curando omnes, solos
suos negligat sanare domesticos. Tot mi-
racula pro domibus aliorum, & pro sola
domo sua nullum? Etiam. Et ego istud
maximum S. Petri reputo miraculum. In-
ter omnia magni hujus mundi prodigii
miracula, maximum sanè fuit, non esse
miraculosum in domo sua. Extrà do-
mum, & ad Solem faciebat umbram, &
mira patrabat; domum suam reversus
miracula non operabatur, quia umbram
non habebat.

Enim verò, quid tali casu domestici
facient Petri, quidque illis fiet? Vos, Audi-
tores, Divo Petro in hac sua domo ser-
vientes propriè magis ejusdem domestici
estis. Et quid tot sola umbra illius vi-
ventibus fiet? Ne timeatis. Quia sicut
Christus, in casibus necessitatis Vicarii sui
vices obit, deficiente vobis umbrâ Petri,
non deerit vobis manus Christi. Ita fa-
ctum est. Appropiat Christus lecto infir-

Luc. 4. *ma: Stans super illam; manum illi porri-*
v. 39. *git, quam illa accipit: Apprehensâ manu*
Marc. 1. *ejus; & eodem mox momento non tan-*
v. 31. *tum à febris liberata, verum omnium*
Luc. 4. *membrorum suorum viribus & officio*
v. 39. *restituta surrexit: Surgens, ministrabat*

illis. Sic miraculosè providentiâ succurrit
Christi; ubi majore miraculo deest provi-
dentiâ Petri. Imo dico, quod sicut illud,
non providere, in Petro fuit miraculum:
itâ naturaliter providentiâ Christi incum-
bit providere, ubi non providet Petrus.
Petro ex generositate domesticorum suo-
rum curam negligente: Christus majore
providentiâ curam ipsorum ager. Et si
Petrus gloriosè clavium suarum potestate
abusus, domus sue ostium omni præclu-
serit favori, Christus acceptis ab eo cla-
vibus eodem aperto ostio plenus gratiis
& favoribus domum intrabit Petri: *In-*
troivit Jesus in domum Simonis. Ita ut
semper providentiâ Petri secuti sint effe-
ctus; quodcumque enim ille, contin-
gente quopiam casu, vel tanquam ho-
mo, vel plus quàm homo, clavium sua-
rum potestate personaliter per se ipsum
non fuerit usus, melius hoc facit per
Christum, vel Christus pro ipso.

§. VI.

Quid verò hinc sequitur, vel proba-
tur? Sequitur & probatur, quod
me dicturum promisi. Quamvis contra-
rium videar dixisse. Hac improvidentiâ
Petri erga domum suam, altissimè pro-
batur ejusdem erga commissam sibi Ec-
clesiam providentiâ & sollicitudo. Su-
premus Petri Spiritus, erat instar spiritus
excellentiissimæ illius animæ, quæ ex ore
Salomonis dixit: *Posuerunt me Custodem* Cant. 6.
in vineis: vineam meam non custodivi. v. 5.
Istud igitur dicit facitque anima eximie
perfecta, omnium animarum sanctarum
idea & exemplar. Si dixit, posuerunt me
custodem in vineis, addere debuisse vi-
detur, & ego magna illas cura vigilantia-
que custodivi: verum, pro eo, quod con-
creditas sibi vineas se custodivisse dicere
debe-

debere, se vineam suam non custodivisse dicat: *Vineam meam non custodivi?* Sic. Quia luculentissimum testimonium, & fortissima probatio commissas sibi vineas probè custodivisse, erat omnem propriæ vineæ seposuisse curam. Vineam (sicut illam vocavit Christus) ex tot conflata vineis, Universalis est Ecclesia; porro quia Providentia Petri protinus suæ vineæ curam neglexit, tantam Domini sui vineæ curam gessit.

Notabile est, videre zelum Providentiamque universalem, quâ S. Petrus assumebat sibi, quod omnium erat, quasi ille esset Omnes; vel Omnes essent in illo, vel ipse in Omnibus. Sed idcirco Christus illi curam clavesque universi commisit. Majora duo dubia, seu difficiliore duæ in schola Christi ventilatæ quæstiones fuerunt, illa de Christi Divinitate, & illa de Sacramenti Veritate. Super quæstione de Divinitate variis auditis, omnibusque negativis opinionibus, Christus ad Discipulos conversus interrogavit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Matth. 16. v. 15. Cum interrogatio dirigeretur ad omnes; Petrus, quasi solum secum loqueretur, omnium nomine respondit: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Ibid. v. 16. In quæstione de Sacramento, tam dura visa fuit doctrina, ut multi præ amore, seu horrore ipsius scholam dereliquerint; quo facto reliquos interrogavit Christus: *Nunquid & vos vultis abire?* Joan. 6. v. 68. Et quæstione ad omnes directâ, Petrus eodem modo pro omnibus respondit: *Domine, ad quem ibimus?* Ibid. v. 69. *Verba vita æterna habes.* Et homo sibi assumens, quod quæritur ab omnibus & pro omnibus respondet, quando non secum solo sermo miscetur, iste homo zelum habet, providentiamque universalem;

illi homini, & non alii Claves meæ committam Ecclesiæ: *Tibi dabo Claves Regni Cælorum.*

Verum Electio Petri non in istis duobus tantum experimentis substitit. In monte Thabor, visâ Christi gloriâ dixit: *Bonum est nos hic esse;* & audito, quod ad intrandum in eandem gloriam necesse esset eleemosynas dare, quoniam reliquerat omnia, institit dicens: *Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis?* Nescio utrum consideretis illud, *Nobis*, & istud, *Nos*, semel atque iterum repetitum. In omnibus innotuit Petrum esse Petrum. Si allegat servitia, allegat vice omnium: *Ecce, nos reliquimus;* si præmia requirit, pro omnibus requirit: *Quid erit nobis;* si bona appetit, pro omnibus appetit, *Bonum est nos hic esse.* Semel loquitur de præterito: *Reliquimus.* Secundâ vice de futuro: *Quid erit?* Et tertiâ vice, de præsentis: *Bonum est;* sed semper de Omnibus, per Omnes, & pro Omnibus. Non auditur ex ore Petri, nec *Ego;* nec *Mibi,* neque *Me;* sed *Nos* in primo casu; *Nobis* in tertio casu; & *Nos* in quarto: *Nos reliquimus; Nobis erit; Nos esse.* Providentia enim Petri nescit nomen sibi; neque tractat vel cogitat de se; sed de omnibus. Si Petrus quandoque sui recordatur solius, fit, ut solusevaginato gladio suum in horto defendat Magistrum; solus illum sequatur usque ad Caiphæ Pontificis atrium, militibus circumseptum; solus sese in mare mittat, aut pedibus illud calcet, aut brachiis scindat, ut ad ipsum perveniat, solus tantum in periculis: ast nunquam solus, sed cum Omnibus, & quasi Omnes, pro bono universale & interesse Omnium.

Omnes, dico semel iterumque, & toties

tores; quia Providentia Petri, sine exceptione, & limite in universali & particulari, semper ad Omnes se extendit, Omnes complexa: magnos & parvos; Indigenas & extraneos; fideles & infideles; praesentes & absentes; Vivos & mortuos. Primus providentiae Petri actus, mox ut mortuo jam Christo in Pontificatu successit, fuit alios Apostolos in fide Resurrectionis confirmare, quam cum Luc. 24. alii affirmarent: *Visa sunt sicut deliramentum*; mox ut eam asseruit Petrus, v. 11. veritas fuit infallibilis: *Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni*. Ibid. v. 34. Jussit Christus Spiritus sancti expectari adventum: sed Petrus providentiâ anticipatâ & admirabili, non expectato Spiritus sancti adventu, locum Judæe supplere, numerumque Apostolorum redintegrari fecit. Christus in Cælum ascendens, Apostolos undecim reliquit; & Spiritus sanctus è Cælo descendens, duodecim Apostolos invenit. Hac diligentia à consecutus est Petrus, ut Spiritus sanctus adesset, antequàm veniret: nam antequàm in visibilibus veniret linguis, jam in lingua venerat invisibili, qua Matthiam declaravit: *Cecidit fors super Matthiam*. Ador. 1. v. 26. Omnibus Apostolis Spiritu sancto repletis, Petrus omnium primus eadem die, eadem hora, in eademque Civitate Jerusalem, ubi Christus fuerat crucifixus, divinitatis ipsius fidem publicè prædicavit: & quo effectu? Christus ipse triennio in Juda prædicans, quingentos tantum acquisivit Christianos, uti ex prima ad Corinthios Epistola constat: & Sanctus Petrus ex superabundante ejusdem Christi gratia, illâ solâ die, & unicâ prædicatione tria Judæorum millia; & aliâ die, aliâque Præ-

dicatione quinque millia convertit: & sic in Petro completum fuit illud Domini promissum: *Majora faciet, quia ad Patrem vado*. Joannis 14. v. 12.

Verum enim verò quomodo contentus esset fructu, quem in Jerusalem, & Judæa colligeret, cujus providentiæ totus reliquus incumberebat mundus. Jerusalem profectus Antiochiam, ibidem Petrus primam suam fixit Cathedram; non detrectans, cum Caput & Pastor esset universi, civitatis unius Episcopus vocari. Antiochiâ abiit Romam, quæ sicut erat mundi, etiam superstitionum & idololatriæ caput existeret; ut sicut Jerusalem prædicaverat Hebræis, & Antiochiæ Græcis, sic Romæ prædicaret Latinis: tribus linguis universalioribus, quibus crucifixi Titulus fuerat conscriptus: *Hebraicè, Græce, & Latine*, in tribus celeberrimis & famosissimis Metropolitibus, totidemque eminentissimis mundi arcibus, quas inter principem locum tenebat Roma, Crucis ejusdem erigeret vexillum. Quando David prostravit Gigantem, inquit sacer textus, quod immisso lapide, fundam semel atque iterum circumgyrando, lapidem ipsius infixit fronti: *Circumducens percussit Philistæum, & infixus est lapis in fronte ejus*. Et quis est iste lapis, seu petra, nisi Petrus? Circumeundo ex Jerusalem profectus est in Palestinam; & ab Antiochia circuiens iterum profectus est in Græciam; & hac duplicatâ vi, Davidici instar Lapidis, caput petiit Gigantis, quod est Roma, Caput Orbis. Hic illum dejecit & prostravit in terram, sed ut inde illum à terra attolleret in Cælum. Româ, melius quam Cæsares suos, Fabios, Metellos, & Scipiones,

in Templis Christi imagines collocare, ejusque fidem per totum mundum prædicare sunt ausi. S. Petrus fuit, qui flagrantè persecutione in Anglia, cum nonnulli jam Episcopi fugissent, similiterque Metropolitanus Cantuariensis Episcopus fugere intenderet, durè correptum verbis, propriis sic castigavit manibus, ut acceptorum verborum cicatrices in corpore apparentes suffecerint permovere Tyrannos, ut vivere permitterent, ovesque pascere & custodire Pastoris, qui tam rigidè cogitationes tantum deserendi castigarat. Denique S. Petrus fuit, qui sæculo præterito Pampilonæ apparens Ignatio glande lethaliter vulnerato, ipsum suâ præsentia sanavit, suumque Spiritum illi infudit, ut novam validamque erigeret Cohortem, in Ecclesiæ militantis defensionem; contra Lutherum & Calvinum, aliosque nostri temporis Hæresiarchas; uti de ipso cantat Ecclesia: *Novo per B. Ignatium subsidio militanti Ecclesiam roborasti.*

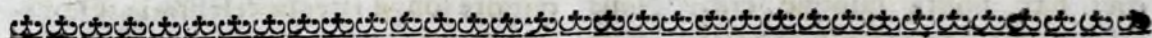
Sed gloriose Fidei Authoritatisque Romanæ Defensor! nec non ipsius Romæ, & hujus tuæ Basilicæ, quæ est octavum mirabile mundi, nunc cum Tympana & tubæ Ottomannicæ, quasi inter ejus mœnia audiantur, & jam mediæ Lunæ Turcica vexilla sunt Turrium Italiæ & jam ad portas pulfant; aliis modis armisque succurrendi tempus est. Recordare Petre, Christum non dixisse ut gladium deponeres, sed in vaginam reconderes: ut eum aliàs educeres, quando Magistri tui nunc triumphantis in cælo honor, tuaque Providentia id exegerit in terra. Hic ille fuit gladius, quo fulminans ad latus Successoris tui Leonis astitisti, tantam vim eloquentiæ ipsius addidisti, adeoque Attilam

perterruiisti, ut nec passus pedis progredi ausus, vexilla tergaque verterit, & tremebundus adhuc visum suis narraverit. Hoc gladio splendentiumque armorum habitu, Alexandria Ecclesiæ Romanæ Civitati succurristi ab Imperatore Friderico obsessæ; & in assultu, quo obsessos sub mentito armistitio, derepentè invalit, tu cum ingenti exercitus ipsius strage, obsidionem fugiendo solvere compulisti. Et qui sic uni Ecclesiæ Romanæ succurrit civitati, quid non pro ipsa Romana, & ipsâ faciet Ecclesiâ? Sed appropinquemus capitali & primariæ officinæ, ubi fabricatur & disponitur periculum, & ipsam Constantinopolim intremus. Imperatores erant illius semper infestæ & venenatæ Metropolis Bardas & Michaël, qui inauditis crudelitibus totam Orientis Christianitatem affligerant; quando visibilis apparens afflictis Catholicis, per unum ex justitiæ tuæ ministris, qui te comitabantur armati, non solum illos interfici, sed etiam dilacerari jussisti: quod & factum est. Constantinopolitanus quoque Imperator erat, Alexander impiissimus, qui aspiciens, Romanorum idolorum, quæ in suo habebat Palatio, statuas, dixit: *Quamdiu istas colebant Romani, potentissimi & invicti perseverarunt.* At Barbarus vix hanc vocem blasphemam ore emiserat, quando tu semper injuriarum Christi ultor, te illi præsentasti, dicens: *Ego sum Romanorum princeps Petrus.* Ad cujus tonitru vocis ille omnem ex sacrilego ore evomens sanguinem, corruit mortuus.

Sic vincis, sic triumphas gloriosissime Petre. Et si unum, *Ego sum*, ex ore tuo Joan. 12. v. 5. tam potens est Constantinopoli, sicut aliterum, *Ego sum*, Magistri tui & Domini,

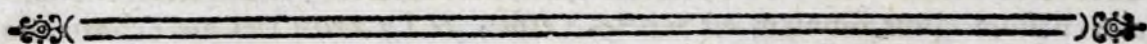
in horto Gethsemani; quando inimicorum suorum cohortem tunc prostravit: & sic tuus gladius, sicut cœperat, illos decollasset omnes, nisi ipse Dominus illum in vaginam recondi jussisset: Modò modò ipsum educendi tempus est, & dicendi: *Ego sum*; ut Turcatremat, ut Lunæ ipsius

Eclipsi involvantur; ut exercitus ejus deficiant & confundantur; & ut Constantinopoli, sicut Romæ, in Imperio Orientis, sicut in illo Occidentis, agnoscantur & venerentur Claves Petri, & cum illo, & per illum, & in illo nomen Christi, Amen.

S E R M O DE OMNIBUS SANCTIS.

Ulyssippone, in Coventu Sanctimonialium de Odinvallas. Anno 1643.

Beati mundo corde. Matth. 5.

§. I.

Festum magis Universale, & Festum magis Particulare: Festum magis proprium omnibus Sanctis, & Festum proprium magis singulis, hodie celebrat, celebrarique mandat Ecclesia. Festum est Universale magisque commune omnibus: Exordio enim facto ab omnis Sanctitatis fonte Christo, omniumque Sanctorum Reginâ Sanctissimâ Virgine Maria; Festum hodie agimus omnibus Angelorum Hierarchiis; Festum agimus Patriarchis & Prophetis; Apostolis & Martyribus, Confessoribus & Virginibus. Nec est Beatus, seu Canonizatus, seu non Canonizatus in Ecclesia triumphante: aut notus, aut ignotus in

Ecclesia militante, qui non partem, seu totum sibi vindicare queat in hac magna die. Et hæc ipsa dies tam universalis, & communis omnibus, etiam particularis & quàm maximè propria est singulis: Hodie quippe Sancti celebrantur cujuslibet Nationis; Sancti cujuslibet Regni; Sancti cujuslibet Religionis; Sancti cujuslibet Civitatis; Sancti cujuslibet Familiæ. Ecce quàm particularis, quàmque nostra es dies ista! Non tantum nostræ Civitatis hujus Sanctos celebramus; sed quilibet nostrum Sanctos suæ familiæ & sanguinis. Nulla Christianorum familia tam infelix erit & infausta; quin multos habeat ad Gloriam assumptos. Festum igitur hodie agimus nostris Parentibus; nostris majoribus; nostris fratribus

K 2.

bus

bus & sororibus: & qui in cælis habetis liberos, sive infantes innocentes, sive adultos, similiter festum agitis vestris filiis. Magisque adhuc nostrum est illud festum; si etenim divinâ gratiâ fuerimus salvati, suo etiam tempore, & fortè non longè remoto, omnium Sanctorum numero aggregabimur; similiterque dies hæc nostra quoque erit. Nunc celebrantes, celebrabimur postea. Nos nunc celebramus illos: & haud ita multò post celebrabimur ab aliis. Hæc ultima tam vera consideratio, tepore excusso meam excitavit devotionem in hac tam sacra die, ad pertractandam materiam, quæ nobis ad consequendam felicitatem illam adminiculo foret. Dicenda à me in duos dividam Discursus, in duobus assumpti à me Thematis, & duobus ex Titulo Festi verbis, fundatos. Festum igitur omnium est Sanctorum. In Primo igitur Discursu videbimus, quantum sit, esse Sanctos: In secundo, quàm facile tales possimus esse omnes. Discursum primum, Thematis primum nobis suppeditat verbum: *Beati*; Matth. 5. v. 8. Secundum nobis verbum suggeret secundum: *Mundo corde*. Beatissimæ Virgini dicamus: *Regina Sanctorum omnium ora pro nobis*; consuetum illi offerentes, *Ave Maria*.

§. II.

Beati mundo corde.

Potentissima in homine inclinatio, appetitusque vehementissimus est, sui esse desiderium, naturale hoc nobis, optimè cognovit diabolus, quando hoc velut lapide primo ad prosternendos primos Parentos nostros est usus. Promis-

sio ipsius prima fuit: *Eritis*, istudque Gen. 3. *Eritis*, mundum destruxit. Error non consistit in eo, quod homines desiderent esse, sed in eo, quod homines non desiderent esse hoc, quod verè est esse. Aliqui desiderant esse divites; alii appetunt esse Nobiles; alii esse Sapientes; alii potentes; alii gestiunt esse noti, famosi hominumque ore longè larèque celebrari: Omniumque quodammodo hoc est commune desiderium, sed errant. Unum tantum hominum oportet esse desiderium, scilicet, esse Sanctos. Sic Deus illud *Eritis* diaboli, correxit alio, *Eritis*, dicens: *Sancti eritis, quia ego Sanctus sum*. Diabolus Levit. 11. v. 45. dixit; eritis sicut Deus, scientes: & Deus dixit: *Eritis sicut Deus, Sancti*. Et unum *Eritis* ab altero tantum distat, ut illud *Eritis* diaboli, non tantum nobis sustulerit, esse sicut Deus; verum etiam esse Sanctos: & Ly *Eritis* Dei nos exhortando ut essemus Sancti sicut ipse, non tantum nobis restituit esse sicut Deus, sed ipsum esse Deum. Moyse interroganti Deum: Quis esset, Deus definiendo semetipsum respondit: *Ego sum, qui sum*; Solus enim Deus esse habet pro essentia. Ejusdem nunc Moyse ore Deus alloquitur homines: Si tantopere vos esse delectat: estote Sancti & eritis; Quicquid enim non est Sanctum, est non esse. Estote, sis Rex, sis Imperator, sis Papa: si non sis Sanctus, nihil es. E contrario quamvis vilissima abjectissimaque mundi sis creatura, si sis Sanctus, totum es, ad quod felicissimus & maximus quisque hominum pertingere potest: quia similis es soli Enti, & Esse habenti, quod est Deus. Omne aliud quantumcunque Ens videatur, non est & in non esse desinit. Solummodò Sanctum esse, est verè esse: est enim id, quod solum Entis

Entis nomen meretur, & in omnem permanebit æternitatem.

Hæc sufficeret ratio hominibus animâ rationali præditis, ut Sanctitatem super omnia desideraremus; & ut illius compotes fieri mereremur, cuncta despiceremus. Verùm volo, ut Sancti, omnesque Sancti nos doceant, & ad Sanctitatem hanc nos excitent. Quotquot sunt, aut esse possunt Sancti, eodem quo illos Ecclesia hodie celebrat ordine, ad quatuor classes reducuntur. Deus, Sanctitate & Sancti nomine gloriosus: Dei Mater omnes puras creaturas Sanctitate transcendens: Angeli Sancti in novem choris divisi: Hominesque Sancti in sex sunt Hierarchyas distributi. Agedum; nunc videamus, quomodo omnes isti Sancti nos doceant, super omnia: esse Sanctos; à Deo auspicemur.

Interrogati à nobis Theologi, quodnam maximum sit Dei attributum? Respondebunt concorditè omnes, omnia esse æqualia, omnia enim & singula eorum sunt ipse Deus. Interrogatis verò eisdem, quodnam sit attributum Essentiæ ipsius magis declarativum & magnificativum; Sanctus Dionysius Areopagita, de attributis divinis, sublimius fermocinatus & scribens, dicit, quod, esse Sanctum.

S. Dion. Areop. *DEUS per excellentiam cuncta excellentem, Sanctus Sanctorum predicatur*; Id est, quando dicimus, Deum esse Sanctum & Sanctum Sanctorum, laudamus in Deo excellentiam aliquam, quæ excellentiâs omnes: *Excellentiam cuncta excellentem.* Eximius Ecclesiæ Doctor Sanctus Ambrosius idem clariùs expressiusque affirmavit: *Nihil pretiosius invenimus, quo Deum predicare possimus, nisi ut Sanctum appellemus: Quodlibet aliud inferius est*

Deo, inferius est Domino; q. d. Deum laudare & magnificare volentes, nulla re digniùs id exequi volumus, quàm ipsum Sanctum appellanda; quicquid enim aliud dixerimus, ipso minus est: Sanctum verò appellando, hoc dicimus, quod est. Jam olim quando in Judæa sola notus erat, ubique terrarum in aliis Mundi partibus nuncupativi erant Dii, sua habentes Sacrificia & Sacerdotes. Quo verò medio Deus verus, à Diis falsis se discevit? Summum Sacerdotem laminam auream, *Sanctum Domino*, inscriptam, in fronte præferre jussit: id est, Sanctitas Domino. ^{Exod. 28. v. 36.} Quia tantum ille Dominus, qui habet pro attributo, quod sit Sanctus, est verus Deus.

Amplius. quid fecerunt Prophetæ, qui loquentes de Deo relicto nomine Dei, cum nomine Sancti illud commutabant. Legentes Isaiam & reliquos, illud invenietis: *Ad Sanctum Israël* ^{Isai. 17.} *respicient. Blasphemârunt Sanctum Israël.* ^{v. 7.} *In Sancto Israël lataberis. Veniat consilium Sancti Israël;* Et multis aliis ^{Isai. 1.} ^{v. 4.} ^{Isai. 41.} ^{v. 16.} ^{Isai. 5.} ^{v. 19.} locis. Cum nec sit Elogium, nec correptio, nec exclamatio, in qua non semper ore versent; Sanctus Israël, Sanctus Israël. Quis verò iste est Israël Sanctus? Nunquid Abraham, Isaac, aut Jacob? Nunquid Moyses, Josue, vel David? Estne Elias, vel Elisasus? Nullatenus. Sanctus Israël, de quo loquuntur Prophetæ, est DEUS. Si igitur est DEUS, quare illum non appellant, DEUM Israël, sed Sanctum Israël? Quia tum temporis in Israël multi dabantur Idololatræ, qui falsos Gentilium Deos sacrificiis colebant: Ad discernendum verò DEUM verum à falsis Diis, non invenerunt

Prophetæ indivi duantem magis differen-
tiam, neque distinctionem magis adæ-
quatam, quàm illum vocare Sanctum. Si
vocassent illum Deum, nomen illud Dei,
cum nominibus æquivocabatur Idolo-
rum, quibus etiam Idololatæ nomen Dei
imponebant; ipsum verò appellando san-
ctum, omnem æquivocationem & du-
bium submovebant: Solum quippe san-
ctitatis attributum, in Deo Israël unam &
veram divinitatem distinctè probabat.
Tantum significat, tantum ascendit,
tam sublime & divinum est in ipso
etiam Deo, esse Sanctum!

Verùm enim verò si Prophetarum
erat intentio Deum verum discernere à
Diis falsis; quare distinctionem non in
veritate, sed in sanctitate fundabant?
Quare non verus Israël, sed Sanctus Israël
dicebant? Quia licet verum formaliter &
directè opponatur falso; Esse nihilomi-
nus divinum, magis Sancti, quàm veri
attributo qualificatur. Ex consideratio-
nibus majoribus aliquam auscultate, quâ
cognosci æstimari queat, quàm sub-
lime & divinum sit etiam in arbitrio di-
vino, esse sanctum. Deus juravit Davidi,
regnum ipsius æternum futurum, eò
quod Messias ex ipso foret descendurus:
quonam verò modo Deus juramentum
illud qualificavit, seu per quem juravit?

Pl. 33. Res stupenda! *Semel juravi in sancto meo,*
V. 36. *si David mentiar, semen ejus in æternum*
manebit; q. d. Juravi Davidi per San-
ctum meum, me promissa ipsi impletu-
rum, ipsumque Parentem Messie futu-
rum: In sancto meo! Quis verò ille est
Sanctus, per quem Deus jurat? Jam scitis
juramentum semper aliquo honoratiore
& digniore confirmari. Exteriori jura-
mus per vitam Regis, per crucem, per

Christum, per Deum; quia majorem illis
honorem habemus: ab intrâ verò per
nostram juramus vitam, per nostram ju-
ramus animam: quia majoris eam faci-
mus. Cumque Deus extrâ se non habeat,
per quem juret, per intrinsecum sibi ju-
rat, & jurat per seipsum quâ sanctum;
esse quippe sanctum, majoris æstimat,
gloriosius sibi ducit, &, si sic dici fas est,
maximè veneratur. Per veritatem suam
Deus jurâsse debuisse videtur, & per suam
jurat sanctitatem: ac si juramenti sui veri-
tas, sanctitatis suæ magis, quàm veritatis
suæ firmitate stabiliretur & confirmare-
tur. In Deo omnia sunt æqualia, tamque
est verax, quàm sanctus; tamque sanctus
quàm verax; Deus verò intra semetipsum
quærens attributum, quod esset, vel vi-
deretur supremum, dignissimumque ve-
neratione, per quod jurare posset; juravit
Deus verus per Deum Sanctum: *Semel*
juravi in Sancto meo.

§. III.

TAm sublimibus admirabilibusque
terminis, ut istis, Deus nos docuit
generaliter, quantum sit esse Sanctos;
idemque documentum Trium divinarum
Personarum quælibet exemplis non mi-
nus stupendis confirmavit particulariter.
Super Incarnatione personæ Filii, Pater
æternus Angelum delegavit S. Gabrielem,
sic instructum, ut ex sua parte Beatissimæ
Virgini intimaret, nasciturum ex puissi-
mis visceribus ejus Dei Filium, & suum,
esse sanctum: *Ideoque & quod nascetur*
ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. Ita ut
Pater æternus Filium habens sibi æqua-
lem, volensque ut mediante genera-
tione nativitateque secundâ, jam Deus,
etiam esset homo, quod ipsi dedit, matri-
que promisit, fuit, quod esset Sanctus:

Quod

LUC. II
V. 35.

Quod nascetur ex te Sanctum. Notate, *Sanctum*, &, *Ex te*. Non opes illi contulit; nam Filium ipsum pauperrimæ matris fecit; *Ex te*: non honores illi tribuit, quia Filium humillimæ Virginis esse voluit: *Ex te*. Non Gubernacula, non dignitates, non imperia & territoria temporalia contulit; quia licet Virgo à Regibus descenderet, omnia ista regalia ornamenta, coronæ & sceptrà, in mechanica alicujus fabri lignarii, cui desponsata erat, instrumenta degenerarent: *Ex te*. Quid verò illi dedit? Esse Sanctum: *quod nascetur ex te Sanctum*. Ergone Pater omnipotens nihil ultrà suo largiretur Filio? Parentes quicquid habent & possunt, suis elargiuntur filiis; & vel maximè primo, & unigenitis suis, qualis erat Christus. Ergone primogenito, & unico Filio suo, Pater omnipotens. Pater Deus, & Dominus omnium nihil amplius largitur, quàm esse Sanctum? Nequaquam: eandemque ob causam. Primo genito, unicoque Patris æterni Filio omnium paternorum bonorum ex esse debebatur hæreditas; & quicquid Deus habet, & largiri potest, est, hominem facere Sanctum, & magis Sanctum; reliqua enim omnia aut nihil sunt, aut sanctificari oportet & esse Sancta, ut aliquid sint. In quantum Filius hæres Matris suæ, Christo debebatur sceptrum Davidis, & Domus Jacob, quod etiam Deus similiter Angelo nunciante ipsi promisit: *Dabit illi sedem David Patris ejus, & regnabit in Domo Jacob*; Eandem verò Domum, idemque sceptrum Deus eo pacto suo tradidit Filio, ut ex temporali formaret spirituale; ut omnia in eo essent sanctitas; ipseque per omnes modos sanctior, Ecce quomodò idem mecum dicant,

qui eundem Patris unigenitum viderunt: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritatis*; Vidimus, inquit S. Joannes, gloriam ejus, majestatem ejus, & magnificentiam; & clarè patuit, gloriam, majestatem, & magnificentiam, æterni Patris unigenitum repræsentasse. Enim verò, in quo gloria, Majestas, & Magnificètia ista consistebat? In plenitudine gratiæ & veritatis: *Plenum gratia & veritatis*, inquit S. Joannes. Gratia est sanctitas formalis, sive forma sanctificans, faciens denominansque sanctos: proinde in hac gratia, in hac sanctitate, in hoc, esse sanctum, tota gloria, tota majestas, tota magnificentia unici hæredis Patris consistebat. Porro Evangelista rationem interrogatus, cur ista tantùm sint bona, quæ Patris omnipotentis universorumque Domini hæreditas complectitur? Rationem eandem jam dedit his verbis: *Plenum gratia, & veritatis*. Quicquid enim non est gratia Dei & sanctitas, est mendacium. Divitiæ mendacium, honores mendacium, gubernacula mendacium: solummodò in Dei degere gratia, est veritas; solum in gratia Dei vivere, est veritas; solum in gratia Dei mori, in quo sanctum esse consistit, est veritas: *Plenum gratia, & veritatis*. Istud Pater æternus suo dedit Filio: ut vos discatis, quid procurare debeatis vestris. Adlaborate ut evadant sancti, nec majores illis honores, aut opes, aut prosperiora procurare potestis: nec majora & vera bona, quorum illos relinquere potestis hæredes.

Ad Filii Personam transeamus: Persona Filii est sapientia Dei; facta est homo sapientia divina; in mundum venit ad homines docendos: Quid verò illos docuit?

Joan. 1.
v. 14.

LUC. 1.
v. 32.

cuit? Nihil, nisi esse sanctos. In Scala illa Jacob, quam nostis, omnes in visione & Prophetia, Verbi æterni incarnationis fuit repræsentata. Summitati scalæ Deus incumberebat; quia personarum divinarum unam descendere oportebat in terram; ad pedem scalæ stabat Jacob homo, seu totum referens genus humanum: Modus enim, quo Deus descendere debebat, erat incarnari, hominemque fieri: porro scala de terra pertingebat ad Cælum; finis quippe mysterii incarnationis, scopusque descensus Dei è cælo in terram, fuit, ut doceret, ostenderetque homini qualiter è terra in cælum foret ascendendum. Pro hoc verò tam notabili & novo, & hucusque incognito assensu, quidnam, quæso, qui descendit, & incarnatus est, quid, inquam, Verbum, seu sapientia divina docuit Jacob, seu hominem, illo repræsentatum? Idem Verbum cap. 10. ejusdem sapientiæ, de eodem Jacob loquens, ait: *Ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum.* Ita ut sapientia divina personaliter veniens, & de cælo descendens, ut hominum foret magister, novâ in hac magna universitate mundi Cathedrâ erectâ, doctrinâque assumptâ, nihil aliud, quàm Sanctos esse tradiderit. Rethoricam Tullio reliquit & Demostheni; Philosophiam Platoni & Aristoteli; Mathesin Ptolomæo & Euclidi; Artem medicam Apollini & Esculapio; Jurisprudentiam Soloni, & Lycurgo; sibi assumpsit tantum scientiam tradere, salutem sanctitatemque acquirendi: *Regnum Dei, & scientiam sanctorum.*

Certum est scientias omnes multis esse erroribus permixtas, ex quibus opinionum nascitur varietas & differentia:

omnibus scientiis innumeræ insunt ignorantia, quas etiam doctissimi quique se nec comprehendere, nec assequi fidentur. Si igitur sapientia Dei venit in mundum, quare illos non elucidavit errores, quare illas non è medio sustulit ignorantias? Quia errare, vel non errare in omnibus illis materiis, illas scire, seu nescire nihil refert: salvari tantum nosce, totum est, & certam acquirere sanctitatem: & hoc tantum nos docturus Filius Dei venit. Nec Philosophos compositionem docuit continui; nec Geometras quadraturam circuli; neque navigantes altitudinem Orientis ad Occidentem; neque Chimicos detectionem Lapidis Philosophici; nec Medicos virtutem herbarum, plantarum, lapidum, ipsorumque elementorum; neque Astronomos & Astrologos, cursum, magnitudinem, numerum influentiasque Astorum: tantum nos docuit esse castos, humiles; tantum nos docuit divitias spernere; tantum nos docuit condonare & remittere injurias; docuit tantum persecutiones sufferre, deslere & detestari docuit peccata, & amare, exercereque virtutes: hæc etenim sunt regulæ, & conclusiones, hæc præcepta sunt & theoremata, quibus addiscitur evadere sanctos, quam scientiam professa est, & doctura venit Filii Dei Persona: *Scientiam Sanctorum.*

Spiritus Sancti Persona proprio suo nomine idem nobis probat & confirmat. Pater etiam est Spiritus Sanctus. Quare igitur Persona tertia tantum vocatur Spiritus Sanctus? Ratio est, quia (juxta Theologorum assertum) Spiritui S. sanctificandi, & Sanctos faciendi competit officium. Omnia Dei opera, quæ vocantur,

cantur, *ab extra*, id est, quæ à Deo exeun-
tia in creaturis terminantur, indivisè à
tota SS. Trinitate procedunt, in quâ po-
tentia & operatio non solum est æqui-
lis, sed una prorsus & eadem. Verùm
propter certam proprietatem in natura
seu origine earundem Personarum fun-
datam, alia huic, alia alii Personæ attri-
buuntur opera: & quia tertiæ Personæ
singulariter attribuitur sanctificare, san-
ctosque facere, propterea sanctus ap-
pellatur.

Porrò ut videatis, quantum in eadem
Persona nomen Sancti significet, & attri-
butum sanctificandi; Istud multum, quod
eò suppletur, magnumque illud vacuum,
quod eo completur, notate. Nomen seu
antonomasia sancti, officiumque sancti-
ficandi, & sanctos faciendi, nunquid
competere potuisset Patri, qui fons est
originalis, & innascibilis sanctitatis?
Nonne illud competere etiam potuisset
Filio, qui incarnatus eandem nobis pro-
meruit sanctitatem? Omnino. Quare ergo
nomen illud Spiritui sancto est tributum?
Consideratione profundissimâ locutus
est Rupertus: ad supplendam Personæ
tertiæ sterilitatem. Divinitas in Patre
& Filio fecunda est; in Spiritu sancto
non ita. In Patre est fecunda, quia
generat Filium: in Filio est fecunda,
quia cum Patre simul producit Spiritum
sanctum: In Spiritu sancto est sterilis,
quia aliam non producit Personam di-
vinam. Quonam igitur medio hæc in
tertia Persona sterilitas supplenda erat?
Non alio, quàm ut aliæ Personæ virtutem
sanctificandi, & sanctos faciendi, nec non
titulum, Sancti, ipsi cederent. Tertia
Persona cum nec generare vel producere
potest Personam, quæ sit Deus: Ergò

Pars IV.

faciat sanctos. Tertia Persona vocari non
potest Pater, neque vocari Filius: Voce-
tur igitur Sanctus. Tantum, tam sublime,
tam divinum est, esse Sanctum: tamque
miris documentis, in seipsis hanc docuere
veritatem, tres Personæ divinæ.

§. IV.

Post Patrem, Filium, & Spiritum san-
ctum sequitur Filia Patris, Mater Fi-
lii, & Sponsa Spiritus sancti, Beatissima
Virgo Maria; quæ omnibus purior Crea-
turis, melius nobis explicabit, quantum
bonum sit nos esse Sanctos. Cap. 24. Ec-
clesiastici, eadem nobis Virgo Sanctissi-
ma enarrat, quomodo Deus, qui ipsam
ad inhabitandum elegerat, totum quod
in Israël possederat illi largitus est, quod
erat Principatus ejusdem Dei: *Tunc præ-* Eccl. 24.
cepit, & dixit mihi Creator omnium, & V. 12.
qui creavit me, requievit in Tabernaculo
meo; & dixit mihi: in Israël baredi-
tare. Enim verò, quidnam sibi Virgo
Maria, ex tota illa omnium seu natura-
lium, seu supernaturalium immensâ hu-
jus Principatus bonorum universitate
electura videretur, solummodò Sanctum,
aliudque nihil inde sibi sumpsit. Nihil
non sanctum, quamvis aliàs pretiosum
sibi eligere voluit; quia alia omnia nihil
sunt: Ex Sancto assumpsit omnia; esse
enim Sanctum, est omne & totum. Ean-
dem auscultemus Virginem, verba ipsius
eâ, quâ par est, attentione considerantes.
Primò, quantum ad locum, dicit se
Civitatem elegisse sanctam, Domumque
sanctam, ad serviendum in ea Deo in
præsentia ejus, omni aliâ curâ, sollicitu-
dineque dimissâ: *In Habitatione sancta* Eccl. 24.
ceram ipso ministravi; & in Civitate V. 14.
sancta similiter requievi. Porro, quantum & 15.

L

ad

ad personam, cum dotibus naturalibus, quas Deus inter nationis ejusdem mulieres celebriores distribuerat, omnes excelleret, omnes istas Beatissima Virgo Maria nihil fecit, omnibusque dimissis, & despectis, solam sibi assumpsit & elegit sanctitatem omnium Sanctorum: *In plenitudine Sanctorum detentio mea.* In plenitudine Sanctorum (inquit) commorata sum (quicquid enim non est sanctum, inflare quidem, sed implere non potest) hinc commorata sum, hinc substiti, neque transivi, nec quò hinc transirem habui.

O si quis mihi in hoc Auditorio omnes coram exhiberet & sisteret Virgines mundi que Domicellas, sic illigatas & captas & occupatas, addictas & inescatas ejusdem mundi vanitatibus, ut viderent & perspicerent, quo capi & occupari deberent, ad maximam Dominam, omniumque Sanctorum Regine imitationem! Quicquid feminea ambitio & curiositas æstimat & laudat, Benedictissima Virgo in magno vidit Israëlítico theatro, cujus illam Deus fecit heredem: *In Israël hereditare.* Vidit antiquam & illustrem sanguinis nobilitatem in Sara, supremam & regiam in Michol; sed nec nobilitatis splendor illam est remoratus, neque fumos illi excitavit, aut spiritum immutavit. Vidit pulchritudinem servitiis honoratam & adamatam in Rachele, quæsitam & sublimatam in Abisag; Verum, non detinuit illam pulchritudo, neque visu dignam, aut quæ oculos in se converteret judicavit. Fecunditatem magnam & invisam vidit in Lia, majorem præsumptuosiorumque in Phenenna, sed naturalis eam non delectavit amor, ut esset mater; neque in pluribus vi-

ventibus perennare concupivit. Divitias apparatusque domesticum vidit in Rebecca, regiosque in Sunamitide thesauros; sed divitias earumque fastum non ambivit, quia divitiis aliis cor suum infixum gerebat. Splendorem cultumque vestium in Jezabele, nec non pretiosissima quæque & splendidissima Orientis in monilibus, lapidibus & annulis Esther ornatui impensa; sed non oblectavit eam vana illa, & apparens corporei ornatus pompa; de ornando tantum spiritu sollicitam. Vidit illam sic dictam à mundo, insperatam nuptiarum Ruth fortunam, eamque ampliozem adhuc in nuptiis Sephoræ; ast speciosus ille nuptiarum laqueus eam non irretivit, quin potius horrorem incussit. Victorias triumphosque vidit Debboræ, nec non famosæ Judith trophæa & spolia; verum non eam detinuit fama applausum suorum strepitu, neque victorias triumphosque affectavit. Denique vidit Abigail coronatam, & Bethzabee in æquali cum Salemane throno collocatam; verum non eam sublimitatum harum suspendit eminentia, animi quippe celsitudine Thronos, & Coronæ spheram transcendebat.

Age, Domina & Virgo Maria, si omnia ista naturæ fortunæque bona, si omnia ista vitæ hujus magnifica & prospera, quæ tanti faciunt, sibi que invicem invident homines, nec simul, nec seorsim tuos exsatiârunt oculos: si ea omnia per transennam calcando præteristi, nihilque dignum tibi visum cui vel momento temporis, vel passus spatio immorareris; quidnam, amabo, vidisti, usque adeo tibi placitum, quid tantum, tamque gratum tibi visum, ut desiderii tui gressus illi

illi infigeres, ne tuus inde avelleretur affectus? Vidi humilitatem, inquit Virgo Maria; vidi sui, mundique contemptum; vidi solitudinem & recollectionem; vidi silentium, vidi modestiam, vidi temperantiam, vidi patientiam, vidi fortitudinem, vidi passionum mortificationem, propriæque voluntatis abdicationem, vidi amorem Dei & proximi; vidi denique omnem Sanctitatem, Virtutes, gratiam, quibus pleni fuere Sancti; & in hac tantum sanctitatis plenitudine, gressum fixi, pedem posui, in hac stiti, in hac me detinui, huic immota immoror: *Et in plenitudine Sanctorum detentio mea.* Hæc de se Mater Dei adstruit: Proinde quia sic illa iudicavit, & hæc elegit, Mater facta est Dei; non tantum quia sanctam esse, omnibus anteposuit rebus mundi: verum quia despexit & reliquit omnia, ut magis esset Sancta.

§. V.

Angeli tertiam Sanctorum, quos hodie celebrat Ecclesia, constituentes Classem, sicuti suis nobis persuadent inspirationibus; ita suo nos docent exemplo, quanta res sit, esse sanctos. Angelorum in cælo exercitium est, laudare Deum. Nos illum laudare nescimus, quia illum non videmus; semper illum videntes, illum solummodo laudant, ut debent. Quasnam verò laudes, elogiaque Deo decantant? Isaias Propheta ad auscultandum ea aliquando

Isai. 6.
v. 2. & 3.

admissus, dixit: *Seraphim stabant, & clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus!* Id est, Seraphim in duos divisi choros, alternatim altis cantabant vocibus; Sanctus, Sanctus, Sanctus! Sic intonabant, & incessanter re-

petebant: prout similiter octingentis ab inde elapsis annis in sua Apocalypsi cantantes eos audivit Sanctus Joannes: *Et requiem non habebant dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus!* Quod nisi tam clare in utroque exprimeretur testamento, quis tale quid cagigaret, vel opinaretur? Nunquid Deus Ens est immensum? Nunquid magnificentia Dei est infinita? Nunquid Angeli videntes, & intuitivè cognoscentes, tantâ intelligentiâ & sapientiâ sunt præditi? Quare igitur nec voces, nec cogitationes, nec conceptus variant? Quare per alias Dei non discurrunt perfectiones? Quare alia non extollunt & decantant attributa? Eandem ob causam. Quia Deum vident, quia illum cognoscunt, & quia intelligentiâ decorantur. Qui laudat quempiam, & delinit, quicquid potest in gratiam, quodque auribus gratissimum arbitratur dicit: Porro nihil de Deo magis ipsi magnificum, & gloriosum dici potest, quoque magis delectatur, quàm audire, se Sanctum prædicari. Proinde primus angelorum Chorus intonat, Sanctus; & secundus responder, Sanctus: Primus repetit Sanctus, & secundus reassumit Sanctus: Illudque dicunt incessanter repentes semel & milles, in omnem illud contrinaturi æternitatem; Postquàm enim Deus Sanctus, Sanctus, magisque Sanctus est decantatus, cælestes Seraphini, utpotè Angeli intellectus perspicacissimi, scientiæque profundissimæ, nihil ultra dicere noverunt: nec quicquam dicendum superfluit. Deus est æternus, immensus, est infinitus, est omnipotens; omnia verò ista sunt magnifica, quia sanctitati sunt unita. Si Deus per impossibile non esset sanctus, omnia ejus

attributa maximâ sui perfectione careant. Hinc perfectio in Deo est, esse æternum; quia æternum est sanctus: Hinc in Deo perfectio est, esse immensum; quia immense Sanctus est: Idcirco in Deo perfectio est, esse infinitum; quia infinite sanctus est: Exinde Deo perfectio est, esse omnipotentem; quia omnipotenter Sanctus est. Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Illud Deo Angeli venerabundi decantant. De se verò, quid dicunt, aut dicere possunt? Non aliud queunt, aut dicere tenentur, quotquot stabiles in Cælo perseverarunt, quod omne suum bonum, totamque suam felicitatem non nisi in sanctitate sua, seu quod sancti sine, constituere possint. Magnum illud, ut scimus, in Cælo factum est prælium: Lucifer cum adhærentibus sibi apostaticis spiritibus bellum intulit Deo. Sanctus Michael cum sequacibus suis bonis, Domini sui partibus adhæsit; hi Victoriâ, illis prostratis, reppererunt; quâ obrentâ, quid sibi acquisierant, & rebelles perditâ victoriâ & pugnâ, quid perdididerunt? Nihil aliud, quàm esse sanctos. Victores lucrati sunt esse sanctos; quia in gratia fuere confirmati: Victi deserunt esse sancti, quia gratiâ eadem fuerunt spoliati, in meris naturalibus, ut ante remanserunt.

Hinc nunc celebris quidam in Ezechiele locus eap. 28. pateſcet, ubi Luciferum Cherubim vocat: *Tu Cherub extensus, & protegens, & posui te in monte Sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti: Perfectus in vis tuis à die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te;* q. d. O Cherub, tu Hierarchiæ supremæ eras Angelus, quique omnes alios

sub tuis habebas alis: *Tu Cherub extensus, & protegens;* Ego te sanctum creavi, & in gratia, teque posui in cælo: *Posui te in monte sancto Dei;* Inter Seraphinos eras, ubi tanquam eminentissimus liberimè ambulasti: *In medio lapidum ignitorum ambulasti;* & à die creationis tuæ perfectus fuisti, usque dum deprehensum in te fuit peccatum & malitia, quam adinvenisti: *Perfectus in vis tuis donec inventa est iniquitas in te.* In summa: Lucifer, sacro attestante textu, & concordia omnium Sanctorum Patrum declaratione, per naturam ex Seraphinis, omniumque illorum supremus erat. Si igitur erat Seraphim, quonam pacto illum Propheeta vice Dei non Seraphim, sed Cherubim appellat: *Tu Cherub?* Quia Seraphim significat amorem & amantem; Cherubim scientiam & sapientem; & quamvis Lucifer rebellando, & peccando amorem gratiamque Dei perdidit, nec non alia supernaturalia dona; non tamen sapientiam scientiamque aliasve intellectus & naturæ perdidit dotes, in quibus fuerat creatus. Non minus Angelus mansit scientiâ, quàm erat antea; non minus Angelus potentiâ, non minus Angelus capacitate spheræ, non minus Angelus formâ decoreque naturali, reliquisque omnibus ut antè; gratiâ tantum & sanctitate, in qua suâ se culpa & malitia conservare contempsit, spoliatus.

Ita ut potissima tunc & nunc inter Michaëlem & Luciferum differentia fuerit & sit, quod Michaël cognominetur sanctus, Lucifer verò minimè. Ast dicetis Luciferum etiam gloria visioneque Dei fuisse privatum. Respondeo, quod non: quia eâ nondum fruebatur, si enim jam Deum vidisset, nec illum offendere, neque gratiam

riam & sanctitatem perdere quivisset. Quoniam verò Deus illum gratiâ & sanctitate spoliavit, quare non similiter reliquis omnibus eum nudavit? Subdito seu vasallo contra Regem suum rebellionem moliente, cuncta ipsius bona Fisco addicuntur; Luciferi igitur rebellantis, rebellionemque contra Deumcientis, cur gratia tantum & sanctitas condicatur, omnibus aliis ipsi relictis? Quia gratia sola & sanctitas sunt bona; quicquid aliud reprobi Angeli possident, potius malum est, quam bonum. Scientia sine sanctitate, est ignorantia: Pulchritudo sine sanctitate, est deformitas: potentia sine sanctitate, est infirmitas: Majestas sine sanctitate, est miseria: Proinde Angeli reprobi creaturarum omnium sunt miserrimi; quemadmodum Angeli boni, omnium existunt felicissimi & beatissimi. Hi tales, quia sunt Sancti; illi tales, quia sanctitate carent.

§. VI.

Ad homines transeundo, interrogate omnes quotquot in Cælo agunt, quid rei sit esse sanctos? Quæstioni huic non scripturis, neque verbis, sed operibus respondebo. Res æstimantur ex eo, quod valent, & quo constant. Quæcunque fecerunt aut passi sunt Sancti, eò respexerunt, ut essent Sancti. Fides tam longaminis & constans Patriarcharum; spes & patientia Prophetarum; zelus & prædicatio Apostolorum; tormenta mortesque Martyrum; Pœnitentiæ & asperitates Confessorum; continentia & puritas Virginum: Omnia erant sancta, eoque tendentia, ut essent Sancti. Verum hæc non est materia, tam succinctâ generalitate transeunda, tenebrisque involvenda. Sin-

gulas Sanctorum scrutando Hierarchias videamus, quantum laborarint, ut istud sibi nomen compararent.

Duos primos contemplemini Patriarchas, & Isaacum ligno impositum, nudatoque collo acerbum lethalemque ictum videbitis expectantem; Abrahamum verò alterâ manu ad demetendum suo unico filio caput, gladium, alterâ verò, ad eundem in holocaustum cremandum, suisque cineribus insepeliendum, ignem ferentem cerneti. Nunquid magis ardua dari peterat resolutio, magisque heroicus resignationis actus, tam in subjectione filii erga Patrem, quam in obedientia Patris erga Deum? Ipsa Deus majorem dari posse negavit. Verum si hîc videritis in ipso flagranti brachium Abrahami retinentem Angelum: in Jephthe convertite oculos, similiter ense armatum; videbitisque non impeditum, sed executioni datum horribile sacrificium, magnanimo Patre propriis suis manibus innocentis filiae, similiter unice, nullo alio superstite hærede, sanguinem profundente. Et quo motivo homines istos actos & impulsos putatis, ut tam atroces & horribiles actus, ad quos amor exhorrescit, quosque natura intueri nequit, exequi non formidarent? Abraham, ut jussui divino pareretur; Jephthe, ut votum impleteret: Uterque ut Sanctus esset. Abraham optimo nîsus fundamento in dubium vocare potuisset, utrum inusitatum adeò & inauditum, divinisque contraveniens promissionibus mandatum illusio foret: Jephthe graviore adhuc ratione dubitare poterat, utrum votum casu illo obligaret, cum nec talis ipsi fuisset intentio, nec simile quid venisset in mentem. Nihilominus ambo

rigidiorem & securiorem secuti sunt opinionem, ne scrupulis exponerent salutem, & dubiam suam redderent sanctitatem.

Patriarchas sequuntur Prophetæ, & hos Apostoli. Et si inter Prophetas cum stupore videtis Isaiam dissectum, Daniele in lacu leonum, Jonam à balæna deglutitum: in Apostolis numero paucioribus, Petrum videbitis crucifixum, Paulum decollatum, Andream decussatim crucifixum, Philippum lapidatum, Bartholomæum excoriatum, Mattheum & Thomam lanceis transfixos, Simonem & Thaddæum frustatim disceptos, omnes denique vitam sanguineque fustis prædicatæ à se Fidei testimonium perhibentes; non tantum ut ipsi in se sancti essent; verum ut & alios sanctificarent.

Et quid dicam de te, ô fortissimum & lucidissimum Martyrum agmen! tam numero, quam exquisitissimorum martyriorum genere infinitum? Romanum ingressus amphitheatrum feris vos obiectos, vel Neronibus, Deciis, Diocletianis, Trajanis, ipsis bestiis ferocioribus obiectos vos contueor. Multos vestram reveriti sunt Leones, Ursi, Tygrides; nullius verò vitæ pepercit plus quam ferina Tyrannorum magis magisque semper furibundorum impietas. S. Stephani lapides, Sebastiani sagittæ, Laurentii, Vincenziique craticulæ jam vulgaria nimis & mitia videbantur tormenta. Quas torquendi machinas & modos non adinvenit & excogitavit sæva rabies, ubi se victam fuit conspicata, ad probandam expugnantamque fortitudinem vestram? Martyrum quosdam ex capillis, aut uno, aut utroque pede; alios ex digitis manibusve suspensos, sicque in aëre pendulos nudos,

virgis seu nerviceis flagellis; nodosis plumbatis, seu catenis tali vi, temporisque spatio, immixtos & robusti diverberabant carnifices, ut cum primò flagellarent corpora, ipsa postmodum excruciantur vulnera, vel unum tantum vulnus, usque dum nihil flagellandum superesset. Aliis in equuleo tortis, vel in catasta extensis, pectinibus seu forcipibus ferreis, quas Scorpiones vocabant, membra dilaniabant: Aliis molaribus superimpositis sanguine omni tanquam in torculari expresso, sic ossa comminuebant, usque dum nuda tantum massa confusa, ne vestigio quidem prioris formæ relicto, appareret. Alios ex integro pice, resinâ, & sulphure oblitos & obductos, subjecto igne concremabant, stantes velut ardentes facces in Idolorum festis, liquefacto propinato plumbo ad supplicium illos robustantes. Alios sævissimo hyemali frigore congelatis immersere stagnis, thermis calidis oculis oppositis, ad eas transeundi copiâ factâ, ut remedium enervaret, quos tormenta non vincebant. Alios in lebetibus vasisque æneis excoquebant: alios damnatos ad mortem, sacco cum serpentibus & canibus insutos, in mare præcipitabant; ut in augusto illo, horribili sædoque carcere venenosis primò & lethiferis morsu concisique morerentur dentibus, quam suffocarentur undis. Aliis adhuc viventibus pectore aperto palpitantibus cor evellebant visceribus; alii manibus pedibusque ad quatuor grossiores arborum incurvatarum ramos alligatis, laxatis simul ramis violentissimè in quatuor discerpebantur partes. Alios ignitis imposuerunt sellis: alios nudipedes in ambulare jusserunt ardentibus prunis: alios in olei ferventis caca-

caebos: alios in bovos aneos accensos; alios in flammantes immisere fornaces. Et quidem hæc omnia tolerabant & sufferabant generosi illi milites Christi, non patienter tantum, & constantiâ invincibili, sed gaudenter etiam, & cum júbilo. Quare? Tantum ut essent, & certius essent Sancti, prout exclamat Ecclesia: *Omnes Sancti, quanta sunt passi tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martirii.*

§. VII.

DOCTORES sancti, laureatum similiter agmen, nihil minus egerunt, aut laborarunt ut evaderent sancti. Lux mundi, & sal fuerunt terræ; & quemadmodum fax consumitur ut illuminet; & sal resolvitur ut conservet; sic illi illuminandis mundi tenebris & cæcitatibus, conservandæque in puritate suâ Fidei, ac Religioni Christianæ, revera non tantum vitam insumpserunt, verum & animam colliquescere & quasi distillare fecerunt. Omnes isti libri tam numerosi, tamque admirandi Sancti Basilii, Sancti Chrysostomi, Sancti Athanasii, Sancti Ambrosii, Sancti Hieronymi, S. Augustini, & binorum SS. Gregoriorum, quatuor Ecclesiæ Græcæ & Latinæ Doctorum, & illorum duorum, qui postmodum sacro huic numero sunt adjuncti, scilicet S. Thomæ, & S. Bonaventuræ: Libri similiter doctissimi SS. Episcoporum Hilarii, Cypriani, Fulgentii, Epiphani, Isidori, & utriusque Cyrilli; nec non illi antiquissimorum PP. Clementis Romani, Dionysii Areopagitæ, Irenæi, Justinii, Gregorii Thaumaturgi, Clementis Alexandrini, Lactantii infinitorumque aliorum, quorum omnia scripta divinâ cœlestique doctrinâ referta,

quid sunt aliud sine exaggeratione & hyperbole loquendo, quàm eorundem Sanctorum animæ, & quintæ intellectuum suorum essentia, per laborem exsudatæ.

Ibi convictæ & confutatæ videntur omnes Philosophorum antiquorum Pythagoricorum, Platoniorum, Cynicorum, Peripateticorum, Epicuræorum, Stoicorum Sectæ: Ibi profundissima Fidei mysteria expedita ad credendum, & contraria argumenta in nihilum redacta: Ibi Traditionem Apostolicarum continuæ successiones, Conciliorum Generalium & particularium definitiones stabilitæ & confirmatæ: Ibi difficiliore & obscuriores Scripturæ Sacræ loci elucidati; & utrumque Testamentum sibi invicem conciliarum: Ibi subtilissimæ Quæstiones Theologicæ, subtilissimè excussæ & resolutæ; Controversiæ examinatæ & decisæ: & certum, velut tale, falsumque, velut tale, & probabile, quâ probabile, fuit declaratum: Ibi Hæreses antiquæ & modernæ prostratæ, Hæreticorum cavillationes annihilatæ; Textusque sacri ab ipsis corrupti & adulterati, originali suæ puritati, & sensui genuino restituti. Arrii, Apollinæ, Macedonii, Nestorii, Donati, Pelagii, Manichæi, Eutychii, Elvidii, Joviniani, Vigilantii, Lutheri & Calvinii, qui eosdem nostris resuscitarunt temporibus, iterum convicti & sepulti: Ibi denique vitia exagitata & eliminata, abusus emendati & aboliti, virtutes genuinæ & solidæ deprædicatæ; apparentes & fucatæ confusæ; totaque perfectio Evangelica, in praxin digesta, & legitimè disposita.

Porrò ad hæc omnia (quæ multi nec intelligunt, nec capiunt) quanta, quæso,

so, & quàm vasta scientiarum omnium, tam divinarum, quàm humanarum notitia requirebatur? Quæ historiæ omnium sacrarum & profanarum memoriæ? Quale omnium Chronologiæ temporum scrinium? Qualis terrarum omnium & Nationum, Legum earundem & consuetudinum, caeremoniarum rituumque notitia? Quàm exacta linguarum omnium cognitio, Latinæ, Græcæ, Hebrææ, Chaldaicæ, Syriacæ, quibus Originalia sacrorum Textuum sunt conscripta, vel in quas sunt translata? Proinde quod studium, ingeniique applicatio continua, laborque similiter requirebatur, ad immensam istam eruditionem comparandam viribus ingenii naturalis, adjuti gratiâ, continuisque precibus ad cælum elevati, unde vera lux venit? Hæ erant mineræ, in quibus illi solertissimi utilissimè laborabant & sudabant Operarii; hæ inestimabiles, in thesauris Ecclesiæ repositæ & congestæ divitiæ; hæ validissima arma, scutaque impenetrabilia, quibus Turrim præmuniebant Davidicam, contra futuras occasiones & pugnas, quas hodie experitur: istis (quæ rationabiliter vocantur opera) omnes impendebant & applicabant vires spiritus, animæ potentias, corporis sensus: tam de nocte somnum, quàm de die quietem illis negantes; in tantum, ut nec comestorum quidem saporem perciperent; prout Divo Thomæ in mensa sancti Ludovici Regis Franciæ accidit. Verùm, quia eâ pollebant doctrinâ & sapientiâ, melius penetrabant omnibus, quanta res esset Sanctos esse: ideoque tales satagebant esse in hac vita, & ut reliqui Sancti fierent eadem doctrinâ intendebant.

Aliâ longè diversâ viâ sanctitatem

sibi acquirit Anachoretæ, familiaritatem scilicet hominumque vitando consortia, vitamque peragendo in desertis: Verùm, nec ibi defuere certamina, quia semetipsos secum deferebant; sed nec victoriæ, Deo duce. Isti cælestes erant plantæ, quibus Palestinæ, Thebaïdis, Ægypti solitudines erant consistæ; & hîc vivebant velut Angeli, quia fugere novērunt homines, Pauli, Antonii, Hilariones, Arsenii, Onuphrii, Pachomii & Macarii. Multi pluribus annis, & quidam totâ se vitâ non videbant: mirum erat canos illos nunquam ferro, aut novaculâ tactos, tanquam Legis Gratiæ Nazaræos ad nonaginta, centum & viginti quinque annos, suam videre producere vitam jejuniis & abstinentiâ, quam sic debilitant & abbreviant delicta. Antra incolebant & specus, è quibus quandoque prodeuntes, cadaveribus potius, quàm hominibus vivis similes apparebant. De manibus Sancti Petri de Alcantara scribit Sancta Theresia, visas fuisse quasi de radicibus factas: Idem de horum veterum Sanctorum, aridorum, & pallidorum simulacris asserere licet, apparuisse quasi facta & contexta de earundem radicibus herbarum, quibus vescebantur.

Verùm quia in carne pœnitentiis attrita & emacerata generosissimi & robustissimi enascuntur spiritus, infernales illi tantam invidentes sanctitatem, fortiter sese contra illos armabant; & deserta convertentes in campum, horrenda illis prælia inferebant. Quandoque dæmones in aspides, basiliscos, dracones, aliæque horribilia transformati monstra, tanquam deglutituri illos invadebant; uti contigit Sancto Antonio:

aliâs

alias terræ motibus, tonitruis & fulgurbus, quibus ipsa antra dirumpi, montesque irruituri videbantur, exterrebant: & quandoque vel maximè sereno aëre, eadem hominum, quos fugerant; species & figuras oculis objiciebant, quorum gestibus & habitu magis excitaretur amor, quam incuteretur timor: & hæ species violentissimæ omnium erant impugnationes. Quid verò constantissimi illi castitatis agebant Athletæ, non sufficiente continuo ciliciorum usu pro armatura? Gelidis utebantur lacis, ut S. Franciscus; aut spicis pugnabant & urticis, ut S. Benedictus; vel igne digitos suos ustulando, vel manibus ipsum imponendo, sicut sanctus Didacus: & hoc pacto ipsius inferni memoria, qui bellum intentabat, illum devincebant, triumphum reportantes. Sic pugnabant, sic vincebant; quia gratia Dei illos comitabatur, efficacissimèque illis assistebat; quia illi vicissim orando contemplandoque sine intercapedine Deo assisteabant.

De quibusdam scribitur, quod de nocte, novo & admirabili solari dimensi fuerint Orationis horas, incipientes orare occumbente, & cessantes Sole oriente. Amplius quiddam Simeon Stylita, aëreus, & non terrestris Anachoreta jure vocandus, agebat; in columna triginta quinque cubitorum altitudinis vitam agebat, in qua octoginta annis perseveravit soli, frigori aliisque cæli injuriis & tempestatibus expositus; semel tantum hebdomaticum cibo sumpto, diu noctuque orationibus intentus, nullo quasi somno capto. Orabat jam genibus flexis, & prostratus, jam brachiis extensis, hocque corporis situ, continnò reverens Deum tam profundè inclinabatur, ut caput ad genua

Pars IV.

usque dmitteret. Theodoretus inclinationum istarum numerum scire cupiens, numeratis jam mille, ducentis, quadraginta quatuor, numerando fatigatus, non fuit progressus. O stupor, ô prodigium, ô exemplum vel maximè singulare, quid luti nostri possit infirmitas, gratia divina corroborata! hujusmodi vitæ genus admirabile magis, quam imitabile fuit. Sed quod mirandum magis, est, quod imitatores illius non defuerint, Stylita, significat idem, quod habitator columnæ, & similiter fuit alius Stylita Simeon, & alius Stylita Daniel, ac alii. Tantum valet in iis, qui hoc æstimare norunt, esse Sanctum.

§. VIII.

Coronidis seu omnium Sanctorum coronæ vice Ecclesia delicatissimum Virginum chorum ultimo collocat loco, quarum voces, quamvis tenerrimæ, non tamen minùs validæ nobis persuadebunt, sicut illæ sibi persuasere hanc ipsam veritatem. Pœnitet me tam tardè ad hanc devenire Hierarchiam, cui non nihil mihi est immorandum: verum quia materia congruit Conventui, saltem placebit intrus agentibus: & patientiæ exercendæ occasionem præbebit forebus.

Quæ non extrema operatae sunt Virgines ut sanctæ existerent? Quæ non viriliter subièrunt? Quas non in semetipsis exercuere austeritates? Quæ ornamenta, quas delicias, & quæ oblectamenta vitæ, quas opes, magnificentias, & pompas, mundique fortunas non despexerunt? Quibus astibus & dolis, quibus attentatis seque prætendentium machinis non fuerunt oblectatae? Quibus hominum, quantumcunque sublimium nuptiis non renunciârunt, ad conservandam tantum

M

defen-

defendendamque virginalem puritatem, fidemque Christo, cui se desponsaverant, inviolatam servandam? S. Edita, Edgari Regis Angliæ filia, mortuo Patre, & unico sibi fratre, Regni remansit hæres; nihil non egerunt Status Populusque in publicis ad hoc indictis commitiis, ut ad matrimonium in eundem Editam inducerent: Verum nec Domus Regiæ, in qua nata & educata fuerat amor; nec stirpis Coronæque successio, neque patris fratrisve memoria, quæ in ipsa exinguebatur, ne vel latum unguem demovere eam à propositi firmitate quiverunt, neque ab angulo aliquo Ordinis cujusdam sacri retinere, ubi vestita cilicio, amictu mortuali induit vitam, corpusque postea sepelivit, quod mansit incorruptum. Sancta Euphrosina, illustrissima Alexandrina Dominicella, nec Patrem, nec destinatum sibi ab eodem nobilissimum matrimonium subterfugere potens, habitu muliebri simul cum nomine mutato, & Smaragdi nomine assumpto, ignota in extera regione, habitu induta Monachico, triginta & octo annis sic vivens, mortua in angusta cellula, unde nunquam fuerat egressa, est sepulta. S. Petronilla, Apostolorum Principis S. Petri filia, ante Apostolatam genita, perpetuam Christo virginitatem voverat, cum à nuptiis Flacci Patricii, à quo in sponsam prætendebatur, & vi armorum ad consentiendum adigenda erat, sese expedire non posset, trium tantum dierum inducias ad deliberandum, pro placito petivit; quibus ferventissimis ab ipso Christo precibus petiit, ut vitam sibi adimeret: quod etiam in fine tertiæ diei feliciter est consecuta. Violentiâ majore à simile se discrimine eripuit S. Maxelendis, illustrissima sanguine in territorio Flandriæ: illustrior

adhuc ob causam qua illum profudit. Contractæ & conclusæ nuptiæ cum Harduino Domino primario, opibus potentiaque insigni, cui hæc fors fortunata inter multos alios eandem prætendentes obtigerat, à parentibus maxima pompa sunt celebratæ; ad quas sancta Virgo violenter fuit deducta; sed tali animo manum ipsi negavit, in eoque tam constans & firma persistit, ut despectus confususque sponsus, contemptum se cernens, amore in furiam converso, gladium arripuerit, & Sancta intrepidè lethalem ictum exceperit.

Verum quamvis in tot tantisque casibus admirandus sit animus, & constantia, qua sanctæ illæ Virgines omnes promissam Christo puritatem defenderunt; considerata nihilominus naturali mulierum conditione, magis adhuc arduum admirandumque invenio actum illum Sanctæ Brigidæ Scotæ, & S. Wilgefortis, quam nonnulli erroneè quidem, propriè tamen Virgo fortis appellant. Ambæ hæc ad stuporem usque elegantis erant formæ; cumque propterea à multis Potentibus Dominis se deperiri, in matrimoniumque peti viderent, à divino suo petiere Sponso, ut hac elegantioris formæ gratia se privaret, quæ tanti ab aliis æstimata, tot artibus ambiretur: quæ petitio Domino nostro Jesu Christo animæ tantum pulchritudinem respicienti in tantum placuit, ut de repente adeò apparuerint deformes, ut cæteris omnibus eas averfantibus, ipsæ solæ suæ forent forte contentæ.

Quid de rigoribus, asperitatibus, piaque tyrannide dicam, qua isti Angeli in carne, in eandem sæviebant, & longo Martyrio excarnificabant? Quis vitæ austeritatem Pœnitentiarumque rigorem & atrocitatem S. Claræ, quæ archetypi Christi cru-

crucifixi, & typi S. Francisci Patris sui primum fuit exemplar, condignè poterit declarare? Austeritatem sanctæ Afellæ virginis Romanæ in ipsa Urbe; & quando Roma adhuc omnium deliciarum & mundi vanitatum maximum erat theatrum, S. Hieronymus declaravit, inquit, quod ex civitate antiquissima fecerit eremum: Nuda humus lectuli, oratoriique vicem suppleverit: genua ipsi ex continuo precationum usu cameli adinstar callo fuerint obducta; quod jejunio vixerit, & non nisi pane & aqua illud violaverit, ea tamen moderatione, ut nec pane famem, nec aqua sedarit sitim: quod nunquam viderit hominem, nec ab homine fuerit visa, habensque sororem similiter virginem, eam amaverit quidem, sed viderit nunquam. S. Margarita, Hungariæ Regum filia, quarto ætatis suæ anno monialis habitum assumpsit, & quinto vestivit se cilicio: de die ambulando, excrucians pedibus tribulos immittebat calceis; de nocte super asserem captura somnum, urinis sese circumgebat pellibus, introversis ad cutem pilorum cuspidibus. S. Genoveva, Regiæ Parisiensis urbis Patrona, ad quam famosissimus ille Simon Strylira è Græcia, ubi in sua commorabatur columna, invisum misit in Galliam, ut ejus sese precibus commendaret: sancta Macrina, S. Basilii Magni soror, tam sanguine, quàm vitæ austeritate: sancta Ludgardis, gloriosissimi Patriarchæ sancti Bernardi germana in spiritu filia, ardentissimi ipsius spiritus hæres, dignissimumque omnium eadem Professione, Regulis, & habitu utentium exemplar: omnes istæ, multæque aliæ Virgines sanctæ, quales, quàmque extraordinarios pœnitentiarum adinvenère modos, ingenio-

fiores ad excarnificandas semetipsas quàm Tyranni ad excruciosos Martyres?

Res est admiratione sanè digna, quod patientes pro fide & Religione Christiana Martyres, Tyranni iisdem Christi non excruciarint tormentis: Id verò in S. Catharina Senensi, & S. Clara de monte Falcone, divini earundem sponsi amor est executus in Catharina, vulneribus manibus pedibusque & lateri impressus, spineæque capiti imposita corona: in S. Clara, omnibus Passionis Christi instrumentis cordi ipsius insculptis. Ad pœnissimas infirmitates provocabant, easque obtinebant, ut quò dolores pertingere nequibant artificiosi, illuc naturales illi penetrarent; ne delicatis & tenellis illis corpusculis, seu intus, seu exterius pars aliqua ossium singularis cujusdam cruciatûs expertis superesset. Omnes & singulas, quarum humanum corpus capax est, simul, junctim, & totâ vita sua Lidvina sancta sustinuit, patientia vincendo Jobum, & injuria diaboli astutiam. Alia quædam Christiana nomine vitæ hujus pœnis non contenta, illas etiam purgatorii multis sustinuit annis: uti & S. Theresia illas passa est inferni. Eiusdem S. Theresiæ tritum hoc erat: *Aut pati, aut mori*; nolebat enim, nisi quid pateretur, vivere. Et S. Magdalena de Pazzis, utrum energia majore, nescio: *Pati, non mori*; in morte quippè finitur, in vita verò patiendi exercitium perseverat. Ast, edicite, quæso, mihi purissimæ Virgines (aut ego pro nescientibus hoc capere desidero) quare pœnarum tam fuistis avidæ? Nunquid vita vestra & culpâ & reprehensione vacabat? Nunquid animæ vestræ Deo erant acceptatissimæ, ut quid ergo tam hostiliter &

tyrannicè corpora vestra tractatis? Au-
steritates & inclementias hæc Theodo-
ris & Pelagii quondam peccatricibus
relinquire. Maria Ægyptiaca illas exer-
ceat, quæ septendecim annis vixit in
luxuriis, irretita à diabolo, virorumque
laqueus existens: Vos verò, quæ gravia
expianda non habetis peccata, & si
quandoque gravatæ fuistis levioribus,
tam abundanter satisfacistis; quare sic
vos mortificatis, quare vos affligitis, &
tam enormibus pœnis atteritis? Ut sciant
quanta res sit esse Sanctas, magisque
fatagant esse Sanctas.

§. IX.

Verùm enim verò si media tam extre-
ma adhibuere Virgines ad con-
servandam puritatem tempore pacis,
quid non agerent ad eandem propugnan-
dam tempore belli. Gravissimum &
atrocissimum bellum, quo fortissimarum
harum Heroinarum constantiam impe-
tere poterant hostes amorosi, earundem
sic pulchritudine capti, erat horribilis
illa & periculosa indifferentia, quâ illis
unum ex duobus eligendum offerebant,
scilicet aut matrimonium aut martyrium;
aut nubere, aut mori; aut Virginalem
statum, aut vitam prostituere. Inter hæc
duo non dabatur medium, & utrumque
ex circumstantiis comitantibus vestitum
periculosius & terribilius erat: oblata
quippe illis vita in matrimonio, mōili-
bus, divitiis, deliciis, magnificentis; corō-
nis, immò ipso mundi Imperio exornaba-
tur: mors verò interminata in martyrio,
injuris, flagris, carceribus, cæcenis, com-
pedibus, gladiis, equuleis, ferris, rotis, in-
cendiis, aliisque id genus instrumentis &
machinis, quibus ferrum ignisque tor-
mentum inferre potest, armabatur. Con-

ditionis fortunæque inferioris, quamvis
nobiles illustresque relinquo personas?
Quod S. Cæcilia nuptiis Valeriani; S.
Thecla Tamiridis; S. Agnes Romani
Præsidis Filia; S. Felicula, S. Flavia Do-
Domitilla cum aliis, ejusdem conditionis
& fortunæ nuptiis frui potuissent. Silen-
tio tantum prætereundum non videtur,
quod Sanctæ Diphnæ cum matrimonio
Regnum & corona offertur Hiberniæ;
S. Ephigeniæ corona Æthiopis; S. Ca-
tharinæ, & S. Susannæ totum Roma-
num Imperium, quod tum temporis im-
perabat omnibus: Illi cum nuptiis Im-
peratoris Maximini: huic cum nuptiis
Imperatoris Maximiani: Verùm in in-
victis illis pectoribus, tantum omnibus
jam memoratis præponderavit amor pu-
ritatis Virginalis, quam profitebantur
jamque consecrarent Christo, ut ad illi-
batam illam conservandam, millenas po-
tius coronas, & millena dedissent Impe-
ria, de hoc tantum dolentes, quod non
mille, sed unam tantum haberent vitam,
quam illi propugnandæ immolare pos-
sent. S. Agnes non eos ætatis attingit an-
nos, ut mulier dici posset; erat enim tre-
decim tantum annorum juvenula, adeò
verò virilis robustique animi, ut non
solum Martyr mortem oppetierit, sed
illam pœnâ justificârit. Ad moriendum
deducta, S. Ambrosio teste, dixit, justè
corpus suum condemnatum pergere ad
mortem, quia alios, quàm sponsi sui
Christi oculos oblectaret: *Pereat corpus, S. Ambr.
quod amari potest oculis, quibus nolo.*

Porro, cum in hac versetur materia,
duo mihi narrandi vobis sunt casus, qui
in tota historia Ecclesiastica singulari
mihi complacentiâ arriserunt; talisque
generositatis & resolutionis existunt, ut

non

non nisi ex instinctu divino suscipi, executioneque dari possint. Neque malè quis me notare velit, quod exempla multiplicem; quando enim congruentius loquendum de Sanctis multis, quàm in die Sanctorum omnium? Maxima crudelitas, quâ Tyranni sæviebant in Virgines, erat in publicis eas lupanaribus, cum infamibus mulieribus exponere, ut ibidem vi illatâ virginitatem, castitatemque perderent, quam propugnabant: non intelligentes, quòd ista virtus, sicut & reliquæ, in anima & non in corpore consistat, & non per sensum, sed consensum admittatur. Ad similem ergò locum aliquem ductam Euphrasiam protervus quidam miles occasione ufusus fuit subsecutus. Virgo prudens olei secum phialem ferens militi dicebat: sub ea conditione, ut à tuo desistas intento, oleum tibi dabo, quo inunctus prælium ingressus, ab hostibus illæsus evades; & ut olei hujus experire virtutem, ecce pectus meum illo inungo, tu proinde gladio tuo fortiter illi impacto experimentum illius cape. Fecit ita miles, illatoque vi maximâ ictu corpus exanime in terram concidit, Virginalisque puritas inviolata & integra pedibus subsistit. Sancta Euphrasia, erat Antiochena, quæ verò nunc sequitur, erat Aquilejensis, nomine Digna. Aquilejâ ab Attila Hunnorum Gentis barbaræ & ferocis Rege captâ, Domicella hæc per modum spoliis sorte obtrixit alicui Duci, pretiosissimâ similiter, Christoque jam consecratâ Margaritâ ipsam spoliare tentanti. Inhabitabat turrin flumini Nariso proximam; porro Digna à suo provocata Duce non invitam se ad postulata ostendens, ut turrin tanquam locum secretiorem & remotiorem ab oculis con-

scenderet rogavit: Ascenderunt igitur pariter, moxque ut ibi se vidit, Digna ad Barbarum conversa, se sequi iussit, inquires; si me frui velis, me sequere; & hoc dicens è turri se in fluvium præcipitavit, ubi cum vita simul suam suffocando injuriam, moriendo suam salvavit castitatem. O Digna verè digna æternâ memoriâ, & ut tuæ generositati, Euphrasiæque animo in virtutis Templo duæ erigantur statux, ambæ purificatam magis virginalem puritatem eripuistis discrimini, una per aquam, altera per sanguinem: ambæ promeritæ, ut à vobis de divino vestro dicatur Sponso: *Hic est JESUS, qui venit per Aquam* Joan.
& *Sanguinem; non in Aqua solum,* v. 6.
sed in Aqua & Sanguine.

Verùm ad sanctas redeundo Virgines, quæ mortem potius quàm matrimonium susceperunt, ad Virginalem tantum conservandum statum; adhuc supersunt aliæ præclariorum facinorum patratrices: Virginalem enim statum, simul cum matrimonio conservârunt. Istud fuit rubum in medio flammarum conservare incombustum & virentem; & non unius paucorumve dierum; sed continuum durante vitâ martyrium. Sancta Pulcheria, Arcadii Imperatoris Filia, mortuoque germano Fratre suo Theodosio, Imperii hæres, cum Marciano matrimonium hac conditione & lege inniit, ut factum perpetuæ Virginitatis votum illibatum conservaret; & hoc pacto conservavit: Thronus erat communis, sed Thorus divisus. Admirabilius adhuc quiddam celeberrima illa bina Paria, alterum ex Germania, alterum ex Anglia fuerunt operata; Imperatrix scilicet, sancta Cunegundis, & Imperator sanctus Henricus; Regina sancta

Edita, & Rex Sanctus Eduardus: Utrique isti Principes matrimonio sibi mutuo fuere illigati; neque alter tantum eorum, verum utrique reciprocè Virgines. Ne verò excellentia hæc solum videatur ad hætere coronis, & in animis tantum inveniri regiis; Eadem in virtute emicere SS. Basilissa & Julianus conjuges, fortunâ privati; quamvis sanguine nobiles. Sed si status matrimonii tam est sanctus, ut cum ante nonnisi putes foret contractus humanus, Christus eum fecerit unum ex Ecclesiæ suæ Sacramentis? Et quâ talem ex gratiæ fontibus: si usus ipsius & naturale commercium licitum est & iustum, quare Sancti isti ejusdem commercii commoditatibus, prolium oblectamenti, familiæque dilatatione, quam ipse Deus suam vocat benedictionem, abstinerunt? A propriæ domus successione, pro qua omnis labor subitur cum gaudio, & quicquid acquiritur vacat dolore: quia non transibit ad alios? Denique quare omisâ mortalitatis consideratione, mori voluerunt non tantum sibi & in se, sed secum finire? Resolutionem hanc, uti reliquas omnes jam relatas solus miretur, qui nescit quantum sit, esse sanctum; quantumque excellentiæ hujus desiderium valeat in gnaris. Quicquid natura appetit, quicquid sensus amant, quicquid affectus desiderant, quicquid proprius delectabilisque cor afficit, quicquid memoriam magis honorat, posteritatemque conservat, Sancti isti contempserunt & dimiserunt: & è contrario quicquid naturalibus istis appetitibus repugnat, quicquid eosdem humanos affligit & cruciat affectus, subiêrunt, superârunt, amplecti sunt voluntariè, & sine obligatione; cum

gaudio & sine repugnantia; cum amore & sine difficultate. Quare? Quia appetebant esse & futuri erant sancti: & propterea hodie sunt tales, & illos velut Beatos celebramus: *Beati.*

§. X.

EX toto hoc prolixoque discursu, quotquot me audistis, duas vos intulisse conclusiones video: Unam assumpto à me proposito conformem valde; alteram verò non minùs contrariam. Prima conclusio est, quod reverà omnique procul dubio res magna sit, esse sanctos: Si enim inter omnia infinitæ perfectionis suæ attributa, Deus majus reputat & præfert attributum Sancti: & si omnes Sanctissimæ Trinitatis Personæ, & singulæ seorsim tam sublimia æstimationis hujus dederunt exempla & documenta: si Beatissimæ Virgini Dei Genetrici per antonomasiam prudentissimæ, inter omnes terrestres, cœlestesque felicitates & beatitudines, nil rapuit oculos, cor abstulit gressusque stirit & detinuit, nisi Sanctorum omnium sanctitas, in qua etiam Filius ipsius Deus eam super omnes extulit: si Angeli & Seraphini, throno divino à latere assistentes, tantum prædicant, nec alia Majestati Domini sui laudum præconia decantant, quàm esse Sanctum, Sanctum, Sanctum; & si excellentia, quâ idem Dominus Angelos bonos & obedientes confirmavit, quaque privavit rebelles, fuit, esse sanctos: & si omnium Hierarchiarum sancti, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, tantum laborârunt, tanta passi sunt, & ad eò extrema attentârunt, ut eò tandem per-
veni-

venirent, uti pervenerunt, ut essent sancti; nullus dubio locus relinquitur, quin magnum quid sit, esse sanctum; & non magnum tantum: sed omnium maximum. Hæc prima est conclusio, quæ ad unguem cum prima assumpti mei parte concordat.

Conclusio secunda, secundæ itidem assumpti mei parti planè contraria, est, quod probaturum me vobis promiserim, quàm facile omnes possimus esse sancti; & quantamcunque hucusque discurrendo per vitas actionesque Sanctorum, per pugnas eorum & victorias demonstravi: omnia sunt difficilia adeo naturæque repugnantia, ut nos impotentes potius convincere videantur, omnemque nobis spem non tantum perveniendi, verum etiam eò annitendi præscindant, ut simus sancti. Eja nolite despondere animum, qui hoc infertis; animæ quiores potius estote, & consolamini multum: promissa quippè vobis talis evadendi facilitas expeditior est, quàm ego proposui, & vos vobis imaginari potestis. Quicquid egerunt Sancti, ut essent Sancti, optimè fuit impensum, & adhuc modicum; quia longè majoris momenti, majoris pretii & excellentiæ est, esse sanctos: ut quis verò talis evadat, non tantum, sed longè minus est necessarium. Non est necessarium perpetuam servare Virginum continentiam; ad matrimonium liberè transire licet, in quo sancti fuere Adam & Eva, Zacharias & Elisabeth, Joachim & Anna. Necesse non est anachoreticam, & in desertis solitariam agere vitam; in vestris enim ædibus sancti esse potestis, sicut Joseph, Samuel, David, mortui in suis. Opus non est esse Doctorem, vel palpebras ustulare super libros; sufficit

enim scire Fidei mysteria, & præcepta, sicut S. Paulus cognomento Simplex, S. Juniperus, S. Hermannus, & illi de quibus S. Aug. S. Augustinus: Exurgunt indocti, & literatis & doctis præcipiunt regnum Dei. Nec opus est esse Martyrem; nam non solum sine martyrio, verum etiam illud subterfugiendo, & vos subducendo & abscondendo potestis esse sancti, sicut fuit S. Athanasius, S. Felix, S. Sylvester, & alii. Multò minùs requiritur esse Apostolum, Patriarcham, Prophetam; ista quippe Officia, & dignitates cum tempore transierunt; potestisque esse sancti sicut illi, quotquot ipsos fuere subsecuti.

Quid igitur, ut quis sanctus sit, requiritur? Unum tantum & quidem expeditum valdè, & in cuiusque arbitrio & potestate situm; Bona scilicet conscientia, & cordis munditia, prout nostrum innuit thema: *Beati mundo corde*. Ecce quo pacto Deus nobis voluerit expedire cælum, & ut possemus esse sancti. Ita ut Deus Beatitudinem sanctitatemque constituerit in aliquo, quod nullus non habet, & liberum magis & suum, sicut Cor. Quemadmodum Cor fons est vitæ, sic etiam sanctitatis: & quemadmodum Cor solum aliis licet membris & sensibus deficientibus ad vivendum sufficit, pari & majore ratione cordis munditia sufficit, ut quis sanctus existat, omnibus reliquis desideratis. Si sanctitas dependeret ab oculis, sanctus non esset Tobias cæcus; si dependeret à pedibus, sanctus non esset Jacob claudus; si à quocunque alio corporis dependeret membro, sanctus non foret Jobus in omnibus malè affectus; sanà tantum linguâ, qui etsi linguâ quoque non fuisset sanus, mansisset tamen sanctus, quia sancta Chri-

Christina abscissâ sibi linguâ, Deum laudabat corde; & corde sine lingua tales edebat voces, ut non tantum Angeli eas audirent in cælo, verum etiam circumstantes in terra. Proinde ut homo sit sanctus, nihil extra hominem, sed nec totus quidem homo requiritur: unica tantum pars illi sufficit, & illa prima vivens, & ultima moriens, ut tota illi deesse non possit in vita, pars illa Cor. Purum vobis mundumque sit Cor, reliquique omnibus sibi deficientibus, siue superpetentibus, neque defectus impedimentum, neque abundantia obicem vobis ponent, quò minus sancti sitis. Salomon sibi à Deo nec divitias, nec pauperiæ petebat, victui tantum necessaria postulabat, veritus, ne in alterutro extremorum horum constitutus sanctus esse non posset: Ego verò certos vos facio, quod siue divites, siue pauperes, etiam pauperrimi, omni modo sancti esse possitis. Si fueritis divites, eleemosynas dare valentes, date eas, & eritis sancti, sicut S. Joannes Eleemosynarius: si fueritis pauperes, & mendicare compulsi, petite, & eritis sancti, sicut Alexius: & si adeò fueritis derelicti, ut nec sit qui vobis è eleemosynam largiatur, habete patientiam, & eritis sancti, sicut sanctus fuit Lazarus.

Prov.
30. v. 8.

Tertullianus Reges & Imperatores, non solum non sanctos, sed nec Christianos quidem esse posse sensit; verum in hoc, uti & in aliis erravit Tertullianus; siquidem scripsit, quando in Christianitate non aliæ, quam illæ Martyrii dabantur coronæ. Rex fuit Galliæ S. Ludovicus; Rex Angliæ S. Eduardus; Rex Scotiæ S. Guilielmus; Rex Sueciæ sanctus Ericus; Rex Daniæ S. Canutus; Rex Bohemiæ S. Casimirus; Rex Nor-

vægiæ S. Olanus; Rex Castellæ S. Ferdinandus; & Imperator S. Henricus, omnesque sancti. Si enim in fortunæ suæ magnitudine Principibus major est materia pro vitiis, sic etiam major ipsis non deest sphaera pro virtutibus.

Idem de dignitatibus Ecclesiasticis esto judicium. Nonnullos Sanctos videbitis, cum Episcopalibus mitris, Cardinalium palliis & pileis, Pontificumque tiaræ in capite, alios cum iisdem, sed ad pedem positis: & quare? Hos, quia dignitatis contemplare splendorem; illos, quia sustentabant molem: verum & hi & illi Sancti. Non minus fuit S. Gregorius existens Papa, quam S. Petrus Cælestinus, qui tiaræ nuncium remisit: Nec minus sanctus Agustinus Episcopus existens, quam S. Thomas mitras recusans: neque minus S. Carolus Borromeus Cardinalis, quam S. Franciscus Borgias, pallium admittere recusans.

Ille demum magnus est, eritque sanctus in quocunque demum statu, qui mundiore corde eo fuerit usus. Et, si minus, per omnes mundi siue sublimiores, siue humiliores discurrete status; & in omnibus eis vestrum invenietis statum; ut videatis, quod in vestro, si volueritis, sancti esse possitis. Quænam, quæso, loca pejoris sunt conditionis in mundo, quam Palatia Regum, velut vanitatis, potentiae, invidiæ, fraudisque & doli officinæ, ubi nunquam aut raro veritas intrat? Verum nec idcirco in eis est Officium, quod non sit sanctificatum. Supremus aulae Praefectus fuit sanctus Leodegarius; supremus Cubicularius S. Hyacinthus; supremus Hippocomus S. Vandrigilus; supremus Venationum Praefectus S. Mauranus; Apparitorum S. Patricius; Pincernarum primus

primus S. Patroclus; Lateralium copiarum Dux S. Sebastianus; Secretarius S. Anastasius; Confiliarius S. Joannes Damascenus; S. Germanus, S. Melanius, & in quolibet Officiorum horum multi alii Sancti.

Periculosissimum sanctitati Officium & Exercitium est illud Ministrorum justitiæ, siue sint illi, qui sententiam ferunt, vel qui eam defendunt, vel qui eam scribunt, vel qui eam exequuntur; verum omnes, si mundo hoc fecerint corde, possunt esse sancti. SS. Herebertus, & Thomas Cantuariensis fuere Cancellarii; SS. Hierotheus, & Dionysius Areopagita Judices; SS. Pudens & Apollonius Senatores; S. Fulgentius regionum bonorum Procurator. SS. Ambrosius, Chrysostomus & Cyprianus Advocati; SS. Marciianus, Genesius, & Claudius Scribæ; SS. Anastasius, & Ferreolus, Judices criminales: SS. Apronianus & Basilides Satellites: & usque ad vilissimum carnificis exercitium fuere sancti, Cyriacus & S. Estratonicus, & alii.

Porro in nullo vitæ genere magis periclitari videtur vita æterna, quam in eorum, qui accepto stipendio, proprii alienivè sanguinis pretio vitam transigunt temporalem; tam duri, ut ferrum, quo induuntur, tam violenti, ut ignis, quo armantur, & tam vani & tumidi, sicut ventus, qui in tympanis & tubis eos vocat, & in vexillis ducit. Infinitus nihilominus sanctorum militum est numerus, qui vitam pro Christo constanter profundendo in Ecclesia militante, coronis palmisque ornati Triumphantem sunt ingressi. Solâ sæviente Trajani persecutione Martyrium subierunt simul sex

Pars IV.

millia militum, quæ fuit legio illa famosa Thebæorum; & in illa Diocletiani & Maximiniani similiter uno die decem millia, qui primò in Armeniam relegati, postmodum fuere crucifixi. Non loquor de Ducibus, quales fuere SS. Eustachius & Constantinus; neque de Polemarchis, quales fuere SS. Nicostratus & Antiochus; neque de Campi Marschallis, quales fuere SS. Marcellinus & Floreanus; neque de Chiliarchis equestrium, quales fuere SS. Quirinus & Vitalis; neque de Tribunis Pedestrium, quales fuerunt SS. Gordius & Marcellus; neque de vexilliferis, quales fuerunt SS. Exuperius & Julianus, quia ex virtute & præstantia militum, sanctitas elecescebat Ducum.

S. Paulus omnium peccatorum radicem cupiditatem esse pronuntiavit; cumque radix hæc in omnibus mercaturæ professoribus sic invaluerit, & in singulis ipsorum sic per omnes mundi partes sese diffuderit; non tamen desinunt proferre fructus sanctitatis. Ex iis prodiit S. Franciscus de Assisiis, S. Fulgentius, S. Guido, & non unus tantum, sed duo Firmentii, ambo sancti, & multi alii.

Enim verò si ex omnibus istis Exercitiis, naturâ suâ tam periculosis, & quodammodò contrariis, quibus evadunt & efficiuntur sancti, tot tamque gloriosos terra protulit cælo; quid, quæso, erit in exercitiis artibusque mechanicis, in quibus labor individuus virtutum socius & comes omnium viriorum lenam otiositatem expellit? Nihil loquendo de gloriosissimo S. Josepho, de SS. Apostolis, ipsoque Christo, qui fabricato jam mundo, non sibi dedecori vertit, in aliqua artium harum occupari: ex omnibus illâ electâ, quæ cum ligno Crucis majorem habebat

N

sym-

sympathiam. S. Jacobus de Bohemia, fuit faber lignarius, S. Symphorianus, sculptor; S. Paulus Hellaticus, tornator; S. Florus, ferrator; S. Eligius, aurifaber; S. Ardronicus, argentarius; S. Dunstanus, faber ferrarius; S. Marcianus, armorum fabricator; S. Gildas, artis fusoriae; S. Proculus, lapicida; S. Crispinus, sutor; S. Homobonus, sartor; S. Onuphrius, textor; S. Gualfundus, caupo; S. Aquilas, coriarius; S. Joannes Dei, liberarius; S. Isidorus, agricola; S. Mauritius, hortulanus; S. Leonardus, pastor; S. Adelicus, armentarius; S. Arnoldus, nauta; S. Parthenius, piscator; S. Venihirus, agas; S. Ricardus, auriga; S. Adrianus, tabellarius; S. Guilielmus, molitor; S. Geminianus, tabernarius; S. Quirinus, coquus; S. Alexander, carbonarius; S. Henricus, lanio; S. Erinnæus, sordium expurgator. Neque officium, neque vitæ genus seu exercitium tam laboriosum, despectum, & sordidum, quod mundo exercitum corde, non queat facere sanctos.

§. XI.

Vidimus quomodo in omnibus statibus, in omnibus officiis & exercitiis, in omnibus fortunis, felicitatem omnium maximam adipisci possimus, quæ est, esse sanctos: vidimus ad hoc unicum tantum instrumentum esse necessarium, scilicet Cor, modò purum sit & mundum: tantum nunc superest pro complemento facilitatis; qua vobis promisi nos omnes posse esse sanctos, declarare quàm facilè illam cordis munditiam obtinere valeamus. Munditia cordis consistit in puritate à peccatis; porro omnis quantuscunq; peccator, hanc tam faci-

lè & citò consequi potest cordis munditiam, ut si hanc Ecclesiam ingressus fuerit, ex ea egredi non possit quin sanctus sit: Præsentavit se Christo leprosus, genibus flexis, dicens: *Domine, si vis potes me munda*; Respondit Christus: *Volo mundare*. Eodemque mox instanti à tam fædo & horrido malo mundus evasit: *Et confestim mundata est lepra ejus*. Nunquid brevius expeditiusque munditiam consequendi medium dari potest? Videretur quod non. Ego igitur assero, & est de fide, quod citius & facilus adhuc cordis munditiam obtinere potestis, ipso tantum corde volente. Lepra cordis fædior, immundior, horribiliorque illâ corporis, est peccatum. Porro ut videaris quantò facilius citiusque hujus lepræ mundatio consequatur, eundem à Christo curatum leprosum, cordi similiter leprâ per peccatum infecto opponamus: & utrum cor, an corpus facilius munditiam adipiscatur, clarè patebit.

Lepra infectum erat cor Davidis, non aliud, sed idem omninò, de quo ipse iisdem Textus nostri terminis loquitur: *Cor mundum crea in me Deus*. Sicque leprâ occupatum, ut integro jam anno in peccata perseverasset, quando Nathan Propheta ut infelicem animæ suæ statum consideraret, seque ex toto corde ad Deum pœnitendo converteret, admonuit. Fecit ita David: sed quid fecit? Solummodò dixit: *Peccavi*. Vix hoc pronuntiato verbo, Propheta subintulit, peccatum quoque ipsi dimissum, eumque gratiæ Dei restitutum: *Domine quoque transtulit peccatum suum*. Collato jam Davide cum leproso, videte uter illorum citius faciliusque munditiam sit consecutus. Leprosus genu flexit: David illud non flexit,

Matt. 8. v. 23.

Pl. 50. v. 12.

2 Reg. 12 v. 13.

Ibidem.

flexit. Leprosus quinque protulit verba: *Domine, si vis, potes me mundare*; David non nisi unum: *Peccavi*; Leprosus necdum munditiam fuerat consecutus, imò adhuc de ea hærebat anxius: *Si vis*; Et David eam jam obtinuerat, ex parte Dei certus: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Multò igitur facilius cor Davidis mundationem lepræ suæ obtinuit, quàm leprosus ille suæ. Quando verò leprosus eam recepit? Quando Christus illi dixit: *Volo mundare*. Agite, nunc rogo vos, respondete mihi, & ego spondeo vobis, quod ipso responso vestro citius vestra corda mundabuntur, quàm leprosus responso Christi; quia responsum Christi duobus verbis munditiam impertivit leproso; responsum verò vestrum cordibus vestris munditiam conferet, unicâ tantum syllabâ. Ad interrogata igitur, Christiani, respondete. Nonne summe doletis vos infinitæ majestatis & bonitatis Deum offendisse, eò quod sit, qui est? Nonne doletis, & ex intimis cordis medullis vos pœnitet, tam ingratos vos fuisse Deo, qui vos creavit, qui esse vobis dedit, qui suo vos Sanguine redemit? Nonne ex toto corde vestro, omnia vestra detestamini peccata, eò quod ipsius sint offensiva? Nunquid hac ipsa hora firmum habetis ipsum non amplius offendendi propositum? Sic. Igitur, *Sic*, ex toto corde prolatum sufficit, ut cor ab omnibus emundetur peccatis, ipsumque *Sic*, cum una tantum constet syllaba, eundem & magis admirandum in cordibus vestris operatum est effectum, quàm verba Christi in leproso.

Sic igitur in cordis munditia sanctitas consistit, & hæc tam facilè, uno tantum cordis ejusdem motu acquiri potest;

quodnam, quæso, cor adeò erit infirmum, quive homo tam infirmus, abjectus, & pusilli cordis, qui non resolvat id agere ut sit sanctus? Si sanctum esse, arduum quid & difficile foret, cælum cælestisque Beatitude illud à nobis exigere possent, ut ad hisce perfruendum omnes difficultates vincerentur: Verum adeò expedita res est, ut sine motu locali pedis aut manus, nec quicquam aliud faciendo, uno tantum cordis, & quidem magis naturali, prompto, ipsique cordi suaviore actu, qui est amare, summumque amare bonum, possimus esse sancti. Moyses ad amandum ex toto corde Deum exhortatur, quod est mandatum omnium inclusivum, hoc modo concludens: *Man-* Deut. 30. v. 11.
datum hoc non supra te est, neque procul po-
situm. Si supra nos, & in cælo esset: *In* Ibidem v. 12.
cælo situm; pro impossibili illud reputare possemus: si longè à nobis abesset, *Transmare positum*; difficile causari possemus: verum valdè expeditum est, & Ibidem v. 13.
vicinum, quia in corde nostro impletur: *Sed juxta te est sermo valde in corde tuo*. Ibidem v. 14.
Moyses cælum non appromittens, vicinum nobis & juxta nos Præceptum illud esse asserbat: Christus verò promittens cælum multò amplius & melius affirmavit, dixit enim, & Præceptum, & cælum, ejusque merendi medium, non solum prope, sed intrà nos esse: *Regnum Dei intra vos est*. Putamus cælum, quò ascenderunt Sancti, longè distare à nobis, & decipimus nos: Cælum non longè distat, sed valde prope est, & propius, quia intra nos: & in illo, quod magis nobis intrinsecum est, id est, in corde est. Et sint animæ, & tantæ numero animæ, quæ regnum cælorum habentes intra se in vita, ab eo excludantur in morte?

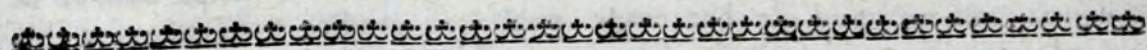
Et tam facili medio valentes emundare cor, ut sit sancta, tantum quia nolunt, sancta non sint? Si ad amandum Deum, cælumque acquirendum procellosa transfretanda forent maria, & cum elementis tempestatibusque luctandum, parum esset hoc fieri pro beatitudine certa, quod pro terrenis tantum modicisque lucris tor faciunt; verum postquam Deus adeo nobis beatitudinem expedit, ut inter beatitudinem & cor nil aliud intercedat, nisi conditio, ut sit mundum: *Beati mundo corde*; cumque idem cor mundiciam hanc obtinere possit uno temporis instanti, & unico amoris actu, amorisque ad summum bonum directi, non sumus omnes sancti, & nolimus esse beati.

Admirationem hanc unico væ Sancti Bernardi, hoc ipso de Religiosis suis prædicantis absolvam; quod & ipsis & omnibus pro exemplo, & ad confusionem deservire potest: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: Beati planè, & omnino beati, qui videbunt, in quem desiderant Angeli prospicere. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine! requiram. Quid enim mihi est in cælo, & à Te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum: quando adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo?*

Væ mihi ab immunditia cordis mei, quâ impediante, necdum mereor ad beatam illam visionem admitti! ita S. Bernardus. Enim verò si hoc de se dicebat cor tam purum, cor tam sanctum, cor tam elevatum, tam extaticum, tam seraphicum, & ita amore divino succensum: si istud in corde Bernardi lamentabatur humilitas, quid in aliis dicet Veritas? Si corpore constituto in clauistro, cor vagetur in mundo? Si cor jam consecratum Deo imoletur idolo? Si cor, quod amoris charitatisque Dei oporteret esse plenum, ardeat amore, qui non est charitas? Si egressa ex corde verba, & cogitationes intus manentes, immunditiâ sunt involuta? Væ tali cordi, & ipsum habenti: *Væ mihi ab immunditia cordis mei!* Væ istud, & væ S. Bernardi in die Sanctorum omnium, pro materia mediationis serviat omnibus, quotquot sancti esse desiderant. Notent nihilominus, certumque habeant, quod si væ istud cognitionis & timoris, in væ doloris, in væ contritionis fuerit conversum; illud ipsum væ ex toto corde psolatum, cum una tantum sit syllaba (ut dixi) ad idem emundandum cor sic sufficiet, ut in hac vita sanctificatum per gratiam, in altera vita beatificari mereatur per Gloriam:

Beati mundo corde.

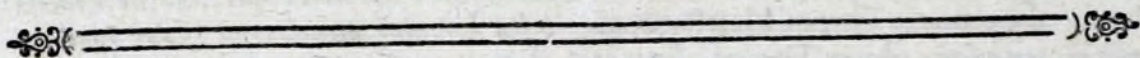

S E R M O

DE

DOMINICA SECUNDA QUADRAGESIMÆ.

Ulyssipone , in Capella Regia. 1651.

Resplenduit Facies ejus sicut Sol : Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17.

§. I.

Dominica Quinta Quadragesimæ, in Terra nostro vulgo Dominica Veritatum appellatur: hanc verò secundam (si loqui sic fas esset) mendaciorum Dominicam nuncuparem. Quoniam verò fundamento (omnes mihi, nec sine ratione dicent) quoniam fundamento & motivo, hoc tam inusitatum & absolum huic tam sacro diei, sicut omnes sunt Dominicæ anni, & huic specificè, tam singulari Dominicæ inter omnes Quadragesimæ Dominicas, cui Ecclesia sublimissimum Transfigurationis Domini Mysterium dedicavit, nomen imponam. Quod Christus talibus circumstantiis splendoris, gloriæ & Majestatis, descendente è cælo Patre, ascendente è sinu Abrahamæ Moyse, accedente è terrestri Paradiso Elia, assistentibus simul tribus Apostolorum primis (pro ut sancto Augustino PP. & cum D. Thoma notant Theologi) fuerit transfiguratus, causæ

fuerunt duæ. Prima, ut argumentis quibusdam gloriam nobis demonstraret in terra, quâ fruemur in Cælo: secunda, ut gloriæ ejusdem veritas universali triplicis legis, Naturæ in Moyse, Scriptæ in Elia, Gratiæ in Apostolis, testimonio; & super omnia irrefragabili ipsius Dei voce ab omnibus auditâ confirmaretur. Si igitur in mysterio & Transfigurationis Christi testimonio, non tantum Beatitudinis gloria continetur in se ipsa, verum etiam, ejusdem gloriæ Veritas quo ad nos; & hanc gloriam, ejusque Veritatem hodiè celebrat, omnibus fidelibus prædicari Catholica mandat Ecclesia: quâ fronte & motivo diem tam solemnem & gloriosum, & cælestem magis, quàm terrestrem, mendaciorum Dominicam vocari, aut vocari posse asserere præsumo? Respondeo, quod ex eodem capite, & hanc ipsam ob causam, sensu discreto & congruenti hæc Dominica sic vocari possit. Et quare? Quod hodiernarum Concio-

S. Aug.
Div.
Thom.

num subiectum est gloriæ celestis excellentia; & quicquid de hac exaggerando prædicatur, quamvis dicenda sit verissima, quod tamen dicitur est mendacium.

Jam patebit utrum præsumptionis temeritatilve notam dicta mea mereantur. Extraordinariarum gratiarum, quas Deus Davidi, tanquam homini secundum cor suum, contulit, una, & fortassis maxima fuit, quod quadam die ipsum spiritu raptum, elevârit in Cælum, ubi remotis Throni Majestatis divinæ, totiusque gloriæ Theatri, sipariis, gloriam ipsi ostendit, quâ, postquam Dei suusque Filius, suo eam Sanguine comparâset, fruiturus foret. Visâ igitur Beatorum, etiâ suâ quandoque futurâ gloriâ, quem David de eâdem conceptum formâsse videtur? Ille ipsemet illum &

Psalm. 115. v. 2. *admirabilem exprimit: Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax*; id est, in extasi illa, quâ raptus fui in cælum, visis illis, quæ vidi, non aliud dixi aut exclamavi, quàm quod omnis homo mendax. Notabilis consequentia! Petrus

Matt. 17. v. 4. *gloriâ montis Thabor visâ, inquit: Bonum est nos hîc esse*; & David gloriam intuitus cælestem, inquit: *Omnis homo mendax*. Ita, & stupendo quidem Discursu; q. d. Estne possibile, illam esse beatitudinem cælestem? Estne possibile, istud esse, quod in mundo vocamus gloriam? Omnino certum est, quod nullus de gloriâ loquens aliud pro altero non asseveret: nullus homo de gloriâ loquens, non illud quod est, sed quod non est, adstruat: denique quod omnis de gloriâ loquens mendax est: *omnis homo mendax*. Hunc conceptum formavit David raptus in cælum: nec ego idoneum me reputa-

rem tali formando, neque cum eo in publicum prodire præsumerem; nisi prius hoc dixisset in eadem verba commentatus Theodorus Heracleota inter PP. Græcos celebris, qui ante mille trecentosque annos floruit, Heracleæ in Theod. Thracia Episcopus, sacrarum Scriptura- Hera- rum interpres doctissimus; uti de eo S. cleota. Hieronymus in scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo scribit; verba ejus sunt ista: *Exclamavit David in excessu suo: D. Hieron. in omnis homo mendax; qui enim voce ineffa- Catalo- bilia hortatur mendax est: non quod odo- go- rit veritatem; sed quia deficit in rei in- Script. telleste expositione. Exclamavit David Eccle- in extasi (inquit egregius Heracleota) nec siasti. dubitavit dicere, omnem hominem mentiri, qui enim res ineffabiles explicare nititur, terminis declarationi necessariis destitutus, necessariò mentiri cogitur: non quod veritatis sit inimicus, sed quia illam, prout est, exprimere nequit. Et hac ratione, sensuque vero dico, quod dies, quo nos Prædicatores de gloriâ excellentiis loquimur, mendaciorum dies sit.*

§. II.

Verùm antequam progrediamur, probare me sinite, relatum à me sensum, proprium, & genuinum esse Davidici textus. Verum cognoscendi textus cujuslibet sensum, Regula certa, sicuti cum S. Augustino omnes docent Theologi, & SS. Scripturarum Interpretes, est connexio, quam habent textus antecedentes cum consequentibus. Si dicta & sequentia naturaliter concurrunt & concordant cum eo, quod dicit textus, argumentum est certum & evidens, hunc esse proprium ejus, literalem verumque sensum.

fenfum. Proinde videamus quid David ante, & post relatum suam extasim factamque in eâ exclamationem dicat.

Psalm. 115. Præcedentia verba tantum sunt ista, & non alia, nam sic incipit Psalmus: *Credidi, propter quod locutus sum; ego autem humiliatus sum nimis.* Ego (inquit David) locutus sum pro ut credidi; humiliatusque valde remansi. Si igitur credulitati suæ consentaneè fuit locus, potuitne tantus Propheta ex hoc humiliari? Ità, & in hoc tantummodo casu. Quod credebatur David, à fide docebatur; nihilque fidem humiliare potest, præterquam visus. Raptus fuit in cælum, quid gloria esset intuitus; & quia clara gloriæ intuitio obscuras fidei apprehensiones excedit infinitè, humiliatus fuit, & quasi rubore suffusus, propter modicum illud, quod de eadem locutus pronunciaverat solâ fide doctus: *Credidi, propter quod locutus sum; ego autem humiliatus sum nimis.* Cæcus illi à nativitate, cui Christus contulit visum, sapius quidem de Sole loquentes audivit; oculis verò apertis Solem intuitus, cognovit, quàm indignum & incongruum de ipsius luce, & pulchritudine, conceptum formâset, quam solummodo cognoverat ex auditu. Idem accidit Davidi, locutus tantum fuerat de gloria, quod sciebat ex Fide; & hinc oculis ipsam contemplatus, adeo fuit humiliatus, tanto rubore verecundiæque suffusus, quod tam parum de illa asseruisset, ut retractare non dubitarit, & se & omnes de ea locutos, mentitos fuisse affirmans: *Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax.*

Psalm. 115. v. 3. Subiuncta & immediatè Textum subsequenter verba, sunt illa: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retri-*

buit mihi. Cohærentia major, proprietasque major dari nequit. Quid retribuam (inquit) Deo pro omnibus, quæ retribuit mihi? Age nunc David, jam tibi retributum est à Deo, jam Deus tibi agenti adhuc in terrâ remuneratus solvit? Omnino: Jam enim mihi Deus in extasi ostendit gloriam mihi præparatam, & mercedem futuram in cælo. Idcirco illam propriè, non donum, neque gratiam aut favorem, sed retributionem appellat: *Pro omnibus, quæ retribuit mihi.* Gloria est retributio, præmium & merces, quâ Deus in cælo, præstita sibi in terra servitia solvit: Porro quia Deus in extasi illa, gloriam ostendit Davidi, quâ sua ipsi remuneraturus & soluturus erat servitia: hinc ipse gratitudinis affectu, gratiasque agendi motivo, nec non novum quoddam Deo servitium exhibendi desiderio, quod tanto responderet præmio, retributionem retributione compensaturus, in hæc verba prorupit: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Quonam verò pacto David eandem Deo retribuere cupiebat retributionem, si Beati illam accipiendo nec retribuunt, nec retribuere possunt? Ratio & differentia est, quia Beati in cælo, in statu merendi & serviendi non agunt: David verò raptus & sublatus in cælum, reversus est in terram, ideoque ostensam sibi retributionem, retributionemque retributione compensandi capax erat.

David itaque dubius, modumque sciendi avidus, quo retributionem sibi paratam in cælo, eidem gloriæ æquivalente retributione Deo compensare posset, accepto à Deo lumine hoc sublimissimè concepit, quo omnia jam dicta mirabiliter confirmantur: *Calicem salutaris acci-*

Psalm.
115. v. 4.

accipiam, & nomen Domini invocabo;
q. d. offeram Deo in sacrificium Calicem
Salvatoris, nomen ejus sanctum invo-
cando: & hoc modo gratias agens illi,
eandem retribuam gloriam, quam mihi
præparavit in cælo. Calix igitur Salva-
toris, gratiarum est actio, est merces &
retributio, quâ David Deo retribuet glo-
riam, quâ Deus ipse Davidi remunera-
bit, solvetque sua servituta? Est planè.
Neque alia similis ipsi dari potest. Et
quare? Quia pretium, quo nobis Salva-
tor gloriam acquisivit, calix fuit sui
Sanguinis in sua passione profusi, qui
idem est Sanguis, idemque calix, qui con-
secratur in Sacramento: & hoc solo cali-
ce in sacrificium Deo oblato, compensa-
ri potest gloria, quam nobis in beatitu-
dine largitur; quia est compensare & re-
tribuere gloriam, non tantum pretio
æquali, sed eodem quo fuit comparata.
Nunquid gloria calice Sanguinis Salva-
toris fuit comparata? Eiusdem itaque San-
guinis calice illam solvam, Deoque retri-
buam: ista enim retributio gratiarum
actionis, retributionem præmii adæ-
quare potest: *Quid retribuam Domino pro
omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salu-
tatis accipiam, & nomen Domini invocabo.*

Proinde (ad nostrum revertendo tex-
tum) David in spiritu raptus, & in cæ-
lum sublatus, gloriam Beatorum specu-
latus, claram ejusdem, quam vidit,
cognitionem conferens cum conceptu,
quem de eadem formant, qui non intuiti
de ea loquuntur; ex visione illa nihil
aliud intulit, neque consequentiam aliam
evicit, quam omnem hominem menda-
cem affirmare: *Ego dixi in excessu meo:
Omnis homo mendax.* Non absolute
quidem, & in quacunque alia materia;

sed in hac specificè, quando sermonem
faciunt de gloria. Dico, quando lo-
quuntur de gloria; in hoc quippe sensu
tantum textus Davidis verificatur; qui
absolute sumptus, pro ut vulgariter in-
telligitur, eadem in scripturâ magnam
involvit contradictionem. Apocal. cap.
14. inquit S. Joannes se multa milia vi-
disse hominum, in quorum ore nunquam
inventum fuerit mendacium: *In ore eo-
rum non est inventum mendacium.* Talis
fuit Nathanaël, de quo Christus dixit:
Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Joan. L
Talis fuit S. Joannes Baptista, de quo ca-
pit. 1. v. 47. *Ecce-
nia Ecclesia: Ne levi posses maculare vi-
tam crimine lingua.* Ex revera ad non men-
tiendum, non est necesse sanctum, suf-
ficere esse honoratum seu honorabilem;
nihil enim magis est indecorum, magis-
ve averfatur honoratus, quam menda-
cium & mentiri. Si igitur est de fide,
tot invenire nunquam mentitos, quo
pacto David omnes homines mendaces
affirmat: *Omnis homo mendax?* Davidis
assertum in sensu trito defendere volen-
tes ipsum neque de actu, neque de ha-
bitu mentiendi; sed de Naturæ corru-
ptela loqui dicunt. Verum si naturæ
corruptio sufficit, ut omnis homo men-
dax esse dicatur, ad dicendum similiter
sufficeret, omnem hominem esse furem, la-
tronem, adulterum: quod nullus un-
quam dixit, nec dicere potest. Hic nunc
patebit, quam proprius & verus sit sen-
sus, quo cum Theodoro, Davidis tex-
tum declaravimus, dicens, *Omnis homo
mendax,* non universaliter de omni loqui-
tur materia, sed de illâ tantum quam
actualiter in sua extasi viderat, quæ erat
Gloria: & de hac tantum & specificè dicit,
quod nullus de ea loquens non mentiat.

Enim

Enim verò supposito, quod David intulit, & de visâ à se Gloriâ hanc deduxit consequentiam: Ego similiter de isto ipsius asserto inferam deducamque consequentias. Dicisne, David, quod omnis homo de Gloria loquens mentiatur, quia minus dicit quàm est; Ergò & tu, qui es homo, locutus de Gloria, es mentitus? Concedo, inquit David: siquidem istud mentiri culpâ vacat. Porro si tu, qui omnium Prophetarum fuisti illuminatissimus, in hoc sensu es mentitus, nunquid etiam alios Prophetas, quando de eâ locuti fuerunt, mentitos fuisse dicemus? Etiam, inquit David, in sensu, quo ego illud dixi, quia tam pro me, quàm pro aliis illud affirmavi. Et si Prophetæ de Gloria loquendo sunt mentiti; de Evangelistis, quid sentiendum? In eodem sensu, quo David fuit locutus, idem dicit, quod sic: cui & ego subscribo: quod tamen ne quis Evangelistarum veracitati derogatorium aut inciriosum existimet; sed in laudem potius, gloriæque excellentiam insinuandam, dictum sibi persuadeat. State mecum, & propositionem hanc admirabilem solidissimis Theologiæ basibus imponemus.

Div.
Thom.
Quæst.
110.
art. 2.
Aristot.
Ethic.

Divus Thomas mendacium in suas dividens species Quæst. 110. art. 2. dicit ita cum Aristotele citato Ethicorum quarto. Ecce an non duo sint Philosophiæ Theologiæque Coryphæi: *Mendacium in duo dividitur; scilicet, in mendacium, quod transcendit veritatem in majus; & mendacium, quod deficit à veritate in minus.* Mendacium, inquit D. Thomas, in duas dividitur species; unam per excessum, alteram per defectum: Mendacium per excessum, est quod excedit veritatem dicendo plus; & mendacium

Pars IV.

per defectum, est quod derogat veritati, quia dicit minus. Divisio hæc (quæ adæquata est) in oppositione fundatur quam mendacium cum veritate habet: veritatis enim integritas consistit in dicendo quod est, & quomodo est: porro sicut dicere plus quam est, est mendacium per excessum, sic dicere minus, quam est, est mendacium per defectum. Et ab secundâ mendacii specie (quæ naturalis est & non moralis) nec Prophetæ, neque Evangelistæ de Gloria locuti, sese eximere potuerunt: non quod veritatem dicere, eamque optimo possibilibus patefacere noluerint modo: sed quod ipsa gloria verissimè tam sit magnifica & sublimis, omnemque humanum caput, linguæ facundiam in tantum transcendat, ut quantumcunque de essentia ipsius dixerint, semper tamen longè minus dicant.

§. III.

EXordiamur ab Evangelistis, primumque inter illos locum occupet S. Matthæus, in Evangelio hodierno iterum primus. S. Matthæus celeberrimam transfigurationis Domini nostri in monte Thabor historiam narrat, quo deductis secum tribus Apostolorum præcipuis, sibi que familiarioribus, Gloriosum se ostendit: Et quid Evangelista de hac gloria refert? Dicit: *Resplenduit facies ejus sicut Sol: Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Profectò si ostensa discipulis gloria non fuit alia, quàm quæ sic describitur, necesse non est ad eam intuendam cælum intrare; imò ne montem quidem conscendere: splendor velut ille Solis, & albedo instar nivis, in quâcunque valle invenitur, & ex quâcunque valle videtur. S. Joan-

Matth.
17. v. 2.

nes Chrysostomus splendorem corporum gloriosorum in cælis describens, inquit: quod tantum excedent fulgorem Solis, quantum hîc excedit lumen candelæ: *Erit lux, non qua nunc est, sed planè alia, qua hanc tanto superabit fulgore, quantum ista lumen lychni.* Et sicujuslibet corporis gloriosi fulgor, non solum in tantum Solis splendorem excedit, sed diversa prout, alteriusque speciei existit: *Non qua nunc est, sed planè alia;* Glorificati Corporis Christi infinitè majore præ omnibus Beatis irradiante fulgore; quo pacto inquit Evangelista, quod Solis instar resplenduerit; S. Theresia, cui Christus iteratis vicibus easdem montis Thabor delicias splendoresque exhibuit, splendorem illum albedinemque illam ab omni eo, quod hic sub oculos scientiamque seu notitiam cadit, tam diversa fuisse asserit, ut nix sibi nigra & Sol obscurus, oculisque & aspectu indignus sibi videretur. Ipsi tres Apostoli, eodem in casu magnum sunt discrimen experti: Transfigurati quippe Domini conspectu, tali stupore hæserè attoniti, prout S. Marcus notavit: *Non enim sciebat, quid diceret; erant enim timore exterriti.* Si igitur in hominibus Solem nivemque videre assueris, tam diversos visio ista causavit effectus; splendor ille & albedo quam videbant, à Sole & nive multum differebant. Denique SS. Joannes Damascenus, Epiphanius, Gregorius Nazianzenus, Augustinus, aliique PP. splendorem istum & albedinem istam, non tantum emanasse dicunt de glorioso Corpore Christi, neque tantum de anima ipsius semper beatâ, sed de ipsa Verbi divinitate, utrique humanitatis parti hypostaticè unita, de quâ

velut scaturigine principioque fontali in faciem vestimenta que Christi admirabiles isti sese diffundebant effectus, in argumentum, sensibilemque quasi probationem, hominem illum sic visum simul esse Deum, quod mox subsecuta vox Patris protestata fuit: *Hic est Filius meus dilectus.* Verbum divinum in Scripturis dicitur: *Splendor gloria, & figura substantia Patris.* Similiter vocatur Candor: *Candor est enim lucis aterna;* & ab hoc splendore divino, faciei splendor, & ad hoc Candore similiter divino vestimentorum albedo in Christo transfigurato promanavit.

Si igitur comparatio Solis & nivis cuicunque Beato & glorioso corpori applicata, injuria potius est quam similitudo; si splendor candorque faciei vestimentorumque Christi gloriam infinitam pulchritudinem & ornatum celestis Curie excedebant, & si isti duo reflexus gloriæque ostenta, in ejusdem gloriæ Domino divina potius erant, quam supernaturalia; nec non in luce & candore divinitatis radii exprimebantur: quo pacto, ait Evangelista, faciei splendorem fuisse velut Solis: *Resplenduit facies ejus sicut Sol;* vestimentorumque candorem instar nivis: *Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Hinc nunc clarè elucescit, quam veraciter David dixerit: *Omnis homo mendax.* Neminem excipiens, quamvis sit Evangelista. In aliis omnibus materiis Evangelistarum veracitas tam adæquata, quam infallibilis existit; verum ubi sermo sit de gloria, non ob Historici defectum, sed ejusdem gloriæ excessum, tam imperfecti sunt colores, quibus eam depingunt, tamque inæquales similitudines, quibus eam describunt, ut non ex-

pri-

primant eam, sicuti est, sed sicuti non est. Declarant multum modico; majus exag-
gerant minore: Explicant quod vocant
simile, per hoc quod simili caret. Denique
sic veritates narrant Gloriæ; ut semper
inter terminos & divisionem maneat
mendacii. Nunquid D. Thomas men-
dacium ob defectum definit, esse, dicere
minus, quàm quod est: *Mendacium, quod
deficit à veritate in minus*; Istud igitur
ipsis etiam Evangelistis accidit, quando
de gloria loquuntur.

§. IV.

IN Curru Ezechielis, gloriæ Dei voca-
to, facies hominis S. Matthæum, facies
aquilæ S. Joannem denotabat. Age-
dum nunc videre libeat, utrum Evange-
lista S. Joannes, velut acutissimi visus
aquila, plus dicendo assequatur, quàm
S. Matthæus. Apocalypseos suæ Cap. 21.
& 22. inquit S. Joannes, quod trium-
phantem Gloriæ civitatem descendere de
cælo viderit, veluti sponsam in nuptia-
rum die exornatam: *Vidi Civitatem
Jerusalem novam descendentem de calo,
à Deo paratam, sicut sponsam ornatam
viro suo.* Descriptionemque Civitatis,
sicut Deus fabricam mundi exorsus à
luce, inquit: quod claritas Dei illam
illuminaret, quæ similis esset lapidi pre-
tioso, simili Jaspidi, qui Jaspis similis
esset Crytallo: *Habente claritatem Dei,
& lumen ejus simile lapidi pretioso, tan-
quam lapidi Jaspidis, sicut Crytallum.*
Jaspis, de quo hîc loquitur S. Joannes,
non est lapis ille grossus & vulgaris, quem
nos ita vocamus; sed alius tantum illi
similis imitatione & repræsentatione
colorum, quem Græci Esfingites appel-

larunt. De hoc lapide scribit Sue-
tonius, quod ambulatorium sibi ex eo
construxerit Domitianus, qui S. Joan-
nem in Insulam Pathmos proscripsit:
& Plinius adjungit, paulò ante dete-
ctum fuisse in Capadocia, tempore Ne-
ronis, qui ejusdem lapidis laminis in-
teriora templi Fortunæ vestierat. Porro
talem ipsius fuisse splendorem natura-
lem, ut januis fenestrisque Templi soli
clausis, istæ laminæ lucem conservârent
diei.

Pergit Evangelista suam Gloriæ descri-
bere civitatem; cujus muros altissimos
& fortissimos extructos fuisse dicit in
quadro, & eodem ex lapide omnes. An-
gelus quispiam eos arundine aureâ men-
sus, invenit quod à quolibet latere sta-
dia haberent duodecim millia, quæ mil-
liarium nostrorum quadraginta quatuor
conficiunt; ut & numerus sit quadratus,
in omnibus significans firmitatem. Ci-
vitatatis hujus muri duodecim habebant
portas, quæ nunquam clauderantur:
quia à regione illa nox exulabat. Por-
rò duodecim harum portarum tres respi-
ciebant versùs Orientem, tres versùs Oc-
cidentem, tres versùs Septentrionem, &
tres versùs Meridiem: in signum quod
omnibus mundi plagis, & cujuscunque
demum Nationis hominibus cælum pa-
teret. Portæ ejusdem erant structuræ,
ejusdemque magnitudinis, altitudini
magnificentiaque murorum adæquatæ,
& singulæ ex singulis margaritis: *Et
singula porta ex singulis erant margaritis.*
Si in antiquo Pantheon, quod omnium
Deorum erat templum, & proinde
cæli figura, hodieum adhuc, tanquam
mirabile quiddam Porta ostenditur ex
marmoris fragmine; quàm obstupescen-

Apoc.
21. v. 2.

Ibidem
v. 11.

21. v. 12.

de forent illæ longè majores ipso templo, ex una fabricatæ margarita? Duodecim hisce portis, totidem alia respondebant fundamenta, totam sustentantia Civitatem, quorum quodlibet non ex eodem, sed ex variis, & tam pretiosis, quàm diversis lapidibus erat elaboratum. Fundamentum primum, inquit S. Joannes, erat Jaspis; secundum Saphirus; tertium Calcedonius; quartum Smaragdus; quintum Sardonyx; sextum Sardius; septimum Chrysolitus; octavum Berillus; nonum Topacius; decimum Chrysoprasus; undecimum Hyacinthus; duodecimum Amethystus. Et hoc numero & ordine insculpta sibi habebant & incisa nomina duodecim Apostolorum: in sola etenim Fide & doctrina Apostolorum fundata, secunda esse potest spes, in gloriam intrandi.

Verum enim verò, si tam splendida & pretiosa Civitatis illius fuere exteriora; quale de interioribus erit judicium? Totam Civitatem in omni sua amplitudine, omnia ipsius ædificia, & palatia (quæ omnia sunt regia) omnia ejusdem foræ, & plateas, inquit S. Joannes Evangelista, fuisse ex auro puro & solido; & non ex auro grosso, velut nostro, sed ex diaphano & transparente, velut vitro: *Ipsa*
 vero civitas aurum mundum, simile vitro
 mundo: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Ita
 ut Civitas Gloriæ in pavimento, in
 parietibus, in tricliniis & conclavibus
 interioribus non esset nisi speculum
 aureum: omnes enim perpetuò vident
 seipsos, vident omnes & omnia. Nihil ibi
 absconditur, quia ibi non est vitium:
 nihil ibi tegitur, omnia enim oculis sunt
 exposita: nihil ibi displicens dissimulatur,

Ibidem
 v. 18.
 & 21.

quia omnia jucunda sunt & grata: & quoniam omnia sunt amor, omnia communicantur. Aliâ adhuc excellentiâ gaudet Civitas illa beata, quâ si careret, civitas gloriæ non esset. Veniens Romam florente adhuc opulentia gloriæque ipsius statu Legatus quidam Epirotarum Regis Pyrrhi, sat mirari nequibat, quod potentia & ars in illo divinarum, deliciarumque emporio conjunxerat. Rogatus verò à Romanis: num quid in civitate reprehensione dignum inveniret? Respondit: omninò, invenio. Et quidnam? Inquiunt. Respondit: quod Romæ quis moritur. Aliter, inquit S. Joannes, se res habet in hac opulentissima & splendidissima Civitate, quam vobis descripsi: *Mors ultra non erit, neque luctus, neque*
clamor, neque dolor erit ultra. Quia de
 throno Regis supremi, fluvius exit crystallinus, totam irrigans Civitatem, cujus
 ripa arboribus sunt constatæ, arboresque
 fructibus sunt gravidæ, & quidem melioribus, quam fructus fuerunt arboris
 vitæ, qui non solum immortales, verum
 æternos facient homines: *Fluvium aqua*
viva splendidum tanquam Crystallum,
procedentem de sede Dei, & Agni. In
medio platea ejus, & ex utraque parte
fluminis lignum Vitæ.

Ibidem
 v. 4.

Apoc.
 22. v. 1.
 & 2.

§. V.

Hæc est, Auditores, Gloriæ Civitas, à S. Joanne Evangelista descripta: & sufficeret talem esse, qualis describitur, ad nostra promerenda & excitanda desideria, & ut plus faceremus, quàm facimus ad vivendum in ea. Verum, jam dicta cum distinctione veniunt intelligenda. Evangelista dicendo, in beata illa Patria non esse mortem, neque dolorem, neque tristitiam, neque gemitum,

tum, neque accidentium aliorum quippiam, quæ in hac lachrymarum valle, molestam & tædiosam reddunt vitam, est ipsa veritas, intellecta ut sonat, quod omni dubio vacat. Verum istud non est dicere quid in cælo sit, sed quid non sit: non est mors, non sunt dolores, non sunt ærumnæ. Reliqua, quæ ad gloriam & splendorem & divitias Civitatis ejusdem pertinent, uti aurum, gemmæ, adamantes, omnisque alius lapidum pretiosorum, è quibus muri constructi sunt, apparatus, & quicquid illis comprehenditur & circumdatur, dubium tantum movent. Nec sine ratione. Doctorum quidem aliqui illa in cælo dari probabile putant: reliqui verò absolute id negant, & meâ opinione, evidenter: Ipsi vestri oculi, & conceptus vestri & cogitationes probationem mihi evincunt. Interrogo: nunquid vidistis jam aurum, nunquid vidistis margaritas, adamantes, omnesque alios lapides pretiosos, ex quibus S. Joannes Civitatem Gloriæ construit? Sic. Ergo certum est, ex auro isto, lapidibusque istis civitatem Gloriæ non esse constructam. Quare? Quia S. Paulus, qui in cælum raptus, vidit quicquid ibidem est, nunquam visa affirmat, quæ Deus ad beatitudinem electis præparavit: *Oculus*

1. Cor.

2. v. 9.

non vidit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum. Ex eodem igitur casu, quo nos aurum istud, istosque lapides videmus, evidenter sequitur, non materialia illa esse, ex quibus Civitas, seu Gloriæ Curia constructa est. Dices fors quispiam: quamvis vidimus aurum lapidesque pretiosos; aut nunquam civitatem aliquam, immò nec domum quidem unam ex auro hoc & lapidibus pretiosis constructam, vidimus, hæc vero Civitas à S. Joanne

descripta, non solum qualiscunque, sed quadringenta milliaria in quadro continens est Civitas. Optima instantia: sed ego interrogationem iterò. Imaginationem vestram convenio. Nunquid in ea concipere & fabricare potestis tantam civitatem, totam ex auro, adamantibus, margaritisque exstructam? Non est dubium, quin, quamvis scientia architectonicâ non simus pares Vitruvio, illam concipere, ideamque formare possimus: immò pro cujuscunque beneplacito. Civitas ergo gloriæ non est sicut eam S. Joannes describit: Idem enim S. Paulus inquit, quod quæ ibidem nobis Deus præparavit, non solum oculi nunquam viderint, sed nec cogitatio assequi, nec sub imaginationem cadere possit: *Ocu-* Ibidem.

lus non vidit, nec in cor hominis ascendit.

Quæ si ita se habent veritate ineffabili, & irrefragabili, quo pacto Evangelista S. Joannes Civitatem cælestem totam ex auro lapidibusque pretiosis constantem & constructam describit?

Intentum illud dilecti Discipuli Christi, eo, quod cuidem famosissimi & antiquissimi pictoris Zeuxis Discipulo accidit, explicabo. Mandavit illi Magister, ut pro tyrocini sui specimine & proba, Deam Venerem sibi eâ formæ elegantia & pulchritudine depingeret, quam artis ipsius peritiâ assequi posset. Fecit id Discipulus, multorumque dierum seriâ applicatione & studio, nocturnumque non paucarum lucubrationibus impensis magistro suo quadrum exhibuit. Videbatur in eo Dea tota exornata & ditata margaritis, quæ naturæ potius furto ablata, quàm arte imitata videbantur: in digitis annui adamantini, in brachiis armillæ ex Sardonyche, circumdabat col-

lum ex magnis unionibus confectum monile, Vertex smaragdina ornabatur Coronâ, aures copiosis micabant margaritis, pectus pretioso refulgebat lapide figuram referente Cupidinis, rosâ Hyacinthinâ circumdato; sandalia omni lapidum genere distincta; togæ auro intertextæ, funeque saphyrino circumcinctæ. Ista erat forma Quadri, & in eo totum ingenium apparebat Discipuli: applausus expectabatur Magistri. Quid verò

Zeuxis.

Zeuxem dixisse putatis? *Fecisti divitem, quia non potuisti facere pulchram.* Idem mihi de auro, margaritis, lapidibusque pretiosis, quibus S. Joannes Gloriæ Civitatem descripsit, est iudicium. Evangelista sacer, dirissima est civitas, quam nobis depinxisti: Sed fecisti eam tam divitem, quia non potuisti facere pulchram. Pulchritudo quam visuram se nostra Fides sperat in cælo, non est velut ista, quâ solum exaltari potest cupiditas terræ. Advertisti sanè hoc ipsum, tu Aquila divina, in excusationem assumendo, quod descripta à te Civitas è cælo descenderit in terram: *Civitatem Jerusalem descendentem de cælo.* Aurum, adamantes, margaritæ, & uniones, omnia sunt terra, & de terra: quomodo igitur fulgidum, speciosum, & pretiosum terræ, nos veraciter de supernaturali & inestimabili Gloriæ informare posset? Verum est, S. Joannem in concepta à se idea tantum imaginatum sibi fuisse, quantum sub imaginationem cadere poterat; & in facta à se descriptione dixisse, quantum dici poterat: Verum quia ea, quæ sunt Gloriæ tantum ab omnibus visibilibus sunt diversa, & ab omni imaginabili adeo sublimata, quanto plus, & quantumcunque de iis dicatur,

semper dicitur minus. Et quoniam dicere minus, in Aristotelis Philosophia, & D. Thomæ Theologia, species est mendacii, nemo mirari debet, quod in sensu, quo loquor, etiam Evangelistarum maximus suâ visione, hanc gloriosam incurrere videatur censuram, quam David similiter raptus in sua extasi cunctis de Gloria loquentibus intulit: *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.*

§. VI.

AB Evangelistis transeamus ad Prophetas. Maximus omnium Isaias, in hoc puncto præ cæteris singularis, quia Deum in Gloriæ throno residentem vidit, loquitur ita: *A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, quæ præparasti expectantibus Te;* q. d. Quæ nos expectant, quæque Deus nobis præparavit in gloria, tam sunt sublimia & alta, tantumque omnia quæ cognoscuntur in terris transcendunt, ut nunquam ad aures auditumque hominum pervenerint. Quod ea, quæ sunt Gloriæ, magnitudine suâ excedant omnia, quæ unquam mortalis conspexit oculus, quæque imaginari quis potest, jam demonstravimus; verum quod etiam majora sint omnibus, quæ aures unquam perceperunt, non æquè facile persuasum mihi videtur. Quid est, aut esse potest, quod aures non perceperunt? Audièrunt omnia Historicorum scripta; audièrunt Poëtarum fabulas & figmenta; audièrunt Philosophorum speculationes & asserta; audièrunt quicquid divulgavit, publicavit, & exaggeravit fama; audièrunt quicquid sub sacratissimo sigillo detexit, & non subtrivit silentium. Sed non hic consistit difficultas. In quonam igitur? Consistit in eo, quod aures audièrunt omnia Prophetarum vaticinia, & omnia sacris

Apoc.

21. v. 2.

Sacris Literis contenta. In hunc igitur modum argumentor: Certum est, Prophetas aliosque Scriptoris factos sæpè loqui de Gloria, & iis, quæ Deus in beatitudinis præmium promisit & præparavit in cælo servientibus sibi in hac vita. Similiterque certum est, omnia, quæ in Prophetis, aliisque Libris Sacris conscripta continentur, nos legere & audire. Ergò si sacræ Scripturæ dicunt hoc, quod Deus nobis præparavit in gloria, & nos audimus omnia, quæ Scripturæ loquuntur, quo pacto asserit Isaias, neminem audivisse, quod Deus nobis in Gloria præparavit? *A sæculo non audiérunt, quæ præparásti expectantibus Te.*

Fortissimi hujus argumenti solutio, omnium quæ dicimus evidentissima est probatio. Prophetiæ, aliæque Scripturæ loquuntur de Gloria: nos audimus omnia, quæ dicunt Prophetæ, & Scripturæ, & nihilominus nihil audimus de gloria: quantumcunque enim Prophetæ & Scripturæ de Gloria dixerint, nunquam eo pertingent ut plenè dicant, quid in ea sit. Proinde quia illi dicendo non dicunt, nos audiendo non audimus: *A sæculo non audiérunt.* Adhuc ampliùs: Si nemo audivit quid sit gloria; sequitur, nec Prophetas de ea locutos id audivisse. Mirabilis consequentia, sed vera & sic est. Hi Prophetæ alios audiérunt Prophetas, & quilibet seipsum; verùm nec omnes audiendo omnes, nec quilibet audiendo semetipsum, audiérunt quid gloria esset; quia quantumcunque elevatus fuerit Prophetarum spiritus, & quantumcunque sublimis illorum sit stylus, & quantumcunque humanum transcendat illorum eloquentia: loquentes de Gloria, vel non dicunt quod est, vel dicunt quod non

est. Figuras & imagines dicunt, loquuntur comparationes, allegant similitudines, omnes verò istæ comparationes sunt tam inæquales; omnes istæ similitudines, tam sunt discrepantes, omnesque istæ imagines tam parum sunt similes, ut in comparationibus gloria evadat contemptibilis; in similitudinibus obscura, & in imaginibus deformis. Si minus, videamus audiamusque quid iidem dixerint Prophetæ.

Isaias exordiri nos jubet ab origine mundi: *A sæculo non audiérunt.* Si ita, quibusnam figuris ab origine mundi, Moyse & Prophetæ gloriam nobis repræsentârunt? Prima fuit Paradisus terrestris, & consequenter Tabernaculum Fœderis & Arca Testamenti, Manna, Terra Promissionis, Civitas Jerusalem, Templum Salomonis. Quam vero hæc quantacunque artis & naturæ miracula similitudinem habent cum cælesti Gloria? In Paradisum terrestrem intravit serpens & peccatum; & prima Gloriæ prærogativa est securitas Gratiæ, in qua omnes ibi vivunt confirmati. In Tabernaculo Moyse Arca Testamenti cum filiis Israël peregrinata fuit per desertum; in cælo, Deus & Beati in suo commorantur habitaculo, sicut in propria patria. Manna, quamvis omnes & singulos in se contineret sapor, de die in diem alterum non durabat, sed corrumpebatur; & gloria non tantum perpetua est & incorruptibilis in se, sed & corpora nostra carnea incorruptibilia & immortalia redder. Terra promissionis hyperbolicè lacte & melle manare dicebatur; quæ verò lactis cum deliciis cælestibus & mellis cum Gloriæ dulcedine comparatio? Civitas Jerusalem dicta fuit Civitas Pacis; & quoties eadem oppugnati, obsideri bellisque

que destrui visa fuit? In cælo tantum pax est secunda, ab intus enim discordia exultat, & deforis hostes illi non appropiant. In templo Salomonis Sancta Sanctorum oppanso tegebantur velo, ubi Deus invisibilis & occultus per oracula loquebatur; & quo non nisi semel in anno Sacerdoti summo introire licebat: at in Gloria Deus omnibus manifestum sese ad videndum & fruendum exhibet, nec uno tantum die vel anno (quod sufficeret) sed per omnem æternitatem nullatenus interruptam, sed sine limite continuam, in qua nec diebus, nec annis locus est.

Quid ultra inquit Prophetæ? Cælum semper currentem deliciarum torrentem appellant: *Torrente voluptatis tua potabis eos.* Verum si totus Oceanus cælestium immensitati deliciarum comparatus nimis est exiguus, quid erit torrentis? Et deliciæ hæc permanentes sunt & æternæ, neque unquam variabiles, sed semper eadem, quoniam modo torrentes esse possunt & currentes? Cælestem gloriam perpetuum convivium ex optimorum exquisitissimorumque ciborum medullis instructum asserunt: *Faciet Dominus in monte hoc convivium pinguium, pinguium medullarum.* Sed convivia inchoantur à fame, continuantur cum gaudio, finiuntur cum fastidio: è contrario Gloria perpetuo desiderium exsariat, & desiderium sui semper excitat; à qua fames abest, hæc enim cruciat; nec fastidio locus est, hoc enim fatigat: neque gaudium unquam cessat, quia sine caret. Regnum esse asseverant, quod qui intrant, Coronam de manu Dei accipiunt: *Accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini.* Verum

Regnum ex Rege componitur & subditis; & in Gloria non sunt subditi: subiunguntur tantum Deo voluntariè, cum illo regnantes; & hæc amorosa subjectio, sceptrum est libertatis, arbitriique corona. Nuptialem dicunt esse diem, cum vinculo indissolubili: *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Quis verò amor est in nuptiis, qui non paucos inter dies languescat aut immutetur? Spe accenditur, novitate exsatiatur, & ipso usu imminuitur. Denique gaudium lætitiæque Gloriæ similem fore adstruunt illi messorum, quando laborum suorum fructum colligunt; vel illi victoriosorum militum, quando cæcorum hostium spolia dividunt: *Latabuntur coram te, sicut qui latantur in melle: sicut exultant victores, captâ prædâ, quando dividunt spolia.* Quænam verò vilissimarum harum, omniumque aliarum comparationum proportio, ut illis cælestem Beatitudinem & gloriam metiamur & æstimemus? Adinventæ videntur ad ipsam gloriæ magnificentiam potius deprimendam, ad splendorem ipsius obscurandum, ad pulchritudinem ipsius deformandum; quàm vel umbram illius, quod ibi est, nobis repræsentandam.

Prophetis cum cælo empyreo nobis invisibili evenit idem, quod Mathematicis & Astrologis cum hoc cælo inferiore, quo visus noster pertingit. Viderunt Mathematici istum Astorum labyrinthum, quibus tota cælestis sphaera sine ordine apparet confusa, tam differens magnitudine, quàm motu varia, & numero infinita: & ad concludendum, & statuendum quid cærum, in confusione tanta, quid fecere? Ipsum partiti sunt cælum, & in toto illo ingentem finxere figurarum multitudinem, quarum aliquæ natu-

Osee. 2.
v. 19.

Isai. 9.
v. 3.

Isai. 25.
v. 6.

Sap. 5.
v. 17.

naturales, aliæ fabulosæ sunt. Hic unum effinxerunt taurum, ibi leonem; illic serpentem: hic cervum, ibi cygnum, alibi aquilam; ex una parte Herculem, ex altera Orionem; alibi Medusam, Berenicem & Andromedem: Caballum Pegasus alatum & volentem, fluvium Eridanum gyrentem, Argonautam navigantem, aliquem Delphinum, aliquam Libram, unum Currum: Scorpionem, Centaurum, Hydram, Capricornum, aliasque chimæras istis similes, tam aspectu quàm nomine horridas. Ergone in cælo ista sunt animalia, ista figmenta, ista monstra? Nequaquam, omnia pulchra & splendida sunt astra. Mathematicis autem opus fuit ista in cælo fingere mendacia, & formare figmenta, ut hisce mediantibus sese intelligerent, & mundum, quodam docerent modo veritatem illius, quod in cælo transit.

Condonate mihi, Prophetæ sacri, comparationem, acceptamque habetote oraculorum vestrorum reverentiam, quod nec nomine, nec copiâ utar, quam mihi fecit vestrum unus, omnium illuminatissimus. In cælo non sunt messores, nec messes, nec milites, nec spolia: in cælo non sunt convivia, neque nuptiæ, neque torrentium inundationes: In cælo non sunt Jerusalem, neque tabernacula, neque Paradisi terrestres, neque promissiones terræ; Terra sunt hæc omnia, & terrena: sed vos velut Mathematici cæli empyrei, omnes ibidem posuistis istas figuras cum tam exigua similitudine & proportionem, sicut cum necessaria improprietate, ad nostram mediantibus illis instruendam ruditatem, & ex grossorum illorum gaudiorum consideratione nostram excitandam fidem, &

Pars IV.

conjecturaliter concipiendum ea, quæ non assequimur. Neque argumentum aliquod dari poterat, vel experimentum, quod demonstraret sublimem de rebus gloriæ faciendum conceptum: cum vestri ipsi intellectus, etiam supernaturaliter elevati, nec conceptus, nec verba ad declarandam earum magnificentiam sufficientia habeant.

§. VII.

QUOD si ipsi de gloria loquentes Prophetæ, tantò minus dicunt eo quòd illa est, vel verè hoc, quòd non est: quid nos Prædicatores, in materia omnem mortalem capacitatem excedente dicere possumus? Hinc etiam vel maxime eam exaggerando semper mentimur. Solus S. Paulus de gloria prædicare potuisset; erat enim Prædicator suis eam oculis contemplatus: Verùm, quid eâ visâ ipse dixerit audiamus: *Raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Ego, inquit S. Paulus (in tertia persona de se loquens) raptus fui in cælum, ibique vidi quæ Deus suis præparavit electis; sunt verò talia, quæ mihi dicere non licet Ly, *mihi non licet*, considero. Quidnam, quæso, licitum magis, iustum magis & sanctum, utile magis & necessarium, quàm de cælesti gloria loqui, & quidem illi, qui ipsam viderat? Dives epulo vel maxime salutari timore concutiendos putabat suos fratres ex prædicatione Lazari, quippe qui pœnas vidisset inferni: nec dubium relinquitur, quin majus adhuc in nobis desiderium excitaret prædicatione S. Pauli cælestem gloriam oculis contemplati. Si igitur istam utilis efficaxque erat prædicatione pro salute animarum, quæ sic cæli vivunt oblitz;

P

quarè

2. Cor.
12. v. 4.

quarè S. Paulus à prædicatione & divulgatione gloriæ sese excusat, non esse licitum obtinendo: *Non licet.*

Dantur casus, in quibus multa prohibita dispensativè licitè fieri permittuntur; mendacium verò, etiam in re levi, ex natura sua tam intrinsecè est malum, ut nullo casu mentiri sit licitum. Et quoniam mentiri, etiam ad salvandas animas est illicitum, ea verò, quæ gloriæ sunt sine mendacio dici nequeunt: hinc S. Paulus, in omni rigore verbi, in excusationem sui allegavit non licere: *Non licet homini loqui*; proindè reductis in gloriæ materia vel metiendi vel tacendi terminis, elegit tanquam consultius tacere, quia illicitum erat mentiri. Enim verò, si S. Paulo licitum non fuit de gloria loqui cum hoc defectu; nunquid etiam Prophetis similiter & Evangelistis licitum non fuit de ea loqui? Omnino: quia ipsi non viderant, S. Paulus eam viderat. S. Paulus, velut testis ocularis, quicquid vidisset, dicere tenebatur, ne gloriæ fidei, aut famæ derogaret: reliqui, qui non viderant, de magnitudine ipsius pronunciare non tenebantur, nisi quod poterant, & modo quo poterant, quod etiam fecerunt. Et quamvis multò minus de gloria asseruerint, quàm illa est & meretur, non tamen ex hoc reatum incurrerunt; David enim omnes mendaces protestando, de mendacio materiali fuit locutus, quod & licitum est, & culpâ vacat: immò in casu isto laude dignum est, ipsamque gloriam magnificentiorē reddit. Ratio discriminis est, quia definitione S. Augustini: *Mentiri est contrà mentem ire*; Id est, formaliter culpabiliterque mentiri, est contrà, quod homo mente intelligit, loqui. Alii scriptores sacri de

gloria sermocinati, quod intelligebant & quod poterant, de gloria sunt locuti: & S. Paulus, quamvis dixisset, quod poterat, semper contrà hoc, quod intelligebat, loqui debuisset, velut homo, qui gloriam viderat; proindè non erat illi licitum: *Non licet homini loqui.*

Hoc pacto maximus mundi Prædicator contigit; cunctisque Prædicatoribus Ecclesia hac die silentium similiter imponere posset, tacere enim semper est licitum. Maluit tamen nos dicere (vel mentiri) modicum illud, quod possumus de ea, quàm planè totaliterque silentio transire gloriæ magnificentias: maxima enim excellentia ipsius est, de illa loqui non posse sine mendacio.

Porrò si fortè quid Criticus ad assertum hoc & assumptum obstupuerit; sciat velim, quod quandoque uti mendacio ad veritatem persuadendam, non solùm non ostendat leges sanæ & veræ Rhetoricæ; sed ex majoribus sit excellentiis ejusdem energix. Seneca loquens de tam usitata Hyperbole, iis omnibus, qui de rebus magnis disserunt, dicit: *In hoc omnis Hyperbole extenditur, ut ad verum mendacio veniat*; q. d. Finis, quarè Hyperbole in tantum terminos illius quod persuadere nititur excedit, est ut mediante mendacio ad veritatem perveniat: plus dicit quàm est, ut credatur hoc, quod est: *Nunquam tantum sperat hyperbole, quantum audet*; id est, non est tam præsumptuosa hyperbole, ut tantum speret ab audiente, quantum illa audet affirmare: *Sed incredibilia affirmat, ut ad credibilia perveniat*; id est, sed affirmat, quod est incredibile, ut credatur totum, quod credi potest. Hoc exemplo finis fundamentumque discursus mei intelligitur.

Sry-

Senec.
Lib. 7.
de be-
nef.
c. 23.

Ibid.

Stylum secutus sum hyperbolicum præposterè. Datur hyperbole per excessum, datur etiam hyperbole per defectum, & utraque mendacio nritur, ut ad veritatem perveniat: *Ut ad verum mendacio veniat.* Hyperbole per excessum, multa affirmat, quæ credi non debent, ut credatur quod est: Hyperbole per defectum, minus dicit quàm dici potest, ut credatur, quod hoc erit. Quid erit gloria cælestis, ex discursu meo efficaciter colligitur.

Enim verò sola consideratio hujus, quid erit, sufficeret, ut quotquot fidem habemus, animo super omnia terrena elevato, contemptim ea tractemus, quod finis exigit sublimissimus, ad quem conditi sumus. Si omnia, quæ diximus; si omnia, quæ dixerunt omnes; si omnia, quæ scripserunt omnes; si denique omnia, quæ imaginati sunt omnes, ad gloriam collata, mendacii nomen & notam merentur, veritas, quid erit? Quæ videntur sunt mendacia attestante Spiritu S. *Visa mendacia;* & talia sunt cæli hujus inferioris apparentiæ, quas videmus, seu videre nos putamus. Vulgus se cælum intruere putat, & decipitur; quia visus noster eo usque non pertingit. Quod cælum vocamus, mendacium est cæruleum: & quod iridem seu arcum appellamus cælestem, alium est mendacium trium colorum: & si mendacia de cælo, tam sunt speciosa in terra, quales erunt veritates cæli de cælo: *Cælum cali Domino?* S. Bernardus, absque eo, quod tam altè ascenderet, pro ænigmate sumpsit citharam, cum hac epigraphe: *Quid erit in calo?* Si in exilio tam suavis datur harmonia, quid erit in Patria? Verum longè melius noster David, viso jam in Patria,

non quod erit, non conjecturaliter, sed quod est realiter, *Ænigmate mutato,* citharæ suæ confudit chordas: & quid dixit? Quod totum hoc, quantumcunque demùm in ea cantarat, & quantumcunque narrant & cantant omnes, qui loquuntur de gloria, mendacium sit: *Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax.*

§. VIII.

Agedum Auditores, brevem adhuc præbere attentionem: Itaque supposito, quicquid dictum est, dicitur, & dici potest de gloria, quæ nos expectat in cælo, esse tantò minus, tam modicum, ac tam nihil, ut sine exaggeratione dici possit mendacium: quidnam aut faciendum, aut factu possibile restat, ad sciendum Quid, aut Quale Quid sit gloria? Non nisi unum suppetit, & suppetere potest medium, sed illud certum valdè, & proportionatum. Et quod illud? Cælum intrare, & videre eam. Interrogabant quandoque Christum duo, scholam ipsius frequentare desiderantes, ubinam habitaret: *Rabbi ubi habitas?* Joan. 1. v. 38. Et Christus non habens domicilium in terra sed in cælo (unde nunquam exiit, etiam quando in mundum venit) quid respondit? *Venite, & videte;* venite & videbitis. Et nisi irent & viderent, hoc scire nequibant? Non. Præclare Alcuinus, & Beda: *Ideo non dixit, ubi habitaret, sed illos, at venirent, & viderent, invitavit; quia habitatio, id est, gloria Christi, videri quidem potest, verbis explicari non potest.* Non dixit Christus, ubi habitaret, id scire volentibus, sed tantum, ut venirent, & viderent, respondit: *Venite, & videte;* Habitaculum enim Christi, est gloria; & quid aut quale sit gloria, videri

deri solum, ast dici non potest: *Videri potest, explicari non potest.* Istud respondit Christus, istud & ego dico; & istud solummodo Prædicatores super hocce assumptio dicere possunt: omnibus conrendamus viribus intrare cælum, ibique videbimus, quid sit gloria: *Venite, & videte*; venite, & videbitis. Et ubi adjuvante nos gratiâ Dei venerimus in cælum, & viderimus verè, quid sit gloria, tunc pariter videbimus & cognoscemus quàm modicam verisimilitudinem habeat, quantumcunque hîc dicitur & auditur.

Regina Saba Regiam Palatiumque Salomonis ingressa, non solum admirata fuit, quæ mox oculis occurrebant; verum sacro attestante textu, præ stupore animo defecit: *non habebat ultra spiritum*; unde in hæc prorupit verba: *Non credidam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis, & probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audivi. Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper.* Ego, Regum sapientissime Salomon, in terra mea (inquit Regina) multa de tua audiveram sapientia, de tua magnificentia, de tua Regia & aula, quibus fidem non habebam, eò quòd incredibilia mihi viderentur; Verum postquàm veni, eaque oculis contueor, cognovi & probavi, quod ne medietas quidem, omnium quæ sunt, mihi fuerit relata. Beati servi tui, beati aulici tui, quibus fors tam fausta obrigit, ut tuâ semper præsentia fruuntur. Non plus dicere potuisse videtur, si cum Deo locuta fuisset in gloria. Porro si magnificentiam aulae Regiæque Salomonis credere nec capere potuit Regina tam prudens, nisi

postquàm venit & vidit: *Donec ipsa veni, & vidi*; & si omne id quod audierat in Regno suo, ne medietatem quidem attingebat illius, quod nunc oculis intuebatur; quam, quæso, proportionem seu similitudinem habere potest modicum illud, vel nihil, quod hîc dicimus & audimus, cum multâ, infinitâ immensâque gloriâ, quam ibi vident, qui eâ gaudent? Ideò Dominus & Author illius nobis dicit: *Venite, & videte.*

Ast malum miserumque est, quod omnes videre appetant, pauci verò venire velint. Omnes videre, gloriâque gaudere appetunt, rari verò venire volunt, Christumque sequi eâ viâ, quam ille nos docere venit, ut ad eam perveniremus. Si magister divinus terminis mutatis, sicut dixit: *Venite, & videte*, dixisset: *Videte, & venite*; si fuisset possibile & congruum, prius nobis dari gloriæ visionem, & postmodum eandem consequendi media præscribi: quàm certum est, necessarium non fore, ut Deus nos vocaret, vel rogaret, verum nos ipsos immensâ illâ pulchritudine, incomprehensibilique felicitate raptos & captos, non solum pronâ voluntate & desiderio, sed vi & impetu perruptis omnibus difficultatibus, vitæque discriminibus, ipsa etiam vita, imò mille vitis expositis ad tantum obtinendum bonum festinatuos. Verum quodnam tunc Fidei meritum esset, quodnam Spei præmium, & quæ Charitatis coactæ & non liberæ excellentia? Pro majore bono ejusdem boni, & pro majore ejusdem gloriæ augmento, Deus à nobis primò exigit passus, & postea nobis promittit visionem: *Venite, & videte.*

Revera, quamvis via cæli, illiusque Promontorii Bonæ Spei majores involve-

ret difficultates, omnes sine visionis testimonio, sub verbo Christi subiri possent: Idem Dominus nondum pro nobis homo factus, Abrahamo patriam suam de relinquere mandans, non cælum, sed aliam ipsi terram promisit; nec actu ipsi illam ostendit, sed se postea monstraturum dicit: *Veni in terram, quam monstravero tibi*; Et quid sub hoc verbo Abraham fecit? Vix sine nota fideique nostræ verecundia exprimi potest. Dereliquit natale solum, illustrem & opulentam hæreditatem à parentibus dereliquit domum, consanguineorum deseruit familiaritatem, amori renunciavit amicorum, societati nuncium remisit notorum, ut inter nationes exteras & ignotas peregrinatum abiret. Omnes denique dirupit catenas, quibus nativitas & educatio cor irretire solet humanum, quæ omnia & singula notat, & Sacra ponderat Scriptura. Et hæc omnia, tantâ animi promptitudine, homo paulò ante gentilis, falsorumque adorator Deorum exquætur? Ita planè, inquit S. Stephanus, & nemo miretur. Deus tam arduum Abrahamo impetans divorcium, & universalem omnium in mundo amatorum & possessorum abre-nunciationem, erat Deus gloriæ: *Deus* Act. 7. *gloria apparuit patri nostro Abraham, &* v. 2. & 3. *dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi.* In tota Scriptura Sacra non legitur aut tribuitur Deo simile epithetum seu titulus, præterquàm in hoc unico loco. Et quare Paraphrasi tali celebris ille Lapidatus Prædicator est usus, cui inter lapides apertum fuit cælum? Non tantùm ad exaggerandam excellentiam actus, quem exercuerat Abraham; sed ad discernenda motiva, quæ ipse

in eadem habere potuerit materia; & nos habere possimus in nostris. Si non præstamus grandia amore Dei, quæ Dei; cur saltem ea non exercemus, quia Deus est gloriæ, *Deus gloria*? Exercere ea propter Deum, quæ Deum, excellentia est: Exercere ea propter Deum, quia Deus est gloriæ, convenientia est: facere ea propter Deum, quia Deus est, amor Dei est: facere ea propter Deum, quia Deus gloriæ est, amor est proprius. Et quod nec ex amore proprio, neque quia Deus nos præmiabit gloriâ, talia ipsi exhibere velimus servitia gloriæ hujus meritória, magna est miseria.

Et si miseria est magna tam parum præstare ad obtinendam & videndam gloriam; multò sanè per omnem modum major est miseria, tantum operari, unde eam perdamus, ejusque visione seu fruitione privemur. Quidlibet commissum à nobis peccatum, simplex est peccatum, & duplex offensæ: est offensæ Dei, est & offensæ gloriæ. Hoc ita intellexisse videtur Prodigus ille adolescens; cui experimentam præmiorum, quæ tribuit mundus, restituit intellectum, quem prius abstulerat: *Pater pec-* Luc. 15. *cavi in cælum & coram te.* Pater (in- v. 21. quiebat cum Deo loquens) peccavi in-cælum, & peccavi in te: peccavi in cælum, quod est gloria, ad quam fui creatus; & in te, quies Deus, qui ad eam me condidisti. Primo loco posuit offensam cæli, & secundo Dei: quia velut homo sese exposuerat pro mercede, magis sentiebat præmii jacturam, quàm Domini offensam. Ego nunc contentus forem, si nobilitas nostra, sic illis cæli Dei-que offensis uteretur. Si non derelinquimus peccata per contritionem, eò

quod offensæ sint Dei: saltem per attritionem ea relinquamus, quia gloriâ nos privant. Non offendere Deum, quia Deus est, obligationis est; non offendere Deum, ne perdamus gloriam, ère nostra est. Porro cùm simus tam studiosi, seu servi, atque adeò terronorum mancipia commodorum, quod pro commodis saltem cælo & gloria non timeamus nec cessemus offendere eum, qui eam vel dare vel negare potest æteruûm? Prodigus ille non fuit prodigus: Nos sumus prodigi, scædusque quàm ille: Ille dixit: *Peccavi in calum*; & prodigus non fuit cæli, sed substantiæ: Nos famelici sumus & cupidi substantiæ, & prodigi cæli & gloriæ.

Eheu quis timor manet eos, qui ad eam non creati, tam parvi faciunt eam non videre, vel tanta faciunt unde eam non videant? Quotquot corde & affectu remanserunt in Ægypto, eorum nemo promissionis terram est ingressus; nam sine venire, non est videre; & qui non ex toto corde venit se non movet. Ad hæc habitationes æternas vocat & invitat nos omnes gloriosus Christus, dicens nobis sicut illis, qui ipsum, ubi habitaret, interrogabant: *Venite, & videte. Venite*, nobis inquit modò idem Dominus; in die enim judicii, animabus nostris iisdem corporibus reunitis, dicet suam vocem audituris: *Venite benedicti*. Dicit nobis, venite: sed unde, & quò? De terra ad cælum, de exilio ad patriam, de captivitate ad libertatem, de bello ad pacem, de tempestate ad portum, de labore ad requiem, de tempore ad

æternitatem, de lacrymarum valle ad montem gloriæ. Et adhuc detur aliquis qui dubitet venire? *Venite*. Neque enim vobis dico (inquit Christus) ut veniatis sicut ego vini per montem Calvariz, sufficit mihi, ut veniatis per montem Thabor totius mundi amœnissimum, tantummodò ut me sequamini. Et si necdum per montem Thabor venire præsumitis exemplo Petri, Jacobi, & Joannis per angustam consiliorum viam: venite cum Moyse & Elia per latissimam mandatorum semitam: Proptereà etenim duas præparavi vias, ut veniant omnes: *Venite*. Denique venite & videbitis, quod ante adventum videri nequit: *Venite & videte*. Videbitis, quod nunquam vidistis; videbitis, quod nunquam audistis; videbitis, quod nunquam vobis imaginati estis; videbitisque, quàm diversæ, quàm aliæ, quàmque infinitæ, incomparabiles sint res gloriæ, ab omnibus iis, quæ ibi Prophetæ mei & Evangelistæ dixerunt: non quod illi voluerint mentiri (quod non est possibile) sed quia quicquid est in terra, seu de terra, aut apparet in cælo, nullam prorsus comparisonem, seu similitudinem habet cum eo, quod videtur & percipitur in gloria: Singularitèr vos invito velut homines, ad contemplandam gloriosam in throno suo Humanitatem meam: & tunc videre licebit, utrum radii, quibus fulget, sint de Sole, & color quo vestitur de nive: *Resplenduit facies ejus sicut Sol. Vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix. Amen.*

S E R M O
P R O
FERIA SEXTA POST CINERES.

In Capella Regia. 1651.

Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros ; Benefacite his , qui oderunt vos. Matth. 5.

§. I.

QUàm subito nos Ecclesia simul cum Anima ad DEUM deducit, nudius tertius nobis excitavit Memoriam; heri nobis illuminavit Intellectum : hodie nobis perficit Voluntatem. Excitavit nobis Memoriam, recordatione mortis : *Memento homo, quia pulvis es.* Illuminavit nobis Intellectum maximo Fidei exemplo : *Non inveni tantam fidem in Israël.* Perfecit nobis voluntatem, plus quam heroico charitatis actu, qui est inimicorum dilectio : *Diligite inimicos vestros.* Actus iste velut tam singularis legis, tamque Christianæ professioni proprius : unicum totius orationis meæ est assumptum. Et quamvis dilectionis inimicorum materia adeo sit prædicata & discussa; quod ego de illa prædicare hodie decrevi, non nisi quæstio est valde nova, & huic loco quàm opportuna, & propria. Tota fundatur super Ly, *Vobis*, nostri Textûs : *Ego autem dico vobis.* Et quæstio seu dubium

est, utrum istud *Vobis*, etiam Celsitudines & Majestates includat? Personæ supremæ omni lege sunt superiores, seu supra legem; hinc exactè examinare oportet Præceptum Christi, ejusdemque adjuvante gratiâ, nulli, cuicumque etiam adulando risolvere, utrum etiam Reges inimicos suos diligere teneantur? Ave Maria.

§. II.

Primò, Reges ad inimicorum suorum dilectionem non obligari videntur. Et pro hac Parte totaliter facit auctoritas Salomonis; aliquo famoso sapientiæ & magnificentiæ suæ opere. Cap. 3. Cant. insignem quandam alicujus seclæ gestatoriæ fabricam describit, quâ solemnioribus festis per Jerosolymam circumferri se sinebat. Materia ex lignis erat pretiosissimis, & odoriferis Libani; Columnæ argenteæ, reclinatorium aureum, ascensus purpureus: & pavimento seu suppedanio insculpta Charitas: *Ferculum fecit sibi Rex Salomon Cant. 3. de lignis Libani: Columnas ejus fecit argen-*

argenteas, reclinatorium aureum; ascensum purpureum: mediâ charitate constravit. In his ultimis verbis consistit consideratio: non solum magnâ, sed summâ admiratione digna. Annè possibile videtur, quod tantæ sapientiæ Rex, qualis Salomon; & non Gentilis sed Fidelis, magnificentiam majestatemque suam vel maximè ostentaturus pedibus suis supposuerit Charitatem? Rex sedet in throno, & Charitas sub pedibus Regis? Rex in throno collocatus, & Charitas conculcata, *Mediâ charitate constravit?* Ita planè. Nonnulli etiam Reges putant (vel pro opinione sua operantur) tantum abesse, ut ipsi Charitatis dilectionisque legibus subjiciantur; ut potiùs charitas & dilectio, omnesque ipsius leges, sibi subditas esse oportere putent. Non loquor de Neronibus, nec de Caligulis, nedum de Sardanapallis; siquidem hæc naturæ humanæ monstra crudelissimi erant Tyranni, & non Reges: neque homines. De iis loquor, qui sunt sicut illo tempore Salomon, & specialiter de Salomone; qui propter pompam superfluasque vanitates, & ut aulæ suæ magnificentiam alias ad æmulationem & invidiam provocaret, & ostentaret mundo; tam exorbitantibus subditum sibi populum gravavit & oppressit oneribus; ut desperatione acti, excussoque jugo, negatâ obedientiâ, Roboamum primogenitum ejus maxima ex parte regno privârint. Si inordinata & immodica Salomonis concupiscentia & vanitas suggerebat opus esse argento, majoremque argenti copia, *Columnas argenteas*: si suadebat appetere aurum, & plus auri: *Reclinatorium aureum.* Idem de Purpura, & pluribus

purpuris: *Ascensum purpureum.* Omnia fieri oportet, inquit ille, quâcunque demum, etiam viâ modovè violentiore: & si Charitas contradixerit, charitas pedibus supponatur. Nonne igitur, ô Rex, populi tui oppressionem & oppressiones vides? Non audis pauperum gemitus? Non te ad commiserationem miserorum lacrymæ movent? Non consideras nomen Regis te obligare, ut te Patrem subditis tuis exhibeas? Filialem eorum in te amorem, in eorundem tolerantia non agnoscis, & casu quo te avversarentur tanquam inimici, nihilominus diligendi forent? Ubi est propinquitas? Ubi humanitas? Ubi est charitas? Ubi? Sub pedibus Regis: quia Reges nec charitati, neque legibus ejus sunt subiecti: *Mediâ charitate constravit.*

Hæc Salomonis Hieroglyphico quoddam, opinione meâ, benè formatæ consequentiæ argumentum accedit. Reges non tenentur diligere amicos: ergo multò minùs inimicos. Non redamans amorem, quomodò amabit odium? In omnibus humanis cordibus non dantur minùs amantes voluntates, quàm voluntates supremæ; nec est magis opposita amor, quàm majestas. Et quam ob rationem, si ratio vocari meretur? Rationes duæ sunt: Propter inæqualitatem, subditorumque obligationem. Amor reciprocus, alio nomine amicitia vocatus, assertore Aristotele, non nisi inter æquales dari potest: quia verò Reges & subditi tanto intervallo inæqualitatis distant, sicut inferior à supremo; eadem superioritas, quæ tollit æqualitatem, etiam inter illos dissolvit correspondentiam. Et quoniam subditi naturaliter obligantur amare Reges, hæc secunda &

rega-

regalis est exemptio & exceptio, quâ gaudent Majestates, quò minùs, ut amentur, amare, & jam amari redamare teneantur. Sicut subditorum amor est debitum; sic Reges ad compensationem non obligantur; neque subditis datur actio ad eam exigendam. Hinc ingens ille sequitur dolor (ne injustitia nominetur) quod felicius sit Regibus servire, quàm eos diligere; servitia quippe, quandoque præmiantur, amor amore nunquam compensatur, Majestates non essent majestates, si sese demitterent ad amandum. Quare? Ob duas alias rationes ex parte ipsarum. Amare, est primò voluntatem se inclinare, & postea vinci: Et vinci est contrà Majestatis potentiam; & inclinari contrà superioritatem. Proinde optimè dixit conditionis hujus gnarus, quod nec Majestas stare potest cum amore, nec amor cum majestate:

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur

Majestas & Amor.

Et si Reges non se inclinant ad diligendos amicos; quomodo odio habiti ad diligendos sese demitterent inimicos?

Exemplo sit Rex cordis optimi ex omnibus, qui sceptrum sunt moderati; David multos & magnos habuit inimicos (non enim esset David, nisi illos habuisset) & quomodo illos diligebat? Ipse illud

Pf. 17. dixit: *Persequar inimicos meos & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant: Confringam illos, nec poterunt stare; cadent subtus pedes meos.* Et si

Christus non tantum inimicis benefacere, sed etiam orare pro ipsis mandat:

Matth. 5. v. 44. *Et orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Audite, quomodo idem David suis in orationibus eos Deo commendabat:

Pars IV.

Averte mala ab inimicis meis, & in Pf. 53. veritate tua disperde illos. Malum, quod mei mihi inimici inferre conantur, in ipsos converte; & propter malevolam eorum in me voluntatem, destrue illos, & in nihilum redige; istud enim innuit, *disperde.* Denique appropinquante hora mortis, quo tempore non solum durissima etiam corda suis ignoscunt inimicis, verum etiam veniam ab iis petunt; binas Testamento apposuit clausulas, quas filio suo Salomoni singulariter commendavit; scilicet ne quo modo oblivisceretur, & mandare intermitteret interfici Joabum & Semei; ob justam offensam, quam incurrerant. Porro si hoc modo inimicos suos diligebat Rex canonizatus, mediâ nocte ad recitandum Psalterium surgens, & sub Purpurâ cilicio vestitus; quo pacto, quæso, minùs sancti, minùsque beati servabunt illud: *Diligite inimicos vestros; sibi que applicabunt illud, dico vobis.*

§. III.

Hæc in favorem primæ partis Quæstionis nostræ, apparenter magis, quàm solidè sese offerunt. Secunda non solum defendit, sed definit, etiam Celsitudines & Majestates, quantumcunque sublimes, & supremas, sub illo, *vobis*, comprehendi; omnesque æqualiter sine exceptione & privilegio, sicuti alii Christiani, Præcepto Christi, ad inimicos diligendos ipsisque beneficiendum, esse subjectas: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.*

Obligationis hujus fundamentum, in primo textus ipsius verbo consistit: *Ego autem dico vobis. Ego.* Et quis est iste, *Ego?* Non est Plato, nec Lycurgus, nec Numa Pompilius; quorum leges nihilominus,

nus, eò quod rationi consentaneæ forent: Reges omnes venerabantur, iisque parebant, quotquot iustitiæ nomine & famâ sunt celebrati. Sed iste: *Ego*, qui Moyfi
 Exod. 3. v. 14. dixit: *Ego sum, qui sum*; q. d. Ego sum, qui sum; id est, ille, qui solus esse habet à se, & illud omnibus rebus dedit: Ille *Ego*, qui Reges facio; & in nihilum redigo, quando non præstant ea, quæ sui
 Prov. 8. v. 15. sunt officii: *Per me Reges regnant*; Ille *Ego*, qui regis vestimentis inscriptum gero: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*. Ille *Ego*, cui magis subsunt Reges ipsi, quàm Regibus sui subditi; Reges enim omnes dominium & jurisdictionem à manu consensuque Populi acceperunt: quam si sibi posterisque suis conservant, gratia reputanda est, gratiæque divinæ adscribendum, quousque ipsi visum fuerit; voluntatisque suæ nutu non miserit contrarium. Et iste *Ego*, *Ego dico vobis*. Ille *Ego*, sine distinctione personarum & dignitatum omnibus dicit: *Diligite inimicos vestros*; ut intelligant Reges terræ
 Psal. 2. v. 10. & terrestres: *Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui iudicatis terram*; hoc, & aliud quodlibet Dei Præceptum acceptandum esse non gravatè, sed gaudentè, observandumque cum timore & tremore:
 Ibidem v. 11. *Servite Domino cum timore, & exultate ei cum tremore*; sub pœna, nisi amaverint suos inimicos, si tanquam inimicos à Deo habendos, & quæ tales disperdendos & perituros: *Nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta*.

Huic non adversatur allegatum de Davide exemplum; imò persuader contrarium; siquidem David militabat Deo, ejusque gubernabat Exercitum: & quos ille inimicos vocabat, hostes Dei erant: talem inter utrosque observabar distin-

ctionem, ut privatos suos inimicos amore beneficiisquæ prosequeretur; & hostes tantum Dei associa inferendo bella persequeretur: tam insignis injuriarum offensarumquæ divinarum vindex, quàm propriarum & privatarum condonator. Hoc modo toties ignovit parcendo Sauli, similiter ignoscens parci quæ cupiens Absaloni; cujusce, uti & Abner necem tot fuit lamentiis persecutus: semper coram Deo protestatus, quod inimicorum suorum nulli malum pro malo reddidisset: *Si reddidi retribuentibus mihi mala*; quamvis tam sibi forent ingrati, ut malum rependerent pro bonis: *Retribuebant mihi mala pro bonis*. Et quod Joab & Semai jussit interfici, iustitiæ ergò, velut Rex fecit; & non ex vindicta; duas istas sententias, & executionem earum testamentamento reservans & hora mortis; ut innotesceret omnibus, quod urgente scrupulo, & non stimulante odio illud fieri mandaret. Hujuscemodi erat cor Davidis, proindeque verè regium, & dignum, ut sublatam à capite Saulis coronam Deus capiti ipsius imponeret; quod etiam Saul confessus fuit.

Per montes & sylvas Saul investigabat Davidem, ad eum interficiendum; quando casu speluncam quandam intra- vit, in qua David cum paucis sui sequacibus latebat; qui concorditè suadebant & urgebant, ut oblata sibi à Deo occasione usus illum interficiendo, se tandem ab ipsius persecutionibus liberaret. At hic oram tantum clamydis ipsius abscidisse contentus, in signum fidelitatis, egressum ex spelunca Saulem subsecutus, clamavit post tergum dicens: ecce oram chlamydis tuæ in manu mea, quam cum præscinderem, nolui manum meam ex-

ten-

tendere in te; neque permittere, ut mei te interficerent. Et David pronus in terram, dixit ad Saul: Ecce, Rex Israël; ecce præsentem, quem per montes & deserta ad occidendum persequeris. Ecce hic abjectum pulicem, terræque vermiculum; ad quem persequendum personaliter tantus Monarcha aulâ suâ egreditur. Ecce, num dignum tibi videtur, tam fatali ipsum insectari odio; exulem & profugum à terra ad vagandum per montes compellere? Quibus visus & auditis, obstupescit Saul, corde compunctus, in lachrymasque resolutus, ait ad David: nunc cognosco (neque solum eum Davidem, sed filium vocavit) nunc cognosco, fili, & scio certissimè, quod regnabis, Regnumque Israël, quod meum voco, Rex obtinebis: *Nunc scio, quia certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum Israël.* Hoc tantum à te peto, ut jurato mihi promittas coram Deo, de eandem misericordiam, quâ in me usus es, cum Domo, & progenie mea exercitum; neque nomen meum esse deletum: *Iura mihi, ne deleas semen meum post me; neque auferas nomen meum de domo Patris mei.* Tam certò & infallibiliter cognovit & credidit Saul, David sibi in Regnum successurum. Verum ex quo certitudinem istam, quam certissimam vocat, intulit, & non antea, sed modò in hoc casu: *Nunc scio, quod certissime regnaturus sis?*

Abulensis & reliqui Expositores omnes, Saulem ex animi Davidis generosità illud intulisse asserunt; cum enim tam capitalis Davidis foret hostis, ipse nihilominus sibi ignovisset. Sed opus non est Expositores hoc dicere; quod ipse Saul ponderando affirmavit. Singula

notate verba; *Tu enim tribuisti mihi bona* Ibidem
Ego autem reddidi tibi mala; q. d. Quia V. 13.
tu, David, reddidisti mihi semper bonum pro malo; cum ego tibi semper rependerim mala pro bonis: *Et tu indicasti hodie, quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Deus in manum tuam, & non occideris me;* Id est, planè ostendisti & optimè probasti, quod dico, cum enim me Deus tradiderit in manus tuas, meque occidere potueris: vitam mihi donasti. *Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona?* Ibidem
q. d. V. 20.
Quis hominum inimicum suum habens sub hasta illum in pace abire patietur. *Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo, quod hodie operatus es in me.* Protinus credo, concludit Saul, Deum non irremuneratam relicturum exhibitam mihi à te hodie humanitatem. Et quomodo? Sublatam à capite meo coronam, in tuum transferendo: *Quia scio, quod certissimè regnaturus sis.* Sic intellexit Saul, licet operans contrarium: quod hominem promptam in manu habentem ultionem, nec injurias tamen ulcisci volentem; hominem infensissimo sibi hosti mala inferre valentem, maxima nihilominus bona ipsi reddentem; hominem odium amore, & intentatam sibi mortem vitæ donatione rependentem; quod, inquam, hominem talem Deus non alio sine tam generoso & Rege digno dotârit pectore; quàm quod regno ipsam destinâset: *Quod regnaturus sis.*

Considerent benè Reges, quod Rex iste tanta intulit certitudine: Et quod ego nunc haud minore certitudine illaturus sum. Quemadmodum Deus Davidi contulit regni coronam, eò quod de Saule sese non fuerit ultus; ita dico

1 Reg. 24. v. 21. *certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum Israël.* Hoc tantum à te peto, ut jurato mihi promittas coram Deo, de eandem misericordiam, quâ in me usus es, cum Domo, & progenie mea exercitum; neque nomen meum esse deletum: *Iura mihi, ne deleas semen meum post me; neque auferas nomen meum de domo Patris mei.* Tam certò & infallibiliter cognovit & credidit Saul, David sibi in Regnum successurum. Verum ex quo certitudinem istam, quam certissimam vocat, intulit, & non antea, sed modò in hoc casu: *Nunc scio, quod certissime regnaturus sis?*

Ibidem v. 22. *Iura mihi, ne deleas semen meum post me; neque auferas nomen meum de domo Patris mei.* Tam certò & infallibiliter cognovit & credidit Saul, David sibi in Regnum successurum. Verum ex quo certitudinem istam, quam certissimam vocat, intulit, & non antea, sed modò in hoc casu: *Nunc scio, quod certissime regnaturus sis?*

certumque habeo; quod si David ultus se fuisset, quamvis à Deo coronæ destinatus; eam tamen non obtinuisset. Notabilis est casus, quod Jacob appropinquante mortis hora singulis filiorum suorum competentem benedictionem impertitus, illam coronæ sceptrique Israëliti in quartum transtulerit. Quartus iste filius tunc erat Judas, à quo descenderunt Davides; Salomones alique reges regni Juda, idcirco Juda vocati; de quo & Christus ipse descendit. Sed quam ob causam? Regnum benedictioneque prima, more Patriarcharum, legi conformiter naturæ, etiam hodieum usitata, pertinebant ad Primogenitum, qui erat Ruben. Et posito, quod Ruben jure suo ceciderit, indignum se reddens Coronâ ob gravissimam Patri illatam injuriam & ignominiam notorio cunctis incestu; Ruben simili jure succedebat Simeon secundogenitus; & huic, Levi tertius. Quare igitur Jacob benedictionem, coronam, sceptrumque regni neque Simeoni, neque Levi, sed Judæ impertit; & à supremo isto primatu filios secundum & tertium excludendo, illum imprecatus est, & contulit quarto:

Neque hic Doctoribus opus habemus, in utriusque enim exclusi benedictione, & textus & Jacob ipse rationem assignat: Gen. 49 Simeon & Levi fratres, vasa iniquitatis
v. 5. 6. 7. bellantia; in consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea; quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura; q. d. Simeon & Levi duo fratres, ad ulciscendam injuriam, quam Princeps Sichem sorori eorum intulerat, ipsum occiderunt Si-

chem, & omnes Sichimitas, & civitatem ipsorum everterunt. Et homines tam duri corde, tam furiosi, tam pertinaces, tamque vindicativi (justâ licet exigente causâ) non solum regno supremoque in alios dominio sunt indigni; & quocunque alio modo aut viâ jus ad coronam & sceptrum ad eos pervenerit, nullatenus eo gaudere, sed in perpetuum excludi & exheredari merentur, sicuti nunc ego maledictione meâ illos exheredo. Istud dixit & fecit Jacob; duos filios suos regno privando, quod illis jure debebatur; solum, quia in vindictam proni injuriam sunt ulsi. Et idem sine dubio evenisset Davidi, nisi ignoscendo & parcendo Sauli coronam ipsi sublatam, quâ, quia inimicus, erat indignus, capiti suo imposuisset.

E tam longinquo jam Deus fundabat & stabiliebat præceptum, quod hodie ore proprio promulgaturus erat; tam gravibus tremendisque experimentis erudiens Reges, quod dicens: *Ego dico vobis*; etiam ipsis loqueretur. Notentque de præsentī regnantes, quod multò justiore ratione Christus hoc dicat hodie, quàm dixerit olim; quia illud ego, *Ego autem*, tunc nondum erat, quod nunc est. Erat Deus, erat legislator supremus, erat Rex Regum; sed nondum erat Rex, qui crucifixoribus suis veniam fuisset deprecatus; neque occisorum suorum titulum assumpsisset. S. Augustinus lecto titulo: *Rex Judæorum*; Joannis
19. v. 19. oppidè fuit admiratus, quod Christus titulum Regis Judæorum assumpsisset; cum Rex sit mundi totius nationumque omnium. Quatuor extremitatibus ejusdem crucis, significabatur dominium, quod Rex crucifixus in quatuor mundi partes obtinet; & literis Hebraicis, Græ-

cis & Latinis tanquam universalioribus, dominium & imperium in omnes nationis. Si igitur Christus Rex erat mundi totius, hominumque cunctorum, quare pro titulo tantum assumit *Rex Judæorum*? Quia quamvis Rex erat omnium, & mortuus pro omnibus; Judæi tantum ipsum interfecerunt, & ubi major fuit inimicorum amor, ibi titulus Regis melius quievit. Rex omnium, Redemptor omnium, peccatorum condonator omnium; sed Judæorum, à quibus majores tulit injurias; Judæorum, à quibus majora perpessus est odia; Judæorum, qui infensiores ipsius fuere hostes, eorum Rex specialiter: *Rex Judæorum*. Ut intelligant, re & nomine Reges, quod non ob datum tantum à me præceptum, sed præstitum simul à me exemplum ad stabilienda sua in perpetuum regna, sicut ego æternum mihi stabilive meum, omnes ad inimicos diligendos, odientibusque benefaciendum, sint obligati: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.*

§. IV.

Declarato: *Dico vobis*, & probato, quod præceptum diligendi inimicos etiam Reges tangat, declarandum sequitur illud: *Diligite*; & diligendi modus, cujus praxis si non est alia, quam usitata, non minorem habet difficultatem, nec minus periculum. Sed antequam ad illud perveniamus punctum, aliud enucleare oportet & distinguere, quinam Regum sint inimici. Legis Doctorei cui-

LUC. 10.
v. 25.

LUC. 10.

v. 29.

dam Christum interroganti: *Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?* Respondit Christus: diligendo Deum super omnia, & proximum sicut seipsum; faciens, ut textum prius recitaret, dicens: *In lege, quid scriptum est? Quomodo legis, &*

ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; & proximum tuum sicut te ipsum. Verum legis peritus, ut dicit S. Lucas: *Volens justificare se ipsum;* ex hoc ipso Christi responso aliam adornavit quæstionem, dicens: *Et quis est meus proximus?* q. d. Bene habet, quod meum teneat amare proximum; sed quis est ille meus proximus? Idem dico ego, vel mihi dicere, meque rogare queunt. Bene probatum est, Reges suos teneri diligere inimicos; sed quinam aut quales, illi Regum inimici sunt? Responso difficultate non caret, tamque ingrata, ut si eam, prout oportet, dederò, etiam mihi inimicos acquirere possit, Ibidem.

Incipiendo à remotioribus; inimici Regum esse videntur, qui Regnum ipsorum invadunt, civitates ipsorum oppugnant, maria ipsis infestant, acquisita vi auferunt, & abripiunt, & alii quocunque modo illis bellum inferentes. Verum illi non sunt propriè dicti inimici, de quibus Christus loquitur. Qui bellum nobis inferant (quamvis lingua nostra idem illis nomen tribuat æquivocè) non vocantur propriè *inimici*, sed *hostes*. *Inimici* sunt inimici inimicitia & odio, quales esse solent magis intimi, nationales, & Patrioræ: *Hostes* sunt inimici hostilitatibus externis & bellis, qui soli externi & extranei esse possunt. Hoc supposito Tertullianus constanter asseruit, nullum Christianum esse posse hostem: *Christianus nullus est hostis*. Et consequenter huic suæ opinioni insistens, nullum Regem posse esse Christianum, neque ullum hominem Christianum posse esse Regem affirmavit: *Si Christiani Casares esse possent, aut Casares Christiani*. Enim verò, quonam, quæso, fundamento nixus est,

aut niti potuit hic Authorum antiquissimus valde sani & profundi in aliis materiis iudicii (quem S. Cyprianus magistrum vocabat) ad adstruendam tam alienam ab usitata hodiernum in tota Christianitate doctrinam? Non alii innoxius fundamento, quam exemplo humilitatis & patientiæ Christi, persuadens sibi arma Christiani non posse esse gladium, quem idem Christus Petro in vaginam recondere mandavit; sed mansuetudinem & patientiam. Et quia è contrario Regibus & Imperatoribus ex officio videbat incumbere armis & exercitiis Regna defendere, & illatas aut intentatas, vindicare aut propulsare injurias: hanc ipsam de hostibus ultionem, & injuriarum repulsam, ipsos à lege Evangelica excludere, Christianitatisque incapaces reddere opinabatur: quasi evidenter concludendo definiens, quod omnis hoc modo mala hostibus irrogando eos consequenter non diligeret: si foret Rex, Christianus esse non posset; & si Christianus esse vellet, Regnum dimittere deberet.

Error iste Tertulliani (quem hodiernum adhuc sequuntur hæretici Anabaptistæ) ante centum & viginti annos confutatus & explosus est publicè conversione & baptismo Imperatoris Constantini Magni, primi totius Orbis Principis Christiani; qui quamvis per ipsum S. Petrum conversus, non ideo destitit à bellis militariibusque exercitiis, armando exercitus, incundo prælia, reportando victorias, civitatesque & Provincias in suam redigendo potestatem. Neque hinc sequitur, quod ille aliisve Imperator seu Rex Christianus odium habere posset contra suos inimicos, illisque malum

facere; nam (sicut bene supposebat Tertullianus in hac parte) hoc esset operari directè contra Præceptum Christi mandantis diligere, & benefacere omnibus, & quibuscunque inimicis: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.*

Verùm si Reges isti Christiani hostium suorum invadendo terras, depopulantur agros, castella & arces demoluntur & radunt; si conscensis muris, occupando civitates, tam copiosum effundunt sanguinem, tot centenorum millium edita strage; quomodo, quæso, totum illud exequi possunt, & simul hos ipsos suos inimicos diligere? Quæstioni huic alia Quæstione satis faciam. Quando legitimus iudex juxta causæ actorumque merita reum ad mortem, bonorumque confiscationem condemnat, sententiamque executioni dari mandat, nunquid sine odio hoc facere potest? Certum est, quod non tantum sine odio; sed etiam eundem valde amando hominem, non nisi perquam invitum, & solis justitiæ legibus, cujus minister est, compulsus, ad rigorem istum procedere possit & teneatur. Pari modo Rex Christianus bellum hostibus suis inferendo operatur, talibus quippe casibus ille, & tantum ille legitimus iudex existit. Qualem existimatis esse maximam Regis dignitatem & auctoritatem? Num forsan absolutum imperium, supremamque excellentiam super tot civitates & populos, ex quibus regnum unum seu plura, constant? Nequaquam. Verùm maxima Regum auctoritas & superioritas consistit in eo, quod in controversiis, & litigiis cum Principibus extraneis ipsi iudicis fungantur officio: & Deus, in propria etiam causa iudicium illis credat.

dar. Proinde quia Reges sunt iudices, & iudices à Deo loco ipsius constituti; quemadmodum iudex inferior in reum sententiam ferre potest, cum iactura vitæ & bonorum, sine odio, immò cum amore; sic Rex in bello iusto, & quâ tale propriâ autoritate iudicato, hostes suos & interfici spoliarique mandare potest, illos simul amando, Præceptumque diligendi illos observando: *Diligite inimicos vestros.*

Quantum ad primam præcepti partem spectat, istud est clarum: sed quantum ad secundam pertinet partem, adhuc implexum videtur: Christus enim non solum inimicos diligere, verum etiam illis benefacere mandat: *Et benefacite his, qui oderunt vos.* Si igitur Rex Christianus bello & hostilitatibus maxima inimicis suis irrogat mala hujus vitæ, & quidem gemina, spoliando bonis possessis, & ipsâ exuendo vitâ resistentes; quonam pacto cum hoc stare potest, non facere malum (quod non sufficit) sed illis positivè facere bene, quod præceptum jubet: *Diligite, & benefacite;* Huic quoque similiter quæstioni aliâ ejusdem exempli respondeo. Duorum litigantium iudex injustum condemnans possessorem, & vi adhibita eundem injustè possessis privans, facitne illi benè, vel malè? Nullus dubitabit, quin non malum, sed bonum bonorumque omnium maximum illi præstet. Quare? Quia ad restituendum ipsum obligat per violentiam, quod nunquam faceret voluntariè: & hæc mediante restitutione, sine qua salvare nequivisset, in salutis statum ipsum constituit. Tale bonum, maximumque bonum Reges Christiani, aliis Principibus suis inimicis præ-

stant, quando mediante iusto fortique bello, Regiones, civitates, regna ab iis recuperant, quæ vel ipsi vel majores eorum invaserant; violententer enim illos ad alienum restituendum compellendo, à restitutione ipsos exonerant: quam nunquam fecissent spontaneè, quibus casibus feliciores sunt spoliati & victi: quàm opinentur & gloriantur victores. Ensis olim erat insigne iudicis; hinc S. Paulus dixit: *Non enim sine causa gladium Rom. 13. v. 4. portat.* Et quia iudices inferiores nullam in processu regum habent jurisdictionem: quod illi non possunt gladio iustitiæ. Reges exequuntur iustitiâ gladii. Verum quidem est, quod sanguinem, & multum profundi sanguinem faciant; sed sicut Medicus sine malè velle aut facere illum educet: ita hoc facere possunt Reges; non odio, sed voluntate bona: neque ad perimendum corpus malè affectum; sed ad illud exonerandum humore noxio, qui occidit, & sanitatè restituendum. Hæc est vera rectaque intentio, quâ cuique Regi iusto in bello procedendum est; duplici ex ratione: Prima, ad obediendum præcepto Dei, qui est exercituum Dominus: secunda, ad eum armis suis reconciliandum; quæ odio aut vindictâ stimulante mora nunquam salutarem sortiri queunt successum. Si hoc intellexit scriptumque reliquit, ille tantus Rex, quantus miles, David: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, Psalm. 7. v. 5. decidam meritò ab inimicis meis inanis.*

§. V.

Vidimus cum distinctione, quales sint inimici, qui dicuntur *hostes*; & in omni Theologiæ rigore declaravimus, quomodo possint debeantque diligi, quamvis bellum ipsis inferatur: nunc viden-

videndum sequitur, quales sint alii propriè dicti inimici: *Diligite inimicos vestros.* Et supposito nos non loqui de inimicis in genere, sed de inimicis Regum, intrâ quæstionis nostræ limites; unum hoc in puncto intelligo, alterum inintelligibile videtur. Inimicos Regum in hoc casu alios esse non posse intelligo quàm subditos; sed non capio, nec capere possum, quo pacto quis intelligere aut sibi imaginari possit (saltem inter nos) hominem dari posse indolis & animi tam propudiosi & abjecti, ut tam abominabile nomen mereatur. Nunquid primus & potissimus subditorum amor est ille sui Regis? Nunquid pro isto amore suspirabant mortui, & in eo sustentantur vivi? Nunquid pro isto amore defendendo & conservando omnis alius amor jam non est amor, sed despiciuntur omnia, scilicet bona, sanguis, vita, uxor, liberi? Quomodo, quæso, adhuc haberi seu dari possunt, non dico homines, sed monstra, qui sint, & inimici Regum vocari possint? Ego non dicam, qui qualesve sint; hoc enim, ut dixi, non capio, sed referam, meque tantum referam ad eos, qui ipsos nominant.

Inter Politicos, Xenophon, Tacitus, Cassiodorus; inter Historicos, Titus Livius, Suetonius, Quintus Curtius; inter Philosophos Seneca, Plutarchus, Boëtius; inter SS. PP. Hieronymus, Chrysostomus, Gregorius, Augustinus, Bernardus, ommissis aliis, omnes exaggerando tantum discrepantes, concorditer dicunt & docent, inimicos Regum, & quidem maximos, esse adulatores. Et supposito tales esse adulatores, uti mox latius probabitur; ubinam degunt, seu quibus in castellis & arcibus isti Regum inimici

latitant? Extra controversiam est, non esse agricolas, nec maria sulcantes naves; neque turrium Præsidarios milites; neque litium in tribunalibus iudices; neque commercantes in foris; nedum alii omnes, qui manuum suarum labore deserviunt reipublicæ, & solum de Palatio cognoscunt parietes, & eos deforis adorant. Si igitur non sunt illi, qui parietes tantum vident ab extrâ; illos esse sine dubio sequitur, qui illos atterunt ab intrâ; ut etiam verificetur in Regibus, quod Christus generaliter de omnibus pronunciavit hominibus: *Inimici hominis domestici ejus.* Domestici, familiares, aures, auditique semper vicini & assueri, sunt adulatores; & idcirco inimici. Sic in textum Christi commentatur S. Bernardus Senensis, declarans rationem, quare domestici sint inimici, esse, quia sunt adulatores; & hanc perniciosissimam esse pensionem, & infelicitatem Principum: *Nil Principi perniciosius esse potest, quam domesticus inimicus: hujusmodi autem sunt adulatores.*

S. Gregorius Magnus gravissimis officiis politicis in duabus maximis mundi aulis, & Romæ & Constantinopoli perfunctus, ipse jam supremum Ecclesiæ caput, & seipso, & iudicio suo, scientiâ & experienciâ, eminentissimorum mundi capitum unum, non tantum secretos adulatores publicos Regum inimicos appellat; sed in cautelam regulamque ipsis Regibus præscribit, ut quanto majoribus se laudibus ab illis viderint extolli, tanto majores eos sibi inimicos esse sciant & credant: *Tanto majores hostes credendi sunt, quanto magis laudibus adulantur.* Et si illud non clarè vident omnes Reges, inde fit, quia tam dulce vene-

Matth.
10. v. 26.

S. Bern.
Senens.

S. Greg.

venenum est adulationis, ut intrando per aures, etiam oculis cæcitatem inducat. Hinc S. Petrus Damianus tantus in aula practicus, qui ut ab ea fugeret purpuræ renunciavit, quibus adulatores comparavit? Hirundinibus Tobie eos comparavit, quæ in sua nidificantes domo tollendo visum solvere hospitium. Tales, inquit ille, sunt adulatores: *Qui dum adulationis oleo audientis caput impinguant, interiores oculos, ne solita luce fruantur, excacant.*

S. Pet.
Dam.

S. Augustinus, in omni materia author præcipuus, deductâ è schola Davidis doctrinâ, duo inimicorum esse genera, docet: unum scilicet persequentium, aliud verò adulantium; magis verò timendam adulantium linguam, quàm persequentium manum: *Duo sunt genera inimicorum; persequentium, & adulantium; sed plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.* Manus persecutoris armatur gladio, lanceâ, sagittâ, veneno, seu quibuscunque aliis neci seu vulneribus inferendis idoneis instrumentis, quæ furia violentiaque ignis ferri duritei copulavit; & nihilo secius maximus Ecclesia Doctor magis metuendam asseret adulatoris linguam, quàm cuncta inimici & persecutoris arma. Sed quare? Aulici dicent (sicuti dicunt ad eos, qui sunt Professionis nostræ) quia Sanctus Augustinus tanquam Theologus, & non velut Politicis fuit locutus. Statuamus illi ad latus hinc Pythagoram, illinc Socratem, qui nec Theologi, nec fuere sancti; sed ambo celeberrimi maximè politicæ reipublicæ, qualis illa Atheniensis fuit, Magistri. Quid Pythagoras dicit? *Gaude potius arguentibus quàm adulantibus, & tanquam deterior-*

Pytha-
goras.

Pars IV.

res inimicis adulatores aversare. Et Socrates quid? *Adulatorum benevolentia tanquam hostibus dato iergera, fuge infortunium.* Credant saltem Socrati & Pythagoræ, qui S. Augustino credere detrectant.

Synesius egregius ille vir, qui libros illos composuit de Regno, & postquàm prudentissimè gubernavit mundum, pari zelo & sanctitate gubernavit & illustravit Ecclesiam: Imperatori scribens Arcadio præ cæteris illi consulit, quod quàm maximâ curâ & sollicitudine observare adhortatur, ne juxta se adulatores morari patiatur, & ab eis se omnî adhibita diligentia custodiat: quantiscunque enim ipsius Palatium circumsepiaur custodiis, adulatio subtilissimè & insensibiliter se novit insinuare, quæ sola ipsum primò occupare, subicere & dominari, & postmodum imperio exute sufficit: *Sola quippe adulatio, nec quicquam vigi-* Synes.
lantibus satellitibus in ima usque conclavia sensim penetrat, & imperium depradatur. Res videtur incredibilis, quod cùm Arcadius totum suum Imperium Legionibus Romanis præsidii loco instruxisset, nec extraneus quispiam hostis potenti ipsum exercitu impeteret, bellumvè inferret; paucissimi inermes in propria domo Imperatorem, immò & ipsum evertere sufficerent imperium. Sed tam occultum potensque bellum adulatio infert Principibus; tantoque perniciosiores cunctis hostibus sunt adulatores. Bibliorum suorum textum audiant Politici: *Adulatio perpetuum* Corn.
malum Regum, quorum opes sapientia assen- Tac.
tatio, quàm hostis evertit.

In hunc Cornelii Taciti textum commentans alius Cornelius eruditione ma-

R

ior,

ior, iudicio melior, usuque rerum magis experiens illo, dicti sui veritatem defectu veritatis defendit; quâ solâ carent omnium Domini; & confirmat exemplis Neronis, Cæsaris, & Roboam infelicitè perditorum non per hostes extraneos, sed adulatores domesticos. *Et quidem Reges abundant rebus omnibus in aula; excepta veritate. Quid Neronem castissimè educatum crudelem fecit? Adulatio. Quid Cæsarem contra Patriam rebellare fecit? Adulatio. Quid Roboam Tyrannum reddidit? Adulatio.* Nec Roboam profuit, Patre Salomone fuisse editum; neque Neroni Magistro Senecâ fuisse gavillum; neque Cæsari, generosis adeò regiisque spiritibus à natura fuisse dotatum; quo minùs familiariorum suorum assentationes, uni corrumpere virtutes, alterum Regno, tertium denique exuerent vitâ, omnesque tam infelicitè everterent, prout omnes nostis. Hâc eâdem conclusione omnium mundi historiarum lectionem obsignârunt isti duo magni Historici, qui Lipsii sententiâ post Salustium & Livium secunda merentur loca; inter Latinos Curtius; & inter Hispanos Mariana: *Regnum sapiens ab assentatoribus, quàm ab hostibus everti solet;* inquit Curtius, in historia Alexandri. *Vide hic, ut magis adulatio, quàm hostis, Reges & Principes perdat;* dicit Mariana in commentario Osee. Itâ ut quantumcunque ex visu constât, seu auditu & memoria de catastrophe Regnorum, Improspereque Regum exitu, & negotiorum eorundem eventibus infastis, minimum imputandum sit hostibus extraneis, qui solitimentur. Quinam yerd magis timendi sunt? Adulatores intestini, quibus liber

patet aditus, clavibus deauratis velut linguis; secretorum & arcanorum Monarchiæ conscii, quibus solis aures patent, & loqui licet; Denique inimici intestini & domestici vel maximè sunt timendi.

§. VI.

V Erùm antequàm aliorum dicta referam (in hoc enim puncto Relatorem tantum agam) ut majore audiantur attentione, facilioremque fidem dicta ipsorum inveniant, opus est primò unum pacare scrupulum seu perplexitatem, quâ video, nomen istud inimicorum Regum injustam reputari censuram; vel saltem nimiam pati exaggerationem. De personis, quotquot & qualescunque Reges ad interiora palatii, sibi que propius assistendum admittunt, præter qualitates & talenta, quibus tam eminenti electioni digni sunt, nemine dubitare licet, quin omni cura & solitudine Principi suo placere & servire satagent; ipsi vitam ipsorum desiderant, salutemque procurent, ipsi conservando amplificandoque regno oportuna anxie prospiciant; ipsi diu noctuque sine quiete se fatigent, desudentque in iis, ex quibus dependent omnia. Et quamvis verba eorum (prout respectus Regisque reverentia exigit) fucò quopiam seu larvâ eorum, quæ vulgus adulationes vocat, imbuta videantur, non tamen ex hoc cordium ipsorum affectus, amicorum, & verorum amicorum nomine indignus censendus est; quod non solum injustum foret & calumniosum, sed & dictu vel auditu indignum, quod tam illustria suisque numeris absoluta subjecta inimici vocentur Regum, quibus in Textu Christi ac-

Curt.

Mart.

commodetur pro censura: *Inimicos vestros.*

Idem etiam ego dico, & generalitèr sic est. Verùm, quia in hac regula, sicut in omnibus etiam exceptioni locus est; ipsum super ea Legislatorem audiamus, qui optimus legum suarum est interpret; & hoc pacto idem Christus, qui dixit: *Diligite inimicos vestros*; nobis quoque declarabit quales inimici isti sint, & quomodo sint, & inimici esse desinere nequeant. *Non potestis duobus Dominis servire*; inquit Christus. Et quare? *Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit*; idem respondet Christus. Supposità hâc infallibili summæ veritatis declaratione, nunc interrogo: Servientes Regibus in palatio, quot Dominis serviunt? Nisi quidam etiam adulari velint sibi ipsis, duobus se Dominis servire fateri cogentur; Domino scilicet Regi, & Domino commodo proprio. Sequitur ergò, quòd si amant unum, odio habeant alterum; & si unius dominorum horum sint amici, alterius sint inimici: *Aut unum odio habebit, & alterum diligit.* Notate. Non dicit Christus: *Unum diligit & alterum non diligit*; Sed: *Unum odio habebit, & alterum diligit*; Non enim serviri potest uni, quin inimicus sit alterius. Porro, si de quopiam servientium Regi probaretur, quod plùs amat commodum quàm Regem, probatum utique simul esset ipsum esse Regis inimicum.

Papa *Servus Servorum* vocatur; Ego eundem titulum ad multos Regum, sine Apostolicæ Sedis offensa, extendi posse credo. Quare tot juxta & prope Regem servitia ambiunt? An ut etiam Reges serviant sibi? Absit à me hoc dicere. Serviunt Regibus, quia utile sibi, illis

servire. Hedera adhæret turri, non turris, sed sui amore; non quod velit coronare turrim (hederæ enim non faciunt coronam Regi) sed quia hedera nonnisi adhærendo crescere; & in altum assurgere potest. Ideo tam sublimes, ascendisse in altum, & assurrexisse & succevisse cernimus; qui hoc necdum fulcrum & adhæSIONEM nacti, vix se erigebant à terra. E contrario multos ob negatum seu dilatum sibi ascensum à Regis se servitio subtraxisse videmus; Ergo Domino commodo, & non Regi serviunt. Septem annis tanquam pastor Jacob servierat Labano Rachelis parenti; sed non Labano, sed Racheli serviebat. Et quare non Labano, sed Racheli serviebat Jacob? Quia Rachelem diligebat, & quia Rachelem diligebat, Labano serviebat. Et amor non consistit in eo, cui serviatur; sed in cur & quare, quia amant suum commodum; hinc serviunt Regi. Res sanè indigna est, Regem esse Labanum; quando vile commodum est Rachel. Sed meliorem alium authorem audiamus:

Stellio manibus nititur, & moratur in Prov. 30.v.28.
adibus Regis.

Stellio, inquit Salomon, pedibus carens, manibus inambulans, in Regum palatiis moratur. Bonum foret in aulis Regum morari, magnumque in illis occupare locum; qui tantummodò manus habent: sed araneus sine pedibus; & tam parvi capitis optimè comodo deservire novit. Manuum adminiculo quendam deauratarum fornicum istarum angulum conscendens primum in subtilissima sese fila exenterat. Subtilissimis hisce filis vix in principio visibilibus, suos conficit funiculos, suas expandit telas; & tota fabrica in rete quoddam absolvitur, ad capiendum.

& comedendum. Hujusmodi sunt (Rex inquit sapientissimus) aranei Palatii. Qui videret in principio, quàm excellentèr, subtilitèr, & sollicitè in servitiis Principis sese eviscerant, non nisi purissimo Principis amore illos adductos arbitraretur; verùm postquàm suas perfecterint telas veluti textores, & sua expandierint retia veluti piscatores, mox apparet totam telam, quantumcunque subtilis appareret, exorsam tantùm, & directam esse ad capiendum; & non ad capiendum muscas. Porro utrum hoc ita se habeat; quid singuli capiant, attendatur. Optimas capiunt commendas, dignitates, præfidentias, dominia, & quandoque ipso attestante Salomone, telâ existente tam subtili, ipsum capiunt Dominum domûs: *Homo, qui blandis fideisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus;* q. d. Verba adulantis sunt retia expansa ad capiendum illum, cui adulatur. Et hoc est artificium sine arte adulatorum regiorum. Serviunt Regibus adulatoriè, ad lucrandum illos, vel eorundem gratiam; quâ mediante prætenso propriorum suorum commodorum fines consequantur. Et hinc ipso Legislatore rextum nostram declarante, nemo potest duobus Dominis servire, quin unum diligat, & alterum odio habeat, probatum est, & sine replica conclusum manet; quotquot in aulis fuerint suorum amici commodorum, tot ibidem esse inimicos Regum.

§. VII.

ENim verò, si dixerint, hoc Discursum tantùm esse; gauderem utique non solùm Discursus, sed valde malè fundatos & falsos esse: Verùm in nostro textu Beneficentia est probatio dile-

ctionis: *Diligite, & benefacite;* Agedum, consideremus siue bona, siue mala, quæ adultores Regibus præstant, moxque patebit, utrum eos diligant, vel eorum inimici sint. Vel maximè fatale est Regibus sub signo laudum nasci. Jacob quarto suo filio Judæ benedictionem largitus, ab his eam auspicatus est verbis: *Juda, te laudabunt fratres tui.* Fratres erant undecim, quorum multi laude digna multa habebant; è contra Judas multa vituperio digna patrare non omisit. Si igitur in aliis similiter fuere laude, & in Juda vituperio digna; quare Judæ tantùm in benedictionem datur, quod à fratribus suis laudandus foret? *Te laudabunt.* Quia Judas, sicut vidimus in principio, quamvis filius quartus, obtinuit sceptrum & coronam; in quo etiam hæreditaria domûs regie successio fundata fuit; estque benedictio seu fatalitas Regum, quod quicquid egerint, aut non egerint, etiam non laude dignum laudetur: *Te laudabunt.* Si Rex, sicut Saul, consecrata Deo Amalecitarum spolia sibi usurpavit, & ad profanos converterit usus: *Te laudabunt.* Si Rex, velut David, simplici, erroneaque unius informatione, & suspitione motus, contrà jus & fas patrimonio privavit Miphibosech, illudque famulo suo Sibæ assignavit: *Te laudabunt.* Si Rex, velut Salomon, ad splendide & voluptuosè construendam bonam malamvè Domum Saltus Libani, minus potentium destruxerit domos, miserorumque everterit casas: *Te laudabunt.* Si Rex, velut Roboam, intolerabili Patri sui jugo, intolerabilius superimposuerit, tributa aggrayaverit, oppressiombus addiderit oppressiones, rigoribus rigores adaukerit, ita ut totum regnum la-

lachrymis subditorum innater: *Te laudabunt.* Et quinam laudum harum sunt Panegyristæ? Non qui extra arcam diluvium sunt passi; non qui extra palatii parietes morantur & moriuntur; sed qui intus intra portas vivunt & regnant. Isti sunt adulatores, qui non laudanda laudant, non plausibilibus applaudunt, & impedienda promovent ad effectum; ad hoc tantum attenti, ne displiceant placitis, in quibus sua fundarunt commoda, nec fidem, neque famam, neque Regum quandoque attendentes conscientiam, velut veri inimici: *In malitia sua latifcaverunt Regem.*

Osee 7.
v. 3.

De quibusdam bonâ fide credo, quod dum laudant & applaudunt ore, simul gement & plorent corde. Quod ipsi met confiteri non omittunt, ubi sigilli ruptio periculo vacat; sed quia magis proprio commodo serviunt quàm Regi, meticulosa illa dependentia dolorem ipsis cum lætitia, & cor æquivocat cum lingua. Casus verè lamentabilis & tragicus; sed jam ante Romano in theatro repræsentatus! Imperator Nero jam sui ipsius, temperantiæ, regiique decoris & compositionis, in qua fuerat enutritus, planè oblitus, sic auctoritatem & dignitatem suam vilificando prostituit, ut Cytharædos inter & Histriones in publicum prodeundo theatrum, in nugacibus & abjectissimis infamæ huic hominum faciilitatis artibus cum ipsis certaret. Huic spectaculo, seu fortunæ ludibrio omnes Ordines, Senatorius, Consularis & Equestris aderant; aderant omnes Duces, Capitanei, Legionumque Romanorum flos, & Tribuni; & vel maximè omnes Imperialis palatii familiares, & inter cæteros, quod singularitèr ponderans Ta-

citius inquit: *Et mærens Burrhus* Tacitus. *laudans.* Erat Affranus Burrhus homo gravis, judicioque maturus, Magister & Præceptor quondam ejusdem Neronis cum Seneca. Et reliquis omnibus ad saltus, gesticulationesque Cytharædi Imperatoris, quasi ad totidem triumphos magnos edentibus plausus, solus Affranus erat mærens & simul laudans, ut cæteri: *Et mærens Burrhus, ac laudans.* O homo! itaque seu animal (proprio enim te nomine compellare nolo, ne appellativum illud facere velle videar) si indecentiam, ignominiam, & infamiam tui Principis cognoscis, si stando lacrymas reprimis, & gemitus refores; quare saltem non obmutescis & taces, ut Nero ex tua tristitia tuum conjiciat dolorem, & ex tuo silentio tuum colligat votum? Sed simul dum ploras, quod improbas, laudabis quod deploras: *Et mærens Burrhus, ac laudans?* Ita planè, tales enim sunt adulatores in palatiis; etiam illi, qui magis obligati, minusque corrupti judicii.

Authores nonnulli istos Adulatores Cameleonti comparant, qui certo proprioque carens colore cujusunque vicini sibi objecti nativum sibi assumit colorem. Alii umbræ illos comparant, quæ non aliam habet actionem, motum, & figuram, quàm illam corporis loci oppositi; à quo nunquam separatur, & semper quocunque & quomodocunque sequitur. Alii speculo illos comparant, quod naturalem & reciprocam insipientis imaginem & figuram refert; nam si illud inspicitis, respicit vos; si ridetis, ridet; si ploratis, plorat; sed lachrymæ sunt sine dolore, & risus sine gaudio; non enim specularem adulatorem ageret,

nisi tale foret. Verùm sicut Cameleon, umbra, & speculum sunt assistentia muta; S. Augustini comparatio, magis propriè & adæquatè omnia exprimit; S. Aug. comparavit enim illos uni Echo: *Jucundum est ac volupe, cum clamantibus respondent sylva, & acceptas voces numerosiori repercussu reddunt.* Echo semper vocis sonum reddit, aliud dicere impotens; & ubi concava sunt multa; jucundum sanè est audire, quomodo Echo successivè sibi correspondendo, idem resonent omnia. Quod dixit vox prima, idem uniformitè repetunt omnes. Et quod natura fecit in sylvis, adulatio facit in palatiis, inquit sanctus Augustinus. Rex dicit, quod velis indicare bellum; & quamvis intentum minùs videatur probabile, & periculosarum consequentiarum eventus; quid respondent Echo? Bellum, bellum, bellum. Rex dicit initurum se pacem; & occasione quamvis intempestivâ, conditionibusque & pactis parum decoris; quid resonant Echo? Pax, Pax, Pax. Rex dicit, quod velit locupletare ærarium, ideòque multiplicare tributa; & licèt finis & prætextus plus habeant vanitatis, quàm utilitatis, quid respondent Echo? Tributa, tributa, tributa.

Ut & ego quoque meam adjungam comparisonem, adultores sunt velut illa quatuor Apocalypseos animalia, Agni dominatoris terræ thronum ambientia; quorum quodlibet quatuor facierum & totidem linguarum nihil dicebat aliud, nec dicere poterat, nisi Amen: Apoc. 5. *Et quatuor animalia dicebant: Amen.* Ergòne ideo assistunt throno; ideoque illa juxta se habet Dominator supremus; num propterea tanta facierum varietas;

& tantus linguarum apparatus? Omnino. Propterea, & tantum propterea, ut exeunte de throno voce, illa responderent, Amen. Et ut ista Amen dicant cum facie, & facies correspondeat cum eo quod illa dicunt; hinc cum vox tantum unica, facies sunt tam variæ & multæ, quot esse possunt affectus majestatis adulationibus obnoxia. Si Rex benignus & humanus, faciem habet hominis: *Facies hominis.* Si cholericus & iracundus, faciem habet leonis: *Facies leonis.* Si arrogans & superbus est, faciem habet aquilæ: *Facies aquilæ.* Si melancholicus est & sanguineus, & faciem habet vituli vel bovis: *Facies bovis.* Multæ denique facies, & vox tantum unica; semper etenim lingua, gestusque sunt præparata, vel declarata voluntate ad vocem istam approbandam, vel inclinatione tantum præsumptâ, ad eam præveniendam.

§. VIII.

Non est ista recta Principum intentio, sed ut quilibet liberè sensum cordis sui pronunciet; & quod magis utile videtur, consulat. Verùm quia adulatoris scopus non est alius, quàm commodum, & convenientia propria; nemo huic sinceritati regis credens securum se putat, & omnes ne de gratia periclitentur metuunt; in qua omnem spem reposuerunt. Dicebat Seneca (& dicebat quod faciebat) malle se veritate offendere, quàm adulatione placere: *Ma- luerim veris offendere, quàm placere adulando.* Sed qualis erat Seneca? Erat magnus ille Stoicus, qui divitias maximas æstimabat contemptum omnium. Tantis gaudebat opibus, ut solus ipse multas po-

potuisset erigere & locupletare domus non minores, quàm hodie sunt titulares; quibus omnibus renunciatis, Fisco regio ea consecravir. Proinde qui regios thesauros augere paratus, veritate præligit offendere, quàm adulando placere. Regiis verò thesauris domos suas augere, suamque inopiam seu vanitatem ditare qui satagunt, quidnam bonæ spei de se promittunt? Quod quinquaginta dicunt adulationes, quo aliquam acquirant Commendam; & ne dimidium quidem veritatis dicere audent, ne illam in jacturæ discrimen adducant. O Reges! ô mundi Monarchæ! ex hoc capite tantum suprema vestra fortuna summâ compassione est digna.

Psal. Psalmum *Miserere mei Deus*, non solum ad suam deplorandam miseriam composuit David velut peccator, sed etiam velut Rex. Hoc consideravit, & hoc sensu dixit: *Tibi soli peccavi*. Enimverò, quare dixit: Domine, peccavi *tibi soli*, & non aliis? Quia tu solus peccatum meum reprehendisti, peccator quippe eram; & nullus aliorum propter illud me reprehendit, quia eram Rex. In propriis

Myfich. terminis illud dicit Hysichius: *Quoniam reliquis omnibus ei tanquam Regi indulgentibus, solus Deus misit Nathan, & nefarium scelus reprehendit*. Peccatum Davidis solum coram Deo fuit peccatum; reliquis omnibus, quia erat Rex, fuit indulgentia. Ecce hinc nunc pater, ad quid serviat Regibus, esse Reges: quàmque adulatoriè serviant eis qui serviunt. Si quæ unquam in gratulatorio Davidis conclavi (ubi ille hoc non audiret) peccati hujus mentio facta fuit; hoc illo modo desuper discurrebant Aulici. Amorem Bethzabee oblectamentum fuisse

se Principis, qui miles fuerit; eam duxisse in uxorem, honorificam fuisse famæ restitutionem; interfecisse Uriam, consilium fuisse necessarium, prudens & generosum; generosum, quia heroicè illum occumbere fecit in bello; prudens, quia fatum seu casus videri potuit, quod erat industria; necessarium, quia securissimus injuriam sepeliendi modus est, læsum seu injuriâ affectum mittere in terram. Tam leviter explodebatur in Palatio casus tam atrox & scandalosus; dum adulterium dicebatur oblectamentum; homicidium necessitas; & perfidia, prudentia. Libro Regum secundo cap. 8. nominantur personæ, & quibus Domus superiorque familia Davidis constabat; & est quippiam omnem excedens exaggerationem adulationis, in tot hominibus tam rerum gerendarum peritis, tam idoneis subjectis, omnibusque numeris absolutis, non inventum fuisse vel unum, qui vel zelo actus honoris, vel conscientie scrupulo stimulatus, vel obligatione officii impulsus, vel gratiarum beneficiorumque receptorum memoriâ motus, alicui Regi in sua infelicitate succurrere, & tam periculosa in cæcitate oculos ipsi Veritate aperire auderet. Hinc ipse desolationem sui, propriæque discrimen salutis agnoscens, orando clamabat ad Deum, dicens: *Salvum me fac Domine quoniam defecit sanctus, quoniam diminuta sunt veritates à filiis hominum*; q. d. salva me tu, ô Domine, adjuva me, & succurre mihi, sicut Deus; jam enim inter homines ne unum quidem invenio istius virtutis & animi, ut veritatem mihi dicar.

Duo *Quoniam* David hisce verbis notat consideratione dignissima: quoniam

niam

Psal. *quoniam defecit sanctus, quoniam diminuta sunt veritates à filiis hominum*; q. d. salva me tu, ô Domine, adjuva me, & succurre mihi, sicut Deus; jam enim inter homines ne unum quidem invenio istius virtutis & animi, ut veritatem mihi dicar.

11. v. 1.

nam defecerunt sancti: *Quoniam defecit sanctus*; & quoniam defuerunt homines, qui ingenuè sibi dicerent
 ibidem. veritatem: *Quoniam diminuta sunt veritates à filiis hominum.* Filii hominum, Phrasi sacre Scripturæ homines stemmate illustres significat; quales sunt, qui Regibus à lateribus assistunt; talesque sibi deesse David lamentatur. Ergone, quia defecerunt sancti, etiam deest, qui Regibus dicat veritatem? Ita planè: ex *Quoniam* uno; *Quoniam* aliud sequitur. Quoniam defecerunt sancti, quales sunt, qui nihil eorum, quæ sæculi sunt, ambiunt, hæc est ratio, quod Davidi, Regibusque cæteris desit, qui veritatem illis dicat, tot tantisque adulatoribus interim latera ipsorum stipantibus. Etiam in Gentilibus, hæc verificata fuit consequentia. Inter Gentiles etiam suo modo erant sancti, quales erant Philosophi; præcipuè Stoici & Cynici. Diogenes, Philosophus Cynicus, in tantum despiciebat res mundanas, ut nec tugurium quidem haberet, in quo degeret, sed in specu moraretur. Visitavit illum tanquam miraculum Alexander Magnus, pro naturali sibi animi magnitudine & munificentia dicens: peteret quicquid, quantumque vellet? Quid verò respondit Diogenes: Peto à te, ne mihi tollas, quod dare nequis. Illud verò dixit, quoniam hyems erat; ne Alexander corporis sui umbrâ Solem sibi impediret. Num talis homo vobis adulaturus videtur Regibus, qui tam nihil petebat ab eis; optimè id comprobavit egregio quodam responso, Valerio Maximo referente; Regnante in Sicilia Dionysio, Diogenes in ore spelun-
 æ suæ stans herbas quasdam ad come-

dendum abluibat, cui transeuntium quidam dixit: *Si tu Dionysio adulari velles*, Diogen. *ista non ederes*; cui ille: *Si tu ista edere velles, Dionysio adulari nolles.* Non enim ad placitum servitur Regibus, abs herbarum esu contentis; hinc ab adulatoribus comeduntur ipsi, inimicis circumvallati: *Quoniam defecit sanctus.* Ut quis hujus generis sit sanctus, necesse non est patrare miracula servientem Regi; hominem esse sufficit modico suo contentum, nec appetere plus quàm habet, nec ambire majorem esse quàm est.

Si verò talis, quis est vel datur (datur enim) prima quatuor animalium, quæ in circuitu throni sunt, & in eo Reges circumdant & obsident, cura & sollicitudo est: prima, inquam, & notissima adulatorum cura est, ne Dionysius audiat Diogenem, contrà ipsum omnia dirigere & explodere tormenta, circumvallationis interrumpi contingat lineas; & nolens, volens ab aula removeatur. Scriptura S. exprimit casum, non in homine Philosopho, sed Propheta. Rex Jeroboam, scisso jam Israël & Juda, aulam sibi erexerat in Bethel prope Fanum, quod duobus vitulis aureis dedicarat, ad retinendum populum, ne ad sacrificandum in Templo Jerosolymitano pergerent. Eadem in civitate Bethel degebat Amos Propheta, qui Regi Jeroboam vera quædam revelata sibi à Deo præfagia circa Regnum ipsius & periculum intimabat. Adulatores verò Regis cum sibi ab efficacia & energia Amos timerent, eum apud Regem calumniis traducebant; & unus eorum, Amasias nomine, accedens Prophetam, amicè allocutus dixit: *Qui vides*, Amos. *gradere, fuge in terram juda; & comede* v. 12. 13. *ibi*

ibi panem, & prophetabis ibi: & in Bethel non adjicies ultra, ut prophetes, quia sanctificatio Regis est, & domus Regni est; q. d. Tu Amos, prævidens futura, accinge te ad iter, & hinc abiens ad patriam tuam perge, ibique pane tuo vescens vaticinaberis: Hic verò nec verbum loqui permittis, quia in Bethel regni est regia domus, & sanctificatio Regis. Bene notate ultimam istam clausulam, quæ in sensu morali & politico Discursum nostrum mirificè totum concludit: Quia sanctificatio Regis est, & domus Regni est. Ita ut Amalias seu adhortando seu comminando persuadere conatus Propheta, ut aulâ relicta in Judæam fugiat, non aliud ad hoc motivum adducat, quàm quod aula sit regia, & sanctificatio sit Regis. Quare? Quia adulator melius æquivisset definire Palatium. Palatium juxta adulatorum definitionem est sanctificatio Regis; quia ibidem Reges, & cuncta eorum acta sanctificantur: & quicquid demum Rex facit, disponit, proponit, appetit, vel sibi persuadet, aut concipit, est sanctum. Si Jeroboam sese à Roboamo legitimo suo Domino segregat, subesse detrectans: quamvis sit rebellio, est sanctum: Si prohibet populo, ne ter in anno Jerosolymitano in templo appareat coram Domino; quamvis sit contrà expressam Dei legem, sanctum. Si erigi jussis altaribus ad adorandum, imponit vitulos aureos; licet publica & manifesta sit Idololatria, sanctum. Et quia tu Amos (inquit Amalias) aliud Regi suggeris, contrariumque consiliis nostris persuadere satagis, neque vocem tuam nostræ conformare disponis dicendo: Sanctus, Sanctus; non tantum palatium amplius non intrabis, sed ex

Para IV.

aula mox egrediendum: & ex toto tibi Regno fugiendum erit: Gradere, & fuge in terram Juda, & in Bethel non adjicies ultra, ut prophetes.

Talis est adulatorum sagacitas, eorumque potentia: talique sub tyrannide degunt adulationibus obnoxia majestates; ut non solum illis non dicant veritatem, sed ab aliis dici non patiantur: sed ab aulis arceant, longèque amoveant, qui eam dicere possunt. Nunquid hæc tyrannis est manifesta? Biantes Sapientium Græciæ unus, interrogatus: quodnam animalium magis esset venenatum? Respondit: quod ex feris & immitibus, Tyrannus; ex mansuetis, adulator. Venenum appellando adulationem tetigit ejus nomen; sed Tyrannum discernendo ab adulatore non bene dixit: omnis enim adulator Tyrannus est. Maximus in mundo Tyrannus, fuit Herodes, verum adultores ipsius Tyranni fuere majores; Rex enim, Tyrannus erat Vassallorum & subditorum: & adultores, Tyranni fuerunt Regis. Textus Micheæ, quem ipsi de nativitate novi Regis exposuerunt, expresse de duplici Messie nativitate loquitur, temporali unâ, velut homine; æternâ alterâ, quâ Deo: *Ex te enim exiet* Matth. *Dux, qui regat populum meum;* Ecce 2. v. 6. nativitatem Messie temporalem quâ hominis: *Et egressus ejus ab initio à diebus* Michæ 5. v. 2. *æternitatis;* Ecce nativitatem æternam, quâ Dei. Adultores verò, quid fecerunt? Planè subticentes nativitatem secundam; primæ tantum fecerunt mentionem. Hoc modò deceptus Herodes, Regemque in Bethlehem natum hominem tantum, & non Deum esse supponens; illum se occidere posse putans innocentem eadem decrevit. Quodnam verò doli hujus & de-

S

cep-

ceptiones fuit motivum? Usitatum ordinariè in omnibus proprium adulatorum commodum. Divinè profectò S. Joannes S. Chrys. Chrysostomus: *In adulationem profectò Regis, ut ad humana gratia lucrum veritatis damna proficerent.* Cum tam gravis esset materia, immò gravissima, quæ dari poterat, quippe quæ coronam salvationemque concernebat; nihilominus adulatores mentiri Regique abblandiri non dubitârunt; ut veritatis damna sui commodi fierent lucra: *Ut ad humana gratia lucrum, damna veritatis proficerent.* Tam certa assumpti nostri est assertio, tamque vera & solida fundamentalis ipsius ratio, ut omnes in aulis & Palatiis sui commodi amici, Regum sint inimici: *Inimicos vestros.*

§. IX.

Supposito igitur, adulatores Regum esse inimicos, & Reges, velut omnes alii Christiani, ad diligendos etiam inimicos, iisque beneficiendum teneri; modò sequebatur, ad dilectionem hanc & beneficentiam Principes adhortandos esse: *Diligite inimicos vestros; & benefacite his, qui oderunt vos.* Verùm hic meus Sermo hodie prima erit oratio Evangelica, quæ contrà omnes Rhetoricæ leges, sine peroratione explicet. Si omnium Catholicorum Principum Christiana pietas tam universaliter & notoriè hoc Christi Præceptum observat; ut adulatores in Palatiis, licet maximi sint inimici, maximi nihilo secius sint familiares; & maximè dilecti, juxta illud, *diligite.* Et hi vel maximè, honoribus, gratiis & beneficiis accumulati, juxta illud: *Benefacite;* nullus perorationi relinquitur

locus; cum ipsa dilectionis hujus, & beneficentiæ Regiæ exempla, omnes excedant efficaciam limites, ad quos extendere se poterat exhortatio. Utinam sic æstimatos, remuneratos, sua mercede contentos videremus illos; qui non ad deauratorum umbram lectorum, neque ad argenteorum calorem ignitabulorum, sed in æstu & frigore, cum undis pugnando & glandibus, serviunt.

Una mihi tantùm, pro Sermonis coronide, & quidem contrà Davidem Regem, occurrebat investiva, quâ tam alienum ab hac dilectione acriter perstringerem modum, quo ille tractabat adulatores, suos inimicos. Psalm. 69. David hæc loquitur verba, vel eadem reperit; quia eadem Psalm. 39. jam dixerat: *Avertantur retrorsum & erubescant; qui volunt mihi mala.* *Avertantur statim erubescantes; quid dicunt mihi: Euge, Euge.* Ante omnia, pro dictorum nostrorum confirmatione advertendum est; eos, qui dicunt mihi *Euge, Euge,* illos ipsos esse, qui volunt mihi mala. Adulari enim est velle male; & esse adulatorem, est esse inimicum: Proinde quotquot *Euge* vobis dicunt, tot mala vobis volunt. Istis porro adulatoribus, quos inimicos suos habebat David, quid faciebat, aut facere decernebat velut Rex? Quatuor: Primò, ut magnam experirentur aversionem, quam contrà ipsos habebat: *Avertantur, avertantur.* Secundò, ut statim statim ab aula & Palatio suo ejicerentur; nunquam amplius in conspectu ipsius comparere ausi: *Avertantur statim.* Tertiò, ut ab omni honore, officio & dignitate exclusi, abjecti & despecti haberentur: *Avertantur retrorsum.* Quartò & ultimò, quia non erubescant esse adulato-

latores, etiam quâ tales agniti publicè haberi & se tractari paterentur: *Avertantur*; & *erubescant*: *avertantur statim erubescantes*. Sic, ô David! adulatores, tuos inimicos tractabas velut Rex; sed hoc illis facere non debuisses velut Prophetam tam clarâ Evangelii Christi luce imbutus. Si igitur Christus tibi præcipit tuos diligere inimicos: *Diligite inimicos vestros*; quo pacto in tantum odisti illos, ut nec oculis coram intueri eos possis, & ab aula tua & præsentia arceas? Et si Christus tibi mandat, eis benefacere: *Et benefacite his, qui oderunt vos*; quâ ratione, tu tantum illis malum reddis, ut eos injuriâ, contumeliâque affectos, publicè insuper confundas & infamiâ nores; quod hominibus in tantum ante honoratis, & in tantis dignitatibus constitutis, in maximum vergit despectum?

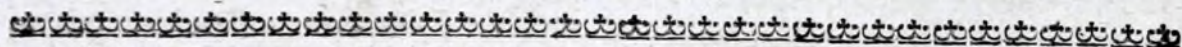
David respondens directam in se, in me retorquet invektivam. Et tu Prædicator, Philosophus & Theologus, & definitionem ignoras amoris? *Amare est velle bonum alicui*; id est: amare est velle bonum amato. Enim verò quodnam majus bonum velle possum adulatori, quàm efficere, ne in tam vili exercitio perseveret? Et quod majus, à me beneficium expectare potest commodi sui amicus, & veritatis hostis, quàm ut occasionem ipsi subtraham ipsam prodendi veritatem, & cum infamia illam vendendi pro commodo? Quod si mihi adulando mei sunt inimici, majores sanè sibi ipsis sunt inimici: & ego ab illo ipsos odio desistere volo, quod eò perniciosius est, quò secretius. Et si mihi adulando, nocumenta inferre possunt meo regimini & coronæ, multò sanè majora mala suis irrogant animabus & conscientiis; proinde ego à

tam enormibus malis ipsos etiam invitos, cessare compellam, quod spontaneè & suapte voluntate nunquam essent facturi. Si Assuerus cognitâ Amani cupiditate amorisque fallaciâ, ipsum statim è sua gratia exclusisset & Palatio, nunquam eò devenisset stultitiæ, quod necesse fuisset eum mori suspensum ex patibulo, porrò, quod Rex ille nescivit adulatoribus suis facere in tempore, ego statim meis facio sine dissimulatione; quia verè illos diligo, verumque bonum illis desiderans, præceptum Christi in ipsis observare satago: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos*. Hoc modo David meam propulsavit invektivam: & ego allegato Amani exemplo, illud Sciani Romæ, illud Olivati in Gallia, illud Volsci in Anglia, illud Alvari de Luna in Hispania, & illa veteris, recentisque memoriæ in nostra Lusitania adjungens, argumenti Davidis veritate plus quàm humanâ convictus quiesco.

Verùm quoniam toto hoc Sermone professus & protestatus sum Referentem tantum agere & non Judicem; inter duo tandem constitutus contraria, scilicet illud Regis Davidis, & illud Regum aliorum: Primi aulae nostræ fundatoris exemplo concludam, qui utrumque extremum tali conciliavit medio, ut utrique satisfecisse videatur, & quodnam istud fuit medium? Adulatores audire, sed adulationibus non moveri. S. Petrus Damianus, alique Sancti adulatores comparant Syrenibus, quæ vocum suavitatem sic incantabant navigantes, ut spontè se præcipitarent in aquas, & suffocarentur in mari, in quo illæ vivebant. Ulyssis civitatis Ulyssipponis fundatori illud ipsum mare transfretandum

erat (quod Scyllæ & Charybdi vicinum erat) scientiâ suâ & sagacitate usus quid fecit? Navigabat in splendida Navi Gracensi, & ne remiges deessent remis, nec alia Gens nautica velificationi, quo omnes Syrenum incantationem tuti evaderent, sic omnium obstruxit aures, ut eas audire nequirent. Ipse verò ut sine discrimine easdem audire posset, aures reliquit sibi apertas; ne verò incantationis efficaciam perceptâ in mare se præcipitaret, pro ut omnibus contingebat, tam fortiter se palo alligari iussit, ut quamvis vellet, se movere non posset. Hæc historia seu fabula ingeniosè ab Homero conficta ad hoc facit, ut doceat, quod viri sapientes & constantes, velut Ulysses, quamvis adulatores audiant, & dulce adulationum suarum echo percipiant:

non tamen idcirco dolis ipsorum & artificiiis corrumpe se sinere, sed constanter, inconcussè, & inflexibiliter semitam recti sanique regiminis tenere debeant. Sic hoc poterit similiter facere, qui tantum de sua præsumpserit seu confiderit constantia; & non cognoverit illud ipsum tantummodò dictum, esse figmentum. Ast ego si mihi auctoritas esset corrigendi Homerum, seu animus consulendi Ulyssi, non aures illi apertas, manusque vellem ligatas: sed auribus clausis, manus solutas; quia auribus clausis ingressum non inveniret adulatio, & manibus solutis, omnes actiones essent suæ, & tanquam suæ verè regiae. Hoc modo in mundo famæ acquiritur immortalitas, & in cælo similiter Gloriæ assecratur æternitas.

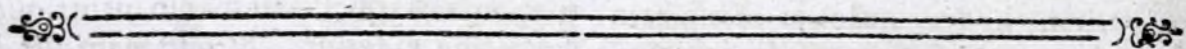
S E R M O

D E

SANCTA THERESIA.

In Collegio Societatis JESU, in Insula S. Michaëlis.

Postquam author terribile evaserat Naufragium, & ad Insulam illam appulerat.

Quinque autem ex eis erant fatue, & quinque prudentes. Matth. 25.

§. I.

QUoties ea, quæ visa fuere fortuita, altissima fuere, providentiæ divinæ consilia: casualiter videtur Christus sedisse super fontem Sichar: &

erat providentiæ divinæ consilium; ventura enim illuc erat mulier Samaritana convertenda. Casualiter Christus civitatem Naim videtur ingressus; & erat providentiæ divinæ consilium; inde enim efferendus erat adolescens defunctus, resuscit-

fufcitandus. Fortuitò Christus ad maris Galilææ ripam videtur ambulasse: & erat providentiæ divinæ consilium; inde quippe vocandi erant Piscatores, qui relictis retibus & mundo, ipsum sequerentur. Videor mihi me explicasse, Auditores, casualiter & casu fortunato ad Insulæ hujus oras appuli, & civitatis hujus portas intravi: casualiter & casu fortunato me hodie in hoc pulpito video: quod est fons Sichar, ex quo doctrinæ sanæ & veræ aquæ hauriuntur. Et quis mihi vobisve dixit: utrum sub casibus hisce fortunis magnum aliquod providentiæ divinæ consilium lateat? Quis nobis dixit: utrum in hac Naim sit adolescens in peccato suo mortuus, hoc medio resuscitandus? Quis nobis dixit: utrum in hac Samaria, quæpiam malæ vitæ sit mulier, hoc medio convertenda? Quis nobis dixit: utrum in hac Galilæa aliquis sit Petrus seu Andreas, in hujus mundi mari submersus, hoc medio retia & laqueos relicturus? Optimè video vim ventorum, tempestatumque imperum me abreptum in hanc ejecisse, seu detulisse Insulam. Quis verò authorem Gratia & Naturæ impedire poterit, quin unius instrumento alterius effectus operetur? Iisdemque ventis & tempestatibus remedia objiciat naufragiis, ad succurrendum periculis? Tempestate naufragioque S. Paulus compulsus, ad Insulam Melitensem pervenit; & ex prædicatis ibidem tum temporis ab Apostolo, principium sumpsere religiosa illa lumina, quibus hodiè illuminatur & defenditur Ecclesia. Agnosco equidem facundiam mihi, multòque magis S. Pauli spiritum deesse; verùm occasione & circumstantiis præsentibus, nemo mihi

magnam Prædicatoris negare poterit partem, quæ est, jactatum ab undis in hanc evomi Insulam.

Ex admirabilioribus admirabilissimum omnium, quæ in Prædicationis materia leguntur, est magnus ille & universalis fructus, quem Jonas Propheta in Ninive produxit. Peccata Civitatis erant gravissima, Incolæ Gentiles & sine fide, Prædicator peregrinus & ignotus, sermo brevissimus, imbecillis & siccus, nec rationibus, nec scripturis confirmatus, & nihilominus, quod Sermo iste, & Prædicator, Regem & Aulam, frequentissimamque incolis civitatem, ad generalem adeò, & extraordinariam, publicamque converterit pœnitentiam? At Jonas Prædicator erat evomitur ab undis. Prædicabat in eo tempestas; prædicabat in eo Cate seu Balena; prædicabat in eo periculum; prædicabat stupor & admiratio; ipsa prædicabat in eo mors, quam bis evaserat. Profectò non tanta fuit tempestas Jonæ, quantà ego, & socii mei fuimus jactati. Navigium in medio versabatur mari, & nos exterius lateri ipsius adhærentes, altissimis vocibus Dei Matrisque suæ misericordiam inclamabamus. Non apparuit ibidem Balena, quæ nos deglutiret: ast apparuit nihilominus (neque prodigiosè minùs) eodem instanti unum ex marinis istis monstris, quæ maria infestant, quod nos deglutitos evomit in terram. Evomitur in terram Jonas, prædicationis suæ thematale assumpsit: *Adhuc quadraginta Jonæ dies, & Ninive subvertetur.* In terra, ^{3. v. 4.} ubi terræ motus tam continui & horribiles sæviunt; in terra ubi montes vivunt & comedunt, suisque se visceribus propriis sustentant, & incendia velut flumina ejiciunt:

ejiciunt: in terra ubi ignis potentior est Oceano, in medioque ejus extruit & evertit Insulas: in terra, ubi Populi & integræ provinciæ uno momento destructæ fuerunt & subversæ: quodnam, quæso, thema proposito congruentius, quàm illud Jonæ assumi posset: *Adbuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur?* Si Ninive subverteretur, miraculi & punitionis loco haberetur; verùm si (quod Deus avertat) hæc Civitas subverteretur, punitiõ esse posset sine miraculo. Suppositis omnibus circumstantiis istis, nec Prædicatori, nec loco convenientius thema poterat assumi: verùm diei festivitas tam triste & funestum non admittit assumptum.

Gloriosa Theresia, Terra ubi tu degis, & ubi incolarum devotio te veneratur, à subversione potest esse secura. *Conversa, sic: subversa, non.* Mediante Jonâ Deus Ninive convertit, & Jonas tam imperfectus erat illo tempore, ut inobediens Deo, fugeret ab eo. Ast tanta est vis Gratia? Tu, ô Sancta! adhuc degens in terra, maximam orationum tuarum virtutem eo dirigebas, ut Prædicatores Deo recommendares, quò multas conversas ad Deum adducerent animas, sicut tu adduxisti quàmplurimas. O si quis hâc horâ vel unicum lucis tuæ radium, aut spiritus tui mereretur afflatum! non minor hodie tua est charitas, neque tuum infirmius suffragium. Intercede, Virgo Gloriosa, cum Virgine & Matre tui Sponsi, ut à suo hanc mihi impetret gratiam. Nôsti, Sancta, qualem desiderem gratiam; non quæ aureus mulceat; non quæ intellectum rapiat & oblectet: sed gratiam illam, quæ voluntatem & affectum accendat; gratiam, quæ emolliat, vincat,

vulneret, & inflammer corda. Hujus gratiam tantum nobis à Beatissima Virgine obtine, quantum illa & nostrarum duritiei animarum, & meo necessarium viderit frigori & tepori. Ave Maria.

§. II.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Matth. 25. v. 2.

Oculis elevatis in cælum, oculis demissis in terram, oculis infixis Evangelio, hodie prædicare decrevi; quoniam modo semper in Sanctorum festis oporteat prædicari. Prædicari oportet oculis intentis in cælum; ut videamus, quid in Sanctis sit imitandum: prædicari oportet oculis in terram defixis; ut cognoscamus quid in nobis sit emendandum: prædicandum denique oculis Evangelio infixis; ut Evangelium velut lux è cælo, in terra nos dirigat ad id, quod emendandum est in terra, & quod imitandum in cælo. Evangelium nobis hodie proponit ob oculos decem Virgines, quarum quinque fatuæ, quinque fuere prudentes: *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* Verùm quando respicio (res notabilis) quando Virgines prudentes respicio, oculis in cælum intentis; & quando respicio fatuas oculis in terra defixis, commutatis eas video nominibus. Prudentes visæ, oculis in cælum directis, fatuæ mihi videntur: & fatuæ visæ, oculis in terram demissis, prudentes mihi esse videntur. Istud mihi hodie ob oculos ponitur, eritque Sermonis materia: scilicet Virgines prudentes visas, oculis cælo intentis fuisse fatuas: & fatuas visas, oculis in terram deflexis, fuisse prudentes. Clariùs loquar: Virgines pruden-

dentes cum S. Theresia collatas, fuisse fatuas: *Quinque ex eis erant fatuæ; & Virgines fatuas nobiscum collatas, fuisse prudentes: & quinque prudentes.*

§. III.

Primum, in quo Virgines prudentes cum S. Theresia collatæ fuerunt fatuæ, est, quia Virgines prudentes dormierunt, quando vigilandum erat: & S. Theresia vigilavit, quando securè poterat dormire. Quare Virgines obligatæ fuerint vigilare, Christus in fine Evangelii declaravit, dicens: *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Sed replicare quis poterit, Virgines illas, licet ignaras horæ, diem saltem scivisse; ad diem quippe nuptiarum fuerant invitatæ. Nihilosecùs certum est illas & diem & horam nescivisse, quâ Sponsus esset venturus; nam postquam diu expectassent, mediâ venit nocte: *Mediâ autem nocte.* Nesciebant diem, qui enim mediâ venit nocte, si paulò venisset antè eodem venisset die: & si paulò post venisset, die venisset altero: quia verò Sponsus, in mediâ noctis puncto, venit, quod die naturali terminante, alter incipit, etiam postquam venit, nescitur quo die venit. Utrum priore seu posteriore venerit die, nescitur: neque scitur, utrum in utroque seu neutro eorum venerit; punctum enim mediæ noctis est instans, neutriusque diei pars, quia non est tempus. Cum itaque ita se res habeat, & Virgines nec diem sciverint, neque horam; nihilominus omni posita sollicitudine & curâ obdormiverint omnes, fatuæ, & prudentes: *Dormitaverunt omnes, & dormierunt.* Nullum est dubium, quin

magnæ fuerit fragilitatis argumentum: in fatuis ostendebat quod erant; in prudentibus fatuitatem indicabat. In ipso Evangelio id habemus.

Evangelium decem Virgines Sponso obviam exivisse inquit; moramque faciente Sponso obdormivisse omnes. Sed notate: quod dicens exivisse, discrimen faciat inter utrasque: aliasque fatuas, alias verò prudentes fuisse asserat: *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* Et dicendo ipsas dormitasse & dormivisse nullam faciat distinctionem, unâ eademque de omnibus linguâ loquens: *Dormitaverunt omnes & dormierunt.* Si igitur Evangelium inter fatuas prudentesque distinguit quando exierunt, quare non similiter inter easdem distinguit, quando dormierunt? Quia exeundo differentes fuere cura: dormiendo verò æquales fuere incuriâ. Exeuntes dissimiles fuere cura; quinque enim sumpserunt oleum secum in vasis suis, quinque verò minimè: dormientes incuriâ fuere æquales; quia neutræ quinque sommo restitère: *Omnes dormierunt.* Quia verò in egressu quinque fuere sollicitæ, & quinque sine sollicitudine; hinc Evangelista de ipsis loquitur cum distinctione, quinque fatuas & quinque prudentes appellando: in dormitatione verò, quia omnes fuerunt incuriæ, & nulla earum vigilavit, hinc de omnibus indistinctè loquitur, non enim inter eas prudentes fuerant prudentes, sed omnes fuerunt fatuæ.

Omnes decem Virgines hoc casu fuerunt fatuæ, quamvis Prudentes fatuis minùs fatuæ; fatuæ enim dormierunt inexcusabiles, prudentes dicere poterant, quòd qui prævenit, non dormiat. In

fa-

Matth.
25. v. 12.

Ibid.
v. 6.

Ibid.
v. 5.

fatuis dormiebant omnia : in prudentibus , dormientibus oculis vigilabant lampades. Denique Virgines prudentes collatae cum fatuis fuerunt prudentes, majorem enim praeferant sollicitudinem : collatae verò cum S. Theresia fuerunt fatuae. Quare ? Quia dormierunt vigilare obligatae , nescientes diem neque horam : & S. Theresia vigilavit, dum securè dormire posset sciens diem, atque horam , & aliquid adhuc amplius.

§. IV.

EX majoribus Gratiae praerogativis S. Theresiae à Deo collatis, & in quibus omnes , seu quasi omnes Sanctos excessit, duo fuere arcana, quae ipse Christus illi revelavit, cæteris hominibus incognita. Primum mortis suae instans seu horam ; secundum salutis certitudo. Nonnullis mortis suae hora fuit revelata : S. Theresiae revelata fuit sua mors, simul & praedestinatio. Idè S. Theresiam vigilasse affirmo plus scientem, quàm diem & horam ; scivit diem & horam ; quia scivit quando sibi foret moriendum ; & scivit plus quàm diem & horam , quia se mortuam sciebat salvandam. Et quod cum duplici hac scientiâ , scientiâ & certitudine mortis insuper & salutis, S. Theresia nihilominus vigilaret infomnis , nec ad momentum incuria ; immò vitam agens tam rigidam , tamque mirabilem : omnium mirabilium ipsius est maximum.

Cuncti in mundo vivimus duabus laborantes ignorantibus : Prima est mortis ; secunda praedestinationis. Moriendum nobis esse novimus omnes, sed nemo scit, quando. Aut salvandos aut damnandos nos esse itidem novimus omnes , utrum verò ex duobus istis sit futurum , novit

nemo. Enim verò , quare Deus mortem nobis incertam , & praedestinationem nobis dubiam reliquit ? Nunquid certos nos facere potuit Deus horae mortis , & utrum praedestinati essemus nec ne ? Clarum, quod sic : sed supremam ordinavit Providentiâ , ut & de hora mortis essemus incerti , & de praedestinatione ambigui ; ut mors timore nos suspenderet incertitudine ; & praedestinatio perseverantiam sustentaret dubio. Quod si homines scirent , quamdiu sibi vivendum , seu quando foret moriendum, quid, quæso, hominibus fieret ? Si ego me hodie mori posse sciens, Deum offendere audeo hodie ; quadraginta annis sese victurum certus, quomodo saltem triginta novem annis Deum confidenter non offenderet ? Hanc ob causam ordinavit Deus, ut mortis hora foret incerta , & praedestinatio dubia. Homines scientes se praescitos, velut desperati liberius malitias malitiis & peccatis peccata accumularent : scientes se praedestinos tanquàm securi segnè in virtutibus se exercerent. Itaque ut mali minùs evadant mali, & boni in bonitate perseverent : nec mali sciant se praescitos, & boni se praedestinos ignorent. Nesciant mali se praescitos, ne agant desperatè ; ignorentque boni se esse praedestinos, ne incurii evadant quasi jam securi. Proinde binæ istae ignorantiae, mortis scilicet & praedestinationis , geminae sunt bases timores mortis & inferni ; & hi duo timores fortissimæ duae columnae, quibus totam vitam Christianam innititur ædificium, ne homines, velut fatui ; viverent, sed veluti prudentes operarentur. Verùm tam eximie Deus sanctam tractavit Theresiam , & amoris ipsius fidelitatem tali beavit differentiâ , ut duarum harum

harum ignorantiarum loco, geminam contrariam indulsit scientiam, scilicet horæ mortis & æternæ salutis: sciebat enim, quod nec scientia & certitudo horæ mortis sibi imminuere deberet vigilantiam: neque scientia & certitudo seu securitas salvationis, remissio- rem facere deberet sollicitudinem. Noverit Theresia, quando morietur, & quod salvabitur, ut ipsâ supra geminam hanc operante scientiam, sciat etiam mundus, quàm fideliter me amet.

Joannis
13. v. 1.

Ibid.
v. 3.

Sanctus Joannes Evangelista conscrip- tis operibus vitæ Christi, & ad opera mortis ipsius conscribenda transiens, ait ita: *Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus: Cum dilexisset suos, qui erant in mun- do: in finem dilexit eos*; Prosequitur: *Sciens, quia à Deo exivit, & ad Deum vadit: ponit vestimenta sua, & cœpit lavare pedes Discipulorum*. Et hoc modo enarrat omnia, quæ Christus ultimis istis & plenis horis est opera- tus: Ita ut S. Joannes ultimas & excel- lentissimas Christi actiones descripturus, consideraverit, & præfando notârît & ponderarît, quod Christus omnia geminâ stimulatus scientiâ peregerit: Scientiâ scilicet horæ suæ mortis: *Sciens, quia venit hora ejus*; & scientiâ ascensionis suæ in cælum: *Sciens, quia ad Patrem vadit*. Enim verò, quonam fundamento seu energiâ hoc loco considerat seu pon- derat Evangelista, Christum sub duplici hac scientiâ operatum? Ut nobis con- staret, Christum quâ Deum & hominem scientiam habuisse rerum omnium, præ- sentium & futurarum, & necesse non fuisse Evangelistam hoc nobis insinuare. Ut quid igitur adeò notat, & hoc loco ex- pendit: Christum diem horamque mor-

Pars IV.

tis suæ scivisse, nec non iturum se in cælum? Ratio est, quia Christus Do- minus noster, totius vitæ decursu, tantâ usus est vigilantia & curâ, quasi mortis suæ horam ignorâset: tamque anxie, & sollicitè, tot tamque heroicis actibus ad mortem sese præparavit, ac si de salute sua omninò incertus fuisset. Quod verò salvationis seu salutis suæ Christus gnarus & certus: *Sciens, quia ad Deum vadit*; tam anxie se ad mortem præpararet: nec minùs gnarus certus- que dici & horæ mortis: *Sciens, quia venit hora ejus*; tam cautè vigilantèque se gesserit in vita; circumstantiæ quæ- dam fuerunt virtutis & exempli in vita morteque Christi, quas ipse ad Evan- gelista notari voluit, & ponderari, ut nos illas ritè consideraremus: *Sciens, quia venit hora ejus: in finem dilexit eos*, *Sciens, quia ad Deum vadit, ponit ve- stimenta sua*.

Ah prudentissima Virgo Theresia, quæ duplici isto, *Sciens*, geminâ istâ scientiâ fatuas ostendisti, quas Evan- gelium prudentes canonizat! *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam*. Illæ ignorantes diem atque horam dormiêrunt: Tu plùs, quàm diem sciens & horam, vigi- lâsti. Duplicem istam scientiam, quam Christus habebat per naturam & gra- tiam, S. Theresia habebat per revelatio- nem. Sciebat per revelationem diem & horam suæ mortis: *Sciens, quia venit hora ejus*; per eandem sciebat revelatio- nem se salvandam Deoque æternum fruituram: *Sciens, quia ad Deum vadit*; Nihilominus in omnibus operibus suis tantâ vixit vigilantia, quasi hujus ignara omninò contrarium timuisset. Sciebat se diu supervicturam, tamque cautè &

T

cir-

circumspiciē agebat, quasi illo die moritura fuisset. Prædestinatam sese sciebat & salvandam, & tam extraordinariē se præparabat ad mortem, quasi de sua salute debitaſſet. In Theresia denique id duplex ista operata est scientia, quod in nullo homine binæ istæ effecerunt ignorantia: non habente sponsā Christi hoc casu in amoris sui excellentiis secundum, quā ipsum suum Sponsum.

Enim verò si Christus homo fuisset similis nobis, tempus vitæ suæ, & post mortem ascensum suum in cælum ignorans; quod ea egisset vivens, quæ eum fecisse constat, seque ad mortem disposuisset uti se disposuit, minus fuisset admirandum: sed quod annorum, dierumque vitæ suæ numero cognito, & de cælo certus & securus, mox à vitæ exordio, ad illa paupertatis, humilitatis, subjectionis, persecutionum, laborum & ærumnarum extrema subeunda se offerret; & ante mortem (singulari & stupendo exemplo) vestimentis depositis Discipulis pedes lavet; tam ferventer oret in horto; ad injurias obmutescat; spinas & flagella perferat; inimicis suis ignosci petat; animamque suam aliis vocibus, & cum lachrymis in manus Patris sui commendet: notabilis æstimanda operum Christi circumstantia est.

Agedum videte, num similis in operibus Theresiæ inveniatur circumstantia. Quod Theresia ab ineunte mox ætate, simul cum rationis usu, exercitium simul auspicietur Virtutum & Pœnitentiæ: & mortis suæ & longævæ vitæ præscia, quod ne momento quidem remittat fervorem, imotigoris superaddat rigores: quod Theresia incipiat ad suam procurandam salutem facere plus, quā maxi-

mi fecēte Sancti; & certa se prædestinatam, & salvandam, negotia sua florente adhuc ætate componat, sicut Christus advesperascente jam vitā: quod secura de cælo, vestimenta deposuerit, non mundi, sed Religionis mitioris; pedibusque excaleatis, prima asperitum Eliæ habitum assumpserit: quod cæli secura, humanam fugerit conversationem, & non unam, nec duas, tresve horas, sed omnem suam vitam orationi, tamque intimæ cum Deo unioni consecrarit: quod cæli secura, ferreis catenis carnem lacerarit; & de spinis, unde Sponso suo plexa fuit corona, illa sibi texuerit cilicium; quod de cælo secura, nec verbum responderit, tam inormiter se infamantibus & persecutis, quod de cælo secura, non solum ignoverit inimicis, sed Deum pro ipsis efficaciter orando, gratias impetrarit: & cæli secura peccata desleret, quæ non habebat, ac si peccatrix foret maxima?

Usquehuc, Theresia, Sponsi tui imitationes. Utrum hinc transcam ignoro; transibo tamen, quia ipse transire re voluit. Quod Theresia de cælo secura, vel maximè terribilibus infirmitatum suarum afflicta doloribus, eas usque ad finem mundi extendi à Deo petat? Quod Theresia cæli secura, in tanto scrupulo conscientiaque teneritudine vitam agat, ut ne veniale quidem peccatum advertenter committat? Quod Theresia cæli secura, Deo dicat: *Aut pati, aut mori*; pluri faciens vitam cum tormentis, quā ipsam Gloriam, ad quam exaltanda erat mortua? Denique quod Theresiæ cæli secura, sponte subeat pœnas inferni in vita, quas passura non erat post mortem? Hæc circumstantia, gloriosa Theresia, victorias tuas reddit

reddit singulares; etiam illas, in quibus alii Sancti tibi similes fuere visi. Illi operati sunt, & tu operata est: sed illi, sicut & nos, incerti de morte; Tu sicut Christus, cum certitudine vitæ; illi sicut & nos, dubii de cælo; tu, sicut Christus, de eodem securo: illi, sicut nos, inter timorem mortis & inferni: Tu sicut Christus, securo omnique metu superior.

§. V.

OMnis hujus mundi sanctitas & virtus bene considerata, est obnoxia timori. Nobilissimus & præstantissimus actus in hoc mundo pro Deo exercitus, fuit ille Abrahami. Deducit Abraham filium suum in montem, alligatum strui lignorum imponit, educit gladium, caput illi amputaturus; Deus manum continere jubens, illi dicit: *Nunc cognovi, quod timeas Deum.* Quod timeas Deum? Quomodo hoc? Quando Abraham amore Dei proprium sacrificat filium: quando Abraham amore Dei, proprium occidit amorem: quando Abraham amore Dei spem Domus & posteritatis suæ abscindere parat, dicere videtur debuisse Deus: nunc, Abraham, cognovi quod me amas; sed nunc quod metimeas? Sic: illa enim Abrahami actio bene considerata, & introspecta sicut eam perspexit Deus, plus habuit timoris, quam amoris. Videbat Abraham, quod occidere Isaacum esset interficere semetipsum; sed videbat etiam, quod illum non occidere esset non obedire; non obedire esse Deum offendere; Deum offendere esse se condemnare: proinde timor iste damnationis propriæ in Patre, gladium admove- re fecit jugulo filii. Quando pater & filius pariter pergebant ad sacrificium, inquit textus, Abrahamum una manu gladium,

& alterâ tulisse ignem: *Ipse verò portabat in Gen. 22. manibus ignem & gladium.* O quam congrua occasione illi bina specula! In Gladio oculis objiciebatur mors filii, in igne occurrebat infernus Patris. Si obedis, interficiendum est; si non obedis, ardendum est. Amor se videbat in speculo gladii: Timor in speculo ignis. Estne possibile, Pater, inquiebat amor, quod unicum tuum filium dilectum occidas, & vitam, sanguinemque illi abste datum propriis tuis manibus profundas? Absit hoc: Vivat Isaac, brachiumque cum gladio concidat. Verum nisi moriatur Isaac (replerebat timor) nisi immolatus Isaac hoc igne consumatur: Abraham propter inobedientiam, ibit arsurus in infernum. Aut Abrahamo ardendum; aut Isaaco est moriendum. O crudele & atrox Patri Dilemma! Sed gladium transfadigere per jugulum Isaaci momentaneum tantum est (instabat timor) & Abrahamum ardere in inferno, est æternum: momentaneè igitur patiatur filius, ne æternum torqueatur Pater. Extenso iterum brachio, gladioque vibrato jam jam ictum illaturo occurrit Deus. Porro quia omnis ista Abrahami resolutio ad tollendam filio vitam, ex timore non offendendi Deum, damnationisque incurrendi periculum processit; hinc Deus non dixit: Nunc cognovi, Abraham quod me amas; sed: nunc cognovi, quod me timeas: *Nunc cognovi, quod timeas Deum.*

Tale fuit celeberrimum Abrahami sacrificium, & talia ordinariè sunt quasi omnia sacrificia etiam præstantissimorum hominum: sed ad examen oculorum Dei vocata sacrificia, maximæ sacrificiorum perfectiones & excellentiæ, ex timore procedunt. Non ita S. Theresiæ sacrificia.

Sicuti se certò prædestinatam noverat, sicuti à damnatione secunda erat, sic erat sine timore Dei sancta. Et quod non timens Deum, nec quod in Deo timeret habens, tam timoratam ducebat vitam, ut nec peccatum quidem veniale advertebatur committeret, sæpiusque infernum potius ab illo peteret, quàm se offendere permetteret! Ille supremus fuit perfectionis apex, ille tenerrimus subtilissimusque amoris Theresiæ affectus.

Alii insigniores Dei amatores Deum amant cum omnibus suis attributis: S. Theresia Deum amavit uno attributo minore. Deus relevando sanctæ Theresiæ ipsam prædestinatam, & salvandam, erga ipsam se habuit, quasi sine justitia esset; supposito enim prædestinationis Decreto, illam damnare nec poterat, nec debebat: & amare Deum sine justitiæ attributo, supremum est, quo amoris nobilitas & excellentia pertingere potest. Propter omnia sua attributa Deus est amandus. Amandus est propter suam omnipotentiam, quâ nos creavit; propter bonitatem, quâ nos redemit; propter sapientiam suam, qua nos regit & gubernat: amandus propter suam providentiam, qua nos sustentat; propter liberalitatem suam, quâ nos remunerat; & propter pulchritudinem suam, in qua eum contemplantur. Et quamvis hæc ita se habeant, propter nullum attributorum suorum magis quam propter justitiæ attributum amatur. Si in Deo non esset justitia, neque in altera vita infernus, quàm pauci amarent Deum? Famosus ille gentilitatis sectarius Epicurus, duos Sectæ suæ inseruit canones: Primum, beatitudinem in vitæ hujus con-

sistere deliciis: Secundum, Deum carere justitiâ. Uterque iste canon erroneus fuit, & est hæreticus. Sed supposito errore primi, judiciosè substituit error secundum. Beatitudinem in deliciis constituit hujus mundi, Deoque mox justitiam denegavit: ægrè enim pro beatitudinis Gloria habere potuisset gaudia hujus mundi, credens se propterea damnandum esse in altera. Unde ego infero, Christianos peiores esse Epicureis. Vitæ hujus oblectamenta, quod quis reputet pro Gloria, credens non esse justitiam, quæ damnet in altera; error est, sed error aliquatenus excusabilis: Verùm quod ego certâ fide tenens in Deo esse justitiam, meque puniendum ab eo & damnandum esse in altera, nihilominus delicias hujus vitæ & gaudia pro beatitudine habeam: Ecce num tam crassa & brutalis cæcitas ullam excusationem mereatur.

Agedum, quod Epicurus asseruit tenendum pro fine, hoc Theresia experta est ex Privilegio. Epicurus Deum finxit sine justitiæ attributo; & Deus S. Theresiæ se eandem non condemnaturum revelans, sic se cum ipsa gessit, ac si justitiam non haberet. Sed quàm differentes hinc Consequentias intulit S. Theresia? Epicurus Deum sine justitia esse considerans, eundem mox offendere, beatitudinem & gloriam reputavit: at Theresia sine justitia Deum videns, illum solum ardentissimè diligere gloriosissimum duxit; & malle potius millies mori, quàm semel eum offendere. O quantum hinc ad diligendum timendumque Deum documentum deduci potest! & si eundem volumus diligere, necesse est & alterum ipsi tollere: timere Deum, quasi

quasi non haberet misericordiam; Deumque diligere, quasi non haberet iustitiam. Sic amabat Theresia, sed non sic timebat; non enim quod timeret habebat. Ut Theresia perfectius amaret Deum, Deusque amaretur perfectius, Deus (sic loqui lubeat) Deus uno se attributo, & Theresia una se exuit virtute: Deus seposuit attributum iustitiæ; Theresia virtutem seposuit timoris. Et quando Deus jam imminutus fuit isto attributo, & Theresia ista virtute; in hisce duabus imminutionibus constitit perfectio amoris in amante & amato. In Deo amato; fuit enim amatus absque quod timeretur: In Theresia amante, quia amavit, absque quod timeret. Et adeo remotis à Theresia timendi causis, in eadem tam expressi viderentur timoris effectus! cura, cautela, vigilantia: tam sollicita, tam anxiosa, tam industria: sine incuria, sine remissione, sine obdormitione! Propterea dixi, iterumque dico, prudentes virgines Evangelicas respectu illius fuisse fatuas. Hæ tantum vigilare obligatæ, dormierunt: *Dormitaverunt omnes, & dormierunt.* Theresia tam securè dormire permissa, semper vigilavit: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.*

§. VI.

SECUNDA causa, quare Virgines prudentes S. Theresiæ comparatæ fuerunt fatuæ, est, quod prudentes in materia salutem æternam concernente, tantum voluerunt, quod sufficit: S. Theresia plus quam superfluum præstitit. Virgines fatuæ, lampades suas deficere notantes, à prudentibus olei sui

Matth. 25. v. 8. *his de oleo vestro; responderunt pruden-*

tes, emptum potius abirent; contingere quippe posse ne utrisque non sufficeret: *Ne forte non sufficiat nobis, & vobis.* Ibid. v. 9. Istud responderunt prudentes, in quo ipsas se fatuas ostendisse affirmo. Fatuas? Prudentes se potius, immo prudentissimas sese ostendisse videntur. Quod si avaras, amicas infideles, nimis inhumanas, aut parum se misericordes ostendisse dicerem, censura esset, quàm prudentibus in hoc casu impingunt alii: Verùm in materia tam gravi recusantes dare de eo, de quo dubitant utrum sufficiat, vel non sufficiat, eas appellare fatuas? Ità protinus, & eodem ex capite. Quia dubitarunt utrum sufficeret, nec ne; quando dubitandum erat, utrum quid superesset, aut non superesset: in materia enim salvationis superfluum tantum sufficit; & quod sufficit minùs sufficit. Video equidem hoc meum assertum Paradoxum vobis videri: ego verò non tam verum esse, uti est, optarem. Repeto, Christiani! quod in materia salvationis, tantum quod superest, sufficiat; & quod sufficit, sufficiens non sit. Sic est, Theologiæ rigori convenienter. Certum est sine auxilio Dei salvari neminem posse: Certum est auxilia Dei aliqua esse sufficientia, alia efficacia: certum est auxiliis Dei sufficientibus tantum, nisi quatenus efficacia concurrat, neminem unquam salvatum, aut salvandum. Argumentor ergo sic: auxilia sufficientia, vocantur sufficientia, quia sufficient, ut quis operetur bonum & salvetur. Si igitur sufficient & sunt sufficientia, quomodo nemo cum eis salvabitur, quatenus sunt talia? Eandem ob rationem; sunt enim sufficientia tantum, & in materia salvationis quod sufficit, non sufficit: Plus esse debet quàm

sufficiens, ut sufficiat; quia tantum sufficit, quod superest.

In operibus eadem est ratio, quæ in auxiliis (hæ sunt duæ causæ ex parte Dei & nostra, sine quibus salus obtineri nequit) & si minùs, respondeat mihi reddita ratione, quare tot millia hominum damnentur, cum tot veri fideles Deum cognoscant, & profiteantur? Ratio est (& quilibet penes se judicet) quia in materia salutem nostram concernente eo contenti sumus quod sufficit, & in hac materia, quod sufficit sufficiens non est. Ut homo salvetur, sufficit eum bene mori: ad bene moriendum autem, nunquid aliquid amplius requiritur? Requiritur bene vivere. Ergo ut homo in materia salvationis habeat hoc quod sufficit, ipsum multò plus habere opus est, quàm quod sufficit: quia ut salvetur, necessarium illi est bene mori, quod est multum; & ut bene moriatur necesse est illi bene vivere, quod multò plus est. Sed quia bene mori volumus sine bene vivere; quia volumus sufficiens sine eo quod sufficere facit, ideò perimus & damnatur. Christiani, eodem modo salvari desideramus, quo Balaam Propheta id desiderabat, dicens: *Moriatur anima mea morte justorum.* Tace fatue, inquit S. Augustinus. Non tibi dicendum, moriatur anima mea morte justorum: sed vivat anima mea vita justorum. Nam regula mortis, est vita. Bene vivens, bene moritur: & malè vivens, malè moritur: porro vivere malè, sicut tu vivis, & mori bene, sicut desideras, est impossibile. Unde sequitur, quod bene mori, quod ad salutem sufficit, non sufficiat: sufficit, quia qui bene moritur, salvatur: non sufficit, quia ad bene moriendum, bene vivere requiritur. Totum hoc in Evangelica habemus Parabola.

Nun.
23. v. 10.

Quinque Virgines fatuæ à nuptiis exclusæ fuere damnatæ, quia oleum ipsis defuit. Enim verò, quare illis defuit? Quia quod sufficiebat non sufficit. Videte, quæso, num bene sit argumentatum. Dato virginibus signo mediâ nocte sponsum advenire, expergefactæ sunt omnes, & fatuæ lampades suas extinguere viderunt: *Quia lampades nostræ extinguuntur*; extinguiebantur lampades, quia ad mediam usque noctem illis dormientibus arserant. Agite, adeste mulieres & Virgines, tam fatuarum, quàm prudentium nomine notatæ, quare oleum vestrum tot horis in vanum consumi sivistis? Quousque veniret sponsus lampadem unam accensam esse sufficiebat, unde reliquæ accenderentur. Quemadmodum primis vigilantibus excubiis, totus vigilat exercitus, sic accensis funibus omnia accensa sunt arma. Idem facere debuisse mihi videntur Virgines sponsum præstolantes, præsertim cum eminùs excubarent, vel ipse sponsus præambulones haberet, qui fuerunt illi clamantes: *Clamor factus est, ecce sponsus venit*; lampadem unam accensam poterant habere, quo multo parcebatur oleo. Et si hoc non facerent quinque, quibus oleum supererat in vasis; faciendum id erat quinque reliquis quibus deerat: postea enim nemo illis ignem negare potuisset ad accendendum, sicut oleum ipsis negarunt ad vacuis lampadibus providendum. Si igitur hoc medio parcirum fuisset oleo, omnesque aliæ excusatæ fuissent prævenientes, quare sic non fecerunt, neque fatuæ, neque prudentes, imò nocte totâ lampades habuere accensas? Scitis quare? Quia lampadum illarum lumen, juxta omnium Doctorum sententiam significat gratiam Dei; & oleum opera

Matth.
25. v. 8.

Ibid.
v. 6.

opera nostra, quibus mediantibus salvari nos oportet. Et lampades nostræ ante sponsi adventum non accensæ, ipso jam veniente, nequeunt accendi. Lampades ignis materialis accendi possunt igne aliarum, eodemque momento tunc extinctæ: Lampades verò gratiæ & salutis non ardent igne alieno, sed proprio; & nisi accensæ sint & perseverent, postea accendi non possunt. Quod aliquis putet, lampadem habens totâ nocte extinctam, se eam sponso veniente accensurum: si quis existimet, se totâ vitâ in peccatis perseveraturum, & in hora mortis in gratiam rediturum, deceptio est diaboli, & justitiæ misericordiæque divinæ injuria illata. Verum est, ut homo salvetur, sufficere, quod Deus in gratiæ statu ipsum inveniat in hora mortis: sed ut vicinâ jam morte in Gratia existat, non sufficit illam in tali articulo querere: illam in vita jam habere opus est. Itâ ut ad salutem sufficiat gratia mortis, & supersit gratia vitæ; sed ad gratiam mortis, quæ sufficit, requiratur gratia vitæ, quæ superest. Oleum, quod habebant Virgines, secundum nostrum, & quem illæ facere debebant computum, utique sufficiebat: sed quia tantum sufficiebat, sufficiens non fuit. Ut sufficeret, necesse erat ut superesset; in superfluo enim tantum assecratur sufficiens.

Provocabat Gigas Goliath, & arroganter agminibus Israëlitis exprobrabat. Porro David provocanti occursum ad torrentem pergens sumptis inde quinque lapidibus, quatuor in peram, & unum mittit in fundam, circumductâ fundâ, & lapide jacto Gigantem prostermit. Eja, David, dexter jactator lapidum, si ad sternendum Gigantem lapis sufficit

unus, quare quinque tecum sumis? Quia David securum voluit jactum, & quod superest, securum facit, quod sufficit. Lapis jactus stravit Gigantem, & remanentes in pera assecrârunt jactum. Multis glandibus instructus, securus perit metam, confidenter enim jaculatur: unâ tantum armatus glânde, in ea vel mortem fert hostis, vel suam; tremat illi brachium, quia explodit cum timore: proinde David lapides tulit quinque, ut jactus sub quatuor fidejussoribus esset securus. Unde ego infero, plus deberi lapidibus residentibus in pera, quàm illi in funda; successus enim non consistit in jactu, sed in non errando: & ille lapis fundæ executus est ictum, illi residui in perâ assecrârunt brachium. Lapis unus suffecit, quatuor superfluebant & quatuor superflui fecerunt ut sufficeret unus. Itâ ut lapis in funda, re benè considerata, sufficiens esset & non sufficiens: sufficiens esset, quia suffecit; & non sufficiens, quia non sufficiens esse poterat. Et quemadmodum in materiis dubii eventus, non sufficit, quod tantum sufficit, sed solum quod superest: hinc dico, quod prudentes Virgines in dato fatuis responso se quoque fatuas ostenderint, quia dubium in non sufficiente, seu sufficiente posuerunt oleo; cum dubio exponendum fuisset, superfluum, aut non superfluum. Prudentes eollatæ cum fatuis, fuere prudentes; quia fatuæ sollicitæ non fuerunt, ut oleum ipsis superesset, sed nequidem ut sufficeret: Cum Theresia verò comparatæ, quantumcunque dicantur prudentes, fatuæ fuerunt in materia enim salutis, contentæ fuerunt sufficiente: & Theresia nec contenta fuit sufficiente, nec superfluo. Attendite.

§. VII.

Ut salvetur homo, sufficit mortaliter eum non peccare: & si nec venialiter quidem peccaverit, hoc superest. Et S. Theresia contenta non fuit, ut nec peccaret mortaliter, quod sufficit, & ut nec adverterenter peccaret venialiter, quod superest: sed insuper voto sese obstrinxit, ad agendum semper, & in omnibus, quod maiorem perfectionem redoleret: quod animi, Spiritusque generosi, resolutionisque planè prodigiosa, cui simile de nullo Sancto legitur, argumentum. Ut anima salvetur, Deo obedire sufficit: in omnibus verò ejus se conformare voluntati superest: & S. Theresia non solum contenta fuit obediendo, quod sufficit; nec conformare tantum, quod abundat: Verum etiam à conformitate ad transformationem transit, taliter in divinam transformata voluntatem, ut & ipsa, & Christus viverent & amarent uno corde. In cujus signum Seraphim unus latus ejus sinistrum ignitâ aperiens sagittâ, cuspide vitam illi auferens cordis, cadaver cordis in pectore sepultum reliquit. Amplius, ad salutem animæ sufficit curare salvationem propriam; & si curam, quis gesserit salvandi & convertendi animas aliorum, intra conditionis suæ limites, superfluum est. Et S. Theresia non solum tam exactam propriæ suæ animæ salvandæ curam gessit, quod sufficit; neque de reformatione & perfectione animarum alienarum tantum intra status sui limites sollicita fuit, quod superest: sed Virginis limites excedens, doctrix esse cœpit in Ecclesia, libros de perfectione conscribere; nec non mundum illuminare & imbuiere in altissimis Spiritus & contemplationis punctis, ad

quæ nulla penna, ante suam pertigerat. Ulterius. Ad salvandam animam, sufficit pœnas & ærumnas sufferre patienter; & si quis eò perfectionis pertigerit, ut ferat hilariter, superest: Et S. Theresia, cum tot & tantæ essent in vita sua persecutiones & ærumnæ, non tantum eas toleravit patienter, quod sufficit; neque hilariter solum, quod superest; sed etiam eousque pervenit, ut in suorum Deo exhibitorum servitiorum præmium eas acceptaret. Hinc de se dicebat: *Nunquam extribui Deo aliquod servitium, quod mihi non solveret aliqua pœna* Ulterius. Ad salutem animæ sufficit diligere inimicos; & si quis eis bona præstiterit, superest. Et S. Theresia tot circumvallata inimicis & persecutoribus, imò etiam illis, quos habitus & professio ab hoc deterrere debuisset, non solum eos amavit, quod sufficit; nec solum illis benefecit, quod superest: verum etiam mala ipsorum in se recipit, & ad agendam pœnitentiam pro eisdem illatis sibi injuriis se obtulit: ita ut ipsa patiens esset, & simul remunerans. Amplius. Ad salvandam animam servare sufficit continentiam; & si perpetuam voverit & custodierit virginitatem, non tantum sufficit, sed superfluit: Et S. Theresia non solum voluit esse continens, quod sufficit; neque solum perseverare Virgo, quod superest; sed certo modo Dei matrem æmulando, eò processit, ut esset Virgo, simul & mater. Loquantur illud tot Homineum Angelicorum conventus, alii viro- rum, alii fœminarum, qui omnes S. Theresiam matrem recognoscunt & profitentur. Porro ut maternitas Theresiæ, per omnia similis esset illi Deiparæ Virginis Mariæ, sicuti Christus duas ha-

habuit generationes, æternam unam, qua generatus est ex Patre sine Matre; & temporalem alteram, qua natus est de Matre sine Patre; sic Regula & Religio Carmelitana regenerata duas habuit generationes, duasque nativitates; antiquissimam unam de Patre sine Matre, nata ab Elia; & alteram modernam, de Matre sine Patre, nata de S. Theresia. Denique ad salvandam animam sufficit servare mandata Dei; & si consilia Christi etiam observaverit, non solum sufficit, sed etiam superest. Et S. Theresia non solum observavit mandata Dei, quod sufficit; nec tantum consilia, quod superest, sed plurima præstitit, quæ nec Præcepto, nec Consilio continentur. Aliena plangere peccata, & pro eis pœnitentiam agere: pati præeligere pro Deo, quam ejusdem visioni frui: septem menses jejunando transigere, multosque dies sine cibo transmittere; pro salute unius tantum animæ, usque ad diem judicii infernum eligere; nec mandato quopiam præcipitur, neque consilio particulari suadetur: & istud Theresia fecit. Hoc modo eminentissimus ille Spiritus, immensum illud cor, illa omnibus superior cunctisque major anima contenta non erat, quod sufficit, neque eo, quod superest: sed ad plus ultra semper anhelabat. Sed nostro sufficiat Discursui, tantum excurrisse in consequentiis gloriosi hujus *non sufficere*, & considerationi ipsius parumper libeat immorari.

Maria Magdalena caput pedesque Christi unxit, & Dominus, unctionem illam à se admissam, anticipationem unctionis sui corporis esse inquit, quando jam sepulchro esset inferendum: *Mit-*

Matth.
26. v. 12.

tens hæc unguentum hoc in Corpus meum,
Pars I V.

ad sepeliendum me fecit. Christus moritur in cruce; & textus inquit, Josephum & Nicodemum ad inungendum Corpus cum centum libris unguentorum venisse. Secundæ huic unctioni præsens aderat Magdalena, quæ fecerat primam; & S. Joannes, qui audierat verba Christi, & ea refert. Si ergo jam inunctum erat Corpus Christi à Magdalena, & inunctum ad sepulturam; *Ad sepeliendum me*; quare Joseph & Nicodemus illud denuò inungere parant? Respondebitis utique, quod unctum jam denuò unxerint Dominum; quia in operibus honori divino impensis, sufficientibus non contentos esse, sed insuper supererogare oportet. Accepto responsum; sed majorem adhuc instantiam admittit. Unctum Christum deferunt ad sepulchrum; transit Sabbathum, in quo mercari non licebat; illucescit Dominica, & valde manè Maria ad emenda abeunt aromata, ad inungendum repetitâ vice Dominum: *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Nunquid similis huic datur sollicitudo & contentio? Nonne Christi corpus jam unctum erat à Magdalena? Nonne jam unctum erat à Josepho & Nicodemo? Si igitur semel atque iterum jam est unctum, cur Mariæ denuò redeunt ad ampliùs inungendum? Quia amor fidem ponit in superfluo: qui amat parùm, contentus est eo, quod sufficit amans multùm, eo, quod superfluit: & amans adhuc ampliùs, nec sufficiente, nec superfluo contentus quiescit, ascendit adhuc altiùs, & progreditur ulteriùs. Unguenta Magdalenzæ sufficiebant; unguenta Josephi & Nicodemi superfluebant; unguenta Mariarum omnia excedebant; sufficientibus & superfluis super-

Joannis
12. v. 7.
& 8.

Marc.
16. v. 1.

eminebant. Istud fecerunt sanctæ mulieres istæ in schola & familiaritate Christi enutritæ: idemque S. Theresia nostra in eadem schola & familiaritate enutrita fuit æmulata. Propter hunc actum Mariæ videre meruerunt Angelos, Christumque à morte resuscitatum prius quàm Apostoli. Horumque actuum meritis similiter attribuendæ veniunt extraordinariæ aliæ visiones, quibus S. Theresiam Deus præ cæteris honoravit. Visiones Mariarum metum incussere Apostolis & Discipulis, qui pusillum faciebant gregem, quo tunc constabat Ecclesia: *Mulieres ex nostris terruerunt nos.* Et visiones S. Theresiæ terrorem & anxietatem incussere Ecclesiæ Dei suâ magnitudine, quæ propterea ad examen acre fuerunt deductæ, adeoque dubiæ & suspectæ habitæ & discussæ, antequam approbarentur. Sed Mariæ semel tantum viderunt Angelos: at S. Theresia frequentius. Mariæ bis tantum redivivum viderunt Christum; semel in die Resurrectionis, & semel in die Ascensionis: S. Theresia Christum in diversis vidit figuris; jam gloriosum, jam passibilem seu patientem, quasi quotidie. De Mariis non constat, utrum viderint Divinitatem; & de S. Theresia legitur in ipsius vita, quod viderit, quàm eminentèr creaturæ sint in Deo: quod viderit, quomodo tres divinæ distinguantur Personæ, cum unum, quid sint in Essentia: quod viderit, quomodo Filius in sinu sit Patris: & alia profundissima Divinitatis arcana, quæ hîc creduntur non intellecta; & tantum videbuntur & intelligentur in Patria. Ita ut Deus videretur æmulatione amorosâ contendere cum Theresiæ: hæc serviendo & amando; & Deus remunerando, & se communicando; hæc non

quiescendo in eo, quod sufficit, neque sistendo in eo, quod superfluit; & Deus sine ullo limite excedendo superfluum, quod nullatenus est necessarium. Visiones, revelationes, extases, raptus, ad salutem nullatenus, neque ad perfectionem requiruntur: Et hisce amorosis divinisque superfluis Deus compensabat Theresiæ, quod magnanimus ipsius spiritus nec necessario, neque superfluo quidem, satisfactum sibi putaret; nec ipsa sufficiente, & ne superfluo quidem contenta acquiesceret.

Hoc modo Deus Theresiæ solvit servitia: mihi verò non tam sufficit videre, quomodo Deus solvat, quàm quomodo Sancti serviant. Enim verò, quod in heroicis illis S. Theresiæ spiritus actibus singulariter noto, est, quod illis benè expensis, ejus servire fuerit solvere Deo. Notate, Ut Deus sufficienter redimeret mundum, sufficebat velle; ad illum sublimiore modo redimendum, sufficebat incarnari: verum in redimendo mundo Deus tam excellenter se gessit nobiscum; ut non contentus illum redimere tantum volendo, quod sufficebat; neque tantum carnem suscipiendo, quod superfluebat: sed excessivè processerit, & patiundo & moriundo redimere voluerit. Hoc extremum Deus fecit pro hominibus, & istud illi debui-
mus, donec Theresia nos liberavit pro nobis solvendo. Deus redemptione nostra solvit peccata; & Theresia suis extremis, nostram solvit redemptionem. Quia Deus in redimendis hominibus non fuit contentus eo, quod sufficebat, neque eo, quod supererat; S. Theresia serviendo Deo contenta non fuit eo, quod sufficebat, neque eo, quod supererat. Eja quàm æquales sibi passibus sponsus & sponsa videntur!
quam-

Matth.
25. V. 10.

quamvis Theresia Virginum, quæ oleum empturæ abierunt, una fuisset, credo, quod illi occurrisset. Textus ait: *Dum autem irent emere, venit sponsus*; Si ergo illæ ibant sponso veniente, quare sibi non obviabant? Quoniam diversam tenebant viam. Non sic nostra Theresia; eadem planè incedebat, eosdem sponsi legebat passus; ut quia ille in nos amando contentus non fuerat eo, quod sufficiebat, & quod superfluum erat; etiam illa minus sibi satisfactum putaret eo, quod sufficiebat & superfluebat illi serviendo. Agendum, hanc conferendo Sapientiam, videre, num fatuæ fuerint Virgines prudentes? Illa contenta non est, nec sufficiente, nec superfluo; & hæc sub dubio posuerunt utrum sufficeret: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis.*

Ibidem
V. 9.

§. VIII.

Tertia causa, quare prudentes Virgines, S. Theresiæ comparatæ fatuæ sint habendæ, est, quod prudentes existimarint, se Sociabus succurrendo periculum incursum: & S. Theresia scivit, quicquid attentatum ex charitate, quod magis videtur patere periculo, eò magis esse securum. Paratæ erant prudentes Virgines succurrere sodalibus, & earundem supplere defectum; & si non eò, quod sodales & familiares essent, saltem pro pompa majore & maiestate festi, & quia ipsorum intererat; sine aliis quinque enim notabiliter imminuebantur lumina, confundebantur paria, comitatusque disordinabatur. Nihilominus ne periculum exclusionis à nuptiis incurrerent, maluerunt intrare solæ, quàm non intrandi periculum subire: *Ne forte non sufficiat.*

Illud, *Ne forte*, punctum fuit in quo earum prudentia fuit hallucinata. Persuaserunt sibi, quod exponendo se pro charitate periculum possent incurrere, & erronea fuit imaginatio; nemo quippe & se & sua meliùs affecurat, quàm qui charitatis motivo, & se & ea periculo exponit. Vel maximè memorabilem auscultate casum, cujus aut sacræ aut profanæ historiæ omnes meminerunt.

Obsessâ ab Exercitu Holofernis Civitate Bethulia, subductis, & interruptis canalibus, & derivatis fontibus ex quibus bibebant; desperabundi jam omnes Civitatis incolæ, sese hostibus dedere parabant, ne siti perirent: Judith deditiorem occupationemque patriæ suæ averfata, & ferre non sustinens, insolitum quippiam & generosum facinus concepit animo, quod nec de cordatissimo seu constantissimo viro, nedum muliere aliqua & quidem sancta sperandum foret. Exuto cilicio, quo induebatur, abstergis lacrymis, quas ab oculis in cælum ablegabat, odorifera, margaritas, lapides pretiosos, cultiora vestimenta, & rariora ornamenta adesse jubet ad speculum: induit, componit, dirat, & exornat capillos, collum, pectus, manus, brachia, seminudos pedos (sic enim illud Scriptura notat) relinquens: & Judith facta thesaurus concupiscentiæ, stupendæ pulchritudinis oculorum illicium, multiplexque sensualitatis laqueus; plenâ fiduciâ portis civitatis egreditur, transilit foveam, transitis excubiis, hostilia castra ingreditur, ad ipsam usque Holofernis tentorium pergens. Generosæ quidem hæc sunt actionis mulieris, verùm generosiores adhuc mentis conceptus. Intentio scopusque Judith erat (prout ipsa in textu prote-

statum) ut propriis suis oculis Holofernes, pulchritudine suâ caperetur; ipsaque blandis & compositis ad gratiam verbis magis illum irretiret: ut sic captum & captivum acceptâ occasione arreptis manu unâ Tyranni capillis, & alterâ gladio illum decollaret. O Judith, heroicæ quidem tuæ sunt resolutiones, sed periculis plenissimæ. Considera eas, Domina, velut mulier; considera eas, velut nobilis; considera eas etiam, multoque magis velut sancta. Si quâ mulier, plûs quàm mulier, in mediis armatorum Barbarorum turmis, non attendis præsentia pericula vitæ? Velut illustris, quare famæ rationem non habes? Et velut sancta, quare decorum non attendis? Illos ipsos, quos Holoferni laqueos tendis, quo pacto evasuram te speras? Captivationes capiendo etiam capiuntur. Immo Judith antiquam captivaret Holofernem, jam semetipsam ante cepisse, & ante Holofernem cecidisse videtur: obligatio enim & puritas legis divinæ non peccatum tantum, sed occasionem periculumque prohibet peccandi; & qui periculum subire se resolvit, jam cecidit, quia ad cadendum sese exposuit: *Qui amat periculum, in illo peribit*; eadem lex divina inquit. Si igitur Judith tam erat sancta Legisque divinæ observans, quomodo tam manifesto discrimini suam exponit honestatem & suam cum ea simul conscientiam? Quod periculum subeat vitæ, generositati adscribatur; & periculum famæ pro excessivo Patriæ amore habeatur; sed quod integritas & conscientia, pro nullo pretio, nec pro vita, nec pro fama, nec pro libertate, nec pro civitate, neque pro regno, nec pro toto mundo periculo exponenda, à Judith, &

Ecclef.
3. v. 27.

quidem adeò sanctâ in discrimen adducatur? Itâ. Quia totum illud Judith exposuit propter charitatem: & quidquid periculo exponitur propter charitatem, tunc securius redditur. Exposuit periculo vitam, famam, & integritatem: sed securam reddidit integritatem, famam & vitam, quia omnia ex motivo charitatis ad suam liberandam patriam exposuit. Proinde quia Judith, Deum noverat affecuratorem periculorum omnium, quæ amore Dei & proximorum subeuntur: hinc affecurationi divinæ confisa, temerè se exponentium periculo reatum evasit; qui enim periculum subit securus, periculum non incurrit. Neque legis divinæ textus aliud affirmare intendit, si benè consideretur. Notate: *Qui amat periculum, in illo peribit*. Aliud est incidere in periculum, amando periculum; aliud subire periculum, amando Deum: subiens periculum amore periculi, perit in illo; quia ipsum periculum, quod amat, & pro quo se exponit ipsum perdit: subiens verò periculum amore Dei, nec perit, nec perire potest; quia ipse Deus, quem amat, & pro quo se exponit periculo, ipsum custodit. Si verò vos periculum subitis concupiscentiâ, & cupiditate acti, quis vos custodiet? Cupiditas seu concupiscentia? Si periculum subitis stimulante superbia, quis vos custodiet? Nunquid superbia? Si subitis periculum amore impulsamati, quis vos proteget? Nunquid amor profanus & cæcus? Subite periculum amore Dei & proximi; & videbitis, qualiter vos Deus ab illis eripiet, & securos faciet.

O Domine, benedicta, & infinite benedicta sit bonitas tua! deest nobis exemplum

plum ex Evangelio; quia prudentes Virgines hanc non cognoverunt veritatem, & fiduciam hujus omiserunt exercitium. Verum probationem hujus quam non habemus in Evangelio, Prædicator ipse subministrat. Ingratissimus forem, & ero Deo, nisi hoc ita faterer; nec non tota vita mea fatebor, & in omnem æternitatem. Cuinam unquam accidit, quod eversum navigium omnibusque ejectis & lateri adhærentibus, quadrantis horæ spatio fixum & immobile hæreret, absque quod ventorum furia illud quassaret, procellarum impetus transiliret, oneris & aquarum pondus, quibus ad medium usque jam absorptum erat, illud in profundum demergeret; postea in alteram versum partem & erectum, reciperet ejectos? Testes sunt spiritus cælestes, quorum opem illa hora imploravi, & non omnium sed eorum duntaxat, quorum curæ & protectioni animæ Gentilitatis Maragnanæ sunt commissæ: Angeli Tutelares animarum Maragnanensium mementote navim hanc ad remedium salutemque ipsarum tendere. Præstate modò quod potestis & debetis, non nobis id non merentibus, sed illis adeò derelictis animabus, quarum curam geritis; ecce, quia etiam nobiscum hinc pereunt. Ita alta voce exclamavi, id quod omnes etiam præsentis audièrunt: & meritum causæ indignitatem supplevit orantis. Angeli quod suum erat præstiterunt, quia Deus orationem exaudivit: & non poterat Deus eam non exaudire, siquidem in ipsa periculum ipsum orabat. Novit idem Dominus, quod pro nullo mundi commodo me denuò commissurus essem mari, quam ad salvandum pauperulos istos thesauros,

quorum quilibet valore suo infinitos mundos excedit. Porro, quia periculum amore Dei & proximorum erat aditum, quomodo securitas in ipso periculo deesse poterat? Ipsum periculum nos liberavit, vel seipsum. Pericula charitatis sunt pericula secunda; & in periculis securis non potest esse periculum. Proinde, Domine, mutato jam stylo, non tibi gratias ago quod me eripueris à periculo, sed quod in eo me constitueris. Tali casu & causâ me objiciens periculo, me liberasti. Gravia me adhuc expectant pericula, mihi que in tremendo hoc mari minantur, maximè hyeme tam aspera, & procellis tempestatibusque tam obnoxio anno. Quo pacto verò timebit pericula, in illis salvationem ipsam ferens, quam illis mediantibus quaerit?

Quemnam periculo Jonam exposuisse, & ab eodem eruisse putatis? Eò, quod proximorum noluerit procurare salutem, periculum incurrit, & quod proximorum salutis ergò periculum subierit, ipsum à periculo liberavit. Deus Jonam Gentilibus Ninivitis prædicatum misit: recusavit Jonas, & ipsam missionem, immò injungentem illam ut fugeret Deum, in portu Joppeni conscensâ navi in Tharsis navigare parabat. Et quid Jonæ in hac via seu fuga evenit? Hoc scilicet: eum omnes vela facerent optato naves à puppi impellente vento, marique tranquillo, contra solam Jonæ navem tam terribilis insurrexit tempestas, ut cum non sufficeret vela contrahere, malos demittere, oneribusque ejectis navem alleviare, cumque non sufficeret attentare omnia, quæ similibus in casibus & miseriis ars & industria suggerit & suppeditat; dimisso jam gubernaculo, & navi

fluctibus & ventis exposita, & omnibus ad cæli usque succursum derelictis, Navarchus & remiges Gentiles ad ima navis descenderunt, ubi Jonas agebat, ut orationem pro se ad Deum suum funderet, cum Dii eorum non succurrerent. Talis sæviebat tempestas, tale fervebat periculum, talisque exitium omnibus minabatur desperatio. Age Jona Propheta, Tunc prædicatum animasque Gentilium salvatum abire recusas à Deo pergere jussus? Ubi igitur laborem te subterfugere posse putabis, maximum periculum incurres, periturus ubi nolusti; quia proximorum salutem promovere noluisti, ubi Deus volebat. Ita ut nolle abeundo proximorum saluti operam navare, Jonam præsentissimo periculo objecerit. Quid verò Jonas ad evadendum periculum fecit? Casus notabilis! ut Jonas hoc evaderet periculum, ad promovendam proximorum salutem, longè majus periculum subit: & hoc secundum illum liberavit à primo. Agedum videte.

Jonas conscensâ superiore navis parte, exortæ tempestatis se causam esse recognoscens, ut salvi & incolumes evaderent reliqui, in mare se solum præcipitari petiit. Ita ut idem ille Jonas, qui navem hanc, ab ineundo sibi Gentilium salutem procurandi officio fugiendi causa conscenderat, nunc è navi præcipitem se agi petat, ut Gentiles, qui in navi erant salutem consequerentur. Extremum hoc remedium amplectuntur remiges, Jonas in mare præcipitatur, à grandi pisce seu Balæna deglutitur, repente ima monstro submerguntur & disparent ambo. Nunquid periculum majus dari potest? Nunquid etiam majus sub imaginationem cadit? Nullâ ratione,

In mari salvare se potuisset aliquâ tabulâ: in Balæna ventre, mors concurrebat cum sepultura. Verùm, nunquid Jonas ad salvandos proximos quamvis Gentiles in eadem secum nave versantes, in hoc periculum sese præcipitavit? Ita. Ergò expectate, de ipsius vita nondum diffido. Periculum ad salvandos proximos adiutum non potest esse periculum, in quo quis periclitetur: ex navi ejectus, & naufragus, à monstro marino deglutitus, in profundum maris abreptus, & in obscurissimis sepultus abyssi periclitari potest: sed suffocatus, sed mortuus, sed digestus, seu à Balæna concoctus, ad procurandam proximorum salutem in mare missus periclitari non potest. Repeto, periclitari non posse: & jam hoc video. Littora Ninive respicite. Elapsis tribus diebus, & tribus noctibus, summo manè ante portam Ninive in forma nunquam visa triremis apparet, cum velo duobusque tantum remis. Velum erat nubes aquea, quam respirando excitabat Balæna; & quandoque distendi, & quandoque contrahi videbatur; remi erant binæ illæ magnæ pinne, quas concutiendo velificabat. Appellit ad littus incognita navis, in medio apertum exiit proræ castellum, quod os fuisse tunc cognitum est, linguam tabulæ ad instar extendit super arenam, & ab interioribus egreditur Jonas vivus sepultus. Ad casum obstupescitis? Abeat stupor. Nunquid dixi vobis periclitari non posse, qui pro proximorum salute, se mari periculisque commisit? Sic igitur felicissimo Jonæ evenit. Ab uno periculo deductus est ad alterum, & hoc eum liberavit ab aliis. In navi periclitabatur à ventis, in mari ab undis, in Balæna periclitabatur à respirationis angustia & ab omnibus; quia verò

S. Zeno
Veron.

verò primum periculum susceptum erat ex charitate, omnia alia pericula erant remedia. Periculum maris illum liberavit à periculo navis; periculum Balænæ illum eripuit ex periculo maris; & hoc periculum velut ultimum & omnium maximum eum liberavit à se ipso. Daturne securior periclitatio? Daturne minus periculosa securitas? Prudenter dixit S. Zeno Veronensis, Jonam feliciorum fuisse in sepulchro, quàm in Navigio: *Felix magis sepulchro, quàm navi*; Nam Balænâ sibi servante vitam securior navigabat in ea, quàm in navi: Navis periclitari poterat in fretis & ventis, Balæna navis erat consensio à tempestatibus secura.

Majorem tempestatem passæ sunt Virgines in vasorum suorum oleo, quàm Jonas in tanto pelago. Omnes naufragaverunt, quia inhæserunt sicco: fatuæ sicco suarum lampadum; prudentes sicco suæ avaritiæ: Fortè, *Ne fortè*, fuit illud. Perierunt quinque, quando salvari poterant omnes, quia charitatem non habuerunt ad aliàs quinque, ut periclitarentur cum eis. Fatuæ tantum in suo periclitatæ sunt periculo, quantum in nimia securitate prudentes. Si prudentes pro ipsis periclitari voluissent succurrendo, eodem in periculo salvatæ fuissent fatuæ & prudentes: fatuæ accepto, & prudentes præstito succursu: vel majore cum certitudine loquendo: fatuæ salvatæ fuissent à periculo, quod evasissent, & prudentes à periculo, cui se exposuissent: Nam subiens periculum ex charitate, nequit periclitari. Nulla Respublica magis fuit periculata, quàm populus Israëliticus, Deo illum delere volente in deserto: Et quid Moyses ad illum ex discrimine hoc exitii eripiendum fecit? Eidem sese peri-

culo exposuit, simulque cum eo deleri petiit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo*; q. d. Domine, vel debes populo huic peccatum hoc dimittere, aut me de libro tuo delere. Extrà controversiam est Moysen licitè non potuisse sibi precari, de libro Dei deleri, & hic periculosissimus fuit casus, cui nullus unquam hominum se exposuit. Nihilo secius, deleri petiit, in hæc pericula se Moyses præcipitavit, non se delendum securus, quandoquidem pro amore & salute proximorum periculum adeat: Charitatis enim discrimina ex periculo nocumentum nullum inferunt. Tantum abfuit ut Moyses ob hanc causam ex libro Dei deleteretur, ut Deus potius libris suis inferi jussit, Moysen charitate actum ex libris Dei deleri petivisse. Nisi Moyses periculum subiisset, ipso salvo populus totus interiisset: Quia verò pro populo periculo se exposuit, ipse, simul & populus sunt salvati. Idem prudentibus nostris evenisset, si id scivissent, & periculum subiissent: sed quia illis hæc defuit scientia & prudentia, in qua aded excelluit S. Theresia, in comparatione hujus, fatuas illas fuisse pronuncio. Cum fatuis Evangelicis collatæ prudentes fuere prudentes; quia fatuæ alios pro se facturos putârunt, quod ipsæ non fecerunt: & prudentes pro aliis id agere recusârunt, quod alii pro se non forent præstituri. Eædem verò prudentes cum S. Theresia collatæ fatuæ fuerunt; quia pro amore Dei & proximi se periculo exponendo, periculaturas se putârunt: & S. Theresia, intelligebat noveratque per experientiam, quod quicquid ex charitate periculo exponitur, quando magis periculatur, securius existit.

Omne

Omne quod habuit, aut habere potuit S. Theresia, Dei proximorumque amore periculo exposuit. Et hæc eadem pericula, prudens fuerunt industria, quæ omnia aucta reddidit securiora. Periculo vitam exposuit, periculo exposuit famam, periculo exposuit ipsam animæ suæ perfectionem; ex primo periculo evasit sanior, ex secundo illustrior, ex tertio egressa est sanctior. Tam erat infirma S. Theresia, uti ex vitæ ipsius historia constat; & nihil in hac naturæ infirmitate acerbius ferebat, quam impedimentum exercitiorum suorum, orationum & pœnitentiarum. Demùm apud se statuit, & contra se, orationis studium continuare, corpusque suum tractare rigidissimè, quamvis ex hoc mori contingeret. Et quid ex hoc animi decreto commodi retulit? Res mira! sanitatem, quam omnia illi remedia negabant, ipsa pericula, quibus eam exponebat, contulerunt. Ex pœnitentiis, quibus eam naturaliter magis infirmari necesse fuisset, sanitas magis convalescebat; & ex ærumnis, quibus debilitari necessario debuisset, vires illi accrescebant.

Persecutiones, quibus S. Theresia se exposuit, quando se totam contulit, ad regulam Carmelitanam, conformiter antiquo rigori, primæque instituti integritati reformandam, imaginationi, immò & sufferendi viribus majores fuere. Armavit se contra illam Religio; armavit se quoque mundus; & quod plus est, boni è mundo, & meliores ex religione (quamvis zelo bono) atrocius ipsam persequabantur. Rari spiritum ipsius approbabant, omnes illum illusionem laqueumque diaboli: plurimi simulationem & hypocrisim interpreta-

bantur: nec deerant, qui scandalosam magis impingerent censuram. Quibus omnibus ansam & occasionem præbebat tempestas ex recenti Lutheri hæresi, periculis & timoribus plena. Verùm quia S. Theresia pro salute & perfectione proximorum his omnibus sese exponebat, quomodo illi cesserunt? Infamiae in maximam illi cessere existimationem; injuriæ in honorem; persecutiones in maximos applausus: ipsique Religiosi indignam eam ante existimantes filiam, dignissimam ipsam postmodum recepere matrem, & quæ talem summo in honore, & veneratione habent.

Fuere denique Personæ plurimæ timoræ & eruditæ, suadentes S. Theresiæ, ut spiritualem animarum directionem à se dimitteret; & quod in vita privata & solitaria, ad quam ipsa contemplationis dulcedo eam invitabat, Deo tantum & sibi vacando maximus spiritus sui profectus consisteret. Hæc maxima fuit probatio, ne dicam, tentatio, quam S. Theresiæ anima perferre potuit; cujus lucrum gloriosissimum, cujus desideratissimæ diliciæ, cujus gaudium, cujus anxietas & suspiria, erat incima illa cum Deo unio, quieta & suavissima, quæ omnibus terrenis altior tam cælicè fruebatur. Nihilominus S. Theresia inceptum jam opus prosecuta, non attendens illa majoris suæ perfectionis discrimina, neque majora adhuc imminencia: & quia singula ex charitate erant suscepta, quanto magis periclitari videbatur de bonis cælestibus, tantò magis se illis ditatam, dignioremque cernebat. Multum quidem periculo exponebat, multò verò plus recipiebat, gratiæ gratiis, favores favoribus, gloriæ gloriis ipsi accumulabantur;

tur; ac si ipsa pericula ad crescendo aliusque ascendendum gradus fuissent. In summa: S. Theresia exponendo pro Dei proximorumque amore sanitatem, famam & perfectionem; ex periculis sanitatis robustior; ex periculis famæ & honoris gloriosior; ex periculis perfectionis evasit sanctior. O quot quàmque secunda elogia & encomia depromi nunc possent, & quales formari panegyres super omnibus istis periculis, & maxime super tertio! videtur in ea spiritus contra spiritum, virtus contra virtutem, & sanctitas pugnasse contra sanctitatem: sed gloriosum adeò certamen pro tam gloriosa victoria erat necessarium. Filium Sermonis abrumpo, nec sine dolore, propter hoc, quod dicturus essem: nihilominus copiam à vobis peto concludendi Sermonem in forma, quâ illum proposui in Exordio, supposito, quod aliâ vos vice fatigare nolim, hanc mihi concedite & ignorete.

§. IX.

Quarta & ultima causa, quare Virgines prudentes cum S. Theresia collatae fuerunt fatuæ, est, quod cum sponsum rogare potuissent pro sociabus, ut præstolaretur, vel saltem januam illis non præcluderet, pro eis non intercesserunt: Et S. Theresia semper efficaciter pro sibi devotis, recommendatis, & gratiam à se petentibus intercedit. Hæc fuit quarta & ultima prudentum Virginum imprudentia. In quibus, si bene advertistis, invenietis, quod eas, ut imprudentes notavimus in operibus, imprudentes in verbis, imprudentes in cogitationibus, imprudentes in omissionibus, qui sunt quatuor modi generales, quibus tantum contra virtutem peccatur.

Par. IV.

Primo modo imprudentes fuerunt opere, dormierunt enim, quando vigilandum erat: Secundo, imprudentes fuerunt in verbis; quia dixerunt: *Ne forte non sufficiat*, quando dicendum fuisset, ne super sit: Tertio imprudentes fuerunt in cogitatione: quia existimârunt, quod exponendo se pro charitate, possent periclitari: Quarto imprudentes fuerunt omissione, quod pro se rogantibus saltem non intercesserint: Et sancta Theresia, ut dixi, pro omnibus ipsam interpellantibus, & se ipsi recommendantibus intercedit efficaciter. Istud vero punctum probare mihi non incumbit, si quidem ipsa hujus Festi institutio illud probat & confirmat.

Jure optimo Societas Jesu in omnibus collegiis suis S. Mariæ Theresiæ de Jesu, utpote tam sibi favorabili & propitiæ, festum agere posset; ipsa enim sancta Theresia in multis librorum suorum locis, se magna à Societate Jesu subsidia & lumina recepisse fatetur; cujus rei signum est, quod ordinariè ejusdem Societatis Patres nominat: *Illi benedicti Patres*. Hodiernum verò festum non ob hanc, sed illam, quam in Exordio dixi & proposui, causam celebratur. Infirmus quispiam (prout omnes nostis & vidistis) à natura jam & arte medica desperatus, verbo dicam, in extremo vitæ articulo cum quinque Virginum lampadibus constitutus: *Quia lampades nostra extinguuntur*; Nec restabat amplius, quàm ut fidei candela manibus ipsius infereretur, sic per momenta singula vitæ lampas deficiebat: sic constitutus mortuus magis quàm vivus, ad sanctam Theresiam recurrens, in extremo illo vitæ discrimine opem illius invocando, voto se obstrin-

Matth.
25. v. 8.

X

git,

git, ad publicam ejus protestationem totâ suâ vitâ, si eam de manu ipsius obtineret. Virgo prudentissima longè aliter, quàm prudentes Virgines Evangelicæ, quæ oleum petentibus denegârunt, mox illi impertiit invisibiliter, sed effectu visibili & manifesto. Eodem instanti jam jam moritura revixit lampas jam moriens, & resuscitabatur vita jam quasi mortua, & hic secundus agitur annus, quo hac demonstratione publica votum impletur. Oleum vocavi miraculosam hujus beneficii virtutem, nec solum est proprietas metaphorica, sed realitas cognita, visuque comprobata.

Ex sepulchro S. Theresiæ oleum emanat suavissimum, ex quo multi hauriunt sanitatem. Valdeque notandum est, quod è loco, ubi collocata est S. Theresia mortua, effluat oleum, conferens vitam: quasi hoc oleo S. Theresiæ charitas, exigua Evangelicarum Virginum charitati in faciem exprobraret. Illæ lampades permiserunt extingui alienas, ut suam lumen conservarent; & S. Theresia lampadem exinxit suam ut accenderet alienas. Istud significat oleum è sepulchro ipsius emanans, & remedium vitæ, ubi illa collocata est mortua, & verissimè ita fuit. Hæc quippe fuit excellentia, unde intercessionis ipsius efficacia est nata. Quo die S. Theresia singulariter Christi fruebatur gratiâ, Dominus illi dixit: peteret, quicquid vellent. Enim verò, quid petitura vobis videtur Theresia? Si prudentum Evangelicarum foret una, pro se, saltem primò petitura esset: illud *Nobis*, utique præcessurum esset: *Nobis & vobis*. Tanta verò

Matth.
v. 25. 9.

Theresiæ fuit prudentia, charitasque tanta, ut nihil petendo pro se, pro nobis petierit omnia. Petiit, ut quories pro sibi de-

voris interpellaret, petita sibi Deus concederet, & hoc impetravit. Prudentes & quod rogata fuerunt ipsæ negârunt, nec pro petentibus intercesserunt: S. Theresia pro omnibus se interpellantibus postulavit, ut petita omnibus impertire posset. Ecce, Christiani, magnum & inæstimabilem thesaurum in sanctis illis manibus vobis repositum. In cunctis vestris necessitatibus, in cunctis vestris afflictionibus, in cunctis vestris periculis, in cunctis vestris infirmitatibus corporis, multoque magis animæ, ad intercessionem, ad Patrocinium, ad opem, & charitatem misericordissimæ hujus Virginis confugite, quæ tantum apud Deum valet: & quomodo vobis succurrat experiemini.

§. X.

Verum enim verò ut cognoscamus, quantoperè auxiliis & ope indigemus à Superis, in nos paulisper convertamus oculos, quos hucusque S. Theresiæ infiximus: & pro majore ipsius Gloria, confusioneque nostra videbimus, quod prudentes Virgines illi comparata fuerint fatuæ; & fatuæ nobis comparata fuerint prudentes. Tam fatui & imprudentes in salutis nostræ sumus negotio! virgines prudentes, prout vidimus, S. Theresiæ comparata quadrupliciter fuere fatuæ: Fatuæ nobis comparata, octupliciter fuere prudentes. Primo, fatuæ pro salute suâ statum degerunt Virginalem, tam sublimem, cæloque similem: *Simile est Regnum Calorum decem Vir-* Matth.
ginibus; Christianorum verò multi 25. v. 1.
qualem assumunt statum? Illi turpitudinis illi concupiscentiæ; illi adulteriorum; illi Sacrilegarum erga animas Deo con-

consecratas affectionem; & illi magis abominabilem, pejoreque nomine dignum: & in statu tali transigent annum, immò annos, vitamque totam. Considerate, quæso, annon illis fatuis insipientiores sitis.

Ibid. 1. Fatuæ (quæ est prudentia secunda) exierunt domibus suis; sed non nisi ad occurrendum sponso & sponsæ, eosque deducendos: *Exierunt obviam sponso & sponsæ.* Et homines ordinariè quo fine domibus suis egrediuntur? Nonnulli tantum ut exeant, quod est tempus perdere; alii, ut videant, & videantur, quod est proprias & alienas perdere animas; aliqui, ut ludis, contentionibus detractionibusque indulgeant, quod est perdere pecuniam, famam, & conscientiam: Imò quando exeunt ad Ecclesiam, quod est rarius, ad offendendum, & inhonorandum in propria sua domo Deum, exeunt. Ecce num fatuis illis insipientiores simus.

Ibid. 7. Fatuæ (hæc est prudentia tertia) dormitaverunt quidem & dormierunt, auditâ tamen primâ de sponsi adventu voce: *Tunc surrexerunt omnes Virgines illæ;* id est, eodem momento surrexerunt. Quoties Prædicatores clamant ex pulpitis; quoties clamant conscientia propriæ in pectoribus; quoties Deus ipse creaturarum clamat vocibus (pro ut in hac Insula) jam terræ motu, nunc igneis vomitibus, & incendiis, nunc pluendo cineres, quibus in caput suum cadentibus, homines in somno peccati sepulti, nec oculos aperiunt, nec excitantur, sed cæci ut ante dormire non cessant: pensare igitur, an non fatuis istis magis fatui simus.

Ibid. Fatuæ (ecce prudentiam quartam) ornâverunt lampades suas: *Ornaverunt lam-*

pades suas; Et mundus, in quo hodie ita de ornatu agitur, de quo ornatu tractat? Ut vestimenta splendeant, ornamenta ornamentis condensentur in corpore, sericum meliore serico, aurum meliore auro, uniones, pretiosique lapides unionibus & pretiosis lapidibus, & vanitates accumulentur vanitatibus in corpore: & misera anima despecta, lacera, nuda, confusa, nemine operiente feditatem, & ignominiam, in quam peccata naturalem ipsius converterunt pulchritudinem. Expendite utrum fatuis nos simus magis insensari.

Fatuæ (en prudentiam quintam) lampades suas extingui videntes, cum adeò naturæ repugnet mendicare ab æqualibus; non dubitârunt, nec dedignatæ sunt à sociabus petere: *Date nobis de oleo vestro.* Ibid. 8. Quot sunt, qui furari potius, quàm petere volunt? Quot sunt, qui animam potius, immò & corpus vendere, quàm mendicare volunt? Quot sunt, qui se etiam diabolo mancipare, quam etiam à Deo ipso petere volunt? Et non solum à Deo remedium non petunt pro necessitate, neque auxilium & liberationem in tentatione: sed post peccatum ne quidem ab illo petere volunt veniam & remissionem! judicate utrum nos fatui magis simus fatuis illis.

Fatuæ (ecce prudentiam sextam) quamvis prudentes noluerint communicare de oleo, datum tamen sibi acceptârunt consilium, scilicet ut emptum irent: *Ne potius ad vendentes.* Ibid. 9. Quoties bona nobis consilia suggerunt Confessarii? Quoties bene nobis consulunt parentes? Quoties bona nobis consilia suppeditant amici? Quoties bona nobis consilia exhibent libri? Quoties bona no-

bis consilia, mediantibus inspirationibus dant Custodes Angeli? Quoties bona nobis consilia offerunt exempla, punitiones, casus tam rari & prodigiosi, qui eveniunt in mundo, ut alieno sapiamus damno; & nos nihilominus tam fatui, & quasi sine consilio perseveramus, nunquid hoc majoris nos fatuitatis præ fatuis convincit?

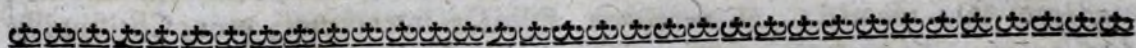
Ibid.
v. 10. Fatuæ (hæc septima prudentia fuit) neque laboris, neque pecuniæ, neque respectus habitatione; abierunt oleum empturæ in officinis: *Dum autem irent emere.* Et nos, cum omnia tanti nobis constent, omniaque tam caro emamus pretio, solum cælum emere contemnimus. Pecunia habetur pro sensualitate; pecunia suppetit pro vanitate, non parcitur pecuniæ pro vindicta; abundat pecunia pro lusu, pro litibus & processu: sed deest pecunia pro restitutione; deficit pecunia pro eleemosynis, pro sacellis & decimis; non sufficit pecunia pro legatis & testamentariis; & dum cælum emere nolumus gratis, ad comparandum nobis infernum etiam auri pondo, pecunia non deest. Pensate, annon fatuas fatuitate longè, prò dolor! excedamus.

Ibid.
v. 11. Fatuæ denique (agmen hæc octava & ultima prudentia claudat) venientes quamvis seriùs portas cæli pulsando altis vocibus sponsum interpellarunt: *Novissimè verò veniunt & reliquæ Virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.* Illæ venerunt, pulsaverunt, & clamaverunt: nos nec venimus, nec pulsamus, nec clamamus: representatio & scena sic est inversa, ut Deus sit veniens, & nos fugientes: Deus sic clamans, & nos non respondentes; Deus pulset, & nos non aperiamus. Venit Deus,

pulsat, & clamat ad cordis nostri ostium: *Ego sto ad ostium & pulso.* Et nos tribus sanctissimæ Trinitatis personis respondemus: *Nescio vos.* Edicite mihi, *Matth.*
25. v. 12. vel quilibet dicat sibi: quanto jam tempore Deus ad suam stans pulsaverit animam (& contingere potest ultimam esse in hoc Sermone vicem) Fili, ego te creavi; Fili, ego meo te Sanguine redemi; fili moriendum tibi est; fili, ego te sine operibus bonis non salvabo, nec salvare possum: quid igitur decernis & concludis? Istud nobis dicit Deus, idemque vobis nomine ipsius ego prædico. Quid statuimus, Christiani, quid resolvimus? Expectamus, donec nobis cæli claudatur janua? Expectamus, usque dum æternum nobis dicatur: *Clausæ est janua?* *Ibidem*
v. 10. Virgines lampades bonis operibus accensas habentes, intrarunt, reliquis cum lampadibus extinctis foris manentibus. Pro honore Dei ad duas succinctas respondere mihi quæstiones. Quæro: Creditisne fide certa tenentes neminem sine operibus posse salvari? Si Christiani estis & Catholici, respondebitis: ita. Ulterius quæro: Opera ista bona, sine quibus salvari non potestis, habetisne vel non? Multi, si veraciter loqui velint, negare cogentur. Si igitur opera bona non habetis, & sine operibus bonis salvari non potestis, salutis vestræ spem, in quo fundatis, nunquid Deus justitiæ suæ deerit? Nunquid amore vestri leges suas mutabit? Diceris forsan, licet modò opera bona non habeatis, deinceps vos ea exercituros. Verum si istud, deinceps, prævenit sponsum: *Dum autem irent emere, venit sponsum.* *Ibid.*
v. 10. Si istud deinceps mors præoccupet; si ante deinceps istud ratio à vobis exigetur, quid fiet? Nunquid non

non formidatis æternum pati in inferno, iterum dico, nunquid non exhorrescitis in inferno flammis istis ardere æternum? Æternum istud sæpius reperebat S. Theresia, adhuc infans & adolescentula: istudque æternum principium fuit ipsius oratio-

nis, & fundamentum ipsius Sanctitatis. Æterno isto vobis vale dico; istudque æternum vestris semper infonet auribus, & impressum hæreat cordibus, æternum, æternum, æternum.

S E R M O

P R O

DOMINICA
QUINTA QUADRAGESIMÆ.

In Ecclesia Majore Civitatis Sancti Ludovici Maragnanæ. 1654.

Si dixero, quia non scio Eum, ero similis vobis mendax. Joan. 8.

§. I.

Hodierno in Evangelio duo sibi occurrunt, quæ sibi sociari nequeunt: scilicet, Veritas & Mendacium. Quæ quia se non compatiuntur, hinc disjuncta illa habemus Veritatem in Prædicatore, Mendacium in Auditoribus: Prædicatorem valde veracem, Auditorium valde mendax. Utrumque Christus Scribis & Phariseis insinuavit, quibus loquebatur, Prædicator apprimè verax:

Si veritatem dico vobis, Auditorium cum-
Joan. 8.
v. 46. *primis mendax: Ero similis vobis mendax.*

Tribus modis (multi enim mentiendi

sunt modi) mali isti Auditores hodie sunt mentiti. Mentiti sunt, quia veritatem non crediderunt; mentiti sunt, quia veritatem impugnaverunt; mentiti sunt, quia mendacium affirmarunt. Non credere veritatem, est mentiri cogitatione; impugnare veritatem, est mentiri opere; mendacium affirmare, est mentiri verbo. Omnia ista prophetaverat Christo David Pater ejus, dicens: *In multitudine virtutis tue mentiantur* Pl. 65.
tibi inimici tui; q. d. Multis modis ipsis v. 3.
ostendes & probabis essentia tuæ veritatem efficaciter; nihilominus tui etiam inimici multis tibi modis mentientur: mentientur tibi non credendo; mentientur tibi

tibi impugnando; mentientur tibi mentiendo, sicuti fecerunt hodie. Dixit illis Christus se esse Filium Dei veri, quem illi Patrem appellarent, nec tamen novisset: dixit illis, quod, qui se reciperent, doctrinamque suam observarent, victuri essent æternum; & hinc veritatem non credentes sunt mentiti: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi.* Ulterius dixit: Abrahamum desiderasse videre diem suum, quo nimirum descensurus esset de cælo in terram, & inter homines homo nasciturus, quem tandem magno animi sui gaudio & exultatione visurus esset; & hinc mentiti sunt veri-

Joan. 8. tatem impugnantes: *Quinquaginta an-*
v. 57. *nos nondum habes, & Abraham vidisti?*

Et vitulus, quem vos ex Ægypto liberasse dixistis, quot annos habebat? Nunquid eodem & generatus & natus erat die? Imaginatio, quâ Divinitatem illi tribuistis, & tanquam Deum adorastis, falsa erat: Suppositum verò, quo insinuastis in Deo duas dari posse generationes, una prior, altera posterior, erat verum.

Ibid. 58. Respondit Christus: *Antequam Abraham fieret, Ego sum;* Id est: Antequam Abraham esset, ego jam eram: Sed istud

Exod. 3. v. 14. *eram, declaravit per verbum, sum: Ego sum;* ut intelligerent, se ipsum eundem esse

Deum, qui se Moyse definiendo, dixit: *Ego sum, qui sum;* quia in æterno non datur præteritum nec futurum, sed omnia & totum præsens est. Denique mentiti sunt mendacium affirmantes; Christum enim Samaritanum & dæmoniacum dixerunt:

Joan. 8. *Samaritanus es tu, & dæmonium habes;*
v. 48. Et ut mendacio simplici dupliciter mentirentur, eandem blasphemiam repetierunt, dictum suum proprio allegato testimonio confirmantes: *Nonne bene di-*

cimus nos? Malum est loqui malè: verum dictum approbare afferendo, quod dixeritis benè, est malum majore cumulare malo: quia est in eo esse obstinatum.

Hæc sunt mendacia, quibus hodie Scribæ & Pharisei contradicendo calumniam, injuriam, & inhonorationem Filio Dei intentarunt, prout Christus illis dixit: *Ego honorificabo Patrem meum, vos autem inhonorastis Me.* Sed quamvis æterna Sapientia à similibus hominibus calumniam, inhonorationemque sustinisset; non tamen propterea nocumentum aliquod & inhonoratio redundasset in Christum: quia quicquid dixerunt, aut egerunt, stimulante invidia, odio, rabie, & vindictâ fuit peractum; & istis existentibus causis, injuriæ non lædunt laceffitum injuriis; convitia & contumeliæ hisce affectum, non infamant; & maledicta maledictum honorant. Nunquid omni bonore dignissimus est Christus? Hoc vestro judicio relinquo. Quid ego hinc prædicabo diè, quâ tantum assumptum à Prædicatoribus expectatur? Eriam mihi hodie prædicare incumbit, valde vobis injuriosum, contumeliosum, & ignominiosum Terræ & Insulæ vestræ. Nihilofecius, licet veritas odium pariat, spero vos non malè mecum fore contentos; statui enim reprehendere omnes, ad excusandum singulos. Modum & medium Sermo ministrabit. Ave Maria,

§. II.

Si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax.

Hujusce Evangelii Dominicam, communiter Dominicam Veritatum appellatis. Meo quidem judicio Domi-

Dominicæ omnes cognomine hoc dignæ videntur; in omnibus quippe, ut vidistis, clarissimas Veritates prædico. Nihilominus ne hodie prodirem cum eo, quod omnes expectant, consideravi mecum, quas vobis hodie Veritates prædicarem; & pro notitia, quam de hac Terra habeo, unam tantum veritatem pertractare decrevi. Quænam verò erit ista? Temporis lucrando gratia, veritas, quam vobis dico, est, Maragnanæ Veritatem deesse.

Antiquorum Sapientum opinio erat, in diversis mundi Provinciis diversas regnare Deos. In Creta Jovem; in Delo regnare Apollinem; in Samo Junonem; in Cypro Venerem, & sic de cæteris. Nisi mendacii imperium tam latè diffunderetur per universum mundum; in hac Insula nostra Aulam suam habere suspicari quis posset? Singulæ regiones, quemadmodum singularibus naturaliter subsunt stellis, ita singularibus infestantur vitiis, quibus generaliter deserviunt. Ad quod propositum Germani elegantem finxere fabulam: Diabolum è cælo lapsum, in aëre confractum fabulantur, partesque in diversas Europæ regiones fuisse dispersas, ubi vitia in eis regnantia resederunt diaboli. Caput in Hispaniam delapsum ajunt, & hinc sumus tam inflati, tumidi, & cum elatione graves. Pectus in Italiam cecidisse dicunt, & hinc illis obtigisse, quod sint subriles machinarum adinventores & architecti, profundi cordis, & impenetrabiles. Ventrem in Germaniam decidisse inquiunt, & hanc esse causam cur proclives sint ad gulam, & plus cæteris in epulis & proculis consumant. Pedes in Galliam devenisse ajunt, & hinc esse, quod valde sint inquieti, incedendo veloces,

agiles, saltationumque amici. Brachiorum cum manibus, unguibusque prælongis alterum in Hollandiam, alterum in Algerium delatum dicunt; & hinc eis (vel nobis) evenisse, quod sint Piratæ. Hæc est Apologi substantia, non malè formati, nec ineptè distributi; licet enim vitiorum applicatio non sit vera totaliter, veritatis tamen habet similitudinem, quod sufficit, ad condiendam gratiæ sale satyram. Enim verò, quod Hispaniæ obtigerit caput, meâ opinione, pars ipsius nostram concernens Lusitaniam, est lingua: sic saltem externæ judicant Nationes commerciis nobis viciniore. Vicia linguæ tam sunt frequentia, ut Drexelius integrum ex eis copiosum satis composuerit Alphabetum. Porro si alphaberi hujus literæ per Status & Regiones distribuerentur Lusitanæ, quænam litera Insulæ nostræ Maragnanæ obtingeret? Non est dubium quin litera, M. M. Maragnana; M. murmurare, M. mordere, M. maledicere, M. molestias machinari, dissensiones & jurgia miscere. Et super omnia, M. mentiri verbis, mentiri operibus, mentiri cogitationibus, mentiri modis omnibus, & per omnes modos; prout hîc mentiuntur homines. Novellæ, NB. & Novelli, sunt usuales hujus terræ, Novelli est certa species mone-
nummi, sed cum hac differentia, quod Novellæ fundantur super nihilo, & Novelli super nimio, ut sic omnia sint moneta falsa. teræ.

In Bahia Brasiliensis nostræ Provinciæ capite, accidit quandoque, quod Maragnanæ quasi quotidianum est. Sol clarè oriens, pulchrum promittit diem; & vix horæ spatio, nubibus involuto cælo, quasi in medio hyemis pluere incipit. Similis casus Excellentissimo Domino

Fri-

Friderico de Toletto accidit, quando Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto Bahiam recuperaturus venit. Hic exercitum in diribitorio adunatum lustraturus, climatis miratus inconstantiam, dixit: *In Brasilia usque ad cælum mentiuntur.* Utrum hoc sit infamare vel excusare, nescio. Quid ultra præstare potest homo, quàm ut cæli, seu terræ climatis, in quo degit, bonitatem æmuletur? Alia est Regio in Europa, ubi paucis abhinc annis vixi, ubi eadem vicissitudines indies notantur, ob quas Galenus in eadem artem suam medicam exercere recusavit. Verùm alia ibi subest ratio, quia sicut ibi terra dominatur cælo sive climati, cælum seu clima influentias sequitur terræ. Verùm quod jocosè dictum est de Brasilia, veracissimè pronuntiari potest de Maragnana. Experimento constat inaudito, quod modò dicam, & quid fidei illi tribuent Mathematici à linea procul diffusi ignoro. Solem exploraturus in hac Civitate Navarchus, non in portu, ubi suum consistit navigium, sed pedibus in terra subsistens, omnibus quieris & tranquillis in manum accipit astrolabium. Et quid illi accidit, res prodigiosa! uno die Maragnanam invenit esse in uno gradu; die altero in dimidio; alio die in duobus; alio die in nullo. Hinc navæ regionis hujus & orarum imperiti impingunt in arenam, totque in his oris periêre. Ita ut Sol undequaque regula certa & infallibilis existens, ex quo tempora, loca, situmque metiuntur, Terræ Maragnanæ appropians mentiatur. Et in terra, ubi Sol mentitur, quomodo veritatem loquentur illi, quorum capitibus & cordibus influentias suas ille immittit.

Hic evenit incolis, idem quod nautis, nullus enim, in quo versetur gradu, cognoscit. Persuadet sibi Nobilis hodie se in gradu esse honorati, & cras se invenit in statu infamati. Imaginatur sibi à foro abstracta agens Virgo, in virtuosarum gradu & sublimitate se censer; & cras diffamati se per fora audier. Ecclesiasticus, boni Sacerdotis opinione hodie sublimem sese putabit; & cras malæ vitæ hominem se haberi intelliget. Denique uno die hoc modo magnificabimini, altero die modo alio; labia enim sunt velut astrolabia. Nunquid hoc ita se habet? A vobismet ipsis hoc audio, non enim divinando illud didici. Pensate jam, annon ipsam veritatem locutus fuerim: in Maragi quæ non esse Veritatem?

§. III.

A Gedom, causam divinare & investigare aggressus sum, quare Terræ hujus clima seu cælum tot influat mendacia; & veram naturalemque rei hujus causam invenisse mihi videor. Quemadmodum cælum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cælum appellatur, vicio uno vitium aliud influit. Exemplum ponamus in Veritate, quæ est mendacio contraria virtus: *Veritas de terra orta est*, inquit David; moxque advertit, terram, de qua loquebatur, non esse omnem terram, sed suam: *Et terra nostra dabit fructum suum.* Enim verò unde illi venit terræ (quæ erat terra promissionis) unde illi venit terræ illa virtus in mundo tam singularis, ut de ea Veritas oriretur? Idem Propheta illud innuit adjungens: *Veritas de terra orta est, & justitia de cælo prospexit.* Tota terræ virtus ipsi de cælo venit. Cælum influendo justitiam misit in terram, ex qua

Psal. 43. v. 12.

Ibidem v. 13.

qua Veritas orta est in ea. Veritas legitima Justitiæ est filia; Justitia enim suum cuique tribuit; & istud est, quod facit, docetque veritas; & mendacium, contrarium. Mendacium vel vobis aufert, quod habetis; vel confert vobis, quo caretis; vel vosexuit & spoliat; vel vos damnat. Veritas minimè. Cuilibet tribuit suum, uti Justitia. Et quia cælum in hanc terram influxit Justitiā, idcirco effluxit & exorta est in ea Veritas. Influxit virtutem unam, & orta est altera.

Eodem modo accidit in vitiis. Influen-
te climate superbiam, oritur invidia; in-
fluente gulam, nascitur luxuria; influen-
te cupiditatem, oritur avaritia; si influat
iram, oritur vindicta. Et ut oriatur men-
dacium, quid influit? Otiositatem; ubi
clima influit otium, oritur mendacium.
Oritur, crescit, spicas agit; & de uno,
nescio quali, ejusdem cum grano tritici
magnitudinis, aliquot mendaciorum
modios colligere potestis. Hæc dico vitia
Maragnanæ vigent; hæc duæ climatis
hujus influentiæ, otium, & mendacium.
Otium est influentia prima, mendacium
secunda; otium causa, mendacium effe-
ctus. Non est regio in mundo sic in otium
& desidiam (vestro testimonio) procli-
vis; & hæc est semen, ex quo tam mala
pullulat herba. S. Paulum auscultate.
De Insula Cretensi, quæ est Candia, S.
Paulus loquitur; quàm modò Turca in-
festans, sibi subjugare laborat, ita dicit:

Ad Tit. *Cretenses semper mendaces, ventres pigri;*
1. v. 12. q. d. Cretenses duobus obnoxii sunt
vitiis, quæ semper in eis inveniuntur,
scilicet, quod sint mendaces & pigri.
Nunquid plus aliquid dicere posset, si
de Insula nostra, totaque regione hac
loqueretur? Ipsimet indigenæ, & in ea

Pars IV.

enutriti loquantur; neque veracitas eo-
rum, neque solertia hoc negare potest.
Non est natio mendaciis & socordiæ ma-
gis dedita in mundo. Missi in suum
rote: *Ventres pigri;* in suis verbis auditis
Semper mendaces. Sed sicut virtutes istæ
veniunt è cælo; sicut sunt influentiæ
climatis, etiam adhærent Lusitanis.
Deest veritas, quia superabundat otiosi-
tas. Date mihi homines otiosos, & ego
illos vobis reddam mendaces. Si minùs,
ad Evangelium procedamus.

Manifestissima mendacia, qualia nun-
quam sunt audita, nec imaginata, fuerunt
illa, quæ hodie Scribæ & Pharisei Chri-
sto in faciem objecerunt, propter quæ
Christus illos mendaces vocavit: *Ero* Joan. 8.
similis vobis mendax. Samaritanum illum v. 48.
& dæmoniacum appellârunt. Neque
istâ duntaxat vice (prout Origenes no-
tat) sed publicè etiam dicebant: *Nonne* Ibid. 52.
bene dicimus nos, quia Samaritanus es,
& dæmonium habes? Et notate, quod in-
feriùs clariùs hoc dixerint: *Nunc cogno-*
vimus, quia Samaritanus es, & dæmo-
nium habes. Si hoc modo cognovistis,
quomodo illud antea dicebatis? Quia
mendaces ante de re aliqua pronunciant,
quàm eandem sciant; sed ad mendacii
substantiam revertamur. Christus ex
obsessis corporibus dæmones ejiciebat;
& illi dæmonio obsessum ipsum convi-
tiantur: Christus Galilæuserat ex Naza-
reth oriundus, & Samaritanum illum
vocant. Et si religionis, seu consuetudi-
nis ergò hoc dicebant; Samaritani Ido-
lolatæ, & à lege Dei apostatæ erant; &
Christus Legislator, ejusdemque Refor-
mator. Hæc enormia erant mendacia à
Scribis & Phariseis Christo impacta.
Plebs verò quid? Veritatem loquebatur:

Y

Chri-

Christum Prophetam magnum, promissum Israëlítico populo Regem, verum esse Messiam dicebat. Si igitur plebs simplex & indocta agnoscebat, & dicebat veritatem, Scribæ & Pharisei de doctrina sua gloriantes, quonam pacto tam fatua & inconsiderata mendacia proferebant? Quia Scribæ & Pharisei homines erant omnibus abundantes & otiosi; plebs verò minimè. Inspicite plebeculæ manus, & callis invenietis obductas & induratas. Laborans vitam curat propriam; otiosus de vita curiosus est aliorum. Laborans cogitat de eo, quod manibus versat, veritatem loquitur, quia res dicit, prout sunt; otiosus, quia quod agat non habet, mentitur; edicit enim, quod sibi imaginatur.

Hanc ob causam primogenita filia otii est mendacium. Videte, quomodo in vobis ipsis monstrosus hic formatur fœtus. Otiosus non aliud habet, quod agat, quàm sibi imaginetur; ex otiositate nascitur imaginatio, ex imaginatione suspicio, ex suspitione mendacium. Imaginatio in otioso, est instar serpentis Evæ. Otiosa erat in Paradiso Eva. Intravit serpens submissus & inflexus sine pedibus, sed cum capite: Incepit ab interrogatione; & finivit in mendacio.

Ab interrogatione cœpit: *Cur præcepit vobis Deus?* Finivit in mendacio, & quidem duplici: *Nequaquam moriemini; eritis sicut Dei.* Consensit Eva, mendacio virulento; de Eva transit ad Adamum; & hinc in genus humanum. Nonne eodem modo se res habet cum mendaciis imaginariis, quæ vos bombycis instar in vobismetipsis concepistis, & in lucem edidistis, ex visceribus propriis mortualem vobis texentes syndonem, &

aliis amictum? Lingua vicem ager forficis; & non acceptâ mensurâ juxta veritatem, vos scinderis ad vestiendum? Quare tot malè acta narrari putatis? An quia contigerunt? Nequaquam; contrarium enim mihi constat. Narrata sunt, quia imaginando concepta fuerunt; & vix ad imaginationem deveniunt, & jam versantur in tabula linguæ.

Quàm pulchrè hoc dixit David: *Totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua;* v. 4. q. d. Tota die lingua tua meditabatur & concipiebat malitias. Notate: *Totâ die;* pensate, annon otiosus fueris ille, de quo David loquebatur; totâ die non habebat aliud, quod ageret. Et quid agebat? Meditandis concipiendisque iniquitatibus & malitiis lingua ipsius occupabatur. Nescio utrum verborum improprietatem advertatis. Cogitare & concipere, actus est intellectûs, non linguæ. Linguæ officium est loqui; intellectûs, meditari & concipere. Si igitur meditari & concipere actus est intellectûs, quo, quæso, modo, inquit David, istos maliciarum & iniquitatum architectos, concepisse & cogitasse linguâ: *Totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua?* David improprietate ista locutus videtur, ad vel maximè propriè declarandam doctorum suorum rationem. Non dicit: quod lingua concipiat seu imaginetur, hoc enim esse nequit; sed quod linguâ tales homines sibi imaginentur ob duas rationes; quarum prima est, quia lingua eorum non loquitur quod est, sed quod imaginatur; secunda, quia quicquid ipsis venit in mentem, statim proferunt linguâ. Quod idem David confirmat: *Cogitaverunt, & locuti sunt iniquitatem;* q. d. Cogitantes malitiam & iniquitatem, statim

Ps. 51. v. 6. tim illam effundunt linguâ, nullâ alia ad hoc movente causâ, quàm suâ malitiâ, neque alio nixi fundamento, quàm suâ imaginatione. Hinc verba hæc Propheta vocat: *Verba præcipitationis*. Tàm præcipitata affirmando, quàm concepta sine consideratione, sine advertentiâ, sine notâ, sine scrupulo, sine Dei timore; nullo interposito spatio, neque discrimine facto inter conceptum & enunciationem; ac si linguam haberent in imaginatione, & imaginationem in linguâ; quasi lingua imaginetur, & imaginatio loquatur: *Cogitavit injustitiam lingua tua*. Quoties de honorabili & integræ vitæ viro seu muliere spargitur, quod nunquam cogitarunt, aut in mentem illis venit; sed sufficit, quod maledicus hoc excogitet, aut excogitare velit, ad propalandum hoc in consortio, vel foro, tantaque certitudine affirmandum, quasi hoc in Evangelio legisset. Deus vos à talibus hominibus, & multò magis à talibus liberet imaginationibus; si enim famam vestram imaginationi suæ opposuerint, quodcunque adhibueritis medium contrarium, non ibi sistet, sed ad linguam transibit: *Cogitaverunt & locuti sunt*.

Hinc notabilis cujusdam præcepti divini causam intelligetis, quod ex una parte rigidum, ex altera parte minus videtur necessarium. Deus sub peccato mortali, infernique pœnâ temerarium de proximo prohibet judicium. Judicium temerarium est, quando intus in corde & cogitatione mea sinistrè proximum meum judico. Si igitur judicium meum intus, & in mente mea subsistens foras non prodit, nec benè, nec malè facere proximo meo potest; quare Deus tantâ illud prohibet severitate? Animadvertite,

& notate primò, quanti apud Deum cujuslibet nostrum honor & fama æstimetur. Neque intus in mente mea, neque cogitatione Deus patitur vos malè notari, aut vilipendi. Porro, si Deus vestram zelatur famam, & honorem, etiam usque ad me, & quo ad me? Pensate, quomodo zelabitur & sentiet, quod id ad aures transeat, & horum illorumve ore & linguâ traducatur. Hinc est, quod Deus tam rigidè temeraria prohibeat judicia. Judicia verat temeraria, & falsa non tolerat testimonia. Falsa testimonia formantur linguâ; judicia temeraria fabricantur imaginatione. Non sufficit Deo infernum constituere inter cogitationem & linguam prohibendo sub peccato mortali; sed infernum denuò inter mentem & imaginationem statuit, ut duobus hisce muris igneis famam nostram & honorem à nostris defenderet linguis. Et nihilominus istud non sufficit. Quare? Quia transcendendo muro primo, jam subactus est secundus; & cum perventum est ad imaginationem, jam est in lingua: *Cogitaverunt, & locuti sunt*.

Auditores mei, in valde otiosa degimus Terra, ideoque imaginationibus singulariter obnoxia. Hic obex & remedium est ponendum. Sanctus Jacobus ferarum nullam indomabiliorem protestatur, quàm linguam. Ut frenum injiciatur linguæ, capistrum immittendum est imaginationi. Ingeniis vestris, ne laxato freno exerrent, virgam opponitis. Primus cui mentimini, estis vos, non mentirentur linguæ omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. Hic igitur obex & obstaculum ponendum est. Job potentiarum cum sensibus sympathiam optimè penetrans, inquebat: *Pepigi*

Christum Prophetam magnum, promissum Israëlítico populo Regem, verum esse Messiam dicebat. Si igitur plebs simplex & indocta agnoscebat, & dicebat veritatem, Scribæ & Pharisei de doctrina sua gloriantes, quonam pacto tam fatua & inconsiderata mendacia proferebant? Quia Scribæ & Pharisei homines erant omnibus abundantes & otiosi; plebs verò minimè. Inspicite plebeculæ manus, & callis invenietis obductas & induratas. Laborans vitam curat propriam; otiosus de vita curiosus est aliorum. Laborans cogitat de eo, quod manibus versat, veritatem loquitur, quia res dicit, prout sunt; otiosus, quia quod agat non habet, mentitur; edicit enim, quod sibi imaginatur.

Hanc ob causam primogenita filia otii est mendacium. Videte, quomodo in vobis ipsis monstrosus hic formatur fœtus. Otiosus non aliud habet, quod agat, quàm sibi imaginetur; ex otiositate nascitur imaginatio, ex imaginatione suspicio, ex suspitione mendacium. Imaginatio in otioso, est instar serpentis Evæ. Otiosa erat in Paradiso Eva. Intravit serpens submissus & inflexus sine pedibus, sed cum capite: Incepit ab interrogatione; & finivit in mendacio.

Gen. 3. Ab interrogatione cœpit: *Cur præcepit vobis Deus?* Finivit in mendacio, v. 1. & quidem duplici: *Nequaquam moriemini; eritis sicut Dii.* Ibid. Consensit Eva, v. 4. mendacio virulento; de Eva transit ad Adamum; & hinc in genus humanum. Nonne eodem modo se res habet cum mendaciis imaginariis, quæ vos bombycis instar in vobismetipsis concepistis, & in lucem edidistis, ex visceribus propriis mortualem vobis texentes syndonem, &

aliis amictum? Lingua vicem ager forficis; & non acceptâ mensurâ juxta veritatem, vos scinderis ad vestiendum? Quare tot malè acta narrari putatis? An quia contigerunt? Nequaquam; contrarium enim mihi constat. Narrata sunt, quia imaginando concepta fuerunt; & vix ad imaginationem devenerunt, & jam versantur in tabula linguæ.

Quàm pulchrè hoc dixit David: *Totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua;* v. 4. q. d. Tota die lingua tua meditabatur & concipiebat malitias. Notate: *Totâ die;* pensate, annon otiosus fueris ille, de quo David loquebatur; totâ die non habebat aliud, quod ageret. Et quid agebat? Meditandis concipiendisque iniquitatibus & malitiis lingua ipsius occupabatur. Nescio utrum verborum improprietatem advertatis. Cogitare & concipere, actus est intellectûs, non linguæ. Linguæ officium est loqui; intellectûs, meditari & concipere. Si igitur meditari & concipere actus est intellectûs, quo, quæso, modo, inquit David, istos maliciarum & iniquitatum architectos, concepisse & cogitasse linguâ: *Totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua?* David improprietate ista locutus videtur, ad vel maximè propriè declarandam doctorum suorum rationem. Non dicit: quod lingua concipiat seu imaginetur, hoc enim esse nequit; sed quod linguâ tales homines sibi imaginentur ob duas rationes; quarum prima est, quia lingua eorum non loquitur quod est, sed quod imaginatur; secunda, quia quicquid ipsis venit in mentem, statim proferunt linguâ. Quod idem David confirmat: *Cogitaverunt, & locuti sunt iniquitatem;* q. d. Cogitantes malitiam & iniquitatem, statim

Ps. 51. v. 6. tim illam effundunt linguâ, nullâ alia ad hoc movente causâ, quàm suâ malitiâ, neque alio nixi fundamento, quàm suâ imaginatione. Hinc verba hæc Propheta vocat: *Verba præcipitationis*. Tàm præcipitata affirmando, quàm concepta sine consideratione, sine advertentiâ, sine notâ, sine scrupulo, sine Dei timore; nullo interposito spatio, neque discrimine facto inter conceptum & enunciationem; ac si linguam haberent in imaginatione, & imaginationem in linguâ; quasi lingua imaginetur, & imaginatio loquatur: *Cogitavit iniquitatem lingua tua*. Quoties de honorabili & integræ vitæ viro seu muliere spargitur, quod nunquam cogitarunt, aut in mentem illis venit; sed sufficit, quod maledicus hoc excogitet, aut excogitare velit, ad propalandum hoc in consortio, vel foro, tantaque certitudine affirmandum, quasi hoc in Evangelio legisset. Deus vos à talibus hominibus, & multò magis à talibus liberet imaginationibus; si enim famam vestram imaginationi suæ opposuerint, quodcunque adhibueritis medium contrarium, non ibi sistet, sed ad linguam transibit: *Cogitaverunt & locuti sunt*.

Hinc notabilis cujusdam præcepti divini causam intelligetis, quod ex una parte rigidum, ex altera parte minus videtur necessarium. Deus sub peccato mortali, infernique pœnâ temerarium de proximo prohibet iudicium. Iudicium temerarium est, quando intus in corde & cogitatione mea sinistrè proximum meum iudico. Si igitur iudicium meum intus, & in mente mea subsistens foras non prodit, nec benè, nec malè facere proximo meo potest; quare Deus tantâ illud prohibet severitate? Animadvertite,

& norate primò, quanti apud Deum cujuslibet nostrum honor & fama æstimetur. Neque intus in mente mea, neque cogitatione Deus patitur vos malè notari, aut vilipendi. Porro, si Deus vestram zelatur famam, & honorem, etiam usque ad me, & quo ad me? Pensate, quomodo zelabitur & sentiet, quod id ad aures transeat, & horum illorumve ore & linguâ traducatur. Hinc est, quod Deus tam rigidè temeraria prohibeat iudicia. Iudicia vetat temeraria, & falsa non tolerat testimonia. Falsa testimonia formantur linguâ; iudicia temeraria fabricantur imaginatione. Non sufficit Deo infernum constituere inter cogitationem & linguam prohibendo sub peccato mortali; sed infernum denuò inter mentem & imaginationem statuit, ut duobus hisce muris igneis famam nostram & honorem à nostris defenderet linguis. Et nihilominus istud non sufficit. Quare? Quia transcendendo muro primo, jam subactus est secundus; & cum perventum est ad imaginationem, jam est in lingua: *Cogitaverunt, & locuti sunt*.

Auditores mei, in valde otiosa degimus Terra, ideoque imaginationibus singulariter obnoxia. Hic obex & remedium est ponendum. Sanctus Jacobus ferarum nullam indomabiliorem protestatur, quàm linguam. Ut frenum injiciatur linguæ, capistrum immittendum est imaginationi. Ingeniis vestris, ne laxato freno exerrent, virgam opponitis. Primus cui mentimini, estis vos, non mentirentur linguæ omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. Hic igitur obex & obstaculum ponendum est. Job potentiarum cum sensibus sympathiam optimè penetrans, inquebat: *Pepigi*

Job. 31. *fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem de Virgine; q. d. Fœdus inii cum oculis meis, ut securus essem à cogitationibus meis. Vos fœdus cum vestris pangite cogitationibus; si securi esse vulgis à vestris linguis. Sed quis, quicquid lubet, cogitationi indulgetis, hinc tot tantraque profertis, quæ nunquam mentem subierunt.*

§. IV.

AUditorum quosdam valdè contentos conspicio, dicentes sibi, illud se non tangere, verum enim esse, quod non sint muti, & in hominum consortio de aliorum vita fabulantur; sed quod non sint homines, qui ex proprio conceptu, sed ex auditu loquantur; qui loquitur, quod audit, non mentitur. Agedum, auscultate: Si sciretis, quoties verba ab ore ad aures vertantur, hoc non diceretis, tamen valde veraces essetis. In optimo ore, optimisque totius mundi auribus exemplum vobis ob oculos ponam. S. Petrus interrogavit Christum, quid de Sancto Joanne futurum esset? Respondit Christus: *Sic eum volo manere.* Sic dixit Christus, & Apostoli, quid dixerunt? *Exiit sermo inter fratres, quod Discipulus ille non moritur.* Et addit Evangelista: *Et non dixit Iesus: Non moritur; sed sic eum volo manere.* Si igitur Christus hoc non dixit, quomodo Apostoli hoc dixerunt? Certum est illos noluisse aliud pro alio affirmare; sed ab ore ad auditum, tot sunt variationes verborum, vel, quoad sonum, vel quoad significatum, ut quod in ore Christi erat, manere, in ore Apostolorum esset, non mori. Ore Christi melius os dari nequibat; neque auribus Apostolorum meliores poterant esse aures; porro si id, quod

procedit de ore Christi, & auribus percipitur Apostolorum, hoc ipso tam variis subest interpretationibus? Quid, quæso, fiet, quando os non loquitur Christi, & quando aures non audient SS. Petri & Joannis? Quoties aliud vobis dixerunt, & intellexistis aliud? Quoties audistis hoc, quod non audistis? Quoties inter os alterius, auresque nostras, aliena fama extenui filo pependit? Et utinam suspensa non mansisset. Istud fit, quando homines audiunt auribus; verum quando audiunt cordibus multò sanè pejus est. Num igitur etiam corda audiunt? Nunquam vidistis corda? Etiam cordibus suæ sunt aures; & certum tenete, quemlibet non auribus, sed cordi suo & inclinationi conformiter audire.

Moram faciente Mose in monte Sinai, ut legem de manu Dei acciperet; Judæi ab Aarone contenderunt, ut sibi conflatilem ex auro vitulum conficeret: Cujusce imaginis primum dedicationis diem maximâ celebrârunt solemnitate, festivisque tripudiis. Descendentes de monte Moyse & Josuë, eminens audierunt voces, dixit Moyse: *Choros* Exod. 32 v. 18. *cantantium voces ego audio.* Josuë ait: *Ulnatus pugna auditur in castris;* Hic habemus, *Choros castrorum.* Enim verò si Cant. 7. v. 1. voces erant eadem, quo modo uni musice soni, alteri verò tubæ clangores videbantur? Ratio patet. Moyse erat Religiosus; Josue miles. Religioso fuere voces chori, militi voces belli: Quilibet suo cordi inclinationique conformiter audit. Deus nos à malè inclinato corde liberet. Si audierit: *Te Deum laudamus;* audivisse se dicet sententiam excommunicationis. Aures sunt, quæ audiunt; Sed quæ benè seu malè audiunt, sunt corda. Quicquid

quid intrat per auditum, echo facit in corde; & dispositioni cordis conforme resonat echo. Magis adhuc propriâ comparatione id me vobis declarare oportet. In Aaronis fufura illam habemus.

Fufor quifpiam efformare intendit imaginem. Supponamus imaginem S. Bartholomæi, & diabolum ad pedes ejus. Quid igitur facit? Ex argilla duas effigiat formas, Sancti Bartholomæi unam, diaboli alteram; in qualibet aurem unam relinquens apertam. Deinde immissum furno metallum liquefacit, quo liquefacto & præparato, furni os aperit, eductumque metallum per suos canales utriusque formæ auri immittitur; & in unam imago S. Bartholomæi, valde pulchra; in alteram aurem verò diaboli imago tam fœda ut ipse, ingreditur. DEUS bone! quænam ista est differentia? Metallum erat idem; os, ex quo exibat, idem? Et unam ingrediendo aurem facit Sanctum; & ingrediendo alteram facit diabolum? Sic est; non enim causa consistit in auribus, sed latentibus intus formis. Ubi forma erat diaboli, egressus est diabolus; ubi forma erat Sancti, egressus est Sanctus. Auditores mei, omnes nostræ aures ibi intus in unam coincidunt formam, quæ est Cor. Si Cor forma est Sancti, quicquid per auditum intrat, est Sanctum: Si est forma diaboli, quicquid per auditum intrat, est diabolicum.

Vultin, istud videre? Evangelium nostrum respicite. Christus Scribis & Phariseis dixit: *Ego honorifico Patrem meum:*

JOHN. 8. *Ego non quero gloriam meam: Si quis serv-*
V. 50. *monem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.* Auditis hinc verbis, quis saltem Sanctum non diceret ea proferentem, quippe qui vitam suam tot

tantisque miraculis probâisset? Scribæ autem & Pharisei quid dixerunt? *Nunc cognovimus, quia demonium habes.* Ergone etiam ex verbis tam sanctis & divinis homines isti diabolicum adeò formant conceptum? Etiam sic, quia talibus formis receperunt, quod illis intrabat per aures. Maledici illi homines filii diaboli erant, sicut hâc eâdem occasione Christus illis exprobravit: *Vos ex* Ibid. V. 44.
Patre diabolo estis; & diabolicis ex cordibus, & ex formis diabolo obsessis, licet metallum adeò esset divinum, quid egrederetur nisi dæmonium: *Dæmonium habes?* Istud accidit verbis Christi, ex quo conjiciamus, quid accidere possit aliis. Verum est formas non esse easdem omnes. Quemadmodum unus alterve egreditur diabolus; sic etiam egredi potest aliquis Sanctus Bartholomæus; quod quamvis ita sit, præstat tamen non intrare per aures hominum, quamvis formæ non diaboli, sed alicujus Sancti sint; si enim forma est diaboli, diabolus evaditis, & si est forma S. Bartholomæi, excoriâmini. Nemo per duas oris auriumque hominum transit angustias, quin saltem pellem in eis reliquerit.

Notabili sanè artificio aures nostras natura formavit. Omnis auris est instar conchæ ex materia dura. Et sicut verba per angustum hujus conchæ orificium intrant, mirum non est, quod egrediantur ex ore valdè torta. Tornemus hodierna Christi verba. Dixit Christus auditoribus suis: *Abraham exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.* Istud per aures Scribarum & Phariseorum intravit: Et quid ex ore eorum exivit? *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ecce, qualiter torta ab auribus

ad os exierunt verba ! Christus dixit, quod Abraham se vidisset ; & illi dicunt, quod Christus Abrahamum viderit : *Et Abraham vidisti ?* Sic & nomen & verbum torserunt. Nomini casum & verbo mutavere Personam. Christus nomen in Nominativo posuit , & illi posuerunt illud in Accusativo. Christus verbum dixit in tertia , & isti illud posuerunt in secunda persona. Ex *Abraham vidit*, illi formârunt : *Abraham vidisti*. Ecce, quomodo verba ab auribus ad os exeunt, torta & retorta ; contorta sunt nomina , contorta verba , contortæ personæ , casusque contorti.

Adhuc gravius quiddam in hoc ab auribus ad os transitu accidit. Sicut aures sunt duæ, & os unum ; accidit, quod duabus veritatibus, per aures ingressis, unum ex ore exeat mendacium. Rejiciendum id quidem videtur ; sed est tam certum, ut primum in Mundo prolatum mendacium hujus generis fuerit ; ex duobus veris unum conflatum est mendacium. Quod atrequam vobis dicam, quomodo fieri possit, vobis prius demonstrabo. Aliquem insignem descripturi mendacem Chimæram illum vocatis. Quid verò est Chimæra ? Paucissimos vestrum illud scire credo. Chimæra fictum est animal, ex duobus animalibus veris compositum monstrum, ex dimidio equus, & ex dimidio homo, est Chimæra ; monstrum, ex dimidio aquila, & ex dimidio serpens, est Chimæra ; Monstrum, ex dimidio leo, & dimidio piscis, est Chimæra ; sed non dantur talia monstra, talesque Chimære in mundo ; ita ut dimidia sint vera : ipsa verò ex iis composita monstra sunt ficta. Dimidia sunt vera ; datur enim homo, & equus ; datur aquila &

serpens ; datur leo & piscis. Composita ex hisce dimidiis monstra sunt ficta ; nihil enim simile in mundo reperitur. Illud ipsum prædicant mendaces : Duas per medium dividunt veritates, & nil mutando, neque addendo quicquam vestris dictis, ex duabus veritatibus divisim integrum unum conficiunt mendacium. Tale mendacium diabolus primis nostris protulit Parentibus, primumque fuit pronunciatum in mundo : *Cur præcepit vobis* Gen. 3.
DEUS, *ut non comederetis de omni ligno* V. 1.
Paradisi ? Daturne simile huic mendacium ? Et ex duobus veris fuit conflatum. DEUS Protoplastis nostris unum permisit, & unum præcepit ; permisit ipsis de omni ligno seu arboribus comedere ; præcepit, ne de hoc ligno seu arbore comederent. Et quid diabolus ? Ex, comedite de omni ligno seu arboribus, accepit illud, *de omni ligno* seu arboribus ; & ex, *ne comedatis de hoc ligno* seu arbore, accepit : *ne comedatis* ; & copulando illud : *ne comedatis*, cum illo, *de omni ligno*, dixit, veruisse Deum de omnibus comedere arboribus. Nunquid mendacium majus dari potest ? Et nihilo secius ex duobus veris conglutinatum fuit. Agitè vestra nunc mendacia defendite, dicendo, vos eadem audita verba, nihil addendo, retulisse. Quid refert ad didisse nihil, si quippiam subtraxistis ? Pejor est veritas imminuta, quam mendacium planum : Veritas enim imminuta, sub specie veri, essentialiter mendacium existit. Porro mendacia apparenter veritates omnium mendaciorum sunt pessima.

Verum enim verò mendacia ex auditu semel absolvamus. Ut mendacium sit quod dicitis, non est opus audire malè, neque auditis aliquid addere seu demere.

Homo

Homo apice tenus referre potest, quod audit, & apice tenus dicta percipere, & nihilominus mentiri. Judæi Christum coram Pilato accusantes diversa conquiebant testimonia falsa, & nullum evincebat. Denique Evangelista inquit, venisse duos falsos testes, dicentes se audivisse Christum dicentem; quod si Templum Jerosolymitanum solveretur, ipse tridui spatio illud reedificaturus esset. Pro testimonii hujus intellectu sciendum nobis est, quod Christus Templum Hierosolymitanum ingressus, ementes vendentesque inveniens ex obviis fortè funiculis confecto flagello ementes vendentesque foras expulerit. Hi autoritate Christi attoniti, signum quoddam exercitæ potestatis postulârunt. Quibus Christus: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Si igitur Christus dixit, solvite Templum, & in tribus diebus excitabo illud, & illi de eo sunt testati, quod ab eo audiêrunt, quomodo erant falsi testes? *Venerunt duo falsi testes.* Evangelista illud declaravit: Ille autem dicebat de templo corporis sui, quod ipse morte solutum tertio die excitavit, qui fuit Resurrectionis. Porro sicut Christus verba illa dixit sensu suo, & illi referebant ea sensu alio; quamvis eadem fuerint verba, quæ audiêrant, nec mutando, nec addendo, nec imminuendo, testes erant falsi. An putatis ad mentiendum & falsa proferendum testimonia opus esse mutare, imminuere, vel augere verba quæ audistis? Nihil horum est necessarium; sufficit mutare illis sensum vel intentionem, licet eam non intelligatis; quia supponitis, quod illam habere possint; & maxime quando tales sunt personæ (qualis illa Christi) quæ sub mysterio loqui possunt.

Joan. 2.
v. 19.

Matth.
26. v. 60.

Quoties verba sincerè, optimâque intentione proferuntur; & vos illa interpretando depravatis eo modo, ut ex laude faciatis vituperium; ex confidentia injuriam; ex joco blasphemiam; & ex gratia tale suscitatis incendium, ut plurimæ inde ebullierint offensæ & adversi casus! Et si hæc eveniunt, quando homines audita, & tantum audita referunt; quid fiet, quando Conceptus suos & somnia narrant, vel hoc, quod nemo cogitavit, nec somniavit?

§. V.

Contra hunc similiter Discursum non deest, qui se scuto instructum & armatum puter. Sunt, qui dicant, aut est qui dicat: Ego de genere illorum non sum, mihi enim nihil unquam de ore exiit, quod per aures intravit; antequam affirmem, oculis me prius arbitrari opus est: Et si quadraginta etiam noctibus ad hoc in specula vigilandum esset oculis, hoc facerem, non quiescendo, donec suspicionem meam verificem & confirmem. Ah excubiæ infernales! Ah vigiliæ sathanicæ! Idem ille à Confessario jussus medio quadrante horæ, antequam incubat, conscientiæ examen facere, non illud sine somno valebit peragere. Sed ad prosciendendam famam, ad incendendas & concremandas domos factus erit Argus quadraginta noctibus integris. Verum maligni isti vigiles non existiment, quod effugiant, esse mendaces. Vigilastis, observastis, vidistis, dixistis, & veritatem vos dixisse arbitramini? Sed mendacium enorme estis mentiri. Oculi mentiuntur de die, quanto magis de nocte? Casus notabilis. Processerunt simul ad bellum Rex Israël, & Rex Juda, & Rex Edom. Exercitus stabant parati ad ineundum certamen sequenti die. Ecce oriente jam

4. Reg. 3.
v. 22.

jam Sole Moabitæ hostilia castra specularum egressi, sanguinis rivum permedium eorum decurrere viderunt. Ingenti tripudio exclamare cœperunt: Sanguis, ecce sanguis. Absque dubio Reges ipsi in se mutuo versis armis pugnantes pariter occubuerunt; ad colligenda spolia properemus. Exierunt Moabitæ præcipientes & confusi, & ipsimet victi fuerunt & spoliari; sanguis enim visus seu oculis objectus non erat sanguis. Casus in eo constitit, flumen media Regum castra perfluebat, & quâ exorientis Solis radii decurrentem aquam feriebant; lucis illius reflexio effecit, ut sanguis videretur. Et hæc sanguinis tam erroneè visi, & tam erroneè & leviter crediti species præcipientes Moabitas in manus hostium tradidit. Considerato casu duo clarissima in Mundo sunt, Sol & Aqua. Tritum nobis hoc testatur adagium; clarum instar aquæ; clarum Solaris instar lucis. Porro quibusnam ex causis hæc in oculis Moabitarum formata fuit deceptio, quâ flumen sanguinem esse putabant? Una fuit Sol, altera fuit aqua; Sol, quia radiis suis percussit aquas; & aquæ percussæ ex reflexu speciem sanguinis reddidit, ita ut oculi duabus Mundi clarissimis rebus sint decepti. Si igitur oculi rebus clarissimis sunt decepti, quo modo obscurissimis in tenebris non deciperentur? De die decipit vos Sol; & de nocte veritatem cognoscere præsumitis in tenebris?

Enim verò dicetis forsan, Lunam & stellas visui vestro attestari posse. Modica illa magis exæcat lux; aliud enim pro alio videri facit. Adduxerunt ad Christum cæcum, cujus oculis Jesus manus imponens, utrum videret, interrogavit. Respon-
 Mare.
 3. v. 24. spondit cæcus: *Video homines velut arbo-*

res ambulantes. Cæcus iste hoc ipso magis cæcus erat, quàm antè; quia antè videbat nihil, nunc aliud pro alio videbat. Homines sic formâ, quàm staturâ differentes videbat velut arbores; & arbores fixis in terra radicibus ambulare vidit velut homines. Ecce, quid sit modicâ luce videre. Idem cæcis illis usu venit excubitoribus, qui concipiunt in nocte, quod recitabunt in die: *Video homines velut arbores ambulantes*; cæco illi Christi homines apparent velut arbores; & cæcis istis diabolicis arbores videntur esse homines. Indagare satagunt videntes, quòd arbor domum allidat ajunt, ecce ibi ambulat homo. Arbor tam altè radices suas terræ immisit & infixit, ut nec duo fossiores eam uno die evellere sufficiant; & ille per sacrosancta jurabit Evangelia, quòd similem intrare & exire viderit figuram: *Arbores ambulantes.* O maledictum exercitium! ô curiositas infernalis! Age, si oculi admiserint, prout semper secum ferunt, vel diffidentia, vel odii, vel invidia, vel suspicionis, vel vindictæ seu alterius cujuscunque passionis nubeculam? Hic vos capio: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*, admirabiliter
 Psalm.
 17 v. 12. David notavit aquam in nubibus obscuram. Obscuriorem & nigriorem ipsâ nocte, densam videtis ingruere nubem; enimverò, quænam ista est nigredo? Non nisi nubes & aqua. Nubes est volatile quippiam, aqua Crystallus; ex duobus hisce ingredientibus, puris adèò & diaphanis, tam densa, tamque tetra conflatur obscuritas. Quidam vigilanter vestram exploraturus vitam, & famam, nube quâpiam obductus veniet; quantumcunque vita vestra & fama sit clara, & instar Crystalli luceat, obscura illi & tenebrosa apparebit: *Tenebrosa aqua in nubibus*

bus aëris. Denique totum Discursum, seu omnes recapitulando Discursus: mentiuntur linguæ, quia mentiuntur imaginatione seu conceptus: mentiuntur linguæ, quia mentiuntur auditus & aures: mentiuntur linguæ, quia mentiuntur oculi: mentiuntur linguæ, quia mentiuntur omnia, & omnes.

§. VI.

PROpositam à me materiam, probâsse me puto; videor verò mihi audire vos dicentes (prout initio protestatus sum) me de Regione vestra, indigna multa & injuriosa protulisse. Ego verò (sicut etiam promisi) me illam potius ab injuriis vindicâsse affirmo. Si minùs; quæro: Quid vobis magis expedit, an quod vera sint, quæ dicuntur, vel quod sint mendacia? Nemo dubitaverit, quin magis vobis expediat, esse mendacia. Istud igitur dixi. Si verum esset, quod dicitur, valde vobis injuriosum foret; aut sicut omnia mendacia esse ostendi, famæ vestræ singulariter consultum puto. Vestrum vobis honorem hodie restitui; quia omnes mentiri probavi, qui de vobis malè loquuntur. Quod omnia sint mendacia, vos meliùs nōstis, quàm ego; Ego tantùm incumbere mihi puravi, Peregrinorum, qui me audiunt, consuetudinis Terræ hujus ignari, amore, illud manifestare. De Apostolis Christi multa dicebantur, & dicenda erant mala; mos enim mundi est, de bonis malè loqui. Proinde Christus ad securos illos ab injuria faciendos, & animandos, divinâ hâc illos allocutus est

Matth. 5. v. 11. *sententiâ: Beati eritis, si maledixerint vobis homines; & dixerint omne malum ad-*

Luc. 6. v. 22. *versus vos mentientes.* In hoc verbo men-

Pars IV.

consistit. Si homines loquantur malum dicendo veritatem, magna est infelicitas: sed si dicunt malum *mentientes*, nihil refert. Idcirco dixi, omnibusque notum cupio, quæcunque in hac Terra dicuntur, omnia mendacia esse. Mendax notorius inversim intelligendus est; & inversim intellectus, neque injuriâ afficit, neque mentitur, quia veritatem dicit. Et hoc modo intelligenda sunt omnia, quæ auditis. Præservet vos Deus, ne mendax quispiam benè de vobis loquatur; signum est quippe, vos dictis ipsius contrarium operari. Hæc est ratio, quare Christus diabolum Filium Dei ipsum nominantem tacere jussit: nam sicut diabolus mendaciorum pater est, dicendo quod Filius Dei esset, dicebat quod non erat. Et similiter hoc modo Christus generaliter ab omnibus sese vindicavit injuriis, quas Scribæ & Pharisei ipsi intentârunt mendaces illos evincendo: *Ero similis vobis mendax.*

Fateor equidem extraneos & Peregrinos, quibus sic prædico, contra Terram hanc absurdum formare argumentum. Portum ingressi, pedem figunt iu terra, & de omnibus, & in omnibus mala dici audientes, hunc formant Discursum. Homines isti vel mentiuntur, vel veritatem loquuntur: si veritatem loquuntur, Regio hæc totius mundi est pessima, cum tot in ea malitiæ committantur & iniquitates: & si mentiuntur, nihilominus Regio hæc valdè mala est, cum homines tam laxæ sint conscientiæ, ut tot falsa perhibeant testimonia. Argumentum non facilis videtur solutionis. Ego verò ad utramque ipsius partem respondeo. Quantum ad primam: dico malitias & iniquitates, quæ dicuntur, esse falsas, & quâ tales, fidem non mereri. Suntne falsæ? (instat pars

Z

al.

altera) ergo ubi homines tot falsa perhibent testimonia, non potest non esse pessima mundi Regio. Ecce hinc dolum, suppositionemque fallacem, in qua verfantur interioris Terræ hujus praxeos imperiti. Verum est, multa Maragnanæ dari mendacia, non tamen mendaces: multa quidem ibidem falsa vigent testimonia; sed perhibentes nullo casu. Quomodo igitur istud esse potest? Quomodo esse potest; dari testimonia falsa, absque perhibentibus ea? Ego vobis illud dicam. Aliis in terris homines falsa perhibent testimonia: in hac Terra falsa testimonia perhibentur à se ipsis. Si assertum hoc vobis difficile videtur, ad probationem procedamus. Homo aliquis confitetur, & ad quintum perveniens Decalogi præceptum, dicit: Pater, accuso me, quod alicui imprecatus fuerim mortem, & vitæ ipsius insidiatus, quicquid possem mali inferre proposuerim. Et quare? Quia falso testimonio famam meam læsit, impingendo mihi crimen, de quo non magis reus fui, quam S. Franciscus. Frater mi, ignosce illi, ut & Deus ignoscat tibi. Progrediamur. Ad octavum devenimus Mandatum: perhibuistisne aliquod testimonium? Non Pater, est peccatum, de quo nunquam me (Deo sint laudes) accusavi. Accedit aliqua mulier, ad quintum veniendo Mandatum, dicit: culpam meam recognosco, quod à tot jam mensibus mulierem aliquam odio habui, multas imprecata illi plagues, & ut loquela deficiente Confessio ipsi negaretur in hora mortis; & quod nec in hac, nec in altera vita ipsi ignoscere vellem; & ut filios suos coram se gladio perimi videret. Et quare? Quia perfidiam & proditorem aliquam exercuit contra me & filiam

meam, nec possum illi ignoscere. Agè Domina, in Quadragesima agimus, & aliquid amore Dei tot pro nobis injurias passi, & in crucem acti aliquid faciendum est. Compuncta tandem se condonaturam promittit. Progreditur Confessarius ad mandatum octavum. Nunquid Domina quandoque falsum perhibuit testimonium? Reverende Pater, meliore constellatione nata sum: magna quidem sum peccatrix, Deus verò nunquam permittat, ut de hominibus quid dicam, quod illis non inest; si quid audio etiam adaugeo, falsum verò testimonium totâ vitâ meâ non dixi. Quod vobis hinc in duobus proposui mandatis infinitis accidit vicibus; ita ut in quinto omnes se accusent, contra seipso falsa tulisse testimonia: in octavo nemo se de falso perhibito testimonio accuset. Bene igitur intuli in hac Terra, falsa testimonia à semetipsis perhiberi. In summa hinc peccata habemus, sed non peccatores; falsa hinc habemus testimonia, sed non falsos testes. Id mihi tantum cogitandum est: sed si fuerit contrarium, vix ita viventibus! miserum est, falsa perhiberi testimonia: longè verò damnabilius est, de jam perhibitis nullam anxietatem scrupulumve nasci. Vel scientes vos perhibuisse illud confiteri intermittitis, vel nescientes; si scientes intermittitis, mentimini Deo: Si nescientes mentimini vobis. Utraque cæcitas condigna est pœnâ: quod mentiatur Deo, mentiatur & sibi ipsi, qui tam enormiter contra suum mentitus est proximum; & quod utroque modo tendatur ad infernum.

§. VII.

Auditores mei, si quis Sermo inculcatione non indigeat, talis est præfens.

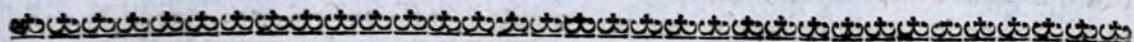
Hoc

Hoc tantum velut hominibus & Christianis vobis loquor, non propter convenientiam tantum, verum etiam propter convenientiam, odio habendum esse mendacium, & veritatem amplectendam. Propter convenientiam, quia in angusto vivitis terrae spatio. Ubique locorum multa mala operantur mendacia. In terris spatiosis autem locum inveniunt & commercium, quo se diffundant. In terris angustis collecta manent. Ulyssippone multa dicuntur mendacia, sed inde per totum Regnum, & totum disseminantur mundum. Appellit navis ex Oriente, de bello discurretur Turcico, Venetorum, Tartarorum, & Polonorum, discurretur de Summo Pontifice, Cardinalibus, nec non aliis Italiae Principibus multa narrantur mendacia, sed disperguntur: hæc Constantinopolim, alia Venetias, alia Romam, aliqua Florentiam, & in Sabaudiam, &c. diriguntur. Appellit navis ex Septentrione, sermo incipit de Rege Franciæ, de Imperatore, de Rege Sueciæ, de Parlamento Angliæ, de Statibus Hollandiæ, & Flandriæ, multa miscuntur mendacia, sed per Parisios, Londinum, Viennam Austriæ, per Amstelodamum & Holmiam, &c. disperguntur. Singulis diebus Sabbathinis cursores nostri abeuntes ingentem mendaciorum faraginem per totum disseminant Regnum: idemque à navibus ex Brasilia & India venientibus praticatur. Mendacia verò Maragnana, nec aliundè introitum, nec alio exitum habent: hinc oriuntur, & hinc manent. Proinde quando omnia mendacia manent in terra, & omnia vestras penetrant domos; convenientia ratioque statûs ea foras ejicere suadet. Si minus: Curiositatis ergò binos facite computos,

quosego modò facere nequeo. Primus sit, quod mendacia indies Maragnanæ dicantur; secundis sit, quot domos civitas hæc contineat: & statim dividite mendacia, & videbitis, quot in quamlibet domum cadant. Et quid erat in una hebdomada, uno mense, & anno?

Enim verò, si hæc omnia in una sint domo, & necesse ita fieri consequens est, nunquid convenientiæ rationique statûs valde dissonum, & iniquum est, falsa perhibere testimonia, & quod alius diffamet alium? Nunquid multò foret melius, amicitiam mutuam illæsam, concordiamque fovere & conservare integram, amore & honore invicem prævenire & prosequi, inimicitias sopitis, litibus sublatis, displicentiisque submotis? Dantur alia peccata, quæ complacentiæ, seu commodi vel interesse ergo excusari posse videntur: mentiri verò, & falsum perhibere testimonium? Quis homini fructus ex mendacio? Quod gaudium & complacentia ex testimonii falsi perhibitione? Si testimonium falsum perhibeo, ad ulciscendum me de inimico, multò sanè plus nocementi mihi, quàm illi infero, quia illius quidem famam lædo, animæ verò meæ damnationem incurro. Agedum, Christiani, ad honorem illius Domini (qui cum Deus sit, Veritas dici gloriatur) firmiter hodie statuamus omnem submovere passionem, respectum, & commodum, faciens torqueri Veritatem, & nos in nullo illam offendere satagamus. Quantum ad præteritum, non obiter, sed morosè, & valde scrupulosè nos examinemus, utrum in aliquo Veritatem offenderimus, præsertim in materia famæ honorisque proximorum. Ecce, Auditores, peccatum istud facillimè committitur, & difficilimè

limè læsus honor seu fama restituitur. Ecce, Christiani, stateram; quā ponderantur animæ in altera vita, exatam valde esse considerate, & quanta erit infelicitas, pro uno falso testimonio, perpetuò arsurum præcipitari in infernum. Remedium hujus consistit in Conscientia benè examinata, in Confessione rectè peracta, & satisfactione perfecta. Admoneo vos & contestor ex parte Dei, quod sine tribus istis conditionibus, neque in hac vita Gratiā, neque in altera Gloriam promereri & obtinere possitis.

S E R M O

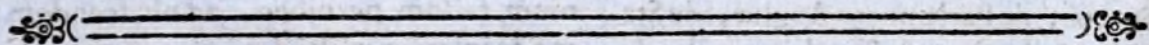
D E

M A N D A T O.

Eodem die occurrente Festo Annunciationis.

Anno 1655.

Dictus in Ecclesia de Misericordia, five in Regio Hospitali
Ulyssipponensi, horā undecimā
Antemeridianā.

*Sciens, quia à Deo exiit, & ad Deum vadit:
cū dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13.*

§. I.

GRandis Dies! grandis Amor! postquam æternus factus est temporalis, suos etiam dies habet amor divinus. S. Joannes Evangelista Amoris ejusdem magnitudinem & excellentiam etiam in hac die declaraturus, tam profundo judicio veluti suo, primū expendit; quod dies unus præcesserit alterum: *Ante diem festum Pascha.* Tantum pretium potest augere amoris reflexio &

circumstantia dierum. Et quid ego faciam? Etiam mihi duo dies hodie sunt combinandi; sed non dies prior cum posteriore, sed posterior cum prior: neque hoc liberè, vel propria electione, sed urgente dierum eorundem obligatione: Quemadmodum post multorum annorum circulum, duo Planetæ ad arctam faciendam conjunctionem sibi occurrunt & conjunguntur: ita anno præsentis sibi occurrunt & conjunguntur hodie duo maxima mysteria, duoque maximi dies.

Dies

Dies Annuntiationis seu Incarnationis Verbi; diesque discessus Verbi ejusdem incarnati: **Dies Incarnationis Verbi**: *Sciens quia à Deo exiit*; quod fuit primum sui in homines amoris argumentum: *Cum dilexisset suos*. Et ejusdem incarnati Verbi discessus: *Et ad Deum vadit*; quod fuit finis amoris ejusdem infiniti: *In finem dilexit eos*.

Propheta Regius duos hosce dies in Spiritu prævicens, inquit, diem hodiernum cum die loqui Incarnationis; & diem Incarnationis cum die loqui hodierno: & quod ambo se intelligentes sibi invicem respondeant: *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam*. Ergone noctes obscuræ, dierum lucidorum nobis dicta declarabunt? Ità planè. Quia diei hodiernæ, & Incarnationis mysteria, utraque in eorundem dierum noctibus sunt celebrata. Tantum silentium, & reverentia, divinatorum adeò mysteriorum Majestati debebatur. Mysteria diei incarnationis

de nocte: *Cum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet*. Et mysteria hodiernæ diei similiter de nocte: *Et cæna facta*. Lumenta, quibus celebris hæc repræsentatio contemplanda est, sunt illa Fidei: Loca, Cœnaculum magnum in Jerusalem, & domus exigua, sed Regia, in Nazareth. Quæstio verò seu problema quodnam erit? Utrum major fuerit amor Christi in die Incarnationis, vel hodierna.

Opponendo igitur diei diem, mysterio mysterium, amoremque cum amore committendo; certum est, amorem divinum in gloriosiore nunquam visum fuisse theatro, quàm modò: cum exeat ad certandum cum seipso. In aliis contentionibus amoris divini cum humano: siue sit cum amore fratrum, seu parentum seu filiorum, seu sponsorum, seu cum amore amicorum (quem omnium oportet esse maximum) quamvis victor amor Christi egrediatur, attamen, semper ipse gravatur victoriâ; quia minus ipsi honorificum est, cum impari congregari Antagonista. Hodie si vicerit, victor gloriosus erit: quia æqualem sibi habet amulum, & vincet semetipsum. Quando David aggressus est pugnam cum gigante, gigas oculis ipsius arbitratus est staturam; & quamvis non dubitaret de victoria, ex inæqualitate tam pusillæ colluctatoris propudiosam sibi habuit pugnam. Eodem modo, & multò veracius Christus. Amore ipsius cum alterius amore concurrente, Gigas congregitur cum Davide: amore verò Christi, cum amore ejusdem decertante, prout hodie fit, Gigas pugnat cum gigante. Istud sic cecinit ipse David: *Exultavit ut gigas, ad currendam viam*. Exiit Christus in campum ut Gigas: & quid fecit? Secum ipso decertavit. Primus egressus fuit de cælo in terram: *A summo calo egressio ejus*. Secundus occursum fuit à terra ad cælum: *Et occursum ejus usque ad summum ejus*; & in hoc occursum finitum est certamen; & uterque amor mutuò sibi lanceas confregere. In versu Davidico idem continetur, quod prosa dicit in Evangelio. Primus egressus: *A summo calo egressio ejus*; fuit in die incarnationis, quando Verbum exiit

à Patre : à Deo exiit. Secundus egressus : *Et occursum ejus usque ad summum ejus* : fuit die hodiernâ , quando idem Verbum rediit ad Patrem : *Et ad Deum vadit*. In primo congressu certavit Amor : *cum dilexisset suos*. Et in secundo similiter pugnavit Amor : *In finem dilexit eos*. *Ly dilexisset*, & *ly dilexit* distinguit dies : *dilexisset* unum declarat amorem, & *dilexit*, alterum. Sed nec junctim, nec divisim assignant victoriam; nec uter altero major fuerit, resolvunt. Celebrem hanc decisionem fortissimos inter pugiles, qui unquam fuere visi, hodie videbimus. Aderat nobis gratiâ suâ, quæ præsens utroque adfuit die, & potissimam in utroque mysterio sortita est partem; Mater scilicet ejusdem amoris : *Mater pulchra dilectionis*. Quonam verò modo ejus favorem & patrocinium implorabimus? Eisdem verbis, quibus eam hodie etiam Angelus interpellavit : *Ave gratiâ plena*.

Ecclief.
24. v.
24.

§. II.

Cum dilexisset, dilexit.

IN his verbis Evangelista (sicut dixi) Quæstionem nostram indecisam reliquit; non enim dixit, cum dilexisset plùs, dilexit minùs; nec cum dilexisset minus, dilexit plùs: sed cum dilexisset, dilexit. Tempora tantùm distinxit, & per tempora amorem; sinè præferentiâ tamen aut excellentiâ amoris præteriti ad præsentem, aut præsentis ad præteritum. S. Joannes, velut Theologus Divinus, fuit locutus: & non tantùm velut rexens historiam; sed velut amoris Christi componens panegyricum. Quantum ad amoris substantiam, Christus Dominus noster tantùm nos amavit in die Incarnationis, quantum hodiernâ die, & omnibus diebus vitæ suæ; quia Amor ipsius Amor

est perfectus: nec esset Ejus, nisi foret talis. Amor hominum vel deficit, vel proficit, vel sistit: Amor Christi nec deficere, nec proficere, nec sistere potest; quia est, fuit, & erit semper Amor perfectus: & hinc semper idem, constans & immutabilis est. Christus amat, qua homo, sicut qua Deus. Quærunt Theologi, quomodo Deus aliquos plùs, alios minùs amat, si Amor ipsius (qui ab Essentia ejus non distinguitur) semper est unus solus, idem infinitus, simplicissimus & immutabilis? Respondent: Differentiam non consistere in amore, sed in effectibus: quia Deus quibusdam bona majora confert, quàm aliis. Nos homines amamus objecta propter bonum, quod habent: Deus amat homines propter bonum, quod illis præstat. Et quemadmodum majoritatem amoris Dei judicamus per effectus; pari ratione illam amoris Christi judicare debemus. Istud solidum & certum est fundamentum, super quo quæstionem nostram fundamus: & hi æqualiter certi sunt termini, quibus illam resolvemus. Neque hinc Intellectus nostri ruditati aut opinari, aut inferre licet, minùs affectuosum, vel minùs amorosum esse hunc Christi amandi modum. Nam quemadmodum in Deo, facere bonum, amor vocatur effectivus: & quod vult facere, Amor affectivus; ità in amore Christi affectus effectuum fuere causa, quos videbimus, & effectus affectuum demonstratio.

Veniendo igitur ad utriusque amoris in die hodiernâ, & in die Incarnationis, seu Annunciationis effectus & demonstrationes, sicut in numero; sic quoque in modo eos metiendo & expendendo, idem fuisse videtur amor, qui se adæquare & vincere tentavit. Concilium Nyssenum

in

Conc.
Nylf.

Joannis
13. v. 2. 5

in Symbolo Fidei, Christi ponderans amorem in Incarnatione, effectus ipsius ad duo extrema reducit: Scilicet ad descendere de cælo; & hominem fieri: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis: & incarnatus est ex Maria Virgine, & homo factus est.* Istud Spiritus Sanctus ex ore Concilii pronunciat, de Incarnationis die loquens. De die verò hodierna, idem Spiritus Sanctus, quid loquitur & ponderat? Binos alios effectus, & bina alia extrema: Homini- bus lavare pedes; & semetipsum in sanctissimo relinquere Sacramento: *Et cæna facta cepit lavare pedes Discipulorum.* Suppositis utrimque duobus hisce extremis, utrisque non admirabilibus tantum, sed stupendis, collato ad invicem utriusque diei amore Christi, quid dicemus, aut dicere possumus? Sine timeritate, aude- ter dico & affirmo, majores fuisse diei hodiernæ amoris excessus, quam illos in die Incarnationis. Et quare? Quia si in die Incarnationis magnus fuit amoris excessus, Deum de cælo descendere in terram: *Descendit de cælis;* Longè major fuit excessus hodierna die Christum lavare pedes hominum: *Cepit lavare pedes discipulorum.* Et si magnum fuit amoris extremum in die Incarnationis, Deum hominem factum: *Et homo factus est;* longè majus extremum fuit hodierna die, quòd Christus Corpus suum in Sacramen- to relinqueret hominibus in cibum, sicut in cæna fecit: *Et cæna facta;* Hæc erunt duo præsentis Sermonis nostri puncta, in quo multò plùs detegetur, quàm ex jam dictis apparet.

§. III.

TAm grande, tamque prodigio simile fuit, quòd Deus personaliter de cælo

in terram descenderet, ut misterium illud eminùs tantum prævisum, non solùm admirationem, stuporemque induxerit intellectui; sed etiam horrorem & pavorem ipsi invexerit Fidei. Celebra- tam illam à terra in cælum usque pertin- gentem Jacob in somno vidit scalam, per quam ascendebant & descendebant Angeli, Deo summitati ipsius innitente; & Jacob viso obstupefactus, à somno experrectus exclamavit, dicens: *Terribilis est locus iste.* O terribilem! ô tremendum locum! Variis modis inusitatum hoc & peregrinum dictum solet expendi. Ego autem noto, quòd nec visio inducere po- tuerit horrorem; neque novitas stupo- rem. Hoc tantum Jacobo incutere potuit horrorem, videre scilicet, quòd ascen- dentes & descendentes tantum essent Angeli; & ad pedem scalæ ipse subsistens non ascenderet, neque Deus summitati scalæ innixius descenderet, quo signifi- cabatur ingens Deum inter & hominem distantia, velut illa, de qua Abraham ad divitem epulonem: *Inter nos & vos chaos magnum firmatum est.* Et posito, quòd apprehensio ista nobis hodie magno foret horro- ri, quia contrarium jam scimus; tum temporis nec horro- ri poterat esse visio, neque stupori novitas; quæcunque enim Jacob vidit, & quicquid visa signi- ficabant, non aliud erat, quàm quod ille cæterique supponebant. Usque ad æta- tem Jacob, & multò adhuc post Lege scriptâ durante DEUS nunquam alicui cælum, sed bona tantum terrestria promisit. Et hinc ortum habuit proverbium: *Cælum cali Domino; terram autem dedit filiis hominum;* id est: Cælum esse pro Deo; terram autem pro hominibus. Ergo admirari, nedum obstupescere lice-

Gen. 28.
v. 17.

Luc. 16.
v. 27.

licebat Jacob, quòd, cum esset homo, pedibusque confisteret in terra, non ascenderit per scalam: multò minus, quòd Deus, quàm Deus, & existens in cælo, non descenderit. Si ergo Jacob nihil, quod miraretur, habebat, nedum, ob quod è somno expectatus inhorresceret; cur tanto cum horrore & stupore evigilavit?

Jacob expergefactus obstupuit non ex eo, quod viderat; sed quod DEUS eadem invisione ipsi revelarat. DEUS illà in scalà Jacobo altissimum revelavit Incarnationis verbi Arcanum: Et ut Jacob, alique homines, ascendere possent in cælum, ipsum DEUM è cælo descensurum esse in terram: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de calis.* Et Jacob videns, quòd suprema Dei Majestas, relinquens (eo quo poterat modo) Cæli Empyrei thronum, personaliter de cælo descensura esset in terram; stupendæ novitatis hujus revelatio, quæ humanam nunquam subiit mentem, talem ipsi dormienti incussit hortorem & stuporem, ut expectatus tremens exclamaverit: *Terribilis est locus iste!* Duo Jacob in visione istà occurrebant, quæ valde, nec sinè ratione, non Visum, sed Intellectum obstupescere. Et quænam illa? Primum, cum esset scala, ut descenderet DEUS, descensus multò major erat scalà. Ergo descensus major scalà? Imò verò. Quia scala de terra pertingebat ad cælum, quæ est distantia limitata: & descensus erat Dei ad hominem, qui distat in immensum. Porro quis videns duo infinitè distantia sibi uniri extrema, quamvis valde sibi præsens attonitus non obstupesceret? Secundum, quod Jacob obstupuit, fuit, quòd mediante sic sibi revelatà Incarnatione,

Angelorum etià minimus plus consecutus foret, quàm Luciferi superbia affectarat. Lucifer æqualis voluit esse Deo: & DEUS homo factus eatenus minimo etià Angelo inferior erat. Istud (teste S. Augustino) magnum illud fuit S. Aug. Mysterium, quòd Angelorum quidam scalam ascenderint, alii descenderint. Deo scalæ summitati innixi, & Jacobo ad scalæ pedem subsistente, Angeli ex parte Dei descendebant; & ex parte Jacobo Angeli ascendebant. Porro ascensus iste & descensus non erat actus, seu morus voluntatis eorundem Angelorum, sed ordo & conditio propriæ suæ Naturæ. Angeli illi à superiore scalæ parte, ubi erat DEUS, descendebant; quia Angeli omnes multò sunt Deo inferiores: & illi ab inferiore scalæ parte, ubi erat Jacob, ascendebant; quia eidem hominibus longè sunt superiores. Porro cum Angeli superiores sint homine, & DEUS Angelicam assumpturus non esset Naturam, sed humanam; illud obstupescerebat Jacob, & terribile quid ipsi videbatur, quòd DEUS descensurus adeoque se abjecturus foret, & eatenus quolibet Angelo inferior esset futurus.

David inquit, Deum fecisse hominem paulò minorem Angelis: *Minuisti eum paulò minùs ab Angelis;* sed illud de dominio, & non de natura intelligitur. Nam DEUS Adamo dominium & imperium super terræ, maris, & aëris Animantia contulit, eodem attestante Prophetà: *Minuisti eum paulò minùs ab Angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas: insuper & pecora campi. Volucres celi, & pisces maris.* Ità,

Psal. 8. v. 6.

Ibidem 8. v. 7 & 8.

et dominio omnium rerum & creaturarum usu ad servitium in tribus elementis homo paulò minor sit Angelis. Verum in essentia & nobilitate naturæ non solum ex parte limi, quo conjungimur brutis, sed etiam ex parte spirituali animæ & potentiarum ejus, quâ Angelicam imitatur Naturam. Homo non solum paulò, sed multò minor, multoque inferior est quolibet Angelo: tantoque magis, quanto sublimioris Hierarchiæ sunt. Scala Jacob novem gradus habebat, qui novem denotabant Creaturarum rationabilium ordines inter Deum & hominem medios; quos nomine alio novem Angelorum Choros appellamus: omnibusque gradibus istis descendit Deus, & transit, ut naturæ se copularet humanæ, quæ in Jacob infra omnes jacebat.

Istud S. Paulus hisce ponderavit verbis:

Heb. 1. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen*
v. 16. *Abraha apprehendit.* Cujuscè fundum

& energiam non sic in expositoribus invenio declaratam, prout Textus exigit. Dicunt quòd *Nusquam* idem est quòd *Nunquam* vel *Nequaquam*, at verò *nusquam* non est simplex negatio, neque particula temporis, sed loci, & propriè significat *nullibi*, seu *nulla in parte*. Cur igitur S. Paulus inquit, Deum in nulla parte Naturam apprehendisse Angelicam, *nusquam*? Quia Deus novem habebat partes, in quibus illam apprehenderet. Tres in Hierarchiâ primâ & totidem in secunda, & totidem in tertia. Et in hoc Mysteriorum Incarnationis mirabile videtur, quo Deus, ut humanum assumeret naturam, in tot partibus relinqueret Angelicam. In prima reliquit Seraphinos, Cherubinos, Thronos: in secunda reliquit Potestates, Principatus, Dominationes: in

Pars 17.

tertia reliquit Virtutes, Archangelos, Angelos: & in homine, qui erat decimus, ultimus & infimus locus, ubi jacebat Jacob, ibi nostram lapsam assumpsit naturam, ut illam elevarer; infirmam, ut illam sanaret & salvaret, qui fuit finis, quod eousque se demittendo descenderit. Regi Ezechiae ad mortem usque infirmo Propheta Isaias ex nomine DEI vitam promisit; & ut promissionem esse divinitam probaret, in signum ei dedit, quòd Sol decem lineis, seu gradibus retro cessurus esset, quòd etiam accidit: *Et rever-*

Isai 38.
v. 8.

sus est Sol decem lineis, per gradus quos descenderat. Quare regressus est Sol decem lineis, seu gradibus decem, & non undecim, aut novem, nec plùs, nec minus, sed signanter & expressè decem? Quia prodigio illo magno aliud adhuc majus, illud videlicet Incarnationis Verbi portendebatur: in qua sicut Sol in suo existens Zenith (aliter enim fieri nequibat) decem lineis est egressus, usque dum in Horizontibus terræ occumberet: Sic Deus à summo Majestatis suæ infinitæ aliis decem descendit lineis, donec in ultima naturæ humanæ lineâ occumberet. Et quemadmodum stupendum istud prodigium Ezechiae amore & in salutis ipsius signum exhibuit; sic illud multò magis obstupescendum Incarnationis amore hominum, & in salutem hominum præstitit: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de calis. Et incarnatus est.*

§. IV.

Istud hodiernâ die in Nazareth peractum est. Mutatâ nunc scenâ, Cœnaculum Hierosolymitanum ingressi, videbimus, quantò justius de loco hoc dici queat: *Terribilis est locus iste!* Deponit Christus vestimenta sua, linteo præcinctus, aquam

A a

propriis

propriis manibus mittit in pelvim: hinc intelligitur, quod Discipulorum disponat lavare pedes: & his visis, quis (amabo) stupor & horror invasit praesentes? Ipsi certe parietes Coenaculi inhorruisse hoc viso videntur. Non aderat ibi Jacob, sed Petrus, qui magis hic, quam in monte Thabor extra se raptus, exclamavit dicens: *Domine, Tu mihi lavas pedes?* In aeternum hoc non permittam: *Non lavabis mihi pedes in aeternum.* In ipso jam primo motu inter diem & diem, mysterium & mysterium discrimen apparet. Agite, S. Petrum cum Jacob comparete. Jacob scalam & descensurum per eam Deum videns desiderio exaestuabat, ut descenderet; tarditatemque adventus aeternitatem reputabat: *Domine, nec veniret desiderium collum aeternorum.* Econtrario S. Petrus Christum disponentem se ad lavandum sibi pedes conspiciens, nequaquam admittit, neque in aeternum sese in tale quid consensurum protestatur: *Non lavabis mihi pedes in aeternum.* Si illud amoris & reverentiae erga Christum argumentum erat in Petro: similiter Jacob illum venerabatur & diligebat multum. Si igitur Jacob desiderat, ut Deus descendat, seque demittat, ut homo fiat; quare non consentit Petrus, ut ad lavandum sibi pedes se demittat? Eandem ipsam ob causam. Tanto enim intervallo utraque demissio ab invicem distat. Deum incarnari, erat hominem fieri; hominibus lavare pedes, erat fieri servum. Incarnari, erat nostram humanitatem vestiri: hominem fieri servum, erat Divinitatem suam deponere.

Non praesumerem dicere tantum, nisi S. Paulus hoc, & multo plus dixisset. Est locus Scripturae saepius auditus, sed qui ad

finem usque Mundi, quod explicetur, habebit: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo;* Id est, cum verbum aeternum per omnia aequale esset Patri, se fecit, & se exinanivit. Se fecit; quia cum Deus esset hominem se fecit: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Et se exinanivit; quia cum Deus esset & homo, servum se fecit: & faciendo se servum se exinanivit, & annihilavit seipsum: *Exinanivit se ipsum, formam servi accipiens.* Nunc interrogo: Quando se Deus fecit hominem, & quando se fecit servum? Hominem se fecit incarnando: & servum se fecit pedes lavando: in Incarnatione igitur se fecit, & in lotionem se annihilavit. Multi Authorum de incarnatione tantum textum hunc intelligunt, & quod Deus faciendo se hominem, simul se fecerit servum. Ast interpretatio haec est impropria: ne dicam quod naturae humanae sit injuriosa. Esse hominem indifferens est, quoad esse servum seu Dominum: & Christus quia homo, non solum fuit Dominus, sed magnus Dominus. Quod Angelus ipso Annunciationis, seu Incarnationis die clare expressit, annuncians, quod in quantum Deus, Filius foret Altissimi: & in quantum homo, Davidis Patris sui sceptrum esset herediturus. Sub hac hypothese idem Christus semper est locutus: *Non est servus major Domino suo: Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Et hodie in hoc lotionis actu: *Vos vocatis me, Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim.* Distinctionem hanc non offendunt ipsa S. Pauli verba, sed confirmant, quae dicunt, Christum

Joan.
13. v. 6.
Ibidem
v. 8.

Gen. 49.
v. 26.

Philip.
2. v. 5.
& 6.

Joan. 15.
v. 20.
Joan. 13.
v. 13.

Dionys.
Alexan-
drinus.

Christum servi formam assumpsisse, non se faciendo, sed factum hominem: *Formam Servi accipiens, in similitudinem hominum factus*; factus enim homo in Incarnatione, formam assumpsit Servi hominibus pedes lavando. Egregiè & luculenter illud asseruit Dionysius Alexandrinus: *Jesus Christus, Dominus & Deus Apostolorum, cum accepisset formam servi surgit à Cæna, & ponit vestimenta sua, & linteopracinxit se: hac est forma servi*. Subjectio servi non est injuria seu opus naturæ, sed fortunæ. Natura omnes homines fecit æquales; fortuna exaltat, humiliat, & subjicit, & servos facit. Et in hoc Amor Christi hodie excelluit, illum diei incarnationis & opus ejus, faciendo se hominem, conditionem assumpsit naturæ: faciendo se servum, & hominibus lavando pedes, humiliationes & subjectiones assumpsit fortunæ. Istud fuit se facere; & hoc, sese exinanire: *Exinanivit semetipsum, formam Servi accipiens*.

Duplici similitudine seu Metaphorâ S. Paulus istud: se facere, & exinanire declarat; scilicet vestis, quando induitur & exuitur, & vasis, quod impletur & evacuatur. Similitudine vestis, quam induit & exuit: *Habitu inventus ut homo*. Vasis quod impletur & evacuatur: *Exinanivit semetipsum*. Porro utramque hanc Metaphoram S. Paulus ex lotionis actu, de quo agimus, desumpsisse videtur. Illam vestis, in quantum se exuit: *Ponit vestimenta sua*. Illam vasis, quatenus evacuatur: *Mittit aquam in pelvim*. Enim verò quare S. Paulus duplici hac metaphorâ & similitudine usus est? Quia in illis tantum differentiam diei hujus & actus, ad opus, diemque incarnationis poterat demonstrare. In die Incarnationis DEUS se faciens hominem, humanitate

se vestivit; quia illam sibi univit, seque illâ texit: & humanitas, quæ erat vas ex limo modicum & angustum, Deo fuit impleta; quia Deus illam essentia suæ immensitate adimplevit: *Quia in Ipso Coloss. 2. v. 5. inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*. Et cum hoc peractum sit in die Incarnationis; totum istud (quantum ad exteriorem apparentiam oculorumque humanorum intuitum) exinanitum videtur hodierno die & actu lotionis. Christo quippè ad hominum, taliumque hominum se pedes demittente, eorumque se servum, & in tam abjecto ministerio servum se faciente, videtur Deus denuò exuisse humanitatem, quæ erat indutus, eam seponendo: & eadem humanitas Deo plena, perditâ Unione cum Divinitate, totaliter fuisse evacuata: *Exinanivit semetipsum, formam Servi accipiens*. Et nunquid hoc ita factum fuit, uti superficie tenus apparet? Nequaquam. Sed posito, humanitatem Christi hoc actu non perdidisse unionem cum Divinitate, & æquè, ut antè, Deo plenam remansisse; nihilominus ad tam abjectum & vile ministerium se dimisisse, ut humanis oculis & judicio tale, quid videri posset, tam notabilis, tamque stupenda fuit differentia, ut solus S. Paulus illam expendere, & exaggerare sufficiat: proinde ad profundissimam verborum ipsius considerationem modò devenimus.

Non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens; q. d. Quòd Christus servum se fecerit, cum esset DEUS (inquit S. Paulus) non fecit, quia Divinitatem suam, non suam, sed alienam existimaret; quasi illam Deo Patri surripisset. Nunquid igitur Christus Divinitatem

suam non esse suam, putare poterat? Clarum est, quod non potuerit tale quid, adeo contrarium veritati, & ab omni cogitatione alienum, putare. Quare igitur Apostolus ex tertio cælo dicit, quod Christus faciendo se servum non existimavit divinitatem suam, non esse suam? Quia abjicere se ad pedes hominum talis fuit actus in Christo, ut homines hinc imaginari sibi potuerint, Christum tale quid de se sentire. Argumentari enim sic poterant. Homo tantum se abiciens vel non est Deus, vel si quandoque fuit Deus, desit esse Deus: vel si adhuc est Deus, utique eum opinari oportet, se non esse Deum; Deus enim existens, Deumque se sciens, ad tam vile & abjectum, quid demittere se non posset. Proinde quia actus tam alienus erat ab operante, mentes hominum talis subire poterat cogitatio, ut vel Christum non esse Deum, vel talem se non reputare, opinarentur. Hinc præ cæteris ponderat & advertit S. Paulus, Christum, quando ad tam vile & abjectum servi ministerium se dimisit, non hoc fecisse, quod se Deum esse non putaret: *Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Hoc idem noster advertit pariterque considerat Evangelista præfando, quando actum eundem enarrare exorsus est. Hinc dixit Christus, quando Discipulorum cæpit lavare pedes, scivisse se Deum esse, iisdemque manibus, quibus lavabat pedes, imperium se tenere super omnia: *Sciens, quia à Deo exivit & ad Deum vadit: & quia omnia dedit ei Pater in manus, cæpit lavare pedes Discipulorum.* Firmissimè igitur veritatem hanc credens S. Petrus (idcirco enim dixit: *Domine, tui mihi*) quid mirum, quod cum magnus

esset Navarchus ille, qui maximis sævientibus tempestatibus, à scopo & recto tramite nunquam aberravit, pedibusque maris undas calcare ausus; quod jam hinc in arenam impingens, tam modicâ (sicut illa in pelvi) suffocaretur aquâ, & in tam immensa tremendi adeo mysterii profunditate pedem figere nequiret?

§. V.

Christus stuporem S. Petri repugnantiamque compescuit. Sed quomodo? *Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.* Postea Domine? Inquit S. Petrus. Et quando? Quando in cælo eundem denuò revestitum videris suâ maiestate, quem hodie ex dimidio vides exutum, & servuli hoc linteo præcinctum. Hoc sensu illud, *Scies autem postea*, intelligunt S. Augustinus, S. Chrysostomus, Beda, Rupertus, Theophylactus, Euthymius. Nec sine ratione. Quemadmodum similitudines cognosci nequeunt nisi de prope; sic distantia mensurari nequeunt nisi de longè. Quid refert, quod dicas: *Tu mihi*; si de te parum, de me verò nihil cognoscas? Ubi torum videris, quod sum, tunc intelliges quantum sit, quod facio. Si loqueris ex eo, quod in monte Thabor vidisti, iste est excessus in Jerusalem complendus, de quo Moyles & Elias magis obstupesciti, quàm Tu, loquebantur. Modò lavari te permitte, sub pœna, quod in æternum me non sis visurus, neque assecuturus intellectu, quod oculis nunc intueris, & nescis: *Quod ego facio, tu nescis modò.*

Ita Christus gravibus tremendisque verbis fuit effatus; neque mirarer tantum, si cui

si cui Apostolorum alii idem asseverasset: sed S. Petro? Istud sanè supra omnem modum miror, multoque amplius adhuc, in commemoratione concursuque duorum horum dierum, quos celebramus. Alià occasione Christus collectos simul Discipulos suos interrogavit: *Quem dicunt homines, esse Filium hominis?* Alii varia retulerunt: S. Petrus verò respondit: *Tu es Christus, Filius Dei vivi.* Coniungite modò hoc responsum Petri, cum interrogatione Christi, & videbitis, quomodo Apostolorum Princeps paucis hisce verbis totum Incarnationis mysterium complexus sit & resumpserit. *Filium hominis: Filius Dei vivi.* In *Filium*, & in *Filius* duas comprehendit generationes, unam æternam, alteram temporalem: in *Hominis*, & in *Dei vivi*, duas comprehendit naturas, divinam & humanam: & in *Tu es*, unionem comprehendit hypostaticam, quâ utramque indissolubilitèr sibi copulavit. Porro si S. Petrus ante hunc diem agens in terra capax fuit tam perfecte sciendi & penetrandi Incarnationis mysterium; quomodo multo jam interlapso tempore, & in scholæ Christi discipulatu, insufficiens adhuc ad intelligendum pedum lotionis mysterium habebatur, *quod ego facio, tu nescis modo?* Et si ob confessionem mysterii Incarnationis eidem Petro collatæ sunt claves regni cælorum, quo, quæso, pacto pro cælo reservatur scientia ejus, quod videbat & mirabatur in terra; *Scies autem postea?* Hic liquidò patebit quantò major mysteriorum, amorisque profunditas, in stupenda illa ad Discipulorum pedes se prosternentis Christi actione includatur, quam in altissimo mysterio, quod Deus fiat homo. Sublimitatemysterii primi,

accepto è cælo lumine Piscator quispiam assequi potest in terra: secundi huius profunditatem in tam modica aqua penetrare nequit maximus Apostolus. Mysterii Incarnationis altitudinem, Pater, qui est in cælis, Petro revelavit existenti in terra: *Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis;* Lotionis verò pedum profunditatem eidem Petro non revelavit Filius, nisi quando Filius & Petrus, ambo fuerint in cælo: *Scies autem postea.*

Spiritu S. Petri locutus videtur S. Paulus, dicens: *Neque altitudo, neque profundum poterit nos separare à charitate Christi.* Charitas ista Christi, juxta conformem Interpretum, sensum intelligi potest vel de amore, quo nos amamus Christum; vel quo amamur ab ipso: & secundo hoc sensu asserit S. Paulus, quòd nec altitudo, nec profundum facere possit, quin Christus nos amet; in altitudine enim Incarnationis, existens Deus, nos amavit homo factus, & in profundo lotionis pedum, existens jam homo, nos amavit ad pedes hominum se collocando. Facundissimus verò Apostolus posito jam alto, adjecit & profundum: *Neque altitudo, neque profundum;* quia magis in Christi amore ponderat & exaggerat profundum lotionis pedum, ubi ad hominum pedes sese prostravit; quàm altum Incarnationis, unde, ut homo esset, descendit.

Istud in profundissima hac actione considerare conor; sed quando Christus dicit Petro: *Quod ego facio, tu nescis;* ubi Petrus nescit intelligere; quis sciet loqui? Visà nihilominus ignorantia ipsius, & meam ego proferre præsumam, sed non nisi diem cum die conferendo.

Quod passim omnes de Incarnationis die exaggerant, est, quod Deus sese humiliando homo fiat; sed est certum, hunc actum non fuisse actum humilitatis: actum verò illum lotionis pedum, quo Christus hominum pedes lavit, non solum humilitatis fuisse, sed omnium humilitatum maximam certum est. Enim verò, quare humilitas non fuit, quod Deus fieret homo? Quia Deus nec humilis est, nec humilis esse potest. Humilitas essentialiter propriæ dependentiæ, imperfectiōis, & miseræ est agnitio: & Deus per se independens, suprema existentia, summa perfectio, & summa felicitas, nec est, nec esse potest humilis. Quomodo igitur omnes Sancti, Deum se in hoc ingenti actu humiliasse asseverant? Quia humiliatione, & non humilitate se humiliavit. De Rege Achab Deus dixit ad Prophetam: *Nonne vidisti humiliatum Achab?* Et Achab nec humilis, nec humilitatis virtute præditus erat: Iste verò casu humiliatus erat non ex humilitate, sed humiliatione. Pari modo (sed diviniſſimo & sanctiſſimo modo) etiam Deus sese humiliavit, homo factus: ad id enim usque temporis nec humilis erat, nec esse poterat. In primo verò Incarnationis instanti, seu secundo, postquam incarnatus (prout alii volunt Theologi) etiam humilis & extremè humilis esse cœpit, uti hodie plus quàm alias unquam ostendit. Ubi notandum venit, ingens hoc humilitatis extremum post humiliationem ut homo fieret, non tantum fuisse novi consequentiam statûs, sed obligacionem. Si enim Deus, antequam humilis esset, adeò se humiliavit ut homo fieret, sequitur, quòd jam humilis factus, multò magis sese humiliare teneretur. Obligato itaque

Deo ad se magis humiliandum, quàm se humiliaverat, quid faciendum restabat? Hoc, quod hodie fecit. Flexis ante homines genibus, propriis manibus pedes illis lavat: nam solummodò ad pedes hominum prostratus, magis humiliare se poterat, quàm se homo factus humiliarat.

Consequentiam hanc necessariam, quæ ad primi mysterii humiliationem obligavit, & ad humilitatem secundi Christum compulit, David propheticè præcognovit, dicens: *Abyssus abyssum invocat.* Abyssum nostris esse locum immensum & profundissimum, sicut ille de quo Scriptura sacra in prima Elementorum creatione loquitur: *Et tenebrae erant super faciem abyssi.* Et cum duæ fuerint abyssi, utranam prima alteram invocavit? Nunquid in Sermonis exordio diximus, quòd dies Incarnationis diem alloqueretur hodiernam: *Dies diei eruelat verbum?* Cum igitur hi duo dies sibi invicem sunt locuti, mysterium Incarnationis, mysterium invocavit pedum lotionis; & hæc duo mysteria duæ istæ fuerunt abyssi. Prima abyssus fuit Incarnatio Verbi; Deus enim se faciens hominem, quasi absorptus est, & Divinitas tali modo in humana natura submersa est, ut totaliter disparuerit: & ideò in eadem subsistens non apparebat. Secunda abyssus fuit lotio pedum; nam cum Christus in Incarnatione absorptus fuit quæ Deus, postmodum in lotionem pedum, ad hominum pedes prostratus etiam ibidem se demersit quæ homo. Quod ipsemet ille dixit: *Ego sum vermis, & non homo; opprobrium hominum & abjectio plebis.* Enim verò quænam ista est Plebs, & quis abjectus iste? Plebs erant Apostoli, per naturam, per generationem,

3. Reg.
21.V.29.

Pf. 41.
V. 8.

Gen. 1.
V. 2.

Pfal. 18.
V. 3.

Pfal. 21.
V. 7.

nem, & officium Plebs; erant enim pauperes Piscatores: porro plebis hujus abjectus erat Christus, ad pedes eorum procumbens, eosque lavans: non enim abjectior, contemptibilior, ipsaque plebe inferior actus dari potest, quam flexis ante eam genibus ei lavare pedes. Aqua tantum erat unius pelvis; actionis verò tam profunda erat abyssus, ut taliter in ea absorptus fuerit Christus, etiam quàm homo, ut jam non appareret in eo signum illius, quod erat; sed negatio illius, quod fuerat: *Non homo.* Multò incomparabilius igitur Christus se exinanivit, ejusque amor plus præstitit in lotionis pedum actu, quàm in Incarnationis opere: in Incarnatione enim se fecit hominem: lavando pedes hominum se fecit non hominem: *Non homo.*

Enim verò, si sic demisit se Christus, Petro reliquisque Discipulis pedes lavans, quid dicam, quidve imaginari mihi possum, ipsum ad Judæ pedes videns prostratum? Hic similiter intellectus absorbetur Seraphinorum, & præ stupore obmutescunt linguæ Angelorum. Si, Domine, Petrus obstupescit dixit: *Tu mihi?* Quantò magis attonitos nos tibi dicere oportet: Tu Judæ? Judæ, proditori illi, & à dæmone oblesso, de quo sanctus

Joannis Joannes dixit: *Cum diabolus jam misisset*
13. v. 2. *in cor, ut traderet eum Judas?* Judæ, illi ad infernum præscito, & omnium præscitorum pessimo, de quo tu ipse dixisti:

Matth. *Bonum erat si natus non fuisset homo ille?*
16. v. 24. Non aliam hic desidero considerationem, quàm hæc tua propria verba. Christus dicit, melius fore Judæ, si non esset, quam esse: nec magis exaggerari potest extrema miseria Judæ, & extrema ad pedes ejus

procumbentis Christi abjectio. Novi equidem quàm subtiliter Philosophia disputet, utrum Judæ, seu cuilibet alii damnato melius foret non esse, quàm esse: ast ubi absolutam unam habemus conclusionem Christi; apage omnes Philosophorum argutias. Salomon tres hominum facit classes, vivorum, mortuorum, & nondum natorum: & solummodò in consideratione malorum temporalium, mortuos vivos, & nondum natos præfert utrisque. Quid dicturus fuisset, si ad mala se reflexisset æterna, quæ Judam expectabant, & peccatum in quo obstinatus persistebat, quod malorum omnium est maximum? Per omnes modos melius fuisset Judæ, non esse, quam esse. Et quod Christus se incurvavit ad pedes hominis, cujus esse pejus erat, quàm non esse? Inter esse, qualecunque id demum sit, & non esse, infinita datur distantia: & cum distantia sit infinita, hodie in cœnaculo Hierosolymitano duo visi sunt gradus vel status ipso non esse multò inferiores: Primus in Judæ, qui longè inferior erat, quàm non esse; quia melius ipsi fuisset non esse, quàm esse: Secundus in Christo, cum Judas esset multò inferior quàm non esse, ille ad pedes procumbebat Judæ. Agite, merimini, incipiendo à Deo, inferioritatem, ad quam Filius Dei, hominum amore se demisit. Infra Deum infinite distat omne creatum; infra omne creatum infinite itidem distat non esse; infra non esse, est Judas; & infra Judam est Christus. Tantum distat, Deus in die Incarnationis homo factus, & Christus hodie ad hominis talis pedes abjectus! illud innuit, *Cum dilexisset*; istud est, *in finem dilexit.*

S. VI

Tardiùs venio, Domine in Sacramento, ad comparandum sacrosanctum & diviniſſimum hoc mysterium, cum ſimiliter diviniſſimo Incarnationis tuæ mysterio: ſed idem ipſe Thronus Maieſtatis, in quo Te videmus & adoramus, vel non viſum etiam veneramus, amoris tui in hac die triumphum nobis publicat, in quo, eò quòd ultimus viſibilis tuæ præſentia, Te nobiſcum reliquiſti. Hæc ſit Probatio prima.

Isaias Incarnationis mysterium expreſſioribus verbis, circumſtantiisquæ ſingularioribus, præ cæteris Prophetis prædicens, inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Ultimum hoc verbum valde expendunt in Phraſi ſacræ Scripturæ parum verſari Chriſtus Dominus noſter non fuit vocatus Emmanuel, ſed Jeſus: quomodo igitur dixit Propheta Filium ex Virgine naſciturum Emmanuel vocandum? Verùm conſideratio hæc ex ignorantia Phraſis Hebraicæ oritur. In Phraſi Hebraica quemadmodum res vocantur verba, ſic vocari ſignificat eſſe, & iſtud ſignificat vocabitur. Eadem phraſi Angelus eodem die eſt uſus, & in Myſterio Incarnationis, annuncians Virgini, quod puriſſimis ſuis viſceribus naſciturus, Altiffimi Filius vocandus foret: *Filius altiffimi vocabitur*: Quod quamvis ita ſe haberet, Chriſtus per humilitatem, non Filius Altiffimi, ſed *Filius hominis* vocabatur. Sed eadem phraſi, tam Propheta, quam Angelus eodem caſu eſt locutus; nam *vocabitur*, ſignificat, erit. Suppoſito igitur, quod vocat

ſignificat eſſe, & nomen accipitur pro ſignificato; quid ſignificare voluit Propheta, dicens, quod Filius de Virgine naſciturus Emmanuel eſſet vocandus? Emmanuel ſignificat *Nobiſcum Deus*; & iſtud celebri hæc Prophetiâ Isaias vaticinando promiſit, novum quid, tam admirabile, quàm certum hominibus annuncians, quod idem DEUS, cujus maieſtas adeò ſemper à nobis fuit ſejuncta, ſine motu locali, ſeu nunquam è cælo egreſſa, modò incarnandus eſſet, ut homo fiat, deſcendensque in terram, ut in ea habitans verſaretur nobiſcum: *Nobiſcum Deus*.

Dixi ſine motu locali, & quod nunquam exierit cælo: nam quando in S. Scriptura dicitur, Deum formâſſe ſimum Adami; deſcendiſſe ad impediendam Turris Babylonice fabricam; nec non quod in Rubo Moyſi apparuerit, eidemque in Monte Sinai legem tradiderit, & alia hujusmodi: qui viſibiliter iſta operabantur (juxta probabiliorẽ Doctõrum ſententiam) erant Angeli Deum repræſentantes: & non Deus ipſe perſonaliter. Et David ſtupendum quid reputabat, quod Deus tam excellus è tam ſublimi deorſum reſpicere terram dignaretur: *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra?* Verùm ſicut amor non eſt contentus eminus, abſentiaque eſt impatiens, tantum amor hominum in Deum prævaluit, ut illum de cælo traxerit in terram, hominemque fecerit, non tantum ad redimendos nos & ſalvandos (juxta opinionem multorum) quantum præ deſiderio quo æſtuabat, & præ gaudio, quod percepturus erat commorando nobiſcum: *Nobiſcum Deus*.

Cele-

Celeberrima inter Theologos agitur Quæstio: utrum, si Adam non peccasset, DEUS fuisset incarnatus? S. Thomas ejusque Schola negant. Scotus cum sua affirmat. Ego distinguendo utramque opinionem concilio. Quoniam Adam peccavit, incarnatus est DEUS carne passibili; congruentius enim erat culpæ, & convenientius satisfactioni, pati & mori. Verum, si Adam non peccasset; nihilominus DEUS incarnatus fuisset, sed carne impassibili; nam ubi non erat culpa, necessaria non erat pœna: & tali casu factus fuisset homo, non ad satisfaciendum pro nostris peccatis, sed ad satis suo faciendum amoris. Distinctio hæc non est mea, sed ipsius Concilii Nyseni: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem incarnatus est.* Ubi clare patet mysterium Incarnationis duo distincta habuisse Motiva: unum Remedium, alterum Amorem; amorem verò prius, quàm remedium. Ità, ut, si remedium non fuisset necessarium, ex solo amoris hominum Motivo incarnari debuisset DEUS, quia istud primarium primumque Motivum fuit: *Qui propter nos homines.* Visitabitis Amicum, quem in via audistis vulneratum; visitatis illum velut amicum & vulneratum; hoc tamen præsupposito, quòd si vulneratus non esset, tantum velut amicum eum visitaretis; quia hæc prima & primaria vestra fuit intentio. Idem in mysterio Incarnationis accidit, quod Zacharias visitationem Dei appellavit: *Visitavit nos oriens ex alto.* Primum Dei Decretum, ut homo fieret ante prævisionem peccati, unice fuit amor hominum, & ut habitaret & conversaretur cum illis, sicut ipse tunc dixit: *Delicia mea, esse cum filiis hominum.* Postmodum contigit peccatum Adami,

Concil. Nys.
Euc. 1. v. 78.
Prov. 2. v. 31.
Pars IV.

& mortale supervenit humani generis vulnus, & sic motivo amoris motivum remedium accessit: & DEUS nos tantum visitaturus tanquam amicos, nos etiam visitavit tanquam vulneratos. *Propter nos homines, & propter nostram salutem.* Et quemadmodum alteri amico ex solo amore & oblectandi se gratiâ visitanti accrevit dolor & pœna: pari ratione DEUS aliàs venturus impassibilis, passibilis venit. In summo quia intentio & finis Incarnationis, sicut dixi, non fuit tantum, ut nos redimeret & salvaret, quod fuit motivum secundum; quantum ut suo satisfactorius amoris nobiscum esset, quod fuit motivum primum: propterea Isaias tam expressis circumstantiis incarnationis Verbi arcana revelans, cum dicere posset, quòd nasciturus ex Virgine Filius vocandus esset JESUS, quod est idem ac Salvator: non hoc dixit, sed: quod vocabitur *Emmanuel*, quod significat, *Nobiscum DEUS*; quia principale Motivum, cur hominem se faceret, non fuit tam remedium homines salvandi, quàm Amor desideriumque cum eis manendi & conversandi. *Nobiscum DEUS.*

§. VII.

Istud fuit Motivum affectuosissimum, iste affectus excellentissimus, ista excellentia sublimissima, quâ Amor Divinus in die Incarnationis, & in suo principio ostendit finem, quo Deum traxisset in terram. Finis ex primo Decreto, propterea que origine suâ, purè ac sincerè amorosus, sine intentionis, affectusve alterius admixtione; quia redimere fuit Amor cum misericordia: esse verò nobiscum, amor purus. Sed quid de hodierna die dicam, incarnate & in Sacramento præsens Deus? Quantumcunque divinus tuus

Amor, excellenter & purè amorosum se amantemque in die Incarnationis ostenderit; nihilominus non possum non fateri & dicere, nec ille ipse negabit, quin die hodiernâ amoroso amorosior, & amante fuerit amantior. Quare? Quia si in die Incarnationis carnem assumpsisti, ut esses nobiscum: *Nobiscum Deus*; In hac die te constituisti in Sacramento, non tantum ut esses nobiscum, sed etiam in nobis: *Nobiscum in Altari*, ubi te adoramus: & in nobis, nostrum subeundo pectus, ubi te recipimus. Amor (ecce num ille maximus) Amor essentialiter est Unio, quantoque magis unit, & amantes unire satagit, tantò majores operatur effectus, tantoque majores amoris ostendit affectus. Esse nobiscum est assistentia externa; esse in nobis, est præsentia intima: esse nobiscum, est esse juxta; esse in nobis, est esse intrâ. Esse nobiscum, est societas; esse in nobis, est identitas. Minus ergo fecit Amor Incarnationis, Christo existente nobiscum, quàm amor Sacramenti, existente Christo nobiscum, & simul in nobis.

Admirabiliter sanè duo hæc extrema univit, & duos hosce amores idem Discipulus dilectu distinxit: divina hæc Aquila sublimissimo elevata volatu, postquam intonuit: *In principio erat VERBUM*; recollectis alis descendens in terram, æquali voce & tonitru insonuit, dicens, Verbum carnem esse factum: *Verbum caro factum est*. Et nullo verbo interposito adjungit: *Et habitavit in nobis*. O Evangelista, qui in alto æquè ac in imo te semper elevas, fac nos te intelligere! si loqueris de unione Verbi cum humanitate, quare non dicis Verbum hominem esse factum, sed carnem: *Caro factum est*; Et si loqueris de tempore, quo idem Verbum eo fine

homo factum, moratus est & habitavit nobiscum, quare dicis, quod habitavit in nobis: *Et habitavit in nobis*. S. Joannes non foret dilectissimus, amantissimusque Christi, nisi concurreret ad amorem ipsius promovendum, & illum in Incarnationis aurorâ relinquendo, ad Zenith Sacramenti non attolleret. Acutè S. Augustinus similiter Aquila: Non dixit, quod Verbum factum esset homo, sed caro, quia in carne, *vi verborum*, corporis sui instituturus erat Sacramentum: *Caro mea verè est cibus*. Et non dixit, qui habitavit nobiscum, sed *in nobis*; quia si amor Incarnationis satisfactum fuisset morando nobiscum: *Nobiscum Deus*; Amori Sacramenti magis anxio, quia majori amor, non satis fuisset tantum esse nobiscum; sed etiam in nobis: *Et habitavit in nobis*.

Deo jam mediante Incarnatione homine facto, caro eadem corpusque idem, quod assumpserat, novum in nobis existendi obicem ponebat: duo enim corpora eodem in loco consistere nequeunt. Quod igitur remedium inveniret Amor, ad impossibile illud expediendum desiderio suo tantum obfistens? Remedium fuit, ut eadem caro assumpta in Incarnatione, cibus noster fieret in Sacramento: *Caro mea verè est cibus*. Et hoc pacto uterque amoris utriusque finis sibi est sociatus, ille, esse nobiscum, qui erat Incarnationis; & ille, esse nobiscum & magis in nobis, qui est hodiernus.

Verum enim verò in hoc esse supra esse aliam adhuc habemus excellentiam supra excellentiam. Quia non contentus fuit Amor hodiernus, quod Christus nobiscum & in nobis esset; verum ut & nos essemus in illo. Hic Sacramenti secundus est effectus,

Joan. 1.
v. 1.

Ibid.
v. 14.

effectus, primoque amorosior in com-
 Joann. 6. dente: *Qui manducat meam carnem, in*
 v. 57. *Me manet, & Ego in eo*; q. d. Non solum
 Ego in illo, unione simplici, sed Ego in
 illo, & ille in Me, unione duplici, & re-
 S. Aug. ciproco inexistendi modo. Istud S. Augu-
 Tract. stinus accommodato Solœcismo declara-
 27. in vit: *Si manet & manetur*. Quid hoc au-
 Joan. dito, diceret Donatus? Sed istæ amoris
 sunt Grammaticæ, & magis in die, quo
 Verbum factum est Passivum. Ipsi etiam
 Philosophi, ut unam perfectam admit-
 tant unionem, recognoscunt duas: unam
 ex parte Formæ, alteram ex parte Subjecti;
 unam ex parte unientis, alteram ex parte
 uniti. Et hæc est Philosophia Christi.

Christus in cruce in locum suum S.
 Joannem substituens Matri sanctissimæ
 Joannis dixit: *Ecce Filius tuus*; & mox ad dile-
 19. v. 27. ctum discipulum: *Ecce Mater tua*. In hoc
 casu tantum videntur dicere prima, quan-
 tum verba secunda: nam si Beata Virgo
 erat Mater Joannis jam subintelligebatur
 Joannem esse filium Beatæ Virginis. Cur
 igitur Christus hic repetit, quod jam
 dixerat, & tempore tali, quo verba
 ipsius singulariter observabantur & at-
 tendebantur? Quia in primis duobus
 ultimæ voluntatis suæ legatariis & reci-
 procis amoris sui heredibus volebat, ut
 amor, & utriusque partis correspon-
 dentia essent reciproca. Cor Beatif-
 simæ Virginis, & Cor Sancti Joan-
 nis duo erant corda præ ceteris à
 Christo dilecta, eundemque similiter
 amantia: & cum Christus absentia
 suæ substituendo in eis de suo testa-
 retur & disponeret amore, ut idem
 Amor velut suus, non esset tantum
 Amor, & magnus amor, sed amor reci-
 procè unitus; primis verbis Cor Matris

novo univit filio: *Ecce filius tuus*. Et
 secundis verbis cor Filii novi univit
 Matri: *Ecce Mater tua*.

Porro si duo particularia Matris &
 Discipuli legata Christus publici amo-
 ris & unionis reciproca stabilivit &
 confirmavit vinculo; quo pacto illam
 etiam non duplicaret in testamento
 communi, in quo nos universales
 Corporis & Sanguinis sui fecit hære-
 des: *Hic calix novum Testamentum est*
in meo Sanguine? Hinc idem confir-
 mando testamentum, Discipulis suis
 recommendavit, dicens: *Manete in*
 Me, & Ego in vobis. Tam reciprocum
 I Cor. 11. v. 25. voluit illum existendi modum. Et tan-
 tum conatus est amor hodiernus vin-
 cere amorem Incarnationis, non unâ so-
 lum, sed duplici victoriâ: & non solum
 ex parte Christi, sed suâ, & magis nostrâ.
 Ut Amor hodiernus vinceret amorem
 Incarnationis, sufficiebat Christum in
 Sacramento esse nobiscum, & magis in
 nobis: verum ut victoria non esset sicut
 illa Jacob, vincentis victoria claudi-
 cante, non tantum illud esse nobiscum,
 vincere voluit, illo esse in nobis, sed illo
 quod ipse esset in nobis, & nos essemus
 in ipso: *In Me manet, & Ego in illo*.

§. VIII.

ENim verò, ut Amor Incarnationis
 dicere non possit, se hodie victum
 de differentia ad differentiam, & non de
 similitudine ad similitudinem; sepositâ
 differentiâ seu gloriâ, quâ Christus in
 Sacramento in nobis est, & nos in eo: seor-
 sim & per se tantum sumendo actum
 existendi nobiscum, qui fuit primum In-
 carnationis Motivum; ex æqualitate ad
 æqualitatem comparemus, quomodo
 Bb 2 Christus

Christus nobiscum sit, quatenus in Sacramento; & quomodo fuit nobiscum quatenus incarnatus tantum: & videtur cum novo & majore amoris hodierni triumpho, quanto discrimine distent illa *Esse nobiscum*.

In quantum incarnatus, fuit Christus nobiscum: sed localiter, vel in Nazareth, vel in Bethlehem, vel in Jerusalem, seu aliis in locis existendo: ita tamen loci limitatione circumscriptus, ut in uno præsens, ab alio abesset. Habitantes trans Jordanem detinere cupiebant Christum, ut aliquot diebus secum moraretur: *Desinebant illum ne discederet ab eis*, inquit S. Lucas. Et quid respondit illis Christus? *Quia & alius civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei.* Domine Jesu Christe, hanc excusationem tuam non admitto, imo eandem potestatem infringere, tuumque amorem repetitum ostendere videtur, vade prædicatum istis civitatibus: & simul cum illis maneto hominibus, qui tantâ devotione hoc exoptant. Nunquid eodem tempore diversis civitatibus præsens adesse potes? Etiam, possum. Istos verò existendi modos reservo, usque dum præsens in Sacramento extitero. Christus quâ incarnatus præsens in civitate aliquâ, esse non poterat in altera: quatenus existens in Sacramento, non tantum in omnibus præsens est civitatibus, sed etiam in tot, ejusdem civitatis partibus, in quot eum hodie habemus. Per Ecclesias currite Ulyssipponensis civitatis, & vos prius lassabimini illas visitando, quàm ille lassetur vos expectando: nam in tot locis præsensem se exposuit, tantum ut sit vobiscum. Hâc nocte portis vos expectat apertis; aliis noctibus quibus portæ

clauduntur, ille propterea non discedit, quia semper suus ibi eum detinet amor solitarius, & desiderantem, ut dies illucescat quo cum tantoperè amatis esse possit.

Similiter incarnatus amabat, sed cum magna differentia inter esse, & esse nobiscum. Infirmatus fuit Lazarus, & mortuus: quem Evangelio testante, Christus valde amabat; & idem Christus Discipulis dixit, Lazarum mortuum, quia non fuisset ibi: *Lazarus mortuus est, ne credatis, quia non eram ibi.* Quod idem Martha & Maria iisdem affirmarunt verbis: *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus*; Istud dixit Christus, idemque dixerunt Christo; quando tantum erat incarnatus: sed postquam Christus se reliquit in Sacramento, jam non potest dicere ipse: *Non eram ibi*; neque nos dicere possumus: *Domine si fuisses hic*, quia in Bethania, & extra Bethaniam; in vita, & in morte: in sanitate, & infirmitate, semper & ubique illum præsensem, & nobiscum habemus. In unâ tantum mundi parte Christus non est nobiscum: & quæ est ista? Ubi nos non fuerimus. Moriuntur homines in civitatibus; habitant in desertis; conscendunt montes; descendunt ad valles; vagantur per sylvas & sylvestria; vitam fragili credunt ligno in aquis & undis, & eousque nobiscum erit. In mari agebant Discipuli, divini Magistri sui præsentiâ benè indigentes: & hoc casu, Evangelistâ teste, Christus solus erat in terra: *Et ipse solus erat in terra.* Similis verò casus hodiè dari nequit, quia non tantum in terra, sed etiam in mari est, & navigat nobiscum Christus in Sacramento. Noë non sacrificavit durante diluvio, quia erat in mari; egressus ex arca sacrificavit, Hodie non

ex-

expectat, nec patitur amor, ut navigantes terram prius attingant; sacrificare & consecrare permittit super undas: ut etiam super undas sit nobiscum.

Sed quid dico super undas? Si etiam vel maximè furentibus tempestatibus maris? Et quando tibi, Domine mi, fugiendum esset ab hominibus, tuus amor te abesse illis non patitur. Inearnatus & non multò post, quàm Incarnatus & natus fuisti, persequente Herode fugisti in Ægyptum: non admissus in Genezareth, & in Samaria, Samaritanos & Genezarenos dereliquisti: Et quid hodie amor tuus facit in Anglia, in Hollandia, in Dania, in Suecia, & in tot aliis partibus Septentrionalibus, ubi in hoc ipso Sacramento tales persecutiones pateris à perfidia hæreticorum, qui nec te ibidem præsentem credunt, nec amant. Hoc modo persecutionem patiens non fugis, ità nec dilectus nec creditus perseveras inter illos, occultus & obconditus, & nece affectus à proprio tuo amore; quia ille non consentit, ullam esse mundi partem, in qua non sis nobiscum. Non loquor de eo, quod nostris ingratitude & injuriis, quas idem Dominus etiam inter Catholicos in Sacramento tolerat, quorum peccata occulta, & irreverentias publicas fides nostra multò sensibiliores & acerbiores reddit. Condignum foret, ut læsa hoc modo ipsius patientia diceret, sicut jam olim dixit: *Eamus hinc*; & sicut templum Populumque alterum, qui etiam vocabatur suus, deseruit, ita & nos desereret. Verùm tam firmà resolutione amor hodiernus oppignoravit Christum ad existendum nobiscum semper, ut ne separari posset à nobis (licet nos hoc mereremur & Christus ipse vel-

let) voluntario illum Sacramenti includens carceri, claves non in suis sed nostris reliquerit manibus. In Incarnatione, quia claves in sua habebat manu, rediit in cælum: in Sacramento, cum claves in nostra sint manu, eundemque Dominum sub clave habeamus, etiam si noller, semper nobiscum manere debet.

S. Laurentius Justinianus loquens de Christo in Sacramento, alludendo ad textum Isaia, elegantè dixit: *Dispar modus, & idem Emmanuel*; q. d. Sicut in Incarnatione fuit Emmanuel, sic etiam Emmanuel est in Sacramento, modo tantum differente. Quanam autem illa est differentia? Multa, ut dixi: Principalis tamen omniumque maxima est, quod in Incarnatione fuit Emmanuel, & nobiscum Deus; sed cum libertate nos deferendi; immò præsupponendo se id facturum, pro ut ipsemet dixit: *Exiit à Joannis Patre, & venit in mundum; iterum relin-* 16. v. 28. *quit mundum, & vado ad Patrem.* In Sacramento est Emmanuel, & nobiscum Deus, non solum sine discedendi à nobis libertate, sed cum inviolabili, in propria ipsius promissione fundata, nunquam nos deferendi, sed usque ad mundi finem nobiscum manendi obligatione: *Ecce Matth. ego vobiscum sum, usque ad consumma-* 28. v. 20. *tionem seculi.* Denique omnia duobus in verbis resumendo: In Incarnatione fuit Emmanuel, & Deus nobiscum in una tantum terra; in Sacramento, in omni parte seu loco: in Incarnatione, pro paucis; in Sacramento, pro omnibus: in Incarnatione, pro præsentibus; in Sacramento, pro præsentibus simul & futuris: in Incarnatione, ad limitatum & breve tempus; in Sacramento, sine limite durationis,

tionis, quousque duraverit mundus & in eo vixerint homines: *Usque ad consummationem sæculi.* Ergò negari non potest, etiam in præcisa existendi nobiscum similitudine, multò puriorem, multò excellentiorem, amorem magis & amabilem, amantem magis & amicum esse, quodque majorem se ostendat amorem, ille amor Christi hodiè, quàm in die incarnationis suæ.

§. IX.

VERùm quia Verbi æterni incarnatio opus fuit tam excellenter divinum, ut omnia divinæ magnificentie opera transcenderit, ne etiam ex hac parte videri possit amorem excessisse hodiernum, audite, quo pacto amor hodiernus Triumpho suo subjecerit ipsam incarnationem; non solum quoad affectus, quos jam vidimus; & alios, quos prætereo: sed in propria sua substantia. Sed quomodo factum est illud, quod impossibile videtur? Eodem amore faciente, ut quemadmodum Deus illa die unâ tantum incarnatus est humanitate, hodiè in omnibus hominibus incarnaretur. In die Incarnationis Deus à Beatissima Virgine carnem sumens, unâ tantum incarnatus est humanitate, quæ fuit illa Christi: Et hodie Christus dans nobis suam carnem propriam in Sacramento, in omnibus incarnatus est hominibus, qui sumus nos, qui illum communicamus. Profundissima est S. Joannis Chrysostomi consideratio, quem secutus est S. Joannes Damascenus, S. Paschasius, Rupertus, & alii Patres. Verba S. Chrysostomi, quæ Authores latini non referunt, vel mutilata allegant translatorum defectu, ex Originali græco, quo fuere conscripta,

S. Chrys.
& alii.

sunt ista. *Per partes procedamus. Ex nostra (Deus) generatus est substantia, id est, Verbum factum homo; quemadmodum fuerat generatum ab æterno de substantia Dei: sic in incarnatione fuit generatum in tempore, de nostra propria substantia. Sed nihil hoc (inquies) ad omnes pertinet: Sed dices mihi (instat Chrysostomus) istud pertinere ad Christum, & non ad nos omnes. Imò ad omnes. Dico, & repeto quod ad omnes. Et quare? Nam si ad naturam nostram descendit, patet quod ad omnes: quod si ad omnes, & ad unumquemque profecto; Id est, quia si Deus nostram assumpsit naturam se incarnando, sequitur quod ipsa incarnatio se extendit ad omnes; & si ad omnes, etiam ad quemlibet. Quando hucusque perveni, non mihi satisfacit sed displicuit, ratio argumentumque Chrysostomi; quia si Deus se naturæ univisset humanæ in communi, rectè sequeretur quod eadem unio omnibus sese communicaret individuis, sed naturam sibi non univit in communi, quæ non est assumptibilis; sed tantum assumpsit, hypostasi quæ divinæ univit humanitatem Christi, quæ singularis & non communis est. Admirabiliter se explicat Sanctus Chrysostomus, de Mysterio Incarnationis, transeundo ad Mysterium Sacramenti: *Singulis enim fidelibus, per hoc Mysterium se commiscet, & quos peperit, non aliis nutriendos tradit, sed ipse studiofissimè alit, hac etiam re tibi persuadens, carnem illam tuam assumpsisse.* Verum est, quod Deus in Incarnatione naturam non assumpsit humanam in communi; sed unam humanitatem particularem; sed eandem istam humanitatem, eandemque istam carnem divinitati unitam, Chri-*

Sic Io-
cum à
se resti-
tutum
ait
Theo-
phil.
Ray-
naud in
Candel.
sect. 3.
ca. 1.

S. Chrys.

Christus universalem fecit & communem, illam in Sacramento omnibus exhibens Fidelibus, eosque realiter sibi uniens, & sicut cum Christo manent uniti & incarnati, eadem incarnatio Verbi, se extendit & multiplicat in omnibus nobis. Verba Ruperti similiter digna sunt, ut non prætereantur silentio: *Assumpserat hominem in Deum, quando Verbum caro factum est, ut per eum essemus in illo, sed necdum ille admiscuerat se per carnem suam in nobis, ut singuli, membra in illo, unum essemus corpus*, q. d. Quando Deus factus est homo, id factum est, ut mediante carne Verbi nos uniret sibi, & essemus idem cum illo: sed istud factum non est in actu Incarnationis, in quo corpus Dei, & corpora nostra erant divisa; sed reservatum fuit institutioni Sacramenti, in quo, Christo mediante carne suâ se uniente cuilibet nostrum, omnes velut ejus membra, unum efficimur corpus. Sufficiat allegasse autoritates tantas & tales, ut ipsæ solæ sufficerent. Ad Scripturas & experientiam procedamus.

Cœnâ peractâ Christus Dominus noster in hortum Gethsemani pergit, & cum secederet à Discipulis, ait Evangelista S. Lucas: *Et ipse avulsus est ab eis*. Nemo singularitatem verbi hujus non notabit. Frequenter aliàs à suis se separâsse Discipulis referunt Evangelistæ, & in omnibus simpliciter dicunt, quod se separavit. Si igitur tunc separabatur, quare modò est avulsus? Quia Christus jam sanctissimum instituerat Sacramentum, & Discipuli communicaverant, & quia mediante Sacramento Christus in eis erat incarnatus, & illi in Christo; propterea jam separati, non erat separari, erat avelli: *Avulsus est*. Tertullia-

num in libro de carne Christi auscultate: *Quid avellitur, nisi quod inhaeret, quod infixum, & innexum est ei, à quo avellitur?* Et magis adhuc se explicans, dicit: *Cum quid extraneum ita convisceratur, & concarnatur, ut cum avellitur rapiat secum aliquid ex corpore cui evellitur*. Ita ut verbum *avellitur*, vel *avulsus*, propriè tantum dicatur de duabus rebus diversis non solum infixis & innexis: *Infixum & innexum*; sed sibi invicem convisceratis & concarnatis: *Convisceratur & concarnatur*. Porro cum ista prima fuerit Communio in mundo, Evangelista usus est verbo *avulsus est*, grandi mysterio, ut eadem verbi proprietas efficaciam & effectum ostenderet Sacramenti; quia non poterat separari, nisi avellendo se qui erat convisceratus & concarnatus, à quibus separabatur. Convisceratus, quia viscera eorum subierat: *Convisceratur*; & concarnatus, quia mediante carne suâ se illis unierat: *Concarnatur*. Et hæc fuit differentia, quâ etiam de incarnato ad incarnatum, amor, diesque hodiernus amorem, diemque excessit Incarnationis. In die incarnationis Christum amor incarnari fecit unâ tantum humanitate, die verò hodiernâ illum concarnari fecit omnibus hominibus.

Duo signa Gedeon à Deo petivit è caelo diversis diebus, modo notabili. *Po-* sult ex lana vellus in medio sicca areæ. *Jud. 6. v. 37. & seqq.* Primo die petens ut ros solum vellus madefaceret, omnibus circumcirca siccis: secundo die petiit, ut terrâ circumcirca ex rore madidâ solum vellus siccum remaneret: & ita factum est. Signum primæ diei, quod incarnationis præsignificavit

Rupert.
lib. 2.
de offic.
c. 11.

Luc. 22.
v. 41.

ficari mysterium, extra controversiam est; ros enim erat Verbum, quod de cælo descendit, & vellus lanæ significabat humanitatem, quâ Verbum se vestivit, velut agnus, qui veniebat tollere peccata mundi: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.* Sic illud postea duo declarârunt Prophetæ, Isaias & David: Isaias incarnationem accelerari desiderans, suspirans rorem è cælo petebat, ut Salvator nasceretur in terra: *Rorate celi desuper, & nubes pluant iustum: Aperiatur terra, & germinet Salvatorem.* Et David modum adventûs ipsius designans, descensurum illum dicebat sicut pluviam, vel rorem in vellus laneum, placidè & sine sonitu: *Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram.* Porro ab his duobus Prophetis accepit Ecclesia, quando de eadem incarnatione cantat: *Sicut pluvia in vellus descendisti; ut salvum faceres genus humanum.* Si igitur in rore de cælo descendere Gedeon primo die incarnationem petebat; quare secundo die eandem petiit in eodem rore? Et si primo die petiit ut caderet in vellus, quare die secundo petiit, ut caderet super aream, & non in vellus? Quia Gedeon in illa hora tanquam spiritu Prophetico illuminatus, non unam tantum Filii Dei incarnationem, sed duobus differentiis diebus, duas vidit Incarnationes: unam in die quæ propriè vocatur Incarnationis; alteram in die hodierna. Prima angusta erat & contracta; & hinc in solo vellere; secunda extensa & dilatata: & idcirco in area. Prima in vellere, cui immergebatur ros, & operiebatur divinitas; secunda in area, in qua colligebatur panis, sub quo se nobis dedit in Sacramento. Prima particu-

laris, quâ se uni tantum Christus univit humanitati; secunda universalis, in qua se omnibus univit hominibus: Primâ quâ incarnatus tantum in se nostram assumendo carnem; secunda in qua incarnatus est in nobis, dando nobis suam: *Totus in vellere, totus in area*, inquit S. Bernardus: sed in vellere totus tantum pro sua Matre; in area totus pro omnibus nobis. Est Manna temporibus mutatis. Manna quod prius de cælo pluebat in agros, ut Populus ex eo sustentaretur, postea inclusum est Arce Testamenti, ubi à nemine comederetur. Hic vero vice versâ, diebusque mutatis: in die Incarnationis ventri includebatur virginali, idcirco Arca Testamenti nominato: hodierno vero die sese extendit & per totum diffudit mundum, ut omnes illud comedendo in se convertant. Denique simile videtur Sacramentum ipsi amoris, quo hodie fuit institutum, sicut ait Concilium Tridentinum: *In quo Salvator divitias divini sui amoris quasi effudit.* Docti mihi tantummodò opponere possunt & dicere, omnes præferentias seu excellentias, quibus Amor hodiernus vincere videtur amorem Incarnationis, ad ipsam Incarnationem, illiusque diei amorem esse referendas: quia eadem Incarnatio principium fundamentumque fuit omnium; nisi enim Christus fuisset incarnatus, non se consecrare, & in Sacramento relinquere potuisset. Respondeo tale quid non sequi: & nunc quidam audietis, quod nunquam fortè audistis. Scotus, alique celebres Theologi talem vim & efficaciam verbis Consecrationis attribuunt, ut, si, antequam Christus incarnaretur, & Deus crearet Mundum, unum tantum creâset Sacerdotem & hosti-

S. Bern.

Trid.
Sess. 13.
Cap. 2.Scotus
citatus
à Theo-
philo-
Ray-
naudo
in Can-
delabro
quos

hosti-

sequitur hostiam, super quam consecrationis verba pronunciarer, in eodem instanti & momento, in illa hostia Corpus & Sanguis Christi tam realiter & integrè præsens futurum esset, sicut est hodie in ea, quam præsentem habemus & adoramus. Quoniam igitur modo ibi adfuturum esset Corpus Christi, Christo nondum nato, nec tali corpore existente. Quia verborum horum omnipotentia, quemadmodum vim habet ad reproduendum Corpus Christi in loco ubi non erat, sic etiam vim habitura fuisset in hoc casu, ad producendum illum in tempore, quo non erat: non enim major potestas requiritur pro uno quàm pro altero miraculo. Hinc nova & excellens intelligitur proprietas, quâ S. Paulus Christi sacerdotium per illud Melchisedech declarans, notat, quòd Melchisedech nec patrem, nec matrem, nec Genealogiam habuerit: *Sine Patre, sine*

Heb. 7.
v. 3.

Gen. 14.
v. 18.

Matth.
1. v. 1.

Matre, sine Genealogia. Christi sacerdotium non fuit simile sacerdotio Aaronis, agnos & vitulos immolantis: sed (Davide attestante) secundum ordinem Melchisedech, in pane & vino sacrificantis: *Melchisedech proferens panem & vinum, erat Sacerdos Dei altissimi.* Et hinc Christus existens simul Sacerdos & Sacrificium, consecravit & obtulit Corpus suum & Sanguinem, sub eisdem panis & vini speciebus. Sed Christus Dominus noster habuit Patrem & Matrem & Genealogiam extensissimam omnium quotquot Scripturæ meminerunt: Liber generationis Jesu Christi, Filii David, Filii Abraham, &c. Si igitur Christus Genealogiam habuit tantam tamque notoriam; quomodo S. Paulus observat, sacerdotium ipsius simile fuisse

Pars IV.

illi sacerdotio Melchisedech, hominis sine Patre, sine Matre, sine Genealogia? Quia Christus instituens Sacrificium & Sacramentum, in quo reliquit seipsum, tantâ hoc fecit Incarnationis suæ independentiâ, ac si nunquam generatus fuisset aut natus. Ita ut etiam Christo nondum incarnato & nato, si verba consecrationis super hostiam dicta fuissent, quocunque tempore & loco, ibi Corpus ipsius infallibiliter præsens futurum fuisset. Verum est, quod Corpus & Sanguis, quæ Christus hodie consecravit, fuerint eadem numero, quæ in Incarnatione assumpsit: verum modo tam absoluto & independente ab eadem Incarnatione ea consecravit, ut si ante Incarnatus non fuisset, tunc Incarnatus fuisset sine Matre, sine Genealogia, & existeret in Sacramento. Ergo quamvis Christus eandem nobis Carnem, eundemque dederit Sanguinem, quem in die Incarnationis assumpserat; non tamen idcirco magnitudo & supposito operis illius, quicquam imminuit glorias & excellentias hujus; sic enim illud supposuit, ac si non supposuisset. In illa die fuit Incarnatus maximo protinus amore: *Cum dilexisset suos*; verum hodie præsens in Sacramento, amore multò majore: *In finem dilexit eos.*

§. X.

TAm dudum absolvere debuissim Sermonem. De amore utroque unum brevè valdè colligo documentum. Quodnam illud? Ut talis noster sit amor in vita, ut eum continuemus præsentem seu

Cc

instant-

instante jam morte. Quidnam Christus ab instanti Incarnationis suæ amavit? Homines. *Cum dilexisset suos*; Et hodie in vitæ suæ extremo, & morti vicinus: *Sciens, quia venit hora ejus*; quid amavit? Eisdem, quos dilexerat: *In finem dilexit eos*. Quàm differens vivere, quàm differens mori, quàm differens amare fuit ipſus à nostro! Quibus Dei misericordia concedit ex arbitrio, & præſentes ſibi mori, plerumque dolent & pœnitent de omnibus, quæ in vita amaverunt. Potestne major dari insania, potestne major dari cæcitas, quàm amare illud ipſum, de quo ſcio, quod me pœnitebit poſtea, ſeu damnationem mihi adducet? ô Domine, utinam à primo instanti, quo quis te cognovit, te amâſſet, nec unquam cor ſuum cum alio amore diviſiſſet! Si quem juſtè pœnitere poſſet amati, te ſanè pœnitere poſſet, quandoquidem tam abjectas, tam ingratas, tantòque odio dignas amâſti creaturas, ſicut nos homines ſumus. Verùm cum amor tuus tam fuerit purus & conſtans, ut quamvis excellenter & ex-

ceſſivè nos amaveris à principio, multò nihilominus excellentiùs, majoribusque amoris argumentis nos amâſti uſque in finem: hodie, & hoc momento, finis omnis ſit amoris, qui non eſt tuus. Imitari Prodigum, & Magdalenam in amando verita, quem admodum veſtigiiſ in hæſère erraticis & cæcis falſi ſui amoris; ſic hodie, & ab hodie, & deinceps ſequi reſolvant lucem ſe illuminantem, cum vero, firmo & conſtanti propoſito Te ſolum amandi uſque in finem. Te ſolum, amabiliſſime Domine, Te ſolum, amabiliſſime Domine, Te ſolum: Te ſolum, nec pro cæli lucro, quod Tu reliquiſti propter nos: Solum Te, & non interni timore, quem Judas pro Te elegit: ſed purè & unicè, eò, quod eſ qui eſ, infinito & æterno amore digniſſimus. Ita Te amare proponimus in vita, ita Te amare proponimus uſque ad mortem: ut gratia tua, amorque tuus dignos nos reddant, non dicimus ad te fruendum, ſed per omnem æternitatem te diligendum. Amen.

SERMO SECUNDUS

DE

MANDATO.

Eodem die in Capella Regia, horâ tertiâ pomeridianâ dictus.
Anno 1655.

Sciens ꝛc. Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cū dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13.

§ I.

Iterum, Domine, hâc ipsâ die, iterum ad loquendum de Amore tuo redeo. Geminati sunt hodie dies, gemina sibi hodie occurrunt Mysteria, idem sibi ipsi obviat Amor: Et cū ille eodem nos die bis amaverit tantum, quare etiam nos non iteratâ vice de eodem loqueremur Amore, cū dixerimus tam parvum? Victoriosum hodie Christi reliqui amorem, sed eodem in die adhuc multum restat vincendum. Josuē ad absolvendam unam victoriam stare jussit Solem, & ex uno die fecit duos. Nos duos habemus dies, ad unum tantum reductos, nec tamen propterea novum timore præsentare certamen: neque enim lux nobis deesse potest, ubi Sol ipse pugnat. Josuē dixit, nec antè, nec postquam longam fuisse diem, sicut fuit ista: *Non fuit antea, nec postea tam longa dies.* Sed

dies, quam agimus (qui similiter & antea, & postea comprehendit) per hoc, quod fuit & est, multo major est dies. Una tantum hora diei hujus, multo major est illo toto; quia ille dies erat Josuæ; & hæc est hora Jesu: *Sciens, quia venit hora ejus.*

Hâc igitur horâ (quæ ultra horam non extendetur) amor Christi rursus prodibit in campum, similiter de amore ad amorem: & de die ad diem. S. Joannes in sua Apocalypsi equo albo insidentem vidit equitem, splendidum arcu & sagittis armatum: *Et ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum;* cujus capiti mox imponi vidit coronam: *Et data est ei corona;* & sic coronatus exivit jam Victor ad vincendum: *Et exivit vincens ut vinceret.* Per equum hunc album Interpretes sacram intelligunt humanitatem, quæ semper, ut in Thabor, nivem albedine refert. Eques instructus arcu & sagittis, ipsa insignia denotant Amorem,

nec alium quàm ipsius Christi. Sed, si jam venerat victor seu vincens, & coronam acceperat victoriæ, quare denuò exit ad præliandum & vincendum: *Exiit vincens ut vinceret?* Quia divini amantis amor, quando amando decertat, prout hodie decertavit (cùm dilexisset, dilexit) non unâ tantùm contentus est coronâ, neque unâ tantùm victoriâ: coronatur ut denuò coronetur; & vincit ut iterum vincat. Hoc non imaginabile molimen ipsum hodie non ad idem, sed majus aliud Theatrum invitat. Hoc mane exiit ad vincendam pugnam, modò exit ad vincendam victoriam.

Verùm si comparando diem cum die, & amorem cum amore, amor Christi hoc manè decertando vicit seipsum; quis, quæso, novus, vel alius antagonista dari poterit major, ut major sit colluctatio, majorque victoria? Certum est solum Patrem æternum esse posse majorem, de quo ipse Christus dixit: *Quia Pater major me est.* Et quia solus Pater major colluctator; Amor æterni Patris in die Incarnationis, & amor Christi in die hodierna duo maximi erunt pugiles & antagonistæ, quos hoc vespere decertare videbimus (tanta suâ, quantâ nostrâ gloriâ) uter eorum homines magis dilexerit. In omnibus, quæ Christus Dominus noster operatus est in mysteriis Cœnaculi, jam vidimus, quod semper sibi diem incarnationis & hodiernum ob oculos posuerit: *Sciens, quia à Deo exiit; ecce diem Incarnationis: Et ad Deum vadit; ecce diem hodiernum.* Porro quemadmodum Christus diem unum cum altero comparavit; sic etiam Evangelista amorem unum cum altero comparavit. De amore Patris in die Incarnationis dixerat

Joannis
14. v. 28.

Joannis
13. v. 3.

idem S. Joannes: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Et de amore Christi die hodierno, amorem amoris, mundum mundo, & Filium Patri opponendo iisdem terminis dixit: *Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Ly in finem: respondet illi: *Sic; & illud Sic, &, in finem; æqualiter, & sine præferentia utriusque, dilexit,* significat excessum. Opponendo ergò sibi altrinsecus æquali in luctamine hinc, *dilexit unum,* & illinc *dilexit alterum:* hinc amorem Patris in Incarnatione; & illinc Christi amorem hodiernâ die; resolutio rotius certaminis in duabus Propositionibus erit ista. In die Incarnationis Pater æternus tantum amavit homines, ut eos plùs dilexisse videatur, quàm suum Filium: in die hodierna Christus tantum dilexit homines, ut plùs dilexisse videatur homines, quàm Patrem. Si quis interim, hoc non esse vincere, sed adæquare putarit: videbit postea, quod ex parte amoris Christi steterit vincere, & victoria maxima.

§. II.

GRavissimas nostras aggrediendo Propositiones, & exordiendo à prima, pro dicendorum intelligentiâ necesse est, sanæ solidæque Theologiæ conformiter supponere, quod quando Patris æterni amor hominibus suum dedit Filium: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret;* non solum ipsum nobis non dederit cum libertate vivendi quousque & quomodo vellet; sed cum præcepto & obedientia moriendi, & patiendi pro nobis omnia, quæ passus est. Id jam Christus ipse

psal. 39. ex ore Davidis dixerat: *In capite Libri*
 18. & 9. *scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & Legem tuam in medio cordis mei.* Et in hac die (sicut aliàs sæpiùs) ejusdem Joannis Præcepti meminit: *Ut cognoscat Mundus,*
 14. v. 31. *quia diligo Patrem: & sicut Mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Et quem-

admodum in die Incarnationis Pater æternus effectivè nobis suum dedit Filium, sic eodem instanti debitum istud ipsi imposuit, & quidem sub obedientia, quod antea fieri non poterat: antea quippe Verbum Patri non erat subiectum; incarnatum verò & homo factum mox poterat.

Hoc jam posito, cùm amorem divinum comprehendere nequeamus ex hoc quod est: judicare illum oportet ex eo quod esse videtur. Dico igitur, quòd in die Incarnationis Pater æternus tantùm dilexerit homines, ut plùs homines, quàm Filium amàsse videatur: Sic **DEUS** dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Quod in die Incarnationis amorem Patris æterni valdè exaggerat, est, quòd pro nobis Filium suum dederit. Cùm esset unicus, & non haberet alium: *Filium suum unigenitum.* Si Pater æternus duos haberet Filios, multum faceret unum dando: & si unum daret pro altero, jam nervosè argumentari nobis liceret, & opinari, quòd plùs amaret hunc secundum, quàm primum. Agite, dicite mihi: Si quis pater duos haberet filios, liberum unum in Patria degentem, alterum Algirii captivum, & ad redimendum captivum, daret aut venderet liberum: nunquid omnes crederemus, patrem talem plùs amare filium captivum quàm liberum? Clarum est. Porro fuisse, quem

filium vocamus, esset servus, & non filius; nunquid multò sublimiorem adhuc conciperemus opinionem de excessivo patris illius amore? Istud Pater æternus in die Incarnationis egit: *Ut servum redimeres, Filium tradidisti.* Homo captivus erat peccato: redimere hunc volebat æternus Pater, & quid ejus fecit Amor? Filium vendidit, ad servum redimendum. Hodie venditum Filium, cras servum videbitis redemptum.

Plus in hoc casu facit Pater æternus: & tantò plus, ut solum facti dimidium sufficeret, ut omnis sanus intellectus concluderet, quòd multò plùs amaverit homines quàm Filium. Isaïas Propheta Cap. 53. in quo ineffabilem Christi, quatenus æterni Patris Filii, generationem affirmat: *Generationem ejus quis enarrabit?* Admi- *Isai. 53.*
 rabiles duas ejusdem Patris considerat *v. 8.*
 resolutiones: & quales de nullo Patre respectu filii sui credi possent. Hinc incipit dicens & quasi dubius, num quis sibi fidem habiturus sit: *Quis credidit auditui* *Ibidem*
nostro? Enimverò, quænam fuerunt *v. 1.*
 istæ duæ resolutiones? Prima fuit, quòd ad nos liberandos, ablata à nobis peccata nostra suo imposuerit Filio: *Posuit Do-* *Ibidem*
minus in eo iniquitatem omnium nostram. *v. 6.*
 Secunda fuit, quòd ad nos justificandos, sublata Filio merita nobis applicavit: *Pro eo, quod laboravit anima ejus, justi-* *Ibidem*
ficavit ipse justus servus meus multos. *v. 12.*
 Ita utrumque factum est. Pater æternus peccata nostra abstulit à nobis, & ea suo imposuit Filio; quia nos pro eis Justitiæ Divinæ satisfacere nequibamus: & Christus ea in se suscipiens, pro illis satisfecit. Similiter Filio suo merita sua auferens applicavit nobis; quia Christus nec gratiam, nec gloriam promeruit sibi,

& nos neutram nisi mediantibus meritis ipsius obtinere & consequi poteramus. Cum igitur certum sit & de Fide, Patrem ablatas à nobis culpas suo imposuisse Filio; similiterque ablata Filio suo merita nobis applicasse quanta Fides requiritur ad non credendum, quòd plùs homines amaverit, quàm suum Filium? Duorum horum excessuum unus tantùm, vel dimidium duntaxat eorum sufficiebat, ut dixi, ut totus Mundus ita judicaret.

Rebecca duos habebat filios, Jacob & Esau; sed plus amabat Jacob, quàm Esau: *Gen. 25. Rebecca diligebat Jacob.* Ex quo major iste amor probatur? Non solùm S. Scripturæ verbis, quæ est Fides prima; sed etiam operibus, quæ est Fides secunda, comprobatur. Omnes novimus, quòd cum benedictio deberetur Esau, Rebecca technis suis eam ab Esau in Jacob derivavit. Proinde mater, debitam uni filio benedictionem in alium dirigens, faciensque, ut quod Esau labore & sudore promeruerat, absque labore, & lotis manibus surripiat Jacob. Clarum est, quòd plùs diligit Jacob quàm Esau: *Rebecca diligebat Jacob.* Agedùm, interrogo: Sicut Rebecca benedictionem ab Esau dñexit in Jacob, nunquid etiam peccata quæpiam Jacobo abstulit, ut in Esau transferret? Minimè. Ergo Rebecca amando Jacob non ultra dimidium præstitit illius, quod Pater æternus amore nostri egit; quia Rebecca surreptam tantùm Esau benedictionem transtulit in Jacob: Pater verò æternus sublatam Filio benedictionem consulit hominibus, & ablatam hominibus culpam suo imposuit Filio. Si igitur dimidium tantùm, seu similitudo dimidii illius, quod Pater æternus propter homines fecit, ad probandum suffecit, ut

de Fide esset, quòd Rebecca plùs diligebat Jacob, quàm Esau: dupliciter ratio nostra inducitur ad credendum, quòd Pater æternus plùs homines, quàm suum Filium dilexerit. Non ita se res habuit; contrarium enim Fides docet: sed tam propè abfuit, ut sic esset, ut ita fuisse videatur. Ad alios filios transeamus.

Extrema ad quæ amor Patris in die Incarnationis suum ad egit Filium, tam fuere exotica, & verè omni illi, quod Amor paternus intendit, conatur, & attentat, tam contraria, ut ad ea credenda necesse sit fingere. Filiis Zebedæi duas in Regno Christi prætendentibus Cathedras, & Christo respondente, quòd ad conscendendum Cathedram, calicem bibere foret necessarium: Si amor matris petentis tam fuisset inæqualis, sicut ille Rebecca, respondere potuisset hoc pacto: Accepit, Domine, expeditionem tanquam ad eò Justitiæ tuæ divinæ propriam; sed ut illa in toto rigore suo servetur. Et spes, quæ me hîc ad tuos prostravit pedes, vacua prorsus non remaneat: supposito filios meos esse duos, inter ambos mea petitiò, & similiter tua dividatur expeditio. Unus reporter laborem, & alter mercedem, unus bibat calicem, alter conscendat Cathedram. In Cathedra sedeat Joannes: & calicem bibat Jacobus. Si ita respondisset mater Zebedæorum, nunquid liquidò constaret, quòd plùs amaret Joannem, quàm filium alterum; Ita planè. Et quamvis ego non dicam, idem intelligendum esse de amore Patris: sciendum tamen a se, quòd ita fecit. Ut homo collocaretur & sederet in sede gloriæ, juxta Legem divinæque Justitiæ Decreta, necessarium erat, ut prius Passiòis calix biberetur: Et quid Amor Patris fecit? Calicem, cathedramque.

cathedramque inter Filium hominemque divisit, voluitque ut homo conscenderet sedem, & Filius biberet calicem. Sic illud idem ipse Filius de æterno suo Patre loquens asseruit: *Calicem, quem dedi mihi*
 Joannis 13. v. 11. *Pater, non vis ut bibam illum?* Et nunquid hoc est amare magis hominem, quam Filium? Tanta Fides necessaria est ad credendum, quod nos non plus dilexerit, quanta ad credendum, quod tantum fecerit.

Verum in Paradigmate progrediamur. Mater Zebædæorum, quia æqualiter utrumque amabat filium, partitionem hanc non postulavit: & casu quo illam petiisset, & Christus concessisset, & Jacob vicibus iteratis replicasset, ut Joannes, obtentâ jam sede, etiam calicem biberet & non ipse: Et mater nihilominus inexorabilis ad omnes istas replicas, immobilis ad misericordiam in eadem resolutione persisteret, ut Jacobus calicem biberet, & illum ad hoc obligaret; nunquid in hac instantiâ evidentius adhuc probaretur, quod Joannem plus amaret? Talis igitur est casus, de quo agimus, quem Pater hoc modo in suo Filio est executus. Christus existens in horto inferiori animæ suæ parti indulgit, ut ore loqueretur naturæ, omnesque suos exprimeret affectus; proinde hæc pronunciavit verba: *Pater, omnia*
 Marci 14. v. 36. *tibi possibilia sunt: Si possibile est, transfer*
 Matth. 26. v. 39. *calicem hunc à me; q. d. Pater mi, omnia tibi sunt possibilia: & si possibile est, ut ego non pariar, transfer à me hunc calicem.*
 Luc. 22. v. 42. Eodem verbo, *transfer*, utitur S. Lucas, & transferri est transire de loco uno ad alium: vel de una persona ad aliam personam. Ubi Christus non petiisse videtur, ne redimeretur Mundus; neque ut calix differretur, aut effunderetur; sed ut non ipse eum exhaurire teneretur,

sed alius, in quem transferretur: *Transfer calicem hunc à me.* Propterea commutationis hujus possibilitatem allegabat. Quamvis enim, juxta Theologorum resolutiones, pro satisfactione, ex Justitiæ rigore necessarium erat, ut homo satisfactorius simul Deus esset; ex liberalitate tamen & gratia Deus ab homine puro satisfactionem acceptare potuisset. Hoc igitur sensu loquentis Christi petitio fuit, quasi dixisset: *agedum, cum homo peccaverit, ipse peccatum suum expiet; cumque nunc perrecturus sit ad gloriam sibi non debitam, etiam calicem bibat, ut eam aliquatenus mereatur.* Iterum iterumque ille calicem bibat, & non ego, qui nunquam peccavi, & ipsa sum innocentia: bibat ille calicem, & non ego, cui non est opus lucrari, vel gloriam mereri, cum sit mea. Porro cum petitio ista esset tam justa, & de materia non impossibili, nec non Filius ternis eam iteraret vicibus, cum tanto cruciatu & agoniâ, ut Sanguinem sudârit: Quod Pater nihilominus quâ Pater invocatus, neque primam, neque secundam, neque tertiam orationem exaudiat, & absolutè velit, & jubeat, ut homo in cathedra sedeat, quod Filius calicem bibat; & ut homo peccator triumphet, Filius insons patiat: istud fuit amoris excessus, omnem excedens admirationem. Et his omnibus consideratis humanus existimet Intellectus, quod in die, quo Decretum hoc intimatum est Christo (quî fuit suæ Incarnationis) Pater hoc ita ordinans, non plus amaverit homines, quàm Filium?

§. III.

Agedum Domine, ego nunc ex suppositionibus, humanisve argumentis discurrere nolo, sed ut tuam ipsius nobis

nobis edisseras sententiam volo; ut videamus nos, & videas tu, quàm benè fundata sit opinia nostra. Experimentaliter probare voluit Deus, quem ex duobus plùs diligeret Abraham: utrum Deum ipsum, an filium suum Isaacum. Probationem hanc faciendi ratio optimè erat fundata; multi enim sunt Patres, plus filios, quàm Deum amantes; & Abraham profectò filium illum valdè diligebat. Sed quonam experimento usus est Deus ad probandum, uter magis amaretur? Casum novimus omnes. Mandat Deus Abrahamo, ut immolet filium suum Isaacum: *Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac,*

Gen. 22. v. 2. *& offeres eum in holocaustum.* Illud, quem diligis, satis indicabat sacrificii motivum. Acceptum itaque filium Abraham ducit in montem, ligatumque imponit super ligna, & arripit gladium. Sufficit, inquit Deus, jam mihi factum

Ibidem v. 12. est satis: *Nunc cognovi, quòd times Deum,* & non pepercisti unigenito filio tuo propter me; q. d. Noluisti parcere filio tuo, sed illum voluisti immolare propter me? Clarum est, quòd me plùs ames quàm illum. Si itaque, Domine, hoc tibi ita visum est, quare etiam non videatur mihi, quod dico? Non mea, sed tua est opinio. Tu

Rom. 8. v. 32. dicis de Abrahamo: *Non pepercisti unigenito filio tuo propter me;* Et S. Paulus dicit de te: *Proprio filio suo non pepercit; sed pro nobis tradidit illum.* Si quod Pater filium suum sacrificare velit amore Dei, est plùs amare Deum quàm filium: quòd Deus effectivè Filium suum immolet amore hominum, quare hoc ipsum non esset, magis amare homines quàm Filium? Ego quidem affirmare non audeo hoc ita esse: sed Deus negare non potest, quin ita videatur. Deus dixit; *Nunc cognovi;*

Nobisque idem affirmare licet majore ratione. Abraham filium suum immolare voluit, sed non immolavit: Pater æternus voluit immolare Filium suum, & actualiter immolavit: Abraham filium imposuit ligno, sed ferrum illi non admovit; Pater æternus Filium suum imposuit ligno crucis, tribusque ferreis affixit clavis, usque dum in ea expiraret: Abrahamo danti unum filium, superstes manebat alter; Pater æternus Filium suum dedit non habens, nec habere potens alterum: Amor Abrahami fuit coactus per Præceptum; Amor Patris liber fuit & spontaneus: Amor Abrahami timore fuit mixtus: *Nunc cognovi, quòd times Deum;* Amor Patris æterni purus fuit Amor, non enim habuit quem timeret; & tantum timuit, ne homines pessumirent: quod vel maxime amorem ipsius exaggerat. Cum igitur tanta sit differentia de Patre ad Patrem; de Filio, ad Filium; de amore ad amorem: Si quod Abraham filium suum dederit amore Dei, fuit magis amare Deum, quàm filium: quod Deus amore hominum suum dederit Filium, quare non esset magis amare homines, quam Filium? Tantum, tamque profundum hoc esse videtur, ut necessarium sit Fidem nobis claudere oculos, ut credamus, quod non ita fuerit.

Denique supervixit Isaac, neque tamen Deus sacrificium imperfectum reliquit: & quomodo? Ariete per cornua vepribus irretito: *Arietem inter vepres harentem cornibus.* Hunc teste textu, Abraham loco filii sui immolavit: *Quem assumens obtulit holocaustum pro filio;* & sic pandens absolvit actum illum Tragico Comœdum. Verùm si in actu hoc ultimo licitum mihi foret interrogare Deum, duo illum

roga-

Gen. 22.
v. 13.

Ibidem.

rogarem: Primò, utrum plus amarit arietem, quem miraculosè, ut immolaretur eò detulit, quàm Isaacum, cuius jam jugulo impendentem Patris gladium cohibuit, & à sacrificio liberavit? Certum est, quod plus Isaacum, quàm arietem sese amasse responderet. Quo accepto responso, rogarem secundò: quisnam ille fuerit Isaac, & quisnam aries ille? Et similiter extra dubium est, Deum mihi responsurum; Isaacum figuram gessisse ad mortem condemnati hominis; & arietem spinis coronatum & immolarum typum gessisse sui Filii, qui ne homo moreretur, mortem oppetiit. Si igitur Isaac magis amatus fuit quàm aries; & aries figura erat sui Filii, & Isaac figura hominis: quare nos non intelligeremus, vel saltem in figuram acciperemus, quod Pater occidens Filium, ut homo viveret, magis amaverit hominem, quàm Filium?

§. IV.

IN tantum hoc verum est, ut hoc in actu, collocatis hinc hominibus, illinc Filio, & inter utrosque Patre; hominum videretur esse Pater, & non Filii. Judicium est humanum, sed Sapientiæ divinæ duæ mulieres comparuerunt coram Salomone; cum supplica & contentione notabili. Afferebant secum infantes duos, vivum unum, alterum mortuum. Utraque suum afferebat: mortuum neutra suum esse volebat. Quid verò Rex in tam perplexo casu faceret? *Dividite infantem vivum;* id est: dividatur infans & utraque suam tollat partem. Pronunciata sententiâ altera earum in divisionem consentiens, inquit: *Dividatur;* altera verò nequaquam consentiens inquit: *Vivat infans;* cumque

Par. IV.

domum secum deferat mea æmula in nomine Domini. Utra igitur earum vera mater fuisse vobis videtur? Illa quæ dixit: *Vivat infans.* Ità judicavit Salomon, & sic erat: nam quæ dixit, Moriarur, se non amare ostendit: quæ verò dixit Vivat, se amare probavit: & quæ amare se ostendit infantem, mater ipsius erat. Agedum, verramus parabolam, & ad judicium nunc veniat amor Patris æterni: In die incarnationis homo erat mortuus, & Filius ipsius erat vivus: & æternus Pater quid dixit? Dixit, moriarur Filius, ut homo vivat. Moriarur Filius, & vivat homo? Ergo Pater est hominis, & non Filii. Ibi, & non hîc amor consistit. Mater filii vivi tantum adamavit illum, ut vivum voluerit, licet deinceps non foret suus: Mater filii mortui tam parùm dilexit eum, ut potius vellent filium vivum alienum, quàm mortuum esse suum. Et Pater æternus cum Pater esset vivi, adeo adamavit mortuum, ut mori voluerit vivum, ut revivisceret mortuus. Ecce num plus amaverit hominem quàm Filium: & utrum Pater visus sit hominis, an verò Filii. Si sic judicandum sibi Salomon putavit, quidnî idem mihi videatur?

Sedulius, Pater antiquus & celebris, sub lege gratiæ Poëta casum narrat mirabilem. Venatum exivit famosus quidam sclopetarius Thessalonicensis, ad pedem arboris cujusdam expectare jussit filium, quousque pervagatis huc illuc dumeris & vepribus rediret. Jam reversus filium videt à serpente complexum. Quid hîc consilii in tam periculoso casu capefferet Pater? Si exploderet in serpente, periclitabatur de nece filii: nisi exploderet, serpens mordendo enecaret filium. Resolvit igitur sic: arcui imposuit

D d

sagit-

Sedul.

sagittam, cujus chordam ita ad mensuram extendit, jaculumque seu ejaculationem sic attemperavit, ut occidendo serpentem non tetigerit filium. Jaculum seu ejaculationem admirando obstupescens Sedulius, ita canit: *Ars fuit esse Patrem*; q. d. nemo hoc artis dexteritatem fuisse putet: istud fuit esse Patrem; serpens ille in Paradiso involvit Adamum, & involvit Christum: Adamum; quia fuit author culpæ: Christum; quia culpam in se suscepit Adami. Pater æternus voluit occidere serpentem: sed quomodo se gessit? Explosit in serpentem, cui homo erat intricatus, occidit serpentem & non tetigit hominem: Iterum explosit in serpentem, cui innexus erat filius, occidit serpentem & simul transfixit Filium. Filium igitur occidit, & hominem non tetigit? Ita. In Filium explosit tam inconsideratè, quasi Filius suus non esset: & in hominem tantâ dexteritate, quasi Pater ejus fuisset. *Ars fuit esse Patrem*. Si amor judicandus sit ex sagittis, in sagitta directâ ad hominem, ostendit Pater se esse Patrem: & in ea ad Filium, se ostendit non esse Patrem. Die crastinâ visum fuit illud publicè, & interminis propriis.

Christo & Barabbâ propositis à Pilato plebi, ut eligerent quem vellent, cujus vitæ parceretur. Plebs à Sacerdotum principibus concitata exclamavit: moriatur Christus & Barabbas vivat. Enormis injustitia; sed longè majus mysterium: inquit S. Athanasius. Et quodnam illud fuit? Quod primâ mox sententiâ, quâ Christus ad mortem fuit condemnatus, publicè pateretur ejus effectum, quia moreretur & condemnaretur ad dandam vitam, absolvendumque dam-

S. Athanasios: O res mira, præterque opinionem!

subit sententiam mortis Christus, & statim Barabbas absolvitur. Condemnationis ingressus, liberationis condemnatorum quidam ingressus fuit. Populus, qui solebat esse vox Dei, non intelligens quid diceret, sententiæ Patris præco fuit, qui prius dixerat: Moriatur Filius meus, & homo vivat. Et ecce quod in nulla figura, quàm illa Barabbæ, repræsentari potuerit casus. Barabbas dicente S. Luca, & S. Marco, fur erat & homicida, & hinc perquàm propria primi hominis figura, qui fuit fur arboris vitæ fructum furando: & homicida, seipsum & omnem suam posteritatem occidendo. Porro Patre condemnante & occidente Filium ad dandam vitam, absolvendumque hominem, quemnam eorum dicemus filium esse Patris? Audacter affirmo ex apparentia, quod non sit filius, sed homo. Ergo homo in Barabba repræsentatus, seu ipse Barabbas, est Filius? Itâ planè, & iterum & ita; proprietate admirabili. Barabbas enim linguâ Hebraicâ significat: *Filius Patris*. Barabbas, filius Patris Latine dicitur, inquit S. Ambrosius. Et ratio Etymologiæ est, quia *Bar*, in Hebraico significat filius, & *Abbas*, Pater. Proinde Filio condemnato, ut homo liberetur; & Filio moriente, ut homo vivat; tunc homo *Filius Patris* vocatur: quia revera hoc casu homo Filius Patris esse, & Filius non esse videtur Filius.

Ah Fili Dei, utrùm tibi compariat, nescio! Certum est, si in Deum cadere possent zelotypiæ, & in Filium Dei invidia, hoc casu & occasione posset Christus invidere hominibus, & Patris zelari amorem. Quod Christus ipse dixit, seu parabolicè expressit. Quando Pater recepit filium prodigum tam festivè, vito-

Ambr.
in c. 23.
Luc.

vitulumque saginatum (quæ naturales temporis istius deliciae erant) ad instituendum ipsi convivium occidit; filius natu major foris cognito, quod agebatur, indignatus querelas magnas deposuit domum subire detrectans, ita ut Pater exire domo coactus, ipsum invitare ad intrandum, & ad satisfaciendum fuerit compulsus. Enim verò quemnam sen quosnam Pater ille, & duo isti filii figurabant? Pater Patrem figurabat æternum; filius senior Christum ab æterno generatum, quatenus erat Deus: Filius junior, hominem in tempore creatum. Si igitur filius senior erat Christus, quomodo ob favores, gratias & oblectamenta à Patre filio juniori exhibita se in tantum ostendit offensum, ut non solum ipsi invidere, sed ob amorem Patris ejusdem, zelotypiam ostendit? Ratio est, quia consideratis omnibus mysterii Incarnationis Verbi, Redemptionisque humanæ circumstantiis, tales excessus Deus propter hominem præstitit; tamque differenter Filium suum tractavit; ut si in Filium Dei invidia caderet, & in amore Dei zelotypiæ locus esset; Filius magnæ zelotypiæ occasionem in amore Patris haberet; similiterque magnæ invidiæ in hominibus ob favores, gratias, & tene-riores affectus, quibus tractavit homines.

Vituli occisi in convivium delicias natu major filius quàm maximè refensit, de quibus murmuravit & Patri in faciem exprobravit. Ast quiesce, obsecro, afflicte & insons fili, moderatiùs ferto dolorem justum, & sensum acerbiorum: occasio quippe querelæ, zelotypiæ, & invidiæ quousque perventura sic, necdum declaratum & demonstratum est. Edicito mihi, si loco vituli, quem Pater tuus occidit in gratiam tui fratris, occideret

te, & de carne & sanguine tuo insolitum ipsi præpararet ferculum, quàm nunquam visus hic foret excessus? Sic igitur futurum scito, quòd de eadem carne eodemque de sanguine, quæ hodie assumpsisti, omnipotentia, sapientia, & amor tui Patris tam exquisitum ipsi præparabit ferculum, ut nec manna cœleste ullatenus illi possit comparari. Ita factum est, & Christus ipse confessus est, publicans Sacramenti institutionem, antequam suum esset opus, donum fuisse Patris: *Non Moyses dedit vobis panem de calo* Joannis 6. v. 32.
sed Pater meus dedit vobis panem de calo
verum. Eousque pervenit & se extendit illud *Dilexit* Patris in die Incarnationis, tantumque hominibus contulit, Unigenitum suum illis donando Filium: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

§. V.

VERùm enim verò, si in die Incarnationis Pater in tantum amavit homines, ut plus amasse videatur homines quàm Filium; opponendo nunc diei diem, amorique amorem; videamus etiam, quomodo hodie Filius tantum dilexit homines, ut plus amasse videatur homines quàm Patrem. Et quamvis *Dilexit* illud primæ diei latiore nobis campum aperuerit, amplioremque & copiosiore nobis exhibuerit materiam cum obedientiis tunc à Patre Verbo recens Incarnato impositis, quarum executiones ad horam usque mortis sese extenderunt: ad quam principaliter ordinatæ erant, & directæ: & vice versâ hujus diei *Dilexit* ad paucarum actiones horarum, sine ulteriore, quàm illo Cœnaculi Theatro,

restringatur & limitetur; neque latiore campo, quàm illis horti unius angustis excurrere permittatur; nihilominus hodiernus amor sperat confidenter, quod non excedendo limites, currendo tali vi & generositate confringet lanceas, ut non dubitet de victoria.

Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. In his Evangelistæ verbis vel maximè considerandum est; quod Patrem tantum vocat Patrem, & non suum: & homines tantum vocat suos, aliud illis nomen non tribuendo. Patrem tantum vocat Patrem, & non vocat illum suum: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem;* Homines tantum vocat suos, aliud illis nomen non imponendo: *Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos;* In omnibus quodammodò Evangeliorum paginis, Christus Patrem suum compellat, patrem meum: similiterque homines, quibuscum agebat & tractabat, aliquando servos, aliquando Discipulos, aliquando amicos, & aliàs filios nuncupabat. Si igitur Christus suum Patrem dicebat suum, & homines, aliis aliisque pro re nata, seu occasione data, nominibus appellabat; quomodo in hac specialiter die (*Ante diem festum Pascha*) stylum variat Evangelista, & terminis nec ante nec postea unitatis, homines tantum vocat suos: *Suos, qui erant in mundo;* & Patrem non vocat suum: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem?* Extra controversiam est, S. Joannem, tanquam cordis amorisque Christi Secretarium, nonnisi rationabili & bene fundatâ causâ, novitate adeò singulari hodie prodire. Quænam illa fuerit, meum non est hodie speculari, meo tantum intento deferuit edicere quod videtur. Dico igitur, nomen istud, *Suum*, quando non deno-

tat dominium, sed specialitatem (prout hîc) non amorem tantum, sed intensum & singularem denotat amorem. Rex Ezechias ab Assyriorum exercitu obsessus, misit ad Isaïam Prophetam, petens, ut præsentem maximam necessitatem Deo commendaret, & desuper illum consuleret: *Si quo modo audiat Dominus Deus* Isa. 37. *tuius verba Rabfacis, quem misit Rex Assy-* v. 4. *riorum, ad blasphemandum Dominum Deum viventem, & exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus DEUS tuus.* Hæc fuere verba missionis seu nuncii ad Isaïam directi, in quibus valde notandum, quod Rex ab Isaïa petat non tantum, ut casum commendet Deo, sed Deo suo, suo Isaïæ, & non suo Regis: *Si quo modo audiat Dominus Deus tuus: quos audivit Dominus Deus tuus.* Rex Ezechias, & Prophetæ Isaïas uterque eundem credebant, & adorabant Deum. Si igitur Deus Regis, & Deus Prophetæ erat idem, quare Deus vocatur suus Prophetæ, & non Deus suus Regis? Ratio literalis est, quia denominatio ista sui, non in sola fide, sed in amore fundatur. Hoc sensu S. Augustinus exclamabat: *O Deus, utinam possem* S. Aug. *dicere meus!* Deum te voco, quia in te credo, meum verò te vocare non audeo, quia te non diligo. Verum ista ratio seu exceptio, in Ezechia locum non habebat; siquidem & ipse Rex erat sanctus, & Deum valde diligebat. Si igitur Ezechias etiam diligebat Deum, quare illum non vocat meum, vel nostrum, sed suum Isaïæ, *Deus tuus?* Quia Isaïas velut Prophetæ tam singularis, & sublimis spiritus, amabat amabaturque à Deo multò plus quàm Rex, & omnes quotquot in Israël erant: porro istud nomen, seu epitheton, sui, non amorem simpliciter, sed ma-

maïorem demonstrat amorem : neque amatum simpliciter ; sed magis amatum significat.

Regula ista tam certa est & generalis (ne de ea dubitetur, vel ex parte Patris, vel ex parte nostra) ut non solum verificetur de amore erga Deum, sed etiam de amore erga homines. Deo Eliam sublaturo in cælum, tam Prophetæ ex Bethel, quàm ex Jericho, iisdem Elifæo dicebant verbis : *Nunquid nôsti, quia hodie Dominus tollet Dominum tuum à te?* Quasi dixissent : scisne quia Deus hodie Dominum tuum tollet ad se? Sic reverentiæ causâ Magistram ipsius vocabant. Verùm si Elias Magister Elifæi etiam aliorum omnium Prophetarum Magister erat, qui in desertis morabantur, quare etiam non vocârunt Magistram nostrum; sed suum Elifæi : *Dominum tuum?* Erat omnium, sed Elifæi solius erat suus? Itâ: quia inter omnes Discipulos, qui plûs amabat Eliam, & redamabatur ab Elia, erat Elifæus : istud nomen seu prærogativa (*suum*) tam propria tamque singularis majori est amori, ut, cum Elias Magister esset omnium : Elifæo soli esset suus, & non aliis. Hinc in ejusdem amoris, singularitatisque confirmationem non dixerunt, quòd Elias derelicturus esset eos, sed ipsum : *Tollet à te.* Et sicut esse vel non esse suum, idem est quod esse, vel non esse magis amatum; videntibus nobis hodie, quòd S. Joannes loquens de amore Christi, homines vocat suos : *Suos, qui erant in mundo;* & Patrem non vocat suum : *Ut transeat de hoc mundo ad Patrem.* Quidnam ex differentia hâc arguendum, seu inferendum restat? Num fortè, quòd Christus Patrem, quem non vocat suum, amaverit minùs, &

homines, qui vocantur sui, amaverit ampliùs? Christianorum nullus tam erit rudis, ut error hic in mentem illi veniat. Sed unum est, quod est; alterum hoc, quod esse videtur. Semper Christus infinitè & incomparabiliter magis amavit Patrem quàm homines: in hac verò die, quâ Evangelista singulariter eos vocat suos, talia occurrerunt amoris extrema, quæ Filius Dei pro ipsis egit, ut videatur plûs amâsse homines, quàm Patrem.

§. VI.

AGite, per omnes Christi actiones in hac die discurremus, neque inde recedamus; & videbimus, quo pacto omnes hanc opinionem seu hoc videri, confirmet. Amoroso Domino primum actum, qui fuit pedum lotio, exorsuro, inquit Evangelista, quòd Magister divinus ad tam stupendam se resolverit actionem, considerando, quòd Pater suus omnia ipsi tradiderit in manus : *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, cepit lavare pedes Discipulorum.* Sæpiùs in sacro Textu fit aliàs mentio omnium eorum, quæ Christo à Patre sunt tradita : *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Omnia, quacunque habet Pater, mea sunt. Omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et multis aliis locis. Verùm, si toties repetitur, quòd Pater omnia dederit suo Filio; quare hoc loco tantùm dicitur, quòd omnia ista dedit ei in manus : *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus?* Procul dubio ob correspondentiam & oppositionem, quam manus habent cum pedibus. Evangelistæ intentio erat Christi amorem in hac die erga homines exaggerare: etenim Filius Dei, quòd illis ipsis manibus, in quibus æternus Pater omnia collocârât,

pedes hominum lavaret, tantum actionis ejusdem humilitatem sublimare videretur, ut ipsum quodammodo patrem contingat. Idcirco dixit: *Pater*, singulari advertentiâ. Potuisset utique Evangelista dicere, Deus, prout mox subjungit: *Sciens, quia à Deo exivit; & ad Deum vadit*; sed expressè dixit, *Pater: Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*; ut quemadmodum opposuit manus pedibus, ita Patrem opponeret hominibus. Et verè opponendo manus pedibus, & Patrem hominibus, plus homines, quam ipse Pater, amati esse videntur.

Amor totus est æstimatio. Et quis videns Filium Dei hominum lavare pedes iisdem manibus, in quibus Pater collocarat omnia, superficie tenus non opinetur, Filium pluri æstimasse pedes hominum, quam dona Patris? Pater tanti fecit Filium, ut omnia, quæ habuit, in manus posuerit Filii: *Omnia dedit ei Pater in manus*; & Filius tanti fecit homines, ut cum omnibus, quæ illi Pater dederat in manus, easdem manus pedibus opposuerit hominum: *Cœpit lavare pedes Discipulorum*. Notate hunc lavandi modum, ab usitato valdè diversum: non lavit hominum pedes manibus vacuis, sed plenis. Ita lavit, & sic lavare debuit, quia sic lavat Deus. DEUS, quando lavat, non tantum mundat, sed etiam ditat. Mundat, quia tollit maculas culpæ: & ditat, quia simul nos thesauris implet Gratiz. Proinde quia Deus erat, qui Discipulis pedes lavabat, clarum est, quòd non vacuis, sed plenis manibus id fieri oportebat. Porro si plenæ erant omnibus, quæ Pater in eas posuerat; & illas ipsas manus Christus hominum pedibus supponit, quomodo, quæso, non intelligendum est, quòd pluri

æstimavit eosdem pedes, quam omnia, quæ Pater ei dederat in manus?

De primitivæ Ecclesiæ Christianis inquit S. Lucas, quòd cuncta, quæ habebant, vendiderint, pretiumque ad pedes Apostolorum posuerint: *Afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum*. AA. 4. V. 35.

Quare hoc ponebant ante pedes, & non tradebant in manus, si erat pretium omnium? Ut ostenderent, inquit S. Chrysostomus, quòd pluri æstimarent pedes Apostolorum, quam totum, quod dabant, & quod habebant. Tradere ad manus foret æstimare datum; ponere antè pedes, erat protestari dignitatem Personarum: & quia pluri æstimabant Personas, quam dona; hinc illa ponebant ante pedes, & non tradebant ea in manus: *Ponebant ante pedes Apostolorum*. O dona Patris! ô pedes hominum! ô Amor & æstimatio Christi! Pater omnia, quæ habebat, Filio tradidit, & non posuit ea antè pedes, sed in manus; æstimavit enim ea, quæ tradidit, pro merito, cum essent omnia, quæ habebat Deus. Et quòd omnia ista Patris, quibus plenæ erant manus Filii, hæc ipsa, imò ipsas etiam manus Filius ad pedes poneret hominum.

Discurrendo hinc inferri posset, nisi Fides prohiberet, quòd Christus pluri æstimaverit pedes hominum, quam dona Patris: est certum verumque est, quòd nec fuerit, nec ita esse potuerit. Amavit sanè & æstimavit summè Christus dona Patris cum propter seipsa, tum propter manus à quibus veniebant. Verum æstimatio eadem non dissolvit, sed eundem Discursum corroborat; quia hinc æstimatio super æstimationem, & amor super

amorem infertur. Quando Magdalena ad pedes Christi posuit alabastrum, unguenta, capillos, oculos, lacrymas, manus, os & seipsam, hoc non factum est, quod illa omnia non æstimaret; sed quia omnia, ista protiosiora & sibi cariora reputabat. Et qualem inde conclusionem, & consequentiam intulit ipse Christus? Non aliam, nisi: *Quoniam dilexit multum.* Ex eo enim quod omnia sibi cariora, quæ majoris æstimabat, & seipsam ad pedes Christi poneret, ipse Christus magnum intulit amoris excessum. Et ita erat. Sic igitur inferente & concludente Christo, quare nos idem non inferremus, si omnia, quæ Pater posuit in manus Filii, illas ipsas manus, & seipsam humi prostratum Filius ponit ante pedes hominum, quomodo, quæso, non videri debet, quod Christus homines pluris æstimat, & homines magis amat?

Ad declarandum amorem Patris necesse fuit nobis fingere Parabolas: ad inferendum amorem Filii non necesse est eas fingere, unam & hanc suam applicare sufficit. Quando filius prodigus ad deservendum alteri amoris impendit cuncta quæ acceperat à Patre, propriamque personam suam ad sordidissima & vilissima quæque servi abjecit exercitia, nonne certum est, quod plùs amaverit eum, cui se tradiderat, quàm suum Patrem? Prodigus, assertore Abbate Guerrico, & post illum, Guilielmo, majore adhuc energiâ: *Quis unicus prodigus invenitur, sicut ille Unigenitus Patris?* Unicus prodigus, qui fuit in mundo, fuit Filius æterni Patris. Et quare prodigus, & unicus? Prodigus, quia similis prodigio; & unicus, quia excessit. Similis visus fuit prodigio; quia quemadmodum prodigus

quicquid acceperat à Patre, seipsum, impendit in servitiis & amore ejus, qui hoc non merebatur; sic Christus omnibus à Patre acceptis, & suâ propriâ personâ ministravit, & amavit homines: & (ut parabola sit integra) homines peccatores. Proinde ipsum Prodigum multum excessit; quia prodigus fame compulsus panem quæsit in domo Patris: & Christus illum non quæsit alibi, sed exenteravit seipsum, & factus est panis: Prodigum amoris sui pœnituit, veniâque petiit, quod amâset: sed Christum nunquam pœnituit, sed constans semper in amore eodem, in finem usque perseveravit: *In finem dilexit eos.*

Ab humili lotionis ministerio Christus ad altissimum transiit Mysterium Sacramenti, & hîc amor ipsius pro parte hominum multò magis emicuit. Et quare? Quia pro Patre Sacramentum instituit velut sacrificium, pro hominibus instituit sacrificium velut Sacramentum: & posito mysterium esse idem, major ex eo arguitur amor quatenus est Sacramentum, quàm quatenus est sacrificium. Quatenus sacrificium absumitur; quatenus Sacramentum conservatur: quatenus sacrificium, est actio transiens; quatenus Sacramentum, permanens: velut sacrificium, certas habet diei horas; velut Sacramentum, omni durat tempore, die ac nocte: velut sacrificium non recedit ab altari, & ab ara; velut Sacramentum, egreditur ad plateas, & nostras intrat domos. Denique quâ sacrificium, respicit ut finem Patris cultum & venerationem: quâ Sacramentum, habet præsentiam, assistentiâ, & unionem cum hominibus. Ecce differentiam amoris, in eadem institutione & mensa, quæ fuit mensa

mensa & altare : *Tibi, Patri, Grattias agens. Discipulis, hominibus, Accipite & comedite.* Patri egit gratias : Hominibus fecit convivium. Patri sese obtulit : Hominibus sese univit.

Quomodo autem se univit ? Talem unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi, quam Filius habet cum Patre, comparata, si non excedat illam in quantum Unio ; illam plurimum excedat, quatenus est amorosa. Christus intimam, quam cum Patre suo habet unionem, revelans inquit : *Ego in Patre, & Pater in me est* ; declaransque unionem, quam cum homine habet in Sacramento, iisdem terminis dicit : *In me manet, & ego in illo.* Et quænam duarum unionum harum sibi tam similem est major ? Illa quam Filius habet cum Patre est arctior in genere unionis, quia est Unitas : illa verò, quam Filius habet cum homine in Sacramento, est major in genere amorositatis, quia illam fecit Amor. Unionem igitur illam, quam Filius habet cum Patre, non fecit Amor ? Non ; quia Unio inter Patrem & Filium in generatione fundatur æternâ, omnem voluntatis actum antecedente. Nostram unionem operatur Filii voluntas : illam Filii, intellectus operatur Patris. Filius est in Patre, & Pater in Filio ; quia Pater se cognovit : & nos sumus in Christo, & Christus in nobis ; qui Filius nos amavit. Ergo etiam conferendo unionem, quam Filius habet cum Patre, sinè controversiâ & pugnâ Amor hominum vincit.

Istud in Sacramento, quâ Sacramento. Et transeundo ad Sacrificium, quâ Sacrificium ; dico idem Sacrificium ordinatum esse ad maiorem unionem Christi cum hominibus, quàm ejusdem Christi cum Pa-

tre. S. Augustinus unionem hanc distinguens, & amorem Christi in ea admirans, postquam totum Sacrificium quatuor partibus constare notavit ; quid offeratur, à quo offeratur, cui offeratur, pro quibus offeratur, dicit finem scopumque Christi in adinventione admirabili Sacrificii sui fuisse, ut mediante hoc quatuor isti unum quid efficerentur : *Ut idem ipse unus verusque Mediator per Sacrificium pacis nos reconcilians Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat : unum in se faceret, pro quibus offerebat : unus ipse esset, qui offerebat, & quod offerebat.* Solum S. Augustinus acumen intimâ tam intricati, tamque subtilis labyrinthi amoris secreta rimari & penetrare posset. In altaris Sacrificio offerens est Christus ; quod offert suum est Corpus ; cui offert, est Pater ; pro quibus offert, sunt homines. Et quo, quæso, pacto fieri potest, ut quatuor isti in uno tantum Sacrificio sic uniantur, ut unum quid existant ? Hoc modo. Ut Christus, qui est Sacerdos offerens idem esset cum Sacrificio ; fecit ut Sacrificium esset sui Corporis : ut homines, pro quibus offertur, idem essent cum Sacrificio & Sacerdote ; fecit, ut homines ipsum manducarent : & ut Pater, cui offertur, idem esset cum hominibus & cum Christo ; fecit, ut mediante eodem Sacrificio Pater reconciliaretur cum hominibus. Solus Amor omnipotens invenire potuit bolum, in quo, cum unus tantum sit comedens, sint quatuor, & tales quatuor, qui sibi unirentur.

Agedum, nunc quæro : In unione huc tam mirabili, quàm verâ, ad quam Christus Sacrificium hoc ordinavit, quod offert Patri, quinquam magis uniuntur Christo, an Pater, an homines ?

Nullum

S. Aug.
Lib. 4.
de Trin.
Cap. 14.

Nullum est dubium, quia homines; Unio quippe nostra cum Christo est immediata & directa: Unio Patris cum eodem Christo est mediata & reflexa. Christus nos immediatè univit sibi: Patri se univit idem Christus mediantibus nobis. Quia Pater univit se nobis, hinc Christus se univit Patri. Ità ut unio Christi cum Patre fuerit effectus; & Unio Patris nobiscum fuerit motivum. Auscultentur denuò & quidem attentione singulari verba Sancti Augustini: *Ut ipse unus per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat.* Obtulit se Christus Patri in Sacrificium, ut eodem mediante Sacrificio Patre hominibus reconciliato, Christus ipsi uniretur Patri. Ergòne, ut Christus uniat Patri, prærequiratur, ut Patri se uniat reconcilieturque hominibus? Omnino: sub istis etenim conditionibus Deus amat, quando amorem hominum suo amorì antepone videtur: *Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc offeres munus tuum.* Si deposuisti munus tuum ad altare meum (inquit Deus) & non fueris proximo tuo reconciliatus, vade prius reconciliari illi, & hoc facto oblationem tuam acceptabo. Eodem modo eademque sub conditione se Christus unit Patri in corporis sui sacrificio. Quemadmodum Deus munus non acceptat hominis, antequam homo reconciliatus sit cum suo proximo: sic Christus non se anrè unit Patri, quàm Pater reconciliatus sit cum hominibus: *Ut reconcilias nos Deo, unum cum illo maneret.* Oportet amoris Christi erga homines prodigium, etiam Patris respectu! præstantissimus Evangelistarum Interpres in istum

Pars IV.

commentando Textum, ex eo infert, quòd Deus certo modo amorem proximi sui ipsius anteponat amorì: *Dilectioni quodam modo sui, Proximi dilectionem antepont.* Maldon. ibid. Porro si vim istam habet conditio, ut prius reconcilietur homo suo proximo, antequam Deus munus ipsius acceptet: ut quid non similiter consequeretur, ut Pater prius reconciliatus sit cum hominibus, ut Christus se uniat Patri? Et ut pateat, qualem habeat certitudinem id, quod certo modo vocatur; Christum ipsum hoc eodem die, eademque in mensa, in qua Mysterium hoc instituit, loquentem audiamus: *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.* Vis hujus quia utroque casu æqualis est. Quemadmodum Pater amat homines, quia homines amant Filium; sic Filius unit se Patri, quia Pater se unit hominibus. Ergo si Pater amat homines, quia homines amant Filium, argumentum est, quòd Pater magis amet Filium, quàm homines: Similiter, quòd Filius se uniat Patri, quia Pater se unit hominibus, signum erit, quòd Filius magis amet homines quàm Patrem. Hoc ità se habere Fides affirmare nequit: verùm Intellectus, ità saltem videri, negare non potest.

§. VII.

Finitis Sacræ Cœnæ Mysteriis Christus ex cœnaculo ad hortum discessurus, ubi finaliter suis valedixit, in hanc formam Discipulos suos est allocutus: *Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem: Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* *Surgite, eamus hinc.* Quasi diceret: Ut Mundus cognoscat, quantum meum diligo Patrem, & quomodo præceptis ejus obediam: *Surgite, eamus hinc.* Hisce verbis unum evincitur evidenter:

E e

&c

Joannis
16.v.27.

Joannis
14.v.31.

Matth.
5. v. 24.

& alterum probari videtur. Quod evincitur certò, est, quòd Christus in hoc mundo carius nihil haberet hominibus; nec difficilius sibi quicquam occurreret, quàm separari ab illis: hoc igitur exemplo clarissimo demonstravit Mundo, quantum suum amaret Patrem. Verùm hoc ipso; evidenter probari videtur (contrà hoc, quòd hucusque arguere voluimus) quòd multò major sit, multòque ampliùs in Christo prævaleat amor Patris, quàm amor hominum: cum tam arduum & acerbum fuerit ipsius cordi, illos derelinquere, & ab eis separari, in conflictu amoris cum amore, prævaleat Amor Patris. Sic videtur; sed sic non est: ex ipsis Christi verbis potius evincitur contrarium, quòdque fortior in corde ipsius fuerit Amor hominum, quàm Amor Patris. Probo. Quare non dicit Christus, quòd ipsum ab hominibus tollat, & separet ab hominibus Amor tantum Patris; sed Amor Patris, & magis obedientia Patris: *Quia diligo Patrem; & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Si amor Patris solus cum solo depugnasset amore hominum & prævauisset, bene inferretur, quòd magis fuisset potens; verùm si non nisi sociatà sibi obedientià (cui resistere illicitum erat) certamen subire non est ausus, hoc ipso clarè infertur & convincitur, quòd non suis tantum præsiderit viribus, nec solæ illæ prævauerint. Quare Philistæi nunquam fuerunt ausi adoriri Samsonem, nisi à Dalila ligatum? Quia Samsonem se fortiorem noverant. Dalila manus ligans amanti, quo Christus amabat homines, fuit obedientia. Et quia Amor, quo diligebat Patrem, cum eo decertavit manibus ligatis; quid mirum, quòd prævaleret? Sic victus

fuit Samson, cum esset fortissimus.

Sed Historia adhuc habet pro casu nostro similitudines. Non solum victus fuit Samson, eo quòd à Delila ligatus: sed quia amor ipsius fuit subornatus. Ut Amor Patris, in Christo amanti prævaleret hominum, non solum Pater amoris sui rationes, & vim suæ impendit obedientiæ; sed eundem subornavit amorem; quo Christus homines amabat: ut non solum velut obligatus & obediens; sed velut suà interesset, sineret se vinci. Et qualis ista fuit subornatio? Dona fuerunt Spiritus Sancti, quæ Patris disponente Decreto Christus dare non posset, vel mittere hominibus, nisi consensu prius cælo, ageret cum ipso Patre:

Expedi, ut ego vadam: si enim non abiëro, Paracletum non veniet ad vos; si autem abiëro, mittam eum ad vos. Ecce, quàm potens, quàmque ingeniosam simul fuit molimen & impendium Patris, ad vincendum & obligandum Christum, ut ab hominibus sese separaret. Subornavit eum donis hominibus distribuendis; hoc tamen Pacto & Decreto, ut ea elargiri non posset, nisi prius se ab eis separaret. Amor Dalilæ, tanquam falsus acceptis sibi donis corrumpi se & subornari permisit: Amor Christi tanquam verus, subornari tantum potest donis, quæ ad distribuendum hominibus recepit. Nunc utique bene intellecta & conciliata erit S. Pauli cum Davide discordia, quæ tantum discordare fecit expositores. S. Paulus inquit, quòd ascendens Christus in cælum, dona dedit hominibus: *Ascendens* Ephes. *in altum, dedit dona hominibus;* Et David ^{4. v. 8.} inquit, quòd illa non dederit, sed quòd acceperit: *Ascendisti in altum; accepisti dona* Psal. 67. *in hominibus.* Si igitur S. Paulus eundem ^{v. 19.}

citat

citat Davidem; porro David dicit, quod Christus ascendens in cælum, dona accepit; quo pacto S. Paulus dicit & transfert, non quod ea acceperit, sed quod illa dederit? Quia omnia sic contigere. Recepit ea à Patre, ut hominibus illa daret. Ipse David istud hoc modo declaravit: *Accepisti dona in hominibus.* Non dicit, quod ea accepit in se, sed in hominibus: *In hominibus;* nam ad elargiendum ea hominibus accepit. Hoc modo Christi amorem subornavit Pater, cum magna ejusdem amoris prerogativa; qui quando est verus, tantum subornari se sinit à convenientiis amari: *Expedi vobis, ut ego vadam;* id est, vado, quia vobis convenit ut vadam; q. dixisset, amarus Dominus ad homines; non Pater solus me tollit; sed etiam, vos me tollitis: non solum ad Patrem vado, quia ille præcipit; sed etiam, quia vobis expedit: non solum quia amo illum; sed quia etiam amo vos. Porro si amor Patris, hac occasione, erga Christum eodem usus est amore hominum; bene videtur, quod Christus plus diligeret homines, quam Patrem. Nisi hoc ita esset, quando Evangelista dixit: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem:* dixisset, *in finem dilexit eum;* sed quia dicit: *dilexit eos;* eandem nobis opinionem confirmare viderur.

Progreditur praxis, progreditur amor, & novis semper in favorem hominum argumentis. Christus discipulos suos de suo discessu jam certos, ex parte Patris urgente obedientia, & ex parte Discipulorum, priorum commodorum convenientia, adhuc alio consolatus est motivo, scilicet, quod se iterum, & quidem modico temporis intervallo essent visuri:

Iterum modicum, & videbitis me, quia

vado ad Patrem. Super verborum horum intellectu cum admiratione perplexi sese invicem interrogarunt Discipuli: *Quid est hoc, quod dicit nobis: modicum, & quia vado ad Patrem?* Tandemque omnes pariter confessi expressè, quod Christi verba non caperent: *Nescimus, quid loquitur.* Casus notabilis! si verba erant tam clara, ut omnes ea intelligamus, quomodo in schola Christi non fuit inventus, qui ea intelligeret, præsertim, cum ibi quoque S. Joannes adesset, qui paulò antè super pectus ejus recumbens didicerat, & ex eo altissimæ sapientiæ hauserat thesauros? Nihilominus omnes ingenuè sunt fassi, nullum intelligere horum Christi verborum sensum, & quid insinuare vellent. Et qui minus ea intelligebat, erat idem sanctus Joannes, quia melius omnibus significatum illorum penetrabat. Quodlibet asserti membrum seorsim erat valdè facile, utrumque verò simul junctum, in nullius cadebat intellectum. Membrum unum, Christum ad Patrem abiturum assererat: *Quia ad Patrem vado;* alterum membrum, tempus, quo Christus adhuc cum Discipulis moraturus esset in terris, brevè futurum astruebat: *Modicum, & videbitis me.* Et quod tempus moræ hujus, cum spatium esset, quo Christi transitus differebatur ad Patrem, brevè, & valdè brevè futurum esset (istud enim significare vult *Modicum*) perplexum illis erat; nec facile penetrabant. Quare? Quia per naturalem consequentiam inde inferebatur ingens cum amore Christi implicatio: quæ postea magis declarata, indice experientia, quod mora illa & tarditas quadraginta fuerit dierum.

Nihil in absentia rei desideratæ magis

Ee 2

pro-

prolongat tempus, quàm dilatio: Horæ fiunt anni, & dies secula. Si igitur Christi ad Patrem ascendendi desideria erant, qualia Filii, & talis Filii, ad videndum Patrem, & talem Patrem esse oportebat, post triginta & quatuor annorum absentiam; quònam, quæso, pacto brevè, & tam brevè poterat esse tempus illud tam longæ dilationis? Naturaliter hinc inferebatur, quòd in corde Christi prædominans alius regnaverit affectus, qui oppositus amoris Patris tanquam potentior stringebat distantias, & illi ipsi tempori abbreviabat spatia. Tempus definitur: *Mensura primi mobilis*. Porro primum mobile in hoc Microcosmo, quem vocamus hominem, est Cor. Hinc venit, ut secundum ejusdem cordis motus, differente respectu, idem tempus longum esse possit, & brevè. Et tales discurrendo evincebantur esse, respectu Patris & hominum, illi quadraginta dies. Quo ad redeundum ad Patrem, dies erant, & quadraginta quidem: sed ad commorandum cum hominibus non nisi minuta quædam & momenta erant, sic abbreviata, ut nè numerum quidem facerent. Istud *Modicum* illud innuit, & multò magis verbum *vado*. Supposito, quòd Christus promitteret Discipulis, se aliquanto tempore cum illis mansurum, dicere debuisset non videtur: *vado*; sed: *ibo*. Imò propriè magis dicere debuisset, non *vado*; vel: non *ibo* tam citò, quin tempus me videndi habeatis. Si igitur Christus hoc dicens nondum ibat, nec post Resurrectionem suam iturus erat, non nisi quadraginta dierum expleto curriculo, quomodo eodem die eademque horâ dicit: *quia vado*? Quia sicut illis diebus commoraturus erat cum hominibus, eorundem hominum Amor

illos abbreviabat, taliter illos uniebat & corrahebat, ut omnes dies in illâ ipsâ horâ essent quasi collecti & resumpti. Idcirco quando secundum Leges temporis dicendum videbatur, *vadam*, secundum amoris sui experientias dicebat: *vado*. Evidentem in Evangelico Textu habemus probationem.

Manè seu diluculo primi diei eorundem quadraginta dierum, qui fuit ille Resurrectionis, Christus Magdalene apparet, hujusmodi Apostolis deferendum commisit nuncium: dicitis meis Discipulis, ut in Galilæam euntes, ibi meam præstolentur præsentiam, quia ad Patrem vado: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum*. Et Magdalenam procumbendo pedes amplecti parantem Christus prohibuit dicens, quòd nondum ad Patrem ascendisset: *Nondum ascendi ad Patrem*. Porro si Christus non nisi quadraginta elapsis ab hinc diebus ascensurus erat ad Patrem, quare non dicit, ascendam, sed quòd jam ascenderet, *ascendo*. Et si ad Apostolos misit, quæ diceret, quòd ascenderet; quare Magdalena dicit; quòd nondum ascendisset: *Nondum ascendi*? Meliùs declarari non poterat, quomodo omnes temporis differentie in corde & amore Christi illâ horâ essent collectæ. Manè seu diluculum Resurrectionis prima erat hora illorum quadraginta dierum, quibus evolutis Christus ascensurus erat ad Patrem: Amor verò desideriumque manendi cum hominibus sic illi omnes istos abbreviabat dies, ut principium primi jam illi videretur finis ultimi. Hinc non dicit se ascensurum esse, sed jam ascendere: *Ascendo*. Et quia idem amor & desiderium, cum esset spatium extensum, futurum illi faciebat præsens; sic, cum duratio

Joannis
20. v. 17.

tam

tam foret longa, ita abbreviabat illud præsens, ut jam præteritum videri posset. Idcirco Magdalena se nondum ascendisse dicebat: *Nondum ascendi*. Dicendo, *Ascendo*, expressè addidit, *ad Patrem*, & dicendo: *Ascendi*, similiter repetivit, *ad Patrem*, ut appareat potentia & vis, quam in corde Christi, etiam concurrente Patris amore, amor hominum habebat. Et si Amor in præsentia Amati tempus abbreviat, & eodem amato absente tempus prolongat. Cum tempus idem, quatenus Christo discessum ad Patrem differebat, longum illi non videbatur, & quatenus cum hominibus manere sinebat, illi adeò breve videretur; quis hæc stante differentiâ illum plus homines, quam Patrem amasse non judicabit? Istud naturaliter ex verbis Christi inferebatur: & hæc fuit difficultas vel implicatio, quare omnes Apostoli, & præ cæteris S. Joannes, ea non intelligebant: *Nescimus, quid loquatur*.

Discendum tandem erat Christo, & ne separatio illa hoc efficere in Apostolis, quod naturaliter in aliis causare solet hominibus; exhortans illos, ut semper sibi per memoriam & amorem essent uniti, quantorum bonorum hæc unio illis foret causa, vitis exemplo ipsis declaravit, in qua palmites fructificare nequirent, nisi viti inhærentes, ita dicens: *Ego sum vitis, vos palmites; Pater meus agricola est*, q. d. Ego, Discipuli mei, sum vitis, vos estis palmites, & Pater meus agricola. Hic iterum Christum, homines, Patremque habemus; sicque concurrunt omnia, quæ quæstionis nostræ sunt; personam verò Patris applicatam non habemus, sicut naturalis parabolæ proprietas exigebat. Si Christus

se comparabat viti, & Discipulos palmitibus: Pater non agricolæ, sed radicis comparandus videbatur. Christus Filius est Patris, & Discipuli sunt Filii Christi, prout idem Dominus illos hæc occasione appellavit: *Filioli, adhuc mor-
dicum vobiscum sum*. *Filioli*, inquit: Et quis immensitatem amoris illo inclusam diminutivo comprehendere poterit? Si igitur Discipuli Filii erant Christi, & Christus Filius Patris, & ipse se comparat viti, & Discipulos palmitibus; quare Patrem non comparat radici, quod natura metaphoræ requirebat, sed agricolæ? Quia agricola viti non est infixus, sed palmites: ita est. Et in hac die id tantum curasse videtur Christus, ut à Patre se separaret, & hominibus conjungeret. De hominibus loquebatur sicut de filiis, de Patre, ac si non fuisset Pater: Patri nomen potentiae; hominibus nomen tribuebat amoris: Patri tanquam separato; hominibus tanquam sibi unitis: denique similis illi plantæ, quæ inter omnes sola novit deplorare separationes: fibræ verò sicut & reliquæ, à terra separari nequeunt sine evulsione.

Christus hortum jam ingressus, cum separaret se à Discipulis, ut oraret Patrem, inquit S. Lucas Evangelista, quod avulsus est ab eis: *Avulsus est ab eis*. Lo- cum hunc alio fine hoc mane considera- vi: nunc addo, ampliusque noto, quod separans se à Patre, rediensque ad Discipulos, nec S. Lucas nec quisquam Evangelistarum alius dicat, quod avulsus sit, sed quod venerit: *Venit ad Discipulos*; si igitur à Discipulis vadens ad Patrem avellitur, quare rediens à Patre ad Discipulos similiter non avellitur? Quia sic differt, ut dixi, infixum, & non in-

E c ; fixum

Joan.
15. v. 1.
& 5.

Luc. 22.
v. 41.

Matth.
26. v. 40.

fixum esse. Quando recedit infixus, avellitur; quando venit non infixus, venit. Hoc modo ibat Christus vadens: & sic veniebat rediens. Et si recedere ab hominibus ad Patrem, est avelli; & à Patre redire ad homines, est tantum venire; ecquid dicemus, aut esse putabimus illud non notatum à nobis, sed ab ipsis Evangelistis animadversum? Minus quod existimari & videri potest, nec non multum quod dici non potest, est quod amor Christi hodiè plus amavit homines quàm Patrem.

Verùm quis verbis pronunciare audeat, quod amor ipse respectus ergò obmutescens, non nisi per signa & actus ausus fuit significare? Tribus horis duravit illa Christi oratio in hortu, tribusque vicibus, itidem tribus istis horis Christus Discipulos suos visitatum venit, non obstante incuria & modicâ sollicitudine, quam in eis inveniebat, & exiguu amore quem experiebat, ut non unâ, sed tot vicibus rediret. Enim verò benè, Fili Patris tui æterni semper amantissime, eundem tu Patrem derelinquis; & tot iteratis vicibus, ut venias ad homines? Non argumentor pro parte respectus, qui etiam suam in hoc casu instantiam habere posset; pro parte amoris tantum dubito. Nunquid amoris tui centrum est Pater? Sic est, nec aliter esse potest. Quo igitur modo cor tuum adeò est inquietum, si est in suo centro? Dicere, quod Pater centrum esset sui amoris, & homines centrum curæ suæ & sollicitudinis, inconveniens est solutio: siquidem amor & sollicitudo non distinguuntur. Si igitur trium tantum horarum spatio cum Patre tuo agis, quare tantillo tempore Patrem tuum derelinquis, ut ad Disci-

pulos venias? Scio equidem, quòd dilectam tibi præ omnibus creatis Matrem triduo dereliqueris, nulla aliâ satisfactione datâ, quàm quòd cum Patre tuo egeris. Verùm istud tunc contigit, & non hodie, quando amoris hominum privilegia exemplum non habent. Quid hoc sit, non intelligo; sed quid videatur esse, tacere nequeo. Videtur satisfactionem te similiter hominibus dare voluisse: quæ quoniam talis erat, ut verbis exprimi non posset; amore & sollicitudine, & actu ipso expressisti, finaliter ipsis valefaciendo: Quid? Tremens dico. Videris nobis protestari voluisse ita: cum hac die amore Patris homines me deferere oporteat semel, tribus vicibus hominum amore deferam Patrem.

Modò sic; quia benè se amor Christi explicavit: nam si amor Patris (uti vidimus) fuit talis, ut zelotypiam suscitare posset Filio; hic actus amoris Filii est talis, ut zelotypias excitare posset Patri. Saul edusque progressus est, ut Jonathan suum negaret filium; quia magis Davidem quàm proprium amabat Patrem. Et cras quando audietur, quod Pater dereliquerit Filium: *Ut quid dereliquisti* Matth. 27. v. 46. me? Non deerit qui autemet, quod Pater illum derelinquat, quia ille similiter dereliquit Patrem amore hominum. Sed in tantum verum est contrarium, ut Filius nunquam tantum placuerit Patri; neque Pater illum unquam magis agnoverit Filium, quàm per hæc eadem, quibus homines amavit, extrema: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Hodie, hodie te magis, quàm unquam, te agnosco Filium; quia amando homines, prout eos amasti, te Patris tui Filium ostendisti. Nam si ego in die Incarnationis,

nis qui fuit primus, tantum eos amavi, ut magis amasse videar homines, quam Filium; quo pacto tu meum te monstrares Filium hodierno die, qui est ultimus, nisi tantum eosdem amando homines, ut plus amasse videaris homines, quam Patrem?

§. VIII.

HÆc diei unius cum altero, amoris-que unius cum altero fuit concertatio vel collatio: & hæc fuit æqualitas illius *Dilexit* Patris: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*; & hæc est æqualitas illius *Dilexit* Filii: *Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Verum in hac ipsa æqualitate, in qua non datur prærogativa (ut promissi) amoris hodierni victoria consistit. Et cur, vel quomodo? Quia Christus, ex parte quam habet hominis, minor est Patre, sicut ipse docuit: *Quia Pa-*

Joan 14.
v. 28.

ter major me est; & in concertationibus minoris cum majore, quando minor adæquat majorem, adæquare est vincere. In lucta Jacobi cum Angelo, neque Angelus prostravit Jacobum, neque Jacob prostravit Angelum: nihilominus Textus Sacer non semel, sed sæpius victoriam celebrat Jacobi, & ob hanc Deus illi nomen Jacob in Israël immutavit, dicens: *Si contra Deum*

Gen. 32.
v. 28.

fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis? Si igitur Jacob Angelum non superavit, & solammodò Angelus agnovit, quod illum superare non posset: *Cum videret, quòd illum superare non posset*; quare Jacob attribuitur victoria? Dicatur, non succubuisse: sed non, superasse. Imò non succubuisse, fuit causa, cur diceretur, vicisse: in collu-

stationibus enim minoris cum majore, non succumbere, est vincere. Casu, quo lucta fuisset inter duos homines, seu inter duos Angelos, necessariò alterutrum succubuisse oporteret, ut victor aliquis existeret; verum quia erat inter hominem & Angelum, inter minorem & majorem, æqualitas, in minore fuit victoria: & non fuisse victum, vincere fuit. Quisnam verò iste erat Angelus, quis erat iste Jacob, & qualis lucta? Angelus repræsentabat Patrem, qui idcirco dixit: *Si contra Deum fortis fuisti*. Jacob repræsentabat Christum, qui multoties in Scripturis Jacob appellatur; lucta erat de amore, quæ hanc ob causam lucta fuit, scilicet amplexuum. Proinde quia in concertatione hac amorosa, nec Pater potest vincere Filium, nec Filius Patrem: ab eadem amoris æqualitate bene concluditur, totam victoriam fuisse ob *dilexit* hodiernum. *In finem*: S. Chrysostomus hoc ita transfert: *In victoriam dilexit eos*.

§. IX.

Victoriæ hujus spolia exigit amor, ut sint corda hominum, tam æqualiter, tamque excessivè à Patre Filioque amata. Peracerbè tulit amorosus Dominus JESUS CHRISTUS, quòd è duodecim cordibus in cœnaculo collectis, unum sibi deesset: *Cum diabolus jam mississet in cor, ut traderet Eum Judas*.^{13. v. 2.} Et quid foret, si inter illos, qui sic ingratitudinem & infidelitatem illam abominantur, invenirentur multi similiter, æquè, imò magis ipso Judâ ingrati? Quid foret, si Patre luctante cum Filio, uter eorum amplius amet homines, nos homines, viveremus, quasi certantes quis nostrum

nostrum magis offendat Patrem, qui nobis proprium suum dedit Filium; & Filium, qui nobis dedit seipsum?

Strictissime ad hoc exemplum obligantur parentes & filii. Parentes, ut magis ament Deum, quam filios, quorum causâ multi damnantur: & filii, ut magis ament Deum quam parentes, quorum timore & respectu illum non amplectuntur vitæ statum, in quo salus ipsorum magis asscuraretur. Quot parentes, eo quod filios falsè & erroneè ament, eos mundo potius quam Deo mancipare volentes, eos à divino servitio impediunt. Et quot sunt liberi, qui, ne parentes offendant, deserto Deo mundo deserviunt? O felices, generosæ & quæ benè consulistis vobis animæ, quæ tam magnanima proidentique resolutione, hujus tam sublimis aulici status ordine deserto, omnes promissiones mundi &

Alludit ad Gynæceum aulicum, ex quo in eadem quadragesima nonnullæ religionem ingressæ sunt.

pes, ubi magis ille viget mundus, desipistis: & in ætate dolis ipsius & fraudibus magis obnoxia, non solum ipsi tergum obvertistis, sed sub pedibus collocastis. Si Christus hodie vocavit suos eos, qui erant in mundo: *Suos, qui erant in mundo*: Solùm quia mundus non erat in eis; vobis, quæ jam non estis in mundo, nec ille in vobis unquam esse potest, quod nomen non dederit ejus amor, & quem locum ejus cor? Et si filia, quibus tenerior & ad blandimenta proclivior est natura, tam alacri resistentiâ, constantique renunciatione ædes deserunt parentum, neque clausurâ terrentur & cilicio: in filiis, (vobis loquor) in filiis, quos natura ad majores animos obligat, illosque ubi non convenit, ostendunt; quæ se non inveniantur similis mundi fallaciarum & deceptionum renunciationes?

Quare tot decepti juvenes non resolvant mundo nuncium remittere, mundum despicere, mundum cognoscere, & illum tractare, sicuti meretur?

Veritatem agnoscamus; necesse est enim nos mundum deserere, antequam ille nos deserat. Et quænam accommodatior, efficacior ad hoc, immò nobilior occasio, quam illum deserere, quando Creator ipsius & noster illum deserit? Eritne conveniens, ut Christus ex hoc mundo descendat: *Ut transeat ex hoc mundo*; & iter peragat sine comite, sine sequace? Quodnam cor tam obliviosum erit Dei, & sui, quod auditâ voce illâ & tubâ cœlesti: *Sciens JESUS, quia venit hora ejus*, non consterneretur animo, & resolutè sibi dicat: hæc etiam erit hora mea? Christianorum nullus tam profligata erit conscientia, quin quandoque se convertere, & Deo consecrare cogitet: porro si hoc aliquâ futurum sit horâ, quænam hora, sicut ista? O quàm metendum, ne qui hanc infructuosè prætermittit horam, ipsi defutura sit alia! si quilibet horam sciret, quâ sibi ex hoc mundo transeundum esse, sicut scivit Christus suam: *Sciens, quia venit hora ejus*; minor cœcitas esset; verùm si arcanum illud latet omnes, & nemo scit diem, neque horam: *quia nescitis diem, neque horam*; quare talem perderemus horam, velut hanc præsentem, & talem diem, velut hodiernum? Talem diem velut hodiernum, repeto. Diem, in quo duo maximi dies, amoris & misericordiæ se conjunxerunt: diem, in quo JESUS, Deus & Redemptor noster è mundo discedens eum derelinquit, ut nos eum sequamur: & diem, in quo veniens in mundum reliquit cælum, ut nos saltem relinqueremus terram. O maledicta

Matth. 25. v. 13.

dicta terra, & maledicte munde! cheu
quod nullum sufficiat exemplum ut
te deseramus, nulla veritas ut te co-
gnoscamus, nullus amor Dei ut te
non amemus!

Domine JEsu, cùm hodie amotus
vincat omnia, vincat etiam, & triumphet
de cordibus istis tam duris, tam ingratis,
tam cœcis. Emolli, quæso, Domine, hanc
duritiam; istam converte ingratitudinem;
istam illumina cœcitatem. Immuta

& transformatandem voluntatum nostra-
rum rebellionem, ut te tantùm ament,
te tantùm velint, te tantùm desiderent,
ad te solùm suspirent; in te solo sperent,
in te solo vivant, pro te solo moriantur:
donec veniat ultima illa & felix hora
tecum ex hoc mundo transeundi ad
Patrem: *Ut transeat ex hoc mundo ad
Patrem.* Ubi te videant, ubi te fruan-
tur, ubi sine fine te diligant: *In finem
dilexit eos.* Amen.

S E R M O

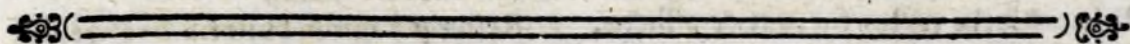
P R O

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

In Majore Ecclesia Civitatis Bethlehem in magno Parâ.

Anno 1656.

Occasione, quâ venerunt nova de vana & inani spe aurifodina-
rum maximis sumptibus quæsitæ.

*Qui sunt hi Sermones, quos confertis ad invicem ambulan-
tes, & estis tristes? Nos autem sperabamus, quia ipse esset
redempturus Israël.* LUC. 24.

§. I.

IN Die tam læta, velut illa Paschæ, in
qua per Gloriosam Christi, Redemp-
toris nostri, Resurrectionem, eâdem
cum gloria revocata fuit antiqua illa
contra Adamum & Evam fulminata

Pars 1^a.

mortis sententia; admiratione sanè
dignum est, nec in filiabus Evæ, nec
in filiis Adami lætitiæ effectus inveniri.
Exortus est Sol serenâ hac die rutilanti-
bus magis radiis, quàm unquam aliàs,
tot naturali suo splendori addens radios,
quot in die Passionis Eclipsi fuerant

Ff

ob-

obtenebrati : quid verò Sol idem exortus invenit in Oriente, aut occumbens in Occidente ? Exortus lacrymis Magdalenz irroratam & madidam invenit terram, ac si illa diei hujus fuisset aurora : *Mulier ! quid ploras ?* Occidens duorum in Emmaus pergentium Discipulorum invenit tristitiam : *Et estis tristes* ; ac si in illis involuta umbris se multiplicasset stella vespertina, seu Hesperus : *Quoniam advesperascit*. Tam tragici velut illi fuerunt duo primi celebris hujus comœdiæ actus sive scenæ.

Ad declarandum vobis, quàm naturales utriusque sensus & doloris sint causæ, non mihi necesse est exemplum quærere de longè, cùm fortuna his ipsis diebus in vestras invexerit ædes. Nonne afflictio magna est, quærere & non invenire ? Hoc Magdalenam, aliasque Marias summo opere affligebat : *Non invento corpore ejus*. Nunquid sufficiens tristitiæ motivum est sperare, & non obvenire speratum ? Hoc Discipulos contristabat : *Nos autem sperabamus*. Quamdiu spes & sollicitudines collocantur in terra, terræ deesse nequeunt afflictiones, & tristitiæ : Mariæ tristes fuerunt & afflictæ, eò quòd non invenerint, quod quærebant sub terra : *Veniunt ad monumentum*. Et Discipuli tristes ; quia illis non evenit, quod pro terræ suæ remedio sperabant :

Quia ipse esset redempturus Israël. Hujuscemodi, Auditores, hanc occasione considero causas, vel hujusmodi sunt etiam non consideratæ causæ, quæ nobis, ut videtur, minus læta reddiderunt hæc Festa Paschalia, quæ ego omnibus, & pro omnibus, tam gravida cælestium & non cælestium bonorum à DEO apprecor, sicut ipse Dominus no-

bis expedire novit. Investigatæ fuerunt sub terra auri- & argenti-fodinæ, quæ cum tanto exantlato labore non fuerint inventæ ; quemadmodum Mariæ afflictæ fuere videntes infructuosas suas sollicitudines, diligentias, immò & expensas : *Emerunt aromata* ; sic fateor valde vos contristari meritò posse, quod in infaulto hoc itinere, & tempus & labor & industria, simul cum impendiis pessum ierint. Porro sicut Discipuli incedebant tristes, eò quòd spes suas inanes & elusas viderent, quibus melioratam suam Patriam, Regnumque restauratum cernere gestiebant : *Quia ipse esset redempturus Israël* ; Sic vobis concedo, sentiendum esse, nec privatam seu propriam, nec Monarchiæ opulentiam fuisse consecutum ; & quicquid ab ipsis auri- argenteive fodinis, cum tanto boatu sperabatur. Nihilominus tam bonus consolator est Christus, tamque velox, ut eodem manè Mariarum desiccaret lachrymas ; eodemque vespere Discipulorum dispulerit tristitiam : sicut & ego hodie vestram allevare statui.

Resumptâ igitur Historiâ Evangelicâ, quæ accidit heri, Ecclesia pro hac die secunda, duos affectus, seu duas naturales animi reservavit Passiones, quas Christus Dominus noster in duobus Discipulis in Emmaus euntibus consolatus est & curavit, scilicet tristitiam exterius ostensam : & spem perditam. Tristitiam declaratam : *Et estis tristes* ; Spem perditam : *Nos autem sperabamus*. Porro cùm binis iisdem affectibus Civium nostrorum turbata & intranquilla reperiantur corda ; quemadmodum Christus Dominus noster vivum se exhibens Discipulis,

scipulis, eorum mox sepulcrâ tristitiâ, spem resuscitavit; sic ego ad unam consolandam, alterâmq; nutriendam, duas vobis veritates ad vivum demonstrabo. Harum prima est, multò melius vobis fuisse speratas aurifodinas non fuisse, quam fuisse detectas. Secunda, quod non detectarum incertarum aurifodinorum loco, DEUS vobis alias certas, multòq; ditiores detegat. Utraque illa veritas videtur temporalis, sicuti pro rebus etiam temporalibus duorum in Emmaus euntium Discipulorum tristitia & desperatio constitutæ erant: sed quamvis temporales essent, nihilominus divinus Magister non omisit eas consolari, ut eas converteret & in spirituales immutaret, prout conversæ sunt & immutatæ. Idem ego assistente mihi gratiâ cœlesti facere statui, ad quod precum vestrarum suffragium requiro. Ave Maria.

§. II.

Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?

HOc modo Christus Redemptor noster binos de Jerusalem in Emmaus tendentes Discipulos interrogavit. Quod si ego eandem quæstionem in nostra Bethlechem proponerem, vestram interrogando conversationem, quare estis tristes? Responderetis utique sicut responderunt illi: *Nos autem sperabamus; sperabamus aurifodinas, & cognoscimus, quod non sint: vel sperabamus detegendas & non sunt detectæ.* Et si ego magis instarem volens scire sermones & consequentias, quibus hâc super veritate vestram fundatis tristitiam, simi-

liter utique cum illis responderetis, quod in desiderato & supposito successu repocita fuerit spes non solum hanc civitatem, sed totum redimendi regnum: *Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël.* Agedum, attentè me auscultate, & (contra quod vobis imaginabimini, & fortassis adhuc imaginamini) videbitis, quomodo in hoc, quod infortunium & infelicitatem habetis, vestra consistat redemptio, & à quot laboribus, ærumnis, infortuniis, & captivitatibus vos redemerit & liberaverit DEUS, eò quod non evenerit, quod sperabatis.

Supponendum est primò, non infrequenter in nostram cedere perditionem, si successus pro voto fluans; & è contrario è re nostra esse, si minùs prosperè res cadant. In quadam maledictione Job, clarissimum & notabilissimum, quod in imaginationem cadere potest, veritatis hujus speculum habemus: *Pereat nox, in qua dictum est, conceptus est homo; expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis aurora;* id est: maledicta sit nox, in qua conceptus fui, inquit Job: expectet lucem, & nunquam fiat manè: præstoletur auroram, & nunquam veniat. Videbitur vobis (sicut etiam visum fuit illi, qui hoc dixit) quod hæc maxima fuit infelicitas, quæ nocti poterat evenire, maximaque pœna, quam quis ei poterat imprecari. Verùm re benè consideratâ, non nisi summa erat felicitas & fortuna. Maximus noctis inimicus est aurora, necdum appropian-
te diluculo, & illucescente die, nox subsistit & perseverat: illucescente manè nox fugata perit; ergò, quod videbatur maledictio, non erat maledictio, sed summum potiùs bonum, & maxima felicitas, quam quis illi poterat imprecari,

cari, seu ipsa desiderare; nam si nox pro diluculo expectaret, eveniendo hoc quod speraret, in hoc finis ipsius & interitus consisteret: non eveniendo verò, quod sperabat, ejus erat conservatio, incrementum & subsistentia.

Idem ego, Auditores, de aurifodinarum vestrarum spe, quam nunquam benè fundaram censui, affirmo, interrogatusque ita dixi. Visum est ibi aurum & argentum; sed ista duo metalla sapius sunt, veluti isti duo hædi Jacob, quibus cæcum decepit Parentem, ut benedictionem tolleretur Esau. Dixit Jacob edulium, quod Patri suo præsentabat, esse Gen. 27. v. 9. de venatione, & non erat de sylva, sed de grege. Sic est aurum & argentum, quod inde ferunt, dicunt erutum esse ex fodina, & effusum est ex crumena. Hinc auri & argentifodinæ non sunt fodinæ pro eo, qui facit expensas, sed tantum sunt fodinæ, velut benedictio Jacob, pro illis ipsis, qui eas finxere, & opulenti veniunt mercibus, stipendiis, pleni facultatibus & autoritatibus, quibus ditiores evadunt. Verum si non detectæ fuerint auri fodinæ, quia non sunt; seu quamvis sint, Deus eas detegi noluerit; ecce à quot, quantisque periculis & laboribus vos redemerit & liberaverit misericordia & providentia divina, eò quod pro voto non successerit detectio sperata?

§. III.

UT incipiamus à periculis, quæ ab extrâ, & è longinquo evenire possunt. Si Status hîc, etiam non habens aurifodinas, prætextus jam fuit armisque peregrinis infestatus & impetrus, quid fieret istis habitis thesauris? Christus Do-

minus noster agri cujusdam paradigma adducit, qui superficietenus tantummodo cultus horum frugumque ferax erat: quidam verò fortè fortuna, thesaurum in eodem agro absconditum, terræque suffosum sciens, *Thesauro abscondito in Matth. agro*, omni mox cura, sollicitudine, & 13 v. 44. secreto agrum illum sibi viâ emptionis acquirere sategit, quancumque constaret, & hoc modo agri effectus sit Dominus, non agri, sed thesauri amore. Ita ut omnis infelicitas agri in mutando dominio, & ad alium transeundo Dominum, constiterit in eo, quod thesaurum continuerit, & hoc ipsum alii constiterit. Proinde contenti simus eo, quod agri nostri pacificè nobis producant, quod agricultor ex superficie terræ colligit, neque in visceribus eorum absconditos desideremus & investigemus thesauros, qui alienam irrent orem; præsertim agris ipsis non tam validâ circumsepris maceriâ, quæ ab ingressu arcere possit.

Ezechielis cap. 38. narrat Scriptura sacra (sive historia sit præteriti, sive Prophetia futuri) quod nationes Gog & Magog scientes Hebræos habitare in suis ditioribus securos & opulentos, ipsos instandi inierint consilium, binis hisce inductæ motivis: Primum erat, quod auro & argento abundarent: Secundum, quod propugnaculis destitui facilè essent accessibiles. Motivum unum excitavit cupiditatem: alterum executionem expeditionem reddidit. Quod excitavit, aurum fuit & argentum: *Ecce ad diripiendam Ezech. pradam congregasti multitudinem tuam, 38. v. 13.* ut tollas argentum & aurum: Et quod expeditionem executionem fecit, fuit, quod terræ essent nudatæ muris, & munitionibus: *Ascendam ad terram absque* Ibidem v. 11.

muro, vestes, & porta non sunt in eis. Porro terræ auro & argento locupletes, murorumque validorum defensionum ambitu destitutæ, naturaliter inimicorum concupiscentiæ & invasioni sunt expositæ: aurum quippe & argentum, quo affluunt, orexin excitat; murorumque & propugnaculorum defensionem necessarium defectus invasionem expeditiorem reddit.

V. 8. Verum est, quod Hebræi cum vicinis nationibus pacem habentes habitarent securi, & ab armis earum nihil timerent: *Ad terram, quæ reversa est à gladio: ad quæ scentes habitantesque secure.* Verum securitas hæc dolis & fraudibus patet. Ubi spes commodi affulget, ibi confederationis fiducia expirat. Notabile Jeremiæ dictum auscultate: *Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & as?* Id est, puratissime, ferrum aquilonare, confederari cum alio ferro, & æs illud cum alio ære? Decipitis vos, inquit Propheta illis, quibuscum loquebatur: idemque ego quamvis non sim Propheta tanquam certum vobis affirmo. Deus præservavit vos ab argento, quia liberos vos voluit à ferro. Æs cum argento alia metalla conglutinat: & concupiscentia seu cupiditas, argento omnium fœderum conglutinationes & vincula dissolvit.

Confederati erant Israëlitiæ cum Babyloniiis, tamque arcæ inter utrumque Regem intercedebat amicitia & correspondentia, ut Boladan, Rex Babyloniarum superbus & potentissimus, cognito, quod Ezechias Rex Israël ab infirmitate illa gravissima, quæ ad mortem usque debuerat, convalesceret, Legatos ad congratulandum ipsi de recuperata valetudine miserit cum muneribus. Porro Ezechias grati animi ostendendi ergo, & in bene-

volentia & confidentia argumentum, Legatos eosdem ad intima Palatii deducens, omnes illis reconditos thesauros inspiciendos exposuit. Utrique optime fuere contenti; sed vix viginti quatuor elapsis horis, Deus annunciatum misit Ezechia pertristes ostensionis, se u ostentationis consequentias: *Ecce dies venient, Itai. 39. & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, v. 6. & 7. & quæ thesaurizaverunt Patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Dominus: & de filius, qui exibunt de te, quos genueris, tolent, & erunt Eunuchi in palatio Regis Babylonis; q. d. Et tu, Ezechia, fuisti tam inconsideratus, ut Legatis Babylonicis tuos ostenderes thesauros? Scias igitur, inquit Deus, quod Babylonii te invasuri non solum thesauros istos in suam redigent potestatem, ita ut nihil eorum tibi remaneat: verum & filios tuos in captivitatem & servitutem abducent. Ecce inquit quid amicitiarum & pacis fœdera destinant thesauris detectis. Gratias Deo agite, quod sic spes vestra sit elusa, neque ingrati sitis ipsi dolendo: cum hoc medio à tantis vos periculis liberarit.*

Nisi Hispania auri & argenti fodinis gauderet (de quibus Strabo, quod totius Strabo. mundi essent opulentissima) nunquam Romani è tam longinquo, tam sumptuosum & pertinax bellum ipsis intulissent. Quod scriptura sacra primo Machabæorum libro docet, referens Romanorum conquestiones, eorundemque victoriarum famam: *Et quanta fecerunt in Regione Hispania, & quod in potestatem rede-* Machab. 8. *gerunt metalla argenti, & auri, quæ illic sunt.* Non dicit, quod invaserint homines, sed aurifodinas; nam aurifodinae fuerunt motivum belli & conquestionis. Quia

Gens Hispana erat opulenta, tam remota, & tam fortis, Potentia Romana pertinaciter hanc prætendendo conquestionem, ducentos triginta quinque annos huic subjugandæ impendit. Ecce, utrum hîc tot erunt necessarii, usque dum tandem terra, auri- & argenti fodinæ, nec non incolæ & habitatores jugo Dominiôque extraneo fuerint subiecti, & ab eorum legionibus præsidium acceperint, eorum concupiscentiæ seu cupiditati tributarii, & ab eorundem tyrannide oppressi: proinde ipsum aurum & argentum (quod attestante Spiritu Sancto sæpius redemptio est hominum) ipsis fuit causa servitutis; & echo, quod eos è tam longinquo accivit, & illis in domum captivitatem invexit.

§. IV.

Verùm posito, auri-fodinas tam desideratas ex famæ consequentia non periclitaturas fuisse ab extraneis: laborum miseriarumque domesticarum consideratio sufficiebat vos excitare & inducere, ut si rationis compotes essetis, ex ejus potius dictamine inventas jam sepeliri potius, quàm erui & detegi, etiamsi valde cerras, satageretis. Ex majoribus plagis, quas Deus Statui huic seu civitati inferre poterat, erat auri-fodinarum detectio. Nec ego sum, qui hoc dico, sed prudentia & veritas, quæ decipere nequibant.

Psalmo sexto decimo David à Deo petit fieri Justitiam, & condignam inimicis suis irrogari pœnam, ob inhumanam innocentiae suæ persecutionem. Et postquam petitionem suam exaudiram dixit, punitionem prophetizat, quòd justus Judex inimicos suos traditurus esset, & quasi Psal. 16. jam factum paucis narrat verbis: *De abs-*
v. 14. *conditis tuis adimpletus est venter eorum;*

q. d. Exsatiasti Domine famem eorum, tuis illos implendo absconditis. Hic nunc Interpretes intrant ad examinandum, quænam sint abscondita DEI: sensusque proprius magis & literalis, juxta Symmachum & alios, est, abscondita DEI esse auri- & argenti fodinas. Aurum & argentum DEUS nobis in profundo terræ, ubi ea creavit, abscondit. Porro quodocunque eidem Domino eas fodinas detegi placuerit; tunc abscondita illa DEI manifesta apparent: *Da absconditis tuis.* Sed si David petiit à Deo, ut faciendo Justitiam puniret inimicos; & ipse DEUS hoc se facturum pollicitus est; quomodo dicit, quòd aurum & argentum ipsis sit detecturus, quod in auri & argenti fodinis latet, & inde eos satiaturus: *De absconditis tuis adimpletus est venter eorum?* Adhuc insto, & plus urgeo. In hoc Psalmo, qui totus est Propheticus, quem admodum in Persona Davidis figuratus est Christus, sic in Davidis persecutionibus significatæ sunt crudelitas & ingratitude, quibus in vita fuit exagitatus; & impietates & peccata, quibus hodie dum adhuc inhonoratur & offenditur. Ergo in offensarum & peccatorum horum præmium DEUS suos, quos sub terra absconditos habet, detegit thesauros; nec non auro & argento adimplet & exsatiat, auri & argenti fodinarum avidos? Omnino. Istas quippe auri & argenti, tam avidè desideratas, tantique æstimatas fodinas, non pro meritis, sed ordinariè in peccatorum pœnam DEUS largitur. Omnium PP. Græcorum super Textum illum commentationem auscultare, qui in duas, sed concordēs, in eo, quod dixi, abeunt sententias: *Illud autem de absconditis, alii quidem intellexerunt de suppliciis;*
alii

Symmachus & alii.

Patres Græci apud Cord.

alii verò de fusilibus metallis. Ea, quæ Propheta vocat abscondita Dei, Sanctorum Patrum aliqui supplicia significare intellexerunt, alii auri- & argenti fodinas: & utraque pars non discrepat, sed admirabiliter in utriusque sensûs differentiâ concordat. Quare? Quia auri-fodina, detegente eas Deo, sunt supplicia: & ex majoribus suppliciis, quæ DEUS peccatis irrogat, est auri-fodinarum detectio: *De metallis fusilibus, de suppliciis.*

Et mysteriosam notate proprietatem, quâ genus illud suppliciorum, abscondita Dei appellatur: *De absconditis tuis.* Quia Deus quandoque absconditis, quandoque manifestis punit suppliciis. Supplicia manifesta sunt illa, quæ omnes timent, & quâ talia agnoscunt; qualia sunt fames, pestes, bella, aliæque calamitates temporales. Supplicia abscondita & occulta sunt, quæ nec æstimantur, nec quâ talia timentur; sed potiùs tanquam prosperitates & fortunæ habentur & desiderantur: & ex horum genere sunt auri & argenti fodinæ, earundemque detectiones. Abscondita sunt supplicia, sub apparentiis contrariis; quia appetuntur, æstimantur, & magni fiunt deceptorie, cum certum sit, sub pretio & splendore auri & argenti immentos latere labores & ærumnas, quibus Justitia divina propter peccata easdem disponit punire terras, ubi mineralium horum venæ deteguntur. Deus æquè punire potest virgis ferreis, ac argenteis, & aureis: imò flagella hæc multò sunt ponderosiora, sicut aurum & argentum ferro præponderant. Iste montuosæ terræ apex, hodie Promontorium S. Vincentii dictus, olim Promontorium sacrum vocabatur, eò, quòd ibidem Protoplasti Nationis nostræ Tubal sepulchrum esse crederetur,

& simul Herculis unius ex famosioribus & clarioribus Lusitanæ Regibus. In hoc Promontorio erant mineralia, ejusdem venerationis causâ effodi prohibita. Potrò temporis illius historiæ narrant, unico tantum casu loci incolis, mineralium istorum auro & argento se ditare fuisse permissum. Et quo casu? Res admirabilis & notatu dignissima! Casus erat, quando è cælo decidens fulgerrum, penetrans terram, abscondita in eâ metalla retegeret: ità ut in illa terra, etiam nostrâ, idem esset & in unum recideret, retegere aurifodinas, & è cælo cadere fulgetra: ac si cælum nobis prædicaret, quòd mineralium detectio in terrâ non sit prosperum, quid & fortunatum, prout imaginamur, sed iræ divinæ executio, & cælestis punizio.

§. V.

NE verò hæc vobis exaggerata videantur lenimina, & ad tristitiam dissipandam & superficiale consolationem adinventæ, aurum & argentum istud in minutas dividendo partes consideremus, lucra & commoda, quæ ab aurifodinarum detectione Patriæ vestræ fuissent obventura, si fuissent inventæ. Ego nunquam fui Potius, neque auri fodinas vidi; verum in libris, qui describunt, quicquid in eis faciendum occurrat, stuporem & horrorem incurrit, legere fabricas & machinas, artificia, violentiam, labores & pericula, quibus montes effodiantur, viæ explorantur, teneantur, & perditæ denuò investigentur: impenetrabilis chalybis obstacula; subterraneas aquas aut è rupibus erumpentes, quæ vel antiliis exhaustiendæ, aut aliâ viâ aperto in aliâ montium parte exitu

educendæ: Malleorum, cuneorum, rotarum, aliorumque ferreorum instrumentorum sonitus, quorum aliqua centum quinquaginta librarum pondus continent, quibus percutiuntur, scinduntur & eruntur saxa, vel maximo periculo præcipitantur ex alto. Et omnia ista in profundissimis istis concavitaribus seu infernis, quò nunquam radius Solis penetravit, miserè illuminatis infelicibus illis Cyclopibus luce tantùm evanidâ, & ab ignibus quibusdam artificialibus excitatâ, quorum exhalatio, fumus ardensque vapor respiratione interclusâ eos sæpe suffocat.

Concupiscentia seu cupiditas multò plura hîc subire facit, quàm Isaias prædixit, & Pœnitentia quandoque suadebit:

Isai. 2. *Introibunt in speluncas petrarum, & in*
v. 19. voragine terra: projiciet homo idola ar-
& 20. genti sui, & simulacra auri sui, quæ fe-
cerat sibi, ut adoraret talpas, & vesp-
ertiliones. Ecce quomodo easdem nunc Figuras consociat & in obscurum hoc horrendumque patientiæ theatrum sinè virtute concupiscentia introducit. Ibi Pœnitentes dolentes speluncas & concava subeunt terræ: Hîc cupidi & decepti etiam non per eos, quos terra sponte aperuit sed per eos, quos ipsi totis effoderunt viribus, longè protensiores & profundiores ingrediuntur hiatus: ibi despicunt auri & argenti idola cognitis eorum vanitate & mendacio; hîc ad eò adoratur & æstimatur vanitas ipsa, ut per novas abditasque tot stadiorum semitas inve-
 stigetur & eruatur aurum & argentum, ut fundantur & elaborentur idola: ibi Idolorum Figura sunt talpæ & vespertiliones: *Talpæ & vespertiliones;* & hîc homines talparum instar deformati

vivunt sub terrâ, sinè oculis ad videndam lucem, & vespertilionum instar fugientes Solem & diem, ut profundius se potius sepeliant in terrâ illâ perpetuâque nocte, quàm in eâ vivant. Alia adhuc restat proprietas; quidam enim sicut talpæ cum manibus pedibusque in terra vagantur, fodicantes, volventes, evolventes, eamque continuò excutientes; & alii velut vespertiliones in aëre suspensi, explorant lapides, eorum venas secant, corpore & vitâ ex uno fune pendentibus. Nunquid unquam Eremicolarum Anachoretarumve quispiam tam duram egit Pœnitentiam? Verùm nondum audistis, quid inde maxime timendum.

Suffulcis montibus istis magnis, tota & immensa eorundem moles columnis innititur talis materiæ, quæ cum tempore interit, deficit, & corrui, quod non infrequenter accidit: & quo effectu? Mons totus seu potior ejus pars derepente colabitur, & omnis eruentium seu effodientium multitudo unico momento conselitur, sinè aliâ tantæ tamque miserabilis stragis notitiâ, quam ruinæ fragor, nec non terræ totius tremor & motus longè habitantibus impertivit. Ista scribuntur, nec tamen adhuc rei ipsius veritatem adæquant. Ad probandum sufficiat, quòd Neronum Diocletianorumque crudelitas & sævitia mortes martyriæque Christianorum ad auri & argenti fodinas eos condemnando commutabant: Et Ecclesia, quæ tam accuratè & sollicitè Sanctorum merita examinat, inter Sanctos referebat & venerabatur pro Martyribus, in illis vitâ defunctos.

Agite, nunc vos interrogo: Hæc auri & argenti fodinarum Martyria, si vestræ detegerentur, quis subire & pati vellet?

De

De condemnatis non loquor; nam qui hodie ad terram condemnantur Maragnanam, potius omnes ad aurifodinas condemnari deberent, Laboratores fossoreſque non forent nobiliores opulentioresque; sed quales futuri eſſent, niſi ſervi & mancipia? Quis omnia intus laboraturis neceſſaria inſtrumenta ſubminiſtraret? Victum vitæque neceſſaria operantibus præberet? Quis ſterilia iſta ligna hinc inde ex rupibus collecta exſcinderet, & eò veheret pro fornacibus & fuſionibus? Et lumina iſta perpetua & ſubterranea quibus oleis alenda & conſervanda forent, niſi ex fructibus agreſtibus, quæ hîc ſtillant, & non illo pingui olivarum oleo, quod è Luſitania veniret? Super omnia, ſi tot Indorum millia paucis adeò annis, tamque levi, qualis operum & artium veſtrarum eſt, labore ſunt conſumpti; ubinam, quaſo, inquirendi alii, qui ſupplerent, & ſuſtinerent ea, quæ dixi? Omnia iſta non facerent, neque paterentur, qui civitatem Ulyſſiponenſem perambulant; quia fodinæ iſtæ ſunt, ſicut illæ pulveris, quæ ſemper ruinam, cladem, ſtragemque inferunt viciniſſimis. Hæc terræ veſtræ deſiderâſtis & quia (ut ſperabatis) non evenit, contriſtamini.

Adhuc ſupereſt, quod in majorem veſtram perniciem & excitium vergeret. Quot Miniſtri Regii, quot Juſtitie ærarii belliſque Adminiſtri pro extractione, aſſecuratione & traditione ejuſdem auri & argenti huc neceſſario mittendi vobis videntur? Porro ſi vel unum horum toties ad deſtruendum Statum veſtrum ſufficientem experti eſtis; quid facerent tot & tanti? Num Miniſtri Regii nomen ignoratis (quamvis contra Regum ipſorum intentionem) quantum ſe hic emi-

Part 17.

nus extendit, quàmque violentum ſic & intolerabile? Quot Adminiſtratores, quot Proviſores, quot reddituum Receprores, quot Calculatores, quot maris terræque Cuſtodes, quotve aliarum functionum creari oportuiſſet Curatores, vel cum iſtis fodinis fundi, ad vos conſundendos & ſepeliendos in eis? Nunquid omnia, quæ habetis & poſſidetis, deſervire debuiffent Regi, vel eis qui ſpecioſo hoc prætextu ſe plus quàm Reges efficiunt? Eodem die bonorum veſtrorum omnium non domini, ſed diſpenſatores tantum efficereſmini. Neque ſervus veſter aut mancipium, neque navis veſtra, neque currus veſter, neque bos veſter, niſi ad ſuſtentandum pro ſervitio tali, veſtra manſura eſſent. Domus veſtra in hoſpiti-um Præſectis fodinarum deſervitura eſſet: aratra veſtra ruri vacatura eſſent, quia agrorum cultoribus fodinis inſudandum eſſet: nec vos ipſi juris veſtri eſſetis, nam vos ad labores iſtos ſive habiles ſive ineptos compellerent: & veſtra ingenia, quod molerent, & ruminarent, ſolum eſſet, quia vos & filii veſtri commolitioni & comminationi eſſetis expoſiti.

§. VI.

VIdemini mihi, Auditores, dictis meis aſſenſum præbere (nam ideo ad tam particularia & domeſtica deſcendi) ſimiliterque credo ſpem veſtram nunc mutâſſe iudicium, conſpectâ tali mineralium deſectio- ne, & aliorum tam diverſorum ab eo, quod ſperata deſectio deſiderabat & ſupponebat, quæ utique majora & duriora futura erant ipſâ experienciâ, quàm meus ea Diſcurſus oculis proponere poſſit. Concluſionis igitur loco ſerviar, quodd DEUS multò majorem vobis præſtiterit gratiam, longeque favorabilior

G g

fuerit

fuerit vobis fortuna, abscondendo vobis fodinas, quàm si aurum & argentum, quod suppositum ex eis sperabatur, fuisset inventum. Gentilis cujusdam, in Ratione tantùm naturali, & experienciâ fundati, sine omni Fidei principio auscultate Sententiam, quæ nos meritò à terra magis elevare & attollere deberet: *Aurum irreperitum, & sic melius situm cùm terra celat.* Aurum (inquit Horatius) est melius non inveniri, neque detegi, quàm inveniri: *Aurum irreperitum*: Et quare? Quia quamdiu illud terra abscondit & operit: *Cùm terra celat*, in loco situque est meliore, utpotè in loco quem Natura illi dedit: *Et melius situm*. Excellens ratio, Res naturales, quamdiu in suo remanent loco, ubi eas constituit Natura, nullum inferunt damnum; inde verò moræ perquam sunt nocivæ. Aqua in suo centro non gravat; ignis in sua sphaera non urit; terra in aërem surgens facit fulmina; aër terra conclusus terræ motus excitat, domos & civitates evertit: pari ratione aurum argentumque, quamdiu in fodinis & in centro terræ sunt abscondita, ubi ea natura reposuit, innocua remanentia nemini malum inferunt; inde verò effossa & extracta perquam perniciofa, ingentem stragem edunt. Præteritum respicite, nisi decipi velitis præsentem.

Aureum illud pristini temporis tam celebre seculum quis illud fecit? Aurum illud fecisse videtur non quod erat, sed quod non erat: quia necdum fuerat detectum. Quamdiu aurum non fuit, aureum fuit Seculum: postquam aurum apparuit in mundo, ferreum esse cœpit ævum.

Horat.

*Jamque nocens ferrum, ferroque**nocentius aurum**Prodiêrat.*

Vitæ conservationique hominum necessaria & utilia, prout notavit Seneca, Democritus, imò ipse Epicurus, natura valde nobis vicina detecta & patentia collocavit; veluti plantas, fructus, & animalia: è contrario non tantùm inutilia, verùm etiam perniciofa longiùs à nobis removit, & abscondit, ne illa videremus: & hæc sunt aurum & argentum. In omnibus Natura matrem fuit imitata. Mater pomum dat filiolo, & abscondit illi cultum; quare? Quia vult ut comedat; sed non ut se lædat: proinde, puero flente pro eo quo se lædet, justum non est, ut viri ratione judicioque prædiri sensu sint parvuli.

Doctrinam hanc velut tam necessariam (ne Philosophorum tantùm esse putetur) omnium primam nos in principio mundi Sacra docuit Scriptura: *In principio creavit DEUS calum & terram: Terra autem erat inanis & vacua.* Et quid innuere vult, terram inanem fuisse & vacuam: *Inanis & vacua*? Significat, quòd vacua fuerit *ab extra*, & vacua *ab intra*. Vacua *ab intra*; *Inanis*, nondum enim Deus in visceribus terræ creaverat mineralia: & vacua *ab extra*, & *vacua*, quia Deus similiter in ejusdem superficie terræ nondum creaverat plantas, arbores, & animalia. Deus igitur omnia ista primis sex creavit diebus. Porro Scriptura exactam & particularem plantarum, arborum, & animalium relationem texens, fodinarum metallorumque nullam prorsus facit mentionem. Si igitur Scriptura terram in primâ suâ cretione vacuam & inanem *ab intra* & *ab extra* refert; tamque distinctè & magnificè narrat, quomodo DEUS illam impleverit & instruxerit *ab extra*, quare omnino subtricer, nec dicit, quomodo illam impleverit

&

& dicaverit *ab intra*? Amplius. Postquam DEUS omnibus creatis, ultimò creavit hominem, ostendit illi herbas, plantas & arbores, earumque fructus, dicens: ecce omnem varietatem istam, quam creavi, tibi in victum & oblectamentum concedo: cunctaque terræ viventia coram Adamo adducens similiter dixit: ecce, super omnia ista Dominum te constituo, quæ tibi in adjutorium & servitium creavi. Putabam nunc additurum Deum: nec tantum sustentationi, servitio, conservationique tuæ concessi & providi, quæ in superficie terræ vides; sed & in visceribus & centro ipsius pretiosissimorum metallorum fodinas, ad cumulandas opes, augendam magnificentiam, commodaque tuæ tuorumque Posterorum multiplicanda creavi: sed nihil horum dixit Deus, silentio præteriens similia, ne minimâ quidem eorum mentione factâ. Si igitur Deus in hac donatione universalis, velut in Registro, Adamo reliqua tradidit omnia, quæ in usum ipsius creaverat, auri- & argenti-fodinas, quæ (sicut videntur hodie) pars earum videbantur ditissima & optima, quare prætermittit? Quia reliqua omnia, quæ in superficie videntur terræ, eorumque dominium & usus, homini pro sui conservatione, sustentatione & oblectamento utilia erant & necessaria: auri- verò & argenti-fodinæ non solum non utiles & necessariae, sed superfluae, perniciosæ, multorumque gravissimorum damnorum occasionem præbere poterant: hinc quemadmodum eas sub terra abdiderat; sic etiam earundem notitiam illi abscondit, silentio eas præteriens, nec ulla talis rei facta mentione.

Verum enim verò interrogari mihi videor à curiosis, & argui à criticis: si fodi-

næ adeò erant damnosæ & perniciosæ homini, ideòque DEUS eas abscondit & operuit, quare & ad quid eas creavit? Ut ad istam vobis quæstionem respondeam, prius propono aliam. Arborem Scientiæ omnium torius mundi malorum occasionem, quare DEUS creavit in Paradiso? Vel illa bona erat, vel mala, prout argumentatur S. Augustinus. Si erat mala, quare Deuseam plantavit? Et si erat bona, quare eam prohibuit? Minatur homini mortem, si comederit de fructu, ipsumque fructum talibus inficit coloribus, ut invitet & irriter oculos: *Pulchrum visu, aspe-* Gen. 3.
ctusque delectabile? Ita factum est. Ille v. 6.
quippe fructus tam pulcher non fuit creatus, ut Adam ex eo comederet, & gustaret; sed ut Deus Adamum tentaret, & eo probaret. Hæc eadem est ratio, quare Deus aurum argentumque condiderit, tantumque illi coloris fulgorem tribuerit. Chilo-
lo, septem Græciæ Sapientum unus, inquiebat, quòd sicut lapis Lydius probat aurum & argentum; sic idem aurum & argentum est lapis Lydius hominum. Vultin scire, quales sint homines? Auro & argento eos probate. De auro dixit Ecclesiasticus: *Qui post aurum non abiit:* Pro- Eccl. 31.
batus est in illo. Et de argento dixit Da- v. 8.
vid: *Ut excludant eos, qui probati sunt ar-* & 10.
gento. Et notate hanc tentationem approba- Psal.
tum fuisse non nisi unum tantum: *qui probatus est in illo;* & reprobatos & exclusos fuisse multos: *Ut excludant eos, qui probati sunt argento.* Porro cum quotidie petamus à Deo à tentationibus liberari, & in eas non induci: *Ne nos inducas in tentationem;* Gratiarum agamus Deo, quia nos ab eâ liberavit, in quam nos ipsos immisissimus. 67. v. 5.

Porro, ne qua vobis afflictio remaneat ex eo, quòd non habeatis, unde mone-

tam in terra vestra cudatis, sciant, qui hoc tantoperè desiderant, & promoverè satagunt, hanc maximam esse perfidiam, quam Patriæ suæ interrogare possent. Estne possibile, quod DEUS terram vobis dederit tam uberem atque fertilem, ut sola fructuum & aromatum commutatione, à tot jam annis tam abundanter & nobiliter vitam transigatis, nulla ibidem usitatâ pecuniâ; & nihilominus desideretis & suspiretis pro pecunia, sine qua, & propter quod ipsum fortuna vos tam singulares fecit in mundo? Plinius, omnium horum expertissimûs, inter plures alias sententias, quibus pecuniarum usum condemnando, illam naturalium fructuum commutationem extollit, hæc notabilia

Plin. in
proœ-
mio lib.
33. c. 1.

Quàm innocens, quàm beata, imò verò & delicata esset vita, si nihil aliud quàm supra terras concupisceret! utinamque posset è vita totum abdicari aurum, ad perniciem vitæ repertum: quantum feliciorè auro, cum res ipsa permutabantur inter se! Hucusque magni illius iudicii opinio, quod omnium sæculorum scientiam & comprehensionem in se sociavit. Et postquam DEUS hanc vobis præstitit gratiam, ut inæstimabili illâ opulentia & felicitate naturali fruamini, tam universali perniciosoque hosti, qualis est pecunia, portas aperire velitis, qui mox, ubi ingressus fuerit in terram, pauperes vos efficiet? Casum admirabilem inter Christum & Discipulos ipsius audite.

Christus Discipulos suos in mundum mittens, expressè prohibuit, ne aurum & argentum, neque peram secum & pecuniam deferrent: *Nolite possidere aurum, Matth. 10. v. 9. neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Revertentes ab itinere Discipulos Magister divinus interrogavit: *Quando*

missi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis? Omnes responderunt, *libi defuisse nihil: At illi dixerunt: nihil.* Ergò jam vobis dico, inquit iterum Christus, ut si quis habuerit sacculum & pecuniam, illam ferat secum: & si habuerit peram, similiter: *Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram.* Non sine ratione casum hunc admirabilem dixi. Enim verò si Christus Discipulos sine sacculo & pecunia miserat, ipsique nihil sibi defuisse sunt experti & confessi, quomodo post experientiam & confessionem hanc, contrarium, pecuniamque secum deferre mandat? Si vitæ necessaria ipsis defuissent, rectè sequebatur, ut Christus illis hoc concederet. Verùm postquam missis primâ vice pecuniam prohibuerat, & nihil ipsis defuerat, quare nunc sacculum secum ferre præcepit? Prævia admiratione grandi respondet S. Chrysostomus. Christus Dominus noster Discipulos suos in patientia voluit exercere, & ut inopiam necessariorumque defectum æquanimiter tolerarent: & sicut profectis sine pecunia nihil istorum illis defuit; sic pecuniam secum ferre iussit ut omnia defuissent: *Ac si eis dixerit: hæcenus cuncta vobis uberrimè affluebant, nunc autem volo vos & inopiam experiri.* Idem volunt, non intelligentes quid velint, pecuniæ usum vestram subire & pervagari terram desiderantes. Si sine pecunia, & ex sola naturalium terræ vestræ fructuum commutatione, omnibus vitæ necessariis abundatis, & multis vestrum ea superfluant; ad quid vultis pecuniam, nisi ut omnia constent pecuniâ; & omnibus pecuniâ constantibus, vos pauperes sitis? Acceperat & fruamini illis, quæ DEUS tam abundantur vobis tribuit

super

Luc. 22.
v. 35.

Ibidem
v. 36.

Chrys.
apud
Caten.

super terram, & sub terra nolite fodinas, neque quod ex eis cuditur.

§. VII.

ANtequam punctum hoc absolvamus (cum promissione, quod secundum multò succinctius sit futurum) nolo me minùs zelosum pro opulencia regni culperis. Et quemadmodum vobis demonstravi, quod fodinæ, casu quo fuissent detectæ, in magnum vobis damnum & huic particulariter Statui cessissent: sic nunc addo, quod similiter eidem Regno universaliter, majoris perniciæ & ruinæ, quam prosperitatis & incrementi causa & occasio extitissent. Agedum, ab exemplis vicinioribus exordiamur. Quæ utilitas Hispaniæ emerfit ex suo famoso Potosi, aliisque ejusdem hujus Americæ fodinis? Ipsa Hispania fatetur & deplorat, quod ad nihil servierit aliud, quàm ad ipsam depopulandam & depauperandam. Illi argentum fodiunt & abnavigant, & extranei illud acquirunt: aliis pretiosorum metallorum provenit substantia, & illis tantum scoria. Isaïas de Israëlitis Regno loquens, ait: *Argentum tuum versum est in scoriæ.* Idem sine metaphora de Hispaniæ argento pronunciare liceret: Et proprietate magis adhuc domesticâ, illis applicari posset, illud sui proprii Patroni S. Jacobi effatum: *Argentum vestrum aruginavit;* argentum enim conversum est in cuprum, & tot millionum fama & opulencia, in spargimenta.

Potè ne quis deceptus mihi dicat aut opinetur, exempli hujus evidentiam nobis servire pro doctrina & correctione; ad regnum aliud, seu regimen sapientius transeamus, quale fuit sine præjudicio & injuria præsentium & futurorum,

illud Salomonis. Salomon universali suâ sapientia ditissimas detexit fodinas, nec alias, quàm, gravium Authorum opinione, has ipsas novi hujus mundi. Illa in Puri, quas Hispani etiam non investigando retexerunt; & has Brasiliæ, quas nos inquirentes non detegimus. Hæc sententia fundatur in cap. 3. libri secundi Paralipomenon, ubi de auro, quod ad Salomonem inde veniebat, ait textus Hebraicus: *Aurum erat Parvaim.* 2. Paralip. 3. v. 3. & 7. Verbum istud Parvaim nomen est plurale, cujus singulare est Peru: & sic idem dicit textus, istud aurum ferri de ambobus Pervais, vel de utroque Peru. Hoc ita declarat Genebrardus linguæ Hebraicæ expertissimus: *Aurum Parvaim in Hebraeo appellatur, quasi allatum ex utroque Peru.* Et infert evidenter, ex novi hujus mundi fodinis erutum fuisse: *Quis non cernit novum hunc orbem nominari?* Et ut videatur, unum horum Peru fuisse illud, quod hodie adhuc illud nomen retinet: & alterum esse nostrum, quod vocamus Brasiliam (ubi tantum Salomonis naves appellere poterant) inquit textus, ex rebus peregrinis, & in Asia nunquam visis naves advexisse certa ligna, vocata *ligna Thyina*, quæ Hebraei à Tizino citata fuisse asserunt *lignum Brasilium*; Chaldaeus transfert, *Coralium*: unde videtur illi dedisse hoc nomen propter similitudinem coloris rubri. Opera verò à textu relata, quæ ex hoc fiebant ligno, non poterant esse ex eo, quod vulgariter lignum vocatur Brasilium, sed de alio ligno pretioso ex eis, quæ ibidem in copia crescunt.

Hoc supposito (& similiter non supposito) sive hujus essent terræ illæ Salomonis fodinæ, sive alterius cujuscunque

G g ;

quid

Isa. 1.
v. 22.

Jacob.
5. v. 3.

NB Au-
thor per
novum
mun-
dum in-
telligit
Ameri-
cam.

2. Para-
lip. 3. v.
3. & 7.

Geneb.
1. 1.
Chronolog.

Tirim.
in cap.
30. Reg.
3.

quid annuè attulerint, & cui rei illud fuerit impensum inquiramus, quod in rem meam facit. Quod classis hæc in auro tantum afferebat, conficiebat sexcenta, sexaginta sex talenta, quæ constant octo milliones, minus octo millibus cruciatorum. Sic illud specificè numerat & narrat S. Scriptura: *Pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri.* Neque solum aurum, sed copiosissimum etiam argentum classis afferebat, cujus in Aula Hierosolymitana tanta erat abundantia, ut platearum lapides adæquasse Scriptura affirmet: *Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum.* Hanc immensitatem fodinæ istæ annis singulis afferebant. Verum antequam videamus quibus omne istud aurum & argentum fuerit impensum, unam mihi movere liceat considerationem; non admiratione tantum, sed etiam horrore dignam.

Mortuo Salomone in Regno successit Roboam filius ejus: & primò omnium collectus in unum Populus illi proponebat, ut commiseratione motus tributa alleviaret, quibus à Parente suo oppressi fuerant; quia erant importabilia. Et instantia hæc eos finaliter sortita est exitus, ut nolente Roboamo in tam iusta petita condescendere, è duodecim Tribubus, quibus regnum totum constabat, decem negata deinceps obedientia rebelles, alium sibi fecerint Regem, & aliud regnum, nunquam amplius subditum & restitutum hæredibus Salomonis. Hic consideratio mea subintrat. Enim verò, si pondus auri, quantitasque argenti tam excessiva erant, quæ contributebant fodinæ (præter ordinarios regios pro-

ventus, quorum etiam meminit Scriptura) omni ista divitiarum immensitate, omnibus istis auri argenti que continuo currentibus rivis *per singulos annos*: quare non alleviabatur subditorum oppressio, quare non remittebantur & imminuebantur tributa; imò crescebant, aggravabantur, tam exorbitanter, ut ipsos in desperationem, regnumque in extremam adegerint ruinam? Hic fodinarum fructum, & è tam longinquo deductorum auri & argenti rivorum effectum videre licet. Torrentibus suis inundant terram, opprimunt populum, dejiciunt domos, & regna evertunt.

Naturales tam lamentabilium effectuum causæ ordinariæ non sunt aliæ, quàm quæ in Salomonis præcesserunt regimine. Et quales fuerunt istæ? Luxus, vanitas, ostentatio, deliciæ, palatia, domus ad omnem amœnitatem constructæ, fabricæ, exquisitæ machinæ, & alia tam exotica, quàm superflua, quæ ad Aulam Hierosolymitanam oculos mundi invitabant: & visa faciebant obstupescere præ admiratione; sicut Regiæ Sabæ contigit. Vasa omnia erant aurea (argentum nihili æstimabatur) mensæ, omnisque alia suppellex & ornamenta erant aurea: & quod fidem excederet, nisi sacra Scriptura id assereret, ad lanceas usque & scuta magno numero erant aurea: hisce vanitatis monstros (quæ potentiam semper excedit) immensi insumebantur thesauri; & ubi non sufficiebant milliones navium, supplere debebant tributa subditorum. Quando classem expedire oportebat, alii convenienter suæ arti concurrebant ad præparationes necessarias; alii ex bonis suis contributebant pro habi-

tacu-

taculis; alii monerâ cusâ pro stipendiis; alii personaliter navem conscendere coacti ad tam longinquam, tam novam, & periculosam navigationem. Et navibus illis revertentibus auro argentoque onustis, nihil in levamen, remediumque Populi cedebat, sed ut magis implerentur, qui illis imperabant, & novæ consumendi excogitarentur artes, & novæ destruendi inventiones. Porro si hoc in regimine accidebat Salomonis, pensate, utrum simile quid expectari vel timeri possit, cum non fuerint Salomones, qui regunt & sceptrâ tenent.

De conditionibus contingentibusque futuris nemo scit nisi DEUS & Prophetæ ejus. Proinde non mihi, sed Isaïæ fidem haberi volo: *Repleta est terra argento & auro: & non est finis thesaurorum ejus.* Video terram (inquit Isaïas) totam argento & auro plenam, tantosque thesauros ipsius, ut finem non habeant. O beatam fortunatamque terram, in qua jam non erit inopia & miseria! eum omnis terra sit plena, omnes circumdabit opulentia, nec erit cui vitæ necessaria desint. Ita verè esse videtur. Sed videamus utrum quid amplius videat Prophetâ, & num illud ipsum quod nos inferimus. Isaïas progrediens jam dictis addit sequentia: *Et repleta est terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus: & repleta est terra idolis: opus manuum suarum adoraverunt.* Postquam vidissem terram auro argentoque plenam, equis etiam repletam, & currus ipsius innumerabiles esse vidi, & idolis plenam quæ homines manibus suis facta adorabant. Ecce incrementa regno accessura ex opibus, quas fodinæ promittebant. Impleretur quidem terra auro & argento; istud verò aurum & argentum,

quamvis nativo sibi pondere tendat deorsum, ascenderet sursum. Non ad indigos & inopes, neque ad tenuis conditionis perventurum esset homines; sed omne Magnatum Potentumque manibus amplectendum consignandumque foret: nam juxta ingeniosum cujusdam assertum: Magnetes attrahunt ferrum, & Magnates aurum: porro opera pia, quibus thesauri isti applicarentur, forent plures equi, & currus, plura ornamenta & palatia; nec non ad pompam & ostentationem extructa magnificè opera, in quibus similiter locum suum habitura essent idola baptizata, quæ ibi adorarentur, & quæ tot vitas & bona perdiderunt. Et si his incrementis Regnum dilatandum erat vestrarum detectione fodinarum, cum vestrorum dispendio bonorum, laboris vestri, cum oppressione vestri & captivitate: videre annon ingenti gratia, cœlestique providentia factum, ut non detegerentur: & num tam in particulari, quam generali spes vestra aberravit: *Nos autem sperabamus.*

§. VIII.

HOC modo evanescente falsâ venarum vestrarum detectione, sequitur vera meatum, quam promissi detectio: & quia certa est & infallibilis, tam prolixo discursu non indiget. Christus Redemptor noster Scribis & Pharisæis miraculum è cælo petentibus, aliud è terra promittens agebat, quod, sicut Jonas tribus diebus, & tribus noctibus fuisset in ventre ceti, sic totidem diebus & noctibus esset futurus in corde terræ, quæ noctes diesque fuerunt eæ, quæ à vespere suæ sacræ mortis, usque ad mane gloriosæ suæ Resurrectionis numerantur. Quidam Prophetiam hanc & promissionem in Christi sepultura completam

Isai. 2.

v. 7. & 8.

Ibidem.

pletam afferunt. Verum hæc interpretatio insufficiens & impropria est, nam licet CHRISTUS in sepultura fuerit sub terra, non tamen fuit in corde terræ: *In corde terræ.* Cor terræ non est vicinum superficiei, ubi erat sepulchrum: sed medium ejus & centrum, sed locus profundior & interior, quo CHRISTUS descendit, & ubi commoratus est illo triduo: & hoc est, quod credimus & confitemur, dicentes, quod non solum sepultus est, sed quod descendit ad inferos. Sed quem in finem descendit CHRISTUS in statu glorioso jam constitutus, cui naturaliter competit cælum? Ad quid concava illa tenebrosa visitavit, quod nunquam Sol penetravit? Scopus & intentio fuit, quærere ibidem & reterege mineras omni auro & argento ditiores, quarum pretium & locum solus ille noverat, & nec Angelus, nec homo ullus, sed solus ipse aperire poterat.

Authores etiam gentiles supremum furiosæ & cæcæ concupiscentiæ seu cupiditatis apicem exaggerare volentes, quo nimirum homines acti ad profundissima terræ sese demittere, & ipsos sibi imponere montes non trepidant, quo ad fodinarum abdita perveniant, inquirunt, quod, ad infernum usque aurum argentumque quæsitum, & erutum abeant:

Itum est ad viscera terra:

*Quasque recondiderat stygiisque ad-
vexerat undis,*

*Effodiuntur opes, irritamenta ma-
lorum.*

Elegantibus versibus cecinit Ovidius. Et non in elegantiore prosa, neque inferiore judicio affirmavit Plinius: *Imum in viscera ejus, & in sede manium opes quarimus. Illa nos premunt, illa nos ad infe-*

ros agunt, qua occultavit atque demersit. Quod homines isti Christi notitiâ destituti, per exaggerationem de auri argenti que fossoribus pronuntiârunt, illud ipsum CHRISTUS in propriis terminis, realiter & personaliter peregit, magis abdita & profundiora penetrando terræ, & ad infernum descendendo, ad detegendas, dirumpendas, & referandas suas fodinas non auri & argenti, quæ augent mala terræ; sed aliorum longè pretiosiorum metallorum, quibus augetur, decoratur, & ditatur cælum.

Mons, unde fodinæ istæ erui & fodi cœperunt, mons fuit Calvariæ: Instrumenta, crux & clavi; situs subterraneus, ubi illæ erant reconditæ, sinus erat Abrahæ; & tot exantlatis laboribus indè à Christoeductæ divitiæ erant animæ. Animam ipsius eduxit Abrahæ, qui nomen dedit loco; Animam eduxit Abelis, quæ prima omnium illuc fuerat ingressa. Animas eduxit Adami & Evæ, quæ unius appetitu pomi causa extiterunt, quo minus & ipsi & eorum posterit e Paradiso terrestri in cælum transferrentur. Eduxit animas veterum Patriarcharum, Seth, Noë, Isaac, Jacob, Joseph & Moyses, quorum lex, quamvis fuerit dispositio, non tamen sufficiens fuit ad introducendos homines in gloriam, quod legis gratiæ singulare est privilegium. Eduxit animam Job, quæ eodem tempore salvata fuit in lege naturæ, & pariter (pro ut videtur) illas aliorum amicorum suorum eadem veri Dei fide præditorum. Eduxit animas Regum justorum & Sanctorum (verum rariore numero, quam fuerant coronæ) animam Josiæ, Ezechiæ, Manassis, Josaphat, & Davidis. Et si illis associata non fuerit anima Salomonis,

prô

Ori-
dus.

Plin.

prò quanta infelicitas ! Eduxit Animas Prophetarum, Isaïæ, Jeremiæ, Ezechielis, Danielis & ceterorum, & cum singulis eorum in triumphum animas, quas prædicationibus ab Inferno liberarant. Et ne excludantur mulieres (quarum animas, non defuit qui ad imaginem & similitudinem Dei creatas esse negaret) eduxit animas Saræ, Rebeckæ, Rachelis, Mariæ sororis Moysis, Esther, Ruth, illam castæ Susannæ, & generosæ Judith. Et cum his famosioribus cæteras omnes, quæ in obscuro isto carcere Messiae adventum longanimitè sperabant & expectabant.

Ex eis, quæ ab Incarnato Verbo Dei (nisi historiâ divitis Epulonis fuerit antiquior) fuerant ingressæ, eduxit Christus animam Lazari pauperis, cujus tantum meminit Evangelium, quam ad eundem Abrahæ sinum deduxerant Angeli; semper manente in inferno, & in igne, & invidiâ arsurâ Divitis ejusdem animæ, cujus fortuna ad invidiam usque floruerat in mundo. Eminuit quoque inter temporis istius animas illa Simeonis, felicitis illius senis, qui Christum suis ulnis est amplexus, & primus læta illuc de Redemptore jam nato detulit nuncia. Antiqui censuerunt dari animas magnas & parvas: quod si ita se haberet parvarum numerum animarum valde auxerunt illæ Innocentum Bethlehemiticorum, quos Christus à gladio non liberavit Herodis, ut eos nunc gloriôsè secum deduceret. Denique in numerosissimâ illâ animarum catervâ, inter omnes illas magnas animas præ ceteris resplenduerunt quatuor majores, scilicet illa S. Joannis Baptistæ, illa S. Joachimi, illa S. Annæ, & illa ipsius, qui dignus fuit ipsius Christi Pater nuncupari, incomparabilis Josephi.

Pars I^a.

Hi inæstimabiles fuerit thesauri, quos Redemptor Mundi è suis eduxit fodinis, qui quatuor millium annorum spatio ab ejusdem mundi principio multiplicati crevere semper. Tunc impletum est, quod Deus ex ore Isaïæ promiserat, dicens: quod ipsi daturus esset thesauros absconditos & abditissimos in terra, portasque æreas & vectes ferreos contracturus: *Portas æreas conteram & vectes ferreos confringam, & dabo tibi thesauros absconditos & arcana secretorum.* Novi equidem hæc verba superficie tenus ad Regem Cyrum esse directâ; ipsam verò Prophetiæ intentionem Christum respexisse certum est. Quemadmodum qui ante se Sancti cujusdam habet imaginem, loqui videtur cum imagine, & loquitur cum Sancto: sic Isaïas literaliter loquens cum Cyro, qui typus & Figura erat Christi, cum ipso Christo loquebatur propriè, & de ipso prophetabat, & non de Cyro. Idem Propheta mox commentando explicat se ipsum sic determinando verba, ut nulla ratione de Cyro, seu quocunque alio homine intelligi possent, nisi qui simul & Deus esset & homo: *Verè tu es DEUS absconditus, Deus Israel Salvator,* q. d. Ille, de quo loquor sub nomine Cyri, est verè Deus absconditus & Salvator. DEUS absconditus; in Christo enim erat Divinitas sub humanitate abscondita: & DEUS sic absconditus Salvator: quia ut salvaret nos DEUS, se fecit hominem. Porro ad omne tollendum dubium, quòd ille Salvator non esset instar ceterorum hominum terrestrium, sed Deus, qui de cælo descenderet, prosequitur idem Propheta, ipsum interpellans cælum, ut desuper plueret justum, ut in terra nasceretur Salvator: *Rorate cali desuper, & nubes*

Isai. 45.
v. 2. & 32.

Ibidem
v. 15.

Ibidem
v. 8.

H h

pluant

plumant iustum: aperiatur terra & germinet Salvatorem. Ità ut Princeps ille, cui DEUS detectionem promisit fodinarum secretarum, & abditissimorum divitias thesaurorum, non esset Cyrus, neque Rex alius terrenus; sed Christus verus DEUS similiter absconditus, de cælo descensurus: nec alio descensurus sine, quàm ut esset Salvator.

Verùm si Christus, quando descendens de cælo, & veniens in Mundum, natus est in vili stabulo: Si velut Filius Matrem elegit inopem; Si quàm Magister pauperes elegit Discipulos; si primam omnium prædicavit & docuit paupertatem; si velut pauper ipse eleëmofynis vixit: si mortuus est sine domo, sine lecto, & nudus tanquam extrèmè indigus & pauper: si semper damnavit divitias, & cælum promittens pauperibus, ingressum in illud difficilem & quasi impossibilem fecit divitibus; quinam isti sunt thesauri, quos Deus illi promisit, & quænam abdita fodinæ ipsierant retegenda? Dubio procul non fuerunt aliæ, quàm illæ pretiosæ ac gloriosæ animæ, quæ in sinu Abrahæ tanquam in thesauro per omnia sæcula reponebantur, non solum absconditæ & inclusæ; sed verè captivæ: pro quarum illustratione, liberatione, & redemptione Christus descendit (ut inquit S. Paulus) in inferiores partes terræ: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem: Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ?* Et quia eadem animæ ex subterraneo isto loco egredi nequibant, ubi captivæ ferroque restrictæ tenebantur, tanquam in carcere æneo: idcirco thesauros hos cæ & fodinas promittendo DEUS certum simul reddidit Christum illorum detecto-

rem & acquirentem, quòd prius portas æreas confringeret, vestesque ferreos dirumpet: *Portas æreas conteram, & veteres ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos & arcana secretorum.*

Ità in locum hunc liberaliter commentatur S. Hieronymus & S. Augustinus. Quis verò thesaurorum horum & fodinarum harum pretium dignè poterit declarare? Comparatione tantum auri & argenti quæ mundus in fodinis aliis tantum æstimat, aliquatenus investigari potest, & sic fecit S. Petrus, de animabus illis & nostris loquens. Exhortetur nos S. Petrus, ut puras nostras conservemus animas, divinis obediendo mandatis, quæ omnia in dilectione includuntur: *Animas vestras* ^{1. Pet.} *castificantes in obedientia Charitatis.* Et ^{1. v. 2.} principale Motivum ad hoc non aliud nobis proponit, quàm earundem pretium valoremque animarum: *Scientes, quòd non* ^{ibid.} *corruptilibus auro vel argento redempti* ^{v. 2.} *estis; sed pretioso Sanguine, quasi Agni immolati Christi.* Utrum advertatis S. Petrum non solum exprimere pretium, quo animæ fuerunt comparatæ: sed etiam pretium, quo non fuerunt comparatæ, ignoro. Non auro & argento, sed Sanguine Christi comparatas fuisse dicit. Enimverò nunquid dicere sufficiebat comparatas esse Sanguine Christi Divinitati unito, & hinc pretio infinito? Sufficiebat, & superabundabat. Verùm quia de vilitate & abiectione hominum loquebatur, qui velut de terra facti, à terra nesciunt cogitationes attollere, tantique aurum & argentum æstimant; hinc considerando addidit non auro & argento fuisse comparatas; sed infinito Sanguinis Christi pretio: ut intelligant credantque omnes Fide præditi, animas infinitè pretiosiores esse, infi-

Ephes.
4. v. 8.
& 9.

infiniteque ditiores esse fodinas, ubi Christus eas quæsit sub terra, quam omne aurum & argentum, quod ab aliis educitur, & educi potest.

Quàm bene hoc intellexit Rex Joannes Secundus, quando resectæ fuerunt fodine in Regione Africæ, quæ nomen eidem indiderunt terræ? Constructum ibi fuit famosum S. Georgii castellum: verum quia multas absorbebat expensas, & Regio insufficiens, convocatum & habitum fuit Statûs consilium, utrùm extendendum videretur: multorum verò id affirmantibus suffragiis, quid Rex respondit? Nullatenus extendendum. Ego enim, inquit, castellum illud non tam pro defensione & conservatione fodinarum, quam pro conversione animarum gentilium illud extrui mandavi: & sufficit mihi spes unius tantùm animæ ex ipsis, ut bene applicatas censeam expensas.

§. IX.

Istæ, Auditores mei, sunt fodinæ, è quibus Christus hodie, dives aded è terræ centro ascendit: istæ sunt fodinæ, quas me hodie vobis detecturum promisi. Si auri & argenti fodinas Deus vobis pro voto non concessit; vel grâtiâ vobis, ne detegerentur præstitit, ut à tantis vos præservaret & liberaret casibus adversis & infortuniis, sicut audistis; bono estote animo acquiescentes, quod vos dotârit & ditârit illis, quæ ipsius æstimatione (quæ sola certa est & vera) dignæ fuerunt, ut proprio ipsius Sanguine emerentur & compararentur. Magnus iste Fluvius, omnium mundi fluviorum Dominus, qui nomen civitati vestræ & toti Statui imposuit, quam, quæso, ripam habet in lato suo

curfu, vel in suis extensis aded brachiis, quæ non loco arenarum aurearum, de quibus alii se fluvii fabulosè jactant, unionibus istis & margaritis, quales Christus vocavit animas, dives existat? Alii hunc vocant fluvium Amazonidum, seu Amazoniarum; Ego verò Animasoniarum illum appello: non quod minores sint, minoresve pretiû (omnes enim eodem pretio constiterunt) sed quia tam leviter & despicabiliter prostituuntur, & perduntur, dum aurum & argentum tam anxie desideratur, tantâ curâ & sollicitudine procuratur, tantoque quæritur labore & conatu? O animæ Sanguine Filii Dei redemptæ, quam purum vestrum cognoscitur pretium, & quam modicè vester sentitur interitus, qui sanguineis etiam lacrymis deplorari mereretur! Qui verò tam parvi faciunt animam propriam, quanti facient alienas.

Agedùm, cum Christus mundi Dominus nobis hæc detexerit mineras, earumque nobis exaggeraverit pretium, easque in terræ flore collocavit; in hac, quæso, terra, quam vobis tradidit Dominus, eundem in finem, ne eas sic vilipendatis. Ecce quàm injuriosum esset fidei, charitati, Sanguinique Christi; si illo ad centrum terræ descendente ut animas quæreret, nos ipsas pessum ire ad infernum patiamur, quando illas sibi ipsis, & nobis, & Christo ipsi, non fodiendo, nec perforando montes servare & salvare scimus? Porro ut noster ad hoc accendatur zelus, tam quæstuoso labore; tantùm advertere nos omnes volo, quod hoc ita faciendo, certo modo plus faciemus etiam nequidem terræ

superficiem egrediendo, quàm fecerit Christus ad ejus centrum descendendo. Est de Fide Christum ad inferos descendisse: *Descendit ad inferos*. Est etiam de Fide, duplicem esse infernum: unum profundiorē in terra, ubi dives epulo detinebatur; & alium superiorem & superficiei terræ viciniorem, ubi Abraham cum Lazaro morabatur. Ex hoc inferno superiore Christus eduxit animas, quotquot ibi morabantur, ex inferno verò inferiore (sive Christus personaliter eò descenderit sive non) nullam eduxit. Nihilominus David asserit, Deum animam suam ex inferno inferiore eripuisse: *Eruxisti animam meam ex inferno inferiore*. Si igitur anima Davidis, aliorumve Prophetarum, è sinu Abraham, qui est infernus superior, fuiteducta, quo pacto eductam illam adstruit ex inferno inferiore, qui est infernus damnatorum, & propriè infernus appellatur? Animam Davidis DEUS bis, & à duobus liberavit infernis; semel in vita, & iterum post mortem. Post mortem ab inferno illam liberavit superiore, quando jam cum reliquis animabus sanctis ex sinu Abraham eduxit: & in vita eandem ab inferno inferiore eripuit, ad quem ob adulterii & homicidii peccatum erat condemnata, & ubi æternum illi patiendum fuisset, nisi DEUS ex sua magna misericordia eam inde liberâset; Ibidem. prout ipse ingenuè confitetur: *Quia misericordia tua magna est super me; & eruxisti animam meam ex inferno inferiore*.

Ecce statum, in quo tam infinita animarum multitudo degit, quarum remedium salutemque DEUS nostro credit zelo & pietati Christianæ. Innocentes ob peccatum originale ibunt ad lim-

bum, qui etiam est infernus, non enim videbunt DEUM in æternum. Omnes verò adulti, tam propter peccata actualia, quàm fidei baptismique defectum rectà ad infernum inferiorem vadunt. Et ab hoc inferno, unde CHRISTUS nullam hodie eduxit animam, nos etiam terram nostram non exeundo, tot millenas educere possumus animas, & ex eis inæstimabilem conflare thesaurum, tantò locupletiores, & pretiosiores, quantò pretiosior una est anima, omni auro & argento, & omnibus mundi bonis. Christiani, veritatem istam vel credimus, vel non credimus? Si eam non credimus, ubi nostra est Fides, nostra spes, & noster intellectus? De nostro dicatur intellectu & fide, quod CHRISTUS hodie desperabundis dixit Discipulis: *Ostuli & cardo corde ad credendum!* Luc. 24. Verum si fidem habemus & ratione utimur, quomodo læticia, gaudium, & felicitas, quod DEUS hæc cælestes detexerit nobis fodinas, fallacem & fatuam non absorbebit tristitiam, de non inventis terrenis, quas investigabamus? V. 25.

S. Augustinus rem intellectu suo condignam notavit, quæ hodie accidit S. Petro. Maria Magdalena, quælitum in sepulchro corpus Domini non inveniens, omni positâ morâ, S. Petro hoc narratum abiit festinatò: S. Petrus æquali festinatione non tam ivit, quàm eucurrit ad sepulchrum, oculis veritatem narrati exploraturus. Et quale desiderium in corde S. Petri arsisse putamus? Sanctus Augustinus illud declarat, dicens: *Ad se- S. Aug. pulchrum ceteri cursu festinat, latior re- Sermon. 132. de discurus, si non inveniret, quem querebat;* Temp. id

id est, S. Petrus currebat festinanter ad sepulchrum, non desiderio inveniendi; sed non inveniendi, & ut latior rediret, si non inveniret, quem quærebat. Hoc modo lætatur, qui iudicio sano rem intuetur, quique intelligit, uti S. Augustinus intelligebat: dantur enim casus, in quibus felicitas non in inveniendi, quod quæritur, & desideratur, sed in non inveniendi subsistit. Quousque inter creaturas non inveniēbatur

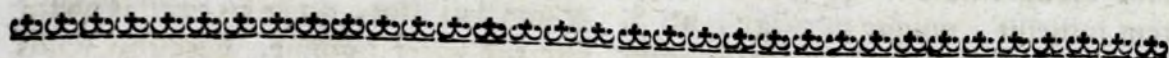
Gen. 2. Adamo similis: *Ada verò non inveniebatur*
 v. 20. *adjutor similis ejus*; eòusque Adam fuit felix; mox vero ut inventum fuit, quod non inveniebatur, omnium ipsius infelicitatum, calamitatum, & miseriarum origo & causa indè processit. Lætentur igitur cum S. Petro, quotquot tristes fuere de non invento, quod quærebat: similiterque, & multò amplius lætentur cum Discipulis in Emmauseunibus, quod inveiant & plùs ipsis detegatur, quàm sperabant. Illi unum particulare bonum temporale, scilicet Redemptionem Israël sperabant: *Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël*; Et quod invenerunt non quæsitum, fuit spiritualis æternæque redemptio mundi: in qua animarum suarum, omniumque aliarum salus consistebat.

Omnium animarum salus desideranda est, & pro omnibus sacrificia precumque suffragia Deo offerenda sunt. Cùm verò omnium salutem procurare non sufficiamus; saltem non desimus derelictis illis & desolatis, quibus tanquam nobis propinquiorebus charitas nostra magis est obligata. Super omnia quilibet pio Christianoque zelo actus, satagat domesticorum suorum promo-

vere animarum salutem, & particulare suæ propriæ, cujus, prò dolor, multi adeò obliti vivunt. Denique intelligentes veritatem, agnoscamus, quod res est, hos tantùm veros esse thesauros, & non dari alios, quamvis cæcitas nostra hoc eos vocet nomine. Permitto vobis desideratas detegi fodinas, civitatemque vestram argento stratum, & domos vestras laminis aureis reatas: quis inde fructus omnibus animabus? Tolleretne aliquid horum secum? Num ad reddendam rationem quicquam profuturum esset? Si igitur hic remansura sunt omnia, quare non placet nobis consilium Christi, toties nos adhortantis, ut thesauros comparemus in cælis: *Thesaurizate vobis thesauros in celo.* Et notate, Matth. 6. v. 20. quod dicit: *Thesaurizate vobis*; omnes enim alii thesauri, remanentibus hic tantùm profunt. Veteres thesauros suos sepulchris suis suffodi faciebant: hinc Job dicit thesaurorum effossore invento lætari sepulchro: *Effodientes thesaurum* Job. 3. v. 22. *gaudent vehementer, cum invenerint sepulchrum.* Nunquid autem melius est, ut anima suos inveniat thesauros in cælo, ibidemque lætetur eisdem, quam quod alii vestro lætentur sepulchro, vestraque morte, ut sibi acquirit ea, quæ vos vobiscum deferre non potestis? Agite, agite, fidem habeamus, habeamus, inquam, fidem, & sola nos peccata nostra contristent, & bene fundata salutis nostræ spes sola nos lætificet. Et ut è non inventis etiam fodinis aliquem referatis fructum; primus sit Pudor, quòd tantùm laboris impendamus thesauris terræ, quando tam modicum impendimus æternum duraturis thesauri cæli. Secundus sit, exemplum & resolutio tantumdem

dem faciendi saltem pro animæ salute & gratia Dei, quam nobis ipse Deus promittit, quod utique inveniemus, si illam prædicto modo quaesierimus: Si

quaesieris eam, quasi pecuniam, & sicut Prov. 2. thesauros effoderis illam; tunc intelliges v. 10. timorem Domini, & scientiam Dei invenies. Amen.

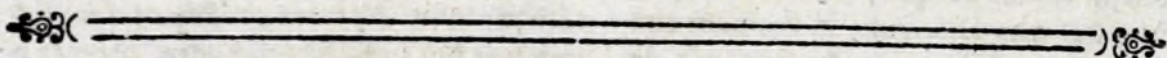
S E R M O

I N

E X E Q U I I S

Excellentissimæ Domicellæ Mariæ de Ataide, Filiæ Comitum de Atouguia, è Gynæceo Aulico.

In Conventu S. Francisci de Enxobregas. Anno 1649.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

HÆc Verba (quæ Christus apud S. Lucam effatur) magnâ cum solemnitate cantabat Ecclesia die Augusti vigesimo secundo inter plures hujus anni funesto, in cujus memoriam, atque ad exprimendum simul & mitigandum dolorem, hocce pietatis & misericordiæ opus dedicatum est. Illa ipsa dies, quæ subjectum Discursus sustulit, Thema suggessit. Erat dies gloriosa Octava Assumptionis Dei Matris, dies felix ad relinquendam terram, occasio fortunata ad intrandum cælum. Diem mortis, cum timore Scriptura appellat diem Domini: *2. Pet. 3. v. 10. Adveniet dies Domini ut fur.* Felix anima!

cui accidit, ut Dies Domini caderet in diem suæ Matris; dies tremendus in diem adedè privilegiatum: magnum sanè felicitatis argumentum! est pia & recepta Doctorum opinio, omnibus diebus uni è Festivitatibus Beatissimæ Virgini Mariæ consecratis, magis patere cæli portas, hocque privilegium omnium Festivitarum principali, seu Assumptionis Beatissimæ Mariæ Virginis diei præcipuè concedi: non id solum admittit opinionum probabilitas, sed certum est. S. Petrus Damianus hoc affirmat, & gravissimis id exemplis confirmat. Ad hanc circumstantiam usque Maria sibi novit optimam eligere partem: *Maria opti-* Luc. 10. *nam partem elegit.* v. 42.

Qui-

Quidam Principes, dum quem ad mortem condemnarunt, huiusmodi condemnatis genus mortis eligendi facultatem concesserunt. Ita Nero egit cum Seneca, Quod si DEUS ad mortem nos præordinans attribueret pariter facultatem eligendi nobis diem, quo moriamur, crederem omnes hoc die mortem desideraturos, neque enim potest eligi felicior ad hoc periculosum iter in alteram vitam perficiendum, quam post vestigia illius Principis supremæ, quæ ad deducendum stella est, ad ascendendum scala est, ad intrandum porta est: Stellam mututinam, Scalam Jacob, Cœli Portam eam appellat Ecclesia. Dum filii Israël ex Ægypto iter facerent in terram Promissionis, hoc ordine profecti sunt. Præcedebat Arca Testamenti ad duo millia passuum: sequabatur deinde totus exercitus in certa agmina divisus & dispositus: ultimo (hunc locum illis assignant Scriptores) ferebantur in tumulo portatili ossa Joseph. Hoc iter Israëlitarum (id est, videntium DEUM) figura erat illius itineris, quo animæ ex huius mundi Ægypto, ad terram Promissionis æternæ Gloriæ proficiscuntur: at nunquam veriùs, quam præsentis occasione. Præcessit vera Arca Testamenti Virgo Maria, quam in diæ triumphalis Assumptionis nominatim vocavit Arcam Testamenti David: Surge, Domine, in requiem

Ps. 131.
v. 8. *tuam, tu, & Arca Sanctificationis tuæ.*

Mox secutum est in proportionata distantia (quanta diem inter & octavam intercedit) non corpus Exercitus, sed Exercitus animæ. Anima omnibus Ecclesiæ Sacramentis armata, stipata Angelis, associata piis operibus, tot suffragiis & sacrificiis insegura, quid aliud est, nisi exercitus benè ordinatus & terribilis? Sic eam non sine

admiratione appellant Beati illi Spiritus cælorum Præsidarii, dum vident animam ascendentem: *Quæ est ista, quæ ascendit*, Cant. 3. *terribilis ut castrorum acies ordinata?* De- v. 6. *nique & in fine talis enim omnis rei finis est*) terminatur hodie hæc visibilis & gloriosa pompa, per id quod videtur, & quod solum oculi nostri videre possunt, per paucos cineres, & per Tumulum. Tumulus ille & Cineres etiam ipsi progrediuntur, sed motu adeo lento, & passibus ita remissis, quod ad cælum, ubi anima nunc quiescit, haud pertingent, nisi in die universalis Resurrectionis. Brevis hos cineres è conspectu perdemus, nunquam amplius conspiciendos. Modò solummodo sunt præsentis, & oculis nostris repræsentantur, ut ad pietatem moveant, sintque nobis pro perpetuo exemplo, & ultima veritate, ne tandem nos ipsos decipiamus. Rogemus eandem Beatissimam Virginem, quæ jam dedit gloriam felicissimo nostræ orationis Assumpto, etiam nobis det gratiam, quæ indigemus ad loquendum de eo: Ave Maria.

§. II.

Maria optimam partem elegit.

Huic sententiæ CHRISTI occasionem dedit pium quoddam lamentum, sed tam temerarium, ut ipsum Dominum morderet, ejusque Providentiam argueret: *Domine non est tibi cura?* Domine, non provides? In mundo accidunt nonnulli casus, in quibus Deum suæ Providentiæ videtur fuisse oblitum: inter hos præcipuè miramur illos, qui circa vitam & mortem contingunt. Ex hac admiratione natus fuit in mentibus hominum error ille de Fato & Fortuna, quæ licet apud nos exciderint Divinitate, retinent tamen nomen,

Si

Si consideramus attentè, quis in hoc mundo vivit, & quis moritur, magnâ fide opus est, ut Providentiam existere credamus. Sola hujus lamenti causa fuit, quòd Martha se videret à Maria derelictam, quæ conversabatur cum Deo. Similis huic causa est præsens, sed pluribus fulta afflictionum circumstantiis (nescio utrum dicam sinè ratione) unde & hodie plura audimus lamenta, & plures lamentantes.

Tandem Mortis est & conversatur cum Deo: *Sedens secus pedes Domini*; dissolvit debitum & curas mundi, vincula humanitatis dirupit sanguinem, amorem & ipsam vitam solam reliquit: *Reliquit me sola.* De hac insperata derelictione tres sunt hodie, quæ sicut Martha lamententur, neque de Maria conquerantur, quòd irâ agat, sed de Domino, quòd ita permittat: *Domine non est tibi cura?* Et quæ sunt istæ lamentantes? Prima est Ætas: secunda est Formositas: tertia Ingenium & Discretio. Omnes steterunt sicut Martha: *Qua stetit & ait*; Lamentantur unâ cum illis, Corpus, Anima & Unio, totaque humani compositi fabrica. Pro parte Unionis lamentatur Ætas rescissa: pro parte Animæ dolet Prudentia obmutescens: pro parte corporis queritur Formositas eclipsim passa. Plangit Ætas ictum, Prudentia silentium, Formositas eclipsim: non enim contra mortem ivit, quod in Ætate floridum, in Formositate gratiosum, in Prudentia ingeniosum fuit. Auscultemus hæc lamenta, & has lamentantes, & postea illis respondebimus.

§. III.

ÆTas primùm de morte conqueritur, nec sinè ratione. Mirabatur David à Deo sibi adeò strictè mensuratos dies suæ vitæ: *Ecce mensurabiles posuisti*

dies meos; nihilominus vixit octoginta annis. Jacob omnes dies suos paucos dixit & malos: *Dies peregrinationis meæ pauci & mali*; & tamen vixit centum & quadraginta septem annis. Job mirabatur, quantâ velocitate progrediretur ad sepulchrum: *Dies mei breviantur, & sepulchrum mihi superest sepulchrum.* Nihilominus vixit ducentis & septuaginta annis. Si igitur Job, Patientiæ Speculo, videbantur dies sui, quamvis longi, adeò breves; Si Davidi, Fortitudinis Columnæ, videbantur adeò malè mensurati dies sui; Si Jacobo, Constantiæ exemplari, videbantur pauci & mali, quam rationem dolendi non habebit ætas multò strictius mensurata, eò brevius decurtata, eò magis abbreviata, quod in flore rescissa? Si queruntur octoginta anni, centum & quadraginta, & ipsi ducenti & septuaginta anni, cur non lamententur viginti quatuor? O mortem crudelem! quam decepti à te vivunt illi, qui dicunt te æquâ ratione agere cum omnibus.

Encomium æqualis apud vulgus mors acquisivit propter indifferentiam, quâ Regum Palatia pariter ac Pastorum casas proterit: *Æquo pede pulsat Pauperum tabernus, Regumque turres*; Non enim possunt Regum Palatia quantiscunque cincta vigiliis mortis insultibus resistere, eratque rationi conforme, ut quæ semper assolent veritati claudi, natura ipsa ostiolum, quo à fraudibus liberarentur, aperiret. Sed etsi mors æquus arbiter sit, sæpe tamen sese demonstrat inæqualem. Equa mors est, quia nullam personarum habet exceptionem; iniqua est, quia nec ætatem respicit, nec merita. Occidere omnes nemini condonando, nullum dubium est, quin id sit æqualiter cum omnibus agere:

Luc. 10.
v. 40.

Pf. 38.
v. 6.

agere: sed nos in flore ætatis vitâ privare, alios post ætatem consummatam; præterire hos qui sunt mundo impedimentum, eosque tollere qui servant ornamento, quæ major inæqualitas & injustitia? Omnes de brevitate vitæ queruntur: sed ego non queror nisi de inæqualitate, nec non diversitate, quâ mors progreditur. Advertite.

Apparuit aliquando mors Prophetæ Habacuc, & vidit, quod gradiebatur in triumphum de Christo: *Antè faciem*

Habac.

3. v. 5.

Ejus ibit mors. Apparuit iterum S. Joanni in Apocalypsi, & vidit, quod equitaret:

Apoc. 6.

v. 8.

Ecce equus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors. Prophetæ Zachariæ

Zach. 5.

v. 1.

terciâ vice mors apparuit, qui vidit falcem alatam: *Vidi, & ecce falx volans.* Ità ut sit mors, quæ pedibus gradiatur, quæ equitet, & quæ alata volet. Vita eodem semper passu incedit, sequitur enim cursum temporis: at mors in suis gressibus nullum ordinem observat; aliis gradiendo venit; aliis currendo; aliis volando. Si mors omnibus graderetur, curreret, aut volaret, æqualis esset: at aliis incedere, aliis currere, mihi volare? Id sanè non est esse æqualem. O mors, utinam rescinderentur alæ tuæ! Sed bene est, quod tu eas possis agitare, ut nos illas possimus rescindere. Depingitur mors dexterâ tenens falcem, & sinistrâ horologium alatum. Si aliquando mors talis fuit, mutetur impofterum hæc pictura, non enim jam se ità habet mors: *Ecce falx volans.* Sustulit mors horologio alas, quod tenet manu sinistrâ; easque falci addidit, quam manu dexterâ sustinet: est enim velocior falx mortis ad rescindendum, quàm horologium vitæ ad currendum. Quinimò, licet mors non

volet, currit velocius quàm vita. Equum illum, super quem vidit S. Joannes mortem sedentem, ait Textus (secundum versionem Tertulliani) fuisse viridem: *Equus viridis.* Quis unquam vidit equum viridem? Erat equus mortis; induitur hoc animal indomitum coloribus annorum, quos invenit; spe adornatur, quam tollit; depingitur verno, quod destruit. Morti omnes anni sint subiecti, sed nulli magis quàm illi, qui credebantur magis securi, scilicet virides.

Tertull.

Ostendit Deus Prophetæ Amos (qui erat homo agricola) visionem, cùmque interrogavit, quid videret: *Quid vides*

Amos

2. v. 3.

tu Amos? Respondit Prophetæ: Domine! *uncinum pomorum*; id est: Video uncinum, quo fructus arborum colligitur. Scias (inquit Deus) hunc uncinum, quem vides, esse mortem. Totus hic mundi circumitus est locus arboribus plenus: arbores aliquæ grandes, aliæ humiles, sunt diversa stemmata & familiæ; fructus, alii magis, alii minùs maturi, sunt homines; uncinus, quo etiam ad ramos altissimos pertingitur, est mors: alios colligit, alios relinquit. O Domine! hæc mors est, prout esse debebat, non prout reipsa est. Qui pomarium intrat, ut fructus colligat, maturos apprehendit, agrestes & immaturos derelinquit; & quantumvis agrestes colligeret, adhuc fructus colligeret. Sed quod deploro, illud est, quod non colligens mors fructus, decerpat flores:

Flores apparuerunt in terra nostra; Nec ulterò mors indulsit: Tempus putationis

Cant.

v. 12.

advenit; apparuerunt simul & disparuerunt. Attendite flores. Ver vitæ, mortis autumnus est. Falx, quam manu agitat, est instrumentum Augusti, non Aprilis; hæc dexterâ sagacitate armatur mors,

Minatur spicis, ne flores ad defendendum se præparent: O crudelitatem! ô deceptionem! Non ictum suspiro, sed tempus queror: *Flores apparuerunt; tempus putationis advenit!* Quòd tempus sit florescendi, & tempus merendi, ad naturæ ordinem spectat: Sed quòd tempus florescendi sit tempus merendi! quòd ætas magis florida sit maximè mortalis! quòd Vita æternitate digna sit prima, quæ morti subijciatur! cùm adsit superior huic tyranno dominans! cùm sit Providentia, quæ Mundum gubernet! hoc ipsum est, quod vita lamentatur: *Domine, non est tibi cura?*

§. IV.

HÆc Ætatis justissima lamenta sequuntur illa, quæ concepit Formositas; non sanè minùs compatibilia, quin potiùs magis idonea ad movendam compassionem. Jeremias in planctu Bethlehemitico lacrymas Lix transtulit in oculos Rachelis, non quidem ut majori sensu deplorarentur, sed ut majore compassione auscultarentur. Deplorat Formositas, mortem tanto splendori paucos adeò dies concedere, & tam eximie scenæ angustum adeò indulgere theatrum. Cùmque lamenta ex ore Rachelis meliùs audiantur, sit horum lamentorum ipsa Rachel prima Allegoria. Observo valdè, quàm diversimodè cum Rachele sese habuerunt, ille, qui ipsi vitam dedit, & ille, qui eam sibi sustulit, scilicet Laban & mors. Petebat Jacob à Laban præmium septem annorum, quibus ipsi servierat, deditque illi Laban loco Rachelis Liam Sponsam, dicendo, Liam esse primogenitam, ideòque debere præcedere. Sustinuit patienter Jacob, aliisque septem annis servivit, cùmque posthæc faceret iter

ex Bethel in Bethlehem, mortua est Rachel sepultaque in via, supervivente multis adhuc annis Lià. Nescio, an differentiam notetis. Laban, dum in matrimonium collocaturus erat unam ex filiabus, ad annos attendit, Liàmque anteposuit: sed mors sepulchro conditura unam ex his duabus Sororibus, majorem ætatem non attendit, fecitque Rachelem præcedere. Si igitur primùm Lia ante Rachele Matrimonio jungi debeat, quia illa hanc superat ætate: cur ante Liam Rachel sepeliri debet, cùm ætate Rachel sit Lià junior? Estne possibile, ut Rachel ad Sponsalium ultima, primà esse debeat ad sepulchrum? Ità est, hoc enim est Rachelem esse. Secundùm Leges Laban pro Matrimonio præcedit major ætas: secundùm Leges mortis pro sepulchro præfertur major formositas.

De terra in cælum usque hæc Lex firmata est. In terra Rosa Florum Regina ephemeris est unius diei: Candescens illa pompa, illa ambitiosa Purpura, quibus vestitur, sunt pro tempore matutino fascia, pro meridie ornamentum, pro vespero syndon sepulchralis. In cælo Lunam stellarum Reginam, aspiciendo eam plenam, quis non dixerit, eam esse formositatis effigiem: & mox deficientem, si respexerit, non judicabit mutationis redundantiam? Quando cum omni gyro illustrata resplendet, tunc Eclipsim patitur; quando Soli opponitur, tunc terrâ operitur. Jungamus pulchritudinem terrenam cælesti, & idem in hac unione reperiemus. Transfiguratus est Christus in monte Thabor, apparueruntque ibidem cum Christo

Luc. 9.
v. 31.

quem

quem completurus erat in *Jerusalem*. Quis unquam in tali occasione ita fieri vidit: ut dum Christi Formositas suam unâ vice ostentaret gloriam, subito eam plangerent Prophetæ? Optimè sanè; illa enim pulchritudo, quam intuebantur, mortis erat prænuncia de qua loquebantur: *Loquebantur de excessu*. De uno excessu alterum inferebant: quod qui tantum excedebat in pulchritudine, non poterat diu vivere. Quantum dicebatur in monte Thabor, id omne fuit hujus veritatis demonstratio. In monte Thabor locuti fuerunt illi duo Prophetæ, nec non S. Petrus. S. Petrus, ut ignorans, loquebatur: *Nesciens, quid diceret*; credidit namque, hanc excessivam pulchritudinem posse diu in hac vita durare: *Bonum est nos hic esse*. Prophetæ prudenter discurrebant: cum enim tam excessivam pulchritudinem intuerentur, excessum mortis infallibiliter intulerunt: *Loquebantur de excessu*. Imò, si bene consideraverimus, ipsa pulchritudo Christi fuit maxima confirmatio exigui illius temporis, quo durare debebat.

Matth.

17. v. 2.

Dicunt Evangelistæ: *Resplenduit Facies ejus sicut Sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*. Pulchritudo Solis & nivis grandis est; sed exiguo durat tempore. Cum Solem & nivem simul intuemur, utriusque dies breves sunt. Sat is vidimus, quamdiu duraverit tantus Sol, & tanta nix! Scimus uno solo die durasse, quot horis, nescimus.

O Nix radiis Solis resoluta! ô Sol in occasu Nivis sepulta! quam largam præbetis Orationi meæ materiam querelam prosequendi, si haberem, non dico eloquentiam, sed confidentiam Hieronymi! illi, qui legerunt S. Hieronymum,

vel in Consolatione Juliani super mortem Faustinae, vel in Epithaphio Paulæ ad Eustochium, vel in funebribus Marcellæ & Fabiolæ, scio, quod culpabunt exiguitatem styli, contractionem exaggerationis, & tepeditatem vel timiditatem affectuum, quibus in hoc casu loquor. Sed sicut in iis (quamvis non majoribus) erat persona alia, quæ loquebatur, nec non aliâ linguâ, & aliis auribus; obligat me discretio & prudentia, ut ad silentium remittam compassivum harum querelarum, ut illud ponderosum suarum audiamus.

§. V.

CONqueritur denique Discretio seu Sapiencia [hæc enim ad lamenta semper est ultima] utinam alium nancisceretur interpretem, ad declarandum, quo & quanto conqueratur fundamento. Quem creditis esse præcipuum vitæ inimicum? Maximus vitæ inimicus est Intellectus & ipsa Sapiencia. In tantum Natura erga hominem se demonstravit novercam, ut quæ in visceribus animalium tantam produxit antidotorum copiam, in illius animâ præcipuum creaverit venenum. Si primam mortis investigemus originem, inveniemus, Deum in arbore Scientiæ primum constituisse fructum mortalitatis, & ubi homines se credebant futuros doctiores: *Eritis sicut Dei*; ibi ceperunt esse mortales, in ipsomet e iam Deo locum habuit crudelis hæc Consequentia. Debat una ex divinis Personis incarnari & mori, sed cur magis secunda & Filius, quam una ex aliis Personis? Veram hujus rei causam DEUS novit; quam ego scio, hæc est, quod Filio attribuitur Sapiencia, & quod Personæ Filii unita sit mortalitas. Sicuti Intellectus Verbum ab æterno processit per Intellectum, si ab

æterno propendit, ut esset mortale. Quod si ita evenit Deo, quid hominibus continget? Omnes homines sunt mortales, at doctior plus ceteris est mortalis. In Parabola decem virginum nuptiæ significant mortem; & valdè notandum est, quod eum quinque essent prudentes, & quinque fatuæ; mortuæ primùm fuerint omnes quinque prudentes: *Intraverunt cum eo ad nuptias*. Multum scire, & diu vivere, denotat vel in scientiâ fraudem, aut in vitâ miraculum. Hujus rei ratio, meo judicio, ea esse debet: quod quilibet eo modo sentiat & apprehendat, prout intelligit. Qui multum intelligit, non potest parum apprehendere; & qui multum apprehendit, non potest diu vivere. Homo est vivens sensitivum, & rationale: ipsum rationale purificat sensitivum; purificatum autem sensitivum ipsum vivens destruit.

Verùm cum homines æquè vivere ament, & desiderent esse sapientes, hinc est, quod hanc funestam difficulter sibi persuadeant Philosophiam. Dicebat Deo *Ps. 118. David: Da mihi intellectum, & vitam.*
v. 144. O David! nunquid scis, quod petis? Si mori volueris, postula, ut det tibi Deus intellectum: at si velis vivere, pete, ut & quem habes, tollat. Non est, quod aliundè id probemus. Postquàm id dixisset, abiit David ad aulam regis Achis, audit, quod velint eum occidere, ipseque se fatuum simulavit. Et quid est hoc David? Nonne tu, ut viveres, postulabas à Deo intellectum: cur igitur nunc, ut vivas, eum, quem habes, intellectum dissimulas? Priùs gubernabat se David per discursum, nunc verò per experientiam; secundùm discursum nihil videbatur David ad vitam conducibilis ipsâ sapientiâ:

sed experientiâ didicit ad vitam conservandam esse necessarium, ut nullo esset prædus iudicio. Quod si ita non sit, edicat illud maximus ille sapiens, quem David plus timuit, quàm ipsum excitum Absolonis. Primus Regni Israël sapiens erat illis temporibus Achitophel, & quid eum juvit hæc sapientia? Ut propriis se manibus interimeret, quod sua Absolon consilia respuisset. Ità, ut tanta sit inter sapientiam & vitam (in aulis maxime) contrarietas, ut utramque simul nemo conservare possit: aut sapientiam linquere debes aut vitam; aut desipere sicut David, aut te occidere sicut Achitophel. Si amas magis vitam, quàm sapientiam velut David, desipis: si amas magis sapientiam, quàm vitam, velut Achitophel, te interficis. Non est remedium.

Dedimus hujus rei causam ex naturâ: demus nunc aliam ex injuria, audiamusque aliquod exemplum. Intrârunt in hortum milites, qui veniebant ad capiendum Christum: S. Petrus evaginat gladium, aggreditur Malchum, eumque vulnerat. Multum semper hanc aggressionem, hunc ictum vulnusve consideravi. Si S. Petrus suum velit defendere Magistrum, militibus armatis sese opponat, hos aggrediatur, hos occidat; interim vulnerat Malchum? Malchum, qui non nisi lucernam manu portabat ad causandum lumen: *Qui erat servus Pontificis, & huiusmodi Ministris non permittiebantur arma à Cesare.* Videte nunc, quo pacto mundus lumina tractet, dum lumen apparet; omnes in illud ictu exonerantur; ne portantes arma invaderet, aggressus est eum, qui lumen deferebat: quia nullâ re homines magis offenduntur, nisi dum alterius lumen conspiciunt. Si cum exercitu

citu armato adveneris, cum gladiis & fustibus, ad summum reputabunt te inimicum, nihil autem mali inferent; at ubi contigerit te portare lucernam, si DEUS lumine quopiam te illustrârit (licet non sit ad lucendum, sed ad illuminandum) infelicem te! jam caput offer, erit enim Petrus, qui te percutiat. Magna infelicitas & miseria! quod nos magis offendant lumina, quàm lanceæ: & quod potius velimus esse vulnerati, quàm illuminati? Rursus magna miseria! quod robustos nos monstremus in lumen inerme, nec pensem occurrere armatis contrâ nos, sed arma convertamus in eum, qui nobis lumen defert. O infortunata lumina temporibus illis, quibus regnant tenebræ!

Sed in hâc tanta miseriâ & infelicitate duas insignes reperi rationes, quibus se lumen consolari queat. Idus, quibus lumen impetebatur, à Christo improbabantur, à Petro exonerabantur. Petrus, priusquàm id ageret, tribus vicibus dormierat; & postquàm hoc fecisset, terribi negavit. O lumina! nôstis, quis vos persequitur? Ille, qui primùm dormiit, & deindè est negaturus: qui prius neglexerat esse vigilans, & postea negaturus est Fidem, ille est, qui vos persequitur; idcirco gallus cantabit, & Christi Prophetia apparebit vera. Ex dictis colligere licet, ut si videamus antè tempus lumina deficere (aut quia moriuntur, aut quia extinguuntur) non sit, quod miremur, sed quod valdè lamentemur: quod admiremur, non, istud enim agit mundus; quod lamentemur, sanè, ipsum enim Deus gubernat: Domine! non est tibi cura? Itâne sit, Domine, ut per tuam providentiam tenebræ permittantur

vivere, & lumina intereant? Stultus ignorantiae tenebris sepultus pacem cum morte habebit, & prudens lumine discursus illustratus cum vitâ pugnabit? David comminando Potentibus inevitabilem ex hâc vitâ transitum, doctis ait & indoctis, omnibus simul moriendum esse: *Cùm viderit sapientes morientes, simul insipiens & stultus peribunt.* Si sic esset, adhuc esset inæqualitas: sed quod mors festina sit attributum sapientiae, & vita longa attributum ignorantiae? Non sufficiebat ignorantibus unum attributum? Non sufficiebat illis esse infinitos numero, sed & æternos duratione? Quod in Paradiso arbor scientiae producat fructus mortis, & in mundo, ignorantia sit arbor vitæ; quod intrâ nosmetipsos scientia sit mortalis infirmitas: & quod extrâ nos usus rationis sit delictum mortale? Et cum sit naturale esse rationalem, nemo sub pœna vitæ talis esse possit? Quodque hæc mortis injuriæ & injustitiæ, sint dispositiones Divinæ providentiæ? Domine! non est tibi cura?

§. VI.

AUdivimus contrâ injurias mortis, tria illa lamenta, quæ ab exordio opposuimus. Sed observo, omnes advertere, inter hæc lamenta tam naturalia, non audiri illa, quæ ex præcipuo naturæ affectu, id est, ex amore materno procedunt. Dignum est, ut & hocce silentium consideremus: sed magis est admiratione & memoria digna, ejusdem causa. Non audita nec auscultata hac occasione fuerunt lamenta amoris materni, hic enim in hisce circumstantiis adeo generosus, penè dixeram, crudelis fuit,

ut amor esse non videretur. Defuit naturæ debito, ut non deesset obligationi officii & astitit adeo exactè ubi serviebat, ut videretur quod abhorrebat, ubi diligebat. O ratum exemplum serviendi Principibus! eo modo servire Principibus, quo Deus vult sibi servirì, illo nihil est excellentius. Dicit Christus in Evangelio: *Qui non odit filios suos, mihi servire non potest.* Est hæc adeo profunda Doctrina, ut explicatione indigeat. Non dicit absolute Christus, ut Patres odio habeant filios; non enim præcepta divina naturalibus sunt contraria: sed dicere voluit, ut si filiorum amor obliteret divino servitio, eo modo Deo serviretur, ac si filii odio haberentur. Hic est summus ille rigor, quo Deus desiderat, ut sibi serviatur, atque hæc voluntate vidimus hoc casu nundi Principibus fuisse exhibitum servitium: pervenit opere in serviendo, quò pervenit Deus desiderio, sibi serviatur. O Spiritum generosum, & in summo infortunio felicem! nescio, an dicam, hanc solùm potuisse æstimare occasionem, ut amoris probaret excellentiam. Certum est, non posse dubitari, num fuerit magis invidia, propter id, quod operabatur; aut compassione, propter id, quod perdebat. Non legitur, in similibus circumstantiis excellentius quidpiam egisse, aut Livias, aut Rutilias, aut Paulas, aut Melanias, quæ propter suam generositatem adeo honorarunt utramque Romam, Gentilem & Christianam. Verùm si Romanæ matronæ palmam præriperint Lusitanicis, ut essent primæ: hæc eximia nationis nostræ est gloria, quod Lusitanæ Romanis præripiant, ut in hoc sint singulares. O quomodo in hoc casu errasset ju-

dicium Salomonis, si debuisset ferre sententiam! In illa contentione, quam duæ illæ matres de duobus filiis, uno vivo, altero mortuo agitabant, judicabat Salomon eam veram esse matrem, quæ plus amabat, nec erravit: in hac controversia eodem modo judicasset, magis dilectum & amatum verum esse filium, at fuisset graviter hallucinatus; cùm enim uni serviretur, alter relinqueretur, derelictus erat verus filius, non verò is cui serviebat, nisi dixerimus, utrumque verum fuisse filium; nihilomagus propriè & magis amatus filius is est, cui præstatur educatio, quàm ille cui datur esse. Recordor, quod petenti à Christo licentiam filio ut sepeliret Patrem, DEI Filius eam negarit, eò quod sibi serviret. Grandem moralitatem in utriusque casus disparitate invenio. In primo filius postulat à Rege licentiam assistendi sepulturæ sui Patris, eamque Rex negat: in secundo offertur matri licentia assistendi morti suæ filiz, & hæc eam refutat; utrumque non sine merito. In primo casu, imperfectio quâ petebatur ea licentia, rigorem illum promeruit, ut negaretur: in secundo casu, benignitas, quâ illa licentia offerebatur, promeruit amoris teneritudinem, ut non acceptaretur. O quantum in Principibus sævus benignitas! sint liberales in eo quòd nulla re illis constat, atque ita nonnunquam favebunt Vassallis in re, quæ maximè illos premit. Denique hîc visæ sunt emendatæ querelæ Marthæ; ibi præferebatur solitudo ministerio, hîc solitudini præfertur ministerium: *Reliquit me solam ministrare.*

§. II.

Tempus est, ut redeamus ad Discursum

sum de Divina Providentia, & tribus nostris Querelis respondeamus. Omnibus tribus uno CHRISTUS responso satisfacit: *Maria optimam partem elegit.* Non lamentetur *Ætas*, quia decurrata est, nec *Sapientia*, quia obmutuit; neque *Formositas*, quia eclipsin passa est; præ his omnibus Maria optimam partem elegit. Verum est, quia mortua est, sed morte ipsâ æternam reddidit ætatem, auxit pulchritudinem, amplificavit sapientiam. Nunc videte, si causam habeant lamentandi, aut se gravatas existimandi.

Primùm quidem *Ætas* æternata est, eam enim rescidisse ad illam æternandam Job. 29. exitit artificium. Dicebat Job: *In ni-*
v. 18. *dulo meo moriar, & sicut Phœnix multiplicabo dies meos.* Moriar, & multiplicabo dies meos. Notabilis loquendi modus. Videtur, Jobum debuisse dicere, moriar, & terminabo dies meos: sed, *Moriar, & multiplicabo dies meos!* Quomodo id fieri potest? Ipse Job modum assignat: *Sicut Phœnix.* Attendite, inquit Job, non loquor ut homo, sed ut phœnix; homo dicit, moriar, & terminabo dies meos, morte enim finit. Econtrâ Phœnix dicit, moriar & multiplicabo dies meos, Phœnicis enim vitæ finis, est artificium ad provehendam vel multiplicandam ætatem. Sileat igitur querula ætas, non enim meretur lamenta, quia ut Phœnix moritur. Inter omnes mortes hujus mundi, una sola est, quæ compassionem non meretur, & hæc est mors Phœnicis. Si Phœnix moreretur ut vitam finiret, mors illius omni aliâ esset maxime compassione digna, quia est unica: sed quia Phœnix moritur ut renascatur: quia vitam diminuit, ut eam multiplicet: quia vitæ suæ finis est ejusdem princi-

pium: ejus mors non est digna lacrymis, sed applausibus.

Sed contra hos applausus non nemo replicare poterit, quod nostra Phœnix, si benè consideretur, dies non multiplicavit: perdere enim dies in parte unâ, ad eos lucrandos in alterâ, est dies mutare, & non multiplicare. Quàm benè occurrat huic replicæ ipse Job cum dierum differentiâ: *Multiplicabo dies meos;* Notate, quod non dicit, multiplicabo dies meos, nisi emphaticè, dies meos. Dies hujus vitæ non sunt dies nostri: si essent nostri, haberemus eos in nostrâ potestate, & esset in manu nostrâ eos lucrari & augere: sed sunt in potestate tot tyrannorum, quot sunt miseræ vitæ: soli dies æternitatis sunt dies nostri, quia nemo nobis potest eos tollere. Benè igitur inquit Job, istum modum moriendi, esse artificium multiplicandi; perdere enim dies, qui sunt alieni, ad multiplicandum dies, qui sunt mei, est verè dies augere: multiplicabo dies meos.

Nihilominus cum isti dies sint dies æternitatis, videtur novâ instantiâ, nullo modo multiplicari potuisse: æternitas etenim non admittit multiplicationem, nec augmentum. Sed istud fuit illud impossibile, quod vix ingenium nostræ Phœnicis: rescindere, scilicet, passus vitæ, ad augendum spatia æternitatis. *Æternitas DEI* non potest crescere, illa hominum potest. *Æternitas DEI* non potest crescere, quia est æternitas sine principio, & sine fine: æternitas hominum crescere potest, licet enim finem non habeat, habet tamen principium. Neque crescere potest à parte post, in qua parte finit; sed à parte antè, à quâ incipit: atque hoc modo quantum vitæ

vitæ detrahitur, tantum æternitati superadditur. Voluit Michæas Propheta aliquando æternitatem augere, sed pace sua, non dixit benè: *Ambulabimus in nomine DEI nostri in æternum, & ultra*; Id est: adorabimus, & serviemus DEO per totam æternitatem, & ultra. Verum dixit Propheta quantum ad augmentum, non quantum ad partem; id fuit reservatum electioni Mariæ: *Maria optimam partem elegit*. Propheta voluit augere æternitatem à parte post, quod est augmentum imaginarium: Maria auxit æternitatem à parte ante, quod verum extitit augmentum. Propheta voluit æternitatem augere, & servare vitam: Maria vitam abbreviavit, ut augeret æternitatem. Hoc solo modo poterat satisfacere DEO. Amor DEI erga nos (ut ita loquar) duas habet æternitates: amavit enim nos sine principio, & amabit sine fine. Noster amor erga DEUM, unam solummodò habet æternitatem, licet enim sine fine cum amare debeamus, amamus tamen illum cum principio. Unde cum Maria duplicem amoris æternitatem non posset aliis duabus æternitatibus DEO compensare, unam solam, sed auctam æternitatem exhibuit: auxit æternitatem totâ illa parte, quam vitæ detraxit: *Maria optimam partem elegit*.

§. VIII.

NEque Formositas causam habet lamentandi. Mori, non fuit perdere, sed meliorare formositatem. O si mundana cæcitas haberet oculos ad hanc veritatem cognoscendam, certè non ita adorarentur hæ vanæ imagines, & apparentiæ. Apparuit Angelus S. Joanni in

Apocalypsi, & cum S. Joannes esset aquila, excæcarunt illum adedò radii illius formositatis, ut se demitteret in terram, ut illum adoraret. Notabilis casus! nunquid S. Joannes viderat CHRISTUM in Transfiguratione? Nonne illum viderat post Resurrectionem? Nonne illum viderat ascendere in cælum cum tanta gloria & majestate? Si igitur Christi visio gloriosa in S. Joanne tales effectus non causavit, quomodo visio unius Angeli illum cæcat quasi idôlolatram suæ formositatis? Hic videbitis quantum excedat formositas Spiritûs, formositatem corporis. Formositas Christi, quamvis cælestis, quamvis gloriosa, erat formositas corporis: formositas Angeli erat formositas Spiritûs: & cum formositate Spiritûs nullam habet comparisonem maxima formositas corporis. Veniet tempus, & erit post Resurrectionem universalem, quando natura humana naturæ suæ restituta poterit ambabus istis formositatibus simul frui: & supposito ante istum terminum, quod non frui possit, nisi unâ tantum, exue formositatem corporis, ut animæ pulchritudine induaris, hoc ipsum è duabus est, meliorem partem eligere: *Maria optimam partem elegit*. O quàm mirabiles transformationes mors invisibiliter sub terra operatur! Chymici in hanc horam usque non repeterunt Lapidem Philosophicum, nullas enim nacti fuerunt experientias lapidum sepulchralium. Deus loquens Abraham de gloriosa filiorum suorum posteritate, nunc eos pulveri, nunc stellis comparavit: ut eos doceret (ait Philo) (quod eo pacto evaderent stellæ, si in cineres resolverentur. Quidnam creditis esse sepulchrum? Nihil est aliud, nisi officina stella-

stellarum. Ipsa etiam natura producit nobiliorem pulchritudinem in ipsis terræ visceribus, quàm in ejus superficie. Flores, pulchritudo marcescibilis, in terræ superficie producantur: lapides pretiosi pulchritudo durabilis, in ipso terræ centro generantur. Judicet nunc decepta formositas, utrùm injuriosum fuerit Racheli sepulchrum; vel: utrùm nôrit Maria optimam eligere partem. Obit flos, ut in adamantem gelasceret; resoluta est in cineres, ut in stellam transformaretur.

Quodd si formositas per mortem non obtinisset, ut in rem pulchriorem transformaretur; quæro: exiguumne fuisset beneficium hoc pacto à damnis liberari, quæ affert ipsa mutatio? Deceptio illa apparens, quam formositatem homines appellant, cùm sit tam fragilis, adhuc plures habet inimicos quàm vita. Vita sibi contrariam habet mortem; formositas etiam antè mortem adversariam habet vitam:

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,

Fit minor.

Primi formositatis tyranni sunt anni, & prima ejus mors tempus est. Sub imperio mortis finit, sub tyrannide temporis mutatur: & si quis pulchritudinem percunctaretur, an mortem mallet, vel mutationem? Absque dubio responderet: Se mori malle, quàm mutari. Formositas mortua servatur memoriâ ejus quod fuit: formositas immutata offenditur memoriâ ejus quod est. Victoria, quam de formositate mors obtinet, deditio secreta est, quam terra celatam tenet. Victoria, quam de eadem reportat tempus, publicus est triumphus, omnibus manifestus: multumque differt, putare Epitaphium vultui

Pars IV.

inscriptum, vel illud sepulchro habere inscriptum. Videtur hæc ratio humana nimis, ast Deus illam Divinam reddidit. Maxima pulchritudo, quam vel oculus in hoc mundo vidit (nulli hominum sit injuria) fuit illa Moylis, tam magna, ut velo cooperire vultum necesse fuerit, ne oculi, qui Eum intuerentur, excæcarentur. Moritur Moyles, & sepelit eum Deus propriis suis manibus: *Et non cognovit homo sepulchrum ejus*; neque enim in hodiernum usque diem sepulchrum Moylis quispiam potuit explorare. Cur igitur Deus noluit ab hominibus sciri Moylis sepulchrum? Non est alia ratio, quàm illa S. Augustini (in Glossa:) *Quatenus illam faciem, quæ consortio Sermonis Domini rutilaverat, mortis mærore repressam nullus videret*; q. d. Ne morte viderent immutatum vultum illum, qui tanto splendore radiaverat. Occultavit ergo Deus sepulchrum Moylis, non quidem, ne homines eum mortuum viderent, sed ne pulchritudinem ejus conspicerent imminutam: videant mortuam, sed nequaquam videant immutatam. Sic Deus tractat eorum pulchritudinem, quibus majorem vult exhibere favorem. Est igitur secundum Dei judicium confirmatum, pulchritudini melius esse mori, quàm immutari. Quodd igitur humana pulchritudo ad eum præcisè perfectionis terminum pertingens, in quo durare non licet, crescere impossibile, deficere necessarium, fœdus cum morte iniêrit: si id non fuit meliorem partem eligere, fuit tamen meliori adhærere conditioni: *Maria optimam partem elegit.*

§. IX.

DEnique non est, quodd scientia lamentetur: licet enim mors eam mutam

K k

tam

tam reddiderit; reddidit tamen & celebrem. Vera sapientia non consistit in potentia loquendi, sed in scientia moriendi. Usque ad mortem nemo cum certitudine sapiens aut stultus dici potest. Ultimum bene factum, ultimusque error, ea sunt, quæ totius vitæ sapientiæ tribuunt nomen. Hinc est, quod Deus in principio Mundi laudans omnes Creaturas, solum non laudavit hominem; laus enim hominis à fine semper dependet: *Non in exordio, sed in fine laudatur homo*; inquit Sanctus Ambrosius; q. d. Non potest securè laudari homo, neque dum esse incipit, neque dum est, sed tantummodò dum esse definit. Priusquam ultimus dies advenisset, dubia erat decem virginum prudentia, sedit pro tribunali mors, & definivit, quænam ex eis erant prudentes, quænam fatuæ. Nunquid in re aliquâ melius cognoscitur electionis bonitas, quàm dum id, quod eligitur bene, mutari non potest: & quod malè eligitur, non potest emendari. Electio est, à qua dependent omnia, & pars, quæ in se includit totum, & idè pars optima: *Optimam partem elegit.*

Quam ultimam partem ut probem, accommodabo me scrupulo, quocum video jam à principio hucusque auscultant me minùs teneræ conscientie Auditores. Mors, de qua loquimur, casus fuit, non electio; improprie igitur videmur illi applicare verba ista: *Maria optimam partem elegit.* Dico primò, non idè, quod casus fuerit, obstat, quò minùs fuerit electio; id ex ipso Textu colligitur, ubi enim Vulgata legit: *Optimam partem elegit*: Originale Græcum habet: *Optimam sortem elegit.* Sors ad casum spectat: nihilominus ipse Tex-

tus eam vocat electionem: *Elegit*; non enim implicat, quò minùs eadem res casus sit & electio. Sunt aliquæ responseiones, quæ faciliùs probari, quàm capi possunt. Quomodo potest esse electio, quod est casus? Consideremus rem terminis magis Christianis. Id, quod Vulgus casum appellat, est Providentia: Providentia nihil aliud est, quàm quædam dispositio Divino Decreto ordinata: quomodo ergò eadem res ex electione nostrâ esse potest, & ex Divinâ dispositione? Respondeo: Quotiescunque nos Divinæ conformamus ordinationi, facimus, ut, quod ejus est electio, sit & nostra. Hoc sensu dicebat David: *Mandata tua elegi.* In Mandatis electio ad eum pertinet, qui præcipit, non verò ad eum, qui obedit. David obediebat, DEUS præcipiebat: electio igitur spectabat ad DEUM. Si igitur electio spectabat ad Deum: cur dicit David esse suam: *Mandata tua elegi*? Quia David obediendo Divinæ sese conformabat voluntati: & propter virtutem conformationis, id quod erat DEI electio, erat quoque electio Davidis. Talis fuit in hoc casu electio: *Maria optimam partem elegit.* Electio Dei fuit electio providentiæ, in Maria fuit electio conformitatis, & in utroque fuit electio melioris: in Deo, quia elegit sibi Mariam; in Mariâ, quia hinc discessit, ut cum Deo esset: *Maria optimam partem elegit.*

Sola difficultas superesse potest, quòd electio per conformitatem cuiuspiam videretur esse aliquo modo imperfecta. Dico, & concludo, quòd electio ex conformitate sit longè perfectior electione ex deliberatione. Quando ex propria deliberatione eligimus, ex propria eli-

Ps. 118.
v. 137.

eligimus voluntate : quando eligimus per conformitatem , eligimus per Dei voluntatem. Quando ego eligo , meam facio voluntatem : quando me conformo , voluntatem facio Divinam ; neque actus reperiri potest perfectior illo , quo Deus & ego simul unâ eademque voluntate volumus ; neque est alia actio Christi actibus similior. Christi actiones Divinæ erant & humanæ , propter unionem naturarum : hæc actio humana simul est & Divina , propter transformationem voluntatum. Notabilis Philosophia ! ut ibi crescat meritum , ubi decrescere videtur voluntarium. Non fuit in mundo Sacrificium magis voluntarium morte Christi : *Oblatus est , quia Ipse voluit.* Verum tamen valdè notandum est , mortem Christi non tantum charitati , quantum obedientiæ attribui : *Factus obediens usque ad mortem.* Eccur magis obedientiæ , quam charitati ? Quia charitas propriæ voluntatis impulsu sequitur ; obedientia alterius voluntatis imperium exequitur. Nec erat in Christo actus adeo generosus morti sese subdere , ut propriæ satisfaceret voluntati , quantum erat , ut æterni sui Patris sese voluntati conformaret : *Non mea voluntas , sed tua fiat.* Omnes illæ repugnantia in horto fuerunt directæ , non ad excusandam mortem , sed ad declarandam & purificandam conformitatem. O quam generosa conformatio ! ô quam discreta & prudens mors ! Videbatur casus , & fuit electio : videbatur violentia , & fuit voluntas propria. Et si aliquid habuit repugnantia aut violentiæ , id fuit , ut circumstantiam daret merito , & essentiam Sacrificio. Mutet itaque sapientia loquelam , & loco que-

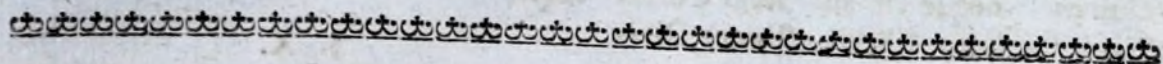
relarum gratias agat morti : cum solummodo in morte qualificata & consummata fuit sapientia , quando in illo puncto , quo finiuntur omnia , & de quo dependent omnia , voluntarium inter & præcisum Maria optimam novit eligere partem : *Maria optimam partem elegit.*

§. X.

PACAVI nunc & satisfeci (nisi fallor) tribus nostris querulis. Sed si illis tempus superesset ad lamenta repetenda , mihi vires ad dicendum , & vobis Auditores patientia ad auscultandum , nullus dubito & certum est , quin hæc lamenta , quæ hucusque parum fundatè , facta sunt contra mortem , omnia converterentur (& quidem bonâ ratione) contra nostram vitam. O ætas cæca ! ô pulchritudo decepta ! ô sapientia inconsulta ! vivit ætas , ac si mors non superesset : vivit formositas , ac si tempus non præterlaberetur : vivit sapientia , ac si iudicium non pertimesceret. O ! destinamus tandem cæci esse ; ponamus antè nostros oculos funestas istas catastrophes (nostrum ipsorummet imagines) quas non absque singulari providentiâ DEUS nobis repenti in domibus nostris objicit. Vix est in hoc Regno Domus aliqua Illustris , quæ hoc anno non vestiatur lugubribus : neque adhuc finis est. Cum jam consanguinei sibi Deoque moriuntur , moriantur etiam nobis : ad minus nos heredes habeant sui erroris. Consideremus , quod illud ipsum fuerunt , quod nos sumus : nosque illud futuros , quod ipsi sunt. Huc finiunt omnia. Id , quod tunc non juvat , nihil est. Si fidamus ætati , pensemus , quam sit illa fragilis,

& quantum minimo accidenti subdita : Si formositas nos decipiat, ab errore nos liberet Calvaria, in quo solo perennat omnis pulchritudo : si denique ipsa sapientia nos extollat, discamus esse sapientes, id est, sciamus nos ipsos salvare. Cum tantam vitæ

partem dederimus mundo & vanitatibus : demus hanc ultimam DEO, quæ superest ; illa semper erit melior ; & hoc modo cum Mariâ optimam partem eligemus : *Mariâ optimam partem elegit.*

S E R M O

DE

S. R O C H O.

Ulyssipone, in Capella Regia, Anno 1652. Postquam Author eodem die prædicaverat in S. Rocho, Ecclesia Domûs Professionis Societatis JESU.

Beati sunt Servi illi. Luc. 12.

§. I.

VEL S. Rochi vita aberravit, vel mundus totus delirat. Ità paucis ab hinc diebus dixi ; & quanto magis vias, quibus graditur mundus, & quas sanctus ambulavit Rochus, considero : tantò magis in hac veritate confirmor. Videamus quid in eligendo vitæ genere fecerit S. Rochus, quidque simili occasione faceret in mundo quilibet ejusdem ætatis, fortunæ, generis, & conditionis alius. Ea S. Rocho obligat felicitas, ut nondum expletis viginti vitæ annis, parentibus fuerit orbatus. Istud olim vocabatur infelicitas ; ego verò

felicitatem illud appellavi : ut temporis moderni me phrasi accommodarem. Hodie nihil magis affligere videtur filios, quàm longa vita parentum. Qui expectare refugit, donec hæres eorum fiat post mortem : quo pacto longam ipsis desiderabit vitam ? Omnes quasi tituli, qui in Aula nostra his annis expirârunt, nati sunt unici, & mortui sunt gemini : prius enim eis fructi sunt filii, quàm eos deferrent parentes : *Pallium breve* (inquit Isa. 28. Spiritus Sanctus) *duos operire non potest.* v. 20. Verùm homines plùs posse volunt, quàm DEUS scit & novit. Unus rectâ pallii parte se operit, alter inversâ, tempore eodem, Adedò longa filiis videtur vita paren-

parentum, ut finem ipsius expectare detrectent per mortem. Denique siue indecentia hæc hodiernis insit filiis, siue felicitas sit in S. Rocho; ipse vigesimo ætatis anno sine filiali subjectione, Civitatis & Status Montis - Pessulani, qui Parentum fuerat, se vidit Dominum, magnæque domus, nec non thesaurorum ditissimorum ibidem à Majoribus suis coacervatorum hæredem.

Hoc supposito, quid consilii resolutionisve tali casu & statu illum capturum; quidve alium quempiam præsentium in simili casu facturum putatis, tam illustri oriundum sanguine, talis domini hæredem, sic subditis & opibus affluentem, & ætate floridum? Mea quidem opinione, judicando secundum id, quod video, alterutrum resolveretis. Absoluto luctu, vel ad aulam (& vel maxime ad aulam Parisiensem, ad illud mundi compendium) proficisceremini, ad ostentationem, & ad concertandum in luxibus, in pompis, & magnificentiis, nec non ad assistendum, Regique de propè serviendum, & bene de ipso merendum; & hac via, nova domui personæque incrementa acquirendum. Hæc ætatis illius vivacior, propriaque magis est resolutio. Verum si judicium vestrum foret solidius, si maturitate sua vinceret annos, si sibi consuleret, seu prudenter consultum vellet. Ego contrarium judicando suaderem, ut cogitationibus aulæ, veluti turbidi & procellosi, & nunquam securi maris exclusis, statu conditioneque vestra contenti acquiesceretis, melius minoribusque expensis auctoritatem conservaturi, fruiturique cum quiete, quod vestri vobis, non sine labore comparavere Majores; subditosque vestros in pace &

tranquillitate, in amore & honore ab ipsis habiti, cum servitorum promptitudine, feliciter gubernaturi.

Nullus dubio relinquitur locus, quin alterutram resolutionum harum, quilibet præsentium, & quidem secundum majorem, minoremve judicii sui capacitatem, capesseret. Verum Rochus (cùm esset Gallus) neutram approbando, diversam valde ingressus est viam. Relictos sibi thesauros coram afferri mandat; eis apertis, primum, quod in eis vidit, prædecessorum suorum corda fuerunt. Quod suum etiam ibi non inveniretur, contentus; convocatis pauperibus, fortunam cum eis commutat: quibus ditatis, pauper ipse remansit. Jam video, quod qui istud operatur manibus, sublimiores & majores multò cogitationes revolvat in corde. Mox Norarium adduci mandat, palamque Statui renunciat, & omnibus, quæ in eo possidebat, seu juris sui esse poterant: assumpto deinde tertii Ordinis S. Francisci habitum, baculum accipit, & pallium coriaceum, & peregrinatum ab it per mundum universum, illum magnum quasiurus Dominum ad ei serviendum, qui in omni loco suam habet Aulam; eò, quod ubique locorum præsens sit. Quod nemo alius faceret, S. Rochus fecit; proinde solus ille sapit: quod reliquum est mundi, delirat. Notate. Potuisset S. Rochus in aula Regis servire Regi: potuisset sua in aula suos regere subditos, sed noluit: ad serviendum Deo soli se resolvit, omni aliâ sollicitudine sequestrata: porro tribus istis resolutionibus, omnem, non tantum alterius, sed etiam vitæ hujus consecutus est felicitatem, quod textus nostri propositio innuit: *Beati sunt Servi illi.* Omnes

homines, & vel maximè Aulici, vitæ hujus beatitudinem ambiunt. Huic autem obtinendæ, quid faciunt? Omnes servitiis occupantur, omnes ut mandent & regant moriuntur, & hinc nemo beatitudine quæsitâ potitur. Vultin veram non alterius solùm, sed etiam hujus vitæ adipisci felicitatem? Tres S. Rochi resolutiones capeſſite: Servire? Soli Deo. Hominibus? Nec servire, neque imperare. In eo omnis prudentia & felicitas consistit humana: in eo omnis prudentia & felicitas consistit Christiana. Si sumus Christiani, tractare nos oportet de Deo: si sumus homines, cum hominibus nobis agendum est. Quoniam igitur medio felicitatem cum Deo & hominibus nobis comparabimus? S. Rochum imitando. Ut felices simus cum Deo, Deo serviendo: ut felices simus cum hominibus, neque serviendo iisdem, neque imperando. Tria Prudentiæ, totidem Felicitatis, totidemque puncta Sermonis habemus. Hominibus nec serviendum, nec imperandum: Deo, & soli Deo serviendum: *Beati sunt servi illi.*

§. II.

Prima S. Rochi resolutio aliquid minus, & aliquid amplius, quàm humanum habens, fuit, nolle servire neque imperare hominibus. Nolle servire hominibus quamvis Regibus, magnam redolere videretur superbiam: nolle imperare hominibus quamvis subditis, vasallis, famulisque propriis, abjecti & pusilli animi videretur esse indicium. Sed neque primum fuit arrogantia, neque secundum pusillanimitas: quinimò magnæ fuit prudentiæ, magni animi, magnæque generositatis argumentum. S. Rochus velut

homo, velut Christianus, & velut Sanctus, fuit operatus. Et quoniam hodie mei est officii rationes declarare, quas ille habuit; & persuadere ut habeat imitatores: ipsum obtestor Sanctum, quatenus tali spiritu Discursui meo assistere dignetur, ut ab intento conceptuque suo non longè abeat.

Primò itaque S. Rochus servire noluit hominibus, quia homo remanere voluit. Hominem creavit Deus ad imperandum: bruta ad serviendum. Proinde si bruta contra Adamum rebellantia servire noluerint homini, cum tantò inferioris essent conditionis; debilis sanè & miserabilis est conditio, quod homo servire debeat homini, cum omnes sint æquales. Quando primò prophetatum est, quod homo in hoc mundo servire deberet homini, sub maledictionis nomine hoc factum est. Ita Noë nepoti suo Chanaan in pœnam patris, & filii prædixit & imprecatus est. Eûsque ignorabatur in mundo quidnam esset servire: tuncque intelligi cœpit maledictio propter delictum: & miseria propter pœnam. Medios homines vocavit postmodum Poëta Lyricus illos, qui serviunt, & dixit benè. Tota hominis nobilitas & excellentia in libero consistit arbitrio, & servire, si non est arbitrium perdere; est illud captivum reddere. Rationem igitur S. Rochus habuit nolendi servire hominibus: ne desineret esse homo. De hominibus, absque eo, quod illos plus quàm homines appelleret, loquitur David Psalmo sexagesimo quinto, notabilique exaggeratione declarat, hoc, quod quasi inconsideratè ex consuetudine patimur: *Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.* Psal. 65. v. 10. 11. 12. *Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes*

eiones in dorso nostro : imposuisti homines super capita nostra ; q. d. Voluisti, Domine, in nobis probare & experiri, quantum sufferre potest patientia, & humana perferre constantia ; & aliquos examinasti igne (sicut S. Laurentium :) Igne nos examinasti ; alios in carceres & catenas misisti (sicut S. Petrum & S. Paulum :) Induxisti nos in laqueum ; alios tribulationibus & ærumnis castigasti (prout Martyres & Confessores :) Posuisti tribulationes in dorso nostro ; & super omnia, alios super aliorum capita constituisti : Imposuisti homines super capita nostra. Ergone maxima probatio, evidentissima experientia, maximum examen, & maxima humanæ patientiæ & tolerantia exaggeratio, est, quod Deus homines aliorum capitibus imponat ? Ità sanè. Illi enim superiores imperant & gubernant ; & inferiores servant ; porro cum servant æquales sint aliis per naturam, quod hi illos super caput suum tolerant, & quod illi hos supplantent, seu pedibus calcant : Homines super capita nostra ; dolorem hunc nec omnis Confessorum penitentia, nec omnia Martyrum tormenta martyrium hoc adæquant.

Adhuc ampliùs quiddam Textus affirmat. Verùm antequàm progrediamur, videtur propter hanc rationem servire debuisse hominibus S. Rochus, saltem ut Sanctus. Ità sanè, & hoc S. Rochus patientià suà & constantià peregit, extra & intra patriam de propriorum subditorum suorum manibus accipiens vulnera, injurias, testimonia falsa, captivitatem, perpetuūque ad mortem usque carcerem perferendo. Hæc verò omnia amore Dei, & non ad serviendum hominibus libenter toleravit. Et peroptimè egit, meliore

multò ratione, quàm diximus. Textus nunc redeat. Ubi in nostra Vulgata legitur : *Imposuisti homines super capita nostra ;* in Originali Hebraico habetur : *Equitare fecisti homines super capita nostra ;* q. d. Domine, ad nostram probandam patientiam, Tu fecisti, ut homines super nostra capita equitarent. Pensate num utrumque multum discreper. Ità ut dominantibus desuper, non sufficiat servantibus inferiùs suis calcare pedibus, nisi etiam equorum ipsos pedibus calcant : *Equitare fecisti homines super capita nostra.* Casu, quò autem interrogarer, ubinam casus tales accidere possint, ut homines sic tractent homines, & sibi servant ? Respondeo : Quod ibi, quò S. Rochus noluit abire, in aulis. Ad intelligendam hanc veritatem (quàmvis ad probationem ipsius experientia sufficeret) supponendum est, quod in Aulis quantumcunque Christianis, imò Christianissimis, non sufficit gratia tantum gaudere Principis supremi, nisi simul assistentium quoque favor obtineatur. S. Joannes in Apocalypsi sua de Aula Dei loquens, hoc modo Aliæ salutat Episcopos, quibus scribit : *Gratia vobis, & pax, ab eo, qui est, & qui* Apoc. 1. *erat, & qui venturus est ; & à septem spiri-* 7. 4. & 5. *tibus, qui in conspectu throni ejus sunt ; & à Jesu Christo, qui est Testis fidelis, Primogenitus mortuorum, & Princeps regum terra.* Videmini mihi omnes salutationis hujus, imprecationisque Apostolorum omnium doctissimi terminos advertisse. Si illis commissa sibi Provinciæ Prælati, supremi omnium Domini & Gubernatoris Patris gratiam apprecatur ; quare illam itidem throno ipsius assistentiam ipsis precatur : Et si gratia Patris, illam sui Primogeniti, terræ regum Principis adjungit, quare hanc

hanc tertio, ministrorum verò assistentium, secundo ponit loco? Quia Evangelista de Aula cælesti ad similitudinem terrestrium loquebatur Aularum. Non sufficit gaudere gratiâ Regis, & gratiâ Principis, nisi assistentium quoque Ministrorum gratiâ gaudeatis. Ego novi qui gratiâ gaudent Patris & Filii; & si solâ infructuosâ gratiâ non forent contenti; fortè utique se immiscentes parti Ministri illam satagerent turbare: *Gratia vobis & pax.* Hoc primum suppono bellum, quod patiuntur, aut pati possunt in aulis homines, etiam optimè servientes, si alios super se habent: *Imposuisti homines super capita nostra.*

Quinam vero sunt illi, qui non suis duntaxat, sed & equorum suorum pedibus calcant: *Equitare fecisti?* Certum est, non esse Reges; Regii enim pedes non conculcant, neque sordidant; sed honorem, autoritatemque tribuunt. Hinc ad pedes eorum se prosternunt subditi: quantòque digniores existunt, tantò magis pedibus eorum capita submitunt. Terrullianus dixit, Minervam in capite calceâsse galeam: *Minerva calceans galeam.* Sic est calceamentum Regum: calcei eorum non conculcant, coronant. Quinam igitur tam honorata calcant capita, qualia illa, inter quæ illud Davidis numerabatur, & non suis duntaxat, sed etiam equorum suorum pedibus: *Equitare fecisti homines super capita nostra?* Hic nunc secunda maximeque dolenda suppositio subintrat, nec fidem invenire digna, nisi Salomon oculorum suorum testimonio fidem illi conciliaret: *Vidi servos in equis, & Principes ambulare super terram;* Id est, vidit servos equitantes, & Principes pedestres. Vidit illud, dubio procul Salomon propheticè, quando

Roboam filium suum maxima ex parte vidit dethronizatum, & Jeroboam servum suum ad thronum evectum. Et quando idem in aliis evenit Regnis? Bonum est hoc interrogare, quia infelicitatem hanc in Regno nostro non videmus, quæ sola omnibus illius prosperitatibus corumpendis sufficeret. Porro hoc accidit, quando Princeps, cujus est Regni moderari habenas, ex desidia & vecordia eas dimissas servo committit. Et hoc contingente casu, servus, postquam equum conscendit, capitibus hominum impositum se cernens, non duobus tantum, sed quatuor ea pedibus calcit. Testetur hoc Mardocheus sub Aman in regno Assueri; & Daniel cum Satrapis in regno Nabuchodonosoris, & Darii. Hujuscemodi temporibus, pro eo, quod homines serviant Regibus gloriosè, servi sunt servorum ignominiosè, patiunturque erubescencia & confusione infructuosâ (deficientibus tantum stapedis) maledictionem Chanaan, quæ hodie completur in Æthiopibus: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Ut videatur utrum fas fuerit tam generoso spiritui, qualis ille S. Rochi fuit, caput suum pro ullo pretio similibus subicere, vel talibus abjectionibus exponere.

Video equidem qualitates ipsius & excellentiam, diversas in aula meritò sperare potuisse dignitates & respectus: sed à mediis, quibus ejusmodi conservantur, multò magis adhuc spiritus ipsius integritas abhorrebat. David in aula Regis Achis locum gratiæ, quem obtinuerat conservare & stabilire satagens, quoniam usus est medio, ne ab assistentibus à latere Regis ejusdem everteretur? Jam constat, quòd stultum se finxerit: & quòd stul-

Ecclef. 10. v. 7. *vos in equis, & Principes ambulare super terram;*

stulticiam suam magis proderet, inquit sacra Historia, quod pedibus sursum, & capite deorsum versùs incesse- rit. Erat dexteritas & agilitas, quâ David adhuc pastorculus ludendo se exercuerat, velut tanti roboris & agilitatis juvenis; & modò illâ pro larvâ usus est: omnis etenim scientia suo tempore servit. In summa: manibus inambulabat, capite deorsum, pedibus sursum erectis; istud significabat: *Ferebatur in manibus suis*. Hic est Textus, qui S. Augustino tantum facessivit negotii, & nemo post illum, quod scio, usque huc explicavit: sed hic literalis & proprius verborum horum est sensus. Morale verò ac politicum actionis tam extraordinariæ documentum quale putamus? Est, ut homo in aula, gratiâque Regum, instar Davidis in aula Regis Achis, conservare se volens, nullum ad hoc congruentius & efficacius, imò necessarium magis & urgens medium invenire possit, quàm inverso ambulare modo: pedibus sursum, capite deorsum, & ne manibus apprehendat cælum, manibus ferri per terram: *Ferebatur in manibus suis*. Foreritne dignum, quod cor adeò generosum & rectum, velut illud S. Rochi; & homo frangi potius quàm flecti paratus, ad tam indigna sese abjiceret? Non est dubium, quin hoc esset manus demittere in terram, tanquam parùm honoratum? Et pedes surrigere in cælum, velut malum Christianum. Idcirco S. Rochus nihil sibi voluit commune cum aula, neque servire hominibus, quantumvis Regibus. Foras, Foras, & quàm remotissime.

§. III.

Videntur mihi dicta sufficere, si non ad persuadendam imitationem, saltem ad probandam prudentiam, judicii-

Part IV.

quæ veritatem, quâ S. Rochus ad non servandum hominibus se resolvit. Verùm quòd imperare illis noluerit, non tantùm dico valdè paucos futuros, qui imitentur, sed nullus dubito, quin aliquis erit, qui actum hunc reprehendat & damnet: tam naturale est homini desiderium, & appetitus hominibus imperandi. S. Paulus Apostolus, mulierem per filiorum generationem salvari asserit: *Salvabitur autem (mulier) per generationem filiorum*, 1 Tim. 2. v. 15. Communis sententiæ hujus explicatio est, quòd mulier prima, quæ fuit Eva, per unius Filiorum suorum, scilicet Christi generationem, sit salvata. Verùm istud salvationis genus non soli competit mulieri, sed æqualiter viro, & tantùm Adamo, quantum Evæ. Quænam igitur illa generatio, quâ tantùm mulier & non vir gaudet per filiorum generationem? Dicam: Eva duplici subjacuit damnationi, quarum una fuit ad mortem & infernum, propter peccatum, à qua salvata & liberata fuit à Christo, & hæc viro & mulieri communis fuit: altera particularis, & mulieri tantùm propria, quâ Deus eam condemnavit, ut viri arbitrio subiaceat: *Sub viri potestate eris*. Et ab hac secundâ Gen. 3. v. 16. damnatione mulier salvatur & restituitur per filiorum generationem: *Per filiorum generationem*. Sed quare, & quomodo? Quia generando evadit mater; & quamvis velut mulier subdita sit viro, qui est maritus: qua mater regere, & imperare potest viris, qui sunt filii. Hinc venit, ut per lineam rectam Evæ, ejusdemque generationis vi omnes homines ad imperandum proclives nascantur. In Jacob & Esau nondum natis illud advertere licet. Contrâ se invicem luctabantur matris adhuc utero conclusi:

LI

&

Juxta
LXX.
1 Reg.
21. v. 13.

& qua super te pugnabant, uter eorum alteri aut imperare, aut servire deberet. Quod ita DEUS ipse declaravit, super contentione pronunciando sententiam, respondens matri, à qua fuerat consultus, quòd minor dominari, majorque servire & subesse deberet: *Major serviet minori.*

Gen. 25.
v. 23.

Cùm igitur regnandi imperandique desiderium in homine non solum superioritas sit naturæ in statu primo, uti in Adamo; sed reparatio & solatium statûs secundi, sicut in Eva: & cùm idem desiderium nobiscum connascatur & congeneretur, sicut in Jacob & Esau: ut quid S. Rochus regnare & imperare detrectat? Ingenium sagax, judiciumque maturum, quo noluit servire, ad regendum ipsum obligabat; primum quippe Politicæ naturalis principium est docente Aristotele, quòd doctiorum & sapientiorum proprium sit regere; rudium verò & stupidorum sit servire. Ergò contrà omnia ista naturæ ac rationis dictamina S. Rochus est operatus dimittendo imperium, subditorumque suorum regimen, quorum conditio & nativitas ipsum hæredem, & indoles atque ingenium fecerat Dominum? Servire nolle hominibus, prudens est resolutio, ob motiva, quæ adduximus: nolle verò imperare hominibus, & talibus hominibus, quibus sufficientibus niti poterat fundamentis, non dico quæ extra ordinarium ad eò actum justificent, sed quæ rationabiliter illum improbent, imò damnent? Equidem credo, non facile occurrere motiva ambitionis, & cæcam regnandi libidinem, quibus regitur mundus, hinc tam malè gubernatus. Verùm respondeo & dico, justissimas S. Rochum habuisse rationes, ad non serviendum hominibus; easdemque & justiores adhuc ad eis non imperandum. Et quare? Quia major est

servitus hominibus imperare, quàm servire.

Rex Antigonus, cum filio suo Principe, super administratione & gubernatione regni, cujus ipsum relicturus erat heredem, differens; generoso adolescenti, ad tantas obligationes & onera attonito, dixit, ut refert *Ælianus*: *Annon novisti, fili mi! Regnum nostrum esse nobilem servitutem?* Nobilem dixit, & prudenti judicio. Quia servitus servorum est servitus sine honore; & hinc minor, momenti que minoris. Verùm præter servitutis onus, etiam illud sustinere honoris & nobilitatis, longè major est subjectio, & gravius onus. Est servire famæ & ori hominum, quorum gustus & palatum tam diversimodè & corruptè sapiunt, ut ipsum Manna eis sit fastidio. Si homo unus servire nequit duobus, teste Christo, quo pacto serviet tot millibus? Cuilibet homini Deus unum deputavit Angelum Tutelarem, & cuilibet Angelo unum duntaxat hominem. Porro si Angelus una dispositione & ordine tam punctuali totum stellatum movet regitque cælum, non nisi ad unum solum custodiendum à se ipso & ordinare ac compositè gubernandum inter alios, hominem sufficit; quomodo unus tantum homo ad tot homines intrà leges continendos, & in justitia conservandos sufficiet? Nescit quid sint homines, qui istud non considerat & penetrat: profundè sublimiterque illud, florente adhuc ætate, tali judicii penetravit maturitate S. Rochus, qualem in tot ætatibus decrepitis non invenimus.

Antiqui Philosophi hominem Microcosmum, id est, parvum mundum appellârunt: Sanctus verò Gregorius Nazianzenus, melior Philosophus ceteris omnibus, & per excellentiam Theologus, Mundum

S. Greg.
Nazian.

dum cum homine collatum, parvum hominem; & hominem mundo comparatum, magnum Mundum asseruit: *Mundum in parvo magnum*. Non est homo parvus mundus, qui est in Mundo magno: sed est mundus, & sunt multi mundi magni, qui sunt in parvo. In probationem sufficiat cor humanum, quod cum tam exigua pars sit hominis, capacitate suâ totam rotunditatem & amplitudinem excedit mundi. Proinde si hominum nullus totam illam Mundi Machinam sufficit regere, quanta, quæso, erit difficultas, tot regere homines, quorum quilibet major est mundo, difficiliusque temperamenti, quam totus Mundus? Demonstratio est manifesta. In hac Mundi Machinâ, cui etiam includitur cælum, stellæ ordinatum suum habent cursum, quem nunquam invertunt: Sol limites suos habet & tropicos, quos non transit: Mare, cum monstrum sit indomitum, ad arenas usque egressum, quiescit & sistit: arbores, ubi plantantur, non mutantur: pisces contenti sunt mari: volucres aëre: animalia terra. E contrariò homo monstrum seu elementorum omnium chimæra, in nullo sistit loco; nulli acquiescit fortunæ; nullo ambitu & appetitu exsatiatur: omnia perturbat, omnia invertit, omnia excedit, omnia confundit: & quia major est mundo, mundus illum non capit. Magnum in eodem mundo habemus exemplum, non pleno velut hodie, sed vacuo & devastato cum filiis Adam & Noë. Deus Adamo super Mundum totum contulit imperium, super pisces, super volucres, super animantia terræ, & duos nequit in pace regere homines, & istos quidem fratres, quin unus alterum interficiat. Noë cuncta gubernavit animalia, eaque

pacificè in arca continuit, & extrâ arcam tres non potest regere homines, quin unus eorum ipsum inhonestè discoopariendo contumeliâ afficeret, cum omnes tres ipsius filii essent. Pensate nunc, utrâ gravior & difficilior sit servitus, illâne imperandi, an illa hominibus serviendi? Qui servit, sicut non nisi uni servire potest, uni tantum se subjecit voluntati: qui verò regit, quomodo reget omnes, quomodo omnium sibi subiciet voluntates, & has non filiorum, in quibus obedientia & amor est naturalis? Neque fratrum inter se, in quibus qualitates sunt æquales, & indoles similes: sed tot, tamque diversarum conditionum, & inclinationum, quot in eis sunt facies & intentiones.

§. IV.

Hinc sequitur (id quod non leve pondus humanitùs habuit in iudicio S. Rochi) quòd serviens, quantumcunque dura sit ejus servitus, certas horas habet interapedinis & quietis: imperans verò & gubernans nullam penitus. *Ut Sol stare nescit, ita tu, Imperator!* inquit Pacatus, in Panegyrico, ad Imperatorem Theodosium Magnum; q. d. Sicut Sol nunquam sistit; irâ & tu, ô Magne Imperator! & ideo Magnus. Deus Solem fecit Mundi Principem: *Luminare majus, ut præfesset* Gen. 1. *dies*. Et à quo die illud ipsi mandavit offici- v. 16. cium, in præsens usque nec momento quidem quievit. Tantæ molis est esse Solem, tantaque servitus ejus, quamvis in loco tam sublimi! Inquietudo continua, motus perpetuus, currere & circuire semper, & millies circuire mundum, absque quòd sistat unquam, aut quiescat. Dicendo: Solem occumbere; decipimur: tunc enim ad regendos Antipodas abit. Non

est, quod è longinquo similitudinis probationem petamus, cum illam in domo Regibusque nostris, propriamque magis quam in alia quacunque mundi plaga habeamus. Subditis dormientibus & quiescentibus, Rex Lusitaniæ idem post diurnos regiminis labores facere videtur; & non est ita, quia transit ad Antipodas. Ibi versatur cogitatione, solitudine, pro China, pro Japonia: pro Regnis Idalco, Samori, Mogor: pro Promontorio Bonæ Spei, Comori, Javas: pro maribus & litoribus Africæ, Asiæ & Americæ: lustrando exercitus, inspiciendo fortalitia; componendo pacem, aperiendo viam commerciis; Regni Dei, & sui dilationem semper meditando, sine alia quiete & requie, quam quæ oculis cernitur, quia Sol verum occasum non habet. Horologium, quod vicarium Solis agit in terra, non sonat, nec nisi certis foris auditur temporibus, interim nec otia, nec quiescit, semper adsunt ad onerandum pondera, ad gyrandum rotæ: & tales sunt Principum curæ die ac nocte. Pro subditis, qui obediunt & servant, differunt dies ac noctes: pro imperante Principe semper dies est. Quod ita de curis suis & solitudinibus Job affirmabat:

Job 17.
v. 12.

Noctem verterunt in diem.

Dominus imperans, subditusque serviens, eodem discrimine distant, quo cor, & reliqui sensus. Dormiente homine sensus omnes quiescunt: oculi non vident, aures non audiunt, lingua non loquitur, & sic de cæteris. Verum si eodem tempore hominis pectori manus imposueritis, sentietis, quomodo cor in eo palpitet. Porro si iterum iterumque & quacunque hora reversi fueritis, eundem in illo motum experiemini. Sensus igitur hominis inferioritate suâ sensibus brutorum simi-

les dormiunt somno dissoluti; & cor vitæ principium, & nobilissima hominis pars, sine omni quiete semper vigilet? Ita sanè: illud enim est esse cor. Cor Reipublicæ est, qui eam regit & gubernat: & quando eadem Respublica curarum sollicitudinumque superioritatem ei contulit, omnes in eo curas sollicitudinesque deposuit. Illum sollicitum esse oportet, sine quietis intercapedine, ut quiescant omnes; illum vigilare, ut dormiant omnes: *Ego* Cant. 5.
v. 2.

dormio, & cor meum vigilat; inquit Salomon; & rex animalium leo oculis dormit apertis. Vigilare sicut cor, quando totum dormit corpus, est leonem esse inter animalia, & Salomonem inter homines.

Multum semper admiratus fui in fabrica ferculi ejusdem Salomonis, quod capiti reclinatorium fecerit aureum: *Re-* Cant. 9.
v. 10.

clinatorium aureum, ascensum purpureum.

Istud mihi simile videtur ei, quod sibi imaginantur rustici, Reges nimirum loricibus indormire auro intertextis. Cervicalia aurea valde sunt pretiosa: sed dura, valde frigida & incommoda. Verum omni suâ sapientiâ lectis regum convenientius molliusque cervical adinvenire nescivit, quia non erat ad somnum conciliandum, sed eundem impediendum. Hoc modo inquietus dormiebat Pharaos, de septem fertilitatis & famis in suo regno annis somnians. Hoc modo inquietus dormiebat Nabuchodonosor, de Monarchiæ suæ duratione, & eventuris sibi infortuniis somnians. Et ipse Joseph, quem Deus jam destinaverat Principem, ut regeret & gubernaret, quamdiu fratres sui, pastores & agricolæ, quiescebant, ipse junior quietus dormire nequibat. Jam somniabat de manipulis, jam de stellis, cælum terramque cogitationibus

S. Paschasius.

revolvens. Purpuram Reges exuere possunt, quando incumbunt; curas autem & sollicitudines, quæ excitant, deponere nequeunt. Judæi in Prætorio Pilati Christum Regem scenicum facientes, spinis ipsum coronarunt, purpurâ vestitum. Porro singulariter notavit Paschasius, quod purpurâ illum denuò exuerunt, coronam verò spineam CHRISTUS nunquam de capite deposuit: Porro spinas, quas capite gestavit, nec mutavit, nec alicubi transposuit. Spinæ sunt curæ, prout CHRISTUS ipse eas vocavit; & qui Rex est, seu Regem in mundo repræsentat; hujus semper caput spinæ istæ pungunt: hujus semper cogitationes lancinant: sensus ipsius inquietant, nec somnum, nec quietem capere permittentes. Qui serviunt, nullum Dominum talem experiuntur Tyrannum, qui quiescendi horas non indulgeat: regnantibus, talis Tyrannus ipsum est imperium, ut nisi sumant pro levamine ipsas curas (sicut ait Tacitus de Tiberio) nec horam, imò nec momentum illis consentiunt quietis.

Replicari tantum potest contra exaggerationem horum dictaminum (quantumvis verorum) cum abolitione eorum & contemptu, nec non cum singularitate eorundem exemplorum tam rarorum in regimine mundi, sicuti obedientiæ legum, in eis quorum arbitrio subsunt. Ordinariè ex imperio & regimine ea pars tantum assumitur, quæ potestatis est & majestatis, & magnificentiæ, dimissa illâ quæ curas, & onera concernit; nullius rei magis quam quietis, deliciarum & oblectamentorum habitâ ratione; & ut omnibus phantasiis, & liberi ac potentis appetitus desiderii habent laxentur, fiatque satis: fortunæ supremæ indulgen-

tias, gaudiis, voluptatibus, & vitæ placitis adæquando. Verum hæc Replica non solum non annihilat, sed potius corroborat & confirmat ea, quæ diximus: nam si, qui regis præsumunt, ea faciunt & patiuntur, ad quæ imperium eos obligat, dura est & tristis eorum servitus; quæ si non præstant, & subire nolunt, durior sanè & tristior ipsis servitus evadit: *Judi-Sap. 6. cum durissimum his, qui præsumunt, fiet. v. 6.* Non solum durum, sed durissimum (inquit Spiritus Sanctus) erit judicium DEI his, qui præfuerunt in mundo; de omnibus quippe, quæ fecerunt, & facere neglexerunt, strictissima ab eis exigetur ratio; & singulariter de eorum cogitationibus & curis: *Quoniam interrogabit Ibidem opera vestra, & cogitationes scrutabitur; v. 4.* q. d. Vitæ tuæ rationem redde, in quo ejus curam impendisti: aliarumque vitarum rationem redde, & quanta alii ob incuriam tuam sunt passi. Passi sunt in quiete, in bonis, in honore, in ipsis virtutibus, & quod plus est, in animarum perditione. Porro de omnibus, singulisque animabus, tu, qui hominibus imperasti, rationem mihi reddes. Hæc consideratione, Pipinus in Gallia, Rachisius in Italia, Sigibertus in Anglia, Trebellius in Bulgaria, Henricus in Cipro, Joannes in Armenia, Ludovicus in Sicilia, Ramirus in Aragonia, Veremundus in Castilia seu Hispania; hæc, inquam, consideratione & ratione, hi alique Principes irrefragabiliter convicti, vel cum essent Reges, renunciaverunt coronis; vel Regum filii, eorum hæreditatibus: eligentes potius subesse & servire in aliquo Monasterio, quam imperare, & Dominos esse in mundo. Et quamvis status S. Rochi non fuerit tantus; fuit tamen

æqualis ejus ratio Statûs. Suo renuncia-
vit Statui, ne rationem redderet de eo:
& ut hominis unius tantum curaret sa-
lutem, hominibus imperare detrectavit.

§. V.

Vidimus quanta sit servitus servire
hominibus, & quanto major sit ser-
vitus imperare eisdem; vertamus nunc
Discursum, & ex eorundem hominum
seu servientium seu imperantium par-
te videamus, quam vicem rependere
consueverint, tam benè sibi servienti,
quàm benè sibi imperanti. Duo fuerunt
homines in mundo, quorum alter me-
lius ceteris novit servire; & alter melius
omnibus imperare. Melius servire sciens,
fuit David; melius imperare sciens, fuit
Moyfes. Et quid accidit utrique? Uter-
que luculentum de se præbuit exem-
plum, detexitque veritatem, quid sit
hominibus seu servire, seu imperare.

David ex recommendatione qualita-
tum suarum à Saule ad aulam fuit voca-
tus: & quia Saul, à subeunte corpus
suum spiritu nequam gravibus exagitaba-
tur melancholiis & furiis; tam artificio-
sè & suaviter David ludebat citharâ,
ut non solum tristitiarum Saul sentiret
levamen: sed & à dæmonio omnis con-
cordiæ & consonantiæ hoste liberaretur.
Quomodo verò Saul dulcisonos adeò
exorcismos compensabat? A dæmonio
liberum se sentiens, arreptam manu
lanceam in Davidem intorquebat, ut
eum confingeret cum pæriete. Hoc pa-
cto Rex remunerabat eum, qui dæmo-
nium ex corpore ipsius fugabat: & con-
tingere poterat melius eodem tempore
remunerari, ex servitio suo, qui dæ-
monium domui ipsius immitteret. Por-

ro David mox citharam non fregit, po-
steà quippe ad inserviendum Sauli cum
eadem denuò est reversus. Verùm ad
suam regressus caulam, unam Aulæ im-
pertivit benedictionem (sicut multas
impertire potuisset maledictiones) & ru-
ris solitudini, oviumque suarum inno-
centiæ restitutus, teste S. Scripturâ,
cum leonibus quasi cum agnis ludebat:
Cum leonibus lusi quasi cum agnis. Leo- Ecclef.
nes quoque erant feræ coronatæ, sed ab 47. v. 3.
iis sibi non timebat, quia non erant homi-
nes. David tum temporis, nondum ha-
bens viginti ætatis annos, tantus erat ho-
mo, ut solus contra Gigantem in arenam
descendere fuerit ausus, à quo totus Is-
raëliticus tremebat exercitus. Saul tam
generosâ animadversâ resolutione inqui-
rebat: quisnam iste esset adolescens?
Quis ab interrogatione non ingemisceret?
Domine, adolescens iste est, quem ob fa-
mam ipsius à patre suo periisti: iste est, qui
quotidie melancholiæ & tristitiæ tuæ ho-
ris tibi assistebat: iste, qui tangendo citha-
ram te recreabat, animumque tuum rele-
vabat; iste, qui dæmonium compescebat,
& à te effugabat. Non, nisi octodecim
mensibus à te abfuit, & jam illum non
nôsti? Estne possibile Principes tam citò
oblivisci, & notitiam amittere servorum?
Minus foret, esse possibile: nisi in con-
suetudinem abiisset. Denique David
prostrato à se giganti amputat caput, & ad
Saulis deponit pedes, & hic maximus na-
tionis suæ triumphus, & maxima Patriæ
suæ gloria, infelicitatem illi maximam
apud Saulem peperit. Sepries Saul inten-
tavit Davidi necem, jam arte & industriâ;
jam per insidias, jam vi manifesta: quan-
doque per suos satellites; aliàs propriâ
personâ militibus stipatâ, abutens eâdem
pugnâ,

pugnâ, quâ ipsum David defendebat, & victoriâ, quâ illum honorabat, in novum odii incentivum. Et quid faciebat David? Persecutionem patiens, profugus, exul, proscriptus, semper fidus, semper fidelis, semper venerans Regem, & inimicorum ipsius inimicus, quos ipse persecutionem patiens, atroci bello persequabatur. Super omnia David in Regem Israël unctus, & successor ipsius in regnum à DEO declaratus, & occidendi eum copiâ sibi factâ, cum disponente DEO tribus illum vicibus sub ense haberet, condonando vitam ipsi cum capite & coronâ reliquit. Et est possibile, quod Saul Vasallum, cui tot modis erat obstrictus, & qui tot acceptis offensis & injuriis, nihilominus ipsi serviebat, amorem, venerationem, & custodiam impendebat, tam extremo amoris excessu; ipse eum sic avversaretur, odio haberet, & tam exorbitante ingratitude, vindictâ, iræ odinique excessu persequeretur? At Saul erat homo, licet Rex: & hanc vicem servientibus sibi homines rependant.

Exemplum ejus, qui optimè omnium servire novit, sequitur, & nescio utrùm majorem cum stupore, ille, qui omnium optimè regere scivit, & imperare. Deus Moysen, supremum populi sui ducem, constituit, & gubernatorem, neque homines utiliore, gratiore, humaniore, diviniore, applausuque & admiratione in omnibus digniorem regendi gubernandi que modum, quàm illum Moyses, mente concipere aut desiderare potuerunt. Quid homines in Rectore seu Duce suo desiderare possunt? Ingentem amorem, & Boni publici zelum? Et Moyses tantopere adamavit Populum Israëliticum, bonumque; hujus populi etiam necdum

sibi commissi zelatus est, ut affligi potius, & cum eo captivitatis incommoda pati, quàm filius adoptivus filie Regis Pharaonis esse prælegerit, prout S. Paulus notat & exaggerat. Quid amplius desiderare possunt? Ut miseris ipsorum opituletur, & labores alleviet? Et hoc Moyses fecit in tantum, ut eos ab Ægyptiaca durissima servitute, & tyrannico jugo, quo & ipsi & Patres eorum tot annis fuerant oppressi, liberatos, ad possidendam terram promissionis opibus & deliciis affluentissimam totius mundi induxerit. Quid amplius desiderare queunt? An divitias? Et Moyses non eos liberos tantum, & cum omnibus suis gregibus pecorum & jumentorum ita ut nè ungula quidem eorum, ut inquit Scriptura, in Ægypto remaneret; sed onustos insuper auro, argento, & margaritis Ægyptiorum, in compensationem servitii injusti, quo eos oppræsserant, exire fecit. Quid ultra desiderandum restat? An vindicta, & victoria de inimicis, cum securitate nunquam reincidendi in manus eorum? Et omnia hæc mox illis Moyses præstitit, Pharaonem & exercitum ejus in maris rubri fundo sepeliendo, Hebræis vincentibus sine pugna, triumphantibus sine armis, & in litoribus maris non intersectorum à se, spoliantibus corpora; ut sic etiam spolia reportarent. Ista desiderare tantum, mentesque concipere poterant. Progrediamur nunc ad ea, quæ nè desiderare quidem poterant. Nunquid desiderare sibi poterant, ut de omnibus ad vitam sibi non solum necessariis, sed deliciis etiam, sine labore & expensis abunde provisum esset? Nullâ ratione poterant. Et tamen Moyses Manna ipsis dedit ad manducandum, omnis generis cupitos in se continens saporis:

pores: & ad bibendum largissimos aquæ purissimæ elicit fontes, qui cum ipsa rupe, & qua erumpebant, ipsos sequebantur. Nunquid desiderare poterant, ut de die contrâ Solis ardorem & æstus protegerentur, & noctis obscuritate & tenebris non impedirentur? Nequaquam. Et tamen Moyse, mediantibus duabus prodigiis pendulis, in aëre columnis, quæ comitabantur; nocte eos unâ illuminavit igneâ: & de die alterâ, nubis adinstat, à Solis eos tuitus est molestiâ. Poterântne desiderare, ut cum essent ultrâ tria millenaria millium hominum, cujuscunque ætatis & sexûs, nullus eorum infirmitate aliqua afficeretur? Nullatenus. Et tamen Moyse virtute totam naturam, humanamque fragilitatem superante, sanos omnes incolumesque servavit: *Et non erat in Tribubus eorum infirmus*. Poterântne desiderare, ut nec vestimentum, nec calceamentum, in quadraginta annorum itinere non attereretur, vel consumeretur? Et Moyse, non necessitiò miraculo (lanæ etenim & pelles pecorum suorum suppetebant) vestimentis eisdem & calceis, quibus ex Ægypto fuerant egressi, usque ad terram promissionis illos deduxit, quâ visâ illis dixit: *Quadrageſſa annis per desertum*

Pf. 104.
v. 37. *infirmus*. Poterântne desiderare, ut nec vestimentum, nec calceamentum, in quadraginta annorum itinere non attereretur, vel consumeretur? Et Moyse, non necessitiò miraculo (lanæ etenim & pelles pecorum suorum suppetebant) vestimentis eisdem & calceis, quibus ex Ægypto fuerant egressi, usque ad terram promissionis illos deduxit, quâ visâ illis dixit: *Quadrageſſa annis per desertum*

Deut.
29. v. 5. *non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum consumpta sunt*. Denique nunquid desiderare poterant, ut Moyse ejusdem populi conservationem, suæ propriæ salutis, vitamque temporalem eorum quos gubernabat, propriæ suæ beatitudini viâque æternæ anteponeret? Nullus sanè mentis hoc dixerit. Nihilominus quando DEUS eundem populum ob idololatriæ peccatum ad internecionem delere, & simul

è mundo tollere voluit, Moyse majoris meliorisque Gentis principatum appromittens, tam heroico & excessivo amore, Divino huic decreto sese opposuit, ut clarè edixerit DEO, ut vel populo ignosceret, vel se de libro suo deleteret: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti*. Liber iste, ad quem se Moyse referebat, liber est, in quo ad gloriam prædestinati sunt scripti, quia in sacra Scriptura *Liber vite* appellatur: ex quo Moyse deleri volebat (salvâ tamen gratiâ) casu, quo Deus non ignosceret populo suo; q. d. A quo die, Tu Domine! regimen & imperium me subire compulisti, cui ad eò oblectatus fui, quemadmodum ego caput fui populi hujus, & ipse corpus; ille, Ego est, & Ego, ille sum; itâ ut bonum malumve utriusque debeat esse commune: interitus ipsius erit quoque meus: & mea salus, ipsius quoque salus erit. Ergò hoc in negotio aliud non datur medium, nisi, vel illis ignoscas, vel me simul condempnes: nam nec ipsam quidem gloriam volo tantum pro me sine ipsorum bono, quos æqualiter diligo. Sic Moyse locutus est, nec Deus habuit, quod contrâ responderet; sed condonavit, gaudens se talem hominem in caput, gubernatoremque populi sui elegisse.

Quibus verò gratiis, quibus laudibus & applausibus, felices illos homines, amoris excellentiam, beneficia, miracula celebrare oportuisset, quibus homo talis à regiminis sui principio eos liberarat, defenderat, conservaverat, & tam extreme dilexerat? O stupendam feritatem! humanamque ingratitudinem! O veritatem semper malè cognitam, & hîc tantum expertam, quid sit regere homines!

Remu-

Remuneraciones Moyſi à populo redditæ continuæ fuerunt murmuraciones, querelæ, ejulatus, gemitus & detestationes, nec non continua ſervitutis ejusdem, à qua liberati fuerant deſideria: & tales contentiones, rebelliones, injuriæ, inhonoraciones, taliaque discrimina, ut lapidibus eum obruiſſent, & manus violentas ipſi inieciffent, niſi intrâ Tabernaculum ſe recepiffet, & Deus ipſum abſcondiſſet; imò cum Moyſes, atteſtante Sacrà Scripturâ, omnium hominum patientiſſimus & manſuetiſſimus eſſet:

Num. 12. v. 3. *Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra;* non potens ampliùs ſuſtentare humeris, quos gerebat in corde; à DEO tandem petiit: vel amoveri à regimine; vel: ſi ita ſibi placeret, vitâ privari: *Sin aliter Tibi videtur, obſecro, ut interficias me.*

Num. 11. v. 15. *Ecce hîc quid ſit regere homines, quos nec beneficia obligant, nec indulgentiæ & deliciæ mitigant, nec amoris extrema emolliunt, nec miracula ſubjiciunt, neque dari vel haberi poſeſt, qui eis plenè ſatisfaciat.*

Videntur mihi, Auditores! bina hæc exempla, ſcilicet Davidis ſervientis, & Moyſis imperantis, non tantùm dictorum probâſſe veritatem, & S. Rochi comprobâſſe resolutionem; ſed omnem, quantumcunq̃ obſequioſum, ſeu ambicioſum informâſſe intellectum, quid ſit ſervire & imperare hominibus. Verùm nunc dico, quòd nec primus, nec ſecundus caſus, quantumcunq̃ videantur exaggerari, ne eminùs quidem ſerviendi, ſeu ſervitutis onus, neque regiminis ſeu imperandi discrimina declaraverint. Fidem excitare in intellectu, ſine illa quippè nec credi, nec imaginari poſeſt,

Pars IV.

quod denuò dico. Deus duo ſe facturum reſolvit hominibus; Primò: illis imperare & moderari; ſecundò: eiſdem ſervire. Deus nondum homo factus, hominibus, velut Rex, imperabat: *Tu es ipſe Rex meus*, Pſal. 43. & *Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob*. v. 5. Homo jam factus, ſervire venit hominibus, prout Ipſe dixit: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*. Et S. Paulus ait: *Formam ſervi accipiens*. Enim verò quid Deo in utroque evenit ſtatu, & quando imperavit hominibus, & quando eiſdem ſervivit? Hîc obſtupescit Fides! Imperantem & Regentem exuêrunt Regno; & Miniſtrantem exuêrunt vitâ. Quòd vitâ Ipſum exuêrint, nôrunt omnes; & quòd privaverint Regno, Deus ipſe dixit Samuëli: *Non te abjecerunt, ſed Me; ne regnem ſuper eos*. Porro ſi Deo ipſo homines gubernante, tam malè ſunt contenti, ut ipſum Regno privent; & ſi eidem Deo ſervienti hanc vicem reddunt, ut in crucem actum vita exuant: penſate, utrùm non inſaniant omnes, quorquot ſeu ſervire, ſeu imperare hominibus affectant; & quàm prudenter Sanctus Rochus egerit, qui utrumque detrectavit.

Omnes opinantur S. Rochum cœpiſſe Patronum agere contrâ peſtem, quando morti vicinus hac lue infectos, ſigno crucis curabat; ſed error eſt. Quando S. Rochus ſibi benedixit, nolendo ſervire, aut imperare hominibus; tunc non ſuper unam, ſed ſuper duas peſtes, quarum altera eſt imperare, altera ſervire, poteſtatem accepit. ſervitus & imperium dominante Nemrod exordium ſumpsêre. Sub eo incepit imperium, & cum illo ſervitus; itâ hoc S. Hieronymus notat: *Quia hic primus fuit, qui alios ſibi ſervire cœgit*.

M m

Domini

Dominium verò istud Nemrod quando cœpit? Juxta Chronologiam certiorẽ cœpit anno 1932. à creatione Mundi, quo anno etiam Abraham natus est. Hic nunc noto, notatuque videtur dignum, quòd cœpto jam imperio, & servitute, hominum abbreviabantur anni vitæ; abhinc enim, pro ut ex S. Scriptura constat, rari centesimum vitæ annum attigerunt, & rarissimi exceſſerunt: ita ut nondum ingressis in Mundum servitute & imperio, octingentis, nongentis & ultra viverent annis. Verùm postquàm hæ binæ intrârunt pestes, postquàm hominum aliqui imperare, alii servire cœperunt; nemini non septem vel octo vitæ partes mors abruptit. Porro si mœtiores & ærumnæ occidunt; quid mirum quòd regere & servire lethiferæ infirmitates existant? Geminas istas pestes S. Rochus curavit in se, nec imperare, nec servire hominibus volendo easdemque in nobis suo curare potest exemplo, non ut longiore in hac vita vivamus tempore; sed ut in ea vivamus cum quiete, quæ sola est felicitas & beatitudo, quæ in ea potest obtineri.

§. VI.

Alterius vitæ beatitudinem securam fecit S. Rochus secundâ & meliorem resolutionis suæ parte, quæ fuit, soli DEO servire. Hoc nec Discursu, nec probatione indiget, quia Fides est. Sed quia servire DEO, & servire hominibus idem serviendi nomen sortiuntur; videamus duntaxat, quanta fuerit Sancti Rochi Prudentia, æquivocum istud scire distinguere, quantoque discrimine utrumque servire ab invicem distent: ut omnes, qui serviunt & imperant, servire DEO, & soli DEO servire præoptent.

Homines quando imperant, (& multò magis, quando supremum gerunt imperium) sive ex naturalis ingratitude, sive ex superioritatis dictamine, non æstiment neque solvunt pro debito impensa sibi servitia; omnia enim sibi debita putant. E contrario DEUS, cui debentur omnia quæ habemus, & totum quod sumus, nihil imperat aut mandat, ad quod remunerandum se tanquam debitorem non obliget. Arca, in qua Tabulæ Legis conservabantur, vocatur *Arca Fœderis*, id Num. est, Pacti seu Contractûs. Et quare Arca 10. v. 33. Pacti seu Contractûs, si erat Arca Legum? Quia, cùm DEUS supremus esset Dominus, cui in omnibus obedire oportet, talinos Pacto ad faciendum ea, quæ præcipit, obligavit, ut simul debitorem se fecerit ad solvendum nobis hoc quod fecerimus. Dixi, hoc quod fecerimus; & parum dixi. DEUS non solum vi pacti ejusdem debitorem se obligavit ad solvendum quod fecerimus; sed etiam quod non fecerimus. Homines suis in Legibus, si occidistis, si furati estis, vos puniunt; sed si non occidistis, non furati estis, nihil vobis pro eo rependunt. Non sic Deus. Non tantum vos remunerat, quando facitis quod facere præcipit, sed etiam quando non facitis quod facere verat. O quantum se DEUS debitorem Sancto Rocho in hora mortis suæ invenit, crescentibus semper gloriolis debitis in cunctis vitæ suæ impendiis! Non solum DEUS S. Rocho debuit, quòd omnia, quæ præceperat, fecerit: neque solum, quia non fecerit quæ prohibuit; sed debuit illi etiam omnes heroicos illos actus & omissiones, quas DEUS libero ipsius reliquit arbitrio, qui omnia despicendo, sibi, & duntaxat sibi servire voluerit.

Homines

Math. 19. v. 27. Homines solventes seu solvere se putantes exhibita sibi servitia, iidem ea æstiment: Stylus DEI in remunerando sibi servientes, ecce quàm sit indifferens. Nos ipsi servitorum nostrorum valorem æstimamus, & DEUS est qui remunerat & ea compensat. S. Petrus & suo & aliorum Piscatorum Christum sequentium nomine dixit: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus Te, quid ergo erit nobis?*

Vedetur CHRISTUS ad tam exorbitantem replicare debuisse æstimationem: Si non nisi unam naviculam, & unum rete reliquistis, quo pacto vos omnia reliquisse dicitis? Sed tantum abfuit, ut CHRISTUS sic replicaret; ut æstimationem approbans, istud (*omnia*) solverit, in universali Judicio eos super omnia arbitros constituendo: *Cùm sederit Filius hominis in sede Majestatis sue, sedebitis & vos.*

Ibidem v. 28. Et nunquid istud sufficit? Non. *Et omnis qui reliquerit domum, &c. centuplum accipiet;* q. d. Quancunque liber, æstimate quæ vel propter Me reliquistis aut fecistis; mea etenim solutio servitorumque æstimatio centuplò major erit vestrà. Agitè, nunc navem & retia S. Petri cum eo quod S. Rochus reliquit comparate, judicantes quam à DEO acceperit solutionem. Reliquit Patriam, reliquit quietem, reliquit opes, reliquit statum: nihil loquor de disparitate generis & conditionis ab illa S. Petri; hæc enim est alia, & non exigua, quæ usitata est, & introducta inter homines, & in DEO non habet locum.

Homines ad reddendas gratias genus conditionemque servientium sibi respiciunt. DEUS tantum merita actionesque cujusque nullâ generis habitâ ratione considerat. Isaac benedictionem dare decre-

verat Esau: DEUS non alium, quàm Jacob illam accipere volebat. Quare? Progrediamur ad casum, & inveniemus rationem. Esau prius natus est quàm Jacob, verum in lucta in utero matris, melius luctatus est Jacob quàm Esau. Ipse Esau Colluctator illud negare non ausus, confessus est, dicens: *Supplantavit enim me in altera vice.* Meliusne luctatus est Jacob quàm Esau? Ista igitur differentia fuit causa, nec alia est in DEO. Isaac velut homo ad conferendam benedictionem & primogenituram respexit nativitatem; DEUS quàm DEUS, neque respexit, neque attendit nativitatem, sed tantum majus meritum æstimavit. Si Fortunæ Pugiles illam sibi favorabilem & propitiam petunt, Deo serviant. Nativitates tollent commentas hominum: illas DEI promeritis tantum DEUS reservat. Idcirco S. Rochus tam sublimi Genere oriundus illi renunciavit flocci pendens: maluit etenim generosiùs nobiliusque expeditus degere in Aula Veritatis & Justitiæ per nobilitatem & excellentiam operum, quæ erant sua, & non per opera Parentum & Avorum, quæ sunt aliena.

Homines servientium sibi Merita metiuntur annis: DEUS ea meritis cordibus. Samuel Propheta ingressus domum Jesse ad unum filiorum ipsius inungendum in Regem, videns Eliab natum majorem optimæque staturæ; illum sine dubio à DEO electum judicabat: mox verò DEUS contrarium illi ostendit, dicens, non ad corpora, neque ad annos, sed ad corda se attendere: *Homo videt ea, quæ patent; DEUS autem intuetur Cor.* David filiorum omnium minimus fuit electus: moxque cordis sui qualitatem ostendit. Totus Saulis Exercitus

veteranis abundabat militibus, Ducibusque instructus erat exercitatus; omnes verò ad solum Gigantis conspectum pavidi tremebant. Porro David corde præditus, quo illi carebant, Gigantem ipsum sternendo & interficiendo, plus unâ meruit horâ, quàm omnes alii tot annis. Homines merita annis duntaxat metientes magnam committunt injustitiam; DEUS verò iustissimus illa duntaxat metitur cordibus, quæ solus ipse intuetur. Eâdem die & horâ, quâ Magdalena se ad pedes prostravit CHRISTI, ipse dixit, quòd se dilexerit multum: *Quoniam dilexit multum*. Multum, videtur dictum. Dicatur amâsse, sed non dicatur, *multum*, tunc enim amare incipiebat: Et nunc amor ipsius datur *multum*; dicatur, quòd amet, & non, quòd amaverit: *dilexit*. Sed omnia tam benè erant dicta, tanquam ab eo qui dixit; DEUS enim non tempore Cor, sed tempus corde metitur. O si homines corda viderent, quantos se in multis eorum debitores conspicerent, quos tam parùm sibi servire putant! propterea soli cordium inspector servendum est. Porro si pauca temporis instantia multa capiunt amoris secula, quales æternitates DEUS in corde numeraverit S. Rochi, in tot peregrinationum, carcerum, persecutionum & injuriarum annis, quæ fornaces seu camini sunt amoris? Si venientes horâ undecimâ, quæ senectus reputatur, quia tarditatem diligentia compensant, æqualem cæteris accepere mercedem: quale cordis illius erit præmium, quod inter florentissimorum, & vel maximè fallacium annorum blandimenta totum se amoris servitioque solius DEI tradidit & consecravir?

Homines, quibus servitis, parum pos-

sunt & minus volunt. Si volunt dare multum, non possunt: & parum id quod possunt, dare nolunt. E contrario DEUS omnia potest, & semper vult. Miseri duo Christum accesserunt, infirmitatibus suis remedium peturi, & quilibet (necessitas enim valde est eloquens) idipsum sua petiit phrasi. Unus dixit: *Si quid potes, adjuva nos*; alter dixit: *Si vis, potes me mundare*. Ita ut unus non-
Marc. 9. v. 21.
Matt. 8. v. 2.
dum credens, ejus interpellando voluntatem, de potestate dubitaret: Alter jam credens, potestatem ejus confitendo: requireret voluntatem. Et quid Christus dicenti: *Si potes*; & dicenti: *Si vis*; respondit? Suam interpellanti voluntatem, & de potestate dubio respondit, se posse, & velle: illi verò qui potestatem confessus, voluntatem requisivit, se velle, quòd posset, respondit, amborumque desiderio pro voto satisfecit. Quando homines petunt ab hominibus, tamen Reges sint, pauper à paupere petit; à Deo petendo, duntaxat à verè divite petunt: *Dives in* Rom. 10. v. 12.
omnes qui invocant illum, ait S. Paulus. Reges ut multum pro aliquibus sunt divites; Deus dives est in omnes: *Dives in omnes*. Hinc Sanctus Rochus pauperem se fecit, ad serviendum illi, qui solus illum divitem verè facere poterat. Rex ipse, quamvis liberalitate par Assuero, dimidium Regni Galliarum ipsi appromittere valebat: Deus sibi servienti Regnum suum totum largitur; & quânto magis illi, qui ad serviendum ipsi soli omnia reliquit?

Homines (ùm de eorum nunc potestate loquamur) si pro ipsis exponatis vitam quemadmodum tam innumeri eam offerunt in bello, licet Reges sint & Monarchæ, quemadmodum eam vobis nequeunt dare; sic nec restituere possunt. Et

DEUS,

Psal.

145. v. 3.

DEUS, cum illam vobis vitam dederit, quamvis eandem pro ipso non exponatis, si tantum ipsius impenderitis servitio, pro vita temporali vitam vobis confert æternam. Rex erat, & Rex Exercitus gubernans, qui hanc omnibus hominibus veritatem intimavit: *Nolite confidere in Principibus, in quibus non est salus*; q. d. ô homines! nolite spem vestram reponere in hominibus, quamvis Reges sint, quia quamvis Reges sint, vitam vobis dare nequeunt. Reges appellantur Domini vitæ, quoniam iustè, & iniustè eam tollere possunt: illam verò nec filiis suis, neque sibi ipsis dare queunt. Solus DEUS verus est Dominus vitæ: quoniam illam donat in ortu, eandem conservat in duratione, resuscitat post mortem, & in Patria facit perennem. Ecce differentiam vestræ vitæ, seu Deo, seu hominibus consecrata. Si illam exponatis amore DEI, estis beati: Si illam prostituistis amore hominum, estis mortui. Qui vitam dedere pro DEO, sunt illi, quos in hisce veneramus altaribus: quæ eam amore dederunt hominum, sunt, quos hic pedibus in illis calcamus sepulchris. Antequam Roma S. Rochum altari imponeret jam mundus illum imposuit, quod Ecclesia approbavit. Quare? Quia soli Deo vitam obtulit, ejusdemque servitio consecravir. Et servitium hoc adeò fuit DEO gratum & acceptum, tamque copiosè remuneratum, ut eidem S. Rochus etiam indulserit facultatem nobis largiendi vitam, si illam ab eo peteremus.

Homines (ne ore tantum DEI, sed hominum etiam ore loquamur) quando personam vestram indigent, eorum estis; quando verò vos personam indigetis eorum, estis vestri. Hoc ita ad sonum cecinit ci-

tharæ magnus & illuminatus ille Spiritus, qui ne Tagi videret litora, tam procul ab eis fugit. Quando te indigent, eorum es; quando tui illis indiges, tuus es; quia tunc non habes Dominos. Econtrà DEUS tam bonus est Dominus, ut, cum nemine indigeat, quando nobis facit gratiam, ut à nobis serviri sibi velit, non sine honore magno ipsius finis: Et quando nos indigemus illo (sicut semper indigemus) nunquam desinat esse noster. Abraham, Isaac & Jacob servierunt DEO, & illi non usurpârunt sibi cognomen Domini; sed Dominus accepit servorum nomen. Illi se non vocârunt Abraham Dei, Isaac Dei, Jacob Dei: sed Deus se vocavit Deum Abraham, Deum Isaac, & Deum Jacob. Quod ipse sic ad Moysen protestatur: *Ego sum DEUS Abraham*, Exod. 3. v. 6. *DEUS Isaac, & Deus Jacob*. Et ad quid? Ut cognosceret Mundus, quòd quando Servi erant sui Domini, etiam Domini servorum suorum erat. Si DEUS Abrahamo indiget pro Patre Fidei, Abraham est DEI: & vice versâ si Abraham indiget DEO, ut à duobus Ægypti & Geraræ Regibus eum liberet, DEUS est Abrahami: *DEUS Abraham*. Si DEUS indiget Isaaco pro Sacrificio, ad experiendum amorem Patris, Isaac est DEI: Et si Isaac indiget DEO, ut ipsum liberet à gladio, & commutet cum ariete, DEUS est Isaaci: *DEUS Isaac*. Si Deus indiget Jacob pro Tribuum duodecim Fundatore, Jacob est DEI: Et si Jacob indiget Deo, ut ab ira Esau, & à dolis Laban eum liberet, DEUS est Jacob: *DEUS Jacob*. Si consideraverimus æumnas, & pericula S. Rochi, non minora, quàm illa trium horum Patriarcharum fuisse inveniemus: sed quemadmodum

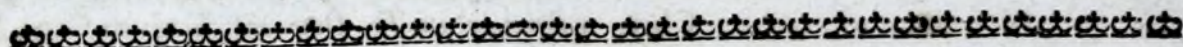
S. Rochus se totum fecit suum DEI, illi serviendo soli; sic DEUS se totum fecit suum Rochi, ab omnibus illum liberando, & tam suum, & semper suum, ut adhuc hodie nos liberet, ejus tantum intercessione & respectu.

Denique homines, quibus servimus, licet sint Reges, sunt mortales, quibus alii succedunt: DEUS autem, si nihil aliud nos ad serviendum ipsi obligaret, eò tantum quod immortalis est, & semper idem, sine successuro, cui servireretur soli, dignus esset. Istud ita intellexere nationes multæ, ut mortuis Regibus se conspeliarent famuli, non tantum præ amoris magnitudinæ, quo eos dilexerant; sed ne superviverent aliorum tempore Principum, qui servitia eorum & merita ignorarent. Non fuit major Fortunæ metamorphosis quàm illa filiorum Israël in Ægypto. In principio divites, amati, in existimatione, & honore habiti: postmodum despecti, exosi, afflicti, captivi. Et unde tam notabilis mutatio

Exod. 1. exorta? Sacer Textus inquit: *Surrexit*
v. 8. *Rex novus, qui ignorabat Joseph.* Quasi diceret: Successit in Regno Rex novus, qui non noverat Joseph. Rex

antiquus consulebat Josephum, Josephi consiliis utebatur, & hoc modo omnia ei tam prosperè cedebant, ut nomen Salvatoris Ægypti illi imposuerit, ideòque fratribus ipsius inclinatus erat. Rex verò novus postea succedens, quia non noverat Josephum, nullâ habitâ Josephi & servitorum ejus memoriâ, cunctis ipsius Descendentibus non solum nihil largiebatur de novo; sed etiam quæ jam habebant, ad ipsam usque libertatem inclusivè auferebat. O sapientissimum Juvenem! O prudentissimum virum S. Rochum! Vivente Sancto Rocho (quamvis non multis annis) Gallia quoque duos habuit Reges, Carolum Magnum, & Ludovicum Pium. Porro ille Aularum styli non ignarus, quod si uni esset acceptus, ab altero odio haberi posset: hinc Regi servire voluit, qui non moritur, & non despiciat, qui est DEUS, & solus DEUS. Felix ille, & ter quaterque beatus, qui hoc ita fecit: Et nos quoque felices erimus & beati, si hunc fuerimus imitati: *Beati sunt servi illi.*

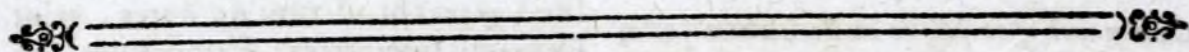

S E R M O

D E

E P I P H A N I A.

In Capella Regia, Anno 1662. Dictus ad Reginam, regentem minorenni adhuc Rege, in præsentia Utriusque Majestatis. Occasione, quâ Author, aliique Religiosi Societatis Jesu, venerunt Ulyssiponem, ex Missionibus Maragnanis, à furente populo repulsi.

Cum natus esset Jesus in Bethlehem Juda, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt. Matth. 2. v. 1.

§. I.

UT Lusitania ætate nostrâ Prædicatorem audire possit Evangelicum, Prædicatorem hodie aget Evangelium. Hanc mecum ex Mundo Novo novitatem confero. Stylus erat, ut Prædicator explicaret Evangelium: hodie Evangelium explicabit Prædicatorem. Non ego commentabor in Textum; sed Textus commentabitur in me. Nul- lum depromam verbum, quod non sit ejus; quia nullam clausulam inferam, quæ non sit mea. Ego voces ipsius repe- tam: Textus mea vociferabitur & procla- mabit silentia. Faxit Deus, ut ab homini- bus audiantur in terra, ne audiri con- tingat in cælo.

Cum igitur mihi, & quidem cum novis adeò circumstantiis Evangelium prædicare incumbat, quales exordium promittit; non tamen idcirco quis Prædicatorem & Sermonem Mysterio defu- turum arbitretur: quinimò esse potest, quod rarò, aut nunquam in hoc loco, nisi hodie, diei huic & solemnitati pro- pria prædicata fuerit materia. Proprium huic diei Mysterium est vocatio & con- versio Gentilitatis ad Fidem. Usque huc Ecclesia Nativitatem celebravit Christi; hodiè Nativitatem celebrat Christianita- tis: *Cum natus esset Jesus in Bethlehem Juda*; concernit Nativitatem Christi, *Matth. 2. v. 1.* quæ jam transit: *Ecce Magi ab Oriente venerunt*; hæc verba innuunt Christiani- tatis ortum, qui hodie celebratur. Nata est

est hodie Christianitas: Tres etenim Reges, qui hodie adoraturi venerunt Christum, fuere primi, qui Dominum illum agnoverunt, ideoque tributi loco aurum obtulerunt; fuere primi, qui Deum illum agnoverunt, thus propterea offerentes: fuere primi, qui illum verum hominem in carne mortali agnoverunt, ideoque ipsi myrrham offerentes. Advenerunt Gentiles, & regressi sunt Fideles: accesserunt Idololatræ, & recesserunt Christiani. Et hæc est illa nova Ecclesiæ gloriæ, quam illa hodie celebrat, & Prædicator noster Evangelium narrat. Attenti illum auscultemus.

§. II.

Cum natus esset Iesus in Bethlehemi Juda, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt.

Hæc sunt prima Evangelii verba, ex quibus mox patescit, quod Evangelium me interpretari posse, repugnet, si quidem Historia & Mysterium ejus de India agit Orientali: *Ab Oriente venerunt*; Casus verò meus de Indiis est Occidentalibus. Quod si ad Reges, sensumque mysticum appello, æquè mihi resistit; Americam quippè, Mundi Partem ex qua venio, excludit. SS. Augustinus, Leo Papa, Bernardus & Anselmus, & omnes quasi Patres, variis discutiunt modis, quod Reges, qui adoraturi Christum venere, fuerint tres: & numeri hujus limitationem vel pro me, vel contra me maximè considero. Prophetæ, omnes Reges, omnesque Gentes ad agnoscendum, adorandumque Christum venturas esse prædixerunt: *Adorabunt Eum omnes Reges terra: omnes Gentes servient Ei. Omnes*

Gentes, quasunque fecisti, venient, & adorabunt coram Te, Domine! Si igitur Gentes omnes, Regesque omnes venturi erant adorare Christum, quare tantum tres venerunt? Eandem planè ob rationem respondent Venerabilis Beda, & Rupertus Abbas: Fuerunt numero tres, nec plures, nec pauciores quàm tres Reges, qui adorare venerunt Christum; quia in illis omnes Mundi Partes repræsentabantur, quarum similiter sunt tres, Asia, Africa, Europa: *Tres Reges, tres Mundi Partes* Beda. *significant, Asiam, Africam & Europam;* inquit Beda. Et eadem distinctione Rupertus: *Magi tribus Partibus Orbis, Asia, Europa atque Africa, Fidei, atque adorationis exemplar existere meruerunt.* Istud graves hi asserunt Authores, velut Evangelii Interpretes: Evangelium verò ad me interpretandum aliquid adhuc amplius dicere debet. Tres Reges Asiam, Africam & Europam significare asserunt, at ubi reliquerunt Americam? Nunquid etiam America Pars est Mundi, & quidem maxima? Si mihi dixerint, quod non apparuerit in præsepio, quia remota multis post sæculis venit: aliæ non minùs tardaverunt; quinimò hæc minùs tardavit, nam conversa citius, minoreque cum resistantia, quàm omnes, Christum adoravit. Si igitur quælibet alia Partium Mundi suum habuit Regem, qui eam exhiberet Christo, quare miseræ Americæ talis deesset? Ergone Rex illi erit, qui exactis ab eade ditet tributis, & deerit, qui seu cum illis, seu sine illis ipsam ad pedes adduceret Christi? Probe scio (nec dolor meus negare potest) quod si prima, NB. Rex Jo-
secunda, & tertia Pars Mundi habuit annes
Reges, similiter & Parti quartæ non l v.
defuisse Regem, dum gavisus fuit quarto. jam
Verum mortuus.

Verum ad Evangelium procedentes, Patrum expositionem cum eo conciliemus.

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Evangelista Reges ab Oriente CHRISTUM adoraturos venisse asserit; & in hac ipsa limitatione, quod specificè ab Oriente, & non aliundè venisse adstruit, dubium magis convalescit. Aequè enim in veteri, quàm novo Testamento expressè habetur, non ab Oriente solùm, sed & ab Occidente Gentiles venturos ad CHRISTUM. In Testamento veteri

Isai. 43. Isaias cum Ecclesia loquens, ait: *Ab*
 v. 5. *Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te.* Et in Testamento novo Prophetia & oraculum CHRISTI

Matt. 8. TI profatur: *Dico vobis, quòd multi ab*
 v. 11. *Oriente & Occidente venient.* Si igitur non Orientis solùm, sed & Occidentis Nationes & Reges venturi sunt ad Christum; quo pacto Evangelista illos, qui venerunt, expressè & specificè omnes ex Oriente venisse asserit; vel quomodo illi tantùm ex Oriente, & non illi ex Occidente venerunt? Omnibus idem satisfacit Evangelista, & simplici narratione Historiæ textum suum cum Prophetarum Textu concordavit. Quid dicit Evangelista? *Cùm natus esset JESUS, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt.* Et in istis ipsis temporis, loci, personarumque circumstantiis, quibus primam Gentilitatis vocationem circumscripsit, non unam, sed duas futuras esse ostendit, sicuti fuerat prophetatum. Prima Gentilitatis vocatio fuit in diebus Herodis: *In diebus Herodis Regis.* Secunda quasi in diebus nostris. Prima fuit Christo jam nato: *Cùm natus esset JESUS.* Secunda, quando jam à nato Christo mille & quingenti numeraban-

Pars IV.

tur anni. Prima fuit mediantibus Regibus Orientis: *Ecce Magi ab Oriente venerunt:* Secunda mediantibus Regibus Occidentis, & magis præ ceteris Occidentalibus, qui sunt Lusitaniæ Reges.

Pro clariore binarum vocationum, vel Epiphaniarum harum intelligentiâ supponendum est, duos in hoc ipso Mundo temporibus diversis fuisse Mundos: Mundus antiquus, quem Veteres noverunt; & Mundus novus, quem nec illi, nec ipse Mundus novit, usque dum Lusitani eum detexerunt. Mundus vetus tribus partibus, scilicet Asiâ, Africâ, & Europâ constabat: sed hoc pacto, ut Europâ totâ hoc composito comprehensa Asia & Africa non integræ, sed ex parte & latere tantùm illud intrarent: Africa cum parte, quæ Mare Mediterraneum complectitur; Asia verò cum parte, quæ ad Mare Erithræum se extendit. Mundus novus vetere longè vastior tres itidem partes complectitur, Asiam, Africam, & Americam: verùm hoc similiter modo, ut totâ Americâ inclusâ, Asia & Africa ex parte tantùm, & duobus aliis lateribus compositum hoc intrent, tantò vastioribus, & latioribus, quantò Oceanus ea circuiens Mediterraneum & Erithræum excedit. Et quoniam Authores antiqui Mundum solummodò cognoverunt veterem, neque habebant, neque habere poterant notitiam Mundi novi; hinc Beda & Rupertus perproprie dixerunt, quòd tres Reges Orientis tres Mundi partes repræsentârint, Asiam, Africam, & Europam. Nihilominùs S. Bernardus, Ruperto coævus, Evangelium nostrum cum aliis conciliant Scripturis, magno suo spiritu perspexit, vel saltem singulari suo ingenio conclusit, quòd

N n

sicut

S. Bern.
Serm. 3.
de Na-
tivitytate.

sicut tres ex Oriente Reges Gentilitatem istam adduxere ad Christum; sic tres alios ex Occidente Reges futuros, qui eam Gentilitatem ad eandem adducturi essent Fidem: *Vide autem, ne forte ipsi sint & tres Magi venientes non jam ab Oriente, sed etiam ab Occidente.* Porro quinam aut essent aut forent tres illi Reges ex Occidente, quos S. Bernardus prævidit, nec dixit, nec dicere idem Sanctus potuit, quamvis Lusitanæ tam devotus, primoque Regi nostro tam familiaris Amicus? Verum tempus, certissimus futurorum interpret, post quadringentos nos docuit annos, felicissimos illos fuisse Reges, Joannem Regem Secundum, Regem Emmanuelem, & Regem Joannem Tertium: Primus si quidem exorsus; Secundus est persecutus; Tertius conquestionum nostrarum detectionem petecit: & omnes tres Gentilitatem istam novam, non secus ac tres Magi, illam veterem ad Christi agnitionem adduxerunt. Magi lucem ex Oriente deferentes in Occidentem; illi ex Occidente in Orientem: Magi exhibentes Christo Asiam, Africam & Europam; & illi Asiam, Africam & Americam: Magi stellæ suæ radios per totum Mundum veterem usque ad oras extendentes Mediterranei; & illi Sole novo totum Mundum novum illuminantes usque ad fines Oceani.

Ex notabilioribus, quæ olim revelavit & promisit DEUS, fuit, quod novum adhuc Cælum, novamque creaturus esset terram, ex ore Isaïæ dicens: *Ecce Ego creo* Isa. 65. v. 17. *Cælum novum, & terram novam.* Certum est, Cælum terramque in principio Mundi fuisse creata: *In principio creavit Deus cælum & terram.* Similiterque certum est inter omnes Theologos & Philosophos,

quod post creationem illam primam non creaverit, neque creet substantiam aliquam materialem & corpoream; tantum enim de novo creat animas, quæ spirituales sunt: quænam igitur terra nova, & qui novi isti sunt cæli, quos tanto antè tempore creaturus se DEUS promisit? Alii aliter hoc intelligunt, utrum Literæ conformiter ignoro. Ego sequendo Literam, & quod sonat simpliciter, novam illam terram, novosque illos Cælos, terram cælumque novi Mundi à Lusitanis detecti assero. Nunquid veritati consonat, quod Argonautæ nostri suas auspiciis & persecuti navigationes novas simul terras, nova detexerint maria, nova climata, novos cælos, & novas retexerint stellas? Hæc igitur nova est terra, & hi novi sunt cæli, quæ Deus se promiserat creaturus: non quod non essent jam creati ab origine Mundi; sed quia novus iste tam occultus & absconditus erat in ipso Mundo Mundus, ut repente detectus visus fuerit tunc primum existere, & de novo à Deo creatus fuisse. Porro quia detectionis hujus, vel hujus quasi novæ creationis finis erat Ecclesiæ similiter nova, quam DEUS in eodem novo fundare decreverat Mundo, mox subiunxit ex ore ejusdem Prophetæ, & Terminis eisdem, quod etiam creaturus esset Jerusalem novam, id est, novam Ecclesiæ sibi placitam: *Quia ecce creo* Isa. 65. v. 18. *Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.*

Considerationis hujus Authorem non inferiorem habeo, quam Evangelistam secretorum Dei S. Joannem in sua Apocalypsi: *Et vidi Cælum novum, & terram novam; primum enim Cælum, & prima terra abii; & mare jam non est.* Apo. 21. v. 1. & 2.

Et

Et vidi Civitatem Jerusalem novam, descendantem de Calo. Primò inquit S. Joannes, quòd viderit cælum novum, & terram novam: *Vidi Cælum novum, & terram novam.* Hæc est terra illa nova, & Cælum novum, quæ DEUS per Isaiam promiserat. Mox idem subiungit Evangelista, tanquam in Prophetam commentans, quòd apparente hoc Cælo novo, & terrâ novâ. Cælum terræque antiqua disparuerint, & mare jam non sit. Primum enim Cælum, & prima terra abiit; & mare jam non est: & hoc in mundi novi detectione evênit. Terra disparuit antiqua; terra enim abhinc & deinceps non erat, quæ fuerat, sed alia longè major, extensior, & in nova dilatata magis litora, in Pro-Montoria, in novas Insulas, in novas Regiones, in novas Gentes, in nova animalia, novasque plantas & arbores. Cælum quoque similiter esse cœpit aliud, Astra alia, alia Signa cælestia, alia Polorum elevationes, alia eorundem declinationes; alii aspectus, alia sidera, alii influxus, alia eclipses, & tot alia penè alia. Super omnia, mare quod fuerat, jam non est: *Et mare jam non est;* eò enim usque, quod agnoscebatur, & appellabatur nomine Maris magni in Scripturis: *Mare magnum;* erat illud Mediterraneum: detecto verò Mundo novo mox etiam innotuit non esse Mare, sed ipsius brachium; ipsumque immeritò usurpatum, aut attributum ipsi nomen sinè contradictione transivit ad Oceanum; qui propter immensam suam magnitudinem absolutè & sinè cognomine alio vocatur Mare. Porro quoniam omnis ista cæli, terræ, marisque novitas ad alterius novæ foundationem dirigebatur Ecclesiæ? Hæc fuit illa, quam similiter Evangelista sub nomine novæ

vidit: *Et vidi Civitatem Jerusalem novam, descendantem de Calo.* Denique ne quisquam de tota hac explicatione dubitaret; eandem Ecclesiam novam venturam ex Gentibus conflandam concludit, & Regibus Gentilibus, qui lumen Fidei in ea recepturi, suasque coronas Imperio Christi submissuri forent: *Et ambulabunt* Apo. 21 *Gentes in lumine ejus: & Reges terra offerent gloriam suam, & honorem in illam.* v. 24. Totum istud in Mundi novi detectione vel novâ ejusdem creatione vidimus: *Ecce creo Calos novos, & Terram novam.*

Verùm in hac secunda & nova mundi creatione, magna inter primam & novam differentia, nec non singularis pro Natione nostra fuit gloria. Deus enim creatione primâ, sinè causarum secundarum concursu, per semetipsum creato Mundo; in hac creatione secundâ, velut instrumentis usus est Lusitanis, eodem quasi ordine & circumstantiis iisdem, quibus in principio creaverat Mundum. Quando Deus creavit Mundum, inquitente sacro Textu, non apparuit arida seu terra, sed sub aquæ elemento abscondita latebat, omniaque tenebris obvoluta erant: *Terra* Gen. 1. *autem erat invisibilis* (prout legunt Septuaginta) v. 2. *& tenebra erant super faciem* Ib. v. 7. *abyssi.* Tunc dividente Deo aquas, apparuit terra; creante Deo lucem, cessarunt tenebræ: *Divisit aquas; Facta est lux;* Ibidem. *Appareat arida.* Hoc modo primus creatus est Mundus: & quis non videt eundem observâsse modum Deum, mediantibus Lusitanis, creando secundum? Totus Mundus novus tenebris erat immersus, quia incognitus. Quæcunque ibi erant, cum essent tanta, erant quasi nihilum; sic etenim æstimabatur, & habebatur fabula: *Terra autem erat vanitas, & nihil;*

prout Textus Hebraïcus dixit. Operiebat terram elementum aquæ: Oceani quippe immensitas, qui tenebat medium, insuperabilis judicabatur omnium Antiquorum, & inter illos S. Augustini iudicio. Magnanimitas tandem Lusitanorum & conatus incantationem illam dissolvere, & impossibile illud non formidavit vincere. Illas sulci ignaras eò usque aquas feliciter navium suarum propriis scindere cœperunt, moxque hinc inde, quasi de novo nascentes apparuerunt Terræ, Gentes, Mundus, quem eadem operiebant aquæ: neque tunc in mundo antiquo tenebræ hujus cessârunt ignorantia; sed multò magis in novo, & à tenebris infidelitatis detecto: quia lux eis illuxit Evangelii, & noticia Christi, qui comitabatur Lusitanos, & in eis, & cum eis navigabat. Omnia ista Isaias oculo præfago in hac detectione prævidebat, quando cum eadem Ecclesia iisdem Terminis de prima Mundi creatione dixit: *Quia ecce tenebra operient terram, & caligo populos, super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur, & ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui.*

Isai. 60.
v. 2. 3.

§. III.

Stud primi fecerunt Lusitanæ Argonautæ in suis tam prosperis novi Mundi conquestionibus; & hinc tam fortunatæ. Hinc DEUS inter omnes Mundi Nationes sub tam splendido nomine: *Fide puram, Pietate dilectam*, elegit Nostram. Istæ Gentes sunt extraneæ & remotæ, ad quas sanctissimum Nomen Ejus Nos laturos nobis appromisit. Istud est Imperium ejus, quod per Nos voluit amplificare, & in nobis stabilire: & istud est,

Chron.
Lusitan.

fuit, eritque semper, de quo generositas, zelus, Religio, & Christianitas Lusitana vel maximè poterit gloriari. Verùm quis dixisset, aut in animum induxisset eam & temporum & morum mutationem, talèque metamorphosin, ut hæc eadem inter nos gloria eclypsin passa, à nobis tenebris obduceretur? Non tangerem materiam tam tristem & indignam (idcirco enim tantum tergiversatus sum, tanquam circuiens gressusque retardans, ne ad locum perveniat, quem horret) sed nec præsentis occasionis vis hoc mihi permittit; nec veritas Discursus, quem Evangelium foro promisi, consentit. Quis (inquam) sibi imaginaretur, & persuaderet, gloriam illam tam heroicè in tribus Mundi partibus acquisitam, adeoque in omnibus quatuor celebrem & famosam in uno angulo Americæ obnubilandam & profanandam?

Excitavit fumum istum, incendiumque istud inter quatuor tuguriorum paleas insufflavit diabolus, quæ sub nomine Civitatis Bethlehem, Anti-Christi Patria esse possent. Enim verò nisi Scripturæ nos docerent, monstrum illud ex alia terra, & natione egressurum, jam natum esse cogitare & putare liceret. Contremiscit & exhorrescit pronunciare lingua, quod oculi viderunt: verùm cum Casus sit tam fœdus, tam horrendus, tam atrox & sacrilegus, ut exprimi nequeat, tam publicus est & notorius, ut taceri non debeat. Audiant igitur tam novam exorbitantem, extremamque malitiam, qui soli remedium adhibere possunt: & si illi (contra quod creditur) suo defuerint officio, jus fasque non est, neque DEUS permittit, deesse me meo. Munus, quod ibi terrarum obivi, & quo hinc fungor, (tameñ

(tametsi ingidnus utroque) gemino me Conscientiæ stimulo incitant ad rumpendum hucusque observatum silentium, sperantem fore, ut eadem ipsa causa, eò quòd sit CHRISTI, locutura esset, & per se peroraret, & non ego pro ea: sic enim in similibus & minoribus adhuc casibus fecerunt Athanasius, Basilus, Chrysostomus, Hilarius, aliique omnes insignes Patres, Ecclesiæque Doctores, quorum acta tanquam à DEO inspirata, & approbata non solum veneranda & imitanda sunt velut exempla; verum etiam quibus obedire oportet velut Præceptis. Clarè igitur & manifestè loquar, prout illi sunt locuti, & probabo, ad oculumque demonstrabo, quod dixerò, sicut illi fecerunt: persecutionem enim passi & profligati, illi ipsierant corpus delicti, quod accusabant, & illi ipsi ejus probatio. Sic divina permisit Providentia, ut ego tali in formâ, Sociorumque meorum reverendæ Personæ repulsi, ad conspectum hujus Aulæ veniremus, ut illa videret, crederetque non dubitaret, quod aliàs Fidem excedere videretur.

Quis crederet, in Coloniâ quâdam, Lusitanorum vocatâ, videri Ecclesiam sinè obedientia, Censuram sinè timore, Sacerdotium sinè reverentia, nec non Personas & loca sacra sinè immunitate? Quis crederet, quòd violenter ex suis extractos claustris inter milites, nudosque enses, quasi captivos, per publicas deducerent plateas Religiosos, & ferro catenisque constrictos sub custodia attinerent usque dum proscribant eos & expellant? Quis crederet, quòd eadem violentiâ & injuriâ è suis ejicerent cathedris Prædicatores Evangelicos, cum scandalo antiquorum Christianorum nunquam imagi-

nabili, non sinè Neo-Conversorum dolore, ad conspectum Gentilium attonitorum? Quis crederet, quòd nè ipsis quidem Parochis parcerent, eò audaciæ & impietatis progressi, ut eos suis spolient Ecclesiis, omni prorsus Divino Cultu, ejusque ministeriorum usu interdicentes? Quis (inquam) crederet, Ecclesias vacuas, Baptisteria clausa, Sacraia sinè Sacramento, ipsum denique Christum suis spoliatum altaribus, & Deum suis Sacrificiis? Id visum ibi fuit tunc: & quid erit hodie, quod videtur & quod non videtur? Non loquor de authoribus, horumque sacrilegiorum toties totque titulis excommunicatis executoribus; si quidem ibi ipsis remanent Papæ & Pontifices, qui eos absolvant. Sed quid fiet Indis, qui capturi sunt & spolia totius hujus belli? Quid fiet Christianis? Quid Catechumenis fiet? Quid Gentilibus? Quid parentibus, mulieribus, filiis, omnique sexu & ætate fiet? Vivi & sani sinè doctrina, Infirmi sinè Sacramentis, Mortui sinè suffragiis, sinè Sepultura, & tot animarum genera in extrema necessitate sinè ullo remedio? Pastores captivi, exules, & expulsi: greges dissipati; oves aut furto ablatae, aut perditæ; famelici lupi nunc sanguine sariantur nullo resistente; libertas mille modis in servitutum captivitatemque conversa; sola denique concupiscentia tyrannis sensualitas, & infernus contenta requiescunt. Et hæc omnia, quod attendent, & præsumant homines nomine Lusitani, & Lusitano Rege imperante!

Ingentes confusiones in eodem Evangelii nostri leguntur Capitulo: Verum omnibus istis excusationem mox in primis verbis ejus invenio: *In diebus Herodis Regis.* Similia in diebus Herodis Regis

contingentia scandala tempus excusabat, vel extenuabat: Verùm in diebus Monarchæ illius, qui cum nomine & Coronâ zelum, Fidem, Religionem, ac pietatem Magni Alphonsi Primi hereditavit: Vah Parallelum, quod Lusitano Nomine adeò indignum, tempus cum tempore conferendo, formari posset! Tempore illo Lusitani humeris semper lateribusque armati incedebant contra Fidei hostes; hodie arma contra Fidei vertunt Prædicatores: tunc acquirebant, scalisque conscendebant civitates pro DEO; hodie scalis conscendunt occupantque domos DEI, tunc Caziques seu infideles Principes ex eorum exturbabant delubris; hodie Sacerdotes extra Ecclesias & Tempia ejiciunt: tunc loca profana in domos consecrebant Orationis; hodie è Domibus Orationum loca faciunt profana: denique tunc Propugnatores, Prædicatoresque erant Nominis Christiani; hodie Persecutores, & Eversores, irrisores & profanatores ejusdem sunt nominis.

Porrò ne Aula Thronusque Regum succedaneorum Paralleli hujus maneret exors; tunc è Portu Ulyssiponensi Prædicatoribus onustæ solvebant naves, spontaneè Patriâ exulaturis, ad Fidem & Legem Christi in locis conquisitis prædicandam; hodie naves eundem ingrediuntur, Portum ipsos violenter expulsos Præditores vehentes, tantùm quia acquisitis in locis Legem prædicant Christi. Non est quòd erubescat nunc Portus Algirienfis, quòd captivi vindictique per eum ingrediantur Sacerdotes Christi, cùm idem hisce diebus nostris Portus viderit Ulyssiponensis. O quàm bene quadrasset huic casui prodigium illud, si fugienti ab illo Portu Mari, & retrorsum converso Tago

accinere liceret idem, quod flumini, marique terræ, quæ tunc esse sancta incipiebat: *Quid est tibi Mare, quòd fugisti: & Psal. tu Jordanis, quia conversus es retrorsum? 113. v. 5.* Gloriabatur Tagus, quando in ripis suis fabricabantur naves: pèrque ejus alveum classes vehebantur ad acquirendum Christo Imperium. Gloriabatur (inquam) esse se celebrem istum fluvium, de quo Verus Davidici cantabant: *Dominabitur à Psal. mari usque ad mare: & à flumine usque ad 71. v. 8. terminos Orbis terrarum!* Hodie verò ex tam propudiosa catastrophe confusum retrorsum converti oporteret, sèque intra scaturiginis suæ abscondere latebras, nisi; forrè, rubore impellente, cucurrerit ad Mare, ut in ejus sese profundo demergat & sepeliat. Agnoscat igitur Ulyssippo, ipsum sibi mare in faciem tanti scandalii tolerantiam exprobrare: ipsasque undas, quibus præ ira spumantibus, ipsius alluit Oras, clamores esse & vociferationes, quibus illi easdem objiciat injurias, quas olim: *Erubescere Sydon, ait Mare. Sydon.*

Nemo (rogo) hæc tam justii doloris voces ab invektiva seu admiratione nasci existimet, quòd Prædicatores Christi imò & ipse Christus persecutionem sint passi; sub tali enim Sidere Christus est natus: *Cùm natus esset Jesus in Bethlehem Judæa in diebus Herodis Regis.* Christus nondum quindecim diebus fuerat natus, quando jam Herodes paucioribus elapsis diebus ipsum persequabatur; ut persecutio & persecutionem patiens simul nascerentur. Nec solùm natus est CHRISTUS sub sidere, ut in Bethlehem solâ persecutionem sustineret; sed in omnibus partibus Mundi: quia ubique terrarum mox suum habuit Herodem, qui persequeretur. Suppono, prout verè est, non in sola Bethlehem

lehem natum esse; verum etiam in multis partibus aliis natum esse; nasci, & nasciturum CHRISTUM in omnibus. Hinc Propheta Malachias Nativitatem Christi rationabiliter cum nativitate & ortu Solis

Malach. comparavit: *Orietur vobis Sol Justitia.*
4. v. 2.

Sol successivè nascitur sive oritur toti Mundo: & quamvis quibusdam in terris citius tardiusve oritur; pro quâlibet Regione suum habet ortum, seu nativitatem: pari ratione verus Sol Christus. Primò natus est in Bethlehem, postmodum successivè per totum natus est Mundum; secundùm quod Apostoli, eorùmque Successores, ipsum prædicaverunt. Quibusdam in terris natus est citius, in aliis serius: in quibusdam longè antè, in aliis longè post: sed pro omnibus suam habuit nativitatem. Hæc Emphasi Angelus Pastoribus dixit: *Natus est vobis hodie*
Enc. 2.
v. 11.

Salvator; quod d. Hodie natus est vobis; alii quòque suum diem habebunt, quo illis nascetur. Ità fieri oportebat, & factum est: proinde temporibus diversis, tam diversis Mundi partibus Christus est natus; nullo verò tempore, aut loco, ubi non mox persequentem se habuerit Herodem. S. Joannes in Apocalypsi cælestem illam Sole vestitam vidit mulierem parturientem parvique vicinam, simulque draconem ferocissimum astutissimè dicit, ut prodeuntem filium statim devoraret: *Et*
Apoc.
12. v. 4.

draco stetit ante mulierem, qua erat parturitura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. Quæ mulier, quis filius, quisve iste est draco? Mulier fuit Beatiss. Virgo Maria, & est Ecclesia Filius fuit, & est Christus, qui sicut semel & primò natus est de sanctissimâ V. Mariâ; ità natus est, & nascitur sæpius ab Ecclesia mediante Fide, & Ministrorum ejus prædicatione in diversis

mundi partibus. Porro, draco hiantem ore, mox natus devoraturus, quilibet est Tirannorum, quos vix natus, & ubicunque terrarum natus Christus contra se patitur armatos. Ita ut nativitas Christi persequente non careat, vel suo Herode. Natus est Christus Romæ S. Petri prædicatione, & statim consurrexit in ipsum aliquis Herodes, Nero scilicet Imperator, qui Petrum ipsum egit in crucem. Natus est Christus in Hispania S. Jacobo prædicante, & statim alius in ipsum insurrexit Herodes, qui fuit Rex Agrippa, à quo fuit decollatus. Natus est Christus in Æthiopia, S. Matthæi prædicatione, & statim alius sese opposuit illi Herodes, Rex scilicet Hirtacus, qui similiter ipsum vitæ exiit, lacris autemque corpus Christi ejusdem illum victimam fecit. Et ut de veteris mundi exemplis ad ea novitranseamus; natus est Christus in Japonia prædicatione, miraculisque S. Francisci Xaverii, & mox non unus, sed multi in ipsum insurrexerunt Herodes, scilicet Nabunangitz & Taicozamitz, qui tantum filiorum Successorūque Xaverii sanguinem effuderunt & adhuc effundunt. Denique natus est Christus in conquisitione nostrâ Maragnanâ, omnium nostrarum ultimâ: & ne illi in Bethlehem ista, & extra sui deessent Herodes, modò se opposuerunt bellumque indixerunt Christo, & Prædicatoribus ejus, qui non Barbari tam impiè & barbarè ipsum persequuntur. Ita nihil jam sit novi, nec quicquam admiratione dignum; quòd CHRISTUS Fideique ipsius Prædicatores persecutionem patiantur.

Verum quod omnem excedit stuporem, nec sine horrore audiri potest, est, quòd Christi suorūque Prædicatorum persecu-

persecutores hoc casu non sint Gentiles & Infideles, sed Christiani. Si indomiti Gentiles, si barbari homines locorum istorum silvestrium incolæ terribiliter sese contra Prædicaturos obarmarunt, si operuerunt sagittis; si dissecuerunt; si palpitantia adhuc viscera ipsis evulserunt; si ignibus tradiderunt, & comederunt. Hoc jam aliàs fecerunt, & id ipsum desideranter quæunt, qui ad procurandam ipsorum salutem omnia reliquerunt: verum homines istos Ministrorum CHRISTI caractere insignitos gentiliter persequantur Christiani, dum ipsæ coram eis feræ mansuefuerunt, quando ipsi Barbari se illis subiciunt; quando ipsi Gentiles eos venerantur & adorant? Istud extremum & atrocissimum persecutionis est genus, & fœdior indigniorque persecutio, quam unquam passa est Ecclesia. In persecutione Neronum ac Diocletianorum Gentiles persequiebantur Martyres, & Christiani illos adorabant: verum in hac persecutione novâ & inauditâ Christiani sunt, qui Prædicatores persequuntur; & Gentiles, qui eos adorant & venerantur. In sola persecutione Herodis, & patientiâ Christi duo ista extrema concurrunt. In Evangelio hodie Christum persecutum habemus & adoratum: sed à quonam adoratum, & à quonam persecutum? Adoratum à Gentilibus, & persecutum à Christianis: adoratum à Magis, qui erant gentiles; persecutum ab Herode & Hierosolymâtorâ, qui temporis istius Christiani erant.

Nemo sentiat seu consideret, quod Christianos illos vocem; dantur enim Christiani de Fide, & Christiani de Spe. Filii Ecclesiæ sumus Christiani de Fide, credimus enim Christum jam venisse.

Filii Synagogæ erant Christiani de Spe; quia Christum adhuc venturum credebant & sperabant: & homines in CHRISTUM credentes & sperantes, ejusdemque cum Christo nationis & sanguinis, tam barbarè Christum persequantur? Eodemque tempore pro majore Fidei naturæque scandalo Magi Illum requirant; Gentiles in Illum credant, & Idololatræ illum adorent & venerentur? Benedictus sis Domine JESU Christi, qui talem voluisti contradictionem sustinere, millesque benedictus, quod partem illius tam indignè Tibi servientibus dignatus es impetiri. Non in vanum Nos Societatis JESU nomine honorasti, obligans nos ut tui essemus socii in eo, quod passus es sub eodem nomine natus: *Cum natus esset JESUS in Bethlehem Juda.* Tu in Bethlehem Juda, ut persecutores tui de eadem tuâ natione essent. Nos in Bethlehem, sed non Juda; ut persecutores nostri de nostra essent natione. Tu eadem in terra & eodem tempore ab Herode persecutus, & à Magis adoratus: Et nos similiter (tuâ gratiâ) eodem tempore, eademque in terra à Christianis persecuti, & à Gentilibus paulò minùs adorati. Ita hoc experiuntur hodie, qui ad evadendam persecutionem horrida illa loca pererrant profugi, dico: profugi, non ob hominum metum; sed amore Christi, ut exemplum ipsius imitentur. Paucis abhinc diebus Christum fugere vidimus; sed à quo, & ad quem? Unde, & quò? Fidem non meretur, nisi DEUS mandasset, & Angelus dixisset: *Fuge in Ægyptum.* Ex Israël ^{Matth.} in Ægyptum, de terra Fidelium ad terram ^{2. V. 13.} Gentilium, eorundemque Gentilium, à quibus olim filii Israël fugerunt? Ità planè. In tantum enim mutata sunt tempora &

Ibid.

& homines mutati, & usque huc persecutionis rabies pervenit: *Futurum est enim, ut Herodes querat Puerum ad perdendum Eum.* Fugit Christus, fugiuntque Christi Prædicatores à Christianis ad Gentiles: Christiani quippè exulare eos cogunt, & Gentiles eos protegent: Christiani quippè indignis eos modis tractant, & Gentiles eos defendunt: Christiani illos persequuntur, & Gentiles illos venerantur & adorant.

Nunquid admiratione meritò dignum fuit, quòd Josephum captivum, à propriisque fratribus venditum Ægyptii venerantes tanti æstimarent, ut secundum à Rege suo illum adorarent? Multò majorem igitur differentiam inter Gentiles illos experiuntur felices illi homines pro Fide laborantes, qui Christianorum captivationem evadentes, ad eos confugiunt, seque recipiunt. Ægyptii, quamvis Gentiles, erant homines: Gentiles illi, qui hodie incipiunt esse homines, heri erant feræ. Erant iidem Barbari, sive bruta, qui sine rationis usu, humanitatisque sensu, carne sese satiabant humanâ, ex craniis facientes pocula ad bibendum humanum sanguinem, & ex ossibus frixa & bellaria, ad celebranda convivia. Porro hi sunt illi feri, qui nunc pro eo ut nobis tollerent vitam, nos inter se recipiunt, nosque venerantur, non aliter ac leones Danielem: hi rapaces illæ sunt aves, quæ pro eo, quòd nos comederent, nos sustentant non secus ac Eliam corvi: hi sunt monstra (majore ex parte) marina, quæ pro eo, ut nos deglutirent, atque consumerent, suis nos visceribus excipiunt, vivosque conservant, sicut Balæna Jonam. Et si nos hoc modo tractant Gentiles, & tales Gentiles, quando

Pars IV.

nos sic tractant Christiani, & nostræ quidem nationis Christiani, & nostri sanguinis, quis non super tanta obstupescat differentiâ?

§. IV.

ADverto, quòd intrà se dicant, qui me audiunt, tantòque magis, quantò differentiam hanc admirantur amplius; non enim effectus tanti, nisi magnis ex causis nasci possunt. Si Christiani Fidei persequuntur Prædicatores, singularem aliquam persequendi causam habebunt: similiterque Gentiles, si in tantum eos venerantur & adorant, magnam eos venerandi & adorandi causam habebunt. Quænam igitur istæ sunt causæ? Hoc jam sequitur dicendum. Porro si attentas unquam mihi præbueris aures, in duobus hisce punctis hoc fieri obsecro.

Ab amore Gentilium exordio facto; stella illa, quæ Magos deduxit ad Christum, cælestis quædam, & illustis valdè Fidei Prædicatorum erat figura. Quod ita S. Gregorius, & alii Patres communiter asseruerunt. Quòdnam stellæ hujus fuit officium? Illuminare, ducere & adducere homines ad Christum adorandum; nec homines alios, nisi infideles & idolatras, in gentilitatis tenebris natos & educatos. Idem omninò agunt & exercent officium non quicumque, sed de quibus loquimur, Prædicatores; & hinc propriè stellæ Christi. S. Maximus singulariter notat & pensat, quòd stella Magorum ductrix specialiter stella vocetur Christi: *Stella ejus*; hoc argumentatur modo: Annon stellæ omnes aliæ etiam stellæ sunt Christi, tanquam à Deo creatæ? Sunt utique. Cur igitur stella hæc præ ceteris specialiter stella vocatur Christi: *Stellæ ejus*?

Oo

Quia

Quia reliquæ stellæ generaliter cœli mundique faces sunt creatæ; hæc verò Christi specialiter prædicatrix fuit creata:

9. *Quia quamvis omnes ab Eo creata stella*
 Maxim. *ipsius sint; hæc tam propriè Christi erat,*
quia specialiter Christi nuntiabat adven-
tum. Multæ aliæ in Hemisphærio illo
 visuntur stellæ splendoribus rutilantes,
 influentiis perquam utiles, sicut illæ fir-
 mamenti; illæ verò, de quibus loquimur,
 propriè specialiterque sunt Christi, non
 solum ob Nomen JESU, quo se ipsius
 esse profitentur; sed quia finis, institut-
 um & officium, ad quod fuere creatæ,
 protinus est idem, quod fuit stellæ Mago-
 rum, scilicet, Infideles & Gentiles ad Fi-
 dem adducere Christi. Porro si stellæ
 istæ tam forent diligentes, tam sollicitæ,
 & attentæ in associandis deducendis,
 serviendoque Gentilibus, sicut illa co-
 mirando deducendoque servivit Magis:
 Nōne Gentilibus istis gravis esset eas
 amandi & æstimandi, earundemque de-
 fectum acerbè ferendi, & earum præsen-
 tiâ vehementer gaudendi, seque conso-
 landi ratio? Sic fecere Magi, Evangelista
 teste, gaudium istud determinatè exprime-
 re non valente: *Videntes autem stellam,*
 Matth. *gavisi sunt gaudio magno valde.* Agite, eos-
 2. v. 10. *dem nunc stellæ hujus sequentes passus ab*
Oriente ad præsepium usque transeamus,
visuri utique, quomodo stellæ illæ tam in-
visæ & persecutæ non solum in omnibus
Magorum imitentur & exæquent stellam,
verum magnis etiam præferentiis & præ-
rogativis eandem excedant.

Primò dicunt Magi locum, ubi vide-
 runt stellam, fuisse in Oriente: *Vidimus*
 2. v. 2. *stellam ejus in Oriente.* Ità, ut cum stella
 è longinquo videri potuisset, ipsa illos in
 sua quæliwerit Regione. Hæc diligentia,

& hæc via, stella Magorum præcelluit
 Angelos, qui apparuerunt Pastoribus.
 Angeli etiam illuminarunt Pastores: *Clau-* Luc. 2:
ritas circumfulsere eos; Christi que nativita- v. 9.
 tem illis annuntiârunt: *Evangelizo vobis* Ibid. 10.
gaudium magnum, quia natus est vobis hodie v. 11.
Salvator. Istam verò lucem, Evangelium-
 que istud quonam detulerunt Angeli?
 Non ad Orientis, aliasve remotas terras,
 sicut stella; sed ad quatuor stadia, usque ad
 Bethlehem civitatem, vicinaque ejus loca
 transitu brevissimo: *Transeamus usque* Ib. v. 15.
Bethlehem. Quantum Bethlehem distat ab
 Oriente, tantum evangelizare unum ab
 altero distat; hoc est: stellam comparando
 cum Angelis, & multò magis simillam cum
 ipsis comparaverimus pastoribus. Pasto-
 res illi Bethlehemitici celeberrimi sunt in
 Ecclesia, quosque allegat pro exemplo,
 omnibusque Pastoribus proponit in exem-
 plar. Enim verò, quid fecerunt aut facie-
 bant illi Pastores? *Pastores erant in regio-* Ib. v. 8.
ne eadem, custodientes vigilias noctis, super
gregem suum; sollicitè adeò vigilabant pro
 grege suo, ut etiam mediâ non dormirent
 nocte, sed vigilando eum custodirent.
 Optimè sanè. Verum utrum advertatis
 nescio, quod Evangelista circa locum
 & gregem notat. Circa locum dicit, quod
 in eadem erant regione: *Et pastores erant*
in regione eadem; & circa gregem dicit,
 quod oves fuerint suæ: *Super gregem suum.*
 In ambobus istis gloria consistit, qua stella
 illos præcelluit. Pastores erant in regio-
 ne sua, & stella ad Regionem pertexit
 extraneas: illi custodiebant oves suas,
 hæc oves sategit acquirere Christo.
 Et suas custodire oves in regione sua,
 & acquisitum abire Christo in Regionem
 extraneas; quantum distet, liquidò con-
 stat, quidque dicendum sit.

Verum licet omnia ista Magorum præstitit stella, nihilominus multum illi defuit, ut nostras exæquaret stellas. Illa Gentiles quæsit in Regione remota, sed tredecim tantum dierum itinere distante. Nostræ illos acquisitum abeunt, ultra leucarum millia, per maria & flumina; solum enim illud flumen Amazonum, ignorato ipsius ortu, cursu suo quatuor leucarum millia complectitur. Stella Magorum nunquam suo egressa est elemento: nostræ jam in Elemento terræ, jam in Elemento aquæ, jam in Elemento aëris & ventorum pericula rigoresque subeunt omnium. Stella Magorum de Arabia processit in Mesopotamiam, in eisdem semper Horizontibus: nostræ ab ultimis Europæ finibus ad intima proficiscuntur Americæ, medium circummeundo Mundum, & ab hoc Hemisphærio ad Antipodas transeundo. Denique (ut distantia terrarum conjungamus differentiam) stella Magorum comitabatur illos ad terram promissionis, amœnissimam & deliciosissimam, quam Natura creavit: nostræ relegantur & peregrinantur associatæ exulibus & proscriptis; non sicut illi ad colonias maritimas, ubi aëres benigniores sunt & salubriores; sed ad loca à feris inhabitata, venenosisque serpentibus infesta; in perniciosissimis zonæ torridæ climatibus. Verum istud non est labor maximus?

Vidimus stellam ejus. Hic quærunt Interpretes: Quare Christus Magis non Angelum, aut Prophetam, sed stellam miserit? Prophetæ sunt Legati Dei ordinarii, Angeli extraordinarii: & talis erat hæc legatio. Quare igitur Christus Magis non Angelum, neque Prophetam, sed stellam misit? Ratio fuit (inquiunt

omnes) quia conveniens erat, ut ad Magos destinaretur Legatus, qui eis propriam ipsorum loqueretur linguam, Magi erant Astrologi: lingua, per quam dictamina cæli excipiunt Astrologi, sunt stellæ: & hujusmodi erat hæc eadem stella, quæ à S. Augustino, *Lingua cæli*, appellatur. Pergat igitur ad Magos stella ipsis locutura linguam, quam intelligunt. Si ego non intelligo linguam Gentilis, nec ille meam, quo pacto illum convertam, & ad Christum adducam? Hinc omnes regulæ & instituto constringimur omnes addiscere linguas Regionis, quod prædicatum imus. Et hoc difficillimum laboriosissimumque est spiritualis hujus conquisitionis, & in quo stellæ nostræ illam Magorum longè excedunt. Notate. Magi linguam intelligebant stellæ, & quicquid hæc illis dicebat: sed quare eam intellexerunt? Quia velut Astrologi, quales erant, ex Chaldaeorum libris didicerant, stellam hanc esse novam, & nunquam visam: porro quia simul etiam erant Discipuli Balaam, ex S. Scripturæ sciebant libris stellam novam apparitam, quæ advenum, nativitatemque Messæ ex Jacob descensuri, designatura esset: *Orietur stella ex Jacob.* Et in hac scientiâ duplici acquiritur studio assequi & intelligere quiverunt, quod stella significabat & dicebat. Hic non est ita, sed contrarium ibi ad intelligendam stellam studendum est Magis: hic ad intelligendum Gentilem, studendum est stellis. Nos, qui illos quæsitum abimus, ipsos instruere debemus, & scire linguam. Porro quam difficultatis laborisque plenum sit opus, Europæam addiscere non à magistris & libris, sicut Magi; sed sine libro, sine magistro, sine principio, & ullo exemplari,

non unam, sed multas linguas barbaras incultas, & horridas: solus novit, qui hoc experitur, & DEUS, pro quo talis labor subitur.

Quando DEUS in constructione Turris Babylonice confudit linguas, notat Philo Hebraeus, mutos fuisse redditos & surdos: quamvis enim omnes loquerentur & audirent nullus tamen alterum intelligebat. In antiquâ Babylonâ septuaginta duæ fuere linguæ: in Babilonia fluminis Amazonum jam plures, quàm centum quinquaginta cognoscuntur, tam inter se diversæ, sicut nostra & Græca; proinde quando venimus illuc, omnes nos sumus muti, & illi omnes surdi. Pensate nunc, quantum hîc requiratur studium, quantusque sit labor necessarius, ut hi muti loquantur, & isti surdi audiant. In Regione Tyri & Sydonis, ubi similiter Gentiles degebant, surdum unum & mutum adduxerunt ad Christum, ut illum curaret: & S. Marcus inquit, Christum eum ad locum duxisse seorsum, digitos suos ipsius immisisse auribus, propriâ salivâ suâ ejus tetigisse linguam, elevatis in cælum oculis ingemuisse, & hoc facto, locutum fuisse mutum & audivisse surdum: *Apprehendens eum de Turba seorsum, misit digitos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus, & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Epheta, quod est, adaperire.* Enim verò si Christus alia miracula eâ patrabat facilitare; quare loquelam dare muto & auditum, tanto ipsi labore constat, & tot circumstantiis? Quia omnes istæ circumstantiæ & diligentia necessariae sunt illi, qui mutis istis & surdis linguam aurisque daturus est. Necessè est Barbarum accipere seorsum, stare & instare sedulò solum cum solo,

multisque horis atque diebus necesse est laborare digitis scribendo, insinuando, & interpretando signis, quod non potest assequi verbis: Necessè est laborare linguâ, illam duplicando, torquendo, milliesque circumagendo, ut pronunciare addiscat duos adeò, peregrinosque accentus: oculos in cælum levare opus est aliquando & sæpius orando, aliquando quasi desperando: necesse est denique gemere, & ingemiscere animâ totâ: gemere intellectu, quia in tantis tenebris non videt exitum: gemere memoriâ; quia in tanta varietate non invenit firmitatem: & ipsâ etiam gemere voluntate, quantumcunque sit constans; quia in tam extremis difficultatibus quodammodo deficit. Pertinaci tandem industriâ, concurrente divinâ gratiâ, loquuntur muti & audiunt surdi; nec tamen ideo gemendi mox cessant rationes. Laboriosum hoc miraculum, tam simile illi Christi, longè diversum sortitur exitum, & longè aliud reportat præmium, quàm illud Christi; Præsentes viso hoc miraculo in applausum erupere, dicentes: *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos lo-* Marc. 7. v. 37.
qui. Itâ ut Christo suffecerit uni imperiri loquelam & auditum, ut diceretur omnia bene fecisse; nobis verò in tot mutis & surdis idem miraculum operari non sufficit, quin malefici habeamus, & quâtales tractemur. Sed stellam sequamur. Magis jam Jerosolymæ appropinquantibus stella se abscondit: & hoc præclarissimum fuit, quod in ea considero. Sufficit, cæleste Sidus, quod stella sis Regum, réque abscondis, & ab Aula subducis? Nondum illam intrasti, & jam nôsti? Verùm bene ostendis, quantum habeas de Deo, quantum illi servire & laudare desi-

Marc.
7. v. 33.
& 34.

desideres. Omnes stellæ (ut ait David) laudant Deum: *Laudate Eum omnes stellæ & lumen.* Sed ipse DEUS Jobo dixit, maximè se matutinarum siderum laudibus delectari: *Cùm me laudarent astra matutina.* Quare verò Deo magis placent stellarum matutinalium, quàm nocturnarum laudes? Quia stellæ noctium Deum laudant lucendo; stellæ verò matutinæ DEUM laudant se abscondendo: Stellæ noctium communicant influentias luce retentâ; stellæ matutinæ lucem amittunt ad meliùs gaudendum, influentiisque fruendum: denique stellæ noctis lucent, quia remotiores sunt à Sole; stellæ matutinæ se abscondunt, quia sunt propinquiores. Istud stella fecit Magorum, sed horis paucis; nostræ, vitâ totâ. Stella Magorum se abscondens luxit, sed non illuminavit; nostræ se abscondunt, ubi illuminant, non lucentes: Stella Magorum illuminabat, ubi Reges illam videbant: *Vidimus stellam Ejus.* Nostræ illuminant, ubi nec videntur, nec videri possunt; in loco minimè lucido & angulo totius Mundi obscurissimo. Et istud est verè se abscondere; quia non solum est in perpetuum exulatum ire, sed se sepelire. Sic abscondit se hæc stella, quamdiu Magi se in Civitate detinuerunt; ast mox ubi ad prosequendum iter suum sunt egressi, iterum stella comparuit: *Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos.* Notate ly *antecedebat.* Stella antecedebat, sed tali pacto antè, ut semper & in omnibus se accommodaret gressibus eorum, quos deducebat: *Ambulante Mago stella ambulat; sedente stat; dormiente excubat;* inquit S. Petrus Chrysologus: nè passu quidum plùs progrediebatur, quàm illi.

Totum illud iter ab Oriente in Occidentem stella duobus momentis conficere potuisset: *Sicut fulgur exit ab Oriente, & parit usque ad Occidentem.* Et illa²⁴ v. 27. contrà naturalem sibi velocitatem nunc tardè se movens, nunc sistens, nunc immota subsistens in omnibus sese eorum accommodarit & attemperarit conditioni quos ducebat, quantum, quando, & quomodo illi porerant. valdè profectò violentum illi fuit; & magis si sublevatis ad firmamentum oculis, alias sui nominis stellas viginti-quatuor horis vidisset circuire Mundum, & se quasi sistere. Ast ità facit faciendumque est ei, qui Animas ad Christum adducere obligatur ex officio. Quatuor illa currus, quem vidit Ezechiel, animalia, quatuor Mundi Partes respicientia, quæ quatuor Evangelistas denotabant, omnia alas habebant aquilæ; sed Textus notat, pedibus ambulasse bovis: *Et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli.* Ergo ad bovis gressum movere se debet habens alas, & alas quidem aquilæ? Ità sanè. Istud enim est agere Evangelistam: istud facere incumbit ei, qui Evangelium ad peregrinas deferre debet Gentes. Et istud fecit stella: *Antecedebat eos.*

Verùm isti (eos) quàm erant? Hic stellæ illius ad nostras differentia consistit. Stella Magorum accommodabat se Gentilibus quos ducebat; sed Gentiles isti erant Magi Orientis homines totius Chaldææ sapientissimi, & doctissimi Mundi; nostræ verò stellæ, illustrissimarum Europæ Universitatum Cathedris desertis (prout multi eorum deseruerunt) accommodant se Genti maximè brutali & rudi omnium, quotquot natura seu genuit seu abortivit; nec non hominibus,

de quibus dubitatum est, an homines essent; & necesse fuit, Pontifices decidere, quod rationales, & non bruta essent. Stella Magorum stabat, sic est; sed nunquam retrorsum abiit: nostræ stellæ redeunt semel, milliesque suum repetunt iter, eò quò jam itum est; docent, quod jam doctum est; repetunt, quod dictum & comprehensum est. Barbarus enim rudis, ad instar bruti, sicut plenè ratione non utitur; sic nec memoriæ imprimit, nec retinet. Denique verbo rem absolvam: Stella Magorum ducebat homines iter facientes in dromedariis Madian, sicut prævidit Isaias: *Dromedarii Madian & Ephraïm: omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes*; & accommodare se passibus dromedariorum Madian, & stulticiarum Brasiliensium sono, quis non videt, quanta sit differentia?

Verbum (*eos*) adhuc aliam nobis insinuat differentiam, quam nequaquam silentio præterire fas est. Stella ductrix & prædicatrix Magorum convertit, ad Christumque adduxit animas Gentilium; sed qualium Gentilium, & quales animas? Animas illustres, animas coronatas, animas Gentilium Regum: Nostræ stellæ etiam convertunt, & ad Christum adducunt animas; sed animas, ubi nunquam visum fuit sceptrum, nec corona, neque auditum fuit nomen regis. Universalis totius Nationis istius lingua tribus caret literis, scilicet: F. L. R. Caret literâ F, quia non habet Fidem; caret literâ L, quia non habet Legem; caret literâ R, quia non habet Regem. Et hæc est Politia Gentis, de qua loquimur, Stella Magorum legatione sua sancta fuit inter purpuras, & intertextas auro vestes, inter margaritas & adamantes, inter electra & succina;

denique inter thesauros, deliciasque Orientis: stellæ nostræ suas peragunt Missiones inter rerum omnium inopiam, & desertam, inter squalores miserasque Gentis incultræ, Gentis miserimæ, Nationis abjectissimæ, Gentis infimæ omnium, quorquor natæ sunt in Mundo. Nostræ (inquam) stellæ Missiones suas dirigunt ad Gentem, cui tam modicum contulit naturæ; cui tam parum credidit ars & fortuna, ut eadem arbor victum & vestitum, arma, domum, navigationemque ministraret. Folii se vestiunt, fructu vescuntur, ramis se armant, in trunco umbram quærunt, & super cortice navigant. Hæc Gentis istius pauperrimæ supellex est; quique horum corporum quærunt animas, is solum quærunt animas. Verum quia Mundus hoc opus æstimare nequit pro merito, idem Mundus pretium audiat, quo dignum illud censuit, qui solus illud remunerare potest.

Quando Joannes Baptista discipulos suos ad Christum misit interrogatum: Utrum Messias esset? Respondit Christus: *Euntes, renunciate Joanni, quæ audistis* Mat. ii. *& vidistis.* Et quid viderunt & audierunt? v. 4. Cæcos videre, claudos ambulare, leprosos mundari, mortuos resurgere viderunt: *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt.* Nunquid omnia ista miracula sufficiebant ad probandum, Christum esse Messiam? Planè sufficiebant. Sed Christus visis adjungere voluit audita, quo evidentior & infallibilior esset probatio. Porro discipuli Baptistæ Evangelium Christi pauperibus prædicari audierant: *Pauperes evangelizantur.* Et hæc ultima fuit probatio, quâ Redemptor Mundi verum se Messiam demonstravit; quia Evangelium prædicare pauperibus, miseris

miseris iis, qui nihil habent de Mundo est tam propria Spiritui Christi actio, ut miraculorum suorum testimonia Filius DEI illā tanquam sigillo consignaverit. Miraculorum patratiōem Spiritui alii attribuerē potest malitiā: Pauperum evangelizationem propriē Spiritus esse CHRISTI, malitiā nulla negare potest.

Ab absoluto cēnūm cursu suo stella stetit, sed ubi substitit? *Usque dum veniens staret supra ubi erat Puer.* Ad præsepium stetit, ubi Christus super paleas, & inter bruta erat collocatus, ibique cognosci Eum fecit. O stella tam sancta, tam prudens! Stella quæ Jerosolymæ apparere detrectans, ad præsepium substituta pergit: Stella malens commorari Christo in tugurio, quā sinē Illo, in Regio Palatio! O stella (inquam) sancta & prudens! Prudentiores tamen, & sanctiores nostræ! Ratio patet. Christus isto tempore morabatur in præsepio, sed non Hierosolymitano in Palatio: itā ut si stella vellent manere in Palatio, manere deberet sinē Christo. In Aulis Christianis aliter feres habet. In omnibus Aulis est Christus, & in omnibus esse potest cum Christo. Modò devenitur ad differentiam, & excellentiam seu gloriam. Commutare Jerusalem pro præsepio, & malle cum Christo manere in tugurio, quā in Aula sinē Illo; non excellentiæ, sed obligationis est; & hoc Magorum stella fecit: malle potius esse cum Christo in tugurio inter animalia, quā in Aula cum Christo inter Principes; istud non solū est Aulam relinquere pro præsepio, sed relinquere Christum propter Christum; ejusdemque servitium majus pro minore. Relinquere Christum associatum, ad assistendum Ipsi solitario: relinquere Chri-

stum ministeriis gaudentem, ad serviendum Ipsi derelicto: relinquere Christum, ubi est cognitus, ad notificandum illum, ubi incognitus erat: istud stellæ nostræ faciunt.

Etiā Magorum stella Christum notum fecit, sed quot hominibus, & in quanto tempore? Tribus hominibus, & bienni spatio. Hæc fuit ratio, quare Herodes jussit omnes occidi infantes à bimatu & infra, juxta tempus, quo stella apparuerat Magis: *Secundum tempus, quod exquisierat à Magis.* Ecce quantum stella ista distat à nostris, ejusque missio à nostris. Omisissis veteribus, recēter sunt adornatæ duæ, una per Tocantinorum, alia per Amazonum flumen; & quo effectus? Prima convertit & ad Christum adduxit Nationem Tobinan bazarum, & illam Pochiguarum; secunda disposuit, ad eandemque Fidem perduxit Nationem Nheengaibarum & Mamayanazorum; totumque illud sex spatio mensium. Itā ut stella Magorum spatio biennii tres ad Christum adduxerit homines: & nostræ medio anno quatuor Nationes. Porro quoniam isti Fidei Prædicatores ex officio, instituto, obligatione, & ex charitate, & propter notitiam & opinionem generalem, quā inter Barbaros illos habent, eos in tam longinquo, tantoque zelo, tantoque labore propriis ipsorum linguis cum eis loquuntur, seseque capacitati eorum & ingeniis accommodant tanto amore, totque aliis impendunt charitatis officia, itā ut etiam in animalibus brutis soleat inveniri gratitudo? Nihil est miri, quod illos ament, æstiment, illōsque defendant, & quod ante- vel postquam cognoscunt & adorant Christum, quāsi adorent illos.

§. V.

Agedum nunc sequitur, in contrapositione admirabili vel stupenda (ideoque attentione dignissimâ) videre causas, quare Christiani persequantur, odio habeant, & à se homines istos rejiciant. Quod Christiani persequantur eos, quos defendunt Gentiles; odio habeant eodem secum sanguine natos, quos diligunt peregrini; à se repellant ratione præditi, quos recipiunt, amplectuntur & secum habitare gaudent Barbari, res esset incredibilis, nisi tories & experientia & oculi attestarentur. Et supposito sic esse, quid causæ esse potest? Cum tam notabiles sint effectus, causa adhuc est notabilior. Tota causa, quod nos illi persequantur nominati Christiani, est, quia facimus propter Gentiles, quod Christus fecit propter Magos: *Procidentes, adoraverunt Eum; & responso accepto, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.* Tota Providentia Divina ergà Magos in duabus consistit actionibus: Prima fuit, per viam unam illos adducere ad pedes Christi; secunda fuit, per aliam viam illos liberare à manibus Herodis. Nunquid magna fuisset injuria, injustitia & impietas Magos ad Christum adducere, & postmodum Herodi tradere? Hæ, hæ sunt illorum Christi Prædicatorum culpæ; & hæc unica est causa, quare se videant, & vos illos videatis ita persecutos. Volunt, ut Gentiles adducamus ad Fidem, & ut eos concupiscentiæ tradamus: Volunt, ut oves ducamus ad gregem, & cultello tradamus: volunt, ut Magos ducamus ad Christum, & Herodi tradamus. Et quia in hanc impingimus injuriam, nos injuriosi habemur;

Matt. 2.
v. 11.
& 12.

quia huic resistimus injustitiæ, nos injusti sumus; & quia huic contradicimus impietati, nos impietatis arguimur.

Intelligat, intelligat Lusitania non posse esse Christianitatem, neque Christianitates in conquisitionibus, nisi Ministris Evangelicis liberrimè pateant duæ istæ viæ, quas Christus hodie monstravit: Una ad deducendos Magos ad adorationem; altera ad liberandos eos à persecutione: Una ad ducendos Gentiles ad Fidem; altera ad liberandos eos à tyrannide: Una ad salvandas eorum animas; altera ad liberanda eorum corpora. In hac secunda via totum consistit dubium, nam in ea tota consistit tentatio. Ad Ministros Evangelicos spectare tantum volunt curam animarum, & ad Ministros Statûs servitutem & captivationem corporum. Idem intendebat Herodes. Si via, per quam salvati sunt Magi, arbitrio subfuisset Herodis, de ipsis æquè ac de infantibus fuisset actum. Hic regiminis Christi non est stylus. Eadem Providentia quæ sollicita fuit Magos securos deducere ad Christum per viam unam, eadem (inquam) illos liberare & in salvo constituere curavit per viam alteram. Porro hæc vias, & hæc curas separare velle ab invicem, est velle, ut nec sit cura, neque via. Quamvis una harum viarum spiritualis tantum esse videatur, & altera temporalis, ambæ ad Ecclesiam, & S. Petri claves pertinent, quia per unam aperiuntur Portæ Cæli, per alteram clauduntur portæ inferni. Ecclesiæ novæ fundari & stabiliri debent, sicut Christus fundavit & stabilivit Ecclesiam universalem adhuc novam. Quid Christus dixit S. Petro? *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam* Mat. 16.
v. 18.
meam: Tibi dabo claves Regni Calorum: & 19.

& portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quid prodest Petrum habere claves Portæ Cæli, si contra ipsum & Ecclesiam portæ prævaluerint inferni? Istud non est novam fundare Ecclesiam; sed in propriis suis ipsam fundamentis destruere.

Utrum adverteritis nescio, Christum non unam, sed duas Sancto Petro tradidisse claves: *Tibi dabo claves.* Ad aperiendas portas cæli clavis una sufficiebat. Quare igitur duas illi tradit? Quia sicut viæ dantur adversus vias; sic dantur portæ adversus portas: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Viæ adversantur viis; nam una ducit ad CHRISTUM, altera ducere potest ad Herodem: & portæ adversantur portis; quia hæ sunt portæ cæli, aliæ portæ inferni ex adverso. Hinc necesse est claves esse duas, & in eadem manu ambas. Unam, quâ Petrus Portas referet Cæli; & alteram quâ claudere & obserare possit portas Inferni: unam, quâ Gentiles ducere possit ad Christum; alteram quâ defendere eos possit à diabolo & satellitibus ejus. Et omnibus viribus contendit Diabolus & Infernus, ut hæ claves earumque potestas dividantur, & in diversis consistent manibus.

Non ea Regum Serenissimorum mens fuit, qui hæc & omnes conquestionum nostrarum fundarunt Christianitates, qui semper utramque conjunctam potestatem tantum Ministris commiserunt Evangelicis. Porro Ratio Christiana & Politica illos ad hoc movens, fuit, quod experimento didicerint, quod solus Gentiles convertens eosdem zelatur, & protegit: & quod, sicut separare Animas à corporibus, est occidere; sic istas dividere curas, est destruere. Ideo omnes illæ terræ

Pars IV.

tam paucorum spatio annorum destructæ sunt, & non inhabitantur: Et tot numerosarum Coloniarum devastaciones, de quibus hodie non nisi nomen superest, nec præter ruinas & cœmeteria quicquam apparet. Necesse est igitur, non tantum pro spirituali; sed etiam pro temporali conquestionum prosperitate, ut illi ipsi, qui novas illas construunt Ecclesias, quemadmodum zelum & artem habent illas ædificandi, easdem quoque defendendi facultate polleant. Quando Israëlitz reædificabant Templum, Civitatemque Jerusalem, inquit Sacra Scriptura, quod quilibet operantium, unâ laboraverit manu, alterâ tenuerit gladium: *Unâ manu 2. Esd. 4. faciebat opus, & alterâ tenebat gladium. v. 17.* Nunquid melius fuisset utrâque laborare manu, plus facerent? utique sic: sed fieri non poterat: Eadem enim in Regione habitabant Samaritani, qui licet Fidem in Deum profiterentur, resistebant tamen, atroxque bellum Templi ædicatoribus inferebant: Et quia opus impediabant, necesse erat unâ operari manu, & alterâ pugnare, ut Fabrica promoveretur. Idem illis novarum Ecclesiarum Fundatoribus evenit. Multò plus efficeretur in eis, nisi inter inimicos, Fideique dimidiatæ homines, quales Samaritani erant, constituti essent. Verum quoniam isti omnibus viribus potentiz suæ (vel potestate, quæ non est, nec esse potest sua) Structuram remorantur, & simul laborare & pugnare necessarium est. Et si operariis istis desit gladius, quo laborem suum propugnent, non solum cessabit, sicut jam cessat opus: sed perdetur, sicut perditur, quicquid tanto fuerat labore peractum.

Sic est. Verum gladius instrumentum

P p

est

est profanum & sæculare, nec sacris congruum satis manibus. Primus ædicatoribus templi mandans in manus accipere gladium, fuit Nehemias, sapientissimus sanctissimusque Princeps, honorisq; divini, omnium qui tunc erant in mundo supremus zelator. Porro si quis oculos habeat tam teneros & infirmos, ut hæc eos offendat apparentia (quia non ratio sed prætextus) nonnihil eos à nobis aversos in sanctum Paulum conjiciat. Nunquid S. Paulum manu unâ gladium, altera verò librum tenentem conspiciatis: Hisce instrumentis nobis Ecclesia depingit & exhibet magnum illum virum, per antonomasiam vocatum Apostolum. Et quare? quare manu unâ gladium, alterâ verò librum Paulus tenet? Quia Paulus inter omnes Apostolos vas electionis fuit, singulariter à Deo Gentium Prædicator & Doctor electus: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Gentibus*: Et cui incumbit ex officio prædicare, & convertere Gentes, manu unâ librum, aliâ verò gladium tenere oportet: librum ut eos doceat; gladium ut eos protegat. Porro si gladius iste evulsus manibus Pauli, Herodis traderetur manui, quid futurum putamus? Bethlehem tota innocentum manabit sanguine: & istud videmus.

Verùm, ne dubium moveat nomen gladii, Gladium in Pastoralem mutemus baculum, quod est instrumentum proprium Pastorum (quales ibi sumus) proinde respondete mihi. Quis oves pascere obligatur? Pastor. Et quis easdem à lupis defendereteneretur? similiter Pastor. Ergo Pastor idem, cujus sollicitudini eas pascere incumbit, etiam easdem defendendi potestate gaudere & armari debet. Istud

Pastoris, baculi que pastoritii exigit officium; immittere baculum pastoritium oviculæ ad dirigendam eam, &vertere in lupum ad eum arcendum. Et vos potestatem hanc aliis, curamque illam aliis committi vultis? non sit illud consilium luporum! David oves suas ruri pascens, urso seu leone, ad eas devorandas veniente, quid faciebat? Ibatne Jerosolymam, famulum quendam Saulis requisiturus, qui accelerans defenderet? non fuisset David, neque Pastor si ita fecisset. Ille ipse pascebat: ille ipse defendebat. Et taliter defendebat, ut ex ferarum faucibus & visceribus eas erueret: nam si Lupus aut Leo deglutisset agnum à capite, extrahebat illum pedibus; si à pedibus deglutisset, extrahebat illum auribus. Ita inquit Amos Propheta (tanquam ejusdem exercitii) quod facit & facere debet Pastor: *Quomodo si eruat Pastor de ore Leonis duo crura, aut extremum auriculæ.*

Ne autem quis putet Politicus, malus Grammaticus, & pejor Christianus, obligationem & officium Pastoris tantum esse pascere, prout derivatio nominis significare videtur; noverit, eum solum qui pascit & defendit, verum esse Pastorem: & nullatenus, talem esse, qui pascit tantummodò. Christus discrimen inter Pastorem & mercenarium declarat, dicendo: *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*: id est, bonus Pastor defendit oves suas, etiam vitam pro ipsis exponendo, si fuerit opus: *Mercenarius autem, & qui non est Pastor, quid facit? videt lupum venientem, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves.* Nunc considero, & valde considero, quod Christus mercenarium

Act. 9.
v. 15.

Amos. 3.
v. 12.

Joan. 10.
v. 11.

Ibid. 12.

rium Pastorem esse neget: *Mercenarius autem, & qui non est Pastor.* Mercenarius, juxta nominis significatum est ille, qui pro stipendio diurno oves pascit. Si igitur mercenarius etiam oves pascit, quare Christus Pastorem illum non esse dicit? quia licet pascat, eas non defendit, & viso lupo fugit. Porro tam essentielle Pastoris est officio, oviculas defendere, ut eas defendendo sit Pastor, eas verò non defendendo, minimè: *Non est Pastor.* Cum Christus de bono loqueretur Pastore, putabam ipsum comparatum fuisse Pastorem bonum cum malo Pastore: bonumque Pastorem esse illum, qui oves defendit; malum verò, qui non defendit. Verum Christus comparationem non facit inter esse bonum & malum; sed inter esse, & non esse. Oves defendentem asserit bonum esse Pastorem: & non defendentem, non dicit malum esse Pastorem. Quare? quia non defendens oves, non est Pastor bonus neque malus. Lupus dici non potest homo bonus, neque homo malus, quia non est homo. Pari ratione non defendens oves dici nequit Pastor bonus, vel malus, quia non est Pastor: *Non est Pastor.*

Sed cum de Pastoris essentia sit defendere oves, hinc multi pro ovibus exposuerunt vitam: Hi undis absorpti; illi à Barbaris comesti: alii in silvis meris ærumnis & desolatione confecti & mortui. Alia per silvas & deserta inter serpentes vitas immolârunt: in stagnis & fluminibus, inter Crocodilos; in fretis & litoribus inter arenas periculosissimisque totius Oceani scopulos. Denique persecuti, capti & expulsi sunt: nunquam verò pastoralis suo officio & obligationi

defuerunt, & mercenariorum more viso lupo fugerunt: *Mercenarius autem fugit.* Porro hæc ratio, & obligatio, me hîc tam clarè loqui facit. S. Gregorius Magnus in hæc commentatus verba: *Mercenarius autem fugit: sic dicit: Fugit, S. Greg.* quia injustitiam vidit, & tacuit, fugit, quia se sub silentio abscondit. Scitis, inquit supremus Ecclesiæ Pastor, quando non verus Pastor fugit; fugit quando videt injustitias, & cum contra eas clamandum sibi esset, tacet: fugit, quia quando pro defensione veritatis prodeundum esset in publicum, se abscondit, ipsamque veritatem sub silentio abscondit. Credo equidem Auditorum meorum nonnullos existimare modestiæ decoroque congruentius, veritates istas & injustitias, tacito præterire pede, quod & ego velut Religiosus, facillè etiam facerem, non petita ad hocce magna patientia: sed quid esset, si hoc facerem? esset mercenarium agere, & non Pastorem: *Fugit quia mercenarius est.* Esset in ipsas consentiri injustitias, quas vidi & tam remotus cohibere nequivi: *Fugit, quia injustitiam vidit, & tacuit.* Esset proditorem agere ipsarum ovium, quas mihi Christus commisit, & de quibus rationem ipsi redditurus sum, nisi illas defendero, seu me si abscondero, ubi illas defendere possum: *Fugit quia se sub silentio abscondit.*

§. VI.

NOstri Adversarii, zelum illum, quod defendimus Indos, quæstuosum & injustum asserunt. Quæstuosum, quia idèd eos defendimus, ut serviant nobis: injustum, quia Populo servire prohibemus. Primum probant, & opinione suâ, evidenter; quia vident

nos ruri & in vicis cum Indis ædificare Ecclesias: vident nos transfretare flumina navibus scaphisque ab Indis præparatis & instructis: vident, quod in Missionibus terrâ marique nos comitentur Indi & deducant: ergo defendimus & quarimus ut serviant nobis. Hæc prima illorum est consequentia: à qua nihilominus facile nos defendit Evangelium. Magi qui etiam erant Indi, sic comitabantur & sequebantur stellam, ut illa nec se moveret, nec vel passu procederet sine illis. Verùm in omnibus passibus illis & viis, quis serviebat & cui? serviebatne stella Magis; an Magi stellæ? clarum est, quod stella serviebat illis, & non illi stellæ. Illa quæ fivit ipsos tam longè; illa deduxit ad præsepe; illa ipsos illuminavit; illa ipsos comitata est; sed non ut illi servirent sibi, sed Christo, pro quo illa serviebat ipsis. Hoc modo nos servimus Indis, & illi dicuntur servire nobis.

Si cum illis eorum construimus Ecclesias, quarum parietes sunt de luto, columnæ ex grosso ligno, fornices ex palmarum foliis, nos architecti existentes & operarii illius fabricæ, cum fune, ascia, securi, malleo, ferrâ, aliisque instrumentis (quæ illis quoque ministramus) in manu; illi serviunt Deo, & sibi; nos Deo servimus & illis; sed non illi nobis. Si nos accedunt, eademque in navi quarunt, prout ordinariè faciunt in locis, ubi residentiam non habemus, cum hoc fiat, sicuti fit, ad illos instruendos, & ducendos per eorum ordinem & turnum; vel ut infirmis omni hora, de die, vel de nocte Sacramenta ministremus. ad triginta, quadraginta, & sexaginta miliaria distantibus; non veniunt illi ut serviant no-

bis; sed nos abimus, ad inserviendum illis. Si proficiscimur in Missionibus remotissimis ad reducendos Gentiles, vel pedites, sæpius excalceati, vel in navibus, inter frequentes turmas in abitu, & multò majores in adventu, illi pariter & nos abimus ad inserviendum Religioni, & Reipublicæ, ut plures habeat filios Ecclesia, & subditos corona: neque illi quos deducimus nobiscum, neque illi quos reducimus inserviunt nobis, sed nos utrisque, nec non Regi & Christo. Et quia hoc modo nos semper vident cum Indis, vel in pagis, vel extra eos, vel Indos nobiscum; hanc ipsam tam perperam interpretantur assistentiam, ut loco illius, quod nos dici deberemus servire ipsis, illi dicantur servire nobis.

Venit filius Dei de cælo in terram ad salvandum mundum, semperque comitatus & stipatus incedebat ab ipsis hominibus, quos salvaturus venerat. Sequebantur ipsum Apostoli, numero duodecim: sequebantur illum Discipuli, numero septuaginta duo: sequebantur eum turbæ hominum multorum millium: Quis verò horum serviebat, vel cui serviebatur? idem Dominus quæstionem solvit: *Non veni ministrari, sed ministrare.* *Matth. 20. v. 28.* q. d. omnes isti qui mihi assistunt, meque sequuntur; omnes quos ego quæsivum veni, & qui me quarunt, sunt quibus ego inservio, & non illi mihi. Christus Magister erat, Medicus erat, & Pastor, sicut ipse dixit. Porro iisdem in officiis Gentilibus & Christianis ministri illi deserviunt Evangelici. Sunt Magistri, quia catechizant & docent magnos & parvos; & non semel, sed bis in die: & quando Magister in aula agit, vel in schola,
Di-

Discipuli non serviunt Magistro, sed Magister Discipulis. Sunt Medici, quia non animabus solum, sed & corporibus ipsorum medentur, præparando eis libum & medicamentum, & propriis applicando manibus, ad vulnera & morbos quantumcunque sædi sint: & quando Medicus curat infirmos, seu curam eorum gerit, infirmi non serviunt Medico, sed Medicus servit infirmis. Sunt Pastores, qui solliciti sunt, ut pastum dent ovibus, & nutrimentum agnis; die nocteque super gregem suum vigilantes; Et quando Pastor ita facit, & sic invigilat, non oves Pastori serviunt, sed Pastor ovibus: verum quia hoc non deseruit lupis: hinc servire sibi asserunt Pastores.

Quantum ad quæstum & commoda non habeo quod dicam; quicquid enim habemus, illorum subest potestati. Quemadmodum nos captivârunt & expulerunt, sic etiam nostras sibi casas & tuguria, & quicquid in eis erat, sibi vendicârunt. Dicant quid invenerint. Invenerunt aurum & argentum, sed tantum illud Calicum & custodiarum. In altaribus invenerunt sacraria, imagines, & reliquias, in sacrificiis invenerunt ornamenta, non pretiosa, sed decentia & munda: in cellis libros quosdam, catechismos, Disciplinas, cilicia, & unam tabulam, aut funes innexos loco lectorum; quos enim hinc detulimus, dedicati fuerunt Hospitali, ubi non erant lecti; porro si in vestimentis inventa fuerunt aliquot pallia, & tunicae laceræ & refectæ, de grosso erant gossypio cæno lutoque intincto, sicut & calcei de pellibus capreae vel apræ, quæ eadem sunt ornamenta quibus hinc comparemus. Denique

certum est Magos majorem in præsepio invenisse paupertatem: sed non majorem magisque probatum lucri defectum, seu minorem commodi expectationem. Evangelista ait, Magos apertis thesauris obtulisse Christo, aurum, thus, & myrrham. *Apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* *Matth. 2. v. 11.* Sed nescio utrum advertatis, quod cum thesauri dicantur oblatis, non dicatur, utrum sint acceptati, nec ne. Communiter Doctores opinantur, quod sic: nihilominus dubitant alii, neque sine fundamento; paucis quippe ab hinc diebus, Beatissima Maria Virgo & Mater primogenitum suum secundum legem in templo præsentans, eadem disponente lege ut pauperes offerrent par turturum, aut duos pullos columbarum, & ditiores agnum; non obtulit agnum; sed ut inquit textus: *Par turturum, aut duos pullos columbarum.* *Luc. 2. v. 24.* Unde colligi videtur, familiam sacram præsepîi, Magorum non acceptasse thesauros: si enim habuissent aurum, obtulissent utique agnum. Ita ut certum quidem, & de fide sit, thesauros fuisse oblatos, dubium verò utrum fuerint acceptati. Hinc infero, quamvis tanta fuerit præsepîi paupertas, nostram in terris illis magis esse probatam. In paupertate præsepîi, certum est fuisse thesauros, dubium utrum fuerint acceptati: in nostra non est ista incertitudo, neque dubium istud esse potest; siquidem Magi quos ad Christum adducimus, & Gens cui servimus, tam inopes sunt & miserabiles, ut nec illi habeant, quod offerant, neque quod nos acceptemus.

Excutienda restat querelæ pars altera, quæ dicunt nos defendere Indos, quia populo illos servire nolumus. Usque

huc progreditur calumnia, ut ipsam confutare & repellere veritatem præsumat. Hac ipsa in aula authenticè constat, quod Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto ad eam appulerim, huic solùm querimoniarum remedium quæsiturus, & ad stabiliendum (pro ut etiam provisione regali stabilitum & confirmatum retuli) ut omnes sine exceptione Indi, eidem servirent populo, & servirent semper: nec non modum, repartitionem, & æqualitatem quibus eidem populo serviendum esset, ut servitiis contentus esset. Ecce num plus desiderare potuerit cupiditas, si illam comitari posset conscientia. Enim verò negare non possum, quod omnes in hoc puncto, & ego præ cæteris valde culpabiles existamus. Quare? quia Gentiles defendere obligati, quos ducimus ad Christum, sicut Christus defendit Magos? imbecillitati virium nostrarum, & alienarum nos accommodantes potentiarum, jura ipsorum negligimus, nec defensionem præstamus. Quomodo Christus defendit Magos? tali pacto eos defendit, ut Patriam, dignitatem, libertatemque eorum perdi nec permiserit nec consenserit: & nos non consentimus tantum, ut miseri Gentiles, quos convertimus, totum istud perdant, sed illis perdere & prostituere suademus, & desuper cum eis tractamus, visuri tantum utrum Christianorum tyrannidi fieri satis possit? sed nihil sufficit, Christus Magos Patriam perdere noluit, quia

Matth.

2. v. 12.

Reversi sunt in Regionem suam: & nos non tantum consentimus ut Gentiles isti Patriam suam perdant, sed persuasionum promissionumque violentiam (si eas non retineant) eos à terris suis evellimus, integras deducendo Colonias, ut vivant

morianturque juxta nostras. Christus Magos jurisdictionem, & Majestatem perdere noluit; Reges enim venerant, & Reges reversi sunt: & nos non consentimus tantum ut Gentiles illi naturalem superioritatem in qua nati sunt, & vivunt ab omni subjectione exempti: sed spirituali ipsos subjicimus jugo Ecclesiarum, & temporali jugo coronarum, homagium præstare facientes. Denique Christus non consensit ut libertatem perderent Magi, eos à potestate & tyrannide Herodis liberando: Et nos non solum ipsorum non propugnamus libertatem; sed pactum inimus cum illis, & pro illis, tanquam curatores ipsorum. ut dimidiati sint captivi, alternatim sese ad serviendum obligantes ad anni medium: Verum nihil horum sufficit, ad exsatiandam seu temperandam calumniarum nostrorum cupiditatem & tyrannidem; nigros enim esse, & mancipia esse debere protestantur.

Aliquoties jam consideravi mecum, quare divina permiserit Providentia, seu divina ordinavit justitia, quod terris istis & vicinis hæretici septentrionales dominati fuerunt. Ratioque mihi videtur esse, quia nos tam nigri sumus comparatione illorum, sicut Indi respectu nostri: proinde justitiæ consentaneum erat, ut postquam leges tales condidimus, pœnarum executionem pateremur. Ac si dixisset Deus, agite, quia captivos illos facitis, quia albiore estis illis; ego captivos vos faciam aliorum, qui candidiores sunt vobis. Grandem injustitiæ hujus iniquitatem, alieno declaravit nomine Salomon, naturali valde demonstratione. Æthiopissam introducit Moyse uxorem nigram, loquens domicellis de

Je-

Cant. I. *v. 5.* Jerusalem candidis, & hinc illam despicientibus, dicens: *Filia Jerusalem, nolite considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol.* q. d. Si me despicitis quia nigra sum, & vos albæ, nolite considerare colorem, considerate causam coloris hujus esse solem, moxque videbitis, quàm temerè judicetis. Nationum quædam albiore sunt, aliæ nigrores, quia aliæ aliis remotiores, seu viciniore sunt soli. Sed enim potestne dari major aut intellectus inconsideratio, aut iudicii error, inter homines & homines, quàm ut sibi quis imaginetur; oportet me esse vestrum Dominum, quia remotior à sole natus sum; & vos meos esse servos & mancipia, quia soli propinquiore nati estis?

Magorum, qui hodie venerunt ad præsepe, duo erant albi, & unus niger, prout habet traditio: sed nunquid iustum vobis fuisse videretur, si Christus Casparum & Balthasarum, eo quod albi essent, liberos in Orientem redire mandasset, & Melchiorum, quia niger esset, in Bethlehem remanere, servumque & mancipium, quamvis S. Josephi esse voluisset? Christus equidem hoc iustè facere potuisset, qui dominantium est Dominus: verum docere nos voluit, homines cujuscunque demum coloris, æquales esse per naturam: æqualioresque adhuc per fidem, si Magorum adinstar Christum credunt & adorant. Res est animadversione digna, quod cum Magi essent Reges, diversorumque colorum, neutrum tamen dixerit Evangelista. Si omnes erant Reges, quare tertium nigrum fuisse non dicit? quia omnes adoratum venere Christum, & omnes facti sunt Christiani: & inter Christianum & Christianum neque

nobilitatis est differentia, neque coloris. Non est differentia nobilitatis; omnes quippe sunt filii Dei: neque differentia coloris; omnes enim sunt albi. Hæc aquæ Baptismatis est virtus & efficacia. Æthiops se lavans in aquis Zayri, fit mundus, sed non albus: in aqua verò Baptismatis utrumque accidit. *Asperges me Psalm. hyssopo & mundabor: ecce mundum: Lavabis me, & super nivem dealbor:* Ecce illum album. Sed tam levi aguntur ratione, tamque modicam ostendunt fidem isti Indorum inimici; ut postquam nos illos fecimus albos per Baptismum, illi servos & mancipia eos facere velint ob nigredinem.

Non equidem hoc intendo, quod mancipia esse nolim: imò hac in aula, ubi notorium est, & ex propositione patet, procuravi, ut fieret, uti & facta est, Viro- rum doctissimorum congregatio super hoc puncto, ut declararent, prout declararunt pro lege (quæ ibidem codicibus inserta est) licitæ captivitatis causas. Verum quia nos captivitates tantum volumus licitas, prohibentes illegitimas: hinc nos in ea non tolerantes terra ejiciunt. Idem S. Paulo in non Christianorum regione evenit. Philippis in Macedonia puella quædam à dæmone obsessa oracula dabat, & plurima divinabat, & ex hoc quantum magnum præstabat Dominis suis divinando. Compassus illi Sanctus Paulus ibidem cum Sila socio suo in missione constitutus, ex corpore illo dupliciter captivo dæmonium ejecit. Et quid præmii & gratiarum actionis, ipse & socius ejus pro isto reportavit beneficio? totus contra eos commotus est populus, apprehensos malè tractarunt, & extra civitatem ejecerunt. Ergo quia Apo-

Psalm. 50. v. 8.

Apostoli dæmonium ejecerunt extra ancillam, hinc ipsi ejiciuntur extra civitatem? an fortè Paulus & Silas, ancillam suis subtraxerunt Dominis, vel eis ultra servire prohibuerunt? hoc ne in mentem quidem illis venit. Ut quid igitur virgis illos cædunt, ut quid apprehendunt, ejiciunt, & expellunt? quia ancillæ Domini, non solam volebant ancillam, sed ancillam, & simul dæmonium. Hic totius controversiæ cardo vertitur, ideoque non concordamus. Nos volumus ut mancipia habeant & servos, sed sine dæmonio: Illi nolunt servos, nisi cum dæmonio. Quare? rationem dat ipse textus, quæ in utrisque est eadem: *Quia exivit spes quæstus eorum*: Id est, quia habentes ancillam sine dæmonio omni lucri sui spe excidebant. Mancipia legitima & sine dæmonio sunt valde rara: illicita, & cum dæmonio, sunt tot, quot ipsi in servitutem redigere volunt, & redigunt: & quoniam quæstus eorum (licet sit infernalis) in habendo mancipia & servos cum dæmonio consistit; hinc malunt dæmonium, quàm Apostolos, proinde illos à se ejiciunt: *Quia exivit spes quæstus eorum: perduxerunt Paulum & Silam &c.*

Hæc evidentiâ convicti & confusi, adhuc loquuntur, adhuc replicant, & quid dicunt? quod Herodes non ausus est dicere quamvis fecerit. Se non aliter posse vivere, statumque suum conservare asserunt. Ecce qualis ratio, ut auribus audiat Catholicis, & velut articulus coram tribunali, seu Rege Christiano præsentetur. Vitam transigere non valeamus, sine carne miserorum Indorum, & sanguine. Ergò illi sunt, qui comedunt Gentem? Nos, Nos imus devoratum illos. Hæc insatiabilis servorum Job fames

erat: *Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* & hæc erat iniquitas & crudelitas, quam Deus in malis ministris suis gravissimè ferebat: *Qui devorant plebem meam, sicut escam panis.* Porro quia Prædicatores Evangelici innocentes illas inquirunt victimas, easdem licitori, carnifici, & occisori tradere nolentes, exite, exite de finibus nostris. Christus vocans Apostolos, se illos hominum piscatores facturum promisit: *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Sic nos fecit, & nos facimus; & in hoc nostra occupantur retia, & fatigantur brachia. Sed ut intelligant, & cognoscant omnes hic & ibi, quod homines istos nos piscari non debeamus, ut illi eos devorent; advertant notentque benè, quod Christus Apostolos vocando piscatores, etiam sal ipsos appellavit: *Vos estis sal terra.* Piscatores ergò esse debent sal; & Apostoli sal, & simul piscatores? utique. Piscator capit, sal condit & conservat. Et hæc est differentia inter piscatores hominum, & piscatores piscium. Piscatores piscium, capiunt pisces, ut comedantur: piscatores hominum, piscantur homines ut conserventur. In omni reliquo illius Americæ videatur, si qui fuerint Indi, qui non nisi à nostra conserventur doctrina. Idcirco nos averfantur, illos tantum expetentes, qui ad comedendum, & devorandum concurrant: & hæc nobis pro culpis imputantur.

Justitia pœnæ, quam nobis infligunt pro eis, apparet: quam Deus irrogabit illis, & præmium quo nos remunerabit, eadem pœnæ interminatio, & præmii promissio insinuat. Christus velut sapientia infinita, Apostolos suos, quos missurus erat in mundum, offensuros prævidebat

Job. 31.
v. 31.

Psal. 13.
v. 4.

Matth. 4.
v. 19.

Matth. 5.
v. 13.

Act. 16.
v. 19.

videbat homines, adeò veritatis iustitiæque inimicos, ut eos minimè apud se toleraturi, sed è finibus suis expulsuri forent (quemadmodum Geraseni è finibus suis eiecerunt ipsum Christum) proinde ut scirent, qualiter se in similibus eventibus gerere oporteret; instruxit eos, dicens: *Quicumque non receperint vos, neque*

Matth. 10. v. 14. audièrint sermones vestros, euntes foras

Luc. 9. de domo, vel civitate, excutite pulverem

v. 5. de pedibus vestris in testimonium illis? Id

Marc. 6. est, in testimonium quod pedes terræ illi

v. 11. intuleritis ad docendos eos, & illi vos re-

jecerint. Sic SS. Paulus & Silas fecèrè, è Pisidia eiekti: & ego quoque similiter feci. Quid verò Christus amplius dixit? ne Apostoli iidem propterea contristarentur, sed potiùs exiliis istis singulariter gauderent & gloriarentur, hâc eos ratione erigit: Beati eritis: cùm vos oderint

Luc. 6. v. 22. homines, & cùm separaverint vos, & exprobraverint & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis: gaudete, & exultate; ecce enim merces vestra copiosa est in calo: id est, quam nescit, neque dare potest terra.

Hâc mercede Christus (Benedictus ille) nobis solvet, & actu jam solvit harum perpeffionem injuriarum, præviâ promissionis suæ securitate: hosce labores, illâ quiete, hæc exilia, illa patriâ, & hæc injurias illâ gloriâ remunerando: ut nemo nobis compatiatur, invidente modò nobis cælo. Verùm ne tantorum authores scandalorum, & se, & regiones suas à debita punitione exemptas & immunes existiment, justus tandem Judex tremendâ hâc sententiâ concludit: *Amen*

Matth. 10. v. 15. dico tolerabilius erit terra Sodomorum,

& Gomorrhaorum, quàm civitati illi. q. d.

In veritate vobis dico, quod civitatum

Pars IV.

Sodomæ & Gomorrhæ, super quas pluit ignis, tolerabilior adhuc fuit, & mitior pœna erit, quàm illa, quæ non personis tantummodò, sed etiam terris ipsis, ex quibus Prædicatores mei fuerint eiekti, destinata reservatur. Talem Justitia divina promulgavit sententiam in Gentem illam adeò irrationalem, cujus bono, & remedio, tot ego maria per tot pericula transivi. Divina illis misericordia ignoscat, quia nesciunt, quid faciunt. Et ne venia illis ex aliqua desit parte; quemadmodum socii mei & ego illam ex toto corde dedimus, sic modo illam repeto hâc publicè, & coram Deo & hominibus, omnium nomine confirmo.

§. VII.

SUPPOSITA itaque pœnâ, seu punitione, quam neque peto, neque prætendo, solum desidero remedium; prolixum hunc Discursum absolvam, ea breviter suggerendo remedia, quæ docet Evangelium. Primum, & quod fundamentum esset omnium; ut terræ istæ ab optimè morata, & verè Christiana incoherentur Gente. Hinc in Gubernatorum regulis primum illis valde commendatur, curare, ut Lusitanorum vita & mores sint tales, ut eorum exemplo & imitatione convertantur Gentiles. Et hoc sanctissimè est dispositum: assertore enim S. Joanne Chrysostomo, si Christiani viverent secundum legem Christi, tota Gentilitas jam esset conversa: *Nemo profectò Gen-*

S. Chry.

tilis esset, si ipsi, ut oportet, Christiani esset curaremus. Res verò, seu admiratione, seu risu digna nescio, quod eodem tempore, quo regula hæc, seu directorium gubernatoribus traditur, iisdemque in

Qq

navi;

navibus, quas conscenderunt, qui ad incolendas terras istas tanquam coloni novi, criminosi sunt, & malefactores, è carcerum fundis educti, compedibusque & vinculis gravati ad conscendendam navem adducti, quos tam rigidarum justitiarum timor nequivit reddere meliores. Porro hi virtutum suarum ergò proscripti, & quandoque stigmate in corpore insigniti, sunt illi Sancti, qui illuc mittuntur, ut eorum exemplo convertantur Gentiles, & incrementum accipiat Christianitas. Samaritani illi, qui ut supra diximus, structuram impediabant templi, erant à Salmanazar Assyriorum & Babyloniz Rege proscripti, ut Samariam, quam ipse armis subegerat, incolerent: & Scripturâ Sacrà teste, mores consuetudinesque suas quas secum è terris suis conferebant, illis quas in Samaria inveniebant commiscuerunt; proinde dimidiati erant Fideles, & Gentiles: *Et cum Domino colerent, Diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.* Idem evenit, & evenire necesse est in conquisitionibus nostris, cum ejusdem farinae colonis. Verùm cum error iste fundamentalis jam destituatur remedio, transeamus ad ea quæ pro præsentis & futuro nos docet Evangelium.

Primum est idoneorum subjectorum electio, quibus committatur regimen. Ut autem electio sit bona, quibus qualitatibus præditos esse oportet electos? mihi quidem unam tantùm eos habere sufficit. Et qualem? ut sint ipsi de longinquo, & vicinum sit quod promittunt. Herodes valde recommendavit Magis, ut sollicitè de novo interrogarent Rege nato, quem quæsitum venerant, ut in-

ventum sibi statim nunciarent, ut & ipse veniens illum adoraret: *Ut & ego veniens adorem eum.* Vah Hypocrita! vah proditor! ut adorares Christum, nunquid necessarium est eò pergere ubi ille fuerit: *Ut & ego veniens?* Herodes æquè poterat adorare Christum in Jerusalem ubi ipse erat; sicut in Bethlehem, vel alio quocunque loco ubi fuisset Christus: sed tales sunt & esse solent Herodes. In Bethlehem, & è vicino adorant: in Jerusalem & è longinquo non adorant. Antequam vadant, & quando veniunt adorant: *Ut & ego veniens:* sed tam remoti adhuc, nec adorant, nec adorare cogitant, sicut Herodes: quod si nihil contra Regem aut ejus machinantur personam, contra leges ipsius & illum machinantur; cum dispendio vitæ, sanguinisque Innocentum. Bonus erat Daniel, & fidus Domino suo minister: porro Daniel agebat in Babylonia, & sacer textus inquit eum quotidie apertis fenestris, quæ respiciebant Jerusalem, tribus vicibus diebus singulis Jerusalem versus adorasse: *Apertis fenestris in cœnaculo suo contra Jerusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat.* E Babylonia videri non poterat Jerusalem tot centenis milliariis distans, quot de monte Sion usque ad flumen Euphraten intercedunt. Quare igitur adorabat Daniel versus partem respicientem Jerusalem? quia Jerusalem eo tempore erat aula Dei, templum ejus palatium, propitiatorium super alas Cherubim ejus thronus: & hæc erat fidelis Ministri obligatio; adorare Dominum suum, & adorare illum semper & in omni loco & parte mundi, quamvis tam distante, ut erat Babylonia; in Jerusalem adorabat Daniel è vicino; in Babylonia, è longinquo:

4. Reg.

17. v. 33.

Matth.

2. v. 8.

Dan. 6.

v. 10.

quo: & hoc notat & exaggerat Scriptura, non quod adoraret propè, istud enim faciunt omnes: sed quod adoraret è longinquo, & è tam longinquo. Et quoniam è longinquo pauci sunt Daniele, & multi Herodes; hinc expedit ut quibus regere incumbit terras remotas, hoc faciant de longè, quod faciunt prope.

Verùm oppositum è diametro fieri ita solemne est, ut hoc ipso tantùm quod setam longinquos videant, omnem Regis metum, nominisq; ipsius reverentiam excutiant. Magi ingressi sunt Jerosolymam interrogantes: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?* & quales ista regii nominis vox in Herode excitavit affectus? *Audiens autem Herodes Rex turbatus est.* Audito nomine Regis turbatus est, immutato colore, animi defectum incurrit præ timore. Sic esse oporteret nomen Regis, sive pronunciatum, sive scriptum in quacunque Monarchiæ suæ, etiam vel remotissima parte. Deberet esse instar tonitruum cum fulmine, quod tremefaceret civitates, fortalitia, portus, maria, montes, quanto magis homines? verùm qui ultra lineam æquinoctialem, seu sub illa se vident, tantum abest, ut tonitrua illa extimescant, ut loco illius, quod de corde sumere deberent Herodis, *Turbatus est*; ex Magorum ore accipiant, *Ubi est, ubi est Rex?* in Lusitania? benè habet; si ille agit ibi, nos sumus hîc: *Ille se jactet in aula.* Mandet ibi quicquid libuerit; nos hîc facimus, quicquid bonum visum fuerit. Hæreticis illis sunt similes, qui ad gustum placitumque suum illum Davidis Versum accommodantes, dice-

Psal. 137.16. dedit Filiis hominum. Id est, suo sit in cælo

Deus, nos hîc in nostra agimus terra. Enim verò quid agendum terræ sub hujusmodi gubernatoribus? hoc quod illi voluerint, quamvis sit valde contrarium sibi, & magno cum gravamine junctum.

Adest textus: *Turbatus est Herodes, & omnis Jerosolyma cum eo.* Herodem intrusum turbari Regem, & Tyrannum, timentem ne legitimus Dominus se privet coronâ non suâ, ratione non carebat: sed conturbetur Jerusalem audito optimo & lætissimo, quod desiderare poterat nuncio? nunquid Jerusalem & tota Judæa pro Messia adventu suspirabat? nunquid sub Herodis violentia gemebat? nunquid jugum excutere, seque ab ejus tyrannide liberare desiderabat? quare ergo ipso turbato, simul conturbatur, aut saltem turbari se simulat? quia tam despotica miserorum istorum Populorum est subiectio, sub gubernatorum suorum dominio, maximè quando sunt Tyranni. Illorum exequi debent voluntatem, & velle quod illi faciunt, quamvis cum gravamine & dolore. Dicunt, gubernatores esse speculum Reipublicæ; non est sic; sed contrarium, Respublica gubernantium est speculum. Quemadmodum enim speculum propriam non habet actionem, & non nisi adiaphanum est vitrum, semper expositum ad recipiendum in se exprimendumque oppositi motum & figuram; pari modo populus & Respublica subiecta si movetur, vel quiescit, per motum, seu quietem gubernantis contingit. Herode non turbato, turbata non fuisset Jerosolyma: turbata est, quia ipse turbatus fuit: *Turbatus est Herodes, & omnis Jerosolyma cum eo.* Turbatus fuit unus, & turbationes fuere duæ: una in Herode,

altera in Jerusalem: In Herode fuit actio, in Jerusalem reflexio, sicut in speculo. Hinc Evangelista primam solummodo expressit: *Turbatus est*; & sub illa intellexit ambas. Ita ut quoties Hierusalem turbatur, Herodi sit imputandum: & si fortè non totaliter, saltem primariò: *Et omnis Ierosolyma cum illo*. Vel cum illo, quia commotionis &urbationis est author; vel cum illo, quia illam mandat; vel cum illo, quia in illam consentit; vel cum illo, quia dissimulat; vel cum illo saltem, quia obligatus & potens eam non impedit, sed semper, & quocunque modo, cum illo: *Cum illo*: Denique ut in electione istorum *Illorum*, pax, tranquillitas, bonumque conquisitionum regimen consistat. Et istud primum est remedium Evangelii, vel primum Evangelium remedii.

Remedium secundum est, ut Ecclesiastica statùs illius congregationes talibus constent subjectis, quæ sciant velintque quod verum est edicere. Ut propositioni interrogationique Magorum responderet Herodes, quid fecit: *Congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas Populi*, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. Propositio & quæstio erat de loco, ubi Messias nasciturus putaretur, ideoque congregationem confessumque instituit, in quem Ecclesiasticæ intrabant personæ, dignissimæ & doctissimæ, quæ Ierosolymis inveniebantur. Herodes erat Tyrannus, nihilominus istas duas proprias Principi partes exercuit, ut consuleret & interrogaret quos oportebat: materias Ecclesiasticas ab Ecclesiasticis; & illas scripturarum à Doctoribus, & quidem præcipuis. Idcirco coëgit Concilium ex Sacerdotibus, & literarum Pro-

fessoribus, non ex quibuscunque Sacerdotibus, literarumque Doctoribus, verum qui in sacerdotio & scientia, in Synagoga, & in populo, prima loca tenebant: *Congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas Populi*. Et quid ex hac tam ritè disposita personarum electione subsecutum fuit? totum quod prætendebatur.

Primus & valde notabilis effectus fuit, quod, cum tot essent, omnes sententiis convenerint. Rara habetur congregatio, in qua non occurrat opinionum diversitas, imò contra rationem & veritatem manifestam, præsertim ubi de Regis inclinatione constiterit; prout hîc ex perturbatione Herodis constabat; nihilo secius, omnes hujus frequentis concilii, in idem responsum concordârunt; omnes eundem allegârunt textum: omnesque in eodem illum sensu intellexerunt: *At illi dixerunt ei, in Bethlehem Matth. 2. v. 5. Iuda, sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, &c.* Quoniam verò omnes sine discrepantia omni concordârunt, ex hoc primo effectu subsecutus est secundus, principaliter intentus, scilicet Magos certè dirigere ad locum nativitatis Christi, ut infallibiliter illum invenirent, & adorarent, sicuti inventum adorârunt. Tanti refert, similes congregationes seu concilia ex doctis & sapientibus constare hominibus. Hîc existimatur pro illis partibus sufficere Ecclesiasticos, formam scientes Baptismatis & fidei doctrinam; nec consideratur, quod iisdem publicè prædicare incumbat ex pulpitis; & secretò absolvere peccatores in confessionalibus (ubi maximum est periculum) & quod ex legum Regiarum dispositione, earundem

Matth.
2. v. 4.

rundem sint legum interpretes: à quibus horum dependet libertas, aliorum conscientia; salus denique omnium. Porro si isti (prout accidit, vel accideret) literaturæ nihil ultra A. B. C. habuerint, qualia eorum erunt consilia, quales resolutiones & sententia? Quæro. Si Sacerdotes Doctoresque de Jerusalem in diversas abiissent sententias: si hi Christum in Bethlehem, aliqui in Nazareth, alii in Jericho nasciturum dixissent; si quidam pro Galilæa, aliqui pro Judæa, alii denique pro Samaria suffragium tulissent, quid Magis faciendum fuisset? certum est hoc casu desperabundos ad suas reverti Regiones debuisse, sicut revertuntur multi; vel perseverantes inquirere Christum, in tantæ confusionis medio ipsum nequaquam inventuros fuisse. Ex principalioribus causis, quare Christus tam parum inveniatur, seu adeò inquisitionibus istis perdat, una est, subjectorum Ecclesiasticorum quæ mittuntur illuc insufficientia. Christus perditus, inter Doctores fuit inventus; illis verò deficientibus quid fiet? jam perditus, inter Doctores fuit inventus: ubi hi defuerint, jam inventus perdetur. Idcirco Herodes coacto tam Doctorum hominum concilio, Magos sine dubio Christum inventuros mox supposuit: *Et cum inveneritis, renunciate mihi.*

Et hoc, ut dixi, secundum est remedium, quod nobis suggerit Evangelium. Si verò minùs nobis satisfacit, eò quòd à tam malo authore uti Herode, practicarum innotescat (non attendendo, quod frequenter mali tam bene gubernant quàm boni, & meliùs optimis) saltem Magni conquisitoris nostri Emmanuelis felicissimæ recordationis Regis & tanti

sui, æquè ac Christi Regni amplificatoris exemplum imitemur, de quo legimus, quod primus quem ad conquisiones misit Sacerdos, suus proprius fuerit Confessarius. Non credidit ille animarum istarum salvationem alii, quàm cui suam propriam credebat conscientiam: sciebat enim obligatum se in conscientia, de iis sollicitum esse, & de mediis ad earum salutem requisitis providere. Verùm quid opus est ad merè humana recurrere exempla, ubi illud ipsiusmet Regis Salvatorisquæ universi sub oculis habemus? tempore Nativitatis Christi mundus in duas divisus est nationes, quibus comprehendebantur omnes, Judaicam, & Gentilem. Et ut Christus ex utraque novam Christianam, erigeret Ecclesiam, quam ædificaturus & propagaturus advenerat, probè novimus qualia subjecta elegerit. Ad Pastores, qui Judæi erant, Angelum ablegavit: ad Magos Gentiles, stellam direxit. Enimverò quare ex omnibus creaturis stellas & Angelos? quia stellæ sunt lumina, & Angeli sunt Spiritus. Qui caret luce, non potest ducere: & qui caret spiritu, nequit convertere. Et nos mundum convertere conamur sine Anlis, & cum tenebris. Optimè hîc advertit glossa, quod tam Angelus, quàm stella Missionarii fuerint è cælo directi: & bonum esset inde venire omnes. Ast nunc cum illos nequeamus attrahere ex cælo, sicut Christus, quare saltem meliores, aut minùs malos terræ non mitteremus?

Tertium ultimumque remedium, unicuique multa complectens, est, quod omnia bonæ administrationi, illarumque culturæ animarum necessaria, illis non tantùm concedi, sed effectivè oportet applicari, quamvis ipsi Gentiles, vel Neo-

Christiani (nec alius pro eis) id non petierint, vel procurarint. Singulari advertentia & mysterio textus noster inquit, Magis dormientibus datum fuisse responsum, ut de manibus Herodis sese liberarent: *Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem.* In verbis, *Responso accepto*, multum considero. Num in Bethlehem Magi interrogarunt aliquid? petierunt aliquid? locuti sunt aliquid? saltem in specie de Herode, super quo responsum accepere, certum est, quod nec verbum fuerint locuti. Si igitur non sunt locuti, si nihil petierunt, si nihil proposuerunt, aut interrogarunt, quonam pacto responsum accepisse dicuntur? *Responso accepto?* Hoc mysterio admirabili Christus omnes instruit Reges, qui Gentiles ad Fidem adducunt. Magi Gentiles erant, vel recenter à Gentilitate conversi Christiani: & Gentiles, vel recenter conversi Christiani, ubi viget ratio, Fides & iustitia, responsum habere debent, etiam non loquentes: expediendi sunt non petentes: & de remedio ipsis providendum est, etsi non efflagitent. Non debet intervenire petitio, & esse debet expeditio: non debet esse postulatio, & adesse debet remedium: non præmissa propositione & interrogatione, præsto esse debet responso: *Responso accepto.*

Sic est: verum ipsis non petentibus aut postulantes, quis pro eis petet aut postulabit? optimus procurator fuit, qui hoc casu interpellatorem egit. S. Hieronymus inquit, responsi authorem ipsum fuisse personaliter Christum: S. Augustinus ait, responsum fuisse virtute ministerioque Angelorum: & totum hoc fuit. Christus fuit velut Rex verus, & Angeli velut veri fuerunt ministri. Aliis in casibus,

& aliis cum subditis, Reges & Ministri requiruntur & interpellantur; in hoc casu, & cum hac Gente, Reges & Ministri requirunt, & interpellant. Hi ipsis procurare debent Fidem; hi illis procurare debent libertatem; hi illis procurare debent iustitiam. Denique hi illis procurare debent commercia, & præstare efficaciter, quicquid ac conversionem, quietem, & securitatem pertinet, ipsis Gentilibus, vel ante, vel post conversionem, omni simili curâ vacuis. Quid agebant, quid cogitabant Magi accipientes responsum? Est sanè circumstantia consideratione digna, iis quibus id ex officio incumbit. *Et responso accepto in somnis.* Magi dormiebant, sui ignari discriminis, & sui incurii remedii: eodemque tempore bonus Rex, & boni Ministri advenientes disponebant media, non solum pro animarum ipsorum salute, sed & pro vitæ ipsorum conservatione, quiete & securitate.

Porro si quis me rationem differentie interrogaverit, & cur hæc obligatio tantam exigit sollicitudinem circa Gentiles, & novos acquisitionum Christianos; imò circa ipsos subditos Lusitanos, & nationales seu indigenas: valde miror esse, qui eam ignoret. Ratio est: Quia Regnum Portugallie, quatenus Regnum, & quatenus Monarchia, non solum ex charitate, sed ex iustitia, conversionem & salutem Gentium efficaciter procurare tenetur, à quo multi eorum incapacitatis & invicibilis ignorantie suæ ergo excusantur. Obligationem illam subiit Lusitania, quæ Regnum; illum enim in finem specialiter illud Christus fundavit & instituit, pro ut ex institutione ipsius constet. Et hanc obligationem

con-

contraxit Monarchia, quia intentione hac & pacto, Summi Pontifices jus conquirendi ipsi indulserunt, prout ex Bullis Pontificiis patet. Quoniam autem fundamentum & basis Regni Lusitaniae utroque titulo, Fidei propagationem Gentiliumque animarum conversionem imponit, non solum infallibiliter suas perdent omnes, quos obligatio illa afficit, si eam neglexerint, sed Regnum ipsum & Monarchia, subtracta basi cui fuerat inaedificata, in conquisitione ista ruinam minatur, quam in tot aliis partibus jam est experta: & Dominus idem, qui dedit nobis, auferet ex manibus quasi colonorum: *Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur Genti scienti fructus ejus.*

Matth.
21. v. 43.

Ast, ad quid verba, seu commemoratio Regni, quando de tot millium animarum tractatur remedio, quarum quilibet toto pretiosior est Regno? Ab ipso Rege, qui hodie vocavit Reges, & ab ipso Pastore, qui heri vocavit Pastores, accipiamus Exemplum. Isaias de Christo velut Rege loquens, inquit, quod imperium suum in humeris portarit:

Isai. 9. v. Cujus Imperium super humerum ejus. Et 6.

Luc. 15. Imponit in humeros suos gaudens. Ergone unum Regnum & imperium super humerum unum, & ovicula una super humeros ambos? Ita. Quia magis humeris indiget una ovicula, quam unum imperium, Non tanti ponderis est unum imperium, quanti ovicula una. Pro imperio Rex sufficit medius: pro una ovicula necessarius est totus. Et cum tanti sit ponderis anima tantum una; Ecclesiasticorum, nec non saecularium inveniantur

conscientiae, quae suos in humeros tot millium periclitantium seu pereuntium pondus animarum recipiant? Felix Herodes, vel minus saltem infortunatus: deinceps tu non eris exemplum crudelium. Quid refert, quod Herodes vitam tot sustulerit innocentibus, si eorum salvavit animas: crudeles planè, & tyranni sunt, quorum culpâ tot ad infernum vadunt animae aliae: & si unico momento reliquarum dilatum fuerit remedium, vadent omnes. In caelo vidit S. Joannes Innocentes petere vindictam effusi sui sanguinis: *Usquequo Domine, Apoc. 6. non vindicas sanguinem nostrum?* Porro v. 10. si animae in caelo visione Beatificâ gaudentes, Deoque fruenter expetunt ultionem: tot animae in inferno ardentes, & in omnem arsuræ aeternitatem, quos ejulatus ad Deum emittent? Animabus etiam suus est sanguis, scilicet quem Christus pro eis profudit: & quomodo ad justitiam divinam, sanguis iste clamabit divinus, si tam longè auditi fuerint, sanguinis Abelis clamores.

§. VIII.

Optarem ut in clamorum istorum echo mea suspenderetur oratio, sed non est bonum, ut in clamoribus illa finiat, dum Evangelium tam propitium nobis caelum ostendit, ut in terra audiantur silentia. Ita magis evenit, mihiq; eveniturum spero, æquè enim ut illi fuerunt, felix sum, ut itinere suo absoluto (plus quam speraverant) invenerint. Quærebant Regem natum: *Ubi est, qui natus Matth. est Rex: & invenerunt Regem natum, 2. v. 11. & Reginam Matrem. Invenerunt puerum, cum Maria Matre ejus.* Et quoniam supre-

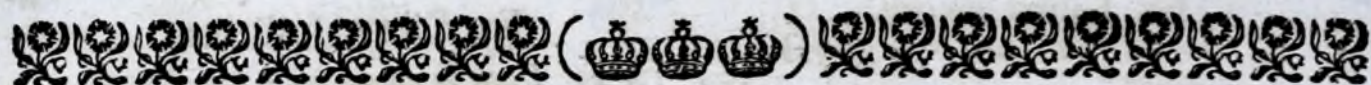
suprema Mater, minorennis adhuc Regis Oraculum erat, Magorumque reditus in regiones suas, ad ipsam spectabat Dominam; legatio illa, quam ipsa excepit, tam ritè fuit disposita, directà, tamque gloriosum exitum sortita, ut de ea omnibusque inde consecutis, Salomon in
Cant. 4. suis dixerit Canticis: *Emissiones tuæ Paradisus.* Quoniam hucusque, Domina, Missiones sub nomine Regiæque Majestatis tuæ protectione non sunt factæ, cruciatus, tormenta, & pœnæ damni, quas istæ perpeßæ sunt animæ, Missiones inferni poterant appellari: Eadem modò, quod tuæ sint Majestatis, erunt Paradisus: *Emissiones tuæ Paradisus.* Sic de Regia pietate, justitia, & Majestatis tuæ magnificentia sperant, illæ tam persecutæ & desperatæ animæ: & sic confidunt certòque sibi persuadent illi, qui à propria exulando Patria, earum amore tam indignum hodie in Patria sua patiuntur exilium. Porro ut finiam sicut incepti cum ultima Evangelii clausula! hoc quod finaliter illud dicit, est, quod Magi per
Matth. 2. v. 12. aliam viam redierint in terram suam: *Per viam aliam reversi sunt in Regionem*

suam. Regio fuit eadem, sed via diversa: Et hoc est quod tantùm desiderant illi, qui non aliam habentes terram pro sua, quàm illam Gentilitatis istius, cui convertendæ & docendæ, tot mediantibus laboribus & ærumnis vitam suam obtulerunt. Ad easdem reverti terras, imò? contrarium enim inconstantia foret: sed eo modo, & viâ tam diversâ, ut servitium exhibeatur Christo, & non Herodi. Si Magi eadem reversi fuissent viâ, triumphasset Herodes; periclitatus fuisset Christus: Et Magi si evasissent, fructum non fecissent, quem fecerunt in illis terris, illas convertendo, ut eas converterent ad Fidem obedientiamque Regis, quem adoratum venerunt, & à cujus pedibus non retulerunt, neque voluerunt, aliam expeditionem. Totum istud tunc feliciter fuit consecutum: eademque felicitate consequetur modò, si oraculum fuerit idem. Jubeat oraculum supremum, ut ad eandem redeant Regionem: aliâque fieri viâ efficaciter mandet: *Per aliam viam reversi sunt in Regionem suam.*

F I N I S.

INDEX

I N D E X

L O C O R U M S A C R Æ S C R I P T U R Æ .

Primus Numerus significat Caput. Secundus Vers. Tertius Paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
1.	1.	190.	12.	1.	208
		282			ib. & 208
		234			ibid.
2.	2.	190.	25.	28.	206
		283			266
16.		267	23.		266
2.	20.	245	27.	36.	275
		170	28.	17.	183
3.	4.	170	32.	25.	223
		174			ib.
		235	39.	7.	56
5.		76			57
12.		56	17.		57
16.		265	47.	9.	248
9.	25.	264			
12.	1.	117	49.	5.	124
14.	18.	201			132
15.	16.	16			36
22.	2.	208	18.		36
		147	26.		35. & 186

Pars IV.

Rr

Ex

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.

Ex Libro Exodi.

1. 8. Surrexit Rex novus, qui ignorabat Joseph. 278
 3. 6. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. 277. 166
 14. Ego sum qui sum. 76. 122
 4. 13. Mitte quem missurus es. 36
 28. 24. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, catenasque aureas iunges annulis, qui sunt in marginibus ejus. 66
 36. Sanctum Domino. 77
 18. Choros & cantantium voces ego audio.
 32. 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. 159. 272

Ex Libro Levit.

11. 45. Sancti eritis, quia Ego sanctus sum. 76

Ex Libro Numer.

10. 33. Arca fœderis. 274
 11. 15. Sin aliter tibi videtur, obsecro, ut interficias me. 273
 12. 3. Erat enim Moyses vir mississimus super omnes homines, qui morabantur in terra. ibid.
 13. 10. Morietur anima mea morte iustorum. 150
 24. 17. Orietur stella ex Jacob. 291

Ex Libro Deuteronomii.

29. 5. Quadraginta annis per desertum non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum consumpta sunt. 272
 30. 11. Mandatum hoc non supra te est, neque procul positum. 99
 12. In calo situm. ibid.
 13. Trans mare positum. ibid.
 14. Sed iuxta te est sermo valde in corde tuo. ibid.
 34. 6. Non cognovit homo sepulchrum ejus. 257

Ex Libro Josuë.

10. 14. Non fuit antea, nec postea tam longa dies. 203

Pag. Cap. Vers.

Ex Libro Judicum.

16. 20. Dixit in animo suo: Egrediar sicut antè feci, & me excutiam, nesciens, quod ab eo recessisset Dominus. 23

Ex Libro Regum primo.

8. 7. Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. 273
 15. 24. Peccavi. 13
 16. 7. Homo videt ea, quæ parent: Dominus autem intuetur cor. 275
 17. 49. Circumducens percussit Philistæum, & infixus est lapis in fronte ejus. 71
 18. 1. Anima Jonathanæ conglutinata est anima David. 47
 21. 13. Ferebatur in manibus suis. 265
 24. 18. Tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. 123
 19. Et tu indidisti hodie, quæ feceris mihi bona, quomodo me tradiderit Dominus in manum tuam, & non occideris me. ibid.
 20. Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? ib.
 20. Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo, quod hodie operatus es in me. ib.
 21. Nunc scio, quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum Israël. 123
 22. Jura mihi, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. ib.

Ex Libro Regum secundo.

12. 13. Peccavi! Dominus quoque transtulit peccatum tuum. 98
 23. 15. Desideravit ergo David, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem! 31

Ex Libro Regum tertio.

3. 25. Dividite infantem vivum. 209
 10. 7. Non credebam narrantibus mihi, donec 8.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.
8. ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nunciata non fuerit: major est sapientia, & opera tua, quam ramor, quem audiui. Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper.	116
14. Pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri.	238
27. Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta & lapidum.	ib.
17. 1. Vivit Dominus, si erit annis his ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verba.	67
6. Panem & carnes manè; Panem & carnes vespere.	ibid.
21. 29. Nonne vidisti humiliatum Achab?	190

Ex Libro Regum quarto.

2. 3. Nunquid nōsti, quod hodie Dominus tollet Dominum tuum à te?	213
17. 33. Et cum Dominum colerent, Diis quoque suis serviebant, juxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.	306

Ex Libro secundo Paralip.

5. 7. Ex Textu Hebræo: Aurum erat Parvaim.	237
--	-----

Ex Libro secundo Esdræ.

4. 17. Unâ manu faciebat opus, & alterâ tenebat gladium.	297
--	-----

Ex Libro Job.

3. 3. Pereat nox, in qua dictum est: Conceptus est homo; expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis aurora.	217
22. Effodientes thesaurum gaudent vehementer, cum invenerint sepulchrum.	245

Cap. Vers.	Pag.
14. 1. Homo natus de muliere: nunquam in eodem statu permanet.	57
5. Constituisi terminos ejus, qui prateriri non poterunt.	19
17. 1. Dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum.	248
12. Noctem verterunt in diem.	268
29. 18. In nidulo meo moriar, & sicut Phoenix multiplicabo dies meos.	255
31. 1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem de virgine.	172
31. Quis det de carnibus ejus, ut satureremur?	304
38. 7. Cum me laudarent astra matutina.	293

Ex Libro Psalmorum.

Psal. Vers.	Pag.
2. 10. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram: Servite Domino in timore, & exultate Ei cum tremore; nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.	122
7. 5. Si reddidi retribuentibus mihi mala.	ibid.
5. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis.	127
7. Exurge, Domine! in iratua; exurge in precepto, quod mandasti; & Synagoga populorum circumdabit te.	4
12. Deus Judex justus, fortis & patiens: nunquid irascitur per singulos dies?	ibid.
15. Ecce parturist injustitiam: concepit dolorem & peperit iniquitatem.	9
8. 6. Minuisti eum paulò minus ab Angelis.	30. 184
7. Gloria & honore coronasti eum: & constituisi eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves, insuper & pecora campi: volucres cœli, & pisces maris.	ibid.
Rr 2	11.

INDEX LOCORUM

Psal. Vers.	Pag.	Psal. Vers.	Pag.
11. 2. <i>Saluum me fac, Domine! quoniam defecit Sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum.</i>	135	48. 12. <i>Cor mundum crea in me, Deus!</i>	98
13. 4. <i>Qui devorant plebem meam sicut escam panis.</i>	304	51. 4. <i>Tota die iniquitatem cogitavit lingua tua.</i>	170
16. 14. <i>De absconditis tuis adimpletus est venter eorum.</i>	230	6. <i>Verba precipitationis.</i>	171
15. <i>Satiabor cum appaiveris gloria tua.</i>	42	53. 7. <i>Averte mala inimicis meis, & in voluntate tua disperde illos.</i>	121
17. 38. <i>Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar, donec deficient: confringam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos.</i>	121	61. 12. <i>Semel locutus est Deus, duo hæc audiivi. &</i>	
12. <i>Tenebrosa aqua, in nubibus æris.</i>	176	13. <i>Duo hæc audiivi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera sua. ib.</i>	
18. 3. <i>Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.</i>	181. 190	65. 3. <i>In multitudine virtutis tua mentientur tibi inimici tui.</i>	165
7. <i>Exultavit ut gigas, ad currendam viam. ib.</i>		10. <i>Quoniam probasti nos, Deus! igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti homines super capita nostra.</i>	262. & 263
8. <i>A summo cælo egressio ejus: & occursum ejus usque ad summum ejus. ibid.</i>		67. 18. <i>Currus Dei decem millibus multiplex.</i>	33
21. 7. <i>Ego sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.</i>	190	19. <i>Ascendisti in altum, accepisti dona in hominibus.</i>	218
26. 6. <i>Circuivi, & immolavi hostiam vociferationis.</i>	40	31. <i>Ut excludant eos, qui probati sunt argento.</i>	235
34. 12. <i>Retribuebant mihi mala pro bonis.</i>	122	69. 4. <i>Avertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala: avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi: Euge! euge!</i>	138
35. 9. <i>Torrente voluptatis tue potabis eos.</i>	112	70. 16. <i>Domine! memorabor justitia tua solius.</i>	9
38. 6. <i>Ecce mensurabiles posuisti dies meos.</i>	19. 248	71. 6. <i>Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram.</i>	200
39. 9. <i>In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.</i>	205	8. <i>Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos Orbis Terrarum.</i>	286
41. 3. <i>Sitivit anima mea ad Deum, fontem vivum: quando veniam, & apparebo antè Faciem DEI?</i>	42	11. <i>Adorabunt Eum omnes Reges terra, omnes Gentes servient Ei.</i>	280
4. <i>Ubi est Deus tuus?</i>	38	72. 8. <i>Cogitaverunt, & locuti sunt iniquitatem.</i>	170
8. <i>Abyssus abyssum invocat.</i>	190	67. 6. <i>Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.</i>	37
43. 5. <i>Tu es ipse Rex meus, & Deus meus, qui mandas salutes Jacob.</i>	273	84. 8. <i>Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis.</i>	36
48. 11. <i>Cum videris sapientes morientes, simul insipiens & stultus peribunt.</i>	253	12. <i>Veritas de terra orta est, & justitia de cælo profluxit, & terra nostra dabit fructum suum.</i>	168
6. <i>Tibi soli peccavi.</i>	135		85.
2. <i>Secundum multitudinem miserationum tuarum.</i>	6		
9. <i>Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.</i>	303		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Pfal. Verf.	Pag.
85. 13. Eructisti animam meam ex inferno inferiori.	244
9. Omnes Gentes, quascunque fecisti, venient, & adorabunt coram Te, Domine!	280
13. Quia misericordia tua magna est super me, & eructasti animam meam ex inferno inferiori.	244
88. 36. Semel juravi in Sancto meo, si David mentiar, semen ipsius in aeternum manebit.	78
95. 9. Tollite hostias.	12
100. 8. In matutino interficiebam omnes peccatores terra.	4
104. 37. Et non erat in Tribubus eorum infirmus.	272
109. 4. Ex utero, ante Luciferum, genui te.	131
110. 4. Misericors & Miserator.	6
112. 5. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in Altis habitat, & humilia respicit in cælo, & in terra.	192
113. 5. Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?	286
16. Cælum cæli Domino.	115
16. Cælum cæli Domino: terram autem dedit filius hominum.	307
114. 4. O Domine! libera animam meam.	42
5. Misericors Dominus & iustus.	8
115. 10. Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis.	103
12. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?	ibid.
13. Calicem salutaris accipiam, & Nomen Domini invocabo.	104
11. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax.	102. 103
117. 25. O Domine! saluum me fac: O Domine! bene prosperare.	42
118. 53. Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinentibus legem tuam.	4
61. Funes peccatorum circumplexi sunt me.	23
144. Intellectum da mihi, & vivam.	252

Pfal. Verf.	Pag.
173. Mandata tua elegi.	258
119. 5. Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est.	42
131. 8. Surge, Domine! in requiem tuam: tu, & Arca sanctificationis tue.	247
138. 22. Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi.	54
145. 3. Nolite confidere in principibus, in quibus non est salus.	277
148. 3. Laudate Eum omnes stellæ & lumen.	293

Ex Libro Proverbiorum.

Cap. Verf.	Pag.
2. 4. Si quaesieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam DEI inuenies.	246
8. 15. Per me Reges regnant.	122
17. Ego diligentes me diligo.	58
31. Delicia mea esse cum filius hominum.	193
29. 5. Homo qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.	132
30. 28. Stellæ manibus nititur, & moratur in edibus regum.	130

Ex Libro Ecclesiastici.

3. 27. Qui amat periculum, in illo peribit.	156
5. 4. Peccavi, & quid mihi accidit triste?	5
5. Ne adjicias peccatum super peccatum,	
6. & ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.	7
5. De propitiato peccato noli esse sine mentis.	23. & 24
7. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant.	7
7. 40. Memorare novissimæ tuæ, & in æternum non peccabis.	3
10. 7. Vidi servos in equis, & Principes ambulantes super terram.	264
24. 15. In habitatione sanctâ coram ipso ministravi, & in civitate sanctificatâ similiter requievi.	88
16. Et in plenitudine Sanctorum detentio mea.	ibid. & 83

INDEX LOCORUM

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
	8.	Gyrum celi circuiui sola.	7.	26.	Candor est enim lucis aterna.
	12.	Tunc precepit, & dixit mihi Creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Israel hereditare.	10.	10.	Ostendit illi Regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum.
	24.	Mater pulchra dilectionis.	14.		In vinculis non dereliquit eum, donec illi afferret sceptrum Regni.
31.	8.	Qui post aurum non abiit, probatus est in illo.	18.	14.	Cum medium silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet.
34.	2.	Visa mendacia.			Ex Propheta Isaia.
47.	5.	Cum leonibus lusit quasi cum agnis.	1.	4.	Blasphemarunt Sanctum Israel.
		Ex Libro Canticorum.	22.		Argentum tuum versum est in scoriā.
1.	5.	Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui.	2.	7.	Repleta est terra argento & auro, & non est finis thesaurorum eius.
	5.	Filie Ierusalem, nolite considerare, quod fusca sim, quia decolorauit me Sol.	8.		Et repleta est terra eius equis, & innumerabiles quadrigae eius, & repleta est terra eius idolis, opus manuum suarum adorauerunt.
2.	4.	Ordinavit in me charitatem.	19.		Introibunt in speluncas petrarum, & in voragine terre: projiciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui, quae fecerat sibi, ut adoraret talpas & vespertilioes.
	8.	Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.	20.		Et nunc ostendam vobis, quid faciam vinea mea, auferam sepem eius, & erit in direptionem, diruam mace-riam eius, & erit in conculcationem.
12.		Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit.	6.		Et ponam eam desertam, non putabitur & non fodietur, & ascendent vepres & spinae, & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.
16.		Dilectus meus mihi, & ego illi.	19.		Veniat consilium Sancti Israel.
3.	6.	Qua est ista quae ascendit, terribilis ut castrorum acies ordinata?	6.	2.	Seraphim stabant & clamabant alter ad alterum: Sanctus! Sanctus! Sanctus!
	9.	Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, mediā Charita constravit.	3.		Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.
10.			7.	14.	Latibunt coram te, sicut qui latantur in messe; sicut exultant vi-ctores caprā praeda, quando diuidunt spolia.
4.	13.	Emissiones tuae Paradisus.			
5.	2.	Ego dormio, & cor meum vigilat.			
16.		Dilectus meus totus desiderabilis.			
6.	3.	Terribilis ut castrorum acies ordinata.			
7.	1.	Choros castrorum.			
8.	1.	Quis mihi det te fratrem meum, ut inueniam te foris?			
	6.	Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus amulatio.			
		Ex Libro Sapientiae.			
5.	17.	Accipient Regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini.			
6.	6.	Judicium durissimum his, qui praesunt, fiet.			

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
9.	6. Cujus imperium super humerum ejus.	311	53.	7. Oblatus est, quia ipse voluit.	259
17.	7. Ad Sanctum Israël respicient.	77		8. Generationem ejus quis enarrabit?	205
25.	6. Faciet Dominus in monte hoc convivium pinguium, pinguium medullatorum.	112	11.	Pro eo, quod laboravit anima ejus, iustificabit ipse iustus servus meus multos.	ibid.
28.	14. Audite Verbum Domini, viri illu-	55.	7.	Multos ad ignoscendam.	6
15.	res; dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.	10	60.	2. Quia ecce tenebra operient terram, &	
20.	Pallium breve duos operire non potest.	260	3.	caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui.	284
37.	4. Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabfacis, quem misit Rex Assyriorum, ad blasphemandum Deum viventem, & exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus.	212	6.	Dromedarii Madian & Ephra: Omnes de Saba venient, aurum, & thus deferentes.	294
38.	8. Et reversus est Sol decem lineis per gradus, quos descenderat.	185	64.	4. A seculo non audierunt, neque auribus perceperunt, quæ præparasti diligentibus Te.	110
39.	6. Ecce dies veniunt, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt Patres tui usque in diem hanc in Babylone, non relinquetur quicquam, dicit Dominus. Et de filiis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt Eunuchi in Palatio Regis Babylonis.	229	65.	17. Ecce Ego creo calos novos, & terram novam.	282
14.	16. In Sancto Israël lataberis.	77	18.	Quia ecce creo Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.	282
43.	5. Ab Oriente adducam sementinum, & ab Occidente congregabo te.	281		Ex Propheta Jeremia.	
45.	3. Portas areas conteram, & vinctes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.	241	7.	4. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est.	13
	8. Rorate cali desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem.	36. 200. 241	15.	12. Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & as?	229
15.	Verè Tu es Deus absconditus, Deus Israël Salvator.	241	31.	22. Creavit Dominus novum super terram: fœmina circumdabit virum.	28
53.	1. Quis credidit auditui nostro?	205		Ex Propheta Ezech.	
	6. Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.	ibid.	1.	7. Et planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.	295
			10.	Facies hominis.	134
			16.	Rota in medio rota.	32
			28.	14. Tu Cherub extensus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.	84

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
38. 11. <i>Ad terram, quareversa est à gladio: ad quiescentes, habitantesque se- cure.</i>	229	Ex Propheta Jona.	
11. <i>Ascendam ad terram, absque muro: velles & porta non sunt in eis.</i>	228 & 229	3. 4. <i>Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.</i>	141
13. <i>Ecce ad diripiendam prædam congre- gasti multitudinem tuam, ut tol- las argentum & aurum.</i>	228	Ex Propheta Micha.	
Ex Propheta Daniele.		4. 5. <i>Ambulabimus in viis Domini in ater- num & ultra.</i>	256
5. 5. <i>Eadem hora apparuerunt digiti.</i>	21	5. 2. <i>Et egressus ejus ab initio à diebus ater- nitatis.</i>	137
26. <i>Numeravit.</i>	21	Ex Propheta Habacuc.	
27. <i>Inventus est minus habens.</i>	21	3. 5. <i>Antè faciem ejus ibit mors.</i>	249
30. <i>Eadem nocte interfectus est Rex Bal- thasar.</i>	21	Ex Propheta Zacharia.	
6. 10. <i>Apertis fenestris in cœnaculo suo con- trà Jerusalem, tribus temporibus in die flebat genna sua, & ado- rabat.</i>	306	5. 1. <i>Et vidi, & ecce falx volans.</i>	249
7. 9. <i>Thronus ejus flamma ignis, rota ejus ignis accensus.</i>	72	8. <i>Hac est impietas.</i>	16
Ex Propheta Osee.		6. 12. <i>Vir oriens nomen ejus.</i>	28
2. 19. <i>Sponsabo te mihi in sempiternum.</i>	112	Ex Prophetâ Malachiâ.	
7. 3. <i>In malitia sua latificaverunt Regem.</i>	133	4. 2. <i>Orietur vobis Sol Justitia.</i>	28
9. 12. <i>Va eis! cùm recessero ab eis.</i>	22	Ex Libro I. Machabæorum.	
14. 3. <i>Convertimini ad Dominum, & dicite Ei: Omnem aufer iniquitatem.</i>	12	8. 3. <i>Et quanta fecerunt in regione Hispa- nia, & quot in potestatem redege- runt metalla argenti, & auri, quæ illic sunt.</i>	229
5. <i>Tollite vobiscum verba.</i>	ibid.	Ex Evangelio Divi Matthæi.	
Ex Propheta Amos.		1. 1. <i>Liber generationis Jesu Christi, Filii David, Filii Abraham.</i>	201
2. 4. <i>Hac dicit Dominus: Super tribus sce- leribus Juda, & super quatuor non convertam eum: super tribus sce- leribus Israël, & super quatuor non convertam eum.</i>	19	2. 1. <i>Cùm natus esset Jesus in Bethlehem Juda, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt. 279 & 280</i>	
3. 12. <i>Quomodo si eruat Pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auricula.</i>	298	2. <i>Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?</i>	
7. 12. <i>Quid vides, gradere, fuge in terram Juda, & comede ibi panem, & pro- phetabis ibi; & in Bethel non ad- jicias ultra ut propheta, quia san- ctificatio Regis est, & domus regni est.</i>	136. & 137	3. <i>Vidimus stellam ejus in Oriente.</i>	290
8. 2. <i>Quid vides tu, Amos? Et dixit: Un- cinum pomorum.</i>	249	3. <i>Audiens autem Herodes Rex, turba- tus est.</i>	307
		3. <i>Turbatus est Herodes, & omnis Je- rusolyma cum illo.</i>	ibid.
		4. <i>Congregans omnes Principes Sacerdo- tum, & Scribas populi, sciscitaba- tur ab eis, ubi Christus nasceretur?</i>	308
		5. <i>At illi dixerunt ei: In Bethlehem Juda; sic enim scriptum est per Prophe- tam: Et tu Bethlehem, terra Ju- da, &c.</i>	ibid.
		6. <i>Ex te enim exiet Dux, qui regat po- pulum meum.</i>	137
		8. <i>Us</i>	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap.	Verf.	Pag.
2.	8. Ut & ego veniens, adorem Eum.	306
	9. Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos.	293
	9. Usque dum veniens staret suprâ, ubi erat Puer.	295
10.	Videntes autem stella, gavisissimi gaudio magno valde.	290
11.	Invenierunt Puerum cum Maria Matre ejus.	311
14.	Procidentes, adoraverunt Eum; & responso accepto, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in Regionem suam.	295
11.	Apertis thesauris suis obtulerunt Ei munera, aurum, thus & myrrham.	301
13.	Euge in Ægyptum; futurum est enim, ut Herodes quærat Puerum adperdendum Eum.	288. & 289
16.	Secundum tempus, quod exquisierat à Magis.	295
4. 19.	Faciam vos fieri piscatores hominum.	304
5. 8.	Beati mundo corde.	76
11.	Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, mentientes.	177
13.	Vos estis sal terræ.	304
14.	Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc offeres munus tuum.	217
44.	Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros; & benefacite his, qui oderunt vos.	119
44.	Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.	121
44.	Diligite inimicos vestros.	43
46.	Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, nonne & Ethnici hoc faciunt?	54
6. 20.	Thesaurizate vobis thesauros in celo.	245

Pars IV.

Cap.	Verf.	Pag.
6. 24.	Nemo potest duobus dominis servire, aut enim unum odio habebit, & alterum diligit.	131
8. 2.	Volo mundare.	98
	2. Domine! si vis, potes me mundare.	ibid. & 276
	3. Et confestim mundata est lepra ejus.	ibid.
10.	Non inveni tantam fidem in Israël.	119
11.	Dico vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient.	281
24.	Ipse verò dormiebat.	61
10. 9.	Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.	236
14.	Quicumque non receperint vos, neque audierint sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris, in testimonium illis.	305
15.	Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorum & Gomorrhæorum, quam illi civitati.	ibid.
36.	Inimici hominis domestici ejus.	128
21. 4.	Euntes, renuntiate Joanni, quem audistis & vidistis: Cæci vident, &c.	294
27.	Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.	213
12. 40.	In corde terra.	240
13. 44.	Thesaurum abscondito in agro.	228
16. 13.	Quem dicunt homines esse Filium hominis?	189
15.	Vos autem quem Me esse dicitis?	70
16.	Tu es Christus, Filius Dei vivi!	ibid. & 189
27.	Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cælis est.	ib.
18.	Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.	296
19.	Tibi dabo claves Regni calorum.	70. 296

Ss

16.

INDEX LOCORUM

Cap. Verf.	Pag.	Cap. Verf.	Pag.
16. 19. Et porta inferi non prevalebunt adversus eam.	297	25. 9. Ne forte sufficiat nobis & vobis.	149. & 155
19. Tibi dabo claves Regni Caelorum: & quodcumque ligaveris, eris ligatum, & quodcumque solveris, erit solutum.	60	9. Ite potius ad vendentes.	163
17. 2. Resplenduit Facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.	101. 105. 251	10. Dum autem irent emere.	164
4. Bonum est nos hic esse.	70. 102	10. Dum autem irent emere, venit Sponsus.	154. 164
5. Hic est Filius meus dilectus.	106	13. Quia nescitis diem, neque horam.	224
19. 27. Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis?	70	13. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.	143. 224
10. 18. Non veni ministrari, sed ministrare.	273. 300	11. Novissime verò veniunt, & reliqua virgines, dicentes: Domine! Domine! aperi nobis.	164
21. 43. Auferetur à vobis Regnum DEI, & dabitur Genti, facienti fructus ejus.	311	12. Nescio vos.	ibid.
23. 32. Implete mensuram Patrum vestrorum.	16	10. Clausa est janua.	ibid.
24. 27. Sicut fulgur exit ab Oriente, & parit usque ad Occidentem.	293	34. Venite Benedicti.	118
15. 1. Simile est Regnum Caelorum decem virginibus.	162	26. 12. Mittens hac unguentum in Corpus meum, ad sepeliendum Me fecit.	153
1. Exierunt obviam Sponso & Sponsa.	ibid.	24. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.	191
3. Quinque autem ex eis erant fatua, & quinque prudentes.	140	31. Omnes vos scandalum patiemini in Me in ista nocte.	61
3. Dormitauerunt omnes, & dormierunt.	143	33. Et si omnes scandalizati fuerint in Te, ego nunquam scandalizabor.	11
6. Medià autem nocte	ibid.	35. Etiam si oportuerit me mori Tecum, non Te negabo.	ibid.
6. Clamor factus est: Ecce Sponsus venit.	150	39. Si possibile est.	207
7. Tunc surrexerunt omnes virgines illae.	163	45. Venit ad discipulos suos.	221
7. Ornauerunt lampades suas.	ibid.	60. Venerunt duo falsi testes.	175
8. Date nobis de oleo vestro,	149. 163	27. 5. Hic est Filius meus dilectus.	
8. Quia lampades nostra extinguuntur.	150. 161	16. Barabbas, id est, Filius Patris.	210
		43. Confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum.	63
		46. Ut quid dereliquisti Me?	222
		28. 20. Ecce Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.	197

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

Ex Evang. D. Marci.

1. 31.	Apprehensâ manu ejus.	69
6. 47.	Erat navis in medio mari.	61
47.	Et ipse solus erat in terra.	196
7. 33.	Apprehendens eum de turba secusum, misit digitos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus; & suspiciens in calum, ingemuit & ait illi: Epheta! quod est, adaperire.	292
37.	Benè omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.	ib.
8. 24.	Vide homines velut arbores ambulantes.	176
9. 5.	Non enim sciebat, quid diceret; erant enim timore exterriti.	106
21.	Si quid potes, adjuva nos.	176
14. 36.	Pater! omnia Tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à Me.	207
16. 1.	Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.	154
2.	Emerunt aromata.	226
2.	Veniunt ad monumentum.	226

Ex Evang. D. Lucæ.

1. 29.	Benedicta tu inter mulieres.	34
31.	Ecce concipies in utero, & paries Filium. Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur.	26
32.	Filius Altissimi vocabitur. Ibidem	& 192
32.	Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum.	37. 79
35.	Ideoquæ & quod nascetur ex te, sanctum vocabitur, Filius Dei.	78
38.	Dixit autem Maria: Fiat mihi secundum verbum tuum.	34
78.	Visitavit nos Oriens ex Alto.	193
2. 9.	Claritas circumfulsit illos.	290

2. 10.	Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator.	ibid.
15.	Transcamus usque in Bethlehem.	ibid.
11.	Natus est vobis hodie Salvator.	287
24.	Par turturum, aut duos pullos columbarum.	301
4. 38.	Introivit Jesus in domum Simonis.	68
38.	Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.	ibid.
39.	Stans suprâ illam.	69
	Surgens ministrabat illis.	ibid.
42.	Detinebant illum, ne discederet ab eis, quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare Regnum Dei.	196
5. 4.	Duc in altum.	62
6. 22.	Et dixerint omne malum adversus vos, mentientes.	177
27.	Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen vestrum, tanquam malum, propter Filium hominis: gaude- te & exultate, ecce enim mer- ces vestra multa est in calo.	305
7. 47.	Quoniam dilexit malum.	215. 276
9. 31.	Et loquebantur de excessu, quem complecturus erat in Jerusalem.	250
10. 25.	Magister! quid faciendo vitam æternam possidebo?	125
27.	Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut te ipsum.	ibid.
29.	Et quis est meus proximus?	ibid.
40.	Domine! non est tibi cura?	248
40.	Sedens secus pedes Domini.	ibid.
40.	Qua stetit, & ait.	ibid.
40.	Reliquit me solam.	ibid.
42.	Maria optimam partem elegit.	246

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
14. 26. Qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.	44	Ex Evang. D. Joannis.	
15. 5. Imponit in humeros suos gaudens.	311	1. 1. Et Verbum erat apud Deum.	38
21. Pater! peccavi in calum, & coram te.	117	1. 1. In principio erat Verbum.	194
16. 26. Inter nos & vos chaos magnum firmatum est.	183	14. Verbum Caro factum est.	ibid.
17. 21. Regnum Dei intra vos est.	99	14. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratia & veritatis.	79
22. 32. Ego autem rogavi pro te Petre.	61	14. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.	194
3. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.	ib.	29. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.	200
35. Quando misi vos sine sacculo & perâ, nunquid aliquid defuit vobis?	236	38. Rabbi! ubi habitas?	115
At illi dixerunt: Nihil.	ibid.	39. Venite, & videte.	ibid.
36. Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram.	ibid.	47. Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.	104
41. Et ipse avulsus est ab eis.	199	2. 19. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.	175
41. Avulsus est ab eis.	221	21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.	ibid.
42. Transfer.	207	3. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret.	204
42. Non mea, sed tua voluntas fiat.	259	4. 18. Quinque viros habuisti, & hunc, quem habes, non est tuus vir.	57
23. 25. IESUM verò tradidit voluntati eorum.	66	5. 6. Hic est Iesus, qui venit per aquam & sanguinem; non in aqua solum, sed in aqua & sanguine.	93
42. Domine! memento mei, cum veneris in Regnum tuum.	68	16. Quis scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.	19
42. Hodie mecum eris in Paradiso.	ibid.	6. 32. Non Moyses dedit vobis panem de calo, sed Pater meus dedit vobis panem de calo verum.	213
24. 11. Visa sunt deliramentum.	71	57. Qui manducat meam Carnem, in Me manet, & Ego in illo.	195. 216
17. Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem, & estis tristes?	225	56. Caro mea verè est cibus.	194
21. Nos autem sperabamus, quia ipse redempturus esset Israël.	ibid.	68. Nunquid & vos vultis abire?	70
23. Non invento corpore ejus.	226	69. Domine! ad quem ibimus? Verba vita aeterna habes.	ibid.
29. Quoniam advesperascit.	226	8. 11. Jam amplius noli peccare.	2
22. Mulieres ex nostris terruerunt nos.	154	11. Nec ego te condemnabo.	ibid.
25. O stulti, & tardi corde ad credendum.	244	49. Ego honorifico Patrem meum: Ego non quero gloriam meam.	173
34. Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.	71	44. Vos ex patre diabolo estis.	ibid.
			8.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
8. 46. Si veritatem dico vobis.	165	13. 7. Quod Ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.	188
48. Samaritanus es, & demonium habes.	166	13. Vos vocatis Me Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim.	186
49. Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis Me.	ibid.	33. Filioli! adhuc modicum vobiscum sum.	221
55. Si dixero, quia non scio Eum, ero similis vobis mendax.	165	14. 31. Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.	205. 217
56. Abraham exultavit, ut videret diem meum.	173	10. Ego in Patre, & Pater in Me est.	38. 216
57. Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?	166. & 173	12. Majora faciet, quia ad Patrem vado.	71
58. Antequam Abraham fieret Ego sum.	166	28. Quia Pater major Me est.	204. 223
10. 11. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis: mercenarius autem, & qui non est pastor, &c. 298. in fine.		31. Surgite, eamus hinc.	217
11. 15. Lazarus mortuus est, ut credatis, quoniam non eram ibi.	196	15. 1. Pater meus agricola est.	221
21. Domine! si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.	ibid.	4. Manete in Me, & Ego in vobis.	195
12. 25. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam, in vitam eternam custodit eam.	55	20. Non est servus major Domino suo. Si Me persecuti sunt, & vos persequentur.	186
23. 1. Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.	204	5. Ego sum vitis, vos palmites.	221
2. Et Cœnâ factâ.	183	16. 7. Expedi vobis, ut Ego vadam: Si enim non abiëro, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiëro, mittam eum ad vos.	218
5. Et Cœnâ factâ, cœpit lavare pedes discipulorum.	183	15. Omnia, quaecunque habet Pater, mea sunt.	213
7. Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus, quia venit hora eius: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.	145. & 203	16. Iterum modicum & videbitis Me, quia vado ad Patrem.	219
3. Sciens, quia à DEO exivit, & ad Deum vadit.	145. 180	17. Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum; &c. Quia vado ad Patrem; Nescimus, quid loquitur.	ibid.
4. Ponit vestimenta sua, & cœpit lavare pedes discipulorum.	145	27. Ipse Pater amat vos, quia vos Me amastis.	217
2. Cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet Eum Judas.	191. 223	28. Exivi à Patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.	197
3. Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, cœpit lavare pedes discipulorum.	213	17. 7. Omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt.	213
6. Domine! Tu mihi lavas pedes? Non lavabis mihi pedes in æternum.	186	18. 5. Ego sum.	74. sub fin.
		11. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum?	207
		19. 19. Rex Judæorum.	125
		20. Hebraicè, græcè & latinè.	71
		SS 3	19.

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.
19. 27. <i>Ecce Filius tuus; ecce Mater tua.</i>	195
36. <i>Os non comminuetis ex eo.</i>	64
20. 13. <i>Mulier! quid ploras?</i>	226
17. <i>Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; nondum enim ascendi ad Patrem.</i>	220
21. 16. <i>Pasce agnos meos; pasce agnos meos; pasce oves meas.</i>	72
22. <i>Sic cum volo manere.</i>	172

Ex Actis Apostolorum.

1. 26. <i>Cecidit fors super Mathiam.</i>	71
4. 35. <i>Afferebant pretia eorum, qua vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.</i>	14. 214
7. 2. <i>DEUS gloria apparuit Patri nostro</i>	
3. <i>Abraha, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero tibi.</i>	117
9. 15. <i>Vas electionis est mihi iste, ut portet Nomen meum coram Gentibus.</i>	298
32. <i>Dum pertransiret universos.</i>	72
12. 1. <i>Occidit autem Jacobum, fratrem Joannis, gladio.</i>	63
6. <i>Vinctus catenis duabus.</i>	59
6. <i>In ipsa nocte erat Petrus dormiens.</i>	61
7. <i>Ceciderunt catena de manibus ejus.</i>	60
16. 19. <i>Spes questus eorum.</i>	304

Ex Epist. D. Pauli ad Rom.

7. 24. <i>Quis me liberabit de corpore mortis hujus.</i>	42
8. 32. <i>Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum.</i>	208
39. <i>Neque altitudo, neque profundum poterit nos separare à Charitate Christi.</i>	189
10. 12. <i>Dives in omnes, qui invocant illum.</i>	276
13. 4. <i>Non enim sine causa gladium portat.</i>	127

Ex Epist. D. Pauli ad Corinth. I.

2. 9. <i>Oculus non vidit, qua praparavit Deus iis, qui diligunt illum.</i>	109
9. <i>Oculus non vidit, neque in cor hominis ascendit.</i>	ibid.
10. 4. <i>Petra autem erat Christus.</i>	34
11. 24. <i>Gratias agens fregit.</i>	40
25. <i>Hic Calix Novum Testamentum est in meo Sanguine.</i>	195

Ad Corinthios II.

12. 4. <i>Raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba, qua non licet homini loqui.</i>	113
--	-----

Ex Epist. D. Pauli ad Galat.

2. 20. <i>Vivit verò in me Christus.</i>	42
--	----

Ex Epist. D. Pauli ad Ephes.

4. 8. <i>Ascendens in altum, dedit dona hominibus.</i>	218
8. <i>Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem. Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primum in inferiores partes terrae?</i>	242

Ex Epist. D. Pauli ad Philip.

1. 23. <i>Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo.</i>	42
2. 6. <i>Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.</i>	186
6. <i>Non rapinam arbitratus est esse se aequalem DEO; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.</i>	187
7. <i>Formam servi accipiens.</i>	273
8. <i>Factus obediens usque ad mortem.</i>	259
2. 9.	

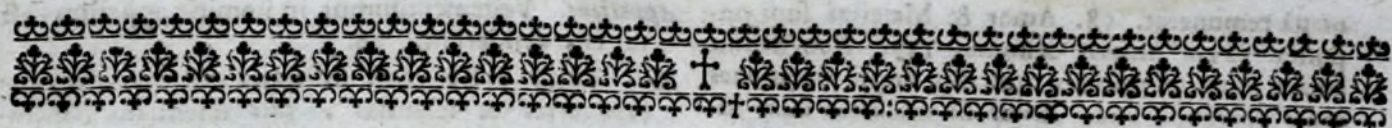
SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
2. 9. Mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum.	64	22. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.	ibid.
Ex Epist. D. Pauli ad Coloss.		Ex Epist. D. Petri II.	
1. 9. Quia in Ipso habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.	187	1. 14. Certus, quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod	
Ex Epist. D. Pauli ad Thessal. I.		15. & Dominus noster Iesus Christus significavit mihi: dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum.	73
2. 15. Qui Dominum occiderunt Iesum, & 16. nos persecuti sunt, prohibentes nos Gentibus loqui, ut salva fiant, ut impleant peccata sua semper.		3. 10. Adveniet dies Domini ut fur.	246
Ex Epist. D. Pauli ad Timoth. I.		Ex Epist. D. Joan. I.	
2. 25. Salvabitur autem mulier per generationem filiorum.	265	5. 16. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.	19
Ex Epist. D. Pauli ad Tit.		Ex Lib. Apocal.	
1. 12. Cretenses semper mendaces, ventres pigri.	169	1. 4. Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt: & à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terra.	263
Ex Epist. D. Pauli ad Hebr.		3. Ego sum Alpha & Omega: Principium & finis.	30
1. 3. Splendor gloria, & figura substantiæ.	106	3. 20. Ego sto ad ostium & pulso.	164
5. Filius meus ex Tu, Ego hodie genui Te.	212	4. 8. Et requiem non habebant, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus!	83
2. 16. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.	185	5. 14. Et quatuor animalia dicebant: Amen.	134
3. Sinè Patre, sinè Matre, sinè Genealogia.	201	6. 2. Et ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exivit vincens, ut vinceret.	103
Ex Epist. D. Jacobi.		8. Et ecce equus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors.	249
4. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei.	53	10. Usquequò Domine non vindicas sanguinem nostrum?	311
5. 3. Argentum vestrum eruginavit.	237	12. 4. Et draco stetit antè mulierem, quæ erat paritura, ut, cùm peperisset, filium eius devoraret.	287
Ex Epist. D. Petri I.			14.
1. 1. Petrus Apostolus electis advenis dispersionis.	72		
18. Scientes, quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso Sanguine, quasi Agni immaculati Christi.	242		

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
14. 5. In ore eorum non est inventum mendacium.	104	4. Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.	108
19. 16. Rex Regum, & Dominus dominantium.	122	18. Ipsa verò Civitas aurum mundum	
20. 1. Habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua.	59	21. simile vitro mundo: Et platea Civitatis aurum perlucidum, tanquam vitrum perlucidum.	108
21. 11. Habentem claritatem Dei, & lumen ejus simile lapidi pretioso, tanquam lapidi jaspideis, sicut crystallum.	107	21. Et singula porte erant ex singulis margaritis.	107
21. 2. Vidi Civitatem Jerusalem novam, descendentem de Celo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.	107	24. Et ambulabunt Gentes in lumine ejus: & Reges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam.	283
1. Et vidi calum novum, & terram novam: primum enim calum, & prima terra abiit, & mare jam non est.	282. in fin.	22. 1. Fluvium aquæ vivæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni. In medio platea ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vite.	108

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Numeri significant Paginas.

A.

- Abraham.** Sacrificium Abrahami plus habuit timoris, quam amoris Dei. 147.
- Abconditum.** Quænam sunt abscondita Dei. 230.
- Adam.** Cur peccavit Adam, postquam Deus illi comminatus est mortem, si peccaret. 5. Quamvis Adam non peccasset; nihilominus Deus fuisset incarnatus. 193.
- Adulatio.** Maximi Regum inimici sunt adulatores. 128. Ubinam degunt isti Regum inimici. ib.
- Adulator.** Quantum majores sunt adulationes, tanto magis timeri debent adulatores. ibid. & 130. Comparantur hirundinibus Tobie. ibid. Dantur inimici qui persequuntur, & qui adulantur. 129. Magis timenda adulatoris lingua, quam cuncta persecutoris arma. ibid. Palatiorum custodiæ impedire non possunt adulationis introitum. ibid. Quantos Reges non corrumpit adulatio. 130. Adulatores duobus serviunt Dominis: Domino Regi, & Domino Commodo proprio. 131. Serviunt Regibus, quia utile sibi, illis servire. ibid. Regum adulatores araneis sunt similes & capiunt; sed quibus retibus & quid capiunt? 132. Sunt nonnulli adulatores qui hoc quod laudant & applaudunt ore, gemunt & plorant corde. 133. Diversæ adulatorum comparationes. ibid. Præeligendum est veritate offendere, quam adulando placere. 134. Adulatorem inter & Tyrannum non est distinctio. 137. Esse adulatorem, est esse inimicum. 138. Quomodo tractari debeant adulatores. 138. 139. 140.
- Adulterium.** In adultera, quam Christus liberavit, repræsentatur nobis iudicium Sacramentale, ad quod citati sumus in quadragesima. 1. Pessimi amici vocari possunt adulteri. 53. Quomodo adulterium committi potest inter duos tantum: cum pro adulterio tres sint necessarii. ibid.
- Ætas.** Etatis querela contra mortem. 248. Etas rescissa potest æternari. 255.

Pars. IV.

Æternitas. Desideria B. V. Mariæ in expectatione partus fecerunt circulum, qui comprehendit æternum. 31. & seq. Æternitas & desiderium sibi valde similia. ibid. Æterna dici possunt desideria expectationis partus Mariæ, quamvis inceperunt & finièrunt. 32. & 33.

Ambitio. Seneca condemnavit ambitionem Alexandri. 43.

Amicus. Postquam sincera amicitia descendit à sua dignitate & vitiiis est associata, non dantur veri amici. 52. Quales sint amicitia perversorum amicorum. ibid. Perversi amici multo majores sunt inimici, quam inimicus maximus. ibid.

Amor. Amor & Odium sunt duo potentissimi affectus Voluntatis humanæ. 43. Quomodo scire oporteat amare & odisse. 44. Difficilius est amare odientem, quam odisse amantem. ibid. Et rursus, difficilior est odisse amantem, quam amare odientem. ibid. Cor amatum non redamare amantem, est præceptum legis divinæ valde arduum. 46. Amor, quo anima diligit Deum, nascitur ab amore quo DEUS diligit animam. ibid. Hæc veritas confirmatur. ibid. Quid facere debeat, qui amari cupit. 47. Non est amor tam fortis, qui non alio vincatur amore. ibid. Nulla major ad amorem est invitatio, quam amore prævenire. 47. Amor magnetis cum ferro. ibid. Cordi humano non videtur impossibile non redamare quando amatum. 49. Ratio in contrarium hujus opinionis. ibid. Amare, & non amari, est maximum tormentum: amari, & non amare, maxima est iniustitia. 49. Sunt duo genera amandi & odiendi: sicut etiam sunt duo genera inimicorum. 50. Quid amori accidit cum morte. 61. Quomodo amor potest esse verum odium. 54. Odium perfectum est verus amor. ibid. Melius est odium quod nos salvat, quam amor qui nos condemnat. 55. Quomodo amor in iis, in quibus videtur esse magis purus, est magis falsus. 56. 57. Quomodo amor est infernus sine redemptione. 57. Amans divinus, unam nostram voluntatem, geminā suā, divinā scilicet & humanā

T t

manā

INDEX

- manā remunerat. 58. Amor & Majestas sunt opposita. 121. Amoris definitio. 139. Non definit amare suos inimicos, qui illis eripit occasiones malè operandi. ibid. Amor fit celebrior cum superfluo. 153. Quomodo DEUS amat aliquos plus, alios minus. 182. Major fuit amor Christi in institutione Sacramenti, quàm in die Incarnationis. 183. Major fuit excessus amoris Christi in latione pedum, quàm dum faret homo. ibid. Amor Christi, quando amando decertat, non unā contentus est victoriā: sed vincit ut iterum vineat. 203. Objectum amatum vocare suum, est signum maximi amoris. 212.
- Angelus.* Angeli suo nos docent exemplo, quanta res sit, esse Sanctos. 83. Omne bonum & felicitas Angelorum, est esse Sanctos. 84. Quodam fuit mysterium in descensu & ascensu Angelorum in scāla quam vidit Jacob? 184. Quomodo intelligendum, DEUM tecisse hominum, paulò minorem Angelis? ibid.
- Anima.* Quomodo animæ amicitiam ineant cum diabolo. 7. Qui dicit peccator suæ animæ, quando vult peccare. 10. Peccator non tractat in hora mortis, ut anima salvetur. 15. In quo consistat Deum derelinquere animam? 22. Quid faciunt dæmones animæ à Deo derelictæ? 22. Amor quo anima amat Deum, nascitur ab amore quo Deus amat animam. 46. Anima una non potest amare alteram, absque quod se invicem ament. 47. Quomodo verificatur, quod qui animam suam amat, illam perdit. 55. Quomodo potest dici, quod SS. Doctores Ecclesiæ ad illuminandum mundum, & conservandum Fidem & Religionem, æstimārint animam? 87. 88. Quando facit animæ nostra quod sufficit, & quando facit quod superest, ut salvetur. 152. 153. Quenam fuere illæ animæ, quas Christus eduxit ab inferis, quo descendit. 241. Quā facilitate possumus liberare animas ab inferno inferiore. 244. Officium eorum, qui animas debent adducere ad Christum. 293. Quam pretiosum est animas acquirere CHRISTO. 294. Quantum refert applicatio remediorum necessariorum pro salvatione animarum. 305. Quanti ponderis salvatio animæ unius. 412.
- Animal.* Quale animal est magis venenatum? 90.
- Annus.* Anni subjecti sunt morti, sed nulli magis quàm, illi qui credebantur esse securi, scilicet virides. 311.
- Antiquitas.* Quomodo Antiqui amorem & odium depingebant. 507. Antiquorum opinio erat in diversis mundi Provinciis diversos regnare Deos. 167.
- Appetitus.* Vehementissimus in homine appetitus, est sui esse desiderium. 76.
- Ars.* Filius DEI venit in mundum non alias docere artes & scientias, nisi scientiam Sanctorum. 90.
- Astrologus.* Prophetis evenit cum cœlo empyreo, quod Astrologis cum cœlo inferiore. 112.
- Attributum.* Attributum quo Deum maximè magnificamus, est esse Sanctum. 77. usque. 82. Eodem attributo illum laudant Angeli. 83. Si Deus per impossibile non esset Sanctus, omnia alia ejus attributa suā maximā carerent perfectione. 83. Deus est amandus propter omnia ejus attributa. 148. S. Theresia illum amavit uno attributo minus, scilicet, quasi sine justitia. ibid. Quando Deum volumus timere, debemus ille tollere attributum misericordiæ, quando illum volumus diligere, debemus illi tollere attributum justitiæ. ibid. & 149.
- Auditus.* Quomodo & quàm diversimodè verba ab ore ad aures vertuntur. 172. Idem accidit
- Aures.* quando homines audiunt cordibus. ibid. Quilibet audit conformiter suo cordi. ibid. Si cor est forma Sancti, quicquid per auditum intrat est sanctum: si est forma diaboli, quicquid per auditum intrat, est diabolicum. 173. Istud verificatur in ipsis verbis ex ore Christi prolatis. ibid. Sæpè per aures intrant duæ veritates, & ex ore egreditur unum mendacium. 174. Homo potest dicere quod audit, & audire quod dictum est, & nihilominus mentiri. 174. & 175.
- Aurifodina.* Aurifodinæ magnos post se ducunt arumnas & labores domesticos. 230. & seqq.
- Aurum.* Sæpè eas Deus largitur in pœnam. 231. Sententia Hora in die auro. 130. & Plinii. 234. Quenam sunt veræ aurifodinæ Christi. 236. Aurifodinæ aperire, & punitionem cœlestem venire totum, junctum venit. 231. Quamdiu in mundo non fuit aurum, sæculum fuit aureum. 234. 240. 241. 242.

B.

Beatitudo. Unum, & valde facile sufficit ad obtinendam beatitudinem. 95. & 96. Solummodò offerendo Calicem Salvatoris possumus DEO retribuere gloriam, & beatitudinem cœlestem. 104.

Beatus. Qualis erit splendor corporum Beatorum. 106. Beatorum gloria major est & plus, quàm omne quicquid aures audierunt, 111. 112. In figuris & sima-

R E R U M N O T A B I L I U M.

similitudinibus manet Beatorum gloria defigurata & illucida. 112. 113.

Bonum. Juxta mensuram dilationis boni desiderati crescunt desideria. 35. & seqq. Quāto bonum desideratum est vicinius, tantō majus est desiderium. 37. Bonum, quod objectum est voluntatis, quemadmodum differentia habet tempora, ita differentes in eadem voluntate operatur affectus. ibid. Bonum visum, facit æternitates breves. 39. Omnia bona, quæ Deus habet & largiri potest, est hominem facere sanctum. 79. Ex omnibus bonis naturalibus & supernaturalibus assumpsit B. V. Mariæ solummodò hoc quod erat sanctum. 81. Omne bonum, omnis felicitas Angelorum, est esse Sanctos. 84. Verum bonum est sola gratia. 85. Summum bonum solummodò amando possumus esse sancti. Qualem bonum vel malum præstant adulatores Regibus. 132.

C.

CALIX. Solummodò offerendo calicem Salvatoris possumus Deo retribuere gloriam cœlestem. 104.

CAPUT. Duo capita non possunt esse in Ecclesia. 64.

CASUS FORTUITUS. Sæpè quod videtur esse casus fortuitus, est consilium Providentiæ divinæ. 141. Casus potest etiam esse electio. 258.

CATENÆ. Claves Patri etiam sunt catenæ, sed catenæ, quibus solvat alios, & non quibus ipse ligetur. 60. Cur dormierit S. Petrus duabus catenis ligatus, ipsa nocte diei illius quā educendus erat ad mortem. 61. Videtur defuisse Providentia Christi in liberando S. Petrum à catenis Herodis, & non à catenis Neronis. 63. Sed sic non fuit. ibid. Ipsæ catenæ S. Petri probant unitatem Providentiæ Christi, & S. Petri. 65. & seqq.

CATHOLICUS. Multi Catholici Deum ex dimidia tantum parte agnoscunt: & quare? 8.

CHARITAS. Quicquid attentatur ex charitate, quod magis videtur patere periculo, eò magis est securum. 155. Pericula ex charitate suscepta, sunt remedia. 159. Subiens periculum ex charitate, nequit periclitari. 158.

CHIMÆRA. Quid est Chimæra. 174.

CHRISTUS. Christus ab instanti suæ Conceptionis fuit vir perfectus, & perfectissimus. 28. Quare dixit Christus S. Joanni Evangelistæ in prima Apocalypses suæ visione apparens, quod esset Alpha & Omega? 30. Et quare non dixit illi, quod esset Alpha

& Omicron. 31. Qualem differentiam inveniebat S. Paulus, quod Christus esset in illo, & ille cum Christo. 42. Dantur inimici quos Christus nobis præcipit diligere, & inimici, quos Christus odisse mandat. 50. Christus conqueritur, quod nemo illum in amore suo habere desiderat. 58. Ecclesia secura est in Providentia Petri, & S. Petrus in Providentia Christi. 60. & 61. Et istud adhuc postquam Christus ascendit in cœlum, ut S. Petrus mansit in terra. 62. Cur voluit Christus, ut S. Petrus moreretur in cruce, & non gladio. 63. Cur commendavit Christus S. Petro bis agnos, & tantum semel oves. 72. Quare Christus in cruce assumpsit titulum Regis Judæorum, cum illi ipsum crucifixerant. 124. In qua parte mundi Christus non est nobiscum? 196. Christus in die cœna magis videtur dilexisse homines, quàm æternam Patrem. 211. Quomodo Christus fuerit Filius prodigus. 215. Quomodo natus est Christus cum stella, ut in toto mundo esset persecutus. 286.

CIRCULUS. Circulus est capacissima & perfectissima figura, quotquod adinvēnit Natura, & novit Geometria. 25. Per circulum definitur summa perfectio Deo. 26. Circulus fuit mysterium Incarnationis. 30. Circulum fecerunt Mariæ desideria in expectatione partus, qui circulus comprehendit æternum. 31. Immensitas Dei inclusa est circulo in Sacramento. 40.

CIVITAS. Descriptio civitatis Gloriæ. 107. & seqq.

CLAVES. Quam rigida fuit Providentia clavium cœli. Eliæ traditarum. 67. Non poterat ita esse Providentia earundem clavum traditarum S. Petro: & quare? 68. Ad ducendas animas ad Christum, tam necessariæ sunt claves quæ aperiunt portas cœli, sicut illæ, quæ claudunt portas inferni. 296. 197.

CÆLUM. Ad perveniendum in cœlum, non est necesse facere omnia, quæ fecerunt Sancti. 95. Unum est tantum necessarium ad perveniendum in cœlum, & quodnam illud? ibid. Cœlum, & ejus meritum est intra nos. 99. Quicquid exaggerando de cœlo prædicatur, quamvis dicenda sint verissima, quod tamen dicitur, est mendacium. 142. Majore veritate explicatur magnificentia gloriæ per hoc quod non est in cœlo, quàm per hoc quod in cœlo est. 109. Quomodo est evidens, in cœlo non esse aurum nec lapides preciosos. ibid. Cœlum depingi potest valde pretiosum, sed non cum sua pulchritudine. 100. Plus est istud quod Deus præparavit pro Beatis in

INDEX

- cælo, quàm quid aures audièrunt. 111. Figuræ & similitudines à principio mundi usque huc de cælo dictæ, serviunt ad cælum tantum defigurandum, & ejus splendorem obscurandum. 111. & seq. De cælo prædicare posset solus S. Paulus. 113. Hujus cæli inferiores apparentiæ sunt visa mendacia. 115. Quodnam est certum & proportionatum medium ad sciendum, quid sit cælum. ibid. Et si via cæli maximas haberet difficultates, omnes sine visionis testimonio, sub verbo Christi subiri possent. 116. 117. Timere potest se pro cælo non creatum, qui parum facit ut illuc perveniat. 118. Si de cælo essemus securi, qualia ramen deberent esse nostra opera. 146. Quemadmodum cælum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cælum appellatur, vitio uno vitium aliud influit. 168. Quàm stupenda res fuit Deum è cælo descendere. 184. & seq. Quodnam est cælum novum, & nova terra, quam Deus dixit per Isaiam se creare velle. 281. & seqq.
- Condemnatio.* Mox ut assignata peccatorum mensura impletur peccato ultimo, sequitur condemnatio sine remedio. 18. Decipiuntur condemnandi, qui licet adhuc vivant, putant quod expedire se possint à peccato ultimo ob quod condemnantur. 23. Quæ est ratio cur tot homines condemnentur. 150. Quinque Virgines fatuæ fuerunt damnatæ, quia oleum, quod illis sufficiebat, non suffecit. ibid.
- Confessarius.* Quare dicunt aliqui, ut quis perveniat ad cælum sufficit habere confessarium. 14. Non sufficit habere Confessarium & pecuniam ut quis perveniat ad cælum. ibid. Non sufficit Confessarii copia in hora mortis, ut anima salvetur. ibid.
- Confessio.* In tribunali confessionis nos ipsi existimus Rei & accusatores. 2. Qualis temeritas sub confessionis prætextu sese præcipitare in peccata. 12. Valde promptum & facile est remedium confessionis. ibid. Quomodo confessio tantum verbis sanat à peccatis. ibid. In confessione non solum comprobatur lex Dei: sed ipsi novam nobis ponimus legem non amplius peccandi. 13. Vera confessio debet secum ducere confitentem, & quomodo? ibid. Justa DEI poena est, ut qui peccavit confessionis fiduciâ, ei desit vel, non profit confessio. ibid.
- Confederatio.* Ubi spes commodo affulget, ibi confederationis fiducia expirat. 229.
- Conformitas.* Perfectissimus electionis modus, est eligere per Conformitatem. 258.
- Conscientia.* Ut quis sit Sanctus requiritur unum & facile expeditum, bona scilicet Conscientia. 95.

Contractus. Stylus & praxis Diaboli in Contractibus cum hominibus. 10.

Cor. Amatam non redemare amantem, est præceptum legis divinæ valde arduum. 46. Cor humanum non se subdit, nisi suo æquali. 48. Cor licet ferreum, atamen amatam, redamare debet. ibid. Ratio ejusdem ibid. Cordis munditia sufficit ut quis sit Sanctus. 95. Facilius consequi potest munditia Cordis, quàm Corporis. 98. Etiam Corda audiunt: & quomodo? 172. Quilibet secundum cor suum audit. ibid. Si cor est sanctum, quicquid per aures intrat, est sanctum: si cor est diabolicum, quicquid per aures intrat, est diabolicum. 173. Primum mobile in hoc microcosmo, quem vocamus hominem, est cor. 220. Qualis est obligatio cordis. 268. DEUS metitur merita per corda servientium. 275.

Corpus. Quomodo DEUS facilitavit, ut duo corpora essent in eodem loco. 194.

Cruz. Quare DEUS voluit, ut S. Petrus non moretetur gladio, sed in cruce? 64.

D.

David. Davidis confidatio ad tollenda è mundo peccata. 3. & 4. Cur Davidi dies visi fuerunt anni. 37. David prophetizat figuram consecratæ Hostiæ in sacrificio, quod obtulit Deo. 40. & 41. Qualem David formavit conceptum de gloria cælesti, postquam in cælum raptus. 102. Qualem David gloriam cælestem in extasi vocavit retributionem? 103.

Debitum. DEUS sese obligat velut debitor, quando facimus hoc quod præcipit. 374. Etiam, quando non facimus hoc, quod non facere mandat. ibid.

Desertum. Quàm sanctè vixerint Anachoretæ in deserto. 88. 89.

Desiderium. Desideria Mariæ in expectatione partus, fecerunt circulum, qui comprehendit æternum. 31. 32. Desiderium, & æternitas sibi valde sunt similia. ibid. Desideria Mariæ in expectatione partus, licet inceperunt, & finierunt, nihilominus dici possunt æterna: & quare? ibid. OO Desideriorum Mariæ tempore expectationis sui partus erant sicut OO ziphæ arithmetica 33. Quomodo ista Mariæ desideria numeranda. 34. Cuilibet desiderio Mariæ correspondebat novum augmentum gratiæ, & successive major amor Filii, & intensius desiderium. ibid. Quales habuerunt effectus illa OO desideriorum Mariæ, circulo vel rotæ temporis juncta. 84. Unus solum.

R E R U M N O T A B I L I U M.

solummodò ardentis & anxii desiderii dies, est æqualis omni tempori, ad quod vita humana se extendere potest. 35. Quare vocavit Jacob Messiam desiderium. ibid. Et quare illum vocat desiderium non hominum, sed montium & collium? ibid. Crescunt desideria juxta mensuram dilationis boni desiderati. ibid. Quò bonum desideratum est vicinius, eò desiderium excitat ardentius. 36. 37. Desiderium sui esse, est vehementissimus in homine appetitus. 75. Unum tantum desiderare debent homines, & quodnam illud, 76. Sæpè est felicitas, quando non invenitur hoc, quod desideratur. 244. 245.

Deus. Solus DEUS aliquos novit liberare, aliis formando processum. 2. Medium ad observandas Dei leges. 3. Deus patitur in suâ ipsius patientia. 5. Quamvis Deus sit patiens, neque statim injuriam ulciscatur, debitumve exigat, tandem capitale cum censu rapit. ibid. Quomodo nos homines patientiâ Dei nos decipimus, quæ quò magis dissimulare videtur, minus evaditur. ibid. Quomodo dicitur DEUS in sua misericordia multiplicatus ad remittenda peccata. 8. In DEO nihil magis inter se unitum & identificatum quàm misericordia & justitia. 9. In Deo misericordia & justitia tali modo sunt DEUS; ut eadem justitia sit misericordia, & eadem misericordia justitia. ibid. Multi Catholici Deum per medium dividunt, facile peccando contra dimidium quo cognoscitur misericors: alterum dimidium non curando, quasi justum esse non crederent. 10. DEUS cuilibet certam peccatorum mensuram determinavit. 15. Primum apparens in judicio est mensuram seu amphora, quam DEUS determinavit peccatis. 16. Nemo de DEO potest conqueri, quod aliis major minorve peccatorum numerus sit constitutus, quod enim nobis videtur inæqualitas, in Dei arbitrio summa est justitia. 18. 19. Deus ante mundum erat solus, & simul sociatus. 39. Et quare? ibid. Quomodo nos Deus obliget ad diligendos inimicos. 121. Tantum inimicos DEI debemus persequi. ibid. Quænam differentia inter DEUM incarnatum, & Deum in Sacramento. 197. Sicut Deus fuit Emmanuel in Incarnatione, sic est Emmanuel in Sacramento. ibid. Qualis differentia inter servire DEO & hominibus. 274. & seqq.

Diabolus. Diabolus quatuor adinvenit motiva ad inducendum lethargum oblivionis peccatorum. 3. Stylus diaboli in suis contractibus cum hominibus. 10. 11. Diabolus ponit dilectum in partu, & dolorem in conceptione: cujus contrarium facit natura. ibid. Cum diabolus nobis tollit esse Sanctos, nobis tol-

lit totum esse. 76. Divisio membrorum diaboli. 167.

Dies. Sæpius homines finiunt dies vitæ, qui adhuc plures esse possent, solummodò quia compleverunt numerum peccatorum. 21. Qui non finiunt dies vitæ cum ultimo peccato, solummodò iis serviunt dies vitæ quibus supervivunt pro majoribus inferni tormentis. 22. Quinam sunt illi Sancti, quorum festum celebratur in die omnium Sanctorum. 75. 76. Quomodo dies multiplicantur post mortem. 254.

Difficultas. Quænam fuerunt duæ maximæ difficultates seu quaestiones in schola Christi. 69.

Discretio. Discretionis seu sapientiæ quærela contra mortem. 251. Vera discretio seu sapientia non consistit in potentia loquendi, sed in scientia moriendi. 257.

E.

Echo. Adulatores comparantur uni echo. 133. Quicquid intrat per auditum, facit echo in corde. 172. Dispositioni cordis conforme resonat echo. ibid.

Ecclesia. Ecclesiam gubernat providentia Petri, & Petrum gubernat providentia Christi. 60. & 61. Imò postquam Christus ascendit in cælum, & S. Petrus mansit in terra. 62. In Ecclesia non possunt esse duo capita. 64. Ab exigua providenti S. Petri erga suam Domum, probatur ejus magna Providentia erga Ecclesiam. 69.

Electio. Eadem res potest esse casus, & insuper electio. 258. Perfectissimus electionis modus, est eligere per conformitatem. ibid. Qui eliguntur pro Rectoribusquisitionum, hanc debent habere qualitatem, ut sint ipsi de longinquo, & vicinum sit quod promittunt. 306.

Error. Quisnam error omnes ducit in infernum. 11. 12. Errant, qui putant, quod se expedire possint à peccato ultimo, quod illos condemnabit, si mensuram peccatorum impleverunt. 23. Errant qui putant esse aut dari amorem. 56. & seqq. E duabus clarissimis rebus ipso mundo, formatus est ingens error. 175.

F.

Fabula. Fabula de divisione membrorum diaboli. 167.

Facilitas. Homo est facilis ad peccandum ob dilationem

INDEX

nem poenae. 4. Fiducia in divinam misericordiam faciliat continuationem peccati. 6. Propositum poenitendi faciliat ad peccandum. 9. Facilitas remedii facit ne timeamus peccare. 12. Quam facilitate possumus consequi munditiam cordis. 147. 98. 99.

Falsitas. Ad perhibenda falsa testimonia, non est necesse mutare nec imminuere, aut augere verba. 174. & 175. E duabus rebus clarissimis in mundo, formata est una falsitas. ibid. Quomodo dari possunt falsa testimonia, absque quod sit qui eadem perhibeat. 177. & seqq.

Felicitas. Non datur felicitas sine societate. 39.

Ferum. Cor ferreum amatum, deberet redamare. Et cur? 48. Amores magnetis cum ferro. ibid.

Fides. In fide resurrectionis S. Petrus confirmavit alios Apostolos. 71. Nihil fidem humiliare potest, præterquam visus. 103.

Fiducia. Fiducia de misericordia divina faciliat continuationem peccati. 6. Non fidendum proposito & contritioni, quæ conjugitur cum resolutione peccandi. 11. Quomodo fiducia decipitur remedio confessionis 13. & seq. Figura perfectissima, quotquot adinvenit natura, & novit geometria, est circulus. 25. Figura desiderii est O, quemadmodum etiam æternitatis. 31. Quales fuere figuræ, quibus Prophetæ nobis repræsentarunt gloriam æternam. 111. E quibus figuris componitur sphaera cœlestis. 112. 113. In cameleonte, umbra, speculo, & echo, figurati sunt adulatores. 133. & 134. Similiter adulatorum figuræ sunt quatuor animalia Apocalypses, quæ circumdabant thronum Agni. 134.

Filius. Desiderat B. V. suo Filio eo frui modo, quo Pater æternus illo gaudet. 38. Filii hominum quales vel quanam sint in phrasi S. Scripturæ. 136. Quot mendaciis Filium Dei calumniarunt Pharisei simul. 165. & seq. Pater æternus ad nos liberandos, ablata à nobis peccata nostra, suo imposuit Filio. 205. Ut homo sederet in sede gloriæ, Pater æternus dedit Filio bibere calicem. 206. 207. Amor æterni Patris in sacrificando suum Filium, nihil habuit timoris. 208. Videtur Pater æternus fuisse Pater hominum, & non Filii. 209. Casus admirabilis amoris cujusdam Patris erga Filium. ibid. Ubi visa fuerit repræsentatio æterni Patris sententiæ, moriatur Filius meus, & homo vivat. 210. Si in Filium DEI invidia caderet, & in amore DEI zelotypiæ locus esset: Filius magnæ zelotypiæ occasionem in amore Patris haberet, similiterque magnæ invidiæ in hominibus ob favores & af-

fectus quibus Pater tractavit homines. 211.

Formositas. Formositas conqueritur contra mortem. 250. Mori non est perdere, sed meliorare formositatem. 256. Formositas plures habet inimicos, quam vita. 257.

Fortuna. Subjectio servi non est injuria seu opus naturæ, sed fortunæ. 187.

G.

Gentilis. Quid Gentiles senserint de lege Christianorum. 12. Quomodo S. Augustinus Gentiles desuper informavit. 13. Inter gentiles etiam suo modo erant Sancti. 136. Ut quis sit sanctus modo Gentilium necesse non est patrare miracula. ibid. Sententia duorum Gentilium de auro & aurifodinis. 234. Qui sunt illi qui melius quam Gentiles gentem devorant. 304. Quenam sunt remedia principalia ad Gentiles convertendos. 305. usque 312.

Gloria cœlestis. Quicquid de gloria cœlesti exaggerando prædicatur, quamvis dicenda sint verissima, quod tamen dicitur est mendacium. 102. Deus in extasi monstrando Davidi gloriam sibi præparatam, inquit David, sibi à Deo pro suis servitiis jam retributum. 103. Solo calice Salvatoris in sacrificium DEO oblato compensari potest gloria, quam nobis in beatitudine largiturus est. 104. Omnis homo de gloria cœlesti loquens, mentitur: & quomodo hoc intelligendum. 105. Quomodo dicit potest Evangelistas esse mentitos, in omnibus, quæ de gloria cœlesti dixerunt. 105. & seqq. Quo sensu dici potest etiam Prophetas esse mentitos in omnibus quæ de gloria locuti sunt. 110. usque 114. Maxima gloriæ excellentia est, de illa non posse loqui sine mendacio. 114. Quodnam est certum & proportionatum medium, ad sciendum quid sit gloria. 115. In unico tantum scripturæ sacre loco tribuitur Deo titulus Deus gloriæ. 117. Non offendere Deum, ne perdamus gloriam cœlestem, è re nostrâ est. 118. Timere potest se pro gloria cœlesti non cretum, qui parum præstat, ut gloriam obtineat. ibid.

Gratia. Cuilibet matris Dei desiderio correspondebat novum augmentum gratiæ. 34 & quomodo. ibid. In gratia consistit magnificentia unigeniti Filii æterni Patris. 79. Sola gratia est verum bonum. 85. Qualis debeat esse Gratia, quâ Prædicatores obligati sunt ad prædicandum. 142. Deest gratia Dei in morte, ubi defuerunt bona opera in vita. 142. 150.

Ad

R E R U M N O T A B I L I U M.

Ad gratiam mortis quæ sufficit, requiritur gratia vitæ quæ superest. 151. In aulis non sufficit tantum gratia Principis supremi, nisi simul assistentium gratia obtineatur. 263. Qui se vult conservare in gratia Principum, inverso debet ambulare modo. 265.

Gubernator. Gubernatores non sunt speculum Reipublicæ: Respublica est speculum gubernantium. 307.

H.

Hæreticus. Non hæretici tantum, sed & Catholici adinvenierunt medium ad dividendum in DEO misericordiam à justitia, cum ambæ inter se sint proximæ, & inseparabiles. 8. Sunt hæretici, qui vocari possunt amicissimi inimici carnis. 52. Quales fuerint hæretici antiqui. 87. Quare divina justitia permisit, & ordinavit, ut hæretici septentrionales quibusdam terris dominarentur. 302.

Hyperbole. Hyperbole servit, ut mediante mendacio perveniatur ad veritatem. 114.

Homo. Quare tam consuetudinarium hominibus peccare, in peccatis vivere, & peccata peccatis condensare. 3. Homo est facilis ad peccandum ob dilationem pœnæ. ibid. Quid dicunt homines, qui in dilatione pœnæ consisti animantur ad continuanda peccata. 4. & 5. Quid animat homines, ut peccata jam commissa audacter nobis accumularent. 5. Homines habent lenam, quâ diabolus illos vincit, & eorum animas ad se attrahit. 7. Quomodo homines de misericordia Dei præsumentes, sunt delusi & decepti. ibid. Homines primò habent dolorem de peccatis, & postea eadem committunt. 9. Qualis est contractus, quem homines pangunt cum morte & inferno. 10. Quomodo iste contractus sive pactum in inferno servetur cum hominibus. 11. Medium efficax, ut nullus hominum peccare audeat. 15. usque 24. inclusivè. Homo amatus amantem debet redamare, aut homo esse desinere. 47. Maximus hominis appetitus est, sui esse desiderium. 76. Quid solummodò venit docere homines Filius Dei. 79. 80. Homines in cœlo degentes, quid dicunt, quid rei sit esse Sanctos. 85. usque 99. inclusivè. Quo sensu debet intelligi textus Davidis, cum didicit, omnis homo mendax. 104. Cuncti homines in mundo vivunt duabus laborantes ignorantibus. 144. Et quænam illæ? ibid. Quando factus est DEUS homo, & quando servus? 186. Quod Deus sese humiliando fiat homo, non fuit actus humilitatis:

& quare? 190. Quare dixit non S. Joannes Verbum divinum factum hominem, sed carnem: & quare dixit, quod habitavit in nobis, & nobiscum? 194. Quomodo Christus tantum dilexit homines, ut plus amasse videatur homines, quam Patrem. 211. & ulterius. Aurum & argentum est lapis lydius hominum. 235. Tristis est conditio hominum, hominem unum servire alteri, cum omnes sint æquales. 262. Quam naturale est hominibus, desiderium hominibus imperandi. 265. Major servitus est homines regere, quam illis servire. 226. Homo non est mundus parvus, sed magnus. 267. Homines quale primum dare solent iis, qui illis bene serviunt. 270. & seq. Et quæ est merces illorum, qui homines bene sciunt regere. 271. 273. Quænam est differentia inter servire Deo, & servire hominibus. 274. & seqq.

Honor. Quantum DEUS zelatur nostrum honorem. 171. Duobus infernis eundem defendit. ibid.

Hostia. Quare hostia consecrata habet figuram circularem, & non quadratam. 40. & 41.

Humilitas. Quod DEUS sese humiliando fiat homo, non fuit humilitas: & quare? 188.

I.

Ignorantia. Cuncti homines vivunt in mundo. Duabus laborantes ignorantibus: & quænam illæ? 144. Quam ignorantes, imò fatui sumus in materia salvationis. 162. Ignorantia phrasis Hebraicæ facit ut non intelligamus verum sensum S. Scripturæ. 192.

Imaginatio. Imaginatio est velut serpens Evæ, & quare? 170. Nonnulli imaginationem habent in lingua: & è contra. 171.

Immensitas. Quid sit immensitas Dei. 27. Immensitas Dei, qui habet circumferentiam in utero Mariæ. 28. & seqq. In utero Mariæ fuit uno immenso alterum majus immensum conclusum. 28. 29. Etiam in Sacramento immensitas DEI habet circumferentiam. 40.

Impœnitentia. Quis qualis est status impœnitentiæ finalis. 23.

Incarnatio. Stupendum incarnationis mysterii miraculum est, quod Deus in eo sit circumdatus. 28. Mysterium incarnationis est circulus. 30. In incarnatione amor Christi ad duo extrema reducitur. 30.

Et

INDEX

Et quàm magna fuerunt illa extrema. 183. Quanta est differentia Deum esse nobiscum in incarnatione, & in Sacramento. *ibid.* & 196. Quemadmodum Deus in incarnatione fuit Emmanuel, ita etiam fuit Emmanuel in Sacramento. 197. Etiam in Sacramento incarnatus est Deus in omnibus hominibus. 198. Antequam Christus incarnaretur, & Deus crearet mundum, poterat esse Sacramentum: & quomodo. 200. In die incarnationis videtur quod Deus magis dilexerit homines, quàm suum Filium. 204.

Inconstantia. Ab inconstantia mulierem habent viri suam. 57.

Infernus. Quodnam est Pactum, quòd homines ineunt cum morte & inferno. 10. Quomodo istud pactum in inferno servetur. 11. Quomodo amor est infernus sine remedio vel redemptione. 57. Nisi esset infernus pauci amarent Deum. 148. Cur tot homines vadunt ad infernum. 150. Deus duobus infernis nostrum honorem defendit. 171. Ad infernum usque quæritur & eruitur aurum & argentum. 240. Quà facilitate possumus liberare animas ab inferno inferiore. 244. Ad ducendas animas ad Christum tam necessariae sunt claves quæ aperiunt cœlum, quàm quæ claudunt infernum. 296.

Inimicus. Diligere inimicos, est difficillimum Præceptum & documentum, quod invenitur in S. Scriptura. 44. Sed hæc doctrina magnam patitur instantiam. *ibid.* Dantur duo genera inimicorum, & quænam illa? 50. Quomodo odiendo, & non amando inimicos, illos diligemus. 51. Malus amicus sicut est inimicus sui ipsius, sic etiam est inimicus sui amici. 52. Utrùm Reges teneantur diligere suos inimicos: & videtur quod non. 119. Sed certum est, quod sic. 121. Quinam sint inimici Regum. 125. Dantur inimici ex inimicitia, & inimici ex hostilitate. *ibid.* Reges non desinunt esse Christiani, eò quod bellum inferant suis inimicis. 126. Quomodo erroneè contrarium sensit Tertullianus. *ibid.* Quomodo Reges non solummodò debent ignoscere, sed etiam inimicis benefacere. 127. Non est distinctio inter adulatorum, & inimicum. 137. Quinam sunt proprii Regum inimici. 128. Dantur inimici qui persequuntur, & inimici qui adulantur. 129. Quis est maximus inimicus vitæ? 251. Plures inimicos habet formositas, quàm vita. 257.

Intellectus. Sufficeret intellectus ad abhorrendum amorem inordinatum. 56. Maximus vitæ inimicus est intellectus. 251. & seqq.

Interesse. Ubi spes commodi seu interesse proprii affulget, ibi confederationis fiducia expirat. 229.

Ira. Ira Dei est medium ad observandam ejus legem. 4. Ira Dei non est quotidiana. *ibid.*

Judex. Reges sunt, & esse possunt Judices in propriis causis. 127.

Judicium. Primum apparens in judicio, est mensura quam Deus determinavit peccatis. 16. Si non esset infernus, nec paradysus, solummodò sufficeret intellectus & judicium ad abhorrendum amorem inordinatum. 56. Quare Deus prohibet sub pœna peccati mortalis judicium temerarium. 171.

Juramentum. Juramentum semper fit per id quod magis veneratur & æstimatur. 78. Quomodo Deus idipsum observavit. *ibid.* & seq.

Justitia. Quàm consociata sint sibi invicem Justitia & misericordia in Deo. 8. Amare, & non amatus esse, est maximum tormentum: esse amatus, & non amare, est maxima injustitia. 49. Quales Ministri Justitiæ fuere Sancti. 97. & seq. Propter nullum attributum DEUS magis amandus, quàm propter attributum suæ Justitiæ. 148.

L.

Lapis. Ex quibus lapidibus pretiosis vidit S. Joannes Evangelista constructam civitatem Gloriæ. 108. Quomodo est evidens in cœlo non dari lapides pretiosos. 109.

Lapis Lydius. Lapis Lydius hominum est aurum & argentum. 235.

Laus. Maxime fatale est Regibus, sub signo laudum nasci. 132. Quàm perniciosæ sint Regibus laudes adulatorum. *ibid.* Sæpè adultores idipsum quod laudant ore, deplorant corde. 133.

Lex. Medium ad servandas Dei leges. 4. Quid sentiebant Gentiles de legibus Christianorum. 12. Et quid S. Augustinus desuper illis dixit. 13. Quomodo nobis aliam legem ponimus in confessione. *ibid.* Tam suavis est lex divina, ut si aggravet præcepta, faciliter remedia. 50.

Lingua. Magis rimenda adulatoris lingua, quàm omnia persecutoris arma. 129. Nonnulli linguam habent in imaginatione, & imaginationem in lingua quasi lingua imaginetur, & imaginatio loquatur. 171. Linguae non mentirentur omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentirentur imaginatio. *ibid.* Quando non intelliguntur linguae peregrinae, illi qui loquuntur sunt muti, & illi qui audiunt sunt surdi. 292.

M.

Magnes. Magnetis amor cum ferro. 48.

Maje-

RERUM NOTABILIMUM.

Majestas. Non est res magis opposita amoris, quam Majestas. 120.

Malum. Quodnam omnium malorum maximum. 1. Periculosissimum malum est peccatum futurum. *ib.* Qualia mala vel bona præstant adulatores Regibus. 132. Adulari est velle malum sive malè. 138. Adulatores maxima sibi mala irrogant. 139. Si malum de nobis dicit mendax, nihil refert, & nullâ nos injuriâ afficit. 177. & *seqq.*

Maragnana. Vicia linguæ applicata Insulæ Maragnanæ. 167. Maragnanæ mentiuntur ad solem usque, 168. Quare terræ Maragnanæ clima tot influat mendacia. *ibid.*

Maria. In utero Mariæ habet circumferentiam immensitatis Dei. 27. In utero Mariæ fuit uno immenso alterum immensum majus conclusum. 28. Mariæ desideria in expectatione partûs fecerunt circulum, qui comprehendit Æternum. 31. 32. Quamvis ista Mariæ desideria inceperunt & finiêrunt, nihilominus possunt dici æterna: & quare? *ibid.* Quomodo Mariæ desideria poterant facere æternos paucos illos menses expectationis sui partûs. *ibid.* OO desideriorum Mariæ tempore expectationis sui partûs erant sicut OO ziphæ arithmeticæ. 33. Quomodo Mariæ desideria numeranda. *ibid.* Cuilibet Mariæ desiderio correspondebat novum augmentum gratiæ. 34. Quales habuerunt effectus illa OO desideriorum Mariæ, circulo vel rotæ temporis juncta. *ibid.* Mariæ desideria tempus novem mensium fecerunt æternum. *ibid.* Maria carebat eodem bono, quod in se continebat. 38. Maria desiderabat suo Filio eo frui modo, quo Pater æternus illo gaudet. *ibid.* Maria ex omnibus suis attributis naturalibus & supernaturalibus, solummodò sibi sumpsit illud sancti. 81. Quot & quibus rebus prætulit Maria esse sancta. *ibid.* Dies assumptionis Mariæ est felicissimus dies moriendi. 246.

Mathematicus. Contigit Prophetis cum cælo superiore, idem quod Mathematicis cum hoc cælo inferiori. 112.

Medium. Medium efficax, ut nullus audeat amplius peccare. 15. usque 24. Effectus Providentiæ divinæ, non diversitate mediorum, sed unitate finis merendus. 65. Quibus mediis gratia Regum conservatur in aulis. 265.

Memoria. Quemadmodum Spiritus S. quatuor nobis suggerit motiva memoriæ excitandæ: ita diabolus adinvenit nobisque offert alia quatuor ad inducendum oblivionis lethargum. 3.

Paræ IV.

Mendacium. Quomodo vocari potest Dominica mendaciorum, Dominica secunda Quadragesimæ. 101. Quo sensu intelligendus Textus Davidis, ubi dicit, omnis homo mendax. 102. usque 104. Quo sensu non committunt culpam, illi qui loquente de Gloria cœlesti mentiuntur. 105. Mendacii divisio. *ibid.* Quomodo dici potest de Evangelistis, & Prophetis, quod mentiri sint, quicquid dixerunt de gloria cœlesti. *ibid.* usque 114. Nullo casu licitum est mentiri. 158. Mendacium materiale, non est culpabile. 114. Quandoque uti mendacio ad persuadendam veritatem, vix Rhetoricæ leges non offendit. *ibid.* Dantur mendacia visa. 115. Multi modi mentiendi. 165. Quo sensu aliquis dixit, quod homines mentiantur usque in cælum. 167. Usque ad Solem mentiuntur Maragnani. 168. Ubi clima influat otium, oritur mendacium. 169. Mendaces referunt res, antequam eas sciant. *ibid.* Mendacium est primogeniti filia otii. *ibid.* Nonnulli habent linguam in imaginatione, & imaginationem in lingua: quasi lingua imaginaretur, & imaginatio loqueretur, & hinc mentiuntur. 171. Non mentirentur linguæ omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. 172. Sæpè per aures intrant duæ veritates: ex ore egreditur unum mendacium. 174. Ex duabus veritatibus divisis, unum integrum conficitur mendacium. *ibid.* Homo apice tenus refertur potest hoc quod audivit, & apice tenus dicta percipere, & nihilominus mentiri. 175. Ad mentiendum non est necesse, verba mutare, vel diminuere, aut augere. *ibid.* Etiam cum quis dicit hoc quod vidit, enorme mentitur mendacium. *ibid.* Oculi mentiuntur de die, quando magis de nocte. *ibid.* Si homines de nobis dicunt malum, mentientes, vel cum mendacio, nihil refert. 177.

Mensura. Deus cuilibet certam peccatorum mensuram determinavit. 15. usque 24. Desideria crescunt juxta mensuram dilationis boni desiderari. 34. & *seqq.*

Meritum. Cælum, ejusque merendi medium est intra nos. 99. Quid merentur illi, qui ignoscunt suis inimicis. 122. & *seqq.* Deus solummodò respicit meritum quo illi servimus, nullâ habitâ generis ratione. 275. Deus servientium sibi merita, meretur cordibus. *ibid.*

Miles. Quinam milites fuêre Sancti. 97.

Miraculum. Quodnam fuit maximum miraculum S. Petri 69. Non est necesse patrare miracula, ut quis sit sanctus more Gentilium. 135. Quomodo Prædicatores Missionarii patrant miracula dando loquelam mutis & surdis auditum. 292.

Uu

Misc-

I N D E X

- Misericordia.** Fiducia de Dei misericordia faciliat peccatum. 6. Misericordia & Justitia in Deo sibi valde conjuncta, & quando sunt idem? 7. Quomodo dividunt homines in Deo misericordiam à justitia. 8.
- Mors.** Quare Patriarchæ & Prophetæ vocantur mores. 36.
- Mors.** Quodnam est pactum, quod homines ineunt cum morte & inferno. 10. In mortis hora non sufficit Confessarii copia, ut anima salvetur. 14. Quale est peccatum, quod sine remedio ducit ad mortem æternam. 20. Et ad mortem æternam ultimum sufficit peccatū mortale, quamvis sit minus grave quàm alia commissa. 25. Quid aliquando contigit inter Mortem & Amorem. 51. Hujus vitæ amor est mors, per quam semper graditur ad infernum. 57. Quare S. Petrus subiit mortem crucis & S. Paulus mortem gladii 63, 64. Maximus maximarum opulentiarum defectus est, quod non evitent mortem. 108. Pro salvatione nō sufficit benè mori, necesse est benè vivere 150. Mortes quorundam Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum. 85. Quare Deus voluit, ut de morte viveremus incerti. 144. Quomodo sese gessit Christus in vita & in morte, quamvis sciret certitudinem, salvationem, & horam mortis. 145. Ad gratiam mortis quæ sufficit, requiritur gratia vitæ quæ superest. 151. Dies Assumptionis B. Mariæ Virginis est optatissimus pro morte. 246. Casus circa vitam & mortem præcipuè admirandi. 248. Mortis inæqualitates. 249. Morti omnes anni sunt subiecti, sed nulli magis quàm illi, qui credebantur magis securi. *ibid.* Quomodo Deus ostendit mortem Prophetæ Amos. *ibid.* Mori non est perdere, sed meliorare formositatem. 256. Quàm mirabiles transformationes operatur mors sub terra. 256. & seq. Vera scientia non consistit in potentia loquendi, sed in scientia moriendi. 258.
- Mulier.** Ab inconstantia mulierum deduxerunt viri suam. 57. Mulieris actus admirabilis. 155.
- Munditia.** Quàm facilitate possumus consequi munditiam cordis. 98. Habendo munditiam cordis, sive desint sive supersint omnia alia, sufficit, ut quis sit sanctus. 95.
- Mundus.** Efficax medium ad tollenda peccata è mundo. 4. & 5. Quamdiu in mundo non fuit aurum, sæculum fuit aureum. 234. Homo non est mundus parvus, sed magnus. 267.
- N.
- Natura.** Natura delectationem constituit in conceptu, & dolorem in partu; vice versâ diabolus delectationem in partu, & dolorem collocat in conceptu. 10.
- Necessitas.** Quando indigemus Deo (sicut semper indigemus) nunquam desinit esse noster. 277.
- Nomen.** Quàm ingens significatio est in tertia Persona Sanctissimæ Trinitatis nomen Sancti. 81.
- Novissima.** Novissima hominis sunt remedium ad non peccandum. 3. Quid dicit diabolus, ne homo utatur remedio novissimorum *ibid.*
- Novitas.** Quam rem novam & inauditam creavit Deus super terram. 28.
- Nox.** Magis Deo placent stellæ matutinæ, quàm nocturnæ. 293.
- O.
- Oculi.** Vera Providentia non contenta est informari tantum, sed etiam videri. 72. Nihil fidem humiliare potest, præter quàm visus. 103. Dantur mendacia quæ videntur. 115. Oculis elevatis in cælum, oculis demissis in terram, & oculis infixis Evangelio prædicandum est in festis Sanctorum. 142. Etiam cum quis dicit hoc quod oculis vidit, adhuc mentitur. 175. Oculi mentiuntur de die, quantò magis de nocte. *ibid.* Non sufficit quælibet lux, ne decipiantur oculi. 176. Quodlibet leve impedimentum in visu & oculis, obscurefcit maximam veritatem *ibid.* Cur obstupuit Jacob, quando vidit illam mysteriosam scalam de cælo ad terram. 184.
- Odium.** Odium & Amor sunt duo potentissimi affectus voluntatis humanæ. 43. Quomodo scire oporteat amare & odisse. *ibid.* Difficilius est amare odientem, quàm odisse amantem. 44. Et rursus, difficilius est odisse amantem, quàm amare odientem. 45. Si Odium & Amor arma commutarent, quid accideret? 51. Quomodo odiendo inimicos, illos amamus. *ibid.* Quo sensu debeamus odio habere Parentes. *ibid.* Præceptum Parentes amandi, non repugnat consilio eisdem odiendi. 52. Quomodo amor potest esse verū odium. 53. Melius est odium, quod nos salvat, quàm amor qui nos condemnat. 55. Odium perfectum est verus amor. 54. *in fine.*
- Offensa.** Quodlibet peccatum, quod committimus, est unū peccatū, & duæ offensæ. 117. Melius est veritate offendere, quàm adulatione placere. 134. *sub fin.*
- Officium.** Quales Sancti fuerunt in officiis mechanicis 97. & 98.
- Opera.** Deest Dei gratia in morte, ubi defuerunt bona opera in vita. 150. Tribus modis mentiri possumus, Opere, Verbo, & Cogitatione. 165. *circa finem.*
- Oratio.** Quale est peccatum, pro quo non debet orari, veluti

RERUM NOTABILIMUM.

veluti veniæ incapace & irremissibili. 20. Admirabilis orandi modus Simeonis Stylitæ. 89.

Otium. Ubi clima influit otium, oritur mendacium. 169.

Ovis. Quare commendavit Christus S. Petro bis agnos, & tantum semel oves, 72. *sub fin.*

P.

Palatium. Maximi inimici Regum degunt in palatiis. 128. Quantiscunque palatium circumsepia-
tur custodiis, adulario subtilissimè se novit insinua-
re & intrare. 129. Palatia abundant rebus omnibus,
excepta veritate. 130. Servientes in palatiis serviunt
duobus Dominis, & quoniam illi? 131. Quales ara-
nei in palatiis. *ibid.* Nonnulli in palatiis hoc quod
laudent ore, gemunt & plorant corde. 133. Quomo-
do peccata Regum excusant, qui in palatio habi-
tant. 135. Palatium Regum sanctificatio. 137.

Paradisus. Amor hujus vitæ est mors, quæ semper itur
ad infernum, & nunquam ad paradisum. 58. Paradi-
sus amoris (si esset), qualis ille esset? *ibid.* Quomo-
do possumus unum paradisum habere hic: alterum
in cælo. *ibid.* Cur aperuit Christus portas Paradisi
latroni, & non jussit eas aperiri per S. Petrum, qui
habebat claves cæli? 68.

Parentes. Quo sensu intelligendum, quod Christi Di-
scipulus proprios debeat odisse parentes? 52. Præcep-
tum parentes amandi, non repugnat consilio eos-
dem odiendi. *ibid.* Pater æternus amore hominum
ablata à nobis peccata nostra suo imposuit Filio.
205. Ut homo sederet in sede Gloriæ, Pater æternus
dedit Filio bibere calicem. 206. Amor æterni Patris
in sacrificando suum Filium nihil habuit timoris.
208. Videtur Patrem æternum fuisse Patrem homi-
num, & non Filii. 209. Casus admirabilis cujusdam
Patris erga filium. *ibid.* Ubi fuit representata sen-
tentia æterni Patris Moriatur meus Filius, & homo
vivat. 210. Si in Filium Dei invidia caderet, & in a-
more Dei zelotypiæ locus esset: Filius magnæ ze-
lotypiæ occasionem in amore Patris haberet, & si-
militer magnæ invidiæ in hominibus, ob favores &
affectus, quibus Pater tractavit homines. 211. Quo-
modo potest dici, quod Christus pluris æstimavit
pedes hominum, quam dona Patris. 214. Ut amor
Patris prævaleret in Christo amor hominum, non
solum Pater amoris sui rationes & vim impendit,
sed eundem subornavit amorem, quo Christus ho-
mines amabat. 218.

Pastor. Quænam est obligatio boni Pastoris. 298. & seq.

Peccatum. Omnium malorum maximum est pecca-
tum. 1. Peccatum futurum est pessimum & peri-
culosissimum malum. *ibid.* Quæ motiva sufficie-
bant ad non amplius peccandum, nec unquam pec-
casse. 2. Ratio, quare in hominibus est ordinarium
& consuetudinarium peccare? 3. Sunt quatuor
motiva, quæ faciunt peccatum. *ibid.* Considera-
tio Davidis ad peccata tollenda à mundo. *ibid. in fin.*
Quid dicunt homines, qui in dilatione pœnæ con-
fisi animantur ad continuanda peccata. 4. Cur pec-
cavit Adam de fructu verito comedendo, cum Deus
comesturo mortem fuerit comminatus. 5. Quare
homines peccata jam commissa audacter peccatis
novis accumulunt. *ibid.* Quamvis Deus multo tem-
pore dissimulet, & pro peccatis debitum non exigat,
tandem capitale cum censu rapit. *ibid.* Quomodo
nos homines peccando nos patientiâ Dei decipimus.
ibid. Quando peccator concipit & parit peccatum.
9. Et quomodo concipit dolorem peccati; & post-
modum illud parit. *ibid.* Quomodo confessio tan-
tuna verbis curat à peccatis. 12. Efficax medium
ad nunquam amplius peccandum. 15. & seq. Deus
cuilibet certam peccatorum mensuram determina-
vit. 15. Quæ peccatorum mensurâ impletâ mox
sequitur condemnatio. *ibid.* Non aliena à Justitia,
Misericordiaque divina videri debet jam dicta men-
surâ hujus cujuslibet hominis peccatis decreta de-
terminatio. 18. Similiter aliis major minorve pec-
catorum numerus sit determinatus. 19. Determi-
natâ peccatorum mensurâ impletâ, nullum est re-
medium vel venia. *ibid.* Homo, qui multis adhuc
annis vivere potuisset, solum quia peccatorum im-
plevit mensuram, sæpè simul & sine remedio dies
absolvit vitæ. 21. Aliqui putant, quod se expedire
possint à peccato ultimo sicut ab aliis, sed decipiun-
tur. 23. Peccata jam remissa etiam intrant in nume-
rum ad implendam mensuram. *ibid.* Peccatum im-
plens mensuram peccatorum necesse non est, ut ma-
jus sit aut æquale, jam commissis peccatis mortali-
bus; sed multo minus esse sufficit. 24. In quo sensu
non peccant, qui loquentes de gloria cœlesti, men-
tiuntur. 105. Quodlibet peccatum, quod committi-
mus, est unum peccatum & duæ offensæ. 117. Quo-
modo in aulis peccata excusant, qui in aulis habi-
tant. 135.

Pecunia. Non sufficit Confessarius & pecunia ad per-
veniendum in cælum. 14. Ulus pecuniæ quàm per-
niciosus. 235.

I N D E X

- Periculum.** Sæpè Deus cum ventis & tempestatibus remedia objicit naufragiis, ad succurrendum periculis 141. Quicquid attentatum est ex charitate, quò magis videtur parere periculo, eò magis securum est. 155. Aliud est incidere in periculum, amando periculum; aliud subire periculum amando Deum. 156. Qui se exponit periculis amore Dei, ab eis eripitur & liberatur. *ibid.* Pericula Charitatis sunt pericula secunda. 157. A multis periculis nos liberat defectus divitiarum. 218. & *seq.* Quàm magnum periculum est regere homines. 273.
- Persecutio.** Sunt inimici qui persequuntur, & inimici qui adulantur. 129. Magis timenda adulatoris lingua, quàm omnia persecutoris arma. *ibid.* Quomodo natus est Christus cum stella persecutionis per totum mundum. 286 & *seq.*
- Philosophus.** Quales fuerint Philosophi antiqui 87.
- Porta.** Quomodo Confessio aperit portam unam, & claudit alteram. 13. Quare Christus aperuit Paradisi portam latroni, & quare non jussit illam aperiri per S. Petrum qui habebat claves cœli. 68.
- Præcepta.** Tria præcepta contraria, quibus voluntas humana simul impugnata. 49. Quomodo lex divina facilius horum præceptorum remedia. 50. Consideratio, esse Deum qui nobis præcipit diligere inimicos, nos obligat ad istud præceptum servandum. 122.
- Prædicator.** Qualem fecit fructum Prædicatio Jonæ in Ninive; & quare? 141. Qualis requiritur gratia in prædicatoribus ad prædicandum. 142. Prædicatores prædicare debent oculis elevatis in cœlum, demissis in terram, & infixis Evangelio in festis Sanctorum. *ibid.* Prædicatores Missionarii quomodo sunt stellæ. 189. & *seqq.* Ob quam rationem in aliquibus terris Prædicatores Evangelicos ejiciunt. 303. & 304. Prædicatores Missionarii debent scire, velleque dicere veritatem. 308.
- Premium.** Quomodo præmium habent certum illi qui ignoscunt suis inimicis. 123.
- Præsentia.** Præsentia, ut sit præsentia, aliquid participat de absentia. 38. S. Paulus qualem sentiebat differentiam, quod Christus erat in illo, vel ille cum Christo? 42.
- Propositum.** Propositum emendationis est motivum ad facilius peccandum. 9. Proposita non peccandi, etiam in gratia Dei facta, parum sunt secunda: & proposita quæ fiunt actualiter peccando, nullam habent firmitatem. 11.
- Providentia.** Divina Providentia gubernat subditos per Superiores; & Superiores per seipsum. 60. Videtur defuisse Providentia Christi, liberando S. Petrum à catenis Herodis, & non à catenis Neronis. 63. Sed ita non fuit. *ibid.* Providentiæ effectus non diversitate mediorum, sed unitate finis est metiendus. *ibid.* Ipsæ catenæ S. Petri probant unitatem Providentiæ Christi, & S. Petri. 65. Providentiæ definitio. *ibid.* Admirabile divinæ Providentiæ non consistit in eo, ut suam expleat voluntatem, vim inferendo meæ; sed in relinquendo liberam & absolutam meam, & hæc mediante consequendo suam. 66. Ab exigua Providentia S. Petri circa suam domum, probatur ejus magna Providentia erga Ecclesiam. 69. Qualis debeat esse Providentia universalis, ad imitationem S. Petri. 70. Vera Providentia non est contenta mittere, sed ire. 72. Providentia S. Petri cum eo non est mortua; & quomodo? 73. Sæpè quod videtur esse casus fortuitus, est Providentia divina. 73.
- Prudentia.** Quomodo fuerint fatuæ quinque prudentes Virgines Evangelicæ; & quomodo fuerint prudentes quinque Virgines fatuæ. 142. 143. In quibus aliis rebus Prudentes se monstrarunt fatuas. 149.
- Pugna.** Tres violentiæ, quibus voluntas humana simul est impugnata. 49. Christi divini amantis amor quando amando decertat, non unâ tantum contentus est coronâ, neque unâ tantum victoriâ: coronatur, ut denuò coronetur, & vincit, ut iterum vincat. 204. In concertationibus minoris cum majore quando minor adæquat majorem, adæquare est vincere. 223.
- Pulchritudo.** S. Joannes Evangelista potest nobis depingere Civitatem Gloriæ divitem; sed non pulchram. 110. Ejus pulchritudo excedit diversas comparationes. 112. Pulchritudinis seu formositatis querelæ contra mortem. 250. Quomodo mori non est perdere pulchritudinem seu formositatem, sed meliorare. 256. Plures inimicos habet pulchritudo & formositas, quàm vita. 257.
- Punitio.** Quomodo Deus punivit, hoc quod ejus Patientia sustinuit. 6. Quomodo timere debent punitorem illi, qui inimicis non ignoscunt. 122. Quomodo deberent puniri adulescentes. 138. Aurifodinarum detectio, est ordinariè pro peccatis punitio. 230. Deus quandoque absconditis, quandoque manifestis punit suppliciiis. 231. Mineralia aperire, & punitorem è cœlo venire, idem est. *ibid.* Quare Deus creavit aurifodinas pro damnosis punitibus. 235.
- Puritas.** Quinam Sancti pro Puritate maxima passi. 89. Quid & quantum fecerunt & sunt passæ Sanctæ Vir-

RERUM NOTABILIMUM.

Virgines pro puritate conservanda & defendenda. *ibid.* & *seqq.* Duo casus magis admirabiles in hac materia. 94. Habendo puritatem cordis, sive desint, sive supersint omnia reliqua, sufficit ad esse sanctum. 96.

Q.

Quadragesima. Per Quadragesimam sumus citati ad iudicium Sacramentale. 2. Quomodo vocari potest secunda Dominica Quadragesimæ, Dominica mendaciorum. 101.

R.

Reges. Quinam Reges fuerunt Sancti. 96. Quales fuere Sancti in Regum aulis. *ibid.* Reges non videntur ad inimicorum suorum dilectionem obligari. 119. & *seqq.* Nihilominus certum est Reges ad hanc dilectionem esse obligatos. 121. & *seqq.* Quinam sunt Regum inimici maximi. 128. Reges non desinunt esse Christiani, eo quod bellum inferunt suis inimicis. 125. Sicut Tertullianus contrarium sensit. 120. Quanam est maxima Regum autoritas *ibid.* & 127. Quomodo Reges non solum debent agnoscere, sed etiam benefacere. 127. Enumerantur quasi omnes, proprii inimici Regum. 128. & *seqq.* Quot Reges non pervertit adulatio. 130. Regibus serviens in aulis, duobus Dominis servit, quinam illi. 131. Multi serviunt Regibus, quia utile sibi, illis servire. *ibid.* Regibus maxime fatale est, sub signo laudum nasci. 132. Regum benedictio est, aut fatalitas, quod quicquid egerint, aut non egerint, etiam non laude dignum laudetur. *ibid.* Regum adulatores comparantur Cameleonti, umbræ, speculo, echo, quatuor animalibus Apocalypseos Agni Dominatoris terræ thronum ambientibus. 133. & 134. Est Regum infelicitas, quod non habeant qui illis dicat veritatem. 135. Quomodo Regum peccata excusantur in aulis. *ibid.* Palatium est Regum sanctificatio, quia ibidem Reges & cuncta eorum acta sanctificantur. 131. Quomodo Reges sese debent gerere erga adulatores. 139. In aulis non sufficit habere gratiam Regis, sed & assistentium favor necessarius. 263. Regum calcei & pedes non conculcant, sed honorant. 264. Quibus mediis se conservant homines in aulis Regum. 265. Regem oportet vigilare, ut dormiant & quiescant omnes. 268. Purpuram Reges exuere possunt, quando incumbunt, curas autem quæ excitant, deponere nequeunt. 269. Reges si ea faciunt & pa-

tiuntur, ad quæ imperium eos obligat, dura est & tristis eorum servitus: quæ si non præstant, & subire nolunt, durior sanè & tristior eorum servitus evadit. *ibid.* Servitia Regibus præstata, ab eorum ignorantur successoribus. 278. Quare fuerunt solum tres Reges, qui venerunt adorare Christum in Bethlechem. 280. Nomen Regis quomodo timere debet. 307.

Regula. Regula certa ad cognoscendum verum & genuinum cujuslibet textus sensum. 102.

Respublica. Illi qui gubernant, non sunt speculum Reipublicæ: Respublica est speculum gubernantium. 307.

S.

Sacramentum. In Sacramento immensitas Dei habet circumferentiam. 40. Quare Hostia consecrata habet figuram circularem, & non quadratam. *ibid.* Majores amoris Christi fuerunt excellentiæ, quando Sacramentum instituit, quam quando incarnatus est. 183. & *seqq.* In Sacramento facilitavit Deus istud impossibile, ut duo corpora essent in eodem loco. 194. Quanam differentia inter amorem Christi incarnati & amorem Christi in Sacramento. 196. Sicut Christus in incarnatione fuit Emmanuel, ita Emmanuel est in Sacramento. 197. Christus etiam incarnatus est in Sacramento, & in omnibus hominibus. 198. & *seqq.* Antequam Christus incarnaretur, & Deus creaverat modum, poterat esse Sacramentum: & quomodo? 200, 201. E mysterio Eucharistiæ major amor arguitur quatenus est Sacramentum, quam quatenus est Sacrificium. 215. Talem unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi quam Filius habet cum Patre, comparata; si non excedat illam in quantum unio, illam plurimum excedat in quantum amorosa. 216. Et Sacramentum qua Sacrificium etiam ordinatum est ad majorem unionem Christi cum hominibus, quam ejusdem Christi cum Patre. *ibid.* In institutione Sacramenti amoris Christi erga homines privilegia non habent exemplum. 222.

Salomon. Quales fuere auri & argenti fodinæ, quas detexit Salomon. 237. Quantum damnum causarunt Salomonis aurifodinæ. 238.

Salvatio. Non sufficit pro salvatione habere Confessarium in hora mortis. 14. Beneficio perfecti odii, obtinetur salvatio. 55. Qualia deberent esse nostra opera, quamvis de nostra salvatione essemus certi & securi. 149. In materia salvationis superfluum tantum sufficit, quod sufficit, minus sufficit. 149. Quando facit anima pro salvatione hoc quod sufficit, &

INDEX

- quando facit hoc quod superest. 152 & seqq. Quam
lunus fatui in materia nostræ salvationis. 162. &
seqq. Quamnam est saluatio ista, quâ gaudet tantum
mulier, & non vir per generationem filiorum. 265.
Non tanti ponderis est unum imperium, quam sal-
uatio unius animæ. 311.
- Sancti.* Quorum Sanctorum festa celebrantur in die
Omnium Sanctorum. 75. Unum tantum hominum
oportet esse desiderium, scilicet, esse Sanctos. 76.
Quotquot sunt, aut esse possunt Sancti, ad quatuor
classes reducuntur. 77. Esse diuinum, magis Sancti,
quam veri attributo qualificatur. 78. Quicquid
Deus habet, & largiri potest, est hominem facere San-
ctum. 79. Dei Filius in mundum venit ad nihil aliud,
nisi ut homines doceat esse Sanctos. *ib.* & 80. Quam
ingens significatio est in Tertia Persona Sanctissimæ
Trinitatis nomen Sancti. 81. Quomodo Beatissima
Virgo Maria nobis explicat, quantum bonum sit nos
esse Sanctos. *ibid.* Quomodo Angeli nos docent suo
exemplo, quanta res sit, esse Sanctos. 83. Quomodo
doceant nos homines esse Sanctos. 85. Unum tantum
est necessarium, ut quis sit Sanctus: & quodnam il-
lud? 95. Ut quis evadat Sanctus, multò minùs opus
est facere, quam fecerunt Sancti, ut essent Sancti. 95.
Quinam Reges fuerunt Sancti. 96. Et quales digni-
tates Ecclesiasticæ fuerunt similiter Sanctæ. *ibid.* In
omni statu possunt esse Sancti. *ib.* Quoniam deficiunt
Sancti, hinc desunt homines, qui Regibus dicant veri-
tatem. 136. Inter Gentiles etiam suo modo erant
Sancti. *ibid.* In aulis Reges sunt sanctificati. 137.
- Scientia.* Omnibus scientiis innumeræ insunt igno-
rantia: si igitur sapientia Dei venit in mundum,
quare istas ignorantias non è medio sustulit? Quia
errare, vel non errare, in omnibus aliis materiis, eas
scire vel nescire nihil refert; totum consistit in scien-
tia salutis. 80. Quomodo se habuit in vita & in mor-
te Christus, non obstantibus scientiâ salvationis, &
scientiâ horæ mortis? 145. & seqq.
- Scriptura.* In sacra scriptura nullum verbum est su-
perfluum: & consideratio, qualis sit in contrarium.
26. Ignorantia phrasæ Hebraicæ est causa, cur non
intelligatur verus sensus S. scripturæ. 192. Quomo-
do in scripturis intelligendæ variæ Dei apparitio-
nes seu repræsentationes. *ibid.*
- Servire Servitus, Servus.* Quando Deus factus servus.
186. Quomodo servi dominantur Dominis. 264. &
seqq. Major servitus est hominibus imperare, quam
illis servire. 266. Qui servit, quantumcunque sit ejus
servicus, certas horas habet quietis: imperans & gu-
bernans nullam. 267. Quomodo solvant homines
servitia sibi præstita. 270. Quam magnum onus est
servire. 273.
- Similitudo.* Omnes similitudines gloriæ cœlestis eam
magis obscurant, quam explicant. 111 & seqq. Cum
venerimus in cœlum, tunc videbimus & cognosce-
mus, quam modicam verisimilitudinem habeat,
quantumcunque hic dicitur & auditur. 116.
- Sol.* Dicendo solem occumbere, decipimur. 267.
- Somnus.* Qualis imprudentia dormire, quando vigi-
landum est. 143. Quomodo Reges vigilat, quan-
do subditi dormiunt. 268.
- Spes.* Sæpè est nostra perditio, cum succedunt nobis
res, uti speramus. 227.
- Sphæra.* Ex quibus figuris constat sphæra cœlestis.
12 & seqq.
- Spiritus S.* Quemadmodam Spiritus S. quatuor nobis
suggerit motiva excitandæ memoriæ: ita Diabolus
adinvenit, nobisque quatuor alia offert ad indu-
cendum oblivionis lethargum. 3. Quomodo S. Pe-
trus consecutus est, ut Spiritus S. adesset, antequam
veniret. 71. Quare solummodò tertia Persona San-
ctissimæ Trinitatis vocatur Spiritus Sanctus. 80.
- Status.* Diabolus suam habet rationem statûs in con-
tractibus cum hominibus. 10. Quis est infeliciissi-
mus status impœnitentiæ finalis. 22. Nullus est
status, in quo non sint Sancti. 96. & seqq.
- Stella.* Quomodo stellæ sunt Prædicatores Missiona-
rii. 289. usque. 297.
- Superfluitas.* Amor non est contentus eo, quod sufficit,
sed semper ad plus ultra anhelat. 153. Qui amat pa-
trem, contentus est eo quod sufficit: amans multum,
eo quod superfluit: amans adhuc amplius, nec suf-
ficiente, nec superfluo quiescit, ascendit adhuc al-
tius, & progreditur ulterius. *ibid.*
- Superiores.* Deus gubernat superiores, & subditos, sed
subditos per superiores, & superiores per seipsum.
60. Qui servit, aliquas habet horas quietis: qui regit
& mandat, nullam. 267. Quomodo vigilare debet
qui gubernat. 268. Qui præsumt, si ea faciunt, ad quæ
tenentur, dura est eorum servitus: si verò ea non
præstant, adhuc durior & tristior ipsis servitus eva-
dit. 269. Quæ est merces hominum, qui benè eos
novit regere. 271. & seqq. Cæpto imperio homi-
num, & eorum servitute, abbreviati sunt vitæ anni.
274.

T.

Templum. Peccanti ex confidentia templi, non
prodest templum. 14. *in princ.*

Terra.

RERUM NOTABILIVM.

Terra. Committens se mari, cum terram e conspectu perdit, feliciter navigat. 61. De terra in cœlum usque pro sepulchro præcedit & præfertur major formositas. 250. Quam mirabiles transformationes mors sub terra operatur. 256. Quod est cœlum novum, & nova terra, quam Deus se creaturum per Isaiam promisit? 282, 283.

Tolerantia. Ob tolerantiam & patientiam Dei, perditur timor suæ justitiæ. 5. Tolerantia Dei quamvis multum dissimulet, pœna tamen minus evaditur. *ibid.*

Timor. Omnis hujus mundi sanctitas benè considerata, est timor. 147. Cum voluerimus Deum timere, debemus illi unum attributum tollere. 148.

Tormentum. Amare & non amare, maximum est tormentum: amari, & non redamare, maxima injustitia. 49. Tormenta à multis Martyribus passa. 86. 87.

Transfiguratio. Causæ, quare Christus adeò gloriose fuerit transfiguratus. 101.

Tribunal. In tribunali confessionis nos ipsi sumus Rei & accusatores. 2.

Trinitas. Quare vocatur persona Tertia Sanctissimæ Trinitatis Spiritus S. 80. Quantum in eadem Sanctissimæ Trinitatis Persona significet nomen Sancti. 81.

Tyrannus. Tyrannus ab adulatore non distinguitur. 137. Herodis subditi fuerunt majores Tyranni, quam ille. *ibid.*

V.

VÆ. Væ Dei quam terribilia, & quid significet. 22. Postquam Deus deseruit animam, sequitur adhuc aliud væ ejusdem Dei. *ibid.*

Venia. Deus videtur multiplicasse se ipsum ad ignoscendum. 6. Quare homines nō debent peccata peccatis accumulare confisi in Dei venia. 7. Ultimum peccatum cujuslibet nostrum, est peccatum sine venia. 19. Peccatum jam remissum, timeri debet. 23. Quid mereantur, qui ignoscunt suis inimicis. 122. & seqq. Præceptum ignoscendi injurias, magis obligat modò, quam olim. 124.

Venus. Quid dixit famosissimus pictor Zeuxis cuidam Discipulo sibi præsentanti effigiem Veneris. 109, 110.

Verbum. Quomodo verbis confessio sanat. 12. Non solum debemus ad confessionem ferre verba; sed verba debemus ferre nobiscum, & verba nos debent ferre secum. 13. Tribus verbis vincuntur tres violentissimæ humanæ voluntatis difficultates. Et quænam illa. 49. Verba adulatorum sunt retia ad capiendum, & quid capiant? 132. Quot pericula subeunt verba ab ore usque ad aures. 172. Ipsa verba Christi hoc

periculum experiuntur. *ibid.* Ad mentiendum non est necesse verba mutare, neque diminuere, neque verba addere. 175.

Veritas. Ecce divinum, magis Sancti, quam veri attributo qualificatur. 78. Quænam est certa Regula ad cognoscendum verum sensum cujuslibet textus. 102. In quo distinguitur mendacium à veritate. 105. Qualia mendacia secuti sunt Mathematici ad docendam veritatem ejus, quod in cœlo transit. 113. Aliquando uti mendacio ad persuadendam veritatem non offendit veram Rhetoricam. 114. Solummodò postquam fuerimus in cœlo, cognoscemus exiguam similitudinem veritatis, quantumcunque de eo hic dicitur & auditur. 116. Aulæ solummodò veritate carent. 130. Est Regum infelicitas, quod non habeant qui illis dicat veritatem. 185. & seqq. E duabus veritatibus divisis, fit unum mendacium integrum. 174. Qualiscunque nebula visus offuscat & obscurat claritatem veritatis. 176. Veritatem dicturus, debet eam scire & velle edicere. 308.

Via. Quam inæquales sunt viæ mortis. 249.

Vindicta. Quantum Deo displiceat vindicta de inimicis. 123.

Virgo. Qualem recipiant influentiam, qui sub signo Virginis nascuntur. 31. Qualia extrema adhibuere SS. Virgines, ut essent Sanctæ. 89. usque 92. Et quid fecerunt ad defendendam virginatatem etiam in Statu matrimoniali. 94. Quomodo quinque Evangelicæ Virgines prudentes fuerunt fatuæ; & quomodo quinque Virgines fatuæ fuerunt prudentes. 142. In quibus aliis Virgines prudentes se monstrarunt fatuas. 149. & seqq. Quoties Virgines fatuæ fuerunt prudentiores nobis. 162. & seqq.

Vita. Deus potest limitare vitam certo numero dierum sine injuria hominis. 21, 22. Sæpè homines longiorem possent ducere vitam, sed quia compleverunt numerum peccatorum, sine remedio finiunt dies vitæ. *ibid.* Quando cum ultimo peccato simul non terminatur vita, nec idcirco melioris conditionis sunt illi, qui jam impleverunt peccatorum mensuram. 22. Unus tantum ardentis & anxii desiderii dies, est æqualis omni tempore, ad quod vita humana se extendere potest. 35. Amici usuales & mali sæpè tollunt vitam animæ. 53. Vita æterna dependet ab odio perfecto. 55. Hujus vitæ & mundi amor est mors: quæ mediante semper itur ad infernum, & nunquam ad Paradisum. 58. Quare Christus in cruce voluit vocari Rex Judæorum, cum illi ipsi sustulerint vitam? 124. Pro salvatione non

suffi.

INDEX RER. NOT.

sufficit bona mors, sine bona vita. 150. Deest gratia Dei in morte, quia defuerunt bona opera in vita, *ibid.* & *seq.* Casus vitæ & mortis sunt maxima motiva admirationis. 247. Quis maximus vitæ inimicus? 251. Quantum vitæ detrahatur, tantum æternitatis superadditur. 256. Plures inimicos habet formositas, quàm vita. 257. Quando inceperunt abbreviari Anni vitæ. 274. Quamvis pro Deo vitam non exponamus, si tantum vitam ipsius impenderimus servitio, pro vita temporali, nobis vitam confert æternam. 277.

Vitia. Diversorum vitiorum applicatio, secundum fixam repartitionem seu divisionem membrorum Diaboli. 167. Vicia linguæ applicata Maragnanæ Insulæ *ibid.* Quemadmodum cælum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cælum appellatur, vitio uno vitium aliud influit. 168.

Unio. Amor essentialiter est unio. 47. Unio ut sit perfecta, debet esse reciproca. 195. Talem unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi, quam Filius habet cum Patre, comparata, si non excedat illam in quantum unio, illam plurimum excedat in quantum amorosa. 216. Et idem Sacramentum quàm sacrificium ordinatum est ad majorem unionem Christi cum hominibus, quàm

eiusdem Christi cum Patre, *ibid.* Quantum refert unio hominum cum Deo. 121.

Voluntas. Qui sunt duo potentissimi affectus voluntatis 43. Cujusque voluntas alienæ voluntatis lex est. 47. Tres violentiæ quibus voluntas simul impugnata. 49. Duabus voluntatibus suis Deus remunerat unam voluntatem nostram. 58. Excellentia providentiæ divinæ non consistit in eo, ut suam expleat voluntatem, vim inferendo voluntati meæ: sed in relinquendo voluntatem meam liberam & absolutam, sic consequatur voluntatem suam. 66. Homines quibus servimus, parum possunt, & minus volunt: Si volunt dare multum, non possunt, & parum id quod possunt, dare nolunt. 276.

Vulnus. Vulnere peccatorum confessio sanat verbis; & quomodo? 12.

Z.

Zelus. Zelus, & providentia universalis S. Petri. 69. Quomodo Deus nostram zelatur famam & honorem, 70.

Zeuxis. Quod accidit Zeuxi celeberrimo Pictori. 109.

Zodiacus. Christus è Zodiaco cæli gubernat Ecclesiam. 62.

F I N I S.

ADMODUM REVERENDI PATRIS
ANTONII VIEIRÆ,
E SOCIETATE JESU,
REGII IN LUSITANIA PRÆDICATORIS,
SERMONES
SELECTISSIMI,
FECUNDITATE
MATERIARUM,
SUBLIMITATE, SUBTILITATE,
ET
ACUMINE CONCEPTUUM
ADMIRABILES:
IDIOMATE LUSITANICO CONSCRIPTI
ET TYPIS EVULGATI,
NUNC IN CARTHUSIA COLONIENSI
LATINITATE DONATI.
CUM TRIPLICI INDICE,
THEMATUM, LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
ET RERUM MEMORABILIUM.

PARS QUINTA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus JOSEPHI HUISCH, Bibliopol. M. DCC. LII.
Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

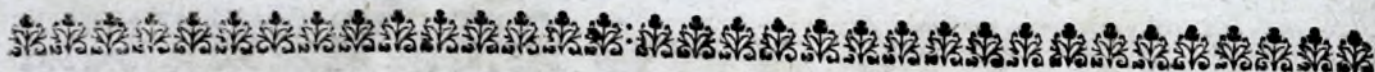
Pro Bibliotheca Conventus Paderbornensis.

The History of the

AD LECTOREM BENEVOLUM.

ECce, Lector benevolentissime! Quintum R. P. ANTONII VIEIRA, Soc. JESU, Sermonum Tomum, ultimum laboris nostri communis foetum, quem adhuc eniti licuit. Sextum Authoris ejusdem Tomum vertendo fueraus aggressi, & aliquot ejusdem Sermionibus jam translatis, eundem ex toto, cum reliquis sex sequentibus Tomis feliciter absolvere sperabamus. Sed ecce spei huic nostrae & desiderio, propositoque tam pio mors praematura invidisse videtur, dum in medio cursu laboris nostri filium abruptit, nil tale mihi opinanti tollendo Collegam V. P. D. JOANNEM GRUTER, Carthusiae Colonienfis professum, qui idiomatis Lusitanici gnarus Opus auspicatus ad expediendum facilius, me sibi in laboris socium assumpserat. Hoc igitur e vivis jam sublato, mihi quoque tam grati alias laboris continuandi spes omnis praecisa est. Unde non immerito Tomum hunc quintum Benoni, id est, doloris mei filium indigitavero; quem tibi, Lector amice! sic recommendatum cupio, ut ex Benoni Benjaminum se factum esse laetetur. Per omnia quatuor suis fratribus, si non dignior, saltem nullatenus rerum pondere est inferior: de quo aliud praefari nequeo, quam quod caeteris factum constat. In quo si quid forte non satis clarum occurrere videtur, absentiae meae, & praematurae seu inopinatae Collegae mei morti imputa & condona: dum perspicacioris ingenii oculo, saniorique judicio omnia libens subjicio: denique sic utere jam juris communis factis, ut major inde DEI honor & gloria nec non & tua, & aliorum salus resultet. Amen. Vale!

C e n s u r a

A. R. P. F. ANTONII DE S. THOMA,

Seraphici Ordinis S. Francisci Religiosi, Qualificatoris S. Officii.

Eminentissime Domine!

Librum istum, Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA, Religiosi S. J. & suæ Majestatis Prædicatoris, partem Quintam vidi. Liber est numero & ordine Quintus, inter omnes Authoris Libros, primus quoad excellentiam jure censendus: Cum enim quicquid suum inter se & adinvicem collatum, non videatur habere secundum: Liber iste cum reliquis in æquilibrio positus, ingenii singularis Authoris talis fœtus facile dignoscitur: in eo etenim, uti & in reliquis, spiritus & stylus est proprius, fluidus, doctus, doctrinalis, gravis, elegans, & tam clarus, etiam in eis, de quibus discurret ut Theologus, ut omnis generis hominibus, qui illum legerint (pro cuiusque capacitate) discursus ipsius intelligibilis sit futurus. Neque minore laude dignum censendum, quod non in hoc tantum, sed in omnibus quasi scriptis suis, teste experienciâ, etiam in trivialibus Scripturæ sacræ, quicquid concipit & probat velut scripturæ alumnus tantum excellat, ut magis vulgaribus etiam, magisque usitatis & tritis, judicium ipsius rarissimos eruat Conceptus, admirabilesque novas educat probationes. Hinc quorundam videtur iudicio, postquam in quolibet Libro ejus legerint (pro ut jam multis fuit usum, quando magnus hic Prædicator in pulpito fuit auditus) se quidem dicturos idem, quod dixit, sed nunquam id plenè assecuturos. Omnes illum uno ore tanquam singularem & excellentissimum in hac parte publicè prædicant, (ex quo etiam Liber hîc Quintus lectionem merebitur.) Gloria hæc & prærogativa, quam cæcâtîm omnes in hoc Authore venerantur, majori ipsum æmulatione venerandum ostendunt; Et sic revera esse videtur; si quidem non ab extraneis tantum, sed à Lusitanis etiam, inter quos magis fama ejus vivit, universaliter in arte scientiæ prædicandi subjectum extremi reputatur: Primò quippe illi Extraneorum voce Prædicatorem hunc agnoscunt in omnibus peregrinum, per omnia prudentem, politicum, pereruditum, & plane eloquentem, incomparabilem denique; in bono quo instruit, persuadet, convincit, ædificat spiritum, pro ut specificè in variis Libri hujus Sermonibus passim patet, qui totus hac sua veritate, ornatu, elegantiaque idiomatis Lusitanici ad delectationem conspersus doctrinam spirat sanctam, in omnibus sanctæ nostræ Fidei bonisque moribus conformem. Quare commune beneficium erit, divinoque servitio non parum utile, peritiam concedere licentiam, ut mediante impressione publicam lucem videat.

Ulyssipone, in Conventu S. Francisci in Civitate, 30 Aprilis, 1688.

Fr. ANTONIUS DE S. THOMA.

C e n s u r a

A. R. P. Fr. THOMÆ DE CONCEPTIONE,

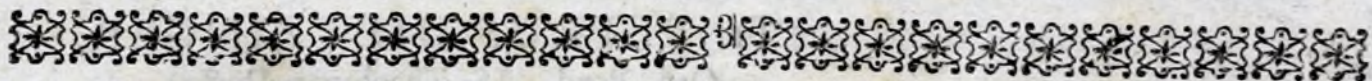
Sacri Ordinis de Carmelo, Qualificatoris S. Officii.

Eminentissime Domine!

Quintam hanc Partem Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA, S. J. Religiosi, & Majestatis suæ Prædicatoris vidi: quibus cum attentione perlectis, nihil in correctione dignum inveniens, admirabundus nescio utrū genium, vel artem insignis hujus talenti magis deprædicare debeam. Solummodò dicere scio, Sermones ejus pretiosiores, quàm illo impressionis communis prælo dignissimos esse: idemque quod jam de aliis ipsius formavi judicium, super hisce repetō.

Ulyssipone, in Conventu de Carmelo, 30 Maij, 1688.

Fr. THOMAS DE CONCEPTIONE.

LICENTIA R. P. PROVINCIALIS, S. J.

EGO ALEXANDER DE GUSMAN, Soc. Jes. Provincialis Provinciæ Brasiliæ, ex speciali commissione A. R. P. Generalis Dominici Maria de Marinis, do licentiam imprimendi Tomum Quintum Sermonum P. ANTONII VIEIRA, ejusdem Societatis, Prædicatoris suæ Majestatis, per ejusdem Religiosos doctos per nos ad hoc specialiter deputatos revisum & approbatum. In cujus rei fidem dedi præsens manu mea signatas, & officii mei sigillo communitas.

Bahia, 12 Augusti, 1687.

ALEXANDER DE GUSMAN.

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDICATORUM.

Quintam hanc excellentissimi Prædicatoris Admodum Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU Partem, eo quod quatuor priores studio ac diligentia perlegimus, invenimusque eam raris Conceptibus prædivitem, Fidei Catholicæ, bonisque moribus nec in minimo adversantem, ideoque ut laude sic luce dignissimam existimamus.

Coloniæ, in Conventu S. Crucis, Ord. Prædicatorum.
1693, die 23 Octobris.

Fr. ADRIANUS SCHONEN,
Ord. Præd. SS. Theologiæ Magister.

Fr. PETRUS DIETZINGER,
Ord. Præd. SS. Theologiæ Doctor.

Vlſis ſuprà poſitis Approbationibus, hic Tomus Quintus Conciorum R. P. ANTONII VIEIRA, Societatis JESU, imprimi poteſt, ità cenſeo.

Coloniæ, 1693, 15 Decembris.

Fr. SEBASTIANUS SMIPPENBERG,
Ord. Præd. SS. Theologiæ Doctor & Professor
ordinarius, Inquiſitor Apoſtolicus.

I N D E X
SERMONUM ET THEMATUM,
QUI IN HAC QUINTA PARTE CONTINENTUR.

I.	Sermo pro Dominica prima Adventus.
<i>Celum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.</i>
Luc. 21.	Pag. 1
II.	Sermo pro Dominica secunda Adventus.
<i>Joannes in vinculis.</i> Matth. 11.	29
III.	Sermo pro Dominica tertia Adventus.
<i>Tu quis es? Et quid dicis de te ipso?</i> Joan. 1.	46
IV.	Sermo pro Dominica quarta Adventus.
<i>Factum est Verbum Domini super Joannem, & venit in omnem
Regionem Jordanis, prædicans Baptismum penitentiae in re-
missionem peccatorum.</i> Luc. 3.	63
V.	Sermo de Immaculata Conceptione B. V. Mariæ.
<i>De qua natus est JESUS.</i> Matth. 1.	81
VI.	Sermo pro Dominica sexta post Pentecosten.
<i>Recumbe in novissimo loco.</i> Luc. 14.	98
VII.	Sermo de sanctissimo Sacramento Corporis Christi.
<i>Hic est panis, qui de cælo descendit.</i> Joan. 6.	119
VIII.	Sermo de S. Gundisalvo.
<i>Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit,
& ita invenerit: Beati sunt servi illi.</i> Luc. 12.	144
IX.	Sermo pro Dominica vigesima secunda post Pentecosten.
<i>Cujus est imago hæc & superscriptio? Dicunt Ei: Caesaris.</i>
Matth. 22.	169

INDEX SERMONUM ET THEMATUM.

- X. Sermo de B. V. Maria de Gratia five Assumptionis.
Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 187
- XI. Sermo de S. Joanne Evangelista.
*Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat JESUS
sequentem. Joan. 21.* 208
- XII. Sermo pro Dominica secunda Quadragesimæ.
*Assumpsit JESUS Petrum, & Jacobum, & Joannem, & duxit
illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante
eos. Matth. 17.* 223
- XIII. Sermo de S. Barbara.
*Simile est Regnum Cælorum thesauro abscondito in agro, quem
qui invenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & ven-
dit universa, quæ habet, & emit agrum illum. Matth. 13.* 244
- XIV. Sermo pro Sabbatho antè Dominicam Palmarum.
*Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent,
quia multi propter illum abibant ex Judeis, & credebant in
JESUM: in crastinum autem turba multa, quæ venerat ad
diem festum, cum audissent, quia JESUS venit Jerosolymam,
acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam Ei.
Joan. 12.* 264
- XV. Sermo de S. Joanne Baptista.
Elisabeth impletum est tempus. Et reliqua. Luc. 1. 277

S E R M O

P R O

DOMINICA PRIMA ADVENTUS.

Cælum & terra transibunt, Verba autem mea non transibunt.

LUC. 21. V. 33.

§. I.

Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Luc. 21. V. 33.

Otabili hac inusitataque sententia Redemptor noster Christus narrationem concludit Evangelii, cujus lectionem audivimus. Venturum se ad judicandum, rationemque à mundo, extremo ejusdem die, sese exacturum affirmat: & quoniam antè judicium mundus concremabitur, in cineres redigendus, ipsum incendium, quo consumetur, prima conclusionis pars tangit: *Cælum &*

LUC. 21.
V. 33.

terra transibunt; ipsam verò rationem, quam cum universo hominum genere initurum se dicit, pars altera concernit: *Verba autem mea non transibunt*. Hæc duo vel maximè portentosa in illo universalis Judicii theatro Homines & Angeli videbunt. Ibi Mundi principium suo extremo, & extremum suo junctum videbitur principio: principium suo fini, in omnibus, quæ transierunt; & finis suo principio, in omnibus, quæ non transibunt. Difficilis quidem illa videtur unio, in tanta sæculorum distantia; Verùm istud ex mirabilioribus diei istius unum erit: Omnia quippe præterita, quæ esse desierunt, & cum tempore disparuerunt, ac si non transissent, & denuò esse

Pars V.

reinciperent, ad reddendam rationem apparebunt. Respiciendo ad omnia, quæ fuerunt, sunt & erunt in Mundo; omnia transisse videbuntur: *Transibunt*. Respiciendo verò eadem omnia, quæ cum genere humano, veluti resuscitata, cum eodem ad comparandum in judicio citabuntur; nihil eorum transisse, majore cum stupore similiter apparebit: *Non transibunt*. Hæc igitur duæ veritates, quibus Index supremus tam expressè fidem adstruit & confirmat; duplex hæc fraudis deceptionisque detectio, quam difficulter aded mortales nobis persuademus, dum vivimus; gemina denique consideratio illius, quod transiit, & illius, quod non transibit: *Transibunt & non transibunt*; hodierni discursus mei gemini erunt Poli & Objecta: in primo videbimus, transire cuncta; in secundo, transire omnino nihil. In primo, omnia transire vitæ: in secundo, nihil transire reddendæ rationi. In die tanto sermo nequit esse succinctus. Ab Auditoribus non attentionem, sed patientiam efflagito. Placeat Deo, cui dicendorum hodie rationem me non redditurum protestor, sua nobis gratia assistere in materia, quæ tantum concernit omnes.

§. II.

TRanseunt Cuncta, transitque Nihil.
Transeunt omnia vitæ, transitque nihil

A

hil

hil reddendæ rationi. Veritas, fraudisque seu deceptionis detectio cunctorum transeuntium (quod primum nostrum est punctum) ex una licet parte tam sint evidentes, ut probatione nullatenus indigere videantur; ex parte tamen altera tam sunt difficiles, ut nulla easdem persuadere sufficiat evidentia. Legite Philosophos, Prophetas revolvite & Apostolos, sanctos legite Patres, & mox patebit, qua ratione omnes non semel, sed sæpius calumum applicarint, omnemque eloquentiæ vim huic declarandæ veritati, fraudique quamvis ex se tam claræ, detegendæ impenderint.

Sapienter planè locutus est, perfectionem non in verbis, sed in adverbii consistere asserens: non in eo, quòd opera nostra bona sint & honesta; sed quòd bene facta. Proindè ut hæc tanti momenti conditio, ad res causasque extenderetur naturales & indifferentes, S. Paulus Apostolus adverbium adinvenit notabile. Et quodnam illud?

1 Cor. 7. *Tanquam non; Ut, qui habent uxores, tan-*
v. 29. *quam non habentes sint: & qui flent, tan-*
& 30. *quam non flentes. Et qui gaudent, tanquam*

non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Ità, ut in omni, quod est, vel haberi potest in mundo, quantumcunque illud amemus, utile censeamus, in deliciis habeamus. Huic omni S. Paulus nos addere jubet unum, *tanquam non.* Tanquam tale quid non esset, tanquam non foret nostrum, tanquam ad nos minimè pertineret. Et quare? Ecce rationem:

1b. v. 31. *Præteris enim figura hujus Mundi.* Nihil enim rerum hujus Mundi permanenter subsistit, omnia transeunt. Porro quemadmodum cuncta transeunt, & sunt, ac si non fuissent; sic bonum est, iis uti, tanquam non uteremur: *Tanquam non utantur.* Hinc eadem tertii Cæli oraculum non res, sed apparentias appellavit; & Mundum non Mundum, sed figuram Mundi vocavit: *Præteris enim figura hujus Mundi.*

Agite, ex principiis ejusdem Mundum considerate, semper illum in theatro novam apparentem & disparentem, quia semper transeuntem videbitis figuram. Prima theatri hujus scena terrestris fuit paradisus, in quo Mundus immortalitate apparuit vestitus, deliciisque circumdatus: sed quàm diu ista duravit apparentia? Eva brachium ad fructum extendit veritum, & brevissimo spatio, quo bolus fatalis per fauces transit hominis, cum illo pariter & Mundus à statu innocentie ad statum culpæ, ab immortalitate ad mortem, à patria ad exilium, à floribus ad spinas, à requie ad labores & ærumnas, à felicitate summa ad summum transit infelicitatis & miserie. O infelix Munde! si sic stabiliter listeres, in sudore vultus tui pane tuo vesci contentus, minùs miserabilis esses. Verumtamen nisi naturali tibi labilitate & inclinatione de miseria una magna, ad majorem alteram semper transires, Mundus non esses. In prima ista Mundi infantia homines cuncti vestiebantur pellibus, unicolores erant omnes, eadem omnes linguâ utentes, eandem omnes legem observantes: sed tempore haud longo fraternitates hujus naturalis harmonia perseveravit: mox pelles cum tanta vestium varietate sunt immutatæ, ut quotidie à pedibus ad caput usque nova appareat figura: mox variarunt labia & loquelas, tanta cum dissonantia & confusione, sicut in turris Babylonicæ fabrica: variarunt mox colores, pro Regionum Climatumque diversitate, commiscendo sanguinem etiam toto rubricato: immutârunt extemplo leges non cum illis Platonis, Solonis & Lycurgi; sed illa imperiosi vel maximè violentique legislatoris, proprii videlicet arbitrii. Mutarunt omnia, seu mutata sunt omnia, quia transeunt omnia.

Ævo illo viventes ad septingentos, octingentos, nongentos, & ad mille usque annos vitam producebant: & cheu quantillo tempore optima illa desit consue-

Gen. 6. *Erant gigantes super terram.* Nonnulla eorum, quos Scriptura viros vocat famulos, extantia adhuc ossa, juxta symmetriam humanam, non minus quam viginti, plurimè cubitorum altitudinis eos fuisse demonstrat: porro certaminum Davidicorum historia quatuor, quamvis longè minoris staturæ commemorat. Verùm expirant tandem præterieruntque ista gigantum sæcula; quò enim quid majus est in hoc Mundo, eò velocius finitur & transit.

Imminutâ hominum ætate & staturâ, & morte propius oculis obversante (quis mortalium tale quid crederet) in ambitione creverunt & superbia. Cùmque omnes conditione essent æquales, & liberi natura, non defecerunt, qui alios dominio suo subicere conati violenter, hoc ipsum sunt consecuti. Primus diadematis affectator fuit Nemrod, qui etiam sub nomine Nini seu Beli, quatuor Monarchias mundi fuit auspiciatus: prima Assyriorum fuit & Chaldaeorum: ubinam verò hoc tempore Imperium est Chaldaicum? Secunda fuit Persarum: ubinam verò nunc Persicum est Imperium? Tertia fuit Græcorum: & ubi Græcum nunc Imperium? Quarta & omnium maxima fuit Romanorum: & ubi nunc Romanum est Imperium? Si quippiam hujus superest, nonnisi nomen habet; transièrunt cuncta, quia transeunt omnia. Celebratioribus visionibus tribus, Deus Imperia eadem Regi uni, & duobus repræsentavit Prophetis. Prima visio ostensa fuit Nabuchodonosori Regi, in quatuor metallorum statua: Secunda Zachariæ, in

quatuor curribus, diversorumque colorum equis ostensa: Tertia Danieli, in quatuor ventorum principalium, in medio pugnantium mari conflictu. Enim verò si visiones istæ omnes ostendebantur à Deo, eademque repræsentabant Regna, ut quid Sapientia Divina adeò variavit figuras, & præter statuam luculentam adeò & claram, duas alias adeò diversas adjunxit; quia statua metallorum, ex quibus constabat, duritie, atque ipso suo nomine stabilitatem firmitatemque repræsentasse videtur: quia verò Regnorum horum nullum stabiliter erat perseveraturum, sed successivè omnia mutanda, & de Gente ad Gentem transitura, hinc eadem varietate currum, inconstantia rotarum, equorumque currendi pernicitate repræsentavit. Verùm non hinc repræsentationis energia, tanquam sufficienter necdum exaggerata stitit. Statua consistebat pedibus, currusque sistere valebant: quia verò Imperia illa præcipitantiùs quam fræno soluto, eodem in passu nec momenti quidem spatio substituta erant, sed indefinenter mutanda & transitura; hinc demùm illa Deus re inquietissima, inconstantissima & mutabilissima, quales sunt venti, & quidem furiosissimi, repræsentavit: *Et ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno.*

in Dan. 7.
v. 2.

§. III.

Quatenus quatuor ista transierunt Imperia, quod tertiâ, quartâ, quintâ & sextâ contigit ætate Mundo, etiam septimâ inclusâ: Quis, quæso, comprehendet, quantum in eodem transierit Mundo? Sub primi Imperii exordio, simul exorta fuit idololatria: condignâ tanè cælesti vindictâ, ut cum homines adorari voluerunt, ad adorandum ligna & lapides ipsi devenirent. Reges verò, qui ipsi Idololatricæ adulationibus & as-
sentationibus canonizati, vel vivi adhuc,

vel jam mortui Idola evadebant. Sic Saturnus, sic Jupiter, sic Mercurius, sic Apollo, sic Mars, sic Venus, sic Diana; & quamvis hi omnes nomina sua impressa reliquere Stellis; his permanentibus, illi transierunt. Transierunt Idola, similiterque siluerunt & transierunt oracula, quibus mendaciorum pater eis respondebat: insonante enim veritate Evangelicâ obmutuerunt omnia.

Initium tunc sumpserunt bella. Et quid de innumerabilibus dicam exercitibus, pugnis campestribus & navalibus nationis hujus & populi victoriis & triumphis, alterius verò clade, ruina, & exitio, semper tam inconstanti & varia fortuna? Hoc tantum dico, quod sicut gloria vincientium & lætitia, sic dolor pariter Victorum & ignominia transierunt; quia transeunt omnia. Exercitus Xerxis; quo majorem nunquam Mundus vidit, quinque millibus constabat navibus, & quinque pugnantorum millionibus: & quia utrimque junxit Helespontum, perfossumque Athum montem reddidit navigabilem, affirmavit de eo Marcus Tullius, quod Maria ambulaverit, terramque navigavit: *Tantis classibus Xerxes in Græciam transiit, ut Helesponto juncto, Athoque monte perfosso, Maria ambularet, terramque navigaret, Maria pedibus peragrans, classibus montes.* At tetus iste immensus, & formidabilis apparatus, qui visus tremore mare terramque concussit, velociter ad eum transiit, profligatusque disparuit, ut solum de eo effatum illud remanserit. Ipse quoque Themistocles qui impari valde vi & potentia illum delevit & profligavit, pariter transiit, non secus ac in Græcia, & extra eandem omnes famosi transiere Belliduces, eorumque Victo-

ria. Transiit Pyrrhus, transiit Mythrdates, transiit Philippus Macedo; transierunt Hector & Achilles; transierunt Hannibal & Scipio, transierunt Pompejus, & Julius Cæsar, transiit Alexander Magnus, nomine singularis & sine simili; & usque ad Herculem, sive unus fuerit, sive multi, omnes transiere, quia transeunt omnia.

Artes & scientiæ sequi solent arma, omnia quippe post se maxima trahit potentia: proinde locis diversis, Regnorum illorum tempore omnes artes & scientiæ mirificè floruerunt. Floruit Philosophia, floruit Mathesis, floruit Theologia, floruit Astrologia, floruit Medicina, floruit Musica, floruit Rhetorica, floruit Poësis, floruit Historia, floruit Architectura, floruit pingendi Scientia, floruit Sculptura, seu ars statuaria; Verumtamen non secus ac marcescunt flores & arescunt, artium scientiarumque celeberrimi transierunt Authores: In arte sculptoria transiit Phidias & Lysippo: in pictoria transiit Timantes & Apelles: in Architectonica Meliagenes transiit, & Democrates: in Musica Orpheus transiit & Amphion: in Historica Tucydides & Livius: in Rhetorica Demosthenes & Tullius: in Poësi Homerus & Virgilius: in Astrologia Anaxagoras & Ptolemeus: in Medicina Esculapius & Hippocrates: in Mathesi Euclides & Archimedes: in Philosophia Plato & Aristoteles: in Theologia Mercurius, Trismegistus & Apollonius Thyanæus: & in omnibus simul sumptis scientiis eodem tempore septem Græciæ transierunt Sapientes: nam sive simul, sive seorsim, transeunt omnia. Sola Ethica, moralisque scientia

tanquam vitæ virtutisque adeò necessaria transitura non videtur. Sed Platonici, Peripatetici, Epicurei, Cinici, Pythagorici, Stoici, Academici, ipsi eorumque scholæ & sectæ omnes transiére.

Considerationi huic nihil congruentius, quàm ludi & spectacula publica recreationis, temporisque fallendi ergò ab hominibus adinventæ, ac si tempus idem non velocius cunctis transeuntibus transieret. Ludorum quidam illi fuére Circenses, alii Dionysii, alii Juvenales, alii Numei, Maratonæ alii, omnes denique voluptatibus variis pleni, quibus vel prostitutebatur honestas, sicut in illis Veneris; vel periclitatur iudicium, sicut in illis Bacchi: Nulli vero humano indigniores aspectu pietateque naturali, quam illi gladiatorii. Tota ad Amphitheatrum confluebat Roma, & quo fine? Ad videndum, & celebrandum quomodo sese interficerent homines: His cadentibus superveniebant alii ac alii, ut ne momento quidem temporis locus vacaret, applaudente æque ferinè ac crudeliter Mundi capite tam vulnera inferenti, quam recipienti; tam impavidè mortuis & morientibus, quàm furiosè interficientibus. Porro ludi sæculares sic vocabantur, quod reverente tantùm sæculo celebrarentur, ad quos publicus Præco invitans agebat: *Venite ad ludos, quos nemo vidit unquam, nec visurus est*; Et sic veraciter vitam agnoscentes præteritam, & desperantes futuram, omnes visum abibant, & vocabantur Ludi. Omnium denique celeberrimi Ludi erant Olympici, ad quos omni quinquennio ad certam quandam Civitatem totus confluebat Mundus vel ad tollendam, vel videndum, quis lauream tolleret coronam. Hisce Ludis po-

tiùs, quàm Solis cursu numerabantur, & discernabantur anni; & quemadmodum tota concertatio in cursu solum consistebat, currendoque præcellens bravium reportabat; non poterant non Olympiades transire, sicut omnes alii temporum istorum transiére Ludi seu insumpta Ludis istis tempora.

Unum tantùm transire nequit, quod enim nunquam fuit esse desinere nequit. Tale quid fuisse videntur fabulæ eodem tempore inventæ seu convictæ: sed enim, si non transierunt in semetipsis, in illis saltem transierunt casibus & causis, quæ confingendis occasionem præbuerunt. In siccitate universali, quæ totum exussit Orbem, fabula transit Phaëtonis: in diluvio particulari, quod magnam Mundi inundavit partem, fabula transit Deucalionis: in studio, quo Rex Achilles situm motumque contemplabatur Stellarum, pertransit figmentum quod humeris sustentaret Cælum: In continua nocturna speculatione, qua vicinioris terræ planetæ effectum Endymion observabat, suorum cum luna amorum fabula transivit. Et quia nostra quoque vitia, & virtus nostra infirma, nec non ipsa denique nostra vita instar fabulæ transit, complacentia propria, & nostri ipsorum amor in fabula transit Narcisci: Divitiæ sine ratione, in fabula Mytæ: Cupiditas insatiabilis, in fabula Tantalii: Alieni invidia boni, in fabula & abusu Titii: Summa fortunæ in constantia, in fabula & Euxionis rota: Assequendi virtutis medium, & ad extrema vitiorum non declinandi periculum, in fabula Scyllæ & Charybdis. Certitudo denique mortis, & semper à filo pendens vitæ incertitudo, jam transiit, indeclinenterque transit in fabula Parcarum.

rum. Hoc pacto sapientes illius ævi hoc, quod est, cum eo quod non est, & certum cum fabuloso miscuerunt: ne laus & gloria evanescere nos faciat, neque calumnia deiciat, cum verum & falsum, veritas & mendacium transeunt.

Verum enim verò justum non videtur in hoc rerum omnium transitu, quæ quatuor profanorum Mundi Regnorum tempore transierunt, silentio præterire sacram Rempublicam, quæ durante dictorum quatuor statu vixit, & quia à Deo fundata non transeundi jure videretur fuisse gavisa. Nata & orta est Hebraica Respublica in servitute Ægyptiaca, & qui tunc ipsi construxisset figuram, absque omni negotio res ipsi prognosticare potuisset captivitates & transmigrationes, quibus à Patria fuit avulsa. Captiva semel per Salmanasarum, exulatum abducta in Assyrios: altera vice captiva per Nabuchodonosorem, proscripta transiens ad Babylonios. Tertiò & ultimo subacta à Tito & Vespasiano, quâ captivitate ad omnes transiit Mundi nationes & terras. In famoso Abrahami, Isaaci & Jacobi, toties ipso Dei ore nominato & celebrato cœpit triumviratu, nec tamen propterea omnes res transire desierunt. His Joseph succedit, qui somniando omnem suam futuram prosperitatem, parentumque suorum & fratrum adorationes præcognovit: & quamvis sortitæ fuerint effectum, omnes nihilominus somnii ad instar transierunt. Populus idem triplicem habuit Regiminis statum, Judicum scilicet, Regum & Ducum; & quamvis ascendendo & descendendo virgæ mutata sint cum sceptris, & sceptrum cum baculis & virgis, nullus statuum horum fuit stabilis, omnes transierunt. In Judicibus

gladius transiit Gedeonis, aratrum Samgar, & mandibula Samsonis. In Regibus transiit robur & magnanimitas Davidis, Sapientia Salomonis, pietas religioque Josæ. In Ducibus invincibile transiit brachium Judæ Machabæi tot certaminum victoris: transiit immortale facinus Eleazari, qui se supponens Elephanti, propriam suam occidit sepulturam: transiit denique gloriosior cunctis venerabilis Testamenti Veteris zelator Mathathias, æneis insculpi laminis digni. Et ne nationis ejusdem silentio prætereantur Heroinæ; Quatuor in ea memorantur fuisse forma & pulchritudine insigniores. Sara, Rachel, Esther & Judith, omnes nihilominus suo amatori fatales. Sara peregrino, periculis: Rachel pastori, laboribus: Esther Regi, fastidiis: Judith Duci Exercitus, occisione: Hic miserabiliter finivit vitam: formæ verò pulchritudinis necdum finitâ virâ, jam transierant. In eodem florere populo præter alios æquæ Veraces, sedecim canonizati Prophetæ, Majores quatuor, & duodecim Minores: Sed trium sæculorum spatio Majores & Minores ab Osee usque ad Malachiam omnes transierunt. Transierunt miracula: transierunt illa serpentis ænei; transierunt illa Eliæ & Elisæi: & quoniam restabat ut lex quoque Moysis & Sacerdotium transiret Aaronis; Lex denique & Sacerdotium transierunt, omnia enim transeunt.

Interrogare nunc cuperem Mundum, utrum, sicut memoriam meam tot ferum præteritarum replet imaginibus, rem aliquam exhibere possit oculis, quæ non præterisset? Septem illis fabricis, quibus fama Mirabilium nomen imposuit, nonnulli octavum annumerarunt mirabile Am-

Amphitheatrum Romanum : Sed octavum seu nonum mirabile est, quod omnia ista mirabilia, opinione hominum æterna transierint. Primum sibi in mirabilibus locum vendicârunt Pyramides Ægypti ; Secundum, muri Babyloniz ; Tertium, Pharos ; Quartum, Colossus Rhodius ; Quintum, Mausolæum Regis Cariz ; Sextum, templum Dianæ Ephesinz ; Septimum, simulachrum Jovis Olympici. Omisso Amphitheatro, cujus apparent ruinz ; pyramides collapsæ sunt, muri corruerunt, Colossus in nihilum redactus, Mausolæum sepultum, turris eversa, lucerna extincta, templum exustum, & simulachrum, velut simulachrum se ipso evanuit. Nunquit habet mundus quod dicat & ulterius opponat, munitissimas tantum solidèque exædificatas civitates, aulas, potentissimorumque Metropoles & Residentias Regnorum allegare potest ? Argumentum sanè, antequam ponderetur grande quid sonans Ninive, residentia Nini Civitatum Mundi maxima fuit, nonnisi tridui itinere de porta ibatur ad portam : tam fastuosè & splendide ex proposito constructa, ut similem sibi non haberet aliam, sicuti nec habuit. Ubi verò nunc ista est Ninive ? Eebatana Residentia Arphaxad, Civitasque sacri testimonio textus potentissima, septemplici mœnium ordine, ex lapidibus quadris, & singulis viginti & septem palmis undiquaque latis circumdata erat : & portæ altitudinis prodigiosæ centum cubitos continebant. Sed ubi nunc Eebatana ista ? Susæ, Assueri Residentia, nec non viginti septem Provinciarum Metropolis, cujus palatium stellatum referebat Cælum, basibus aureis, pretiosisque inædificatum

lapidibus, & cujus parietes marmore constabant albo, & diversicolore Jaspide ; hinc concludere conjicereve obvium est, quam munitam in expugnabilemque fuisse oporteat, cum tam dilatatam defenderet Monarchiam, tot Regnorum Dominam, tantarumque opum thesaurariam. Sed ubi hæ Susæ ? Si idem de ruinis Thebes, Mempheos, Bactræ, Carthaginis, Corinthi, Sebastes, omniumque celebratissimæ Jerusalem percontandum foret, totum terræ circulum circuire deberet. De Troja cecinit Ovidius :

jam seges est, ubi Troja fuit.

Idem omnino affirmare licet de planitiebus, vallibus & montibus, unde vastissimæ molis artificia, muri & turres ad nubes usque consurgebant. Quorundam locus, ubi steterint, nescitur : aliorum loca coluntur, seminantur, & conservantur arboribus, nullo alio apparente vestigio, quod unquam extiterint, nisi quæveniunt, qui terram aratro scindunt. Ne homines carne constantes & sanguine, de brevitate vitæ conquerantur, cum etiam saxa moriantur : & ne quis negare ausit transisse omnia, quæ fuerunt ; & transitura omnia, quæ adhuc sunt.

§. IV.

Cursus hujus præcipitiique generalis, quo transeunt omnia, non simplex sed duplex est ratio : una omni stabilitati contraria, & altera ipsi repugnans entitati. Et quænam illæ ? Tempus, & ante tempus. Nihil. Quid, amabò, velocius, quid fugacius, quid denique tempore instabilius ? Instabile adeò, ut potentia nulla, immò nec divina illud *sistere*

sistere possit. Hinc quatuor illa animalia, Gloriæ Dei currum in hoc Mundo trahentia fœno carebant. Poëtarum omnium facile ingeniosissimus in palatio Solis descripsit, & in suas illud dividens partes, ita cecinit eleganter:

Meta-
morph.
lib. 2.

*A dextra leuæque dies, & mensis, & annus,
Sæculæque & posita spatiis equalibus hora;
Verque novum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda æstas, & spicæ ferta gerebat,
Stabat & Autumnus calcatis sordibus uvis;
Et glacialis Hyems canis hirsuta capillis.*

Iterum dico, eleganter quidem, sed erroneè & improprie. Illud reperitum toties, *stabat*, omnem ingeniosæ picturæ verisimilitudinem ademir: Nec enim ver cum suis floribus, nec æstas cum suis spicis, neque cum fructibus suis Autumnus, neque cum glacie sua & nivibus vel sævissima Hyems, vel momento stare possunt. Transeunt horæ, transeunt dies, transeunt anni, transeunt sæcula: porro si quo Hieroglyphico depingi possent, singulas alas addi oporteret, non ut currerent solum & fugerent, sed volarent, nec apparerent. Improprietatem istam non excusat Solem sedere: *Sedebat in Solio Phæbus*; Sol etenim stare potest, sicut tempore Josue; & retrocedere, sicut tempore Ezechiae; tempus verò nullo tempore sistere, eademque semper velocitate non progredi nequit. Hanc improprietatem suam idem Poëta benè corrigens postea ait:

Meta-
morph.
lib. 4.

*Ipse quoque assiduo labuntur tempora
motu*

Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,

Aut levis hora potest.

Quia verò tempus non habet, non habere potest consistentiam ullam, & omnia à suo simul principio cum tempore nata:

hinc nec illud, nec ista vel momento stare possunt, sed perpetuo cum motu, & revolutione insuperabili transire & præterire necessariò & incessanter debent.

Secunda ratio naturalis magis, fortiorque existit; illud scilicet Nihil. Omnia revolutione naturali, & imperu, totoque pondere in suam feruntur originem. Homo, quia formatus de terra, cum propriæ quamvis dispendio vitæ, & summa voluntatis repugnantia, semper quærit terram, & nonnisi in sepultura quiescit. Flumina aquarum suarum dulcedinem oblita, quantumvis maris sint amara, omnia in ipsum mare tendunt, & in eo tantum, velut centro suo, conquiescunt. Pari planè ratione omnia quæ Mundi hujus sunt, quantumcunque grandia & stabilia videantur, cum ipso Mundo de non esse ad esse educta sunt: proinde sicut Deus ea produxit ex nihilo, ad idem, ex quo creata fuerunt, nihilum præcipitanter currunt omnia, nullo ea retinere & sistere valente. Nonne subitanè tempestate formatum vidistis torrentem, quomodo cum imperu & sonitu ex alto delabatur & decurrat; & cessante mox pluviâ exsiccatus, & absorptus ad nihilum, quod erat ante redierit? Idem omnibus, nobisque omnibus usu venit, inquit David:

*Ad nihilum devenient, tanquam aqua decur- Ps 57.
rens.* Nunquid ultimo noctis quadrante, v 8.

quando confusæ minùs phanthasæ representatum fuit, quod amplas possideretis divitias, ingentibus frueremini deliciis, ad sublimes promoti essetis dignitates; experrecti verò nunquid oculis apertis, omnia nihil esse vidistis? Sic instar somnii ad nihilum transeunt omnes Mundi hujus apparentiæ, idem ait Propheta:

Velut somnium surgentium, Domine, imaginem Ps 72.
nem v. 20.

hem ipsorum ad nihilum rediges. Ita ut duæ hæ sint rationes, cur omnia transeunt. Transeunt, quia cum tempore volant: & transeunt, qui ad nihilum, unde exierunt, incessanter pergunt. Hinc, attestante Spiritu sancto, aliquibus jam præteritis, succedere oporteat alia, similiter transitura:

Ecol. 1. Generatio præterit, & Generatio advenit: v. 4. terra autem in æternum stat.

Verum enim verò consideratâ benè hac sententiâ, cum tam paucis constet verbis, sicut aliqua confirmant, quod dicimus, sic quædam idem impugnant. Si enim terra stabilis semper & firma perseverat: *Terra autem in æternum stat*; Ipsam saltem terram non transire, & in mundo aliquid non transiturum esse sequitur. Num igitur contra assumptum nostrum aliquid concedemus, dicentes figuras transire, ut inquit S. Paulus, Terram verò, quæ est theatrum, non transire? Absit. Nec hoc dico, nec concedo. Terra non transit simul tota: sed transeunt semper, prætereuntque ejus partes. Terra constat Regnis, Regna Civitatibus, Civitates domibus & agris, & potissimum hominibus: porro omnia ista, qui terra sunt (& tota terra) desinenter transeunt & prætereunt. Daniel mysterium & significatum visæ à Nabuchodonosore statui ipsi revelans, Deum tempora mutare & ætates, & ex eis de Gente in

Dan. 2. Gentem regna transferre dixit: Ipse mutat v. 21. tempora & ætates: transfert regna atque constituit. Hoc modo ipsius Nabuchodonosoris Regnum transit ad Persas; Persarum ad Græcos; Græcorum ad Romanos; Romanorum denique ad tot alios, quorum hodie capita coronat, quos meminisse oportet infallibilis istius sententiæ: Regnum à Gente in Gentem transferitur, propter injustitias. Regnum nostrum originaliter

Pars V.

non majoribus annumerandum, quoties ad alias transit Gentes, transit ad Suevos, transit ad Alanos; transit ad Carthaginenses, transit ad Romanos, transit Arabes & Saracenos, & in ipsam transit Hispaniam, & denuò præteriit. Terræ motus ex æris violentia in terræ visceribus generati rariores sunt; in superficie verò illius nati, perpetuò illam motu concutunt.

Enim verò si Regna vasta & Imperia non sunt stabilia; quid Civitatibus particularibus fieri, ubi totam fortunæ rotam circumvolvi non opus est? Non loquor de iis, quæ subitanè quasi morti perierunt, eadem nocte ad ultimos usque cineres favillasque, instar Trojæ & Lugduni, redactæ. De qua sententiosè pronuntiavit Seneca: *Quando una nox fuit inter orbem maximam, & nullam, nihil privatim, nihil publicè stabile est: tam hominum, quam urbium facta voluntur.* Relictis igitur illis, quæ ab esse ad non esse subito transierunt: de illis tantummodò loquar, quæ numeratis quasi passibus de dominio ad dominium transierunt. Quoties Columbæ Babylonis, Hierosolymæ Leones, Romæ & Constantinopolis Aquilæ, in mœnibus suis alia viderunt Vexilla? Maximum Martis theatrum, hoc ævo nostro, & quo forte majus nullum aliud vidit sæculum, bella fuere Belgica; & in maximæ Hollandiæ Provincia, Civitate Dorth excepta, & ex hoc Virginis nomen sortitâ, nulla fuit Civitas, quæ expugnata Dominum non mutasset. Quid de confiniis loquar semper incertis, & tam frequenter mutatis Hispaniæ cum Gallia, Galliæ cum Germania, Germaniæ cum Turcia, & Turciæ cum Italia? Multis ab hinc annis Creta antiqua, hodie Candia, absque quod esset ex extantibus Archipelagi Insulis, Mundum reliquit dubium.

*Seneca
Epist.
92.*

B

quo-

quonam tenderet, & ubinam Cruces, vel medias agnosceret Lunas.

Porro quantum ad ædes, velut membra minora, è quibus innumerabilibus constituuntur Civitates: Quis, quæso, inextricabilem comprehendet Labirynthum, quo velut pisces in mari semper moventur de Domino ad Dominum transeuntes? Familiarem auscultemus evidentiam, quâ singulare sancti Augustini iudicium cuidam eorum perpetuam hanc instabilitatem demonstravit. Divitem introducit, qui se domus suæ Dominum gloriôsè jactabat dicens: *Domum meam habeo.* Quem sanctus Augustinus sic interrogat: *Quam domum tuam? Quam* Aug. *Pater meus mihi dimisit? Et unde ille ha-* comm. *buit? Avus noster illam reliquit. Recurre* in *ad proavum, inde ad abavum, & jam no-* Ps. 122. *mina non potes dicere. Pater tuus hic eam dimisit, transiit per illam sic & tu transibis.* Hoc pacto sine omni firmitate & subtilitate in hoc mundo transeunt domus, Villæ, Civitates, Hæreditates, & Primogenituræ. Hæ, quoniam mors eas transire facit; Illæ quoniam justitia eas transire mandat; Illæ, quia ad transeundum eas invitat ementium opulencia; aliæ, quia vendentium compellit necessitas; aliæ, quia vis eas tollit & potentia, & per violentiam spoliatur, in potestatem suam redigit & dominatur. In summa, ut non sit lapis, nec tegula, neque planta, aut radix, neque palmus terræ in terra, qui non indefinenter transeat, quia omnia transeunt.

§. V.

TRanseuntium illorum omnium, homo non tantum principalis pars est, sed veraciter totum: Et homine oculis

vidente apertis, & adhuc cæcis, quomodo omnia transeunt; nos tantum vivimus, ac si non transiremus. Similes illis sumus, qui prospero navigantes vento, & Tagum seu Rhenum rapidissimo transfractantes cursu, si fixis terram respiciant oculis, Montes & Turres, & Civitates esse videntur, quod transit & transeuntes sunt ipsi. Quod cecinit Poëta:

Montes urbesque recedunt.

Verum ad eandem redeundo comparisonem, majus adhuc in terra genus fallaciæ videbimus. Vel maxima Majestatis magnificentiaque in hoc Mundo visa ostentatio, est trium illorum, quæ S. Augustinus vidisse optabat, unum, Romanorum triumphorum pompa fuit. Per unam Orbis illius tum temporis amplissimæ portam intrantes ordine longo ad Capitolium deducebantur: præcedente victore milite cum applausibus, representatæ ad vivum victæ sequebantur Civitates, conscensæ scalis inaccessibiles montes; transita pontibus ingentia flumina: fortalitia & hostium arma, nec non machinæ, quibus illa fuere expugnata: item innumera spoliis onusta plaustra, Divitiæ, & quicquid in Regionibus subjectis rarum fuit & admirabile: deinde numerosa captivorum turba, & quandoque Reges ipsi manibus in tergo revinctis: Agmen claudebat aureo lapidibusque pretiosis exornato, à cicuribus Elephantis, Tygridibus, & Leonibus tracto residens carru gloriosus & famosus triumphator, insonari sibi longo spatio audiens, triste illud & timendum: *Memento te esse mortalem.* Durante hac processione (sic eam vocat Seneca) plateæ, fora, fenestræ, sedes & præparata hunc in finem theatra insignita homi-

hominum multitudine, qui ad videndum confluerant, repleta erant. Et si Diogenes tunc interrogasset: quales essent, qui transierunt, utrum triumphantes, vel spectantes? Nemo dubitabit quin responsio risu digna videretur. Ast certum est, tam agentes processionem & triumphum, quam spectantes & fenestris, & theatris æquè transiisse, vita quippe & tempus nunquam sistit: & seu stantes, seu euntes; ambulantes, vel sistentes, omnes semper, æqualique velocitate transimus.

Veritatem hanc tam neglectim observatam, sanctus Ambrosius similitudine quapiam propriâ valdè eleganter declaravit: *Et si non videmur ire corpora-liter, progredimur; Nam sicut in navibus dormientes ventis aguntur in portus; Sic vita nostra spatio defluente, ad proprium uniusquisque finem, cursu labente deducimur. Tu enim dormis, & tempus tuum ambulat.* Omnes in eadem navi, quæ est vita, versamur; eodemque omnes velificamus vento, qui est tempus: & quemadmodum quidam in navi gubernaculum seu clavum moderantur; alii vela contrahunt & extendunt; illis vigilantibus hi dormiunt; nonnulli spariantur & deambulant, alii sedent; aliqui cantant, alii ludunt, alii comedunt, alii otiosi nihil operantes, & simul omnes ad eundem portum tendunt: sic & nos, quamvis foris non pareat, semper insensibiliter transimus, & quilibet suo fini appropinquat: *Nam tu (concludit S. Ambrosius) dormis, & tempus tuum ambulat.* Parum dixit, inquit, quod tempus ambulat, nam currit & volat: optimè verò advertit, nos dormire inquit; oculos enim habentes apertos ad videndum, quod omnia

transeunt, ad considerandum tantum quod etiam nostransecamus, clausos illos habere videmur.

Effatum fuit Heracliti insignioris Philosophi, à Socrate allegatum cum ^{Socart. in} encomio: *Non posse quemquam bis in Eratit. eundem fluvium descendere.* Et quare? Quia,

quando secunda descenderet vice, jam fluvium semper labentem & pertranseuntem esse alium. Unde ego infero idem usu venturum, si non esset fluvius, sed lacus vel stagnum, id quod homo intraret; licet enim aqua laci & stagni non currat, nec mutetur, nihilominus currit semper & mutatur homo, qui nunquam in eodem statu permanet: *Et nunquam in eodem statu permanet.* Ita Job pronuntiavit, quique idem de homine omni, deque seipso non pronunciaverit, semetipsum non cognoscit, admiratur sane Philo Hebræus, quod interroganti Adamum Deo, *Adam, ubi es?* Ipse non responderit: sed mox ipsum excusat Adamum, & quemlibet alium sic interrogatum à Deo hominem; Quo enim pacto respondere potest ubi est, qui non est? Si diceret sum hîc (prout subtiliter argumentatur S. Aug.) inter primam syllabam & secundam, *jam sum*, non esset, *sum*; neque illud, *Hîc*, idem esset locus: nam sicut omnia transeunt, omnia mutata essent; Hinc idem concludit Philo, quod si Adamo veraciter proprièque respondendum fuisset, ubi nam esset, respondendum fuisset, *nusquam*: qui nusquam & nubilli est, quod nunquam est, sed semper transit: *Ad quod propriè respondere poterat, nusquam*: Philo. *eò quòd humana res nunquam in eodem statu maneat.*

Considerato continuo hoc hominis

transitu (nox extra se, sed ubi verè videtur quod est, & permanet, id est, intra se) Græciz Sapientes dicebant, referente Eusebio Casariensi, omnem hominem provectioris ætatis, senilesque affecutum annos, senis mori vicibus. Et quomodo? Transeundo ab infantia ad pueritiam, moritur infantia: à pueritia, transeundo ad adolescentiam, moritur pueritia: ab adolescentia transeundo ad juventutem, moritur adolescentia: à juventute transeundo ad ætatem virilem, moritur juventus: à virili ætate transeundo ad senectutem, virilis moritur ætas: & deficiente tandem tam continua diversarum successione mortium vita, ultimâ, quam solummodo mortem appellamus, moritur senectus. Ita hoc ipsum largiusculè, minusque sapienter debito, illi expenderunt sapientes, quos propterea corrigit S. Paulus, dicens, seindies mori:

1. Cor.

15. v. 31.

Quotidie morior. Enim verò esse potest, quod ex communicatione mutua, quam Seneca cum sancto Paulo habuit, hanc eandem lectionem suo tradiderit discipulo, illi dicens: *Singulos dies, singulas vitas puta.* Si Sol, qui semper idem est, diebus singulis, quodique novum habet ortum & occasum, quantum magis homo, nativa sibi inconstantia tam mutabilis, ut nemo sit hodie, qui fuit heri, neque cras futurus, qualis est hodie? Agnoscamus igitur veritatem omnes, & dicat, seu sibi quilibet dicat cum Rege Ezechia: *De mane usque ad vespertinam finies me.* Ultima igitur prolixi hujus discursus conclusio esto; nos tunc difinituros bene, & cognituros quid præsens sit vita, & hic Mundus, cum perspexerimus, nos in illo non tantum in perpetuo versari transitu, sed in perpetuo cursu & quasi volatu.

Isai. 38.
v. 12.

§. VI.

HOc pacto transimus omnes, & sic transeunt omnia pro vita: Veritas non solum tristes, sed tristissima, nisi superlativum illud aliaque horribilia magis deberentur illi, quod postquam transierint omnia, subsequetur. Finita vita, reddenda sequitur ratio. Porro cum ratio reddenda sit de cunctis, quæ transierunt in vita; tristitia sane & horrore plenissima consideratio est, quod transeuntibus cunctis pro vita, nihil transeat pro ratione. Quod difficilem facit & faciet rationem, sunt vitæ, & quidem totius vitæ peccata. Qualem proinde inducat confusionem tremenda & terribilissima die illa, vitam ipsam totiusque vitæ intueri peccata, & vitam videre transisse, & non transisse peccata!

De hoc transire, & non transire non documenta solum Scripturæ, sed ingentia & loculenta suppetunt exempla naturæ. Christus Redemptor noster & Judex universalis, diem Judicii missæ in mare sagenæ comparavit: *Sagena missa in mare.* Mare est hic Mundus: Sagena Scientiæ Justitiæque divinæ est comprehensio: ambulantes in ea natando jam capri, magis minusve largè sunt homines. Porro sicut sagenam constructam & angustam non nisi aqua transire potest, reliquis manentibus conclusis; pari ratione, per illam vitam tantummodò transit, & quidquid reliquum (quæ sunt peccata) intus remanens, transire nequit. O quam constricta & angusta est illa sagena Dei, & quam facilè illam transit, æque ad iastar semper dilabens vita! *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur.* Christus ipse transire istud, & non transire cribro compa-

Matth.
13. v. 47.2. Reg.
14. v. 14.

Luc. 22. comparavit, Discipulis suis dicens: *Sathanas expessit vos, ut cribraret sicut triticum.*
 v. 31.

Quemadmodum in cribro (inquit S. Joannes Chrysostomus, in hæc verba commentando) quemadmodum in cribro (æpius concusso, transeunt grana, & paleæ tantum remanent: Sic in mundo hoc totaliter perforato, continua dierum annorumque revolutione, transit vita cum omnibus deliciis suis: *Et in novissimo nihil remanet, nisi solum peccatum.* De alio cribro loquitur David, quod est illud nubium, quo cribratur aqua pluvialis, idem

S. Chry-
sost.

2. Reg.
22. v. 12.

nobis documentum aliud inculcans: *Cribrans aquas de nubibus cælorum.* Descendit nubes velut spongia ad bibendum in mari, & cum aqua maris sit falsa & amara, cum tamen per nubem transit, quod ibi remanet, amarum est, quod verò huc ascendit, dulce. Proinde transire illud, & non transire in nube, Cribro; in vita verò & ratione reddenda nubi comparatur. Quod per illam transit, & quo hic fruimur, est dulce illud vitæ: quod ibi remanet superius invisibile, est amarum illud rationis.

Non potuit non assumptum hoc, tanquam experimentaliter adeò sibi notum Job illustrius reddere similitudine quæpiam quæ magis illud nobis declaret, dicens Deo: *Observasti omnes semitas meas,*
 Job. 13. v. 27. *& vestigia pedum meorum considerasti.* Enim verò quare Deus non gressus & passus, sed vestigia considerat? Quia passus transeunt, vestigia remanent: passus ad transeundem pertinent vitam, vestigia ad non transiendam pertinent rationem. Sed quanta differentia Deus non transit, quod nos tam facile transimus? Nos vestigia post terga reliquimus, & Deus ea semper ante oculos habet, quibus ea notat

& observat: Vestigia nobis delentur, veluti in pulvere formata; Deo non delentur velut adamantini insculpta. Hujuscemodi est peccatorum nostrorum consideratio, quæ in nostra mox memoria transit & perit; in scientia verò Dei præsens semper perseverat. Septuaginta loco vestigiorum transtulerunt, Radices: *Et ra-* Septuag.
disces pedum meorum considerasti. Quemadmodum pedes vocantur plantæ, sic vestigiis bene quadrat nomen radicum. Ecce, amabo, nomen illud passuum suorum vestigiis Job imposuit? Non tantum, quia passibus transeuntibus, vestigia simpliciter remanent; sed quia radicum more, firma, profunda, semperque permanent. Vestigia manifesta sunt & apparent; radices invisibiles latent; & hoc modo Deus invisibiliter nostra peccata conservat, quæ in die judicii radicum more pululantia, flagella & supplicia pro cujusque natura germinabunt. Quod sollicitum adeò & auxilium Job reddebat.

Denique Apostolus S. Paulus contra abutentes patientiâ & longanimitate Dei, & loco ejus, ut ex indulto pœnitendi spatium proficerent, peccata cumulando peccatis vitam transeunt: Nonni vides (inquit) ô homo! quod divitiarum patientiæ longanimitatisque divinæ contempnas; & è diverso secundum cordis tui duriciam, tibi iram vindictamque thesaurizans, quæ in judicii die te expectat? *An divitiarum bonitatis ejus, & patientiæ & longanimitatis contempnis? secundum autem duriciam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ, & revelationis judicii iusti Dei.* Ita ut peccatis peccata cumulare, S. Paulus vocet, thesaurizare, *thesaurizas tibi*: licet enim vita, diesque, in quibus peccamus, transeant; peccata, quæ in eis committimus,

Rom. 2.
v. 4. & 5.

non transeunt, sed in thesauris iræ divinæ deposita manent. Apostolus ipse ore Dei loquitur, quia in Deuteronomio ait: *Deut. 32 Nonne hæc condita sunt apud me, & firmata in thesauris meis? Mea est ultio, & ego retribuam in tempore.* Hi igitur thesauri nunc clausi, suo aperientur & discoopentur tempore ad reddendam rationem in die iudicii; Hoc quippe insinuat: *In die ira, & revelationis iusti iudicii Dei.* Agite, Hominem considerate divitem, & qui annuè superfluis sustentationi suæ redditibus gaudet. Quid homo iste facit? Aliquam partem ejus absomit, reliquum in thesauris recondens. Idem facimus omnes, omnes consumimus, & omnes thesaurum acquiritur: quod transit consumimus omnes, quod non transit in thesaurum reponimus: quod consumimus est illud vitæ, & quod in thesaurum reponimus, est illud rationis.

Infinita se nobis hic offerret materia, si nunc ad praxin alterutram demonstrationis hujus partem reducere, & utramque in theatrum producere vellemus. Propterea verò primo discursus nostri puncto tam diu immorati sumus. Nunquid in eo vidimus, quomodo ab origine Mundi omnia transierunt? Nunquid vidimus, quomodo omnes, qui tot vixerant sæculis, præterierunt? Istud igitur, quod nunc transit pro vita, est nihilum illud, quod non transit pro reddenda ratione; porro omnes tunc mortui, & jam sepulchri sunt, qui hoc eodem die resuscitari, vivi ante Tribunal Dei apparebunt, ad strictissimam omnium factorum suorum reddendam rationem. In hoc Tribunali S. Joannes supremum sedentem vidit Judicem in admirandæ Majestatis Throno, aspectu tam terribili, ut cœ-

lum & terram ab eo fugisse affirmer: *Et Thronum magnum candidum, & sedentem super eum, a cujus conspectu fugit terra & cœlum.* Ulteriusque vidisse se dicit mortuos omnes, magnos & parvos ante eundem stantes thronum: *Et vidi mortuos, magnos & pusillos stantes in conspectu throni.* Tandemque concludit sic: *Et libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vita, & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum.* Ex distinctione hanc, quam facit Evangelista de libro ad libros, clarè datur intelligi, quod liber erat vitæ, liber, qui est vita: & quod libri erant rationum; ex libris enim mortui fuerunt judicati: *Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris.* Hoc modo ad litteram intelligunt hos textus Beda & alii Patris. Verum enim verò, quare liber vitæ erat liber, & libri rationis libri? Quia liber vitæ, ipsius vitæ completitur dies, qui sunt pauci, & libri rationis commissa eisdem diebus continet peccata, quæ sunt multa. Ita ut in tremendo iudicio, in oculis Tribunalis posito libro, & illic libris, conspirare & concurrere videantur ambæ illæ assumpti nostri combinationes. In libro, quomodo omnia transeunt pro vita; in libris, quomodo nihil transit pro reddenda ratione.

§ VII.

Nihil istud, de quo asserimus, quod nihil pro ratione transeat, nunc à nobis excutiendum est. Interrogo: si nihil transit pro ratione, videturne etiam nihil vocari posse ad iudicium? Et, casu quo vocerur, evaderne rationem & iudicium eò quod nihil sit. Omnes dicturos credo, quod sic, sed certum est, & de fide etiam nihil, quomodocunque qua-

Deut. 32
v. 34. &
35.

Apoc.
20. v. 11.

Ibid. 12.

Ibid.

qualificatum, etiam vocandum ad iudicium: & quia nihil transit pro ratione, etiam ipsum nihil sine illa, & quidem rigida valde non transire oportet. In lege naturæ nemo dispositus melius Jobo: in lege verò Gratiæ nemo melius dispositus S. Paulo: Quid vero de se ipso uterque confitebatur? Job in nullo se Deum operando offendisse protestatur: *Quia nihil*

Job. 10.
v. 7.

impium fecerim. S. Paulus, pro se conscientiae suæ testimonium allegans, ait: *Nihil*

1. Cor. 4.
v. 4.

mibi conscius sum. Ast, nunquid *Nihil* illud Job, & S. Pauli rationem iudiciumque effugerunt? Contrarium ipsimet contententur. Job, Deum nihil illud in questionem vocasse inquit per modum scrutinii, ad probandum, & confirmandum, utrum verò nihil esset, quod pro nihilo

Job. 10.
v. 6.

ab ipso habebatur: *Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris, & scias, quia nihil impium fecerim.* Et S. Paulus, iustificatum se non putabat ex eo, quod nihil conscientiam suam gravaret, quia nihili huius non ipse, sed Deus iudex esset futurus: *Nihil mibi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est.* Ecce quàm luculenter & veraciter probatum, quod nihil pro ratione transeat, cum ad ipsum usque nihil, illam, & quidem strictissimam Deus exacturus sit.

1. Cor.
4. v. 4.

Verum, amabò, quænam est, aut esse potest ratio, cur duobus tantis, tam omnibus suis numeris absolutis, tanta sanctitate præfulgentibus, Jobo scilicet & Paulo nullius sibi culpæ consciis hominibus, eam quasi imputabit, & rationem ab eis exiget? Prima huius rei ratio ex parte Dei (quæ solum ignorari potest ab eo, qui eum minus cognoscit) est, quia in iis, quæ nobis magis intima sunt, DEUS nos cognoscit melius, quàm ipsi nos. Christo

in ultima Cæna Apostolis revelante, sese ab uno eorum tradendum: *Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est;* omnes ex significatione tali valde fuisse contristatos, inquit Evangelista, & interrogare cæpisse singulos: *Nunquid ego sum Do-*

Marth.
26. v. 21.

mine? Petrus, Andreas, Joannes, & reliqui, Judâ excepto. Quilibet se non traditurum sciebat, nec tale quid sibi venisse in mentem, ut quid igitur conscientiae suæ dictamini non acquiescunt, sed in dubium vocantes, de quo non dubitabant, interrogant singuli: num traditores futuri sint? *Nunquid ego sum?* Quia, etiam propria non arguente conscientia, noverant Christum de ipsis, & singulis eorum plus scire, quàm quilibet sciret de se ipso. Ipsi se noverant velut homines: Christus eos noverat velut Deus. Hic fuit error S. Petri, eidem in cæna mensæ assidentis! Petrus se vitam, si sic necesse foret, pro Christo profuturum protestatus fuit: Christus è contrario, quod tribus se vicibus illa nocte negaturus esset affirmavit. Enim verò undenam hoc verificatum? Quia Petrus de se asseruit, quod ignorabat: Christus verò affirmavit, quod de eo noverat: *Hoc illi*

Ibid.
v. 22.

Christus prænuñciabat, quod in se ipse ignorabat, inquit Augustinus. Quoniam verò diei illius Iudex plus novit de nobis, quàm nos ipsi: Quid mirum, quod ipse nos condemnet ob incognita nobis, & quod in iudicio ipsius reputetur culpa, quod in nostro videtur innocentia.

August.

Secunda ratio, & ex parte nostra, est, quia quemadmodum DEUS tantum scit de nobis, nos similiter tam modicum novimus de nobis; hinc rationes nostræ, rationes ipsius assequi non possunt. Die quadam Christus Jerusalem triumphans ingressurus, è Bethania veniens, eidem

Marc. 11 dem urbi appropinquas, *esurit*; videntem
 que eminens ficulneam virentem & foliis
 gravem, ad eam gressus direxit, si forte
 Eb. v. 13. fructum inveniret in ea: *Si quid forte inveniret in ea*; sed quia non nisi folia invenit, maledixit illi, ne in æternum fructum
 Mat. 21. deinceps proferret: *Nunquam ex te fructus*
 v. 19. *nascatur in sempiternum*; eodemque mox
 momento à foliis usque ad radices arbor
 exaruit. Quo in casu singulariter venit advertendum, prout S. Marcus advertit,
 Marc. 11 quod non erat ficorum tempus: *Non enim*
 v. 13. *erat tempus ficorum*, Si igitur non erat
 tempus, quo fructum haberet arbor,
 quare Christus maledicendo, non pro illo
 tantum anno, sed in sempiternum exare-
 rescere fecit? Quid magis, naturæque
 conformius excusare poterat fructuum
 carentiam, quam non esse fructus profe-
 rendi tempus? De arbore, cui comparatur
 justus, asserit David, quod dabit fructum
 Ps. v. 3. suum in tempore suo: *Et fructum suum dabit in tempore suo*. Si igitur in optimis arboribus laudandum, quod fructum suum
 dent in tempore suo, quo pacto reprehensibile fuit in hac arbore, inventum
 non fuisse in ea fructum, quando tempus
 non erat? Idem S. Marcus Evangelista
 sententiam hanc Christi responsum fuisse
 inquit arbori datum: *Et, respondens dixit*
 Marc. 11 *ei, jam non amplius in æternum ex te fructum*
 v. 14. *quisquam manducet*. Si Christi sententia
 fuit arbori data responsio, argumento est,
 quod ipsam primo audierit, & illa suam
 allegaverit justitiam. Considerent hinc
 iudices, seu condemnatores, quod nec
 truncum quidem, irrationabilem & insen-
 sitivum nisi prius auditum Deus condem-
 net. Quid verò allegavit arbor? Eundem
 utique Evangelistæ textum, quasi tacite
 dicens Christo: Ego quidem gravidam

me maturis sapidisque fructibus optarem,
 quos Conditori meo præsentarem; cau-
 sa vero impedimentumque naturale,
 quod illis destituar, est, quod tempus illo-
 rum nondum advēnit: *Non erat tempus fi-
 corum*. Et non obstante hac, specie tenus,
 adeo iusta replica, Christus illam con-
 demnaret æternum, *in sempiternum*: Ita fa-
 ctum est. Sed quo fundamento, quæve ju-
 stitia? Inter doctissimos quosque excel-
 lentissimique ingenii Scripturæ sacræ
 Expōitores hucusque non fuit inventus,
 qui respondendo dubio huic plenè satisfac-
 ceret. Porro quare non inveniatur hujus
 ratio, est, quia rationes hominum, Dei
 rationes non assequuntur: & ubi culpam
 retere judicium nescit humanum, ibi
 reperire eam valet divinum. Quare ho-
 mo non comprehendit Deum? Quia
 Deus incomprehensibilis existit. Proinde
 judicia humana non comprehendunt
 divina, quia hæc sunt incomprehensibi-
 lia: *Quam incomprehensibilia judicia ejus!*
 Ex duobus hisce tam luculentis prin-
 cipiis, altero scientiæ Dei quoad nos;
 alterò ignorantiae nostræ quoad Deum,
 omnis cessat admiratio, quod Deus judi-
 caturus sit etiam illud, quod pro nihilo
 reputamus, eodemque in nihilo repertu-
 rus sit, quod arguat, & ad reddendam de
 eo rationem in judicium adducat. Unus
 tantum superest scrupulus quiescere non
 sinens, scilicet, contra justitiam, quæ Deus
 ob ignorata nos punit. Certum est Deum
 de nobis scire quod nos latet; sed eadem
 hæc ignorantia nostra, non solum nos ex-
 cūsare, sed & securos nos reddere videtur,
 pro peccato non fore imputandum, quod
 scientiam, seu cognitionem nostram quæ
 tale effugit. Sine voluntate non datur
 culpa, sine cognitione non est voluntas.
 Quo-

Rom. 11.
 v. 3.

Quonam igitur pacto, peccatum esse potest, & peccati subire pœnam, quod ignoro? Optimè & breviter Theologiam hanc nostri proverbii Author notavit: Qui ignoranter peccat, ignoranter ad infernum pergit. Una tantum ignorantia, scilicet invincibilis, à peccata excusat: sed hæc raro invenitur. Alii non solum peccant peccato, sed & ignorantia, qua illud non cognoscunt. Enim verò, nunquid gravissimè peccarunt Judæi in morte Christi? Et nihilominus S. Petrus ipsos eorumque principes ignorantes hoc fecisse affirmat: *Scio, qui per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.* Et ipse Christus dicens: *Pater! ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt;* allegando pro eis ignorantiam, eis petiit veniam. Si ignorantia eos liberasset à culpa, non indigerent venia: Christus verò eis petiit veniam, eorundem protestatus ignorantiam; tantum enim abfuit, ut à peccato eximerentur per ignorantiam, qua illud perpetrarunt, ut ipsa potius ignorantia peccatum illorum peccato accumularet. Peccatum unum, quia è medio sustulerunt non agnitum; & alterum, quia ipsum non cognoverunt, tanta obligatione constricti, quanta ad cognoscendum eum evidentia convicti.

Idem istud hodie videtur in illis, qui Christum adorant & agnoscunt; & non ex raro contingenti, sed communiter; neque in vita solum, sed etiam in morte. Quot & quanta, quamque enormia videmus peccata, nec in vita emandata, nec in morte confessa, non Deo tantum, sed toti proparula Mundo, & committentibus ipsis solum incognita? Non cognoscunt illa, quia vivendi laxitas, & dissolutio conscientie obscuritatem, animæque cœcitatē inducit: non agnoscunt, quia

Pars V.

amor proprius semper excusat & extenuat, quod damnationi nos addicit. Non cognoscunt ea, quia Mundi hujus prospera, lucra & commenda, alterius oblivionem secum trahunt. Non illa cognoscunt, quia ea discutere, nec, quem deberent, desuper consulere volunt. Denique ea non cognoscunt, quia ignorantia affectata ea novisse nolunt, ut emendant: *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Ecce nunc, utrum Deus in die judicii ignorata peccata justè puniet, dum, quæ commissa, unam, & quæ ignorata, alteram majorem merentur pœnam? Et quamvis ad illam usque diem incognita, tenebrisque malitiosæ hujus & ignorantis hujus ignorantie fuerint sepulta, tunc resuscitata prodibunt in lucem: ipse quippe universalis Judex, teste S. Paulo, præsentie suæ splendore omnium hominum conscientias revelabit, & unicuique, quicquid in eis latuerat, deteget, & manifestum oculis singulorum apponet: *Quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum.* Hæc mediante luce, eadem conscientie agnita veritate obstupefcent super illo Multo, quod sub quasi Nihilo prodire cernent, quod non viderant, aut videre noluerant. Nullius omnium conscientia reprehenderit, aut opponere quicquam audebit sententia, quamvis damnationis fuerit æternæ, sed omnes convictæ dicent: *Justus es, Domine! & rectum judicium tuum.*

§. VIII.

Quantam nobis Deus exhiberet gratiam, si, dum hodie eundem judicii diem ob oculos ponimus, supremus ille Judex, vel unicum nobis lucis illius communi-

C

muni-

*Psal. 35.
v. 4.*

*1. Cor. 4.
v. 5.*

*Psal. 118.
v. 137.*

municaret radium, ut modò videremus, quod tunc videbimus, & cum peccatis agnitis nos prius susteremus antè Tribunal suæ misericordiæ, quàm postmodum antè tribunal suæ justitiæ ! sed benedicta sit ejusdem Domini bonitas, qui non unum tantum, in doctrina sua lucis istius communicavit radium, sed omninò tres, nisi oculos nostros illis clausurimus. Cum materia omnium, quæ transferunt pro vita, & non transibant pro ratione capacitati humanæ tam sit immensa, sola Sapientia divina eam comprehendere valebit: proinde Christus Dominus hoc modo ad tres eam parabolas reducendo divisit, quibus summatim nos docuit quàm à nobis, & de quo rationem exacturus sit. Parabola prima est de officiis; secunda de talentis; tertia de debitis. Eundem hunc modum pro distinctione & charitate majore sequemur.

Et quidem quoad officia, prima parabola (quæ est de Villico) divitem fuisse dicit hominem, qui administrandis bonis suis famulorum quempiam præfecerat: quem cum malè administrare intelligeret, vocatum ad se rationem reddere compulit, dicens: *Redde rationem villicationis tue, jamenim non poteris villicare*; q. d. redde rationem administrationis tuæ ab hac enim horo ea privaberis. Circumstantia hæc, rationem fore ultimam, & non emendari posse, ex potissimis diei judicii rigoribus unus est. Agedum ut Parabolæ sensum enucleemus: Homo dives, est Deus: bona ipsius & hæreditates Ecclesiæ sunt & Provinciæ: Dispensator in Spiritualibus summus est Pontifex: in temporalibus, Rex & supremus hæc duobus omnes alii subordinati, tum ecclesiastici, tum sæculares Ministri, qui partitò

inferiorem super subditos eosdem habent jurisdictionem. Ab his igitur omnibus Deus strictam exigit rationem, non solum quoad personas, sed etiam, immò multò magis, quantum ad officia. Quantum ad personam, cuilibet pro se ratio reddenda incumbit; quantum ad officia, rationem reddere oportet pro omnibus, gubernationi suæ commissis & subditis. Ita ut Pape, de tota Christianitate; Regi, de tota Monarchia; Episcopo, de tota Diocesi; Gubernatori, de tota Provincia; Parocho, de tota parochia, Magistratui, de tota Civitate, Patri seu Matrifamilias, de tota domo ratio sit reddenda. O si homines scirent pondus, quod sibi, seu ecclesiastica, seu sæcularia tam anxie, tantisque negotiationibus prætendendo & procurando officia imponunt, certius nihil quàm quod longissimè ab eis fugerent! Verum, non illa propter onus, sed propter dignitatem, potestatem respectum, autoritatem & estimationem, & hodie dùm & plurimùm, propter lucrum commodumque procurant. Verumtamen in die judicii rationem postulati juxta pondus, videbunt, quonam eos deducet statera.

Enim verò si tam difficile est rationem reddere bonam de anima propria, quæ una est, quàm difficile, immò impossibile erit, de tot millenis rationem reddere bonam? Sicut fidem nos non habere certò constat, neque scimus, ad quid nos obligat. Nonne videris, quot animæ in hac sint Civitate, quot animæ in hac Provincia; quot denique animæ in toto Regno? Scitote igitur, si fortè ignoratis vel minus advertitis, de omnibus istis rationem redditurus illos, qui Civitatem, Provinciam, Regumve gubernant. Quemadmodum

modum enim in omnes singulosque eorum regimen potestatemque obtinent: Ita procurare tenentur, ut omnes & singuli non humanas solum, sed diurnas etiam leges observent. Quod non mea est exaggeratio, sed doctrina solida & de fide ore S. Pauli pronunciata: *Obedite praepositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi*; q. d. Obedite Superioribus vestris valde subjecti, ipsi enim ex zelo vitae vestrae invigilare tenentur, tanquam Deo de animabus vestris rationem reddituri. Ecce quantum major obligatio sit Superiorum, quam subditorum. Quotquot sunt subditi Superiori subjecti, totidem sunt animae pro quibus Superior rationem Deo reddere obligatur. Unde quamquam Oraculum istud sufficeret, quominus hominum quispiam fide praedictus hanc in se obligationem reciperet: Audite modò, quod audistis nunquam. Omnes Christe sententiae non extant literis exaratae: aliquae Discipulorum ipsius traditionibus manserunt impressae, quas inter tam notabilis, quam terribilis legitur ista: *Omne peccatum, quod remissus & indisciplinatus admisit frater, ad negligentem protinus revertitur Superiorem.* Ita ut juxta hanc sententiam, ipsiusque Christi revelationem omnia homicidia, omnia adulteria, omnia furta, omnia sacrilegia, reliquaque omnia peccata à subditis vivente & regnante aliquo Rege fuerint commissa: & ab omnibus & subditis in vita & regimine Superioris alicujus & Praelati patrata in libris Dei, sub nomine tituloque Registralis, Praelati talis, & superioris scribantur, ut ab eo in die judicii ratio exigatur.

Agedum, jam Regem istum, post-

modum istum quoque Praelatum & Superiorem ante divinum statuamus Tribunal, ut palam fiat, quidnam ad onera ista respondeant. Rex subditorum caput existit, & cuinam, nisi capiti membris rationem reddere comperit? Rex anima est Regni: & quis rationem reddet de corpore, nisi anima? Deus ergo à Rege quolibet, non suorum peccatorum & personarum solummodò, sed officii quoque exiget rationem: Et quid jam non Rex, sed reus respondebit? Dicere posse videtur: Ego quidem, Domine, obligatum me novi ad impedienda pro viribus subditorum meorum peccata: Verum Aula mea erat ampla, Regnum meum dilatatum, Monarchia mea per Africam, Asiam, & Americam extensa; porro quia impossibile erat in tot tamque diffitis morari regionibus & locis, in Curia providebam de Tribunalibus, Praesidentibus, & Consiliariis; Regno de ministris iustitiae, Conquisitionibus de Vice-Regibus & Gubernatoribus, de iusta numerisque omnibus absoluta regendi methodo optimè instructis, hoc totum feci, nec ultra quod facerem habui. Hisce suum annumerare poterit Palatium, & eos, quibus familiaris & in secretioribus est usus. Sed in omnes replicabitur. Quos elegisti (inquit Deus) quare elegisti? Nonne hi ex affectu, illi per intercessionem, alii adulatione mediante, alii denique ex mala & partiali & passionata informatione? Et qui majoris meriti fuere exclusi, quare eos exclusisti? Sed posito omnes ordinatè, & legitimè fuisse electos: postquam in officiorum administratione ex iusti dictamine, ritè non procedere cognovisti, quare statim eos non amovisti, quare dissimulasti, quare tolerasti & conservasti;

imò, quod pejus est, novis honoribus, auctoritate, dignitatibus & officiis decorasti? Si Provinciæ unius everforem & destructorem destructionem eandem continuare permisisti, & ad gubernaculum majus promovisti, quo pacto, quæso, injustitiarum ipsius & scelerum, quæ loco ejus, ut emendaret, suis ipsius culpis earumque exemplo auxit, complex non fuisti? si tyrannis ipsius tibi innotuit, quomodo per te mansit impunita, & læsorum damna non refarcita? Quot orphanorum lachrymæ, quod viduarum gemitus, quot pauperum clamores, te regente ad cælum pertinebant, quando ad complenda superflua vana, donationesque inofficiosas, Ministri tui (idecirco remunerati & laudati) impietati plùs quàm inhumana non illos spoliabant, sed exuebant, & nudabant? Istud obmurescenti, nec, quod respondeas, habenti misero Regi Deus poterit replicare. Et qualem referet sententiam? Hæc in judicii die audietur. Extra controversiam est, quod David Rex sanctus, antequam peccator, & post peccatum, pœnitentiæ speculum, ab oculis & alienis tantùm peccatis petierit absolvi.

Ab oculis meis munda me, & ab alienis parce servatio. Peccata occulta in die illa erunt manifesta: & de alienis, eò quòd Rex fuerit, non minùs stricta, quàm de propriis ratio exigetur.

Prodeat nunc Prælatus & Superior ad reddendam rationem & audiendum in statua processum, qui post resurrectionem illi formabitur in carne. O quàm triste erit spectaculum mitra privatum, pontificalibusque ornamentis exutum ante Jesu Christi Majestatem comparere illum, quem Christus ipse & nomine & auctoritate Vicarii sui insignivit, cujus-

que personam humano-divinam in hac vita repræsentavit! *O Pastor & Idolum!* dicet ille Christus. Tu, qui Pastor solus fuisti nomine, & velut Idolum sola contentus immeritâ adoratione externa, redde rationem. Non à te posco rationem, de culpis occultis, sed de publicis & scandalosis malè custodiarum & neglectarum ovium tuarum peccatis & miseriis. Misere fuerunt in temporalibus, nec curæ tibi fuit, earum providere necessitatibus: laborant in Spiritualibus, neque sollicitus fuisti, pro pacto illas à peccatis sanare, aut præservare. Porro si tam anxie collecti, tamque avarè custodiri reditus, meum erant, Sanguine meo acquisitum patrimonium; quare illud inter creditores meos, id est, pauperes non dispersisti? Quare illud curribus, exquisitoribus equis impendisti, illis fame extinctis? Tu parietes tuos auro, argento & serico vestisti, illis nudis, & præ frigore tremulis incedentibus? Si ministri tui zelosè invigilantes vitæ & conversationi minorum, id egerunt sollicitè, quo eos in commodum suum damnarent potius, quàm eorum conscientias emandarent: Grandium & Magnatum tam scandalosè & superbè vidente Mundo viventium monstruosa peccata, quare semper impunita dissimulasti, tanquam Ecclesiæ meæ legimus Superiores essent?

Equidem confiteor, Domine! respondebit Prælatus & Superior, in utroque me partibus meis defuisse: sed non sine causa. Quod enim familiæ meæ & personæ impendi, ut hominum & plebis satisfacerem oculis, factum est, qui exteriora tantum attendunt, utque simul auctoritatem officio, & dignitati venerationem conservarem. Porro si quid contrà

Gran-

Grandium Magnatumque delicta nihil attemptare fui ausus, id factum est, quia potestas ipsorum videtur insuperabilis, tutiusque putavi cum eis in arenam non descendere, quàm cum injuria, ipsarumque Ecclesiæ legum præjudico in sine pugna succumbere. Denique, Domine! in utraque omissione universale secutus sum exemplum, & quo, hoc in officio potioribus armis; amplioremque, quam mea est jurisdictione instructi utentes faciunt idem. O rudis! ô incurie! replicabit Christus: Stupidè adeo & laxè, ac si Scripturas, aut Canones, ejusdem Ecclesiæ nec exempla legisses: Num fortassis Petrus & Paulus, aliique imitatores mei Apostoli, seu vestigiis ipsorum veraciter inhaerentes, hisce mediis personæ suæ aut officio authoritatem inter ipsos adeò usque Gentiles conciliatum? An ignoras, quòd idem ipse populus, cujus te oculis excusas, si omnia donando pauperibus, te sine comitatu frequenti, solum te & peditem in plateis, & quidem nudipodem incedere vidisset, flexis te genibus adorasset? Quoad negligentiam verò, quod contra Grandes & Magnates, etiam Petri gladio accinctus, nihil attentare fueris ausus; contra quem ausus non fuit David, pastorum meorum exempla? Inter feras congredebatur cum leonibus, inter homines cum Gigantibus. Quanam, quæso, efferrata magis fera, quem Eudoxia? Et tamen vide quomodo illam nullatenus extimuerit Chrysost. Quis leo corona insignior, quàm Theodos. Imperator? Et ecce quomodo eum pedibus suis prostraverit Ambr. Denique si non illorum æmulatus magnanimitatem, sed aliorum, uti vocas, secutus consuetudinem, nunc experieris in te, & in illis videbis, quod si

illi consueverint facere sic, ego quoque similiter sic facientes mittere consueverim in infernum. Ad rationem officiorum quod attinet illud sufficiat, sumantque exemplum à ratione Regis Ministri sæculares, Ecclesiastici verò à ratione Prælati & Superioris.

§. IX.

Quantam ab rationem talentorum, illam nobis parabola servorum insinuat, quibus Rex diversa distribuit talenta, quibus negotiantur usque dum ab itinere rediret: *Negotiamini, dum venio.* Luc 19. v. 13. Rex est Christus, iter fuit ascensio in cælum, reditus erit in die judicii, in quo rationem exiget à singulis, quomodo traditis sibi talentis negotiati, quidque iidem fuerint lucrati visurus: *Post multum* Mat. 25. v. 19. *verò temporis venit Dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.* Talenta sunt media tam universalis, quàm particularis, quibus Providentia Divina hominibus assistit, & cuique ad salutem perfectionemque consequendam succurrit: Porro profectus, & lucra augmenta sunt virtutum, meritorum & gratiæ, quæ exercitio & industria, quâ media ista applicant, diligentiores obtinent. Quam verò exacta postmodum & rigida malè usi futura sit ratio, ex eadem parabola patet. Servi, quibus Rex talenta credidit, numero fuere tres: Primo dedit quinque, qui lucratus est alia quinque; Secundo tradidit duo, qui lucratus est alia duo, & ambo fuere laudati; Tertio unicum tantum tradidit talentum, quod ille terræ infodidit. Quod quamvis positâ ratione obtulit, integrumque & illibatum restituit, eo quod illo neque negotiatus, neque lucratus fuisset, Dominus non solum talento pri-

Luc. 19
v. 22.

varum è domo sua eiecit, sed insuper servum malum & nequam appellavit: *Serve nequam*; quâ sententia fuit condemnatus. Enim verò si quis rationem postulat creditum sibi à Deo talentum redhibet integrum & inviolatum sine fraude & dolo, condemnatur; Quid fiet illis, qui illud dissipant & perdunt, & quandoque idipsum contra se, & quod gravius est, contra ipsum Deum convertunt.

Pro gravissimæ & periculosissimæ materiæ hujus intelligentia supponendum est, quod minùs putatur; & est talentorum nomine non solum venire censenda dotes naturæ, bona fortunæ, & specialia Gratia dona; sed etiam his contraria, & omnium horum privationes. Non tantum dos est naturæ formositas, sed etiam deformitas: non tantum grande robur, sed etiam debilitas: non tantum ingenii acumen & subtilitas, sed etiam ruditas & stupiditas: non tantum visus perspicacitas, sed etiam oculorum cæcitas: non tantum sanitas, sed etiam infirmitas: non tantum vita longa, sed etiam brevis in bonis, ut vocant, fortunæ par est ratio. Non tantum illustri profapia & nativitas, sed & conditionis abjectio & vilitas: non sublimes solum dignitates, sed & loca humilia: non opulentia tantum, sed & paupertas: non quies tantum, sed & labores: non prosperi solum rerum successus, sed etiam inversi: Non solum regere & imperare, sed & subesse & parere: neque victoriæ solum & triumphi, sed & victum subiacere. In Gratiis denique seu Gratia donis, non solum est Gratia donum linguarum, sed & nescire loqui, & murum esse: non solum literæ & scientia, sed etiam ruditas

& inscitia: non solum est donum consilii, sed etiam suffragium non habere, aut dare non possum; non solum ostentationis donum, miraculorumque beatus, sed etiam in nulla re esse miraculosum, sed incognitum plane & despectum.

Veritatis hujus intrinsecæ, vereque divinæ Providentiæ ratio est; quia hæc omnia, quamvis sibi contraria, media esse queunt, quæ æqualiter nos ad salutem deducant, & ad veritatem promoveant; præsertim cum à Deo sint distributa & dispensata, & cujusque genio & indoli attemperata. Unde & textus talenta distributa asserit, *unicuique secundum propriam virtutem*. Ita ut Rachel tantundem lucrari & perficere potuerit sua venustate, quàm Lia sua lippitudine: tantum Achitophel judicii sui sagacitate, quantum Nabal sua stupiditate: tantum nongentis suis annis Marthasalem, quantum adolescens de Naim suis annis viginti: tantum Cræsus thesauris suis & opulentia, quantum Irus paupertate sua & inopia: tantum Julius Cæsar sua prosperitate & fortuna, quantum Pompejus infelicitate sua; & quam incurrit offensas: tantum Alexander Magnus suis victoriis, quantum Darius & Porus acceptis ab eo cladibus: tantum Aaron linguæ suæ facundia, quantum Moyses linguæ suæ impedimento & tarditate: tantum subtilissimus Scotus scientiâ suâ & doctrinâ, quantum frater Juniperus sua simplicitate: tantum S. Petrus suis miraculis, quantum S. Joannes Baptista, qui nunquam miracula patravir. Hinc sequitur, quod Deus eandem à Divite de divitiis, quàm à paupere de inopia exiger rationem: tantam à sano de sua sanitate, tantam ab infirmo de sua infirmitate: tan-

Matth.
25. v. 15.

tam

tam à celebri & in dignitate constituto de sua existimatione, quantam ab humilitate & abiectione: tantum denique ab omnibus, quibus aliqua contulit, quantam ab aliis, quibus aliqua negavit: Si enim dives suo lucrari potest talento mediante eleëmofynâ, pauper similiter mediante sua lucrari potest patientiâ; & sic de reliquis: immò verò nihil certius, quàm quot inter illa, quæ prospera vocantur seu adversa, ad merendum efficaciora existant, quæ naturam mortificant, quàm quæ sensualitati blandiuntur: & pro salute tutiora sunt illa, quæ gravant & premunt per humilitatem, quàm quæ elevant & evanescere faciunt per superbiam. Utraque media tractare, sibi que utilia reddere æqualiter

nos similes sumus illis, qui dispensant se, conducunt redditus Regum, qui ad recepta tantum attendentes in præsentì, negligunt id, de quo rationem reddituri sunt in futuro. In hac parte, admirabili sanè fortunæ varietate & à partitione Jacob (sic loquendo) filiis suis vaticinatus in hora mortis benedixit. Diversorum nominibus animalium est usus, & Judam Leonem compellavit: *Casulus Leo* Gen. 49. *nis Juda*; Dan Serpentem: *fiat Dan coluber* v. 9. *in via*; Benjamin Lupum: *Benjamin Lupus rapax*; Nepthali Cervum: *Nepthali Cervus emissus*; Issachar Asinum seu jumentum: *Issachar Asinus fortis*. Omnia animalia suas habent inclinationes, instinctus & proprietates, & singula suas quasi virtutes & vitia à natura sibi insita: Leo magnanimus, serpens astutus, lupus vorax, cervus velox, asinus seu jumentum oneribus affuetum. Proinde hisce sub metaphoris Jacob singulis filiis, sua talenta, usum eorum & actiones, nec non vitam, descendendumque eventus significabat. Porro cum illi ipsi fratres tam ægrè tulerint, quòd pater uni eorum tunicam fecisset polymitam, & proprio illam tingere voluerint sanguine: quo pacto nunc nullus eorum conqueritur, quòd pater tam diversis eos pellibus vestiat & pilis, tam differentia imponat nomina, nec non tam diversimoda nobilitate discernat, qualis est inter lupum & cervum, inter serpentem & leonem, inter leonem & asinum? Quia in tunica operabatur Jacob velut pater nomine suo: in differentia & talentorum divisione, loquebatur velut Propheta nomine Dei: sicut distributio erat à Deo facta, & talenta ab ipso distributa; quamvis discrepant æstimatione & fama, quantum dif-

Ad Philip. 4. v. 12. Job. 2. v. 10. noverunt S. Paulus, dicens: *Scio abundare, & scio esurire*; & Jobus, qui in eadem fortunæ volubilitate, à prima ad secundam ajebar: *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?* Verum homines isti quadrati rari nascuntur in mundo. Alex non minus firmæ paucis, quàm multis incubant punctis: & æqualiter fortibus favent felibus, quàm infortunatis.

Hoc pacto (quæ unica & saluberrima sit nota) hoc, inquam, pacto acceptare nos oportet, velut de manu Dei, & contentos esse talento seu talentis, quæ juxta beneplacitum suum nobis disperserit, sive quinque sint, sive duo, sive tantum unum: & si dari posset etiam nullum, magis foret tutum, Rege distribuyente inter servos talenta nullum eorum, in partitione legimus minus fuisse contentum. Si aliis majora, quàm vobis fuerint collata, ipsi de pluribus, quàm vos rationem reddere cogentur ipsi Deo. Sed

Gen. 49.
v. 9.
Ib. v. 17.
Ib. v. 21.
Ib. v. 14.

differt Imperium à servitute, Leo ab asino, demisso singuli capite sua fuere forte contenti, illi sese conformantes; nec fuit qui aut quarela os aperiret, aut oculorum motu displicentiam demonstraret. Quid, quæso, ad hocce dicent, qui toties religionem, & ipsam deseruere fidem, humilitatis patientiæque defectu sibi anteponi non ferentes, quos talento non poterant adæquate?

Omne talentum perditionis periculo est expositum, vel ut præsumptione humana, quis de eo bonam non reddat rationem. Majora per superbiam; minora per invidiam; minima per desperationem & pusillanimitatem. De ultimorum horum genere fuit ille, qui talentum fodit in terram, cum melior celebriorque evadere potuisset omnibus, si terræ non infodisset. Theologorum quibusdam in quæstionem & dubium vocare placuit, quis servorum se magis industrium probâisset, utrùm ille qui duobus talentis lucratus est alia duo, an qui quinque talentis alia quinque lucratus est: quæ cum inter illos non decideretur, ad Academiam quandam mercatoriam devoluta est, qui uniformiter resolverunt omnes, magis industrium fuisse illum, qui duobus alia duo fuerat lucratus, quàm illum, quin quinque lucratus fuerat alia quinque; difficilius quippe est modico lucrari modicum, quàm multò multum. Huic maximæ primæ in negotiatoribus, experientia usque probatæ addiderunt, quod qui unum tantum habuit talentum, si lucratus fuisset alterum, comparatione ad invicem facta; & illum qui duo, & qui quinque talenta habuerat, industriâ longè superâisset. Magna sanè & vera consolatio, si acceptare illam vellent mediocritas. Sed, cheu,

quisnam curare poterit cæcitatem, & pacare invidiam excedi & superari sese videntium? Saul auditis aggratulationibus & applausibus Davidi factis, tot vicibus modisque eum è medio tollere tentavit, hinc coronam perdidit. Celebris ille artifex Dædalus, in turri quadam captivus adinvenit sibi que formavit alas, quibus ex ea volando effugeret, videns perdicem discipulum suum & sororis filium invenisse circinum, & imitando spinam ferram, ne se talento superaret timens, ipsam prius ex eadem turre in imum præcipavit.

Verum enim verò majoribus adhuc periculis exposita sunt talenta omnibus supereminentia. Quid futurum fuisse putamus Saulo, nisi Christus ipse è cælo descendens, ad refranandam audaciam ipsius & superbiam, ex equo ipsum in terram prostravisset? Quid factum fuisset de Augustino, de quo in scholis recitabatur catholicis: *A Logica Augustini, libera nos, Domine!* Nisi lachrymis S. Monicæ matris (velut lilium, quod à lachrymis generatur alterius) emollitus fuisset regeneratus? Evenisset illis, quod profundissimo Tertulliani, & immenso Origenis ingenio, qui velut ævi sui oracula venerati, primique Ecclesiæ Magistri, & illud, & se perdidierunt. Sed quid mirum cadere & frangi lutum, si intellectus ingeniumque omnium, quæ creavit Deus, maximum Luciferi, solo ipsius Dei intellectu inferius, potius elegerit cadere à cælo, quam alium ibidem, imò ipsum Deum sibi videre prælatum: æqualem ipsi rationem habent talenta minora, & propterea solidam rationem poterunt reddere bonam.

§. X.

Matth.
18 v. 23.

DEbitorum tantum ratio postrema, maxima omniumque difficillima nobis pertractanda restat. Hæc in alterius Regis parabola continetur, qui contra morem multorum, cum Domus suæ famulis rationem inire voluit: *Qui voluit rationem ponere cum servis suis.* Quid hinc sequatur, in principio rationum clarè innotescit, quod nimirum sic dictus Rex omnium mundi Monarcharum potentissimus & ditissimus esset; primus quippè servus convictus fuit, ærario Regio debere centum viginti miliones auri. Eam enim summam attingit, quod Textus vocat, *decem millia talenta*: Christo enim linguâ Hebraicâ cum Hebræis loquente, computus similiter & summa debiti non de talentis Græcis & Hebraicis debet intelligi. Quomodo verò possibile est, servum Regi suo centum & viginti miliones debuisse? Respondeo, quando parabola decies millenis vicibus toridem alios dixisset, multò adhuc minùs diceret, quam significare vellet. Quoniam Rex iste est Deus, debitum verò istud conficiunt beneficia homini collata: porro quia minimum beneficium Divinum ex se, & intuitu Authoris infiniti est valoris, in tota Arithmetica non datur numerus, neque pretium in omnibus creaturis, cui comparari, nedum æquiparari possit.

S. Aug.

S. Augustinus ad luculentius & evidentiùs rationem hanc demonstrandam, ipsum introducit Christum personaliter à nobis debita nostra exigentem, quemadmodum in iudicii die facturus est: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci es?* q. d. Quid est quod tibi facere de-

Pars V.

berem, ô homo! vel pro te facere debuifsem, quod non feci? Nihil tibi debebam, & tanquam debitor quicquid habeo, sum & possum tibi impendi. Creavi te, quando non eras ex abyſſo nihili, & non esse te educendo ad esse: corpus tibi dedi manibus meis formatum & perfectissimum: animam tibi contuli ex visceribus meis extractam, & ad imaginem & similitudinem meam factam: utrumque excellentissimus potentiis, sensibus ornavi & instruxi, ut iis tanquam instrumentis ex amore mihi servires: & tu, ingrate! quid fecisti? De curis, cogitationibus, intellectusque tui machinis rationem redde: de memoriæ tuæ officio in recordando, & obliviscendo: de voluntatis tuæ desideriis & affectibus, redde rationem de omnibus pedum tuorum gressibus, manuum tuarum operibus, oculorum tuorum visionibus, aurium tuarum auditibus, omnium linguæ verbis, & reliquis omnibus, quorum tibi conscius es, & diei fas non est. Postquam creatus es, quid te factum fuisset, nisi ego eadem te potentia & providentia conservâissem? Mox perditio esse, ad nihilum, unde existi, redactus fuisses. Ad conservationem tui non necessaria tantum, sed superabundantia suppeditavi, tantamque creaturarum in cælo & in terra immensitatem tibi subjeci, tuoque obsequio deputavi. Associavi tibi Angelum, qui noctu diuque vigilantem seu dormientem individuus custodiret, sicut semper assistens custodivit. Nunc occulta & secreta, à quibus illius beneficio liber fuisti, tibi revelo: Tu verò publicorum & manifestorum, quæ expertus es & vidisti, recordare. Quot in aliis longè minoribus perierunt? Quot minores te ætate morte

D

infau-

infausta & subitanea, sine poenitentiae & emendationis tempore aut loco obierunt, quam tibi semper indulgi? Rationem igitur redde de vita, salute, annis, diebus, horis, cum paucæ valdè, numeratuque sint faciles illæ, quas non ad offensam meam impendisti.

Usque huc exteriora tibi recensui debita potestatis: jam nunc ad interna & personalia respondebis amoris, & quicquid pro te aut feci, aut sustinui. Postquam ad imaginem similitudinemque te condidi, pro te factus homo, imaginem similitudinem tuam assumpsi: pro te natus, in præsepium reclinatus fui: pro te exulavi in Ægypto: pro te opifici triginta tribus annis subdixi, laborem ipsius manibus meis promovens: vultusque ipsius sudori sudorem meum cōsociavi. Pro te, & propter te Regni cœlestis Evangelium prædicatum exivi in Mundum: pro te, & propter te totam Judæam & Galilæam pedes, & non infrequenter nudipes perambulavi: sitim, famem, paupertatem, nec locum habens ubi requiescerem seu caput reclinarem, fui perpeffus: pro te, & propter te pro beneficiis ingratitudines, pro amore odium, pro operibus bonis persecutiones recepi: pro te Sanguinem sudavi; pro te captus, injuriis contumeliisque affectus, pro te colaphis cæsus, flagellatus, spinis coronatus: pro te denique inter latrones crucifixus, in quatuor fontes Sanguineos transfossus, angustis, agonisque mortalibus tortus & afflictus, & meum mortui cor lancea transfixum & confossum. Pro omnibus istis veniam tibi Deo petii, nec aliam à te mercedem retuli, quam quod iteratò me crucifigere non amiseris, quoties graviter peccasti, quem-

admodum per meum declaravi Apostolum: *Rursum crucifigentes Filium Dei.* Si effusæ à me Sanguinis guttæ numerum haberent, nec de una quidem bonam mihi reddere posset rationem, quamvis mille pro me mortes subires: sed millies millenis & ultra vicibus, Sanguinem meum conculcasti, infinitum ejusdem pretium & meritum, appetituum tuorum idolis sacrificando.

Certò adhuc modò aggravatur debitum, de quo nunc rationem à te petam, quod est vocationis. Reservari te, ne prodires in lucem hujus mundi, nisi tempore legis Gratiæ: Vocavi te ad fidem, antequam de ea posses audire: amor meus rationis tuæ usum prævenit, teque mediante Baptismo, in amicitiam meam recepi: lacte doctrinaque Ecclesiæ ad cognitionem meam te contrivi, & adduxi, beneficium sanè quod justissimis meis judiciis, quod quatuor seu quinque millium annorum spatio tot non contuli, & quo adhuc diebus tuis caruerunt multi. Judicium tibi defuit & prudentia ad considerandum, quod sicut justitia mea rationes habeat ad damnandum ignorantiam mei laborantem Gentilem, easdem misericordia mea habeat ad ignoscendum Christiano, toties tamque enormiter me offendenti. Perditam primæ vocationis gratiam lapsus corruiisti; & ego te revocavi, manumque ad resurgendum porrexì: erectus recidivasti, toties, & ego licet toties iteratis vicibus offensus, continuamque propositorum tuorum instabilitatem, & promissorum fallaciam expertus, auxiliatricem offerre manum, brachiisque extensis te semper recipere non cessavi: donec tandem infidelis, rebellis, & obstinatus, aures tuas vocibus meis toraliter

Hebr. 6.
v. 6.

liter obturando, in profundum impœnitentiae finalis lethargum te præcipitasti: Reddenuncrationem de tot internis meis inspirationibus, de tot Confessorum & amicorum consiliis, de tot prædicatorum vocibus & minis, quas vel invitus, vel nonnisi ex curiositate ascultabas: quam & ego similiter à te exigere possem, te non vocando efficaciter in hora mortis, quia illud non meruisti in vita.

Septem Græciæ fontes reliqui in Ecclesia mea (quod est justificationis) quibus animæ à suis levarentur peccatis, & irrigarentur ad proficiendum in virtutibus. In quibus tam facile tibi pro culpis & peccatis exhibui remedium, ut illa tantum confitenti veniam promiserim, quam tu Sacramenti illius facilitatem, ac si rigidum foret, fugiens recipere detrectasti, ipsa potius peccata amans, quam indulgentiam æstimans. In altero manducandam tibi præbui meam Carnem, & bibendum meum Sanguinem, & insuper infinitos totius Divinitatis meæ thesauros, in pignus Gloriæ & Beatitudinis æternæ, qui unicus & sublimissimus fuit finis, ad quem te condidi. Depexisti finem, neglexisti media, & quia elegisti potius sine me semper agere in inferno, quam mecum esse in cælo; non mea, sed tua est sententia, quam cum cæteris maledictis & damnandis mox audies: *Ite maledicti in ignem æternum.*

§. XI.

Hic debitorum stetit Ratio, novissima pars & maxima, quæ tantum de reddendis rationibus pertractanda restabat. Et hinc subsistent omnes, quotquot de illa rirè reddenda in illo die tam incurri vivunt. O dies iræ! ô dies furoris! ô dies vindictæ! ô dies calamitatis! ô dies amari-

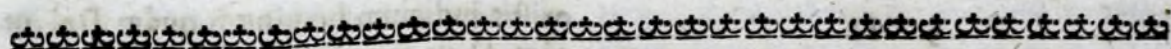
tudinis! ô dies miseriæ! ô dies stupendus! ô dies tremendus! ô dies incomprehensibiliter terribilis! sic illum cum exclamatione horribili Prophetæ compellant, propter strictissimam à nobis exigendam in illo rationem. Porro cum omnia transeant pro vita, & nihil pro reddenda transeat ratione, qualis, quæso, cæcitas & insania eorum est, qui omnes suas curas transitoris consecrant, sine memoria non transitori? Nunquid in rationalem intellectum humanum major cadere potest insania, quam quod homo diu noctuque laboret, vigilet, seque fatiget pro eo, quod cum vita transit, & in morte deserit, omnemque curam, laborem, solitudinemque dimittet de eo, quod solum secum feret, & de quo tantum ab eo ratio exigetur? Audiant stolidi illi & insani S. Augustinum: *Peccas propter pecuniam? Hic dimittenda est. Peccas propter villam? Hic dimittenda est. Peccas propter mulierem? Hic dimittenda est. Et quidquid est, propter quod peccas, hic dimittis, & ipsum peccatum, quod committis, tecum portas.* Omnis materia peccatorum hinc manebit, nam cum vita transit; & peccatum solum nos comitabitur, quia non transit pro reddenda ratione.

Ad demonstrandam veritatem habenti fidem, sufficere mihi videtur duorum punctorum horum evidentia, sed tantum à Deo obrinere, & ab Auditoribus meis efflagitare cuperem, ut veritatem hanc agnoscant & amplectantur in hoc mundo adhuc degentes, neque reservent pro inferno. In Sapientiæ libro Spiritus Sanctus colloquium quoddam in inferno, inter constitutos ibidem describit, postquam vitam in omnibus, quæ cum vita transeunt, consumpserant, & quod lo-

S. Aug.
hom. 42

- Sap. 5. quebantur, huiusmodi erat: Ergo erravimus à via veritatis, & Sol intelligentia non est ortus nobis. Quid nobis profuit Superbia? Divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam
 Ibid. 8. umbra: tanquam nuncius percurrrens: & tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cum præterierit, non est vestigium invenire: aut tanquam avis, quæ transvolat in aere, verberans levem ventum, & nullum signum invenitur itineris illius: aut
 Ibid. 10. tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. Ecce modò in inferno constituti benè agnoscentes, comparisonem non inveniunt, quâ sufficienter summam transeundi velocitatem, quæ cuncta transeunt, declarare possint; & subdunt: Sic & nos nati continuo deservimus esse: & virtutis quidem nullum signum valumus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.
- Illud secum in lamentabili ista, sed veraciter seriùs detecta societate infelices damnati conferebant; qui præ cruciatuum & dolorem vehementia oculos levantes in cælum gloriosos ibidem & triumphantes videbant illos, quibus major in hoc mundo cura & sollicitudo fuit, de rationis rigore, quàm de vitæ laxitate: Pœnitentiam agentes, & præ angustia Spiritus gementes. Qui gemitus jam non proderant, intra se, & secum dicebant, at quid dicebant? Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & simultinam improperii; id est: Hi sunt, quos tanquam scrupulosæ conscientiæ risui habuimus, ob pœnitentias & austeritates, quibus sua mortificabant corpora, quando nos de indulgendo tantùm & satisfaciendo appetitibus nostris & desideriis solliciti eramus; & nunc prudentes illos, nos verò insipienter egisse videmus: illi enim finem præmiumque respicientes, quæ nos flocci fecimus, nunc communicum Sanctis gloria perfruuntur, quemadmodum nos eadem cum damnatis tormenta & supplicia sustinemus: Nos insensati vitam illorum astimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est. Concludensque Spiritus Sanctus inquit: Talia dixerunt in inferno hi qui peccaverunt. Agedum, charissimi! quibus misericordia Dei tempus adhuc vitamque prærogat, attendite & benè expendite, utrum meliù sit veritatem hanc in hoc mundo fructuosam sibi reddere, quàm pro inferno illam reservare: & utrum in die iudicii & rationis gaudere malimus nos prudentes fuisse imitatos, qui æternùm Dei visione fruuntur in cælo; vel insensatos fuisse comitatos, qui per omnem æternitatem tormen a patientur in inferno.

S E R M O

P R O

DOMINICA SECUNDA ADVENTUS.

Joannes in vinculis. Matth. II.

§. I.

Aliud fore judicium, aliumque mundum, præcedenti Dominica nos docuit Ecclesia Catholica Fide: eundem (ni fallor) articulum eadem Ecclesia nobis hodie probat ratione S. Matthæus cap. II. inquit: *Joannes in vinculis.* Joannes in vinculis? Ergo restat aliud judicium, aliusque mundus; probabo consequentiam. Si est Deus, utique justus est: Si est justus: justis tribuet præmium, malis irrogabit pœnam: in mund hujus judicio malos videmus instar Herodis exaltatos: bonos verò instar Joannis Baptistæ humiliatos & oppressos, sequitur ergo aliud fore judicium, aliumque mundum: aliud judicium, in quo emendentur hæc injustitiæ: alius mundus, in quo boni suorum meritorum præmium, & mali suorum delictorum recipiant pœnam. O altitudo & profunditas Divinæ Providentiæ! propria nostra vitia Fidei efficiunt testimonia. Ex principalioribus Fidei nostræ fundamentis, est animarum immortalitas, quam nostra iniquitas oprime probat. Nisi homines essent impii, de immortalitate ipsorum dubitari posset; Deus verò in mundo tolerat injustitias, ut innocentia coronam, & immortalitas habeat probationem. Ec-

quis de immortalitate alterius vitæ dubitabit, si in hac Baptistæ innocentiam in vinculis, & malitiam Herodis in throno exaltatam consideret? *Joannes in vinculis.* Sed sicut vincula Baptistæ istam doctrinæ partem, quam in præcedenti sermone prædicavi, confirmant: pari planè pacto alteram ejusdem doctrinæ partem retrahere me compellunt. Futurum prædicavi judicium extremum, in quo Deus nos omnes judicaturus foret, idem hîc repeto. Dixi ulterius judicium illud futurum rigidissimum & terribilissimum, quod nunc retracto, quod nunc revoco. Scitote, Christiani! aliud adhuc esse judicium rigidius, strictius terribilibusque Divino. Et quale hoc? Est hoc, quod Joannem conjecit in vincula: judicium inquam hominum. *Joannes in vinculis.* Joannes Baptista in vinculis? Ergo judicium hominum magis timendum est, quam judicium Dei. In judicio Dei ad latronem usque aliquis salvatur: in judicio hominum adipsum usque S. Joannem Baptistam omnes condemnantur. Est judicium ex quo Joannis Baptistæ innocentia exit condemnata, istud est judicium timendum, formidandum & tremendum. Hæc erit sermonis præsentis materia, quod judicium hominum magis sit timendum quàm judicium Dei.

D 3

§. II.

§. II.

PROPOSITAM veritatem vel novitatem omnium optimè intellexit Regius
 Pf. 142. *Propheta David: Ne intres in iudicium cum*
 v. 2. *servo tuo Domine;* idem Pf. 42. ait: *Judica*
 Pfal. 42. *me Deus, & discerne causam meam.* Nota-
 v. 1. bilis affectuum contrarietas. Si priùs cita-
 to Psalmo dicit, ne intres in iudicium,
 quomodo in posterius citato inquit, *Judi-*
ca me Deus? nunc: *judica me.* & antea: *ne*
judices me; quænam ista est varietas? Ex
 eo, quod adjunxit, patebit differentia ejus-
 que ratio: *Judica me, Deus! & discerne cau-*
sam meam de gente non sancta ab homine in-
quo & doloso eripe me. Ecce differentiam.
 In primo casu David absolutè conside-
 bat iudicium Dei, & hinc petebat à Deo,
 ne secum in iudicium intraret: verè enim
 timendum est iudicium Dei. In secundo
 casu considerabat David iudicium Dei,
 comparativè ad iudicium hominum, &
 hinc volebat à Deo judicari. In primo
 casu David sibi ob oculos ponebat iudicii
 divini timorem: in secundo casu, ex
 una parte proponebat sibi terrorem ju-
 dicii Divini, & ex altera parte terrorem
 iudicii humani, & positus inter utrumque
 terribilius invenit esse iudicium homi-
 num, quàm iudicium Dei. Jam nunc in-
 telligetis verborum illorum mysterium,
 quæ in præcedenti Evangelio non obser-
 vavimus, scilicet: *Tunc videbunt Filium*
 Mat. 20. *hominis venientem in nubibus cæli.* Christus
 v. 30. & homo est, & Deus: quare ergo non di-
 citur veniet Filius Dei, sed veniet Filius
 Hominis? quia scopus & intentio Christi
 erat suo nos terrere iudicio, quod plus
 terroris formidinisque incurit sub specie
 humani, quàm divini iudicii. Tantò terri-
 bilius tantòque magis extimescendum

existit iudicium hominum, quàm Dei, ut
 cum Deus timorem incutere, nosque
 horrore & terrore percellere, iratum se
 nobis horribilemque ostendere intendit,
 iudicium vocetur hominis. Non reperit
 nomen atrocius magisque horribile,
 quàm *Tunc videbunt Filium hominis.* Pro-
 bavimus assumptum in genere: recen-
 seamus nunc specificè ejusdem rationes,
 quæ sunt valdè variæ, solidæ & uberis
 doctrinæ, potest contingere, ut gravitate
 & novitate ipsi assumpto nihil cadere
 vobis videantur.

§. III.

Primò iudicium hominum magis ti-
 mendum est quàm iudicium Dei, quia
 Deus cum intellectu, homines iudicat
 cum voluntate. Quod si inter intellectum
 Dei, hominumque voluntatem infinita
 ista non intercederet distantia, sola illa,
 quæ est inter intellectum & voluntatem
 sufficeret ad inæqualitatem horum iudi-
 ciorum statuendam. Qui iudicat cum in-
 tellectu, benè & malè iudicare potest, qui
 iudicat cum voluntate, nunquam bene
 iudicare potest. Pater ratio; quia qui ju-
 dicat cum intellectu, si intelligit malè,
 iudicat malè, si intelligit benè, iudicat be-
 nè: qui verò iudicat cum voluntate, sive
 benè velit sive malè, semper iudicat ma-
 lè: si velit malè, iudicat tanquam passio-
 natus, & si velit benè, iudicat velut cæ-
 cus: proinde vel cæcitas adest vel passio.
 Ecce quomodo iudicabit voluntas cum ta-
 libus assistentibus; in iudicio divino
 non fit ira, solus ibi iudicat intellectus, &
 intellectus talis.

Ipse Christus declarans suam supre-
 mam potestatem universalis mundi iudi-
 cis

Joan. 5. *cis dicit: Pater omne iudicium dedit Filio.*
v. 22.

Quæro, quare hoc non dedit Spiritui sancto? Ad perfectum iudicium requiruntur tria: scientia ad examinandum, iustitia ad iudicandum, potestas ad exequendum. Proinde si persona Filii & Spiritus Sancti eandem habent sapientiam, iustitiam & omnipotentiam, quare officium iudicandi Pater æternus committit Filio, & non Spiritui sancto? Ratio moralis & altissima est ista, quia Spiritus Sanctus procedit ab actu voluntatis: Filius est genitus per actum intellectus: & iudicare (licet Deus sit qui iudicet) ad intellectum pertinet, & non ad voluntatem: Spiritui Sancto, qui procedit per voluntatem commisit Pater munus largitionem: *Dator munerum*. Filio qui producit per intellectum contulit culpam & offensam iudicium: *Omne iudicium dedit Filio*. Dare enim, ut sit gratia actio, procedere debet à voluntate: & condemnare ut non erraret, oportet iudicium regi ab intellectu. Necdum totum dictum est: auscultare rem grandem. Quando Pater ab æterno generat Filium, per primum illum generat actum intellectus, non interveniente voluntate: quando Pater & Filius produciunt Spiritum Sanctum, produciunt illum per actum voluntatis, sed jam cum suppositione intellectus: Dare igitur tribuitur tertiæ personæ, & condemnare secundæ: dare enim procedere debet à voluntate, sed cum suppositione intellectus: iudicare verò debet procedere tantum ab intellectu non interveniente ulla voluntate. Ecce hic perfectum iustitiæ punitivæ & distributivæ dictamen: condemnare fit per intellectum solum sine voluntate, & dare fit per bonam voluntatem, sed cum intellectu. Essetne consul-

tum, ut dare fieret tantum per intellectum, & ut in condemnare etiam intraret voluntas? Neutiquam: hinc oriretur, quod quandoque accidit, quod nec gratia obligent, nec pœnæ corrigant. Condemnare cum voluntate, est à iusto recedere: dare sine voluntate, est manere illiberalem: in primo iustitia incedit cum scrupulo: in secundo liberalitas manet sine gratia: ita ut in Deo voluntas & intellectus habeant officia repartita, intellectus iudicat, voluntas dat. Non ita in hominibus res agitur, intellectus suo est officio deturbatus, voluntas servit ambobus; voluntas dat, voluntas iudicat. Quærelam, quod voluntas sit quæ dat, ambitiosis & prætentibus relinquamus: Injuria autem, quod voluntas sit quæ iudicat, hæc est, quæ iudicium humanum formidabilius reddit Divino.

Intravit quandoque lux, ut humano iudicaretur iudicio, confidenterque est ingressa; jam enim olim iudicio assistit Divino, indeque cum encomiis est egressa: *Fiat lux, & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod esset bona.* Hac securitate fiata lux subit iudicium hominum: & qualiter vobis videtur egressa? Planè hoc dixit Christus, ipsumque dicere erat necessarium ut fidem inveniret: *Venit lux in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.* Vah cæcitatem! vah malitiam! Ecquis tam barbaram à iudicibus ratione utentibus suspicaretur sententiam velut istam? Nisi Christus ipse eandem affirmaret? Num quid pulchrius, quid utilius, quidve necessarium magis luce, in mundo dari potest? Et vice versâ, quid foedius, quid horribilius, quid inutilius & absurdius tenebris? Nunquid non tenebræ latrociniorum sunt operimentum, adul-

Gen. 1. v.
3. & 4.

Joan. 3.
v. 19.

adulteriorum iteratio promiscuus, insolentissimorum & atrocissimorum quorumcunque casuum, qui dantur in mundo, concausæ & complices? Quomodo igitur possibile, quod oculis & intellectu præditi homines tenebras anteponant luci? Ipsa Christi verba rationem ponunt: *Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem? Dilexerunt*: Judicarunt cum voluntate, & non cum intellectu: & ut ubi Judex est voluntas, similes isti pronuntiantur sententiæ. Quid aliud faceret cæca voluntas quam condemnare lucem? *Dilexerunt magis*. Ecce hic totum judicium hominum. Dilexerint plus vel minus: si dilexerunt, quamvis sint tenebræ, meliores judicabuntur luce; & si non dilexerint, licet sit lux, lux tenebris pejor censebitur. Eheu quoties mundus illam iterat sententiam! quoties venientibus in judicium tenebris & luce, hæc condemnat! Ecce quid fiduciæ sperandum merito, quidve immunitatis innocentie in tali judicio. Summum meritum, summæque innocentia illud confiteantur.

Christo præsentato ante Præsidem Pilatum, hic auditis testimoniis eorundem examinavit pondus, Christumque
 Luc. 23. innocentem proclamavit: *Ego nullam cau-*
 v. 14. *sam in Eo invenio.* Non ita multum post
 Mat. 27. *eductum Christum in montem Calvarie*
 v. 37. *Cruci acclavarunt: Et imposuerunt super*
Caput ejus causam ejus scriptam, dicit Textus. Enim verò, si Pilatus nullam in Christo invenit causam: ego nullam causam invenio; quomodo causam ejus imposuerunt Cruci? Posuerunt causam ejus scriptam? Hic nunc clare patebit discrimen inter judicatum esse cum intellectu, & inter judicatum cum voluntate. Pilatus innocentiam Christi deprehensam & declara-

ram, omnes accusationes ad arbitrium & judicium voluntatis Principium Sacerdotum remisit: *Tradidit Eum voluntati eorum.* Et quomodo judicatus in judicio voluntatis? Quia Christus fuit judicatus in judicio voluntatis, statim invenerunt illam crucifigendi causam. In judicio intellectus (quamvis esset intellectus Pilati) contra Christum non fuit inventa causa. In judicio voluntatis (licet accusatus esset Christus) causa fuit inventa. Et quare voluntas plus invenit, quæ cæca est, quam intellectus, qui est argus? Ratio est, quia intellectus invenit quod est, & voluntas quod vult, voluntas invenit pro ut vult. Voluntas in favorem inclinans inveniet merita in Juda; voluntas averfa inveniet culpas in Christo. Quamnam culpam Herodes deprehendebat in Joanne, ut eum vinculis compediret? Sed habebat contra se voluntatem suam, quæ culparum erat maxima. Intelligebat Herodes Baptistam esse innocentem (sed nolo hinc recedere) Herodes Baptistam innocentem vel intelligebat, vel non intelligebat: Si intelligebat, ecce mox voluntatis tyrannidem facientem illum operari contra intellectum: si non intelligebat, ecce voluntatis cæcitatem, quæ intelligere eum faciebat contra rationem, sit ut sit: Joanni semper certa manent vincula. Joannes in vinculis.

§. IV.

Secunda ratio, quare judicium hominum magis sit terribile, quam judicium Dei, est, quia in judicio Dei sufficit tantum testimonium conscientie propriæ: in judicio hominum conscientia propria pro nullo valet testimonio. Ecce judicii Divini excellentiam! comparetis ante

ante tribunal Dei, accusent vos homines, accusent vos Angeli, accusent vos demones, accusent vos opera vestra, accuset vos denique cœlum & terra, mundusque totus, non accusante vos propria conscientia, ridebitis omnia. In iudicio hominum aliter res agitur: eritis Abele innocentiores, Josepho incontaminatiores, Baptistaque iustiores: si insurgat contra vos unus invidus Cain, unus malè informatus Putifar, unus injustus Herodes, contra innocentiam invidia, contra veritatem calumnia, contra iustitiam tyrannis prævalebit: & quantumcunque exiliat clamerque intrus in pectore conscientia, clamores illius nihil proficiunt. Jam rigorem illum cum rigore Divini iudicii pensate.

Comprimis mihi placent Prædicatores isti, qui ad Divinum repræsentandum iudicium, ejusque terrorem, illam Samuelis allegant auctoritatem: *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor*; Sed ex hoc ipso magis timendum est iudicium hominum: si enim homines cognoscerent corda, si corda inspicere possent, non adeò formidanda forent eorum iudicia. Quænam major est tranquillitas, quæ major securitas, quam in corde suo secum suam circumferre defensionem? Accusate me, condemnate me, infamate, vultis mille testes? Ecce hic cor monstrare, *bona conscientia mille testes*. Scitis quibus non expediret corda patere hominum? Proditoribus, hypocritis, adulatoribus, mendacibus, ejusdemque farinae aliis: sed fidelibus, sinceris, veracibus, honestis & ingenuis, quam optanda foret conditio! qualis & quanta felicitas! Sed cum conscientia in iudicio humano pro nullo valeat testimonio, patienti ca-

Pars V.

lumniam in opere, quid prodest defensio in corde?

Maxima Christi defensio, & innocentie ipsius assertio, fuit ipsius Pilati protestatio, quando aquâ lavando manus, dixit: *Innocens ego sum à Sanguine iusti huius*. Hanc Aquam, & hunc Sanguinem S. Cyrillus Hierosolimitanus consideravit, singulari emphasi asserens, Aquam & Sanguinem, quæ de Latere Christi in Cruce exiverunt, ad aquam istam & sanguinem alluisse: erant hæc duo de latere, iudicanti aqua, clamantibus verò Sanguis; Aqua signabat aquam, quâ Pilatus manus lavit, & Sanguis signabat Sanguinem, quem Pilatus iustum pronunciavit, & accusatores petierunt super se: *Sanguis ejus super nos*. Ita ut sicut in hoc mundo accusatus quispiam calumniam passus, in sinu suo secum defert defensionis suæ chartam & literas; ita Christus in corde suo posuerit Aquam illam & Sanguinem, in quibus authentica innocentie suæ testimonia consistebant. Videre jam Christum è prætorio Pilati prodeuntem cum numerosa iusticiarum suarum caterva, videbitisque in totius repræsentatione tragediæ illud, quod quotidie in mundo accidit. Innocens ibat ad supplicium, præco proclamabat culpas, cor habebat defensiones: præconis culpæ erant falsæ, defensiones cordis erant veræ: sed quia cor in mundo non valet pro testimonio, innocentia mortua est crucifixa. Heu quot exemplaria hujus processus quotidie in humano iudicio formantur! propterea patiuntur innoxii, & triumphant rei. Quis Josepho innocentior? Quis Egyptia culpabilior? Sed culpabilis indicia monstrabat in pallio, innocens defensionem habebat in corde, propterea hic pa-

E

titur,

ritur, & illa triumphat. Moritur tandem Christus in Cruce, lanceâque aperiente pectus Cor patefcit, exeuntque in publico cum ejus defenfiones: *Exiit Sanguis & Aqua.* Sed quomodo Christo mortuo? Imo verò: hæc est judicii diftinctio alterius ab altero. In judicio post mortem, quod Dei est, proficiunt confcientiæ defenfiones: in judicio hujus vitæ, quod hominum est, nullum valorem habent. O infausta humani cordis conditio! Judicari ab hominibus ad culpam, quod videri non potest ab hominibus ad defenfionem. Si fic fe res habet, quid refert, quod summa innocentia fe non defendat? *Joannes in vinetis.*

§. V.

Tertia ratio, quare magis timendum fit judicium hominum, quàm Dei, est, quia in judicio Dei nos nostra opera bona defendunt: in judicio hominum eadem maximus noster sunt inimicus quem habemus. Contemblemur quosdam humani judicii processus, & ab hac veritate consternabitur. Primus humano judicio condemnatus fuit Abel, & quam ob culpam? Quia sacrificium ejus magis placuit Deo quàm Caini. Darinè potest hujuscemodi scelus? Si Abel fuisset adinstar Cain, meliorem fortitus fuisset conditionem. In mundo maximum delictum est, esse optimum. Ego potius amico meo optarem magnum delictum, quàm magnum meritum. Magnum delictum sæpiùs invenit misericordiam: magno merito nunquam defuit invidia. Delicta hodie dum salvo gaudere conducta, merita verò condemnata videntur. Ad alium transeamus processum. Saul tories Davidem morti devovit, & accidit, ut ipse-

met lancea illum confodere niteretur: & qualem ob reatum? Quia per plateas Jerusalem fortitudo ejus publico cantu celebrabatur Saulis fortitudini prælata: *Per- cussit Saul mille; David autem decem millia.* Id præmi de prostrato fundâ Goliath David reportavit: felicior ipsi utique fuisset fundæ jactus, si tantum sonitum non dedisset. Gigantem stravit lapis, Davidem sonus. Ecce quare petierit David judicari à Deo, & non ab hominibus. In judicio Dei condemnantur peccata tanquam fragilitates: in judicio hominum merita instar peccatorum castigantur & puniuntur. Ad tertium progrediamur processum, sed quid necesse est evagari longiùs, cum omnium exemplorum maximum in præfenti habeamus Evangelio.

Misit S. Joannes Baptista è carcere duos Discipulos, qui interrogarent Christum: utrum Messias esset: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Responsum nonnihil suspendit Christus, quia magna infirmorum multitudo aderat, quibus omnibus miraculosè Sanctis, reversus ad Baptistæ legatos dixit illis: *Ite & renuntiate Joanni quæ audistis & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, mortui resurgunt: & beatus, qui non fuerit scandalizatus in Me.* Hic considero, & beatus qui non fuerit scandalizatus. Quid, quæso, egerat Christus, unde homines in ipso scandalizarentur? Si eruendo oculos fecisset cæcos, abscindendo pedes fecisset claudos, vitam auferendo peremisset, scandali materiam & occasionem homines in ipso habuissent: sed quia sanat, quia medetur, quia refuscitat, quod poterat oriri scandalum? Imo verò, de nullo enim magis scandalizantur homines, quàm quod fit qui miracula patret. Olim scandaliz-

dalizabant peccata, & virtutes ædificant: hodie vice versâ virtutes scandalizant, & urinam peccata non ædificant. DEUS liberet vos à bonis vestris operibus, & maximè à majoribus: peccata facillè sufferimus: miracula non possumus sustinere. Et quare? Quia peccata sunt offensæ Dei, & miracula sunt offensæ nostræ. Creditote mihi, innumeros fuisse infirmos in Jerusalem nolentes curari, solùm ne Christus miraculorum patrator videretur. Non vibrasset Saul hastam contra David ab infirmitate ipsum liberantem, nisi magis offensus fuisset miraculo, quàm gauderet sanitate.

Hei! quando securius est ad iudicium Dei pergere cum peccatis, quàm ad iudicium hominum cum miraculis! In Deo est misericordia: in invidia non est venia. Quid Magdalenam ad iudicium Christi pertraxit? Peccata: & qualis inde exivit? Absoluta: *Remittuntur ei peccata multa.* Quid Christum ad iudicium hominum traxit? Miracula. Et qualis exivit? Condemnatus. *Quia hic homo multa signa facit.* In quonam quis hominum evadet iudicium hominum, si Deus ipse cum miraculis non evadit? Enimverò quid amplius adhuc Christi processus referebat: *Ecce totus mundus post Eum vadit.* Si dicerent, quod ille post mundum ireret, condemnent illum; benè est: Sed quia mundus vadit post illum, ecce qualia crimina in iudicio hominum agitantur. Euntes vos post mundum nullus damnabit: si mundus eat post vos, nec ipsa vos sanctitas vestra à condemnatione liberabit. Christus hodie de Joanne ad populum dixit: *Quid existis in desertum videre; arundinem vento agitatam? Ho-*

Luc. 7.
v. 47.

Joan. 11.
v. 47.

Joan. 12.
v. 19.

Matt. 11.
v. 7. 8 9.

Jo. 10.

minem mollibus vestitum? Prophetam? Dico plusquam Prophetam. Concludendo dicit: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Eheu Precursor sancte! & tu quinque istiusmodi habes crimina tam solida probata? Malam habes causam in iudicio hominum; proindeque ex oculis auribusque hominum te sublatum in carcerem conijcient: *Joannes in vinculis.*

§. VI.

QUarta ratio, quare magis timendum iudicium hominum quàm DEI, est, quia Deus iudicat quod cognoscit: homines verò quod ignorant. Inter tremenda magis diei iudicii censendum est, quod ipsi dæmones ibidem nostri erunt accusatores: ast ego mallem accusari à dæmonibus, quàm judicari ab hominibus. In extremo iudicio diabolus nos accusabit de omnibus nostris verbis & operibus; sed cùm perventum fuerit ad cogitationes, obmutescet, quia cogitationum peccata soli Deo sunt reservata. Ecce quousque diabolus accusando peringat. Homo iudicans opera vestra, vestra verba iudicat, & ad intimam usque cogitationem vos iudicat & condemnat. Potestnè similis dari iudicandi timeritas? Iudicet homo opera quæ videt, iudicet verba quæ audit transeat; sed iudicare cogitationes, quo non pertingit homo ullo sensu corporis, nec ulla potentia animæ, hæc est una ex gravissimis rationibus, quare iudicium hominum timendum magis, quàm Divinum. Deus cogitationes vestras iudicat, sed sibi notas. Homo cogitationes vestras cognoscere nequit, & de illis vos iudicare præsumit.

Sed diceris mihi: Homines iudicare cogitationes per opera, & per opera

vifa benè judicari de cogitationibus non visis. Hoc si ita esset, non tantopere pertimescendum foret humanum judicium: sed attendite ac videre, quomodo ipsis operibus contrariè ipsis cogitationibus judicent etiam summi & eminentissimi homines. Anna, Samuëlis mater, consuetis & usitatis afflictorum affectibus orabat in templo. Et quale putatis Sacerdotem Heli super hac oratione formasse judicium? Ebrietatem esse judicavit, motusque oris in Anna non ex amaro corde, sed

1. Reg. 1. ex ore tantum prodire: *Æstimavit illam*
v. 13. & *temulentam*, & ait: *Usquequo vino mades?*
14.

Venit Naaman Syrus in terram Israël, ut curaretur à lepra sua. Sed quale de adventu Naaman Rex Joram formavit judicium? Judicavit ipsum à Rege suo missum callidè, ut salute, quam quærebat, non obtenta, expostulandi, ruptoque fœdere bellum inferendi occasionem arriperet: *Animadvertite & videte, quod occasiones*
4. Reg. 5. *quærat adversum me.* Aman pedibus Regina
v. 7. Esther provolutus, contra offensi sibi Regis indignationem tutelam deprecabatur. Et quale Rex Assuerus hac super actione Aman formavit judicium; ab omni sanè ratione alienum, decoreque regio ex omni parte contrarium, ita ut nec cogitatio similem opinionem admittere fas haberet: *Etiā Reginam vult opprimere me*
Esther. 7. *præsente in domo mea.* Ecce quomodo homines interpretentur actiones, & ex illis judicent cogitationes. Anna orabat Dominum, & oratio ipsius temulentia judicatur: Naaman quærebat salutem, & confidentia ipsius hostilium insidiarum censurâ notatur: Amani supplex veniæ deprecatio pro intentato adulterio ipsi imputatur. Nec amarè plorans, nec infirmus salutem quærens, nec opis indigus

sinistrum hominum judicium evadit. Anna remedium sterilitatis à Deo: Naaman remedium infirmitatis ab Elizeo: Aman infelicitatis suæ remedium à Regina Esther supplex petebat, & neque Esther, quamvis Regina, neque Elizeus, quamvis sanctus Propheta, neque ipse Deus, quamvis Deus, miseris istis profuit ad humanum evadendum judicium. Neque cum Regibus, neque cum Deo tractari potest, sine sinistro hominum judicio: tam iniquum est judicium hominum in interpretandis intentionibus, tam audax & temerarium in judicandis cogitationibus, per opera eas judicando. Opus bonum judicare malè, magna est malitia: sed judicare vel benè vel malè cogitationem, quæ cognosci non potest, major adhuc tyrannis est. Si non cognoscis nec cognoscere potes cogitationem, quâ fronte illam judicare præsumis homo? Judicium cogitationum eoque sibi Deus reservavit, ut nec totius Ecclesiæ judicio cogitationem aliquam commiserit: *Ecclesia non judicat de occultis.* Et quod DEUS non credidit Pontificibus, quod non credidit Conciliis, quod demum toti non credidit Ecclesiæ, scilicet cogitationes judicare, cujuslibet hominis sibi arrogat judicium. Viderûne vobis hoc mirum? Viderûne vobis grave, quod homines judicent cogitationes, & propter has solas condemnent? Expectate paulisper, nihil enim adhuc dixi. Quoties vos judicarunt & condemnarunt homines de eo, quod vobis nunquam in mentem venit? Ecce hic majus adhuc illorum duorum judiciorum discrimen.

Deus judicat damnans per cogitationes: homines judicant & condemnant per hoc, quod nunquam in cogitationem

aut mentem venit. Domini sui violare thorum num Joseph unquam cogitavit? Regno Assyriorum insidias num Daniel unquam meditatus? Regnum temporale, quod toties declinavit (in quo & exemplo nobis præluxit) num Christus unquam vel cogitatione ambire visus? Nihilominus propter adulterii seu stupri attentati delationem Joseph in carcere: propter machinatum Imperio Assyriorum malum Daniel in leonem lacu: & propter Regni affectationem Christus positus est in Cruce. Cum tali rigore nullam comparationem habet iudicium Dei. Ut Deus damnet propter cogitationes, necesse est, ut sint cogitationes malæ, & quibus consentiatur: ut condemnet homo, non requiritur consensus, nec ut sint malæ, & ne quidem ut sint cogitationes. Num rigor major, iniquitas major, & temeritas, imò atrocitas major imaginabilis esse potest? Mea quidem opinione neutiquam. Latius nihilominus se explicat, & longius progreditur humani iudicii subtilitas & crudelitas. Non solum vos condemnant propter hoc, quod vobis nequidem, sed quod nec ipsis quidem in mentem venit. Dicam clarius: non solum vos condemnant homines de hoc, quod vobis imaginati non estis; sed de hoc, quod nec ipsi imaginati sunt de vobis.

Venerunt fratres Joseph in Ægyptum, quos coram se undè & quare venerint candidè confessos, composito ad severitatem vultu intuitus, mox carcere mancepari mandavit. Cui illi: Domine! in carcerem ibimus? Quare? Et Joseph: *Exploratores estis. Regnum Pharaonis Domini mei exploratum venistis. Finitis vix verbis, decem fratres com-*

pedibus & ferreis manicis innexi erant. Quæro igitur: num homines isti terram & Regnum Ægypti unquam explorare cogitaverunt, ut Regni Pharaonis exploratores dici mererentur? Luce meridiana clarius est, quod nunquam tale quid in animum admiserint. Erant pauperes, rudes, laboribus assueti, solanda fami, sustentandaque vitæ, & sementi faciendæ necessaria empturi venerant. Interrogo ulterius: num & Joseph talem suspicionem de ipsis habuerit quod exploratores essent? Clarius adhuc certiusque est, quod tale quid Joseph de ipsis cogitaverit nunquam: noverat enim, quod omnes Jacob parentis sui filii essent. Quod si ergo nec isti, nec Joseph simile quid nunquam cogitaverint, quare in vincula conjici iussit? Estne possibile innocuos compeditos in carcerem trudi propter hoc, quod nec ipsi, ne is, qui incarcerationi mandat, unquam cogitare? Ita agitur. In historia Josephi assumpta tantum in speciem erat austeritas; Sed quod & quantæ tragædiæ representantur in mundo, in quibus severitates & iniustitiæ verè & realiter exercentur? Testatur hoc ipsum historia Naboth in Samaria, & Susannæ in Babylonia. Forsitan imaginabatur sibi Jezabel, Naboth blasphemasse nomen Dei & Regis? Minime: & nihilominus Jezabel condemnari fecit Naboth per hoc, quod nec ipse sibi de seipso, nec illa de Naboth sibi unquam imaginata fuerat. An fortè Iudices Babyloni sibi persuaserant Susannam violasse thorum crimini pessimo, de quo illam accusabant? Minime: & tamen condemnata fuit, & ducta ad supplicium propter hoc, quod nec illi in mentem venerat de seipsa? Nec de illa

horum menti occurrerat, qui illam condemnarunt.

§. VII.

Quinta differentia ratio inter iudicium Dei & hominum est, quod in iudicio Dei unus iudicat omnes: in iudicio hominum unum iudicant omnes. In iudicio Dei totus mundus iudicatur: in iudicio hominum totus mundus iudicem agit. David dicebat Deo: *Tibi soli peccavi*. David in peccato, de quo loquebatur, peccavit contra multos: peccavit contra Bethsabée sollicitatione: contra Uriam injustitiâ: contra Regnum scandalo: in Deum offensa: in semetipsum reatu: Si igitur David peccavit contra tam multos, quomodo contra solum Deum se peccasse asserit? Non hoc dicit David: non dicit quod contra solum Deum peccaverit; sed quod soli DEO peccavit: *Tibi soli peccavi*. Et quid vult dicere, quod soli Deo peccavit? Ego dicam: David hoc loco ad literam loquebatur de die iudicii. Sic locum istum intelligunt optimi Interpretes, & clarè patet ex textus ipsius verbis: *Ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris*. Et nostra peccata respectu die iudicii, vel respectu mundi valdè differunt. Respectu huius mundi peccamus contra omnes, siquidem omnes nos iudicat: respectu diei iudicii, soli peccamus Deo: quia ille solus nos ibi iudicabit. Tibi soli peccavi; dicendo, *peccavi*, David confitebatur delictum, dicendo, *Tibi soli*: excitabat se ad iudicium, in quo misericordiam sperabat: quod unus solus sit Rex Deus ille qui me iudicabit, alterius mundi iudicium levius reddit.

Ita expendebat David iudicium extremum: de iudicio verò hominum huius

mundi qualem idem ipse formabat conceptum? *Ego autem constitutus sum Rex: Psal. 2. predicans preceptum ejus*. Quasi diceret: v. 6. Deus constituendo me Regem fecit simul prædicatorem: Assertum notabile. Ecquænam comparatio Regiæ dignitatis cum officio prædicatoris? Ut David hoc ipso, quod constitutus esset Rex, se diceret factum prædicatorem? Quia Rex & prædicator ad præbendum bonum exemplum obligantur: quia Rex & prædicator ad veritatem dicendam semper tenentur: quia Rex & prædicator sublimius loquuntur, & nemo replicare audet. Hæ rationes sicut quidem veræ, sed adhuc alia magis propria restat, & est; quia Regem esse & prædicatorem bina sunt officia totius mundi iudicio exposita; in aliis officiis unus tantum iudex est. In officio Regis (nam Regem esse, officium est) & in officio prædicatoris quorquor sunt, omnes iudices sunt: Opera & verba Regis, verba & conceptus prædicatoris nullus non iudicat. Sed quod iudicetur Rex ab omnibus, à Deo Iudex omnium constitutus, sit hoc maiestatis ejus & magnificentiæ pensum: sed quod ab omnibus iudicetur prædicator, neminem iudicans, nihilque iudicare potens? Consensio, quia ita vobis placet: prædicator ex suis hoc, noverit sermonibus; ita ut vobis liceat iudicare nos in eo, quod studio acquisivimus, & nobis non liceat iudicare vos in eo, quod non studuistis.

Ecce quale iudicium est mundi, cui subiecti sunt Reges, quorum actiones diiudicant, qui nec sciunt, nec scire possunt etiam rationes; si intima nescitis, resolutionumque vos latent rationes, quomodo iudicando condemnatis? Reverâ in ju-

judicii materia magna inter Regem & Vasallos ejus quo ad modum procedendi intercedit inæqualitas. In causis Vasallorum etiam post judicatum Rex illis permittit revisionem. Vasalli in causis Regis judicant revisione negata. Si Regibus concederetur revisio, multa in illis laude & approbatione digna deprehenderentur, quæ modo damnamus: sed judicatum esse ab omni populo, qui revisionem denegat, esse judicatum ab omni populo, qui nec habet, nec dat revisionem, esse judicatum prius quam auditum, crudele est hominum judicium. Hanc solummodo Reges inter & prædicatores invenio differentiam, quod nos prædicatores non judicant nisi auditos, Reges judicati sint antequam audiri. Certum est ad rite formandum judicium, non sufficere sensum auditum tantum, sed necessarium esse audire & videre simul, quod ipse Christus in responsione sua supposuit, dicens: *Ite, renunciate quæ audistis & vidistis; & hinc judicabitis, utrum Messias sim an non.*

Marc. II
v. 4 5. 6.

Istud quidem patiuntur reges præ cæteris hominibus ob sublimitatem, ad quam eos fortuna evexit: sed nullus est, qui idem non pariat in conditione sua. Omnes ab omnibus judicati sumus. Quod si tritum, quinque aut septem judicium sententia nunquam sine formidine fuit expectata, quanquam legum essent gnari, causamque debite examinassent; quid expectandum de judicio unius populi, unius regni, & totius mundi, qui quasi omnes sine examine judicant? In multis criminibus executionem pœnæ Deus commisit populo: *Lapidabit eum populus*; Sed nulli populo commisit Deus judicium criminis, foret enim injustitia. Nihilominus hoc su-

premiū est tribunal, in quo graviores, & gravissimæ hominum causæ, quales sunt honoris & famæ, judicantur. Videre num major severitas dari possit; respectu illius parum passus est S. Joannes Baptista: nam si illum condemnavit Herodes, condemnavit illum tantum unus: *Joannes in vinculis.*

§. VIII.

Sexta ratio & differentia, quam inter judicium Dei & hominum invenio, est illa, quæ judicium Dei formidabilius reddere videtur, quod sit judicium finale. Judicium finale! ô quam tremendum verbum! sed ex hoc ipso ego deduco, quod magis formidandum sit judicium hominum, quàm Dei. Deus non judicat nisi in fine; homines ad judicandum non expectant finem. Grandis rigor.

Inimicus homo sementi patrisfamilias superseminavit zizania. Et quid accidit? Ecce discrimen inter Dominum & servos. Famuli dicunt: *Viximus, & colligimus ea?* Loquebantur servi præservidè, & Paterfamilias respondebat mansuetè: *Sinite utraque crescere usque ad messem, ut triticum à zizaniis dignoscatur.* Animadvertite, qualis in judicando sit Deus, & qualis homo. Deus non condemnat nisi in fine: homines ad condemnandum finem non expectant. Ad colligendum Deus expectat Augustum: homines metunt & refecant in Januario. Qui timoratiùs procedunt in judicando ante finem, sunt illi. Qui fines moderantur ex principiis; sed quia mundi vitæque successus, multaque magis illa, quæ dependent ab arbitrio, nullam servant proportionem, hinc totum illud judicium incertum est & injustum.

Mat. 13.
v. 28.

Ibid.
v. 30.

In die passionis Christi quatuor mortuæ sunt personæ notabiles, quorum S. Evangelium meminit. Mortuus est Christus, mortui sunt duo latrones, mortuus est Judas. Notate jam singulorum principiorum & finium differentiam. Christus cœpit bene, finivit bene: malus latro cœpit malè, & finivit malè: bonus latro cœpit malè, & finivit benè: Judas cœpit benè, finivit male. Ecce hic successum rerum mundanarum, & modicam proportionem, quam fines servant cum suis principiis. Ex bonis principiis, sequuntur boni fines, sicut in Christo, & ex malis principiis, etiam mali fines, ut in malo latrone; ut viceversâ ex malis principiis sequuntur sæpius boni fines, sicut in bono latrone, & à bonis principiis mali fines, sicut in Juda. Exspectet ergo finem, qui rectè statuit judicare.

In Regnis idem usu venit, quod in hominibus. Judicaturus finem Regni Saulis ex principiis illud felicissimum & fortunatissimum undequaque fuisse diceret, cum fuerit infauitissimum. Judicaturus similiter Regnum Davidis, miserrimum illud fuisse assereret, cum fuerit auspiciatissimum. Ante finem non est formandum judicium: Petrus sequebatur Christum, *ut videret finem*; quem si expectâisset, Christum non negâisset. Si quis ante finem judicare posset, esset Deus, quia futurorum præscius: & tamen Deus nunquam condemnavit aliquam nisi post factum. In judicio hominum non fit ita. Homo parum novit de præsentī, minus de præterito, & nihil de futuro; & causas, antequam habent esse, jam sunt judicaturæ. Eodem die electionis jam vaticinatus est successus, damnatus actus, & infamata est persona. DEUS bone! necdum

sum bene vel malè operatus, & jam condemnor? Nec tantillum habetur patientiæ, usque dum videatur finis? *Nolite ante tempus judicare*; inquit Apostolus. Cum prædestinatos & præscitos habere velitis ad instar Dei, etiam ad instar Dei in fine operum judicate: quod verò prædestinato vaticinetur meritum, & mox detur præmium, & præscito prophetizetur culpa, & ante tempus irrogetur pœna, judicium est terribile.

Extenditur adhuc ratio, quare Deus judicet in fine, & homines secus: quia in judicio Dei non sufficit certitudo futuri pro pœna, & sufficit emendatio præteriti pro venia: In judicio hominum, nec pro futuro valet incertitudo, nec pro præterito emendatio. S. Marcus asserit Christum Dominum pransurum venisse in domum Simonis leprosi, sic dicti, quod leprosus quondam à Christo fuerat curatus; nescio num advertatis dubium. Si actualiter leprâ adhuc fuisset infectus, rectè leprosus vocaretur; sed quare à lepra jam sanarum adhuc leprosum vocant? Quia istud est judicium hominum: fuistis quandoque leprosi? Licet à Deo miraculosè sanati sitis, leprosi eritis & manebitis cunctis vitæ vestræ diebus: Deus donare vobis potest sanitatem, sed infirmitatis nomen vobis homines non condonabunt. In judicio Dei cum mutatione morum mutantur nomina: aliquando eratis Sauli, hodie estis Pauli: In judicio hominum, quantumcunque etiam conversatio vestra & mores mutantur, nomina mutantur nunquam: si fuistis leprosi semel, leprosos vos vocabunt quoad vixeritis. *Simonis leprosi*; proderit miraculum ad Simonem curandum & sanandum: sed non proderit miraculum ad leprosi nomen tollendum.

Si-

Simonis leprosi. Prò horrendam humani iudicii injuriam & injustitiam ! ab infirmitate vobis nomen imponunt: *Simonis leprosi.* Et sequitur, quòd nomen pejus sit ipsa infirmitate; infirmitas enim ut multum ad mortem usque pertingit, sed nomen ad descendentes transit. Quot sunt malè notati in iudicio hominum non ex culpis suis, sed ex suor m aut Majorum lepra? In domo Simonis leprosi: Ecce lepram domui injustam. Ecce iudicium, in quo lepra etiam abolita, adhuc est lepra. O Iudicium terribile! Iudicium Dei est terribile, sed emendando me, possum illud evadere: sed à iudicio hominum, in quo nihil valet emendatio, illiberet nos Deus. Et si in iudicio hominum non valet emendatio actualiter præsens, quid remedii illi supererit, in quo esse non potest? *Joannes in vinculis.*

§. IX.

ANtequam progrediar, occurrit mihi celebris illa Salvatoris nostri sententia, quæ huic doctrinæ nostræ obijci posset: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timeate Eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Et quinam sunt illi, & qualis iste? Ille sunt homines, iste est Deus. Videatur ergo hinc inferri contra assertionem nostram hætenùs probatam variis mediis, magis timendum & tremendum esse iudicium Dei, quam hominum; sicuti magis timendus est infernus & mors animæ quam corporis. Sed propterea malè infertur hæc obiectio, quia pluri mi sequentes suas apprehensiones seu affectus non respiciunt casum, de quo loquuntur Textus, & intentionem qua dictati fuerunt & scripti; hinc multæ for-

Pars V.

mantur sententiæ valdè erroneæ. Intentio Divini Præceptoris fuit, hac occasione animare primitivos Christianos ad fidem viriliter propugnandam, Tyrannorumque tormenta & Martyria constanter toleranda: & ut positi inter duos timores, utrumque inevitabilem majori vincerent minorem, id est, timorem inferni, timorem mortis. Hæc est vera horum verborum à sanctis Patribus, Pontificibus & Commentatoribus relicta interpretatio, quorum diligentem, solidum & literalem abbreviatorem omnium solum adducam Doctissimum Cornelium à Lapide, dicentem: *Nolite metu mortis, quam vobis intentabunt persecutores, negare meam fidem, aut cessare ab ejus predicatione vobis à me imperatâ, vel aliquid eâ indignum committere; quia si id feceritis incurretis mortem tum corporis, tum anima longè atrocioris & diuturnioris, scilicet æternam in gehenna, ubi damnati moriuntur morte immortalis, & vita moribunda vivunt & perdurant.* Ita ut comparatio hîc non fiat inter iudicium & iudicium, sed inter periculum & periculum, & inter pœnam & pœnam; nam comparatâ pœnâ inferni cum pœnâ mortis, clarum est, magis timendam esse pœnam inferni. E contra si comparatio fiat inter iudicium & iudicium, id est, inter iudicium Dei, & iudicium hominum; quamvis homines tantum possint condemnare ad mortem, & Deus ad infernum; eadem evidentiam sequitur, etiam in hoc casu magis timendum esse iudicium hominum, quam iudicium Dei: quia iudicium hominum condemnando me ad mortem potest esse injustum, & illud Dei condemnando me ad infernum, non potest non esse iustissimum: *Iustus es, Domine! & rectum iudicium tuum.* Ps. 118. Et si iudicio Dei tantum subjecta est cul-

V. 137.

F

pa,

pa, & in iudicio hominum non est secunda innocentia, ecce quodnam magis timendum? Dei magis timenda sunt supplicia, & hominum magis timenda sunt iudicia: & hæc sunt de quibus loquimur.

Similiter locutus est de iisdem iudiciis ipse Christus, & non in alio, sed in ipso Textu citato cum admirabili comparatione sermonis mei. Calumniabantur Scribæ & Pharisei discipulos Christi nominibus tam injuriis & blasphemis, sicut & ipsum Christum eorum Magistrum, in tantum, ut dicerent, quod miracula ab utrisque operata, facta essent in virtute Beelzebub, principe dæmoniorum: & ne innocentia & constantia Apostolorum adhuc novitia videns se tam indignè calumniatam & condemnatam iudicio hominum (non quorumcunque, sed insigni autoritate pollentium, & eorum, qui præ reliquis magis proferebantur Religionem & doctrinam) deficeret; quibus rationibus animaret illos & consolaretur Divinus Magister, ut horum iudicium temeritatem despicerent? Ratio solùm fuit unica, sed auctore suo dignissima: *Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Ne ergo timueritis eos; nihil enim est operum, quod non revelabitur, & occultum, quod non sciatur.* Non debetis admirari, quod vos sitis discipuli, & ego Magister, vos servi, & ego Dominus, quod vos tractent & iudicent homines, sicut me tractant & iudicant; sed ut non timeatis, flocci faciatis eorum iudicia & injurias, quas vobis inferunt. Scitote, quod Deus manifestaturus sit vestram veritatem, & eorum calumnias vel in die iudicii, vel ante diem iudicii: *Nolite tamen eorum probra, irrisiones & sannas timere, quia tandem*

Deus vestram fidem & veram Religionem patefaciet, non tantum in die iudicii, sed etiam in hac vita. Ita commentatur Author supra citatus cum S. Chrysostomo, Theophylacto & Euthymio. O argumentum verè Divinum & iterum dignum sapientia sui Authoris! ita ut consolatio & appellatio, quam habet iudicium hominum, sit ista consolatio & appellatio ad iudicium Dei. Nonne ergo sub hac spe certa docet Christus discipulos suos: *Ne timueritis eos?* Omnino. Ergo si iudicium Dei est securum, quod nobis dat ipse Deus in ordine ad non timendum iudicia hominum, benè concluditur, iudicium hominum esse formidabile & timendum, & non iudicium Dei in his circumstantiis. Iudicium hominum debet timeri, nam ad minus potest esse falsum & injustum: & iudicium Dei præstolandum sine timore, quia semper justum est & rectum.

§. X.

Totum istud jam tum evictum fuit rationibus, quas antè ponderavimus, quàm hanc objectionem refutare cœperamus. Super sunt adhuc plures aliæ rationes, quibus probari posset & ampliari hæc veritas; sed quia nec temporis angustia patiuntur, nec me earundem omnino omnium vobis debitorem esse reor, laborem dividamus. Ego rationem istarum quasdam adducam, vos de super discurrete.

Judicium hominum tantò magis est timendum, quàm iudicium Dei, quia iudicium Dei est tantum unius diei; iudicium hominum per totam continuatur vitam. Cuncti dies, quibus vivunt, sunt illis iudicii dies. Iudicium Dei, in uno tantum

Mat. 10.
v. 25. &
26.

tum erit loco; judicium hominum in omnibus est locis; judicant vos in domo, judicant in platea, judicant vos in foro, judicant in Ecclesia, judicant vos in aula, judicant vos in monte, judicant vos in mundo, judicant vos in Religione, judicant vos in omnibus locis in quibus estis, etiam in quibus non estis judicamini.

Denique pro judicio Dei totus mundus veniat ad Vallem Josaphat: pro judicio hominum totus mundus est Vallis Josaphat. Judicium Dei exorditur ab usu rationis: judicium hominum ipsum usum rationis prævenit & condemnat. Attestantur huic lachrymæ Rachælis & Sanguis Innocentium Bethlemiticorum: deerant ipsis adhuc quinque anni ad liberum arbitrium: & sufficiebant duo anni & infra ad gladium: *Abimatu & infra*. Post usum rationis Deus non judicat nisi duas vitæ partes: tertiam tollit mors quotidiani, quam vocamus somnum: quia sicut nec meriti, nec peccata est capax, sic nec Deus illam judicat. In judicio hominum aliter accidit, nec dormientes quidem ab illo liberi sumus. Dormiebat Joseph quando somniabat, & quia somniaverat, à fratribus suis condemnatus fuit ad mortem: *Ecce somniator venit; venite, occidamus eum*.

Deus veniet in suo judicio judicaturus vivos & mortuos: homines in suo judicio judicant vivos, mortuos, & nascituros. Nunquid meministis historiæ de cæco nato, cui Christus visum donavit? Necdum fuerat natus, & jam tum peccator judicatus: *Domine! quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Ecce quomodo peccare poterit, antequam nasceretur. Deus judicat tantum factum, homines etiam impossibile.

Diem judicii graves præcedent minæ:

minabitur Sol, minabitur Luna, minabitur Stellæ, cælum, mare, terra, rotus minabitur mundus. Nihil horum in hominum judicio fiet: sed ex hoc magis timendum. Deus minatur ad judicandum, homines judicant non minando. Extremi judicii diem præcedent signa multa: *Erunt signa in Sole & Luna*; sed notare differentiam. In judicio Dei signa concordant cum judicio: in judicio hominum secus. In judicio Dei signa conveniunt judicio, quia signa sunt terribilia: quia terribile est judicium. In judicio hominum, judicium non concordat signis, signa enim signa sunt amicitiae, & judicium est odii. Exemplum hujus videte in Juda: signa erant amplexus, & judicium erant vincula: *Traditor autem dedit eis signum. Ecce signum! quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum*; Ecce judicium! Verum est quod Deus in judicio suo quosdam præcipitabit in infernum distinctè & clarè addendo: *Ite maledicti in ignem æternum*. Secus faciunt homines. In suo judicio dicent: *Venite benedicti*; eodem temporis momento profundum inferni impiecando. Deus judicat ut judex: homines ut conjectores. Inter judicem & conjectorem ista est differentia, quod judex casum supponit, conjector divinat, quot hodie per divinationem judicatos videmus & condemnatos: non propter hoc quod fecerunt, sed quod faciendum non fuisse divinatur. Judicium Dei (licet ipse natura suâ sit immutabilis) si convertimur & mutamur, mutatur. Judicium hominum (licet ipsa sint mutabilitate mutabiliores) quantumcunque mutamur, non mutatur. Mutata est Magdalena, & ex judicio Dei egressa sancta: sed in judicio Pharisæi tanta ut ante misit peccatrix: *Quoniam peccatrix est*. Deus judicabit juxta præcepta

Marci
14. v. 44.

Mat. 25.
v. 41.
Ib. v. 24.

Luc. 7.
v. 39.

& mandata, quæ, qui observavit, securus esse potest: In iudicio hominum observare mandata nihil prodest. Perfecistis, quæ præcepta sunt vobis, & exactius, quàm præceptum fuit, nihilominus condemnabimini. Deus iudicat quemque per hoc, quod est. Homines quemque iudicant per hoc, quod sunt. Dicam clarius: Deus iudicat nos per nos; sed homines nos iudicant per se. Unde sequitur: ut benè iudicemini à Deo, sufficit, quòd sitis boni; sed ut benè iudicamini ab hominibus, necesse est, ut nemo sit malus. Terribile iudicium, in quo, ne condemner ego, requiritur, ut totus mundus sit bonus! In iudicio Dei erit iustitia sine misericordia; in iudicio hominum, nec iustitia erit, nec misericordia. In iudicio Dei, sufficit bonum esse in ultimo vitæ instanti, ut quis æternum est bonus; in iudicio hominum, sufficit fuisse malum quocunq̃ vitæ tempore, ut quis æternum sit malus. Si fuisti bonus, & es malus, iudicant te malum ex eo quod es; si fuisti malus, & es bonus, iudicant te malum ex eo quod fuisti; si es, & fuisti bonus semper, malum te iudicant ex eo, quod esse poteris. Num similis atrocitas iudicii esse poterit? Culpæ in Prophetia, & Propheta in vinculis? *Joannes in vinculis!*

§. XI.

Absolvi sermonem: accidisse mihi videtur, quod malis accidit Medicis, & malis Consiliariis. Malus medicus gravem & periculosam afferit esse infirmitatem, nec applicat remedium. Malus consiliarius inconvenientias exaggerat, nec emendandis remedium suggerit. Etiam prædicatoris officium est curare consiliumque suggerere. Exaggeravi infirmi-

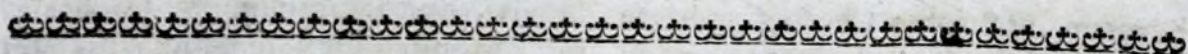
tatem, expendi inconvenientias, ostendi cæcitatem, injuriam, injusticiam, tyrannidemque humani iudicii: sed quid remedium, quo nos ab hoc liberemus iudicio? Si non detur remedium, magis adhuc timenda est hæc ultima circumstantia, quàm omnes reliquæ hætenus consideratæ. Et reverè difficile, imò impossibile videtur invenire remedium, ad evadendum hominum iudicium, cum sit tam frequens, tam liberum & temerarium. Sed audiamus, quid in hac materia resolvat Omnipotens per sapientiam infinitam: *Nolite iudicare, ut non iudicemini; in Matt 7. quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini. v. 1. & 2.* Si nolitis, ut vos iudicent, non iudicetis; nam eodem iudicio, quo iudicaveritis, iudicabimini. Hæc sententia Christi, vel potest intelligi de iudicio hominum de hominibus, vel de iudicio Dei de illis: si intelligitur de iudicio Dei de hominibus, est absolutè & universaliter vera; sed si intelligitur de iudicio hominum de hominibus, neutiquam. Undè rursus confirmatur millies, rigidius & magis timendum esse iudicium hominum, quàm Dei. In iudicio Dei de hominibus est semper vera, nam sicut doctè dixit sanctus Chrysostomus: *iudicium, quo nos iudicamus nos invicem, est lex, quam ponimus Deo, quatenus ille per eam etiam iudicet nos: Legem prius ipse posuisti severius de his, quæ proximus peccaverit iudicando.* Nam si nos iudicaverimus cum benignitate nostros proximos, etiam Deus non benignè iudicabit; si nos illos iudicaverimus severè, ille pariter iudicabit nos cum severitate; ita ut in iudicio Dei de hominibus hæc regula sit generalis sine exceptione: verum in iudicio hominum de hominibus exiguum habet certitudinem & probabili-

LUC. 6.
V. 37.

bilitatem, ut & ipsum Christum, qui tam benignus est in iudicando & condonando omnibus, hanc incertitudinem, injustè iudicat ut & condemnatus experiri oportuerit. Si Christus summa innocentia habuit Annam, Caipham, Pilatum, & Herodem, qui illum iudicarunt & condemnarunt; quis erit homo tam innocens & iustus, qui per istos quatuor iudices non habeat quadringentos, qui illum iudicent & condemnent? Nihilominus hæceadem sententia, quamvis universaliter non est certa in iudicio hominum de hominibus; attamen per dictamen naturale rationis, & per providentiam particularem DEI sæpius in illis verificatur illud Christi: *Nolite iudicare & non iudicabimini, nolite condemnare & non condemnabimini.* Scitisne, quare toties tam injustè sumus iudicati? Quia toties sumus iudices, & iudices injustissimi: quia vos aliena iudicatis opera, hinc alii iudicant vestra: quia vos iudicatis verba aliena, hinc vestra verba iudicant alii: quia vos alienas iudicatis cogitationes, hinc alii iudicant vos & condemnant, usque ad id, quod ne in mentem quidem vobis venit. Ecce remedium. Non vultis esse iudicati? Ne sitis iudices, Iudicium hominum duo includit, quæ in nobis sunt: nos sumus iudices, & nos sumus qui iudicamur: si iudicari no-

lumus, non iudicamus. S. Jacobus in sua Canonica dicit, quod Angelus non ausus fuerit iudicare dæmonem; si unus Seraphim non audebat iudicare unum dæmonem; qua fronte unus homo audet iudicare alium hominem? Si iudicare volumus, introrsum convertamus oculos, ibi tantum adjudicandum, examinandum & condemnandum inveniemus, sepositâ passione dijudicantes nos ipsos: ut ibi tantum habeamus agere & admirari, ut nec mora, nec animus nobis sit remansurus alium quemquam iudicandi. Itaque Christiani rogo vos per timorem Dei, per hoc quod debemus Christo & animabus nostris, ut sermonis huius fructus sit, valdè pertimescere & cavere temerarium iudicium, non illud in quo iudicamur, quia hoc culpa nostra vacat: sed illud, in quo iudicamus alium, quod est nostri condemnatio. S. Paulus ait: *In AdRom. eo, quod alterum iudicas, te ipsum condem- 2. V. 1 nas.* Quot damnati hodie sunt in inferno propter unum iudicium temerarium! Deus per suam nos misericordiam liberet ab isto peccato tam facili & usitato, in quo toties impingit charitas; in quo tam graviter intrlicantur conscientie; in quo tam periculosè perditur gratia simul & gloria: quam mihi & vobis, &c.

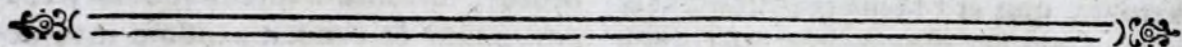

S E R M O

P R O

DOMINICA TERTIA ADVENTUS.

Tu quis es ? Et quid dicis de te ipso ? Joan. I.

§. I.

ETiam hodie habemus iudicium, & hoc est tertium. In sermone primo, vidimus iudicium Dei erga homines: in secundo vidimus hominum adinvicem: Hodie, in sermone tertio, videbimus iudicium uniuscuiusque erga seipsum: *Tu quis es ? Quid dicis de te ipso ?* Verba ista propositionem quandam, seu legationem, Sacerdotum & Levitarum à Consilio Ecclesiastico Hierosolymitano ad Baptistam destinatarum comlectuntur. Propositio erat ista: *Tu quis es ? Quid dicis de te ipso ?* Quæstionem hanc resolvere stitui. Quia licet materia hæc gravissima sit, maximique ponderis ubivis rerarum: huic tamen loco propria magis, convenientiorque videtur: *Tu quis es ? Et quid dicis de te ipso ?*

§. II.

Primum, quod considero est. quod legati hi ex interrogatione una quæstiones fecere duas. Una erat interrogare Joannem Baptistam quisnam esset, & huic suffecisse videtur: *Tu quis es ?* Ast illi dixere: *Tu quis es ? Et quid dicis de te ipso ?* Præterea Legati isti non erant Aulici, sed Ecclesiastici, Sacerdotes & Levitæ: intrin perprudenter sunt locuti, penetran-

tes negotium, & velut styli mundialis apprimè gnari. Egredi interrogatum Baptistam quis esset, dixerunt: *Tu quis es, & quid dicis de te ipso ?* Homines enim confitentes de se ipsis, aliud de se dicunt, & aliud sunt; nullus definiendo se describit, omnes se decipiunt in genere, & differentiis. Enim verò, quantum inter se differt hoc, quod de vobis dicitis, & quod estis ? Porro pessimum est, quod hæc sæpe non differant: quia quod estis, nihil est: & quod dicitis, infinitum est. In materia hac: *Tu quis es*, quilibet homo his mentitur: simul enim mentitur sibi, quia plus cogitat, quam est: & semel vobis, quia semper plus dicit, quam cogitet, & opinetur. Optimè igitur Legati hi inter: *Tu quis es*; & inter: *Quid dicis de te ipso*: distinxerunt. Et interrogatum profecti, Quis esset, & quid diceret? Sunt suscitati: nemo etenim tam æquus sui ipsius est iudex, qui dicat hoc, quod est; aut hoc sit, quod dicit. Raphaël Angelus peregrini habitu assumpto ad Tobiam locuturus intravit; porro antequam filium suum, ad aggrediendum, notum ex Scriptura Sacra iter illi crederet, dixit: *Rogo te, indica mihi, de qua domo, & de qua Tribu es tu ?* Quæstio hæc suffecit sane ad Angelum quendam intricandum; Res.

ibid. 18. Responſio verò fuit notabilis: *Ego ſum Eizarias, Anania magni filius.* Sicut more noſtro Caroli Magni, Pompei Magni, Alexandri Magni. Siccine reſpondet aliquis Angelus! In DEO eſt Pater & Filius; in hominibus & animantibus ſunt patres & filii: in plantis ſuo modo eſt generatio: ſolis in Angelis, ex omnibus Mundi viventibus (creatum cum increato combinando) ſolis in Angelis non datur generatio, nec pater nec filius. Si igitur in Angelis non eſt generatio, ſi in Angelis non datur, nec dari poteſt pater & filius, quo pacto dicit Raphaël Angelus, quod Anania magni ſit filius? Certaine autem, quod præſentium quidam, dum hæc loquor, dicturum me putabant ad exaggerandum aſſumptum meum, quod in materia: *Tu quises*; etiam Angeli mentiantur. Abſit à me huiusmodi proferre commenta; in loco hoc non niſi ſolidas veritates pronunciare oportet: Angeli nec mentiri, nec errare queunt (loquor de bonis) verum hinc difficultas augetur. Si enim Angeli nec errare nec veritati diſſonum quicquam aſſerere poſſunt, quoniam pacto Angelus Raphaël Annania Magni ſe filium aſſeverat? Doctores huic dubio reſpondent variè, ego reſpondebo comparative. Prodit in theatrum quĩſpiam repræſentans Luciferum Comædus, tridentemque vibrans, in Deum fulminare incipit blaſphemias: prodit alius Neronem agens, gladium evaginans capita reſcindi, ſanguiniſque rivos per Romam de Chriſtianis manare præcipit. Tertius in medium prodit Gentilem referens, Joviſque ſtatua offeñdã, proſtratus in terram pectus tundit, & incenſum offert.

Hinc interrogo. Primus iſte, eſtne blaſphemus? Secundus iſte perſonatus, eſtne Tyrannus? Tertius iſte Comædus, eſtne Idololatra? Clarum eſt, quod non Primus blaſphemus non eſt, quamvis blaſphemias dicat; Lucifer quippe non eſt, licet perſonam ipſius agat; Secundus Tyrannus non eſt, quamvis Chriſtianos occidi mandet; quia Nero non eſt, quamvis perſonam ipſius gerat; Tertius idololatra non eſt, licet ante ſtatua Joviſ genu flectat: Gentilis enim non eſt, tametiſ Gentilis perſonam repræſentet. Idem ego in noſtro aſſerò caſu. Angelus mentitus non eſt, nec mentiri poteſt, quantumvis alienum quid à veritate pronunciet: Homo enim non erat, hominis tantum oſtentans figuram. Alium proinde Angelum huius aſſertionis meæ fidejufforem adduco. Apparuerunt Abrahamo in valle Mambre tres Angeli: unus maximæ authoritatis, quem adoravit, & alii duo minoris, qui illum comitabantur: & quoniam Sara Uxor Abrahamæ eſſet ſterilis, promiſit illi Angelus principalior, ſe poſt annum eodem tempore reverſurum vitã comite; tuncque Sara habituram filium: *Revertens veniam ad tempore iſto, vitã comite, & habebit filium Sara uxor tua.* Quis eſt, qui non conſideret illud, *Vitã comite!* dictum per Angelum? Et non locutus eſt tantum Angelus unã vice in his terminis, ſed duabus: nam cum Sara dubicaret de promiſſione, ille reverſus ad confirmandum ſermonem ſuum dixit: *Juxta conditum revertar ad te hoc eodem tempore vitã comite.* Si igitur Angeli per naturam ſunt immortales, & eorum vita nullo caſu poteſt deeſſe; quare promittit iſte

An-

Angelus, non absolute, sed conditionaliter, quod reversurus sit, si supervixerit: *Vita comite*. Ratio non solum humana, sed & Angelica fuit: quia iste Angelus & alii duo (prout Textus declarat) apparuerunt Abrahamo in figura hominum: *Apparuerunt ei tres Viri*. Et hos ille tractavit, illique sciverunt se tractari in omnibus velut homines, acceptantes mensam, & alia hospitalitatis fercula: & quoniam homines prudentes in consideratione incertitudinis & contingentiae mortis, quando aliquid promittunt de futuro, addunt, si Deus mihi vitam dederit: hinc Angelus addidit eandem conditionem: *Vita comite*. Non enim loquebatur ut Angelus, qui erat; sed velut homo, cujus figuram tantum repraesentabat. Eodem modo, & eadem, imò majori proprietate loquutus fuit Angelus Raphaël in responso, quod dedit Tobiae. & ut hominis figuram competenter exhiberet, interrogatus: quisnam esset? *Tu quis es?* Respondere debebat non quod erat, sed dicere quod non erat: ita fecit. Nihil quippe magis proprium est hominibus, quam interrogatos: quinam sint? Unum dicere, & aliud esse. Et notate, quod Angelo, viatoris ad instar ad iter praecincto naturae conformius fuisset rusticulae cujusdam, aut pastoris se filium nuncupare; nihilominus non aliud, quam Ananiae magni se se filium nominavit: quia non est homo conditionis tam vilis & abjectae, viatorque pedestris quin interrogatus unde veniat; ab Anania magno, respondeat: *Ego*

Tob. 5.
v. 18. *sum Anania magni filius.*

Joan. 21.
v. 20. Quemadmodum Tobias Angelum, ira hodie Baptistam Sacerdotes & Levitae interrogant: *Tu quis es?* Et ille vir tantus quid responderet? *Et confessus est, & non*

negavit: & confessus est, quia non sum ego Christus. In tota Scriptura Sacra non est similis huic loquendi modus. Evangelista idem assertum tertio repetiit, tanta enim res ipsi visa est, quod Baptista se Messiam negaret; ut nisi hoc toties dixisset, nec ille pro merito istud explicaret: nec nos, fidem illi habituri essemus. Ast mihi nunquam tantus visus fuit ille Baptista actus, quanti aestimatur. Enim verò, quidnam Baptista faciendum erat? Nunquid Messiam se esse dicendum erat? Hoc ipsum nec in mentem quidem Baptista venire poterat, neque conscientia dicere permittebat: rationabiliter hoc cogitare non poterat, siquidem ipse ex Tribu Levi originem trahebat, & Messias regia ex Tribu Juda oriundus erat. Neque conscientia id asserere permittebat: siquidem circa gravissimam totius Mundi materiam versabatur. Quorsum igitur hunc Baptista actum toties Evangelista reperit, & SS. Ecclesiae Doctores tantum exaggerant & deprædicant? Quia tam à natura insitum est hominibus, ut ultra, quod sunt, se aestiment, & plus de se dicant, quam cogitent: ita, ut, quod ratio hoc casu Baptistam non excæcarit, neque conscientia offenderit, omnium humanorum actuum maximus habeatur mirum profecto videretur. Quod interrogatus homo: *Tu quis es?* Qui liberè se Messiam pronunciare potuisset, & hoc non fecerit. Evangelista tertio hoc ipsum repetat, ut fides hoc credat: *Et confessus est, & non negavit.*

§. III.

Legati tandem non invento, qui Messiam ipsius indicaret, è deserto sunt reversi: ast ego locum, Gentemque scio, ubi

ubi legationes suæ spe frustrati non fuissent. Si Sacerdotes & Levitæ alias ad oras apellerent, nobilioresque ædes adirent interrogantes, *Tu quis es?* Certe certius Messiam invenirent. Et ubi? Milliarum uno seu leucâ à Bethlehem quamvis non in Palæstina. Unus Messiam se diceret, eò quod humeris ipsius totum Monarchiæ pondus incumbat, *cujus Imperium super humerum ejus.* Alius consilium suum, nostrum custodem Angelum diceret: *Et vocabitur nomen ejus magni consilii Angelus.* Tertius Messiam se vendicaret, quod ex calamo suo nostra salus dependeat: *Et sanitas in pennis ejus.* Alius Messiam se ex eo adstrueret, quod pax, quâ hisce annis frui sumus, fuerit fructus virgæ suæ justitiæ: *Erit in diebus ejus justitia, & abundantia pacis;* Alias Messiam se affirmaret, eò quod Deus quidam armorum, seu Mars esset, suoque nos robore, & viribus defenderet: *Vocabitur Nomen ejus, Deus fortis.* Defuturus tantummodò esset, qui Messiam se nuncuparet, quod alacer expeditusque esset, ad vicendum, velociterque spoliandum: *Voca nomen ejus accelera, festina, spolia, detrahe.* Quamvis enim ad bellum magno accingimur animo, ad victorias tamen lentâ progredimur gravitate.

Omnibus hisce modis, singulisque rationibus adductis, major hodie in aula nostra, circa quæstionem, *quisnam Messias esset*, major foret contentio, quàm olim inter Discipulos agitata fuit: *Quis eorum major esset.* Et reverà hodie nulla videntur eorum, quæ olim Prophetæ, tanquam veri Messie præcones futura prædixerunt. Prophetæ vaticinati sunt, Messiam, oculos daturum cæcis, gressum claudis, munditiam leprosis, vitam mortuis: *Tunc saliet, sicut cervus claudus: & aperta*

NB. Bethlehem est Conventus Regius Ordinis S. Hieronymi & distat una leuca à Libana.
Isaiæ 9. v. 6.
Malach. 4. v. 2.
Psal. 71. v. 7.
Isai. 8. v. 3.
Isai. 35. v. 6.

Pars V.

erat lingua mutorum, &c. Omnia miracula diebus hisce nostris videmus. Quot hodie videmus cæcos cum oculis! Quot claudos & paraliticos, stantes & erectos! Quot mutilos & mancos manibus nunc verò extentâ manu! Quot leprosos mundos! Quot denique mortuos, seu quos esse mortuos oportebat & sepultos resuscitados & viventes! Quonam igitur pacto potestas, cujus virtute hæc miracula fiunt, negari potest, quin sit potestas Messie? Uterius, Prophetæ dicunt, tempore Messie lanceas & gladios convertendos in falces: *Constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Et tempore, quo præsentis beneficio pacis, vel futuri oblivione belli, arma facta ad feriendum, impenduntur ad metendum: Et quo tempore tympana pulsanda ad movendum, copiæ movent ad colligendum: Et quo tempore spoliis trophæisque ornanda essent templa, & instruenda granaria publica, implentur granaria & solaria privata, quo pacto non erit, qui se Messiam jactet? Uterius dicunt Prophetæ, humiliandos Messie tempore, montes valesque implendas: *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* O quot montes præteritis temporibus culmine suo Stellas contingere visi, hodie videntur vel quasi non videntur humiliari & deprelli! & è contrario, quot vales paulò antè tam humiles, hodie sunt adeò impletæ! *Omnis vallis implebitur;* & fortuna hanc faciens mutationem, non sit inæqualitas & non vocetur justitia; quomodo non fortunæ loco habendum ut quis sit Messias? Amplius quid asseverant Prophetæ, scilicet, quod Messie tempore lupi consociati vivent cum agnis? Item, quod leo & bos eadem pascentur escâ: *Habitabit lupo cum agno,*

Isai. 2. v. 4.
Isai. 40. v. 4.
Isai. 11. v. 6. 7.

G

agno, & leo quasi bos comedet paleas. Nisi lupi tam sagaces essent negando suam pellem, oculis hodie dum probari posset impletio hujus Prophetiæ. Attamen magis adhuc quàm à lupis, timerem à leonibus ore præferentibus paleas; sed qui feras istas stabulis insueras jumentorum adinstar cicuraverit, nonne hujus industriæ suæ, velut miraculorum authores, se Messiam esse non præsumerent.

§. IV.

Nullus dubitabit, quin sæculum nostrum, cum sæculo Messiae magnam habeat conformitatem, nostrorumque miracula temporum cum suorum felicitatibus (non dico vitiis) temporum certare possint. Verùm hoc ipso, quod sibi sic assimilantur, ipsam tamen similitudinem, tentationis vobis causam, non optarem. Verum enim verò quare Baptisti inesse vobis modestiam diffido? Persuasum vobis habetote pro certo, quantò magis miraculosos vos in conceptibus vestris imaginabimini, tantò magis principalem vobis deesse Messiae conditionem. Et quænam ista principalis est conditio Messiae? Est illa, quâ definivit & signavit illum Deus Abrahamo, eundem promittendo: *In semine tuo benedicentur omnes.* Gen. 22. v. 18. Agedum, si benedictionem habetis pro omnibus, liberrimè Messiam vos esse vobis imaginamini: Sin verò pro quibusdam tantum, & non pro cæteris benedictionem habetis cogitationes similes & conceptus missos facite.

Gabriel Angelus beatissimæ Virgini Mariæ, quod Messiae mater futura esset annuncians, verba hæc addidit: *Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum.* Ultimam

hanc clausulam meritò omnes considerant Interpretes. Quare in domo Jacob, & non in domo Abraham, vel Isaac Messiam regnaturum Angelus affirmet: si Abraham & Isaac non fuere Reges, nec Jacob sceptro, regiave corona fuit insignis; imò Abraham quinque Regum fuit victor insignis, quod modo suo regiam excedit dignitatem: itemque Abraham & Isaac, Jacobum ætate præcesserunt. Enim verò si promissio facta fuit Abraham, quando evaginato gladio Isaac immolare parabat; quare igitur Messiam non in domo Abraham, seu Isaac, sed in domo Jacob regnaturum Angelus asserit? En motivum ratioque altissima. Domus Abraham duos habebat filios Isaac & Ismaël, sed pro Isaac tantum, & non pro Ismaël benedictio erat. In domo Isaac duo pariter continebantur filii; nimirum Esau & Jacob: sed pro Jacob tantummodò, & non pro Esau fuit benedictio. E contrario domus Jacob duodecim habebat filios tanta benedictione abundans, ut pro omnibus & singulis filiis suppeteret benedictio. Hanc igitur ob causam, Messiam in domo Jacob, & non in domo Isaac, aut Abraham regnaturum Angelus edixit; quia Messias non est instar Abraham, neque instar Isaac, qui benedictionem tantum habent pro quibusdam, & non pro reliquis; est instar Jacob, Filii unius & nepotis alterius, in quo fuit impleta Prophetia & benedictio pro omnibus: *In semine tuo, &c.* Solum benedictionem pro omnibus habens hominibus mundi, verus est Messias; & pro Regni cujusdam hominibus tantum benedictionem habens, verus ejusdem Regni Messias erit.

Quod liberatâ Lusitaniâ omnes omnino de benedictione sibi gratulari sint, pro-

per 60. probare non præsumo: Verùm quod be-
 annos nediictionem habeant multi eademque,
 sub ju- quam Jacob (quod sibi imaginantur non
 go fuit pauci) hoc nec probabunt unquam, nec
 Hispanico & probare volebunt. Vocavit ad se Jacob
 per 40. filios suos, ut benediceret singulis, priùs-
 annos quam moreretur: Porro notanda est dif-
 conti- ferens verborum formula, & comparatio-
 num nes, quibus ultimas hæc cæremonias ce-
 cum il- lebravit. Accessit Judas, cui leonis be-
 lis ges- nediictionem impertivit: *Accubisti ut leo.*
 bellum. Gen. 49. Accessit Nephtali, & cervi benediictionem
 v. 9. accepit: *Nephtali cervus emissus.* Ac-
 Ib. v. 21. cessit Dan, benediictionemque serpentis
 Ibid. 17. reportavit: *Fiat Dan coluber in via.* Acce-
 Ibid. 14. pit: *Issachar asinus fortis.* Accessit Benjamin,
 Ibid. 27. & dixit illi: *Benjamin lupus rapax.* Deus
 bone! quanta est benediictionum istarum
 inæqualitas? Quibusdam datæ sunt tantæ
 tamque grandes, aliis tam exiguæ & vi-
 les? Uni benediictio serpentis, alteri cer-
 vi; alii benediictio asini, & alteri leonis?
 Ita plane; siquidem impertinens illas erat
 pater, & recipientes illas erant filii: ut
 intelligatur benediictionum disparitatem
 non arguere inæqualitatem amoris in-
 dante, sed meritum differentiam in re-
 cipiente. Judæ tanquam magnanimo &
 generoso benediictio datur leonis: Ne-
 phthali tanquam veloci minusque genero-
 so datur benediictio cervi: Dan pruden-
 tiori quidem, sed virulento benediictio
 impertitur serpentis: Issachar robusto, sed
 prudentiæ tenuioris asini obvenit bene-
 diictio. Benjamin audaci, sed simul voraci
 datur benediictio lupi. Nunquid benedi-
 ictiones competentur sunt distributæ? Ec-
 quis id negabit? Verum scitisne quare ne-
 mo suâ sit benediictione contentus? Quia
 omnibus deest cognitio sui ipsius. *Tu quis*

es? Cognoscant singuli se ipsos, & omnes
 utique erunt contenti. Leonem se nove-
 rit leo, cervum se secit cervus, colubrum
 se agnoscat coluber, asinum sese asinus,
 & lupus lupum se cognoscat; & mox
 contenti erunt. Sed cum omnes sui ipsius
 æstimatione & judicio excæcentur, in-
 competentem speciei suæ appetunt bene-
 diictionem: destitutus prudentiâ asinus,
 colubri benediictionem affectat; & cer-
 vus nec robore præditus nec generosita-
 te, benediictionem appetit leonis.

In mundi exordio benediictionem suam
 Deus omnibus impertivit animalibus &
 plantis: *Benedixit eis;* ut crescerent omni-
 bus dixit: *Crescite & multiplicamini.* S. Scri-
 ptura verò hoc factum notat, *secundum spe-*
cies suas. Proinde quilibet intra speciem
 suam crescere sit contentus: Quilibet in-
 tra collati sibi à Deo talenti sphæram
 crescere sit contentus, & mox cognoscant
 omnes, quod benediictionem quilibet in
 suo habeat elemento. In aëre hirundinem
 se esse acquiscat hirundo; & quæ major
 benediictio, quam in regis habitare posse
 palatiis? In mari remora se remoram esse
 sit contenta, & quæ major fortuna, quam,
 licet sit pusilla, sistere posse navem, & qui-
 dem talem, ac tantam, qualis & quanta
 in Indiam tendit? In terra formica se gau-
 deat esse formicam, & quænam benedi-
 ictio felicitasque major, quam granarium
 pro estate simul & hyeme habere instru-
 ctum? Ex omnibus vero Elementis mor-
 bi nascuntur melancholici, quia nemini
 juxta speciem suam sufficit crescere: Hi-
 rundo magnitudinem ambit aquilæ; Re-
 mora corpus affectat Balæne; formica us-
 que ad Elephantem appetit accrescere. Et
 quia formicæ Elephantem se faciunt, prout
 formicarum nido, tota non sufficit terra.

Gen. 1.
 v. 22.
 Ibid. 24.

Deceptionis hujusce simul & veritatis, æqualia in plantis exempla habemus. Arbor *Maisamam* major est flore Heliotropio: nihilominus ex omnibus, quæ suo calore Sol vegetat, nihil adeo gratum se Soli exhibet, sicut Heliotropium; ab Ortus Solis usque Occalum ejus, semper illum comitatur in terra, se illi inclinando, tamque reverentur venerando uti videmus. Eja Flos campi! quid sibi volunt istæ erga Solem gratiarum actiones? Nonne vides tot arbores & plantas, quæ plus a Sole quam tu recipiunt? Ut quid igitur te omnibus gratiorem esse oportet? Quare? Quia intra meam me colloco sphaeram, Florem me cognosco, neminem plus Soli obligatum invenio quam me, quia florum gigantum me fecit. Si quilibet suæ se sphaera circulo circumscriberet, ah quot invenirentur gigantes! Quare vestra non florentis benedictione contenti? Quare Soli essetis ingrati, si florum vos gigantes (non dico bene) si ex floribus gigantes vos fecit? O quot gigantes sunt ingrati! singulariter notanda venit altitudo Cypressi tam proceræ. Si Cypressus vulgus plantarum, seque inferiorum nobilitatem arborum è sublimi prospiceret, non contenta tantum foret, sed superbiret, aut Cypressus ex alto Montis Libani Cedros contemplans, easque turres à natura conditas videns, non æquè contenta vivit, eò quod pyramidem se videat. Quicumque suam se non metitur & circumscribit sphaerâ, quantumvis sit Cypressus, toties truncos suos in altatibus videns, quiescere nequit. Non duo, ut quilibet crescere curet, sed quod est, cognoscat: *Tu quis es?* Et postmodum crescat, *secundum speciem suam.*

Enim verò extra suam crescere sphaeram,

non augmentum, sed monstrum facit: saltem benedictio non est. Ex nobilioribus Benedictionibus Jacob ad filios suos, fuit illa Ruben, & Joseph. Jacob dedit benedictiones loco Joseph, ut cresceret: *Filius accrescens Joseph, filius accrescens.* Ruben verò, ne cresceret: *Non crescas.* Estne possibile benedictionis loco imperitari, non crescere: *Non crescas?* Estne possibile benedictionem esse posse, non crescere? Id ipsum luna asserat, non potuisset lunæ melior dari benedictio, quam non crescere; nisi enim cresceret, non utique decrederet. Nimum crescere, quot, quæso, hominibus non benedictio sed maledictio fuit? Verum enim verò qua de causa in Joseph, *crescere*, & in Ruben, *non crescere*, est benedictio? Merita Josephi, & demerita Ruben in propatulo sunt. *Crescere*, in merente seu digno, est incrementum; in non merente, est crescentia; incrementum vero est magnificentia: crescentia est turpitudine. Si crescere potestis cum incremento, crescite cum benedictione Domini: *Filius accrescens*; si non nisi per crescentiam crescere conceditur; *Non crescere*, benedictionem reputate; *Non crescas.* Quilibet suam noverit sphaeram: *Tu quis es?* Et omnes vel quasi omnes suam benedictionem invenient, *in semine suo*; Cessabuntque Messiam querere in deserto, ubi non invenitur: *Et confessus est & non negavit.* Hac Joam. E. cognitione intelligent, quod habent in medio sui Messiam, sicut dixit Baptista: *Medius vestrum stetit.*

Gen. 49.
v. 22.
Ibid. v.
34.

Joam. E.
v. 26.

§. V.

LEgati jam certiores facti, quod Baptista Messias non esset quæstionem suam urere: *Tu quis es?* Interrogantes
num

num Elias saltem esset? *Elias ex tu?* Tentationes quandoque minores, in hominibus prælestim scrupulosis, difficilius vincuntur, quàm graviores; Constantia verò Baptistæ omnibus modis invincibilis erat; sicut ad primam interrogationem sese Messiam esse negavit: *Non sum ergo* Ibid 28. *Christus*. Secundam Eliam sese esse, negavit: *Non sum*. Quid prodest quippiam quærere, ubi non invenitur? Textus, hæc trans Jordanem facta, asserit: *Hæc facta sunt trans Jordanem*. Veniant legati *trans Tagum*, & certò certius invenient, Eliam: *Tu quis es? Elias es tu?* Quis dubitat? Ergò quis Elias, nisi Ego? Zelus meus bonum auget commune; En zelum meum pro fide & Christianitate; Zelum in Regio servitio, zelum meum pro conservatione & patriæ profectâ; si hoc est Eliam esse, præter me non est Elias. Vestræ saltem præsumptioni condescendendo, tantum mihi videmini habere de Elia, quod non alium præter quam vos ipsos Eliam esse vobis imaginemini. Elias quondam dicebat: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo* 3. Reg. 19. v. 14. *Exercituum, & relictus sum ego solus*; q. d. Ego solus honorem cultumque veri Dei quero, & promoveri conor, reliqui omnes sunt idololatæ, nec Deus quenquam, præter me habet in mundo. Eodem vero die, quo dicebat hæc Elias, ostendit ipsi Deus, quod eadem in terra septem millia haberet virorum, qui non curvas- 3. Reg. 19. v. 18. sent genua ante Baal: *Derelinquam mihi in Israël septem millia virorum, quorum genua non sunt curvata ante Baal*. Elia putante non esse sibi similem in mundo vel unum, tunc ad minus septem millia virorum dantur ipsi similium. Et vestrum quilibet se solum esse autumat? Non solum estis homo de mille, sed de millenis mil-

libus; dantur septem, imò septuaginta millia virorum similium vobis, & fortè meliorum.

Non agrè feret Elias pallio suo metiri spiritum suum. Agite, pallium Eliæ, cum Prophetæ, ejusdem quasi nominis Ahizæ pallio conferamus, videbitque Elias quidnam illud, *unicum* sit reputandum quantum differat inter pallium & pallium, inter spiritum & spiritum, zelum inter & zelum. Obviabat vice quâdam Ahias Jeroboamo Ministro Salomonis & non Regi, vestitus eâ vice pallio novo, *opertus pallio novo*, inquit Textus. Ne ma- 3. Reg. 11. v. 30. lum puteris palliorum considerare novitatem: Ipsemet S. Scripturæ Author Spiritus Sanctus novitatem hanc considerat. Denique Ahias vates sublitum ab humeris pallium forfice arreptâ, semel iterumque, & undecies scindit, & sic pallium fuit divisum in partes duodecim, & dixit, eodem modo dividendum Regnum Salomonis in duodecim Tribus quarum decem spectarent ad Jeroboam: *Ecce ego* 3. Reg. 11. v. 31. *scindam Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem Tribus*. Ita Propheta dixit, & sic factum est, convulsusque ad Regem inquit: *Sic dividetur Regnum tuum*; Sicque divisum fuit duodecim Tribuum Regnum, in Regnum Israël & Juda. Sed procedamus ad pallium. Regnis nondum divisus pallio opertus novo integro, divisione jam facta pallio incederet lacerum. O quod videmus hodie cum Ahizæ pallio inverso! ante Regni divisionem pallium gestabant lacerum, & quidem oppidè laceratum, regni verò diviso, pallio splendent planè novo & integro. Ista profectò occasione pallia scindi dividi que oporteret, ad operiendum particula unâ militem nudum; ad vestiendum alia

particula pupillum, cuius parens obiit in prælio; alia ad valendam viduam, quæ ut solveret decimas patriæ, zelo mota, pallio se nudavit. Quid ad hæc iste Elias? *Quid dicis de te ipso?* Abscidistine quandoque particulam de pallio tuo, aut filum? Alium silentium. Ecce vestrum zelum! Verum ad nostros progrediamur zelos. Me quidem quod attinet acquiescerem facile, si zeli zelatoresque nostri Eliæ similes forent omnes dicunt, pallia dabimus; sed minus avarus est, qui pallium suum benè custodit. In alium migraturus mundum Elias, de quo testaretur, non habuit, nisi pallium, quod Elisæo reliquit. Enim verò si Deus hodie generosos aliquot Carmeli nostri in paradisum terrestrem translaturus esset Elias, ad pugnandum postmodum contra Antichristum: affirmare ausim non paucos de medietate palliorum civitatis hujus testaturos, & ita comesti & à zelo devorati: *Zelus domus tua comedit me!* eritis à zelo comesti, sed valdè benè estis comesti. Sunt aliqui, quos comedit zelus; sunt alii qui zelum comedunt: Quoniam verò pacto hi ab invicem discernentur? Hoc fiet sumprâ per cingulum mensurâ. Comedente vos zelo, substantia vestra converteretur in zelum: è contrario vobis comedentibus zelum, vester zelus in substantiam converteretur. O quot dantur zelosi, quorum totus in substantiam convertitur zelus! Accipiat mensura, quàm olim insinuavit Roboam, & invenietur in minimo vos digito grossiores esse hodie, quam olim cum cingulo. Proficiat vobis tam prosperè cedens zelus: argumento id est, quod comedatis zelum, non comesti ab ipso. Verum enim verò utrum zelus vester comedat, seu jejunct,

mea non interest: ad aliquam saltem resolutionem deveniamus. Si non comedendum est zelo, jejurent omnes: & si comedendum est, comedant omnes. Sic ardeat zelus vester circa vos, & vestros, ac reliquos, nec erit, qui de zelo vestro conqueretur.

Elias in populi peccata zelo correptus, ad extremum illud devenit, ut diceret: *Vivit Dominus, in cujus conspectu sto*, 3. Reg. 17. v. 1. *non erit ros aut pluvia super terram.* Sic juravit Elias, & ita factum est; triennio integro cælum fuit quasi æneum, ita ut nec clamoribus emolliretur hominum, nec mugitibus vel rugitibus insentium animalium, quæ ruri pascencia siti tabescebant. Exsiccabantur fontes, rivuli & torrentes, lacrymæ exarescebant: quæ cuncta admirationem movent, cum tam atrocis sit circumstantia calamitatis, ut ipsam deplorare non sufficiant qui patebantur. Totum hoc videbat Elias, qui facile emendare poterat, siquidem nubium claves DEUS ipsi in manum tradiderat: verum rigor invalescebat, exaruerant omnia, cunctis tamen aridiora erant Eliæ viscera. Quod tam rigidus fuerit hic Propheta, non miror, nam gravitatem penetranti peccatorum, omnis non æterna, levis videtur pœna. Verum, quod homines tolerant Eliam, hoc equidem miror, & obstupesco. Estne possibile, quod pereundem sit mundo, Eliâ remedium habente in manu? Consumamur omnes, & homines tolerant Eliam? Immodè verò, tolerant. Scitisne quare? Quia Elias quamvis claves teneret manu, tam sibi quam aliis fontes obserabat, alii indigebant, Elias mendicabat: alii in mortis agebant articulo, Elias vivebat non sine miraculo: alii

Mat. 5.
v. 45.

Cant. 8.
v. 6.

alii exarescebant firi, Elias semetipsum consume-
bat: istudque verus est zelus. Sed quod in domo vestra fontes decurrant,
in aliis sint sicci, quod super sementem
vestram nubes depluant imbres, aliorum
verò sementem Sol radiis suis exurat, id
zeli nomen non meretur; si tempus
Solem desiderat, siccantur omnes: *Qui*
Solem suum oriri facit super bonos & malos;
si tempus pluviam petat, irrigentur
omnes: *Qui pluit super iustos & inju-*
stos. Et si zelus ipse dicat, ut inter
bonos & malos, inter iustos & injustos
conveniens servetur differentia, malum
impendeat malis, sed omnibus malis;
Bonumque inclinet ad bonos, & ad bo-
nos omnes. Hæc veri sanique zeli est
conditio: *Dura sicut infernus emulatio.* Zæ-
lum inferno oportere esse similem, in-
quit Spiritus Sanctus: Notabilis compa-
ratio zeli. Virtus aded cœlestis compa-
ratur inferno? Sic. Inferni virtutes non
novistis. Scitis, quare zelus comparatur
inferno? Ratio est, quia infernus est
ignis, nullum hominem bonum offen-
dens, & nulli homini malo parcens:
ast alia ignis zeli vestri est qualitas, inter
malos suos habet prædestinatos, quos
non tangit; inter bonos suos habet præ-
scitos, quos consumit. Tandem Elias
vectus in cœlum, pallium suum Elifæo
reliquit: zelus recessit, pallium zeli re-
manet. Sub honorabili isto pallio quor
non committuntur malitiæ!

Die quâdam Deus Ezechielem in Spi-
ritu transtulit in Jerusalem, primumque
quod vidit Propheta, fuit locus, in quo
erat Idolum zeli. Scriptura enim ait: *Et*
ecce Idolum zeli in ipso introitu. Tunc putas
Ezechiel, inquit Deus, non esse hic aliud
quàm quod videtur; age, parietem per-

fode, & mirabilia videbis. Perforato
pariete Ezechiel ingressus vidit in parie-
tibus domus, depictos colubros, lacer-
tas, basiliscos, serpentes, aliaque horri-
bilissima monstra, in eorumque medio
septuaginta senes thuribulis incensum
offerentes: *Et septuaginta viri de seniori-*
bis domus Israel, stantium ante picturas,
& unusquisque habebat thuribulum in ma-
nu sua. Progredere (inquit Deus) & tran-
sito altero pariete, quid vidit Ezechiel?
Et ecce sedebant mulieres plangentes Adoni-
dem. Nota est fabula, vel historia Ado-
nidis, gentilesque cæremoniæ & ritus ab
hoc gentilismo natæ: progressus ulterius
(jubente Deo) Ezechiel tertium transit
parietem, & quid vidit? *Et ecce quasi* Ibid. 16.
viginti quinque viri dorsum habentes contra
templum Domini, & facies ad Orientem,
& adorabant ad Ortum Solis. Ecce quid
ostenderet D E U S Ezechiel! Ecce
quod, licet non visum, transeat in
mundo, si homines ad primos videri-
tis parietes, non plusquam Idolum zeli
videbitis; faciat homines tam zelosos,
tantosque zelatores, ut Idololatræ vi-
deantur zeli: sed retro hunc parietem
zeli, quid sit? Aliqui plorant Adoni-
dem, alii Solem adorant Orientem,
alii incensum offerunt altaribus prohi-
bitis, & plurimi, prò dolor! templo
Dei terga obvertunt: foris nihil appa-
ret nisi zelus, sed intus non nisi colu-
bri, lacerta, basilisci & serpentes vi-
dentur, monstra sunt & monstrosa, quæ
tribus parietibus clauduntur: Elias ex-
trinsecus; interius Idololatriæ: si esset
qui parietes dirumperet, prò qualia &
quanta videret mundus! talis est zelus,
tales sunt zelotes, tales & Eliæ: *Elias*
es tu?

Ezech.
8. v. 11.
14.

§. VI.

AUdito Baptistæ responso, quod Elias non esset, legati tertio interrogacionem urere: *Propheta es tu?* Joan. 1. v. 21. Huic quæstioni sive magis breviusque Baptista respondit: *Non.* Jam scitis, quæstionem eandem in terra nostra proponendam: *Propheta es tu? Quid dicis de te ipso?* Tunc, qui talia & tanta de te jactas, es etiam Propheta: *Propheta es tu? Plusquàm Propheta.* Discursus vestri sunt vaticinia; Propositiones vestrae sunt revelationes; dictamina vestra sunt Prophetiæ; futura vestra contingentiam non habent; Quidquid sequitur, jam totum antè prædixistis; secretorum Spiritus Sancti, consilii estis, nihil ibi decernitur, quod non ante vobiscum conferatur. Nunquid hoc sufficit? Sed plus, adhuc habitis. In materia status, estis quasi alter Daniel Propheta; in materia Belli, vicem obitis Isaia; in materia maris, Jonam Prophetam agitis; ubi de Ecclesiasticis agitur rebus, Ezechiëlis officio fungimini; in castigandis corripiendisque regibus, Nathan Prophetam æmulamini; in deplorandis populi calamitatibus & æumnis, Prophetam Jeremiam imitamini; in auxilio è cælo postulando, Baruch Prophetam refertis; ubi de interesse & lucro proprio agitur Balaam Prophetam esse videmini. Infinitæ sanè & immensæ Deo debentur grates, qui nostris nobis temporibus tot concessis Prophetas. Non otiosè tot prospera regno nostro sunt prædicta, non poterit profectò non esse gloriosum, cum tot, talibusque gaudeat Prophetis.

Christus Dominus inter duo animalia fuit natus, inter duos latrones mortuus,

& inter duos Prophetas transfiguratus. Inter duo animalia fuit pauper, inter duos latrones fuit crucifixus, inter duos Prophetas fuit gloriosus. Habeant Reges à latere Prophetas, & erunt securæ eorum gloriæ. Sed quales? Moysen & Eliam, mortuum unum, vivum alterum, sed alterius sæculi ambos. Porro cum Regi nostro adèd necessarij sint Prophetæ, discutiamus paulisper illud: *Propheta es tu?* Ut pateat unde verus Prophetiæ Spiritus veniat, dignoscendus.

Primò adverto, Prophetas non cognoscendos nec æstimari ex numero; nam etsi sint plures, qui idem dicunt, Prophetæ non sunt habendi. Ex libro Regum tertio memorabilem hanc super re audite historiam. Rex Achab triennio jam cum vicinis circumquaque nationibus summa pace gavisus, deliberavit, num bello Regem Syriæ impeteret, qui Civitatem partemque Regionis Ramoth Galaad ipsi abriperat: quem in finem Prophetarum suorum concilium coëgit: porro Textus sacer quadringentos eos numero fuisse asserit: *Congregavit Rex Israël Prophetas quadringentos circiter viros.* 3 Reg. 22 v. 6. Propositio fuit ista: *ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere?* Propositionis motivum erat illud: *Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu Regis Syriæ?* Audiat propositio ejusque motivo seu ratione, Prophetæ omnes unâ voce bellum inferendum esse responderunt, Denique Majestati regiæ victoriam concessurum: *Ascende, & dabit eum Dominus in manu Regis.* Ibid. 3. Sub hoc tam auspiciato omine, Rex Achab bellum parat: verum ut eò majore id gloria & apparatu aggrediretur, confœderatum sibi Regem Josaphat, de assistentia & auxiliis interpellat,

Ibid. 8. pellat, qui annuens petito, dixit: *Non est hic Propheta Domini quisquam ut interrogemus per eum?* Respondit Rex Achab, Josaphato Regi: *Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum, sed ego odi eum, qui non prophetat mihi bonum sed malum, Michaas filius Jemla.* Vocatus igitur Michæas statim venire est jussus; atque textus, Nuncium, qui vocatum ierat Michæam, dixisse illi, quadringentos Regis Prophetas bellum suadere quibus ipse consentiendo placentia Regi loqueretur:

Ibid. 13. *Sit sermo tuus similis eorum, & loquere bona.*
14.

Quid hîc responderet Michæas? Hoc, quod simili in casu cuilibet bono respondendum foret homini: *Vivit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar,* id est: non loquar aliud, quàm quod Deus mihi inspiraverit, & conscientia mea dictaverit. Adest tandem Michæas, & præsentibus Regibus proponitur illi casus: bellum non auspicandum, aliàs Regem cum exercitu suo periturum esse responderet. Notabilis sanè est ista Prophetarum contradictio! Quidnam hoc casu Regi Achab faciendum fuisse videtur? Ex una parte Prophetæ quadringenti bellum suadebant; ex parte altera Propheta unus abstinendum esse dicebat. Porro Rex Achab illud consilii est amplexus, quod etiam ego præsentibus circumstantiis suggererem, quamvis contra Michææ mentem mandavit urgeri bellum, ob tres rationes: Prima est, quia pacem multis jam annis habuerat cum Principibus vicinis; & arma otiosa convenit ausibus occupare gloriosis. Secunda ratio est, quia Regio Ramoth Galaad, ad coronam pertinebat Regis Achab: & pro tentis Regni & Coronæ, possibilia & impossibilia attemptanda sunt Regibus, ne in manus de-

Pars V.

veniant hostium. Quælibet terrarum acquisitarum turris seu fortalicium, ubi exprimendum esset, plurimum sanè subditorum vasallorumque sanguinem emitteret, quodque tanto costitit pretio, pro nullo dandum est pretio. Tertia principalisque est ratio, quia tamen Michææ rationes fuerint bonæ, ex altera parte quadringentis Prophetis contrarium videbatur: in materiis autem negotiisque publicis, quantum fieri potest, operæ pretium est, opioni deferre, & se conformare communi. Propter rationem hanc ultimam solam deficientibus aliis, Achabo consulerem, præsentibus concurrentibus circumstantiis bellum inferre non obstante, quod opinionem approbaret Michææ; cujus opinione non erat periculum: quia dictamina practica toties veniunt immutanda, quoties immutantur circumstantiæ. Medicus, juxta artis suæ præscripta, infectum Congrænâ brachium abscindi & auferri mandat, ut reliquum corpus hoc modo & medio salvetur; si verò infirmus repugnans non se accomodat, scientia medica aliud habet dictamen practicum, quò alia minus violenta, quamvis minus etiam profutura remedia adhiberi mundato juxta hoc dictamen Rex Achab quadringentorum Prophetarum opinionem amplexus, bellum decernit; sonant tubæ, progreditur exercitus, inicitur confictus in Ramoth; at paucis elapsis horis Rex Achab suo devicto exercitu vulneratus occumbit. Casus notabilis! Ecce quam diversa sint humana accidentia & judicia, ecce discrimen inter Prophetas. Ex una parte quadringenti erant Prophetæ; ex altera unus tantum Propheta: Rex inclinavit parti quadringentorum, successus verò

H

partis

partis quam tenebat unus. Idcirco Prophetias non ex numero dijudicandas assero. Prophetiæ in Scriptura Sacra ubique vocantur onus: *Onus Ninive*, *onus Assyria*, *onus Aegypti*. Onus Ninive, idem est, quod Prophetia Ninive: Onus Assyriæ, idem est, quod Prophetia Assyriæ: Onus Aegypti, idem est, quod Prophetia Aegypti. Prophetas ponderare, non numerare oportet. Numero excellebant Michæam Prophetæ quadringenti; è contrariò Michæas pondere excedebat quadringentos.

§. VII.

SUPPOSITO quod Prophetæ dignoscendi non sint ex numero, unde igitur cognosci debent? Ex tribus: ex oculis, ex corde, & ex eventu. Prophetæ cognoscuntur ex oculis, quia videre, est vaticinii fundamentum: in Scriptura Sacra Prophetæ vocantur *Videntes*; Solùm qui vident (iterùm dico) solùm, qui vident sunt Prophetæ: nam sicut nobilissima Prophetia supernaturalis in visione subsistit; ita certissima Prophetia naturalis consistit in visu. Solùm qui vidit, naturaliter prophetizare potest cum certitudine. Ratio valdè evidens est. Prophetia humana consistit in vero discursu; verus discursus formari non potest, nisi cum omnibus notitiis; & omnes notitias solùm habere potest, qui vidit oculis. Nihil ita antiquorum opinione receptum fuit, quàm zonam torridam inhabitabilem esse: & rationes, quibus Philosophi hoc probabant, videbantur tam evidentes, ut nullus hoc negaret. Detexerunt tandem Lusitani Navarchæ ora Africæ & Americæ, plùs scientes, meliusque Philosophati ex unius diei visa, quàm omnes Sapientes, totiusque mundi Philosophi, ex

quinque millium annorum speculatione. Discursus ejus, qui non vidit, sunt discursus: dictamina ejus, qui vidit, sunt Prophetiæ.

Alterum Prophetiæ signum est cor; quilibet enim juxta cordis sui sensum vaticinatur. Veteres futura prognosticaturi, sacrificantes animalia, exta consulebant, & juxta id, quod videbant in illis, divinabant. Non caput intellectus sedem, sed viscera seu interiora, ubi locus est amori, consulebant; neque enim, qui melius intelligit, sed qui plus amat & diligit, melius divinat. Hic mos, antè Christi adventum, in tota universaliter invaluerat Europa, & Lusitani cæteros inter Gentiles erant singuliores. Alii intestina consulebant animalium; Lusitani intestina consulebant hominum: quod Strabo libro tertio historiæ suæ affirmat: *Lusitanis veteris mos erat ex intestinis hominum futura prospicere, atque inde omnia & divinationes captare.* Superstitio erat falsa; Allegoria verò erat verissima. Non datur Prophetiæ lumen certius in mundo, quàm consulere intestina hominum. Et quorum hominum? Omnium? Nequaquam: sed sacrificatorum intestina sacrificatorum consulebant antiqui. Primò sacrificabant, deinde intestina consulebant. Si velitis prædicere futura, hominum, & hominum quidem sacrificatorum consulite intestina: intestina consulantur sacrificatorum; consulantur intestina eorum, qui se sacrificaverunt, & sacrificant, & quod illi dixerint, Prophetia habeatur: Consulere autem intestina ejus, qui se non sacrificavit, nec se sacrificat, neque sacrificabit, illud est, non velle Prophetias veras; istud est errare in præsentis, & non attingere futurum.

Strabo
lib. 3.

Ultimum Prophetas cognoscendi signum, est eventus. In Deut. Deus populo suo promisit Prophetas, signumque, ex quo cognoscerentur, adjunxit: *Quod in nomine Domini Propheta ille prädixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per timorem animi ut Propheta confinxit;* Id est, si dubitaveritis de aliquo, utrum Propheta sit, nec ne, regulam hanc observabitis. Si, quod prädixit, postea evenerit, verus Propheta habeatur: sin verò, Pseudo-Prophetam habetote. Facilius, certiusque signum dari nequit.

Scitisne quos qualesque censere debeatis Prophetas? Scitisne quales veros ejusmodi Prophetas haberi oporteat, qui futura prädicent? Illum, seu illos, de quibus experimentaliter vobis constat, quod omnia, seu quasi omnia, quæ prädixerunt, postea evenerint. Dictamen istud Pharaon in Josepho, Nabuchodonosor in Daniele secutus est, omnesque Principes prudentes suis in consiliariis observant. Sed quemadmodum multi dantur Prophetæ prognosticantes futura, pari pacto dantur Prophetæ referentes præterita. Multi multumque celebrati inveniuntur. Prophetæ, qui post eventa mala prophetant pœnitendo, quæ melius fuisset prophetasse discurrendo. Istud ex tormentis Christi in Passione fuit non minimum. Velaverunt Christo oculos linteo, in faciem dederunt alapas, illudentesque dixerunt: *Mat. 26. Prophetiza nobis, Christe! quis est, qui Te percussit?* Prophetare, postquam in faciem quis est percussus, est Propheria oculis habentis velatos, est illusoria Passionis Christi Propheria. Prophetandum est, non quis alapam vobis dederit, sed quis daturus sit: quia me-

lius est vulnera prævidere, quàm remedium adhibere: cum quadam non curentur: At si eventus Prophetiam confirmaverit, qui illam enunciaverit, Prophetam habetote: *Propheta es tu?*

§. VIII.

TOedio tandem affecti legati cum Messiam, etiam, & Prophetam se esse Baptista negavit; cum interrogando nihil expiscari possent, ipsi sumer, ut quis esset, ediceret, rogârunt. Huic instantiæ Sanctus Joannes Baptista non potuit non deferre. Et quid vobis responsurus videretur? *Ego sum vox clamantis in deserto.* Ego certè responsionem hanc non intelligo. Legatis interrogantibus Baptistam quid faceret, ante respondisset voce, quæ clamabat in deserto: nam quicquid Sanctus Joannes in deserto faciebat, non erat nisi vociferari, & clamare: sed supposito, quod legati interrogabant, quis esset, quomodo respondet illis, hoc quod faciebat? Respondit optime, nec minus prudenter. Interrogantibus, quis esset, respondit quid faceret: quilibet enim hoc est, quod facit, & nihil aliud. Causæ definiuntur per essentias; Baptista sese definivit per actiones: quia cujusque actio sua est essentia, definivit se per hoc, quod faciebat, ut declararet hoc, quod erat. Hinc magnum nobis patebit dubium, & quæstio, quam discutere omisimus. S. Joannes Baptista interrogatus num esset, Elias respondit quod non, *non sum*: Porro Christus Matth. cap. 11. Baptistam Eliam esse asseruerat: *Joannes Baptista ipse est Elias.* Si igitur Christus Baptistam, Eliam

Joan. 1.
v. 23.

Mat. 11.
v. 14.

esse asserit, quo pacto ipse se Eliam esse negat? Sanctus Joannes Baptista decipere nolebat; nec decipi poterat Christus; quomodo igitur loci isti conciliabuntur & verificabuntur? Facillimè profecto. S. Joannes Baptista & erat Elias, & non erat Elias: non erat Elias personaliter, quia utriusque persona erat diversa: erat Elias officio, quia exercitio & actionibus concordabant. Modestia Baptista Eliam se esse negavit diversitate personæ: veracitas Christi Eliam eum affirmavit actionum conformitate. Erat Elias, Eliæ officium & actus exercendo. Eliam æmulans opere, Elias est: Joannem Baptistam operando imitans, Baptista erit: & faciens, quod fecit Judas, erit Judas. Opera sua quemlibet connotant, nec quicquam aliud. O quàm gravis est hæc doctrina pro auditorio cui loquor! Interrogati: Quinam sitis? Majorum vestrorum nobilium nolite revolvere Genealogiam, vestrarum tantum actionum inspicite matriculam: vestra vobis opera, quales sitis, ob oculos ponent: Interrogatus Joannes Baptista quis esset, non se Joannem vocari, nec filium Zachariæ se esse affirmavit; neque per parentes, nomenve proprium se definivit: Ex suis tantum operibus competentem sibi formavit definitionem: *Ego vox clamantis in deserto.*

Jam dudum dupliciter me nostra Lusitana scandalizavit Grammatica; in nobilitatis vocabulo: Nobilitas vocatur *Qualitas*, etiam *Sanguis* nuncupatur. *Qualitas* ex decem prædicamentis est unum, ad quæ Philosophi reducerunt omnia: Sanguis ex quatuor humoribus est unus, unde componitur vel construitur corpus humanum. Nobilitatem non solum qua-

litatem, nec sanguinem solum assevero: Nobilitas omnia quatuor humorum Prædicamenta, & omnes quatuor humores includit. Est nobilitas sanguinea, ideoque tot sunt sanguinolenti: Est Nobilitas melancholica, ideoque tot sunt malè contenti: Est Nobilitas cholericæ, ideoque tot dantur impatientes & intolerabiles: Est nobilitas phlegmatica, & hinc tot ad nihil idonei; proinde si qui ex nobilitate infirmantur, infirmitas non solum offendit sanguinem, sed omnes pariter quatuor humores. Idem usu venit in decem Prædicamentis. Est Nobilitas substantialis; quidam enim præter nobilitatem, aliam non habent substantiam: Est nobilitas quantitativa; sunt enim Nobiles, quia multum habent de suo: Est nobilitas qualitativa; quia non pauci (quod negari nequit) valdè sunt qualificati: Est nobilitas relativa; ad quam spectant nobiles certos ob respectus: Est nobilitas passionis; quo spectant ex nobilitate passionati: Est nobilitas, *Ubi*; quo spectant nobiles magna occupantes loca: Est nobilitas situs; ad quam referendi sunt Nobiles Titulares, quibus sedentibus alii stant: Est nobilitas habitus; in qua Nobiles pretiosâ & splendidâ vestiuntur rogâ: Est nobilitas durationis, in qua Nobiles ex Antiquitate suum stemma deducunt. Quænam verò ex omnibus istis est vera nobilitas? Non alia, quàm actio. Ad prædicamentum actionis, vera pertinet nobilitas. Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi; vix ea nostra voco. Heroicæ actiones, & non parentes illustres efficiunt Nobiles. Quilibet est hoc quod agit, nec plus nec minus, sicut S. Joannes Baptista: *Ego vox clamantis in deserto.*

§. IX.

EX hac doctrina tam vera, & ex hac ultima Baptistæ conelusione, duo finaliter documenta deduco: Politicum unum, spirituale alterum. Dico politicè, in actionibus fundandas esse electiones: Dico spiritualiter, actionibus certificandas esse prædestinationes. Electiones ordinariè fundantur in generationibus, & hinc tam raro succedunt, inficias non eo, nobilitatem talentis comitata, omnibus meritò præferendum: quia verò talentorum collator est Deus, & non Parentes; idcirco non in sanguinibus, sed actionibus electiones sunt fundandæ. Hoc dictamen omni & vel maximè præsentì tempore verissimum ipsa necessitas confirmat. Pacis tempore transeat, quod loca digniora conferantur Natalibus: Belli verò tempore conferenda non sunt nisi actionibus.

Ezechiël Propheta capite primo Mysteriorum istum vidit currum, quem animalia quatuor, Homo, Leo, Bos, & Aquila trahebant. Cap. 10. eundem denuò vidit currum ab iisdem trahi animalibus, ordine verò inverso: in visione enim prima, locum primum tenebat Homo; in visione secunda primum locum Bos tenebat. Notabilis planè mutatio. Quod in visione prima, Homo anteponatur Leoni, Aquilæ & Bovi, iustissimum sanè erat; quia idipsum animalium omnium Dominus, Deus fuit: sed in visione secunda creatus ad laborem & sacrificium bos, capitibus tribus coronatis, homini videlicet mundi Imperatori, leoni animantium terrestrium Regi, avium-

que Reginæ Aquilæ anteponatur! Ita sane. Literalis expositorum optima ratio est ista. In visione prima currus stabat in templo. In visione secunda, currus egressus est ad campum: *Egressa est gloria Domini de lumine templi.* Et quod currui, quando otiosus est primus tribuatur locus, transeat: sed quando currum egredi seu trahi oportet in campum, melius trahenti locus primus assignandus est: Et quia bos melius trahit, quàm homo, ideo bovi primus locus datus est. Curru quiescente in templo pacis, loca potiora tribuantur digniori; curru verò existente jam in campo, prima loca assignentur melius trahenti. Et sicut politicè consultum est, ut electiones fundentur in actionibus: pari pacto spiritualiter prædestinationes actionibus certificandas & confirmandas affirmo. S. Petrus Epistola secunda inquit: *Fratres! satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Si quem hominum interrogem: *Tu quis es?* Quantum ad temporalia in quacunque materia respondere potest certitudinaliter; si quem interrogem hominum: *Tu quis es?* Quantum ad spiritualia, non est in mundo, qui quæstioni huic respondere possit. Quilibet nostrum spiritualiter est talis, qualis est futurus; qualis quisque sit futurus, nemo scit, proinde nemo ad quæstionem hanc, *Tu quis es?* Certitudinaliter respondere novit. Major miseria, perplexitas major, & afflictio spiritus in humana non datur vita, quàm quod homo æternum se aut miserum, aut beatum futurum sciat, qualis autem ex his duobus futurus sit ignoret: Utrum præscitus sit, an prædestinatus. Huic

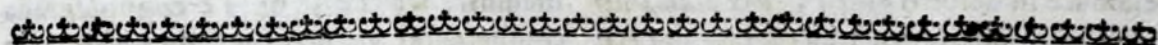
Ezech.
Cap. 10.
v. 18.

2. Pet. 1.
v. 10.

omnium anxietatum maximæ, huic perplexitatum omnium potissimæ, S. Petrus unico occurrit remedio, quod solum ipsi suppetit, & suppetere potest: *Satagite ut per vestra bona opera vestrum vocationem & electionem certam faciatis.* Si de prædestinatione vestra securi esse desideratis, major ad hoc in vita hac, sine revelatione, certitudo dari nequit, quam opera bona facere: opera facite bona, & moraliter certi estote, prædestinatos vos esse. Iste verus est verborum S. Petri sensus, quæ sic S. Thomas, omnesque Theologi exponunt. O quanta felicitas, quod nostris in operibus, prædestinationis nostræ securitatem habeamus! in vita altera Deus opera nostra bona reali æternæ suæ gloriæ solvet possessione; in vita hac jam solvere incipit ejus securitate.

Agitur igitur Christiani, cum nostris in actionibus, nostris in operibus ingens adeo thesaurus sit depositus, cavete, ne perdati; satagite, certam nostram facere vocationem, & prædestinationem pro viribus allaboremus; totos nos Divinis observandis præceptis impendamus, omnes occurrentes perumpendo difficultas & obstacula: ostendamus nos mundum novisse & fallacias ejus; resolutione magnâ confringentes laqueos & vincula qualiacunque quibus innodatos nos attinet. Ex toto corde ad DEUM conversi, totis nos viribus ad ipsius gratiam recipiendam disponentes, præmium certum gloriæ æternæ faciamus: quam mihi vobisque concedere dignetur, &c.

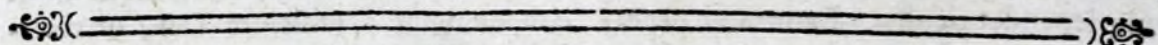

S E R M O

P R O

DOMINICA QUARTA ADVENTUS.

Factum est Verbum Domini super Joannem, & venit in omnem Regionem Jordanis, prædicans Baptismum Pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Luc. 3.

§. I.

ETIAM me tacente (AA. Christiani) Etiam me tacente jam dictum est, & se ipso innotuit, quod hodie judicium quartum sumus habituri. In sermone primo vidimus judicium Dei cum hominibus: in secundo vidimus judicium hominum in alterutro: in tertio vidimus judicium cuiusque erga seipsum. Quale verò judicium nobis hodie videndum restat? Neque sui ipsius, neque hominum, neque Dei, sed trium horum judicium est judicium. Omnia tria jam visa judicia hodie citata veniunt ad judicium. S. Joannes Baptista supremum in hoc Evangelio pœnitentiæ erigit Tribunal: *Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*, & cum magna proprietate, magnoque sub mysterio ad Jordanis ripas illud collocavit: *In omnem regionem Jordanis*; quia Jordanis idem est quod *fluvius judicii*. Ad videndum se in aquis hujus fluvii, ad sese huic sistendum Tribunali, prædicta tria veniunt judicia, & singula seorsim, suas ob causas & rationes. Judicium sui ipsius, propter suspensiones venit; quia suspectum habemus:

Judicium hominum, ob gravamina pareret; quia ab illo gravamur: Judicium Dei venit per appellationem; quia à Deo ad nostram appellamus pœnitentiam. Omnia hæc judicia hodie judicabuntur, rectèque & bene judicanda spero: Nam pœnitentiæ judicio sui ipsius judicium emendatur judicium hominum despiciatur; judiciumque Dei subducitur & revocatur. Judicium sui ipsius emendatum, judicium hominum despectum, judicium Dei subductum & revocatum hodie videbimus. Habemus, Christiani! ultimi sermonis hujus materiam. Porro si quid præcedentibus sermonibus in vestris intellectibus merui (quod quàm modicum sit, sentio) optarem ut vestra mihi hodie corda debitum solvant: Cordibus hodie, non intellectibus prædicare institui.

Christus prædicatores seminatoribus comparat: *Exiit qui seminat, seminare* Luc. 8. *semen suum, quod est verbum Dei.* Ultimum prædicatorum sermo est Augustus, si quis colligitur fructus, in hoc ultimo sermone colligitur. At quando sanctum Joannem Baptistam clamare, iterumque cla-

clamare in deserto video, *vox clamantis in deserto*, quem fructum sperare poterit prædicator, *qui non est dignus* [sicut ille dicebat Christo] *ad solvendam corrigiam calceamentorum ejus?* Ita prorsus se res habet. Domine Jesu Christe! fructus, animarumque conversio, non à nostris prædicationibus, sed à misericordiis tuis dependet oculis. Enormiter peccaverat Petrus, post tres negationes; *Respexit Jesus Petrum*; coniecit Christus oculos in Petrum statim cantavit gallus, & *recordatus est Petrus*; *Exiit foras, & flevit amare*. Casus hujusce consequentias notate: Coniecit Christus oculos in Petrum; gallus cantavit; conversus est Petrus. Non respiciente Christo, licet voces sint Joannis Baptiste, prædicator clamat in deserto respiciente autem Christo, quamvis voces sint unius galli; convertitur Petrus. Enim verò, ut Christus convertat animas, necessarii non sunt Baptiste, celebresve prædicatores, seu graves quoque rationes: bruti cujusdam animantis ad convertendum, immutandumque illum, qui trina negaverat, vice vox sufficit. Sic planè se res habet; Domine Jesu Christe! sic se res habet; & licet ego tam vilis sim creatura, & instrumentum tam indignum & ineptum ad tantum opus, summæ misericordiæ tuæ oculos ad eorum, qui me audituri sunt, corda converte: *Qui respicit terram & facit eam tremere*. Respice, Domine! quia licet simus de terra insensibiles, trememus ne Te offendamus: *Aspexit & dissolvit Gentem*; respice, Domine! quia, licet corda sint dura sicut saxa, emollientur: verba mea inflamma; intellectus nostros illumina; ut rectum & perfectum de Te, de nobis, & de mundo judicium for-

memus. De Te, ut Te cognoscentes competenter veneremur; de nobis, ut nos cognoscentes humiliemus; de mundo, ut cognitum despiciamus. Accedant nunc prædicta tria judicia, sequæ pœnitentiæ tribunali examinanda & judicanda sistant: Judicium sui ipsius, ut emenderetur; judicium hominum, ut condemnatur; judicium Dei, ut retrahatur & revocetur.

§. II.

A Gedum, à Viciniore nobis, id est, sui ipsius judicio exordiamur. In Areopagitarum Atheniensium Tribunalibus, reis facie velatâ se sistere mos erat: patri modo ante pœnitentiæ Tribunal judicium sui ipsius compareret. Oculis se sistit velatis; quia magis cæcum judicium non datur: judicii cæcitas amorque proprius major est oculorum cæcitate. Cæcitas oculorum res non videri facit, proprii cæcitas amoris, alias à se ipsis, & diversas videri facit, quæ longò major est cæcitas.

Adduxerunt ad Christum quempiam cæcum, ut illum curaret: cui Christus imponens oculis manum: quid videret? Interrogavit; Qui respondit: *Video homines ambulantes sicut arbores*. Hic nunc quæro: quando homo iste magis cæcus fuerit, num in præsentia in præterito? Nullum est dubium, quin visivâ aliquâ utebatur potentia, viso verò ista major erat cæcitas illa, quâ laborabat antea: nam antea videbat nihil, nunc unum videt pro altero, arbores videlicet, loco hominum: & revera major est cæcitas unum videre pro altero, quàm videre nihil. Videre nihil est privatio, unum videre pro altero, est error. Ecce hic, quare judicium proprium erret; Ecce hic, quare nunquam penetremus

Pf. 103. *Y. 32.* tremere. Respice, Domine! quia licet

Habac. 3. *Y. 6.* sint dura sicut saxa, emollientur: verba mea inflamma; intellectus nostros illumina; ut rectum & perfectum de Te, de nobis, & de mundo judicium for-

Marc. 8. *Y. 24.*

mus nos ipsos; quia excæcatis magis nos congruemur oculis, quam ipsi cæci, quibus semper unum pro altero videntibus, res parvæ videntur magnæ. Herbas non nihil altitudine excedimus, & arbores nos proceritate æquare censemus: instabilissimum quiddam rerum mundialium existimus, & firmiter nos radicanos putamus; Hyeme nobis auferente folia, tempus vernum eadem nobis restitutum imaginamur; quod semper florebit, semperque duraturi simus nobis persuademus: istud sumus, & hoc cogitamus & opinamur.

Verum enim verò quid agit pœnitentia ad emendandum hoc iudicium, quod est sine iudicio? Quid illuminando huic cæco tam cæco pœnitentia præstat? Facit duo: Velum removet ab oculis; & speculum in manum tradit. Submovet velum ab oculis, sicut peccator petebat à Deo: *Revela oculos meos*; ad manum tradit speculum, sicut ad peccatorem contestatur Deus: *Statuam te contra faciem tuam*. Nullius nos rei major tenet obli-vio, & ignorantia, quam nostri ipsorum. Quid verò facit iudicium pœnitentiae? Nos ante nos statuit: *Statuam te contra faciem tuam*. Nos nobis tanquam reos tribunali sistit, ut nos iudicemus: proponit nos nobis velut objectum speculo, ut nos videamus. Difficillimum quid est, ut homines ita in exteriora effusi, se ipsos interiùs, sicut par est, se videant: id ipsum verò pœnitentia efficit duobus modis utrisque mirabilibus: vel oculos ab exterioribus ad interiora convertendo, ut nos videant oculi nostri. Vel nos ipsos, ab interioribus ad exteriora avocando, ut nos contemplemur.

Deus vanissimum illum sui que imme-

Pars V.

morem Regem Nabuchodonosorem convertens, ut à pessimis, superbissimisque cogitationibus desistens, hoc, quod erat, cognosceret, primâ hac viâ ad pœnitentiam illum deduxit, ut in brutum illum transformeret. Circa transformationis huius modum mirè variant Doctores; aliqui transformationem nonnisi imaginariam, alii veram eam fuisse asserunt: & posito, quod modus iste secundus Textui videatur conformior, utrumque tamen poterat esse. Si transformatio fuit imaginaria, Nabuchodonosor oculos convertit introrsum, talemque se vidit ad vivum, qualis erat, ut ab isto momento non amplius se hominem sed brutum æstimârit, & quâ tale se tractaverit, si fuit transformatio vera, Deusque Nabuchodonosorem converterit in brutum, nihil hoc fuit aliud, quam illum ab interioribus ad exteriora convertere, ut in figura monstraret foris, quod in moribus erat intus. O quàm longè alium se sibi imaginabatur Nabuchodonosor, antequam talem se esse videbat! ante non contentus esse homo. Deum se esse sibi imaginabatur: nunc multò minorem homine se cognoscebat, quia brutum se inter bruta videbat. Si oculos converteremus ad interna, vel si Deus nos ipsos internis ad externa verteret, prò quàm diversum ab eo quem nunc format, de se quilibet formaret conceptum! Verum gressus legentes Nabuchodonosoris, & illum & nos videbimus. Brutum illud rationale; primo transformationis suæ die inter bruta pastum carpsit; sibiandum sub vespertum, quadrupes ad fluminis ripam perrexerit, & in flumine isto figuræ suæ deformitatem contemplatus. Deus bone! quàm necessario attonitum de se ipso exhorruerit! maluisse

I

uti-

Ps. 118.
v. 18.
Psalm. 49.
v. 21.

utique fugere à seipso, & nisi Deus illud præservasset (qui per illos Babylonæ campos, ad perpetuum superborum Exemplum, ipsum ducere decreverat) in flumen se præcipitasset, ibique in sua primò confusione, in fluminis verò undis secundò sepultum fuisset. Quis verò iste est fluvius, nisi Jordanis, fluvius judicii? Et quis est Nabuchodonosor iste transformatus, nisi peccator, brutum cum ratione, & sine judicio ejus, qui in campis hujus mundi, & pascuis inter bruta, magis ipse brutus oberrat? Unico tantum discrimine nos & Nabuchodonosor distamus, quod ipse à se fugere volens non possit, nos adhuc valentes nolimus. Accedit tandem peccator in fluvii hujus sese contemplaturus aquis, in speculis, inquam, istis naturalibus, fucatis, & non videt derepente, quod viderat nunquam; videt se ipsum, ô stupor & admirationem! est ne possibile, quod iste sim ego? Talis ne sceditas, talis horror, brutalitas talis, talesne deformitates in me dantur? In ô tales multoque adhuc majores; talis omninò es, & non quod te esse cogitas & putas: considera num effigies illa mentis tuæ conceptui, & ideæ respondeat. Inspice, diligenterque in speculo isto considera faciem, inferioresque animæ tuæ operationes, examina benè istos tuos oculos, qui tuæ sunt intentiones; istos capillos, quæ sunt tuæ cogitationes; istud tutum os, tua videlicet verba, illas tuas manus, quæ actiones tuæ sunt & opera: attende sollicitè, utrum imago hæc ideam tuam referat; vide utrum hoc, quod conspicias, imaginationem tuam exprimat; vide utrum te noveris, utrum iste sis, an alius: *Tu quis es?*

§. III.

Scitisne, Christiani! quare simus tam vani, & à nobis ipsis tam alieni? Quia oculos extrorsum, & nos introrsum habemus, idcirco nos non videmus si nos interius intueremur sicut sumus, si ritè peccatorum nostrorum scditatem penetraremus, ô quàm alium de nobis formaremus conceptum! tam diversi ab illustribus, tam alieni à Dominis, tam distantes à potentibus, tam remoti à prudentibus, tam rudes in civilibus, tam parùm habentes de doctis & sapientibus, tam nihil de viris strenuis & herocis: denique alii & alieni ab omnibus! Quare? Quia vos non videtis interius. Enim verò si vel semel mentis vestræ oculos in vestra defigere-
tis peccata, quomodo omnia ista emendaretis Epitheta. In mundo nullus hominum unquam gloriari potuit instar Davidis; quia in ipso natura, fortuna & gratia conjunxit, quicquid magnates inter & potentes distribuit, ac divisit: nihilominus humiliorem nullum seu modestiorem, minusve gloriabundum, majoremque sui ipsius contemptorem invenietis, quam Davidem. Et unde hoc ipsi evenisse putatis? *Peccatum meum contra me est semper.* Psal. 50. v. 5.
David sua semper intuebatur peccata, illaque & se in illis intiendo, sua contemplatur peccata, quasi actuum & operum suorum imagines considerasset: *Quasi peccatorum imagines contemplando;* dicit sanctus Chrysostomus. Nullus dubitabit, quin in palatio Davidis parietes multi tempore æstivo picturis, hyemali verò famosis-
simis actionum suarum hystoriis, seu figuris depictis seu intextis tapetibus fuerint exornati. Non Hercules tantam artibus præbuit materiam suis laboribus, quan-
tam

ram David suis victoriis: Harum nihilominus visione gloriosus ille Rex non occupabatur; neque istud ambulacrum quod nec ambulabat; sed: *Peccatum meum contra me est semper: quasi peccatorum imagines contemplando.* Ex harum appposito picturarum (sancti Chrysostomi considerationi inhærendo) David aliud fragilitatum suarum ambulacrum extrui mandavit, in eoque diversis in locis, non famosas, sed miserandas peccatorum suorum historias depingi iussit: hinc Rex pius suis vacabat meditationibus, & maximam victoriarum suarum animum victoriam obtinebat quæ fuit, cognitio sui ipsius.

Quasi peccatorum imagines contemplando. Procedamus cum Davide considerando peccata & Epitheta corrigendo. Dirigebat David oculos ad locum unum, videntque historiam Bethsabæ, sibi ipsi dicebat: Estne possibile, quod totus me mundus habeat veneraturque Prophetam, & non præviderim ego, quod visionem sequeretur cogitatio, cogitationem desiderium, desideriumque exciperet tam indigna & statui & personæ meæ executio: non me Prophetam deinceps, sed cæcum vocitent. Estne possibile, quod totus me mundus generosum, magnanimumque celebret, & una mulier ad prævalendum contra me suffecerit, ne ad bellandum in campum exirem: *Eo tempore quo solent Reges ad bella procedere?* Nemo me magnanimum fortemque nominet; impotentem me valdè compellent. David uno alterove passu progressus, historiam videbat Uriæ, quomodo literas ipsi traderet ad Joabum deferendas, quomodo in prima mox occumberet velitatione, & assultu hostilem expugnando civitatem: Quo pacto gloriosum me reputabo principem,

qui tam enorme, mande homicidium propriæ manus subscriptione? Et Vasallum tam fidum, honore ipsius præviè violato, ipsum etiam virâ dolosè privavi? Non veracem me amplius, sed dolosum & perjurum reputabo. Estne possibile, quod Deus me populi sui Regem ad defendendum conservandumque constituerit, nunciumque exercitus profligati, propter novum Uriæ occisi nuncium me non conturbet, plurisque faciam liberè appetitui indulgere, quàm civitatem perdere & tot generosos milites? Non me Regem vocent, Tyrannum me nuncupent. David promovendo gressum in aliam incidebat picturam, casum videbat Nabal Carmeli, occurrebat memoriæ, quomodo necem decreverit omni, quod in ejus spirabat domo, Abigail verò uxoris ejus precibus flexus animi mutaverit sententiam. Quomodo possibile, quod ab omnibus celebret misericors & benignus, cum tamen hominem occidere decernam, qui bona sua militibus meis fugitivis, qui me sequuntur, largiri recusat? Ego ille ursorum leonumque domitor in deserto, nec iræ quidem motum domare potui in me ipso? Non me humanum amplius, sed ferocem appellent. Quàm me fronte justum rectumque jactem, cum causa Nabal fuerit tam justa (saltem nullâ pænâ digna) ad placandam iram meam non suffecerit iustitiâ causæ suomet patrocínio adjutæ; sed postmodum ab Abigail præsentatâ, plus valuerit unum memoriale seu supplica, in qua species ejus & vultus potius, quàm juris ratio attendebatur? Non me justum & rectum, sed Respectivum compelletis. Progrediendi Davidi alia in oculos incurrebat pictura, historica scilicet Sibæ, quomodo

Paral.
20. v. 1.

dò calumniosè dominum suum Mephiboseth accusasset, quomodo facultatum ipsius cepisset possessionem, quomodoque probatà postea calumnià medietatem tantum restitui jussisset. Qua ratione prudentis circumspèctique viri nomen usurpare mihi possim, qui ad famulitantum unius dictum, sine informatione alia, vel judicii forma, Mephiboseth læsæ Majestatis reum ponuncio, facultates ipsius confiscando, ejusdemque delatori assignando? Non me prudentem amplius, sed temerarium arbitror. Quomodo possibile est, quod in ore vulgi nomen habeam recti, & post demonstratam calumniam, probatamque innocentiam medietatem bonorum infido relinquo proditori, neque omnia innocenti restitui mando? Non me æquum deinceps, sed iniquum dicam. Ecce quomodo David per species figuræque peccatorum suorum sua mutaverit Epitheta, judiciumque sui ipsius emendaverit, & cum tantam in se haberet materiam vanitatis, tantam invenerit veritatis. Agite, Christiani! quilibet sibi peccatorum suorum imagines proponat: *Peccatorum imagines contemplando.* Parumper de iis cogitet & contempletur, videbit quomodo idæ veteres phantasie paulatim obliterentur, erroneumque de se judicium emendet. Omnes vos putatis honorabiles, omnes vos censeis potentes & magnanimos, omnes vos sapientes jactatis & doctos, omnes vos prudentes vendicatis & circumspèctos; placetne epitheta variare? Introrsum oculos ad peccata convertite. Dicite, nunquid honorati mihi nomen vendicare meritò possum, qui tantum fugitium commisi, eò quòd Domino Deo meo, qui me creavit, & Sanguine suo redemit ingratus & infidelis exiti?

Nullò prorsus honore, sed velis omnique abiectione sum dignissimus. Ego me fortem & magnanimum puto, & toties tam fragilem me ostendo, ut cuilibet tentationi succumbam, tergumque obvertam Christo, ut ne cogitationi quidem, amore ipsius, resistam? Non sum fortis, nec generosus; vecors sum & infirmus. Ego sapientiam mihi tribuo, & tam fœdam commisi ignorantiam, qualis est, Creatori antepone re creaturam, summam miseriam, Summo & Infinito Bono? Non sapiens, sed stultus sum & insipiens. Ego doctum me & circumspèctum considero, & tam extremam commisi stulticiam, sicuti est, pro leviori quodam desiderio, pro delectatione momèntanea in discrimen vocare æternitatem gloriæ & inferni? Non sum doctus & prudens, fatuus omnino sum. Hoc modo pœnitentiæ judicium, judicii nostri errores & cæcitatem emendat. Loco sapientis ponit stultum, loco prudentis collocat ignorantem, loco fortis & generosi ignavum & debilem, & loco honorabilis vilem collocat & abjectum; illud nos esse putabamus, & hoc sumus, nemo nobis melius, quid simus, quàm peccata nostra dicens.

§. IV.

E Nim verò peccata nostra oculis opposita, adhuc alium efficaciorè & potentiorè convincendi & emendandi habent modum, scilicet nos convincendi ex nobis ipsis, judiciumque nostrum proprio nostro judicio emendandi. Quilibet in sui ipsius judicio suo se valere & dignitati metiri & æstimare debet. Et qualem se quilibet nostrum æstimat? Istud non in nostris cogitationibus, sed in nostris peccatis apparet. Quotiescunque homo pec-

3 Reg. 21. peccat, per peccatum se vendit: *Venundatus est ut faceret malum*; ait S. Scriptura. V. 25. Quilibet igitur pretium, pro quo se venum exponit, consideret, & inde quid sit judicabit. Vultis scire, quid sitis ex vestra æstimatione? Pretium attendite, pro quo vos venundatis; peccata vestra inspicite: pro concupiscentia, pro cogitatione, pro vanitate denique aliqui vos venditis: per modicum sane pro tantillo datur: porro si nos vendimus pro tantillo, quomodo æstimamus nos tanti? Ah filii Adam! qui Adamum cum tot tantisque Divinitatis præsumptionibus vidisset in Paradiso, non putasset in toto mundo dari pretium, quo se venderet. Et quid accidit? Et se, & omnem posteritatem suam pro uno dedit pomo. Si nos vendimus pro uno pomo, quomodo, quæso, tanti nos æstimamus? Si vos æstimatis tanti, nolite vos venundare pro tantillo: & cum vos jam detis pro tantillo, nolite vos majoris æstimare: nulla subest ratio, cur se quispiam in animo tanti æstimet, qui tam vili se pretio in peccato suo vendit. Nunc demum spiritum prudentiamque adverteris Davidis, peccatorum suorum imagines ob oculos sibi ponentis: *Peccatorum imagines contemplando*; quando ad contritionem, suæque miseriæ cognitionem sese excitare disponebat. Videtur David velut Propheta aliam magisque moventem imaginem sibi proponere potuisse: nonne magis movisset Davidem imago Christi crucifixi, cum non ignoraret Deum propter eadem peccata in Cruce moriturum? Dico, quod non: & ecce dicti mei orationem. Multò melius me cognosco ante imaginem alicujus peccati, quam ante imaginem Christi crucifixi: ante Christi crucifixi imagi-

nem consistens, superbire posse optima ratione mihi videor: pretium enim video, quo me Deus comparavit: verum ante peccati cujusdam imaginem positus non nisi humiliandi me causam invenio, quia pretium video, quo me vendidi: toto Christi Sanguine comparari me cernens, non possum non pretiosum me reputare: sed quod pro re nihili hujus mundi me vendidisse videam, non possum non vilem, nulliusque me pretii æstimare. Ecce ad quid sui ipsius reducat judicium; quando homo se contemplatur in speculo, in suorum se peccatorum videt imaginem: pari planè modo illum immutat, & illum corrigit pœnitentiæ judicium: *Prædicans Baptismum Pœnitentiæ.*

§. V.

E Mendato in judicio Pœnitentiæ sui ipsius judicio; secundo loco sequitur judicium hominum, quod, ut dixi, ex eo contemptum & despectum exhibet.

Adest igitur judicium hominum, ut Pœnitentiæ tribunali se sistat, nec oculis venit velatis, sicut sui ipsius judicium: sed cum omnibus sensibus, cum omnibus potentiis liberis, & valdè liberis, omnibus enim judicat omnes homines, liberos habet oculos, quia quicquid videt judicat; liberas habet aures, quia quicquid audit judicat: liberam habet linguam, quia quicquid judicat propalat; & præ cæteris liberam habet imaginationem, quia quicquid sibi imaginatur, judicat & condemnat.

Verum enim verò quid facit pœnitentia ad destruendum & contemnendum hoc tantopere adoratum & veneratum in mundo Idolum? Quid facit aut facere potest Pœnitentia, ut non curemus (cum

homines simus) iudicium hominum? Vel unum tantum aperiendo, seu claudendo scilicet Pœnitentia facit hæc omnia. Ad iudicium sui i. suis Pœnitentia vobis aperit oculos: ad iudicium hominum vobis occludit auditum.

In die Passionis pluvie adinstar blasphemie & testimonia falsa imperebant Christum; Christus Dominus vero quasi surdus & nihil audiens erat. Hinc Pilatus admirans, dixit Christo: *Non audis, quanta adversum te dicant testimonia?* Non audiebat Christus, quia quasi non audivisset audiebat. Christus Dominus illa die pro peccatis mortis, quæ sua fecerat, satisfactorius erat, & qui Deo pro peccatis satisfacere, non habet aures audiendi quid contra se loquantur homines: *Ego autem tanquam surdus non audiebam.* Dicant homines, iudicent homines, condemnent homines, quantumcunque & quodcunque velint: qui de satisfaciendo pro peccatis suis serio tractat, qui vero id tantum agit, ut à Deo iudicetur bene, hominum iudicium flocci facit. Scitisne cur tanti faciamus iudicium hominum? Quia non sumus veri pœniteres: si pœnitentia nostra, si contritio nostra esset vera, quam parvi faceremus omnes opiniones mundi!

Peccatum commiserat David cum Bethsabee, & Uria, aliquanto post tempore venit Nathan Propheta, patrata reprehensus flagitia, Agnoscens culpam David, dixit: *Peccavi!* Eodemque momento vice Dei Propheta illum absolvit, dicens: *Dominus quoque transulit peccatum tuum.*

Peccavit item Saul inobedientiâ, ex spoliis Amalecitarum reservans meliora pro Sacrificio, quem similiter correptu-

rus Samuel Propheta venit, gravitatem simul offensæ, & iræ Divinæ ob oculos positurus: Saul quoque culpam suam agnoscens, dixit: *Peccavi!* Propheta vero condonatum esse peccatum non respondit; neque Deum ignovisse & peccatum transulisse dixit. Casus iste ex notabilioribus S. Scripturæ casibus unus est, consideratis omnibus circumstantiis ejus & similitudinibus. Rex erat David, Rex quoque erat Saul: Peccavit David, peccavit quoque Saul: Propheta venit correptum Davidem, alius similiter Propheta reprehendit Saulem: David dixit: *Peccavi!* Peccavit itidem dixit Saul. Si igitur casus per omnia fuerunt similes; quoniam pacto Deus Davidi, & non Sauli condonavit? Si unum *Peccavi* sufficit Davidi, quare unum *peccavi* non sufficit Davidi, quare unum *peccavi* non sufficit Sauli? Ratio literalis, quam omnes dant Doctores, est, quod ly *peccavi* Davidis, ex toto processerit corde: & *peccavi* Saulis ore tantum & non corde fuit de promptum. Pœnitentia Davidis fuit pœnitentia vera; pœnitentia Saulis fuit pœnitentia falsa. Optimè quidem dictum, sed unde probatur? Unde probatur, quod pœnitentia Saulis fuerit falsa, quod ejus ly *peccavi* ex ore tantum, & non ex corde fuerit prolutum? Doctores hoc non dicunt, sed ego dicam, vel textus hoc dicet. David dicendo, *peccavi*, nil adjunxit: Saul dicendo, *peccavi*, hæc verba addidit; *Sed honora me coram senioribus populi mei, & coram Israël;* q. d. Ego quidem peccavi, sed tu Samuel, curam habe respectus mei, & coram Principibus populi & regni mei me honora. Ah mi Saul! postquam dixisti *Peccavi*, inchoato jam Pœnitentiæ statu, adhuc reputatio-

nis

nismemor, quid de te dicant vel non dicant homines cogitas? Argumento id est, quod pœnitentia tua non sit vera, & istud *peccavi*, ex ore tantum, & non ex corde processerit: Quicumque verè contritus esse curat, uti David, non nisi solum peccatorum recordatur, *Peccavi*, qualiter judicent, quidve dicant homines parvi pendit.

§. VI.

ENim verò veritatis hujus rationes & momenta multa sunt & gravia, à me exiguo ea audire libeat: cui natura felicius ingenium indulserit, ei utique plura, solidiora, & graviora occurrent. Verus pœnitens semetipsum accusat ac condemnat, quid ergo curet alios de se dicere, quod ipse confitetur? Quid refert alios esse præcones, si pœnam exequor ipse? Confitentem se reum testimonia non gravant. Si homo verè compungitur, si verè & intimè suas agnoscit culpas, nullus unquam tam malè loquetur, quin multò se adhuc peiorum judicet: & qui benignus se, quàm peccata sua merentur judicatum videt, gratias agendi potius, quàm conquerendi causam habet. Veri proinde pœnitentes de illatis non conqueruntur injuriis, judicet dicatque mundus qualiter quidve velit, nunquam tantum mihi malum poterit appingere, quantum certus sum, quod in me sit. Pœnitens verus nihil magis desiderat, quàm ut illatas Deo injurias in se vindicare possit; & quemadmodum judicium hominum ad hoc concurrat, potius adjuvat, quàm nos offendat. *Qui non abnegat se ipsum, non potest* [ait Christus] *Me sequi*, nec mihi servire: Pœnitentia est janua, per quam ad serviendum Deo intramus. O quomo-

do se abnegat, & abhorret verus pœnitens! & quid mea interest si bene, si male judicetur, quem ego abhorreo? Si delictorum meorum deformitatem & horribilitatem verè cognosco, numquid magis me abhorrere oportet illum, qui commisit, quàm qui ea refert & dicit? Verus pœnitens unum tantum in hac vita æstimat, & unum tantum timet: solum æstimat quod gratiam Dei conferre, & solum timet quod eandem auferre potest, cum autem judicium hominum gratiam Dei nec conferre, nec auferre possit, quare pœnitens judicium hominum curat? Judicium hominum, si multum illi tribuamus, nobis quidem malè facere potest, nos verò malos reddere nequit: si sim bonus, quantumcunque malè me judicent homines, malum reddere non possunt: si sim malus, quantumcunque me bene judicent homines, me bonum facere nequeunt: at si judicium hominum nec bonos facere potest nec malos, quid curandum est? Verus pœnitens est, qui unum tantum desiderat, ut sit bonus; & malum se fuisse dolet.

Omnes hæc rationes unica Christi omnibus major ratio concludat: *Nolite timere eos qui animam non possunt occidere: time te eum, qui animam potest perdere in gehennam.* Qui nec infernum dare, neque Paradisum tollere potest, non est timendus. Agite seorsim, nunc ponite omnia judicia hominum, & seorsim peccata vestra, & utra eorum plus timenda sint vos ipsos interrogate. Judicia hominum, quamvis faciant omne malum possibile infernum tamen irrogare, & Paradiso privare non possunt: Peccata, quamvis inveniatis in illis omnia bona, falsa quæ vobis promittunt, sola Paradisum tollunt,

lunt, & infernum tribuunt. Perspiciens igitur pœnitens verus, sola peccata sua ipsum Paradiso excludere, & inferno addicere posse, quare iudicium curet hominum, qui nec inferno addicere, neque à Paradiso excludere possunt? Qui timet ne condemnetur à Deo, flocci facit ab hominibus condemnari.

§. VII.

SUPPOSITA doctrinâ hujus veritate, quam pauci utique seu paucæ, erunt hodie verè pœnitentes in mundo, ubi tantum agitur ut hominibus satisfiat & placeatur! in Davide hoc videant viri, in Magdalena idem intueantur fœminæ. David quàm parvi fecit impropria Michol! quàm nihili fecit Semei injurias! Semei in faciem ea exprobrabat Davidi Regi, quæ nec vilissimo cuique fas esset impropere; porro comites & latrones Davidis contumeliosum & maledicum & linguâ, & vitâ privare parabant: sed quid fecit David? Punituros repressit, & Semei maledicti liberè evomere permisit: injuriæ & impropria pœnitentibus sunt musica. Talis David nudipes in suo obambulabat palatio, & sua peccata deplorans. Agnoscens se offendisse Deum, nullâ se offenditur: hoc modo David hominum iudicia despiciebat. Idem de Magdalena quis condignâ ponderatione poterit explicare? Nobilissimarum Jerosolymæ domicellaram una, adeò celebris, & famosa, vanitatibus & levitatibus sic dedita; eodem die volante hinc inde capitis populo; veste incomposita, comitante nullo, festinat per plateas, per Pharisei aedes, tota inconsiderata, tota extra se (vel potius intra se, quia illa hora totum corpus ipsius non nisi cor erat) defluentibus

sparsisque capillis, alabastro confraeto, ambobus oculis in rotidem rivulos resolutis, prostrata Christi pedibus advolvitur illis amplectendis & exosculandis occupatur Deus bone! Magdalena, quanam mutatio est ista? Non consideras quanam sis? Non attendis quid facis? Non vides quid homines dicturi sint? Nullatenus; nihil video: sua enim intuenti peccata non remanent oculi ad aliud videndum. Non intueor quod sum, quia quod fui hoc vidi: non video quod facio, quia vidi, quod feci: jam omnia in hac vita videnda vidi, & utinam tantum non vidissem! non jam respicio homines, neque eorundem moror iudicium, quicquid quantumque velint dicant & judicent. Tribus vicibus Magdalena iudicata & condemnata fuit ab hominibus. Judicavit & condemnavit illam Phariseus, peccatricem appellando: *Quia peccatrix est*; Judicavit & condemnavit illam Apostoli, prodigam Luc. 7. v. 39. sugillando: *Ut quid perditio hac?* Judicavit & condemnavit illam germana soror rei Mat. 26. v. 8. domesticæ injuriâ vocando: *Reliquit* Luc. 10. v. 40. *me solam ministrare.* Omnia ista semper audivit Magdalena, nec unquam vel verbum replicavit, ac si suo responderet silentio: condemnent me Pharisei, condemnent me Apostoli, condemnent me, de quibus minus timeri potest, fratres & sorores: in Phariseis condemnet me malitia, in Apostolis condemnet me virtus, in sorore condemnet me natura, graviora sentiens delicta ista non curat. Quando dolores sunt æquales, sentiuntur omnes, intensiore uno, tantisper suspenduntur reliqui: dolor peccatorum verus omnes excedit alios, quia majoribus intenditur motivis: & de peccatis suis verè dolens, omni alio dolore, & sensu caret: sagitta quæ

quæ vulneravit cor. reliquatum sagittarum vim inanem reddit; nam licet corpus feriant, sensum tamen non inveniunt: Judicium hominum qualiacunque immitat jacula, corde à Deo tracto & vulnerato, hoc vel non offendunt, vel non lædunt. Amor est sensus homines faciens insensibiles; idèd comparatur morti: *Fortis est ut mors dilectio*; Mors insensibilem facit, quem occidit; amor insensibilem facit, quem diligit: solum diligere & amare satagens Deum solum sentit, quod illum offenderit, ad reliqua omnia insensibilis. Exemplum in semetipsa habebat Magdalena, secumque argumentari & ratiocinari hoc poterat modo. Quid refert, si hominibus videar mala, dum modò Deo videar bona? Quid refert, si ab hominibus habear mala, si à dilecto meo tantum videar bona? Eheu quoties in vanitatibus & vesaniis meis dictamen hoc neglexi! Eritne consultum, ut modò minùs generosus & minùs animosus sit meus amor? Si ego non consideravi, quid dicerent homines, quando offendebam Deum, quid nunc eorum dicta considero, cum Deum toto corde inquiero? Nihil feci illa, quæ dicebant, quod essem peccatrix, & nunc quid morabor, quod dicant pœnitentem? Nunc verò cum sustinui dicentes, me peccatricem esse, liberè calumnientur meam emendationem.

Istud silentium respondit Magdalene tribus vicibus ab hominibus condemnata: & notatu dignissimum, quod iisdem tribus vicibus Magdalena ad pedes erat prostrata Christi. O quanta excellentia remedii sunt pedes Christi, ad hominum spernenda judicia! porrò si hoc faciebant pedes Christi vivi, quantò magis id agent pedes Christi mortui, & crucifixi? Quo-

Pars V.

nam pacto in hac Cruci suspensum Te, judicatum, & condemnatum intueri possum, & non sustinere: judicari & condemnari, cum peccator sim & reus? Si Te judicant & condemnant propter peccata mea, ut quid ego propter eadem judicari & condemnari ægrè feram? In te adorem & venerer injurias & contumelias, easdemque pati respuerem? Te offendendo, meque perdendo non attendo quid dicant homines; neque amando, & me salvando, attendam, qui dicent? Simile quid in hac Cruce me non doces. Grande quid auscultate in quo Deus suam mutasse videtur conditionem.

Deo punituro populum in deserto, Moyses obtendit, quidnam Egyptii essent dicturi: *Ne queso dicant Egyptii, &c.* Et Deus à punitione abstinuit.

Exod.
32. v. 12.

Josue primà in terra promissionis acceptà clade dixit Deo, quidnam dicturi essent Chananæi? *Quid facies magno nomini tuo, &c.* Et Deus illi assistere perrexit.

Josue 7.
v. 9.

Regno Israël vel maximè afflictò, David opposuit Deo, quidnam dicturæ essent Gentes? *Ne forte dicant in Gentibus, &c.* Et afflictio cessavit: ita ut obtinendo à Deo desiderio suo, Patriarchæ medium non haberent aliud, quàm allegare: *Ne dicant, vel quid dicent?*

Ps. 78.
v. 10.

Deus ad redimendum mundum venire decrevit in terram, & si Moyses, Josue vel David invenirentur ibidem cum spiritu Prophetico quo gaudebant, videretur idem replicari potuisse Deo, dicendo: Domine! quomodo venire decrevisti in mundum? Apparere & conversari vis inter homines, & non consideras aut attendis, quid de Te dicent Samaritanum Te & demoniacum dicent: *Samaritanus est Tu & demonium habes; Blasphemum Te pronun-*

Joan. 8.
v. 48.

K

ciabunt:

Mat. 26. *ciabunt: Blasphemavit; seductorem Te vo-*
 v. 65. *cabunt: Seducitor ille; Reipublicæ Te per-*
 Mat. 27. *turbatorem criminabuntur: Subvertens*
 v. 63. *gentem nostram; Confœderatum Te dæmo-*
 Luc. 23. *ni convitiabuntur: In Beelzebub Principe*
 v. 2. *dæmoniorum ejicit dæmonia: Quod Te ip-*
 Luc. 11. *sum salvare nequeas clamabunt: Seipsum*
 v. 15. *non potest saluum facere; Infinita denique*
 Mat. 27. *in Te evoment opprobria: Saturabitur op-*
 v. 42. *probriis. Adhæc unus exurget Arrius, qui*
 Thren. 3. *consubstantialem Te Patri negabit; homi-*
 v. 30. *nem Te negabit Manichæus: Deum Te de-*
negabit Nestorius: non realiter Te in san-
ctissimo Sacramento præsentem asseret
Calvinus: Infiniti se Tibi opponent Hære-
siarchæ, infinitas contra Divinitatem &
humanitatem tuam dicturi blasphemias.
Cum igitur hæc omnia Deus prævideret,
& apud eundem olim tantum valeret il-
lud, quid dicent homines, quare modo ita
vilipendit hominum dictoria? Ratio est,
quia olim ly, quid dicent homines, cum no-
stra concurrebat culpa; nunc autem idem
cum nostro concurrit remedio. Et quan-
do, (quid dicent homines, cum nostra con-
currit culpa) Deus punire desinit prop-
ter id, quod dicent; quando verò Quid di-
cent homines, cum nostro concurrit reme-
dio, propter id quid dicent homines, salvare
non cessat; salvatio continuatur & succe-
dit, quicquid demum homines dicant.

Verum, Christiani! quidam nostrum adeo pusillo sunt animo, ut timore ejus, quid dicent homines, multa omittamus, quæ nostram promovent salutem. Deus à simili nos liberet ignavia. Pro salute nostra Deum æmulemur: Deus, ut meam operaretur salutem, nihili fecit judicia hominum, & dignum est ut ego ea curem? Omnia ad salutem requisita peragantur, & homines quodcumque liber loquantur.

Quid juvat ab hominibus bene judicari, salute non consequente? Et salutem obtinentibus, quid nocet, ab hominibus esse malè judicatos? Ecce quo modò judicium hominum, pœnitentiæ judicio despici-
 tur: *Prædicans Baptismum pœnitentiæ.*

§. VIII.

EMendato nunc in Pœnitentiæ Tribu-
 nali, sui ipsius judicio, & hominum
 judicio expulso, solum Dei judicium re-
 stat, quod, ut dixi, in hoc tribunali revoca-
 bitur. Præacta duo judicia ingressa sunt
 ut judicarentur, & ante Pœnitentiæ tribu-
 nal comparuerunt: quo pacto idem de ju-
 dicio Dei affirmare ausim, non video.
 Nonne judicium Dei judicium est supre-
 mum, non tantum superius non agnoscens,
 sed nec in cælo, nec in terra æquale habe-
 re valens? Nonne judicium Dei, de quo
 nobis sermo est, ultimum illud & univer-
 sale est, in quo omni præciso gravamine,
 seu appellatione absolventur vel condem-
 nabuntur omnes in eo judicati homines?
 Quomodo igitur aliud tribunal dari po-
 test, in quo memorati judicii sententia re-
 vocatus? Seu quo modo revocari potest?
 Istud, quomodo, mox patebit.

Agedum, videamus nunc adesse judi-
 cium Dei, omnique illa Magnificentia &
 Majestate, quæ in ultimo mundi die illud
 horrendum & terribile reddent, comita-
 tam, tribunali pœnitentiæ se sistere con-
 templemur: nox fasces præ se fert Ro-
 manorum, & supremæ justitiæ & authori-
 tatis insignia, sed gladium illum ostendit
 bicipitem: *Gladium utraq; parte acutum;*
 duplicis istius pœnæ, damni scilicet & sen-
 sus indicem, ad quam solum judicium Dei,
 & nullum judicium humanum, non cor-
 pora tantum sed & spiritus condemnare
 potest.

Apo-
 c. 1. v. 16.

potest. O quàm rigida autoritas! ô quàm horrenda jurisdictio! ô quàm firmitabilia instrumenta! si sic judicium Dei tremere facit, quando comparet, & judicandum se sistit, quid fiet ubi venerit judicaturum? Quit autem facit pœnitentia, aut facere potest, ad hocce tam absolutum independentesque judicium revocandum? Idem ferme, quod cum reliquis fecit. Ad corrigendum sui ipsius judicium apperit nobis oculos; ad contemnendum judicium hominum obturat nobis aures: ad revocandum judicium Dei cor nobis vertit: corde converso revocatum est Dei judicium.

Propheta Joël de extremo judicio ad literam loquens, Solem, lunam, & stellas obscurandas, Cœlum terramque ad conspectum Dei, tremore concussa describit:

Joël. 2. *A facie ejus contremuit terra, moti sunt cœli,*
v. 10. *Sol & luna contenebrata sunt, & stella retraxerunt splendorem suum.* Innumerabiles insuper Angelorum describit exercitus, qui supremum judicem, tanquam justitiæ & vindictæ suæ executores, comitaturi

Ibid. 11. *sunt: Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortis & facientia verbum ejus;* Denique magnitudinem & terribilitatem

Ibid. 12. *diei illius describit: Magnus enim dies Domini, & terribilis valde.* Interrogandoque: *Quis sustinebit eum?* Sequentibus concludit verbis: *Nunc ergo dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro.* Cernitis omnem, istum apparatus, omnes istas iræ, justitiæ, & pœnæ comminationes? Corde tantum verso omnia in ventum abibunt: cor tantum ad Me convertite: *Convertimini ad Me in toto corde vestro,* & omnis in judicio hoc contra vos fulminata sententia jam erit revocata: *Nunc ergo dicit Dominus, convertimini ad Me in toto corde vestro.* No-

tate bene ista verba: *Nunc ergo;* ita ut pœnitentiam oporteat esse nunc in præsentī, & judicium postea. Hæc quippe inter judicium Dei, & hominum judicium est differentia: in judicio hominum appellatur postea, in judicio Dei appellatur antea, *Nunc ergo:* jam jam, Christiani! quia jam tempus est. Enim verò, quare jam & non postea? Quia postea nec locus, nec tempus est pœnitentiæ. Si post judicii diem spatium concederetur pœnitentiæ, judicii Divini revocari posset sententia: sed quare sententia ista non possit revocari *Tunc* Ratio est, quia non datur pœnitentiæ tribunal, nisi nunc, *Nunc ergo,* &c. Sed exemplo tribunalis hujus potestas innotescat, & exemplo quidem mundi hujus maximo. Attendite.

§. IX.

Propheta Jonas Civitatem Ninive ingressus prædicabat ubique: *Adhuc* Jon. 3. *quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* v. 4.

Sententia hæc in justitiæ Divinæ tribunali ob civitatis hujus peccata erat decreta, nec Propheta Jonas aliud quam præconis agebat officium, illam promulgando & ita publicando totam perambulavit Civitatem tam amplam, ut non nisi tertio finiente die, ad Palatii locum perveniret. Auribus tandem Regiis insonuit sententia, & quod vobis faciendum ipsi fuisse videtur? E regio descendens throno, in quo Reges temporis istius residere consueverant, scissâ purpurâ, cilicio indutus aspero, ablata à capite coronâ, abjecto manibus sceptro, conspersus cinere caput, vestigia Jonæ alium mandat insequi præconem, proclamantem, ut Civitas tota Regis imitetur exemplum. Prænntem Dei prædicatorem, præco sequebatur

Regis : Præco Dei sententiam evolans quadraginta diebus executioni dandam clamabat: Præco regius decretum & mandatum Regis è vestigio exequendum urget. Et ita factum est; Regina induit cilicium, idem totum induit Gynecæum: cilicium induunt Aulici, eodem se induit omnis populus (& quod fidem non inveniret nisi Scripturâ attestante) ad stuporem & horrorem hominum sacco & cilicio ipsa operata sunt animalia. Hoc modo Jonas, totis quadraginta diebus jejunos, orationi tantum cum lacrymis & clamoribus in cælum intentus Civitatem perambulavit. Ultimo jam expirante die Jonas in montem quondam perrexerit, ex quo Ninive subversionem intueretur. Supponamus putasse Jonam, Civitatem horâ nonâ matutinâ subvertendam, quid illâ die hora octava sonante eum cogitâsse censemus? Ah misera Civitas! unica tibi tantum hora durationis restat! jam jam apparet quàm suspensus Propheta totam istam transigeret horam. Adest hora nona, & ecce nunc Civitas subvertitur. Id sibi ita, oculorum & Prophetiæ lumine quasi illuminatus Jonas imaginabatur: sed Ninive adhuc subsistebat, turres adhuc in altum surrigebantur, & mœnia adhuc firma consistebant. Et domus ruinam minari vilæ, immotæ perseverabant. Pari modo prima, & secunda hora totusque transit dies, & Jonas stupore attonitus hærebat. Quid rei hoc est, Domine? Nunquid in Divinæ justitiæ tuæ tribunali ex ore tuo decretum erat, verisque Prophetæ tui verbis publicatum, quod Ninive ob enormia sua peccata foret subvertenda? Nonne hunc in finem quadragesimæ dierum tempus pro executione erat designatum? Quonam igitur pacto omnia

ista in irritum reciderunt? Quonam pacto Ninive adhuc integra & incolumis persistat? Nonne Prophetia mea suo fraudatur eventu, verbumque tuum in contemptum & vilipensionem abibit? Si hoc dixisti, utique ex mentis tuæ decreto es locutus; & si decrevisti quare non subsequitur executio? Ratio est, quia Rex populusque Civitatis Ninive eâ usi fuere prudentiâ, ut, quamvis intimata ipsis foret judicii Divini sententia, ad tribunal nihilominus appellarent pœnitentiæ; & in tantum tribunalis pœnitentiæ Superior est jurisdictio, ut, quod in Deo judicio decernitur & pronuntiatur, in pœnitentiæ tribunali revocetur. Dixi, Superior: nam si duo ista judicia forent æqualia, sicut in judicio pœnitentiæ absolvitur, quod in judicio Dei condemnatur, in judicio Dei condemnari posset, quod in judicio pœnitentiæ absolveretur. At eatenus judicium pœnitentiæ supereminet ipsi judicio Dei per misericordiarum suarum excessum, ut, quod in Dei judicio condemnatur, in judicio pœnitentiæ possit absolvi: & quod in pœnitentiæ judicio absolvitur, in judicio Dei condemnari non possit: *Benedictus ille, qui dedit potestatem talem hominibus.* Matt. 9. v. 8.

Enim vero quod dixi, totum est literale, sed pro confirmatione majore S. Paulinum audiamus: *Ninivites meruerunt de- S. Paulinum. nunciatum evadere excidium, quia se spontaneis luctibus cruciando, Divinam sententiam prævenerunt suâ.* Ita ut pœnitentiæ beneficio plus valuerit Ninivitarum in se ipsos ta sententia, quàm Divina in ipsos pronuntiata, nam sententiam Divinam prævenerunt suâ. O dignitatem magnam! O supereminentem pœnitentiæ excellentiam! in extremo Dei judicio (magnas mecum

notate differentias judicii pœnitentiæ & excellentias, præ judicio Dei) in judicio Dei extremo, ab uno attributo appellare non licet ad aliud attributum; à justitia Dei appellare non licet ad misericordiam ejus: in pœnitentiæ judicio appellare licet à justitia Dei ad justitiam meam: in judicio finali Dei, appellari non potest à filio ad Patrem, nec à Patre ad Filium, neque à Patre & Filio ad Spiritum Sanctum; in summa, in judicio Dei appellare non datur à Deo ad Deum: in pœnitentiæ judicio à Deo appellare licet ad me. In judicio finali Dei, peccatores condemnantur ad non videndum Deum: in judicio pœnitentiæ condemnantur peccatores, ad illum non offendendum. O suavem condemnationem! in judicio finali Dei nihil profunt lachrymæ & planctus: in judicio pœnitentiæ una tantum sufficit lachryma, pro omnibus peccatis mundi. In judicio finali Dei nihil profunt intercessores & patroni: in judicio pœnitentiæ, nequidem sunt necessarii. In judicio DEI finali, peccatores damnantur ob peccata: in judicio pœnitentiæ condemnatis peccatis salvantur peccatores. In judicio finali Dei alii absolvuntur, alii damnantur: in judicio pœnitentiæ, nullo condemnatio absolvuntur omnes. In judicio finali Dei peccata cunctis manifestantur hominibus: in judicio pœnitentiæ uni manifestantur soli. Denique in judicio finali Dei Christus ager Judicem: in judicio pœnitentiæ Christus agit Advocatum: *Siquis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.* Ecce, tali Advocato in pœnitentiæ tribunali, qualis erit differentia inter advocacy & revocationem! quoniam

pacto non revocabitur judicium, ubi Advocatum judex agit? Sic sic est: in judicio pœnitentiæ, Dei judicium revocatur. Habemus, Christiani! judicium DEI revocatum, judicium hominum vituperatum, & sui ipsius judicium emendatum.

§. X.

Supposito igitur, Christiani! quod mala omnia & pericula, quæ in istis judiciis vidimus, remedium habeant in pœnitentiâ: supposito quod tanta, tamque enormia sint, ut omnibus æternæ vitæ bonis nos privent: quid superest spem fidemque habenti, nisi ut de pœnitentiâ agenda serio tractet? *Agne pœnitentiâ, appropinquavit enim Regnum cœlorum.* Matt. 3. v. 2. Jam mille sexcenti, torquæ insuper anni abierunt, à quo S. Joannes Baptista hæc verba dixit, & nos dicimus quotidie: *Adveniat Regnum tuum.* Sed si Regnum cœlorum tum temporis jam appropinquaverat, quomodo petimus & oramus, ut adhuc adveniat? Regnum cœlorum tres omni tempore status complectitur: unum in quo appropinquavit, alterum in quo appropinquat, & tertium in quo venit appropinquando. Mortuis jam appropinquavit; morientibus appropinquat; viventibus venit appropinquando, quibusdam citius, aliis seriùs & tardius: omnibus tamen temporis modici spatio. Hæc nos consideratio vel maximè ad pœnitentiâ excitulare deberet; Pœnitentiâ agamus, Christiani! ne impœnitentes nos mors inveniat. Christianorum nullus se pœnitentiâ acturum negat, sed nullus eam statim agere disponit, ad finem usque vitæ eam omnes differunt: *Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.*

Pf. 136
v. 9.
S. Eu-
charius

suertudo robustior prævalet. Ergo: *Si non modò, cur aliquando?* Sacra Scriptura inquit: *Beatus, qui occidit parvulos suos ad peram* (loquens de peccatis) *& tu* (inquit sanctus Eucharis) *expectas donec inimicus tuus gigas efficiatur?* Si modò peccata adhuc infirmiora, necdum adedò convaluerunt, & anima adhuc vigorem aliquem & robur habet, vix vinci possit, quid fiet cum gigantes jam evaserint & in illis anima tristis senio confecta, & debilitata se movere non possit?

Denique ne longiùs abeamus, Christiani! si hac horâ vos Deus excitat, si aures cordis vestri clamore suo pulsar, nec ipsi aperire, aut auscultare vultis, quomodo vos vocaturum postea, vel clamantes vos auditurum, vel ipsum vos competenter invocaturos speratis: *Si non modò, cur aliquando?* Utinam ipse vobis Deus hanc veritatem inculcet, ita ut videatis vos cum spe hac, qua nirimini, ruituros in infernum! Deum loquentem

Prov. 1. attendite, Prov. cap. primo. *Vocaui & re-*
v. 24. *nuiſtis, extendi manum meam, & non erat*
Ibid 25. *qui aspiceret: despectistis omne consilium me-*
Ibid. 26. *um.*

Et quid hinc sequitur? *Ego quoque in interitum vestro ridebo, & subsannabo;* Et sicut modò clamantem Me non auditis, ita & Ego vos tunc non exaudiam, licet ad Me clametis: *Tunc invocabunt Me, & non exaudiam.*

Agite, Christiani! promissioni huic Dei, fidem habemus, quod quoties peccator illum ex toto corde invocaverit, ipsum exauditurus sit. Promissio illa erroneè & malè intellecta agitur inter homines; proindè attendere oportet, quid Deus in illa promiserit, & quid non promiserit. Deus promisit quotiescunque peccator ex toto corde ipsum

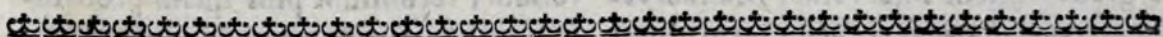
invocaverit, se exauditurum: non tamen promisit, quod quotiescunque peccator voluerit, ipsum ex toto corde invocabit: utrumque valdè discrepat. Si ex toto corde clamaveritis ad Deum, ipse vos exaudiet: sed si modo Deum ex toto corde non audieritis, postea Deum ex toto corde non invocabitis. Clamare ad Deum ex toto corde, à solo nostro non dependet arbitrio, sed à nostro arbitrio & simul à Dei dependet gratia; porro Deus secundum altissima iustitiæ suæ iudicia decrevit, quod eundem invocare nequeat in morte, qui cor illi præbere recusavit in vita. Quid amplius à vobis Deus exigit in vita tota quàm cor vestrum? *Fili! prabe mihi cor tuum;* Et sicut modò *Deo petenti cor negaris,* ita *tunc* iustissime vobis negabit Deus, ut illum ex toto corde invocetis & petatis. Deus modò vos quærens non invenit: *Tunc* nos quærentes Deum non inveniemus. Deus ipse hoc comminatus est, dicens: *Quæretis Me,* Joan. 8. *& non invenietis: & in peccato vestro moriemini.* Istud tantum dicit.

O Christiani! per vulnera Christi, & ea, quæ animabus vestris debetis vos rogo, tantam infelicitatem præcavete. Veritatem attendite, & hoc verissimum habetote, nisi ab hoc vos instanti converteritis, sed eandem viam & conversationem continuare perrexeritis sine ullo remedio, vos interitum & damnationem incurſuros. Remedium est Baptismus Pœnitentiæ, Contritio vera & ex corde, Confessio integra & sincera, firmaque non amplius offendendi Deum resolutio: Facite modò, quod facturos vos dicitis *aliquando.* Si conversionem distulistis in vitæ finem, istum jam adesse vobis imaginamini, quod reverà non est imaginatio. Sed quid

quid prodest, Domine Jesu Christe! me illa dicere nisi gratia tua meorum inanitati seu imbecillitati verborum robur & efficaciam addat? Efficaci piissimorum & benignissimorum oculorum tuorum auxilio succurre, intellectus istos illumina, voluntates istas & affectus accende & inflamma, indurata ista corda exure & emolli, ne tibi existant ingrata: & quò illis infinita Incarnationis tuæ merita proficiant: *Per Adventum tuum*; Domine! per amorem, quo salvandis animabus venisti in mundum, salva hodie animas nostras, saltem vel unam. *Per nativitatem tuam*; Domine! per amorem & misericordiam, qua natus in stabulo, reclinatus es in præsepio, per desolationes istas, per frigus

istud, per paleas istas, & lachrymas, per paupertatem istam extremam, affectumque ardentissimum quo hæc omnia amore nostri pertulisti.

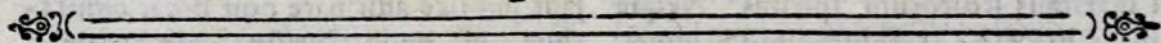
Sanctissima Virgo Maria! hodie intensissima expectationis tuæ desideria recolimus, istos tuos nobiscum partire affectus, ut etiam in cordibus nostris nascatur Christus; suspiria in inspirationes converte: à Sponso tuo Spiritu sancto postula, ut efficaci lucis suæ radio pectora nostra penetret & transfigat, ut Illum amemus, Illi serviamus, gratiaque ipsius digni effecti, hac opitulante, cœlestem & æternam gloriam promereamur, quam mihi vobisque concedere dignetur.

S E R M O

D E

Immaculata Conceptione B. Virginis Mariæ.

De qua natus est Jesus. Matth. 1.

§. I.

Quemadmodum in materiis omnibus controversis dicere jam dicta, otiosum est: pari modo in hac, de qua mihi hodie loqui incumbit, non dictum dicere, difficile est. Inter omnia suprema Mariæ Marris Dei Mystéria, illud quod hodie celebrat Ecclesia, quodque omnes novitate aliqua solida stabiliratum audire desiderant, est illud Immaculatæ ejusdem Conceptionis. Sed omnes semitæ, quæ securè ducunt vel ad templum hoc venerandum, vel ad Ca-

Part V.

stellum hoc propugnandum, si trita sunt & calcata, ut juxta quod pluribus abhinc annis præcipuorum Hispaniæ Oratorum quidam asseruit, nemo pedem, nisi super alterius vestigium figere possit. Optima quidem satisfactio pro excusatione, infirma tamen valde & insufficiens pro desiderio. Hac ipsa quondam usus est celebris comicus Terentius, copiam sibi petens repræsentandi idem, quod illud illustre jam audierat Auditorium, in justificationem sui allegans, quod idem fecissent olim veteres, & nunc practicerent moderni:

L

Nullum

Terent.
in Eu-
rucho.

*Nullum est jam dictum, quod non di-
ctum sit prius;*

*Quare equum est vos cognoscere, &
ignoscere:*

*Quod veteres fecerunt, sic faciunt
novi.*

Porro si illud usitatum jam erat in ca-
pite, ante mille, & plures annos, quid fiet
inter nos hodie, ubi difficilius nova in-
veniuntur argumenta, quam novi habi-
tus & indumenta?

Sed esto. Ego nihilominus huic mi di-
ctamini nullatenus prosterne: licet enim
veteres primi biberint ex fontibus, non
tamen propterea eos exhausserunt: *Mul-
tum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non pe-
regerunt*, inquit Seneca. Facere, & perfice-
re grandi distant intervallo: *Multum re-
stat operis, multumque restabit*. Quemadmo-
dum illis assertis aliquid addiderunt veter-
um; sic & nos addere possumus, & de
novo deregere, quod illi non invenerunt:

quod etiam facere poterunt, qui nos se-
quentur. Quod animosè & audacter scrip-
sit maximus stoicorum spiritus. Neque
timere me facit oraculum illud Salomo-
nicum: *Nihil sub Sole novum*. Materia enim,
de quo tractaturus sum hodie, non est sub
Sole, sed de ipso Sole, & supra illum.

Dubius igitur inter hoc, quod senten-
tiarum istarum una, proponit verum, &
altera opponit difficile: illud tanquam
medium assumere intendo quod Magister
Divinus docuit, in quo ambæ conciliantur
& conspirant: *Ideo omnis Scriba doctus simi-
lis est patrifamilias, qui profert de thesauro
suo nova, & vetera*. Idem faciam hodie, licet
paupertatis meæ non ignatus: *Ego vir vi-
dens paupertatem meam*. E Theologiæ &
S. Scripturæ thesauris in præsentem mate-
riam supponam antiquam, visurus utrum

dicere possim novum. Beatissima virgo
immaculata, cujus gratia semper fuit an-
tiqua, & semper nova, suâ mihi assistere
digneetur. *Ave Maria.*

§. II.

Maria, de qua natus est IESUS. Matth. 1.
v. 16.

Vetus & antiquum me suppositurum
promisi, ut dicam novum. Et cum
propositionem hanc in materia immacu-
latæ conceptionis facilius sit promittere,
quàm inde se expedire, à suppositioni-
bus initum capiamus. Tria velut certa,
& quæ talia recepta universaliter, quod-
libet tamen intra suum certitudinis gra-
dum suppono. Primum scientificè no-
torium; secundum plus quàm probabi-
le; tertium de fide expressè. Primum ex
scientia notum est, duos esse redimendi
seu redemptionis modos; unus qui tar-
dando succurrit captivitati; alter qui
præveniendò ab ea præservat. Supposi-
tum secundum, tamque probabile, ut
jam publicè affirmare non liceat contra-
rium, est, quod Christus, per redemp-
tionem, quæ succurrit, totum genus hu-
manum redemerit; per prævenientem
verò & præservantem sanctissimam su-
am redemerit Matrem. Tertium & de
fide suppositum expressum, est, utri-
usque redemptionis pretium, meritum
& valorem fuisse infinitum Sanguinis
Filii Dei oblatis, & pro omnibus pro-
fusi. Iste igitur Sanguis, & modus, quo
Christus illum singulariter pro sua Matre
profudit, cum multis non ponderatis huc-
usque excellentiis, novitas erit, quàm
pro majore Matris & Filii gloria proba-
re intendo. Porro ad omnia fundamen-
tum mihi suppeditant Evangelii verba
the-

thematibus loco allegata: *Maria, de qua natus est Iesus*. In Maria redemptam habemus & præservatam in nomine JESU, quod interpretatur Salvator & Redemptor, habemus redemptionem: & in duobus verbis, *de qua natus est*, habemus pretium, quod fuit Sanguis: incarnatus enim & natus de Maria JESUS, ab ea illum accepit, ut illum universaliter pro nobis, & particulariter pro ipsa Matre daret.

§. III.

Aggregando igitur considerationes modosque particulares, quibus benedictus Virginis Mariæ Filius, quatenus JESUS, & quatenus Redemptor, in obsequium beneficiumque singulare Sanguinem profudit, quem ex purissimis ejus acceperat visceribus: *De qua natus est*; Primus sit generalior, & velut fundamentum omnium, eandem scilicet beatissimam Virginem, sanguinis ejusdem virtute & merito, à captivitate peccati Adami fuisse præservatam.

Deo mandante Moyse, ut è desertis Madian, ubi commorabatur, abiret in Ægyptum, ad redimendam populum suum ibidem captivitate & servitute gravi oppressum, Moyses Sephoram Sponsam suam in comitatu duxit. Porro actus hic legati sui vehementer adeò Deo displicuit, tamque reprehensibilis fuit visus, ut antequam Ægyptum intraret, ipsi occurreret cum indignatione vitam ablaturus:

Exod. 4. *Cumque esse in itinere diversorio, occurrit ei*
v. 24 *Dominus, & volebat occidere eum*. Agite, sistamus hic gressum cum S. Augustino, Theodoro, Eusebio Cæsariensi, Emiseno & aliis considerantes, qui eodem ex

Textu colligunt hanc solam, & non aliam fuisse memorabilis adeò apparitionis causam. Itane, Domine! Moysen quem populi tui ex captivitate Redemptorem destinasti, non officio tantum sed etiam vita derepente privare decrevisti? Nunquid tanti reatus, tamque graviter accepta fuit culpa, secum ducere velle sponsam suam? Ita planè. Cum enim ego Moysen mittam ad liberandum eos, qui captivi tenentur in Ægypto, in eandem captivitatem ipse inducere velit suam Sponsam, quæ ab eadem tam libera & remota erat, quantum Ægyptus distat à Madian, cæcitatem talem & errorem in homine, quem universalem populi mei Redemptorem, & hinc filii mei typum constitui dissimulare impune non possum. In hoc judicio considerent illi, qui sese hodiernæ Concioni conformare recusant, num forte similis quispiam adhuc inveniretur. Si Deus occidere voluit Moysen, quia sponsam suam Ægyptiacæ captivitati cum aliis subicere parabat, quæ erat Moysis: si ipsius Dei Sponsa fuisset, quomodo ipsum toleraturum fuisse putamus? Vera igitur ipsius Sponsa existente Maria, quo pacto, quæso, sustinebit eos, qui eam captivam cum reliquis, in eandem captivitatem inducere volunt? Sed hoc obiter notato, ad finem punctumque nostrum cum historia progrediamur.

Moysen & Sephoram in articulis adeò periculosis & arctis constitutis: illo sub gladio Dei ad mortem condemnato, hac verò ut Ægyptum ingrederetur, ubi omnes derinebantur captivi; quid accidit? Ducebat uterque secum filiolum parvum, quem stantibus sic rebus confestim mater circumcidit, ad patrem dicens;

Exod. 4.
v. 25.

ib. v. 26.

1. Cor.
10. v. 11.

ipsum profusi Sanguinis esse causam: *Spon-
sus sanguinem tu mibi es*; eodemque mo-
mento Deus placatus, Moyse remissa cul-
pa, & Sephora ab ingressu Ægypti libera-
ta, ab ipso discessit: *Et dimisit eum*; Id est:
Sephora Moysen; ita Lyranus. Quis hoc
in casu non admittatur modum tam ex-
peditum, quo duo tam forti sibi vinculo
illigati se dissolverunt; & duo tantis peri-
culis expositi eadem evaserunt? Ita ut dum
Filii effunderetur sanguis, Pater absolu-
tus fuerit à culpa, & Mater captivitati sub-
tracta? Non sine ratione asseruit sanctus
Paulus, omnia, quæ isto contigerant, tem-
pore fuisse figuras, & quasi futurorum
præludia: *Omnia in figura contingebat illis*.
Inson filiolus præfigurabat Christum;
Pater Adamum, cujus assumpsit naturam;
Mater beatissimam Virginem Mariam,
de qua natus est. Porro filii sanguine fu-
so mox pater liber evasit à culpa, ob-
quam condemnatus fuerat ad mortem: &
Mater à captivitate præservata, ad quam
deducta fuerat à Patre. Nunquid aptior
ad propositum, per omnes suas circum-
stantias figura & repræsentatio dari po-
test? Verum duæ adhuc ad majorem My-
sterii decorem adverrendæ desunt. Prima,
Matrem à captivitate fuisse immunem
non post Ægypti ingressum ut captivita-
ti subiceretur; sed antea, & ne captiva
detineretur præservatam fuisse. Secunda,
quod eadem ipsa Ægyptiaca captivitas
tunc & occasione tali non nisi modico
tempore amplius foret duratura: sed sicut
filius Sephoræ Filium præfigurabat Ma-
riæ, sanguis ipsius non permisit, ut vel uni-
co temporis momento mater sua captiva
teneretur.

Præter figuram talem videntur realem
dari non posse probationem, quæ illam

adaquet: tantò verò major erit & me-
lior, quantum lux ab umbra distat. Ipse-
met Christus pretiosissimum Sanguinem
suum in ultima Cœna in Calice conle-
crans, his usus est verbis: *Hic est Calix San-
guinis mei, qui pro vobis, & pro multis effun-
detur*. Terribile est verbum illud ulti-
mum! Est de fide, Christum Sanguinem
profusum esse pro omnibus; nam pro
omnibus mortuus est, de quo contra mo-
dernum hæreticum, expressum habemus
S. Pauli Textum; *Pro omnibus mortuus est*
Christus. Si igitur Christus profundere de-
bebat, & profudit Sanguinem pro omni-
bus; quare non dicit, hic est Calix mei
Sanguinis, qui pro vobis, & omnibus effun-
detur: *Sed pro vobis & pro multis*; Le-
gite verba sequentia, & patebit, quàm ad-
mirabiliter dubium solvant: *Qui pro vobis*
& pro multis effundetur in remissionem pecca-
torum. Effundetur, inquit Christus, San-
guis meus pro vobis, & pro multis, & quo
sine à *in remissionem peccatorum*. Hic dif-
finitia consistit. Sanguis Christi absolu-
tè non pro multis, sed pro omnibus est
effusus, sed in remissionem peccatorum
non est effusus pro omnibus, sed pro mul-
tis; de numero quippe omnium exem-
pra fuit Mater, quæ eundem Sanguinem
illi dedit. Pro reliquis omnibus Sanguis
Christi fuit effusus, & quidem in remis-
sionem peccatorum: pro Matre etiam
sua fuit effusus, sic est, sed non in pec-
catorum remissionem; quia peccato ca-
ruit. O benedicte Fili Mariæ! quàm
benè Te simul ostendisti Filium Dei, cum
sublimiter ad eò Matris tuæ honori con-
suluisti! sancto Paulo dicendum fuisse
videretur: quod omnes in Adam pecca-
rint; & pro omnibus Christi Sanguis
fuerit effusus. Ne autem mundus deci-

2. Cor. 1.
v. 15.

peretur, & sciret, quòd in contrahendo peccato fuit exemptio, & in effundendo Sanguine differentia; hinc Christus duabus tam expressis limitationibus declaravit, Sanguinem suum pro multis, & in remissionem peccatorum fore effundendum. Pro multis, & non pro omnibus, ad Matrem suam excludendam: & in remissionem peccatorum, & non alio fine & modo, ad illam ab omni eximendam culpa, à qua absoluta non fuit, per remissionem, sed præviè præservata per gratiam. Hoc ita hora illa, talique actu Calicem manu tenens Sanguinis quem effusus erat, potestatus est dicens velut Filius Dei, Redemptorque Matris, à qua eundem Sanguinem acceperat: *De qua natus est Jesus.*

§. IV.

Generali isto confirmato fundamento, in quo (utrum novitate aliqua nescio) istius quod vetus & antiquum vocavi, suppositiones tam solidè probatæ videntur: ut aggrediamus id, quod propriè magis novum censetur, & potissimum quoad Sanguinem, quem Christus ad redimendam, & à peccato singulariter præservandam Matrem suam, effudit; novissè oportet quando, ubi, & quomodo benedictus Filius tantum, tamque arcanum, & nunquam hucusque distinctè & clarè examinatum operatus fuerit mysterium.

S. Bernardinus Senensis Christum suam redemisse Matrem asserit primo effuso in Cruce Sanguine, grandi cum prærogativa inter omnes eadem Cruce redemptos. Super illa Canticorum verba se fundat: *Vulnerasti cor meum, soror mea,*
sponsa, vulnerasti cor meum; In quibus du-

plicia, prima scilicet & secunda vulnera agnoscit; primaque Christum pro Matris suæ redemptione obtulisse in cruce affirmat: ut eadem Domina pro cæteris redempta, redemptoris primogenita esset. Potro devotissimi doctissimique Patris verba sunt ista: *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum: pro amore tuo carnem sumpsi, & vulneribus primis in cruce vulnerasti cor meum; nam primogenita Redemptoris Filii sui Jesu est Virgo Beata.* Sublimis sanè conceptus & sensus, & authore suo condignus! ita, ut quemadmodum Filius fuit primogenitus Matris quâ homo, peperit Filium suum primogenitum: ita Mater fuerit primogenita filii, quâ Redemptoris, *Primogenita Redemptoris Filii sui.* Et prima fuit excellentia, seu excellens correspondentia, qua Filius Jesus, quâ Jesus & Redemptor Matris, de qua natus est beneficium illi solvit istius esse, non quod jam ab illa accepisset, sed accepturus esset. Filius primogenitus Matris, & Mater primogenita filii: Filius primogenitus Matris in sua nativitate, Mater primogenita filii in Conceptione.

Hucusque S. Bernardinus, declaratâ sententiâ ipsius, quoad illa permittit. Et revera dicendo, *vulneribus primis*, nisi addidisset, *in cruce*, nihil mihi ultra desiderandum putarem conceptui meo applausurus, quod cum tam illuminato sublimique spiritu concordaret. Verum qui aliæ clariores suppetunt scripturæ, quas allegabo, conformando me opinioni, quod Sanguis, quem Redemptor pro sua Matre fudit, fuerit primus, dico non fuisse illum, quem effudit in cruce, sed in horto. Probandæ huic novitati viam pandat insignis Ecclesiæ Doctor S. Ambrosius, qui mille jam ante florens annis scrip-

Luc. 2.
v. 7.

tum reliquit, quod Filius Dei universalis Redemptionis opus auspicaturus initium fecit à Matre: *Nec mirum, si Dominus Redempturus mundum operationem suam inchoavit à Matre, ut per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore.* Eleganter & disertè more suo Ambrosius, vult dicere, nemini mirum videri debere, quod mundi Redemptor opus suum exorsurus à Matre sua inciperet, ut quam cooperatricem in redemptionem sibi adsciverat, prima in ipsa redemptione, de ventris sui fructu colligeret fructum.

Hoc supposito, si cui fors eundem Filium, eademque Matrem interrogare libèret, ubi nam primos istos redemptionis fructus collegerint, nullus dubito, quin responderent ambo, in horto: quod expressè Mater & Filius affirmant. Est locus, quo nec desiderari, nec inveniri poterat melior: & fuit sponsi, qui est Christus & sponsæ, quæ est virgo Maria, dialogus, in eodem Canticum libro: *Veniat dilectas meus in hortum suum* (inquit Beatissima Virgo ibidem) *& comedat fructum pomorum suorum*; Id est: fructus primos, & primitias eorum. Sic locuta est sponsa: & mox Filius Matris satisfecit desiderio, ita ait: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui Myrrham meam*; id est: veni in hortum meum soror & sponsa mea, & quod collegi, Myrrha mea est. Myrrha propriè non fructus, sed liquor est, ex sic dictis distillans & exsudatus arboribus. Si igitur sponsa ad hortum suum inviraverat sponsum, ut veniens fructus colligeret primos, *veniat in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum*; Quoniam pacto sponsus ad eundem veniens hortum, fructuum loco Myrrham collegit: *Veni*

in hortum meum, & messui Myrrham meam? Sic dixit, nam ita factum est, neque melius potuit declarari. Quemadmodum Myrrha exsudatus est ab arboribus aromaticus liquor; Collectus à Christo fructus in horto Matris suæ desiderio satis faciendo, Sanguis fuit eodem in horto orando profusus. Quod concorditer & expressè sentiunt Cyrillus Hierosolymitanus, Philo Carpatius & Rupertus: *Christus enim in horto orans, Myrrham messuit, cum Sanguinem sudavit.* Num clarius, brevius, exactius, quæ quippiam dari potest; in quo pro voto desiderioque nostro, ubi, quomodo, & quando exprimat? Ubi, in horto; quomodo, orans; quando, cum Sanguinem sudavit?

Primam hanc novam adeo, & probatam conclusionem contemplando quid dicemus? Dicemus fortasse Redemptorem supremum, suam redimendo Matrem tam excellenti processisse modo, ut non solum Immaculatam voluerit esse redemptam, sed Immaculatam ipsam etiam redemptionem? Et quia redemptio, quam operatus est in Calvario, peccati, & peccatorum erat redemptio: ne illa Matris suæ ullatenus cum ea involveretur & permisceretur, eam loco, tempore, Sanguine, & illum profundendi modo discrevit, & segregavit; in horto faciendo novum Calvarium sine monte, & in sudore crucem novam sine clavibus? Sicut illud eleganter Hildebertus Turonensis decantavit: *Sanguineus sudor Crux fuit ante crucem.* Sed Divum Paulum auscultemus. S. Paulus inter utrumque distinguere videtur Sanguinem, universalem Redemptionem Sanguini Crucis solum attribuendo! *Pacificans per Sanguinem*

Cant. s.
v. 1.

Cyrrill.
Philo
Carp.
Rupert.
ibid.

Hildebert.
Turon.

Ad Col. nem crucis ejus, siue que in terris, siue que
 Cap. 1. in cælis. Porro hisce terminis generali-
 v. 20. bus communiter loquuntur SS. PP. Ex
 quo sequitur, quod si Sanguis Crucis
 solus fuit pretium Redemptionis uni-
 versalis, hoc casu omnis Sanguis in hor-
 to fusus, à Filio applicatus fuit Redem-
 ptioni Matris, proinde propriè non
 tantum primogenita, ut sanctus vole-
 bat Bernardinus, sed unigenita cense-
 tur: primogenita enim habet secun-
 darios seu subsequentes, unigenita verò
 singularis est & unica. Verum enim ve-
 ro excellentia hæc nullatenus debet,
 nec intelligi potest, cum exclusione
 Sanguinis Crucis. Dubio etenim vacat,
 Filium Virginis etiam pro Matre mor-
 tem optiisse, de qua natus est; quod no-
 va fuit recognitionis gratitudinisque
 correspondentia, qua morte nativita-
 tem compensavit. Quid igitur coram
 ambobus hisce theatris seu amphithea-
 tris Sanguineis utrisque in horto uno,
 in Calvario altero constitutis dicemus?
 Dico, in utroque Filium Mariæ, tan-
 quam Jesum fuisse operatum, & re-
 demptionem ejus velut Redempto-
 rem: sed in Calvario velut genera-
 liter redemptam; in horto velut sin-
 gulariter præservatam, & in utroque
 velut Purissimam & Immaculatam. In
 omnibus, quæ dico, ejusdem Matris;
 ejusdemque Filii ore loquor: & in hoc
 puncto, consonantia admirabili cum
 Textu, pro illo facto.

Unus è nobilioribus S. Scripturæ
 Textibus, in quæ hoc dicit, & ordine &
 consequentiâ, quâ hoc dicit, sunt illa spon-
 si divini, secum primo, & deinde cum
 sponsa loquentis verba: *Vadam ad montem*
 Cant. 4. *Myrrha, & ad collem thuris: tota pulchra es*
 v. 6. & 7.

amica mea, & macula non est in te. Otio-
 sum est repetere, sponsam esse Virginem
 Mariam, & sponsum Christum ejus Fi-
 lium. Quomodo autem huic respondet,
 quod Filius ad montem Myrrhæ, & ad
 collem thuris iterum se dicat: moxque
 inferendo Matrem totam esse pulchram,
 ab omni macula puram concludat?
Vadam ad montem Myrrha, & ad collem
thuris; & derepente nullo alio allegato
 motivo adjungat: *Tota pulchra es amica*
mea, & macula non est in te? Pro notabilis
 adeò consequentiæ intelligentia, qua tam
 clarè & expressè Beatissimæ Virginis Im-
 maculata puritas inferitur, scire necesse
 est, quis mons, & quis collis; quænam
 Myrrha sit ista, & quod thus. Myrrha
 mortem, thus significat orationem: por-
 ro communi hoc omnium SS. Patrum sen-
 su mons Myrrhæ est Calvarius, in quo
 Christus est mortuus; Collis thuris est
 Hortus Gethsemani, ubi oravit: Gethse-
 mane enim situm erat in rupe seu colle
 valli, Cedron imminente. Proinde Chri-
 stus moriens in cruce, & orans in horto,
 hinc consequentiâ deducit concludens
 ipse, Matrem suam totam pulchram, &
 ab omni macula puram: ratione & con-
 sequentiâ, repeto, iterumque dico, ad-
 mirabili; nam ut Christus genus redime-
 ret humanum, sufficiebat Sanguis effusus
 in cruce; ad redimendam verò & præser-
 vandam matrem suam à labe peccati,
 per excellentiam Sanguini crucis su-
 peraddere voluit Sanguinem; quem
 orans profudit in horto. Hoc est ire
 ad montem Myrrhæ; vadam ad mon-
 tem Myrrhæ; simulque ad collem
 incensi, & ad collem thuris. Et mox uni-
 tis sibi gemini hujus itineris effecti-
 bus, Sanguineque uno alteri consociato,

exclamans voce alta Filius Matrem suam totam puram & Immaculatam pronuntiavit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*; Generalis enim Sanguinis in Cruce fusi effectus fuit redimere; effectus verò particularis Sanguinis in horto fusi, fuit redimere præservando.

Agite, Sanguinem cum Sanguine, illum crucis cum isto horti conferamus, & mox ad oculum differentia hæc patebit. Percusso in cruce Christi latere, mox inde Sanguinis & aqua profluxit: *Exiit Sanguinis & aqua*; Christo vero in horto sudante non nisi Sanguinis exiit: *Factus est sudor ejus sicut gutta Sanguinis*. Non ita fieri debuisse videtur. Sanguini horti consonum magis erat, quam Sanguini crucis, cum eo simul aquam exire. Exhausto enim sudore naturali, qui est humor aqueus, subsequerebatur præter naturale & mysteriosum quod est Sanguis. Quoniam igitur mysterio Sanguis in cruce simul exiit cum aqua, & non ille fusus in horto? Omnes PP. uniformiter asserunt, Sanguinem crucis significasse Redemptionem, aquam autem Baptismum, ad abluendum peccatum originale primariè institutum. S. Athanasius: *Exiit Sanguis & aqua ut ita redemptio, & immun-datio prioris Adæ dimanaret*. Et S. Ambrosius: *Exiit aqua & Sanguis: aqua ut munda-ret; Sanguis, ut remideret*. Sic reliqui: Et sicut Sanguis Christi serviebat ad redimendum, & aqua ad abluendas peccati Adami maculas, propterea in cruce cum Sanguine simul exiit & aqua: *Exiit Sanguis & aqua*. Veruntamen in horto, sicut Sanguis serviebat ad redimendum, non abluendo, sed à macula ipsa præservando; quia redimere tantum debebat, nec, quod lavaret, habebat; hinc sudor non

fuit Sanguineus aqua mixtus, sed Sanguineus tantum: *sicut gutta Sanguinis*. Hac ratione propriè Christus iturum sed ad Calvarium dicens: *Vadam ad montem Myrrhæ*; nullam de Matris puritate mentionem vel verbolo fecit; sed mox ad hortum quoque se iturum adjiciens, *& ad collem thuris*, statim illam publicavit, & velut Immaculatam canonizavit: *Et macula non est in te*. Potuisset utique Sanguis Crucis, utpote virtutis infinitæ idem operari; sed quia redemptio Matris tantò erat nobilior, tantò sublimior, tantòque pretiosior illis omnibus, valor æstimatioque redemptionis ejusdem exigebat, ut majus sublimiusque pretium daretur pro ea. Hinc filii studium & industria magis magisque in excellentia semper proficiens minori, quam solutionis duplicationi non acquiescens, pretio pretium, & Sanguini Sanguinem associat, velut Redemptor, & Jesus Matris, de qua illum sumpsit, & natus est: *De qua natus est Jesus*.

§. V.

PROBAVIMUS prærogativam Sanguinis, quem Christus sudavit in horto, respectu ejus quem effudit in cruce, & quo pacto specialiter ab ipso Filio Immaculatæ Matris suæ redemptioni fuerit applicatus: sed nondum dedimus, nec inquisivimus rationem In Sanguine Christi tantum una valet gutta, quantum totus: & si in toto speculativè considerandus videretur aliquis excessus, totus fuit ille crucis, & guttæ ille horti: *sicut gutta Sanguinis*. Qua igitur de causa, Sanguis ille horti præferri meruit, in hoc mysterio Sanguini Crucis? Respondeo, rationem, congruentiam, & excellentiam præferentia hujus fuisse; ut non tantum Redemptor

Athan.
serm. de
Pass.
Ambr.
lib. de
sacra-
ment.
Cap. 1.

ptor & Redemptio, sed etiam pretium ejus, qui fuit Sanguinis, eodem singulari & extraordinario redimendi unirentur modo, quo Filius Matrem redemit, & ipsa redempta fuit. Enim verò quomodo Beatissima Virgo Maria fuit redempta? Non post sed anticipativè, id enim est, præservatione fuisse redemptam. Hæc igitur fuit ratio & excellentia, cur non Redemptor solum & redemptio, sed ejusdem etiam pretium fuit anticipatum. Redemptor acceleravit & prævenit redemptionem; Redemptio accelerando prævenit peccatum: porro ut pretium quoque, quod erat Sanguis, similiter accelerando præveniret, Sanguis horti anticipando prævenit Sanguinem crucis.

Parentibus Samsonis per desertam sylvisque circumceptam oberrantibus viam, comes viæ filius, præcurrrens obvium sibi leonem non aspectu minùs, quam rugitu terribilem animosè aggressus sine armis, propriis tantum manibus suffocando interfecit interfectumque in sylvam projecit. Heroicus sane & plusquam humanus actus, quod ita notat scriptura, dicens, Divini Spiritus id eum fecisse impulsu. Primus verò motus, quo præcucurrit, parentes suos post se relinquens, nec necessarius, nec conveniens fuisse videtur. Non necessarius; robur enim erat idem, & tam parentum stipando latus, quam præcurrendo occidere poterat leonem: similiter, imò multò minùs conveniens; parentes enim comitando ab illius, alteriusve feræ sylvestris securiores reddebat incurfu. Quoniam igitur sine factum putamus? (non enim poterat non esse magnus & mystoriosus) Finis magnus & mystoriosus fuit, pro ut jam nonnulli moderni scriptores notarunt; quia in historia hac de

Pars V.

Samfone admirabiliter, & cum omnibus circumstantiis suis Immaculatæ conceptionis præfigurabatur mysterium. Via, per quam ambulabant Pater & Mater, figurabat illam, qua ab Adamo descendimus omnes, quodquod mediante generatione naturali esse accipimus: Leo ferox & superbus peccatum denotat originale, quod in transitu illo omnes expectat homines, & nondum natis nec parcit, nec intactos dimittit sed perimit: leonem istud occidens Samson est Christus Dominus per naturam à peccato immunis, solus potens vincere & destruere non solum peccatum originale, sed & omnia alia. Quemadmodum igitur Samson præcucurrit ad liberandum à leone Patrem & Matrem, antequam ipsius occurreret; Ita Christus prævenit anticipando ad præservandam à peccato originali suam Matrem, antequam illud incurreret.

Hucusque Doctores allegati, quorum nemo considerat, nec circumstantiæ cuidam improprietati succurrit, quæ, cum hæc mysterii figura tam naturalis existat, non solum eam deformat, sed negat vel in dubium vocat. Samson patrem & matrem à faucibus leonis liberavit: Christus à peccato originali nullum præservavit virum, sed unam tantum mulierem, quæ fuit Virgo Immaculata. Ergò historia non convenit cum mysterio, neque figura cum suo figurato; immò omnem dissolvit & destruit Conceptionis Gloriam & prærogativam, quæ in eo consistit, quod Beatissima Virgo unicè fuerit præservata. Sed quid, si ego in eo, quod in historia videtur improprium, energiam maximam mysterii elegantiamque constituisse asseram? Sic dico. Quoniam Samson ab illa liberavit feram, quæ peccatum originale refert, non

M

solum

solum suam matrem, sed etiam liberavit patrem; hinc perfectissime in Conceptionis Mysterio Christum figuravit. Sed quomodo? Eandem ob rationem. Nam Christus fuit Mariæ Filius; & Mater Virgo, non tantum est Mater; sed Mater & Pater sui Filii, non enim alium habet patrem. Ergo ut Samson in Conceptionis mysterio perfectissime præfiguraret Christum, non Matrem tantummodo, sed & Patrem à leone liberare debebat. Hoc fundamento graves Theologi sensere, Beatissimam Virginem Mariam respectu *Filii* sui, debere vel posse vocari non solum *Matrem*, sed *Matri-patrem*, id est, Matrem & Patrem. Unde eandem ob rationem in multis SS. PP. legimus, amorem Beatissimæ virginis erga Christum fuisse geminatum; aliorum enim naturaliter genitorum filiorum inter Patrem & Matrem dividitur; sed in Matre Virgine, veluti in Matre & Patre totus erat unitus.

Enim vero adhuc aliam insuper, hæc eadem Samsonis historia in mysterii ejusdem conformationem admirabilem continet proprietatem. Vidimus jam quomodo occisum Samson leonem projecit in sylvam & absconderit. Et sacra declarante Scriptura, nec patri, nec matri, nec cuiquam alii factum hoc revelavit, cum ipsi tantum honorem famamque conciliare potuisset. Mansit itaque mysterium silentio & secreto relictum, donec n ultos post dies de egeretur, intentionem propositumque fuisse Samsonis de eadem historia & facto formare, sicut formavit famosum illud ænigma, quod sub problematis nomine homine proposuit & exposuit iudicio: *Proponam vobis problema.* Agedum, nullius nunc tam rude puto in-

genium, quod in singulari hæc circumstantia clarius faciliusque non agnoscat Historiam Beatissimæ Virginis Mariæ Conceptionis, quam illam ejusdem Samsonis. Præcessit & præcucurrit Christus ad vincendum & perimendum peccatum originale, ante Matris suæ Conceptionem: & cum multo tempore secretus & occultus fuisset singularis iste filii actus, quid idem filius fecit? Eodem ex actu occulto eodemque ex secreto sibi soli manifesto, celeberrimum, & intricatissimum formavit problema, quod unquam fuit in mundo. Doctissimæ Theologicæ Scholæ desuper disputarunt, utrum Maria in peccato originali fuerit concepta, nec ne. Quænam Scripturæ non fuere desuper investigatæ & explicatæ? Quot libri non impressi? Quot discursus & argumenta non inventa? Quot disputationibus punctum istud non fuit ventilatum, Doctorum quibusdam affirmativam, aliis majore cum applausu negativam partem tenentibus? Verum omnes hucusque problematicè; sic enim pro majore mysterii ejusdem celebritate & gloria ipse supremus problematis ipsius author disposuit: *Proponam vobis problema.* Ast, nunquid semper erit problema? Nulla ratione. Ex eadem enim constat Historia, Samsonem ænigma revelasse sponsæ. Et quemadmodum Samson illud suæ revelavit sponsæ, & illa mediante illud intellexere omnes: sic Christus illud tandem suæ revelavit sponsæ, id est, Ecclesiæ, pro ut jam cæpit; & si per illam veritas fuerit definita, cessabit controversia, & cognoscetur celebrabiturque ab omnibus.

Discursus nostri Filium repetendo, quemadmodum Filius præcedendo, & præ-

præcundo anticipavit redemptionem: sic Redemptio eadem nova & admirabili correspondentia prævenit peccatum. Peccati originalis tam stupenda fuit celeritas, qua præveniendū & anticipandū occidit homines; ut cum omnes Adami forent filii, prius à patre fuerint occisi, quam nascerentur. Porro ut videatur Beatissimæ Virginis Mariæ redemptionem non minus fuisse acceleratam, neque Filium magis tardasse præveniendū anticipare præservationem Matris, quàm Adam præveniendū anticiparat filiorum occisionem: Interrogo: Quodnam fuit prius, Nativitasne Filii, an Conceptio Matris? Nullum est dubium, quin Conceptio Matris diu præcesserit Nativitatem Filii. Si igitur Filius nondum erat natus, quo pacto præservavit à peccato Matrem antequam nasceretur? Respondeo iterum interrogando. Quando Adam peccavit, num nati erant ipsius Filii? Nequaquam; nihilo minus Adam eos occidere potest peccato antequam nascantur. Ergone justum videtur, quod filios Adami peccato occidat eorum pater antequam nascantur: Et Filius Mariæ ab eodem non præservaret peccato Matrem, antequam nascat? Est verò verius hanc anticipatam adeò Redemptionem effectum fuisse sanguinis Matris, quem ille nondum acceperat. Sed hæc est virtus Christi, uti mox videbimus.

Jam jam nasciturus ex Thamar duobus geminis Zaram & Phares: Zaram protendit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, illum primogenitum futurum autumans; est decepta: Si quidem Phares præveniendū primus natus est. Omnes SS. PP. in hoc casu magnum agnoscunt mysterium, concorditerque sentiunt

vitam illam coccineam Sanguinis Christi fuisse signum. S. Cyrillus in verba Textus commentando: *Unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, inquit, coccinum sanctissimum Christi Sanguinem signat.* Idemque dicunt S. Ambrosius & Bernardus, ac alii Patres. Casus igitur fuit, quod Gemellorum duorum Zaram & Phares, uterque prius egrediendo primogenitus esse contendebat, ut è sanguine suo Messias nasceretur, quod unum tempore illo desiderabatur, & ambiebatur. Et quid idem fecit Messias, Phares concessit, ut sanguinem ab eo acciperet; & Zaram ut eodem se sanguine honoraret: ut sic factum est. At Zaram mox purpuram sanguinisque signum dedit: & de Phares signum illud nonnisi longo post tempore accepit. Et quare? Quia propria Sanguinis Christi virtus est ante dare se posse, quam accipiatur, Sanguinem Phares Christus non accepit, nisi natus: & signum sanguinis sui & effectum accepit Zaram, antequam ipse Zaram nasceretur: & istud, nec plus, nec minus, in Beatissimæ Mariæ Conceptione, & Filii ejus Nativitate verificatum fuit. Filius Sanguinem accepit à Matre de illa natus, in die scilicet Nativitatis suæ: & Mater sanguinis accepit effectum, quem eidem impertivit Filius, antequam nasceretur, scilicet in die suæ Conceptionis. Ita ut Filius Redemptor fuerit Matris mediante sanguine quem ab ea accepit, antequam illum acciperet: Et Mater redempta fuerit & preservata mediante sanguine, quem Filio dedit, antequam illum ipsi daret. Fundatam & declaratam habemus rationem: iste enim Sanguis fuit ille Horti.

Quemadmodum Redemptor fuit anticipans, quia præveniendū anticipavit

Redemptionem: & quemadmodum Redemptionis fuit anticipata, quia anticipando prævenit peccatum: sic pro maiore mysterii splendore & gloria conveniens fuit, ut ejusdem Redemptionis pretium, quod erat Sanguis, similiter anticiparetur; & idcirco Sanguis horti anticipando prævenit illum Sanguinem Crucis. Ita hoc notavit, admirabilibusque celebravit proprietatibus eadem excellenter adeo ac singulariter redempta Virgo. Postquam benedictus ipse Filius, collectum in horto fructum Myrrham suam esse dixerat: *Veni in hortum meum, messui Myrrham meam*; quæ Myrrha, ut vidimus, est sudatus in horto Sanguis; Beatissima Virgo cum Filio loquens, Myrrham illam, quam vocat primam, ex sacro ipsius ore stillasse affirmat: *Labia ejus distillantia Myrrham primam*. Verum enim verò, si Sanguis ille, quem sudavit Christus, per omnes corporis sacri exiit seu erupit poros: quo pacto Beatissima Virgo illum ex ore ejus stillasse affirmat? Ecce nunc apparebit, quanta proprietate & convenientia, de horto, & de oratione in eodem fusa, nomen, *Collis thuris*, accipiamus & interpretemur. Sanguis Christi in horto ex ore Christi dicitur stillatus; nam vis & efficacia orationis ejusdem in horto velut tam fervida & ardens, in venis Sanguinem accendit, & subtilem reddidit, & sudori permixtum emanare fecit. Eadem illud consequentia S. Lucas Evangelista affirmat: *Prolixius orabat, & factus est sudor ejus sicut gutta Sanguinis*. Et Elias Cretensis in eundem commentando textum, ait: *Ardenter orat, ac sudor guttarum Sanguinearum ab ipso fluit*. Et sicut ex ore exibat oratio, sic ex venis erumpens currebat Sanguis: hac proprietate Beatissima Virgo dicit, quod eodem ex ore Myrr-

ra prima stillaret: *Labia ejus distillantia Myrrham primam*.

Verbum *distillans*, juxta textum Arabicum, sudorem in horto significat: *Et factus est sudor ejus velut Sanguinis distillans*. Sed quæ ratio, cur Beatissima Virgo verbis ejusdem Sanguineum sudorem in horto, non Myrrham simpliciter, sed Myrrham primam appellat, *Myrrham primam*, quod nomen tam est singulare, ut in tota Scriptura sacra, non nisi in hoc textu inveniat? Nonne Myrrha omnis est ille liquor, seu pretiosus & aromaticus humor ex arbore stillans, in qua nascitur? Ita planè. Ut quid igitur sanguis & sudor in horto, non quocunque modo, sed specificè, & particulariter Myrrha prima nuncupatur: *Distillantia Myrrham primam*? Nec propriè magis, & eruditè declarari potuisset Sanguinis anticipari mysterium. Myrrha, secundum Plinium, ex arbore, in qua nascitur, duobus modis colligitur: Primus est, quo arbor se ipsa, nulla exterius admota violentia, liquorem subtilissimum naturaliter distillat; & hæc vocatur Myrrha prima. Secundus modus est, quo arbor vulnerata grossiorem emittit liquorem; & hæc vocatur Myrrha secunda. Et quis non videt talem proprietate admirabili fuisse Myrrham & sanguinem in horto, collatam cum Myrrha & sanguine Crucis? Sanguis in Cruce non nisi ex percusso & aperto lancea & clavis Redemptoris corpore exivit: ille verò in horto, omnia violentiæ præveniendæ instrumenta, à semetipso & spontaneè è venis in sudore exivit & distillavit. Sanguis Crucis vi ferri, velut Myrrha secunda fuit eductus: sanguis horti non alia quàm amoris violentiâ, velut Myrrha prima fuit sudatus: *Myrrham primam*. Porro Virgo purissima tanti facti hanc

hanc circumstantiam, & ob eam in tantum Filium suum deprædicat. Quia dum non præcipua tantum prærogativa, sed ipsa præservationis essentia, in Redemptione anticipata consistit; quænam, quæso, major amoris excellentia aut sperari, aut concipi ab ipso Redemptore poterat, quàm amor ejus velit, & sapientia inveniat, ut quemadmodum Matris suæ Redemptione fuit anticipata, sic Redemptionis pretium, & Sanguis, quo illam redemit, similiter anticiparetur; sic denique probavit Sanguinem esse illius Jesu, & illius Redemptoris: Redemptoris illius, qui fuit. Ille suæ Matris, antequam homo esset: Et illius Jesu, qui fuit ille Mariæ, antequam esset Filius: *De qua natus est Jesus.*

§. VI.

Obligationibus Redemptoris, simul cum illis Filii, toties repetitis prærogativis & excellentiis, quibus purissimæ Matris singularem aded reddiderunt Redemptionem, jam satisfactum esse censendum videtur: sed adhuc superest omnium eminentissima. Quorundam Patrum antiquorum fuit sententia, sicut hodie communis est inter Theologos, Sanguinem quem Verbum Incarnatum de beatissima Virgine sumpsit, semper Divinitati conservasse unitum, non permitiendo calori naturali, ut illum alteraret, immutaret, vel imminueret: Eandem hodie gloriosus conservat in cælo, sicut dicit Augustinus; eundemque accipimus in Sacramento, sicut dicit S. Petrus Damianus. Hoc supposito Christiana pietas temeritatis me non arguet dicentem: Sanguinem, quem Christus sudavit in horto, eundem fuisse, quem à sanctissima Matre sua in Incarnatione acceperat.

Prima naturalisque ratio, in qua me fundo, ex ejusdem incarnati Verbi pectore, nec non intellectus & voluntatis ipsius archivio est deducta, & non ex alterius, sed ejusdem Incarnationis Mysterii congruentia. Duo à nobis accepit Verbum idem in illo Mysterio, Carnem videlicet & Sanguinem. Et quid de eis fecit, & quam ob causam? Ex ambobus instituit Sacramentum Eucharistiæ; Porro causa fuit, inquit S. Thomas, ut totum, quod ab hominibus acceperat, hominum eorundem salutis impenderet: *Totum, quod de nostro accepit, totum nobis contulit ad salutem.* Ad memoriam nunc redeat, quod è Cœnaculo, ubi Christus Sacramentum instituerat, immediatè ad hortum perrexerit, ubi eadem Caro, quam in Sacramentum converterat, non alterius, sed ejusdem omnino Sanguinis partem sudaverit. Et erit qui sibi persuadeat, in tam exiguo temporis & loci spatio, mentem mutasse, & affectum, idem ingepium, eandemque Christi voluntatem; oblitumque fuisse, quid aut sua pietas diceret, aut amoris suo congrueret? Clarum est, tale quid sibi imaginari, tam Filio, quàm Matri injuriosum fore. Si igitur bonitati amorique Christi visum fuerit, totum salutis hominum esse impendendum, quod ab hominibus acceperat: si quam sui Sanguinis partem, anticipandæ Matris suæ Redemptioni impensurus erat; quid obstat, quin fuisset aut esset eadem pars, quam de visceribus ejus acceperat? Qui tam integrum illum conservaverat triginta tribus annis, utique non alio hoc fine fecit, quàm ut tam competenti & eccellente illum expenderet occasione.

Istud ego, nec solus, aut sine Authore

Euseb.
Emill.
Hom. de
Nativ.
Domin.

affirmo. Eusebius Emiffenus (quem nonnulli Eucherium esse volunt, ambo antiqui, nec auctoritatis modicæ Ecclesiæ PP.) vel ambo, vel alteruter eorum notabilia hæc refert verba: *De carne Maria coagulatus, de ejus formatus visceribus, de ejus substantia consummatus, sanguinem quem etiam pro Matre obtulit, de sanguine Matris accepit*; id est: Christus de Mariæ carne generatus, de visceribus Mariæ formatus, & de substantia Mariæ homo perfectus sanguinem non alium, pro Matris suæ Redemptione obtulit, quam quem de sanguine Matris accepit: *Sanguinem quem etiam pro Matre obtulit, de sanguine Matris accepit*. Notentur benè admiranda illa verba: *Sanguinem de sanguine Matris*. Et illud, *Etiam*. Ita ut Sanguinis, de quo loquimur, non sit totus Sanguis Christi, sed pars ejus; & hæc pars non alia, quam illa eadem, quam de sanguine suæ Matris accepit: *Sanguinem quem de Matris sanguine accepit*. Et illud, *Etiam etiam pro Matre obtulit*, denotat solutionem pretiumque particulare fuisse pro Redemptione tantummodò Matris, præter & ultra pretium generale pro omnibus, quod non fuit tantum pars sanguinis Christi, & non solum, pars in Incarnatione à Matre accepta, sed totus vitæ totius tempore acquisitus. Sanguis iste totus, universalis generis humani Redemptionis pretium fuit: illa verò pars de Matris sanguine accepta; quamvis etiam fuerit pars totius, etiam quæ pars separata, *etiam*; simul, specialique modo, & præter pretium generale, etiam; specialiter, prout diximus, ejusdem Matris Redemptioni fuit impensa: *Quem etiam pro Matre obtulit*.

Porro ut idem sanguis eandem nobis considerationem solidè confirmet, ad

ipsum hortum, locumque & modum, quo effusus est, procedamus. Quando Christus Dominus noster hortum ingressus in repetita toties oratione perseveravit, anxietates & angustia ejusdem, ex naturali mortis, tormentorumque timore & apprehensione nascebantur, postquam sensitivæ sacræ humanitatis suæ patri (tam ad probandam passibilis naturæ veritatem, quam ad plura pro nobis patiendum) subjiciendi sese naturæ affectibus copiam fecerat, & hoc non sine pavoris infirmitatisque argumentis. Hoc sensu dixit S. Marcus: *Capie pavere, & cadere*. Quod omnes PP. intelligunt de timore proprio, vero, & naturali. Sed idem ipse timor sanguinis sudorem difficilem reddere videtur, non enim Philosophia tantum, sed etiam experientia nos docet, timore sanguinem retrahi & cordi succurreret, hinc qui timet, vultu pallent. Christo igitur verè timente, cum tam timor quam sudor Sanguinis, licet extraordinarius, fuerit naturalis, quomodo loco ejus ut Sanguinis retrocederet intra, exivit & profiliit foras? Ratio similiter naturalis est: Eidem enim Sanguini duo inerant impulsus, & differentium effectuum horum causæ, pro diversitate affectuum eodem tempore cor Domini impugnantium. Pars una sanguinis timoris sequens affectum, timida erat; pars altera contrarium sequens affectum erat animosa: sanguis timidus succurrit cordi, animosa exivit prorupitque foras: & hæc pars sanguinis animosi exeuntis & profilientis foras, fuit sanguis, quem Verbum Incarnatum conservabat de Matris suæ sanguine acceptum. Probo. Quando An-

gelus missus est ad Mariam, humillimus modestissimusque Beatissimæ Virginis animus talibus auditis sermonibus velut inasfluetus nonnihil turbatus fuit: *Turbata est in sermone ejus*; Idem verò Angelus auxietate sedata, timorem ipsi abstulit, dicens: *Ne timeas Maria*. Sedata itaque anxietate, & timore amoto Beatissima Virgo legationem animosè suscepit, dicens: *Fiat mihi secundum verbum tuum*; Et sic Verbum in visceribus suis incarnavit. Quoniam verò sanguis, quem Verbum de Matris suæ sanguine assumpsit, actualiter erat animosus, *ne timeas Maria*, iste idem fuit, qui in horto cordi non succurrit velut timidus, sed velut animosus exiens è venis profluit foras: *Factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis*. Hoc modo genitolum & impavidum sese præstitit sanguis horri, quasi memor non solum cuius esset, sed cuius fuisset, ad succurrendum in causa originali, honori suæ propriæ originis: *Sanguinem quem etiam pro Matre obtulit, de sanguine Matris accepit*.

Denique, & in summa, quod Jesus de Maria natus, ut perfectum & perfectissimum ostenderet Jesum, nec non perfectum & perfectissimum Matris suæ Redemptorem, non tantum illam sine macula præservavit in purissima Conceptione, qui est perfectissimus redimendi modus; sed ut inter redemptos omnes esset prima, & primogenita, vel unigenita Redemptionis ipsius Filii: antequam ille pro omnibus totum effunderet Sanguinem in Cruce, illum effundere cepit in horto singulariter pro ea, Redemptionis ejus precium anticipando, quemadmodum ipsa Redemptio fuit anticipata; sed etiam ex

supremo amoris, gratitudinis, principalisque correspondentie excessu ut pars Sanguis anticipata, quam specialiter applicavit, ejusque præservationi dedicavit, esset eadem, quam de purissimis visceribus ejus acceptam custodierit. Ego extremum illud excellentiæ pro dignitate ponderare & admirari nescio: sed altioris ordinis pro me substituam admiratores, quam omnes homines sint.

Quando Christus velut universalis noster, & particularis Matris suæ Redemptor triumphans ascendit in cælum, omnes spiritus Angelici admirati, interrogabant: *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus?* Id est: *Quis est iste, qui venit de terra Edom, vestibus sanguine tinctis?* *Iste formosus in stola sua* gradiens in multitudine fortitudinis suæ; Id est: *veniens comitatus multitudine eorum, quos brachii sui fortitudine liberavit; & quam formosus ille, & quam illustis vestitu suo! nullus erit, qui non singulariter notet & consideret hæc ultima verba: Enim verò si triumphantis amictus primarium erat Angelis admirationis motivum, & ex eodem formositatem exaggerarent: Iste formosus in stola sua!* Si erat propter Sanguinis tincturam, *tinctis vestibus*, eodem in triumpho Christus Vulnera detecta non præferebat; cur silentio pressis corporis vulneribus, amictus tantum Sanguinem admirantur? Quia Vulnera, pro universali omnium Redemptione in Cruce fuerant accepta; Sanguis verò vestimenti erat ille sudatus in horto, pro particulari Matris suæ Redemptione & præservatione. Benè notatâ totâ Passionis historiâ invenietis, sanguinem, quo propria Christi vestis fuit tincta, fuisse

tantum horri. In flagellatione Christus totus erat nudus, & decurrens flagellis eductus Sanguis prætorii pavimento inhæsit. In spinea coronatione, expressum è sacro vertice cruorem purpura, seu potius ludicra & illusoria, quâ irrisorie, militum insolentia eum indueret chlamys exceperat. In cruce totus pendebat nudus, & dimanantem, ex quinque Vulneribus Sanguinem totum Calvarii humus imbibebat. Proinde Sanguis quo tunica, & propria Christi tincta fuere vestimenta; fuerit ille ex omnibus poris in horto sudatus. Quoniam verò Sanguis iste tot extremis, & admirandis, ut vidimus, modis in præservatione suæ Matris singulariter fuit operatus; hinc supremus Redemptor, pro splendidissimo & ditissimo triumpho sui ornamento, amictum suum eo tinxit; ex quo etiam Angeli, eum velut talem sunt admirati, & ad exaggerandam Redemptoris formositatem deprædicarunt: *Iste formosus in stola sua.*

Quidquid præterea in eodem contingit triumpho, confirmat Sanguinem istum ex hoc tantum auxisse admirationem, quia specialiter Immaculata Beatissimæ Virginis Conceptioni fuisset impensus. Interrogarunt Angeli: qualisnam supremus iste Triumphator esset? *Quis est iste?* Quibus ipse respondit: *Ego, qui loquor* Isai 63. v. 1 *justitiam, & propugnator sum ad salvandum.* Christus salvavit omnes, sed solam Matrem suam velut *Propugnator* seu defensor; alios enim salvavit à peccando ipsos liberando: Matrem verò suam, ne illud incurreret defendendo. Et hæc est justitiæ distinctio, de qua loquitur: *Ego, qui loquor justitiam*; Nam alios salva-

vit post peccatum, læsæ Patris Majestati ex justitia satisfaciendo: Beatissimam Virginem salvavit, ipsam præservando & defendendo, obligationibus suis satisfaciens, quibus velut Filius Matri obstrictus erat. Ulterius institerunt Angeli: *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Eadem comparatione superius jam dixerant: *Tinctus vestibus de Bosra*; Nam *Bosra* idem est quod *Vindemia*. Respondit Christus: *Torcular calcavi solus, & de Gentibus non est vir mecum*; q.d. Torcular, in quo tincta sunt vestimenta mea, calcavi solus, absque quod ullus fuerit mecum. Ex quo differentia patet Sanguinis in Cruce fusi (ad quam ipsa Mater, velut coredeptrix fuit comitata, & tanta hominum, tam suorum popularium, quàm externorum turbâ ipse circumdatus) ad Sanguinem sudatum in horto, in quo solus & solitarius fuit, ipsis quoque, quos locios assumpserat, dormientibus. Et quia iste Sanguis in metaphora torcularis Redemptioni Beatissimæ Virginis particulariter fuit applicatus, verba Jeremiæ sono tenus saltem ipsi quadrant: *Torcular calcavit Dominus, Virgini Filia Juda.* Concludit tandem verbis quibusdam Triumphator Divinus, quæ omnia hucusque dicta annihilare videntur; dicit enim, Sanguinem, quo tincta erant vestimenta sua, eorum esse quos in conflictu prostraverat: *Aspersus est Sanguis eorum super vestimenta mea*; Si Sanguis erat devictorum, non erat suus, uti supponimus. Imò verò suus, quia victorum. Deus non habebat Sanguinem, quem ut haberet ad

Ibid. v. 2

Thre. 1. v. 5.

Isai. 63. v. 3.

ad redimendos homines, ab ipsis illum accepit hominibus; & hinc dicit profusum à se sanguinem fuisse ipsorum, *sanguis eorum*. Sed si Christus redemit homines Sanguine ab ipsis accepto, multò magis stabiliuntur quæ diximus, scilicet Sanguinem, quo Matrem suam redemit, eundem fuisse quem ab ipsa acceperat. Porro ut primis verbis rem absolvamus: *Quis est iste, qui venit de Edom*; Edom & Adam idem est, utrumque enim nomen idem significat: Et angelorum admiratio in figura de Edom innuit, triumphatorem supremum venisse de Adam: Triumphum enim illius gloria, vel gloriosior illius pars ad Immaculatam Virginem pertinebat. Reliquum generis humani Christus non solum à peccato redemit Adami, quod est originale, sed à peccatis actualibus omnium & singulorum: Virginem verò Mariam ab omni peccato actuali semper puram, ab originali tantummodo Adami peccato præservavit; & quia inde triumphus cæpit, inde triumphus venit: *Quis est iste, qui venit de Edom*.

§. VII.

Hic celeberrimus fuit Jesu triumphus, quatenus Redemptor fuit, prius suæ Matris, & postea mundi, admirabilior visus Angelis propter decorem & ornatum amictus, quàm propriam personam: & speciosior propter guttas Sanguinis in horto, quibus veniebat obumbratus, quàm propter Sanguinis rivos, quos effudit in cruce, quique Calvarium rigârunt. Pro devotis erga Conceptionem Immaculatam nihil superest aliud, quàm desiderare; nec quod faciamus nisi affectus, voces, cordisque jubilos angelicis consociare admirationibus & applausibus: nec non tali Filio, & tali Matri con-

Pars V.

gratulari milles. Et quamvis omnes Baptismi virtute & beneficio à peccato originali simus liberi; pro ut corruptioni & infirmitati cum illo hæreditatæ, nec non tentationibus, actualiumque peccatorum periculis obnoxii; nobis verò vel maxime utile & necessarium est, ut mediante potentissima Matris ejusdem intercessionem, Sanguinis Filii ipsius efficacia utamur & fruamur. Interpellemus ambos; pretiosissimi enim Sanguinis illius virtus est, non tantum redimere & liberare à peccatis jam commissis, sed præveniendò præservare à committendis: Et misericordissimo dicamus Redemptori, quod toties repetit Ecclesia: *Cito anticipent nos misericordia tua*; ut infinita ejus misericordia non tantum nos liberet à peccatis, quibus ipsum jam offendimus, sed anticipet ad nos præservandos à futuris, ne ipsū unquā amplius offendamus. In fatali illa nocte, quæ Deus Egypti primogenita interficere decreverat, anticipatè mandavit filiis Israël immolare agnum, ejusque sanguine domorum superliminaria tingi & rubricari, ut Angelus Divini executor decreti percutiens, visæ sanguine transeundo, intus morantes relinqueret illæsos; & ubi illum non videret, introgressus omne primogenitū occideret. Probabilius est, hunc Angelum non fuisse bonum, sed diabolum, hinc dicit Ecclesia, præ horrore istius sanguinis, non ausum fuisse vel domos aspicere, quas sanguis iste defendebat: *Sparsum cruorem postibus, vastator horret Angelus*. Si exteriores animæ nostræ portas, quæ sunt sensus; & interiores, quæ sunt noster intellectus, memoria & voluntas, charactere illo forent consignatæ, & anticipati Sanguinis illius peccatum destruentis protectione præmuniti: catenè dia-

N

bo-

bolus desperaret nos vincere, ut etiam formidaret tentare. Denique ne quis dubitaret, quin Sanguis ipse anticipatus figura fuerit Sanguinis horti, & non crucis: Ille crucis duodecim horis postea effusus est in meridie; & horti Sanguis effusus fuerat duodecim horis antea media nocte. Et hæc fuit hora, quo triumphans Sanguis, prodigiosos illos operatus est effectus: *Factum est autem, in noctis medio, percussit Do-*

minus omne primogenium in terra Egypti. Hoc modo DEUS filios Israël liberavit à captivitate Egypti mediante sanguini agni; & pari modo nos liberabit à captivitate peccati, virtute Sanguinis sui Agnus, qui tollit peccata mundi, nos anticipatè præservando ab actualibus, sicut anticipatè præservavit ab originali Matrem, de qua natus est: *De qua natus est.*

S E R M O

P R O

Dominica decima sexta post Pentecosten.

Recumbe in novissimo loco. LUC. 14.

§. I.

QUoties Dei Filius mensæ accubuit hominum doctrina ipsius optimum semper fuit ferculum. Comedebar ex præscripto temperantiæ, & docebat ex dictamine prudentiæ. Materiam suggererebat occasio; & super occasionem deducebat, explicabat & definiebat materiam. Omnia documenta Divina erant oracula, nec moralia solum, sed & politica dictamina: talis quippe Evangelii præsentis exitit doctrina. Illi, qui tunc temporis nomine honorifico, hodie dum verò significato odioso vocantur Pharisei, temporis illius erant Religiosi. Ait igitur S. Lucas Evangelista, quod invitante quodam Phariseorum principe, id est, Religiosorum istorum Prælato Christum Redemptorem nostrum, ut

personali sua præsentia, festo quodam die, scilicet Sabbatho, mensam suam honorare dignaretur, piissimus Dominus non refutaverit convivium. Accepit; quamvis non deesset, qui acceptatum sugillaret. Hujusmodi convivia obrectantibus, venientis è cælo Magistri austeriori vivendi methodo, dignitati, nec non professioni minus videbantur consona. Rationem verò non averlandi invitationem in Christo, diversissimi postmodum prodidere effectus, prout etiam in casu præsentis patuit.

Phariseorum intentio erat Pharisaica; insidias enim struebant Christo in Hydropico, ut viderent, num die isto illum curaret, quo tanquam legis violatorem Christum calumniari possent: *Sabbatho manducare panem; & ipsi ob-* Luc. 14. v. 1.
servabant eum. Non ipsos ad hoc instigavit observantia, sed observatio:

non

non observantia diei, sed observatio invitati. Porro cordium ipsorum cognitor Christus quid fecit? Mensam acceptavit ut homo; malitiam dissimulavit, ut Deus: & in quo operatus est velut Deus: & quod reprehendit & docuit sicut Magister, se Deum, hominemque ostendit. Hydropico sanato, illos sanare est conatus. Hydropticum, manu tangendo: & illos, manus bene dispositas ipsis imponendo. Nullum vitium superbiâ est absurdius, & ambitione incivilius: quemadmodum intus caret modestiâ; sic exterius ipsi deest urbanitas. Non refert Evangelistæ assignatum Christo in convivio locum; sed invitatos certatim, non sine contentione, prima sategisse occupare loca. Hæc est occasio, & istud doctrinæ punctum; Hinc morale, simul & politicum.

Deus mundum hunc formâ circulari, velut mensam, rotundam condidit, ne quis de loco contenderet; cum justo non videatur consentaneum, ut locus illos redderet inæquales, quos natura fecerat æquales. Verum cum superbia & ambitio, ordinis huius æqualitatem ordine alio inordinato, à primis, secundis, usque ad loca ultima perverteret; vitium istud in observatoribus suis Christus observavit: *Intendens quomodo primos accubitus eligerent.* Observabat Christus (inquit Evangelista) attentione singulari, quod invitati faciebant, modumque faciendi: Quod faciebant, erat, autoritate & electione propria prima occupare loca, *primos accubitus*; faciendi modus, erat, nulla modestiæ, respectus, urbanitatisque habita ratione ea invadere. In locorum electione à Christo

exigui notabantur esse iudicii; & in modo, quo quilibet, alii se præferebat permodicæ, seu nullius potius esse urbanitatis: hæc potro absurditates geminas, de eodem ambitionis superbiæque prognatas vitio, Magister supremus unico tantum castigavit & emendavit, documento: *Cum vocatus fueris* Luc. 14. v. 10. *ad nuptias, recumbe in novissimo loco, q. d.* Cum invitatus fueris ad domum mensamve alienam, non primum, sed ultimum oportet capessere locum. Et quare? Ne forte Paterfamilias, seu qui te invitavit, cujus est officii pro personarum dignitate cuilibet assignare locum, te loco cedere iussu, eundem meliori, seu honoratori te assignet: quo casu ultimum, non sine confusione, cogeris tenere locum; quia tam incivilis & inurbanus fuisti, ut occupare præsumpseris primum: *Et incipias cum robore novissimum locum tenere.* Ibid. 9.

Hic juxta historiam diei illius casus fuit, quam ipsum Evangelium etiam parabolam vocat: *Dicebat autem ad invitatos parabolam.* Verum enim vero, si erat historia, quo pacto erat parabola? Utrumque simul erat. Historia erat quantum ad casum, & parabola quantum ad moralitatem. Quantum ad eventum seu casum, privata erat historia pro præsentibus: & quantum ad doctrinæ moralitatem; universalis erat doctrina pro omnibus. Omnibus, & singulis Christus hodie prædicat: *Recumbe in novissimo loco*; num ergo in mundo hæc esse putatis qui arbitrio proprio sibi eligat & contentus sit ultimo loco? Punctum sane intellectu difficile, sed persuasum difficilius. Hinc thematis loco unicam illam & admirabilem assumpsi sententiam: & hæc sola orationi meæ præsentem materiam ministrabit. *Ave Maria.*

§. II.

Recumbe in novissimo loco.

OMnis homo in hoc mundo, locum affectat meliorem. Nemo in quantumcunque sublimi officio & dignitate constitutus, non ad aliam majorem aspirat. Inclinator hęc naturæ rationali adeo est propria, ac si ratio esset, & non appetitus. Inclinator hęc primò nata est in cœlo simul cum primis rationalibus, qui sunt Angeli; postea propagata est in terra cum secundis, qui sumus nos homines. Lucifer in cœlo primam inter Hierarchias tenendo cathedram non contentus, ipsiusmet
 Isai. 14. Dei solio suum adæquare attentavit: *Exaltabo solium meum, similis ero altissimo.* Adam in terra absoluto super omnes trium elementorum creaturas gaudens imperio, tam lato non contentus territorio, residentiaque seu palatio tam delicioso, ut paradiso, locum etiam meliorem & digniorem affectavit: *Eritis sicut Dii.* Porro quisnam, quæso, Protoplasti hujus natus, de quo progignimur omnes, ambitiosam hanc superioritatis inquietam semper passionem, non hæreditavit? Literatus, doctus, miles, nobilis, titulis ornatus, magno nomine gaudens & nomine carens, omni cura, sollicitudine, & desiderio nunquam contentus, neque pacatus, omnes meliorando loco, dilatandisque terminis invigilant. Videntur tantum à simili subjectione vivere debere exclusi, qui mundum deseruere, & despectum ejusdem profitentur: verum ibidem eos insequitur ipse mundus, ut ipsi durum illud & voluntarium tributum solvant.

Admiratione sanè dignum extitit, quod Discipuli Christi ante descensum spiritus Sancti super illos, nondum docti & illuminati inter se contenderent, quisnam eorum

major esset: *Quis eorum videtur esse major.* Veruntamen contentionis hujus motivum & occasio longè admirabiliora extiterunt. Qualia erant? Christus jam ipsis exposuerat, se in Jerusalem ad moriendum ibidem ascendere, eodemque momento omnes de majoritate contenderunt; quilibet enim locum ipsius occupare gestiebat. De Imperatore Trajano dixit Plinius, quod nemo illum novisset, neque se ipsum, qui præsumeret ipsi succedere: *Nemo est tam tui, quam ignarus sui, ut locum ipsum post te concupiscat;* Id est: nemo esset tam audax, ut tibi succedere concupisceret. Et ausi fuerunt duodecim piscatores affectare cathedram ipsiusmet Filii Dei, ipsoque adhuc vivente de loco illius litigare.

Luc. 22.
v. 24.

Plin. in.
Paneg.

§. III.

AD confutandum & confundendum universalem istum abusum non solum in militaribus officiis, sed etiam in pacificis optimi loci prætensionibus: primò tres opiniones seu deductas ex S. Scriptura suppositiones referam, quæ non solum hanc tam altè in hominum cordibus radicatam ambitionem condemnant, sed totaliter quæstioni nostræ radices amputant & evellunt. Opinio prima absolutè negat, quòd supponimus, etiam loca dari negans: Quare? Quia quicquid in mundo vocatur locus, quantumcunque sublime & elevatum videatur, bene examinatum, nihil est: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani: transivi, & ecce non erat, & non est inventus locus ejus;* id est: vidi ambitiosum, inquit David, super alios homines elevatum, sicut Cedros Libani super alias arbores: progressus pusillum oculis conversis, nec illum amplius vidi,

Psal. 36.
v. 36.

vidi, nec locum ejus inveni. In hoc admirationis punctum consistit. *Et non est inventus locus ejus.* Quod David tam inordinatum progressus non invenerit ambitiosum, quem adeo viderat elevatum, non est, quod quis miretur, ad similes enim faciendas mutationes, neque mors, neque fortuna multo indiget tempore. Non illum invenit, *Et non erat*, quia vel statu suo exciderat, vel vivere desierat: sed quod David non invenerit locum, in quo eum viderat, *non est inventus locus ejus?* Ita respondet Carthusianus ex Aristotele id probans: *Locus enim, & locatum sunt simul, secundum Philosophum, subtrahito ergo locato, & locus non manet*; Id est: locus & quod eum occupat, juxta sanæ Philosophiæ dictamen, ita ab invicem reciproce dependent, ut deficiente locato, & ipsum locum deficere opus sit. Proinde optime affirmavit David, quod disparente ambitioso & potente, nec ipsum, nec locum, ubi steterat, invenire amplius potuerit: *Et non est inventus locus ejus.*

Enim vero si consequentia ista vera est in loco, ut vocant Physico, in loco morali, de quo loquimur, adhuc certior est, eodem definiendo Philosopho. Aristoteles definiendo locum, ait, quod sit superficies ambiens illud, quod in ipso est. Et quando locus non ambit hominem, sed homo ambit locum, prout in nostro casu, multo sanè melius sequitur, quod deficiente superficie, quæ locus vocatur, nec locus ipse, nec quid aliud supersit. Et si nihil ibi compareret, quod prædicto David aliquid ibidem inveniret? Verum propositionem istam urgere pergamus, cum idem David eodem in Psalmo bis eam repetat, dicens semel, quod locum querens non invenit: *Quæsi,*

Et non est inventus locus ejus; & iterum, quod etiam nos eandem querituri non inveniemus: *Quæres locum ejus Et non invenies.* Quæro. Quæsitus à Davide locus, & non inventus, nonne idem est, quem ambitiosus occupavit, antequam moreretur, vel caderet? Immo verò, idemque locus quem occupavit antequam moreretur vel caderet, nonne fuit iste, quem hæreditavit, vel prætendit antequam illum occuparet? Etiam sic. Si igitur præensus, occupatus, & derelictus locus erat idem, quare David ipsum jam derelictum non invenit? Quia jam derelictus erat idem, qui fuerat, ante; & præensus, occupatus, & derelictus, semper fuit nihil. Eleganter & doctè Hugo Cardinalis: *Non est inventus locus ejus; quod sua dignitas nulla erat, & suum esse non esse erat*; q. d. Non est inventus locus ejus, qui erat exaltatus sicut Cedri Libani; nam esse eorum, quæ in hoc mundo loca vocantur, non est esse, sed non esse: *Suum esse, non esse erat.* Proinde si ipsa loca vocata, vel præensa, vel occupata, vel derelicta nihil sunt, bene concluditur, in hoc mundo non dari loca. Porro id ipsum quod non est, neque datur, tanta sollicitudine, cura, & vigilantia affectant & querunt ambientes vanitatem & mendacium: *Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?*

Suppositio secunda, vulgarem & communem sequendo sensum, admittit in mundo dari loca; sed meliorem dari locum negat. Quare? Quia melioritas non consistit in loco, sed ipsum occupantis persona. Quantumcunque sublimis, seu humilis sit locus, si fueris bonus, locus tuus erit bonus: si fueris malus, & plus quam malus, etiam locus tuus

Dionys.
Carthus.

Aristot.

Hugo
Card.

Psal. 4.
v. 3.

Ibid. 36.

Mat 23. quit Matth 23. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei.* Et quis fuit Moyses, & quinam Scribæ & Pharisei? Moyses fuit maximus sui temporis sanctus: Scribæ & Pharisei temporis sui erant pessimi. Si ergo eandem Moysis cathedram occupabant, quare ipsi similes non erant? Quia homines bonitatem seu meliorem locis impertiant, & non loca hominibus. Si fueris bonus, quamvis cathedra tua Scribarum sit & Phariseorum, locus tuus erit bonus: & si fueris malus, quamvis cathedra tua sit Moysis, non idcirco locus tuus erit bonus. Quis, quæso, locus melior, quam cælum & paradysus? Sed neque cælum luciferum, neque paradysus bonum fecit Adamum. Jeremias æquè in carcere ac in pulpito bonus erat: & Job æquè bonus in sterquilinio, ac suo in palatio. Melior utique in mari locus erat navigium quam venter ceti: & Jonas melior fuit in ventre ceti, quam in navi. Ita ut loca per se nec bona sint, nec mala, nec meliora nec pejora. Nonne locus, quem hodie tenet Matthias, idem fuit, quem tenuit Judas? Idem omnino, & non alius. Si fueris sicut Judas, non te bonum faciet locus S. Matthiæ: & si fueris S. Matthias, non te malum reddet locus Judæ. Quod si meliorem affectas locum præ omnibus, meliorem te omnibus reddere contende, moxque locus tuus, qualiscunque fuerit, melior evadet. Sed omnes, prò dolor! meliorare allaborant locum, & nemo curat emendare vitam. Ambitiosis idem quod peregrinis, usu venire asserit Socrates. Peregrinus semper vadit murando locum, nec melior evadit, quia semetipsum semper secum circumfert:

Quid miraris nihil tibi peregrinationes prodesse, cum te circumferas? Te ipsum relinque, & cum fueris alius, melior mox erit locus tuus. Si idem fueris, ad templi licet pinnaculum ascenderis, nunquam è loco, ubi es, alius exibis: Porro si fueris alius, & valdè immutatus, etiam non exeundo ex loco ubi es, ad templi usque pinnaculum exaltatum te videbis. Conclusio sit ista, non dari loca meliora, nec pejora. Ut nemo non suo & secum sit contentus.

Suppositio tertia loca admittit meliora: sed ea in Cælo tantummodo & non in terra dari affirmat. Quare? Quia omnia terræ loca, quantumcunque sine aut videantur meliora, aliena potius sunt quam nostra; relinquenda potius, quam tenenda; perdenda potius, quam eis sit fruendum. Loca terrestria sunt transitus, solus locus cælestis est sedes: loca terrestria tantum paucorum sunt dierum, locus cælestis durat in æternum. Christus ex hoc mundo abiturus in Cælum, dolentes abitum & absentiam suam Discipulos hac ratione consolatus est, dicens, quod præiret præparaturus ipsis locum: *Vado parare vobis locum.* Verumtamen cum consolationis motivum esset, locus, viciniore sanè erant loca, ubi Christus eos deserēbat, loco quem illis præparaturus erat: nam cum hic esset, & discessurus, absentiam absentia consolari videtur. Ultimâ illâ horâ, qua Jacob moriens à suis filiis discessit, quorum etiam duodecim erant, hac illis consolatione lachrymas absterfit, quod terram promissionis ipsis addiderit dividendam, in qua commodè victuri essent. Enim verò si duodecim Patriarchas de absentia Patris consolari sufficiebant

Socrates apud Sen. lib. 3. Epist. 38.

Joan 14. v. 2.

tam

ram exigua terræ spatia , quæ singulis, Judæa in duodecim partes divisâ obventura erant : quanto magis Apostolos, totus mundus , quantus inter ipsos divisus ? Dicat igitur Christus Petro, quod Romam ipsi assignet & Italiam : dicat Jacobo , quod ipsi committat Hispaniam : Joanni Asiam : Andreæ Græciam : Philippo Scythiam ; Bartholomæo Armeniam : Matthæo Æthiopiam : Thomæ Indiam : Simoni Ægyptum : Thaddæo Arabiam & Persidem : nec non Jacobo altero minori Jerusalem, ipsamque Judæam, cujus illa caput erat. Si igitur Christus tam immensa locorum spatia suis assignabat Apostolis , & quidem supremam simul dignitatem & supremam in illa omnia conferebat jurisdictionem ; quare locorum istorum præsentium consideratione illos non fuit consolatus , sed loco tantum futuro, quem præparaturus abibat ? Quia locus iste erat in Cælo , loca verò alia erant in terra. Et in solo hoc verbo ambæ includuntur rationes, quas notavimus in principio. Loca terræ sunt transitus ; ille Cæli est sedes. Hinc Christus interrogatus à Petro : *Quid ergo erit nobis ?* Respondit : *Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël.* Non respondit ad navigia & retia derelicta, dignitatibus quas obtenturi essent in hoc mundo : sed cathedris, quibus sessuri essent in die judicii ; quod enim in die illa possideri incipiet, sedem habet : quicquid hinc est, non nisi transitus est. Et quare magis ? Quia solus locus, qui nobis tunc obrigerit, erit noster, & illa hujus vitæ sunt porius aliena, quàm nostra, quantumcunque longa fuerit eadem vita. Nemo Pontificatu fructus est aut

fruetur pluribus annis quàm S. Petrus, nihilominus in eundem jam successerunt locum ducenti triginta septem Pontifices, & quod adhuc successuri sint nescitur, ut liquidò pateat, Pontificatum potius fuisse alienum, quàm ipsorum. Solus erit noster locus, quem sive in cælo, sive extra illum æternum habituri sumus. Hac terribili energia docuit Apostolorum Princeps, dicens, quod Judas perdiderit Apostolatam : & quo fine ? *Ut abiret in locum suum* ; id est : ut ad locum iret, qui suus erat. Quem in hoc mundo inter Apostolos habuit, erat alienus ; erat enim Matthiæ & successorum : quem inter dæmones in inferno tenet, erat suus ; quia idem ipse æternum durabit. Porro si istud accidit homini vocato à Deo, & à Christo electo, ubi tandem sistent negotiationes, subornationes, adulationes, simoniz, quibus procurantur & obtinentur loca paucis diebus duratura, sine memoria æternitatis, vel timore reddendæ rationis ?

§. IV.

HÆc tria sunt fundamenta, seu tres illæ suppositiones, quibus non solum meliorum locorum ambitio impugnatur ; sed & omnium illorum præscinduntur & evelluntur radices, quæ ipsa requirit. Nam suppositio prima, ut vidimus, dari loca absolutè negat : Secunda, dari quidem loca concedit, sed meliorem dari locum negat : Tertia, dari locum, & meliorem quidem ; sed non in terra, sed in Cælo affirmat. Hoc supposito, non sine ratione, nec utique sine curiositate suspensè expectabunt omnes, quidnam horum persuadere intendam.

Mat. 19.
v. 27. Ibid. 28.
Respondit : *Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël.*

dam. Respondeo primò, nihil horum sic se habere. Contra primum enim sentio dari loca; contra secundum locum dari meliorem? & contra tertium, locum istum meliorem non esse in Cælo (de quo nunc loquor) sed in terra. Admittendo igitur cum sensu communi, dari loca, & alia aliis meliora: quisnam locus inter omnia mundi loca sit melior, hodie declarare intendo. Non potest dari omni possibili attentione dignior materia, eoque magis, quò quisque jam resolvit, & res controversa catere videtur. In Evangelio Phariseorum opinionem, & Christi habemus concilium. Pharisei, meliorem & optimum mundi locum primum esse, sustinent: *Quomodo primos accubitus eligerent*; Christus è contrario, novissimum locum eligere, consulit: *Recumbe in novissimo loco*; Et licet sententiæ Christi, eò quod Christi, opponi nihil possit: & ea Phariseorum, eò quod Phariseorum, jam videatur convicta: illam nihilominus Christi rejiciunt, & hanc Phariseorum amplexantur omnes. Sic illud praticari videmus hodie, & suo jam tempore, tam vicino ætati Christi idem probat experientia. De quo Tertullianus:

Tertull. *Ad primum locum certamen omnium contendit: secundum solamen habet, victoriam non habet*; Id est: eò desiderium, & studium tendit omnium, ut quis locum primum præoccupet, tamque contentiosè de primo tantum certant, ut quamvis locus secundus consolationem quidem aliquam afferat, victoria tamen reputari non possit. Porro si nullus loco secundo contentus sit, eò tantum quòd primus non sit; posito, quod unum tantum supra se, & reliqua omnia sub se videat: Quis, quæso, est aut erit ultimo contentus? In

famosissimis istis usitatis in Græcia ludis Olympicis, ad quos certatim ex toto mundo confluebant homines ad decertandum, prima, secunda & tertia erant præmia destinata; nihilominus unum tantum præmium tulisse S. Paulus affirmat: *Omnes in stadio currunt, sed unus accipit præmium*: Præmium enim, pro quo omnes contendebant, erat primum, & illi tantum, qui currendi pernicitate alios superasset, tanquam victori, pro laurea tribuebatur. Si S. Paulus post Christum, Christianis, quales Corinthii erant, scribens exemplum illud proponit licet inter Gentiles natus; Quis, amabò, vel ulli hominum persuadere præsumeret, locum meliorem esse ultimum? Persuadere dico, & non credere; sufficit enim esse consilium Christi, ut credamus. Sed quo pacto punctum persuadebit ratio, quod non persuadet fides?

Id nunc hodie peragere conabor; ut hominibus cunctis demonstrem, optimum mundi locum esse ultimum. Et non tantum pro altera, sed pro hac etiam vita; nec pro virtute solum, sed etiam pro commoditate: neque pro mortificatione solum, sed pro oblectamento: non pro humilitate solum, sed pro honore etiam & dignitate. Quæ omnia innuunt hæc verba: *Recumbe in novissimo loco*.

§. V.

PRIMA loci ultimi prærogativa, est, nullo illum labore consequi posse. Ad loca alia, quamvis non altissima, tardius, nec sine difficultate pertingitur: ad ultimum igitur facilius. Nunquid facilius descenditur, quàm ascenditur. Hæc ergò, quamvis naturalis, est ratio, facilitas scilicet ultimum consequendi locum. Ad alia loca

loca lento tenditur passu, & quasi scandendo pertingitur: ad ultimum quasi sine passu, & prono velut lapsu descendendo pervenitur; Ezechia Rege dies vitæ a Deo sibi prolongari, idemque miraculo quopiam sibi confirmari desiderante; Isaias Propheta oprionem obtulit Regi, ex duobus eligeret alterutrum, vel ut Sol lineis decem retrocederet, vel totidem ascenderet. Et quia Ezechias in lecto decumbens Solem videre non poterat, sed horologii tantum, ad lectum usque in palatio protensam umbram, hoc modo ipsi propositum fuit: *Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus*; Id est: vultne Majestas tua, ut umbra ascendat vel descendat decem lineis? Propositio eadem juxta situm, locumque Solis illa hora facile ostendebat, non minus miraculum esse, umbras descendere, quam ascendere. Nihilominus sine ulteriore speculatione: in continenti respondit, se nolle ut descenderet, sed ascenderet, rationem adjungens, quod descensus facilis esset: *Facile est umbram crescere decem lineis, nec hoc volo ut fiat, sed ut refertatur retrorsum decem gradibus*. Ita respondit Ezechias, non velut mathematicus, juxta particularem casus illius observantiam, sed velut prudens Princeps, nec non tam famæ, quam vitæ amicus, secundum generales experientię regulas, optimè locutus. Intentio ipsius erat, difficiliore Solis motu magis celebrare miraculum, ideoque resolutione tanta, se nolle Solem descendere, sed ascendere dixit: quia naturaliter & experimentaliter, tam difficile est ascendere, quam facile descendere. Sagitta ad ascendendum vim impulsamque arcus violenter sequitur; ad descendendum verò brachio non indiget alieno,

Pars V.

ipsa natura sine violentia ducit ad profundum, & quanto profundius, tanto celerius. Navicula in medio fluminis jactata, velo contracto, remisque collectis, solo torrentis impetu, alienis veluti humeris ducta, tam quietè descendit, sicut impulsæ. E contrario per eundem fluvium ascendendo, quamvis tam validis agatur ventis, ut vela rumpantur, remigesque tam sine robusti, ut remi frangantur, plus aquæ sudant, quàm laborando superent. Nos ipsi montem ascendendo eam difficultatem & molestiam experimur, ut præ defatigatione ipsa respiratio intercludatur: in imum verò descendentes vallis, ipsa corporis moles adjuvat, alleviat & urget; ut acti porius, quàm ambulantes, sine omni defatigatione & lassitudine, ad imum ultimumque locum deveniamus. Tam pronom & facile est descendere, tantæque molis & laboris ascendere.

Agedum, ipsi nunc fateantur qui ascenderunt, quantis sibi laboribus & molestiis constitit ascensus. In aëre nobis exemplum præbuit sagitta; in aquis navicula; & nos ipsi in terra. In Aulis verò & Palatiis, quæ residuum quartum constituunt elementum, pluribus sanè impedimentis & difficultatibus obnoxium, laboriosius est ascendere. Hoc testari poterunt illi, qui ascendendo fatigati, consultius sibi duxerunt subsistere: multoque magis illi, qui scandendi laboribus & molestiis exhausti, in vicem obtinendi locum, seriùs tandem fraudis consecuti sunt detectionem, & rei veritatem. Non ita præcendens, qui nullum præcendit, & æstimator nullum æstimans, qui ultimo contentus loco, ad descendendum cum sagitta non indiget arcu; ad descendendum cum navigio, non indiget remo; & ad descen-

O

den-

dendum cum homine, & velut homo, nec quasi pedibus indiget, nec gressibus aut passibus. Alas favoris, impulsus potestatis, sollicitudinis curas & anxietates despectui habet & risui: aliisque tandem ad loca prima pervenientibus defatigatis, ubi denuò defatigari oportet; ille quietus residet in ultimo, in quo solo quies vera requiescit.

Inclinationis hujus facilitatisque exemplum inter homines non invenio: insita enim ipsis à natura ambitio, magis ipsos ducit ad ascendendum per ardua, quam ad descendendum per prona. Ast verò si revocarent in memoriam, qua facilitate & felicitate de monte descendens Danielis lapis, statuam prostraverit Nabuchodonosoris, locumque simul cum illo mutaverit, omnia ipsius metalla evanescere faciendo: *Nullusque locus inventus est eis.* In rudi & insensato speculo eosdem geminos impoliti iudicii sui deprehendent errores. Descendens de monte lapis non caput, nec pectus, sed statuæ percussit pedes, quibus insistebat; ibi enim imus & ultimus erat locus, quo propriæ suæ inclinationis ipsum pondus trahebat. Enim verò singulariter notat & ponderat Textus, lapidem istum abscissum descendisse de montis vertice sine manibus: *Abscissus lapis sine manibus.* Quare? Quia hæc est differentia & facilitas, quæ ad locum humiliorem & infimum descenditur, neque ad locum altum & sublimiorem ascendi potest. Lapis iste, juxta opinionem communiorum, parvus non erat, sed grandis. Tantus siquidem erat, ut cum statuæ statura sexaginta foret cubitorum, pedesque & spatium intermedium altitudini huic proportionaliter responderent, ambo dejecerit, & comminuerit. Nunc igitur in-

terrogo: Quot manus machinæque necessariæ fuissent, ut lapis iste in montem, locumque unde descenderat, eveheretur? Sed quò, nonnisi multarum manuum & machinarum adminiculo subvehi seu ascendere poterat, inde non requisito propriarum seu alienarum manum adjutorio suapte natura descendit *sine manibus.* O cæcitatem ambitionis humanæ! Edicite, quæso, mihi, quod manus osculamini, quot manus impletis; edicite, inquam, mihi, quot machinas construistis, quibus alas vobis ad ascendendum faciatis? Similiter, quæso, edicite mihi, quoties eadem machinæ in vanum vos exhauriunt, & osculata istæ, & repletae manus, vacuis vos manibus relinquunt? Illi enim à vobis, quod sperabant, obtinuerunt; vos verò minimè, quæ separastis ab eis. Lapis non prostravit & dejecit statuam ut ipse ascenderet (prout vos facitis) per ruinam alterius, sed locum, quem statua velut superba pedibus subiectum calcabat, eò quòd infimus & ultimus esset, sibi ipsi occupavit, & in eo velut in centro proprio quievit.

Infinite materiæ foret opus, primorum locorum difficultates, cum ulumi loci facilitate ad parallelum reducere. Dependencia ab arbitrio seu potestate aliena loca, vel distribuit justitia, vel indulget gratia. Pro justitia requiritur meritum; pro gratia necessarius est favor. Sed enim nunquid hæc bina ista tam difficilia conjungere sufficiunt? Non sufficiunt. Abel & merito gaudebat & favore: & hæc eadem Cainum fratrem suum, ut ipsum interficeret, moverunt. Si igitur cum merito & favore primum inter mortuos locum obtinuit Abel; nunquid melius est ultimum tenere inter vivos, sine labore illum pro-

me-

merendi, aut periculo non fruendi? Porro si istud contingebat tempore, quo homines sese trucidabant sine ferro; & gratia favorque obtinebatur sine auro: quid erit tempore præfenti? Postquam dignitates factæ sunt venales, loca elo- cantur potius, quam obtinentur; & non conferuntur pro meritis, sed carius licitantibus. Quæ requiruntur in hominibus, olim vocabantur talenta: & quæ eodem hodie gaudent nomine, nisi eidem sint inclusa metallo, quantumcunque sint excellentia, nihili æstiman- tur. Solus locus ultimus, quia nullos habet emptores non venditur: ideoque solus obtineri potest sine summa capi- tali, & possidere sine pensione.

Considerate, & benè metimini gradus hos tam altos, alios tam humiles & de- missos, quibus inclinando, genua flecten- do, & sese dimittendo, vel prætensio in ca- sum recidit, vel tandem loci prætensi pos- sessio apprehenditur: & patebit, quod pluris constet locum illum obtinere, quam promereri. Davidi ad promeren- dum, unum sufficiebat sternere Philistæ- um: ad obrinendum verò jam promeri- tum, opus erat sternere ducendos. Quis porro minister, aut ministri officialis, non potius pro commodo suo & interesse, quam pro integritate, Philistæus est lori- catus & armatus? Staturas tam extraordi- narias & immensas in vanum acquireretis & subigeretis mensuris, jam enim tempus tran- sit, quo negotia pedibus retrogradis pro- cedebant. Habilitates personarum, inte- gritas officiorum, fidelitas servitorum, & justificatio securitatum, non habent tot scientias, quot sunt difficultates, quibus in eis impingitur & offenditur, & fors sem- per eorum est, & vestrum periculum

aleæque infortunium. Minoribus dare debebitis quod minus est: majores roga- re & obsecrare oportebit: spe vestra ab eorum beneplacito, & ab hora, & humo- re, quo audiemini suspensa manente. In consiliariis consilium, in secretariis soli- citare oportebit calamum; in Principe non solum resolutionem, sed in resolu- tione effectum & executionem; ut omnia, juribus solutis, non sint solum regis con- signatum insigniis, quæ de novo erunt ac- quirenda, ut tandem deveniatur ad ali- quid, quod jam obtentum nihil est. Hisce denique arduis difficilibusque ascendunt gradibus, nisi cadant, qui prima loca oc- cupant. Et solus ultimo contentus, neque servit, neque requirit, nec contendit, nec adulatur, nec rogat, nec solvit, neque de- bet: nec dependet à ministris, nec à tri- bunalibus, nec ab ipso dependet Rege il- le sibi consulit, ille sibi gratiam indulget; quoniam ipsemet se expedit. Et cum ip- se me expedire possim, illud ab alio pe- tendo requiram? Nonne promptius est velle, quam petere? Auscultate justam hoc in casu S. Bernardi exclamationem: *O perversitas! o abusus filiorum Adam! quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum; ipsi & leviter ascendunt, & difficiliter descendunt; q. d. O perversitas & abusus filiorum Adam! cum tam diffi- cile sit ascendere, & facile descendere: illi rationis naturæque per & invertendo leges, potius ascendere appetunt cum difficultate & labore, quam descende- re cum facilitate & requie. Et norate, tantam esse facilitatem, ut Christus quiescit tantum, & non descensus fece- rit mentionem. Non dixit, uti Zacharæ: *Descende*, sed *Recumbe*; *Descendere* enim licet facilius, requirit ramen*

S. Bern.
serm. 2.
de Asce.

passus; & *Recumbe*, more Hebræorum, quo ipsi in mensa recumbere consueverant, significat quietem cum oblectatione & sine labore: *Recumbe in novissimo loco.*

§. VI.

Secunda loci ultimi prerogativa est, magis esse securum. Loca alia, quando altiora, tanto minus secura ipsaque eorum altitudo certum ruinæ ipsorum & præcipitii prognosticum existit. Nolo nos exiguum hanc securitatem in alio speculari loco, quam illo ipso, cui, quod firmissimus sit totius mundi, Deus nomen imposuit, Firmamentum. Christus iudicii extremi signa præcursura prænuncians,

Matth. 24. v. 29. inquit: *Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum: & Stella de Cælo cadent.* Super

illud, *cadent de Cælo Stelle*, diversæ Interpretum leguntur expositiones: supponunt enim, cum stellæ fixæ sint in Cælo, & Cælum incorruptibile, propriè cadere posse, fore impossibile. Sed mihi (prudenter inquit Maldonatus) quando Aristoteles negat, quod Christus affirmat, videtur credendum potius Christo quam Aristoteli:

Maldonat. *Magis enim Christo affirmanti, quam Aristoteli neganti fieri posse, credendum esse arbitror.* Supposito igitur, quod stellæ & propriè cadent, nec non Sol & Luna tantum obscurabuntur: quare non obscurantur & cadunt omnes? Quanam suâ culpâ stellæ solæ cadent? Non aliâ culpâ, quam à quo tempore collocatæ fuerunt in cælo, locus earum sit altissimus. Luna in primo, Sol in quarto consistit cælo, stellæ in octavo, quod est supremum, quousque visus noster pertingere potest: nec alia requiritur culpa, cur stellæ casuræ sint. In omnibus tribus signis Christus locorum naturam est imitatus. In Eclipsi Lunæ naturam loci est secutus; nam

in primo cælo ipsam naturaliter obscurat terra: in Eclipsi Solis naturam loci est secutus; quia in quarto cælo ipsum naturaliter obscurat Luna: in casu stellarum similiter naturam loci est secutus, in octavo quippe cælo, quod est supremum, similiter naturale est cadere.

In hoc mundo non datur altitudo, quæ non sit præcipitium. Omnis locus altior propriam semper minatur ruinam, nullâ aliâ ad hoc requisitâ causâ vel culpâ, præterquam quod sit altior. Qua sua culpa turretes & montes tonitruis & fulminibus magis sunt obnoxii? Nulla certe alia vel causa vel culpa sua, quam altitudine propria, & quod loca sint à terra elevata. Cælum nimia ipsorum propinquitate offendi videtur, ac si turretes omnes essent similes illi Babylonicæ, & montes omnes illis gigantum. Christus, pro exemplo nostro, congressurus cum diabolo, primum ad provocandum locum elegit desertum: *Ductus est in desertum, ut tentaretur à diabolo.* Secundum verò & tertium locum ipsemet elegit diabolus, ad oportuna & congrua tentationi loca Christum deducens. Primus locus fuit Hierosolymitani templi turris: *Assumpsit Eum in sanctam civitatem, & statuit Eum super pinnaculum templi.* Ibid. 5. Secundus locus mons fuit, in toto circumjacente spatio altissimus: *Iterum assumpsit Eum in montem excelsum valde.* Ibid. 8. Et quare Eum in turrim & montem assumpsit? Quia utroque ex loco Christum præcipitare & in terram prosterne parabat. In turri sollicitans, ut se præcipitaret: *Mitte te deorsum.* In monte multa & magnifica promittens si humicubans se adoraret: *Si cadens, adoraveris Me.* Ibid. 9. Similia loca ascendere ambientes, cum

cum ducem suum videre nequeant, saltem quò ducti sint attendant. Turris locus erat Ecclesiasticus & sacer: Mons locus erat profanus & sæcularis. In turri diabolus Illi promisit angelos: in monte omnia Illi obtulit mundi regna: sed cum utraque loca essent altissima, etsi promissi & oblata sive de cælo essent, sive de terra, vel in Ecclesia, sive extra illam, utraque erant periculossima, & lapsui peropportuna.

Jam dudum diabolus hanc ipsam tragediam duabus utriusque status figuris delineaverat. Daniel persona erat Ecclesiastica Cultui Divino devota: Aman Minister erat sæcularis, mundi negotiis occupatus. Aman primum & præcipuum in aula Regis Assueri obtinebat locum: Daniel similiter primum & præcipuum in aula Regis Darii tenebat: Quis verò in foro Metropolis Susæ, quinquaginta cubitorum altitudinis patibulo affixus moritur? Aman. Et quis in famosissima civitate Babylone à Ministris justitiæ in lacum leonum est conjectus, ut eorum unguibus dilaniatus mortem oppeteret? Daniel. Ergone Daniel tam charus & pretiosus Dario Regi: & Aman adeo familiaris Regi Assuero, ambo tam repente lapsi, insuper tam vitæ, quàm professione differentes? Sic est. Daniel serviebat Deo, Aman serviebat mundo: Daniel justus erat & sanctus, Aman iniquus & perversus: Verum ad primorum locorum culmen erectis, nec Amano ad se conservandum in loco sua profuit industria; neque Danieli ad præservandum se à lapsu, sua quicquam contulit virtus. Admirabilior sane Danielis lapsus, Amani lapsu extitit. Aman cecidit, quia Regis gratiam perdidit: Daniele omnem

Regis gratiâ suffultum, hæc ipsa tota à lapsu præservare non suffecit. Sed enim, nunquid hic stitit? Nulla ratione. Deus miraculosè Daniele à faucibus leonum liberavit, tamque publico & stupendo cœlesti præconio canonizatis ipsius meritis, Rex illum in pristinum locum restituit. Sed majoris utrique prodigii loco habendum quod sequitur: tam callidis simul & validis inimici ipsius usi sunt insidiis & machinis, ut denuò Regem adegerint, ut Daniele iterato in locum immissum famentium ferarum voracitati objiceret.

Oterque quaterque beatum & felicem & solum doctum & prudentem illum, qui ex omnibus mundi locis eligere novit illum, ex quo nec deturbari ab alio, neque semet ipso cadere possit, verum est, non omnes ex altis cecidisse locis; nihilo secius etiam verum est, quod non lapsi labi potuerint: Et sufficit cadere posse, ne simus securi. Et quænam mari securitas esse potest, ventorum inconstantia semper obnoxio. Latini duo habent nomina, quibus securitatis genera duo valde diversa declarant: *Tutus*, & *securus*. *Tutus* significat securitatem ejus, qui non periclitatur: *Securus*, securitatem ejus, qui nec periclitari potest. Infirmus in febris acuta tutus est se non moriturum, sed non est securus: quia non est sine periculo, sine timore, sine solitudine & cura, hoc enim significat *securus*, id est, *sine cura*. De quo nervosè & eleganter Seneca: *Scelera tanta esse, securi non possunt*. Istud porro securitatis genus securum reddit non solum à periculo, sed etiam à timore, solitudine & cura, quæ securitas in altis nunquam locis esse potest, sed tantum in locis invenitur ultimis. Qui loco

Seneca

consistit alto, potest non cadere; sed qui in loco agit infimo, non potest cadere. & hæc sola vera securitas est. Quare? Quia si ex infimo cadi posset, infimus locus non esset. De loco alto delabi quis potest ad inferiorem locum, & de inferiore ad infimum: sed de infimo, qui est ultimus, lapsus non datur, nam non est Quò.

Hoc evidente argumento Jeremias Propheta Jerusalem in transmigratione Babylonis fuit consolatus. Propheta disertè transmigrationem illam quatuor Threnorum alphabetis deploravit, cuilibet literæ novum assignans doloris motivum: ad ultimum appropinquans verum, literam hac brevi sententia absolvit: *Filia Sion! non addet ultra, ut transmigret te.* Tua transmigration, ô Jerusalem ad non plus ultra malorum pervenit, quæ tibi Babylonia poterat inferre. Modò verò transmigrationem hanc patiens, non aliunde illam, quam ipsa transmigratione consolari fas est. Quare? Si enim illa ad non plus ultra, & malorum ultimum & extremum pervenit, hinc transiri non potest: *Non addet ultra, ut transmigret te.* Tam extremè Jeremias malum exaggeravit, quam subtiliter levamen excogitavit. Extremis malis proprium est, oppressum liberare à seipsis. Mors malorum omnium ultimum, eximit à morte, & immortales facit quos occidit: nec illa enim eos amplius occidere potest, nec illi mori queunt. Hoc privilegio fruitur in vita, qui loci ultimi bonum cognovit eodem contentus. Antequam ad fortissimum hoc asylum confugiat, sponte descendere, cadere per offensam, violenter deturbari potest; in ultimo verò loco consistens, neque spontaneè cadere, neque violentia aliena, neque omni fortunæ

vi & impetu dejici potest. Fortuna gradum unum addit ultimo, & alterum infimo (quod Deus facere nequit) & hoc solo casu descendere potest, qui in loco agit infimo, & cadere qui est in ultimo.

Solus qui hanc novit in praxin redigere electionem, exarmavit fortunam. O gloriosum Trophæum! fortuna armis suis exuta, & pedibus suis substrata illius spolia calcans, hunc canit versum:

Major sum, quam cui possit fortuna nocere.

Sic exarmatur fortuna, quæ ministratis sibi ac nobis armis tantum prævalet. Omnes fortunæ vires, in quo consistunt? In exaltando solum & dejiciendo: & si ego ultimo contentus sum loco, non illa me exaltare poterit, quia nolo; neque dejicere, quia non potest. Immo verò fortunam etiam volentem, me nec evehere, nec deprimere posse: contrarios enim invicem habemus conceptus: Elevare me nequit, secundum meum conceptum; quem enim illa meliorum locum æstimat, hunc ego despicio. Similiter nec me dejicere potest ex meo conceptu; siquidem quem illa pejorem reputat, eundem ego æstimo. Czca tandem oculos suos aperiat fortuna, falsum erraticorum conceptuum suorum corrigens apparentiam, & hoc solum pacto fortunatos reddere poterit, non meliorem mundi hujus locum æstimans primum, & altissimum, sed infimum & ultimum. Solus ille beatus existit & fortunatus, qui cadere nequit: & solus cadere nequit, qui quò cadat, non habet. Verum enim verò ne subtilitatem quandam instantiæ alicujus dissimulare

mulare videar, quam Philosophia hæc continet: dicet fors aliquis, etiam in ipso loco ultimo, absque quod eo sit inferior alius, stantem cadere posse: *Qui existimat se se stare, videat, ne cadat; q.d.* *1 Cor. 10. v. 12.* Qui stat, videat ne cadat; quippe qui stat, in ipso loco cadere potest, absque quod ad alium cadat. Quod ingeniosè Poëta innuit: *In se magna ruunt.* Sed hæc instantia in casu nostro locum non habet: stans in eodem loco cadere potest; sed non sedens aut cubans: & id insinuare vult, *recumbe*: ascendentes & descendentes scalam Jacob cadere poterant, ad pedem verò ejusdem scalæ cubans in loco infimo, & recumbens, de lapsu erat securus, & hinc somno solutus dormiebat: *Recumbe in novissimo loco.*

§. VII.

Tertia ultimi loci prærogativa, præter majorem facilitatem, & securitatem, est, illum magis esse quietum, vel solum tranquillum. In hac semper volubili & agitata mundi rota, omnia moventur, omnia alterantur, omnia mutantur omnia continuo circumaguntur sine stabilitate & infirmitate, nec datur locus, in quo quis quiete frui possit, nisi ultimus, nec alia ex causa, quam quia ultimus. Philosophorum non paucorum antiquata fuit opinio, non Solem movendo se circumire terram, sed ipso semper immobili & fixo permanente, hanc ipsam, in qua stamus, terram nobis non sentientibus moveri, & nos secum circumagere, & nos à Sole elongando facere noctem; & eundem iterum ostendendo efficere diem. Sed hæc opinio seu Mathematica speculatio, quemadmodum nostris temporibus fuit exorta, sic etiam velut erronea fuit

condemnata, cum expressè Scripturam Sacram offendat, eique contradicatur. De Sole Sacet Textus verbis ipsa luce Solis clarioribus affirmat, quod circumeundo mundum universum illuminet: *Oritur Sol & occidit, gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu.* *Eccl. 1. v. 5. 6.* E contrario de terra pronunciat, quod immobilis & fixa, nec se moveat, nec motura sit unquam: *Terra autem in æternum stat.* *Ibid. 4.* Si igitur Sol, planetarum princeps, movetur; nec non omnia astra & corpora cælestia in perpetuo sunt motu, & sub cælo cum eo sphaera movetur ignis, & sub igne, aë & venti; & sub aëre aqua, vel perpetuo currendo in fluminibus, & torrentibus, & fontibus, vel bis de die reciprocando ad littora maris; imò quando tempestates mare non elevant ad stellas, vel ad arenam usque deprimentur: Quid, quaeso, est causæ, quare in medio omnium harum naturæ agitationum & tumultuum terra sola immobilis & firma, & quæta perpetuo consistit: *Terra autem in æternum stat.* Nunquid videtis, quomodo in immenso hoc universali globo, soli terræ, veluti centro ejus, ultimus mundi comperit locus? Hac igitur de causa illa sola tranquillitate gaudet sine perturbatione: *Causa stabilitatis & immobilis terræ est ejus gravitas, quæ exigit infimum mundi locum;* *Corn. à Lap.* commentatur Cornelius à Lapide. In summa, omnia alia, plus minusve alta loca, naturaliter sunt inquieta, & solus infimus & ultimus omnium, stabilis est sedes, & centrum immobile securæ perpetuæque quietis.

O si terra oculis prædita esset & intellecta, & hinc sursum versus cælum respueretur,

ceret, & ad omnia, quæ inter ipsum cælum moventur & terram, quàm contenta foret suo loco, & quas non gratias ageret? Videns cursum, semperque inquietam Solis revolutionem, Lunæ, & Stellarum, continuamque elementorum, sese invicem consumentium pugnam, sine pace, sine quiete; sed quodlibet continuò in sphaeræ suæ dilatatione occupatum: dum illa sola pacata, & ultimæ inferioritatis beneficio, qua ipsam Deus mundi basim fecit, & ipsi pro basi suam proprium assignavit centrum immota consistit: *Fundasti terram super stabilitatem suam.* Sed homo, qui est terra intellectu & oculis prædita, si Deus, eoque illum illuminârit, ut sciat non alium velle locum quam ultimum, verè fruatur tranquilla quiete, & quæta tranquillitate tam fortunati, quam incogniti sui status, nullo ipsum turbante, aut alterante. Depugnent alii, seque invicem conficiant, quisnam eorum altiora loca subeat; Ego (inquiet) quo magis illa loca respicio, eorumque de foris discrimina intueor, eo magis pace mea, quàm eorum luctis, mea abstractione & segregatione, quam eorum victoriis; & mea securâ inferioritate, quàm eorum inquieta altitudine delector, & contentus ago. Ecce quam bene altitudinum omnium inquietudinem vivi & mortui intellexerint! Samuel mortuus sollicitante Saule, de fundo terræ suscitatus, inque mundo comparere, quantumvis brevissimo temporis spatio, iussus, de nullo alio cum Saule expostulavit, quam quod ipsum inquietâset: *Quare inquietâsti me, ut ascenderem?* Et Sidonius Apollinaris, ceteri cujusdam eminentioris loci aggratulationem refutans, ad quem amicorum suorum quispiam promotus

erat, hæc notatu dignissima verba conscripsit: *Sed sententia tali nunquam ego assentior, ut fortunatus putem, qui Reipublicæ præcipitibus & lubricis culminibus insistent, hoc ipso satis miserosiores, quod parum intelligunt inquietissimo se subiacere famulatus.* Notate Verbum superlativum, *inquietissimo*, quo vir tanti iudicii, sicut Sidonius, locorum sublimium possessionem, non simpliciter servitutem, sed servitutem inquietissimam appellat: *Inquietissimo famulatus.*

Naturales locorum sublimium inquietudinis causæ vel sunt ambientium, competentiarum, vel affectantium invidiæ, vel intrinseca & propria locorum eorundem inquietudo, quæ obrepita nec quiescunt ipsa, nec se tenentem quiescere sinunt. Quoad competentias: quare Jacob & Esau in matris suæ visceribus certant? Et quare Phares & Zaram ipsorum successores in matris iidem utero non compugnant? Quia Jacob & Esau uterque primum locum prætendebant: Phares autem & Zaram tantum ab huiusmodi contentione aberant, ut Zaram jam manu tenens cum purpura investituram prioris: *Hic exiet prior*; manum retrahendo prioritatem cesserit Phares, ita ut in ipsis visceribus maternis, quibus continebantur duo de loci primatu contententes, omnia inquietudini & luctu essent obnoxia: & ubi unus tantum fuit, ultimum locum præferens primo, pacatissima & quæta fuerint omnia. Quantum verò ad invidias, gravior adhuc casus est. Filii Zebedæi duas in regno Christi prætenderunt cathedras, ad dextram scilicet & sinistram: & quâ intentione illas petierunt? Ea intentione, inquit S. Chrysostomus, ne S. Petrus, quem solum timebant,

Sidoni-
us Apol-
linaris
Lib. 2.
Epist. 13.

Pf. 103.
v. 5.

1. Reg.
12. v. 15.
Textus
Heb.

S. Chry-

• ff.

hom. 66.

in Mat.

bant, locum primum, vel regni primatum præriperet. *Primum hujus confessum. petrare, & præponi quidem se ceteris sciebant: Petrum verò sibi præferri formidantes dicere ausi sunt, ut unus à dextris, alter à sinistris sedeat.* De aliis Discipulis, quibus duo illi fratres prælatos se videbant solitici non erant: sed Petrum tantummodo timebant. Verùm si Joannes & Jacobus in Apostolatu erant duo excellentissimi, & singulatiores S. Petri amici, quomodo hac via illum volunt excludere? Ubi invidia locorumque intrat ambitio, nec virtus, nec amicitia securitatem invenit: maximus vos amicus circumducet, & virtuosissimus sese introducet. Præcipiant prima loca Joannes & Jacobus, & S. Petrus quid? Nullum obtineat. Certum planè est inquietudinem hujusmodi in Apostolatu non futuram, si locus ultimus esset. Ultimus locus æmulos & invidos non habet, & qui hunc meliori prælegit, quod invidet non habet: & ubi invidus & invidens non reperitur, omnia sunt quæta. Sed num sufficit istud? Non sufficit. Quia licet loca sublimia à competentia non inquietentur aut invidia, aded connaturalis ipsis est inquietudo, ut, prout dixi, loca ipsa sint inquieta; & qui ipsa occupat. Lucifer creatus fuit in cælo, unde dedit: *Quomodo*

Hai. 14

v. 12.

Ibid. 13.

cecidisti de cælo Lucifer? Nihilominus ambitio ipsius dicebat se ascensurum in cælum: Qui dicebas in corde tuo, in cælum conscendam. Age diabole, si jam es in cælo, quo pacto in idem affectas ascendere cælum? Quo pacto desideras quod tam tenes? Quo pacto prætendis, quod jam obtines? Quo pacto te adhuc inquietat, quo jam gaudens frueris? Quomodo ascendere intendis? Quò jam ascendisti, & esse ubi jam es? Quia idem ipse locus in quo jam erat, taliter

Pars V.

ipsum inquietabat, ut in eo quiescere non posset. Hinc sine competentia aut invidia alterius ipse præcipitavit & deturbavit seipsum. Adamum in terram dejecit diabolus, diabolus dejecit seipsum, sic enim jam possessus ipsum inquietabat locus, ac si illum habuisset.

Solus locus ultimus ab hisce inquietudinibus & periculis est exemptus; nec alio, quam quod sit ultimus, privilegio. Erroneè vocantur gurgites & vorrices loca illa, in quibus naufragium patiuntur navigantes. Non sunt gurgites & voragine, sed altissima maris loca, quæ in medio ejus ad instar rupium, & collium seu arenosorum locorum more exurgunt. Idcirco in eis ipsum naufragatur mare, & diffringuntur & dissipantur undæ. Felices omnino aquæ illæ, quæ nec egredi nec ascendere volentes in suo resident fundo, hæc etenim in pace remanentes perfecta quiete gaudent: ad quas si periclitantium & confractarum pervenerit Echo, aliis sonantibus, quiescunt dormiuntque securè. Porro stabilis illius securæque quietis, aliud nobis terra exemplum ministrat, in corporibus illis magnis, quibus vitæ concessa sensus negavit. Arborea cunctæ parte una fixæ, altera mobiles existunt. Pars firmior, quæ sunt radices, in imo se tenet: mobilis altera, quæ sunt rami, in altum exurgit, his tantum dominatur vel blandimentum viriditatis, vel sævitia & flagellum ventorum. Arborea omnes in capite leves & inquietæ, in pede tantum firmæ & securæ existunt. In cacumine seu capite diffringuntur rami, exagitantur folia, decidunt flores, & antequam maturefiant perduntur fructus: & in imo tantum radices sustentant truncum, in eoque spem meliore an-

P

no

no omne perditum recuperandi. O informatum pessimè iudicium humanum, quod nec insensitivæ plantæ, neque elementa sine vita te instruere, intellectumque tribuere possint! à sensitivis saltem disce creaturis, & hisce minimis utere Magistris.

Pfal. 83. Passer & turtur (ait David) conserva-
v. 4. tione suæ convenientissimum quærere & invenire scivere locum: *Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.*

Enim verò quo fine David exemplum illud adducit, & in animalculis duobus tam parvi vultûs constituit? Ut confundantur & erubescant homines, toto rationis suæ usu non nosse convenientem sibi eligere locum. Porro omnes tam incurii immemoresque hujus faciendæ electiones vivunt, ut si quis eam fecerit, speciali gratiæ Divinæ auxilio adscribendum sit. Hinc David idem sequentibus verbis admiratione dignis continuat: *Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo deposuit, in valle lachrymarum, in loco quem posuit;* q. d. Beatus, Domine! homo ille, cû tu speciali gratiæ auxilio assistis; hic enim omnes consideravit ascensiones, id est, omnes ascendendi modos, quibus alii prima & altissima loca obtinere contendunt: ipse verò locum sibi elegit omnium infimum, & hunc in lachrymarum valie constituit: *In lachrymarum valle, in loco quem posuit.* Quænam verò est hæc lachrymarum vallis? Vulgariter quidem lachrymarum vallis vocatur hic mundus; verum hic nec totus est vallis, neque totus de lachrymis. Non est totus vallis; habet enim campos, colles & montes: neque totus lachrymarum, seu de lachrymis; sua enim habet gaudia, delicias, & oblectamenta. Quænam igitur est vallis,

in qua sola homo Divina adjutus gratia locum suum ponit: *In valle lachrymarum, in loco quem posuit?* Est vallis, quam montes faciunt ascensionis, id est, loca sublimia, quo omnes ascendere desiderant, quod ipse valdè vigilanter attendit: *Ascensiones posuit in corde suo.* Qui sublimia ista conscenderunt loca, in montibus stant lætitiæ; quia desiderii sui jam compotes sunt facti: & qui ascendere nequiverunt, in valle morantur lachrymarum, quia gemunt & deplorant ascensionis non appropinquare diem, quoad desiderata promoveantur loca. In hac igitur valle, quæ lachrymarum est mœroris & tristitiæ reliquis, in hac ipsa, & in imo ejus & profundissimo, quod infimum & ultimum est, locum suum ponit, cui Deus assistit: non enim ad heroicam hanc resolutionem capeffendam, intellectus propriumque sufficit iudicium; sed gratiæ divinæ necessarium omninò est auxilium: *Cujus auxilium abs te:* Auxilium luminis ad cognoscendum illum pro meliore & optimo; auxilium magnanimitatis, ad præferendum illum omnibus: & ipsum quoque auxilium amoris proprii, ut quis in eo sine dolo & deceptione quiescat: *Recumbe in novissimo loco.*

§. VIII.

Quonam pacto locus ultimus obtentu facillimus, conservatu securissimus, & ad fruendum sit quietissimus jam vidimus; quæ sunt prærogativæ singulares, ob quas meritò venit omnibus præferendus. Neque nomen ultimi aliquatenus æstimationem ejus imminuit; nisi enim ultimus esset, his sane prærogativis careret. Omnis locus ultimus similis est illi, qui in mensa Josephi Benjamino obvenit.

venit. Omnibus fratribus mensæ accum-
bentibus juxta ordinem ætatis, Benjami-
no, velut juniore, omnium ultimus obri-
git locus. Nihilo secius tamen accidit
quippiam, quod ipsi fratres, Ægyptique
omnes fuerunt admirati; scilicet, quod
Josepho disponente discos, & fercula
distribuyente, semper pars optima, non
sine notabili excessu obrigerit Benjami-
no. Agite locum & non discos respicia-
mus. O utinam delibare nossemus quàm
sapidæ sint puræ sinceræque deliciae, quæ
in ultimo percipiuntur loco, ab amari-
tudinibus detæcatæ, quæ in omnibus ali-
is quantumcunque, sublimibus, & altis-
simis etiam locis, oculis quamvis clau-
sis vix degluriri possunt! Democritus di-
xit, resolventem se ad nihil desideran-
dum, cum ipsomet Jove de felicitate
contendere posse: porro felicitatem hanc
plusquam humanam non falsus, sed ve-
tus Deus in absconditis ultimi loci the-
sauris deposuit. Ibi tantum vivitur sine
desiderio, sine timore, sine spe, sine de-
pendentiâ, sine omni cura, imò sine le-
vissima cogitatione quæ perturbet. Ibi
solum somnus est quies: cibus nutrimen-
tum: respiratio vitalis: & vita, vita: nam
ibi solum est indivisa & integra, & tota se-
cum, & in se collecta; sicuti etiam homo
totus in se, & extra mundum; quia nihil
eorum quæ mundi sunt concupiscit. Et
nonne hæc sufficiunt, ut locus ultimus
magis æstimeretur, magis diligatur, & ab
omnibus prærendatur? Erronea tantum
nominis illius ultimi apud ipsos prævalet
apprehensio, quâ in reliquis ultimum
præcellentiorem & meliorem recogno-
scentes, nihilominus non solum minus
honorificum sed & injuriosum sibi repu-
tantes eum despectui habent & fugiunt.

Hic ultimus est error atque deceptio,
quæ sola nobis explodenda restat; cujus
intelligentia consistit in eo, ut quis eodem
in loco differentiam de ultimo ad ulti-
mum, discernere sciat. Locus ultimus alio
distribuyente assignatus, injuriosus esse po-
test: propria verò electione acceptatus vel
maximè honorificus, & gloriosissimus
existit. Sua sponte, & propria electione
ultimum mundi sibi eligens locum, solus
eodem mundo velut Dominus utitur. Ip-
se nobis mundus non velut errans & va-
nus, sed velut civilis & prudens; illud
nobis probet & demonstret. Vidistis per
aream palatii currum transire nobilibus
onustum: & quisnam currus illius est Do-
minus? Qui ultimum tenet locum. Vidi-
stis eosdem, vel alios in domo aliqua fa-
miliariter conversantes, & mutæ visita-
tionis ergo congregatos? & quisnam do-
mus illius est Dominus? Qui ultimam oc-
cupat sedem. Sicut igitur, qui ultimum
in curru tenet locum Dominus est currus;
& qui in domo ultimam occupat sedem
Dominus est domus: sic qui voluntariè
ultimum mundi amplectitur locum, Do-
minus est mundi. Non committamus de-
cisionem voluntati hominum, quæ er-
ronea esse potest, sed voluntati Dei,
quæ omnis rationis & veritatis regula
est. Sextidui spatio Deus ingentem
hanc creationis mundi machinam absol-
vit. Sed quo ordine? Postquam pri-
mo die creavit lucem; tertio creavit
arbores & plantas; quarto Solem, Lu-
nam & Stellæ; quinto pisces & aves;
sexto animantia & bestias, seu gradien-
tia seu repentia super terram, & sic
depositis cælo, ære, aqua & terra,
ex hac creavit hominem, ut Crea-
torum omnium subiret dominium.

Gen. 1. Quod ita ipsemet Deus asseruit ipso
v. 26. actu, quo formavit hominem: *Faciamus*
hominem ad imaginem & similitudinem no-
stram, ut præsint piscibus maris, & volatilibus
caeli, & bestius universaeque terra. Si igitur
homo erat prima nobilissimaque omni-
um mundi hujus creatura, ut mox creatus
omnium earum esset Dominus, quare
Deus non primo, sed ultimo ipsum con-
didit loco? Eodem ex capite & causa: Ho-
nor enim ultimi loci & dignitas in hoc
mundi, soli Domino Dominatori ejus de-
beatur. Ergo videre num, & quàm ho-
norigicus ultimus sit locus: *Merito ergo*
postremus, quasi finis natura formatus: rectè

& Ambr. *ergo novissimus, quasi totius summa operis,*
quasi cauda mundi, propter quem facta sunt
omnia, ait sanctus Ambrosius. Sed nondum
dictum est, quod omne dicibile excedit.

Deus quia Deus, eò quod infinitus est &
immensus, incapax est loci: postquam
verò è Cælo descendit in hunc mundum
homo factus, locum habiturus inter ho-
mines, quem acciperet? Nunquid illum in
Nazareth? Illum in Bethlehem? Illum
in Ægypto? Illum in Calvario? Similem
semper & ubique eligit. Quod Isaias
Prophetice expendens non alio id nomi-
ne explicare potuit, quàm ultimum viro-
rum ipsum appellando: *Novissimum viro-*
rum. Et quare ultimus, cum ejus arbi-
trio electio subesset? Non quod æquali-
tatem quod cum Patre suo æterno habe-
bat, rapinam, aut alienam, & non natura-
lem & propriam reputaret, ut S. Paulus
notavit: sed cum esset Deus, tamque su-
premus Dominus universi sicuti Pater, nec
alius locus magnitudinis ejus esset capax;
nec alius superioritati suæ honorificen-
tior; neque alius doctrinæ suæ confor-
mior, quàm ille idem, ideo illum

hodie recommendavit, scilicet ultimum.
In convivio quodam, ad quod Sicilia Rex
Dionysius illustriores quosque Regni sui
invitaverat, in ultimo n. encl. suæ loco
Aristippum, temporis illius oraculum,
collocavit, ad quod magnus ille Philo-
sophus: *Hunc planè locum decorare, & il-*
lustriorem reddere voluisti. Enim verò si Aristip-
locum istum ultimum sic decoravit & pus.
illustravit Aristippus in eo tantum se-
dendo; quid factum dicemus, postquam
Deus ipse illum pro se elegit, & ample-
xus est? *O novissimum & altissimum!* ex Bern.
clamat S. Bernardus. Antequam Deus il-
lum ultimum locum inter homines eli-
geret, dubitari poterat, utrum honorifi-
cus, vel non honorificus esset ultimus
locus; sed postquam Deus eum elegit,
sibi que vendicavit; intolerabilis blasphem-
ia foret, ipsum locum honorificentis-
simum omnium denegare.

§. IX.

Coronidis loco tantum restat parabo-
la conclusioni satisfacere, qua Ma-
gister Divinus dissolvit, & destruxit
videretur, quidquid diximus. Christus Do-
minus rationem dat, cur loca prima appe-
tenda non sint, sed ultimus: quia veniens,
inquit, pater familias, sive domus convivii-
que Dominus, te ultimo recumbentem
loco cernens, dicet tibi: *Amice, ascende su-* Luc. 14.
perius: Et è contrario si primum occupa- v. 10.
veris locum, audies: *Da hunc locum, & inci-*
pias cum rubore novissimum locum tenere. Ibid. 9.
Dominus domus, & convivii in fine para-
bolæ est ipse Deus, qui omnia nostra ope-
ra, intentiones & molimina pro meri-
tis remunerabit: neque confidero tan-
tum & expendo, quod ultimum te-
nentem locum vocaverit amicum, ami-
ce: neque pondero, quod primum te-
nens

uens locum, non remanserit saltem in secundo seu tertio, sed ad ultimum omnino descendere iussus sit: Hoc tantum considero & pondero, quod ultimum amplexum locum, Deus remuneravit primo; & primi loci occupatorem puniverit ultimo. Ergo si locus ultimus assignatur pro pœna, & primus pro pœmio: melior profecto videtur primus, quam ultimus.

Ita videtur, quia in ipsis non intuemur locis, *Ubi & Quando*. *Ubi & quando* consideratum movit homines ad loca eligenda? Protinus ita, in hoc mundo, ubi verò & quando Deus illa commutabit? In altero mundo. Ista ergo differentia & commutationis est ratio, in mundo altero melior est locus primus; in hoc mundo ultimus. Et quare? Quia cœlum omnium electorum bonorumque est patria: terra omnium reproborum & malorum est regio. In terra quicquid est non nisi superbiam, ambitionem, invidiam, discordias, contentiones, calumnias, fraudes, fallacias, proditones & violentias sapit & spirat, & nullus non, etiam per alterius ruinam ascendere satagit; ad quæ omnia evadenda mala, maleficia, & malicias, non alius locus securus est & quietus, nisi ultimus. E contrario nihil est in cœlo, nisi charitas, pax, concordia, amor, satisfactio, beatitudo, & quilibet fruatur & gaudet bono alterius sicut proprio; proindeque prima loca à nemine invidentur aut prætenduntur: sed ab omnibus approbantur & honorantur, sine omni metu, qui eos inquietet intus, & periculo, quod eos perturbet foris; tam stabilia sunt & perpetua sicut ipsa bona & felicitas, qua fruuntur.

Porro ut binas hasce differentias, à mundi principio à Deo; unam in terra

inter elementa, & alteram in cœlo inter Angelos confirmatas videremus. S. Scripturam auscultemus. Creationi mundi Deus sextiduum impendit. Primo, tertio, quarto, quinto & sexto die creavit, secundo tantum die creavit nihil. Si igitur dies secundus planè sterilis fuit & infecundis nullius creaturæ novæ production, cuiam Deus totum illum impendit diem? Totum illum honorando & exaltando loco ultimo pro dignitate sua dedicavit, Textus inquit, Deum secundo die divisisse elementum aquæ, partemque ipsius sublimatam collocasse supra firmamentum, quod vocavit cœlum. Hæ sunt aquæ illæ, de quibus dicit David: *Et aquæ* Pl 148.
omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen v. 4
Domini; Ubi declarat, cœlum, super quod collocatæ fuerunt, omnium esse altissimum, & supremum. Verum enim verò, unde elemento aquæ hæc provenit exaltatio, nulli alii à Deo collata? Quia cum aqua qualitate sibi naturali superior sit terra, terræ verò locus sit ultimus, illa eminentiorem, in quo creata fuit, deferendo situm, ad implendas ejusdem spontaneè cucurrit concavitates, tamque arctè ibidem terræ unita, ut unum tantum globum aqua & terra formaverint. Quod ita oculis Dei complacuit, quamvis elemento aquæ naturale, ut author naturæ locum, loco aquæ compensaturus, propter ultimum, ad quem descendit in terra, ad cœli supremum elevaverit eandem. Sed dum agimus de cœlo, videamus, quàm contrarium huic exemplo aquæ elementaris fuerit istud ignis rationalis, hoc enim significat Seraphim. Primum in cœlo locum inter Seraphinorum ordines Lucifer tenebat, nec superbia illius inferiore contenta erat loco, quàm ut

super omnes ascenderet creaturas: hoc mente volvebat, dicens: *Super astra Dei exaltabo Solium meum: similis ero altissimo.* Quid verò similitudinis suæ æmulatori vanissimo idem facit altissimus? *Veruntamen in infernum deuteris in profundum laci.* E cælo ipsum præcipitavit in infernum, & de supremo loco, quem affectavit in Empyreo, ad infimum abyssi. Sic Deus punit, sic præmiat, & commutat loca, sublimanda usque ad supremum, cum qui se abiecit ad infimum: & deturbando ad infimum supremi affectatorem. Tantum in Evangelii nostri parabola valet. Vel *amice ascende superius: vel, Inspicias cum rubore novissimum locum tenere.*

Perspectâ nunc rei hujus veritate, superfluum est inferre, qualiter in hac vita resolvere se oporteat, cujus adhuc libero subest arbitrio, electio. Quid verò faciendum illis, qui jam illam consecuti, sive per natales, sive per negotiationem, sive quacunque fortuna alia in primis sunt locis collocati? Facillimum foret dare consilium, nisi difficilis esset resolutio. Sed res hæc me non concernit. Cur non facient, qui minus relinquendum habent, idem, quod Reges tot & Imperatores fecerunt? Nec cælum, nec infernum credebant Diocletianus & Maximianus; sed sola experientia constitutionem primorum locorum docti, ambobus Imperii radio affecti, unanimi consensu & uno eodemque die (qui fuit decimus septimus mensis Februarii, Anni 304.) Diocletianus Nicomedie, & Maximianus Mediolani, sceptrâ posuerunt, regimini renunciantes. Et quis hoc casu non exclamabit: O cœcitatem humani judicii! ô deplorandam magnam fidei nostræ infirmitatem! Quod dno Gentiles, & sceleratæ vitæ homines, tam heroicam capessiverint resolutionem, velut istam:

cumque locorum mensura, qua nos super nostros elevamus æquales tam sit brevis, hæc tam laboriosa incertaque prælatio sic nobis abblandiri possit, ut illam in hac vita, vitæ temporalis, quieti, & æternæ vitæ securitati anteponamus!

Dari possunt tam urgentes rationes, tamque validæ obligationes, quæ laqueos istos pertumpere non sinant, sed calibus hujusmodi, qui non nisi rarissimè evenire possunt, in quibus cum renunciari nequeat locis, amor saltem & affectui renunciari oportet. Christus in Phariseis & Scribis affectuum potius & amorem, quibus locis primis inhiabant, quàm ipsa loca reprehendit: *Amant autem primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis.* Cum sint tam periculosa, sicut videmus loca prima, sufficit esse prima, licet non amentur. Sancti illa non amabant, de omnibus leguntur, quod illis sese opposuerint, & ab eis fugerint: Verum si fuerint loca prima, & simul amata, multò sanè sunt periculosiora & perniciosiora, tam eis quos inflant & decipiunt, quàm Reipublicæ, cui exitium inferunt. Idem illi Scribæ & Pharisei primorum amatores locorum, mortem Christi urserunt, in Crucem agentes Filium Dei: quare? Tantum ne amata perderent loca: *Veniunt Romani, & tollent nostrum locum.* Denique si prima loca non amarentur, minora certè forent damna, quæ causabunt propria & aliena. Sed, sive amata, sive non amata, si illa jam tenentes, eisdem rotaliter non renunciaverint, generosèque mutaverint cum ultimo, nullatenus frui poterunt libertate, & securâ quiete; quod sic proluxè demonstravi; quia privilegium istud à Deo ultimo tantum loco est concessum: *Recumbe in novissimo loco.*

SERMO

S. 11.

Hic est panis, qui de cælo descendit. Joan. 6.

S. Apostolus Paulus, de secunda textus hujus parte loquens, id est, quando Verbum Divinum de cælo descendit, ut carne vestiretur, hæc notabilia dicit verba: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratu est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo;* Id est, cum Verbum æternum esset æquale Patri per omnia, & non aliter esse posset, nihilominus homo factus, aliis hominibus similis, sic in semetipso, Divinitatis Majestatisque suæ attributa collegit & absorbuit, ut in eo jam Incarnato protinus non viderentur, & ipse quasi illis vacuus appareret: Hoc propriè, & secundum rigorem significat. Illud, *Exinaniuit semetipsum:* & ita factum est. Verbum quoad Divinitatem erat Spiritus, & per Incarnationem habuit Corpus: per Divinitatem erat immensum & per Incarnationem limitatum: quoad Divinitatem infinitum, & per Incarnationem, evasit finitum. Per Divinitatem erat æternum, & per Incarnationem factum est temporale: per Divinitatem erat invisibile, & per Incarnationem visibile: per Divinitatem immortale erat & impassibile, & per Incarnationem jam patiebatur, morrique erat subiectum. Nonne hæc magna Divinitatis sunt vacua? Tanta sane, tamque profunda, ut nonnisi intellectus S. Pauli aliquatenus ea penetrare possit: *Exinaniuit semetipsum.* Sed triginta tribus annis eadem Divinitas Incarnata expectet, & æquali vel majore miraculo altaris Sacramentum prodibit in mundum: Quare, quove fine? Ut Divi-

nitatis vacua in Incarnatione, reimplerentur in Sacramento. Attingi nunc meam & scopum ad me declarandum & explicandum. Quemadmodum per Incarnationem Divinitas Christi se exuit attributis Dei, Corporis proprietatibus vestita: sic ipsum Christi corpus mediante Sacramento Corporis se proprietatibus exuit, attributis Divinis vestitum. Et hic plus quam admirabilis fuit modus, quo vacua Divinitatis in Incarnatione, repleta & restaurata sunt per Sacramentum. Videte nunc & attendite.

Per Incarnationem (ut diximus) Deus, qui erat Spiritus, factus est Corporeus, partibus distinctis & extensis: per Sacramentum Christus qui erat, & est Corporeus, factus est spiritualis, totus in toto, & totus in qualibet parte, ad instar Spiritus. Per Incarnationem Deus immensus ad unum tantum reductus est locum: per Sacramentum Christus circumscriptus loco factus immensus in cunctis mundi est locis. Mediente Incarnatione, Deus æternus factus est temporalis, sicque natus, vixit, & mortuus est in tempore. Mediante Sacramento, Christus temporalis, denuò factus æternus, sine termino vel durationis limite: Mediente Incarnatione, Deus infinitus, evasit finitus, prout utraque humanitatis pars est finita: Mediante Sacramento, Christus finitus non habet finem: est enim infiniter multiplicatus: Mediente Incarnatione, Deus invisibilis, factus est visibilis, & sic illum viderunt homines: Mediante Sacramento, Christus aliàs visibilis, factus est invisibilis: qui illum nec videmus nec videre possumus. Denique per Incarnationem, Deus immortalis & impassibilis, factus est mortalis & passibilis, passus est &

MOR-

mortuus propter homines: Per Sacramentum, Christus mortalis & passibilis, factus est immortalis & impassibilis: In Sacramento enim præsens, nec passioni, nec morti subiacet. Sed enim, quænam, quælo, singulorum, seu potius simul sumptorum est differentia, nisi, quod hodie in Corpore Christi, mediante Sacramento, adimpleta sint vacua, quibus eodem in corpore, mediante Incarnatione, occultata fuit Divinitas; & quod Corpus Christi in Sacramento, per omnia attributa Divina Corpus sit Dei?

S. Joannes Evangelista in Apocalypsi sua Capit. 5. notabile quid vidit, & alia notari digniora audivit. Magnificentissimum vidit thronum, à tota curia cœlesti circumdatum, & super illum agnum stantem, sed velut mortuum: *Agnum stantem, tanquam occisum.* Audivit cœlestium illorum aulicorum, multorumque Angelicorum chororum voces, accinentium cum applausu, & dicentium: *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem & Divinitatem.* Agnus iste non jacens instar mortui, sed vivi adinstar stans erectus, est Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Christus Redemptor noster: sed est Christus, & idem Christus non in alio statu, vel alio quocunque modo, sed quatenus in Sacramento. Quod ita communiter loci hujus interpretes intelligunt; ipsaque Textus Verba propriè valdè declarant; non enim agnum mortuum adinstar vivi, sed vivum mortui adinstar stetitisse asserunt: *Stantem tanquam occisum.* Istud propriè & distinctè credimus, idque nos fides in Sacramenti Mystério docet. Verbum, *stantem*, repræsentationem, & non realitatem innuit: Idem-

Pars V.

que Christus in Sacramento, qui realiter æquè vivus est in Sacramento ac in cœlo, eodem in Sacramento repræsentativè tam mortuus est, ac in cruce. Hinc consecrationis Verba, in Hostia Corpus velut à Sanguine separatum, & in calice Sanguinem tanquam à Corpore separatum collocant; omnia in mortis significationem, in qua (& nullatenus sine illa) sacrificium perficitur & consummatur. Idcirco etiam in forma & cum nomine agni. Nam post agnum Abelis in lege naturæ, similiter in lege scripta, in agni figura idem ipse Christus immolabatur; Hoc S. Andreas ita docuit proconsulem Aegenam, dicens: *Ego omnipotentis Deo, qui unus & verus est, immolo quotidie immaculatum Agnum, cujus carnem postquam omnis populus credentium manducaverit, integer præseverat & vivus.*

Supposito igitur quod Agnus vivus & tanquam mortuus, quem S. Joannes vidit, erat Christus, & quidem Christus in Sacramento; accedant nunc & intrent secunda, & admirabiliora Textus Verba, quibus eidem Agno applaudens, tota accinebat cœlestis curia dicens, ipsum dignum accipere virtutem & Divinitatem: *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & Divinitatem.* Porro idem Joannes Canticum istud novum fuisse asserit: *Cantabant Canticum novum*; nec novum, sed antiquum fuisse videtur, & triginta quatuor saltem annorum, tot enim ab Incarnationis die, usque ad diem institutionis Sacramenti numerari possunt. Quandonam Filius Dei factus est homo, & Divinitas humanitati Christi est unita? Nullum est dubium, quin die Incarnationis. Si igitur ad Christum, quæ Incarnatum

Q

per-

perinet, eundem Christum Divinitatem accipere quā hominem: Quānam, quāso, canici huius est novitas, quo tota illi congratulatur celestis curia, quod Divinitatem non in Incarnatione, quatenus DEUS Incarnatus, sed in Sacramento, quatenus Agnus in Sacramento accipiat: *Dignus est agnus accipere Divinitatem?* Verbum *dignus*, adhuc magis in & extendit dubium: Dignus enim supponit meritum; unionem vero hypostaticam humanitas CHRISTI nec meruit, nec mereri potuit: si igitur fuit Divinitas, & Divinitas promerita, quo pacto dicitur, CHRISTUM dignum illam accipere, eandemque accepisse in Sacramento? Ratio altissima & nova, prout eam Sanctus Joannes appellat, est ea, quam dixi & probavi. Duobus vicibus, duobusque modis diversis CHRISTUS Divinitatem accepit. Primò in Incarnatione, in qua DEUS modo, quo possibile erat, DEI se exuit attributis, corpus induens humanum: secundò in Sacramento, in quo CHRISTUS similiter modo, quo erat possibile, Divinitatis in se vacua implens, Corpus idem Divinitatis proprietatibus revestivit. Ubi valdè notanda verborum proprietas, *accipere Divinitatem*: In mysterio quippe Incarnationis, non Corpus propriè Divinitatem accepit, sed Divinitas Corpus accepit: *Verbum caro factum est*; In Mysterio autem Sacramenti, quemadmodum in Incarnatione Divinitas propriè accepit corpus, sic propriè Corpus accepit Divinitatem: *Dignus est agnus accipere Divinitatem.*

Idem ipse CHRISTUS quinque panibus miraculosè passis prædicans, ibidem Sacramenti Mysterium cepit revelare, exhorrens illos, ut meliore alio vescerentur pane, quem eis ipse daturus esset, pane scilicet vitæ, non temporalis, sed æternæ: *Operamini non*

cibum, qui perit; sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis; porro ne de panis lapidis miraculose virtute dubitarent, adjunxit; Deum pani huic suum impressisse sigillum: *Hunc ibi enim Pater signavit DEUS.* Verbum, *signavit*, valet idem quod *sigillavit*, & sic in textu originali legitur. Sciamus igitur, qualisnam figura sigillo huic fuerit impressa? Omnes SS. Patres concorditer, Divinitatis figuram imaginemque fuisse asserunt: & hanc vim habet Nomen DEI, Nomini Patris adjunctum: *Hunc Pater signavit DEUS*; Modos loquendi hac occasione in CHRISTO singularis. Enim vero, si Christus de se loquitur quatenus homo, & quatenus est in Sacramento: Quatenus homo, *quem Filius hominis dabit vobis*; & quatenus est in Sacramento, *cibum, qui permanet in vitam æternam*; quare virtutis huius potentiam, Divinitatis demonstrat & probat sigillo, quod illi DEUS impressit? Convenientius sanè confirmari nequit consideratio altissima, de qua agimus. Hostia illa, in qua Fides nostra CHRISTI Corpus præfens esse credens idem adorat, est Hostia consecrata, cui DEUS sigillum suum impressit: & quemadmodum huic sigillo apparebat insculpta imago & figura Divinitatis cum omnibus suis attributis, pari ratione eadem in Hostia fuit manibusque illorum omnium similitudo impressa, & hinc omnia in Sacramento reperiuntur. Potissima adhuc desiderantur Metaphorica sigilli proprietas & energia, qua usus est CHRISTUS, quo totum melius intelligeremus mysterium. Quod sigillo insculptum est & vacuum, idem est, quod in materia, cui imprimere, plenum extat & eminet: & sic in Sacramento, plena fuerunt vacua Incarnationis: *Exinanivit semetipsum: Hunc Pater signavit DEUS.* In Incarnatione

Joan. 1.
7. 14.

Joan. 6.
7. 27.

natione omnia attributa Divina vacua, & in Sacramento plena: in Incarnatione omnia depresso, & in Sacramento omnia exaltata.

§. III.

HOc pacto Corpus CHRISTI in Sacramento attributis revesitum Divinis, magisque propriè Corpus Christi fuit. Corpus Christi, quia spirituale: Corpus Christi, quia immensum: Corpus Christi, quia æternum: Corpus Christi, quia infinitum: Corpus Christi, quia invisibile: Corpus Christi, quia immortale: Corpus Christi, quia impassibile. Istud nunc distinctè per partes, & attributa discursus noster demonstrabit. Ast cum omnia jam dicta Corporis sui mirabilia (ut ita loquar) Deificata, ad nostrum à CHRISTO ordinata fuere remedium & profectum: sic ea probabo in Sacramento, ut simul demonstrem, quonam modo ipsum Sacramentum illa omnia communicet nobis. Ipse me adjuvare, novaque gratia in materia tam sublimi & ardua assistere dignetur.

Proprietas prima tam Divinitati naturalis, quàm à Corpore aliena, est, DEUM Spiritum esse; quale primum est vacuum, quo ipse DEUS se in Incarnatione exinanivit, tale etiam primum est attributum, quo illud CHRISTUS restauravit & implevit in Sacramento: in quo Corpus ejus est non afficiendo locum, nec non cum omnibus Spiritus conditionibus. Quod ita docet fides, & ad probandum ex scriptura, oportet nos descendere in abyssum, qualis est sextum Sancti Joannis Capitulum, quod jam ingredi cœpimus. Occasione relati jam miraculi de quinque panibus, à quo Capitulum istud incipit, Christus in majore illius parte loquitur de pane, qui descendit de cœlo, sanctissimo scilicet altaris Sacra-

mento. Semel dicit: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis: Iteratque brevius: Qui manducat Me, ipse vivet propter Me.* Et præter hos duos ejusdem capituli locos, in eodemque aliàs repetitis vicibus, multisque modis, se manducantibus, vitam promittit æternam. Verum enim verò exprimi pro merito & exaggerari sat nequit ingens motus, perturbatio & scandalum, quod hæc doctrina excitavit, non solum in auditoribus foris, sed etiam in ipsis Discipulis in Schola Christi, quorum non pauci ex hoc solo capite & puncto illum deseruerunt: Audito à Christo, quod carnem ipsius come de te sanguinemque ipsius bibere deberent, horrendum, quid & barbarum audire putabant: porro alia phrasi & sensu eum loqui audientes, quod se manducaturi essent, non partem Corporis Christi, sed totum, impossibile illis videbatur, hominem aliquem alium intra se hominem collocare posse; & quando alio, alioque casu audiebant, quod caro illa, illudque corpus vitam ipsis collaturum esset, contra omnem naturæ rationem, hoc ipsis pugnare videbatur; quod enim vitam dat homini, non est caro, neque corpus, sed spiritus, uti patuit in spiritu, quem DEUS limo infudit Adami; & in vita, quam anima nostris dat corporibus, quâ deficiente vivere cessant. Hucusque murmur, dubium & scandalum audientium: ad Magistri Divini responsum nunc progrediamur.

Christus in hæc respondet Verba: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam; q. d. Istud vos scandalizat? Quid foret, si me videretis ascendere in cœlum, unde descendi? Porro ad dubia eorum, quæ à me audistis, dico Spiritum esse, qui dat vitam, carnem non prodesse quicquam. Si igitur Christus de sua loqueba-*

*Ibid. 62.
63. 64.*

Amoni-
nus ci-
ratus à
Maldo-
nat.

tur carne, de eademque affirmabat, quòd manducantibus se vitam esset datura: quoniam pacto carnem ad nihil prodesse, & Spiritum vitam dare asseverat? Adedò difficilis est ista sententia, ut derelictis Hæreticorum deliriis, SS. Patres & Doctores in septuplicem abeant opinionem. Ultima & singularis Amonii, Patris Græci, meo iudicio est optima, quæ penetrando mentem Christi, omnia incredulorum dubia, salva ejusdem Sacramenti veritate, resolvit. Corpus Christi in Sacramento non adest cum naturalibus corporis conditionibus, sed cum supernaturalibus & miraculosis Spiritus: & ideo Christus hic propriam suam carnem Spiritum appellavit: *Spiritum hic vocat plenam vivifici Spiritus virtute carnem, manet enim caro.* Et quemadmodum caro Christi non desinens esse caro, caro est cum omnibus qualitatibus Spiritus; Caro hoc modo manducata nec causare poterat horrorem, quod dubio movebatur primo: neque corpori eodem modo obistere quicquam poterat, quin totum & integrum corpus aliud subiret, quod dubio tangebatur secundo: neque rationi naturali contrarium, sed omnino conforme erat, ut spirituale seu Spiritus existens vivificaret, & vitam daret, quod erat tertium. Dissolutis hoc modo cunctis difficultatibus, vel maxime propriè, & adæquato ad omnia objecta responso, verificator sententia Christi: *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam.* Nam caro ibidem non operatur quatenus caro, sed veluti Spiritus; & velut caro Spiritus effecta hoc, quod Spiritui est proprium operatur. Et hinc declarata manet magna & exacta correspondentia, qua primum Incarnationis vacuum, primo Sacramenti pleno est restauratum. Quia in Incar-

natione Divinitas Verbi se corporeitate vestivit carnis; & in Sacramento caro Christi se vestivit in corporeitate Spiritus. Phrasis particularis, quâ SS. Patres in Incarnationis utuntur mysterio, est, Deum vocare incorporatum, eademque utitur in Ecclesia in Festo Epiphaniæ, cantans: *Ducem salutis calicis incorporatum gignere.* Quemadmodum igitur in Incarnatione contractum est Divinitatis vacuum per incorporatum: Sic in Sacramento, Corpus Christi idem restituit & implevit vacuum per incorporatum.

Super Verba: *Verbum caro factum est.* & *Joan. 1. 14.* *habitavit in nobis;* Cajetan Cardinalis dictum istud Evangelistæ considerat, scilicet, quod Verbum nostræ se uniens carni, habitaverit in nobis. Propriè magis dicendum fuisse videtur, quod nobiscum, seu inter nos habitaverit, siquidem Christus verè cum hominibus habitavit: ut quid igitur non dicit, quod nobiscum, seu inter nos, sed in nobis habitaverit? Acuta interrogatio, sed longè acutior responsio: *Dixit hoc, ne errares, existimando Verbum, ex quo factum est caro, impedimentum esse ad habitandum spiritualiter in animabus nostris.* Deus quâ Deus habitat, & semper habitavit in nobis: *In ipso enim vivimus, A. Ror. 17. v. 28.* *movemur, & sumus.* Porro Deo necdum Carne induto, nullum erat, nec esse poterat dubium, quin Deus cum sit Spiritus, esset & habitaret in nobis: Eo verò jam corpore induto cogitare quis poterat, idem corpus impedimento esse, quo minus esset in nobis, eò quod duo corpora simul eodem in loco consistere nequeant: adhuc igitur tollendum errorem, Evangelista dixit expressè, quod Ver-

Verbum jam caro factum, non tantum habitaverit nobiscum, sed in nobis. Hucusque Cajetanus, declarans tamen, non corporaliter intelligendum hoc esse de suo corpore in corporibus nostris, sed spiritualiter de anima ipsius in nostris animabus: & hoc in Mysterio Incarnationis præcisè factum est. Postquam verò idem Verbum Incarnatum, Incarnationis Mysterio, illud addidit Sacramenti, non solum Christus in nobis habitat spiritualiter, quoad animam, sed corporaliter quoad corpus; nam cum idem corpus in Sacramento existat velut Spiritus, hac ratione simul corpus ejus in nostro potest esse, non obstante, quod corpus unum excludat alterum. Porro hæc nova quædam & altissima est ratio, cur eisdem verbis non dixerit Evangelista, Verbum non hominem, sed carnem esse factum: *Verbum Caro factum est*; Cum enim caro sit propria & immediata Sacramenti materia: *Caro mea verò est cibus*; eadem mediante carne Christus in Sacramento, non solum nobiscum, sed in nobis habitaturus erat: *Et habitavit in nobis*.

Hæc modo Christus primum Divinitatis suæ vacuum in Incarnatione, implevit in Sacramento, corpus suum spiritaliter reddendo, & Spiritum illud efficiendo, quemadmodum Deus Spiritus, factus fuerat corpus. Hanc verò transformationem admirabilem Christus non tantum in corpore suo operatus est in Sacramento, sed etiam, ut probaturum me promissi, eodem mediante Corpore suo in Sacramento, illam nobis communicavit: *Dilata os tuum, & implebo illud*; dixit Deus ad Davidem. Quæ verba de Divinissimo intelliguntur Sacramento, de quo in eodem dicitur Psalmo: *Cibavi eos*

ex adipe frumenti. Et Deus inquit se ipsum eodem esse, qui os illi impleturus sit: *Et ego implebo illud*, solus quippe Deus animæ nostræ capacitatem implere sufficit, nec aliqua alia re quam seipso, sicut facit Hugo in Sacramento: *Et ego implebo illud me ipse*; ibid. commentatur Hugo Cardinalis. Aperuit igitur David os à Deo invitatus, & quid accidit? *Os meum aperui, & attraxi Spiritum*; q. d. Aperi os, & quod in eo, & per illud recipi, & quo Deus illud implevit, totum fuit Spiritus. Si igitur Deus promiserat se os impleturum corpore suo in Sacramento; suppositionem istam, Doctoris maximi S. Hieronymi autoritate in eundem locum magis urgeamus: *Vis comedere ipsum Deum tuum & Salvatorem? Audi quid dicat, dilata os tuum & implebo illud; dilata te ora vestra, ipse est & Dominus & panis: ipse horatur nos, ut comedamus, & ipse noster est cibus*. Si igitur Deus promiserat Davidi, se os ipsius semetipso impleturum, & corpore suo in Sacramento; quoniam pacto David os suum aperiens non corpus, sed spiritum recepit: *Os meum aperui & attraxi spiritum*? Quia Corpus Christi, prout in Sacramento, in se transformatum existit, ita quoque pro nobis transformatum existit: transformatum in se, in Spiritum, ut sine extensione contineri possit speciebus illud velantibus: & pro nobis transformatum in Spiritum, ut se sumentium corporibus contineri queat: in se de corpore transformatum in Spiritum, & in nobis, ut de corporeis non transformet in spirituales. Quod expressè S. Bernardus affirmat: *Transformatur manducans in naturam cibi*. Corpus enim Christi manducare nihil est aliud, quam Corpus Christi effici. Quia verò mirabilium effectuum horum veritatem

Ibid. 17.

Hugo

ibid.

Ps. 117.

v. 134.

S. Hier.

in hunc

locum

Ps. 30.
v. 11.

ratem exemplis adstruere prolixum foret; ad confirmationem idem S. Bernardus sufficiat, qui hoc non solum asseruit, sed in se ipso expertus, ejusdem virtute corporis in corpore vixit, ac si corpus non haberet; carne vestitus conversans, ac si Spiritus esset, cum S. Paulo dicere potens: *Spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.*

§. IV.

SECUNDUM Divinitatis vacuum, Immensitas est divina, quæ per Mysterium Incarnationis ad unum tantum reducta fuit locus, quem scilicet Humanitas sacra occupabat. Fuere hæretici qui Mysterium hoc modo intelligentes inverso, & in contrarium, sustinuerunt, virtute unionis hypostatice Humanitatem factam fuisse immensam, & instar Dei ubique locorum præsentem esse, & hinc vocati fuere Ubiquerarii. Sed non humanitas, virtute unionis cum Verbo, ad immensitatem divinam se extendit; sed immensitas divina per Idiomatum communicationem, sese ad humanitatis limites reduxit, si fas est dicere, Deum conceptum esse in Nazareth, in Bethlehem natum, tali & tali loco in Judæa & Galilæa prædicasse, & in Jerusalem mortuum esse. Veruntamen immensitate hac, qua Deus se exiit per Incarnationem, se denud vestivit per Sacramentum, in quo Corpus Christi vel reproductum, vel multiplicando præsentias, cum unum sit & idem, eodem tempore in omnibus est patribus mundi.

In eodem mundo, eademque hora, qua Christus Sacramentum instituit, ad fidei nostræ confirmationem, naturale videbatur miraculum præsentiarum suarum multiplicatio. Hora, qua Christus Sacramentum instituit, erat jam prima vel

secunda noctis: *In qua nocte tradebatur;* Et quid, quæso, tunc temporis, oculi nostri in hoc vident Hemisphærio? Vident Solem se nobis subducendo, pro una qua nos privat præsentia, in tot se multiplicatum relinquere præsentis, quotus innumerabilis est Stellarum numerus: quælibet enim earum non est aliud, quam Solis ejusdem speculum, in quo ipse unicus existens & absens se nobis denud exhibet præsentem, toties & in tot multiplicatus locis, quod ab Oriente ad Occidentem, & à Septentrione ad Meridiem usque in toto mundo videmus. Idem omnino divinus Sol noster Christus sanctissimi sui Corporis Sacramentum, instituendo peregit. Absentavit se à nobis secundum præsentiam naturalem; sed pro præsentia ista, in tot aliis se nobis reliquit, quod in toto mundo sunt Altaria, in quibus verè & realiter, cum sit unus & idem, multiplicatus est in Sacramento. Ecce quàm propriè id ipsum Prophetæ Malachias descripserit.

Quærebarur Deus de filiis Israël, quod imitando Cainum non optima & pretiosissima, pro ut fas erat, sed pessima & abjectissima quæque suis in altaribus offerrent, notabilibus hisce verbis illos confundens: *Non est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra: ab erum enim Solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda;* q. d. Scitote, quod noli Sacramenta vestra, neque oblationes vestras acceptem: ne verò putetis mihi defutura; sciatis in confusionem vestri, & Jerusalem vestræ, in qua tantum habeo templum, & ita notus sum, venturum quandoque tempus, in quo ab Oriente usque ad Oc-

Occidentem, in omnibus mundi locis, & inter omnes Gentes, non multa sacrificia, & immunda, ut vestra offerentur sacrificia, sed unum purissimum & sanctissimum. Quodnam verò illud est sacrificium? Quamvis omnes SS. PP. & Doctores dicant, illud esse sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, illorum auctoritate non indigemus, nam sic illud definiuit (& est de fide) sacrum Concilium Tridentinum. Tantummodo addo, verbum hebraicum, cui correspondet *oblatio munda*, oblationem significare specialem vocatam *Mincha*, quæ adinst. r. nostræ Hostiæ, de flore farinæ conficiebatur, & in Levitico vocatur Sacrificium. Illud igitur Sacrificium, cui specierum panis non deest proprietas, est sacrificium corporis Christi in Sacramento. Quod Immenſitatis divinæ in Incarnatione collectæ & absconditæ vacuum adimplens, se immensè ab Oriente ad Occidentem, per omnes mundi partes & loca mundi extendit: *Ab Ortum enim Solis usque ad Occasum in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

Cyr. lib.
2. in Jo-
an. c. 32.

Quemadmodum milites in Calvario in quatuor partes divisere Christi vestimenta: sic quatuor partes mundi (ait S. Cyrillus) diviserunt inter se ejusdem carnem in Sacramento, quæ se vestierat verbum *Quatuor Orbis partes ad salutem reducit, indumentum Verbi, hoc est, carnem ejus impartibiliter partita sunt.* Porro S. Pater eleganter notat in hac partitione non fuisse aliquid partibile: *Impartibiliter partita sunt.* Christus enim se communicando, omnesque sanctificando, & singulos, mediante carne sua, in anima & corpore, & in omnibus mundi partibus præsens, non est in eis veluti pars, sed totum,

unus tantum & idem existens: *In singulos enim impartibiliter transiens. & animam & corpus eorum per carnem suam sanctificans, impartibiliter & integrè, in omnibus est; cum unus ubique sit nullo modo divisus:* Hucusque sanctus Cyrillus, cum largius se nequeat extendere immensitas, quam Christus habet in Sacramento, quàm in duorum verborum illorum brevitate, *unus ubique.*

Porro ut videamus, quonam modo Christus immenſitatem hanc hominibus in Sacramento communicet, cænaculum Hierosolymitanum intremus. Primus actus, quo Christus immenſitatem hanc exercere cœpit, fuit, quando panem consecratum manibus Apostolorum tradens, illum inter se dividere jussit: *Dividite inter vos.* Diviserunt panem, & Luc 22. 17. sacrum corpus, quod quamdiu panis fuit in manibus Christi, in uno tantum loco erat, & mox in duodecim. Nunc interrogo: Sicut Christus modo illo immenſo Apostolis suum communicavit corpus, eandem etiam illis communicavit immenſitatem? Credo, & dico quod sic. Et hæc fuit ratio, quare Christus ad primam mensam, in qua Sacramentum consecravit, nonnisi duodecim illos admisit, quibus mundi totius conversionem commissurus erat. Cum res sit intellectu difficilis, quod tam pauci, tamque brevis vitæ homines, tam exiguo & brevi tempore omnes possent peragere terras, omnibusque prædicare nationibus mundi, nisi præsentias multiplicarent, sicut Christus in Sacramento, Evangelistæ tantum de Apostolis dicunt: *Prædicaverunt ubique:* sed quemadmodum Christus in Sacramento, *unus ubique*, primo in una tantum fuit

fuit parte, postmodum in omnibus; sic illi quandoque uni affixi erant loco, & quandoque in multis multiplicati.

Hucusque dicta, non nisi conjectura fuerunt, quæ non fuisset dicere ausus, nisi probare sufficerem. David de eisdem loquens Apostolis, juxta S. Paulum, quod est de fide, inquit, voces prædicationis eorum in toto mundo, ad ultimos usque fines ejus fuisse auditas: *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines Orbis terra Verba eorum.* Porro si eundem roga- verimus Davidem, ut similitudine qua- dam nobis declararet, quo pacto, cum Apostoli essent tam pauci, prædicationis eorum ad tam remota potuerit spatia ex- tendi? Respondet, non alio quam cæli prædicant, & die ac nocte gloriam Dei enarrant: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat Firmamentum: Dies dies enuntiat verbum, & nox noctis in- dicat scientiam.* Enim verò quomodo cæ- li prædicant die ac nocte? De die tantum in uno prædicant loco, qui est ille Solis: nocte in multis prædicant locis, qui sunt alii illi planetarum & stellarum. Simili igitur modo prædicabant Apostoli, jam quilibet velut unus in uno tantum loco; & jam quilibet velut multi in locis mul- tis, admirabili hac similitudine confir- mantes, quod immensitatem suam, & præsentiarum multiplicationem à Chri- sto accepissent in Sacramento, qui, ut diximus, nocte qua sanctissimum insti- tuit Sacramentum, se absens à nobis more Solis, in eodem se multiplicarum reliquit Sacramento veluti in Stellis.

Si verò nonnemo replicaverit, quare id non attestantur Historici, qui Aposto- lorum vitas, peregrinationes, & res ge- stas conscripserunt? Respondeo ipsos hoc

dicere, & tantum in suppositione dicti mei conciliare posse. Multi Authores cuilibet Apostolorum varias assignant Regiones & Gentes quibus prædicave- runt, quod nihilominus negant, tempo- rum tantum Chronologiæ inhærentes; undè historiæ illæ Apocryphæ judicantur. At si supposuerimus, prout supponen- dum est, quod eodem tempore multipli- catis præsentibus in diversis præsentibus erant locis, omnia cum summa Evangelii glo- ria facile verificantur, neque magnopere istud mirabitur miraculum, qui necessi- tatem hujus expenderit; nam si mundo Evangelii ministris sic impleto, novi- mus, Deum gratiam istam in remotissimis apparendi locis concessisse S. Martino, S. Geminiano, S. Frontano, S. Antonio Pa- duano, S. Francisco Assisiati, S. Fran- cisco Xaverio, multisque aliis, ob multò minoris momenti causam, quantò ma- gis pro universali conversione mundi, tam paucis existentibus ad hoc instru- mentis? Denique si S. Basilio fas fuit di- cere de se ipso: *Nulla loco circumscriptus sum*, Et Ennodio, S. Epiphanium varum immensum: *In opere vir immensus*; Im- mensitatis hujus participationem, quis operum illorum immensitati denegabit, quæ si illa impossibilia erant?

Hoc pacto Christus suas, & Apostoli suas multiplicarunt præsentias, eodem mo- do & nos oportet nostras multiplicare præsentias, ad assistendum Divinissimo Sacramento in omni loco. Corpus qui- dem nostrum multiplicationis hujus seu immensitatis naturaliter est incapax, no- stra verò anima & memoria, quam solam idem Dominus immensum hoc instituen- do Mysterium à nobis petiit, capax illi us existit: *Ubiunque fuerit Corpus, illic*

congregabuntur & Aquilæ: Notate verbum, *Ubiunque.* In omni loco, inquit Christus, fuerit corpus, illuc convolabunt, & confluent Aquilæ. Quoniam, quæso, illud est corpus, & quænam istæ sunt Aquilæ? Corpus, responder S. Ambrosius, est corpus ejusdem Christi in Sacramento, porro Aquilæ sunt sublimioris & elevatioris spiritus animæ, quæ considerationis & affectus alis illi assistunt, illud adorant & venerantur in omnibus partibus mundi: *Est Corpus de quo dictum est, Caro mea verè est cibus: circa hoc corpus Aquilæ sunt, quæ alis circumstant spiritualibus.* Hoc modo animæ nostræ per considerationem & memoriam immensæ assistere, adorare & semper laudare debent eundem Dominum in omni loco, sicuti David ad idem faciendum, suam cohortabatur animam, dicens: *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.*

§. V.

Tertium Divinitatis vacuum in Incarnatione, fuit illud suæ Æternitatis; temporalem se faciente, nascente, & vivente in tempore, qui erat æternus: Sed ab ipsa mox Æternitate juravit Deus, se Filio incarnato eam collaturum prærogativam, quâ mirabiliter vacuum istud implere posset, quæ prærogativa fuit Sacerdotium æternum, secundum ordinem Melchisedech: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum, Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Sacerdotium Christi vocatur Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, non quoad dignitatem, quasi Melchisedech (qui fuit Sacerdos legis naturæ) illud instituisset; sed quoad oblationis similitudinem, Sacrificiique materiam; quia non sacrificabat agnos sicut Abel; neque alia

Part V.

volatilia seu aves, sicut Abraham; sed panem & vinum, quæ legis Gratiæ Sacrificii, & Sacramenti Christi materia existunt. *Melchisedech proferens panem & vinum, Gen. 14. erat enim Sacerdos altissimi. Vocatur autem Sacerdotium æternum, quia instar Sacerdotii Aaronici non desinit. In Sacerdotio Aaronico, Sacerdote deficiente sinebatur Sacerdotium. Cessavit Sacerdotium, quia cessavit illa lex, quæ deficiente Sacerdote, necessario desinere debet, prout disertè decidit S. Paulus Apostolus: Translato enim Sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat. Et desinit Sacerdos, moriente enim Sacerdote uno, succedebat alius, quemadmodum Aaroni filius ejus Eleazarus, & Eleazaro cæteri successivè: quod in immortalis Christi persona nec factum est, nec fieri potuit, prout idem S. Paulus notavit: Et alii quidem plures pacti sunt Sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere, hic autem eò quod manet in æternum, sempiternum habet Sacerdotium.*

Verum enim verò, quantumvis Sacerdotium Christi sit æternum, & æternus Sacerdos ipse Christus, sequi non videtur, quod vacuum æternitatis in Incarnatione impleatur in Sacramento; Sacramentum enim nec est, nec erit æternum, non nisi ad finem usque mundi duraturum, & cum eo pariter cessaturum. Finito mundo non nisi Cælum supererit & infernus: infernales illi sacrificii æquè ac Sacramenti sunt incapaces: cœlestes illi neutro indigent. Non indigent sacrificio; sunt enim justī, nec in Gratia proficere possunt: neque indigent Sacramento; præsentia enim Christi, quam velatam & invisibilem credebant & venerabantur; revelatam ibidem oculisque expositam contemplan-

R

tur:

Ambr.
in Luc.
c. 17.

Pf. 102.
v. 22.

Pf. 109.
v. 4.

Gen. 14.
v. 18.

Hebr. 7.
v. 12.

24.

tur: si igitur Sacrificium & Sacramentum Altaris, non diutius mundo duraturum, cum illo pariter finem sortietur, sequitur non esse æternum. Idem hoc dubium movit Divus Thomas parte 3. questione 22. articulo 5. & respondet, in Sacrificio duo esse considerata, oblationem scilicet & consummationem: oblationem, qua Sacrificium offertur; & consummationem, in qua obinetur finis, & acquiruntur ejus effectus. Oblatio ad hunc pertinet mundum, consummatio ad alterum. Hinc sanctus Paulus Christum bonorum futurorum Pontificem appellavit: *Pontifex futurorum bonorum*; Bona etenim futura, quibus fruimur & fruituri sumus in Cælo, sunt illa, quæ CHRISTUS nobis suo Sacrificio promeruit. Et licet oblatio in hoc mundo temporalis esset & in tempore, consummatio in Cælo per omnem durabit æternitatem, ideoque æterna est, sicut idem dixit sanctus Paulus: *Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificator.*

In Levitico præclaram differentiam hujus & ordinis habemus figuram in die, expiationis vocato, præceperat DEUS, ne summus Sacerdos Sancta Sanctorum ingrederetur, nisi prius extra illud Sacrificium juxta legis dispositionem offerret: *Ne ingreditur Sanctuarium, quod est intra velum, nisi hæc ante fecerit: vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum: his ritibus celebratis, ultra velum, intrabit in Sancta.* Sed enim quam ob causam, quove Mystero Sacrificium primò & extra Sancta Sanctorum offerendum erat, & non postea & intra illud? Quia summus Sacerdos præfigurabat CHRISTUM, sanctuarium Cælum, Sacrificium illud mortem Christi in Cruce, vel in altari, ubi eadem mors repræsentatur: & Sacrificium hoc non postea, sed ante, neque in

Sanctuario, sed extra illud offerendum erat: non postea, id est, non in æternitate, sed antea & in tempore, quousque mundus durat: neque in Sancto Sanctorum, id est, in cælo, sed extra cælum, & in terra. Ita factum est, quoad oblationem, & ita fiet, quoad consummationem, non de alio, sed eodem Sacrificio. Factum est quantum ad oblationem; Nam CHRISTUS in terra obtulit Sacrificium Crucis, prout hodie offert Sacrificium Altaris, & ad finem usque mundi offeret: & ita fiet ad consummationem; nam in cælo CHRISTUS idem consummabit Sacrificium, ejus nobis communicando effectus, qui in clara DEI visione per omnem æternitatem consistunt, ideoque Sacerdotium & Sacrificium utrumque æternum.

Omnia ista vidit S. Joannes in cælo, sicut jam viderat Agnum viventem postquam occisus, & gloriosum postquam esset immolatus. Loquitur Evangelista prophetice de Civitate Jerusalem triumphante, quæ est cælum, dicens claritatem ipsam illuminare, & lumen ab Agno prodire: *Nam claritas DEI illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus.* Velut primus maximusque Ecclesiæ Theologus Joannes est locutus. Ut Beati clarè intueantur DEUM, intellectus eorum lumine aliquo supernaturali elevatos esse, necessarium est, quod Theologi lumen gloriæ appellant: & hoc vidit & attestatur Evangelista. Claritas DEI Jerusalem cœlestem illuminans est clara ejusdem visio: *Claritas DEI illuminavit eam*; Et lumen Gloriæ, sine quo DEUS videri nequit, prodit ab Agno: *Et lucerna ejus est Agnus.* Sed quare non exit Gloriæ lumen ab essentiali Gloriæ ejusdem objecto, quod est Deus & clarè visus, sed de Agno, qui est Christus, quem Joannes tanquam immolatum vidit? Quia hic fuit

Apoc.
21. v. 23.

fuit finis, & hi ejusdem in terra oblati, & in cœlo consummati Sacrificii sunt effectus: oblatum in tempore, & consummatum in æternitate; & hinc tam æternum, sicut Sacerdos ipse: *Tu es Sacerdos in æternum.*

Æternitas hæc æternum reddit sanctissimum Sacramentum, quamvis oblatio Sacrificio, in quo consecratur, habiturum sit finem, cum mundo cessaturum. Et posito, quod æternitas illa, de qua nullus dubio locus relinquitur, ad probationem intenti mei sufficiat, idemque tradat Doctor Angelicus, eosdem Apocalypseos & Levitici citatos proximè Textus allegans; Ego nihilo secius addo, Divinissimum Sacramentum non solum esse, & futurum in cœlo, per suorum æternitatem effectuum, sed etiam propriæ suæ substantiæ: finito enim jam mundo, nullis amplius residuis in terra Altaribus aut Sacratiis, consecrata aliqua Hostia in æternum conservabitur in cœlo. Quod ita considerant & præsumunt non pauci Authores ascetici & contemplativi, quorum opinio, meo judicio, non probabilis minus, quam pia existit. In die judicii cum supremo iudice Crux ejus apparebit in cœlo: *Tunc apparebit signum Filii hominis in cœlo.* Quænam autem erit ista Crux? S. Joannes Chrysostomus simul cum multis Doctoribus aliis eandem crucem fore asserit, in qua Christus in Calvario affixus pependit, quod hunc in modum Sybilla prædixit:

O lignum felix, in quo Deus ipse pependit!

Nec te terra capit, sed cœli tecta videbis:

Cum renovata Dei facies ignita micabit.

Supposito itaque Christi crucem hodie in partes infinitas divisam, iterum ex toto mundo recolligendam, majoreque reuniendam miraculo quàm illud resurrectionis mortuorum, ad suam integritatem, conservandamque æternum in cœlo; cur simile privilegium pani vivo & vitali qui de cœlo descendit negabitur? Si lignum aridum & durum ad tantam sublimari meruit dignitatem, & in ea in æternum est perennaturum, solummodò quia contactu Corporis Christi fuit sanctificatum, ejusque Sanguine tinctum: Quare Sacramentum Corpus idem sanguinemque continens totum, ad vitam dandam hominibus æternam institutum, eadem carebit æternitate? Tantum honorem Verbum Incarnatum, carnis sanguinisque particulæ, quam de purissimis Matris suæ visceribus assumpsit, exhibuit; ut nunquam permiserit, quod calor naturalis more modoque naturali illam corrumperet, vel consumeret: & juxta S. Augustinum, post resurrectionem etiam illam adhuc conservat, & æternum conservabit in seipso; *Caro Christi, quamvis gloria resurrectionis fuerit magnificata, eadem tamen mansit, quæ sumpta est de Maria.* Quam igitur injuriam eidem irrogaremus honori & amori, si de ipso nobis imaginaremur Christo, quod permetteret tempori, ut quemadmodum consumeretur finireturque mundus, sic consumeretur finemque acciperet pariter cum eo Sacramentum, in quo non solum pars aliqua Carnis & Sanguinis continetur; sed tota in toto, & tota in qualibet ejus parte? Dicamus igitur, & piè credamus, quod, sicut Hostia consecrata, frequenter præservata fuit ab incendiis, & universali mundi

S. Aug.
serm. de
Assump.
B. V.

Sybilla
lib. 6.
Carm.

præservanda sit incendio ; ut sicut panem Angelorum , quem comederunt homines , eum in cælo adorent æternum homines & Angeli.

Authores citati & alii cum illis non levis momenti conjectura moti , prærogativam similem Evangeliorum libro tribuunt : non quod reliqui libri sacri Verbum Divinum non contineant ; sed quia proprio Dei Filii ore fuerit pronuntiatum : *Novissime locutus est nobis in Filio* : Proinde quemadmodum in die iudicii apparebit Crux , sic apertum apparebit Evangelium , ut juxta illud judicentur ; quidam quia non crediderunt , alii quia idem non observaverunt. In Apocalypsi sua S. Joannes vidisse se dicit volentem per medium cæli Angelum , habentem in manu Evangelium æternum : *Habentem Evangelium æternum*, altisque vocibus totum cohortatum fuisse genus humanum ut timerent Deum , eò quod iudicii dies advenisset : *Quia venit hora iudicii ejus* ; Ita ut etiam in die iudicii apparituum putetur Evangelium. Porro si interrogaverimus : quare Evangelium vocetur æternum ? Respondet S. Hieronymus : rationem & Myſterium eſſe , quia Evangelium in hoc mundo temporaneum fuit , & temporaliter prædicatum , sed in cælo per omnem durabit æternitatem : *Sempiternum futurum in cælis , ad comparationem ſcilicet hujus noſtri Evangelii , quod temporale eſt , & in tranſituro mundo , ac ſeculo prædicatum*. Eodem ſenſu dixit David : *In æternum , Domine , Verbum tuum permanet in cælo* : Ubili *Verbum tuum Domine* , propriè & ſpecialiter ſignificat Evangelium . quod toties S. Paulus vocat Evangelium Chriſti. Et ſi liber Evangeliorum , eò quod Verbum ſit Chriſti , juſtè meſetur perennare in æter-

nitæte cæli ; quanto magis præſtantiſſimum Verborum ſuorum opus & ſacrum ac conſecratum Diviniſſimi Sacramenti volumen , quod ſimiliter de manu Angeli alterius Ezechiel accepit , & in forma libri comedit ? S. Joannes , qui poſt Evangeliſtas alios Evangelium ſuum conſcripſit , in ſine ejusdem proteſtatur , mirabilia à Dei Filio in mundo patrata tor eſſe numero , ut ſi ſcribenda eſſent , totum mundum voluminum conſcriptorum non fore capacem. Si ergo in cælo æternum perennabit Evangelium , in quo pars tantum eorundem continetur mirabilium , poriore proſectò ratione & in ejusdem ſupplementum Evangelii ibidem perennare fas eſt Sacramentum , quod omnium mirabilium eſt quaſi compendium : *Memoriam fecit mirabilium ſuorum : eſcam dedit timentibus ſe*. Denique Sacramentum pignus eſt gloriæ , quod in hac vita cælum nobis extradidit : & finito mundo , quando jam cælum in poſſeſſionem nos gloriæ immittet , idem tunc cælum pignus ſuum redimet & recipiet. In ſumma , quemadmodum Crux Chriſti , & Evangeliorum liber , cum ſiniente mundo ſinem non accipient , ſed erunt æterna , eadem , & juſtiore adhuc ratione & providentia Sacramentum in Hiſtoria conſecrata perennabit.

Porro ne exemptiones hæc tres Divinæ tantum cognitioni totaliter videantur eſſe reſervatæ , ſecretumque nullatenus revelatum , in illa ſaltem S. Scripturæ parte , in qua figuræ futuri in Hiſtoria depinguntur præteriti ; recordemur arcæ Teſtamenti , in qua Deus tria temporis iſtius ſingularia conſervavit : ſcilicet Virgam Moyſis , Tabulas legis , & miraculoſè urnam manna continentem , ad eò corruptioni obnoxium , ut non niſi uno duraret die. Et quoniam

Myſterio iſta tantum tria, & omnia in ar-
ca? Arca Sancto Sanctorum incluſa, in
qua Deus præſentialiter ſuper alas Che-
rubim reſidebat, illud repræſentabat,
quod David cælum cæli appellat, quod
eſt Empyreum, *Cælum cæli Domino*: My-
ſteriumque proprium magis & propor-
tionatum tota figura iſta repræſentari ne-
quit, aut non poſſe videtur, quàm quod
æternum conſervabit in cælo Crucem
figuratam per Virgam, Evangelium ad-
umbratum per tabulis legis, & Sanctiſſi-
mum Sacramentum in manna ſignifica-
tum. Hinc ipſe Chriſtus ad arcam Te-
ſtamenti alludens, ipſi Sacramento Te-
ſtamenti, & æterni nomen impoſuit:
Apoc. 6. *Novi, & æterni Teſtamenti*. Eundem in fi-
nem præparatum dicere poſſumus alta-
re, quod S. Joannes ibidem vidit: *Vide*
Joan. 6. *ſubtus altare animas interfeſtorum propter*
v. 59. *Verbum Dei*. Quænam, quæſo, conve-
nientiora & digniora ad ornandum alta-
re quoppiam paramenta, quàm Crux,
Sanctiſſimum Sacramentum, & liber
Evangeliorum?

Probatò nunc modo uno certitudinali-
ter, & altero probabiliter, quo pacto
Corpus Chriſti in Sacramento fruitur, &
fruetur in ſempiternum æternitatis attri-
buto; Demonſtrandum reſtat tantum,
quomodo idem Corpus, amore noſtri præ-
ſens in Sacramento, eandem ſe mandu-
cantibus communicet æternitatem. Hoc
ſecundariò mihi incumbit, & eſt difficil-
limum omnia noſtra concomitans aſſum-
pta: Verum ex hoc omni difficultate va-
cat, quod ipſe Chriſtus tam clarè & ex-
preſſè illud aſſeverando hanc nobis veri-
tatem indubitatam reddat: *Qui manducat*
hunc panem, vivet in æternum. Non cogi-
tavit Adam, quod nec ipſe, neque filii ejus

tale eſſent oraculum habituri, quando
viam arboris vitæ, ab uno Cherubim gla-
dio ignito deſenſam vidit, ad impeden-
dum protinus ne de fructu hoc comeden-
do, viveret in æternum: *Collocavit ante pa-*
radifum Cherubim, & flammeum gladium, ad
cuſtodendam viam ligni vitæ. Ne forſè ſu-
mas etiam de ligno vitæ, & vivas in æter-
num. Interrogant nunc expoſitores: utrum
Cherubim iſte adhuc cuſtodiat id quod
cuſtodiebat: & ſi minus, quando recondi-
derit & extinxerit flammeum gladium?
Communiter reſpondet, aquis & inun-
datione Diluvii illum fuiſſe extinctum,
ipſumque Paradifum eiſdem una cum ar-
boribus perditum: verum omnia hæc ſunt
incerta: ſi Diluvium non evulſit & per-
didit oleam, unde Columba tulit ramum
viridem; quare evulſiſſet & proſtraviſſet
arbores Paradifi, & in ſpecie illam vitæ,
quàm Deus voluit cuſtodiri? Si Dila-
vium idem eodem in paradifo non ſuffo-
cavit Enoch, quomodo de ſtatione ſua
derubarer Cherubim, qui ex aëre non
reſpirat, neque ſuffocatur aqua? Et ſi ille,
juxta fatos Authores, non tantum ab ho-
minibus fructus illos cuſtodiebat, ſed
etiam à diabolo, ne illis nos tentaret, quo
pacto extingueretur aqua ignis ille gladii,
quem ipſi diabolo, magis quam ignem
inferni formidabant? Loquantur igitur,
vel divinare præſumant, quomodocun-
que voluerint Interpretes; ego tantum
dico, & velut certum aſſeruo, Cheru-
bim ſuam deſeruiſſe ſtationem, ſuumque
recondiſſe & extinxiſſe flammeum gla-
dium in feliciffima illa hora, qua ſupre-
mus ruinarum Adæ reparator ſanctiſſi-
mum inſtituit Sacramentum: tunc enim
prohibitionis cuſtodizque finis ceſſavit,
Cuſtodiz prohibitioniſque finis & ſco-

Gen. 3.
v. 24.
& 22.

pus erat, ne viveret homo in æternum: *Ne sumat de ligno vite, & vivat in æternum.* Et sicut Christus Sacramentum instituendo omnibus filiis Adæ facultatem dedit, ut manducando viverent in æternum, tunc Cherubim gladio extincto, suam deseruit stationem, & non solum libera facta est arboris vitæ via, sed ipsa arbor per totum transplantata mundum, ut sicut omnes ob comestionem condemnati fuimus ad mortem, non alio modo, sed etiam comedendo, vivamus æternum: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

S. VI.

IN implendis tribus istis Divinitatis vacuis valde excurri; & quoniam quatuor adhuc nobis restant; quantum materia patitur, ad breviter ea restringere necesse est. Quartum vacuum est immortalitas mortalis affecta; Quintum impassibilitas passibilis facta: de ambabus igitur illis, eandem ob rationem, & quia sibi sunt tam vicinæ & conjunctæ simul tractabimus. Dico igitur, quod si in Incarnatione immortalitas Divina suo modo facta est mortalis, & impassibilitas passibilis; Corpus Christi in Sacramento taliter ista duo supplevit & implevit Divinitatis vacua; ut corpus naturaliter existens mortale, & passibile, evaserit immortale, & impassibile.

Inter tot Sanctissimi Sacramenti figuras, quæ leguntur in Scriptura, & præcesserunt; primam nobis proponit Ecclesia Sacrificium Isaac: *In figuris præfiguratur, cum Isaac immolatur.* Sed considerata bene historiâ de Isaac aded notâ, illâ Sacramentum repræsentari non posse

videtur, siquidem verè sacrificium non fuit. Deus Abrahamo filium suum immolare mandavit Isaacum, quo altari jam imposito, gladioque evaginato, & inter ictum gutturque filii duorum tantum digitorum distantia suspenso, Deus Patris manum continuit. Ergo tam ictus, quàm Sacrificium in aërem simul evibrata. Quod etiam Deus comprobavit; siquidem eodem loco & instanti aries apparuit vepribus inhærens cornibus, in quo Abraham ictum executus, & hic mortuus & sacrificatus fuit. Si igitur ariete mortuo, Isaac supervixit: quoniam pater Isaac Sacrificium Christi præfiguravit? Hanc ipsam ob causam, & proprietate non imaginabili. Christus non una tantum, sed bina vice fuit immolatus. Semel in cruce, & alterâ vice in Sacramento: & prius quidem in Sacramento, & postea in Cruce: Quemadmodum prius immolatus fuit Isaac, & postea agnus. Agnus passus est mortuus, quia Sacrificium Crucis præfiguravit, in qua naturale Corpus Christi velut mortale & passibile, passum est & mortuum: Isaac verò Sacrificii altaris figura fuit, idcirco sacrificatus, nec mortuus est, nec passus, Corpus quippe Christi in Sacramento immortale & impassibile existit. Præclare hoc Rupertus asseruit: *Christus immolatur, & tamen impassibilis permanet* ^{Rupertus ibid.} *& vivus, quemadmodum illic Isaac immolatus, & tamen gladio non est affectus.* Si in Isaac ictus executioni fuisset datus, & ipse mortuus Crucis Sacrificium figurasset, in quo naturale Christi Corpus mortuum est & passum: sed quia super impositus altari nec passus est nec mortuus; hinc Sacrificium altaris præfiguravit, in quo Corpus immortale & im-

Rupertus ibid.
6. in
Gen.
cap. 32.

impassibile conservatur: *Impassibilis permanet & vivus.*

Omnipotentia Verba, quibus Christus miraculosum adeò mysterium instituit & operatus est, fuerunt ista: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis traditur.* Enim verò quare Christus non dixit, quod pro vobis morietur, vel crucifigetur, sed *traditur*? Verbum *traditur* significat traditionem mediante prodicione, & talis fuit illa Judæ, quæ idem Corpus tradidit Judæis, semel in quantum Corpus naturale, & iterum in quantum Corpus in Sacramento. Multi gravesque Doctores, quos inter D. Thomas, autumant, quod, Christo omnibus dicente Apostolis: *Accipite & manducate*, Panem consecratum Judas in manus sumpserit, sed non comederit; porro ut sciamus quid illo egerit, addit Theophilus, quod illum absconderit, & ad Principes Sacerdotum detulerit, cum ipsis de venditione negotians: *Panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut manifestaret Judæis, quod corpus suum vocaret.* Post primam prodicionem & traditionem à Juda factam, ipse secundam est executus, quæ fuit captivitas in horto. Quo supposito, interrogo: quam ratione, quove mysterio Christus Corpus suum binâ vice Judæis tradi voluit, semel in statu naturali, & semel in Sacramento? Omni procul dubio; ut utroque modo in inimicorum suorum versaretur manibus, donec ipseret, rabies ipsorum & odium, & manus experimento scirent, quid in Redemptoris Corpus possent vel non possent, qui hoc fine eorum se manibus tradidit.

Et quod duo isti effectus immortalitatis & impassibilitatis, nobis communi-

centur in Sacramento, unum ex potissimis instituendi motivis probat, quantum ad immortalitatem. Quemadmodum Deus homo factus mori voluit in arbore Crucis, ut ultionemsumeret de diabolo, qui arbore alia homines primos deceperat: pari ratione infinita sua adinvenit sapientia & omnipotentia ut se manducaremus in Sacramento, ad continuandam consummandamque vindictam eandem, duo in ipso verificans mendacia, quibus idem diabolus fructus illius attribuerat & divulgaverat virtutem. Quod diabolus promisit Evæ, fuit, quod comedendo de vetitæ arboris fructu, non solum non morituri, sed Dii futuri essent: *Nequaquam morte moriemini, sed eritis sicut Dii.* Eja, sic diabole, ait Christus: idipsum enim quod tu mentiundo finxisti, ego verificabo hujusmodi cibi genus adinventurus, de quo comedentes homines non Desicientur tantum, *sicut Dii*: sed etiam immortales reddantur, *nequaquam morte moriemini.* Ita illud suo tempore fecit Dominus, & hanc suam intentionem declaravit tam expresse dicens: *Hic est panis de cælo descendens, ne si quis ex ipso manducaverit, non morietur.* Ita nullus dubio relinquatur locus, quin Corpus Christi manducatum, quatenus in Sacramento immortale & impassibile existit, ex duobus istis attributis supremis nobis communique primum, quod est immortalitas,

Quantum verò ad secundum, quod est impassibilitas, consulendo experientiam illud difficilius reddere videtur. Ex omnibus historiis Ecclesiasticis constat, quod imperantibus Nerone & Diocletiano, educti ex carceribus & ergastulis Christiani, vel ad venerandum Idola, vel atrocissima, sub-

subeundum tormenta, Davidicæ illius memores sententiæ: *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me*; Primo sanctissimo se præmunierint Sacramento. Hoc pacto præmuniti tam periculosa auspicabantur certamina, sic decertabant, sic vincebant: sed tam miris & diversis vincendi modis, ut ipsa victoria, vim virtutemque armorum in dubium vocasse videatur. Martyrum nonnulli spinis tanquam floribus inambularunt: alii ad quemlibet passum tot ex perforatis plantis emittebant sanguinis fontes, ut spinarum numerum æquarent: alii ligato ad collum saxo in mare projecti sub undis respirantes ad litora exibant vivi, alii moriebantur aquis præfocati: Aliis laminis ardentibus appositis, seu in fornacem injectis læsionis nihil inferebat ignis; alii exusti in cineres abierunt: Hi in Amphitheatris Tygridibus & Leonibus objecti venerationem à feris accipiebant; alii in frustra dilaniati voracitate ferina absumebantur: Hic in Equuleis, in Carastis, in craticulis extensi eridebant Tyrannos; alii nomen Dei invocabant, pro quo patiebantur, quem constanter ore confitentes Spiritum exhalabant. Si igitur omnes sanctissimo præmuniti & obarmati Sacramento decertabant, quo pacto quibusdam impassibile Corpus Christi communicabat, impassibilitatem suam non permittendo ut paterentur; aliis verò minimè, illos pati sinendo?

Respondeo Divinissimum Sacramentum hos & illos, utrosque fecisse impassibiles, sed miraculo differente: aliquos impassibiles per impassibilitatem, alios impassibiles per patientiam. Auctoritate quendam eorundem Tyrannorum, & quidem maximi, scilicet Ne-

ronis præceptorem: *Ferte fortiter adversa: hoc est quo Deum antevadatis*, inquit Seneca: Et quare? *Ille extra patientiam est, vos supra patientiam*. Quantum ad Seneca. excedere Deum, Seneca velut gentilis loquitur: De impassibilitate patientiæ audiamus SS. Patres. S. Petrus Veronensis in Quæstionem vocavit, utrum impassibilis vocanda esset fortitudo, tam constanter patiens, ac si non pateretur: *Incertum est, utrum impassibilis vocetur, cum aliquid passa, quasi nihil passa sit, invenitur*. Veruntamen S. Joannes Chrysostomus, super ista Verba S. Pauli, *omnia* 1. Cor. 13. v. 7. *suffert*, non sub dubio, sed propositione certa & evidente affirmat, ira patientem & sufferentem, ab homine passibili, ad impassibilitatem jam transisse Angelorum: *Transit ad ipsam Angelorum impassibilitatem*. Proinde per impassibilitatem facit, ut non patiantur, vel per patientiam, quemlibet tam fortem & invincibilem, ac si non pateretur: Corpus Christi in Sacramento se manducantes impassibiles reddit. Porro pro primæ & secundæ prærogativæ conformatione servire poterit id, quod de eodem Sacramento pronunciavit David: *Panem Angelorum manducavit homo*. Si Angeli non consecrant, neque comedunt, neque consecrare, neque Divinum hunc panem consecrare aut comedere possunt, quomodo convenire illi potest nomen panis Angelorum: nisi quod immortales & impassibiles reddat illum manducantes, quasi Angelos?

§. VII.

SEXUM maximumque Divinitatis Verbi vacuum in Incarnatione est infinitas, quâ, cum per naturam esset infinitum, factum est finitum. Verum enim verò

verò etiam vacuum istud Corpus Christi in Sacramento supplevit, & admirabiliter implet. In omnibus & singulis Hostiæ particulis etiam minimæ quantitatis integrè totum Christi Corpus continetur. Agedum Philosophus hic interrogare libeat, quod sint quantitatis partes? Celebriores duæ opiniones concordant, quod sunt infinitæ; solumque discrepant, in quo genere infinitatis: quidam enim sustinent, quod actualiter sint infinitæ, quod infinitum vocatur Cathegorematicum; alii admittunt tantummodò, quòd sint infinitæ potentialiter, quod infinitum vocatur Syncathegorematicum. Quoniam verò secunda hæc opinio est communior, partesque, quas in hoc infiniti genere admittit, minùs infinitæ nequeunt esse, quàm in altero, illi me conformando, ita dico cum Aristotele: *Infinitum est, cujus semper aliquid extralacet accipere*; Id est, infinitum juxta quod definit Aristoteles, est illud, cujus partes quantumcunque divisæ, in alias adhuc partes semper dividi possunt. Cùm igitur Christi Corpus totum sit in Hostia tota, & totum in qualibet, quantumcunque minima ejus sit parte, & cùm potentialiter in eadem etiam Hostia tot partes quantitatis contineatur, quæ quantumcunque dividatur, semper magis ac magis in infinitum dividi potest: probè sequitur pro ut omnes concludunt Theologi, Corpus Christi in Sacramento, non finitum, sed infinitum existere.

Enim verò quamvis veritatem hanc sensus non assequantur, imò in ea decipiantur, uno eodemque exemplo id pergit Christus, ut illam gustus probaret, illam manus palparent, utque oculi illam viderent. Pavit quandoque Dominus

Pars V.

idem hominum millia quinque (excepta mulierum, parvulorumque multitudine, siquidem integræ familiæ eum sequebantur) quinque tantum panibus, taliter auditis, omnibus satiatis; Apostoli duodecim cophinos residuis impleverint fragmentis. Quoniam verò modo tantum accrevit tantilla panis quantitas?

Frangentis fragmenta

Succedunt, & fallunt semper perfracta frangentes:

Crevit illa panis quantitas, cùm esset tam modica, inquit S. Hilarius, quia quanto magis dividebatur, tantò magis & magis multiplicabatur, acceptum in sacrosanctas manus panem Christus divisit, quantoque magis illum dividebat, tantò magis in manibus Christi augebatur: tradidit illum Christus Apostolis, quantoque magis Apostoli illum dividebant, tantò magis in Apostolorum manibus crescebat: tradebant illum Apostoli manibus parentum, qui illum dividebant, tantoque magis in virorum manibus crescebat: Patres illum tradebant matribus, matres illum dividebant, tantòque magis in manibus augebatur mulierum: matres illum porrigebant filiis, dividebant eum liberi, tantòque magis in manibus crescebat parvulorum: hoc pacto diviserunt & comederunt omnes; & quia panis quanto magis dividebatur, tantò magis & magis multiplicabatur; Hinc, cùm esset tam parum, superfuit tam multum, & si numerus hominum fuisset major, multò plus superfuisset. In tantum, ut quando Apostoli inter se partiti sunt mundum, si quilibet secum suum tulisset cophinum, opus non fuisset agricolæ colere terram, nec seminare, nec metere, nec colligere; siquidem illa ipsa toties divisi panis residua fragmenta, ma-

S

gis

gis magisque semetipsa dividendia toti sustentando mundo sufficerent.

Porrò ne quis dubitet, quin magis magisque dividendo panis creverit: miraculum hoc cum alio miraculo combineamus. Occasione alia, alioque in deserto pavit idem Christus septem panibus quatuor hominum millia, & collectis residuis fragmentis impleri sunt septem cophini. Exiguum, quid requiritur scientiæ arithmeticæ ad expendendam horum numerorum differentiam, in utroque casu. In primo casu plures erant pasti panibus paucioribus; Pastorum enim virorum erant quinque millia, exceptis mulieribus & parvulis, & panes fuerant quinque. In casu secundo, comedentes fuerant pauciores, & panes plures; Pastorum quippe fuerunt quatuor millia, & panes septem. Ergò juxta sanam Arithmetice ratiocinando sequitur, plus in hoc secundo, quam in primo superesse debuisset miraculo. Quam igitur ratione pluribus comedentibus, & paucioribus panibus plus superfluit: & paucioribus comedentibus, & pluribus panibus superfuit minus? Ratio patet manifestè, ut dixi; ex frequentiore enim divisione, majus nascebatur incrementum seu augmentum. In miraculo primo, sicut comedentes erant plures, & panes pauciores, frequentiore opus fuit divisione, ex qua panis accrevit: In secundo, quia comedentes erant pauciores, & panes plures, minor numero suffecit diviso, & hinc minus subsequutum fuit incrementum & augmentum. Quid verò Christus Dominus evidentia hac tam sensibili, oculis, manibus, gustuque adeò perceptibili intenderit, seu insinuare voluerit, S. Paulinus egregiè responder: *Populos Christus*

quinque panibus implevit, esurientes fidem carnaliter satians, spiritualiter irrigans.

Miraculum quinque panum fuit prologus, quo Magister divinus animos hominum ad fidem Sacramenti corporis sui disponere sategit; de quo eadem occasione tam largè & latè tractavit, ut omnia, quæ docet Ecclesia, ipsumque Evangelium, quod hodie cantat, aliqua tantum particula doctrinæ illius existat. Idcirco fecit Christus, ut panis adeò modicus, sensibiliter & palpabiliter semper magis atque magis inter dividendium manus cresceret, ne credere hæsitarent, quin in tam exigua quantitate simili Hostiæ, comprehendi tota magnitudo alicujus infiniti sine fine, quodque non finitè tantum, sed infinitè in ea corpus suum consisteret. De hac infinitate dixit S. Thomas: *Esse Christum in Hostia semel in actu, infinites in potentia.* Christus enim totus in toto Hostia, & totus in qualibet ejus parte existens, illis actualiter divisus, actualiter etiam erit in omnibus, semperque magis ac magis sine fine; quia est infinitus.

Cum igitur hæc infinitas manifesta, sit illa, qua Corpus Christi in Sacramento infinitatem Verbi in Incarnatione absconditam supplevit: sciendum tantum restat (quod non videtur facile) quo pacto eandem etiam nobis communicet infinitatem? Dico Christum nobis in Sacramento Corporis sui infinitatem communicare, faciendo, ut quemadmodum cibus, quem manducandum nobis præstat, est infinitus, sic etiam fames sit infinita, vel nos fame infiniti, quâ illum comederimus: cibus sine thegorematicè infinitus, & fames similiter synthegorematicè infinita. Spiritus Sanctus

Sanctus Thom. in 4. dist. 10. q. 1. art. 3. explicatus à Suarez. in 3. part. dist. 42. sect. 1.

cap. vigesimo quarto Ecclesiastici expressè asserit: *Qui edunt me adhuc esuri-
ent, qui bibunt me adhuc sitient.* Christus in Hostia suum nobis præbet Corpus ad manducandum, & in Calice Sanguinem suum ad bibendum: idem verò Corpus talem in manducantibus famem, idemque sanguis talem in bibentibus excitat sitim, utramque synecathegorematicè infinitam, ut comedentes quantò frequentius comedunt, tantò magis atque magis comedere desiderant: *Qui edunt me adhuc esurient*; Et sanguinem bibentes, quantò frequentius bibunt, tantò amplius & amplius bibere appetant: *Et qui bibunt me, me adhuc sitient.*

S. Greg.
hom. 16.
in Ev.

Divinum hoc Sacramentum cibus non esset cælestis, nisi hosce tam contrarios terrestribus operaretur effectus. In cibis terrestribus (inquit S. Gregorius) fami succedit comestio, comestioni saturitas, & saturitati fastidium succedit: *In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat*; In cibis vero cælestibus, licet fami succedat comestio, & comestioni saturitas, saturitati non fastidium, sed rursus fames succedit: *In istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit.* Ex quo sequitur (concludit Sanctus) quod qui plus, & quantò quis plus inde gustavit, tantò major atque major fames & appetitus accenditur: *Tantòque amplius à comedente esuriuntur, quantò amplius ab esuriente comeduntur.* Notate repetitionem & connexionem utriusque: *Amplius ab esuriente, amplius à comedente.* Nam comestio & fames successivè & reciprochè, altera alteram parit. Et ab hoc *Amplius & amplius*, quod semper crescendo finem habere nequit, comedentium formatur infinitum: sicut enim illud Am-

plius & Amplius famis, excepit illud Amplius & Amplius saturitatis; Et Amplius & Amplius saturitatis, Amplius & Amplius famis; vel satiaros hosce & famelicos non comedere, vel si comedunt, amplius & amplius in infinitum comestionem illam continuare necesse est. Miraculum deserti habuit finem; nam superfuit panis, & defuit fames: superfuit panis, *superaverunt fragmenta*: defuit fames, *saturati sunt*: Sed in miraculo Sacramenti, nec panis superesse potest, nec fames deesse. Fames deesse nequit, quia oritur de pane; & panis superesse nequit, quia fames de illo nota ipsum comedit: Et hinc neque miraculum, neque fames, neque panis, neque comedentes, unquam finem accipere possunt, nec fieri potest quin infinitatis modum participant, quem Corpus Christi in Sacramento obtinet. Præceperat Deus, ut in Altari suo semper arderet ignis: *Ignis in Altari meo semper ardebit.* Et quare? *Quia ignis nunquam dicit sufficit*; Et sicut materia Altaris erat inconsumptibilis, & ignis ea sustentatus insatiabilis: nec insatiabile vorans, nec inconsumptibile esui expositum non infinitum esse valebat: *In altari meo semper ardebit.* Porro Mysterium istud in Altaris Sacramento fuit verificatum, tam quoad Corpus, quàm quoad sanguinem Christi. Cum enim illud comedentes insatiabiliter eum esuriant, & bibentes insatiabiliter eum sitiant: nec comedentibus fames, nec bibentibus sitis deesse potest: *Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient.*

Lev. 6.
v. 12.
Prov.
30. v. 16.

§. VIII.

Ultimum denique attributum, quo carnem inducendo Verbum sese exuit,

Baruch.
3. v. 38.

exiit, fuit Divinitatis invisibilitas, ex invisibili se faciens visibile; quod Baruch Propheta prædixit: *Post hac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Idcirco Joannes Evangelista dicto: *Verbum Caro factum est;* mox adjunxit: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre.* Verum si Verbum nostro se vestiens corpore, nostrisque visibilem se exhibendo oculis de invisibili factum est visibile, idem corpus ad recuperandam invisibilitatem in Incarnatione perditam, jam visibile & visum, nostris sese denuò abscondendo & velando oculis, iterum factum est invisibile in Sacramento. Hæc prima assumpti nostri pars probatione non indiget; invisibilitas enim tantum non videndo videri potest; ut nec nos eundem videmus Christum, quem nihilominus magis præsentem credimus ac adoramus, quam si præsentem oculis intrueremur. Secundam verò assumpti partem, qua hucusque demonstravimus, quod non solum Christus easdem Divinitatis exinanitæ proprietates sibi recuperet in Sacramento, sed etiam communicet nobis: quo pacto, quæso, hoc verificari & probari potest in invisibilitatis attributo? Si in alio pertractaretur loco, foret difficile; verum in hoc, in quo stamus, est evidens.

NB. Al-
ludit ad
parietes
Con-
ventus
Monia-
lium de
Incar-
nat. ubi
prædi-
cat.

Sponsa sancta in Sacramento loquens de Christo, absconditum illum & invisibilem, post illum accidentium parietem asserit: *En ipse stat post parietem nostrum.* Itæ locum hunc communiter intelligunt Interpretes. Agite illum nunc parietem, & hosce intruemini parietes, post parietem illum stat Sponsus: hos inter parietes stant sponsæ: ibi Sponsus invisibilis, hic etiam invisibiles sponsæ. Quænam, amabo, major, rigorosiorque invi-

libilitas, quam illa, quæ non uno die, neque multis, sed semper, mundi negatur & absconditur oculis? Talis est invisibilitas Christi in Sacramento, similisque illa sponsarum ejus. Hac energia accommodatissimè sponsa accidentia illa parietem nuncupavit: *Post parietem nostrum.* Poterat illa vocare velum; poterat illa vocare nubem. In templo Hierosolymitano, propitiatorium, quo præfigurabatur Christus, invisibile reddebat oppansum Sanctuario velum: *Sanctuarium, quod est intra velum;* In monte Oliveri similiter Christum ascendentem in cælum oculis Discipulorum subduxit nubes: *Et nubes suscepit Eum ab oculis eorum.* Si itaque illa Hostiæ accidentia oculis nostris subducunt, invisibilemque in Sacramento faciunt Sponsum, ut quid ea non vocat Sponsa, velum aut nubem, sed parietem, *Post parietem?* Quia velum potest ad & reduci, & nubes mutari; paries autem impedimentum est stabile, immobile, & immutabile. Et hoc modo in perpetuum, illi inclusus parietis, & his inclusi parietibus sponsus & sponsa, humanis semper obtutibus absconduntur.

Propheta Isaias loquens cum Christo in Sacramento, ait: *Verè Tu es Deus absconditus, Deus Israël Salvator.* Et de Mysterio Incarnationis loquens absconditam concepturam inquit: *Ecce abscondita concipiet.* Sic legitur in originali hebraico, in qua lingua abscondita & Virgo idem significant. Christus, Deus absconditus in Sacramento; & Virgines Christo consecratæ absconditæ in Incarnatione. Nec mirum cuiquam videri debet, quod sub hoc sacro nomine, jam tum exemplar fuerit Virgo Virginum postea secuturis: *Adducuntur Regi Virgines post eam.* Et cum si-

mul

Lev. 16.
v. 12.

Ad. 8.
v. 9.

Isa. 45.
v. 15.

Isa. 7.
v. 14.
Text.
Heb.

Pl. 44.
v. 15.

mul in ultimo Divinitatis attributo à Christo in Sacramento recuperato, & generolis huius animabus communicato, quæ amore ipsius invisibiles sese fecerunt, aliud coronidis loco accommodare nequeam, nisi illud S. Pauli: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*; Estis mortui, inquit Apostolus, *mortui estis*, neque nimium dicit; quia vitæ quatuor inclusæ parietibus, nec visæ, nec visibili quodnam aliud proprium magis congruit nomen, quàm mortuæ & sepultæ? Hoc modo Job sepulchri sui statum exaggeravit non tantum per sepulchrum, quantum per invisibile: *Nec aspiciet me visus hominis*; q. d. Jam nunquam me videbunt oculi hominum. Sed quamvis ista vestra vita, eò quod invisibilis & abscondita, aliis videatur mortua & sepulta, vos pro vestra considerate consolatione, ubinam & cum quo sit abscondita: abscondita cum Christo, & abscondita in Deo: *Et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*. Est abscondita cum Christo, nam etiam Christus absconditus est in Sacramento: & abscondita est in Deo; quia quantum magis oculis subducitur hominum, tantò magis in ipsam intendunt oculi Dei. Porro cum hoc tanto possit esse solatio, majore adhuc sanctus Paulus concludit: *Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipsa Gloria*; q. d. Christus, qui nunc vita est vestra, & ibi sicut vos est invisibilis & absconditus, veniente ultimo die, visibilis toti apparebit mundo & videbitur! Tunc vos quoque apparebitis, & videbunt oculi hoc, quod illis nunc negatis, quàm pretiosum, gratumque oculis sit divinis, qui soli vos vident, invisibile huius clausulæ: quemadmodum enim nunc Christum in

sua imitari estis invisibilitate, sic ille visibiliter in oculis totius mundi vos sua ipsius coronabit gloria: *Et vos apparebitis cum ipso in gloria.*

§. IX.

Sermo hic finem acciperet, nisi tam universalis dies & celebritas, unum ad omnes verbum exigeret. Si Corpus Christi implet vacua Divinitatis, quantum magis implebit vacua nostræ necessitatis? Omnia creavit Deus vacua, sed mox implevit omnia. Vacuum creavit terram: *Terra autem inanis erat & vacua*; Sed statim eam implevit ab intus thesauris, ab extra plantis & animalibus. Vacuum creavit cælum; sed mox illud ab intus implevit Hierarchiis Angelicis, exterius Sole, Luna & Stellis. Vacuum creavit mare & aërem; sed aërem tanta implevit varietate volucrum, & mare tam infinita multitudine piscium. Vacuos creavit Deus primos homines velut lutea vasa; sed mox eos originali implevit iustitia, totque aliis dotibus & gratiis. Tam naturale divinæ est bonitati, uti fuit, est, & erit semper eadem ad implenda creaturarum suarum vacua: & sic necessitatis paupertatisque nostræ implebit vacua, longè melius quàm oleum Elisæi, quotquot demum fuerint, *vasa vacua non pauca*. Olim in lege rigore vetuit Deus, ne quis vacuis manibus coram se appareret: *Non apparebis in conspectu meo vacuus*. Hodie verò in lege gratiæ omnes nos exhortatur Christus ipse, ut non solum vacuas exhibeamus ipsi manus, sed etiam, multoque amplius corda & desideria: ut ea nobis abundantissimè impleat, eò quod ille melius sciat dare quam nos perere. Fratres Josephi in Ægyptum profecti ad

emendum panem, saccos attulerunt vacuos, quos retulerunt plenos reimposito simul pterio; panis enim hic divinus illo representatus, panis erat gratis datus. Et mediante Incarnatione Christus noster jam frater factus, Josephi benignitatem non adæquaret, nisi recurrentes ad liberalitatis suæ eodem contenta pane cellaria plenos divitesque dimitteret in omnibus, quæ nostra ipsi necessitas vacua exhiberet. Accedite, accedite, (inquit S. Th. Archiep. Valent.) accedite, inquam, non ad hunc fontem, sed ad hunc immensum gratiarum oceanum omnibus patentem, omnes desiderantem, omnes invitantem, omnes denique expectantem: & quantumcunque ampla & profunda sint necessitatis vestræ vacua, singula sua adimplebunt usque ad summum, donec plus capere non possint: *Oceanus est gratiarum immensus, vas suum quisque ad summum replet.*

S. Tho
Arch
de Va-
lencia.

Verum, tanta Fidei nostræ est infirmitas, itaque cœlestia bona vilipendimus, ut nec gratis quidem illa velimus. Auscultate quid ad similes animas Poëta quidam Gentilis exclamet:

O Curvas animas hominum, & cœlestium inanes! q. d.

O animas hominum brutorum adinstar incarnatas & irracionales *Curvas*, quia semper versus terram inclinatur & incurvatur inceditis, & hinc bonis cœlestibus vacuæ, & cœlestium inanes! quantumcunque aliqua anima totius terræ, & ad cælum usque totius mundi dominio gauderet, semper vacua remaneret, quia solus Deus ipsum replere potest. Porro cum nos Deum habeamus tam propinquum & vicinum, quot, quæso, animæ hoc nomine indignæ, non nisi vi adactæ de anno in annum ad ipsum accedunt! Ip-

se se panem vocavit quotidianum, ut quotidie illum manducaremus more primorum Christianorum; & ad illa devenimus tempora, quibus magnæ pietatis & devotionis loco habetur singulis mensibus communicare; Eheu quàm benè nec istud facientibus quadrat illud Jobi. *Sic Job. 7. V. 3. & ego habui menses vacuos!* Cum dies oporteret esse plenos, etiam menses sunt vacui! transit mensis, & mensis; transit Jubilæum, & Jubilæum; & non attempta gratia (ac si nec fides, nec alia vita, nec infernus superesset, nec purgatorium) neque gratiarum convenientia, non permittunt vobis vitia, quibus nostræ plenæ sunt animæ, ut mediante contritione & confessione eandem vacuum huic mensæ exhibeamus.

Agedum, animabus nostris vacuis peccato (si Christiani sumus, & deinceps esse volumus) quilibet nostrum id omni cura agere debet, ut duo præstet: primò animam suam impleat gratia, ne sit vacua: secundò gratiam operibus Christiano dignis impleat, ut in eadem perseveret. Quanam ratione, quove defectu contingit, quod confitentes & communicantes, & hoc medio gratiam Dei sibi conciliantes, multis diebus in gratia non perseverent, & eodem quandoque die illam perdunt? Non aliunde, quam, licet animam repleamus gratia, gratiam non implemus operibus, sine quibus illa permanere non potest. Expendatur ut oportet & ponderetur, quod S. Paulus de se dicens, nobis persuadere satagit. Apostolus hic in cælum raptus, & inde reversus, nobis consulit, ne gratiam vacuum habeamus: *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis;* 2. Cor. 6. & de se affirmat, gratiam se nunquam habuisse vacuum, ideoque semper in ea per-

1. Cor. permanisse: *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed gratia ejus semper in me manet.*
15. v. 10.

Cum gratia tam contraria sit naturæ, in hoc tantum gratiæ similis videtur natura, vel gratia naturæ. Natura nulla ratione vacuum admittit; unde natum adagium, *non datur vacuum in rerum natura.* Et hinc Philosophicè deducitur, quare in Elementis, & mixtis, vel spontaneè & seipsis prodeuntes, vel arte cogente tot productos videmus effectus, qui miraculosi videntur, & nonnisi naturalis existunt. Videmus ascendere aquam & terram; videmus descendere aërem & ignem; videmus disrumpi marmora, & dissilire æra, eo tantum sine omnia, ut impediunt vacuum, quod si daretur in natura, mundus id esse videtur. Idem eveniret (& evenit) gratiæ, si in ea daretur vacuum; & hinc pro viribus omnibus istis residendum est, *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Si gratia ipsius nunquam in nobis vacua fuerit, sicut in S. Paulo, *gratia ejus in me vacua non fuit*; etiam in nobis, sicut in illo semper permanebit: *& gratia ejus semper in me manet.*

Denique si à me discere desideretis, quonam pacto gratia semper plena, &

non vacua sit futura? Respondeo implendo vacua, quæ in anima occupabant vitia, primò actibus, & postmodum contrariis virtutum habitibus. Locum superbiæ in animabus nostris occupet humilitas; intemperantiæ succedat puritas; invidiam expellat charitas; locum iræ subeat mansuetudo; Gulam ejiciat sobrietas; ambitionis locum sibi vendicet mundi contemptus; vindictam exturbet injuriarum facilis condonatio; odii locum, occupet amor proximi, licet maximus sit inimicus. Verbo tandem, quantumcunque corrupta, & habituata natura repugnet: ut leve sublimeque descendat, infimumque ac ponderosum sursum ascendat: Hoc modo toti nos nostri conformabimus Exemplari Assumpti, Deum imitantes in Incarnatione, qui ad assumendas Corporis nostri condiciones descendit; & Christum in Sacramento, cujus Corpus ad participanda Divinitatis attributa ascendit; quibus nos utique gaudentes fruemur in mensa gloriæ, ejusdem Panis adjuti Gratiâ, qui, ut nos ascenderemus, de cælo descendit: *Hic est panis, qui de cælo descendit.*

Amen.

S E R M O

D E

S. GUNDISALVO.

*Si venerit in secunda Vigilia, & si in tertia Vigilia venerit,
& ita invenerit: Beati sunt servi illi. Luc. 12.*

§. I.

Ubi multum requiritur ad eligendum, non potest non multum adesse, de quo dubitandum. Hodie devotio nostra celebrat Sanctum, de cuius statu dubitarunt historici; de cuius professione dubitavit ipsemet ille; de cuius excellentiis, ad eligendas inde, maximas seu præcipuas, ego dubito vel maximè. De statu ipsius dubitarunt Historici, siquidem eorum nonnulli, Hierarchiæ ipsum annumerarunt clericali tanquam filium S. Petri: alii ipsum adscripserunt instituto Monastico, velut S. Benedicti Monachum: alii ipsum associarunt Mendicantibus, tanquam alumnus S. Dominici: in hac porro controversia gloriosius est dubitare, quam decidere. Simili modo dubitarunt & contenderunt nobiliores Civitates Græciæ, quænam Homeri celebratissimi fuisset patria. Dubitavit Sanctus ipse, quanam in Religione magis placitum Deo servitium exhibere posset; non enim quocunque sufficit, sed placito Deo modo & ritu deservire oportet. Proinde cum petitioni huic multas horas, ferventique orationi multos impendisset dies; & quia

Sacerdos jam erat, eundem in finem frequentiori Sacrificio Divinæ pietati negotium hoc serio commendasset; Divinum tandem oraculum illi respondit, ut in ordine & religione, illa, quæ officia Divina à salutatione exordiretur angelica, ejus sese manciparet servitio. Quo indicio Sacrum Prædicatorum institutum clarè fuit significatum, Sanctus dubium suum resolvit; & cum eodem meum me dissoluturum spero. Ut igitur ritè nostrum auspicemur discursum, priusquam innotescat, qualis sit futurus, etiam à salutatione matris gratiæ initium fiat dicendo. *Ave Maria.*

§. II.

Si venerit in secunda Vigilia, & si in tertia Vigilia venerit, & ita invenerit: Beati sunt servi illi. Luc. 12. v. 38.

Dubius, ut dixi, & inter excellentias nostri Sancti suspensus, quamquam tanquam admiratione digniores deprædicandas eligam, præter hoc dubium meum aliud adhuc intricatius in Evangelio reperio. Christus, Magister Divinus & Dominus noster, servos, quos in secunda, &

tertia Vigilia veniens vigilantes inven-
rit beatos dicit. Stylo moreque militi-
bus usitato loquitur; Milites enim illo
jam tempore noctem in quatuor vigilias
dividebant; de quarum numero adhuc
hodie perseverat, quod quartialia, seu in
quatuor partes divisæ vocentur. Porro
quia, attestante Jobo, vita nostra militia
est in mundo, & in eodem velut in tene-
bris, & nocti simili caligine degimus,
hinc Christus ipse eandem hominis vitam
in quatuor partes, sub vigiliarum nomi-
ne patitur. Prima pars seu ætas est pueri-
tia, secunda juvenus, tertia ætas virilis,
quarta senectus. Supposito igitur vitam
humanam suo in curriculo in quatuor di-
vidi partes, ut quid Christus primâ & ul-
timâ relictâ, secundæ tantum & tertiæ
meminit: *Si venerit in secunda Vigilia, &
si in tertia Vigilia venerit?* Ratio naturalis,
quoad vigilias, est, qui in secunda & ter-
tia Vigilia somnus vehementius sensus
opprimit, cui majore labore resistitur,
unde etiam vigilantia difficilior. Porro
quoad vitæ partes seu ætates, similis mi-
latat ratio. Quemadmodum enim in æta-
te juvenili & virili validiores sunt tenta-
tiones, sic laboriosior contra vitia existit
pugna, difficiliorque virtutum exercita-
tio & observantia. In prima ætate, quæ
est pueritia, mundus non tentat pueros
in ultima, scilicet senectute, jam non ten-
tat senes: Et virtus sine pugna, quæ in
pueris est innocentia, & in senibus veri
notitia, quanto tranquillior extra pugnam
agit & confectum, tanto minus de victo-
ria, solidaque & robusta virtute sibi ven-
dicare potest.

S. Gregorius Nazianzenus Textum
hunc cum lege concilians, quâ Deus ama-
re se præcipit, aliam non propriam mi-

Pars V.

nus & naturalem, sed sublimiorum rei
hujus reddit rationem: *Diliges Dominum* Luc. 10.
v. 27.
*Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota ani-
ma tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex
omni mente tua.* Ita ut quatuor hisce par-
tibus, & omnibus hisce quatuor amorem
Dei constare oporteat, ut ex omnibus
quatuor partibus & lateribus legitimè sit
qualificatus. Amor ex toto corde,
Amor ex tota anima, Amor ex tota
mente, & Amor & ex omnibus viri-
bus. Hac igitur ratione Christus de se-
cunda tantum & tertia, & nec de prima,
nec de quarta quicquam loquitur. Quare
verò secundæ & tertiæ vigiliæ seu ætatis,
quales sunt juvenes & viri, & non primæ
& quartæ ætatis, scilicet pueros & senes
beatos compellat? Sic est, & clarissimè
patet. Quia Deus non tantum toto cor-
de, & anima tota, sed tota etiam men-
te, & omnibus viribus amari desiderat: &
quamvis pueri & senes cor habeant & ani-
mam; pueri nondum ratione utantur, &
senes viribus destituuntur: proinde soli
illi secundæ tertiæque vigiliæ, juvenes
scilicet & viri omnibus quatuor partibus
Deum amare illique servire possunt; vel
omnes quatuor simul amore integro &
perfecto: *Ex toto corde, ex tota anima, ex
tota mente, & ex omnibus viribus.*

Hoc modo intellectum Evangelium
(sic autem venit intelligendum) ipsum
jam discursum in duas divisisse partes, &
secundùm illas, de duabus sancti nostri
ætatibus primariis, agendum esse videtur:
de secunda, quæ in juvenibus floret; &
de tertia, quæ in viris jam ad maturitatem
pervenit. Cum verò in sancto nostro
utraque suam attigerit perfectionem,
utraque etiam floribus & fructibus de-
center fuit ornata. Sed tamen hoc ita

T

vi-

videatur aliis, mihi sane, cujus est electio, longè aliud videtur. S. Gundisalvi excellentiæ non sunt tam pusillæ, ut angustis adeò terminis circumscribi valeant. Fluvio de Matre seu scaturigine egresso, ipsæ etiam oræ flumen efficiunt. Non tantum dilatandum est Evangelium, sed ipse quoque vigiliarum numerus multiplicandus. Dico igitur, vel dicere intendo, S. Gundisalum non secundæ tantum & tertiæ, sed primæ quoque & quartæ Vigiliæ fuisse Sanctum: immò verò, non primæ solum, secundæ, tertiæ & quartæ, sed etiam quintæ Vigiliæ. Sanctum, & admirabilem Sanctum in prima ætate pueritiæ: Sanctum, & admirabilem Sanctum in ætate secunda Juvenili: Sanctum, & admirabilem Sanctum in tertia ætate virili: Sanctum, & admirabilem Sanctum in quarta, scilicet in senectute: Sanctum denique & admirabilem in ætate quinta, id est, postquam mortuus, in qua jam quinquaginta annos vixit. Casu, quo sermo evaderet prolixior, devotio vestra facile accommodabit patientiam.

§. III.

UT à prima Vigilia exordium sumat oratio; S. Gundisalmus Sanctus, & admirabilis Sanctus fuit in prima ætate pueritiæ, non enim fuit puer, pueris sed viro similis, Aliis pueris, ut evadant viri: multis expectandum est diebus: S. Gundisalmus ne uno quidem expectavit die, quia quâ natus est die eadem jam vir extitit, & quidem vir magnus in essentia, quamvis pusillus statura. Propheta Zacharias de nascituro mundo Salvatore locuturus, dicendorum admirationem excitat verbo, *Ecce*; Et non aliud dicit, quam nasciturum, virum nominandum: *Ecce*

Zach. 6, *Vir oriens nomen ejus.* Porro si prodigio

simile & admiratione seu admirationibus dignum videtur, quod homo simul Deus puer & vir nasciturus esset, *vir Oriens*; quam admirabilis Sanctus censendus erit noster, qui natus non fuit homo puer, sed puer vir? Unus tantum homo fuit in mundo vir natus; & hic fuit Adam, à Deo in ætate staturaque perfecta creatus. Sed unicus iste vir natus, idcirco puer fieri non omisit. Vos id ipsum judicate. Non minus quam totum istum mundum suo objectum Dominio possidebat Adamus: Et vir tantorum Dominus & possessor, quidquid habuit pro uno dat pomum: Ecce hic, an non fuerit puer. Gundisalmus natus est puer, sed puer vir.

Quando verò magnus iste puer se publicè puerum virum demonstrare cœpit? Octavo post Nativitatem die, qui Baptismi sui fuit, egressus est è Baptisterio, ubi alii infantes non nisi aquæ algorem sentiunt; & quando nurix illum brachiis excepit ad fovendum & ubera præbenda; prodigiosus infans pro eo lachrymaretur & sugeret, coniectis in Christum Crucifixum oculis, vultu hilari, brachiolisque extensis grates ipsi, pro gratia accepta referre visus est. Hoc modo multo tempore non sine circumstantium admiratione & stupore remansit, nullo ipsum à fixa intuitione, & attentâ sacri objecti contemplatione avellere valente. Quis proinde negabit, hoc fuisse, non more infantili, sed viri ad instar baptismum accipere? Baptismum accipiunt, vel adulti qui viri, vel Innocentes, qui sunt pueri: sed cum magna similitudine in Baptismo, & cum magna differentia in baptizatis. Dixi cum magna similitudine in Baptismo; nam hisce non minus atque illis Sacramentum illud gratiam omnium-

umque virtutum habitus infundit: in baptizatis autem valde differenter: quia in Innocentibus, virtutum habitus sunt quasi mortificati, absque quod eorum actus exercere possint: in adultis vivunt expediti; quia statim producant aut producere possunt actus virtuosos, ad quos habitus ipsi inclinant. Manifestè hoc in S. Augustini patuit baptisate, qui triginta trium annorum ætatis baptismum suscepit, & sic ille, uti & S. Ambrosius, qui ipsum baptizavit, etiam ipse in provectiore jam tum ætate, exemplo composuit Hymnum: *Te Deum laudamus*, decantantur, in quo tot excellentes actus, tamque ardentes continentur virtutum affectus. Hic igitur interrogo: Ad utramne tam differentem baptizatorum classem Sanctus noster videtur referendus? Certum est quod non ad illam Parvulorum & Innocentium, sed illam virorum & adultorum. Quia mox, ac si baptismus non solum habitus, sed virtutum omnium infudisset actus non plorando exercuit actum fortitudinis; respuendo ubera, actum temperantiæ; oculos dirigendo, & brachiola extendendo ad Crucifixi imaginem hilari, actum exercuit prudentiæ, actum justitiæ, actum Religioni, actum fidei, actum charitatis: & eo ipso quod à devota illa & constante contemplatione eum nequiverunt divertere, actum exercuit perseverantiæ.

Propheta Regius hominem sanctè incipientem, magnumque futurum Sanctum describens, ait: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo;* q. d. Similis est tenello & novello arbutto, ad præterfluentem aquam plantato, quod suo tempore fructum dabit. Currentes

aquæ sunt illæ Baptisatis: porro novellæ plantæ iis irrigatæ, sunt baptizati non adulti, sed Parvuli & Innocentes: de quibus asserit Propheta, quod non statim asferant fructum, sed suo tempore illum sint prolaturi. Quare? Quia in imperfecto illo naturæ statu, qualis est infantia, quemadmodum lingua impotens est ad loquendum, & brachia fasciis colligata & involuta, sic animæ potentiæ quasi somno ligatæ, inhabiles & impeditæ sunt ad virtutum actus exercendos. Adolescentibus verò, & viribus convalescentibus, solis adinstar ex nubium medio emicantis, intellectus rationisque lumen sese exercere incipit; & hoc tempus est tanquam determinatum à natura, & expectatum à gratia, ut possint producere, producantque fructus: *Et fructum dabit in tempore suo.* Ita passim cunctis usu venit parvulis. Noster verò extemptus à reliquis limites spatiaque anticipans naturæ, tempus non suum, reddidit suum, temporique non debitos protulit fructus. Prudenter sanè notavit consideratque S. Augustinus, Parvulos ad Baptismum pedibus venire non suis; & credere corde non suo: nec non, quod credunt, confiteri linguâ non suâ: Parvulis Mater Ecclesia aliorum pedes accommodat ut veniant, aliorum cor, ut credant: aliorum linguam ut fateantur. Porro omnia hæc præstiterunt oculi parvuli nostri in crucifixum defixi. Oculi isti sibi fecerunt linguam, qua confessi sunt fidem: oculi isti fecerunt sibi cor, quo illam crediderunt; illi quoque oculi fecerunt sibi pedes, vel, ut rectius loquar alas illas, quibus transvolant interstitia inter parvulum & virum, non relicto intermedio spatio. Hoc pacto sanctus noster, etiam publicè, & parvulum simul

& vitum eodem se tempore ostendit. Cum enim tempus suum non esset, quatenus erat parvulus; quatenus vir, actibus erat parvulus; quatenus vir, actibus viro dignus illud suum fecit: *Et fructum suum dabit in tempore suo.*

Non stetit prodigium primo illo die, postmodum quippe majoribus & novis continuatum est circumstantiis: idem enim ille infans, tunc non lacrymatus, modo irremediabiliter plorabat; tunc aspernatus ubera, eò profecit constantiæ, ut nullatenus ea nunc admittere vellet. In principio lacrymarum & abstinentiarum harum latebat arcanum, donec tandem primi amoris desideria fuisse innotuit. Qua non industria sunt usi, ut à lachrymis abstinere, alimentumque admittere facerent? Deferebant Gundisalvum seu Gundisalvulum ad eandem Ecclesiam, & vix oculos in Crucifixi imaginem coniecerat, & ecce visio hæc mox illi sistebat lacrymas, alimentique fastidium omne auferbat, quo facto contentus & gaudens alimentum percipiebat. Nul- lum aliud dabatur remedium: Casus profectò rarus, præsertim consulto desuper S. Paulo. Ad intelligendum latens ibidem magnum prodigium, supponendum est hominem duabus constare parti- bus, animali una, spiritali altera: pars ani- malis duabus constat vitis, vegetativa vi- delicet, & sensitiva; pars spiritalis, una tantum, rationali scilicet constat. Et quid S. Paulus? Omnia de infantulo nostro di- ctis contraria. Partem quippe animalem spiritali quamvis nobiliori priorem asse- tit, & spiritali non nisi post animalem locum invenite: *Non prius quod spirituale*
1. Cor. 15. v. 46. est, sed quod animale; deinde quod spiritua-
le. Utrumque Apostolus Adami hominis

terrestri exemplo confirmat, à quo vi- tam animalem accipimus, qui prior fuit Christo: & exemplo Christi hominis coe- lestis, à quo vitam participamus spiritua- lem, qui Adamo fuit posterior. Istud quidem docet S. Paulus: Nos verò ad il- lud, quod in nostro apparebat Sancto progrediamur. Flere vel non flere ad vi- tam pertinet sensitivam; fletus enim effe- ctus est sensus: sugere vel non sugere ubera, ad vitam spectat vegetativam; nu- tritio quippe effectus est alimenti: simili modo flere intuendo Christum, nullum- que oblectamentum, seu gustum admit- tere extra ipsum, vitæ rationalis, & vel maximè seu propriè ejusdem vitæ est ef- fectus. Si igitur, juxta quod S. Paulus as- serit, prior in homine pars est animalis, & spiritalis posterior, quoniam pacto in no- stro parvulo, actiones partis spiritalis perveniebant illos partis animalis; prius quærere & contueri Christum, & post- modum dimissis lacrimis ubera sugere? Quia S. Paulus secundum ordinariam na- turæ infantiaeque legem loquebatur, qui prius parvuli, postea sunt viri: noster ve- rò Sanctus, tanquam ab eadem exemptus lege, & non tanquam infans quæ infans, sed tanquam infans & simul vir operabatur.

Hinc pro majore casus nostri stupore sequitur, quod non cessare à fletu, & idem non sugere ubera; nisi posito ob oculos Christo, in Sancto nostro, non animales & infantis, sed rationales & viri fuerint actus. Ad probandam consequentiam hanc maximum, cum fide & Theologia suppono tria: primum, Deum ultimum hominis esse finem: secundum, omnes humanas, & propriè viri actiones ad ulti- mum, finem esse dirigendas; tertium, actio-
 nes

nes ad hunc finem non directas, quamvis à viro exercitas centenariis, non humanas, neque viriles, sed pueriles esse & brutales. Porro indistinctè dico pueriles seu brutales; æque enim animalis est actio in puero fugere & flere, quàm fugere & balare in agno. Neque exemplum vel nomen pueri centum annorum novum quid est in hoc casu: pueros enim centum annorum, Isaias Propheta vocat eos, qui puerorum more

Isai. 65.
v. 1.

operantur: *Puer centum annorum.* Et sicut parvulus noster posito sibi ob oculos Christo, qui ultimus est hominis finis, cessans à fletu ubera sugere, idem à fletu cessare, & ubera sugere, quæ aliis in pueris actiones sunt animales & pueriles, in ipso rationales erant, & viri.

1. Cor.
23. v. 11.

O quàm magnus puer, quàmque magnus vir es, mi Sancte! Idem de se S. Paulus adstruebat: *Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: quando autem factus sum vir, evachavi quæ erant parvuli.* S. Gundisalvus magis quàm S. Paulus erat parvulus; nam S. Paulus in ætate jam loquebatur, in qua se parvulum vocat, *loquebar ut parvulus*; Et S. Gundisalvus nondum loquebatur, neque loqui cæperat, nisi duobus ab hinc annis: & quando Apostolus tertii cæli erat parvulus, & operabatur ut parvulus, & ad virilem ætatem multi adhuc deerant anni; non eadem in ætate, sed multò ante, adhuc mutus & totus puer & infans, parvulus noster simul jam vir erat. Ex eisdem ergo S. Pauli verbis, S. Gundisalvus illud auferat *quando autem*, sibi que prima & ultima verba applicando dicat confidenter: *Cum essem parvulus, factus sum vir.*

§. IV.

Quantum ad Vigiliam secundam fuit Sanctus, & admirabilis Sanctus, S. Gundisalvus in ætate Juvenili; factus enim annis illis pastor animarum (officium tam periculosum propriæ, quàm utile alienis) sic se impendit uni, ne obligationi deesset alteri, ut satisfecerit utrique. Deerant Prælati novo cani, in Sacerdotio splendor coronæ, & in Prælati dignitatis decor: sed nihil defuit eorum, quæ cani significabant, & non infrequenter verificant. Sunt quasi nives, quibus Æthna mons semper obtegatur, sub quibus latent ignes & incendia: sunt velut illa, quæ Magister Divinus ^{Mat. 23. v. 27.} vocat *sepulchra dealbata*, de foris alba, intus corrupta; esse quoque possunt illi similes arbori, cui jam Sanctum nostrum in sensu sublimi comparavimus. De ea inquit Propheta: *Folium ejus non defluet.* Porro arbores non mutant folia æquè ^{Pluv.} virent minorennes, ac annosæ. Quantò verò majore cum indecore in senibus admiranda est viriditas, tantò magis in juvenibus veneranda est maturitas. Veri cani, testimonio Spiritus sancti, in prudenti consistunt judicio; & senectus non in capillorum colore, sed in vitæ puritate consistit: *Canes autem sunt sensus* ^{Sap. 4. v. 8. 9.} *hominis, & ætas senectutis vita immaculata.* Capilli optimi, pessimumque quod unquam fuit caput, illud Absalonis fuit: capilli appendebantur auro in pretio; caput verò omni pondere carebat. Sunt etiam capilli, qui videntur aurei, & sunt argentei deaurati; & illud pessimum inest cinis, quod tingi queant. Non tales sunt capilli nigri, qui alium non admittunt colorem. Hinc custos in Eclogis Salomonis, in pastoris sui

capillisunicè laudavit, quod corvini es-
 Cant. 5. sent coloris: *Come ejus sicut elata palma-*
 v. 11. *rum, nigra quasi corvus.*

Cum itaque pastorum omnium opti-
 mus maximusque sit pastor & juvenis,
 summo honori Sancto nostro vertendum
 est, in eadem ætate, juventute scilicet, pa-
 storem fuisse electum. Juvenis erat Abel,
 & quis pastorum illo religiosior? Juvenis
 item erat Jacob, & quis pastorum illo
 vigilantior? Juvenis erat David, & quis
 pastorum ipso animosior & robustior?
 Leone (inquit Scriptura) agnum ra-
 piente per caput, pedum ungulis illum
 è faucibus eruebat: & si illum à pedibus
 deglutisset, auribus ipsum è visceribus
 extrahebat. Ætas senectutis nunc genero-
 sis adeò & ardentibus actibus nimis est
 frigida. Grex hominum difficillimè re-
 gitur & custoditur. Quadraginta jam an-
 nis Moyse sine ullo sui discrimine oves
 paverat, & duobus nondum elapsis annis,
 jam hominum pastor factus non nisi Deo
 protegente, vitam propriam conservare
 poterat ab eis, quos ipse pascebat. Ille de-
 ducebat eos ad bibendum è limpidissi-
 mis torrentibus Jordanis; & hi ad turbi-
 das Nili, limosæque Ægypti aquas suspi-
 rabant. Maximus hodie in pastorum no-
 tabilis defectus, est ille generositatis.
 Quam nisi S. Gundisalvus ostendisset an-
 te, non minùs culpâ vacasset, qui bacu-
 lum pastoritium illi in manus tradidit,
 quàm ipse acceptando. Nisi animus tibi
 sit ad impedienda & arcenda vitia, vul-
 tumque verearis potentium, Judicis, quæ-
 so, ne ambias accepisse officium: *Noli*
 Eccl. 7. *fieri Judex, nisi valeas irrumperè iniquitates,*
 v. 6. *ne fortè extimescas faciem potentis.* In man-
 sueto ovium grege etiam inveniuntur ha-
 bentes cornua, quibus utrimque pugnent,

omnes nihilominus timent venerantur-
 que pastorem. Hoc fiebat olim sub Pa-
 storibus Chrysostomis, & Ambrosiis,
 quamvis potentissimi gregis essent
 Theodosii & Arcadii. Nî pastores hodie
 sic attenderent respectibus, majore uti-
 que ipsi haberentur in honore. Talis
 fuit Gundisalvus tametsi juvenis.

Quo tempore suam rexit Ecclesiam,
 multa de ipso, omnia bono pastori pro-
 pria narrant Historici. Quod se non ope-
 ruerit lana ovium, neque lacte, nedum
 sanguine ipsarum se paverit, referunt:
 quod patrimonium Christi non multipli-
 candis famulis, canibus aut equis, neque
 amplificandæ familiæ, exornandisque pa-
 rietibus insumpserit, dicunt. Quod refer-
 vatâ tantum sibi frugali, & congrua men-
 sâ, reliqua omnia non velut propria, titulo
 charitatis, sed velut propria ipsorum titu-
 lo justitiæ, pauperibus distribuerit, scri-
 bunt. Non solum auribus eum prædicasse
 dicunt, sed multò magis oculis; si quidem
 exempla suæ viræ animam suæ addebant
 doctrinæ. Hæc & alia multa historici re-
 ferunt, sed omnia in genere. Quoniam
 verò de tempore, quo sanctus noster fuit
 Pastor, unum tantum in specie referunt
 casum; ex hoc colligere licebit alios, &
 ex operandi modo, qualis fuerit, collige-
 mus. Abusus in subjectis S. Gundisalvo
 parochiis invaluerat, qui, prò dolor!
 hodie adhuc perseverat in aliis, quod
 excommunicationis metus evanuisse.
 Erant Gentis illius, quæ invisibilia non
 credit; magisque sentiebant, & acerbius
 ferebant penam, quàm muldebantur in ciu-
 mena, quàm quàm condemnabantur in ani-
 ma. Sanctus itaque die quadam pro con-
 cione, abusum hunc turpem à fide non
 minus quàm Religione Christiana alic-
 num

nem demonstraturus, mulierem canistrum panibus plenum ferentem transire videns, ad se venire, canistrumque cum panibus ad pedes suos deponere iussit; quo facto, voce terribili excommunicationis formâ super panes pronuntiata, qui erant candidi, de repente in carbones sunt conversi. Obstupescere omnes, & præ cæteris mulier inops, suos panes jam perditos reputans. Verum enim verò visione tam stupendâ, & conversione tam repentina jam persuasum illis videns, quod intellectu capere nequibant; etiam, inquit Sanctus, ut videatis effectum absolutionis in excommunicatis, verba absolutionis super carbones protulit, eodemque in momento & modo eodem, in candidos æquè, ut fuerant ante, panes sunt conversi.

Utroque demonstrato miraculo, præcepit sanctus Gundisalvus mulieri cum benedictione Domini suum tollere panem. Hic singulariter considero, cum non semel, sed bis panis esset miraculosus, duplici ratione Sanctus illum Ecclesiæ applicare potuisset. O tempora! Ego novi pastorem sive parochum, qui excommunicationis seu vi, seu beneficio habuit panem, quo multis diebus suam sustentaret familiam, multò sanè illa S. Gundisalvi numerosiore. Enim verò cur idem ille non fecit? Saltem præcipere debuisset videtur, ut panes conversi in carbones in perpetuam rei memoriam, casusque horrorem asservarentur. Quare igitur panem suum tam numero quàm colore integrum, ut ante fuerat, mulieri reddi iussit? Quia non ignorabat bonus, lucrique non avidus pastor, extra rationem esse, impendiis panis alieni mira operari. Quot in hoc mundo videmus miracula, quotque homines mi-

raculorum arbitros, & omnes expensis panis alieni, & neminem sui? Etiam Deus quotidie sustentat panibus duobus, & S. Paulum, primum Erémitam, quotidie dimidio: & eum utrisque miraculi! administri essent corvi, semper panis erat de mensa mandantis pasci famelicos, & non aliundè sublati. Generis istius fuit maximum illud quinque panum miraculum, qui in tot millia multiplicati, ut paverint quinque millia hominum, totque superfuerint cophini fragmentorum. Ista verò fragmenta residua pro quo fuerunt? Pro dominis quinque panum, qui fuerunt Apostoli. Simile miraculum jam vidimus, & videmus. Quod heri numerabatur per unum, hodie numeratur per millia & milliones. Sed cujus expensis? Eorundem qui materiam præbent, & capitale pro miraculo. Et loco ejus, quod in multiplicatione, & saltem in fragmentis partem habeant, ad suos usque quinque panes eos excommunicant, ita, ut eos perditos potius, quàm lucrari velint; quia in carbones tantummodo conversos illos relinquunt.

Grandis hujus jacturæ, afflictionisque magnæ remedium jam tradidit S. Gundisalvus, si esset, qui ab illo discere cuperet, in quo remedium hoc constitit? In convertendo carbones denuo in panes: quemadmodum in carbones ante fuerant conversi. Non constitit perfectio miraculosa in potentia mira patranda, sed in scientia dissolvendi & in nihilum redigendi. Rationem in nostro habemus casu; ubi enim miracula vergunt in damnum, ad resarciendum miraculi damnum, necesse est ut secundum dissolvat, quod primum fecit. Facta ab Angelo promissione magna Gedeoni etiam pastori, in pro-

promissi confirmationem duo hic ab illo miracula petivit sub hac conditione, ut quod primum, dissolveret secundum. Acceptum igitur ab ovibus suis vellus in medio posuit areæ, dicens: volo, ut decidens hac nocte ros lanam tantum & non aream madidet; & sic factum est. Die altero, eodem in loco vellere posito, dixit: modò volo ut descendens hac nocte ros in aream, & nullatenus in lanam cadat, & similiter eodem evenit modo. Verum enim verò quare Gedeon non uno tantum contentus fuit miraculo, sed duobus; ut dissolveret secundum, id quod fecerat primum? Quia certus esse cupiebat de promissione Angeli, & nōsse qualia essent miracula Dei: noverat enim quod cum ros communis esset omni terræ, Deus non posset unam ejus partem defraudare miraculo primo, quin damnum illi refarciret miraculo secundo. Illud petiit Gedeon; istud fecit Gundsalsvus: & nemo istud satagit imitari. Sufficitne omnia in commodum converti particularis & privati, & nihil in usum communis: omnia esse pro vellere Gedeonis, & pro area nihil? Ita hoc sine omni æquitate prædicant & exequuntur, qui jus sibi vendicant etiam in illud, quod è cælo descendit: & quantæcunque desuper quærimoniæ in ipsum usque cælum ascendunt, nullus hæc miracula patrantium ea dissolvere curat. Si dedecori sibi ducant, minorisve autoritatis argumentum opinentur, posse dissolvere quod fecerunt, decipiuntur: multò quippe potentiores sese ostendent in miraculo destruendo, quàm illud patrando. Ecce quam clarum hoc in nostro casu, panem convertere in carbones, ignis amburendo efficere potest: carbones verò conver-

tere in panem solus omnipotentis est, supra omnem naturæ legem operantis.

In hoc denique miraculo bonus noster Pastor expressit semetipsum, qualis esset ostendendo. Miraculum istud inversum habuit, & directum. Talesque oportet esse, qui regunt homines. Pastorem bonum, non totum seu bonum nimis esse decet: *Cum electo electis eris, & cum perverso perverseris.* Non omnia indulgentiam sapere, neque omnia censuram redolere fas est. Excommunicationes habere debet pro repellibus & contumacibus, & absolutiones pro contritis & pœnitentibus: & tam pro hominibus instar panis candidis, quàm pro nigris instar carbonum. Nōsse ipsum oportet, in opus producere, & in nihilum redigere; convertere, & invertere. Deus Nabuchodonosorem in jumentum convertit ex homine; & postea eum denuò ex jumento convertit in hominem. Virga Moysis idem erat baculus pastoritius, quo suas regebat oves. Quas autem qualitates habebat iste baculus? Aliquando ex virga in serpente, & quandoque vice versa ex serpente convertebatur in virgam: Neque enim ex eo quod lex Christi, lex sit gratiæ, omnia in ipsa gratiam sapere debent. Legis ejusdem Author pastorem supremum S. Petrum instituens hac usus fuit cæremonia, quod cæli terræque claves manibus ipsius traderet. Et cur quove mysterio claves? Quia clavis hac vel illa via versa claudit, seu aperit. Non omnia claudenda, ex severitate; neque omnia referenda ex nimia benignitate. Pro reicassusve exigentia pessulum aut removendum, aut intactum relinquendum. Veruntamen cum potestatis pastoralis insignia sint claves, jam alia occasione notavi,

Pf. 17.
v. 27.

non

non dixisse Christum, quod clausuris erit clausum, & quod reſeraveris erit apertum; ſed quod ligaveris erit ligatum, & quod ſolveris erit ſolutum. Et quare? Quia Chriſtus vult tales eſſe ſuos paſtores, qui ligare ſciant & ſolvere, & non homines, qui nec ligent nec ſolvant. Qui quoniam non ligant, vitiis laxantur habent; & quoniam non ſolvunt, captivæ tenentur virtutes. O ſi hodie S. reſurgeret Gundisalvus, quàm immutata viderentur omnia! ſed vereor ne noſtra hoc non mereantur tempora, uti nec ejus tempora ſunt promerita.

§. V.

Quantùm ad Vigiliam tertiam, fuit Sanctus, & admirabilis Sanctus, S. Gundisalvus in ætate virili: eam enim vix ingreſſus, ex patria egreſſus, peregrinus Jeruſolymam eſt profeſtus ad inviſenda ſacra peracti ibidem Redemptoris noſtræ loca, vitam reſiduam ætatis illius, in terra ſancta, uti fecit, tranſacturus. Non miror in notabili hac reſolutione patriæ derelictionem, ubi amor naturalis fortes illas dulcesque mittere conſuevit radices, quæ difficultatē tanta eradicantur & evelluntur: ſed quando te, mi Sancte! cum baculo paſtorali in baculum mutato peregrini, deferentem video & tuas & Chriſti oves, ad emetiendos venerandosque paſſus & greſſus, quod idem Dominus ad eas paſcendas in hac vita mortali confecit, & ad redimendas moriendo abſolvit, hoc ipſum nec admirari ſatis, nec capere ſufficio.

Chriſtum ſemel mutato habitu, peregrini formam aſſumpſiſſe novimus: ſed quando, & quo fine? Eodem Reſurrectionis die, quando jam triduo ante dixerat,

Pars V.

quod percuſſo & occiſo paſtore, diſpergendæ forent oves: *Percutiam paſtorem, & diſſurgentur oves gregis*; Quoniam duæ earum errantes, & quaſi jam perditæ de Jeruſalem pergebant in Emmaus, huius rei cauſæ Dominus peregrini habitum aſſumpſit, ut eas reduceret, ſuoque denuò gregi aſſociaret. Si igitur Chriſtus, tamquam Paſtor bonus, peregrinum induit, ut erroneas oves de Emmaus in Jeruſalem reducat; Quoniam pacto Gundisalvus Chriſtum imitaturus peregrinatum in Jeruſalem abit, non duas tantùm oves, ſed totum ſibi tanquam paſtori commiſſum gregem in Emmaus reliquens? Emmaus idem ſignificat, quod, *conſilium timens*? Iſtud verò conſilium non ſolùm timidum, ſed temerarium quoque fuiſſe videtur. Evangeliſta notat, Emmaus ab Jeruſalem ſexaginta ſtadiis diſſitum fuiſſe: *Stadiorum ſexaginta*; Quæ noſtro metiendi modo tria efficiunt milliaria: porrò ſi Chriſtus non eſt paſſus, ut à grege ſua duæ aberrarent oves duabus leucis, eaſque per media compita ſedulò quæſitum abiit in media via: *Ipſe Jeſus appropinquans ibat cum illis*; Quomodo S. Gundisalvus à ſuis ſe ovibus ſubducit & recedit, diſtantia non minore quàm centum milliariis, quot Luſitania à Jeruſalem diſtat? Ulterius obſervat Evangeliſta, eodem die ſollicitudinem hanc & diligentiam à Chriſto habitam & adhibitam: *In ipſa die*. Si paſtor bonus eodem die tam modicam gregis ſui partem adedò curat; quo pacto S. Gundisalvus gregem ſuum totum deferit, tamque peregrè ab eo victurus abit non minore temporis, quam quatuordecim integrorum annorum intervallo?

Si quis tam memorabili Sancti noſtri reſolutioni excuſationis velum oppande-

Matth.
26. v. 31.

Luc. 24.
v. 13.

Ibid.
v. 15.

Ibid. 11.

re satagit, ægrè inveniet, quod satisfaciat. Si dixerimus, quod mentis fuerit terram suam commutare cum terra sancta, hæc equidem ratio non sufficit, quamvis videatur pia, ad deferendum gregem cum sit pastor: Quamvis enim terram suam commutare pro terra sancta, esset commutare terram pro cælo: commutandum esset cælum pro terra, nedum ad invigilandum toti gregi, sed uni tantum illius ovi. Quis pastor, inquit Christus, centum habens oves, si tantum vel una erraverit, seu perierit, non relinquit nonaginta novem in deserto vel vadit quærere perditam? Ita fecit Christus: ovis perditæ erat homo: nonaginta novem, erant novem Angelorum chori: porro desertum, ubi eos reliquerat, erat cælum: Et si pastor bonus & verus deserto cælo venit in terram, ad succurrendum perditæ oviculæ tantum uni; Quamvis in Gundisalvo terram suam mutare pro terra sancta, fuisset mutare terram pro cælo, talem commutationem nullatenus facere debuisset; sed deferere & commutare cælum pro terra, non tantum ad integrum suum conservandum gregem, prout dixi: sed ad invigilandum & succurrendum uni tantum illius ovi. Porro si obtendere libuerit, quod in terram sanctam instituta peregrinatio, animo & desiderio infideles Mahometanos seu Judæos terræ indigenas seu dominos convertendi fuerit assumpta; Hæc quoque excusatio est insufficiens, & ab exemplo Christi aliena. Apostolis interpellantibus ut clamantem Chananzam, quæ gentiliserat, exaudiret, respondit Christus, commissas sibi oves non esse Gentiles, sed Israëlitas: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.* Et huic inhærendo doctrinæ suis mandavit

Mat. 15.
v. 24.

Discipulis, ut non nisi Judæis prædicarent: *In viam Gentium ne abieritis.* Proinde sicut oviculæ, quas sanctus Gundisalvus in patria, & sua in Ecclesia dereliquerat, erant ipsi à Deo commissæ; tamen si peregrinatio ipsius Jerosolymam versus, ad conversionem aliorum ex paganismo fuisset directæ: zelus cum officio ipsius & obligatione collatus, non tantum non laudabilis, sed omnino illicitus videtur.

Mat. 10.
v. 5.

Respondeo primo, peregrinationem S. Gundisalvi in terram sanctam, non licitam solum fuisse & laudabilem, sed verè sanctam. Siquidem non spiritu proprio & devotione sua, sed speciali vocantis Dei impulsu fuit assumpta. Videamus casum in historia sacra resolutum & definitum. Pastorem agebat Moyses, commissas sibi à Jethro oves in desertis Madian pascens, quando eminens rubrum ardere, & non comburi vidit. Moyses admirabile illud propius intueri decrevit: *Vadam, & videbo visionem hanc magnam;* Atque textus, quod Deus videns ipsum motu proprio ad videndum pergere, ipsum vocando pergere iussit: *Cernens quod pergeret ad videndum, vocavit eum.* Enim verò si Moyses motu proprio jam ibat, quare Deus illum vocabat? Quia casus hic similis erat illi nostri Sancti, in quo non sufficit inclinatio & resolutio propria, sed insuper specialis Divina requiritur vocatio. Rubus ardens & incombustus, juxta communem Sanctorum sententiam, mysterium, & mysteria Redemptionis humanæ significabat: quod idem Dominus confirmat, qui ad liberandum populum suum descenderat: *Descendi, ut liberem eum.* Terra, in qua rubus erat, terram denotabat, quæ nunc sancta vocatur,

Exod. 3.
v. 3.

Ib. v. 4.

Ibid. 8.

ibid. 5. catur, qualem ipsam vox de rubo nuncupavit: *Locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Porro pastori, qualis Moyses erat, ad dimittendam, uti dimisit, ovium suarum custodiam, ut pergat ad videnda propiusque contemplanda Redemptionis nostræ mysteria, terramque sanctam nudis venerandam pedibus, non sola sufficit voluntas deliberatioque propria, sed specialis Dei requiritur instinctus & vocatio: *Cernens quod pergeret ad videndum, vocavit eum.* Sic fecit Moyses, qui tunc officium simul cum grege totaliter dimisit: Et idem fecit noster Sanctus, similiter à Deo vocatus & inspiratus: proinde non licite tantum & laudabiliter, sed sanctè, & perfectissimoque virtutis actu.

Quod si magnum nobis dubium movit ex parte peregrini nostri illa oves deserendi resolutio; multò sane majus est illud ex parte Dei, quod invocatione divina tam peculiari, rara, ipsique Deo inusitata admirari oportet, pro ut nunc videbimus. Mystica illa custos in Canticis à Divino suo petiit pastore, ut sibi ostenderet, suas oves ubi pasceret, & ubinam quiesceret in meridie, ne in cassum illum vagabunda quæreretur alibi: *Indica mihi, quam diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Et quid illi pastor supremus responderet? Primo illi dixit, quod se ipsum non novisset, *si ignoras te;* Si enim, quid muneris esset novisset, simile quid non peteret: unde nec petito annuit, sed gregis sui vestigia sequi, aliorumque more pastorum eum pascere iussit: *Egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hedos tuos juxta tabernacula pastorum.* Ecquis non facile videt in brevi hac histo-

ria, quam similis fuerit animæ sanctæ petito, sancti nostri desiderio, quamque differens obtenta à Christo responsio, ex cujus ore audivit eadem anima, quæ animarum omnium Ecclesiæ suæ pastorum, vel maximè amantium personam gerit? Animæ sanctæ petitio, & sancti nostri desiderium nihil respiciebant aliud, quam invisere loca, ubi Christus cœlestis suæ Doctrinæ pabulo suas pavit oves; & ubi tandem in meridie, non sub arboris crucis umbra, sed in ipsa acclavatus mortuus fuit & quievit. Illud insinuat, *ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Porro si petenti Sancto nostro Pastori actuali peregrinationem hanc Christus idem concessit; ut inviseret, ac loca ea sacra incoheret; quonam pacto animæ, custodique sanctæ, omnium cæterorum pastorum personam gerenti nullatenus Christus, idem desideranti indulget; sed absolutè oves suas pascere mandat, & quilibet, non Christi in Jerusalem, sed gregis sibi commissi in terra sua vestigia sequi curret: *Abi post vestigia gregum?*

Quod ex admirabili differentia hac sequitur, est, quàm singulariter Christus eximios æstimavit affectus, quibus sua in Peregrinatione S. Gundisalvus vitæ mortisque ipsius Christi imitatus est passus: cum devotionem hanc & desiderium, obligationi suæ oviumque suarum anteposuerit curæ. Utrunque inusitata emicuit excellentia: multo tamen admirabilior in Christo, quæ nondum sufficienter est expensa, nec condignè exaggerari potest; nisi ipsum audiendo Christum cum S. Petro, id est, Pastorem supremum cum Pastore secundo loquentem. Christus Redemptor noster interrogavit S. Petrum: utrum, plus cæteris se amaret

Discipulis: *Simon Ioannes! diligis Me plus his? S. Petro debita respondens modestia:*
 Joan 21. *Tu scis Domine, quia amo te.* Christus intulit, ergo Petre, si amas me, *pasce oves meas.*
 v. 15.

Hac prima recommendatione facta, Christus eandem iteravit interrogationem & Petro eodem respondente modo, replicat Christus, si diligis me, *pasce agnos meos.* Super amore duæ jam interrogationes præcesserant, similiter duæ gregis recommendationes fuerant sublecutæ, quibus Christus adhuc tertiam adjunxit: *Dicit exterius;* ita ut Petrus contristeretur, ac si Magister Divinus, cui omnium secreta cordium patent, de amore suo dubitaret, vel de sua cura & solitudine diffideret. Si igitur Christus trina vice amorem S. Petri examinat, non solum magnum, sed majorem cæterorum amorem efflagitat, symbolumque hujus terrena vice ab eo non exigit aliud, quam ut oves agnosque gregis sui pascat: *Pasce oves meas, pasce agnos meos:* Quis novus, vel quis alius est iste seu Gundisalvi erga Christum, seu Christi erga Gundisalmum agendi est stylus; cum vice ejus, quod commissi custodiam gregis illi continuare præciperet, easdem deferere quasi jubeat inspirando, ut more peregrini Jerosolymam pergat, non ad invisendum, sed incolenda loca, ubi Christus ipse conversatus mortem tandem appetierat?

Eadem utique vita & mors Christi firmaret adeo & ardentem Pastoris nostri Peregrini in hæsit memoriæ, non secus ac amata istius Rachelis forma memoriæ infixæ hæsit Jacobi, postquam voluntarius exul bis septem annis pro illa servivit: cum non desideraret nisi oves, & suspiraret agnos quos pascebat, incipiens à Nazaretho, & finiens in Oliveto, &

hunc amabilem circumeundo circulum, totiesque pausando, & subsistendo, quot fuerant seu erant ablentis amoris sui passus. Verum enim verò quis hujus singularis adeo novitatis, & insolitæ, & sine exemplo æstimationis Christi Mysterium nobis explicabit? Primum, quod quasi obvium in hoc puncto considerandum mihi occurrit, fuit, quod in puritatis virginæ, quam Sanctus noster semper coluit & conservavit præmium; Deus ipsi concedere voluerit in terra, quod Virginibus solum concedit in cælo. Virginibus in cælo concessum est pr. privilegium, teste S. Joanne in sua Apocalypsi, quod ipsæ solæ sequantur agnum, qui est Christus, quocunque ierit: *Virginis enim sunt: hi* Apoc. 14. 7. 4. *sequuntur agnum, quocunque ierit.* Veruntamen Virgines in cælo non sequuntur gressus agni, sed ipsam contemplantur agnum: Et S. Gundisalvus, abique eo quod videret, & videre posset agnum, gressus ipsius & vestigia legebat & venerabatur. Illæ sequuntur gressus & vestigia agni ubi degit agnus: S. Gundisalvus eadem non sequebatur vestigia & gressus, ubi erat, sed ubi fuerat agnus; & quia ibi tantum fuerat, inde nequibat avelli. O singularem & admirabilem excellentiam! Et concludendo dico, hanc ipsum fuisse quam Christus tantopere amatus, tanti fecit. Prima persona, cui Christus Resurrectionis suæ diluculo apparuit, fuit Maria Magdalena, testantibus Evangelistis. Sed quare Magdalena non solum præ cæteris mulieribus devotis, sed ipsis etiam Apostolis hoc tam singulare meruit privilegium? Scripturam Sacram, & quod illa fecit, revolvite, & mox ratio patebit. Mulieres aliæ, dicentibus sibi Angelis, Christum resurrexisse, nec ibi amplius quæ-

quærendum, abierunt: SS. Petrus & Joannes repertis in monumento, non nisi mortuali amictu & sudario, & non corpore, similiter abierunt: Magdalena verò, sicut & reliqui, sciens ibi sepultum fuisse Christum, sufficere sibi putabat id ipsum, ut inibi perseverans inde non recederet: ita ut reliqui à sepulchro recesserint, quia Christus non erat ibi: Amor verò Magdalene eam inde recedere non permisit; tamen enim Christus in sepulchro jam non esset, ibidem fuerat. Et quemadmodum suffecit, Christum in illis positum & conditum fuisse petris, ut Magdalena ab illis recedere nequirit; hæc similiter ex parte ipsius fuit excellentia, & ex parte ipsius Christi ratio, cur tanti amorem ipsius fecerit, omnibusque antetulerit.

Hoc modo S. Gundisalvus non tantum Christi adhærebat sepulchro; sed omnibus locis aliis, ubi Christus seu vivus seu mortuus fuerat commoratus: Excellentius hoc modo rependens & respondens amoris, quo idem Christus, quæ Verbum, solas suas delicias reputavit, cum hominibus conversari in terris. Notate bene. Fundamenta in hoc mundo jecerat sapientia Divina, ipsum scilicet Verbum, & inquit, quod delectationem quærens in terrestribus, non aliam invenit, quam esse cum filiis hominum:

Delectabar per singulos dies, ludens in Orbe terrarum; & delicia mea esse cum filiis hominum. Sed si tunc nondum illis in locis agebant homines, quo pacto Verbum delicias suas habebat cum eis? Quia quamvis tunc nondum essent ibi, ibidem tamen postea futuri erant. Quasi Verbum dixisset. Hic terrestris erit Paradisus, cujus deliciae erunt esse cum

Adamo: Hic fabricabitur arca, cujus deliciae erunt, esse cum Noë: Hic Civitas fundabitur Hebron, cujus deliciae erunt, esse cum Abrahamo. Hic erit terra Hus, & deliciae erunt, esse cum Jobo: Hic elevabitur mons Sinai, & deliciae erunt cum Moyse versari: & sic de aliis hominibus & locis. Simili modo S. Gundisalvus, in Nazareth, inquebat, hic incarnatum est Verbum: In Bethlehem, hic Christus est natus: In Monte Thabor, hic Christus est transfiguratus: In Calvario, hic est mortuus: In Oliveto, hinc ascendit in cælum: & in omnibus istis locis, erant deliciae ejus esse cum Christo, non quod ibi adhuc esset, sed quod ibi fuisset. Ita ut Verbum supponendo futurum, & S. Gundisalvus supponendo præteritum, æquali ambo amore & excellentia, Verbum suas habuerit delicias cum hominibus, ubi nondum erant, sed quo venturi erant: Et S. Gundisalvus suas haberet delicias cum Christo, ubi non erat, sed quia ibi fuerat. Hoc proinde extraordinario, & singulari modo Peregrinus noster excellentius omnibus implevit, quod Deus per Isaiam promiserat, se gloriosa redditurum loca quæ pedibus suis calcasset: *Et locum pedum meorum glorificabo.*

Isai. 60.
v. 18.

§. VI.

Quantum ad Vigiliam quartam, Sanctus, & admirabilis Sanctus fuit Gundisalvus in senectute: In desertum enim secedens ad agendam vitam Eremiticam mundum scivit relinquere, antequam relinqueretur ab ipso. Noluit inveniri à morte in medio populi muris circumsepti; sed in desertum abiit & solitudine in campo eam expectaturus. O genero.

nerosam convenientissimamque resolutionem! Cum senectus vitæ mortisque sit Horizon, Horizon ubi terra cum cælo, & tempus cum æternitate conjungitur: Quænam, quæso, salubrior, canorumque maturitate dignior dari potest resolutio, quàm dies illos paucos vitæ residuos & incertos, æternitatis contemplationi dedicare? Non fuit admirabilis noster senex, quia istud fecit; sed verè admirabilis existit, quod fecerit id, quod omnibus senibus fuit, & est faciendum, & neminem facere videmus. Sapienter sanè notavit Seneca, omnia alia quamvis tot, tamque varia mortis genera spem admittere evadendi; mortem tantùm, quæ senium sequitur, omni spe carere. Occidit infirmitas, perimit incendium, vitam eripit naufragium, occidit gladius, interficit sagitta sive emissi, sive retorta; sed ex omnibus hisce generibus mortis multi evaserunt: mortem tantùm senii pedissequam nemo evasit: *Alia genera spe mixta sunt; nihil habet quod speret, quem senectus ducit ad mortem.* Porro cum spes hæc sit adedè desperata, opinione mea magis admirandæ sunt senectutes nostræ, quàm illa S. Gundisalvi, agnita cum eis veritate. Quo diutius in mundo viximus, tantò magis & mundum, & vitam ipsam diligimus: quantoque plures numeramus annos, tantò pluribus radicibus terræ infixi sumus. Sed considerare lubeat, quàm differenter senex noster Sanctus cæteras transierat ætates, comparando eas nostris, quas viximus, & dissipavimus. Et hinc vel maximè illum fateamur singularem, & veneremur admirabilem.

Denique S. Gundisalvus non habens quare fugeret à se, fugit à nobis in de-

sertum, extracto angusto ad ripas fluminis Tamaga ad mensuram sui spiritus turguriolo: ibi cum solo Deo transigebat dies, noctibus in altissima suspensus contemplatione Summi Boni, cujus brevi sperabat visione frui. Nec erat, nec audiebatur in loco illo beato strepitus, qui sancti Anachoretæ quietem interturbaret, nisi inundationum & tempestatum tempore, mortuales eorum gemitus & voces, qui furis procellisque fluminis abrepti, vel reciprocantibus undis subito obruti & præfocati miserè peribant. Singulis annis naufragium patiebantur multi, multòque plures amissos parentes, filios, vel maritos deplorabant. Et quid cor amore Divino inflammatum istud audiens vel videns faceret? Quantò ardentior in Sanctis agit amor Dei, tantò quoque fortius & sollicitius operatur in eis amor proximi. Orabit continuò, sed quia ordinariè ad humanos alleviandos labores parum conferunt manus otiosæ, quamvis ad Deum expansæ: pauperis solitariique Eremitæ spiritus id aggressus est, quod nunquam vel potentissima Regum brachia attentare præsumperunt, scilicet utramque fluminis Tamaga oram mediante conjungere ponte, pedibusque transeuntium feritatem & furiam subternere fluminis, quod tot & tantos absorbuerat.

Ingens profectò molimen! sed tam ab aggredientis subjecto remotum; quàm omnibus consideratis circumstantiis, ad exequendum difficile & impossibile. Proinde imaginarium deridebant remedium, qui toties vera deploraverant pericula. Enim verò si in novo Architecto, nonnisi annorum debilitas pondusque consideraretur: senectus ætas est, quæ jam labo-

laboratum est, & non ad laborandum; & jam fecisse, & non faciendum idonea. Et quam conveniens videtur, inquietant, quod Anachoreta non nisi contemplationibus assuetus, tanti operis machinam exequi præsumat? Si S. Petrus stultus & ignorans audivit, quod, cum piscator esset, tabernacula construere voluerit; quid, quæso, de nostro diceretur Eremita pontes extruere parante? Hæc vulgi improbatio superficie tenus longe majus in spirituali & ascetica Theologia habet fundamentum. Quando Martha de sorore sua Maria fuit conquesta, quod se non adjuvaret, Magister Divinus respondit: *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Maria optimam partem elegit*; q. d. Hæc tua cura & sollicitudo, quamvis non careat intentione bona, ad nihil aliud facit, quam ad te per ru bandam & distrahendam in rebus multis à professione Mariæ alienis: porro si ipsam ad pedes meos sedentem & audientem otiosam existimas, deciperis; meliorem eum mihi que gratiorem partem elegit. Et idem doctrina Christi S. Gundisalvo hoc casu & contra animi sui decretum dictare videbatur. Maria vitam significat contemplativam & mysticam, quam profitentur Eremitæ; Martha vitam significat activam, quæ actionibus externis occupatur, quamvis in Dei proximique servitium; & si vita hæc domesticos inter patietes, & circa mensæ tantum necessaria occupata adeo perturbabat distrahebatque Martham: quantum semen nostrum Eremitam continuo perturbari oportuisset tanti moliminis pontem perficiendo? Audire puto curruum strepitum, lapidum, lignorum, & continuos instrumentorum, architecto-

tum & operariorum ictus; hos aptante, alios dolantes, alios fabricantes & erigentes machinas ad sustentandos arcus, & construendos desuper præparatos jam lapides: ipsum etiam operis præfectum, & directorem in tot partes, cura & oculis in omnium manibus distractum. Ecce an non huic suæ fatigatione melius quam Marthæ illud quadrasset: *Sollicita es, & turbaris erga plurima.*

Verum hoc ipsum vel maximè altissimum contemplationis probabat gradum, quem S. Eremitæ spiritus jam attigerat. Animam ipsam jam vitæ contemplativæ apicem assecutum, nec actiones impediunt à contemplatione, nec contemplatio impedit actiones, sed tota intra se, & extra se tota, simul exterius operatur, & interius contemplatur. Quænam vita magis est activa & actiuosa, quam illa Angelorum semper & sine cellatione occupatorum & agentium? *Omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi.* Custodes Angeli diu noctuque super concredito sibi homine excubant; Regnorum & Monarchiarum custodes regimini semper invigilant, ut tam in bello, quam in pace, & aliis quibuscunque eventibus qui incessanter accidunt, ea conservent: Angeli astrorum præsides, qui tam composito ordine, harmoniaque tam decenti gubernant, & quilibet commissam sibi Stellam movet, quæ omnes mundo hæc sunt majores. Et de omnibus hisce dixit Christus: *Semper vident faciem Patris, qui in cælis est*; q. d. Semper contemplantur faciem Dei, ac si omni vacui occupatione & cura, quiete ac tranquillitate fruerentur Empyreï. Et hujusmodi erat verè angelica, Anachoretæ contemplatio, tanta gaudens quie-

Luc. 10.
v. 41. 42.

Heb. 1.
v. 14.

Mat. 18.
v. 10.

quiete & tranquillitate in mediis tumultibus ac negotiis, ac si eremo ac cellula sua non fuisset egressus. De quo idem dici poterat, quod de ipso Deo, à cuius contemplatione nunquam recedebat:

*Immo inque manens dans cuncta mo-
vers.*

Superatâ hâc apprehensione prima cognitâque concordia & harmonia, quâ in spiritu perfecti conjunguntur vita activa, & contemplativa, quam non intelligebant, considerantes Eremitam nostrum in professionis suæ exercitio turbatum & distractum: sequitur secunda, in qua omnis humana prudentia, & providentia multum inveniebat consideratione dignum. Si Turris Babylonicæ fabricatores, cum homines essent in mundo concordēs, eidemque consilio & operi intenti non alium, quam confusionem temeritatisque suæ sortiti sunt exitum: non magnam sanè senis nostri canis intulisse censendi sunt injuriam, qui opus improbabant, quod solus ipse & unius (quamvis ætate foret vivacior & robustior) tale in eo opus machinaretur. Sed quod nemo credebatur, nemo sperabat, aggressa, persecuta est, ad finemque deduxit in S. Gundisalvo charitas & dilectio proximi, de qua S. Paulus: *Omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Turris Babylonicæ ædificatorum unus erat Noë, de quo non taru dignissimum, quod Deus ipsi mandaverit soli, credideritque arcæ fabricam: *Fac tibi arcam de lignis levigatis;* Dixit illi supremus machinæ illius Architectus, præscribensque ille formam & mensuram tam minutatim, nec in genere, nec specie alicujus seu artificis seu adjutoris, qui ad fabricam arcæ construendam aliquatenus concurrere debe-

ret mentionem facit, nisi Noë solius: *Man- Ibid. 14.
siunculas in arca facies, & bitumine linceis V. 15.
intrinsecus & extrinsecus: & sic facies eam.* Si igitur tantæ molis, tamque nova erat fabrica, & Deus jam viderat, quod omnes in mundo homines, quos inter ipse Noë, turrim illam construere & consummare nequiverint in terra; quoniam, quæso, pacto fabricam illam fundandam in aqua, uni committit & credit homini? Quia finis scopusque Turris erat vanitas: Intentum verò Arcæ erat Charitas. Turris ædificandæ intentio erat, ut homines nomen suum celebrarent in terra, antequam dividerentur: *Celebremus nomen Gen. 11.
nostrum, antequam dividamur;* Arcæ intentio erat salvare homines, ne ab universali diluvii inundatione perirent, *ut possint vi- V. 4.
vere.* Et quando ad consequendum intentum vanitatis homines non sufficiunt omnes, ad consequenda quantumcunque ardua & difficilia intenta charitatis, unus tantum sufficit homo. Agite nomen illud Noë in Gundisalvi, nomen illud arcæ in pontis, & nomen illud diluvii in nomen commutati fluvii; & mox videbitis, quàm benè Sancti nostri charitas in spe fundata fuerit opus illud ad finem perducendi; quemadmodum enim opus Noë dirigebatur ad salvandos homines ab inundationi diluvii; sic opus S. Gundisalvi dirigebatur ad salvandos homines ab inundationibus fluvii.

Sed hic nobis adhuc satisfaciendum & respondendum restat insigni doctrinæ Christi assertio: *Quis ex vobis volens turrim Luc. 14.
adificare, non prius sedens computat sumptus, V. 28.
qui necessarij sunt: ne posteaquam posuerit fun- & 29.
damentum, & non potuerit perficere, omnes,
qui vident, incipiant illudere ei?* Istud Christus Dominus docet, & hic computus no-

Ro

1 Cor.
13. v. 7.

Gen. 6
v. 14.

Ad
Phil.

4. v. 13.

Pro Eremitæ sancto est faciendus, antequam, nedum operi manum applicaret, sed de eo cogitaret: primo videndum, utrum cœmendis materialibus necessaria suppetere, quibus mercedem artificibus solveret, operarios sustentaret, & hoc non tantum ad opus inchoandum, sed etiam consummandum. Nunc quæro: utrum S. Gundisalvus hunc fecerit computum? Dico, quod sic: & quidem tam inusitatâ, succinctâ, & compendiosâ arithmeticâ, ut totum duabus tantum additionibus fuerit complexus: Prima erat, ego possum nihil: secunda, Deus omnia potest. Idem S. Paulus fecerat, dicens: *Omnia possum in eo, qui me confortat*; q. d. Ego viribus meis nihil possum, sed quas Deus administrat, iis omnia possum. Hujusmodi Sancti nostri erat spiritus, & hoc modo argumentabatur & concludebat: ego nihil possum, ego sine Deo nec lapidem movere potero; sed quia Deus potest omnia, ego cum Deo, & Deus mecum, poterimus perficere pontem. Et ita factum est. Non dedit Deus sancto Gundisalvo virgam Moysis; sed quod plus illi daret, cytharam ipsi dedit Orphei, ex fabulosa eam faciens veram. Narrant fabulæ, Orpheum cythara sua extruxisse mœnia Thebarum Thebæ, tam enim suavem & dulcem instrumentum illud ab eo tactum edebat sonum, ut lapides, arbores, montes, fluvios & feras, imo ipsam hominum libertatem post se traheret captivam; hoc pacto fabulosè in Theba succrescebant mœnia; & sic verè in Amaranthe pons consurgebat.

Dati sunt S. Gundisalvo sylvestres quidam tauri, quos ipse unius tantum verbi voce & sono sic cicuravit, ut iugo succollarent, & currum traherent, sic ducem

Pars V.

sequentes, quasi multis jam annis fuissent docti. Ad litus accedens fluminis vocabat pisces, qui ad pedes concurrentes Sancti subliebant, usque dum ille diceret, sufficit, & reliqui accepta ab ipso benedictione recedebant, ut alia vice adessent denuò vocati. Accelerando operi aqua erat necessaria, percussit igitur senex petram, & mox fons effluxit: sed quia aqua sedandæ quidem sufficiebat siti, non tamen ad exhilarandos, & corroborandos operarios, simili modo aliam percussit petram, ex qua fons vini scaturivit. Multorum brachiis, multisque laborabatur instrumentis in cassum ad movendum aliquod saxum, sed unius tantum Sancti manuum impulsu, quasi spontaneè incedendo potius quàm violentia adactum locum subivit, ubi necessarium erat. Veruntamen, quia homines dantur durissimis saxis duriores, brutisque magis irrationales; quemadmodum in illis, sancto suaviter ipsis persuadente, quod volebat, evidentius apparebat occulta Divinitas, quæ linguam ejus dirigebat; sic nihilominus quidam adeò durus fuit, illiberalis, & callidus, ut petente paupere Eremita aliquod pro opere subsidium, quem Sanctum non credebat, cum ipse opulentus esset, absentiam à domo sua obrendendo sese excusavit, adjiciens uxorem suam illi succursuram, deserendam illi simul tradens aliquam epistolam. Qua accepta mulier subridens ad Sanctum dixit: Pater Eremita! hæc credentialis nullius est valoris, siquidem maritus meus juxta chartæ hujus pondus eleëmofynam vobis erogari mandat. Tam siccè quamvis expeditus, nihilo seciùs replicavit Sanctus, quod ponderatâ chartâ juxta mandatum Domini Domûs, se ponderis

X

illius

illius eleemosyna fore contentum. Verè casus, in quo dextera Domini singulariter operata fuit. Imposita fuit charta unitatera lanci, & quando suffectura putabantur pauca tritici grana ad faciendum æquilibrium, allati sunt sacci & sacci, totum adesse oportuisset cellarium, absque quod pondus adæquaret chartæ, quæ non nisi unius folii erat. Querebatur Divinam omnipotentiam ad se affligendum infinitam suam exernisse potentiam, contra folium, quod vento rapitur: *Contrà folium, quod vento rapitur, ostendit potentiam tuam*; Et ad Canonizandum S. Gundisalvum suam ostendit potentiam virtus Divina, tantum ponderis addendo medio folio, ut nullum illud pondus adæquare, nedum rapere vel movere posset. Hoc pacto Deus simul cum nostro operatus Sancto, in inchoando, prosequendo & perficiendo opere suo; & ita illud perfectum & absolutum tanto totque aliorum bono reliquit, antequam ultima sibi ætas abrumperet vitam.

§. VII.

Quatuor vigiliis & humanæ vitæ ætatibus feliciter adeò absolutis & conclusis, qualem putamus esse quintam, quam de Sancto nostro promissi, non de vivo & mortali, sed de immortali & post mortem? Prærogativa hæc magis convenire videtur sancto Gundisalvo ex Amarantho per cognomen, quam per nomen. Amaranthus, Plinio Authore, est flos, qui quod nunquam marcescat, ab Antiquis nomen meruit immortalis. Hoc ipsum significat nomen, quod ipsi dederunt Græci, hinc ipsi immortalitatem acceperunt Poëta Latinus: *Immortalesque Amaranthi*. Porro si quintam hanc in Evangelio quaesierimus Vigiliam, invenimus, quod loquendo de secunda &

tertia expressè, eodem in numero supponat primam & quartam, loco quintæ aliam indeterminatam, & Patrem familias valdè vigilantem in ea introducit: *Quoniam si sciret Pater familias, quæ hora fur veniret, vigilaret nique*. Hæc igitur, non ex ætatibus habentibus finem, sed vitæ immortalis, quæ fine caret, fuit, & est quinta Vigilia noctri Sancti; in qua admirabiliter ipsi nomen Patris familias quadrat? Ipse enim veraciter non illius tantum latæ & numerosæ Provinciæ, sed omnium vicinarum & confinium universalis est Pater, ad quem omnes in cunctis necessitatibus, à vicino & remotis, locis confugiunt. Qui vidit tantum narrare & credere potest. Qui liberisarent, à S. Gundisalvo eos petunt; & qui prolibus abundant, S. Gundisalvum consulunt, utrum in bellum eos mittere, seu literis, seu stivæ applicare debeant. Si matrimonii elocanda sunt filia, S. Gundisalvus copulatorem seu paranympum agit: & si parentes illis providere vel nequeunt vel negligunt, hujus rei memoriam, quo præ modestia, coram ipsis facere non audent, secretò Sancto recommendant, qui velut magis potens vigilansque pater earum nequaquam obliviscitur. Pastores suos illi recommendant greges, agricolæ sementes: ab illo Solem, ab ipso petunt pluviam: & Sanctus pro autoritate qua imperat elementis tempore suo & extrâ tempus, petitionum suarum expeditione illos lætificat. Ipse succurrit in paupertate, ipse sanat in infirmitate, ille dissidentes sibi mutuo reconciliat, aberrantes à recto tramite reducit ad viam; & quandoque etiam amore castigat, ne tanti patris filii degenerent.

Hicce

Hiscæ ex rationibus innumeris confirmatis exemplis, videbatur mihi in principio sanctus Gundisalvus, sub Patrisfamilias nomine, quintæ Vigiliæ, quam ejus vitæ addimus, obligationibus satisfecisse. Sed consideratis illis, quæ jam mortuus & immortalis quotidie in invocantium bonum operatur, nullum est dubium, quin istud non sufficiat & ut inveniamus quippiam, quod mensuram adæquet, mirabiliumque suorum impleat conceptum, sicut initio dixi, quod in nativitate sua fuerit pater tanquam vir, sic pro conclusione dico, quod post mortem fuerit homo sicut Deus. Elapsis aliquot à S. Gundisalvi obitu annis, extraordinaria tempestate exorta flumen Tamaga in tantum intumescerebat, tamque rapido & furioso decurrebat impetu, ut non solum obvia quæque involveret in litoribus, sed secum abriperet in montibus. Inter alia maximæ molis truncus erecto à S. Gundisalvo ponti rapidè adnatabat, quem quotquot videbant, extremam ponti minati & illaturum ruinam non sine ratione attoniti putabant. S. Gundisalve (inclamabant omnes) S. Gundisalve! succurre tuo ponti. Et ecce in mediis hisce clamoribus, Monachus quidem albo indutus habitu, & nigro desuper pallio, baculum manu tenens ex Ecclesia egressus, per aëra ad flumen volans, in unum trunci ramum baculo immisso, sic truncum ad arcem majorem direxit, ut fluminis impetu impulsus transierit, & pons intactus & illæsus, sine periculo & damno, ac æquè integer ut fuerat constructus remanserit. Aequalibus igitur & consonis vocibus & applausibus gratias reddiderunt S. Gundisalvo, qui habitu & loco, ex quo egressus fuerat, quænam esset ostenderat. Egoque re-

peto, prout dixi, in hoc actu rectè intellecto, Sanctum nostrum demonstrasse, quod in operibus suis non se gesserit tanquam homo homo, sed tanquam Homo-Deus.

Inter causas secundas, quales sunt homines, & causam primam, quæ est Deus, in operando hoc communiter distat; ut à causis secundis, ut loquuntur Philosophi, opera tantum dependeant *in fieri*; sed à causa prima, *in fieri, & in conservari*; à causis secundis dependent res quantum ad productionem & creationem; sed à causa prima non solum quoad creationem dependent, sed etiam, quantum ad conservationem. Quantum ad creationem Deus & Pater generat Filium; quantum ad conservationem, Deus solus ipsum conservat, sine dependentia aut concursu Patris. Hinc notabilis intelligitur loquendi modus, quo Scriptura sacra dicit, quod Deus die septimo requieverit ab omnibus operibus suis, quæ fecerat: *Requievit* Gen. 2. *die septimo, ab omni opere suo, quod pararat.* v. 2. Moxque addit, quod Deus eadem omnia opera creaverit & fecerit, ut ea faceret: *Ab omni opere suo, quod creavit Deus, ut faceret.* Ibid. Enim verò, si Deus ea jam fecerat, v. 3. quomodo illa fecit & creavit, ut faceret? Quia primò ea per creationem fecit, & postmodum, ne jam creata esse desinerent, semper & continuò facturus esset conservando; Id est, quod Christus respondit declaravitque admirabiliter convincens & confundens eos, qui, quod Sabbatho operaretur, convitiabuntur: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Joan. 5. v. 17. Num fortè Deus eodem Sabbatho, quo ab operibus suis requievit, operari cessavit? Nulla ratione. Si enim operari destitisset conservando, illa esse desissent,

Proinde sicut Pater meus operatus est die Sabbathi non serviliter sed autoritative, sic & ego facio. Istud ad conservanda opera sua facit Deus; idemque S. Gundisalvus fecit, ad opus suum conservandum personaliter egressus. Conservavit illud tunc, & à tot centenis jam conservat annis, conservabitque semper; quia in operibus suis non operatur ut Homo Homo, à quo tantum dependent in fieri; sed sicut Homo Deus, à quo dependent, *in fieri, & conservari.*

Agedum ad alia Dei Hominis, & Sancti Gundisalvi opera progrediamur. S. Joannis Baptistæ Discipuli ad Christum fuere missi interrogatum, utrum ipse verus esset Deus & Homo per Prophetas promissus, & expectatus à mundo: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Et quid Christus? Eisdem presentibus Discipulis, cæcis dedit visum, mutis loquelam, contractis manus, claudis gressum, sanitatem munditiamque leprosis, mortuis denique vitam. Et hoc ipsos expedivit responso, dicens: *Euntes, renunciate Joanni, quæ audistis & vidistis.* Idem ego de dictis meis forsan dubitanti respondeo; vel admiranti, quod de S. Gundisalvo dicatur, quod non operatus fuerit velut homo homo, sed velut Homo Deus. Ite, ite, & Amarantum adite, in sacro S. Gundisalvi Mausolæo immortales & perpetuas vitæ suæ posthumæ memorias invisite, & videbitis, quod à me auditis. Videbitis vel picta, & oculis arbitrabimini tanquam trophæa claudorum gralles, brachia contractorum, cæcorum oculos, surdorum aures, mutorum linguas, mortuaria cum mortuorum aut moribundorum indumenta! & quoniam mala intrinseca & invisibilia acrius affligunt & perimunt,

videbitis similiter tristium, afflictorum, persecutorum, desperatorum corda, quæ sola S. Gundisalvi nominis invocatione, consolationem, relevamen, respirationem & remedium reppererunt.

Sic mortuus tanquam immortalis operatur, magnus Dei Hominis imitator. Et quoniam Christus ipse dixit, post suam in cælum ascensionem fideiores servos suos non solum facturos opera suis similia, sed his majora: *Opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet, quia ad Patrem vado;* Attente consideratis miraculorum horum circumstantiis, deprehendemus, quod illa S. Gundisalvi, cum illis ejusdem Dei-Hominis comparata, hodie in operandi modo magnitudine ea excedant. Magnus erat concursus eorum, qui fide miraculorum, quæ operabatur, excitati quærebant & sequebantur Christum: *Sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui in-* Joannis 14. v. 12.
firmabantur; inquit S. Joannes. Porro si ipsum interrogaverimus Evangelistam: ad quantum numerum multitudo sequentium pervenerit? Respondet sub nomine non solum magnæ, sed maximæ multitudinis, accessisse ad numerum quinque millium: *Cum sublevasset Iesus oculos, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum;* & mox numerum declarans ait: *Discubuerunt ergo viri quasi quinque millia.* Ibid. 10.
O Domine! quanto cum excessu in fidelissimo servo tuo grandis illius promissionis veritas comprobatur! quando agens in terra elevasti oculos ad contemplandam te propter miraculorum tuorum famam sequentium multitudinem, numerosissima, quam vidisti fuit illa quinque millium hominum: verum hodie si de cælo, ubi nunc agis, eosdem Divinos oculos tuos

tuos demittens intuereris Amaranthum, videbis sanè, quod ob famam experientiamque miraculorum S. Gundisalvi, in hoc suo die, ad visitandas sacras ipsius reliquias, seque patrocínio ipsius commendandos concurrentium multitudo, non ad quinque, neque ad decem, neque ad viginti, sed ad triginta & quadraginta millium numerum accedat. Innumerablem videbis terræ hujus incolarum, tam indigenarum, quam peregrinorum multitudinem, quam nec plateæ, nec vitæ capere possunt, quæ operit montes, valles implet, & cum omnes intrare & propius accedere non possit, tumultuosè Ecclesiam circumvallant, eminus saltem venerantes & adorantes parietes sanctos, tam beneficium & sanctum depositum includentes. Et hic alter excessus est majoritatis, quam etiam in sui ipsius comparatione ipsi promissisti.

Pro obtinenda sanitate, inquit Evangelistæ, quod confluentium ad Christum singuli Sanctissimum ipsius corpus contingere curabant, ex quo virtus illos sanans exibat: *Omnis turba querebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Hic similiter idem facere satagunt; aut quia turbæ certatim sese impediens compressio id non permittit, eminus Sanctum venerantur, eminus se illi commendant, & eminus seu statim miraculosos obtinent & sentiunt virtutis ipsius effectus, secumque hilares ad suas reportant domos, veluti primitias, vel certa beneficiorum pignora, quæ nullus sibi in necessitate dubitat aditura. Sed quid multum, quod felix illa provincia, nec non vicinæ & adjacentes aliæ, totamque continuis miraculis certisque fruuntur gratiis: si remotissimæ regiones

Africæ, Asiæ, & hujus Americæ, ubi vix est locus, qui non habeat dedicata S. Gundisalvo templa & altaria, ad invocationem tantum nominis per mirabilem gratiarum ipsius effectum de præsentia illius gaudent? De Deo inquit Isaias Propheta: *Invocabis, & Dominus exau-* Isai. 58.
diet: Clamabis, & dicet: Ecce adsum. v. 9.
Ecce adsum, inquit Deus: & Ecce adsum, inquit S. Gundisalvus. Homo denique in operando sicut Deus: *Invocabis, & dicet: Ecce adsum.*

Et si quandoque S. Gundisalvus invocatus petita vobis non concesserit, unde non audire videatur: vos decipi scitote, nec alio ad hoc probandum, quam ipsius Dei indigeo exemplo. Deus inquit: *Petite & accipietis.* Experientia nihilominus Joann. 16. v. 24.
constat, quod frequenter petita non obtinemus. Non ita se res habet, opponit S. Augustinus. Non accipimus id, quod petimus & volumus; accipimus id, quod petere & velle debeamus: *Negat Dominus, S. Aug. Epist. 43. ad Paulin. quod volumus, ut tribuat, quod malleamus.* Idemque aliquando facit S. Gundisalvus, nec Sanctus esset, nec amicus, nisi ita faceret. Tam miraculosus est miracula patrans quæ expediunt, quam eadem omit- tens & negans quando non expediunt. Ecce id ipsum in Sancto ipso. Jam dictum est, quomodo in usum suæ Fabricæ duos ex petris eliquerit fontes, aquæ unum, vini alterum; sed ille aquæ hodieum adhuc currit, perseverat, & miracula continuat; illo vini jam exsiccat. Et quare exsiccat? Quia populus ille in hoc fonte majora pati poterat naufragia, quam ipso in flumine patiebatur antea. Primus ille vini adinventor uvarumque calcator fuit Noë; cumque Noë magnus ille esset Navarchus, qui maxima mundi sæviēte

tempestate, primam novit regere navem, & in ea salvere mundum; adinvento gustato liquore, sic exaruit, & immutatus est, ut non pudorem tantum sed & iudicium perdiderit. Ecce, quid populo Amaranthico eventurum fuisse putamus, perseverante vini fonte? Propterea Sanctus ipse durante adhuc opere, ubi notant historici, ter in die fontem eundem aperiebat & claudebat: prima vice tempore jentaculi; secunda tempore prandii; & tertia tempore cœnæ; Et quid tribus hisce temporibus accidit? Mox ut opifices & operarii singuli ad mensuram suam accepissent portionem, perrâ reclusâ fons manare cessabat. Tam providè & circumspèctè vigilabat S. Gundisalvus, ut miracula sua non in damnum, sed in commodum verterentur petentium. Et hæc est ratio, ob quam pro miraculis & beneficiis nostri Sancti gratos vos esse oportet sive petita neget, sive concedat, utrumque de manibus ipsius veniens in bonum vestrum ceder.

Hucusque locutus sum cum Authoribus de vita & miraculis S. Gundisalvi. Coronidem imponam casu, cujus ego imple testis fui. Ulyssippone degebat devotus quidam, ejusdemque Sancti confrater, qui quot annis celebrati ipsius viginti quinque cruciageros impendebat: quodam vero anno, cum electi essent officiales divites; dives quoque esset confraternitas, gratus se Deo obsequium præstaturum cogitavit, si inter pauperes pecuniam illam distribueret. Quod ita facere decrevit, cum nullo prorsus communicato desuper consilio; nisi quanto derrepente intolerabilis ipsum dolor internus invasit; advocati exemplo medici, sine mora Sacramenta Ecclesiæ recipere suaserunt, in-

fallibiliter enim foret moriturus. Quid tam subitaneo consilio faceret, vel momento ante sanus integer viribus? Peccata ad memoriam revocaturus, immutari propositi memor, & pœnitens de eo, quod melius reputaverat à Sancto veniam petiit, factò voto contestans se nunquam consueta suæ devotioni defuturum, si ab accidente illo vivus & incolumis evaderet. Vix verba hæc absolverat, quando secundo concepto proposito, momento eodem dolor omnis repente & totaliter cessavit; & moribundus à portis mortis ad integram reversus sanitatem, pedes perrexerat ad gratias reddas Sancto, quem duorum momentorum spatio tam asperum, tamque beneficum fuerat expertus. Enim verò, quis in hoc casu novum non admiraretur observatum stylum contra tam generalem eleëmofynæ legem, & contra prærogativam, & privilegium pauperum toties publicatum, & ipsiusmet ore Dei decantatum? Quando concurrunt pro eleëmofyna Christus, & pauperes, date eam (inquit Christus) pauperibus, illis enim dando, mihi datis: *Quod Mat. 25. v. 40. uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Si igitur in hoc casu S. Gundisalvus concurrat cum pauperibus, quomodo Christus mortem intente illi, qui eleëmofynam non S. Gundisalvo, sed pauperibus elargiri decrevit? Nunquid fas est Christum pauperes æquiparare sibi ipsi, & pauperibus S. Gundisalvum præferri? Ergone Christo magis placet S. Gundisalvi festum majori apparatu, & expensis celebrari majoribus, quàm ut pauperibus succurratur? Nunquid rationi consentaneum, ut eum pauperes substitui sine Christi, ipse Christus illos nolit substitutis esse Gundisalvi? Cum itaque res ita se habeat,

habeat, Christus ipse prædicatorem agat, & panegyrim illius absolvat, ego enim obmutescens fateor, quod illud deprædicare non sufficiam. Porro hic est favoris gratiæque excessus, & locus ad quem S. Gundisalvus in quinta Vigilia ascendit; in qua vivit & regnat immortalis in gloriæ throno.

§. VIII.

Discursum meum absolvi, seu potius non absolutum reliqui. Si verò sermones de S. Gundisalvo omnes ad moralem audientium doctrinam fuerint directi, & in proprio ipsius die Sanctum hunc indecens est non imitari, quam doctrinam ex præsentī sermone auditoribus meis accommodatam eruere poterō? Nunquid adhortari meum est, ut instar S. Gundisalvi boni sint pastores? Ecclesiastici id est muneris. An ex Brastilia Jerusalem versus peregrinationem persuadebo? Sat peregrini sunt, qui tam remotè à patria exulant. An, ut miracula faciant, extimulare conabor? Sanctos nos esse sufficit, absque quod ad Canonizationem aspiremus. Quamnam igitur doctrinam ex vita operibusque S. Gundisalvi eruemus? Prima mihi occurrit utilis valdè & necessaria, ut scilicet construendo pontes illum imitemur. Magna profectò admiratione dignum, & vix credibile est mundo, quod à centum & nonaginta jam annis hanc incolimus terram cum Imperio & tanquam Domini; cūque in ea tot dentur fluvii transitu difficilis, nulla unquam de construendo ponte adhibita fuerit industria. Quis fluvius aut sinus est in Europa, etiam nullius nominis, & quis locus tres tantum continens vicinos, pontibus non est magnificus? Mediantibus

illis in Hispania tantum perseverat memoria quod Romani illi quandoque fuerint dominati. Quia Aneus Marcius pontem fecit sublicium, de ponte, & quod eum fecerit Roma dignitatem Pontificiam formavit, cujus nomen, Romā nondum Christianā, summo fuit Pontificatui annexum. In tantum istud fabricatum genus suos extollit auctores. Sed certum est, quod nec ob paupertatem, nec tenacitatem suam defectum hunc patiatur hæc Respublica. Ego ipsum naturali adscribo climati inertia, pro opinione vulgi, quod dispensatores ararii illud applicari malunt Papatui, quam Pontificatui.

Sed quia incuria hæc, quæ monito hoc & solertia perstringitur, paucorum est: pro doctrina & exemplo generali serviamus omnibus, ut saltem in eo finire satagemus, unde S. Gundisalvus incepit. S. Gundisalvus ut jam vidimus, adhuc puer, fuit vir: nos ætate viri, vita moribusque pueri sumus. Melius hoc Seneca dixit, quam idiomate nostro exprimi possit:

Atheni non solum pueritia in nobis, sed quod est gravius, puerilitas remanet: hoc quidem peius est, quod auctoritatem habemus senum, vitia puerorum, nec puerorum tantum sed infantium; q. d. Auctoritate senes, vitis laboramus puerorum; & quod peius est, non tantum in nobis apparet pueritia, quæ defectus est ætatis, sed puerilitas, quæ iudicii est defectus: Non solum pueritia in nobis, sed puerilitas remanet. Primum, quod S. Gundisalvus fecit, fuit oculos in Christum conjicere crucifixum, & brachium, ad illum extendere amplectendum: & hoc ipsum juvenes & senes vitæ epilogo reservant. Tunc Crucifixum aspiciunt, tunc ejus amplexantur & exosculantur Vulnera;

Sed

Gen. I.
v. 1.

Sed quia hoc est violentum, & plus non possunt, ut ex toto id corde fiat, magna requiritur Divina gratia. Qui benè curat incipere & finire, à fine incipere, & per principium finire habet necesse. A conditi mundi principio, ultissimam hanc Maximam Deus docuit hominem primis S. Scripturæ verbis: *In principio creavit Deus cælum & terram.* Ubi notat sanctus Chrysostomus, Deum creationis opus exorsum à cælo, & finisse in terra; idcirco non ait Textus: creavit terram & cælum, sed *cælum & terram.* Sed primò creare cælum, & postea terram videtur idem esse, quod fabricam incipere à fornicibus & consummare in fundamentis. Quantò magis cum terra & cælum creata sint pro homine, quemadmodum finis hominis est cælum, & principium terra, sic incipiendum videtur à terra, & absolvendum in cælo? Sed propter hoc ipsum ita fieri non oportebat. Quia homo principium suum sortitur à terra, & finem suum habet in cælo; hinc Deus primo ipsi proponit cælum, & postea terram; benè etenim & incipere & finire volenti, incipiendum est à fine, & per principium finiendum. Hoc modo incepit & finivit S. Gundisalvus. Cumque videndo & moriendo non-

nisi Christum imitari satageret: admiratione sanè dignum fuit, quod sicut natus mox in exemplar assumpsit Christum mortuum in Cruce, sic eundem moriens imitatus sit in præsepio natum. Denique S. Gundisalvus obiens animam suam in manus Regina Angelorum commendavit, cui devotissimus fuit; & quæ felicissimæ morti ejus præsens astitit; & mox ut expiravit, in aëre vox insonuit, dicens: ite omnes ad Sancti sepulcrum. Certatim concurrerunt omnes, lectusque, in quo defuncti sacrum invenerunt corpus, paleis humi stratis positus fuit. Ita finivit mortuus Christum in præsepio natum imitatus, quem sic mox natus in Cruce mortuum fuerat imitatus. O felicem nativitatem, & felicem mortem! ô felix exordium, & felicissimum finem! ultimum hoc exemplum S. Gundisalvus reliquit mundo, & quò mundum deseruit, quem etiam omnes nos derelinquere oportet. Proinde quia ipsum non imitatur nati, ab hoc saltem die ipsum imitari incipiamus morituri, semper nobis ob oculos ponentes finem vitæ, ut ejus intervenientibus meritis & precibus vitam obtineamus sine fine duraturam.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominica vigesima secunda post Pentecost.

Occasione, qua status Maragnanus in duplex regimen est divisus, illudque personis particularibus terræ illius indigenis fuit collatum.

Cujus est imago hac, & superscriptio? Dicunt eis: Caesaris. Matth. 22.

§. I.

Non est Regio, quæ gubernetur difficilius, quam patria: nec est regimen intolerabile magis & invivum, cuique paretur ægrius, quam illud corqualium. Hebræi ab ipsomet gubernabantur DEO, qui ex propitiatorio consultis eorum respondebat, & voce clara, quid faciendum, vel non faciendum ordinabat: nihilominus tam fuere insensati, ut cæterarum nationum more, ab hominibus prælegerint gubernari: cumque ex hoc capite, tanquam maxima ipsorum prærogativa, tam elato essent animo, ut in reliquis omnibus cunctos despicerent; in eo ipso illis perierunt esse æquales:

Reg. 8. Constitue nobis Regem, sicut & universa habent nationes. Primi itaque rectores, quos Deus ipsis cum autoritate Imperioque regali præfecit, fuerunt Saul & David: Saul patris sui asinas quærens: & David patris sui oves pascens. Deus qualitates non discrevit; siquidem ex Abrahamo omnes originem trahebant: nec discrevit officia; siquidem omnes ævo illo ex agricultura, & pascuis vivebant: personas tantum ea-

Pars V.

rumque talenta considerabat; quia tam Saul, quam David suis subagis & tunicis tanti erant spiritus homines, sicut mox eorum opera prodiderunt. Quibusnam verò applausibus, post tot importunas instantias in reipublica illa, excepta fuit duorum horum Regum electio? Regio erat patria, electi erant æquales (ut dixi) neque suffecit alterum esse Saulem, & alterum Davidem, ut grati forent & accepti. Lætati sunt consanguinei; murmurârunt extranei; & ceteri (quasi omnes) malè fuerunt contenti. Non dico, quid dixerint; illa enim nec dicenda erant, nec audienda: tantum dico nos eodem in casu comprehensos divisum habemus hunc statum Maragnanum in duo regimina æqualia, duobus subrectoribus, ambobus terræ ejusdem indigenis; quamvis non sit illa promissionis: proinde tam ex parte capitum, quam membrorum, tam ex parte gubernatorum, quam ex parte subditorum, non exigua timeri possunt, prout jam, timentur inconvenientia. Recursus longè distat, remedium non nisi tardè advenire potest; interim vos rogo, ut optimum acceptetis consilium. Prædicatorum, quos Scriptura sacra Angelos

Y

pacis

pacis appellat, officium est, concordiam unanimitatemque procurare; quæ quoniam desideranda nobis est velut bonis Christianis, velut bonis Reipublicæ ministris, & velut bonis subditis: ut muneri meo satisfaciam, aliud mihi remedium efficacius non occurrit, quàm ut utrisque obligationes suas exponam. Evangelium, tanquam ducem, sequar; pro gratia Beatissimam Virginem interpellaturus, quàm ea quæ sumus attentione rogemus, quàm materiz utilitas requirit.

Ave Maria.

§. II.

Christus Dominus noster velut Magister legis interrogatus: utrum tributum Cæsari oporteret solvere, monetam sibi pro tributo dari solitam ostendi præcepit: *Ostendite mihi numisma census.* Quia verò monetæ imago quædam impressa erat circumscriptis per circuitum literis, ulterius interrogavit Christus, quemnam imago illa referret, & cuiusve nomen literæ exprimerent: *Cujus est imago hac & superscriptio?* Responderunt: imaginem & nomen ipsius Cæsaris esse: *Dicunt ei Cæsaris.* Istud adducta thematis loco verba continent; reliquum Evangelii alii reservabitur, occasione, uti & monetæ: Ego hodie nihil requiro, quàm imaginem Cæsaris, nam cum imaginibus Cæsarum mihi hodie est loquendum.

Cujus est imago hac? Omnes Rectores, Principum suorum sunt imagines: hos enim personâ potestatisque exercitio representant nomen hoc, sive imaginis titulus à primo mundi gubernaculo mox cœpit; primo homini à Deo collatus, non ipsi de officio actualiter providendo, sed antequam ipsum, & officium exer-

cendum creasset: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, qui præ-* Gen. 1.
v. 26.
fit; q. d. faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut prælit, regat mundum. Super hæc verba gravis inter Theologos agitur quæstio, in quonam ista Dei imago in homine consistat? Heretici Audeant in forma & statura corporis eam constituerunt: estque Hæresis politica quorundam principum, qui eo usque exterioribus hisce occupantur & extolluntur apparentiis, ut ex hisce imagines sibi eligant. Tam parum refert pro Reipublicæ regimine statura & formositas corporum (inquit Seneca) quantum pro regimine Navis, Navarchum esse pulchrum. Definiunt igitur concorditer omnes sancti, Doctoresque Catholici, rationem imaginis Dei in homine in anima tribus exornata potentiis consistere; quibus ipsum Deum trinum & unum repræsentat. Veruntamen S. Basilii, & S. Joannes Chrysostomus addunt, Deum specialiter Adamo titulum suæ contulisse imaginis, quia regimen ipsi demandavit Orbis: & quid imagini similitudinem adjunxerit, *ad imaginem & similitudinem*, ut in ipso regimine recordaretur Adamus, qualiter allaborandum sibi esset, ut supremo se Domino quam proximè assimilaret, quem referebat: *Imaginem dixit ob principatus rationem similitudinem, ut pro viribus similes-* S. Chrysost.
fiamus Deo.

O quot, quamque excellentia Deus in primo illo actu principibus reliquit documenta, quomodo & ipsi faciant, & suas imagines eligant! Omnia alia creata Deus fieri iussit: Hominem velut sui imaginem se repræsentaturum, cuique mundi imperium erat collaturus, deliberatio-

ratione, consilioque non hominum, qui necdum erant, neque Angelorum jam creatorum, sed trium divinarum personarum prævio creavit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: & ad quid? *Et præsente piscibus maris volatilibus cœli, & bestiis, universæque terræ.* Porro si ad eligendum eum, qui bestias regat & bruta, tantus requiritur apparatus, tantaque prævía deliberationum & consiliorum communicatio in ipsa Dei sapientia; quid necessarium putamus ad eligendum hominem, qui regat homines? Imaginis suæ characterem forsitan Deus animæ impressit hominis, quia hominibus inanimatis regimen tradere nefas est? Sic est, sed non ideo tantum. Non sufficit, ut qui regere debet, sit homo cum anima; sed necesse est ut sit anima cum homine. Si animam habeat, & quidem bonam sit animam sortitus, non faciet malum; sed nisi simul industria, activitate generosa & resolutione, talentoque præditus sit hominis, non faciet bonum. Deus illum memoria, intellectu, & voluntate donavit: Memoria, ut recorderetur officii & obligationis suæ; intellectum, ut quid præcipiendum sit, sciat; & voluntatem, ut quod optimum velit: nec vult unius tantum potentia homines (qui ex eo operantur impotentias) & deficiente memoria, & intellectu, malam solummodo habent voluntatem. Cum omnibus istis qualitatibus Deus formavit perfecitque imaginem, quæ in gubernando mundo Divinam repræsentare debebat Majestatem; quemadmodum Majestates humanas repræsentant, qui earum vice, & earundemque autoritate, has vel illas exiguas hujus mundi partes gubernant. Imago Cæsaris non tantum insculpta erat numismati & monetæ, sed etiam,

& quidem multo magis reipublicæ Gubernatori. Numisma mortuam, Vice-Regens imaginem vivam referebat: in Numismate seu moneta pretium valoremque imagini dabat prælum; Gubernatori vero collatio dabat potestatem. Et si de utraque imaginum harum interrogaretur: *Cujus est imago hæc?* De utraque sensu diverso respondendum esset, sed æquali veritate, esse imaginem Cæsaris: *Dicunt ei: Cæsaris.*

Supposita hac significatione exorta cum mundo, & cum ipsa natura, quod imagines sint principum, vice eorum regentes, eosdem repræsentantes: si alibi prædicarem, sermonem in tria puncta dividerem: Primum, quomodo Cæsares suas debeant formare imagines: secundum, quomodo imagines repræsentare debeant Cæsares: Tertium, quonam modo Cæsares subditi, eorundem imaginibus debeant obedire, illas venerari & revereri. At quia punctum primum non concernit hanc terram, neque auditorium: de secundo tantum & tertio tractare, mihi mens est, quæ tam propria sunt loco, quam temporis necessaria.

§. III.

EXordio igitur factò ab imaginum obligationi, quemadmodum magna est dignitas supremum repræsentare Principem in oculis mundi (sive minus sive majus sit theatrum) sic etiam æquali non caret difficultate & discrimine, sublimis hujus repræsentationis scopum non attingere, & ab eo aberrare. Expedita quidem est quoad potestatem, in gubernandi vero modo valde difficilis, & paucorum est. Istud antiquorum pro-

verbum significare voluit: dicentium, non ex omni ligno Mercurii imaginem fieri: *Non ex quolibet ligno fit Mercurius*. Et quare Mercurii potius quam Jovis imago inter Deos primatum tenentis, & omnibus superioris? Quia Jupiter Deus erat potestatis, Mercurius sapientiae & prudentiae: potestatis verò Majestatem referre quilibet facile potest: prudentiae verò & sapientiae actus, pro eorundem exigentia exercere, paucorum praevalet capacitas. Facilius est Jovem apparere quam Mercurium. Sanctis Paulo & Barnaba Lycaoniam ingressis, Gentiles admirati super his, quae videbant in utroque, Deos similes hominibus è caelo in civitatem suam descendisse clamabant, & Barnabam Jovem, & Paulum Mercurium

18. 14. vocabant: *Vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium*. Verum enim verò si Paulus ob excellentes adeò praerogativas Barnabam antecederet, quare Barnabae, & non Paulo nomen Jovis, & Paulo, & non Barnabae Mercurii nomen imposuere? Quia Barnabas statura & majestate antecederet personae, Paulus facundia & sapientiae doctrina: *Quoniam ipse erat dux verbi*. Porro representatio sapientiae longè majus judicium, excellentioremque requirit hominem, quam illa majestatis.

A Divinitatibus fabulosis, ad veram ascendamus Deitatem, & hæc solidam & veram nobis dabit differentiae hujus rationem. Verbum æternum, velut Dei Patris Filius, perfectissima Dei imago existit. Quoniam verò Gentiles in Esse Divino duas superlativas seu supremas considerabant eminentias, unam summæ bonitatis, alteram supremæ Majestatis, unde Deum optimum maximum vocabant: Salomon in libro Sapientiae summam declaraturus

perfectiorem, quomodo utraque in Verbo representetur, inquit, Verbum esse speculum sine Macula Majestatis Dei, & imaginem bonitatis ejus: *Speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius*. Id tantum hic considero, quod eadem representatio in quantum est Majestatis, vocatur speculum: *Speculum Majestatis*; Et in quantum est bonitatis, imago vocatur: *Imago bonitatis illius*. Differentiae hujus ratio, relicta pro nunc Theologica, inquirendo moralem, quænam est, aut esse potest? Eadem omnino est quam experimur in imaginum facilitate, quas videmus in speculo; & in difficultate earum, quæ monstrantur & representantur in semetipsis. Imagines representatae in seipsis vel pictæ sunt, vel sculptæ; pictæ, multis perficiuntur lineamentis, multis coloribus, multisque umbris, aliis locis claræ, aliis obscuræ: sculptæ, repetitis perficiuntur ictibus, multis excavationibus, multa expolitione, multis locis plenæ, multisque vacuæ. Utræque artificio magno, industria & diligentia singulari, & labore magno conficiuntur. E contra imago representata in speculo, depinguntur sine tinctura, complanantur & excavantur sine ferro, unicoque perfecta apparent momento, sine alio labore vel artificio, quam reflexione seu reverberatione naturali. Propterea igitur Majestatis imagines representantur in speculo; quia majestas & potestas, nec non ostentatio ejusdem & executio omni labore caret. Imagines verò bonitatis, quæ sunt illæ regiminis boni, uti est juxta prudentiæ dictamen hic & nunc operari, & omnibus benefacere imaginibus aliis seu pictis, seu sculptis representantur, quia difficultatem & laborem mag-

num involvunt, non communem requirunt artem, sapientiam non vulgarem, proportionem denique & regulam exactissimam. Imagines sculptæ sunt demendo, pictæ addendo: in demendo nullam attendere oportet convenientiam & commodum: & in addendo, & augendo observanda est singularis æqualitas: porro pro utroque, ut ritè fiat, prudentia excellens, justitia exacta, integritas irreprehensibilis, constantia imperterrita, alique virtutes magnæ, quæ facilius deficiunt singulæ, quàm inveniantur collectæ.

In duabus imaginibus Jovis & Mercurii, quæ binis attributæ sunt Apostolis, exemplum nobis præbetur in omnibus. Imago Jovis pingebatur cum fulmine seu fulgetro in manu; illa Mercurii cum baculo inter duos serpentes. Proinde hinc faciliè apparebat, quàm expedita foret, representatio una, & quantæ difficultatis altera. Fulminando ejaculati fulgetra, tonitruis tremefacere mundum, invadere turres, sternere domos, interficere homines, à vertice ad radices usque findere cypressos, omnesque alii violenti & damnosissimi fulminum effectus expeditissimi sunt potestati se abutenti. Ast inter discordes, & venenosos serpentes baculum inter ponere, & ne se invicem mordeant & dilaniant impedit: domare feritates, compungere rebelliones, & reducere ad vivendum conformiter rationi, qui ex consuetudine & ratione illius usum non habent, opus est difficultatibus undequaque refertum, & magis in terra, in qua stamus, quam in ulla alia. Necdum quinquaginta elapsi sunt anni, quod in hac terra ignoratum fuit nomen Regis, nec auditum nomen legis: & quanti moliminis erit opus, efficere ut obediant, & observent in ea le-

ges Regis? Ab illo tempore usque in præsens, qui illam acquisiverunt, non domesticorum pastu pecorum, sed venatione hominum vitam sustentant. Et quantò major adhuc erit difficultas continere in officio, pace & justitia illos, qui injusto tantum bello vitam transigunt? Hæc igitur prima & universalis regiminis hujus est difficultas; & hæc obligatio & officium eorum, qui Cæsaris imaginem in eo representant.

§. IV.

Secunda difficultas magis adhuc impediens & impossibilem quodammodo reddens competentem imaginum representationem, est, quod imagines & Cæsares valdè remote distent. Respondentibus illis Christo imaginem esse Cæsaris, Cæsar agebat Romæ, & imago erat Jerosolymis. Quid igitur erit, ubi Rex & Cæsar agit in Europa, & imago in America? Rex in mundo uno; & representantes in altero? Deus ipse ab istis distantissimis tam remotis timuit, non quod ubique non sit omnia videns, sed quia videt, quamvis non videatur. Quod ita notificatum voluit mundo per Jeremiam Prophetam; *Putasne Deus è vicino ego sum, & non Deus de longe?* Q. d. Putatisne me tantum esse Deum prope, & non de longe? Decipitis vos; quamvis enim in cælo meam habeam aulam, tam præsens tamen adsum terræ, quam cælo: *Calum ego impleo.* Nihil fecius tam stupidi fuere homines, ut malè interpretato Davidis versu: *Calum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum;* putarint, quandoquidem Deus in cælo suam constitueret aulam, quod abdicatum à se terræ Dominium transulisset in homines. Non equi-

dem credo regionum acquiratarum Gubernatores id sibi imaginari, nihilominus certum est quosdam dominari tam despoticè, ac si illud autumarent: ita harum regionum sibi dominium usurpant, quasi nec ipsi, nec illæ alieno Dominio subessent. Talem, tantamque illis præbet audaciam, quod princeps agat tam remote, recursus tam distans, tam longe petendum remedium, & veritas ipsa ab iisdem tam longis obscuretur & opprimatur interstitiis. Regina Saba beatos dicebat illos, qui Salomoni coram servirent & assisterent. Sed hac beatitudine se privant, tam bonorum justorumque Regum, quales sunt nostri, tempore, qui pro ipsorum Deique servitio non solum inclementiis sese exponunt climatum, quod longe minus est, sed furis elongationum, nec non vident & desunt prope sub oculis, interitus & jacturas temporales & æternas, quarum causa ipsimet existunt.

Parabola Evangelica inquit, Regem quempiam in regionem abiisse longinquam novum sibi acquirere regnum, commendatis interim bonis suis, tribus servis, ut negotiarentur in eis. Horum trium servorum unus negotiari neglexit, non tamen est furatus; porro duo alii tam bonam reddidere suæ negotiationis rationem, ut creditam sibi à Rege summam duplicarint, magnasque propterea ab eo promeriti sint, & receperint gratias & favores. Felix omnino tempus, quo è tribus servis, quibus Rex credidit, non coram & in præsentia servientibus, sed longissimè à se distitis, duo credita sibi duplicarunt talenta, & auxere bona; & minus industrius, quamvis illa non auxerit, ne vel obolum ta-

men inde furando subtraxit. Nunquid hodie vel sesqui par similium invenietur servorum? Nec in tribus, nec in triginta, nec in trecentis paribus. Enim verò quænam rei hujus est ratio? Ipse textus eam narrando assignat, in claram illius, quod referimus, probationem. Textus ait, Regem in remotissimam à suo regno profectum fuisse regionem, ad acquirendum sibi aliud regnum; sed hac conditione, ut reverteretur: *Abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, & reverti.* Quando è suis abeunt seu proficiscuntur regnis ad regiones conquirendas, & è conquisitis ad regnum revertuntur: etsi loca acquisita longissimè distent, ista longinqua sua postmodum habent propinqua; hinc in absentia servi tanta sollicitudine & respectu ministrant, ut præsentibus denuò bonam de se reddant rationem. Casu quò verò Reges ad loca acquisita non proficiscuntur, vel illa tam sunt remota, ut eo pergere non possint; quemadmodum longinqua semper sunt longinqua, quantum Rex à suis distat servis, tantum hi à suis recedunt obligacionibus. Rex è regno suo ad acquisita profectus, & è conquisitis ad Regnum revertens, & Regni, & conquisitionum simul Rex est: Rege verò in suo semper residente Regno & ad conquisita mittente servos, hi ipsi conquisitionum sunt Reges: & non Rex ipse. Rex illos suas facit imagines; & illi se faciunt Reges. Et quis illos istos dat spiritus, & addit alas, nisi qui eos constituunt in tam remotis locis? A Roma usque in Jerusalem valebat aliquid Cæsaris respectus: *Si hunc dimittis, non est amicus Cæsaris.* Sed de Ulyssipone in Indiam usque & Brasiliam toto intermediente

Luc. 19.
V. 12.

Joan. 19.
V. 12.

diante Oceano quid? Fides, obligatio, obedientia omnia remittunt, sursum deorsum invertuntur omnia, exundant & exorbitant omnia. Videntes se tam longè à mittente & regnante remotos, ibidem possunt quod volunt, non contenti velle quod possunt. Imaginum secum afferunt potestates, Cæsarumque assumunt omnipotentias; & non Augusti, vel Trajani pro conservatione Monarchiæ & incremento; sed Tiberii, Caligulæ, Neronis ejusdem everforum; ut ruinas nostræ non miremur, nec aliam causam inquiramus. Quare Adam cum Paradiso universi perdidit Monarchiam? Quia non contentus imagine DEI, ipsi assimilare appetiit DEO, qui ipsam sui imaginem fecerat. Tentatio, qua diabolus ipsum ad Apostasiam impulerat, in eo consistebat, quod diceret ipsum futurum sicut DEUM. Sed enim si Adam jam erat sicut DEUS, hoc ipso quod imago ejus esset, quid, quæso, amplius promissit ipsi diabolus in illo: *Sicut eritis, sicut Dei?* Equivocum illius, *Sicut* fuit verè diabolicum. Adam quæ imago Dei, jam erat sicut Deus, illum representando, sed non erat sicut Deus superioritate, quod ipsi diabolus promissit. Et quia Adam contentus non fuit esse sicut Deus representatione, quod per imaginem habebat, sed esse appetiit sicut Deus superioritate, quod obedientia & præceptum ipsi prohibebat: hinc præceptum prævaricatus Deo obedientiam negavit. Istud quod Adam perpetravit in Asia, idem est, quod eadem in Asia, & in nostra America faciunt, qui non contenti imagines esse Regum, omnem imaginum modum, mensuram & proportionem excedunt, uti subjuncta docebunt.

§. V.

ANtequam in mundo ars vigeret pictoria (quæ post incendium Trojæ cœpit) assertore Plinio, homines suis se umbris delineabant. Homo stans erectus, corpore suo solis interpolito splendori umbram faciebat, quæ ex dimensione desumpta imago ipsius erat. Quonam verò pacto cognosci poterat imago, sine delineationibus, quibus distingueretur? Idem Plinius scribit, ut cognosceretur, ad pedem picturæ ipsi scribebant nomen, quisnam esset: *Omnes umbra hominis circumducta: ideo & quos pingerent adscribere institutum;* Picturæ illæ fiebant tali artis ruditate, ut imagines in eis non cognoscerentur per figuram, nisi adjuncta scriptura illud demonstraret. Et dolendum est, quod prohibente Alexandro nonnisi Apelles imaginem suam pingere posset. Hic nobis dissimiles adeò supremis suis Archetypis appareant figuræ, ut magis videantur affabrè factæ, quàm imagines veræ, quas fidem nostram oportet hoc credere, esse, quod repræsentent. Verum enim verò aliam adhuc majorem improprietatem habent imagines scissæ per dimensionem umbræ: nam secundum locum, in quo esset Sol, sine omni proportionem multò fuissent majores ipsis, quos repræsentabant. Porro istud est, quod videmus, sicut dixi, in Asia, in America, & in Indiis Orientalibus, ubi Sol oritur; & in Occidentalibus, ubi occumbit. Congruentior similitudine res explicari nequit. Sole in suo morante Zenith, umbra est per exigua, & tota pedibus supposita; in Oriente verò, vel Occasu constituto, eadem se umbram in immensum extendit, ut Hori-

zontes illam vix capere possint. Idem per omnia ultramarinorum Gubernatores prætendunt & obtinent ubi Sol in suo consistit Zenith, umbræ istæ non pedibus tantum principis, sed etiam ministrorum ejus se supponunt; quando verò ad Indias istas perveniunt, ubi Sol oritur, vel ad has, ubi occidit, in tantum umbræ istæ accrescunt, ut ipsam Regum mensuram multum excedant, quorum imagines existunt.

Res est sanè notabilis, quam fortè non advertistis, quantum mensuram excesserit Nabuchodonosoris magnitudo imaginis, quam ipse fieri jussit, postquam illam statuz suæ in somnis vidit. S. Scriptura inquit, in altitudine habuisse sexaginta cubitos: *Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream cubitorum sexaginta.* Hic interrogare libet: quantum imago hæc staturam ipsius Regis sua magnitudine excesserit, quàm repræsentabat? Juxta regulam Vitruvii, nec non symetriad & proportionem corporis humani, minor manus digitus, quem vulgariter minimum vocamus, decimam octavam ejusdem corporis partem continet. Et quid hinc sequitur? Res verè utrum admiratione an risu dignior nescio. Sequitur minimum imaginis suæ digitum Nabuchodonosorem totum complecti potuisse. Quo casu insolentiæ notam non meruisset in Roboamo, quod dixerit, minimum suum digitum Salomonis Patris sui dorso esse grossiorem. Sed qualis erit illa vasallorum & subditorum, qui existentes tantum suorum imagines Regum, tantò majores evadunt illis, hic ubi Sol occidit, vel ibi ubi Sol oritur; quantò magis immenso excessu umbra se extendit, sine alia mensura, sine alia proportionem, aliove limite, quam illo, qui in mari vel in terra claudit Ho-

rizontes? Imago Nabuchodonosoris erat ex auro, eorum est ex umbra: sed quia artes, quas exercere veniunt aut vadunt, artes sunt solidæ & veræ Alchymia, isti umbram illam convertere norunt in aurum, seque melius facere adorari quam ipse Nabuchodonosor. Imago Nabuchodonosoris pro suis adoratoribus non habebat præmia, & pro nolentibus adorare fornaces & supplicia. Hic & ibi se res aliter habet. Adorantes, & non adorantes, omnes ardent, diversis enim modis concremantur & consumuntur omnes.

Gravissimus adhuc restat dolor, & scandalum maximum. Et quodnam illud? Imagines istæ reduces ex locis, unde venerunt, tales secum afferunt Bullas Canonizationis, ut alteribus dignæ videantur. O si quis illis suorum proponeret insignia miraculorum? Ecce quales Xaverii Indiarum, & quales Anchitæ Brasiliæ! Ex quod est pejus, si quis illos non est imitatus, nec habuit imitantes, sine applausu excipitur; & sine veneratione sepelitur. Sed applausu dignorum miracula silentio præterire nefas esto. In hisce celeberrimis Europæ Sanctuariis, ubi miraculose venerantur imagines, pendere videntur mortuorum amictus, grallæ, catenæ, anchoræ, pedes, brachia, oculi, linguz, corda protestantium illis anathematibus, beneficia illa miraculose accepta illis deberi. Relictis igitur remotioribus terris, quæ etiam hoc casu testimonium perhibere possunt; vos auditores mei, quid de terra vestra dicitis? Quænam miracula iam jam mortuis vidistis (non enim loquor, nec vos loqui volo de vivis) porro quænam seu qualia? Meritis oporteret appendere insignia, vel miraculis eorundem anathemata, quibus veritas sine adulatione,

tione, & memoria adhuc cum horrore eorum sepulchra exornaret? Eriam ibi viderentur mortuorum indumenta, non paucorum quos resuscitarint, sed multorum & infinitorum & innumerabilium, quibus vitam ademerunt. Nec catenæ similiter defuturæ essent, non eorum quos à captivitate liberarunt; sed integrarum nationum & populorum, quos liberos in captivitatem redegerunt & apparerent anchoræ, non navium salvatarum, sed quas ipsi naufragiis & exitiis objecerunt, eò quod ipsi terra marique maxima fuerint tempestas. Claudorum similiter videntur grallæ, non quos sanassent, sed quos cum divites opibus abundarent, ad paupertatem redigentes sine remedio stipem ostiatim colligere compulerunt. Brachia similiter apparerent & pedes eorum, quos eò tantum quod potentes essent, debilitavit, deiecit & oppressit iniqua eorum potestas, nulla alia inducta ratione, quam violentia. Denique & oculi viderentur eorum, quos excæcarunt lachrymis: & corda, quæ præfocarunt mæroribus, doloribus & desperationibus: & linguæ, quas obmutescere fecerunt, in tantum ut nec ah quidem liceret edere ad terram clamando, vel gemitum in cælum emittendo. Hæc & alia Canonizatarum illarum imaginum sunt miracula, quæ hinc abeunt nudæ & impoliæ, redierunt vestimentis auro argentoque intertextis exornatæ, falsis superinductæ coloribus, quibus decipere famam, quâ mediante receptæ sunt velut reliquiæ in Catucumbis, & frequentatæ peregrinationibus.

§. VI.

Hucusque Gubernatoribus nostris novis & patriæ indigenis ob oculos
Pars V.

posui, quod nullatenus imitandum est in extraneis. Neque difficile ipsis futurum credo tam perniciose abominari exempla, non solum velut probatis & exercitatis in omnibus, verum etiam velut offensis & malè notatis. Sciant tamen velim, in eis tamquam patriæ incolis & indigenis aliam tertiam concurrere difficultatem, quæ in extraneis non habet locum. Quare? Quia licet utrimque sint imagines, illi sunt imagines in terra radicatæ. Imagines non tantum sunt statuariorum & pictorum, sed etiam Hortulanorum. Ex curiosissimis, quæ cernuntur in hortis, ubi majore industria & labore coluntur quam in hac terra nostra, variæ sunt figuræ ex myrtho aliisque plantis, tali artificio, proportionem, & membrorum quasi vivacitate elaboratæ, ut viridi sublato colore, in reliquis omnibus à naturali, quod repræsentant, differre nihil videantur. Sed eadem hæc repræsentatio conservatur difficillimè. Imagines, aliæ vel metallo infusæ, vel saxo insculptæ, vel ligno incisæ, vel in quadris depictæ, vel tapetibus intextæ, sine ulteriore cura & diligentia, semel sibi datam ab artifice conservant & referunt figuram. Illæ verò de plantis, quia radicem habent in terra, unde recipiunt humorem, succrescentibus naturaliter ramis facile exorbitant, deformantur & in monstra degenerant. Idem protinus usu venit, aut venire potest, quibus patriæ propriæ regimen incumbit, nec aliam ob causam seu fundamentum, quàm quod radices in terra habeant. Ibi habent cognatos, ibi amicos, & inimicos, ibi & lucra & commodabonorum familiæ & personæ: porro quilibet humorum & respectuum horum & multo potius omnes in unum collecti, in tantum gubernantis im-

mutare & deformare, possent imaginem, & representationem, ut nec apparet in eo agendorum facies, & in cunctis contra obligationem suam operaretur. Humore radicum per oculos sese effundente, ea nec clarè intueri, imo nec sine passione respicere poterit; quæ sola rebus ipsis colores mutat, unamque pro altera videre facit. Humore eodem aures occupante, informationes non admittet, qua cautela examinandæ veniant; vel adeo obfuscescet, ut nec eas audiat quamvis clamores sint. Eodem radicum humore per os erumpente, prohibenda jubebit, & mandanda verabit, proinde quicquid ordinaverit non nisi confusio erit; & sententiæ ipsius non nisi gravamina. Denique humore isto per brachia manusque, quæ sunt extrema periculosiora, & ubi gravissimi exercentur excessus, prorumpente, extendet brachia, quousque ejus non extenditur jurisdictio; & mittet manum, & implebit manus illis, quæ nefas est tangere.

Profectò talia subeuntes onera vel assumptas officia, nedum me, sed ipsas consulere oporteret planas, quæ radicem habent in terra; & si gubernacula & regimina majorem continerent auctoritatem & gravamen, eadem acceptare detrectarent. Primus in mundo scriptus Apologus (quod est commentum cum significatione veræ) fuit ille, quem S. Scriptura

Jud. 9. Capitulo nono Judicum refert. Arborea (inquit) Regem sibi constituere voluerunt, qui eas regeret, & primò imperium detulerunt olivæ, quæ recusavit, dicens, nolle se relinquere oleum suum, quo ungerentur homines, & delectarentur Dii. Audita & acceptata excusatione, adierunt ficulneam, quæ similiter recusavit imperium, dicens, dulces se proferre fructus,

quorum dulcedinem deferere noller. Tertiò loco accessere vitem, quæ respondit, uvas suas comestas sapore suo oblectare gustum, & expressum ex illis vinum lætificare mundum proinde opulentum adeo patrimonium ad imperium subeundum non fore derelinquendum. Ita ut universale regimen de ostio ad ostium transierit, nullo invento, qui illud acceptare vellet. Sed quod ego in excusationibus istis noto, est, quod in eandem convenerint rationem, suos videlicet nolle deferere fructus. Enim verò nunquid quispiam tale quid arboribus dixit aut proposuit? Nunquid aliquis oleæ, suas olivas, ficui suas ficus, viti denique suas deferere uvas præcepit? Nemo. Dixerunt tantum & proposuerunt ut regimen acceptarent. Si igitur tantum illud illis obtrulerunt, nec quisquam de fructibus deferendis est locutus, quo pacto omnes sese excusant obrendendo, quòd eos derelinquere nollent? Quia intellexerunt etiam sine ratione, quod regimen suscepturum aliorum, non sui, sed ipsorum tantum curam gerere oportet; & nisi totaliter, lucrum, commoditatem, & utilitatem, & cujuscunque demum generis commodum privatum seponat, bonum commune competenter procurare & promovere nequit.

Agedum non ab alio, quam ab arboribus discamus, utrum bonum istud regimen, eo quo istæ intellexerunt modo, obtineri & exerceri queat, radicatum in terra? Et quæ obtrulerunt, & quæ acceptare renuerunt, utraque conspirant, quòd non. Quid dixerunt offerentes? Dixerunt aliis singulis, *veni, & impera nobis*. Veni? Ergo, si eundem & veniendum erat, avelli ex loco ubi stabant, radicesque suas deferere opus erat. Porro singulæ imperium refu-

tan-

tantes quid responderunt? Responderunt, quod ire non possent, se etenim movendo radices suas deferere oporteret, sine quibus fructum proferre non valerent:

Ib. 9. *Nunquid possum deferere pinguedinem, & venire, ut inter ligna promovear?* Proinde regere, & regere, ut oportet, cum radicibus in terra consistere nequit. Gubernare malè, & in boni communis exitium difficultate caret. Eadem illud historia innuit, in qua progredimur. Videntes arbores, quod tres illæ oblatum respuissent imperium, inquit textus, quod Rhamnum adierint, eandem iterantes oblationem. Et quid Rhamnus? Responsum dedit consideratione dignissimum. Eadem fuit arborum propositio: *Veni, & impera super nos.*

Ibid. 14. Et ipse non solum velut Rhamnus, sed

Ibid. 14. velut spinosus respondit: *Si verè me Regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea quiescite: si autem non vultis, egrediatur ignis de Rhamno, & devoret Cedros Libani;* q. d. Si verè mihi tribuistis imperium vestri, omnes ad pedes meos prostrati sub umbram meam confugite, & si vel una detraçaverit, talis è Rhamno prodibit ignis, qui etiam altissimas Libani Cedros concremabit & comburet. Nescio num differentiam noteris. Arbores regnum deferentes dixerunt, *veni:* & ille respondet, *venite:* meum non est proprias deferere radices sed vos oportet deferere vestras. Conclusionis vice deserviat, quod legitimè gubernaturus suas deserit radices: & inordinatè, seu perperam regens, illis subditorum evulsis tantum satagit conservare suas.

§. VII.

HÆc privata & particularis est difficultas, ingensque discrimen in quo versantur, suo supremo se non conformantes archetypo imagines radices habentes

in terra. In hac repræsentatione nova omnino fas est ut se conservent, & ad ritè gubernandum, ut à propriis sese radicibus segregent. Omnes respicite à majore ad minorem usque virgas, quibus respublica regitur. Nunquid etiam Virgæ istæ suas habuere radices? Nihil certius verum ut regimini applicarentur sortitæ jurisdictionem seu authoritatem, omnes prius ab iisdem abscissæ fuere radicibus, & hinc omnes sunt siccæ. Quid igitur remedii, ut Virgæ recentes, quæ nos regunt & gubernant, habentes, ut habent, radices in terra, Cæsaris, quem repræsentant, imaginem retineant? Optimum quidem & anticipatum remedium fuisset, arborum exemplo se excusasse, sed excusationi jam non est locus. Timor quod imitari possint Rhamnum, qui promisit umbram, comminatus ignem anxium me reddere nequit, omnes quippe novimus moderationem & modestiam eorum, qui regimen acceperunt. Sed quia ipsa regimina solent hominum potius immutare constitutionem, quàm conservare; remediorum omnium securissimum foret, radices tollere & abscindere. Porro si quis tam generosæ foret resolutionis, ut in opus id redigeret; Ego vice Dei ipsi appromittere præsumerem, non idcirco defuturas. Virga Aaron radices non habuit in terra: nihilominus reviruit, floruit, fructumque attulit medio die, quem radices proferre nequeunt infra totius anni spatium. Verum miraculis Deo relictis, ad naturæ nos limites revocando, tantum vobis consulo, ut omni virum applicatione contendatis id præstare, quod diligentia & industria facit. Enim verò quid Hortulanus facit ut elaboratæ à se figuræ suas repræsentent imagines, quantascunque in terra

Z 2 habent

habeant radices? Semper defixis intuetur oculis figuram, quam repræsentant; & contra omnem humoris impetum, quem naturaliter radices plantæ subministrant nunc erigendo & dirigendo, nunc flectendo, nunc ligando, nunc abscindendo, ad eam proportionatam & integram & sine mutatione in eis conservat imaginem, quasi marmori inculpta, seu æri fuisset infusa.

Totum illud facere incumbit, illi, qui in se exprimere seu transfigurare, non aliam, nec minorem, neque sacram minus debet imaginem, quam illam ejusdem Regiæ personæ, quam repræsentat. Erigenda ipsi semper & dirigenda intentio, rectam illam semper habendo, ut serviat tantum Deo & Regi. Inflexenda est voluntas, ut semper sit inclinata ad iudicium sequendum, & veræ rationis dictamina. Constringenda est ipsi concupiscentia seu cupiditas, quæ potestati conjuncta validè & violentè rebellat; ne frænum excutiat. Denique, si quis affectuum horum, ad aliquid repræsentationi huic supremæ indecorum prorumpere nititur, mox abscindere & abrumpere oportet, ne deformem illam & incompositam reddat; & si fortè sentiat intus, ne appareat foris. Proponenda semper ante oculos figura, est Rex idem, cujus imaginem geritis; & non tanquam absens, sed velut præsens; neque ut invisibilis, sed visus. Quoniam verò pacto hoc fiet, ipso tam longè distante? Perquam facilè, si ab ipso regimine oculos nunquam adverteritis, in qua ipsum Regem tam naturaliter, & ad vivum videbitis in sua propria specie expressum, ac si coram & præsentem intuerimini. Dicitis forsitan, quod in ordinationibus vestris sigillum & verba Regis legatis, figuram autem ipsius nullatenus videatis.

Apperite melius oculos, & mox videbitis; sed considerationem ad altiora dirigere oportet. S. Paulus inquit Verbum æternum ipsius substantiæ Patris esse figuram: *Quicum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus.* Et quid est, quidve significat verbum? Est & significat Verbum. Ergo Verbum Dei propriæ suæ substantiæ est figura: *Figura substantiæ ejus?* Protinus ita est. Quia totam suam substantiam, & totum esse suum Deus Verbo suo impressit, & velut propriam, naturali & perfectissimam sui ipsius figuram expressit. Proinde veluti Deus Verbo suo imprimit & exprimit suam figuram: pari ratione Reges, qui Dii sunt terræ, suis se imprimunt & expriment verbis. Ita ut legens verba, subscriptionem, & ordinationes Regis in suis constitutionibus propriam videat Regis figuram, vel Regem in sua ipsius videat figuram. Nunquam penicillus Apellistam feliciter & exactè effigiavit Alexandrum, nec ad vivum oculis exhibuit hominum, sicut Reges in scriptis suis & ordinationibus reproducunt & expriment se ipsos: *Sapiens in Verbis producet seipsum,* inquit *Ecclesiastes 10. v. 29.* Spiritus sanctus. Sed Regem quendam auscultemus.

Tempore, quo Gothi dominati sunt Italiæ, Regum quispiam, cui fors detulit, ut Cassiodori penna scribere posset, suas expediendo declarationes & ordinationes absentes ministrorum quosdam hoc modo alloquitur: *Tenete speculum cordis, speculum voluntatis, ut quibus non sum facie notus, siam morum qualitate recognitus;* q. d. Cum ad manus vestras meæ pervenerint literæ, eas tanquam cordis mei, voluntatis meæ, & mei ipsius speculum excipite: è quibus, qui me nescitis facie, cognoscetis animo. Notate modò, quid addat iudicio

verè regio, & prudentia & acumine plusquam regali: *In hac me potius parte conspici-
te, qualiter presentes: non est vobis damnum
præsentia mea: nescitis enim mente nōsse, quàm
corpore;* q. d. Delectet vos potius, in meis
me videre literis, quas ad vos exaro, quàm
in propria persona: hoc scientes, quod
melius me videatis, quàm in aula mihi
præsentis. Videbitis enim illud, quod
ipsi non vident, & à me intelligetis, quod
illis non revelo: proinde hâc viâ nullum
ab absentia mea damnum sentietis, neque
præsentia meâ carebitis: præsentis enim
meam tantummodo contemplabimini
faciem, ut reliqui; in absentia median-
tibus mandatis meis & constitutionibus
meam intuebitis animum. Sed ne,
quæso, indiscussum & sine consideratione
relinquamus, quod Rex ordinationes suas
scriptas sui ipsius specula vocavit: *Tenete
speculum cordis, speculum voluntatis.* Figura
perfectissima, quam natura adinvenit &
ars imitari nequit, est illa, quam speculum
repræsentat; quod enim picturæ refe-
runt colores, vel statuarum facies, simili-
tudo tantum est, & personæ repræsentatio:
in speculo autem non similitudo vel
species, sed ipsa persona per specierum
reflexionem repræsentatur. Speculum,
nihil est aliud, quàm obex specierum,
quibus mediantibus videmus, illas rever-
berando, ut ad vim visivam revertantur.
Porro quemadmodum speculum visus
impedimentum, mediante reflexione
clarior reddit visionem; sic in absen-
tia, quæ etiam impedit vim visivam, me-
diante scriptura, eadem visio etiam ex-
actior evasit. Sine scriptura, absentia est
impedimentum, cum scriptura specu-
lum. Istud igitur speculum Regum, in
quo ad vivum magis eorum repræsentatur

persona, quàm in ipsa figura, semper
sibi ante oculos positum habere fas est iis,
qui ex officio imagines Regum esse te-
nentur: certi, quod quousque observave-
rint suarum constitutionum ordinationes,
imagines Cæsaris erunt: Et è contrario,
si illis se conformare neglexerint, simi-
litudinem, figuram, & essentiam ima-
ginum suarum perdent.

Disputant Theologi: utrum Adam
per inobedientiam ipsam imaginis DEI
essentiam, quam habebat, perdiderit? Et
generaliter respondent, quod non; non
enim perdidit memoriam, intellectum,
& voluntatem, in quibus unius & Trini
Dei imago consistit, ad quam ipse DEUS
illum creaverat. Sed hæc responsio distin-
ctione indiget. Idem homo duplici modo
imago erat DEI: Uno, sicut imago
naturalis; altero, velut imago politica.
In quantum creatura rationalis libertate
gaudens arbitrii in tribus potentiis, erat
imago Deum naturaliter repræsentans,
quam perdere non poterat; quia in ea
propria ipsius essentia consistebat: verum-
tamen in quantum Dominus mundi, om-
nibus imperans animalibus, vices agebat
Dei, ejusdem erat imago politica; & hanc
Adam perdere potuit, & actu perdidit.
Sed quando, & quomodo? Deus illum
Paradisi constituerat custodem, cum man-
dato: Ne aut ipse, aut uxor ejus, de fructu
verito comederet; Et quousque Adam
hanc observavit constitutionem (quod
nescitur pro certo, quam diu duraverit)
integram & illibaram hanc secundam
Dei imaginem, tanquam honoratus, &
pro Domino reputatus; conservavit
obedientibus sibi in aëre, mari, & terra
cunctis in tribus istis Elementis viventibus;
neglectâ verò, immo violatâ con-

stitutionis & ordinationis ejusdem observantiâ, non custodiendo paradysum, liberumque serpenti in illum permittendo ingressum, nec à vetita abstinens arbore, quia ut Eva comederet consensit, & ipse quoque comedit; imaginem mox perdidit, in qua Deum politicè repræsentabat; & animalia jam perditam nec videntia nec recognoscentia imaginem naturali instinctu exinde denegatâ obedientiâ ipsi rebellabant.

Vidistis (inquit eleganter in hunc locum S. Chrysostomus) vidistis, quâ vos subjectione canis vester agnoscit, quâ promptitudine vocatus accurrit, quo vos amore sequitur, quâ naturali læticia foras egressus vos excipit, & congratulatur exiliens: è contrario verò, si alio vos modo induistis, si faciem larvæ aliqua cooperuistis, idem ille canis latrando vos aggreditur & invadit, & in propria vos domo non secus ac extraneum & inimicum adoritur. Idem Adamo usu venit cum omnibus animalibus, per inobedientiam mutatâ jam figurâ, & imagine Dei amissâ, quæ translati in ipsum universalis Domini visibilis character erat. Tantum distat servari vel non servari ordinationes & constitutiones supremi principis ab illis, quos in locum suum substituit, ut velut imagines ipsum repræsentent. Ego non conqueror de imaginibus fucatis; optimè enim novi colores, quibus honestè & modestè se tingere & effingere nôrunt, quantum prætensionibus suis expedit: sed universalis mihi querela est de omnibus, quod imagines hæ sic factæ & obumbratæ, abjectâ mox larvâ & fuce obstendant, quod sunt, & semper fuerunt: proinde nullum aliud certum & securum est remedium, quo integrè Cæsaris ima-

ginem repræsentare possint, qui ex gratia ipsius & autoritate nomen hoc gerunt, quàm inviolatâ & exacta ordinationum & constitutionum ipsius observantiâ, & sese contemplari, componere, & effigiare in ipsius ordinationibus, tanquam in speculis.

§. VIII.

Hucusque dicta sufficiunt (si non super effluant) ut neotherici electi intellexerint modum, quo imaginum Cæsaris obligationi & officio respondere possint & debeant, ubi sine exemplo de præsentis se vident constitutos: Quod primum propositionis nostræ punctum erat. Secundum ejusdem Cæsaris subditos & clientes concernet, & est, quomodo eisdem imaginibus obedire, honoremque & venerationem exhibere oporteat: in quo omnes in primo discursu notatæ difficultates sunt expeditæ, & hinc valdè succinctum erit.

Primo in subditis non occurrit difficultas rectitudinis, ut indifferenter & resolutè agant, quod agendum est; siquidem hæc regentis tantummodo, seu mandantis & gubernantis, & non obedire tantum obligati officio incumbit: cum hoc peculiare sit obedientiæ privilegium, ut cum errare possit mandans, & errare quidem frequentius; simpliciter tantum obediens, immò errores eosdem sequens, nunquam errans rectè semper operetur. Pari ratione subditi terribili isti non sunt expoliti tentationi, cui exponuntur ipsæ Cæsarium imagines, eò, quòd longè ab illis distent: si enim repræsentatæ ab illis imagines longè distant, eis sese conformare obligati, quamvis sint deformes, sem-

semper illas coram intuentur. Denique imagines esse radicas in terra, tantum abest, ut inconueniens existat, ut vel maxime toti Reipublicæ conueniat. In eadem nati & educati terra, quia uniuscuiusque differunt qualitates, climata, & influentia cœlestes, quarum dominio subsunt, inclinationesque & mores seu bonos seu malos inhabitantium nōrunt, & omnium longam experientiam habent; quemadmodum facile promovere possunt bonum, sic pariter; efficacia magisque probata adhibere nōrunt media, quibus malo occurrī possit. Porro omnibus hisce proprietatibus & notis, non utilibus solum, sed plane necessariis carent recenter & peregrē venientes, nihil illos, tanquam inexpertos adiuuante ulla scientia, rationatione, iudicio quantumcunque acuto & bene instructo. Adam & Eva scientiam habebant infusam, scientesque, quod ignorare non poterant, serpentes loquelæ incapaces, unius illorum persuasionē, jam à Deo mundi rectores in Paradiso constituti; mundum & paradysum omnia paucarum horarum spatio perdiderunt.

Vice versâ Deus occurrere voluit extremi periculo exterminis in quo populus Israëliticus versabatur in Ægypto. Quem verò huic tanto molimini, illum à tam validis & potentibus defendendi & liberandi hostibus ministrum elegit? Electus fuit Moyſes, qui licet vestitus pellibus, baculum pastoritium gestans, manibus oves custodiebat in deserto, quadraginta jam annis natus, constitutionisque terræ Ægypti gnarus erat. In Ægypto fuerat natus, inter Ægyptios educatus, in scholis Ægypti omnem illorum scientiam hauserat: proinde non aliis instruendus, quam eodem baculo

pastoritio omnes superavit difficultates, & feliciter intentum suum est consecutus, ea operatus miracula, quæ nunquam viderat, nec postmodum vidit mundus. Nunc illum volumus succurrere captiuitatibus Ægypti, & inibi miracula patrare, qui nunquam Ægyptum vidit. Propheta Habacuc à Deo in Babylonem pergere iussus, ad succurrendum Danieli in lacu leonem, prudentissime sese excusavit, dicens, se Babylonem nunquam vidisse, & lacum nescire: *Babylonem nunquam vidi, & lacum nescio.* Abiit in Babylonem, & reuersus in Judæam, dimidiæ diei spatio tantum confecit itineris per aërem, quantum & velocissimus viator non confecisset, dimidii spatio anni. Quod factum est, quia idem Angelus, qui fuerat nunciū Bajulus, ex parte Dei illum sustulit, & portavit, ostendens illi, quod nunquam viderat, & docens quod ignorabat. Supposito igitur, quod mille leucis venientes ad terram nostram non minus sibi novam ac ignotam, quam Babylonia erat Prophetæ, neque comitati, neque translati sunt ab Angelis, qui experientiæ defectum suppleant, vix primis positis rudimentis revertuntur unde venerunt. Multò sanè melius provisum est locis, quæ illi occupaturi venerant, ab his, qui tam gnari constitutionis, iudicio tanto, & prudentia, ejusdem terræ amore ducti illam coluerunt velut propriam, & non sterilem reddiderunt velut alienam. Et si quandoque ex cura sua & labore fructum aliquem colligant, istud sane minus erit eo, unde natum est; quod idem est, ac de novo seminare; & non mandare terræ, quod tollat mare.

Dan. 14.
v. 34.

Omnes nunc adductæ rationes, congruentiæ & utilitates, præsentī in regimine promptam evincunt subjectionem, & alacrem subditorum obedientiam, respicientium hæcæ novas Cæsaris imagines tantò maiore propensione & promptitudine, quantò magis de patria, & domo participant. Verùm ea est conditionis humanis protervia, vitiumque patriæ tam proprium; ut cum sint populares, domesticæ, eademque secum imagines, loco ejus ut maiorem concilient venerationem, obedientiam & respectum, in despectum, inobedientiam abeant & rebellionem. Hoc ipsum Sauli & Davidi utrique à Deo electo, patriæque regimini dignissimo evenit. Quibusdam obedientibus rebellârunt aliqui, in quibus ad septennium usque rebellio perseveravit, usque dum erroris sui experientia docti rationi parvêre. Porro si vitii radices inquirere luberet, non aliam ipsius causam & ortum, quàm personarum æqualitatem deprehenderemus: quo libet sibi electionem & præferentiam deberi præsumente. Aaronis ad summum sacerdotium evectio, eatenus displicuit multis ut Dathan, Core & Abyron eam in populo suscitârint seditionem, ut hanc sedandam Deo mandante, ad condignè puniendos rebelles aperta terra hiatus suo absorptos transmissit ad infernum, cum omnibus substantiis & familiis; & igne de cælo descendente plus quam quatuordecim millia hominum, rebellionis complicum fuerint consumpta. Enim verò quare rebellibus adhæserunt? Quia multi eorum, conditione æquales cognitione Aaronem contingebant, ideoque prælatum sibi agrè ferebant. Sed Deus similitum ambitionum cecitatem graviter adeo

fert & severè castigat; ut lege lata populo eidem sanxiverit, ut sit quandoque Regem sibi constituere vellent, cujus gubernarentur imperio, non aliundè sibi, nec extraneum ullatenus, sed ex fratribus suis hunc eligerent: *Non poteris alterius Gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus.* Denique Christus Dominus noster bonum pastorem vocat illum, qui cognoscit oves suas, & cognoscitur ab illis: *Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me mea.* Quomodo eas reget & gubernabit extraneus (& quidem insuper mercenarius) qui nec cognoscit eas, neque cognoscitur ab illis?

Deut. 17.
v. 15.

§. IX.

Verùm contra hæc omnia insurgit illa Politica usu magis & consuetudine quàm exemplis approbata, quæ persuasit mundo, ut solum imaginum splendore capiatur, vel perstringi se sinat, non advertentibus hominibus, quod representatio, in qua imagines consistunt, in quacunque demum materia, semper eadem sit. Qui verè credit in Christum, non minus in plumbeo, quàm aureo Crucifixo illum adorat. Nihilo secius adulatores, & adulationibus pasti illis tantum regimina deberi volunt, & eisdem idonea judicant magnifica & illustria nomina: ac si opera & facinora præclara & honorifica non ratione maiore speranda sint ab eis, qui ad honorem famamque acquirendam aspirant, quàm ab eis, qui jam se eam habere putant, & publicè jactant. Ipse conditionis illustrioris splendor metum illis aufert, & exemptione extollit, quæ magna attentandi audaciam præbet; & ex magna audacia majores pul-

pullulant ruinae. Elementorum omnium splendidissimum, & loci sui sublimissimum, & qualitate nobilissimum, est ignis, à quo radii accenduntur caelestes, & incendia excitantur in terra. Naturalis ipsius activitatis finis & scopus est, excitare fumos, & facere cineres: nec accommodatum aedificandis & conservandis civitatibus instrumentum est, quod concremare & consumere trias consuevit. Reliqua Elementa nobis inserviunt gratis, & ignis solus nostris expensis, ut enim serviat, habere debet, quod comburatur, & nisi comburatur, non servit. Hujusmodi est illa splendidissimi lux elementi, & hujusmodi saepius regimen illustrissimorum. David illustris non erat, & Salomon filius ejus Illustrissimus fuit, & regnum, quod conservavit & amplificavit non Illustris, evertit Illustrissimus.

In Apologo, quem ex S. Scriptura retulimus, in quo arbores regnum sibi quaesierunt, valde notandum est, quod non nisi olivæ, ficulneæ & viti, prætermisiss & exclusis aliis omnibus, regnum obrulerint. Ficulneæ, vitis & olivæ nomina considerare, quæ omnia sunt honorifica, & mediocriter nobilia. Enim verò, quare idem non obtulerunt Cedris, Palmis & Cypressis? Nunquid non istæ altitudine, celebritate, & decore arbores antecedunt universas? Ut quid igitur viridis hæc & florida plantarum respublica imperium ipsis deferre noluit? Ratio fuit, quia altissimæ & illustrissimæ erant. Altum & illustre decori & magnificentiæ, sed non utilitati & necessitati deservit. Arbores Deus non pro ventorum vexillis, sed pro hominum alimento creavit. Quid refert, seu prodest earum altitudo, si fructus est modicus? Quem unquam Cedri, Palmæ

Par. P.

& Cypressi sustentaverunt? E contratio ficulneam degustat mundus, olivæ liquore illuminatur, vite lætificatur, & præ cæteris plantis sustentatur. De cæteris tribus arboribus nihil aliud S. Scriptura commemorat, quàm quod exaltationem sui quaerant in altissimis montibus: *Quasi Eccl. Cedrus exaltata sum in Libano; & quasi Cypressus in monte Sion: quasi Palma exaltata sum in Cades.* Condecorentur itaque arboribus istis sui montes; valles nostræ non indigent, qui earum exaltationem promoveat, sed qui remedium nostrum curet. Cedri, Palmæ & Cypressi arborum sunt gigantes, & non minus quàm diluvium gigantes induxerunt super terram. O quàm durum istius superbi triumviratus foret imperium; in inflexibili scilicet robore Cedri; in rugosæ Palmæ asperitate, & funestæ Cypressi tristitia; aliarum verò mediocris statutz arborum regimen foret æquale, moderatum, suave: hinc omnes suam dulcedinem obtenderunt. Istud proinde eisdem de causis de nostro regimine expectare fas est.

Cum igitur novum regimen tamén specialiter respondeat imaginibus, quas præsentibus habemus, felicissimi nostri Cæsaris, quem Deus incolumem conserveat; nova similiter & exactior, quam unquam sit subjectio, respectus & reverentia, quæ subditi omnes Majestatis ejusdem illos venerantur & obediunt, non tantum quasi Regis persona coram præsens adesset, sed certò modo multo adhuc amplius. Observavi tam in cælo, quam in terra, Monarchas supremos pluris facere obsequia suis imaginibus, quàm suis propriis personis præstita. Memini me legisse in Augustino libro commentationum super Psalmos, quod commoratus Romæ tempore

Aa

non-

nondum omnino extinctæ Idololatriæ, valdè fuerit admiratus, quod homines templum Solis adirent, cujus hodiedum adhuc non exigua apparet vestigia, quodque ibidem nocte dieque dorsis ipsi obversis imaginem Solis adorarent. Si enim Solem habebant præsentem, quare non ipsum, sed imaginem ejus adorabant? Quia intelligebat Religio superstitioque Romana, propria Politicæ suæ excellentiâ gubernata, longè magnificentius esse Planètarum Monarchæ remore in sua adorari imagine, quàm in seipso, quamvis viso. Saltem certissimum videtur, ita & idem supremam judicasse Nabuchodonosoris Majestatem, quando non solum Dominum, sed universæ terræ DEUM se esse sua ipsi superbia persuadebat. Tam stupendæ, ut novimus, magnitudinis statuam fieri mandavit: & fornacibus accensis contra eos, qui adorare renuerent, audito tubæ sono omnes ante eam genu flectere jussit. Sed enim, si Nabuchodonosor aderat præsens, cur non se, sed statuam adorari mandavit? Quia majoris gloriæ (& ut vocabat) omnipotentis erat ostentatio, venerari & adorari, in repræsentante se imagine, quàm in sua propria persona.

Una tantum circumstantia Nabuchodonosor diffidentiam prodidit, scilicet imaginem suam ex auro faciendo. Rex illam ex lapide conficiat, & multo reverentius, per illam adorabitur, & tibi gloriosius erit. In statua aurea, materia & non forma adorari videre potest: valor metalli, & non repræsentatio imaginis. Ubi materia imaginum minus est pretiosa, ibi purior & excellentior est fides & reverentiæ. Et hæc excellentia est in casu nostro, dum non adoratur, respicitur, obedientiamque sortitur supremum Cæsaris nostri prototypon in imaginibus aureis usque huc mitti solitis, sed marmoreis naturalibus, domesticis, nostræque terræ propriis. Porro subsecuto sperato effectu, & ego de mutatione dexteræ excelsi mihi promitto; regimen præsens tam acceptum fore Deo, & Regi, ut Majestas sua illud confirmet & perennare faciat impendiis minoribus, majoribusque nostris commodis, tamque manifestis profectibus, & Divini Regiique servitii incremento; ut summa pace, tranquillitate, concordia in hoc nostro verificetur statu, quod hodie Christus respondit in Evangelio: *Reddite, quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Dei DEO, Amen.*

S E R M O

D E

Beatissima Virgine Maria de Gratia.

Patrona majoris Ecclesiæ Civitatis de Parà, cujus festum celebratur in die Assumptionis ejusdem Beatissimæ Virginis.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

Magnus dies, magna festivitas, magnum Evangelium: nec minor difficultas trium harum obligationum propriè & verè concordare concursus. Magnus est dies; est enim speciosus ille dies, quo Virgo Maria, soluto mortis debito, tanquam vera Adæ filia, mox resuscitata velut vera Deipara in cælum ascendit, ejusdem gloria in æternum fruitura. Magnum est festum; nam festum est Beatæ Virginis de Gratia, cum titulo Patronæ majoris hujus Civitatis Ecclesiæ, præcipuè tam latè patentis Provinciæ, omniumque capitis. Magnum est Evangelium; nam in eo sub mysteriosis Marthæ & Mariæ nominibus duæ representantur vitæ, activa & contemplativa; in quarum complexu tota perfectio Evangelica comprehenditur & continetur. Magna denique difficultas, tres hic concurrentes obligationes concordare; cum enim gloria sit finis, mediumque illam consequendi sit Gratia, anteponeere Gratiâ Gloriæ, & medium fini, non solum videtur dissonum, sed manifestè Inverti

ordinem. Et quia Evangelium optimam electionem, optimamque partem applicat Beatissimæ Virginis Gloriæ; pro eo, quod eadem Gloria celebranda esset in die Assumptionis ejusdem, illam cum titulo Gratiæ commutare, etiam valdè videtur improprium, ne dicam, injustum.

Quo motivo olim fundatores, templo hoc sub titulo Beatissimæ Virginis Mariæ de Gratia constructo, ejusdem tituli celebritatem cum die Gloriosissimæ Assumptionis ejusdem Virginis unierint ignoratur, nec alicubi memoratur. Sed in hoc ipso, quod improprium injuriosumque videtur, ego tres ingentes proprietates, & ædæquatas rationes invenio. Prima, quia Gratia jus tribuit, unde debetur Gloria: Secunda, quia Gloria cuique distribuitur juxta Gloriæ mensuram: Tertia, quia consummatâ gratiâ possideri incipit gloria. Quia verò dies, in quo jus est absolutum, mensura adæquata, nec non immensa, Deiparæ Gratia perfectè consummata, idem ipse fuit ejusdem Gloriosæ Assumptionis; nec differentibus horis & momentis, sed eadem prorsus diei illius horâ

& momento, quo Gratia immensitatem plenè consummavit, Beatissima Virgo Gloria immensitate frui cœpit; non pietatis tantum, devotionisque fuit peculiaris, sed etiam justitiæ, in hac celebrari die, sicut fit, cum titulo Beatissimæ Virginis de Gratia: in tantum, ut in nullo alio die, siue Beatissimæ Virgini festo, convenientius illi tribui possit titulus Gratia, quàm hodie, & hoc festo. Et quare? Quia in omnibus reliquis diebus, Gratia ejus incrementum semper accipiebat, in hac summum perfectionis & consummationis attingit gradum: in die conceptionis Beatissima Virgo Maria concepta fuit in gratia, sed hæc gratia à Conceptione, usque ad Nativitatem crevit; à Nativitate usque ad præsentationem in templo; & à præsentatione in templo, usque ad Incarnationem. In die Incarnationis Beatissima Maria Gratia fuit plena, sed hæc Gratia crevit usque ad visitationem; à visitatione usque ad partum, à partu usque ad Purificationem, à Purificatione usque ad mortem, resurrectionem, & ascensionem Filii sui: & tot successive annis quibus in hoc mundo vixit, semper magis magisque usque ad ultimum vitæ instans accrevit. Proinde nullo die aliò, præterquam vitæ ipsius ultimo, qui fuit ipse Beatissimæ Virginis Mariæ dies, Gratia ejus propriè & principaliter celebrari poterat, vel debebat: nam in illa solum die eadem Gratia in omni sua perfectione & magnificentia absoluta fuit & consummata. Et istud hæc nostra celebrat Ecclesia.

Sed quia Gratia Beatissimæ Virginis Mariæ fuit consummata in die, qua vitam finivit temporalem, & Gloria ejusdem etiam fuit consummata in die, qua vitam inchoavit æternam; ad aggrediendam

quæstionem profundissimam: in hisce terminis, & in hac die inevitabilem inter Gratiam & Gloriam utramque consummatam: & ad resolvendum, ad quam, juxta thema nostrum, partis optimæ pertineat electio: *Maria optimam partem elegit*; Ab eadem petamus Gratia & Gloria Domina, ut ita sua nobis assistat gratia, ut eandem in sua mereamur contemplari Gloria. *Ave Maria.*

§. II.

Maria optimam partem elegit.

Maria tota attentione in sui communisque nostri Magistri Divini verbis audiendis suspensa: Martha similiter omni cura & solitudine in adornanda condignè mensa, in qua tantum hospitem erat tractatura occupata: Maria arbitrate ex urbanitatis præscripto, sui potius esse officii, Domino assistere; & Martha se à sorore in ministerio derelictam conquerente: Christus ad querelam respondit unius; & silendo alteri succurrit sorori, velut oraculum divinum pronuncians, quod Maria optimam partem elegeret: *Maria optimam partem elegit.* Historiam hanc allegoricè sumptam, cum propriam non habeat Evangelium, Ecclesia Catholica, præfenti gloriosæ Beatissimæ Virginis Mariæ Assumptionis applicat solemnitati, non Mariam (Magdalenam) comparans Marthæ; sed Mariam (Matrem Dei) toti cælesti Angelorum simul & hominum præferens curiæ, cælestem Gloriam in duas dividit partes: unam, quæ omnes complectitur Beatos; & alteram, quæ ad solam pertinet Mariam. Et hanc decantat & prædicat quod non sit melior quocunque modo, sed optima in gradu superlativo: *optimam partem elegit.*

Hoc

Hoc modò peraptè Evangelium concordat cum Gloria Beatissimæ Virginis Mariæ : sed secunda loco huic reservata difficultas non consistit in eo , ut cum Gloria ejus , sed cum gratia ejus Evangelium concordet. Enim verò quid esset , si ego Evangelium ipsaque verba magis propriè titulo Gratia , quàm titulo Gloria ejusdem Virginis Mariæ congruere assererem ; sic pronuncio , & sic illud probo: Quicquid enim Maria ad pedes acquirebat Christi , & melioris electio, quæ sorori suæ fuit prælata, historice, literaliter & propriè erat de Gratia & non de Gloria. Eodem confirmatur textu , qui ait, quod Maria auscultabat Dominum : *Audiebat Verbum illius*. Non dicit quod videbat, sed quod audiebat & auscultabat : auditus autem, qui est sensus Fidei, ad hanc pertinet vitam, ubi anima melioratur per gratiam; & non ad alteram, ubi beatificatur per Gloriam. Quantum igitur ad concordiam Evangelii cum titulo; longè melius illud conciliatum habemus cum titulo Gratia, quàm cum titulo Gloria; nam titulo Gloria accommodatur tantum parabolice; titulo Gratia congruit historialiter, propriè & naturaliter.

Restat tantummodo partis unius bonæ, & alterius melioris comparatio & quænam optimam Gloria sit subsecuta : *Maria optimam partem elegit*; comparatione literaliter accepta, Maria Magdalena in melioritate gratia Marthæ fuit prælata: comparatione allegoricè sumptâ, Mater Dei Maria omnibus Beatis in melioritate Gloria fuit prælata. Verumtamen in comparatione nostra, & particularis hujus Ecclesiæ, in qua illam celebramus sub titulo Gratia, eodem die, quo illam Ecclesia

universalis celebrat sub titulo Gloria; si ipsa Domina comparari nequit nisi cum se ipsa, neque alia dari potest comparatio, nisi inter Gratiam & Gloriam; Urinam horum duorum tribuenda videtur præferentia, & de quam dicendum: *Maria optimam partem elegit*; Num Mariæ quatenus Dominæ gratia, seu quatenus Dominæ Gloria? Istud sublimissimum erit discursus nostri punctum. Et quamvis uterque titulus in Matre Dei sit immensus: pro majore tamen ejusdem Dominæ Gloria, Gratia suæ titulo dabimus primas. Utinam eadem Gratia Domina suâ nobis assisteret, ut penetraremus hanc veritatem, vel nos ab ea penetrari ritè pateremur.

§. III.

PRO demonstratione ejus & intelligentia (quæ majora etiam ingenia fatigat) supponendum est, tam Gratiam, quam Gloriam esse bona supernaturalia. Potrò si me interrogaveritis (sicut vel omnes, vel quasi omnes interrogare me debetis) quid sit bonum supernaturale? Scire vos oportet, esse bonum, quod nobilitate, pretio, & dignitate universa alia bona naturæ tam visibilia quàm invisibilia transcendit. Quem excessum ut exemplo quodam declaremus: eritne quasi adamas communi alicui plateæ lapidi comparatus? Eritne similis illo Solis cum umbra collati? Eritne instar hominis cum formica comparati? Eritne adinstar seraphini cum bulla collati? Nulla ratione. Lapis enim & adamas, homo & formica, Seraphim & bulla omnia naturalia sunt, & creata à Deo quatenus naturæ authore: & quia sunt naturalia, nihil horum comparari potest alicui supernaturali.

li; etiam in tantum, ut si Deus crearet, uti potest, mille mundos alios isto perfectiores, & numerosioribus, nobilioribus, excellentioribusque creaturis ornatos, supernaturale eos semper excederet: superioris enim est gradus, quam omnia, quæ naturæ sphaera comprehendit. Porro tales sunt Gratia & Gloria, quæ solum inter se comparari possunt, pro ut nos in hac nostra quæstione illas comparamus.

Dico igitur, seu repeto, quod si electio faciendæ esset inter Gloriam & Gratiam, juxta nostrum thema: *Maria optimam partem elegit*; eligenda potius esset Gratia, quam Gloria: Idque non unam sed multas ob rationes: Prima, quia Gratia secum involvit Gloriam; & quamvis dari possit Gratia sine Gloria; non tamen è converso Gloria dari potest sine Gratia. Gratia fundamentum est Gloriæ, & Gloria est consequentia Gratiæ: Gratia debetur nemini, & Gloria debetur omni in Gratia constituto. S. Petrus Apostolus inquit, quod mediante Gratia, qua tanquam forma divinæ consortes efficiamur naturæ, Deus nobis maxima & pretiosissima pollicitus fuerit; quod verba illa significant: *Per quam maxima, &*

2. Petri
I. v. 4.

pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ consortes naturæ; Ita ut in dono Deus nobis simul dederit donum & promissa. Sed si promissa sunt de futuro, & dona de præsentī, quo pacto promissa dedit in dono? Quia promissa futura sunt Gloria & beatitudo, qua fruemur in cælo; donum præsens est Gratia, qua jam fruimur in terra: & quia Gratia Gloriam beatitudinemque involvit, consequenter donando nobis donum, simul & promissa nobis dedit: *Maxi-*

ma, & pretiosa nobis promissa donavit.

In hunc modum celebrem hunc locum S. Petri explicant & declarant eruditiores, & expositores literales; ego verò meliorem omnibus expositorem habeo Regium Prophetam: *Quia misericordiam & veritatem diligit Deus, Gratiā & Gloriam dabit Dominus*; q. d. Quia Deus amat misericordiam & veritatem, hinc Gratiā dabit, insuper & Gloriam. Consideremus bene illud, quia: quia Deus misericors est & verax, misericordiam diligit & veritatem; estne hæc ratio, seu suntne hæc rationes, quare Deus daturus sit Gratiā, insuper & Gloriam? Ita plane. Daturus est Gratiā, quia misericors: & Gloriam, quia verax. Quemadmodum Gratia, qua Deus condonatis peccatis non sibi reconciliat, nemini debetur, sed est gratuitum & liberale misericordiæ suæ donum: sed Gloria, quam Deus omni in Gratia suo constituto promissit, tota spectat ad ejus veritatem; nam quatenus verax, suis nequit non stare promissis. Eleganter id ipsum S. Augustinus describit: *Ille, qui S. Aug. tribuit misericordiam, servat veritatem, indulgentiam donavit, coronam reddet: Donator est indulgentia, debitor coronæ*; q. d. Idem Deus qui in gratia suam nobis præstitit misericordiam, in Gloria suam nobis exhibebit veritatem. In Gratia misericordiam, quia non debitam nobis impendit indulgentiam: & in gloria suam veritatem, quia nobis dabit coronam; cujus se debitorem fecit: *Donator indulgentia, debitor coronæ*. Modus verò, quo se debitorem fecit, est, non quod aliquid acceperit à nobis, quod solvere teneatur, sed quia id promissit nobis, quod non potest non adimplere,

Debi-

Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo; non ei dicitur, redde quod accepisti; sed redde quod promisti. Et quia in archivis Gratiae deposita sunt credita Gloriam, videte, num Gratia eligenda sit potius quam Gloria; cum Gratia & Gloria simul pertineant ad Gratiā.

Propter infallibilem hanc Gratiae cum Gloria connexionem, S. Paulus spem dixit beatam, qua in hac vita Gloriam speramus: *Exspectantes beatam spem, & ad-ventum Gloriae magni Dei.* Sed ne hac spe decipiamur, sicut & reliquae spes adeo solent decipere; animadvertere necesse est, magnam inter fundamenta ejus esse differentiam. Spes medium inter fidem & charitatem locum obtinet. Spes in sola fundata fide, non est verè beata; in dubio enim positam habet beatitudinem: fundata autem in charitate, quae est gratia, certam & indubiam habet beatitudinem; non enim Deus speratam illi negare potest beatitudinem & Gloriam: *Exspectantes beatam spem, & adventum Gloriae magni Dei.*

§. IV.

Ratio secunda, quare eligenda sit magis Gratia, quam Gloria, ab utriusque deducta est definitione & essentia. Gratia in amando Deum, & ab eodem amari consistit: Gloria in videndo ipsum Deum: & quamvis videre Deum maxima sit felicitas; quis negabit praefendam infinitè inaequalis, sed reciproci amoris correspondentiam, scilicet hominis erga Deum, & vice versa? Dei erga hominem? Hanc supremæ correspondentiae veritatem, ipse Deus esse fecit de fide, quando dixit: *Ego diligentes me diligo.* Imago ipsa Dei visione, cum

amore ejusdem ex parte nostra collata, nullus erit justus, qui non potius amare eligat. Et si minus, eos judices adducamus, qui clarius vident, ardentiusque Deum amant, scilicet Seraphinos. A latere throni Dei in caelo Isaias Propheta duos vidit Seraphinos, qui alis duabus faciem velabant, & duabus alis pectore aperto volabant. Omnes Angeli vident, & Deum amant; & quanto magis Deum contemplantur & amant, tanto eminentiorem quilibet in sua Hierarchia obtinet locum. Si igitur Seraphini isti eo ordine, quo supremum in suprema Hierarchia obtinent locum tales sunt, quia clarius vident & ardentius amant Deum; quare se visibiles exhibuerunt Prophetæ oculis opertis & velatis ad non videntum, & pectore tantum reiecto ad amandum? Ad amandum dico, & magis magisque amandum; alarum enim motus (cum non starent ad volandum, sed fixi in loco consisterent) plus proderat ad amoris incendium tolerandum, prout nonnulli ajunt interpretes; vel ad magis inflammandum & accendendum, prout dicunt alii. Verum enim verò, si tantum, tamque ardentem amant; quomodo aliis aliis extinguere, aliisque accendere, ipsique amoris objecti amari visionem negare videntur?

Duplici responso huic bene fundato dubio est occurrendum. Primum est, quod operiebant & velabant oculos ad non videntum, quando retegebant pectus ad amandum, ipso Deo visus & amoris existente objecto: quia plus gloriantur Seraphini, majorisque aestimant in suprema status sui felicitate singularitatem amoris, quam praeminentiam visionis. Idcirco, prout notat

Sanch.
Cernel-
hic.

Dio.

Dionisius Areopagita, denominationem intellectus, qui sunt oculi, quibus videtur Deus, reliquerunt Cherubinibus uno gradu inferioribus, sibi usurpantes antonomasiam incendii, quo sese in ipsius Dei amore accendunt Seraphinos se, id est, ardentes appellant. Secunda multoque sublimior ratio, quod claudant oculos, quando aperiunt pectus, est, quia excellentius judicant perfectissimo amore dignum, non videndo potius amare, quam videndo. Id ipsum S. Petrus in primis Christianismi professionibus exaggerat, dicens, quod non videndo Deum amarent: *Quem cum non videritis diligitis*. Et hac profecto differentia est Seraphica quam Beati Gratia in terra, & Beati Gloria Deum amant in cælo. Illi Gloria Deum amant videndo: & hi Gratia similiter illum amant, sed non videndo.

1. S. Pet.
1. v. 8.

Porro si hac gaudent prærogativa, in quantum solummodo amant Deum, quod Gratia pars est; quid erit in quantum amant Deum & amantur ab eo in quo tota consistit? Reciprocam hanc Deum inter & hominem in gratia, constitutum amoris correspondentiam, anima declaravit in Canticis, dicens, *Dilectus meus mihi, & ego illi*; q. d. Deus est dilectus meus, & ego sum dilecta ipsius. Et cum Deus per infinitam suam magnificentiam & supereminentiam sit ille qui est, & homo per suam vilitatem & abjectionem etiam infinitam, sit ille, qui est (vel qui non est) quis hunc confidentialem, & æqualem loquendi modum non admiretur & obstupescat, ille mihi, & ego illi: id est, ille dilectus meus, & ego dilecta ejus? S. Bernardus in hæc duo commentans verba quodlibet eorum insolens, & utrumque insolentissimum appellare non erubuit:

Cant. 2.
v. 16.

Insolens Verbum, & ego illi: nec minus insolens, dilectus meus mihi: nisi quod utroque insolentius utrumque simul. Sed anima illud effata agebat in Gratia, & ad tantam sublimitatem eadem Gratia elevat animam, non tantum quatenus amat, sed quatenus amat, & redamatur à Deo; ut quod insolentiam redolere videri poterat ex parte hominis, ex parte Dei iusta sit condescensio: tali familiaritate Deo agente cum homine, & vice versa, ac si æqualis fuissent conditionis: *Quasi ex equo morem gerere, & rependere vicem*; idem notat S. Bernardus. Agendum conferte nunc si placet, amare Deum in cælo per visionem, cum hoc amari à Deo in terra per Gratiam. Beati in cælo dicent, quod videndo Deum necessario amant: Nos dicemus in terra, quod quia vivimus in Gratia Dei, necessario amemur à Deo. Huic meo asserto iustius adhuc insolentis deberetur censura, nisi esset de fide, sicuti est. Si visio Dei necessario Beatos impellit ad amandum Deum, etiam Gratia necessario Deum movet ad amandum hominem. Visio necessario movet Beatos ad diligendum Deum, non enim possunt ab amando Deo viso cessare: Et Gratia necessario incitat Deum ad diligendum hominem: Deus enim non potest non diligere hominem, in Gratia constitutum.

D. Bern.
serm. 68.

§. V.

Tertia ratio seu præcellentia, quare, abstrahendo Gratiam à Gloria (in quo sensu jam loquimur) eligenda potius sit Gratia quam Gloria, est, quia Gratia facit Filium Dei, Gloria hæredem. Si homines cognoscerent, quid istud nomen Filii Dei includeret, & quomodo Gratia non

non solum illud nomen nobis tribuat, sed ipsum esse significatum conferat; quam aliter in se æstimarent, in aliisque nativitatem hanc plus quam regiam revererentur! Si nasci de Carolo in Hispania, vel de Ludovico in Gallia, vel de Leopoldo in Germania, non sine ratione maximæ fortunæ loco haberetur; qualis erit illorum, de quibus veraciter dicitur: *Nen ex sanguinibus sed ex Deo nati sunt?* Aliorum nativitas ex sanguine, illa filiorum non ex sanguine æstimatur; sed ratio, cur homines sublimissimam hanc nativitatem pro divinitate non æstiment, est, quia Deum non cognoscunt. Si ignorant Patrem, quomodo filios æstimabunt? Profundissima hoc consideratione S. Joannes Evangelista expendit: *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus: propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.* Ecce, inquit, quousque progressa sit Patris æterni charitas, ut donum nobis tam excellens, & supra humanum conferret, & tam propinquum ad divinitatem suam jus tribueret; ut non solum filii Dei nominemur, sed verè tales simus! Porro si mundus nos quæ tales pro dignitate non æstimat, inde est, quia non novit eum: *Propter hoc mundus novit nos, quia non novit eum.* Quasi Evangelistarum aquila diceret: Ego sum despectus, quia mundus novit Zebedæum, cujus sum filius per naturam; nec me pro debito æstimat, quia non novit Deum, cujus filius sum per gratiam.

Notate, quid dicit, & quid non dicit S. Joannes. Dicere debuisse videtur, quod mundus nos non æstimet, quia filios Dei nos esse ignorat: sed hoc non dicit; Verum ait, quod mundus nos non æstimet condignè, quia non novit Deum, cujus filii sumus: Propter hoc mundus non novit

Pars V.

nos, quia non novit eum. Ergone quia mundus non novit nos filios esse DEI, sequitur, quod non noverit Deum? Ita sane. Et ratio est, quia præsumit conceptumque format de Deo, non quasi de Deo, sed quasi de Homine. Homo tantum adoptat hæredemque instituit servum, deficiente filio proprio: Sic Abraham supposito se non habiturum filium, dixit DEO hæredem suum futurum Eliezer servum suum. *Ego vadam absque liberis, & Eliezer vernaculus meus heres meus erit.* Et postquam Deus Abrahamo dedit filium Isaacum, uxor ejus Sara dixit, ut eiceret Ismaelem ancillæ filium, quia filii sui eum cohæredem nollet: *Ejice ancillam & filium ejus, non enim eris heres filius ancille cum filio meo Isaac.* Istud agunt homines, idemque præsumit & supponit de Deo, qui illum non novit: *Quia non novit eum.* Quia Deus Filium habet proprium & naturalem sibi in omnibus æqualem, & nos homines servi sumus, ignorans putat mundus, Deum filii sui cohæredes non facere servos; sed tam verum est contrarium, & cum servi essent per naturam, eos prius filios faceret per gratiam. Quod S. Paulus expressis attestatur verbis: *Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, ut & conglorificemur.*

In hoc ultimo verbo: *Conglorificemur*, & in verbo *Cohæredes* Apostolus declarat, quod sicut gratia nos facit filios, sic Gloria nos facit Hæredes; ut videamus nunc utrum gloriandum potius sit nobis, nos esse hæredes, quàm filios: & utrum magis æstimanda sit hæreditas, an nativitas. Hic ubi Parentes sunt hominis, contingere potest, & contingit sæpius, nativitatem

B b

esse

esse tam vilem & despectam, hæreditatem verò tam opulentam & copiosam, ut contempta nativitate æstimetur hæreditas: sed ubi pater est Deus tam immensus nobilitate quam essentia, quamvis Gloria nos faciat hæredes, clarum est, quod semper magis in infinitum æstimanda sit Gratia, quæ nos facit filios. Hinc paruit error & prudentia duorum illorum filiorum Patris, qui Deum repræsentabat, quorum unus fatuus, alter prudens erat. Fatuus prodigus vivente adhuc patre suam sibi dari petiit hæreditatem, pluris æstimans esse hæredem, quàm filium: prudens autem frater senior semper in domo patris mansit, nec loquens, nec cogitans ejusdem de hæreditate; qui tantò minoris æstimabat hæreditatem, ac si tantum filiis & non hæres esset. Idem faciendum incumbit illi, qui judicio maturo & integro Gratiâ & Gloriam comparavit.

§. VI.

Quarta ratio hujus præferentiæ subtilitate sua & acumine auctori suo respondet. Illud est melius (inquit Scotus) cujus oppositum est pejus: Oppositum Gloriæ, quæ consistit in videndo Deum, est non videre Deum: Oppositum Gratiæ, quæ consistit in amando Deum, est Deum non diligere: Ergo melior est Gratia quàm Gloria; nam pejus est non diligere Deum, quod est oppositum gratiæ, quàm non videre Deum, quod est oppositum Gloriæ. Et quod pejus sit non diligere, quàm non videre Deum, manifestum est; nam non velle videre Deum non solum licitum, sed meritorium esse potest; & velle non diligere Deum, non solum semper est peccatum, & quidem gravissimum: sed nec datur, nec possibile est dari motivum, quod tolerabile illud & licitum reddat.

In testamento veteri & novo, duo insignia Theologiæ hujus exempla habemus, in binis præclarissimis Charitatis Heroibus, Moyse & Paulo. Cum Deus vice quadam populum Israëliticum ob Idololatriam virum funditus delere decrevisset, decreto huic sibi à Deo revelato Moyses sese opposuit, dicens: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Liber hic, uti ex multis S. Scripturæ locis constat, est ille, in quo scripti sunt prædestinati pro Gloria. Sed gradum hic sistentes, ad S. Paulum transeamus. S. Paulus ingens suum declaraturus desiderium, & dolorem, videndo quomodo nationis suæ homines in Christum credere renuentes obstinato animo in perpetuam sese damnationem præcipitarent, protestatur paratum se tale ex se metipso Deo offerre sacrificium pro eorum salute, quo ipse Gloria privaretur, quæ in ipsius visione consistit, eo tantum fine, ut Gloria, qua ipse se privaret, illi fruerebatur credendo in Christum. Istud innunt generosa illa & cordata Verba: *Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Et sic textum hunc, & illum Moysis intelligunt Sanctus Joannes Chrysostomus, Theophilactus, Oecumenius, Rupertus, Cassianus, Origines, S. Bernardus, & inter Theologos & interpretes sententia est literalis magis & communis.

Antequam punctum hoc concludamus, monitum quoddam terræ huic pernecessarium silentio præterire nolo. Illi, qui oculis tantum arbitrantur omnia, videntes Ministros Evangelicos conscendere navem versus has seu alias Gentilium partes, non aliud sibi persuadere possunt, quàm quod aliquo bonorum, commodorum-

Exod.
32. V. 31.
& 32.

Rom. 9.

rumque temporalium motivo ducantur. Sed ad dissolvendam hanc deceptionem sufficere sanè posset, prudentis cujusdam consideratio, quàm habebat Romæ conscendens navem ut exulatum in Pontum Euxinum navigaret: *vel quo festinas ire, vel unde, vide*, id est, vide unde abis, & quo pergis. Illi, quorum intentiones tam sinistrè dijudicatis, ecce unde, & quo vadunt: & considerate (imò temporaliter) id quod ibi relinquunt, & quod hinc inveniunt. Ratio verò, quare sic vilipendatis pericula marium, incommoditates terrarum, nec non intemperiem & differentiam Climates, est, quia sicut illi, pretium non cognoscitis animarum. Nunquid bene fecisse vobis videntur Moyses & S. Paulus, volendo beatitudinem gloriamque cælestem commutare cum salute animarum proximorum suorum? Non adeò rudem crediderim Fidem vestram, ut malè eos fecisse decernatis. Ergò longè minus est commutare Lusitaniam, seu Germaniam, quàm cælum; & salvare velle animas proprias & alienas, quàm ad videndum Deum adducere alienas cum dispendio illum non videndi per omnem æternitatem. Et istud non solum post Christum fecit S. Paulus, sed etiam ante Christum Moyses.

Nunc interrogo: Duo isti homines tanti animi, tamque generosæ resolutionis, ut parati essent renunciare visioni Dei, nunquid eodem resolutionis impetu & fervore acti supponebant se Deum non amatu-
ros? Absit nulla ratio. Quia quemadmodum ex tam pio, tantæque charitatis motivo, non tantum actio esset licita, sed heroica, offerre se ad non videndum Deum; sic non solum illicita, sed impia esset, semel exponere ad illum non diligendum: imò certum est, quod quanto magis renun-

ciabant visioni Dei, ob amorem proximis tantò fortiores in amore Dei egerint radices. Eloquentiam S. Chrysost. S. Paulum hoc casu arguentis auscultemus: *Quid ait S. Chrysost. S. Paule, nonne jam dixisti: Quis nos separat à charitate Christi?* q. d. Benè Paule, nonne tu ille es, qui dixisti, nihil te separaturum ab amore Christi? Nonne tu idem ille es, qui animam tuam à corporeis vinculis absolutam desiderabas, ut semper esses cum Christo? Quonam igitur pacto illius visionem in æternum carere desideras? Eandem omninò ob rationem nomine S. Pauli respondet idem Chrysostomus. Quia vehementer amo Christum, hinc ipse me visione privare paratus sum, ut loco mei, qui unus sum, illum videant fructivè multi, & secundum desiderium meum illum ament & laudent omnes: *Imò quia amo Christum, cupio seperi à frustione Christi, ut plures, imò omnes eum ament, & laudent.* Porro quàm gratus & acceptus Deo fuerit hic charitatis tam in S. Paulo, quàm in Moyse excessus, licet à neutro oblatum acceptaverit sacrificium, satis manifestè liquet ex gratiis & favoribus, quibus utrumque honoravit: dum generaliter & cum omnibus talem inter Gratiâ suam & Gloriâ fecit differentiam, ut qui ejus non desiderat gratiam, puniat ipsum privando Gloriâ; & qui simili ex motivo ejus renunciarit Gloriæ, illum remuneret Gratiæ incremento.

§. VII.

IN immensum dilataretur materia, si vellemus, uti hucusque fecimus, cæteras differentiarum hujus examinare rationes: at quia consultum non est relinqui intactas & in silentio, cursim eas notabo. Si igitur quinta, quod ad conservandam Gratiâ non tantum licitum & laudabile est renun-

ciare Gloriam cœlesti; sed etiam malle potius pœnas & tormenta sustinere inferni. Istud non desiderarunt Moyses & S. Paulus, sed est celebranda S. Anselmi resolutio, quam in simili casu quemque Christianorum imitari fas est: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessario uni eorum deberem immergi, prius me in infernum immergerem, quàm peccatum in me admitterem.* Ulterius: Et si foret possibile (sicut potentia absolutæ non repugnat) hominem existentem in peccato Deum videre in cœlo: quia in in tali casu esset felicior, iste homo, vel Anselmus? Nullum est dubium quin Anselmus, quia Anselmus in inferno, conservaret Gratiâ, quamvis pœnas pateretur damnatorum: & alter in cœlo licet videret Deum, in quo Beatorum Gloria consistit, non existeret in Gratiâ.

Amplius. Non supponendo casus extraordinarios, sed quod Deus actu in cœlo operatur & in terra. In cœlo Deus semper visionem sui communicat iis, qui post mortem Gloriâ inveniuntur digni: & in terra suam semper gratiam largitur ritè se disponentibus. Quali verò modo, qualive prærogativæ & honoris differentiâ Deus utrisque visionem sui, gratiamque suam communicat? Benedicta sit Bonitas Divina, nunquam in demonstrationibus suis magis Divina! Quibus suam communicat Gloriâ, illos ducit in cœlum locum illis in sua curia assignando: Quibus verò suam communicat gratiam, ad ipsos personaliter venire eam impertiturus, & sibi mansionem in ipsis factururus. Admissi in cœlum, habitamus cum Deo: In Gratiâ constituti non solum nobiscum, sed etiam in nobis habitantem Deum habemus. Porro ut personalis hæc Dei habitatio in nobis in nullo sit minor; quàm

eiusdem visio in cœlis jam in Gloria existentibus; Theologi concordant, ut quis videns Deum verè sit beatus, non sufficit tantum videre Patrem, aut Filium, aut Spiritum sanctum; sed necesse est omnes tres Divinas videre personas. Hoc enim est videre Deum sicuti est: *Tunc videbimus eum sicuti est.* Quemadmodum igitur in cœlo visione beati non solum unam vident Trinitatis personam, sed omnes tres: Sic in terra Beati Gratiâ, non tantum Patrem, vel Filium, aut Spiritum sanctum, sed totum Deum Trinum & Unum in omnibus inhabitantem habent personis: & hoc tanta differentia excellentiæ, quanta intercedit objectum inter inhabitantem, de quo expressus extat Christi textus: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem ad ipsum faciemus.* Si quis diligit me, ecce Gratiâ: *Et ad eum veniemus*, ecce tres personas Divinas: *Et mansionem apud ipsum faciemus*, ecce perpetuam habitationem, & præsentiam permanentem.

Amplius adhuc, quàmvis ultra jam dicta videatur dari non posse amplius. Novæ hujus differentia & excellentia ratio est; quia Gloriâ, quâ fruemur in cœlo, beneficio visionis, jam possidemus in terra per Gratiâ. S. Petrus Apostolus scribens ad neo-Christianos, seu Fidei Christianæ Neophytos in Ponto, Galatia, Capadocia, Asia & Bythinia commorantes, quò tanquam summus Pontifex, Christi-que in terris Vicarius fidem prædicatum perrexerat (ut denuò innotescat, quàm sublime sit ministerium conversio Gentilium, tam parum à Gente rudi cognitum) notabilia hæc verba pronunciat: *Benedictus Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundam misericordiam suam magnam regeneravit*

Anselm.
lib. de si-
milit.
C. 190.

1. Joan.
3. v. 2.

Joan 14.
v. 23.

Joan 14.
v. 23.

1. Pet 1.
v. 3 & 4.

*ravit nos in hereditatem corruptibilem, & in-
contaminatam, & immarcescibilem conserva-
tam in cælis, in vobis.* In his ultimis duobus
verbis *in cælis*, & *in vobis*, totum senten-
tiæ hujus mirabile consistit. Quod Glo-
ria conservetur in cælo, bene intelli-
gitur: cælum quippe locus est Gloriæ,
& in cælo eâ fruemur: verum si illi, qui-
bus S. Petrus loquebatur, erant in terra,
sicut & nos; quare illis dicit eandem Glo-
riam non tantum conservatam esse in
cælo, sed in illis ipsis, & in nobis: *Conser-
vatam in cælis, & in vobis?* Quia in me-
moriâ illis revocare satagebat, ut se per
Baptismi Gratiâ regeneratos meminis-
sent; eandemque Gloriam, qua postmo-
dum fruemur, in cælo per visionem nos
eam possidere in terra per Gratiâ. Ita ut
Christianus in gratia constitutus, & in cæ-
lum tendens, non solum secum deferat jus
ad Gloriam, sed in se ejusdem Gloriæ
possessionem. Hinc non dicit conserva-
tam pro nobis, sed in nobis: *in cælis, &
in vobis.* Quilibet nunc videat, utrum
boni præsentis possessionem, vel futuri
intra se, vel extra se eligeret.

§. VIII.

Ulterius adhuc S. Chrysostomus in-
quit, sicut timendus non est infernus
propter pœnarum horribilitatem, sed
propter Deum offensum, ejusque Gra-
tiâ perditam: sic nec desiderandum est
cælum primario amore Gloriæ, sed ad
fruendum ejusdem Gratiâ, & amandum
Deum in æternum? *Ut gehennam timere
non debemus propter ignem; sed quia offendi-
mus tam bonum Dominum: & ab ipsius Gra-
tiâ sumus alieni: ita ad regnum nobis festi-
nandum propter amorem in illum, ut ejus Gra-
tiâ fruamur.* Proinde amor & desiderium

Gloriæ benè ordinatum, non sit amore
Gloriæ, sed amore Gratiæ. Error est,
in quem lapsus est Moyses, sed quem eo-
dem actu, admirabili verborum suorum
retractatione mox emendavit. Dixerat
ipsi Deus, quod in gratia esset constitu-
tus: *Invenisti Gratiâ coram me.* Porro
Moyes præsupposito, quod in Gratiâ ip-
sius constitutus esset, institit dicens: *Si* Exod.
ergo inveni gratiâ in conspectu tuo, ostende 33. v. 12.
mibi faciem tuam, ut sciam te, & inveniam
Gratiâ ante oculos tuos. Quis in his verbis
non videt, & notet, quomodo eodem
actu, quo illa pronunciat, Moyses ordinem
mutet, quo illa dicere cepit & finit; Inci-
piendo Gratiâ Dei, ad visionem Dei or-
dinavit: *Si inveni Gratiâ in conspectu tuo,*
ostende mibi faciem tuam; Et finiendo ean-
dem Dei visionem, ad Gratiâ Dei ordi-
navit: *Ostende mibi faciem tuam, ut inve-
niam Gratiâ ante oculos tuos.* Ergone Gra-
tiâ eadem in verbis primis medium est
consequendi visionem Dei, & mox visio
eadem in verbis secundis medium est ean-
dem Gratiâ obtinendi? Ita omnino est.
Sic enim Moyses suum emendavit desi-
derium. Ordinare Gratiâ ad Gloriam;
Gloriamque finem facere Gratiæ melius
per omnem modum est desiderium.
Quare? Quia Gratiâ ante Gloriam peri-
culosa est, & post Gloriam secunda. Et
quamvis bonum sit desiderare Gratiâ ad
fruendum Gloriâ: longè præstantius est
desiderium, sublimiorque cogitatus, desi-
derare Gloriam, ad securam reddendam
Gratiâ. Primum fecit Moyses minus
consideratè dicendo: *Si inveni Gratiâ in*
conspectu tuo, ostende mibi faciem tuam;
Secundum maturiore & saniore judicio,
dicens: *Ostende mibi faciem tuam, ut*
inveniam Gratiâ ante oculos tuos.

Ultima denique elegendi potius Grati-
 am quàm Gloriam, ejusdem Gloriz steri-
 litas, ejusdem Gratz fecunditas ratio
 est. Gloria magna est felicitas, sed felici-
 tas, quæ non crescit; una quippe Gloria
 non producit alteram: Gratia verò in ter-
 ra, felicitas seu beatitudo est semper cres-
 cens; Gratia enim una semper producit
 alteram. S. Joannes Evangelista, decla-
 ratâ jam Gloriâ Christi, per Gratz su-
 perabundantiam, quâ plenus erat: *Vidimus*
Gloriam ejus quasi Unigeniti à Patre, ple-
num Gratiæ & veritatis; inquit, quod de
 plenitudine hac, tanquam de fonte peren-
 ni, Gratiâ recipimus omnes; nec
 Gratiâ tantum unam, sed insuper al-
 teram super alteram, semper & magis
 magisque recipimus: hoc enim innuit:
De plenitudine ejus omnes accepimus, Gratiâ
pro Gratia. Ubi singulariter notandum,
 quod de Gloria & Gratia Christi jam lo-
 cutus, de Gratia tantum affirmat, quod
 Gratiâ pro Gratia, & Gratiâ super
 Gratiâ accipiamus; de Gloria tale ni-
 hil asserendo: Quia Deus in cælo non
 dat Gloriam pro Gloria, vel Gloriam
 unam alii superaddit: Quod privilegium
 & prærogativa soli Gratz debetur, Pro-
 inde quantum Gratia, Gloriz cæli supere-
 mineat, in nullo alio eorum, qui valde
 in Gratia profecerunt id clarius videre li-
 cet, quam in ipso sancto Joanne. Vidit
 S. Joannes in Apocalypsi sua Deum in
 magnifico residentem throno & assisten-
 tia, in circuitu throni quatuor animalia
 oculis plena. Primum simile erat leoni,
 secundum vitulo, tertium homini, quar-
 tum aquilæ. Nemo nescit quatuor hisce
 animalibus quatuor Evangelistas fuisse
 repræsentatos: S. Marcum in Leone, S.
 Lucam in Vitulo, S. Matthæum in Ho-

mine, S. Joannem in Aquila, & omnes
 oculis plenos, *ante & retro*: Nam omnes
 in parte posteriore notitias Divinitatis,
 & in anteriore parte humanitatis Chri-
 sti notitias Christi notitias habebant; de
 quibus scripsere. Perveniens igitur ad
 S. Joannem, textus illi locum quantum
 assignat, ipsum volâsse tantum affirmat;
Et quartum animal simile aquila volanti. Si
 igitur S. Joannes inter Evangelistas om-
 nes sublimissimè scripsit, quare ultimus
 illi locus assignatur: & si omnia reliqua
 animalia alata erant, quare ipse solus vo-
 lâsse dicitur? Primò S. Joanni locus tri-
 buitur ultimus, quia post Evangelistas
 alios scripsit; & ut minimum triginta
 annis posterius, reliquis SS. Matthæo,
 Marco & Luca jam mortuis. Verum
 hinc magis augetur dubium secundum;
 si tres alii Evangelistæ erant jam in cælo
 Deum videntes, quomodo ipse tantum
 volabat consistens in terra. Hoc ipsum
 erat causa volatus; quia alii jam frue-
 bantur & gaudebant gloriâ, unde non
 ascenditur; & S. Joannes adhuc mere-
 batur in gratia, ubi semper crescitur.
 Ego vobis affirmo, inquit S. Bernardus,
 si Deus copiam faceret Beatis in cælo se
 videntibus revertendi ad mundum ad
 merendum, & crescendum in gratia, om-
 nes relicta gloria conditionem illam ac-
 cepturos, ut postmodum gratia pleniores
 ad eandem gloriam revolarent: si ergo
 electio fieret in cælo, ubi fieri nequit,
 quare non fiet in terra? In S. Joanne ele-
 ctio non fuit sua: sed certum est, quod
 ipse magis fuit dilectus, & quando minus
 dilecti videbant, ipse volabat.

§. IX.

Hucusque vidimus rationes, quare
 Gloriâ comparatâ cum gratia, po-
 tius

tius eligenda sit Gratia, quam Gloria. Proinde si quis existimet quod hucusque non loquimur, de quo potissimum loquendum esset; scilicet de Beatissima Virgine Maria de Gratia, cujus festum celebramus; hucusque dictum repeto, sicut fuerunt prærogativæ Gratiæ, sic fuerunt Beatissimæ Virginis Mariæ sub eodem titulo excellentiæ. S. Thomas unâ cum suo magistro Alberto Magno, in Beatissima Virgine Maria tres distinguunt perfectionis statûs. Primum à Conceptionis suæ principio, quem vocant sufficientem; secundum, à puncto quo concepit Verbum æternum, quem vocant abundantem; Tertium, per omne tempus vitæ quem vocant excellentiam singularem. Propter omnes hæc, quas retulimus, optimè & sublimissimè intellectas rationes, Beatissima Virgo Maria semetipsam secum conferendo, tanquam singularissima illa anima, quæ super omnes creaturas dilexit Deum, & dilecta est à Deo, non potest non Gratiâ præferre Gloriâ, cum in reciproca dilectione Gratia consistat. Pluris fecit Gratiâ quam Gloriâ, non ad assecurandam in cælo eandem Gratiâ, in qua confirmata fuerat à Conceptionis suæ instanti: sed ad augendam magis magisque dilectionem, quæ ibidem per omnem æternitatem visioni adæquat. In corde Deiparæ hinc certabat amor, cum citius videndi illum desiderio, & illinc cum ratione illum æternum magis amandi; quia verò motivum hoc prævaluit; hinc tanquam meliorem illam Gratiæ partem elegit: *Maria optimam partem elegit.*

In verbis illis: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie;*

Cant. I
v. 6.

Beatissimæ Virginis dilectio manifestavit,

quantum desideravit Deum videre in meridie Gloriæ; porro responsum fuit, tunc temporis, in absentia Filii sui convenientius esse gregem suum pascere: *Abi post vestigia gregum tuorum, & pascce hædos tuos juxta tabernacula pastorum;* Ita fecit Beatissima Virgo, exinde oraculum totius Ecclesiæ, ipsorum Magistra Apostolorum, non in Jerusalem solum, & Judæa subsistendo, sed ad alias mundi partes peregrinando. Duravit, non dico exilium istud Gloriæ, sed ista Filii sui absentia, non minùs viginti quatuor annis, ab Ascensu ejus in cælum, prout probat Cardinalis Baronius, irrefragabili S. Dionysii Areopagite testimonio innixus; donec tandem Beatissima Mater in tali die, qualis agitur hodie, ad accipiendam de manu Filii sui coronam Gloriæ, eaque fruendum per omnem æternitatem, quam Gratia sua promeruerat, vocata fuit. Vocatam illam assero, sic enim illud sanctissimæ Trinitatis voces, non in communi, sed à singulis divinis personis prolata declarant: *Veni sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis.* Cant. 4.
Pater dixit, *veni*, vocans illam tanquam filiam; Filius dixit, *veni*, vocans illam tanquam Matrem; Spiritus sanctus dixit: *veni*, vocans illam sicut Sponsam: Sed si tota sanctissima Trinitas, & quælibet divinarum personarum, per se, & ob specialia adeò motiva Virginem Mariam in Gloriæ suæ throno conspiciere desiderabat, ubi ipsa quoque tanquam filia videret Patrem, velut mater Filium, & velut Sponsa Spiritum sanctum: Eademque Virgo tam ardentibus ad hunc diem æstuebat desideriis, tamque vehementibus anhelabat suspiriis, ut hæc ipsa, nec non amor ruptis vitæ laqueis dissolverent animam, quoniam pacto eadem tres personæ divi-

divinæ omnipotentes non permiserunt tantum, sed voluerunt, ut eadem sanctissima anima remaneret in hoc mundo Cælo & Gloria privata, ejusque amor tam longum sustineret Martyrium? Hic patebit quàm vera discursus nostri totius sit doctrina, nec non rationum illius soliditas. In sanctissimæ Trinitatis Confessorio, conclusit Pater, ut suæ Filix; Filius, ut suæ Matri, Spiritus sanctus, ut suæ Sponsæ, differretur visio Dei & Gloria, viginti quatuor annorum curriculo, ut durante isto tempore amplius mereretur in Gratia crescendo: computatis enim tot annis Gloriæ, cum totidem aliis Gratiæ, non tantum per electionem ejusdem Virginis, sed per omnium personarum divinarum decretum, magis illi conveniebat, & congruebat crescere in Gratia, quàm frui Gloriâ: *Ut cumulares merita, ejus Assumptionem ad Gloriam tam diu distulisti*, inquit sanctus Petrus Damianus.

§. X.

VERùm enim verò quis nobis declarabit incrementa Gratiæ, quibus Virgo Maria (toto isto tempore propriè magis Gratiæ Domina) unam altera in immensum accumulavit? S. Epiphanius dixit: *Gratia S. Virginis est immersa*. S. Bonaventura inquit: *Immensa certe fuit Gratia, qua ipsa fuit plena*. Et S. Anselmus ait: *Quid amplius dicere possum, Domina? Immensitatem quippe Gratiæ, & Gloriæ, & felicitatis tue considerare incipienti & sensus deficit, & lingue fatiscit*. Hi Sancti clarissimis & luculentissimis verbis Gratiam Virginis Mariæ immensam deprædicant. Porro S. Johannes Damascenus. S. Hieronymus, S. Ephrem, S. Bernardus, S. Ignatius Martyr, S. Petrus Veronensis, & omnes

quodammodo Sancti terminis non minus expressis, sed intellectus profundioris, huic sententiæ subscribunt, quæ propterea non repeto. Optarem tantummodò, ut quotquot me auditis, Theologi essetis, ad demonstrandum Gratiæ incrementa, quibus Beatissima Virgo his ultimis vitæ suæ annis profecit. Conabor nihilominus ea ad scientiæ alius tritæ magis & vulgaris regulas reducere, qua mediante, cum nullus jam humanus intellectus immensitatem hanc possit comprehendere, omnibus saltem eam liceat conjecturare.

Omnes illum computandi modum, qui vulgò vocatur multiplicatio, nostis: in quo quicquid habetur, & numero præcedit numero primò duplicatur in sequenti. Supponendo igitur cum recepta magis Theologia (in quo Societatis nostræ doctissimo Suarez non parum debet) quod actus amoris & charitatis Beatissimæ Virginis, qui erant omnes perfectissimi, condignè alterum tantum merebantur Gratiæ, quantum erat quod jam continebant; proinde incrementa addita incrementis, eandem semper magis magisque Gratiam duplicabant: agedum compute mus Gratiæ gradus, quos Beatissima Virgo uno tantum die poterat acquirere; Porro ut computus liquidior evadat, in ejusdem Virginis anima non nisi unum Gratiæ gradum præsupponamus & quod quolibet quadrante horæ, non nisi unum elicerit seu exercuerit charitatis actum. Hoc posito, primo horæ quadrantæ, & primo charitatis actu, Beatissima Virgo meritum duplicavit, & duos promeruit gratiæ gradus: Quadrante secundo promeruit quatuor; in tertio, promeruit octo; Quarto, sedecim: Quinto, triginta & duos; Sexto, sex-

Suar.
tom. 2.
3 p. di.
18. sect.
4.

S. Epip.
de Laud.
Virg.
S. Bon.
in spec.
c. 5.
S. Anf.
de Exc.
Virg.
cap. 3.

Sexaginta quatuor: Septimo, centum viginti octo: Octavo, ducentes quinquaginta sex: Nono, quingentos & duodecim: Decimo, mille & viginti quatuor: Ita ut decem quadrantibus horæ, decem actibus charitatis Beatissima Virgo meruerit, & profecerit, ad mille, & viginti quatuor gratiæ gradus. Quilibet nunc domi residuum ineat computum longiorem, secundum omnes horæ diei cuiusdam quadrantes, quorum sunt nonaginta sex: nam licet juxta præcisam humanæ naturæ conditionem per aliquot noctis quadrantes brevissimus somnus Beatissimæ Virginis sensus occuparet: somnus animæ operationes non interrompebat, quæ semper vigilabat, amabat & merebatur: *Ego dormio & cor meum*

Cant. 5.
v. 2.

vigilat. Sed ne interim filum abrumpatur, nostri que discursus suspendatur demonstratio, paucissimis illam resumam, repetendo tantum summas, & decem in decem quadrantibus.

In viginti quadrantibus horæ diei illius excreverunt gradus Gratiae Beatissimæ Virginis Mariæ ad numerum quingentorum viginti quatuor millium, ducentorum, & octoginta octo graduum. In triginta quadrantibus ad numerum quingentorum triginta septem mille millium, quingentorum septuaginta quatuor millium nongentorum duodecim duodecim graduum. In quadraginta ad numerum mille trecentorum & septuaginta sex millionum, septuaginta sex mille millium, septingentorum & triginta quinque millium, quadringentorum octoginta octo graduum. In quinquaginta quadrantibus ad numerum mille millium, quadringentorum & novem millium, ducentorum & viginti mil-

Pars V.

lionum, centum septuaginta septem mille millium, septingentorum & septuaginta novem millium septingentorum & duodecim graduum. In sexaginta quadrantibus creverant gradus Gratiae ad numerum trium millionum millionum, ducentorum & undecim mille millium, quadraginta & uno millium, septingentorum & triginta quinque millionum, & quadraginta sex mille millium, quadringentorum & triginta septem millium, nec non octingenta & octuaginta octo graduum. In septuaginta quadrantibus creverant gradus Gratiae ad numerum septem millium, ducentorum & viginti quatuor millionum millionum, ducentorum & tredecim mille millium, quadringentorum septuaginta, trium millium, quingentorum & septendecim millionum, & trecentorum & quatuor mille millium septingentorum & nonaginta quatuor millium, sexcentorum & viginti quatuor graduum. In octoginta quadrantibus ad numerum sex mille millium, trecentorum & octoginta ac quinque millium, quadringentorum viginti duorum millionum millionum, & centum nonaginta sex mille millium octogentorum octoginta duorum millium, & centum octoginta octo millionum, centum & septem mille millium, ac centum triginta quatuor millium, & nongentorum septuaginta sex graduum. Denique in nonaginta sex quadrantibus creverant gradus Gratiae Beatissimæ Virginis Mariæ ad summam quadringentorum & tredecim millium quadringentorum & septuaginta quinque mille millium, quadraginta octo millium, quadringentorum & quadraginta novem millionum millionum, sexcentorum septuaginta, & unius mille

Cc

mil-

millium, nonaginta millium millionum, & trecentorum nonaginta septem mille millium, septingentorum octoginta septem millium, centum triginta sex graduum, qui est ultimus quadrans horæ unius diei naturalis.

Demonstratâ hâc, à Beatissima Virgine Maria una tantum die acquisitâ Gratiæ immensitate, omnes utique cogitabit, cum expectatione & desiderio, me ejusdem Gratiæ immensitates consequenter deducturum, ad quas eadem Beatissima Virgo creverit longissimo tot dierum, mensium & annorum spatio, quot ab Ascensione filii sui, usque ad gloriosam ejus Assumptionem numerantur. Sed nec dico, nec dicturus sum simile quippiam; foret enim numerum valdè imminuere, nec non magnam injuriam inferre eidem Gratiæ. Duo, quæ in computu diei hujus supposui, ordinata tantum fuere, ad claritatem, ejusdemque computus evidentiore & quodammodo conficta vice exempli cum duobus defectibus, manifestæ evidentiz verorum suppositorum repugnantibus. Supposui Beatissimam Virginem Mariam in primo quadrante illius diei unum tantum habuisse Gratiæ gradum, sed ista suppositio fuit conficta: in die enim Ascensionis Christi habebat Virgo, tam innumerabiles gratiæ gradus; quantum ab instanti purissimæ suæ Conceptionis, triginta tribus annis vitæ filii sui, & quadraginta octo suæ acquisierat. Secundo loco supposui, quod quolibet horæ quadrante Beatissima Virgo non nisi unum amoris dilectionisque Dei actum exercuerit, cum hi actus ipsam respirationum numerum in Beatissima Virgine adæquârint, cujus memoria, intellectus & voluntas, ne ad momentum quidem tem-

poris ab altissima Divini objecti contemplatione cessarit, cui anima ipsius ipseparabiliter erat unita, cum die nocteque sine intercapedine, intensioribus ardentioribusque affectibus præ ipsis Seraphinis amando. Istud tunc pro claritate computus supposui; & quod nunc per consequentiam, conjecturamque Gratiæ suppono, in qua velut pelago, seu abyssu submersi sunt omnes numeri arithmetici; Discursui humanoque intellectui tantum relicta sunt stupor & admiratio, & silentium linguæ, nec non confessioni necessitas; Quod Gratiæ Beatissimæ Virginis incomprehensibilis existat.

Qui unus & solus Perallelum Gratiæ Matris invenire novit, fuit antiquissimus, Andreas Cretensis, qui ipsam cum sublimissimo & ineffabili Humanitatis filii comparavit, quod infinities infinitè infinitum compellat. Verba ejus sunt ista:

Si quid, quod nos superat, in ea Divina operata est Gratiæ, nemo miretur intuens ad novum, & ineffabile, quod in ea peractum est Mysterium, ab omni infinitate infinities infinite exemplum. Singulariter notentur insoliti isti & ultimi termini: *Ab omni infinitate, infinities infinite exemplum.* Mysterium Dei Homini facti infinitum fuit super omnem infinitatem: *Exemplum ab omni infinitate*, quia fuit infinitum infinitis modis & vicibus, infinities, & infinitum sine fine; *Infinite* & in hac infinitate, seu infinitatibus, tantum illi similis visa fuit Gratiæ Matris infinitè infinita: *Quod in Divina operata est Gratiæ infinities infinite.* Porro sicut immensam infiniti magnitudinem solus comprehendere potest intellectus infinitus, qualis unicus est ille Dei; hinc S. Bernardinus de perfectione

Gra-

And.
Cret.
serm.
de Dormition.
Mariæ
Virgin.

Gratiæ Beatissimæ Virginis Mariæ in hac die loquens, notitiam illius soli DEO reservatam esse concludit: *Ut Soli DEO cognoscenda reservetur.*

D. Bernardin. In die Assumptionis ipse Dei Filius ad gloriosorem reddendum Matris suæ triumphum descendit, Angelis sanctisque totius curiæ cælestis comitatus, qui obstupefacti & attoniti aiebant: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* Dilectus ejus est benedictus Filius ipse; primum admirationis motivum fuit, quod pro majore triumphus Majestate, ipse personaliter suis exceptam brachiis Matrem in cælum deducere voluerit. Deliciæ, seu deliciarum affluentia seu redundantia, quàm simul admirabantur, & quibus non plena tantum erat; sed quæ ex ea tanquam redundante fonte manabant, & replebant omnia, non poterant esse deliciæ Gloriæ, quo ascendere incipiebat; erant utique deliciæ Gratiæ, quas vivens adhuc in terra tam immensè acquisierat. Ita in locum istum commentatur Doctissimus Cardinalis Hailgrinus: *Affluere autem dicitur Gratiarum deliciis & virtutum, & innixa super dilectum, cuius innitebatur Gratia.* Verùm tamen præ omnibus magis admittor in admiratoribus ipsis, quod tali die talique concursu, terram appellent desertum: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto?* Si tota cælestis curia cum principe suo descenderat in terram; si ipso jam vacuo cælo, omnes die illo collecti erant in terra, unde procedere incipiebat triumphus, quonam pacto vocatur desertum? Quia mox ut apparuit triumphatrix Gloriosa, Gratiæ suæ immensitatibus induta, quæ magnificentiam suam, omnes eousque perceptas in Gloria deli-

cias excedebant, quantumcunque de cælo descenderat ad terram, ad conspectum ejus disparuit. Excellentior id ipsum Petrus Damianus asseverat: *In illa inaccessibili luce perlucens, sic utrorumque Spirituum habetabat dignitatem, ut sint quasi non sint, & comparatione illius, nec possint, nec debeant apparere;* quænam Regio magis repleta (ejusdem sancti est comparatio) quàm cælum nocte? Tot planetis, tot constellationibus, stellarum majorum & minorum tam innumerabili multitudine. Exoriente autem & comparente Sole, omnia ad ipsius disparent conspectum, & ipse solus apparet. Idem protinus cunctis hodie accidit cælestibus Hierarchiis. Quamvis tantæ sint, tamque innumerabiles, ut eas terra non capiat, mox cæpto motu triumphus, supremisque Gratiæ, seu Domine Gratiæ coruscantibus splendoribus, omni reliquo disparente; desertum remansit: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto?* Omnes enim Hierarchiæ, ipsa præsentem, erant ac si non essent: *Ut sint, tanquam non sint;* & quia omnes in ejus comparatione nec poterant, nec comparere debebant: *Et comparatione illius nec possint, nec debeant apparere;* apparuit tantum illa, dilectique fuit mentio facta: *Innixa super dilectum suum;* quod denudò veritatem eandem confirmat. Cuncta enim Gratiæ Mariæ illa sui Filii Sola eminet & apparet, eo, quod sit Homini Dei, sub quo, assertore S. Anselmo, nulla major, quàm illa Matris suæ intelligi & considerari potest: *Quam major sub Deo nequeat intelligi.* Istud demum sufficiat, ut omnes celebremus, applaudentibusque confiteamur vocibus, cordiumque affectibus, & exultantibus omnibus animæ viribus congratulemur;

Pet. Damian. Sermon. de Assumptione Virg.

Cant. 8. V. 5.

Quod Maria quâ Gratia Domina, etiam respectu Gloriam optimam partem elegit: *Maria optimam partem elegit.*

§. IX.

HOc posito (ne coronis desit prolixo discursui, quem absolvere paramus) interrogarem omnes quotquot me audiunt, num eandem facturi essent electionem: num eam in præsens usque fecerint & num eam facere resolvant? Nemo credo Christianum & fide præditum fore, qui eandem non faceret, pluris æstimando Gratiâ Dei quàm ipsam Gloriam, exemplo illuminatissimâ à Spiritu sancto ejusdem sponsæ Dominae nostræ: Cum adhuc sufficeret, etiam tot, quas vidimus, rationibus deficientibus, ipsius electionem & resolutionem fuisse. Porro dico, si Christianus est & fide præditus, contrarium enim esset fidem denegare Scripturis Sacris quas allegavimus non imitati nec venerati maximorum exempla sanctorum utriusque testamenti Moysis & S. Pauli: & obstruere ostium propriæ domus toti Sanctissimæ Trinitati, quæ personaliter in tribus personis, prout ex ore ipsius Christi audistis, parata est venire, & mansionem facere in anima in gratia constituta. Si, quando tres angeli, in trium personarum divinarum figura, ad Abrahamum hospitii ergo diverterant, ipse eos non recepisset, nec eos tot reverentia & amoris tractasset argumentis, imò eos è domo sua eiecisset, quis, quæso, inurbanitatem illam non demiraretur? Idem igitur, imò multo pejus faciunt, qui gratiam ejus non admittunt, vel respuunt; introitum obsecrantes non tribus Angelis, sed revera tribus Sanctissimæ Trinitatis personis, Patri, Filio, & Spiritui sancto.

Solus, ut dixi infidelis non exhorrescet tantum audiendo, seu imaginando sacri legum. Hoc facientes se Beatissimæ Virgini de Gratia devotos esse Ecclesiam illi dedicasse, & Patriam suam titulo & patrocinio ac protectioni ipsius consignasse gloriantur. Quemadmodum Gratia constitit in amando Deum, & ab eodem amatum esse, solum qui amicitiam ipsius visioni ipsius anteponit ex corde, veraciter affirmare poterit se electurum idem, quod Domina Gratia elegit.

Sed ad secundum transeundo interrogationem, respondete mihi, utrum idem hucusque elegeritis? Deus bone! quæ vos consultio angustiaque apprehendent, quando in judicii die idem à vobis quaeretur! Naturale rationis lumen prætermissa lege divina, omni dicat homini, quod inter bonum & malum bonum sit eligendum, & inter bonum & optimum eligere oporteat optimum. Agedum in vestris nunc cogitationibus, in verbis vestris & operibus, quæ omnia ibidem nuda apparere oportet, quid elegeritis, videamus. Num Gratiâ, an peccatum? In cogitationibus peccatum, in verbis peccatum, in operibus peccatum, & semper, & in omnibus, vel quasi omnibus peccatum; cum perpetua oblivione, & non oblivione tantum, sed & Gratia contemptu. Et quare? In operibus ob irrationalem quandam concupiscentiam, & vilissimum commodum: in verbis ob cavillationem seu traductionem vitæ proximi, vel ire impetum: in cogitationibus ob aliquam vanissimi desiderii imaginationem, & quandoque ob chimeram aliquam non confictam tantum sed impossibilem. Enim verò nunquid possibile est, pro re tam vili commutari, vendi,

Malach. 2. v. 3. vendi, & prostituere Gratiā Dei: & quod excedit omnia, cum sint tot jacturæ aliæ, quæ acerbè sentiuntur, aliàs jacturæ nomine indignæ, illa tantum Gratiæ jactura non sentiat! Ignoro sanè ubinam fides nostra seu ratio moretur! id tantum scio, quod insensibilitas similis, non nisi in animabus ad infernum destinatis, & non secus ac Esau in hac vita odium Dei promeritis inveniatur: *Esau autem odio habuit.*

Gen. 25. v. 34. Esau primogenita sua vendidit Jacob pro appetitu tam vili, nec non sopore & oblectamento tam transitorio, prout novimus; porro Scriptura sacra expendit, quod venditione peracta abierit: *Parvus pendens quod primogenita vendidisset;* Id est, nihili faciens factum, neque considerans venditum. Idem contingit Gratiā Dei prostituētib; & vel maximè si pro delectatione aliqua illam venundent. Ex quacunque alia jactura contristantur; & ob hanc, & cum hac tantum abest ut contristantur, ut gaudeant potius: *Letantur cum malè fecerint.*

Prov. 2. v. 14. Porro ab his, qui tam damnosam & erroneam hucusque fecerunt electionem, peto, ut accepta in manus bilance ponderent id, quod Esau non ponderatum vendidit. Edicite, quæso, mihi; quidnam sint res hujus sæculi, pro quibus homines Gratiā Dei prostituere & venundare consueverunt? Generaliter pronunciat S. Joannes Evangelista, non esse aliud, quam desiderium divitiarum, honorum & voluptatum. Agite, hæc omnia uni lanci, alteri verò vel unum tantum Gratiæ gradum imponite, & quid cui præponderet attendite. Omne aurum, argentum, margaritas, lapides pretiosos, & quicquid pretiosum terra & mare generat, appendite; & unicus tantum Gratiæ gradus non

tantum incomparabiliter præponderat, sed idem omnino foret, si tota terra esset aurum, & omnes lapides adamantes. Addantur insuper lanci omnes honores, omnes dignitates, omnia sceptræ & coronæ, omnes Mitræ & Tiaræ, & quicquid æstimat ambitio humana, nihil conferrent advocandum ad æquilibrium vel unum Gratiæ gradum: quod nec facerent, licet Deus novum exciraret aliquod Imperium, in quo homo quispiam cunctis hominibus & Angelis dominaretur. Denique divitiis, dignitatibus ac honoribus, associantur omnia gaudia, omnia oblectamenta, & voluptates non tantum quorum copia & fructio conceditur in hoc mundo, sed etiam in terrestri perdita paradiso; Et ne miremini, quantum vel unus Gratiæ gradus præponderet; scitote digniorem esse appetitu & desiderio, omni eo quo perfruuntur, & in omnem æternitatem perfruuntur sunt omnes Beati in cælo. Quod, cum ita se habeat, majore dari potest insania, quam pro uncia commodi, pro honoris apice, & pro gaudii voluptatisque momento, non tantum unum Gratiæ Dei gradum, sed omnem prorsus ipsius gratiam perdere?

Verum ut non ponderata librare censemus, ad Primogenita Esau redeamus. Vendita ab Esau primogenitura non erat aliud, quam illud temporale hæreditario jure à Patre suo Isaac acquisitum, qui egressus ut immolaretur, ut sanguinem profunderet non obtinuit. Primogenitura, quam nos vendimus, est supernaturale illud & gratiæ, cujus nos Dei Filii hæredes fecit, postquam toto suo profuso in cruce sanguine illud nobis comparavit: porro pretium illud infinitum, nos tam leviter, impiè ac sacrilegè respuimus.

Psal 61.
v. 5.

Hugo
Card.

Dicite, quæso, quando in Missæ Sacrificio Christi Sanguis elevatur in Calice, si quis adorationis loco, & pro eo quod pectus tunderet, faciem ab eo averteret, oculos clauderet, & utrisque manus obnisculum repelleret seu removeret, quis talem non abominaretur hominem, & si posset, incendio traderet? Istud vos facitis etiam non intelligentes, quotiescunque Gratiā Dei contemnitis. Ipsum auscultate Christum per os Prophetæ de illo jam tum lamentantem despectu: *Pretium meum cogitaverunt repellere*; q. d. Eò cæcitatē & malitiæ devenerunt homines, ut in mentem admiserint, pretium meum respuere. Eheu, Domine, quod illi ipsi, qui in te credentes Christiani dicti, non tantum eò progressi sint, ut abominabilem ad eò cogitationem admiserint: sed in omnibus cogitationibus, verbis & operibus, & in omnibus quæ machinantur, istud tuum, pretium contemnunt & vilipendunt! Notat hic Cardinalis Hugo. Omnibus quæ venduntur vel emuntur, non unum tantum sed duo pretia inesse: Unum est emptæ rei pretium; alterum pretium, quo emitur: *Quod emitur, & quo emitur*. Hæc sunt duo, illa pretia, quæ vilipendit omnis peccans, Gratiāque Dei pro peccato vendens vel commutans. Unum est pretium Gratiæ, quam nobis Christus Sanguine suo comparavit; alterum est pretium Sanguinis ejusdem, pro nobis Gratiā comparavit. Si me fors interrogaveritis, quousque contemptus ille pertingat? Exhorresco illud dicere, vobis nihilominus expedit illud audire & scire pertingit contemptus ille, non tantum ut vilipendatur quocunque modo Gratiā Dei, & Sanguis Christi; sed conculcatur & proteratur pedibus, ipsa Gratiā, ipse Sanguis nec non ipse Dei Fi-

lius. Expressis & terribilibus verbis id affirmat S. Paulus: *Qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est: & Spiritui Gratiā contumeliā fecerit*. Attendite an non expresse loquatur de Gratiā, exprimat nominatim ipsum Sanguinem, & ipsum Christum. De Gratiā, cui tantam irrogat injuriā: *Spiritui Gratiā contumeliā fecerit*; De Sanguine, quem detestabilem reputat: *Et Sanguinem Testamenti pollutum duxerit*: Et de Christo ipso signanter, & cum reflexione, esse Filium Dei, quem calcat, pedibusque proterit: *Qui Filium Dei conculcaverit*. Hebr. 10. v. 29.

Cum discursus nostri veritas & evidentia extremum hoc impietatis & horroris attigerit, quod nec credibile, nec imaginabile videretur, nisi de fide esset: crediderim facile non fore animam tam perditam, neque tam desperatam conscientiam, quæ cognito errore & cæcitate, in qua hucusque Divina ipsam longanimitas & misericordia sustinuit, cum eam aliās millies & millies demergere potuisset in infernum (quod singulariter ponderat S. Paulus Apostolus) prout talis ac tantus Sanguinis Christi ejusdemque pretii contemptus merebatur: rediderim, inquam, facile, neminem esse, qui non mentem, animumque mutaverit, & cum vera contritione doloreque præteriti eundem sic firmaverit, ut anteponeere velit Gratiā Dei, omni quod aut haberi aut desiderari potest in mundo; quatenus in mundo, ipse Deus id dare potest, sola ejus Gratiā exceptā, porro ne istud in bonis tantum subsistat propositis, quæ oblivioni tradi, & mala denuò consuetudine impediri possunt: concludendo, ex parte Dei ipsius contestatum & intimatum volo omnibus,

nibus, sub pœna salutis amittendæ, & damnationis incurrendæ id quod facere quilibet tenetur.

Ad tria puncta reducuntur omnia, & quàm brevissima ut melius hæreant memoriæ. Primum, ut omnis in peccato constitutus, sine omni interposita mora, reconciliare se Deo, medianteque pœnitentia in statum se Gratiæ restituere satagat, tam exactum & fidele instituens examen, totiusque vitæ præteritæ faciens confessionem, ac sic hæc ultima foret, ad reddendam justitiæ divinæ rationem. Secundum, absolutum firmissimumque eandem conservandi Gratiā in eaque perseverandi concipiat propositum, nullo facultatum, honoris, dignitatis aliorumque cujuscunque commodi emolumentique humani habito respectu; adjuncta resolutione millies potius patiendi mortem, quàm mortale committendi peccatum. Tertium, non tantum eandem conservare gratiam, sed omni cura & sollicitudine, eandem virtutum operumque Christiano dignorum continuo exercitio augere conari: divinorum observantia mandatorum, frequentatione Sacramentorum, oratione, eleëmofyna, jejunio, nec non omnium carnalium affectionum mortificatione, inimicorum dilectione, injuriarum condonatione, æquanimi ærumnarum patientia, perfectæque voluntatis cum divina, in omnibus vitæ hujus adversis, conformatione: Et sicut antea Deum cogitationibus, verbis & operibus offendebar, sic deinceps ea ordinet, recta intentione ad divinum ejus servitium, Gratiæque ejusdem incrementum, qua tantillo temporis intervallo, ut vidimus, ingentes acquirere, & multiplicare potest thesauros,

paucorumque dierum vera contritione Deique delectatione recuperare omnia vitæ præteritæ perperita.

Animā verò ad felicissimum hunc statum Gratiæ reductā, certum est diabolus omitturum, quo tentamentis eam inde præcipitare possit. Ubi locum invenit patrociniū protectioque ejusdem Beatissimæ Virginis de Gratiā, & sanctissimi nominis ejusdem invocatio, quod præ omnibus nominibus terrore est diabolo, illam nominando sæpiusque invocando in ipso conflictu, & dicendo:

Maria Mater Gratiæ,

Mater Misericordiæ,

Tu nos ab hoste protege.

Id est, Maria Mater Gratiæ, quæ sola infirmitatem nostram corroborare sufficit, ab hoc terribili nos hoste protege & defende.

Proinde in conspectu tuo, velut ante Gratiæ thronum prostrati, hanc ipsam unicè petimus, quam tu prætulisti cunctis. Quod confidenter, ô Domina, à te petimus, sub Apostoli tui appromissione, dicentis: *adeamus ergo cum fiducia ad thronum* Hebr. 4.
Gratiæ, ut misericordiam consequamur, & v. 16.
Gratiā inveniamus, in auxilio opportuno. Gratiā nobis misericordiæque sub protectione tua promittit. Enim verò quo pacto gratia misericordiæque nobis poterit deesse, cum tu Maria, Mater Gratiæ misericordiæque nomineris?

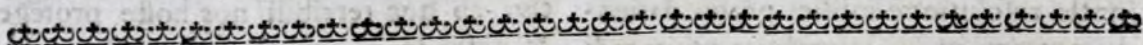
Maria Mater Gratiæ,

Mater Misericordiæ.

Quatenus Gratiæ Mater, non tantum Gratiā abundas pro te, sed pro tuis filiis, qui sumus peccatores. Idem Angelus, qui te salutavit, dicens: *Gratiā plena;*

plena; mox addidit: *Spiritus sanctus super-veniet in te*; non enim plena tantum, sed superplena fuisti Gratia: *Plena tibi, superplena nobis*, ait devotissimus tibi S. Bernardus: quam duplicem superabundantiam non potest non liberaliter partiri nobiscum tanquam *Gratia Mater*. Multò minus id nos diffidere fas est de misericordia tua, utpote misericordiae Matris, *Mater misericordia*. Suppetit igitur nobis eandem à te petendi Gratiam motivum & ratio; non ex misericordia solum, sed etiam iustitia. Idem Angelus tibi dixit: *Invenisti Gratiam apud Deum*. Qui perditum invenit, ei qui perdidit restituere tenetur: Proinde si Eva gratiam nobis perdidit, tu velut omnium perditionum restauratrix, illam filiis tuis non ex misericordia tantum, sed ex iustitia restituere teneris.

Idem ille, qui tentavit eam inimicus, nos pariter tentat, sibi subicere annitens: Idcirco, ô Gratia Domina, tui est officii ab ejus nos tentamentis & insidiis defendere & protegere: *Tu nos ab hoste protege*. Nec solum dicimus, *tu nos ab hoste protege*, sed ut protectio tua hæc sit perpetua, & ad mortem usque tuta, addimus: *Et hora mortis suscipe*. Hic felix dies, Domina, fuit ille, quo velut Adæ Filia tributum morti te solvente, eadem horâ, quâ incepit tua Gloria, consummata fuit tua Gratia. Itaque Gloriæ Gratiæque Domina, per sanctissimam mortem tuam, talem concede mortis horam, qua miserabilem hanc finientes vitam in Gratia, in æterna & felicissima tibi associari mereamur in Gloria,
Amen.

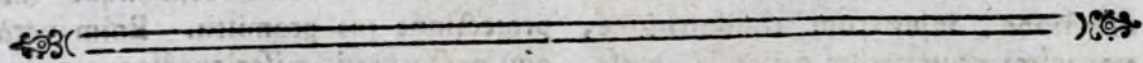

S E R M O

D E

S. JOANNE EVANGELISTA.

In Festo Serenissimi Principis Theodosii, Ulyssipone in Capella Regia. Anno 1644.

*Conversus Petrus, vidit illum Discipulum, quem diligebat
Iesus, sequentem. Joann. 21.*

§. I.

IN mundi tantum sectatoribus, felices & infelices dari censebam: etiam in sanctitate fortunæ locus est. S. Joannes Baptista infelix fuit, & gratia carentes apud Reges: S. Joannes Evange-

lista felix fuit, gratia pollens apud principes. S. Johannes Baptista infelix fuit, & Gratia Regum destitutus: Rex enim unus illum nasci fecit in monte; Rex alter illum mori fecit in carcere: S. Joannes Evangelista Gratia valuit apud Prin-

Principes; Princeps enim cæli, & Ecclesiæ Princeps, uterque præsentem in Evangelio concurrunt certando, uter illorum majore in ipsum amore feratur. Christus S. Petrum universalem Ecclesiæ suæ constituit Principem; & S. Petrus digito demonstrando Joannem, dixit: Domine, hic

Joan. 21. *autem quid?* q. d. Domine, si mihi pontificatum confers, si cæli mihi claves tradis, meritis Joannis quidnam tribues? Quid ad hæc Christus responderet S. Petro?

Si cum volo manere donec veniam, quid ad te? q. d. Si ego Joannem sic manere volo; quid tua refert? Quis Joannis te procuratorem constituit? *Quid ad te?* Notatum fanè dignissima & responsio Christi, & propositio Petri! Christus & S. Petrus ambo videnter conqueri, in quonam debeant esse grati. In locorum distributione, sentiuntur dignitates, quæ tribuuntur aliis; in amicorum negotiis graviter sentitur quod committantur incuriis: & non quod credantur industriis seu sollicitis. Si igitur Christus amicus erat Joannis, & Petrus Pontifex factus; quare ægre fert, indignationemque palam ostendit Petrus ob collatam sibi à Christo dignitatem? Quare indignationem ostendit Christus, ob manifestam Petri sollicitudinem & curam? Sensus demonstrationesque quidem erant diversæ; eadem autem causa. Uterque sentiebat, quia uterque S. Joannem valdè diligebat. Petrus sentiebat, collatamque sibi dignitatem ægrè ferebat; quia enim Joannem summè amabat, eandem non sibi, sed Joanne optabat: Christus sentiebat ægrè ferens sollicitudinem & curam S. Petri; quia enim Christus Joannem præ cæteris diligebat, nullius circa ipsum sollicitudinem, præter suam admittebat. Ubi Joannes est, inquit S. Petrus, quare mi-

Part V.

hi confertur pontificatus? *Hic autem quid?* Ubi ego sum, replicabat Christus, cur alius curam agit Joannis? *Quid ad te?* Ita ut Princeps Ecclesiæ, & Princeps Gloriæ uterque contenderet, uter eorum plus S. Joannem diligeret: diligere quippe Evangelistam amatum, vel est fatale, vel obligatorium maximis Principibus.

Tam ritè dispositam, Serenissime Princeps, tantaque autoritate confirmatam celsitudo tua erga dilectum suum S. Joannem Evangelistam habet devotionem: corroboratam sollicitudine Principis Ecclesiæ, & confirmatam insuper sollicitudinibus Principis Gloriæ. Nihilominus Serenissime Princeps, consideranti mihi celsitudinem tuam Principem esse Lusitanæ, non desunt quæ mihi in ipsa devotione scrupulum moveant. S. Joannes amicus fuit & familiaris Christi: sed nunquid propterea Lusitanæ Princeps, primis suis amicis familiarem se & amicum singulariter ostendet? Devotio erga amicum, etiam Sanctum, in principe! Scrupulis obnoxia devotio. Israelitæ dicebant Deo, quod illum Baalim, id est, Dominum suum vocare nollent: quamvis enim Baalim nomen esset Dei, æquivocum nihilominus esset nomini Baal, quod erat nomen Idoli. Si igitur nomen Idoli etiam impositum Deo periculo non carebat; quare nomen familiaris & Amici, etiam si S. Joanni tributum, periculo vacabit? Familiaris seu amicus, quamvis sit S. Joannes, est amicus; & affectum & propensionem erga amicum & familiarem etiam principi nostro inesse oporteret! profecto, Serenissime Princeps! non hæc exempla Serenitas tua conspiciat: non hac doctrina celsitudo tua imbuta & enutrita est: quanto magis cum amicus & familiaris alius à

Dd

S. Jo-

S. Joanne futurus esset. Familiares & amici adinventi sunt, ut principes in eis recumbant & quiescant: Porro Sanctus Joannes Evangelista familiaris & amicus erat, de quo Evangelista ait: *Recubuit supra pectus Domini.* Optima sanè amici conditio & inclinatio! pro eo, quod princeps recumbere & quiescere deberet super illum, hic recumbit & quiescit super principem!

Joannis
21. v. 20.

§. II.

Cum idipsum ita repræsentetur, gravissimas duas pro principe Domino nostro rationes invenio, cur magnum hunc familiarem & Amicum Christi affectu singulariorem veneretur. Prima est ex parte & conditione Amici: Secunda ex autoritate Suasoris. Rex Athalaricus in amicum assumpturus Tholonium Patritium, his illi verbis scripsit in Epistola, quæ est nona libri octavi Cassiodori: *Ad relevandam florentissimam aetatis nostræ sollicitudinem, visum est te virum prudentissimum adhibere, quem constat etiam Domino avo nostro laudabiliter adhasisse;* quasi diceret: Primis hisce imperii mei annis socium te mihi adsciscere intendo duas ob rationes: prima est, quia ex prudentia idoneus es; secunda, quia quâ talis jam ante Domino Avo nostro Theodorico socius fuisti: *Quem constat etiam Domino Avo nostro laudabiliter adhasisse.* Easdem planè ob rationes, princeps nos noster, quem DEUS incolumem diu conservet, merito movetur, ut magno huic familiari & amico CHRISTI afficiatur: Prima, quia vel maximè idoneus est ut sit; Secunda, quia primò Serenissimi Theodosii avi sui amicus fuit: *Etiâ Domino Avo nostro laudabiliter adhasisse.* Celsitudo sua adhuc infans quandoque fortitavit, apparuisse sibi Dominum

Cassiod.
lib. 8.
Epist. 9.

Avum Theodosium singulariter sibi commendantem devotionem erga Sanctum Joannem Evangelistam, quem ipse tota vita sua summa devotione fuerat prosecutus. Non hæ primæ fuere vices, quibus Sancti Joanni felicior sors obigit in somniis. Mysterosum istud somnium devotionis hujus fuit principium, & hanc hereditatem divinam talis Avus tali reliquit Nepoti.

Alia jam vice ad pedem Crucis, Sanctus Joannes Evangelista in Hereditatem fuerat relictus; & meo judicio, hoc maximam laudem conciliat discipulo dilecto, quod de ipso testari possit. Unum ex gravioribus scandalis in mundo esse mihi videtur, quod de amicis testari non possit. In morte testantur homines de suis bonis, eandemque ob rationem primo loco videntur testari debere de amicis; quia omnia inter bona nullum amico majus est; & inter omnes res nostras, nulla magis est nostra, quàm amici. Si igitur Amici maxima sunt nostra bona, & bona quidem vel maximè nostra, ut quid non testamur de iis? Ratio est ista, quia bona de quibus testantur, & testari possunt homines, sunt illa, quæ permanent post mortem: amici verò quamvis maxima nostra sint bona, finem accipiunt cum vita. Maximus amicus perseverat usque ad mortem: post mortem nullus datur amicus. Mortuus est Lazarus absente Christo; & valdè notandus est modus, quo CHRISTUS hæc nova retulit Apostolis. Primâ vice dixit: *Lazarus, amicus noster, dormit;* non multò post clarius se explicavit dicens: *Lazarus mortuus est.* Notatu dignissima differentia! Christus dicendo, Lazarus dormit, amicum eum vocat: *Lazarus, amicus noster, dormit;* mortuum illum dicendo amici subricet nomen: *Lazarus mortuus est.* Si igitur ami-

Joannis
11 v. 11.
Ibid. 14.

amicum illum vocat dicendo, quod dormiret, quare amicum illum non vocat mortuum denunciando? *Lazarus mortuus est.* Quia dicens illum dormire, vivum adhuc supposebat: dormire enim propriè sumptum, viventis est: mortuum illum dicendo, verè ipsum mortuum declarabat; & nomen Amici cum vita expirare, nec post mortem dari Amicum innuebat. Lazarus vivus est Amicus: *Lazarus, amicus noster*; Lazarus mortuus est Lazarus: *Lazarus mortuus est*; Et quia amicitia humanæ sunt bona, non permanentia post mortem, hinc Homines de istis bonis non testantur; nec Amici testamentis transferuntur. Solus Sanctus Joannes Evangelista ab hac fuit regula exceptus, uti ab omnibus. Christus suum condidit testamentum jam jam moriturus, & de quo potissimum fuit testatus, Sanctus Joannes Evangelista: *Mulier, ecce Filius tuus.* Amorem dilecti sui non cum vita finiturum sciebat, hinc primaria testamenti sui portio extitit.

In Eucharistiæ Sacramento Christus æqualiter Corpus suum, & Sanguinem suum consecravit; sed in consecrationis modo magnam observo differentiam. Consecrationem calicis CHRISTUS

testamentum vocavit: *Hic calix novum testamentum est in meo Sanguine*; Consecrationem Corporis non vocavit testamentum, tantum modò dicens: *Hoc est Corpus meum*; prætereaque nihil:

si igitur Christus Testamentum vocat Sanguinem, quare non itidem Corpus suum Testamentum vocat? Ratio intentioni nostræ congruentissima; quia Corporis CHRISTI excellentiæ finem acceperunt cum morte: Sanguinis Christi excellentiæ post mortem adhuc perseverarunt. Corpus Christi ad Redemptionem concurrit patiendo: Sanguis verò CHRISTI ad eandem concurrit

effluendo: proinde Christus de Sanguine, & non de Corpore suo testatus fuit; quia Corpus post mortem non fuit passum, Sanguis ipso jam mortuo adhuc fuit effusus: *Exivit Sanguis.* Hac de causa Joannes Evangelista de lancea loquens signanter dixit, quod aperuerit, & non quod vulnerarit: *Lancea latus ejus aperuit*; Ibid. Lanceæ enim percussio non fuit vulnus pro Corpore, sed porta pro Sanguine: Non infixit vulnus Corpori, Corpus quippe illam non sensit: portam seu exitum aperuit Sanguini, quia Sanguis ex illa emanavit: *Exivit Sanguis.* Porro sicut in corpore mortui non vigeat sensus ad patiendum, & in sanguine etiam post mortem impulsus erat ad exeundum; idcirco Christus de suo Sanguine, & non de suo Corpore testatus fuit: *Hic Calix novum testamentum est in meo Sanguine.* O Joannes Divine! quàm egregiè te Sanguinem esse Christi, in tuæ excellentia amicitia ostendis! Excellentia tuæ nequaquam expirat cum morte, immò Christo mortuo pro te, tu amplius mortuus es pro illo: Hinc de te tuus testatus est Magister: Hinc de te nostri testati sunt Principes.

Hæredis nunc rationem excutere aggredior, utrùm illam Princeps, quem Deus conservet, nostro potius Clementissimo Domino Regi, an Serenissimo Domino Theodosio Avo suo debeat? Quatenus Hæres est Regis nostri Domini, Hæreditas est Regnum Lusitanæ; Quatenus Hæres est Serenissimi Domini Theodosii sui Avi, Hæreditas est S. Joannes Evangelista: utinam igitur Celsitudo tua plus debeat in ratione Hæredis? Nullus dubio relinquitur locus, Serenissime Domine! quin Celsitudo tua plus debeat Serenissimo Domino Theodosio suo Avo, quàm Regi nostro Domino. Probo in propriis terminis.

Christus suum conditurus testamen-
tum, duo habuit, de quibus testare-
tur, testatus est de Regno, & testatus
est de S. Joanne. Quibus verò duo hæc
legata reliquit? Regnum reliquit Dimæ,
S. Joannem suæ reliquit Matri. Sed quo-
nam pacto sic Domine? Commutanda
fuisse videntur legata: Discipulum ami-
corum alicui relinquere sufficiebat, Reg-
num verò Matri relinquere convenien-
tissimum videbatur: ut quid igitur reg-
num Dimæ, & Discipulum Matri relin-
quit? Quia æquo consentaneum erat,
magis dilecto optimum relinquere Lega-
tum, & cum Regnum Christi optimum es-
set mundi, Matri magis dilectæ reliquit
Joannem; Dimæ minus dilecto reliquit
regnum. Expressis hoc verbis affirmat
S. Ambrosius: *Matri dixit, ecce filius tuus:*
Latroni dixit, hodie mecum eris in Paradiso,
pluris putans, quod pietatis officia dividebat,
quàm quod Regnum caeleste donabat. Matri
in gis dilectæ dedit Joannem; Dimæ di-
lecto minus dedit Regnum: appendendo
enim in statera iusta hinc Regnum Cæ-
leste, & illinc S. Joannem, Christus signi-
ficatum voluit, plus se dare Matri, Le-
gando ipsi S. Joannem, quàm Dimæ assi-
gnando ipsi Regnum: *Pluris putans, quod*
pietatis officia dividebat, quàm quod Regnum
Caeleste donabat. Potrò si S. Joannes, re-
mota omni adulationis specie, melior
est hereditatis portio, quàm regnum
caeleste; etiam absque ingratitude
nota melior dici potest hereditas quàm
regnum nostræ Lusitanie.

Hæc prima numeris omnibus abso-
luta est ratio, quâ Celsitudo tua iustissimè
moveri potest, ut affectu devotioneque
singulari Dilectissimum illum Christi
prosequatur, eo quod Serenissimi Domini

Theodosii Avi sui sit Hæreditas. Se-
cunda est, ob qualitates optimas, quæ
in S. Joanne inveniuntur pro Amico,
pro ut jam videbimus.

§. III.

PRima bona qualitas pro Amico, quàm
in S. Joanne invenio, est, quod sit
Evangelista. Amicos & familiares Evan-
gelistas esse oportet. Evangelistarum
officium est, veritatem edicere: Amico-
rumque & familiarium est, veritatem ex
officio pronunciare. Hominum nonnulli
fuerunt Evangelistæ; multi amici fue-
runt & familiares: sed Amicus simul &
Evangelista solus fuit Joannes. Ratio, seu
iniquitas hujus est, quia familiares Evan-
gelistas agere detrectant: & Evangelistæ fa-
miliaritatem & amicitiam non assequun-
tur. In solo S. Joanne geminæ hæc pro-
prietates sibi sociantur: è quibus præro-
gativa ipsius constat. Scitisne primariam
dilecti Evangelistæ prærogativam? Est,
dilectum esse, cum sit Evangelista. Ego in
Evangelio nostro unum singulariter con-
sidero, quod ab aliis minimè notari video.
Et scimus, quia verum est testimonium ejus; Joannis
inquit S. Joannes, suum concludendo 21.
Evangelium, id est, omnia, quæ in eo con-
scripsit esse vera. Profectò superficiei tenus
observatio hæc otiosa videtur. Legantur
Evangelistæ omnes, & nullus simile, quid
inculcatum seu admonitum voluisse inve-
nietur. Aliis igitur de veritate scriptorum
suorum tacentibus Evangelistis, quare
S. Joannes scripta sua veritati consona
asseverat? Nunquid æquales sibi erant
authoritate, nonne Evangelista erat sicut
& reliqui? Erat planè, sed erat Evangelista
dilectus; & quia amor & dilecto suspen-
sam reddere poterat veritatem, caute-
jam

iam adjunxit, quod quamvis esset dilectus, esset nihilominus verax: *Discipulus, quem diligebat: & scimus quia verum est testimonium ejus.* In aulis principum ordinariè qui contradicunt veritati, lucrantur dilectionem. In Aula Christi aliter res habet: qui profitentur veritatem, in præmium accipiunt dilectionem. O grandem Gloriam Christi! O grandem Gloriam Joannis! Ingens Gloria Christi, dilectum suum esse Evangelistam; nec minor Gloria Joannis, quod cum sit Evangelista, sit dilectus. Verum non ubique hoc invenitur: in aula tantum Cælesti, & nostræ Lusitanæ: tantum in Principe Gloriæ, & nostro Principe. Hoc tantum curandum est, Serenissime Princeps, ut ita sit semper. Diligantur Evangelistæ: & nisi quis fuerit Evangelista, non diligatur.

Enim verò quænam est ratio, cur Evangelistæ diligendi sint? Ratio est evidens; nihil enim magis amorem promeretur reciprocum, quam diligere; nihilque magis dilectionem probat quam veritatem edicere. Dalila Samsonem tribus interrogavit vicibus, in quonam maxima ipsius fortitudo consisteret, & quonam modo vinci posset? Prima vice respondit Samson: Si funibus nervicis vinciretur: Secunda vice, si novis funibus, qui nunquam fuisset in opere ligaretur. Tertia vice, si septem capitibus sui capillis seu cincinnis alligaretur: sed omnibus tribus vicibus vincula nullo labore dirupit. Quid hic Dalila deceptam se videns faceret? Samsonem fatigavit lamentis pro comperto se habere dicens, quod eam non diligeret,

Jud. 16. sic argumentata: *Quomodo dicis, quod diligas me? Per tres vices mentitus es mihi; q. d.*

Deductâ benè consequentiâ, mentitus es mihi; ergo me non diligis. Consequentia est clara; diligere quippe est cor tradere; mentiri est illud obvelare. Benè igitur sequitur, quod verum, seu veritatem non loquens non diligit: Quo enim pacto cor traderet, qui illud abscondit? Ita ut ex cujuslibet veracitate Princeps colligere possit & dijudicare amorem ejus & dilectionem: cum hæc tamen cautela & circumspectione, ne instar Dalilæ, tertium mendacium expectet: *Per tres vices mentitus es mihi.* Ob primam falsitatem, in qua subditus fuerit deprehensus, mox & in perpetuum eum Principis gratia excidere fas est. Nimium hoc rigorem sapere videtur; Gratia enim Dei per quodlibet mendacium non amittitur: potest homo loqui non verum, & manere in Gratia Dei, nihilominus Principi non expedit, sibi hoc fieri. Quare? Quia quoad Deum, qui corda novit, mendacia venialia esse possunt; verum principi, qui illa non novit, omnia mortalia haberi expedit, & ut pro omnibus & singulis perdatur Gratia. Gratia in dilectione & amore consistit: qui non loquitur veritatem, non diligit; ergo ubi non probatur dilectio, consultum est, ut perdatur gratia. Perdat gratia, ubi probata fuerit non dilectio, id est, mendacium: ibi concedatur & acquiratur gratia, ubi probata fuerit dilectio, quæ est veritas: mutuoque sibi copulentur fœdere titulus Evangelistæ & dilecti, sicut in Joanne.

Institutum mihi est in doctrina mea relinquere dubia. Omnes contra istam instabunt validè. S. Matthæus, S. Marcus, & S. Lucas etiam fuerunt Evangelistæ, nec tamen nomen dilecti consecuti: Ergo

S. Joannes non fuit dilectus, eò quod fuerit Evangelista : & si fuit dilectus quatenus Evangelista , quam potissimum de causa ; ratio potissima est, quia S. Joannes, prout notavit S. Hieronymus , Evangelio suo multa inseruit , quæ alii Evangelistæ omiserunt : porro dicere veritates ab aliis jam dictas , non est actus amore tanto dignus : dicere veritates ab aliis omittas , id agenti singularem dilectionem promeretur , Veritates à S. Matthæo conscriptas , etiam S. Marcus , & S. Lucas conscripserunt : quas S. Marcus conscripsit , easdem S. Lucas & S. Matthæus conscripserunt : Veritates à S. Luca conscriptas etiam S. Matthæus , & S. Marcus dixit. Multas autem veritates à S. Joanne conscriptas nec S. Matthæus , nec S. Marcus , nec S. Lucas conscripserunt ; sed ipse solus eas dixit. Et qui vera scit dicere , quæ omnes alii subtrahunt , præ omnibus diligenter meretur. Diligendus non est veritates tacens, quas alii dicunt ; sed qui loquitur veritates , quas alii subtrahunt. Ita fecit S. Joannes , ideoque singulariter fuit dilectus : *Discipulum , quem diligebat.*

§. IV.

Secunda amici & familiaris qualitas , qua decoratus fuit S. Joannes , quamque summopere in hoc Sancto demiror , est, esse Amicum , qui talis permansit : *Sic enim volo manere.* S. Petrus interrogavit Christum : *Domine, hic autem quid ?* q. d. Si me Principem Ecclesiæ constituis, S. Joanne, dilecto tuo & amico quid fiet? Respondit Christus : *Sic enim volo manere.* Hæc mihi ex prioribus Evangelistæ esse videtur excellentiis , esse Amicum , qui sic mansit. Amicum esse & Familiarem , & statim alio manere modo , commune

est omnibus : esse verò Amicum & Familiarem , & manere sicut ante , singulare est S. Joanni. S. Petrus aliis amicis & familiaribus metiens Joannem , imaginabatur sibi multum quid ex familiaritate : *Hic autem quid ?* Sed S. Joannes seipso se metiens , mansit ut ante fuerat : *Sic enim volo manere.*

Ex circumstantiis in creatione mundi non minima est , quam considero valde , quod Deus Evam de latere formaverit Adami. Nunquid illam de capite formare potuisset , ut sapiens foret ? Nunquid ex manibus eam formare potuisset , ut alacris & expedita esset ad opus & negotia peragenda ? Nunquid illam ex pedibus formare potuisset , ut sedula & industria esset ? Ut quid igitur illam de latere format ? Quia latus Adami pars erat corporis intentione Dei magis respondens. Deus ex modica corporis particula subito producturus erat Evam , quæ statutam ipsius adæquaret , idcirco illam formavit de latere , neque alia ex parte , quia proprium est lateribus modico tempore multum crescere , adhuc dum costa , & jam Eva ? Adhuc tum tam exigua lateris portio , & jam magnitudine illum adæquans , cujus tantum particula erat ? Sic est : quia costa pars erat lateris Adami. Adam creatorum omnium universalis erat Princeps , nec est quod magis citiusque succrescat , quam latera Principum. Patet hoc in Joseph cum Rege Pharaone : in Amano cum Rege Assyriorum : in Daniele cum Rege Babilonis. Cumque tam sit naturale crescere in lateribus Principum , attamen quod S. Joannes , qui maximi Principis mundi erat de latere , de augmento sollicitus non fuerit , sed sic permanserit : *Sic enim volo manere ;* per-

permagnam Evangelistæ Excellentiam demonstrat.

Tria in hoc mundo semper crescendo nunquam sic permanent: unum facit natura; alterum Gratia; tertium facit fortuna. Natura producit palmas; Gratia reddit Sanctos; Fortuna progignit amicos & familiares. De statura animæ sanctæ reliquæ ipsius loquebantur sociæ, quod similis esset palmæ: *Statura tua assimilata est palma.* Enim verò quare palmæ potius quàm alii corpori pulchro & conspicuo ex omnibus, quæ natura producit in sylvis? Quia omnes reliquæ arbores, etiam altissimæ Libani Cedri limitatum habent in crescendo terminum; sola verò Palma nullis constricta limitibus accrescit semper. Huic similes sunt Sanctorum animæ. Quemadmodum virtus non coarctatur terminis, quemadmodum perfectio non circumscribitur limitibus; semper in virtute excresecunt; semper in perfectione ascendunt; semper renovantur & proficiunt, à claritate in claritatem, uti S. Paulus loquitur. Hæc est statura Palmarum, quas natura profert; hæc quoque est statura Sanctorum à Gratia inspiratorum: & hæc est statura familiarium & amicorum à fortuna inspiratorum. Statura, quantumcunque provectam & elevatam eam videamus, etiam ad nubes usque, semper magis magisque succrescit. Quod si aliter se habere videatur, ad memoriam revocate tria, quæ paulò ante vobis dixi. Jacob benedixit Joseph, ut semper cresceret: *Filius accrescens* Joseph, *filius accrescens*. Ubinam verò locorum benedictio illa fuit impleta? In familiaritate & gratia Pharaonis. Aman magnus familiaris Assueri usque in

diem, quâ desiit, crevit; & quia plus crescere nequibat, desiit. Infelicitas fuisse censetur, sed natura fuit; idem enim accidit palmæ, vel crescere, vel cessare & finire: Daniel Dario familiarissimus, cum supremis totius Monarchiæ jam associatus esset Principibus, Rex adhuc amplius eum crescere, omnibusque eum prælatum esse volebat: *Porro Rex cogitabat constituere eum super omne Regnum.* Primates regni tanto ipsius incremento offensi, ut ulterioris crescentiæ Danieli obicem ponerent, congruentius nihil repererunt, quàm ut à latere regis eum amoverent. Non tantum idiomatis nostri phrasis, sed ipsius Scripturæ Sacræ Textus est: *Unde Principes & Satrapæ querebant occasionem, ut inveni- rent Danieli ex latere Regis.* A latere amotum illum volebant; quia à latere incrementum illi proveniebat. Ignoro sanè quas influentias habeat latus Principis; nam in toto, quo vivimus, elemento, non est pars tam fertilis ac fecunda, quàm ista duorum pedum terra: omnia ibi dantur, omnia ibi mesurantur, omnia ibi crescunt. Crescunt cognati, amici, famuli: crescunt honores, dignitates & tituli: crescunt facultates, domus & delitiæ: crescit potestas, dominium, respectus, adoratio, & super omnia ipsorum adorantium crescit statura. Heri pigmæ, hodie viri; cras Gigantes, postredie Colossi. Ultimæ hujus me pœnitet comparationis; quia dum adduxi magnitudinem, sustuli ipsis animam. Non sic familiarissimus maximo Principi S. Joannes: *Sic enim volo manere.* In eadem semper mansit statura, eandem conservavit magnitudinem, neque majoritatis apparentias sibi ex latere acquisivit.

Exorta est quæstio inter Apostolos: *Quis eorum videretur esse major?* Quæstio hæc, meo iudicio, vel maximè S. Joannem commendat. Cum S. Joannes sine quæstione sit amicus & familiaris, adhuc moveatur quæstio, quisnam sit major? Grandis sanè laus amici. Eodemque exortæ Quæstionis loco, in ultima videlicet Cœna, Christus publicè latus suum tradiderat S. Joanni, eademque hora & cœna, S. Petrus ipsius usus valore & auctoritate, secretum proditoris expiscari tentavit, de quo Christum interrogaverat. Si igitur favor & prærogativa S. Joannis adeò erat manifesta, si Principis sui latus ipsi, & quidam soli ipsi erat traditum; quonam pacto adhuc dubitant Apostoli, & quisnam è duodecim major sit contendunt? Nonne luce meridiana clarius patet majorem inter omnes esse S. Joannem? Sic fieri oporteret, nisi S. Joannes amicus & familiaris fuisset, qui sic mansit. S. Joannes semper ejusdem erat magnitudinis, sua se staturâ metiens, & sibi semper tam æqualis, ut quantumcunque sui crescerent favores & prærogativæ, semper maneret, ut ante fuerat. Prærogativa cæteris præminebat sine contentione, majoritate cæteris par erat: *Quis eorum videretur esse major.* Et notate contentionem, in rigore acceptam non fuisse de eo, quisnam esset, sed quisnam videretur esse major: *Quis eorum videretur esse major.* Tam parum cum omni sua excellentia creaverat S. Joannes, ut non solum reliqui Apostoli cum eo contendere potuerint de reali majoritate, sed etiam de apparentiis externis: quis videretur. Ita ut in familiaritatis suæ culmine, & sublimissimo excellentiæ suæ apice, non tantum non esset, sed nec major

quidem appareret: *Quis eorum videretur?* *Istud solum est,* sic manere.

Verum enim verò in hac S. Joannis mansionē quænam potior fuit fidei sive excellentiæ prærogativa, num illa lateris, an verò ista ordinariæ amicitiae familiaritas? Ego utramque æquali laude dignam censeo. Quemadmodum in familiaribus non sic manentibus, tam exigua est fides familiarium, sicut amicorum lateris: sic in hoc magno familiari, qui sic mansit, tam constanter cum prærogativa fidei & sinceritatis mansit amicitia lateris, quàm familiaritas: non æquè subtiliter hoc credebat Mater S. Joannis, sed consanguinitati potius confisa, pro quolibet filiorum suorum petiit à Christo latus simul & cathedram: id est, amicitiam sine retributione; & amicitiam cum retributione: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram, & alius ad sinistram in Regno tuo.* Petitioni quidem pro tunc Christus nihil derulit, sed tempore suo, de petitionis hujus dimidio duas fecit expeditiones: Latus unum dedit S. Joanni, & Cathedram unam contulit S. Petro. Si igitur Mater pro S. Joanne Cathedram simul perebat & latus, quare Christus illi non indulsit utrumque? Porro si Christus illi noluit concedere utrumque quod postulabat, sed tantum unum, quare non dedit illi Cathedram, sed latus? Latus illi tradidit & non cathedram ad demonstrandam amicitiae lateralis prærogativam: deditque illi latus sine Cathedra, pro majore laude S. Joannis. Si Christus Joannem præ cæteris diligendo, cathedram illi, & non latus tradidisset; ostendisset se cathedram pluris quàm latus æstimare, quod ipsum lateri præjudicaret: Et si illi

illi latus & simul Cathedram contulisset: ostendisset sanctum Joannem non latus tantum, sed simul & Cathedram appetere, quod præjudicasset S. Joanni: idcirco Cathedram illi non dedit, sed latus; & idcirco sine Cathedra illi dedit latus. Velle potius Cathedram quam latus, est imperium irrogare lateri: velle latus simul cum Cathedra, injuriosum est familiari. Latus prætere & non Cathedram honorificum & laudabile simul est familiari, & lateri. Istud nullus facit: istud sanctus Joannes fecit; istudque Christus volebat, ut familiaris sibi esset sanctus Joannes, familiarisque existens, sic maneret: *Sic cum volo manere.*

§. V.

Tertia qualitas admiranda in Evangelista resplendens, fuit, esse familiarem, qui de secreto fecit ignorantiam. Unum ex prærogativæ suæ argumentis, quæ sanctus Joannes in hoc Evangelio suo allegat, fuit Christum interrogare: *Quis est, qui tradet te?* Respondit illi Christus, Judam esse: & addit Evangelista, *Hoc autem nemo scivit discumbentium.* Ergo nec ipse sanctus Joannes hoc scivit, qui discumbentium unus erat. Hanc consequentiam infert sanctus Augustinus. Si igitur illud revelaverat sancto Joanni, quo pacto possibile erat ipsum hoc ignorare. Quod sciverit, clarum est. Si igitur illud scivit, quomodo nesciisse dicit? *Hoc autem nemo scivit.* Ratio hæc est, quia quod Christus Joanni dixit, in secreto ipsi dixit: & quod sanctus Joannes scit in secreto, hoc nescit. In aliis hominibus scire in secreto, est scire: in sancto Joanne scire in secreto, est

ignorare: *Nemo scivit.* Nullum secretum omnibus numeris absolutum est secretum, nisi quod ignorantia velatur: nam secretum quod scitur dici potest: secretum quod ignoratur revelari nequit. Hæc est ratio cur homines communiter nesciant servare secreta: commendant enim ea memoriæ, cum commendare eadem oporteret oblivioni. Commendatum memoriæ secretum periclitatur: commendatum oblivioni est securum. Ratio est, quia secretum memoriæ commendatum servatur cum cautela, & quod servatur cum cautela potest perdi: secretum commendatum oblivioni ignoratur; & quod prorsus ignoratur, revelari nequit. Perfectum igitur secretum est illud, quod ignorantie conditionem acquirit, & tale erat illud sancti Joannis: *Hoc autem nemo scivit discumbentium.* Huic considerationi probationem inquisivi, quam non nisi in Homine Deo reperi.

Christus de Judicii extremi die incerta loquens, inquit: *De die autem illa nemo scit, neque Angeli, neque Filius;* id est: Aut diem Judicii nemo scit, nec Angeli, nec ipse Filius Hominis. Textus hic unus est ex difficilioribus, quos novum Testamentum continet, tantæ perplexitatis, ut in eo contra Arianorum hæresim quatuor Ecclesiæ Doctores desudarint. Dicat Christus, nec seipsum quidem scire, quando futurus sit Judicii? Notabilis sanè assertio! Christus quæ Deus, scit quando dies erit Judicii; scientia, quippe divina, communis & æqualis est omnibus tribus personis. Christus quæ homo, scit quando erit Judicii dies: quamvis enim scientia Christi quæ Hominis, non sit infinita, universalis est & perfectissima, omniaque

Joannis
21. v. 20.
Joannis
13. v. 28.

futura, & decreta novit divina. Si igitur Christus & quā Deus, & quā Homo, quando dies Judicii futurus sit novit, quare se illum nescire dicit: *De die autem illa nemo scit neque Filius?* Recepta magis ab omnibus Doctoribus Textus hujus expositio est ista: quod quamvis Dei Filius optimè sciret, quando Judicii dies futurus esset, tali illud modo sciebat, ut secretum illud reliquis Apostolis revelare noller: & in personis Divinis, sicut in Christo, scire in secreto, idem est, quod ignorare. Sanctus

S. Hilar. Hilarius: *Quod Filius Hominis nescit, Sacramentum est, quod taceat.* Quod Christus ignorare se dicit de die Judicii, non est ignorantia, est secretum; sed secretum vocatur ignorantia; quia in personis Divinis, illud tegere & abscondere, est illud quasi ignorare. Eodem modo se res habet cum S. Joanne (de ipso enim & de Deo Evangelistæ eodem stylo loquuntur) dicere voluit se abscondere, & dixit se ignorare: *Hoc autem nemo scivit discumbentium.*

Necdum exaggeratum est, quod in secreto sancti Joannis videtur excellentissimum seu extremum. Ad textum nostrum redeamus: *Qui recubuit supra pectus Domini, & dixit: Quis est, qui tradet te?* Sanctus Joannes, inquit sanctum Petrum vidisse Discipulum illum dilectum à Christo, qui in cœna recubuit supra pectus ejus, & de traditore interrogavit, quisnam esset? Animadvertito & considero. Videtur dicere non debuisse sanctus Joannes, quod ipse esset, qui interrogasset Christum, quisnam traditor esset: sed quod ipse esset, cui Christus dixisset, quis traditor esset. Dubium meum fundo: quia S. Joannis intentio erat probare se dilectum esse Christi, porro amor Christi in sanctum Joannem non probatur ex

eo, quod sanctus Joannes secretum percunctatus sit ex Christo, sed quod Christus id ipsum sancti Joanni revelavit. Enim verò, si Christus S. Joanni secretum revelavit, cur non dicit sibi secretum à Christo fuisse revelatum? Cur tantum interrogasse se dixit: *Et dixit: Quis est, qui tradet Te?* Altius in materia secreti ascendi non posset. In materiis secreti sanctus Joannes scrupulosus adeo familiaris fuit, ut nec secreta revelare, nec qui secreta sibi dixisset, voluerit indicare. Quod interrogaverit quidem dicit; quis verò sibi revelaverit, protinus subricet, Hominem non revelare secretum sibi notum, multum est: sed ne quidem dicere, quod sciat secretum, multò ampliùs est. Quare? Quia subricere secretum, quod scit, est servare secretum: sed nec dicere, quod sciat secretum, est secretum obtegere secreto. Intuitu sancti Pauli hæc sancti Joannis excellentia clarius elucescet. Deus sanctum Paulum rapuit in tertium cœlum, maxima ipsi revelans arcana: *Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Id est: audiivi secreta, quæ dici non oportet. Agite & intendite, quanto discrimine S. Paulus & S. Joannes distent. S. Paulus audita arcana non revelat, sed ea se audisse indicat: *Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui.* S. Joannes nec dicta sibi secreta evulgat, nec quod sibi dicta sint revelat, sed tantum, quod de illis inquisierit: *Et dixit: Quis est, qui tradet te?* Sanctus Paulus secretum servavit quo ad subjectum, quia revelata sibi non specificavit: sed non servavit secretum secreti; quia illud sibi revelatum manifestavit. S. Joannes secretum servavit, quoad subjectum; quia non prodidit traditorem; secretumque servavit

2 Cor.
12. v. 4

servavit secreti, quia non dixit traditorem sibi esse detectum. Quid igitur mirum, Sanctum Joannem, cum esset adedò tenax secreti Secretarius, adedò dilectum fuisse & familiarem? *Discipulum, quem diligebat Iesus, & dixit: Quis est, qui tradet Te?*

§. VI.

Quarta & ultima qualitas bona, quam in S. Joanne demiror, est esse familiarem, qui Gratiā amore tantum Gratiæ affectavit. Statim me clarius explicabo. In Sacramento Eucharistiæ CHRISTUS Gratiæ suæ fontes reliquit: sed norandum cum primis, quod Christus substantiam panis ibi noluerit remanere. Considerationem sic fundo. Paucioribus opus erat miraculis, ut esset Corpus Christi simul & substantia panis; quam ut Corpus Christi sine substantia panis. Si igitur miraculis paucioribus mysterium illud poterat confici, quare Deus miracula semper compendians, substantiam panis in Sacramento remanere voluit? Ego veram rationem vobis non dicam, sed moralitatem quandam veracissimam. Omnia Sacramenta instrumenta sunt gratiæ, & istud majoris præ cæteris; noluitque Christus dari gratiam pani conjunctam, neque panem gratiæ sociatum. Maximus abusus, maximumque periculum, quod inest gratiæ principium, est, quod panis & gratia sibi sint confociata. Si in altaribus panis daretur cum modis, qui non esset consecratus, multæ fierent communiones amore tantum panis; quæ non sunt amore Gratiæ. Appetere Gratiā amore tantum gratiæ, est devotio; velle Gratiā amore panis, fames est.

Idcirco tot dantur famelici, vel extenuati gratia. Omnes amant adimpleri Gratiā, sed non vacua: *Gratiā Dei in 1. Cor. me vacua non fuit*; inquiebat S. Paulus ^{14. v. 19.} sensu optimo. Gratiā Dei ad hoc deservire debet, ut vos Gratiæ obligationibus impleatis; & non ut Gratiā impleat vos, vel vos eā impleamini. Quo casu, minoris constaret conferenti, & pretiosior foret lucranti. Hinc Christus Panem noluit Gratiæ conjunctum. Sed quia illi omnipotentes mundi illam non faciunt segregationem, quod sine singulari miraculo possent: eousque progressa est Gratiā, ut transubstantiaretur in panem; ut jam nemo gratiam quærat gratiæ amore, sed gratiam amore panis; & mensuræ panis vel pani sine mensura Gratiā appretiat. Cur hodie abundat panibus, cui heri nequidem suppetebat unus? Quia Gratiā prævallet cæteris. Prò quanta absurditas! Verum enim verò, quam bene Christus huic occurrit inconvenientiæ! In ipso Sacramento licet non sit panis quoad substantiam, est tamen panis quoad accidentia: Gratiā verò non metitur pane. Sæpe magnam accipiens hostiam exiguam refert gratiam; & parvam accipiens hostiæ particulam, magnam refert gratiam: ut homines intelligant, gratiam non esse pane metiendam.

O quam bene regetetur mundus, si pauperes videremus panibus, quos tam opulentos videmus Gratiis! Verum in Gratiā tantum Dei ita se res habet: in Gratiā Hominum aliter esse volunt: nemo majore apud principem suum valuit gratia, quam David apud Jonathan: Quodnam verò Gratiæ hujus argumentum & probatio? Sacer Textus ait:

1 Reg. 18. v. 4. *Spoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David; Ita ut Gratia Principis sint spolia: Spoliavit se.* Res notabilis! Homines non gaudere se gratia Principis existiment, nisi ad vestimenta usque se spolient! & Gratia habeat spolia, quasi in bello acquisita! Spolia hostis devicti sunt insignia: & Amicorum Principum Gratia eadem habeat signa! Hinc ego metuo, ne modus ille acquirendi gratiam, sit inferre bellum: Solummodò inhians spoliis bellum meditatur, & machinatur. Gratia tantum cupidus amore Gratia, corde contentus quiescit. In nostro istud Evangelista clarè intueamur. Acquisivit Gratiam Christi, sed in quo? Christus ipsi cor suum quasi devictum tradidit: *Reclinavit supra pectus ejus.* S. Joannes plurimi fecit cor sui Principis; sed illud æstimavit, quia se victum ipsi tradidit, & non quia ipse illud devicerat. Cor Principis æstimandum est ex traditione, & non, quod fuerit victum: æstimandum in illo est victum, & non quod vincit. Solus S. Joannes novit æstimare gratiam Principis ut oportet: Gratiam amore Gratia, & nihil amplius.

Tribus quatuorve vicibus Joannes de se loquitur in Evangelio semper se vocans illum Discipulum, & nunquam Joannem: *Discipulus ille.* Quare igitur S. Joannes, non suo se nomine appellat? Urgeamus dubium. S. Joannes in Evangelio loquitur de Christo; loquitur de Petro; loquitur de seipso. Christum appellat Christum; Petrum vocat Petrum: se ipsum verò non compellat Joannem. Si igitur Christum nominat Christum, & Petrum Petrum, quare Joannem non nominat Joannem? Ratio est, quia Joannes significat Gratiam:

& S. Joannes in tantum amavit gratiam ob se ipsam, ut nec nomen voluerit habere cum ea. Amantes Gratiam principum etiam infructuosè, Gratiam saltem appetunt cum nomine; cum Gratia applaudi sibi gestiunt: S. Joannes autem tam excellenter amavit gratiam sui Principis etiam sine suo commodo; ut gratiam desideravit sine nomine: eandem voluerit sine vocibus & applausu, propterea nomen Joannis subticuit, quia erat nomen Gratia. Gratia amore Gratia, supremus apex est Evangelista,

Perfectissimus amor Gratia secum patitur & admittit amorem alium, qui est amare gratiam amore Gloria. Solus S. Joannes ulterius progressus, ab amore Gloria separare voluit amorem Gratia. Moyses dicebat Deo: *Si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam;* q. d. 33 v. 13. *Exod.* Dominè si coram te gratiam inveni, ostende mihi faciem tuam, in qua Gloria consistit. Et S. Joannes quid? *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum Gratia;* Ita ut Moyses amaret gratiam Dei, velut Gratiam Dei Gloria pleni: & S. Joannes amaret Gloriam Dei, velut Gloriam Dei Gratia pleni. Inter utramque considerationem multum differt; amare enim Gratiam amore Gloria, est velle frui præmio: amare Gloriam amore Gratia, est amorem velle assecutari. Quodnam optimum habet Beatitudo? Optimum Beatitudinis non est Gloria fructio, sed Gratia certitudo: Beati enim gratiam Dei perdere nequeunt: & istud S. Joannes considerabat. Moyses Gratiam considerabat velut pignus Gloria: S. Joannes Gloriam considerabat velut securitatem Gratia. Amor Moysis conjunctus erat commodo; ordinabat enim Gratiam ad Gloriam: dirigebat

bat amorem ad visionem. Amor S. Joannis purus erat & excellens; volebat enim Gratiā amore gratiā: amare volebat absque reflexione ad visionem.

Hinc ex nostro Evangelio, magnum & nunquam satis intellectum innotescet mysterium: *Discipulum, quem diligebat: qui & in cœna recubuit supra pectus Domini.* S. Joannes reciprocum inter se ipsum & Christum exaggeravit amorem, in cujus probationem dicit, quod recubuit & obdormivit supra pectus Domini! Egregia sanè amoris probatio! Diligere est vigilantia, & obdormire negligentia est incuria: quomodo igitur fieri potest, ut negligentia & incuria vigilantia sit probatio; & obdormitio probatio sit amoris? Obdormivit, ergo dilexit: nunquid hæc bona est consequentia? Est omninò: S. Joannes enim obdormivit supra pectus Christi: nec purior, nec certior dari potest amor illo, qui cor tradit & oculos claudit. Tradere cor oculis apertis, est velle visionem pro præmio amoris: cor tradere oculis clausis, est nolle in amore præmium visionis. Unde clarè infertur, amorem S. Joannis perfectiorem fuisse circumstantiis ipso amore Beatorum: Beati enim amant oculis apertis: S. Joannes amavit oculis clausis. Beati amant cum satisfactione visionis: S. Joannes amat sine interesse & comodo videndi. Utrum bona sit consequentia, ipsi dicant Gloriæ Seraphini. Isaias duos illos vidit Seraphinos Throno Dei assistentes, dicens, quod duabis alis volarent, & duabus alis faciem velarent: *Ma. 6. Duabus alis volabant, & duabus vela-*
v. 2. bant faciem. Si igitur omnes Angeli semper vident Deum, quoniam pectus Sera-
phini isti velabant oculos? Hujus rei

causa est; quia sicut cœlestes Seraphini per antonomasiam sunt amantes, representando saltem perfectiorem, quàm aliorum Spirituum Beatorum Deo offerre satagebant amorem. Et amor perfectior illo Beatorum, est aperire cor, & claudere oculos. *Duabus volabant*, ecce cor apertum: *Duabus velabant*, ecce oculos clausos. Alii Beati diligunt corde oculisque apertis: at Seraphini, qui illos in amore vincunt, amant corde aperto, & oculis clausis. Quemadmodum S. Joannes, à quo didicerunt hanc excellentiam: *Discipulum, quem diligebat, qui recubuit supra pectus ejus.*

§. VII.

ENim verò cum in S. Joanne tot concurrerint qualitates amantis & amati, nec non familiaris & amici, quid mirum, quod illum adèd diligeret Princeps Gloriæ Christus? Quid mirum quod illum adèd diligeret Princeps Ecclesiæ Petrus? Ut concludamus eo unde cœpimus: Quod vel maximè exaggerari potest in familiari, est, quod Curtius de Epimanonda Alexandri Magni familiari & Amico pronunciavit: *Multa ille sine Rege* Curtius.
prosperè, Rex sine illo nihil magna rei gessit. q. d. Tantus fuit Epimanondas, ut cum Alexandri Magni familiaris esset, ipse sine Alexandro multa præclarè gesserit; Alexander nihil magnum sine illo. Idem omninò de S. Joanne non Alexandri Magni, sed ipsius Christi existente familiari perproprie affirmare licet, S. Joannes multa & magna gessit sine Christo visibiliter præsentem: Christus res magnas seu maximas non gessit sine Joanne. S. Joannes sine Christo Romæ superavit tormenta, sine Christo venenum bibit Ephesi;

sine Christo Pathmos in exilium est relegatus, sine Christo convertit & reduxit ad Christum Aliam, sine Christo totum docuit mundum: legemque Charitatis Christi divulgavit. Grandia patravit S. Joannes sine Christo: Multa ille sine rege prosperè. Christus è contrario vix magni quippiam sine Joanne fuit operatus. Primum miraculum Christus in nuptiis patravit, & aderat Joannes: Christus resuscitavit filium Principis Synagogæ, in comitatu habens Joannem: Christus Sanctissimum instituit Eucharistiæ Sacramentum, omnium miraculorum maximum, & S. Joannem supra petrus suum habebat reclinatum: Christus in monte Thabor fuit transfiguratus, & S. Joannes Gloriæ isti adfuit: Christus in horro sudavit Sanguinem, & S. Joannes in pœna illa & angustia comes adfuit: Denique Christus mundum redemit moriens in cruce, nec alium assistentem sibi habuit à latere, nisi S. Joannem: *Rex sine illo nihil magna rei gessit.*

Porro si istud usu venit Principi Gloriæ, quid mirum, si Ecclesiæ Principi usu veniret idem? S. Petrus misit se in mare ad suo occurrendum Magistro, sed S. Joannes eundem ipsi monstravit: S. Petrus in cœna, quis Proditor esset scire cupiit, sed S. Joannes illud interrogavit: S. Petrus pontificis atrium intrare fuit ausus, sed à S. Joanne fuit introductus: S. Petrus Sepulchrum Christi invisere decrevit, sed S. Joannes eum deduxit. Ita ut Princeps

Gloriæ, & Princeps Ecclesiæ uterque uteretur S. Joanne, hac tamen differentia: Princeps Gloriæ non aliter utebatur S. Joanne, quàm velut amico & familiare: Princeps Ecclesiæ non aliter utebatur S. Joanne, quàm velut potente. Et quomodo Princeps noster? Titulo utroque. Celitudo tua in S. Joanne habet Amicum, & potentem: Amicum pro devotione; potentem pro necessitate. Restituit Deus celitudini tuæ sua regna, quo tempore armatâ manu illa defendere opus erat. Fortuna Celitudini tuæ æmulum suscitavit Principem Balthasaram, Babylonico illi potentiâ non impari. Sed tres digitos cum penna suffecisse constat ad tremefaciendum Balthasarem. O convenientissimum pro nostro Principe actum! Tribus S. Joannis digitis cum penna, & unâ literâ quæ dicat: *Contra Balthasarem satis*; amore & intellectu obsignantur omnia. Ista penna de phœnice est amoris; Hæc penna de Aquila est intellectus. Hac penna scribetur tum justæ petitionis sententia: Hac penna confirmabuntur scripturæ, quibus nostra conserventur: Hac pennâ authentica conficiuntur vaticinia, quæ de Celitudinis tuæ corona tam gloriosè loquuntur in hoc felici regimine. Denique (hic enim sistent omnia) pennâ istâ Evangelistæ, nomen habentes Gratia, Celitudini tuæ post plurimas vitæ annos subscribentur & confirmabuntur decreta Gloriæ.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominica secunda Quadragesimæ.

Assumpsit Iesus Petrum, & Jacobum, & Joannem, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Matth. 17.

§. I.

IN ipso quasi terræ promissionis ingresso Moyses in duobus altis sibi ex adverso oppositis montibus (vocibus quas totus filiorum Israel exercitus per campos longè lateque diffusus miraculosè audiebat) proclamari & promulgari iussit, in uno Garizim dicto felicitates & benedictionem legem inviolatam custodituris: In altero Hebat nuncupato maledictionem & improspera transgressoribus superventura. Similes mihi in hoc Quadragesimæ introitu, præcelsi duo figurantur montes, non tantum ex adverso sibi oppositi, sed omnino contrarii, quorum historiam Evangelicam in Dominica hac & præteritâ representavit & repræsentat Ecclesia. In monte primo diabolus Princeps mundi adhuc dictus, Christo omnia ejusdem mundi regna & Gloriam eorum ostendit: *Ostendit ei omni regna mundi & gloriam eorum.* In Monte secundo Christus verus Rex Dominusque Cæli, quibusdam ex Discipulis suis sibi familiarioribus non regnum totum, neque omnem ipsius

cæli gloriam ostendit; oculi enim humani illius videndæ capaces non erant, sed quandam ipsius partem: *Et transfiguratus est ante eos.* O differentiam inter Montem & Montem! O differentiam inter Regna & Regnum! O differentiam inter Gloriam & Gloriam! Etiam montium horum alter prosperitatum, & alter maledictionum poterat appellari: & similiter in quolibet eorum præco promulgat felicitates reservari illis, qui legem custodiant Dei, ad quod Christus transfiguratus cælestis gloriæ nos excitat visione: similiterque maledictiones præparatas, iis, qui legem eandem contemnendo prævaricantur, ad quod tentator diabolus falsa nos Gloriarum mundi apparentia instigat.

Quemadmodum ambo isti montes sunt de Gloria, quamvis tam diversa, cuilibet eorum Assumptio responderet. Primo, *Assumpsit eum Diabolus:* Secundo, *Assumpsit IESUS Petrum, & Jacobum, & Joannem.* Certum est sufficere quod assumptio una sit diaboli, & altera Iesu; ad hoc ut omnes ament,

ac desiderent assumptionem Jesu : & abominarentur & jurarent assumptionem diaboli. Sed quid , pro dolor ! videmus Viam Montis Thabor , quatenus dicitur ad cœlestem Gloriam , desertam & quasi nullus incedat per eam : alterius verò non nominati montis plateam , quâ ad mundi pergitur Glorias , omnis generis & status hominibus frequentatam ; etiam aliis qui mundi despectum profitentur. Dixit David omnem hominem & fide ratione præditum in hac lachrymarum valle ex proposito ascensionem disponere : *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum , in loco , quem posuit.* Si igitur omnes ad fruendum æternum veris Beatitudinis felicitatibus ascendere & assumi desideramus & speramus , quare derelictâ montis viâ , quâ Christus ad cœlestem nos gloriam ducit , tam soliticè & certatim , non dico jam plateam , sed præcipitia sectamur , per quæ diabolus sub falso Gloriarum mundi nomine nos ad maledictiones deducit inferni ?

Adjuvante me nunc gratiâ Divinâ excitatem hanc hodie tollere cuperem , quæ tot animas decepit & perdidit , quæ eandem in hac vita non agnitam , nunc sine remedio deplorant. Hunc in finem montem monti opponam , montem tentationis monti transfigurationis , & glorias mundi , Gloriæ cœlesti : non bona malis , sed bona comparando bonis. Hoc medio clarius manifestiusque quàm ullo alio , falforum verorumque bonorum differentia patebit : & cum jam intellectus noster & voluntas adeò decipiantur & errent : saltem oculi nobis veritatem ostendent. Lux Divinæ Gratiae illos nobis dignetur

aperire , & illuminare per intercessionem ejus , quæ Gratia plena est. *Ave Maria.*

§. II.

Opposito monte tentationes cum gloriis mundi , monti transfigurationis cum Gloria cœlesti , quis bonorum nobis demonstrabit differentiam , quæ promissa sunt in monte primo , & promittuntur in secundo , nisi qui se invenit in utroque , tentatus in uno , & transfiguratus in altero ? Idem dubium exagitavit multos , quos David interrogasse refert : *Multis dicunt : Quis ostendit nobis bona ?* Idemque Propheta respondet , lumen vultus Christi Domini illa nobis ostenderet : *Signatum super nos lumen vultus tui Domine.* Nunquam vultus Christi Domini nostri clarius refulsit , quàm in hac transfigurationis suæ die , in quo Solis instar vultus ejus resplenduit : *Resplenduit facies ejus sicut Sol.* Et in signum , quod ibi visa sint bona , omnium nomine inquit S. Petrus : *Bonum est nos hic esse.* Cum igitur vultus Christi lumen nobis ostensurum sit bona , idem lumen Solis ad instar splendent , in lumine Solis tria invenio , quæ non clarè minus quàm ipsa lux Solis magnam nobis differentiam demonstrare possint , quæ inter bona cœlestis Gloriæ , & illa sic dicta Gloriarum mundi bona intercedit. Lux Solis pura est & sine macula ; tantùm deservit uni quantum omnibus : totaque simul & indivisim percipitur. In his igitur tribus lucis Solaris proprietatibus , tres nobis Vultus Christi ostendit differentias inter bona cœlestia & mundi , ex quibus etiam tanquam tribus punctis discursus noster constabit : Primò ostendimus bona mundi

Psal. 83.
v. 6. 7.

Psal. 4.
v. 6.

Ibid. 7.

Mat. 17.
v. 2.

Ibid. 4.

di malis esse permixta; & sola cœlestia mali mixtura carere: In Secundò, de bonis mundi, quemlibet privatim Solis frui suis, quod multum est; & de bonis cœlestibus quemlibet frui suis & præterea omnibus communiter: In tertio, si cui contingat bonis frui omnibus, illud successivè tantum & per partes fieri: & de bonis cœlestibus contrarium, eis frui omnibus collectivè, semper, & simul. Promisi nos oculis omnia ista conspecturos, & quamvis quorundam punctorum horum materia sensus transcendat, transfigurationis nihilominus lux, illam nobis Solis instar reddet illustrem.

§. III.

Prima propositionis nostræ differentia omnia mundi bona malis permixta, cœlestia verò omni carere mixtura asserit; & ita protinus se res habet. Quando Deus universi totius construxit machinam, in tres eam regiones divisit: Unam super terram, quæ est mundus, in quo vivimus; alteram infra terram, quæ est infernus; Tertiam supra terram, quæ est cœlum: & inter omnes has tres regiones bona & mala est partitus, & magna cum iustitia & differentia. In inferno sunt tantum mala sine bonis: in cœlo tantum sunt bona sine malis: in terra bona malis sunt permixta. Qua de causa? In inferno sunt tantum mala, quia tantum mali ibi degunt: in cœlo sunt bona tantum, quia nonnisi boni ibi agunt: in terra verò ubi boni malis permixti vivunt, bona quoque malis permisceri iustum erat.

Prima veritatem hanc magistra docuit natura in omnibus quæ creavit pro omnibus. In maxima sensuum oblectatione, quæ est rosa, spinis eam sepiens; teste

Pars V.

S. Ambrosio clarum & verum deliciosæ huius & dolorosæ mixturæ reliquit speculum. Verba S. Ambrosii hæc sunt: *Spina sepsi gratiam floris tanquam humana speculum præferens vita, quæ suavitatem perfunctoris sui finitimis curarum spinis sepe compungat.* Eandem considerationem secutus ampliavit Boëtius, qui exemplo pulchritudinis illud adjungens dulcedinis, Boët. cecinit, seu lamentatus est eleganter: *Armat spina rosam, mella tegunt apes.* Et quemadmodum in hac vita non est rosa sine spina, nec mel sine ape; sic neque unio est sine luto, neque aurum sine scoria, neque cœlum sine nube, neque Sol sine umbra, neque lumen sine fumo, nec theriaca sine veneno, nec mons sine valle, nec quantitas sine pondere, neque plenum sine vacuo, nec triticum sine palea, nec caro sine osse, nec piscis sine spina, neque fructus arborum quantumcunque sapidus, sine acido intus, seu cortice foris. In ipso tempore, quo vita nostra constat, non est æstas sine hyeme, nec dies sine nocte. Porro in hac similitudine tanta est differentia, ut ad habendam æstatem & hyemem totus requiratur annus; & ad diem habendam & noctem viginti quatuor requirantur horæ: sed ad habendum malum & bonum, unicum sufficiat momentum.

Gentiles sine fide solâ experientiâ docti, inquiebant, Deum duo habere stagna, unum mellis, alterum fellis, nec quicquam transmittere ad homines, quod non utrumque transierit, & hanc ob causam omnibus quæ in terram descendunt, inesse dulcedinem mellis permixtam amaritudine fellis. Certius nihil læto Davide pronunciare potuissent. Propheta Regius inquit, Deum in manibus habere calicem, è quo propinet hominibus, vino

F f

puro

Ps. 74 puro & mixto plenum : *Calix in manu*
v. 9 *Domini vini meri plenus mixto.* Notat

S. Aug. & interrogat S. Augustinus hic : *Quo-*
ibid. *modo mers si mixto ?* Si vinum erat pu-

rum , quomodo mixtum ? Et si erat mixtum , quomodo purum ? Quia non est bonum naturale , & mundi hujus , quamvis de manu Domini DEI , quantumcunque purum sit & defœcatum , quod non in se seu secum vehat aliquam mali mixturam . Vinum est illud pectorale simplex , à natura mediatum ad cor hominis lætificandum : sed nihil est tam lætum aut lætificativum , sic ab omni tristitia alienum & vacuum , quod cor non affligat . Si ridetur , risus dolore miscebitur : si quid delectat , gaudium in luctum convertetur . Salomon istud nobis in Proverbiis suis testatum reliquit : de præfenti tanquam expertus , & de futuro velut Vates : *Risus*

Prov.

14. v. 13. *dolore miscebitur , & extrema gaudii lætus occupat.*

Sed quia hominum sapientissimum , Regumque omnium divitiis deliciisque affluentissimum in medium produximus , ipse verum nobis declarabit iudicium , quod & ipse de rebus mundi formavit , nosque formare fas est . Penes me statui , inquit Salomon affluere deliciis , cun-

Eccl. 2. *ctisque vitæ hujus frui bonis : Dixi ego*

v. 1. *in corde meo , vadam & affluam deliciis , & fruor bonis.* Præsupposito velle , scire , & posse quicquid vellet facere (nemo quippe tantum potest , nec plus voluit , neque Salomone melius scivit) ecce , quid fecerit ! Regium in Jerusalem constituxit Palatium , quod post ædificatum ab ipso templum secundum fuit mundi mirabile : in monte Libano fundamenta jecit pro variis diverticulis , voluptariisque ædificiis , in quibus præter hoc , quod quicquid rarum , curiosumque mundus habet , collectum videretur , horrorem amœnitas , fontium

limpiditas , sylvarum densitas , ferarum volatiliumque venatio , & ad ipsam usque umbram in æstate , & Solem in hyeme artificio naturam excedebant . Thronus eburneus , in quo causas audiebat , currusque ferculum dictus , quo vehebatur , tanta arte & pretio erant elaborati & exornati , ut singulariter eos Textus sacer describat : Vestium , ornatulque Salomonis splendorem CHRISTUS ipse Gloriam vocavit : auri argentique coacervati thesauri erant immensi : greges & armenta pecorum , tum temporis Regum divitiarum numerum excedebant : equi in quadraginta præsepiorum millia erant distributi : mensarum sumptuositas , cui Provinciarum diversarum deserviebant , nec non majestas , magnificentia , ordo & pompa ministrantium ac satellitum Reginam Saba in extasim rapuerunt : scutellarum , scyphi , aliarque mensalia vasa erant aurea : Musica vocalis ex utroque sexu exquisitissima : odoramenta , & pigmenta quorum seu fumo seu odore & suffita alpergebantur & insiciebantur omnia constabant omnibus , quæ Oriens exhalat aromata . Non hic mihi sermo est de qualitate & formositate Gynecæi aulici , filiarum Principum , & diversis è nationibus electarum , quas inter solæ Reginarum nomine & cultu insignes erant sexaginta , omnes regia magnificentia & satellitio gaudentes : Hisce omnibus Salomon in tranquillitate summa , nec fama minore fruebatur , sine inimico , & timore ullo : & hisce omnibus tam impense vacabat & indulgebat ; ut ipsemet fateatur , nihil vidisse oculos , excogitasse imaginationem , aut cor concupivisse , quod ipsis negaverit : *Omnia , que desideraverunt oculi mei non negavi* Eccl. 2. v. 10. *eis , nec prohibui cor meum , quin omni voluptate frueretur.* Cum igitur in hisce Salomonis felicitatibus non compilata , sed

extensa

extensa sint omnia mundi bona, audiamus scientes, quale de eis formaverit iudicium, quod ipsemet paucis insinuat verbis: *Cum*
 Ib. v. 11. *me convertissem ad universa opera qua fecerunt manus meae, & ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus afflictionem animi; q. d. Convertens oculos ad omnia quae feceram, inquit, & in quibus frustra laboraveram & sudaveram (quae feceram, inquit, & in quibus laboraveram & sudaveram, & non quibus fructus fueram, omnia enim quibus fructus fuerat, fuerunt frustra) quod in omnibus vidi & inveni fuit, omnia esse vana & afflictiva spiritus: Vanitatem & afflictionem animi. Si igitur omnia mundi bona sunt vanitas, quo pacto esse possunt vera bona? Porro si illis nomen bonorum tribuamus; & omnia affligunt animum, quo pacto bona esse possunt sine admixtione malorum?*

Enim verò ne quis à tempore Salomonis in praesens usque mutasse putet & meliorasse naturam bona mundi: aliud magnum & quasi temporis nostri audiamus oraculum. Quando Carolus Quintus heroicum illum exercuit actum, in quo paucorum habuit exempla, rariores habiturus imitatores, imperio renunciando: renunciationis hujus rationis & motiva allegans, post tot tamque insignes ab hostibus reportatas victorias, Bruxellis coram toto Senatu non sine lachrymis confessus est, potissimum seu expotissimis motivis fuisse unum; quia toto vitae meae tempore, inquit, à quo capiti imposui coronam, ne quadrantem quidem horae veri gaudii habui, sed semper curis, afflictionibus, doloribusque permixtum: *Se toto Regni tempore, nec ad unum quidem horae quadrantem puram habuisse, meramque laticiam, sed multis illam*

curis, angoribus, doloribusque permixtam. Porro si tristem hanc mixturam in maximis mundi felicitatibus experti sunt inter Reges Salomon, & inter Imperatores Carolus: Quid te particularibus suis dicere & affirmare poterunt, etiam illi quibus vel maximè fortuna arridet?

§. IV.

Ingentes felicitates somniavit Joseph; & in tantum somnia ipsius verificata fuerunt, ut postquam venundatus, & mancipium factus fuerat, mox Proregem se viderit Aegypti, & tanta quidem auctoritatis & potestatis amplitudine, ut Rex non nisi corona & nomine ipsum praeccederet. Regebat omnia, ordinabat omnia, parebant Joseph omnia, felicitate nunquam visà & expectatà. Sed ubi? In Aegypto. Nullus est, nec esse potest felix alieno loco cum sua anima. Corpus, potestas, dignitas erant in Aegypto: Anima, amor & desiderium in Chanaan peregrinabantur? Proinde tota illa maximorum fortunae bonorum apparentia supplicium erat & exilium. In Aegypto vivus, in patria mortuus: in Aegypto applausibus beatus, in patria deploratus: in Aegypto escam subministrans mundo, in patria devoratus à feris: in Aegypto omnia, in patria nihil. Quamvis Joseph non velut mancipium, sed velut Prorex fuisset abductus in Aegyptum, nihilominus venditus abibat: multò magis enim fortunatum ipsi reputari poterat in domo versari Jacob dilectissimum filium patris, quam in aula palatioque Pharaonis primum agere ministrum, Regique familiarissimum. Apertis mundus oculis non sit contentus homines contemplari de foris, sed eos consideret penetrareque intrinsecus, & inveniet,
 Ff 1 quod

quod in eo bonis malisque adinvicem æquâ ponderatis statera, experiri possit maximis bonis collata mala præponderare.

Josephi pater Jacob satis etiam felix fuit. Fortunatissimum in tota vita sua reputavit, exanthlatis tot annorum laboribus & servitiis in præmium tandem Rachelis societate & amplexibus frui. Si quod valde desideratur, multum laudatur; si magni æstimatur pro quo multum laboratur; nullum gaudium, lætitiâque nullam percipiet unquam, qui tantum æquali prosequeretur amore. Sed ecce sub quam gravi usura mundus vitæ hujus gaudia tribuit. Felicitas fuit una, pensiones & usuræ fuere tres, & singulæ satis graves. Scilicet Rachelis ejusdem sterilitas, Labani deceptiones, & zelotypia Lia. Quantumcunque amentur, quantumcunque desiderentur hæc dictæ felicitates, in fine sunt Racheles. Non est Rachel, quæ suum non habeat Labanum, & suam Liam. Si Rachel placet, molestiam Labanus infert, si Rachel dat gaudium, pœnam molestiamque Lia addit. Quanto magis ad molestiam pœnamque interendam Racheli, sufficit esse Rachelem. Legite Scripturam Sacram, & deprehendetis formam illam & pulchritudinem tam malè fuisse dispositam, ut totus necessarius fuerit amor Jacobi ad mitiganda ejus fastidia, & importuna desideria, & supponenda phantasmata. Majore sane labore illi Rachel constitit postea, quàm constitit antea. Sic in hac vita gaudiis acclavata sunt fastidia: & bona malis permixta, si Rachel bonam habet faciem, malam habet conditionem: si Lia bonam habet conditionem, ingratiâ habet faciem: nec datur bonum ita suis numeris absolutum, quod oculis simul & cordi satisfacere possit.

Distendite visum, seu considerationem ad omnia quæ mundi sunt extendere; & videbitis ne vel unam quidem instantiam, vel unum exemplum vos veritati huic contrarium invenire Magni æstimant homines formæ pulchritudinem; magni faciunt generositatem animi, nec minoris ingenui felicitatem, & judicii maturitatem. Sed enim formosi interrogent Absolonem; generosi Davidem; ingenio, judicioque pollentes Achitophel, primus, quomodo suam luerit formositatem; secundus, quid suæ debeat generositati; tertius, quid suo tribuendam habeat ingenio & judicio. Primus attestante S. Scriptura ea fuit corporis forma, ut à planta pedis usque ad verticem capitis pulchriorem natura non pinxerit, domicellæ ponderibus auri sibi capillos ejus comparabant, de quibus tamen mors laqueum ipsi texuit, quo rama quercus appensus vitam morte inf. misinivit, tribus lanceis in pectore confixus. Et hanc pensionem Absalon, formositati suæ persolvit. Tanta David generositate prætulit, ut toto exercitu Israelitico ad conspectum Goliath gignatis contremiscente, ipse solus inermis duellum ingressus ad pedes suos ipsum prostraverit, ense proprio caput ipsi amputando. Sed ex hoc odium tale & invidiam apud Saul Regem incurrit, ut non semel, sed sæpius, lancea, quam manu tenebat pro scepro, ipsum conatus fuerit configere cum pariete. Ita ut ob occisum gigantem, David non secus, ac si occidisset Hebræum, se abscondere, & à victoria sua, tanquàm à delicto commisso fugere necesse haberet: sic David suam luit generositatem! tantæ erat sapientiæ Achitophel, tamque prudentia ip-
sius

Gus erant consilia, ut sacro attestante Textu, tanquam oracula divina exciperentur. Partes amplexus rebellantis contra patrem Absolonis, convenientissima illi consilia suggererebat: quoniam verò juveni fatali magis placuit amplecti ea quæ ducebant ad præcipitium, tanta fuit desperatione actus, ut suspendio interierit. Et hoc pensum Achitophel, ingenio, iudicio, consilioque suo persolvit. Agite igitur, & consilio & iudicio credite, generositati confidite, & formæ pulchritudine gloriâmini; tam nocivis bona permixta sunt malis, ut formæ pulchritudo sit laqueus; generositas delictum, & prudentia sit stultitia.

Sed quid rei hujus exempla in veteri quærimus Testamento, cum in novo, Evangelioque nostro omnium maximum habeamus? Christus in monte Thabor est transfiguratus, ad fuerunt ibidem Moyses & Elias, & quando de vîsa in monte Gloria Christo congratulari debuisse videntur, de morte ipsi locuti sunt, quam in monte Calvario appetiturus erat: *Loquebantur de excessu, quem completurus erat in ierosalem.* Num colloquium occasione huic dissonantius dari potest? Christi facie Solis instar radiante, illi loquuntur de Eclypsi? Vestimentis ipsius nivis instar albicantibus, ipsi de lugubribus & pulvis loquuntur? Et in lætissimo totius vitæ suæ die, Christo de morte loquuntur? Ita habet. Quia non est lætitia in hoc mundo aded exempta, quæ tributum non solvat tristitiæ. Ad montem usque Thabor, ad personam usque ipsius Christi, ad miraculum usque transfigurationis, quantumcunque suprema & sublimia sint bona, mox ut vel tetigerint terram, non potest esse gaudium sine dolore: nec Glo-

ria sine pœna. In tantum ut si motivum defuerit in præsentia quod est, erit in memoria futuri quod erit: modò transfiguratus, sed postea crucifixus. Porro cum transfiguratio, sicut ipse Christus mox dixit, similis sit resurrectioni, & non morti: ecce quo pacto duo alterius mundi homines, mortem misceant cum transfiguratione, & Calvarium montem cum Thabor monte confundant.

Concludamus igitur ex mundi hujus veris experimentis, tam parvi facere sic dicta ejusdem bona, ob mixturam quam habent cum malis; ac si verè pura mala essent, sine ullo bonorum condimento & temperie. Hanc doctrinam è mundo discedens Redemptor ejus, suo nobis exemplo, Calvario monti insculptam reliquit. Bina vice Christum felle porârunt; semel ante crucifixionem, & semel jam crucifixum. Ante crucifixionem, quando vinum felle mixtum ei propinârunt: *Dederunt ei vinum cum velle mixtum.* Post-
quam crucifixus, quando in cruce dâ en i
fitio, fel cum aceto ministrârunt: *Dede-
runt in escam meam fel, & in siti mea pota-
verunt me aceto.* Sed quomodo Christus se in utroque gessit casu? In utroque gustavit utrumque, & in utroque bibere recusavit. Sic de primo & secundo potu Evangelistæ iisdem referunt verbis: *Cum*
gustasset, noluit bibere. In primo potu cer-
tum est fellis amaritudinem vini dulce-
dine fuisse temperatam: & in secundo, fel temperatum non fuisse, sed aceti acre-
dine exasperatum. Si igitur fel tam di-
versimodè erat temperatum in potu utro-
que, quare Christus æqualiter & indif-
criminatim recusavit utrumque? Quia in primo potu vinum felle & dulce amaro permixtum, erat bonum mixtum malo:

in secundo, fel additum aceto, erat malum malo cumularum sine omni boni mixtura: porro Christus utroque gustato, illud æqualiter respuens, suo nos docere voluit facto & exemplo, in bonorum malorumque quibus mundus constat confusione, sic despiciendum abhorrendumque bonum malo mixtum, ac si bonum & malum, sine omni boni mixtura mala existerent. In potu utroque aderat fel, in uno simul cum vino, in altero simul cum aceto, quod est vinum corruptum: similemque corruptelam in bonis causat societas & mixtura malorum; ut bonum, malo mixtum protinus convertatur in malum, totamque boni substantiam amittat. Condignum igitur de sic vocatis mundi bonis formemus iudicium, æstimationemque quam merentur: indignum reputantes amore, quaecunque id demum sit, & abominantes velut purum putrumque malum: & ob mali mixturam magis abominandum, velut fallax magis ac deceptorium.

§. V.

Sola cœlestis illius patriæ, sola terræ illius promissionis Gloriæ, sola illa Beatitudinis Thabor bona, vocari possunt bona, absque mali omnis mixtura. Cœlum est Salomonici instar templi, in quo nunquam auditus fuit mallei ictus; ibi enim, evangelico attestante Propheta, nihil est quod dolorem, pœnamve inferat, aut vel gemitum ex ore extorqueat: ejusdemque cœli incolæ sunt velut Stellæ firmamenti, quo terræ non pertingunt vaporum fumî, quibus obtenebrentur: omnes in summa patriæ pace summo fruenter bono; quod non foret summum, nisi omne quantumcunque etiam minimum malum ab eo esset exclusum. Pro-

inde sola naturalia patriæ ejusdem bona sunt pura, vera, perfectaque bona, omni corruptela, contrarietate aut mixtura vacua.

Inter omnes Paradisi terrestres plantas, insigniores duæ fuerunt arbores, quarum nomen nobis tantum constat, videlicet arbor scientiæ, & arbor vitæ. Veruntamen arbor illa scientiæ duo continebat contraria, arbor autem vitæ minime: arbor quippe illa scientiæ erat simul boni & mali, quod bono repugnat; arbor verò vitæ tantummodo erat vitæ; & non vitæ, simul & mortis, quæ vitæ adversatur: Si igitur ambæ erant arbores paradisi, quare tanta differentia inter ipsas dabatur? Quia nec Paradisus absolute erat Paradisus, sed Paradisus terrestris: ideoque plantarum ipsius altera terrestres, altera verò cœlestes delicias exprimebat. Illa deliciarum terrestrium imago, erat scientiæ boni & mali: nam in terra malum semper permixtum est bono: & illa deliciarum cœlestium adumbratio, erat vitæ sine morte; nam in Cœlo omne bonum purum est defœcatum, sine omni mali societate & mixtura. Quod ita Cœlestis Gloriæ Jerusalem describens S. Joannes asseverat, non aliam differentiam hujus adducens rationem, quam quod aliæ sint secundæ, scilicet cœlestes; aliæ verò primæ, scilicet quæ sunt, aut fuerunt hujus mundi: *Et mors Apoc. 21. v. 4. ultra non erit, neque luctus, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.*

Ad probandum, quod mundi hujus bona semper malis sint permixta, testem naturam adduxi: ad probandum verò, quod bona Cœlestia pura sint & impermixta, testem artem producamus. Ars purificando auro, tanquam metallo pretiosissimo, effi-

efficacissimum potentissimumque admo-
 1. Pet. 1. ver elementum, id est, ignem: *Aurum*
 v. 7. *per ignem probatur.* Ignis ibi scoriam
 decoquit & expurgat; ignis ibi auri
 valorem probat & explorat præstantiam:
 hocque medio aurum à nobis reputatur
 purissimum. Verum ut error noster
 appareat, aurum istud in cælo collo-
 cemus. Sanctus Joannes cælestis civi-
 tatis plateas, ex auro mundo stratas
 Apoc. 21. v. 21. asserit: *Platea Civitatis aurum mundum.*
 Porro si interrogaverimus: in quonam
 mundities illa puritasque auri consistat
 cælestis? Postquam dixit: *Aurum mun-*
 Ibid. *dum*, adjungit, *tanquam vitrum per-*
lucidum, scilicet, quod est purum
 & mundum, quia diaphanum, &
 transparens instar vitri. Si igitur au-
 rum tunc censetur purum & mundum,
 quando eousque pertingit ipsius excel-
 lentia, ut diaphanum sit & transpa-
 rens instar vitri; optimè sequitur, au-
 rum nostrum grossum, densum, opa-
 cum, & nec similitudinem quidem
 habens cum diaphano & transparente,
 quantumcunque suo nobis ablandiatur
 fulgore, nosque decipiamur ab illo,
 nulla ratione aurum mundum & purum
 posse reputari. Ita ut aurum terrestre,
 quod capitibus suis Reges imponunt,
 comparatum cum auro cælesti, quod
 Beati calcant pedibus: *Platea ejus;*
 universum omnino terræ aurum sordibus
 scateat & scoria, quamvis illas
 non videamus, solumque illud cæli
 purum sit & mundum: *Aurum mun-*
 dum; super omnia & ab Evangelista
 eodem discere cupierimus, quibusnam
 ingredientibus aurum istud cæleste ex-
 pugnetur? Respondet, solo in ipsum
 cælum ingressu: *Non intrabit in eam*
aliquod coinquinatum. Et quemadmo-
 dum illa est natura cæli, & hæc na-
 tura est terræ; eadem differentia inter
 aurum & aurum nos docet, quod sicut

in terra dari nequit bonum, quod
 mali careat mixtura, sic omnia cæli
 bona esse impermixta & pura.

Si velitis à me scire (inquirebat præ-
 dicans sanctus Augustinus) quid sit in
 cælo, dicere vobis nequeo, quid sit,
 nisi simul dicam, quid non sit: *Ibi S. Aug.*
erit quidquid voles, & non erit quid-
quid noles. Ergo cælum nostræ vide-
 tur voluntati commensuratum? Nulla-
 tenus. Voluntas nostra cælo propor-
 tionaliter est facta. Et quare? Quia
 voluntatis nostræ objectum, quatenus vult,
 est bonum: Ejusdemque objectum, qua-
 tenus non vult, est malum. Et quicquid est
 in cælo est bonum, & quicquid non
 est in cælo, est solum malum. Hinc
 est in cælo quicquid voluerimus, &
 solum deest quicquid noluerimus. Si
 eadem separatio inveniretur in bonis
 mundi, etiam in terra homo posset
 velle, & gaudere bono sine mali per-
 mixtione, sed quantumcunque velit,
 non potest; quia malum non solum
 adhæret, sed individue & inseparabili-
 ter bono inest. Porro ut subtilitatem
 tandem cognoscamus, quâ eadem nobis
 bona blandiantur & oblectent, falsis-
 que gaudii apparentiis individuum sibi
 malum obtegant, & examen cæleste
 sic dicta bona revocemus, ubi eorundem
 dolus & fallacia detegatur.

Idem Evangelista Sanctus Joannes
 (quem denuò auscultare oportet, sup-
 posito, quod Sanctus Paulus etiam
 cælestium contemplator & cognitor ni-
 hil nobis revelare voluerit) non minore
 animadversione dignus in eo, quod di-
 cit, quàm in verbis quibus dicit, af-
 firmat, quod cunctis, qui ex hoc
 mundo cælum intrant, DEUS omnem
 lachrymam ab oculis abstergat: *Et ab-*
 Apoc. 7. v. 17. *sterget DEUS omnem lachrymam ab*
oculis eorum. Quid verò significat om-
 nis lachryma? Significat omne lachry-
 marum

S. Ambr.

marum genus (pro ut acurè & litera-
liter S. Ambrosius commentatur) In hoc
enim mundo non tantum lachrymæ dan-
tur luctus & doloris; sed etiam gaudii &
lætitiæ; & utrasque Deus ab oculis in-
trantium in cælum abstergit. Magni
Ecclesiæ Doctores verba sunt ista: *Abster-
get Deus omnem lachrymam, nam tristitia
sape lachrymas educit, sape & lætitia,
sape & gaudium.* Quod lachrymæ dolo-
ris & tristitiæ locum non habeant in
cælo, bene est: sed lachrymæ gaudii &
lætitiæ; & quidem gaudii lætitiæque in-
gentis (nam ingens tantum gaudium &
lætitia lachrymas ex oculis educit) qua-
re non admitterentur in cælum? Quia
omnes lachrymæ istæ fuerunt de hoc
mundo. Et lachrymæ hujus mundi,
quamvis lætitiæ, & quidem magnæ
essent lætitiæ, nunquam esse potuerunt
lætitiæ puræ: & licet gaudii, & magni
quidem fuissent gaudii, nunquam esse
potuerunt gaudii puri; Quia in mundo
nec gaudium est sine mixtura doloris,
neque lætitia sine tristitiæ admixtione:
similesque mixturæ locum non habent in
cælo, ubi lætitiæ & gaudia, uti & om-
nia alia bona, pura sunt omni mali ad-
mixtione exclusa. Lætitia in cælo est
sine tristitia, gaudium sine dolore, quies
sine labore, securitas sine timore, tran-
quillitas sine inquietudine, pax sine per-
turbatione, honor sine infamia, divitiæ
sine solitudine, satietas sine fastidio,
excellencia sine invidia, abundantia sine
defectu, societas sine æmulatione, ami-
cicia sine cautela, salus sine infirmitate,
vita sine mortis timore; omnia denique
pura bona, sine mali admixtione, idè-
que bona vera. Beati cœlites è cælo in
hunc mundum respicite, novam acci-

dentalem percipientes gloriam bono-
rum, quibus gaudetis, non dico re-
spectu malorum, sed bonorum, quæ
nos patimur.

At torrentem hunc bonorum sine ma-
lis nobis conformet compendium quod-
dam eorundem, similiumque attributo-
rum, cum exclusione cujuscuque con-
trarii sui, quæ sanctus Bonaventura ad
numerum duodecimum, sicut alios bea-
titudinis fructus reducit. *Primus est san-
ctitas sine infirmitate: Secundus, juvenus sine
senectute: Tertius, satietas sine fastidio:
Quartus, libertas sine servitute: Quintus,
pulchritudo sine deformitate: Sextus,
impassibilitas absque dolore: Septimus,
abundantia sine indigentia: Octavus, pax
sine perturbatione: Nonus, securitas abs-
que timore: Decimus, cognitio absque
ignorantia: Undecimus, gloria sine igno-
minia: Duodecimus, gaudium sine tristi-
tia.* Hucusque Doctor Seraphicus, qui
in hisce duodecim prærogativis à malis,
ineffabilem nobis Gloriarum Zodiacum
descripsit, quem omnes Beati, non men-
sibus anni duodecim, neque duodecim
horis diei, sed semper, indefinenter
& immobiliter sine fine æternitatis per-
currunt. Felices sanè illi, qui tanto
bono gaudent & fruuntur: & nos fe-
lices si ad tantum bonum non perden-
dum nos disposuerimus.

S. Bona-
ventur.

§. VI.

Secunda propositionis nostræ differen-
tia est, quod de bonis quando multum,
quilibet fruitur suis, de bonis verò cœ-
lestibus, quilibet fruitur suis, & simul
omnium dixi, quando multum: frequen-
ter enim non sufficit esse nostra hujus
mundi bona, quo minus mundus iis nobis
frui non permittat. Vineam Naboth erat
sua,

sua, & non tantum sua omni jure humano, sed etiam partitione & donatione Divina, & quantumcunque ipse eam sibi vindicare, conservare & frui curaret, solum nihilominus Regis Achabi, non quidem ex eo nemus, aut Hortum florum, sed Hortum tantum olerum faciendi desiderium sufficit, ut ad complacendum & adulandum Regi, & vita simul cum vinea exueretur. Ad Mephiboseth hereditario jure spectabant, & sua erant, quae pater suus Jonathas possederat, in quibus privatus vivebat, quando jus ad coronam praetendere poterat; & suffecit infidelis tantum servi falsum testimonium, ut quasi criminis laesae Majestatis rei eadem hereditas confiscaretur, & cognita licet veritate, in solidum non restitueretur. Patrisfamilias Evangelici propria erant bona & praedia, Villico commissa, ut a cultoribus redditus annuos exigeret, nec suffecit constare ex litteris quantum quisque deberet; quo minus notabilem eorundem patrem villicus subduceret tali astu, ut nec Dominus illum convenire posset in judicio, & pro eo quod accusare & condemnare debuisset, ipsum laudaret. Enim verò quid mirum, quod concupiscentia infidelitasque aliena frui nos non sinat hujus mundi bonis quantumcunque nostris; si nos ipsi nullo alio concurrente inimico aut fure, sola nostra voluntate nos spoliare sufficimus? Deus Adamum in paradiso collocavit hac conditione, ut excoleret eum atque custodiret: *Ut operaretur & custodiret illum*, hoc secundum verò videtur saltem locum non habuisse in hoc statu. Non erat alius homo in mundo, pro & a quo custodiret paradisum. Ab animalibus custodire non erat necessarium, omnia quippe instinctu naturae, & subjectione integra obediebant

Pars V.

ei: pro quo, & a quo igitur Adam paradisum custodiret? Pro & a quo illum non custodivit? Custodire illum debebat pro & a seipso; & quoniam Adam illum non custodivit ab Adamo, cum bona quae possidebat, essent omnia mundi bona, ille ipse, & solus ipse spoliavit se omnibus, nullo alio impediendo, quo minus illis frueretur.

Differentiae hujus inter bona caelestia, & mundana rationem reddens S. Joannes Chrysostomus, non aliam esse verbo insinuat, quam quod in mundo urget meum & tuum: in caelo verò minimè: *Ubi non est meum & tuum, frigidum illud verbum.* Verum ex hoc quod in mundo datur meum & tuum, consequi videretur, quemlibet ibidem pacificè & sine contradictione suo fruiturum esse: Ego meo, quia meum est; Vos vestro, quia vestrum est. Sed aliter res habet, ut ego fruamur meis, a vobis me custodire opus habeo: & vos ut fruamini vestris, a me ut vos custodiamur necesse est. Proinde S. Chrysostomus illud meum & tuum elegantia verè aurea, Verbum frigidum vocat: *Meum & tuum, frigidum illud verbum.* Qualis verò illius mei & tui est frigiditas? Talis profectò, ut non sit amor in mundo tam ardens per naturam, intensus ex obligatione, qui non statim infrigidetur. Ubi datur meum & tuum, exultat amor amici erga amicum, fratris erga fratrem, filii erga patrem, amor patris erga filium; expirat amor proximi erga proximum quantumcunque Religiosum, amor denique Dei erga ipsum Deum. Antequam esset meum & tuum, vigeat amor, ego enim amabam vos, & vice versa: sed mox ut meum & tuum se medium interposuit, reciprocus ille amor cessavit; quia vos jam non amatis me, sed meum;

Gg

ac-

Gen. 2.

v. 15.

neque ego amo vos, sed vestrum. Seneca acutè observat & expendit, quare in principio mundi nulla fuerint bella? Quia homines utebantur terra, velut Cælo. Sol, Luna, Stellæ, eorumque splendoris & luminis usus communis est omnibus, similique modo terra erat in principio: terrâ verò diversos inter Dominos partitâ, exorta mox sunt bella, & prælia, pax expiravit, erat enim meum & tuum.

Quid hîc dicam de mediis & remediis, de industriis, artibus & instrumentis, quæ adinvenierunt homines, ut quilibet sua securè, & quietè possidere iisque frui possit? Sed frustra. Ad custodiendum domum adinvenierunt portas & seras: sed per foramen idem cui clavis inseritur, & clavícula introitus relinquitur, ad discernendos cujusque terminos, lapides invenère limitaneos: ad custodiendum vineam seu pomarium, invenère sepes, palos, mæcenas, seu ex calce lapidibusque compositos muros, sed omnia ista perumpuntur, dissolvuntur, & corrunt. Ad custodiendos civitates invenerunt mœnia, fossas, turres, propugnacula, arces, præsidia, tormenta bellica, & pulverem nitratum; sed non datur tam munita civitas, quæ oppugnando, & invadendo, seu factis sub terra cuniculis, murisque in fundamento perfossis non expugnetur & subigatur. Ad conservanda Regna & Imperia, invenerunt exercitus pro terra, & pro mari classes, tot millia peditum, tot millia equitum, cum tanto militari ordine & disciplina, cum tanta armorum varietate, tot artificiiis machinisque bellicis: sed nullum horum adeò sonantium & formidabilium machinamentorum suffecit, ut Imperium suum tuerentur & custodirent à Persis suum Assyrii, à Græcis suum Persæ, à Ro-

manis suum Græci, nec Romani denique suum ab eis à quibus acceperant, à victis denuò victi, & subacti ab iis quibus fuerant dominati. Plura adinvenierunt hominis eundem in finem, quilibet ad suum conservandum. Invenerunt & sanxerunt leges, erexerunt tribunalia, constituerunt Magistratus, virgas contulère dictas iustitiæ Judicibus, cum tanta majorum minorumque ministrorum multitudine, & effectus contrarius fuit subsequens; ut pro eo quod fures urbibus proscriptos relegent in exilium, nos intra portas majore numero collocarint: & illi qui furabantur cum timore & minuratum, nunc furentur sub officiis & impune. Solicitator cum sua diligentia, Scriba cum sua pennâ, testis cum juramento, Advocatus cum allegationibus, Judex cum sententia, & apparitorem usque & lictorem cum suis laqueis & funiculis ordinati fuerunt, ut quemlibet conservarent in & cum suo; & omnes diversis modis nunc vivunt de vestro.

§. VII.

HÆc est una ex rationibus, quas Christus allegat ad persuadendum nobis, ut bona cælestia, & in cælo thesaurizemus: & non bona mundi & in mundo; quia in terra & in mundo sunt fures, in cælo verò minimè: *Nolite thesaurizare vobis in terra, ubi arugo & cinis demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: thesaurizate autem vobis in cælo, ubi neque arugo, neque cinis demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* In quibus valde notandum, quod Christus non solum nobis consulit, & præcepit, ut non solum bona nostra custodiamus à furibus concupiscentiæ, sed etiam à furi-

Matth. 6.
v. 19-20.

furibus naturæ: *Ubi arugo & tinea non demolitur.* Bona hujus mundi sicut sunt corruptibilia, quamvis non sit fur, qui ea furetur, illa ipsa se nobis subducunt; Vestimenta enim, linea, hisque similia comeduntur à tinea, quæ ex ipsis nascitur: metalla quoque quamvis aurum sit & argentum, æruginè eroduntur, quæ ipsis metallis innascitur. Cœlestia verò bona, quæ in corruptibilia sunt, neque corruptivum quid ex eis generari potest, quo corrumpuntur, neque temporis omnia consummentis & deterentis limæ dentibus subsunt; quia durities eorum durationi responderet, & sunt æterna. O quantum plus divinus Magister hisce nos docuit verbis, quam sonant! Et si Piratæ non infestarent mare, neque prædones itinera & vias, neque raptores & fures publici aut clancularii non essent in civitatibus; quis tam potens ut tueri & frui possit possessis in hoc mundo, contra tam inevitabilia furtiva & spolia naturæ? Quod omnia sunt elementa, nisi universales fures & prædones omnium quæ lucratur & operatur genus humanum? Ignis nos spoliatur suis incendiis; aqua inundationibus; ær tempestatibus; & ipsa terra innumerabilibus plagarum exercitiis: quæ seminata velut dentibus Cadmi nascuntur & exiliunt ad spoliandos nos denuò illis, quæ nobis terra dedit. Joël Prophetam audiamus: *Residuum eruca comedit locusta: residuum locusta comedit bruchus: residuum bruchi comedit rubigo.* Quatuor plagæ, inquit Joël, supervenerunt terræ successivè, alia super aliam. Et quid fecerunt? Funditus eam devastârunt, ita ut nulli eorum parcerent, quæ vel exculta profert, vel suapte natura sine cultura producit. Quod eruca reliquit, comedit locusta; quod reli-

quit locusta, comedit bruchus; quod bruchus reliquit, comedit rubigo. Ita ut ad spoliandos homines maximis bonis maximèque vitæ necessariis, qualia sunt quibus sustentatur, ad perditionem, & infelicitatem eorum necesse non sit concurrere hostilitates prædationesque Sabæorum & Chaldæorum, qui greges & armenta Job abegerunt, possessionemque ipsius devastârunt: sed naturales tantum ipsius corruptæ terræ plagæ sufficiunt, ut momenti spatio paupertate Jobo sit similis, qui paulò ante divitiis ipsi fuerat æqualis. Quicquid oritur & nascitur in terra, à Sole & pluvia producitur; idem verò Sol plus nimio æstuans illud exurit: eademque pluvia, si est continua, illud suffocat; ut perexiguam agnoscamus soliditatem & securitatem, quæ datur in bonis non cœlestibus, cum hæc ipsa quæ illa donant eadem auferant; & quæ illa producant, eadem interimant.

Et quonam pacto suo frustrantur sine & ad hunc devolvuntur casum, labores omnes, sudores & sollicitudines eorum, qui totam vitam, amoremque totum acquirendis & augendis sic dictis hujus mundi bonis mancipant, si eodem tempore, quo sua illa reputant, nesciunt quo pro laborent? Hoc tristis considerabat Rex & Propheta David, quod meritò manus animosque omnium confringere posset, qui sub hujus ignorantia sese fatigant: *Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea;* Id est, conquirunt, coacervant & thesaurizant, & nesciunt cui. Suum esse existimant, & suo usui cessurum putant, quod suum vocant; & non est illorum, neque pro illis: nam alius eodem, & quandoque insensibilis

Joël. 1.
v. 4. *Residuum eruca comedit locusta: residuum locusta comedit bruchus: residuum bruchi comedit rubigo.* Quatuor plagæ, inquit Joël, supervenerunt terræ successivè, alia super aliam. Et quid fecerunt? Funditus eam devastârunt, ita ut nulli eorum parcerent, quæ vel exculta profert, vel suapte natura sine cultura producit. Quod eruca reliquit, comedit locusta; quod reli-

Psal. 38.
v. 7.

inimicus gaudebit. Id diviti illi usu venit, quem Evangelium, non tantum sub nomine ignorantis, sed stulti canonizat, *Stulte*. Congratulabatur animæ suæ de multis bonis, quæ in multos annos sufficerent:

LUC. 12. Anima mea, habes bona multa in annos plurimos.

Cum verò eadem nocte exeundum esset ex hoc mundo, interrogatus fuit: *Et ea quæ parasti cuius erunt?* Labor fuit tuus & bona erunt ejus, quem tu nescis. Non ea bonorum cælestium conditio est, ait idem Propheta: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*; Id est, tu laborabis in hac vita; sed in altera beatus eris; fructum enim laborum tuorum, vel ipsos manuum tuarum labores comedēs: *Labores manuum tuarum*;

PL. 127. v. 2. ille in stultorum & ignorantium, hic in Beatorum numerum est relatus: Soli etenim qui pro bonis cælestibus laborant, certissime sciunt, quod sibi laborent, & pro eo, quod est, erit suum in æternum.

§ VIII.

Verum enim verò concessio seu fictio quempiam hominum talem esse for unæ amicum, ut omnibus in mundo possedis, sive possessione hæreditaria ad se devolutis, sive industria acquisitis, pacifice fuerit perfruius, neque æqualium invidentiâ, neque majorum potentia sibi possessionem turbante, dominiumve in dubium & litem vocante; qualis, quæso, hominis hujus est felicitas? Si enim bona sunt modica, nequaquam contentus eris; & si magna sunt & multa, quis dubitat, quin plura adhuc & majora desideraturus sit? Certum est, in casu utroque plus passurum, quam fruturum illo quod habet. Porro si homo ille ex speciali gratia Dei

tam moderato est animo, appetituumque suorum Dominus, ut aut modico, at multo suo sit contentus, nunquid alio aliquo, quam suo fruitur? Nequaquam. Hæc ergo inter bona cælestia & mundana est differentia. Quando quis ad plurimum, & tam per naturæ quàm fortunæ miraculum fruitur suis: cælestibus non solum quilibet bonis fruitur suis, sed etiam aliorum omnium. O si punctum istud benè intelligeremus, quàm nihili bona terrena faceremus! filius prodigus transactæ vitæ pœnitentia ductus, ad ædes paternas reversus,

genibus patris ad volutus dixit: *Pater peccavi in cælum & coram te.* Peccata quæ in prodigo condemnantur omnia absente, & remoto patre fuerunt commissa: *In regio-*

nem longinquam. De quodnam igitur peccato potissimum se accusat, tanquam coram patre & in cælum commissio? Solum peccatum à filio prodigo præsentem patre commissum fuit, postulare contingentem se hæreditatis portionem, dum adhuc vi-

veret, quia ut frui veller tanquam sua: *Peccavi in cælum*; Ita omnino: suam enim tantum petere portionem, suoque tantum velle frui, fuit cælum terræ æquiparare. In terra ad summum quilibet portione fruitur bonorum, quæ ad se spectat: *Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.* Et qui filius Patris est cælestis & pro cælo creatus, quod suo sit contentus, peccatum magnum injuriamque infert cælo; in cælo enim quilibet non tantum bono fruitur suo, sed omnium. Quod Textus idem affirmat.

Attonitum filium seniore super festivo gau-

gaudio, quo respicientia reditusque junioris celebrabatur, pater hisce consolatus est verbis: *Felix semper mecum es, & omnia mea tua sunt.* Hæc omnia S. Augustinus acumine singulare expendit. Patre enim alium adhuc habente filium, & prodigo habente adhuc fratrem, quomodo pater alteri eorum dicere poterat, quod omnia, quæ habebat, ipsius essent? S. Aug. *Quid sibi vult, omnia mea tua sunt, quasi non sint & fratris?* Neque obstat, quod filiorum alter nunquam ædibus paternis peregrinatum sit egressus, & alter extrâ illas tam vixerit luxuriose; jam enim pristinae illum vitæ pœnitebat: & ubi Deus agit patrem, tantundem ad bonorum suorum participationem juris habent pœnitentes, quantum innocente. Ita ut dubium totum consistat in eo, in quo illud constituit sanctus Augustinus, scilicet, in omnia: *Omnia mea tua sunt.* Enim verò si heredes & fratres erant duo, quomodo dicit pater omnia esse fratris unius, cum sint & alterius? Quia locutus est sicut Pater cœlestis, & de bonis cœlestibus, ubi omnia sunt singulorum, & singula omnium: *Sed sic à perfectis & immortalibus filiis habentur omnia ut sint & omnium singula, & omnia singulorum;* Eleganter æquè ac doctè respondet idem sanctus Augustinus. In hoc mundo, ubi homines degunt mortales, & bona similiter sunt mortalia, quilibet tantum fruitur suo: In cœlo verò, ubi homines vivunt immortales, & bona sunt immortalia, singuli fruuntur bonis omnium, & omnes singulorum. Peccator pœnitens gaudet & fruitur Gloria innocentis, qui nunquam peccavit; & innocens nunquam lapsus, gaudet ac fruitur gloria pœnitentis peccatoris; & nec innocens, quâ innocens, excludit pec-

catorem; neque peccator quâ peccator demeretur id quo fruitur innocens: sed omnes gaudent fruunturque bonis singulorum, & singuli omnium: *Omnium singula, & omnia singulorum.*

Num in terra exemplum aliquod invenietur, quod reciprocam hanc totalemque bonorum communicationem declararet, æquè totalem ac totam in omnibus, atque totam ac totalem in singulis? Nec fuit unquam, nec esse poterat exemplum tale aut simile, quid in terra: nisi postquam descendit de cœlo. Sed enim, quod illud? Divinissimum Sacramentum: *Panis, qui Joan 6. de cœlo descendit;* Divinissimum Sacramentum est Gloriæ pignus, & Gloriæ figura. Utrumque nos docet Ecclesia pignus Gloriæ: *Futura Gloria nobis pignus datur;* Figura Gloriæ: *quam pretiosi Corporis & Sanguinis temporalis perceptio praefiguratur.* Pignus ut sit pignus, necesse non est ut similitudinem habeat, sed pretium & valorem illius, quod affecurat. Ita videmus, quod aulica peristromata sint pignus æquivalens illis, quæ sub oppignoratione eorum nobis creduntur: Porro istud ipsum valor infinitumque Sacramenti pretium, quæ Gloriæ pignus continet: sed ut figura sit Gloriæ non sufficit valor tantum & pretium, nisi habeat etiam similitudinem: sine similitudine quippe non datur figura. Si igitur Sacramentum, in quo Deum non videmus est figura Gloriæ, quæ in videndo Deum consistit, ubinam ista est figura, & ista similitudo? Admirabiliter sanè illud exprimunt ipsa Ecclesiæ verba: *Quam pretiosi Corporis & Sanguinis tui temporalis perceptio praefiguratur.* Notetur benè verbum, *perceptio;* non consistit figura & similitudo Sacramenti in eo, quod accipimus, Gg 3 quam-

quamvis sit ipse Deus; sed in modo quo illud accipimus: *Temporalis perceptio praefigurat*. Quare? Quia sicut in Sacramento tantundem accipit unus, quantum omnes, & tantundem accipiunt omnes quantum singuli, pari modo tantum in Gloria percipiunt omnes quantum singuli; & vice versa tantum singuli quantum omnes. Hic in terra, quia meum & tuum dividitur, quilibet bonis fruitur suis, non participans de alienis: in caelo vero bona omnium & singulorum tam sunt communia omnibus, quam particularia singulis; divisio enim ibidem non invenit locum.

Hinc patebit fundamentum & ratio, quare S. Petrus in monte Thabor à bonis Evangelistis SS. Marco & Luca, tam gravi notatus fuit censurâ, quasi nesciret, quid diceret: *Nesciens quid diceret*. Quod Luc. 9. S. Petrus dixit, fuit, ut tria ibidem erigerent tabernacula, unum Christo, alterum Mat. 17. Moyse, tertium Eliae: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyse unum, & Eliae unum*. Enim vero in quo consistit error, tam notabili & manifesta censura dignus? In eo, quod cum Thabor non tantum figura esset Gloriz caelestis, sed vera propriaque participatio illius, quod in ea percipitur, sanctus Petrus in montem Thabor introducere, ibidemque stabilire & figere voluerit rem tam impropiam, & ab ipsa alienam Gloria, sicuti meum & tuum: *Tibi unum, Moyse unum, & Eliae unum*. Egregie inquit S. Paschasius: *Error in causa est, quia tria se promittit facere tabernacula, unum scilicet ac privatum Jesu, alterum Moyse, & aliud Eliae, quasi eos non caperet unum tabernaculum, seu in uno simul consistere non possent*. S. Petrus, tanquam non suum commodum quaerens,

neque in gloriam introducere volens meum & nostrum, non dicit quod sibi & sociis tabernaculum construere vellent & usque huc non erravit tacendo. Verum mox ut locutus dixit, *unum tibi*, non ibi sistens, sed tabernacula dividere volens, & aliud pro Moyse, aliudque pro Elia constructurus, ac si in eodem commorari nequirent, vel unum non esset capax omnium; hic & in divisione hac erravit; in gloria quippe caelesti, quam Mons Thabor representabat, Tabernaculum Moyse est Eliae, & Eliae Moyse; nec non Moyse & Eliae est Christi; & illud Christi Moyse est & Eliae, & Petri, & Joannis, & Jacobi, neminem excludens, sed universaliter non tantum communicans se omnibus, sed particulariter singulis.

§. IX.

Verum contra doctrinam hanc licet adeo probatam replicare mihi videntur non tantum terrae hujus docti & indocti, sed etiam ipsius caeli incolae beati; docti, quia saepius legerunt in Evangelio: *Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis*. Et in S. Paulo: *Qui parcat seminat, parcat & metit; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metit*. Et *unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum*. Rudes & indocti similiter, quia in textuum horum expositione praemia caelestia cuique secundum justitiam distribuenda audierunt; & quod ibidem mensura gaudii & beatitudinis mensurae laboris & servitiorum respondebit: & qui modicum quid seminat, etiam modicum metet: & merces operarii labori ipsius respondebit. Denique beati, certum est enim in caelo valde diversos esse gloriae gradus, pro ut in terra diversi

S. Paschasius.

Mat. 16.
v. 27.
Marc. 4.
v. 24.
2. Cor. 9.
v. 6.

diversi fuere gradus gratiæ: & quemadmodum ab extrâ videmus in eodem cœlo aliam esse claritatem Solis, aliam Lunæ, & aliam Stellarum: *Alia claritas Solis, alia claritas Luna, & alia claritas Stellarum. Stella enim à Stella differt in claritate:* Sic ibi ab intrâ majores minoresque excellentiæ, majores minoresque coronæ, major minorque visionis Dei fruitio, & in eadem Beatitudine major minorque participatio, vel ut S. Paulus dicit: *Pondera ejus.* Si igitur Beati in Gloria, & Beatorum Gloriæ non sunt æquales: quo pacto fieri potest, primò, ut in tanta possessorum inæqualitate, omnes æqualiter sint contenti? Secundò, cum quod quilibet possidet proprium sit singulis, omnes fruuntur eodem, & singuli illo, quod est omnium.

Pro declaratione hujus, quod ænigma videtur, supponendum est; quod in cœlo videre Deum, illoque frui, & gaudere debetur, in quo Beatitudo essentialis consistit: eademque Gloriâ fruuntur Deum videntes, eoque fruentes, sed diversimodè. In Gloria, quæ in visione fruitioneque Dei consistit, licet aliqui possint esse æquales, multæ dantur differentiæ, & excessus, secundum majus minusve meritum singulorum. Sed in hac ipsa differentia, quamvis inæquali, omnes respectivè, & singuli æqualiter sunt contenti: nemo enim plus quam habet desiderat: fundatur enim æqualitas ejusdem satisfactionis in mensura propria capacitatis, & justitiæ proportionis, quâ se præmiatos cernunt. Hic ubi omnes majores esse appetimus, istud non intelligitur: mediantibus verò similibus variis, facile comprehendipotest. Agite tria vasa ad mare deferre: Magnum unum, capaciùs alterum, tertium

minus, & omnia aqua implete. Hoc casu vas minus aquæ minus, vas magnum plus, & maximum multo adhuc plus aquæ capiet: nihilo seciùs in hac ipsa inæqualitate, nullum plus admittit, nec admittere potest, quàm capere potest, quodlibet enim juxta capacitatem suam æqualiter plenum est. Pater aliquis tres habet filios; minorem unum, adolescentem alterum, juvenem tertium: omnes eodem panno vestivit; quisnam eorum videtur magis esse contentus? Nunquid qui plures ulnas insumpsit? Nequaquam. Et si minus, mutate vestimenta, & videbitis, utrum alter alterius vestem desideret. Quilibet suo contentus est æqualiter, quia sibi magis convenit; & staturæ suæ proportionate magis quadrat. Idem in beatis cœlitibus usu venit: nam sicut claræ visionis DEI Gloriâ illos implet ad intra, sic illos vestit ab extra. Neque major minorve obstat capacitas meriti, neque aliorum humiliorve dignitatis statura ad alterandam diminuendamve cujuslibet satisfactionis hujus æqualitatem in suo statu. Quemadmodum enim similitudine alia bene declarat sanctus Augustinus, etiam caput nobilius est manu, & manus nobilior pede; non tamen propterea pes esse manus, nec manus esse caput, neque caput cor esse desiderat: sic enim natura exigit à partibus, & harmonia à toto. Et si concordia hæc conformitas & ordo in corpore invenitur naturali & corruptibili; qualis, quæso, erit illa corporis cœlestis, supremæ illius & supernaturalis rei publicæ, ubi Dei ipsius beneplacitum & voluntas illud beatificans, anima est illud informans?

Quantum ad secundam objectionis partem, in qua difficile videtur, singulos gaudere

gaudere gloriis omnium, & omnes frui gloriâ singulorum: sicut primâ satisfecimus difficultati proportionem iustitiæ; sic respondeo secundæ charitatis extensione, cælum respublica est immensa, sed ubi omnes se diligunt: ibique caritas tam absoluta est perfectionis, ut omnes & singuli tantum diligant alios, quantum se ipsos. Unde sequitur, quod licet gradus Gloriæ sint inæquales, pro meritis singulorum, lætitiâ & gaudium hujus Gloriæ vel Gloriarum, in omnibus esse æquale, quia omnes illas reputant quasi proprias, & singuli quasi suas. Quod expressè S. Laurentius Justinianus affirmat:

Laur. Iust. de quod in se quisque non accipit, hoc se accepisse long. vi. in altera exultet. Una cunctis erit beatitudo cap 7

Tanta vis in illa cælesti patria nos sociat, ut *do lætitiâ, quamvis non una sit omnibus sublimitas vita:* Notentur verba illa, *Beatitudo lætitiâ*, in quibus Sanctus, in eadem Beatitudine duas Beatitudines distinguit, unam Gloriæ, alteram lætitiæ. Illa Gloriæ particularis est & determinata; in visione enim Dei consistit, quæ merito gratiæque hujus vita mensuratur: illa verò lætitiæ terminum limitemque non habet, est enim immensa & sine mensura charitatis extensioni respondens; quæ comprehendens complectensque omnes lætanda fruitur Gloriâ omnium & singulorum, ac si propinasset. Porro istud quasi esset propria, non significat, quasi non habeat aut possideat, nec possideat quilibet gloriam aliorum, quia verè illam habet & possidet Sanctus, non in se sed in illis quod diligit sicut seipsum: *Ut quod in se quisque non accipit, hoc se accepisse in altero exultet.* Cui rationi sanctus Augustinus, S. Bonaventura, sanctus Anselmus & omnes subscribunt.

S. Aug. 22. de Civ. Dei Bonav. 2. de Angel. S. Ansel. 1. de fem. c. 59.

Ne verò usus seu abusus modicæ charitatis hujus mundi, veritatis hujus nobis intelligentiam obscuret, duobus hujus mundi exemplis eam declarabo: unum singulare est in sancto Paulo; alterum universale in hominibus cunctis. Adeo immensa charitate ardebat S. Paulus, ut omnium hominum mala pateretur & sentiret; nec malum ullum seu temporale seu spirituale accidebat in hoc mundo, quod non nova particularique materia & nutrimento inflammaret ignem, quo cor ejus ardebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Quemadmodum totum terræ rotundum mole sua inclinat ad centrum; sic omnes infirmitates, omnes dolores, omnes ærumnæ & anxietates, omnes afflictiones, tribulationes, miseriæ, tristitiæ, inopiæ, quicquid denique humano generi miseriærum adversitatumque incumbit, totum & undiquaque cor S. Pauli imperebat, in & cum omnibus infirmus: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et quemadmodum eodem in centro ignis consistit inferni, in quo ardent damnati commissarum à se culparum in hac vita pœnas luentes: sic in corde Pauli ignis ardebat charitatis, fortiter adeo & intensè, ut scandala cuncta & culpæ, quæ de novo committebantur, non tantum quocunque illum affligerent modo, sed verè ipsum urerent & consumerent: *Quis scandalizatur, & ego non uror?* Proinde si charitas Pauli ipsum faciebat mala pati omnium, cum naturæ humanæ proprium magis ac naturale esset gaudere & frui bonis, quàm mala pati; quis ambigit, quod cujuslibet Beati charitas, quæ in cælo perfectior est, quàm illa maximorum Sanctorum in terra; naturaliter & sine miraculo quemlibet excitet & com-

1. Cor. II v 24.

& compellat letari & gaudere bonis omnium?

Quod si minus ita se habere videatur (ut quilibet sibi persuadeat experimentaliter in seipso) interrogo vos omnes, qui patres seu matres estis: Nunquid certum est patres & matres tantundem amare, & æstimare librorum suorum bona, quantum bona sua propria? Si ipsis feris etiam immitissimis hæc proponeretur quaestio, responderent, quod sic. Et ego verum non esse patrem, nec esse veram matrem affirmo, quæ non minus sua quam filiorum suorum bona curet & æstimet. Idcirco antici Hierosolymitani resignante Davide Coronam in filium suum Salomonem, adulando exosculantes manum Davidis, omnes una voce, concordique sententia precati sunt, ut Deus thronum regnumque filii sui amplificaret, & bearet super regnum patris. Eodemque ex capite Neronis mater, cum ex oraculo dedicisset, adesse tempus, quo filius ejus Imperium esset obtenturus, à quo interimenda foret, respondit: *Occidat, dummodo imperet*; q. d. Esto, me interficiat, dummodo sit Imperator. Hoc modo mater honorum Imperiumque filii propriæ prætulit vitæ. Porro si ad extrema hæc naturalis & terrenus sese amor extendat, quid de supernaturali cœlestique dicendum est? Tantus est, vel ut propriè magis & ad rem loquamur, tam perfectus, tam purus, tamque superhumanus est amor, quo Beati omnes se mutuò complectuntur: ut si parentum omnium, quotquot à mundi extiterunt exordio, & ad finem usque mundi erunt, amor in uno tantum uniretur, minimi Beati in cœlo comparatus amor, non tantum illum non adæquaret, sed nec amor esse videretur. Ecce nunc, concludit S. Bonaventura,

Part V.

quàm immensa erit sic diligentium Gloria, eum illi sunt infiniti, singulorumque Gloria, Gloria omnium!

O vos Beatos, & beatas, non dico vestram, sed vestras beatitudines! Ibidem veritate hac gaudet, qui primo Psalmorum suorum verbo eandem assecuravit: *Beatus vir*; id est, beatus homo. Enim verò quænam est beatitudo, quæ beatum illum facit, & beati nomine illum insignit? Non est una, nec tantum muleæ, sed omnes omnino Beatorum omnium beatitudines: nam Beatorum omnium concurrunt beatitudines ad quemlibet Beatum reddendum. Ita hoc expresse originalis in Hebraico Textus declarat, quo idiomate David scripsit, qui Textus loco *Beatus vir*, dicit Beatitudines viri. Et si quilibet ex sua Gloria particulari, perfectissimè beatus & gloriosus existit, quid per Glorias Beatitudinesque omnium erit? Beatus quilibet ex merito suo, & per omnium Glorias gloriosus, per ea quibus illi meruerunt. Hic est verus communionis bonorum excessus, qui videri posset injustus, nisi Gloria Gratiæ præmium foret. De vobis igitur, & de omnibus vobis, ô felicissimi patriæ hujus cœlestis incolæ! de vobis inquam, & vobis non sine ratione dicere licet: *Alii laboraverunt, & vos in la-* Joan. 4.
bore eorum introistis; Id est, alii laborarunt v. 38.
& meruerunt, & vos laborum ipsorum fructu fruimini, dum eo gaudetis, quod illi meruerunt, & vos non meruistis.

Vos (animadvertant benè, quod dico terrestres) vos inquam Patriarchæ non fuistis, & Patriarcharum Gloria gaudetis: vos Prophetæ non fuistis, & Prophetarum Gloriâ fruimini: vos Apostoli non fuistis & Apostolorum Gloria gaudetis: Martyrium non subiistis, & Martyrum

H h

Gloria

Gloria gaudetis: Doctores non fuistis, neque docuistis, & Doctorum gloria frui-
mini: in solitudine vitam anachoreticam
non duxistis, & anachoretarum gloria
gaudetis: Continentiam non estis professi,
& gloria Virginum gaudetis: Vos denique
homines corporei, & non Spiritus estis,
omniumque Hierarchiarum angelicarum
gloriis frui mini. Sic discurret per antithe-
ses Doctorum Ecclesiæ Seraphim, S. Bo-
naventura, quamvis ordine mutato, eo-
dem tamen sensu: *Ibi gaudebit Virgo de
Sanctæ viduitatis merito: Ibi vidua exul-
tabit de casto virginittis privilegio: Ibi
confessor de martyris jucundabitur trium-
pho: Ibi Martyr tripudiabit de confesso-
ris bravio: Ibi Propheta laudabit de Pa-
triarcharum pia conversatione: Ibi Pa-
triarcha exultabit de Prophetarum fide: Ibi
Apostoli & Angeli gaudebunt de merito om-
nium Inferiorum: Ibi omnes inferiores leta-
buntur de gloria & corona superiorum.*

§. X.

Nunc tertiam pertractandam restat
propositionis nostræ punctum, de-
monstrandumque quo pacto omnibus istis
gaudeatur non successivè sed junctim, to-
tam æternitatem ad unum instans redu-
cendo, idemque instans per omnem æter-
nitatem extendendo. Cum itaque brevi-
tati temporis sese accommodare opus sit,
supponendo duorum horum discursum
demonstrationes sufficere, ad fundandam
desuper magnam resolutionem; concludo
omnibus, qui me audierunt unam propo-
nendo quæstionem, Creditisne illud quod
audistis, an non? Qui credidit primum
secundumque punctum, est Christianus;
non credens secundum, est Gentilis: Ve-
rum si ve Gentiles si ve Christiani, nisi to-

taliter iudicium perdideritis & rationem,
non poterit non persuasum vobis esse
quod audistis, vel ad contemnendam
bonorum quorundam fallaciam, vel ad
desiderandam simul aliorum veritatem.

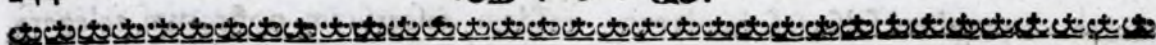
Gentilis nescit animam esse immorta-
lem, neque aliam credit superesse vitam.
Nihilominus evolvit omnium Gentili-
um libris, nullam invenieris vel Philo-
sophum, vel Oratorem, vel Poëtam, qui
solo rationis illustratus lumine, & eorum
quæ sub aspectum cadunt doctus expe-
rientia amorem concupiscentiamque bo-
norum mundi hujus non condemnet,
contemptumque deprædicet. Non de-
fuit Gentilis, qui patrimonium opulen-
tum in pecuniam redactum mari immet-
sit, dicens: Melius est, ut ego te mer-
gam, quam tu me perdas. Diogenes
hic risum prætereo, qui suo contentus
dolio Alexandros deridebat cum divitiis.
Socratis, Senecæ, & Epicteti sobrieta-
tem præteriens, Epicuri ipsius Exem-
plum in hac agnitione admittit, quod
quemcunque demum Christianum con-
fundere fas est; cum ille, & secta ejus
non nisi voluptatibus indulgendum pro-
fiterentur: *Gaudebis minus? Minus do-
lebis.* Dicebat Comicus Gentilis, Gentili-
bus loquens; q. d. Si minus habueris
gaudii, minus quoque doloris habebis. Et
quia falforum fallaciumque bonorum
mixtura, bonum segregantes à malo, ma-
teriam seu objectum gaudii opponebant
causæ doloris; præhæbebat non pari veri
mali portionem, quam fallaci gaudere
bono. Nunquid fatuus reputaretur, qui
potus dulcedine illectus simul venenum
hauriet? Hac itaque ratione & evidentia
convicti, sine fide, alteriusve vitæ agni-
tione veritatem penetrabant Gentiles, &
quidam

quidam ob pondus à falsis sese bonis exonerabant, & quidem despiciendo pedibus ea conculcabant.

Enim verò si bona hæc sic æstimabat Gentilis non timens ne ab iis mergeretur in infernum, vel impediretur ab ingressu in Cælum, quid resolvendum faciendumve Christiano, qui non tantum in bonis mundi præsentem agnoscit vanitatem; verum etiam, & multo magis periculum futurum? Eritne operæ pretium, pro gaudii momento æternitati me exponam pœnæ, & pro imaginario aliquo bono tot malis permixto, Gloria me privem visionis Dei, & gaudii non solum beatitudinis meæ, sed illius omnium beatorum? O fides, ô ratio, ubinam es! sed ratione noscarere certum est, siquidem non facimus, quod fecere ac intellexere tot Gentiles: neque fidem nisi mortuam, & sine operatione vitali: cum illa nos non moveat ad vivendum, uti Christianos oportet. Horrò si Christiani censei cupimus, hujus tam enormis cæcitatæ tenebricositatem emendare satagentes, aliud remedium, quod oculos nobis aperiat non video, nisi per

easdem discursuum nostrorum relegere vias ad binos montes, unde exierunt. O stationes duæ sacro Quadragesimali tempore tam proprias & congruas! Una in monte tentationis, altera in monte transfigurationis: una in monte, ubi diabolus Christo ostendit Glorias mundi; altera in monte, ubi Christus Apostolis ostendit Gloriam Cœli. Respicite bene advertentes animum, quanta differentia inter montem & montem, & inter Glorias & Gloriam intercedat. In Monte illo mala bonorum nomine sunt deaurata: In hoc bona mali apparentiâ sunt obumbrata. Ibi falsum, hîc est verum: Ibi dubium, hîc certum: Ibi momentaneum, hîc æternum: Ibi illud, quod tendit & deducit in ignem inferni; hîc quod deducit ad Beatitudinem Cœli. Advertite, advertite considerantes maturè, quid oporteat eligere: Electioni enim vestræ in hac vita, respondebit remuneratio in altera: vel maledictiones omnes æternum passuri cum diabolo, vel omnibus felicitatibus, æternum fructuri cum Christo, Amen.

S E R M O

D E

SANCTA BARBARA.

✠ (✱) ✠
Simile est Regnum Cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo abscondit. & præ gaudio illius vadit, & vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum. Matth. 13.

§. I.

Quemadmodum hominum nonnulli tantum sibi, alii autem, & sibi, & reipublicæ sunt nati; & hinc de genere humano optimè meriti, à fama celebrantur: pari modo Sanctorum nonnulli ad laudandum tantummodo Deum sunt electi: alii verò ad laudandum Deum, simulque ad juvandos homines sunt ordinati. Et cum secunda hæc prerogativa sit tam propria ipsi Deo, qui non sibi, sed nobis natus; nec non tam similis Angelis, qui semper Deum vident in cælo, nosque custodiunt in terra: comparatione inter omnes generis ejusdem Sanctos & Sanctas factâ, non adæquare modò, sed excedere facillè omnes inveniemus: Quem seu quam? Gloriosam sanctam Barbaram, cujus protectioni & memoriæ tanto Elementorum sonitu & motu hæc læta dies dedicatur.

In propositis verbis Christus, Magister Divinus, & Dominus noster Regnum Cælorum thesauro assimilat in agro abscondito, quem cum fortunatior quispiam hominum invenisset, abiit, divenditisque omnibus, quæ habuit, illum emptum suo

Dominio subijcere satagit. Ad intelligendum quisnam hic fuerit thesaurus, primò novisse opus est, quodnam sit Regnum Cælorum, à Christo ipsi assimilatum: *Simile est Regnum Cælorum thesauro abscondito.* S. Gregorius Papa doctè hinc notat: Regnum Cælorum in literis divinis in duo dividi Regna: æternum unum, temporale alterum; futurum unum, præsens alterum; unum in Ecclesia triumphante, in cælo pacatum & tranquillum; alterum in Ecclesia militante, adhuc luctans patientisque in terra. Hinc sequitur, quemadmodum duo sunt Regna thesauro abscondito similia, sic duos quoque esse thesauros utrique regno similes: Porro hosce duos thesauros S. Barbara omni eo, quod pretiosissimum habuit, sibi comparavit: *Vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum.*

S. Barbara velut unica filia, Patrisque sui Diocori Crvici Nicomedrensiū facile Nobilissimi Heres, amplissimo gaudebat patrimonio bonorum, quæ fortunæ tribuantur. Opulentiore insuper & pretiosiore dotata patrimonio à Natura & Gratia; scilicet formæ elegantia, prudentia, morum honestate, reliquarumque virtutum ornata decore, unde quorumcun-

que

que Illustrum & primariorum desiderium & amorem sic rapiebat, ut certatim ab omnibus in matrimonium expecteretur. Cum verò hæc omnia adhuc dum florente ætate Deo consecrasset, ad ipsam usque libertatem & vitam suam ipsi consecravit amorem: libertatem quidem prolixo Martyrio, multò tempore captiva, carcerique in arce mancipata: vitam verò, alio martyrio breviori quidem, sed multo atrociori; variè etenim omnis generis tormentis tyrannicis excruciat, proprii tandem parentis, manibus crudelissimè amputato sibi capite occubuit.

Hoc pretiosissimo omnium possessorum patrimonio S. Barbara duos sibi comparavit thesauros: unum pro se, alterum pro nobis. Pro se, æternæ Gloriæ coronæque thesaurum, quâ summa cum pace jam gaudet in Ecclesia triumphante in cælis: pro nobis, perpetui thesaurum auxilii, quo nobis succurrit ad pugandum & vincendum in militante hac Ecclesia in terris. De hoc, quod nimirum hodie ante altaria ipsius, in perpetuam grati animi significationem recognosci videmus tantum tractabo. In primis autem protestor ingenuè & confiteor ad manifestandam & promulgandam S. Barbaræ laudem & potentiam, quemadmodum tormentorum omnium bellicorum muta sunt conitua; sic prædicatorum omnium linguæ facundia, omnisque nostra eloquentia est Barbara. *Ave Maria.*

§. 11.

Simile est Regnum Cælorum thesauro abscondito.

EX mirabilioribus quæ Deus creavit & habet in mundo, & de quibus sapientia ipsius & majestas valde gloriatur,

sunt thesauri ipsius absconditi: Nunquid (inquit Deus ad Jobum) ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis vidisti, quæ præparavi in tempus hostis, & in diem pugne, & belli? Num fortè in præsens usque tempus Philosophorum speculatio originem verasque ventorum causas detegere & investigare potuit, cum non minus ac venti Meridionales & Septentrionales opinionum variabilitate & contrarietate inter se pugnent? Propterea veritatem ipsos docuit David demonstrando Deum solum creatorem ipsorum, eorundemque cognoscere ortum, & tempore modoque sibi placito de secretis thesauris suis producere: *Qui producit ventos de thesauris suis.* Nec minorem meretur admirationem, maris superficiem nec ad digiti quidem accrescere latitudinem ex omnium fluminum torrentiumque influxu, cum idem mare sic quandoque exundarit, ut Civitates submerferit, integrasque sepeliverit provincias. Sed cuncta hæc particularia diluvia, cum nec à cælo, nec à nubibus ortum habeant, Deus in abditis & profundis thesaurorum suorum abyssis reposita habet: *Ponens in thesauris abyssos.* Denique de his ipsis thesauris jam ante prophetaverat Jacob: *Inundationem maris quasi lac fugent, & thesauros absconditos arenarum.*

Hoc igitur modo in terra, in aqua, in aëre, velut in diversis vastissimisque agris, Deus thesauros suos recondidit. Sed nullus horum, cum tanti sint, tamque varii, thesaurum illum adæquat, quem idem ipse Deus S. Barbaræ detexit, cujus ipsa suorum virtute meritum dominium adiit. Maximus, nobilissimus, & occultissimus universi thesaurus quantum est elementum ignis. Istud ignis Elementum

adeo est reconditum, ut Pythagoras alique quos refert S. Augustinus, quia ignis sphaeram non videmus, illam omnino negarint. Loca, in quibus natura collocavit Elementa, totum occupant spatium, quod à centro mundi usque ad cælum protenditur. Terra in circuitu seu circumferentia centri consistit; aqua supra terram, aer supra aquam, & ignis supra aërem ad concavum usque Lunæ seu Cæli Empyreï. Verum enim verò si ignis sphaera adeo est luminosa, & ignis naturaliter luminosus, quomodo saltem de nocte illam non videmus? Ergo (præfati interebant authores) manifestum est ignem sphaerâ carere. At verò cum per alias demonstrationes sit evidens, perfectionem universi hoc thesauro carere non posse; inferendum fuisse quod diximus, quia non videtur inde provenire, quod sit thesaurus absconditus. Porro ne Philosophi & Mathematici habeant quod opponant, prima legantur verba, quibus Scriptura Sacra mundi creationem describit; & in eis terram, aquam, & aërem, non verò ignem expressa inveniemus: *Terra autem erat inanis & vacua, & Spiritus Domini ferebatur super aquas. Terra autem, ecce terra: Super aquas, ecce aquas: Spiritus Domini, ecce aërem.* Et quare Moyses, sicut trium meminit elementorum, etiam quarti non meminit ignis? Quia Moyses, prout notant S. Basilii, S. Joannes Damascenus, & Beda, de manifestis tantum, & quæ oculis patent, causis est locutus. Et hinc, quemadmodum creationem subtrahit Angelorum, eo quod invisibiles essent: pari ratione ignem elementarem subtrahit, quod obitum nostrum effugeret.

Istam igitur tam proprie absconditum

thesaurum Deum retexit, dominioque S. Barbaræ subiecit constituens eam ignis Gubernatricem, necnon protectricem & præservatricem ab eodem. O Gloriosam Evæ filiam, majorem prima femina etiam in statu Innocentiæ, & Paradisi felicitate Dominam! Maxima unquam homini alicui à Deo collata potestas, fuit illa Adami. Sed enim qualem ipsi contulit potestatem? Super terram, super aquam, super aërem: *Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestis, ac universæ terræ.* Cuncta, quæ moventur in mundo, sive gradiendo in terra, sive natando in aqua, sive in aëre volando tuo suberunt imperio. Sed cum Deus Adamo trium Elementorum inferiorum contulerit dominium, quare non pariter quartum & supremum ipsius dominio subiecit? Si terræ imperio addidit illud aquæ, & aquæ illud aëris: ut quid huic Elementi aëris illud Elementum ignis non associavit? Ratio est, quia Deus illud sibi reservavit. Legite Prophetas, quibus de gentibus in terra solis in curiam cælestem patebat ingressus & videndi libertas; & omnem Divinæ Majestatis apparatus non nisi ignem invenietis, omniaque ipsius decreta igneis executioni dari instrumentis. Sedentis Thronus est igneus: *Thronus ejus flamma ignis.* Egremente ad obambulandum velut in curru, rotæ sunt igneæ: *Rota ejus ignis accensus.* Præcedente ipsum custodia regia, satellites seu laterones sunt ignei: *Ignis ante seipsum præcedet.* In quamcunque parrem faciem vertat, ex ea ignis flammæ prodeunt: *Ignis à facie ejus exarsit;* Si respicit autem, oculis sit igneis: *Oculi ejus tanquam flamma ignis;* Et audit, auribus sit igneis:

Gen. 1.
v. 2.

Gen. 1.
v. 26.

Dan 7.
v. 9.

Ibid.

Psal 96.
v. 3.

Psal. 17.
v. 9.

Apoc. 1.
v. 14.

3 Reg. 8. igneis: *Deus qui exaudiet per ignem*: Si
 v. 24. loquitur, vocibus fit ignis: *Audisti*
 Deut. 4. *verba illius de medio ignis*; Et ipse quo-
 v. 34. que vulgò ignis esse credebatur: *Deus*
 Ibid. v. 24. *noster ignis consumens est*. Istud Prophetæ
 omnes viderunt in Cælo, idemque po-
 pulus omnis vidit in terra, quando
 Deus ad legem dandam in montem Si-
 nai descendit: *Totus autem Mons Sinai fu-*
 Exod. 19. v. 18. *mabat; eò quod descendisset Dominus super*
eam in igne. Quicquid audiebatur, erant
 tonitrua; quicquid videbatur, erant ful-
 gura: *Et ecce cœperunt audiri tonitrua &*
 Ibid. v. 16. *micare fulgura*. Imò Gentiles ipsi ob hos
 similesque effectus Jovem suum tonan-
 tem vocarunt, & pro insigniis fulmina
 dederunt, Poëtis eorundem idem omni-
 nò falso accidentibus Deo, quod vero
 Deo David decantavit: *Inconit de Cælo*
Dominus, & Altissimus dedit vocem suam:
grando & carbones ignis. Porro istud, ut
 dixi, Quarti & Supremi Elementi regi-
 men est imperium, quod Deus reservavit
 sibi; & postquam denegavit Adamo,
 nullique tot sæculorum famoso contulit
 Heroi, S. Barbaræ tandem delegavit ignis
 spheram, nec non prodigiosos tremen-
 dosque ejusdem effectus & operatio-
 nes, potestatis ipsius subiciens arbi-
 trio, pro auxilio remedioque nomen
 ipsius invocantium.

§. 111.

CAsu quo ex me scire & discere libue-
 rit, quando Deus illam de impe-
 rio hocce investierit, vel regiminis hujus
 possessionem contulerit, & quo modo?
 Respondeo, quod mediantibus gemitibus
 fulminibus feralibus, non multo à
 morte sanctæ lapsò tempore. Ad mor-
 tem, seu, Triumphum Barbaræ, bini

concurrerant Barbati, minor unus, ma-
 jorque alter Tyrannus, ambo crudelissi-
 mi. Primus minorque Tyrannus fuit
 Marcianus, qui innocens virgineumque
 Sanctæ corpus exquisitissimis excrucia-
 vis tormentis: secundus majorque Tyran-
 nus fuit pater ipsius Dioscorus, qui ipsas
 feras ferocitate superans evaginato gla-
 dio caput illi amputavit. Quid viso tam
 crudeli spectaculo faceret ignis, secreto
 & plusquam naturali instincto sacras illas
 & coronatas sentiens prædas, & recog-
 noscere jam incipiens novam hanc sub-
 jectionem & obedientiam, quam post
 Deum sanctæ huic Virgini Barbaræ de-
 bebat? Eodem tempore disruptis nubibus,
 horrenda duo audiuntur tonitrua, toti-
 demque furiosè emittuntur fulmina, quæ
 tactos, prostratos, concrematos consump-
 tosque duos hosce Tyrannos redegerunt
 in cineres. Ah idololatæ miserrimi, ac
 Tyranni impiissimi, quod si eodem tem-
 pore, quo duo fulgura vestros feriebant
 oculos, victimæ ejusdem nomen invo-
 cassetis cui sustulistis vitam, illa vos
 utique à morte liberasset! Sed nec Ty-
 rannorum cæcitas cognovit, ubinam re-
 positum sibi haberet remedium; neque
 ipsa fulmina hoc ipso actu & executione
 jam profiteri incipientia debitam
 Barbaræ venerationem, ad vindicandas
 ejus injurias imperium ipsius expectân-
 runt & consensum: non enim ut causæ
 naturales proprio operabantur impulsu,
 sed occulto adacta fato, & superiore di-
 recta intellectu.

Enim verò ut pateat quàm servierint in-
 tellectualiter S. Barbaræ, eidemque non
 expectato obedierint imperio, bina ista
 tonitrua & fulgura usu rationis carentia,
 binis aliis ratione præditis sublimiorisque
 in-

Mat.
3. 9. 57.

intellectus tonitruis comparemus. Duobus germanis fratribus SS. Jacobo & Joanni, Christus nomina seu mutavit seu adauxit, tonitrua illos nuncupando: *Jacobum Zebedei, & Joannem fratrem Jacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filii tonitru.* Boanerges propriè significat filios tonitru; & quia à tonitru nascuntur fulmina, Boanerges in phrasi Hebraica, vel Syriaca tum temporis vulgari, significat fulmina. Et quid fecerunt ista duo fulmina tanta sapientia instructa? Neganibus Samaritanis Christo in civitatem suam ingressum, uterque repulsam hanc & despectum puniturus, injuriamque magistro suo illatam vindicaturus fulminum ad instar ignem de cælo descendere ad consumendos Samaritanos postulavit. Verùm ignis hic & zelus, & hæc tam animosa & speciosa resolutio, remanserunt & evanuerunt in aëre: Quare? Quia consilium licentiamque petierunt à Christo:

Luc. 9.
v. 54.

Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de cælo, & consumat illos? Quibus Christus respondit non venisse se in mundum ad perdendum, sed salvandum homines, unde & ipsi tanquam genuini ipsius discipuli non ulcisci sed remittere & condonare deberent offensas. Idem omninò S. Barbara duobus fulminibus nostris respondisset requisita & interpellata de consensu, ad vindicandam injuriam, Tyrannosque trucidandos: ast illa rationis usu carentia fulmina melius intellexere casum. Dantur casus in quibus ob petendam licentiam, gloriosissimi perduntur actus. Prudenter sanè notavit S. Joannes Chrysostomus, quod si Magdalena à Christo petiisset licentiam, semel in pedes, iterumque in caput tam pretiosa effundendi unguenda, siquidem oblectamentum illud

& obsequium tam contrarium erat mortificationi, quam Christus profitebatur, clarum est, quòd licentiam ipsi talem non concessisset. Idem verò Dominus, qui copiam faciendi non indulgeret, præstitum jam sine licentia à Magdalena obsequium non tantum defendit, sed approbavit, & laudibus extulit: *Bonum enim opus operata est in Me.* Idem duobus evenisset fulminibus Apostolicis, si Samaritanos adeò meritos consumpsissent. Verum enim verò quod illa tanta ratione decorata neglexerunt, neque intellexerunt fulmina: nostra sine intellectu rationisque usu egerunt fulmina, altiore enim mota & directa fuerunt intelligentia.

Dum caperetur Christus, S. Petrus nullà præviè petiti ad hoc facultate, evaginato gladio, aggressus hostes, aures amputare cepit: Alii è contrariò Discipuli accedentes Christum, copiam hoc faciendi petierunt: *Domine, si percutimus in gladio?* Sed enim quis fidelior se, animosior zeloque ardentior se ad tuendum honorem vitamque Christi ostendit? Nullus ambiget, quin S. Petrus, quem quàm talem omnes Sancti laudibus celebrant, alios inter Discipulos ibidem etiam prædicta duo aderant tonitrua, sive Boanerges: Solus verò Petrus actu fulmen est imitatus; hæc splendida fulminum est natura, primò exequi & ferire, & postmodum de servitio suo & obedientia protestari. Præclarum & ad rem textum habemus in libro Job: *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: adsumus?* Nunquid (inquit Deus ad Job) tua meæ similis est potestati potestas, ut è cælo fulgura & fulmina emittas, & ipsa jussa fuerint executa, ad te revertantur dicentia, ecce adsumus, prompta ad exequendum

Mat. 26.
v. 10.

Luc. 22.
v. 49.

Job. 33.
v. 35.

Cajeta-
nus hic. dum quicquid iufferis? Cajetanus nimis
hoc casu subtilis, verba hic mutata asse-
ruit, & primò fulgura & fulmina prom-
ptam offerre debere obedientiam dicen-
do, *adsumus*, & postea adimplere iussa. Sed
rationabiliter subtilitas hæc, tanquam
aliena à textu, & à fulminis conditione
remota, ab omnibus est rejecta: fulmina
enim obedientiam suam jam effectivè exe-
cuta protestantur dicentia: *Adsumus, ibunt*
& revertentia dicent, adsumus. Istud opere
compleverunt duo illa tonitrua & ful-
mina; injurias S. Barbaræ ultra, obe-
dientiam suam & subjectionem erga San-
ctam protestantia anticipatè exequendo,
quod honori ipsius debebant; nec ex-
spectando iussum vel licentiam ab ipsius
S. Greg. imperio: *Est nimirum hæc circumlocutio ob-*
Pap. Pi-
neda. *sequentissimorum famulorum*; Inquit cum
S. Gregorio Papa, doctissimus Pineda.

§. IV.

VIDIMUS S. Barbaræ imperium &
dominium in abditissimum naturæ
thesaurum, quem videlicet, & quo pacto
Deus ipsi violentissimos, & terribilissimos
eiusdem effectus, scilicet fulmina sub-
jecerit. Cum igitur Evangelium thesau-
ros illos, de quibus loquitur, neminem
gratis obtinere, sed omnibus possessis
comparandos esse affirmet: *Vendit uni-*
versa, quæ habet, & emit agrum illum; Vi-
dendum restat, quonam proportionato ju-
stoque pretio Sancta nostra, & quidem
sola, extraordinarium hoc sibi compara-
verit dominium. Quæstio hæc curiosa est,
nec difficultate caret. Pro cuius intelligen-
tia supponendum est, thesauros hosce, qua-
lescunque sint, Sanctos sibi vel propriâ, vel
alienâ manu comparare. Confessores eos
sibi propriâ comparant manu, virtutibus
Pars V.

omnisque operibus, quæ ipsimet exer-
cent, Martyres eos alienâ acquirunt manu,
tormentis videlicet & cruculentis, quæ
patiuntur à Tyrannis. Sed hinc sequi vide-
tur singularem hanc S. Barbaræ præroga-
tivam, etiam quæcumque Virginem aliam
promeruisse, siquidem idem premium
dedit. Ipsa quoque natura jus hoc confir-
mare videtur in duabus exceptionibus, &
limitationibus, quibus fulmina producit.
Non tantum exigua fide digni Poëtæ, sed
& Historiæ naturalis Authores, velut Pli-
nius, & alii à jurisdictione fulminum inter
aves excipiunt aquilam, & inter arbores
laurum; proinde quemadmodum aquila
& laurus fulminis non subsunt territorio,
sed præsumunt dominio; etiam Virgini &
Martyri idem competere videtur domi-
nium: Virgini, quatenus Martyri, sicut
aquilæ propter coronam: & Martyri,
quatenus Virgini, velut lauro propter au-
reolam. Quænam igitur est causa, seu
quænam tot inter Virgines & Martyres
ratio est differentiæ, ut singularem do-
minii hujus prærogativam iustitia di-
vina, velut meritorum præmium, soli S.
Barbaræ contulerit?

Ratio est manifesta: Martyrium quippe
S. Barbaræ, inter omnes utriusque
sexus Martyres, quotquot demum à ma-
nibus Tyrannorum passi sunt, violentissi-
mum & atrocissimum extitit. Alii Mar-
tyres à manibus Neronum & Diocletia-
norum passi sunt: S. Barbara à proprio
parente: Martyrii genus ob atrocitatem
hujus circumstantiæ, non solum singulare
& inauditum, sed ne imaginabile quidem
videtur. Dioscorus filiam suam christia-
nam noverat, cumque nec promissa, nec
minas, nec blandimenta, nec rigores &
sæva quæque quicquam efficere conspice-
ret,

ret, quo à se ipsam deduceret: primò illam Marciano præfecto sub iurijurandi contestatione tradidit, ut exquisitissima quæque tormentorum genera, quæ unquam adinvenisset truculentia ipsi admovendo, experiretur: qui juramento dato, sic fuit executus. Admoti fuere mox equulei & catastæ, scorpiones, pectinesque ferrei, ardentes laminæ & liquefactum plumbum, ubera fuere rescissa, dentes ferarumque immanium voracitas, omnia in S. Barbara ex crucianda fuere adhibita, non habente sanam illæsamve corporis partem, de qua non sanguis ubertim decurreret, in toto illo delicato teneroque corpusculo, cum jam non feriretur corpus, sed vulnus vulneri superadderetur. Victus igitur Marcianus, vidensque in cassum admota sua tormenta, feralem tandem in eam pronunciando sententiam, caput ipsi amputari mandavit tortoribus. Tortores & carnifices illi caput amputent? Replicavit pater. Nullatenus hoc patiar: Ego ipse manibus illis vitam ei tollam. Quo dicto, evaginato gladio tota vi collum innocuum petens, idu uno caput ab humeris rescivit. O spectaculum! O crudelitatis, nunquam, ut dixi, visum vel auditum, vel imaginabile portentum!

Unicum tantum in Scriptura sacra legimus parentem, qui filia suæ sustulerit vitam, Jephthe videlicet, non alio fine, quam ut nuncupatum Deo votum adimpleret. Sed quam casus istius, cum hoc nostro comparatio? Ille non nisi exorbitantem redolet religionis actum; hic crudelitatis exhibet portentum. Ibi pater agebat Sacerdotem: Hic sacrilegum, impium & blasphemum. Ille dilectam Deo offerebat filiam: hic exosam immolari dolis. Uni ex commiseratione, cæcæ ad-

instar liquecebant paterna viscera: alter corde super marmor indurato remanebat. Uni ex oculis pietatis & amoris ubertim decurrebant lachrymæ: alter ex ore odii & iræ flammæ evomebat. Unus filia cruorem tanquam suum profundeabat: alter filia sanguinem non ut proprium sed ut alienum, & tanquam hostis infensissimus effundeabat. Unus strictum manu tenens gladium contremiscebat: alter illum exeunte ex venis purpurâ tinctum videns, triumphando gestiebat. Unus occidebat cui longiorem vitam optabat: alter vita exuebat cui vitam dederat. Unus præclarissimo fidei exemplo: alter execrabili scandalo, & summo naturæ horrore. Denique ambo patres, & ambæ filia; sed tali utroque in spectaculo discrimine, ut viso Jephthe sacrificio plorarent viri & fœminæ, juvenes & virgines: Conspecto vero Dioscori Patricidio attoniti obstupescerent Leones & Tigrides. Proinde quemadmodum S. Barbaræ Martyrium violentissimum fuit & furiosissimum omnium, hinc eodem violentissimi & furiosissimi elementorum omnium promeruit dominium.

Agite si lubet, S. Barbaræ patrem in actus hujus violentiæ & furore cum igne comparate: utriusque similitudinem adinvicem videbitis. Doctè notavit Seneca, violentiæ efficacique ignis esse naturale, esse suum rebus non relinquere: *ignis, nihil esse, quod sit, patitur.* Erat Dioscorus, S. Barbaræ Pater, verum tyrannidis ipsius violentia & rabies, seu potius ignis non permisit esse, quod erat. Erat pater, sed pater esse desuit: sed enim ita fieri oportebat, vel desinere esse, quod erat, ut propriè magis igni assimilaretur. Inter elementa omnia ignis solus non est parens: omnia

alia

Seneca
quæst.
natural.
l. 2. c. 14.

alia fecunda sunt & generant, ignis solus sterilis est, infecundus non generans: Hæc proprias est etymologica, qua Latini illud prudenter vocarunt *Ignis*; nomen ignis ex *in-* & *gigno* componitur, ac si dicerent *non gignens*: Salamandræ quippe quas nonnulli ipsi adoptant, sunt fabulæ. Plus adhuc fecere Latini: ad ignem, quem sacrum dicebant, perpetuo conservandum, Virginum vestalium religionem instituerent. Et quare Virginum? Ut & ipsæ, & quem custodiebant ignis similes sibi essent: ignis per naturam, illæ per institutum seu non generationem. Ritualis illarum Authorem in libris Factorum audiamus:

Ovidius
in
Fastis.

*Nec tu aliud Vestam: quam vivam intel-
lige flammam,
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur Virgo est, quæ semina nulla
remittit.*

Et nec capit pater Barbaræ, cum esset pater per naturam, quoniam defuit esse pater per tyrannidem; & cum ipsam verè genuisset, tam crudeliter vitam abstulit, ac si non genuisset: in perpetuam portentosæ inhumanitatis hujus memoriam, justè Deus illi dominium contulit elementi, quod solum nec pater est, nec gignit; & hinc sicut ipsa vim furoremque violentissimi & furiosissimi Martyriorum omnium sustinuit, sic violentissimi & furiosissimi elementorum omnium elementi violentiæ & furori dominatur.

Porro si Martyrii S. Barbaræ singularitas, commune illud in ignem dominium promeruit; non minus ejusdem Martyrii causæ debitum fuit particulare in violentos maxime & furibundos ignis ejusdem effectus, quæ sunt fulmina, dominium & imperium. Truculentus jam pater cum Sanctam turri inclusisset, duas in ea fene-

stras fieri iussit: cum verò postea tres in ea videns, propriæ filiæ confessione tertiam in honorem Sanctissimæ Trinitatis veri Dei, unius & trini, quem adoraret, additam didicisset: fides hæc constansque confessio Martyrio causam præbuit. Ad mysterium nunc præmiique proportionem, quo Deus illam remuneravit, procedamus. Omnibus creatis suis Deus, tanquam notam symbolumque proprium (insignium more artificum) quædam superni sui esse trini, & unius vestigia impressit, quamvis pauci ea recognoscant, juxta illud Davidis: *Et vestigia tua non* Psal. 64.
cognoscuntur. Insensitivarum verò & irra- v. 29.
tionalium creaturarum nulla symbolum illud magis im- & expressum præfert, quàm fulmen, quod est tridens igneus in tres divisus acies, ideòque trinus seu trifidus appellatus.

Illi pater rectorque Deum, cui dextra trifidus Ovid.
Ignibus armata est;

canit Ovidius; Et Seneca:

Seneca.

Opifex trifidus fulminis sensit Deus.

Ex altera parte vel maxime naturalis fulminum, semper alta petentium hostilitas, est impugnare & conscendere turres; in tantum, ut in quibusdam Italiæ locis, quæ refert Plinius, vetitum fuerit tempore belli erigere turres, quia omnes impetebantur & evertabantur à fulmine: *Turres bellicis* Plin.
temporibus desistere fieri, nulla non earum ful- lib. 2.
mine diruta. Quoniam verò Martyrio S. Barbaræ ansam præbuit fides, sanctissimæque Trinitatis, tribus turris fenestris expressæ professio; ut non Martyrio tantum, sed etiam causæ proportionatum esset præmium; in Trinitatis memoriam imperium ipsi contulit in fulmina, quæ trinis suis aciebus eandem repræsentant; & in memoriam turris eam turrium fecit

tutelarem & castellorum; ut eadem custodiat & à fulminibus defendat.

§. V.

Congratulor tibi, omnipotens & misericordissime Deus (non enim hoc casu nostræ Sanctæ, sed bonitati tuæ infinitæ congratulari mihi mens est) congratulor, inquam, tibi de hac ipsa potestate, quam famulæ tuæ, & nostræ contulisti proteſtrici, quod non desit tuæ misericordiæ, qui rigores tuæ moderetur justitiæ, & manu tuâ armatâ fulminibus paratâ ferire mundum, vel tibi retineat & cohibeat brachium, vel eadem extinguat & divertat antequam ad terram pertingant.

Tanta Dei est bonitas (qui quamvis maximè iratus, suæ non obliviscitur misericordiæ) ut punitionem intentans hominibus, gravissimè ferat, non esse, qui se interponendo obſtat. Hoc ipsum ore Isaia cap. 59. conqueritur, ubi Propheta eundem Deum contrâ Babyloniz captivos iratum, justitiæque & zelo, indignatione & vindicta, ad puniendos illos, & tanquam inimicos delendos armatum de-

Isa. 59. scribit: *Indutus est justitia, ut lorica, & galea salutis in capite ejus: indutus est vestimentis ultrionis, & opertus est quasi pallio zeli: sicut ad vindictam quasi ad retributionem hostibus suis, & vicissitudinem inimicis suis.* His armis jam indutus erat Deus, & accinctus ad exequendam in illis hominibus punitionem. Quid verò adhuc deliberando suspensus querebatur? Benedicta sit talis bonitas & dilectio! *Et vidit, quia non est vir: & aporiatum est, quia non est, qui occurrat.* Hoc modo provocante justitia, sic iratus, sic armatus, sic panire decernens ultrionis instrumenta jam manu tenens, quòd acerbius sentiebat, quòd gravius ferebat, & futurum quasi

desperabat (ista enim omnia, *aporiatum est*, significant) de quo denique unicè conquerebatur optimus Deus, non erat aliud, quam quod homo deesset, qui se ipsi opponeret, decretoque resistendo iis succurreret, pro ipsis intercederet, quos punire parabat; eaque rationum vi & efficacia, quâ Moyses, ad ignoscendum promoveret; vel ad instar Jacob cum eo luctando, violento brachiorum complexu illum à decreto & executione quasi victum revocaret & reduceret.

Eandem aliàs querelam per Prophetam Ezechielem repetivit, dicens: *Non ascendistis ex adverso* (vel ut habet Originale Græcum: *Non ascendistis in fracturas*, & Ezech. interruptiones) *neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.* Casus fuit talis: Deus Exercitu Chaldeorum civitatem Jerusalem obsederat, ad puniendam illam & destruendam: & cum jam partem murorum pro generali faciendo saltu subtruxisset (hoc enim significat, *fracturas & interruptiones*) conqueritur Deus, quòd obſecti murum seu ante-murale eisdem non objecerint tractus: *Neque opposuistis murum* & ad hostium fortiter repellendam irruptionem non fuerint egredi. Enim verò, si obsidens erat Deus, & Exercitus erat Dei, & de Deo reportanda victoria, & punicio erat Dei: *in die Domini*; Ut quid Deus idem conqueritur, dari neminem qui se ipsi opponendo resistat: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum?* Quia cum natura indolesque Dei sit non damnare, sed ignoscere & condonare, non perdere, sed consolari; non vitam auferre, sed tribuere, ubi jam ulterius manum cohibere nequit, & ad puniendum nos arma arripit, nihil magis desiderat, quam inveniri quempiam, qui sibi

sibi resistat, gladiumque in vaginam recondere compellat. Proinde Deo huiusmodi contra, & super se ipsum, sanctæ Barbaræ elargiente potestatem; non huic, neque nobis, sed ipsi congratulor Deo: ante hæc enim dicebatur: *Non est vir qui occurrat, & conquerebatur non esse verum, qui se ipsi opponeret; deinceps mulier erit, quæ victum illum armis exuat.*

1. Reg. 2. v. 10. *Terribilissima & quàm maximè formidabilia Dei arma tonitrua sunt & fulmina: Dominum formidabunt adversarii ejus, & super ipsos in cælis tonabit.* David ejusdem armis instructum Deum tali verborum depingit horrore, ut vel depictus tantum quemlibet horrore concutiat.

2. Reg. 22. v. 8. *Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis. Ascendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus vorabit: carbones succensæ sunt ab eo. Inclinauit cæles*

2. Reg. 22. v. 8. *& descendit: & caligo sub pedibus ejus præ fulgore in conspectu ejus, succensæ sunt carbones ignis. Tonabit de cælo Dominus & Excelsus dabit vocem. Misit sagittas, & dissipavit eos; fulgur & consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris, & revelata sunt fundamenta Orbis, ab increpatione Domini, ab inspiratione Spiritus furoris ejus; Nulla lingua, nisi obmutescendo tremendæ hujus prosopœiæ descriptionem poterit explicare. Deus inclinabit cælos appropinquaturus terræ ad puniendos habitatores ejus: pedibus suis condensas, tetras, caliginosasque calcabit nubes: è naribus ipsius spissæ, indignationis furorisque fumi prodibunt: ex ore ipsius, tanquam ex clibano ardente Vulcanus ignem evomet devorantem, qui omnia flammis succendat, & in carbones & favillam convertat: aures horrendis vocis suæ boaribus, tonitruis scili-*

cer contremefaciet: Visum igneo alternantium fulminum splendore perstringet, cælo ad terroris augmentum horrendum in modum scisso, nunc aperto, nunc recluso: Denique sagittas suas emitter, quæ sunt fulmina & grandines: concutientur & conquassabuntur montes; resonabunt valles; ad abyssos usque absorbebuntur maria, centrum detegetur terræ, & revelata apparebunt mundi fundamenta. In confusione verò hujus medio, stupore & tremore nec non deliquis, quis, quæso, cordium humanorum erit sensus, quidve illis fiet? Deus consumet eos, inquit David: *Et consumpsit eos.* Verum illud de tempore, quo David scripsit, intelligendum venit, multis ante sæculis, quàm haberetur in terra, hæc contra armaturas, & hæc jacula cælestia eousque insuperabilia Gloriosa protectrix. Postquam verò sanctum illud nomen, vel nominis illius sanctitas in mundo innotuit, quantumcunque scindantur fidanturque nubes in tonitrua, accendantur in fulgura, ac dissolvantur in fulmina, invocato & sonante potente & prodigioso hoc nomine (Sancta Barbara!) Tonitrua, fulgura & fulmina omnia dissipata evanuerunt; fragores isti, terriculamenta & comminationes, non tantum abierunt sine effectû, & defecerunt sine damno: sed ubi terra sui meruebat concremationem, sese videbat irrigatam; fulmina quippe conversa sunt in flumina, & ignis conversus est in aquam: *Fulgura in pluviam fecit.*

Enim verò asseverare nec intendo, nec valeo, quod postquam S. Barbara mundo innotuit, fulgura & fulmina nocu-
menti nihil intulerint, vel solo ipso obstupefaciendo aëre, vel exutos vita redigendo in cineres ignibus; siquidem Hi-

Pl. reg.
v. 7.

historiæ plenæ sunt etiam Spectabilem & Illustrium hominum mortibus, qui fulminibus tacti & resoluti abierunt in Cineres: sed inferre tantum & abstruere mihi mens est, quod Historia nulla meminerit, quod persona quæpiam seu homo invocata S. Barbarâ à fulmine fuerit læsus: nec lædi potest, prout mox dicemus. Seneca in Quæstionibus naturalibus, postquam super origine & formatione fulgorum & fulminum disputasset, sententiâ hac verè stoicâ concludit: *Malo fulmen non timere, quàm nosse.* Tu Lucili, doceas alias, quomodo fulmina fiant, ego tantum scire a teo quomodo non timeantur: *Itaque alios doce quomodo fiant: Ego mihi metum illorum excuti malo, quàm naturam indicari.* Porro interrogatus idem Seneca, quo pacto fulmina non timeri possint? Responder, non timendo mortem. Solummodò non timens mortem, non timet fulmen. Quid enim nunquid sufficiet (si loqui gentiliter placeat) quod se Diis homo commendet? Nulla ratione. Fulmina enim, inquit ille, nonnulla sunt fatalia & necessaria, & hæc sunt inevitabilia: alia sunt contingentia & arbitraria; & pro his tantum orationes & vora juvare possunt: *Quemadmodum enim à Diis immortalibus ita suspensa relicta sunt, ut in bonum vertant, si admota Diis preces fuerint, & vora suscepta.* Hucusque Seneca, velut magnus Philosophus, sed sine fide. Nobis autem fatum non dari, sed providentiam tantum Divinam, liberam semper & omnipotentem scientibus, assumo, neminem à fulmine lædi posse, qui se S. Barbaræ recommendaverit. Quare? Quia Deus idipsum S. Barbaræ promisit. Antequam jugulum gladio ex-

Seneca
in
Quæst.
Natur.
lib. I. c.
37.
Ibid.

Ibidem.

hiberet Tyranni, S. Barbara orationem præmisit ad Deum precata, ut omnibus opem suam implorantibus Divina Majestas petita concederet: eodemque momento vox est audita, dicens: ita fiet, sicut petisti. Ergo fulmen nullum feriet, qui protectricem sui S. Barbaram habet. Consequentia est evidens: Quia vox illa de cælo audita, fuit vox Dei: similiterque fulgur seu fulmen è Tonitru procedens, est vox Dei, Job attestante: *Tonabit Deus in voce sua.* Hæc ergo secunda vox Dei necessario illi primæ Dei voci debet conformari: non enim summæ veritatis forent voces, si una contrariaretur alteri.

Job. c.
37. v. 5.

§. VI.

Hucusque vidimus quænam sit potestas & dominium sanctæ Barbaræ super ignem naturalem, & contra violentissimos & furiosissimos ejusdem parvus, qui sunt fulmina. A trecentis ab hinc annis, multò amplius jurisdictio & imperium Sanctæ in elementum ignis accrevit. Usque ad Annum Christi millesimum, trecentesimum, quadragesimum quartum, ager cui dominabatur S. Barbara, *Emit agrum illum*, erat regio aëris cum fulguribus suis & fulminibus, nec non aliis ardentibus meteoris, quæ in agro illo ignis accendit, quo etiam pertinent vastissima corpora & formidabilissima comelarum incendia. Universale hoc dominium velut gubernatrix & protectrix mille annorum spatio & ultra Sancta nostra exercuit: tot enim ab anno Martyrii ejus, usque ad relatum jam millesimum, trecentesimum, quadragesimum annum numerantur. Hic autem

Spon-
danus
Ann.
Christi
1344.

Jer. 1.
4. 13.

tem temporis & potestatis distinctionem facio: isto etenim anno præter imperium ignis elementaris & naturalis, nova Sanctæ nostræ accessit potestas, illa scilicet in ignes artificiales, quorum prodigiosæ operationes & effectus, quos indies increfcere cernimus, immò magis ad hoc exhorrescente natura, suum habuere principium. Non sine ratione clamat Scriptura, quod è Septentrionalibus, & Aquilonaribus partibus pandetur omne malum; quod eventus probavit in Germania; inde enim tanquam universalis generis humani pestis, egressa est illa fatalis pulveris nitrati inventio, inventore Bertoldo nigro, jam in nomine præferente colorem, quem infernale ipsius inventum erat habiturum. Prophetatum omnium primus ventura à Septentrione mala prædicans Jeremias fuit, quando in figura ollæ succensæ, *ollam succensam ego video*; Incendium vidit quo Nabuzardan Jerusalem erat exustus: revera autem verba ejus naturalius possunt intelligi de incendio, quo Bertoldus mundum succendit: *Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terra.* Ignis ille tantum habitatores Jerusalem succendit; hic incendit & consumpsit omnes mundi nationes: & de hoc propriè magis dicitur *pandetur malum*; nam usque tunc inclusus erat & occultus in naturæ secretis, inventus verò detectus fuit, *pandetur.*

Primi tormentis bellicis & nitrati officio pulveris (saltem in Europa contra Christianos) usi fuere Mauri in pugna Algezirensi in Hispania: Ita ut attentè bene temporum Chronologiâ, eodem sæculo, iisdemque quasi annis, infaustum suum habuerint ortum maximæ duæ pestes, nitratus videlicet pulvis, impe-

riumque Ottomannicum. Porro utraque hæc pestis multis ante sæculis prophetata videtur à Daniele cap. 7. Propheta ibidem de quatuor famosisimis loquitur mundi imperiis, & specialiter de tribus partibus Romani, quas illi avulsurus, quibusque dominaturus erat Turca, in Asia, Europa & Africa, eundem Turcam vocans *Cornu parvulum* ob principiorum, & conditionis tenuitatem: Eundemque prosequens sermonem, ait, quod Deum in Throno Majestatis suæ residentem, fluviumque rapidum igneum ex ore ipsius viderit prodeuntem: *Fluvius igneum, rapidusque egrediebatur à facie, hoc est, ab ore ejus.* Enim verò quisnam igneus, & signanter rapidus & furiosus ille est fluvius, nisi ille pulveris nitrati, eodem Imperii Turcici tempore inventi; pro ut idem mox Propheta notat: *Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur?* Primus illius inventor erat religiosus, cui, ut bene dicit Spondanus, consultius fuisset, tempore quo hæc probabat & experiebatur orando se Deo commendasse. Deus vero ad inventiones similes permittit, tam in punitionem malorum, quam pro gloria & exaltatione suorum Sanctorum. Primò fluvius iste igneus egrediebatur ex ore Dei; nam non causæ tantum naturales, oris sui vocisque suæ sunt effectus: *ipse dixit, & facta sunt*; Verum etiam artificiales, quando volendo aut permittendo providentia ipsius disponit ut fiant: Ille igitur ignis rapidi, pulverisque nitrati fluvius mox in tot sese divisit canales minores alios, majoresque alios, quos sunt fistulæ seu bombardæ ferreæ vel æneæ, vel tormenta bellica, è quibus idem ignis cum furore & impetu erumpit,

&

& hinc ora vocantur ignivoma: Inter equites, scelopi & scelopora; inter pedestres Musquetæ, minoraque tormenta campestria: in Exercitiis Civitatumque vallis & mœnibus tormenta majora, colubrina, & id generis alia. Porro cuncta ista Instrumenta, & directores eorum ab inde & deinceps S. Barbaræ imperio & protectioni mansere subjecta.

Ecce quousque exercuerit ejus dominium occasione pulveris nitrati inventi, in multitudine, in varietate, in vi, in effectibus, imò in expeditione Missilium & Machinarum ignearum, quibus illa præest. Ut generentur fulgura & fulmina, regiones oportet esse non valde frigidæ, hinc in Scythia sunt rarissima: tempus aut æstivale, aut autumnale esse necesse est: ut nubes densæ sint & humidæ: ut exhalationes siccæ sint & calidæ: ut motus per antiperistasin eas incendat: ut ruptura, ex qua prodit, ex parte sit inferiore & non superiore: utque materia spissa sit & pinguis, ne dissipetur vel extinguatur ignis, antequam in terram perveniat. Omnia ista ad formandum in regione æris fulmina & fulgura, requiruntur: In terra quàm modicum sufficit? Supremam gerentibus potestatem sufficit, quod vel modicus concupiscentiæ vel ambitionis, vel invidiæ, vel odii, vel vanitatis tantum & gloriæ vapor in caput eorum ascendat, ut in castellum, seu Civitatem tanta fulminum artificialium multitudo depluat, quot mœnia habent lapides. Cadentia è cœlo multis annis fulmina numerantur: in terra, à suggestibus, seu pro loci cujusdam defensione excitata & emissa parvo tempore numerum excedunt. Imò fulmina cœlestia, quando non sunt contenta ferire montes, aut tangere feras & bestias,

vel solummodo merum incurere hominibus: rarum est fulmen, quod de homicidio aliquo reum teneatur; illa è tormento bellico egressa, si non vidistis, audite qualem stragem edant. In pugna navali Cæsarianos inter & Gallos ad ripam Sallernitanam habito, glans una tormentaria quadraginta prostravit Germanos. In conflictu campestri Germanorum contra Hispanos circa Ravennam, tormentum bellicum unica tantum explosione quinquaginta prostravit Germanos. Bellum gerente Alberto Imperatore contra Polonos in Bohemia, memorant Historiæ, quamvis non exprimant à qua parte, glande una octoginta interfectos fuisse milites.

Quam quæso vel similitudinis umbram cum hisce habent balistæ, arietes, machinæ, catapultæ, omniaque alia Instrumenta bellica, quæ tanta ingenii applicatione & industria primo invenere Græci, postmodum Romani, tanto brachiorum adhibito robore, multo tempore & labore non consecuti, quod unico momento una manus, unica efficit explosione? Multi fulmen fuere æmulari, quod Gentiles Jovem appellabant, qua in re tam famosa fuit Sulmonis Regis Elidæ viventis arrogantia, quàm fabulosa est ejusdem in Inferno audaciæ pœna. Virgilius illum stultum nuncupat, quia inimitabile fulmen æmulari voluit:

Demens qui nimbos, & non imitabile fulmen.

Ære, & cor nupedum cursu similârat equorum.

Verum enim verò si Musa ejus divinâset, ex eodem Inferno nitratum pulverem proditurum nullatenus fulmini inimita-

mitabilis nomen imposuisset, cum tormenta nostra bellica illud non tantum imitentur, sed excedant. Omnis apparatus, totaque fulminis stupenda fabrica, ad quid in aëre reducitur? Ad nubem unam, ad fulgur unum, ad unum tonitru, & ad ipsum fulmen. Et hæc omnia cernuntur, & non sine prærogativa in unius tantum tormenti bellici explosione expediuntur: fumus nubem, ignis fulgur, fragor tonitru, glans fulmen exprimit. Porro cum prærogativa dico & præcellentia: Nubes enim primo perit partu, & rupta defecit & evanuit; tormentum autem bellicum, integrum & solidum multis durat annis & sæculis, eodem die, eademque hora non unum tantum, sed multa eructans & evomens fulmina. Haud ita multò ante ignem sterilem nec generantem diximus: sed ignis artificialis pulveri nitrato jam conjunctus, in omni genere viventium igneos habet filios. Animalia ignea in Camelis; serpentes igneos in Basiliscis; aves igneas in falconibus; & in omnibus instrumentis aliis homines igneos. Homines ignei in tormentis bellicis, homines ignei in Bombis, homines ignei in pyrobolis, homines ignei in polyclastris, homines ignei in machinis, homines ignei in cuniculis, & hoc modo tam infra quam supra terram ignei, & in igne, & de igne viventes sunt homines.

§. VII.

AD intrepidè subeundum terribile hoc rei tormentariæ officium (quod præcæta omnia includit) tam necessarium est S. Barbaræ patrocinium in terra. Porro à terra transeundo ad Mare facile apparet, quanto utilius, admirabilius &

PART. V.

miraculosus sit, eisdem instrumentis igneis præliantes in navi, & super undas constituto prætere. Certa & indubitata inter utriusque militiæ Magistros est conclusio, quod terrestri illà cum hac marinà & navali collatà, hæc longè laboriosior periculosiorque existat. In terra unum contra vos pugnat Elementum; in mari omnia quatuor: In terra fugæ locus patet; in navi tanquam captivis non datur effugium, nisi in ipsum mare præcipitium. In terra turma à turma, & legio à legione adjuvatur; in mari agentes cum sociis in conspectu, nec succursum sperare ab ipsis, nec ferre eisdem suppetias potestatis. Porro quantum ad Tormentorum exercitium bellicorum, in terra tormenta vestra bellica super suggestum quinque pedum terræ lapidumque altitudinis collocatis: in mari retro asserem trium digitorum latitudinis. In terra tormentum bellicum currit super planum solidum & securum, in mari super concavum semper inquietum, similiterque inquietum ex parte contraria punctum, ad quod dirigitur collimatio & explosio. Græci tormentum bellicum nuncupavere bombardam ob boatum; Latini *Tormentum*, quia feriendo corpus torquet oppositum: Ego illud in terra vocarem tormentum & in mari torturam appellarem: *Ignis, & sulphur, & Spiritus procellarum*. Excellens geometrica requiritur scientia, ad ducendam certam & rectam omninò lineam inter duo puncta inconstantia, juxta quam glans dirigatur sum effectu. Verum hæc omnia exequi potest peritus & sapiens Balistarius Nauticus cum majore hostium strage quàm suprà retulimus, explosione unica, eo quod agat in mari,

Kk

mari, quod successum fortiri non potest in terra. Celebri S. Scripturæ exemplo me explicabo.

Occasione conditi à Davide morituro Testamenti Scriptura sacra insigniorum ipsius Belliducum, conscripsit catalogum, qui potissima & præstantissima sunt hæreditas, quam Rex quispiam filio suo relinquere potest: quod optimè expertus est Philippus secundus Rex Hispaniæ in eis, quos à Carolo parente hæreditavit. Incipit itaque Catalogus: *Hæc nomina fortium David.* Fortium horum triginta numerabantur, ex toto exercitu electi, & triginta fortes Israel dicti: ex his triginta tres erant electi, tres fortes vocati: & ex his tribus electus unus, non fortissimus, sed sapientissimus appellatus. Notatu dignissima sunt illa textus verba: *Sedens in Cathedra sapientissimus Princeps inter tres: ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno;* q. d. Sedebat in Cathedra sapientissimus princeps inter tres, qui octingentos occidit impetu uno, & est velut vermiculus sine viribus arborum rodens radices. Tria non vulgaria dubia textus hic continet. Si primus hic Bellidux Princepsque Davidis octingentos interfecit; quomodo interficere illos poterat impetu uno: *Interfecit octingentos impetu uno?* Er si non tantum inter triginta, sed inter tres fortium Israel, erat fortissimus, quare non robustissimus, sed sapientissimus vocatus: *Sapientissimus inter tres?* Denique si heroicum hoc facinus Scriptura sacra comparatione aliqua describit, quare imbecillo cuiuspiam arborum radices rodenti vermiculo illum comparat: *Ipse est tanquam tenerrimus ligni vermiculus?* Literali historiæ hujus explicatione re-

lictæ, quæ difficultate non carer: Ego, qui solum ipsam Exempli causa retuli, dico in ea admirabiliter esse expressum & depictum, quantum sapiens tormentorum bellicorum præfectus unica tantum explosione, non in terra sed in mari operari possit, In navem aliquam primariam, seu aliam majoris molis bellicam, si glans penetraverit locum, ubi pulvis nitratus asseratur, & oppositam navis partem perterebraverit, sicut quandoque accidit sine dubio explosione tantum unica illam demerget in profundum, & hoc casu uno tantum impetu octingentos & plures interficiet homines: *Interfecit octingentos impetu uno.* Pro victoria verò tam notabili, quo nomine, quave fama rei tormentariæ præses decorabitur? Non nomine, seu fama fortissimi, sed sapientissimi: opus enim istud non fuit actus virium roborisve sui brachii, sed scientiæ practicæ Geometriæ militaris, quâ tam exactè & ad amissim explosionem glandemque scivit dirigere, & hinc sapientissimus in arte: *Sapientissimus inter tres.* Denique ad tollendam editæ infirmo instrumento stragis admirationem, S. Scriptura vermiculi imbecillis arboris radices rodentis comparisonem adducit: quia hominibus multis sub arbore congregatis, si hæc ob radicem defectum super eos ceciderit subitaneoque lapsu simul omnes uno velut impetu oppressos peremerit: primaria profectò ruinæ hujus & stragis causa non altitudini, vastitati & moli arboris, sed vermiculo, qui radices ejus corrodit adscribenda est: *Ipse tanquam tenerrimus ligni vermiculus.*

Hoc singulari exemplo liquet, quanto plus possit in mari quam in terra, machina bellica; conspirantibus invicem sibi que mutuo succurrentibus ignis & aquæ Elementis,

mentis. Jam olim contra Pharaonem eadem bina conspirant Elementa in
 Exod. 9. v. 24. *Ægypto: Grando, & ignis, missa pariter ferebantur.* Idemque fœdus naturaliter in cunctis ineunt pugnis præliisque navali-
 bus. Ignis consumit & comburit, aqua sedat & extinguit: ignis interficit & occidit, aqua sepelit. Sed si tantam stragem infert & inferre potest tormentum unum bellicum navibus hostium, hinc inferendum & reflectendum est (uti Agamemnon fecit in incendo Trojæ) idem eventurum navibus nostris, nisi potentiorē aliquam habuerimus protectionem, quæ nos præservet & defendat. Profecto non pia minus & christiana, quàm provida est illa architectura, quâ in omnibus navibus bellicis, quæ non aliter ac civitates mari innatant, domum seu locum, quem Hæretici minusve devoti armamentarium nuncupant, nos velut Sacellum S. Barbaræ dedicamus in locis abditissimis, ubi pulvis custoditur: ac si fides nostra seu fiducia, oculis in supremæ hujus protectionis vigilantiam defixis diceret: *Non*
 Matth. 24. v. 43. *sinet perfodi domum suam.* Alia S. Barbaræ miracula non æquē mihi videntur necessaria, quàm universale illud & continuum in omnibus vasis navibusque bellicis, quæ aptiora sunt ad capiendā præparata incendia, quàm equus Trojanus.

Moyſes in desertis Madian rubum videns ardentem & non combustum, dixit:
 Exod. 3. v. 3. *Vadam & videbo visionem hanc magnam.* Mirabile consistebat in eo, quod cum ignis tam vicinus & inhærens quasi esset rubo, hic nihilominus illum non admit-
 tendo viridis remaneret: ita ut, sicut bene notat Philo Hebræus, rubus potius ignem, quàm ignis rubum comburere videretur: & vice ejus, quod ignis idem illum exuret, irrigaret potius, ut magis vireſceret.

Hinc Moyſes illud non tantum miraculum & visionem, sed magnam appellavit: *Visionem hanc magnam.* Porro visio non fuisset magna, neque miraculum, nisi ea ignis edacitas esset & voracitas, qualis realiter existit. Sub hoc mysterio antiquitas Vulcanum Deum ignis claudum baculoque innixum finxere, quia cætera inter elementa solus ignis materiæ indiget sustentaculo. Terra, aër, aqua sustentantur & conservantur in seipsis: ignis deficiente sustentaculo, extinguitur & interit. Sic ignis in lampadibus fatuarum virginum defectu olei fuit extinctus. Porro ab hac nutrimenti necessitate ad se conservandum, illa igni innascitur voracitas, qua tam facile adhæret & accenditur, tantoque magis, quod magis disposita est materia. Hoc supposito quis non reputabit miraculum, imò miracula continua S. Barbaræ, quod in navibus bellicis, in quibus perpetuò conservatur ignis, & multi ignes, non invadat adeò dispositas materias prout sunt ipsa corpora navalia? Potestne dari disposita magis gulamque provocans ignis materia, quàm tabulæ sicca, bitumen, axungia, sebum, stuppa, pulvis nitratus, & hæc omnia vento afflata, & in motu perpetuo, qui se ipso excitat calorem, & hic ignem? Si nubes humidæ & frigida per antiperistasin naturaliter producant ignem, quomodo in materiis sic dispositis eisdem non operatur effectus, totum aquæ elementum, quod eas circuit à natura magis humidum & frigidum? Sed enim quia extant argumenta quibus eadem mirabilia melius demonstrantur ex visu, quàm ea expendere & ponderare possit discursus: agite, grandiorē navem S. Dominicus dictam, navem regiam classisque nostræ primariam,
 K k 1 quæ

quæ in quatuor præliis navalibus Pernambuci habitis, triginta quinque Hollandicarum navium impetum excepit ob oculos vobis ponite: Quid intus & foris in ipsa, pulchro inquam illo & terribili, durante quadriduano hoc conflictu, videbatur fortalicio? Habebat navis hæc sexaginta tormenta bellica, sexcentis etiam sclopetariis instructa: Cumque Æthnam montem referret, lentè se movens, flammæ & fulmina ferri & plumbi, tot oribus quàm majoribus, quàm minoribus evomeret, milites omnes darent acciperentve, immittebant & exonerantes nitratum pulverem, iisdem manibus faces tenerent accensos, in tot bellicorum instrumentorum medio; eumque vel una suffecisset scintilla ad totale excitandum incendium, quod tota illa machina momento in aërem fuisset evibrata: quod in tanta confusione, pulverisque nitrati & ignis vicinitate, navis capitalis agitatæ aplustribus, conflictus victrix, non secus ac rapes undis tantum & non glandibus impetita, secuta fuerit; quis ibit inficias supplēse ibidem vigilantiam & protectionem sanctæ Barbaræ, quod humana nulla evitare potuisset providentia?

§. VIII.

Hoc agnoscens & recognoscens tota Catholica militia quales tam mari, quam terra protectrici suæ S. Barbaræ laudes debet & congratulationes? Quænam verò ego majoribus minoribusve rei tormentariæ præfectis & officialibus subditis ipsius & devotis præcepta & monita dabo? Ad Epinicia decantanda & celebranda S. Barbaræ, curtus se mihi offerebat Eliæ, eò quod esset igneus, sed quamvis tam singularis inter omnes, quos admirabundus vidit mundus, non tamen ul-

latenus debitam Sanctæ nostræ pompam majestatemque: læquat: nobis in hoc puncto deserviet tantum observare in eodem igne differentiam, quo pacto umbræ & opposita magis illustrent contraria. Scriptura sacra modum describens, quo Eliæ raptus è terra; ab Elisæo est divisus, mediante curru ab equis tracto id factum asserit, currum equosque & omnia ignea fuisse adjungens: *Et ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque.* Quia verò Textus sacer rationem non dat, quare Eliæ per aërem curru igneo triumphans ascenderit, cum splendidè magis hoc deauratis nubibus, radiisque Solis intermicantibus fieri potuisset: ex aliis ejusdem Scripturæ locis SS. PP. veram hanc causam deducunt. Quando Eliæ confugerat ad montem, Rex Ochozias misso quinquagenario Principe cum subditis sibi quinquaginta militibus illum adesse iussit. Qui montem conscendens, in montis vertice residenti dixit: *Homo Dei, hæc dixit Rex, festina, descende; q. d. Homo Dei, Rex te festinanter ad loquendum secum descendere jubet.* Et quid Eliæ ad hæc respondit? *Se homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te & quinquaginta tuos.* Sic dixit, & mox ira factum est: *Descendit ergo ignis de cælo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.* Quod cum innotuisset Regi, misit ad eum Principem quinquagenarium alium, cum ejusdem intimantè mandatum, idem quoque Eliæ fuit responsum cum primo, & quinquagenarius, & omnes cum eo milites ab igne cælesti fuere consumpti. Tale imperium in ignem Deus Eliæ contulerat, quo quia tam desporicè utebatur, hinc idem ignis ei subiectus & velut subditus in currum & equos fuit conversus, & triumphantem deducerent: *Ignis Eliam quasi*

4 Reg. 2. v. 11.

4 Reg. 1.

ibid.

fuit

Corn in *sum Imperatorem revereat, eique quasi*
 c. Eccl. *famulus suum ultro offert obsequium; in-*
 48. v. 8. *quit S. Chrysostomus, & alii Interpre-*
tes literales, Cornelius &c.

Agedum ignem cum igne, imperium cum imperio, & Barbarum cum Elia combinemus. Elia & Barbaræ Deus imperium donavit ignis: sed ecce quàm differente majestate uterque imperium istud exercet! Elia igni devorare & consumere præcipit, & Barbara, consumere & concremare prohibet: Elia igni homines comburere mandat, Barbara illos tangere vetat: ignis igitur obediendo Elia, concremat & consumit velut ignis, qualis est; sed obediendo Barbaræ, velut propriam perdidisset naturam, deserit esse quod est ne desit officio ad quod tenetur. Ex partæ Elia æqualis videtur esse potestatis in imperio, ex parte verò Barbaræ multò major videtur esse in obedientia. Missum in lacum Leonum Daniele si bestia devorassent, nihil miri habuisset: sed quod famelici objecto sibi pastu seu cibo voracitatem refrénarint abstinentiæ eorum miraculum comprobabat: porro illud faciebat Elia homines igni ad devorandum tradendo; & hoc facit Barbara nos ab ignibus liberando. Pulchrà sanè consequentiâ, Elia ignem de cælo descendere faciebat! *Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te.* Sufficitne in signum, quod ignis sit de cælo & à Deo, si comburat & consumat homines? Dicendum ipsi potius fuisset, si homo Dei sum, seu à Deo, rogabo Deum pro te, teque protegam, & defendam: & istud Sanctam nostram probat, propriè magis à Deo provenire. Elia imperando igni, à Deo se esse monstrabat, sed à Deo vindice, rigido & severo: & Bar-

bara eodem in imperio se à Deo esse perhibet, sed à Deo propicio, indulgente, mitericordissimo, & benigno; denique à Deo tali, de quo magis gloriatur Deus.

Nullus ambiget quin comparato imperio ad imperium, usus ipsius & exercitium, multò magis fuerit humanum & beneficium, & hinc in Barbara, quàm Elia divinius. Et transeundo comparisonem ignis ad ignem, quemadmodum in eo cui dominatur S. Barbara, magnam deteximus novitatem, sic idem combinando dominium verè ascendemus, quò tantum pertingere potest exaggeratio; & quo nullatenus transire potest imaginatio.

Communem Historicorum de primo pulveris nitrati inventore opinionem jam diximus: sed benè lectis & intellectis Scripturis sacris inveniemus jam quater millenis ante annis Deum in igne artificiali pulverem invenisse, quem super Sodomam & Gomorrhæm pluerat. Ignem istum non naturalem sed artificialem fuisse, ex verbis constat, quibus Moyses eandem rexit historiam, dicens, quod Deus pluerit de cælo sulphur & ignem ab ipso Domino Deo factum: *Domini pluit super Sodomam sulphur, & ignem à Domino de cælo.* Ubi valde novus & notatu dignus est ille terminus, *Domini à Domino*, ad declarandum, prout omnes notant Interpretes; tale ignis genus non fuisse causarum effectum naturalium, sed artis sapientiæque divinæ, quæ nihil de novo creat, sed res jam creatas disponendo, & inter se conjungendo novos & mirabiles producit effectus, qualis ignis ille verè artificialis extitit. Veruntamen ut artificium idem esset quod pulveris textus iste ad hoc probandum non sufficit,

Gen. 19.
v. 24.

sulphuris enim tantum mentionem ingerit, ignem & sulphur. Alium nihilominus habemus textum in Deuteronomio, quo idem Moyses ignem eundem iteratò describit expressè asserens hunc ignem ex sulphure & nitro, quæ duo sunt pulveris ingredientia fuisse compositum: *Sulphure & salis ardore comburens in exemplum subversionis Sodome.* Ab hoc igitur igne, & primo incendio, quod pulvis excitavit in mundo, Deus Lothum liberavit. Sed quo pacto? Mediantibus non tantum duobus Angelis, sed hisce ipsis duas personas divinas representantibus, erant quippè duo è tribus qui in convalle Mambre apparuerunt Abrahamo: quemadmodum etiam Angelus, qui tres pueros de fornace Babylonica liberavit, secundam SS. Trinitatis personam, scilicet Filium representabat: *Et species quartæ similis Filio Dei.* Porro quando Deus hominem, qualis erat Loth, à primo pulveris liberaturus incendio duobus curam hanc committit Angelis, & hisce divinarum personarum representatoribus: advertite, quæso, quale sit imperium, dominium & autoritas S. Barbaræ, cui soli Deus universalem omnes omnino homines, terra marique, ab ejusdem pulveris liberandi, protegendique incendiis curam sollicitudinemque commendavit!

Fabricent igitur Seraphini, similiter ardentes & ignei novum currum triumphalem S. Barbaræ, meliorem gloriosiorumque illo Eliæ: cui non luctuosis & funestis in urnis combustorum & mortuorum præferantur cineres, sed quem vivi præcedant congratulantes & applaudentes supremæ protectrici suæ omnes illi (numero innumerabili) quos ab igne & incendio liberavit. Et insignis noster Dux

Classarius, qui tanto hodie apparatu & magnificentia, eandem triumphatricem celebrat, nobilissimam triumphorum suorum partem æstimet, in curribus deauratis rotare & circumagere acquisita tot tantisque victoriis navigia, quibus melius, quàm columnis æneis, illustrissimæ domus suæ exornantur portæ & atria: dignus immortalis illius herois successor, qui Martis ad instar patriæ illam defendit in bello: nec non more patris, præclusis Jano januis & portis, victoriosam illam reliquit in pace.

§. IX

AD vos nunc convertatur oratio (animosi Vulcani ministri & artifices, qui periculosissimum continuè ignis exercetis opificium, periculosissimis artis vestræ instrumentis) epilogi & coronidis loco vobis dico, ne elabissinatis bonum aliquod, quod in mundum intulit usus & inventio pulveris. Ex vipera non venenum tantummodo, sed etiam theriaca conficitur. Enim verò quidnam boni in mundum pulvis nitratus invexit? Veritatem unam universalem, scilicet, quod nullus jam hominum suis debeat fidere viribus. Olim erant Achilles, erant Hercules, erant Samsones: pulvere nitrato in mundum jam ingressio, brachiorum robur & fortitudo æstimari desit. Pygmæus duabus unciis pulveris maximum prosternere potest Gigantem. Quo fundamento putatis Philosophiam symbolicam de fabulis finxisse, quod Gigantes bellum intulerint cælo, ad deturbandum è solio suo Jovem, nisi quia intellexerunt & demonstrare voluerunt sapientes illi, quod

quod homines virium suarum robore confidentes, Deum non metuant, nec illum venerentur, ac si ab ipso non dependerent. Sacrilegam & blasphemam audite arrogantiam, quam quidam eorum protulit nomine Mesencius:

Dextra mihi Deus, & telum quod missile libro.

Id est, Deus meus est brachium meum, & lancea mea. Profectò Dux superbissime non præsumptuosè adeò fuisses locutus, si illo vixisses tempore, quò minimus militum hostilis exercitus ignivomo tibi ore respondisset. Hanc igitur veritatem pulvis in mundum invexit, ut omnis homo, multoque magis in bello, & de bello viventes sibi persuadeant, quod solus Deus, & non brachium eorum, nec gladius, nec hasta vitam ipsis conservare possit. Quod miles ille tam generosus & rubu-

stus David manibus non armatis interficiens Urso, & Leones suffocans ita protestatur: *Gladius meus non salvabit me.*

Ad hoc igitur pulvis serviat, quem manibus semper geritis, ut memores discriminis, in quo æqualiter vitam geritis, taliter eam agaris, ut grata sit Deo, à quo ob tam ordinaria accidentia magis dependet, quam ab aliis hominibus. Et potentem vigilantissimæ vestræ protectricis S. Barbaræ intercessionem imploratis: à qua devorione & invocatione finaliter vobis promitto, id quod eadem Sancta variis exemplis probavit in mundo. Imò in flammarum medio ardentibus invocato ejus nomine, si non omninò vitam salvat temporalem, saltem eam sustentat & prolongat quantum sufficit, ut acceptis Sacramentis vitam consequatur æternam.

S E R M O

P R O

Sabbatho ante Dominicam Palmarum.

In Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Exilio. Bahiæ, Anno 1634.

Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jesum. In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia Jesus venit Ierosolymam, acceperunt ramos Palmarum, & processerunt obviam ei. Joann. 12.

§. I.

THema est prolixum, sed sermo erit succinctus. Verba sunt S. Joannis Evangelistæ c. 12. suæ sacrae Historiæ, innuere volunt: quod Principes Sacerdotum inierint consilium. Mox ut in principium hoc offendi, suspensus mecum consideravi Consilium, Principes Sacerdotum! sine dubio grandia ex eò prodibunt & emanabunt Reipublicæ bona: Gens est Ecclesiastica, & consequenter sancta & literata; quid enim aliud ex eorum sperari potest consilio, nisi magnæ Gloriæ divinæ, bonique publici promotio? Hæc menteolvebam, & mihi imaginabar, sed deceptus sum. Et contra Deum, & contra homines agitabatur. Hoc spectabat, huc dirigebatur totum consilium, ut Christus quocunque modo & casu è vivis tolleretur quod pridè decretum fuerat; istud significat ly &, *ut & Lazarum*, prout Doctores interpretantur: & ut non tantum necem inferrent Christo, sed etiam

Lazarum tollerent è medio, quem paulò ante Christus suscitaverat: *Ut & Lazarum interficerent.* Nunquid distorta magis & passionata institui possunt indicia; num enormior pronunciari potest sententia? Causas allegatas audiamus, & multò mirabimur amplius. Moriatur, inquiunt, Christus, quia miracula parat, quia sanitatem infirmis confert, mortuisque vitam restituit, quia in amore, & honore habetur, quia plebs ipsum sequitur: & moriatur Lazarus, quia virtutis Christi suscitatus amor illi, honori & sequelæ occasionem præbet: *Quia multi propter illum abibant ex Judæis & credebant in Jesum.* Honore dignissimum crimen! omnia ista facta sunt hodie: *in crastinum autem*, inquit Evangelista, Gloriæ Princeps triumphantis in modum Jerusalem equitando intravit, (modestæ tamen suæ humilitatisque limites non excedens) pomposi comitatus vices subeunte infinita plebis multitudine, cum palmis & acclamationibus devotè ipsum prosequente: *Turba multa quæ*

venerat ad diem festum, acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei. Usque huc ad literam nostri Thematis. Quod videbimus, est causa criminalis, sententialiter decisa, appellationi subjecta, revocata. Ex primo Tribunali inson-tes exhibunt accusati: E secundo judi-ces exhibunt condemnati. Nihil ferè horum Thema nostrum continere vide-
tur, sed ex eo omnia deducemus. Non statim illud demonstro, ne duplex tem-
plus insumendo perdam. Gratiam im-
ploremus.

§. II.

PLato Judicibus & Gubernatoribus consultum esse assererat capeffendis indormire resolutionibus. Magno Phi-
losopho videbatur, iudicium cum cervi-
calibus agitatum, magis ab affectuum
motibus semotum, & sedatum neces-
sariò proditurum. Ita Judicibus nostris
Ecclesiasticis, principibus scilicet Sa-
cerdotum accidit; super resolutione
heri decreta, tollendi videlicet vitam
Christo dormierunt; sed hodie exper-
recti ex somno super tam distorto & in-
ordinato concordarunt consilio, quale fuit
injustissimam, atrocissimam, magisque sa-
cilegam, quam unquam aut data fuit, aut
dari potuit in mundo, confirmare senten-
tiam. Ego quidem potius Dominos Prin-
cipes Sacerdotum interrogare malletm.
Domini, patrare miracula, suscitare
mortuos, æstimari, amari, in honore
haberi, quid, quæso, reatus, quid repre-
hensionis, quid culpæ habet, quam le-
gem offendit? In Exodo, in Levitico,
in Deuteronomio, qui sunt Canones &
Codices, ex quibus vos dirigitis, nullus
invenitur textus, qui illud prohibeat:
ignorantiæne igitur imputabitur? Autho-

Pars V.

ritati & dignitati Tribunalis vestri pro-
fectò derogaret, qui talem de ipso præ-
sumeret. Omnium rationem paucissimis
verbis dedit Euthymius: *Itaque tota res est* Euthy-
invidia; Jam non miror Sacerdotum
Principes in ipsa bonitate reperisse cri-
mina, culpas in ipsa innocentia, in Chri-
sto peccata: nam in Tribunalibus seu
publicis, seu privatis præsidente invidia,
virtutes sunt crimina, culpæ sunt merita,
& qualitates bonæ seu opera sunt vitia.

Saul die quâdam melancholiâ & tri-
stitiâ oppressus, instrumentis musicis
benè ludere callentem inquiri sibi petiit;
num ad relevandum potius, quàm
augendam melancholiam nescio. Ac-
currens mox aulicorum quispiam, dixit,
Majestatem suam ad hoc meliorem Da-
vide invenire non posse; nam præter-
quam, quod bene sciret psallere, simul
juvenis esset generosus, robustus, re-
rum bellicarum bene peritus, prudens,
& super omnia virtutibus insignis, Deum-
que timens: *Vidi filium Isai scientem psal-* 1 Reg.
lere, & fortissimum robore, & virum belli- 16. v. 12.
cosum, & prudentem in verbis, & virum
pulchrum, & Dominus est cum eo. Num
quid amplius in laudem & Encomium
Davidis dici potuit? Dicere mihi viden-
tur omnes, quorquor audierunt, mul-
tum in eo situm, si quis amicum in aula
habeat; & illum verum esse Davidis
amicum, qui sciret pro ipso tam splen-
dida Regi præsentare officia. Ingenium
hoc est mundi, ut excellentioris amicitiz
argumenta sæpenuerò æstimet, quæ
non nisi absolutissima sunt odia. Doctores
Hebraici, quos Nicolaus de Lyra refert,
Aulicum hîc locutum, Capitalementem Davi-
dis hostem, Doeg fuisse affirmant. Infen-
sissimus Davidis inimicus, & tam retho-
ricè

Ll

ricè laudes ejus depromit! Capitalis Davidis inimicus, & tam vili & abjecto ex fundamento, quale est saltem seu citharædum esse, occasionem sumendo tantam qualitarum ipsius seriem! sic se res habet Intentionem ejus Lusitanus nostræ societatis expositor gravis egregiè explicavit: *Sciebat Saulem esse invidum, & alienis laudibus incredibiliter cruciari: laudat igitur Davidem apud Saulem, ut Saul invidia stimulis agitatus interficiat Davidem*; q. d. Noverat Doëg, Saulem singularem esse æmulum Davidis, invidiaque stimulante valdè ipsi intensum: quoniam verò in judicio invidorum merita sunt culpæ, & excellentiores qualitates sunt delicta & vitia, coram Saule laudibus extulit Davidem, quò Saul, pro ut fecit, mortis in Davidem sententiam pronunciaret. Prudentem, bellicosum, generosum, virtuosum, omnibusque aliis bonis qualitatibus affatim eum dotatum prædicavit: proinde totam hanc elogiorum Lytaniæ rectè audiens, non incongrue pro Davide dicere potuisset: *Orate pro eo*. Capitula ac articuli contrà eum Regi præsentata, non minus quam læsæ Majestatis reum ipsum agebant. Videbantur laudes, & erant accusationes: videbantur commendatitiæ, & erant calumniæ. Innocens in suis virtutibus calumniam patiebatur; & ex bonorum operum suorum meritis reus agebatur, neque innocentia sua defensus, neque bene meritis adjutus: quia iudex erat invidus.

Quàm bene illud hoc modo idem David intellexit! Confirmationem nobis præster, qui probationem nobis præbuit. David Juvenis persecutionem fugiens, ad aulam Regis Achis, regnumque Saulis Regis regno inimicum se contulit,

ideoque tutus videbatur. Pergebat solitarius & incognitus; sed quia suam secum famam circumferebat, hæc verò nunquam novit servare secretum: mox ut increbuisse Generosum advenisse Israëlitam, qui Goliath Gigantem interfecisset; ille scilicet, cui Hierosolymitanæ mulieres compositum à se, & omnium ore tum temporis versatum, decantassent verbum: *Percussit Saul mille, David decem millia*. Ecce quàm admirabile, quod sequitur! Mox ut audivit David, quod occiderat, inquit Scriptura, quod formidaverit in conspectu Regis Achis comparere: *Posuit David sermones istos in corde suo, & eximnit valde à facie Achis Regis*. Denique resolvit inde fugiendo speluncam subire: *Fugit autem inde in speluncam Odollam*. Qualis tua, & David est resolutio? Quid te moveret solitarium agere in deserto, quando te vides tantopere commendatum in aula? Quid causæ est, quod tanta laudum fama ornatum te videns, apud Regem, ab ejus præsentia fugis? Intelligebat illud David ut prudens; & operabatur ut expertus. In tribunali invidiæ Laudes sunt accusationes: proinde quia David se videbat aded laudatum, factus est inimicus. Videre se laudatum, erat videre accusatum: qualitates suas videre relatas, erat culpas suas videre probatas. Gravissima igitur ratione motus semetipsum humiliando, tam à se quàm ab hostibus fugit. Satrapæ, primique Regis Achis Ministri magnis contrà Hebræos stimulis exagitabantur invidiæ, quo pacto igitur manus eorum evadere poterat David, in eademque degere aula, de suis victoriis crimosus, & de fama sua reus? Porro si traductus fuisset David,

David, de crimine falsi, de perjurio, de adulterio, furto, homicidio, & aliis, si quæ enormiores dari possint, infamiae notis, David securus obambulasset in aula, & perquam fidenter palatium Regis fuisset ingressus: Ibi quippe servitia ista sua habent præmia; vel saltem transeunt impunita. Verum tot tantisque prædicatis de ipso virtutibus, excellentiis, tot facinoribus heroicis, tot qualitatibus, prudenter sanè egit sese humiliando & fugiendo: siquidem omnia illa elogia, & laudum præconia erant contraria personæ Regis & familiarium ejus crimina, & irremissibilia contra leges invidiæ delicta. Meo quidem judicio mandata dabuntur legis invidiæ, prout præcepta dantur legis Divinæ. Præcepta Dei mandant, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices: Leges invidiæ dicunt, non honoraberis, non ditaberis, non æstimaberis, prudens non habebis, adduntque non eris prædicator bonus: & casu quo divina vobis favente gratia ad dignitatem aliquam fueritis evecti, manu gladium stringaritis, sitis generosi, divites & honorati eodem mox momento in tribunali invidiæ delictorum rei tenemini, quia mandata ipsius & præcepta estis prævaricati. Hasce ob culpas David in tam periculoso versatus fuit statu: ob easdem culpas hodie Christus Filius ejus, quem sic in Evangelio apellarunt turbae, fuit condemnatus: *Hosanna Filio David*. Celeberrimus erat prædicator, multorum mirabilium parrator, infirmorum sanator, mortuorum suscitator, porro quia hæ excellentiæ vel culpæ, applausibus, acclamationibus, amore, concursu & sequela populi erant pro-

batæ; *Multi abibant ex Judeis, & credebant in Jesum*; Decretum primum fuit confirmatum, & sententia secunda prolata, ut moriatur Christus: *Ut & Lazarum, id est, ut Christum, & Lazarum interficiant.* §. III.

¶ Sed esto, justè seu injustè ut quid verò Lazarum condemnant? Naturalis ipsi non denegetur defensio. Si illum condemnant, uti dicunt, quia Christus ipsum resuscitavit: quàm, quæso, reatus speciem habet hominem esse à morte resuscitatum? Tam remotus, hoc casu, fuit à culpa, ut nec in actu eam habuerit, nec in potentia; neque illam habuerit, neque habere potuerit. Christus adolescentem à nativitate cæcum curavit, & Discipuli appositam valde ad rem movere se putantes quæstionem interrogarunt: *Domine, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Quæstionem hanc meritò derident Expositores, & singulariter Theophylactus: si enim adolescens natus fuisset cæcus ob peccata sua, sequeretur necdum natum peccasse: & quid ineptius & impertinentius dici potest, quàm hominem habere peccata, antequam habeat esse? Ante esse peccatorem, quàm hominem? Non minus innocens isto erat Lazarus. Erat mortuus, quando Christus illum resuscitavit, & beneficio non Entis vel non Existentis erat impeccabilis: ita ut hoc casu ipsi quadrare possit, quod de maximo amicorum suorum Euriolo Nisus asseruit: *Nihil iste, nec ausus, nec potuit*. Non habuit culpam, nec habere potest: Innocens actu, & potentia. Verum enim verò licet hoc ita se habeat, tam lyncei invidiæ sunt oculi, ut in hisce peccandi impossibilitatibus,

morte dignas retexerint & deprehenderint culpas: *Ut & Lazarum interficerent.* Et quare? *Quia (ecce culpam) Quia multi propter illum credebant in Jesum.*

Gen 37.
v. 18. Super Joseph consilium inierunt fratres ejus: mortem ipsi decreverunt, & eisdem quasi verbis, qua hodiernum habet Evangelium: *Cogitaverunt eum interficere.* Nota est causa: Jacob præ cæteris tenerius eum amabat, & præter quotidianum habitum pastoritium fecerat ei *tunicam polymitam*, qua diebus festivioribus indutus cæteris pastoribus præfulgebat. Eheu quot tales hodie in mundo dantur Josephi! Invidia, detractionibus, aliisque insidiis imperiti! Quare? Quia fortunæ favore meliore sunt veste induti. Hoc pacto insons condemnatus erat adolescens, quando fortuna ipsius & felicitas mercatorem Ismaelitam eo deduxit, qui viginti eum argenteis licitatus est, quando cupidissimi fratres numero decem, singuli pro duobus argenteis, qui se contingebant, & fratrem suum, & conscientias suas vendiderunt.

Invidiarum fomite & causa, scilicet tunica, jam eum exuerant; & Joseph tergum vix verterat, & venditores illam apprehensam in frustra dilacerant. Sed heus sistite hic fratres ingrati, sistite, respondere; Verbis vobiscum contendere statui. Nunquid Joseph venditus est? Nunquid ira, & indignatio vestra jam exsatiata est? Nunquid futuri vestro satisfactum est? Tunica hæc, quid reatûs commisit, aut contrahere potuit? Ut quid eam dilaceratis? Quare in frustra conscinditis; probè novi, quod ad respondendum mihi verba vos deficiant: sed pro vobis Rupertus Abbas respondebit: *Fraterna Gloria monumentum impecabile* (notate

bene illud impecabile) *fraterna Gloria* Rupert. *monumentum impecabile laceratur: adeo* Abbas. *nec morte, nec venditione satiatur invidia.* Omni culpa vacabat Josephi tunica; sed enim, quomodo illam habere poterat sericum, seu lana insensibilis & voluntate carens? Nihilominus in naturali incapacitate, & impossibilitate peccandi, Josephi fratres aliquam invenerunt; & tanquam instrumentum Josephi Gloriæ deservivit: *Fraterna Gloria monumentum.* Tunica hæc singularis Jacob affectus erat Symbolum, Josephi erat ornamentum, quo cæteris præfulgebat fratribus, quo honorem & respectum sibi conciliabat apud extraneos; & hoc sufficiebat illi pro culpa, ut scinderetur sine culpa: *Monumentum impecabile laceratur.* Ignoro sanè num in tota Scriptura sacra inveniri possit casus, seu locus, qui magis ad vivum id declarare possit, de quo agimus. Culpæ nihil admiserat, nec admittere poterat Lazarus, quando illum suscitavit Christus, prout vidimus; Porro in hac summa innocentia, imò in hac impecabilitate absolutissima; invidia culpas, & quidem morte dignas detegere novit, quæ instrumentaliter Gloriæ Christi deservierant: *Quia multi propter illum credebant in Jesum.* Celebris fuit, imò cunctis celebrior Lazari fuit resurrectio, admirante & obstupescente populo, quod viderent per plateas Civitatis Jerusalem obambulantiem, quem noverant quadriduani mortuum in sepulchro: Et quia stupor hic omnis & admiratio in famam Gloriamque redundabat suscitatoris, eo quod instrumenti adinstar Gloriosæ huic famæ subserviret, & Lazarum reum mortis agunt: *Ut & Lazarum interficerent;* Non secius ac invidia fratrum Josephi,

Josephi, non contenta vindicta & rabie in fratrem, etiam ex insorte tunica indignationi suae lenimen & satietatem quaesivit: *Adeo nec morte, nec venditione satiatur invidia.*

§. IV.

PRONUNCIARĀ in Christum, & Lazarum sententiā injustā; sicut Innocentia quāto magis tacet, tantō melius coram Deo pro se allegat & perorat. Sic silentium illud in divino ipsius tribunali pro appellatione servavit. Nec diu tardavit expeditio (nam cœlesti in judicio dilationibus non est locus) quod inde emanavit, duo fuere decreta contrā duos Pontifices hōc modō: Primum, ut lata contrā Lazarum sententia pœdum executioni daretur; ut suspensa maneret, *Cogitaverant.* Secundum ut Christus altero die triumphans Jerusalem ingressus, cum ramis palmarum, & honorificis acclamationibus à populo exciperetur: *Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei.* Ita habet thema. Sed argui mihi videor. Nonne promiseram in principio, in sententiarum revocatione Judices fore condemnandos? Ubinam istae sunt condemnationes? Ubinam istae sunt pœnae? Gratia loco hoc est habendum, quod sint, & non appareant. Mortem Lazari executioni non dari, prima fuit pœna: Christum triumphantem ingredi Jerosolymam, pœna fuit secunda. Visā primā, mōx transibimus ad secundam.

Job lepra erat opertus, simulque doloribus aliisque zymnis oppressus & circumseptus, quod toties auditum & declamatum, & nunquam condignè exaggeratum est in pulpitis; in que im-

Job. 17. *transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt,*
v. 11.

torquentes cor meum; q. d. Dies mei simul cum oblectamentis, quae habebam in eis, transierunt; qui ut non durarent diu, meos esse sufficiebat, *Dies mei;* Conceptus quidem aliquos formaveram, *Cogitationes meae.* Sed hos fortuna fecit abortivos, nec ad executionem pervenerunt, *Dissipatae sunt.* & hoc, inquit Job, tanquam pœnarum omnium acerbissimum, gravissimè fero: quotquot enim tunc fuere conceptus & cogitationes, tot modō animam meam excruciantes, patior carnifices cor meum torquentes, *torquentes cor meum.* Mirari sat nequeo, quod homo tanta praeclatus prudentia, ut magni faceret tormenta, cum simili prodeat querela. Enim verō tu patientiae Exemplar, tantus es fortunae amicus, ut de rebus tantillis conqueraris? Nunquid facultatem & bonorum jacturam fecisti, nunquid filiorum mortes audivisti, nunquid Domus statusque tui eversionem perpessus es, nunquid dolores, tristitias, derelictiones, miseras, corpusque tuum totum in vulnus unum conversum sustinuit? Quā, quaeso, comparisonem habent ista omnia ad conceptus cogitationesve tuas relata, ut de hisce tantummodo querimonias emittas, quod finem intentum non fuerit consecutus: *Cogitationes meae dissipatae sunt?* Tanquam insignis Patientiae Magister fuit locutus. Job expertus fuerat omnia, quid dolor, quid pœna, quid denique tormentum esset; proinde quia nihil dolorem tam excessivum, pœnam tam atrocem, tormentum tam intolerabile inferre deprehendit, quantum cogitatio finem non assecuta, intentio executione frustrata, cogitationes tantum suas & intentiones, in tanta querimoniarum materia, sine suo ca-

fuisse lamentatur: *Cogitationes mea dissipatae sunt*. Quoniam verò tam difficulter exaggerationi huic fidem habendam prædixit Job, illam Expositorum alicui credere recusans, commentatoris ipse partes desuper in se suscepit versiculo sequenti: *Si sustinero, infernus domus mea est. Putredini dixi: Pater meus es; Mater mea, & soror mea, vermis es*. Nemo Hyperboles esse putet aut exaggerationes phantasticas, id quod dico, revera enim tormentum quod patior adeo intolerabile & desperatum existit, ut si vel paululum protelatum fuerit, *Si sustinero* ad sepulchrum usque deducere me sufficeret: Id quod mortui absque sensu experiuntur in sepulchris, hoc in me meæ exequuntur cogitationes: non enim est corruptio adeo penetrans & annihilans, non sunt vermes cadaver aliquod adeo comedentes & erodentes, sicut cogitationes ipsæ cor meum mordicant, animamque rodunt. Porro pessimum est, quod occidendo me non cessent, sed interficiendo me regenerent, ac si parentes mei essent, ad magis me execuciandum: *Putredini dixi: Pater meus es tu: Mater mea, & soror mea, vermis es*. Agite comparemus seu conferamus illud Job, *Cogitationes mea*, cum illo, *Cogitaverunt*, Judicum nostrorum; & videbimus utrum maneant condemnati. Intenderunt Lazarum interficere, *Cogitaverunt ut Lazarum interficerent*. Intentiones hæ executione frustratæ in aërem abierunt, *Cogitationes me dissipatae sunt*, & sic sunt illas non executi carnifices & lictores respiraculum animæ obstruentes, *torquentes cor meum*, sententiam Dei in eis exequentes, sententiam non minus, quàm mortis & sepulchri: *Si sustinero, sepulchrum domus mea est*.

Agedum curiosis nunc satisfaciamus. Supposito sententiam hanc sententiam fuisse mortis, & inter sententias mortis tot tamque varias dari, interrogabit me fors quispiam, de quo genere fuerit mortis? Nomen illi imponere ignorans, dico de illo mortium fuisse genere, quæ quantò magis torquent & excruciant, non tamen perimunt. Mors est interior sensibilis quidem, sed non explicabilis, tam immitis & sæva, ut si Deus omnes istos Sacerdotum Principes, contra forum dignitatis ipsorum, ad palum seu patibulum suspendi mandasset, nimis quàm benigna, & mitis sententia reputanda fuisset. Achitophel consilium dedit Absoloni, quo executioni dato actum utique fuisset de Davide, contra quem impius rebellisque filius insurrexerat; Disponente cœlesti numine Absalon illo dimisso diversum omninò & contrarium à Chusai datum amplexus est. Quo viso sine mora Achitophel (casum astutiarum & stupendum) consensu equo domum festinat, rebusque suis dispositis, immisso trabi laqueo se suspendit: *Abiit in domum suam, & disposita domo sua, suspendio interiit*. Multæ super hoc casu quæstiones moveri possunt. Illa Canonistarum ad manum est, hoc movens, utrum iste in loco sacro sepeliendus sit necne? Porro Scriptura ait, quod sepelierint ipsum in sepulchro Patris sui: *Sepelierunt eum cum patribus suis*. Veruntamen hoc non format argumentum; siquidem temporibus istis nec sepulchra erant in Ecclesia, neque conditum Capitulum, *Placuit*. Et posito, unum alterumve Sanctorum & Doctorum super hoc casu scripsisse; unus tantum Rabbini Achitophelæ iudicio turbatum fuisse asserit.

Si fuit turbatus (modò quæstio mea subintrat) si Achitophel sanus erat iudicio sibi que præsens, quomodo tam insanum commisit actum, qualis est propriis sibi manibus suspendio vitam tollere? Scriptura illud affirmat, & mirificè intentum nostrum probat: *Videns, quod non fuisset factum consilium suum, abiit in domum suam, & suspendio interiiit.* Una & sola ratio & motivum, quare Achitophel se suspendit, inquit Scriptura, fuit, videre non executum fuisse consilium suum: *Videns, quod non fuisset factum consilium suum.* Ecquis rem tam atrocem crederet, quotquot demum Doctores eam assererent, nisi Spiritus sanctus illam affirmasset. Tam crudelis executor est consilium non executum: tales dolores, tales cruciatus, tales torturas infert animæ cogitantis & considerantis, ut homo integro iudicio, sibi que præsens, juxta prudentiæ dictamen è malis minus eligendo, propriis maluerit manibus appensus mori in furca, quam tormenti tam atrocis sustinere cruciatus. Sic illud expertus est Achitophel; utque eodem illud modò invidiosi experirentur Pontifices, ordinavit Deus, ut executionem non sortiretur initum inter ipsos consilium, Lazaro tollendi vitam; eodem ipso non executo remanente ipsis pro carnifice & tortore proprio ad eandem, seu fortè multò etiam truculentiorē inferendam mortem, quam Lazaro inferre decreverant: *Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent.*

Primà injustè latà, contrà Lazarum à sententiā condemnatos habemus iudices. Secundæ contrà Christum latæ

longè atrocior erat injustitia: Quod ut pari pacto in ipsorummet pœnam & acerbiorē transiret torturam, iussit Deus, sicut diximus, ut Christus triumphans Hierosolymam intraret: *Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei.* Pœnæ hujus acerbitas in absurdissima aliqua naturali invidorum conditione fundatur, quâ magis alienis discruciantur bonis & gloriâ, quàm malis propriis & tormentis. Ingressus die quâdam templum Hierosolymitanum CHRISTUS, vidensque in illo columbas, capras, agnos, immò & vitulos vendi, super irreverentia tanta zelo succensus, ex funibus, quibus animalia illa fuerunt alligata, quasi confecto flagello venditores illos & emptores flagellare cepit. Nundinationes in Ecclesia factas Deus propria castigat manu, non commissa aliis delictorum similium punitione, nullo habito dignitatis suæ respectu. Porro ego homines istos non usque adèd patienter laturos existimabam sic tractari à CHRISTO, & siquidem à violenta manuum injectione abstinere, non tamen à blasphemiiis sibi temperaturos. Veruntamen revidendo textum, ne vel in adæquatum verbum contrà Dominum, quâ talem ipsum agnoscentes, prolocutos fuisse inveni. S. Joannes Chrysostomus igitur locum hunc, cum aliis vitæ ipsius diversis conferens hanc format considerationem: Si quando Christus sanavit mutum, illum sugillavit velut dæmoniacum: si quando cæcum illuminavit, illum voluerunt lapidare; si quando Lazarum resuscitavit, contrà illum sententiam mortis tulerunt, quomodo nunc eos flagellantem, & velut mancipia tractantem, aliquo minus hono-

honorifico aut malo verbo non impediunt? Quare non accusant? Quare ipsum eum lapidant? Quare non interficiunt? Divinè
 S. P. Chrysostomus: *Animadvertitis inv-*
 S. Chry- *diam incredibilem, & quonam pacto in alias*
 sostom. *collata beneficia magis eos irritabant; q. d.*
 Nunquid invidorum horum probum videtis, quod magis bonis deservientur alienis, quàm malis propriis? Quod Christus infirmos curaret, mortuos suscitaret, bona erant aliena, hinc illud tam graviter ferebant, ut Christum lapidare & occidere vellent: à Christo flagellari, & tanquam mancipia tractari, mala erant propria. Proinde tam leviter ea senserunt, ut ne durius quidem verbum Christo responderint. Ulterius. Patrata à Christo miracula famam gloriamque ipsi conciliabant: flagella, quibus illos castigabat, pœnam ignominiamque illis inferebant; sed quia gens invidiæ malo laborabat, acerbius fama & gloria Christi quàm pœna ignominiaque propria loquebantur. Excessum invidiæ non solum verè admirabilem, sed & incredibilem! *Invidiam incredibilem.* Exaggeratio videbitur, quod confirmationis ergo adducam: sed fide iustore non caret.

Ardebat in inferno dives epulo, indeque Lazarum in Abraham sinu contempla-
 Luc. 16. tus, in hæc verba prorupit: *Pater Abraham,*
 v. 24. *miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat*
extremum digiti in aquam, ut refrigeret
linguam meam. Abraham hanc illi refocillationem non indulgit: sed quia avaritiæ tam proprium est petere, petiti-
 Ibid. 28. onem dives epulo iteravit: *Rogo te, Pater,*
ut mittas eum in domum patris mei, habeo
enim quinque fratres, ut reseretur illis, ne &
ipsi veniant in hunc locum. Vel ego decipior, vel petitiones hæc aliud referunt,

aliudque prætendunt. Si inferni flammæ tam sunt truculentæ, ut novimus, & dives epulo noverat per experientiam, quomodo est possibile, ut extingui eas, aut linguam tantillo aquæ refrigerari posse putaret, quantillum extremo digiti intincto aquæ adhæreret? Amplius. Si in inferno nec charitati, nec amoris locus est, nam si hæc ibi darentur, non infernus, sed paradysus esset: qua ratione fieri potest, quod damnatus tanta erga fratres suos charitate flagret, ut prædicatores ex altera vita ad ipsos mitti petat, ut convertantur? Quantum magis, quod incendium alius æquè benè ac Lazarus refrigerare potuisset; multique alii, melius Lazaro, fratribus prædicare potuissent, Quam igitur ob causam, utraque in peritione non alium quàm Lazarum mitti postulat; primò, *Mitte Lazarum;* Secundò, *Rogo, ut mittas eum?* Causa est, quod neutrum horum dives epulo prætenderet, sed omnis illius eò dirigeretur intentio & desiderium, ut Lazarum ex Abraham sinu educeret, faceretque ut aliquo saltem tempore fraudaretur & careret illa quiete, in qua ipsum videbat. Hoc subtiliter hinc eruit sanctus Petrus Chrysologus, cujus ratio non solum tam est subtilis, quàm naturalis velut suæ: *Quod* S. Chry.
agit dives, non est novelli doloris, sed livoris sol.
antiqui: zelo magis incenditur, quàm gehenna. Nostis, inquit sanctus Chrysologus, quare dives tot excogitat & quærit artes, & modos, ut vel brevi temporis spatio, si valuerit, Lazarum ex Abraham sinu educat, nullo alio ad hoc motivo impellitur, nisi quod invidia concallescat, cum in tanta nunc videat felicitate & Gloria, quem in tanta alias despexerat miseria: *Zelo magis incenditur quam gehenna.* Ecce

considerationis hujus subtilitatem: dives agit in inferno, divitis verò infernus potius est in sinu Abraham, quàm in ipso inferno: magis enim ipsum excruciat quies & felicitas in sinu Abraham, quàm ibidem fruitur & gaudet Lazarus, quàm in gehenna ipsæ quibus ardet flammæ. Petebat & efflagitabat ut Lazarus è sua exiret requie aquam laturus ad refrigerandum: & refrigerium non consistebat in aqua, quam debebat afferre, sed in quiete quam debebat derelinquere. Tanquam invidum magis ipsum contrembant alienæ Gloriæ, quas videbat, quàm proprius infernus in quo ardebat: *Zelo magis incenditur quàm gehenna.* Ad hocce pænæ punitionisque genus Deus injustos condemnavit Sacerdotum Principes, & convenientissimè quæ tales. Invidia laborabant, ut vidimus; proinde quia pœnarum nihil magis ipsos afflicturnum erat quàm Gloriæ Christi, ipsis iuventibus Christus triumphans cum universali applausu Jerusalem ingreditur Filius David, & Rex Israël acclamatus cum faustissimis & ore & manibus factis appreciationibus: *Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei.*

Ego sanè affirmare potuissem, majorem hoc ipsis fuisse torturam, quàm si Deus centum illis infligi iussisset ictus, quod negotiantibus in templo per plateas publicas fieri solenne est: dicere potuissem, acerbius toleratu hoc illis accidisse, quàm si statim in flammæ coniecti fuissent infernales instar epulonis: sed paulo mitius, quàm magis propriè procedere volo. Notum est, pœnam quam Juristæ *Talionis* vocant, præ cæteris omnibus magis

esse proportionatam. Proinde pœnam hanc pontificum crucis tormentum fuisse assero. Volebant illi crucifigere Christum; & Christus crucifigebat illos. Hæc non mea consideratio est & sententia, sed eximii Ecclesiæ Doctoris S. Augustini: *Quam crucem S. Aug. mentis invidentia Judæorum, perpeti poterat: quando Regem suum Christum tanta multitudo clamabat.* Quid vobis videtur, quomodo invidiosis placuerit Pontificibus intrare in Jerusalem Christum Triumphantem? Quid vobis videtur, inquit Augustinus, nonnisi fuisse ad puniendos illos & crucifigendos? Acclamationes illæ populi promulgationes erant, injustitiæ ipsorum delicta publicantes: prælatæ illæ manibus palmæ cruces erant, quibus visibiliter erant crucifixi in anima, *Crucem mentis.* Probè memineritis utique illius de Amano Assueri intimo Historiæ: Mandavit Aman crucem erigi in suspendium Mardochei, quod vice quadam transeunti sibi genu non flexerit. Sic insolescunt & superbia intumescunt, familiares & intimi, qui fortunâ reverentur uti, sibi que imperare nesciunt. Veruntamen fortuna commutante manus, & ad Tribunal superius revocatâ sententia, Aman cruci fuit affixus. Idem Principibus Sacerdotum evenit. Ipsi suo in tribunali crucifixum volebant Christum, Tribunal verò divinum ad puniendam illorum injustitiam, ut in ipsis propriam suam exequeretur sententiam disposuit, ut illi essent crucifixi, non in una cruce, siquidem erant multi; sed in tot crucibus, quod palmis honorabatur triumphus Christi: *Acceperunt ramos palmarum, & exierunt obviam ei.*

honorifico aut malo verbo non impediunt; Quare non accusant? Quare ipsum eum lapidant? Quare non interficiunt? Divinè S. P. Chrysostomus: *Animadvertitis inviam incredibilem, & quoniam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant; q. d. Nunquid invidorum horum probum videtis, quod magis bonis deservientur alienis, quàm malis propriis? Quod Christus infirmos curaret, mortuos suscitaret, bona erant aliena, hinc illud tam graviter ferebant, ut Christum lapidare & occidere vellent: à Christo flagellari, & tanquam mancipia tractari, mala erant propria. Proinde tam leviter ea senserunt, ut ne durius quidem verbum Christo responderint. Ulterius. Patrata à Christo miracula famam gloriamque ipsi conciliabant: flagella, quibus illos castigabat, pœnam ignominiamque illis inferebant; sed quia gens invidiæ malo laborabat, acerbius fama & gloria Christi quàm pœna ignominiaque propria loquebantur. Excessum invidiæ non solum verè admirabilem, sed & incredibilem! Invidiam incredibilem. Exaggeratio videbitur, quod confirmationis ergo adducam: sed fide iussore non caret.*

Ardebat in inferno dives epulo, indeque Lazarum in Abraham sinu contempla-
 Luc. 16. tus, in hæc verba prorupit: *Pater Abraham,*
 v. 24. *miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam, ut refrigeret linguam meam.* Abraham hanc illi refocillationem non indulgit: sed quia avaritiæ tam proprium est petere, petitionem dives epulo iteravit: *Rogate, Pater, ut mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum.* Vel ego decipior, vel petitiones hæc aliqd referunt,

aliudque prætendunt. Si inferni flammæ tam sunt truculentæ, ut novimus, & dives epulo noverat per experientiam, quomodo est possibile, ut extingui eas, aut linguam tantillo aquæ refrigerari posse putaret, quantillum extremo digiti intincto aquæ adhæreret? Amplius. Si in inferno nec charitati, nec amoris locus est, nam si hæc ibi darentur, non infernus, sed paradysus esset: qua ratione fieri potest, quod damnatus tanta erga fratres suos charitate flagret, ut prædicatores ex altera vita ad ipsos mitti petat, ut convertantur? Quantum magis, quod incendium alius æquè benè ac Lazarus refrigerare potuisset; multique alii, melius Lazaro, fratribus prædicare potuissent, Quam igitur ob causam, utraque in petitione non alium quàm Lazarum mitti postulat; primò, *Mitte Lazarum;* Secundo, *Rogo, ut mittas eum?* Causa est, quod neutrum horum dives epulo prætenderet, sed omnis illius eò dirigeretur intentio & desiderium, ut Lazarum ex Abraham sinu educeret, faceretque ut aliquo saltem tempore fraudaretur & careret illa quiete, in qua ipsum videbat. Hoc subtiliter hinc eruit sanctus Petrus Chrysologus, cujus ratio non solum tam est subtilis, quàm naturalis velut suæ: *Quod S. Chry. agit dives, non est novelli doloris, sed livoris sol. antiqui: zelo magis incenditur, quàm gehenna.* Nostis, inquit sanctus Chrysologus, quare dives tor excogitat & querit artes, & modos, ut vel brevi temporis spatio, si valuerit, Lazarum ex Abraham sinu educat, nullo alio ad hoc motivo impellitur, nisi quod invidia concallescat, cum in tanta nunc videat felicitate & Gloria, quem in tanta alias despexerat miseria: *Zelo magis incenditur quam gehenna.* Ecce

considerationis hujus subtilitatem! dives agit in inferno, divitis verò infernus potius est in sinu Abraham, quàm in ipso inferno: magis enim ipsum excruciat quies & felicitas in sinu Abraham, quàm ibidem fruitur & gaudet Lazarus, quàm in gehenna ipsa quibus ardet flammæ. Petebat & efflagitabat ut Lazarus è sua exiret requie aquam laturus ad refrigerandum: & refrigerium non consistebat in aqua, quam debebat afferre, sed in quiete quam debebat derelinquere. Tanquam invidum magis ipsum contrembant alienæ Gloriæ, quas videbat, quàm proprius infernus in quo ardebat: *Zelo magis incenditur quàm gehenna.* Ad hocce pœnæ punitionisque genus Deus injustos condemnavit Sacerdotum Principes, & convenientissimè quæ tales. Invidia laborabant, ut vidimus; proinde quia pœnarum nihil magis ipsos afflicturnum erat quàm Gloriæ Christi, ipsis iuventibus Christus triumphans cum universali applausu Jerusalem ingreditur Filius David, & Rex Israël acclamatus cum faustissimis & ore & manibus factis apprecationibus: *Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei.*

Ego sanè affirmare potuissem, majorem hoc ipsis fuisse torturam, quàm si Deus centum illis infligi jussisset ictus, quod negotiantibus in templo per plateas publicas fieri solenne est: dicere potuissem, acerbius toleratu hoc illis accidisse, quàm si statim in flammis coniecti fuissent infernales instar epulonis: sed paulo mitius, quàm magis propriè procedere volo. Notum est, pœnam quam Juristæ *Talionis* vocant, præ cæteris omnibus magis

esse proportionatam. Proinde pœnam hanc pontificum crucis tormentum fuisse assero. Volebant illi crucifigere Christum; & Christus crucifigebat illos. Hæc non mea consideratio est & sententia, sed eximii Ecclesiæ Doctoris S. Augustini: *Quam crucem S. Aug. mentis invidentia Judæorum, perpeti poterat: quando Regem suum Christum tanta multitudo clamabat.* Quid vobis videtur, quomodo invidiosis placuerit Pontificibus intrare in Jerusalem Christum Triumphantem? Quid vobis videtur, inquit Augustinus, nonnisi fuisse ad puniendos illos & crucifigendos? Acclamationes illæ populi promulgationes erant, injustitiæ ipsorum delicta publicantes: prælatæ illæ manibus palmæ cruces erant, quibus visibiliter erant crucifixi in anima, *Crucementis.* Probè memineritis utique illius de Amano Asueri intimo Historiæ: Mandavit Aman crucem erigi in suspendium Mardochei, quod vice quadam transeunti sibi genu non flexerit. Sic insolescunt & superbia intumescunt, familiares & intimi, qui fortunâ reverentur uti, sibi que impetare nesciunt. Veruntamen fortuna commutante manus, & ad Tribunal superius revocatâ sententia, Aman cruci fuit affixus. Idem Principibus Sacerdotum evenit. Ipsi suo in tribunali crucifixum volebant Christum, Tribunal verò divinum ad puniendam illorum injustitiam, ut in ipsis propriam suam exequeretur sententiam disposuit, ut illi essent crucifixi, non in una cruce, siquidem erant multi; sed in tot crucibus, quod palmis honorabatur triumphus Christi: *Acceperunt ramos palmarum, & exierunt obviam ei.*

VI.

Absolvi cum Evangelio, promissis mei feci satis. Satisfaciendum restat loco exilii, ejus devotio in hoc Sabbatho tam frequens auditorium coëgit. Diu multumque mecum expendi, quam sermonis præsentis portionem illi accommodarem: & quia nullam ipsi congruentem inveni, concludendo decrevi & totum ipsi accommodare respondi. Quicquid hucusque dixi, fuit representatio exilio Christi. Pro considerationis hujus intelligentia supponendum est, Judices Christum condemnantes ad mortem, quando Pater æternus illam commutavit in exilium, non solum fuisse Herodem, ut videtur, sed Herodem simul & diabolum. Probo: *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum; & adversus Christum ejus; Congregati sunt Reges terræ, & Principes vota unierunt contra Christum, ait David; neque exigua Prophetiæ hujus est difficultas. Si intelligatur de morte, quam Christus realiter sustinuit, nonnisi unus fuit Rex, scilicet Herodes: si accipiatur de morte, Christo nato mox intentata, etiam nonnisi Rex unicus fuit, idem nomine sed non persona Herodes: Tyrannum quippe innocentium occisorem triginta vivere annis fas non erat. Age Chrysostomus audiamus: Nunquid Herodes Reges? q. d. Nunquid Herodes est multi Reges? Nunquid Herodes multi Principes? Clarum est, quod non. Si igitur unus tantum est Rex, & unus tantum princeps, quo pacto David inquit, quod,*

*Psal. 2
v. 2.*

*S. Chry-
sostom.*

*Reges & principes sese contra Christum collegerint & congregati fuerint; Astiterunt Reges terræ, & principes convenerunt in unum? Responsum ejusdem S. Patris est, quod dixi: In Rege Herode peccati quoque Regem ostendit. David oculis videbat prophetis, qui visibilia & invisibilia contuentur, & hinc Reges & principes contra Christum convenisse asseverat: qui enim illum condemnarunt ad mortem, non solus fuit Herodes, sed Herodes simul & diabolus. Herodes Rex Judææ, diabolus rex peccati: Herodes princeps terræ, diabolus princeps interni. In Herode peccati quoque Regem ostendit. Porro ritè considerantes motivum, quo Herodes & diabolus ad interficiendum Christum, nec non innocentes ipsius occasione exilii, fuerunt impulsæ, idem protinus inveniemus, quod invidia Sacerdotum principes movit ad occidendum non solum resuscitatorem, sed etiam resuscitatum. Hi, quia Christum pro Rege Israël acclamatum & agnitum, multosque in eum credere videbant: *Multis abibant ex Judæis, & credebant in eum; Herodes vero ac diabolus cum eo, quia statim à nativitate eum à Regibus Orientis quæsitum & adoratum videre cœperant, nec non in ipsa Herodis aula Messiam Regemque Judæorum pronunciatum audierunt: Ubi est, qui natus est Rex Judæorum.**

*Joan 12.
v. 11.*

*Matth.
2. v. 2.*

Visa nunc similitudine condemnationis Christi in Tribunali hominum; videndum sequitur non minus propriè condemnatos esse in Tribunali DEI. Prima pœna, ad quam Principes Sacerdotum Deus condemnavit, fuit, ut vidimus.

vidimus, ut irrita manerent eorum consilia & decreta: similisque fuit illa Herodis. Herodes dixerat Magis:

Ibid. 8. *Ite, interrogate diligenter de puero; & cum inveneritis, renuntiatis mihi, ut ego veniens adorem Eum.* Ista Herodes ore proferebat: porro corde dicebat, ite, diligenter inquirendo discite, ubinam & quisnam sit, ut e medio ipsum tollam, millenosque alios, prout innocentes tot sustulit. Quid verò Deus? Vel per seipsum, vel per Angelum suggessit Magis, ut per aliam redirent viam: & Tyrannus delosum videns suum intentum: *Videns quoniam illusus esset à Magis;* Dicat nobis idem sanctus Joannes Chrysostomus, quid passus fuerit: *Considero quam Herodem pati probabile fuerit, qui certè suffocari etiam præ indignationis magnitudine potuit, cum se ita illusum atque irrisum videret.* Pœnam, quam Herodes sensit, videns artes doloque suos in cassum abiisse; intentionemque suam sine frustratam, consideret & expendat, quid sit invidia, sciens, quod verba explicare non sufficiunt. Millies utique accepto laqueo vitam sibi sustulisset (condigna planè tam indignè coronato capite pœna) & mirum est, quod cholericus iste dolor furorem illi inducens non etiam instar laquei ipsum suffocârit. De Achitophèle meminit Scriptura: *Videns, quod non fuisset factum consilium suum, abiit, & suspendio interijt.* Eodemque modo Chrysostomus de Herode pronunciat: *Videns, quoniam illusus esset à Magis, suffocari etiam præ indignationis magnitudine potuit.* Proinde nos modò videamus, curam condemnatio Herodis illi Prin-

cipum Sacerdotum queat equiparari. Illi condemnati, quia decreta eorum tantum reliderunt in intentionibus: *Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent;* Et ille condemnatus, quia intentio ipsius sine suo fuit frustrata, & Magi illuserunt ei: *Videns, quoniam illusus esset à Magis.*

Secundæ pœna secundo obvenit iudicii diabolo: quæ fuit videre Christum triumphantem ingredi Ægyptum, sicut Principes Sacerdotum triumphantem procedere ipsum viderant per mediam Jerusalem. Quod nobis admirabundè depingit Isaias Propheta: *Et ascendet Dominus super nubem levem, & ingreditur Ægyptum.* Hæc nubes levis (inquit sanctus Ambrosius) est Beatissima Virgo Maria, ejusdem viri pueruli mater, quæ suis illum brachiis detulit in Ægyptum: nubes, quia illa à radiis Solis justitiæ protegit; & levis, quia ipsa sola inter omnes creaturas peccati pondere nunquam gravata fuit. Et quid diabolo conspecto hoc triumpho accidit? Idem Propheta hoc innuit: *Et commovebuntur à facie ejus simulachra Ægypti;* Id est, ad conspectum triumphalis hujus ingressus, in terram prostrata corrueant omnia Ægypti Idola. Ita factum est; parvulus enim exul, postquam evasit manus Herodis, cum vivus & triumphans maternis gestans manibus ingrederetur plateas Ægypti, mox in templis & altaribus, falsorum imagines Deorum, in quibus diabolus fuerat adoratus, collapsæ in pulverem redigebantur.

Indubitatum est Theologiæ assertum, quod, Deo Angelos rebelles & apostaticos deturbante ex cælo, non-

nulli eorum statim descenderint in abyssum inferni, aliis in regione hac aëris remanentibus, quos propterea sanctus Paulus *aëreas potestates* appellat. Ita ut eodem in loco multi nos audiant dæmones, & utinam illi invisibiles tantum. Consilii hujus divini rationem S. Bern. divinè S. Bernardus assignat: *Diabolus in pœnam suam, in aëre medium inter cœlum & terram sortitus est, ut videat, & invideat, ipsaque invidia torqueatur*; q. d. In majus diaboli tormentum Deus illi liberum hunc aëris carcerem assignavit, elementum cœlum inter & terram medium; ut vidente ipso homines de terra ascendere in cœlum, & de hac Ecclesia militante, ubi eos persequitur, pergere ad fruendum & gaudendum gloria in triumphante, ex visione & hujus invidentiæ triumphi graviores patiantur infernum in aëre morantes, quàm in pœnis ardentes. Sanctum Petrum Chrysologum audivimus asserentem, mitiorem diviti epuloni intulisse pœnam flammam quam patiebatur, quàm gaudia & glorias, quibus Lazarus in Abraham sinu fruebatur. Proinde hæc fuit pœna plus quàm infernalis, ad quam Deus diabolum in ipso condemnavit exilio, quo filium suum de manibus ipsius liberavit: ut triumphantem illum Ægyptum intrare videns, magis tortus invidia contabesceret, deficiens, non aliter, ac marmora & imaginum simulachrorumque metalla deficiendo sunt collapsa, in quibus adorabatur: *Et commovebuntur à facie ejus simulachra Ægypti.*

§. VII.

Absolvi. Et supposito, quod Evangelio, locoque fecerim satis,

pars quædam justitiæ videtur, eandem ab auditorio satisfactionem exigere: in Evangelio Christum triumphantem habemus in Ægypto. Justissimum igitur protinus est, Auditores, ut etiam Christus, seu per Ægyptum, seu per Jerosolymam animas nostras ingrediat triumphans. Quid, amabo, aliud est anima, ubi altare erigitur Veneri, idolo turpitudinis; ubi sacrificia offeruntur Marti, Idolo vindictæ: ubi adoratur Jupiter, Idolum vanitatis: quid, quaeso, est inquam, animarum harum quæpiam, nisi idololatria Ægyptus? Triumphans igitur Ægyptum animæ hujuscemodi intret: *Et commoveantur à facie ejus simulachra Ægypti*; & cuncta ad pedes ejus prosternantur & corruant ista Idola. Cadat turpitudine, corruat vindicta, collabatur vanitas & tam parum Christianæ deficiant Idololatriæ. Quid ex opposito est anima, ubi regnat ambitio; ubi leges dat invidia; ubi omnia gubernat odium: quid est, inquam, talis quædam anima, nisi Jerusalem depravata & perdita, ubi per odium, ambitionem, & invidiam contra Christum ipsum mortis sententia pronunciat? Age nunc Jerusalem, Jerusalem: *Convertere ad Dominum Deum tuum.* Expirent odia; cessent invidiæ; desinant ambitiones; ad pedes Christi corruant omnia ista vitia; erigantur in manibus omnium palmæ in signum victoriæ: *Acceperunt ramos palmarum, & exierunt obviam ei.*

Nullus dubito quin id faciant omnes, Christiano nomine insigniti, non meorum vi & efficacia verborum permoti, sed à temporis sanctitate obligati.

ligati. Hebdomadam sanctam ingredimur, in qua Christianorum nullus tam modicæ & infirmæ dabitur fidei, & pietatis tam tepidæ, qui non victum se prosternat ad pedes Christi. Veruntamen, quodd ego recommendatum persuasumque cuperem omnibus, est, ut caveamus ne nobis eveniat, quod illis Christum triumphantem comitatis. Hoc animadvertit, & admonet Sanctus Bernardus, Christo per plateas Jerusalem incedente, multi sublata ab humeris pallia sternerant in via, ut super ea graderetur; mox verò ut Christus transierat, pallium quisque suum resumebat, & humeris restituebat & imponebat ut ante. Idem nobis hâc hebdomada insuenit, exuimus, vel exuisse videmur pravorum nostrorum habitus, ad pedes Christi illos projicimus, ut desuper crucem humeris portans transeat, sed mox præterita, & transacta Hebdo-

mada sancta, præsentem jam Paschate, ad eadem quilibet vitia revertitur, ut se iisdem reinduat, ac si peccata non fuissent: ah cum Christo mortuo ea sepeliamus, eorumque habitus non secus ac Christus mortuales vestes in sepulchro, derelinquamus! Coram Beatissima Virgine Maria proposita faciamus firmissima ipsius nec non filii ejus servitio perpetuo nos mancipandi, illum sequentes, & ubique servientes, vel in Ægypto sicut exules hujus mundi, vel in Jerusalem, velut eodem mundo mortui: nullo labore, ærumna, seu felicitate, neque fortuna prospera, neque adversa, ab ejus servitio, ab ejus obedientia, ab ejus amore & gratia nos separante; ut viventes & morientes cum, & pro illo, ipsum comitemur ad vitam, ubi mors exulat, per omnem æternitatem, Amen.

S E R M O
D E
S. JOANNE BAPTISTA.

In Professione

Domina

M. Sor. Mariæ de Cruce,

Filia

Excellentissimi Ducis de Medina Sidonia,

Neptis

Reginæ Lusitaniæ,

Religiosa

Ord. S. Francisci in Monasterio Beatissimæ Virginis
Mariæ, Das Framengas in Alcantara.

Expositum fuit Sanctissimum Sacramentum:
astiterunt suæ Majestates

R E X E T R E G I N A.

Dixit R. P. A. V. S. J. Prædicator Regius. Anno 1642. 24 Jun.

✠

✠

Elisabeth impletum est tempus, & reliqua. Luc. i.

§. I.

IN die, quo nascitur vox DEI, justè
silent voces hominum, diei hujus
rethorica, sunt admirationes: *Mi-*
rati sunt universi; Actus hujus eloquen-
tia timores sunt & tremores: Factus est
simor super omnes vicinos eorum. Hodie

dies est, ut loquantur corda, & linguæ
taceant: hinc lingua Zachariæ obmu-
ruit, & habitantium in Montanis corda
loquebantur: *Posuerunt in corde suo di-*
centes. Et si in qualibet Baptistæ die lo-
qui periculosum est, quid erit hodie
in tantarum materiarum concursu, ubi
timoris causæ, admirationisque rationes

&c

& motiva adeò addensata videntur? Si in Baptistæ nativitate stuporis omnis causa erat, videre, quod Deus animæ euidam amici porrigeret manum: *Etenim manus Domini erat cum illo*; Quantò potius hodie admirationem nostram attonitam hærere necesse est videndo, quod Deus alii manum præbeat sponsi: *Etenim manus Domini erat cum illo*? Non ignoto Originem dicere, quod DEUS manum dederit Joanni Baptistæ, idem fuisse, quod animam sibi desponsare: verum utraque sponsalia valdè differunt, quia utraque valdè differunt & discrepant loca. DEUM se desponsare in desertis, est ordinarium: sed Deum se desponsare in Palatiis, Deus desponsatus in Palatio, mirabilium omnium maximum est. Ego in hoc casu totam mihi Scripturam contrariam invenio. Oseam Prophetam revolventes, inveniemus Deum cum anima aliqua se desponsaturum dicere: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Jeremiam Prophetam legentes inveniemus, quod Deus commemorando locum, quo cum Jerusalem se desponsavit, desertum illum fuisse innuit: *Charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto.* Si Cantica Salomonis inspexerimus, reperiemus, quod sponsalia cum anima Deo præ ceteris dilecta, in uno sint deserto contracta, & in altero consummata: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?* Ait cap. 3. & cap. 8. dicit: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, innixa super dilectum suum?* Sed quid opus est accumulare Scripturas, cum sponsus ipse præsens ab onere probandi nos liberare possit? Mysterium quo mediante se Deus cum animabus vel maximè propriè desponsat, est sublimissimum Eu-

charistiæ Sacramentum; in illo enim (ut doctè notat S. Augustinus) mediante unione Corporis Christi verificatur inter Deum & Hominem: *Erunt duo in S. Aug. carne una.* Porro si inquisierimus, ubinam Gen. 2. locorum Deus figurative ista celebravit sponsalia, tam in veteri, quàm in novo Testamento deprehendemus loca principaliora fuisse deserta. In Testamento veteri potissima Sacramenti figura fuit Manna, quod quadraginta duravit annis, & omnes debebant in deserto: *Patres vestri manducaverunt Mannam in deserto.* In Testamento novo potissima figura fuit miraculum de quinque & de septem panibus, quod utrumque contigit in deserto: *Desertum locus est, & non habent, quod manducant.* Unde Marc. 6. *Unde eos, quis potest hic saturare panibus in solitudine?* Agedum, quænam est ratio (& quo majore ex fundamento admiremur omnes, repeto) quænam est ratio evincens, quod Deus se semper desponsat in desertis? Nunquid ipse universalis est Monarcha mundi? Nunquid ipse æternus est Gloriæ Princeps? Ut quid igitur inæqualiter se desponsat in terra? Ut quid minore saltem imparitate sponsam non querit in aulis palatiumque Regum, sed in solitudinibus & desertis?

Ratio est ista, quia sponsa ad Dei complacentiam & placitum qualificata non invenitur in Palatiis, invenitur in desertis. SS. Sacramentum posuit nobis dubium: S. Joannes dabit ejus solutionem; Christus panegyri de Baptista protulit (tanti enim viri Encomiastes solus Deus esse potest) verba fuere numero pauca, sed Emphasi & energiâ multo, & hoc modo Christus exorsus est: *Quid existis in desertum videre, hominem mollibus vestitus?* Ecce, qui mollibus vestiuntur, in Domi-

bus Regum sunt; q. d. Scitis, quis sit Joannes ille, quem omnes videre existis? Est homo. (inquit Christus) in deserto vivens, & non ex hominibus, qui morantur in Palatiis. Dictum notabile! Pace tua, Domine JESU Christe! num thema hoc assumis prædicaturus de Baptista? Concludurus, quod non sit major inter natos mulierum, discursum in eo fundas, quod in deserto, & non in Palatio vivat? Ita omnino. Tota perfectio ad compendium reducta, ut ajunt Theologi, in prosecutione & fuga consistit, id est, in sectando virtutem, & vitium fugiendo. Hinc Ecclesiæ Divinaque præcepta alia sunt affirmativa, alia negativa: affirmativa mandant prosequi bonum; negativa præcipiunt vitare malum. Christus igitur ut solidè & paucis perfectionem Baptistæ probaret & exprimeret, quid fecit? Dixit illum hominem esse, sequentem omne bonum, & fugientem omne malum. Et ut demonstraret, quod prosequeretur omne bonum, dixit, & optimè quidem, quod viveret in deserto: & ut probaret, quod fugeret omne malum, eundem in Palatio non vivere asseruit. Per locum Christus explicavit vitam: & ut innueret quis qualisve esset, ubinam habitaret aperuit. Nondum benedico: ut insinuarer, quis esset, ubi non habitaret, ut hominem esse cælestem significaret, desertum ipsum inhabitare affirmavit: ut indicaret terrestrem non esse hominem ipsam in Palatio vivere negavit. Proinde cum Palatia Regum tam parvi æstimentur à Deo, quod Dominum illum, qui se in desertis tantum desponsare consueverat, hodie desponsatum videamus in Palatio: Grande miraculum!

Verum enim verò, quare hoc tanta admiratione dignum? Quare Deus in desertis tantum sese desponsare solitus, hodie desponsatur in Palatio? Ratio est, quia Palatium Reginarum Lusitanæ, commune quid habet cum propriis deserti. Deus communiter sese desponsat in desertis, quia ibidem non invenit conditiones Palatii: Hodie se desponsat in Palatio, quia in Palatio invenit conditiones deserti. S. Job mediis in doloribus mortem sibi vita meliorem ratus, inter querimonias de vita prolatas, agebat: *Et nunc requiesce- Job. 3. rem cum Regibus & consulis, qui adificant sibi solitudines.* Notabilis loquendi modus! *Cum Regibus, qui adificant solitudines!* Si dixisset, cum Regibus, qui ædificant Palatia, bene haberet; sed cum Regibus, qui ædificant deserta & solitudines! ergone etiam deserta ædificantur? Adite videamus quinam sint isti Reges deserta ædificantes; quinam isti sunt Reges architecturæ terminos immutantes? Hi sunt Reges illi (inquit S. Gregorius Papa) in Greg. quorum Palatiis sic proceditur cum vani- Papa- tate terrestri, ut principaliter tractetur de veritate cælesti. Et Palatia, in quibus servitur Deo, tanquam in Eremito, deserta sunt potius quam Palatia: *Qui adificant solitudines.* Benè dictum est: *Qui adificant*; Duo quippe dantur ædificandi modi: Ædificare scilicet per ædificium; & ædificare per ædificationem: ædificium ex desertis Palatia facit, ædificationem ex Palatiis deserta facit. Palatium, in quo servitur Deo, est desertum ædificatum: Palatium, in quo servitur Deo tantum, & mundo suo tantum tempore patet accessus, ubi clausura convenit cum ea, quæ servatur in Religionibus & asceteriis: ubi exteriorum vestimentorum ornatio cul-

ius ciliciorum est velamen, ubi libertas & pompa aulica, ubi in comœdias & epulationes prodigaliras, ubi pro aliis vanitatibus exercitia sunt spiritus; ubi exire de Palatio ad novitiatum, est mutare domum potius, quàm vitam: Eremum istam aulicam non Palatium, sed desertum appellabo: *Qui adificant sibi solitudines.* De Imperatore Theodosio secundo refert Socrates, tam Religiosum fuisse Principem, sicque Imperatoriam reformasse aulam, ut Palatium Monasterii speciem referret: *Palatium sic disposuit, ut baud alienum esset à Monasterio.* Idem ego maximas inter Regis nostri felicitates refero. Hinc cum in Lusitanæ Palatio cœlum tot tantasque deserti habeat prærogativas, quid mirum, quod Deum in desertis sese desponsare solitum, hodie desponsatum videamus in Palatio? Cessent igitur admirationes cum Monticulis, rumpatur silentium cum illo Zachariæ, & in hoc actu loqui incipiamus, timore & tremore dante nobis copiam: *Et apertum est illico os ejus.*

§. II.

VErè in tantarum concursu materialium hodie intricatum me vidi, cum earum quælibet integrum sermonem exigeret. Ne errarem, Baptistam ipsum consului, cujus doctrinam sequar; ait enim: *Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi gaudio gaudet.* Ego sum amicus Christi, inquit Joannes, sponsa est sponsi, festum est amici. Sit ita. Festum erit de S. Joanne; Dies erit sponsæ: Evangelium sic se accommodabit utrique, ut de utroque scriptum videatur. Progrediamur itaque cum illo, ne larum quidem unguem recedentes.

Part. V.

Elisabeth impletum est tempus: & peperit filium.

Completo novem mensibus, Elisabeth filii unius mater extitit. Verba illa: *Impletum est tempus.* Quibusdam Doctorum superflua visa fuere. Non liquet clare, S. Joannem more cæterorum hominum, transacto tempore, quod natura nativitati determinavit, fuisse nasciturum? Utrum quid igitur otiosum, quid Evangelista addit, dicit, S. Joannem tempore completo natum: *Elisabeth impletum est tempus?* Cardinalis Toletus, nec non Scholastici omnes, notam istam superfluum negant; immò vero pernecessariam affirmant, supposito quod in S. Joanne leges naturæ tantum sint anticipatæ, ut sex mensibus à conceptione elapsis, rationis jam habuerit usum: Et qui tot annis usum anticipasset rationis, nativitatem anticipasse cogitari posset aliquot mensibus. Sed ut hoc non factum constaret, Evangelista S. Joannem tempore impleto natum asserit: *Elisabeth impletum est tempus.* Hic genuinus textus hujus est sensus: sed quo verior, eo magis dubium meum confirmat. Quod natus dicatur S. Joannes tempore impleto, eo, quod nativitatem non anticipavit, bene dictum est: sed quare non anticipavit? Quare non anticipavit tempus nativitatis, sicut anticipavit tempus usus rationis? Usus rationis, juxta ordinariam naturæ legem, anno à nativitate septimo incipit, nativitas mense nono à conceptione contingit. Quæro igitur, si usum rationis tot anticipavit annis, quare nativitatem non anticipavit aliquot mensibus? Ratio est ista, quia nativitas vitam concernit naturæ: usus rationis, vitam concernit Gratiæ: & in rebus temporalibus, quod solet facere

N n

tempus

tempus, bene est ut faciat tempus: in rebus spiritualibus, quod facere solet tempus, melius est ut hoc faciat ratio: ad nascendum mundo faciat tempus, quod facere ipsius est: ad nascendum Deo, quod faciendum est tempori, id ipsum faciat ratio. Ibat Christus ex Bethania Ierosolymam versus, vidit eminens in via ficulneam, appropinquavit ei, cumque nihil in ea præter folia inveniret, maledixit illi: & advertit S. Marcus Evangelista (quod reverà notatu erat dignum) non fuisse tempus fructum afferendi pro illa arbore: *Non erat tempus ficorum.* Deus bone! Hic attoniti mirantur Doctores omnes. Enim verò si non erat tempus fructus, quare Christus illum quæsit? Et si illum non invenit, quando tempus non erat, quare arborem punivit? Si punivit, ergo fructum ferre debuit: si verò non erat tempus, quomodo debuit? Debit (dicit Chrysostomus) licet enim, eo, quod vernum esset, fructum tempori non debebat: Deo exigenti debebat ex ratione, & debita rationis non est, quod expectent spatia temporis. Ad fructificandum mundo, tempus facit, quod temporis est: *Elisabeth impletum est tempus;* ad fructificandum Deo, quod est temporis, exequatur ratio: *Exultavit infans in utero.* Hæc excellentiarum & prærogativarum una est, quam inter cæteras in Baptista singulariter veneror, scilicet, quod sit homo, in quo fecit ratio, quod aliis in hominibus fuit tempus. Quod anni expectent rationem, commune est omnibus: sed quod ratio præveniat annos, & hoc faciat, quod faciendum erat tempori, istud in solo Baptista invenitur, & hodie gloriosè videmus imitatum.

O quàm gloriosè hodie æquivocatum

habemus annum, Aprilem mutatum in Septembrem, & fructus, quibus maturitatem dare debebat tempus, in ratione maturos! quis autumnum frugum, in ver convertere poterat florum, nisi dilecta Christi sponsa? *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit;* Sic obediunt tempora, ubi sic dominatur ratio. Quod jam mundus & vita nesciant decipere, quod tan as circumspeditiones videamus vitæ, in tam paucis vitæ annis, quid est hoc? Non aliud, quàm ratio fecit, quod tempori facere incumberebat. Ut cautelæ sequantur annos, est, quod tempus faciat, quod suum est: sed quod cautelæ præveniant annos, est quod ratio faciat, quod temporis erat. Querebatur M. Cicero. Tullius, quod cùm homines rationales essent, nihilominus plus in illis discursus valeret temporis, quàm discursus rationis: ast hodie rationis discursum temporis discursui videmus prævalere. Non sufficerent nonaginta anni ad iudicii prudentiam impetrandam Heli, & sufficiunt decem & octo anni ad eandem conferendam Samueli? O grandem rationis victoriam contra illam temporis sine ratione: Contra fallacias juventus, maxima est rationis victoria. Sara comam non abscindit ut canus tollat: & Absolonis aurei capilli in ætate aurea sentiant rigorem ferri! Maria Magd. lena à Christi pedibus lachrymas capillis suis abstergit, nec abscindit: & alia sit Maria, quæ oculis siccis rescissos capillos ad pedes Christi ponit! quod Jacob Rachelem sepeliat in ætatis vere, inconstantia adscribendum est vitæ: sed quod Rachel in vere floreque vitæ sepeliat seipsum, grandem prodit rationis vigorem. Dare Deo vitam, dum eam ipse attrahit, est violentiam dissimulare:

lare: illam Deo reddere, cum ipse donat, est voluntatem sacrificare: Deo dedicans annos ultimos, id facit, quod Christianus timore mortis; primos illi consecrans annos, id facit, quod Religiosus amore vitæ.

Rationis lucta cum annis est bellum, in quo pauci plus resistant quam multi. Quod ratione multi vincantur anni, non est multum: sed quod vincantur & convincantur pauci, magnum arguit rationis vigorem, majoremque ex eo, si spectetur resistentia, cui locus faver. Quod pauci anni, & in montanis (quales Baptista erant) non se defendant vi rationis, multum non est: sed quod anni pauci, & in palatio delusi & convicti! victoriæ magnæ nomen meretur. David Berzellai magnam obtulit dignitatem in palatio, & ipse octogenarius jam quid responderet? *Octogenarius sum hodie, non indigeo hac vicissitudine.* Respondit (eo quot tot jam annorum spatio, aula sibi cavere didicisset) ut Rex in posterum quietè & solitariè iptum vivere, & de sepultura sua disponere permitteret, ita tamen ut locum acceptaret & dignitatem oblatam pro juniore filio suo dicens: *Est servus Chamaam, ipse vadet tecum.* In actu isto amor patris ampliare videtur; sed mundi fallacia sese benè explicat: docuerunt Berzellai multi anni sui, non sibi Palatium affectare: & deceperunt illum anni pauci alieni, palatium prensare pro filio. Nescio, quid inter se habeant palatium & anni pauci, dum, licet palatium cognoscunt anni multi, nihilominus illud relinquere, vel unicum illi remittere non audent anni pauci: scivit senex cur palatium defereret: ad idem consulendum juveni animus ipsi defuit; cum facilius sit suggerere consilium, quam præbere

exemplum: Berzellai præbuit exemplum non ausus dare consilium; imò videtur pater se substituisse in annos filii, ut in juventute lucraretur aliena, quod in senectute non valebat propria: & cum mundum deferere non valeret, quem mundus deferabat, è converso hodie in juventute mundum subjicere voluit pedibus, quæ ipsum antea gestabat in capite; ô quàm benè se hodie humana transponit natura! S. Paulus agebat: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Ad Gal. Quando mundus crucifixus erat Paulo, Paulo terga vertebat mundus: quando Paulus crucifixus erat mundo, mundo terga obvertebat Paulus. Et si ego tergum obvertem mundo, dum ille mihi facit idem, nihil est magnum: sed si læta mihi fronte abblaudienti mundo, austeriorem exhibeam vultum majoris est virtutis. Si iridente vos mundo, ex affectu ploretis pro illo, magna infirmitas! verùm si illum blandè vobis ardentem rideatis, generosa magnanimitas!

Magnanimitas hæc tanta est, ut cum rationis viribus sit propria, S. Paulus tamen non eam illi, sed temporis potestati adscripserit. De Moyse loquitur S. Paulus, dicens: *Moyse grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei.* Ubi noto & expendo verba illa: *Grandis factus.* Quorsum hic tangitur ætas; S. Paulus de Moyse generosa resolutione & non de annis ejus tractabat; porro si resolutio in animo & in annis consistebat, quare Moysem grandem factum asserit, quando se filium filia Pharaonis denegavit, magis eligens affligi cum populo Dei? Dicam quare. Quod Moyse in palatio

Regis Pharaonis educaretur, totum gratiæ favorique filiæ Principis Egypti debebatur, quæ ipsum in filium adoptârat; & quâ talis habebatur & honorabatur cum respectu & magnificentia regali: sed quod aulæ majestatem & delicias defereret, sancto Paulo factum fuisse visum est, non quod de annis paucis tale quid præsumendum esset, proinde resolutioni adjunxit: *Moses grandis factus*; q. d. De heroico isto Moyſis actu non est, quod quis dubitet; jam enim grandis erat, actusque talis annis ipsius congruebat. Concesso igitur, quod resolutionem Moyſis tempus evicerit; de glorioso hac actu, quem celebramus hodie, cum sit illi per omnia similis, de hoc inquam actu glorioso, non tempori quicquam, sed rationi gloriandum est: Hic operata est virtus rationis, quod ibi fecit vis temporis: *Elisabeth impletum est tempus.*

§. III.

E*T audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Deus misericordiam suam cum illa.* S. Joanne nato (ait Evangelista) mox in tota circumjacente regione fama percrebuit, quod Deus cum Elisabeth misericordiam suam magnificâſſet: *Quia magnificavit DEUS misericordiam suam.* Dictum notabile Textus hujus consequentia quadrari non videtur: quod per regionem percrebuit, id tantum esse fas erat, quod in domo Zachariæ accidit, aliud contingere, & aliud divulgari aulis tantum solemne est; in quibus adulationibus & malitiis locus est; non domibus simplicibus & montanis. Evangelium inquit: *Divulgabantur omnia verba hæc*; id est, divulgabatur, quod acciderat: ergo, si quod accidit, fuit Baptistam esse natum:

Elisabeth peperit filium; Quo pacto ait Evangelista percrebuisse, quod misericordiam suam Deus magnificâſſet? *Et audierunt, quia magnificavit Deus misericordiam suam.* O grande Baptistæ encomium! quando in Zachariæ ædibus Baptistam natum voces clamabant, in Montanis resonabat echo, quod Deus misericordiam suam magnificâſſet: ubi enim Joannes prodit in mundum, Dei amplificantur attributa; Joanne nato, crescit Deus. Istud AA. non excessum sed planam manifestatque innuit veritatem; hoc ipsum S. Joannes sed modestè asseruit: *Illum* (ait) *oportet crescere, me autem minui.* Verbum istud, *illum*, non nisi ad Verbum incarnatum refertur. Sed quomodo hoc futurum quæro? Deus enim, etiam quâ homo factus, crescere nequit: quomodo igitur S. Joannes inquit: *Illum oportet crescere?* Et dato, quod crescere possit, quo pacto incrementa Dei à Baptistæ imminutionibus dependant? Deus absolutè magnus à nemine dependet; quomodo ergo dicit: *Illum oportet crescere, me autem minui?* Estne possibile, quod Deus crescat? Estne possibile ut crescere ipsius à Joanne Baptista dependeat? Est planè. Licet enim Deus, cum sit infinitus, crescere non possit in seipso, per esse intellectu humani limitatum, in æstimatione nostra crescere potest; & in æstimatione hominum Deus crescere nequibat sine decremento Baptistæ, nec Baptista minui sine incremento Dei. Animadvertite quomodo olim formatus de Deo conceptus fuerit talis, ut natus in mundo Baptista putatus fuerit Deus. Opinioni huic convenienter exhibant homines in desertum ipsum venerandi ergo: Ubi S. Joannes Baptista veritatem ipsis declaravit. Et quia

quia Deus & Baptista in hominum opinione erant æquales, eægenus ut testimonio ipsius, opinio hæc evanuerit, Deus necessario crevit, & Joannes Baptista est imminutus. Imminutus est Joannes, quia Deo minor est factus: crevit Deus, quia major factus est Joanne. Ita ut postquam Baptista venit in mundum, Deus major factus sit æstimatione hominum quam ante: ante enim habitus fuerat ut Baptista, postmodum cœpit haberi major: unde in eximium Sancti hujus laudem infertur, quod Baptista sit mensura, minorem esse Deo; & mensura Dei sit majorem esse Baptista. Meliorem conclusionis hujus confirmationem non habeo, quam S. Augustinum, qui ait: *Quisquis Joanne plus est; non tantum homo, sed Deus est;* q. d. Scitis, quis sit Joannes? Minor est Deo; scitis, quis sit Deus? Major est Joanne; cum hac nihilominus differentia, ut scilicet, quousque S. Joannes hoc non asseret, essent æquales, ipso hoc attestante, Deus cœperit esse major. Quid igitur mirum, quod Deus in suis crescat attributis, Joanne Baptista nascente in mundum? *Et audierunt quia magnificavit Deus misericordiam suam.*

Hoc modo Deus isto crevit tempore, & ego similiter hodie (nisi mea me consideratio fallat) ipsum crevisse multum video. Tunc crevit imminuto Joanne; hodie crescit imminuto mundo. Apparuit Nabuchodonosori, illa toties decantata prodigiosa statua: vidique Rex lapide pedibus fictilibus illiso statuam comminutam & in cineres redactam, lapidemque crevisse in montem magnum: *Factus est mons magnus, & replevit terram.* Ad intelligendum figuræ hujus ænigma, scire nos oportet, quis lapide, quisve statua

significetur. Conformiter sensui Sanctorum Ambrosii & Augustini, statuam mundus, lapide figurabatur Deus. Attendere. Si lapide exprimitur Deus, quo pacto lapis crescit? Num Deus crescere potest? Et si statuam significatur mundus, quo pacto statua imminuitur? Quomodo mundus imminuitur? Hæc omnia humani sunt judicii & æstimationis effectus? Juxta æstimationem de Deo & mundo conceptam, vel statua crescit & diminuitur lapis, vel lapis crescit & diminuitur statua. Si Deum ponimus ad pedes mundi, mundus crescit diminuto Deo: si mundum ponimus ad pedes Dei, crescit Deus diminuto mundo. Deum derelinquere pro nihilo mundi, est Deum minoris æstimare nihilo; sed relinquere omnia mundi amore Dei, est plus æstimare Deum quam omnia mundi: *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus;* Benedictus ille, cum Deum toties videamus tam parvum & parvifacium in aulis Regum, illum hodie tantum, tantumque crevisse videamus! tantum accrevit auctusque est in sua magnificentia, quantas mundi glorias ad pedes ipsius prostratas videmus. Statua Nabuchodonosoris statuam suam representabat glorias, materiam divitias, & mysterio statum & terras: & hæc omnia igne cordis hodie concremata ad Christi pedes rediguntur in cineres. Nemo melius mundum sacrificat, quam qui illum in statua offert: mundus quippe in statua major quam in se ipso est. Ad prosternendum lapide Goliath Davidis funda suffecit: ad deiciendam lapide alio Nabuchodonosoris statuam (licet invisibiles) necessariū fuisse brachii divini impulsus. Habebat Goliath altitudinis cubitus sex, statua sexaginta, licet in pompis

Psal. 66.

Reg. 17.

Dan. 3.

patricis mundi gloriis, Gigantes statuis semper majores existant. Machinæ vivæ somniatarum mensuram nunquam adæquant. Phantasia somniat, spes promittit, desiderium prophetizat, imaginatio representat; quamvis somniorum istorum interpretatio, promissorum istorum adimpletio, Prophetiarum istarum placitum, representationum istarum veritas nunquam eveniant. Attamen amor divinus gloriosus triumphat, tam phantasticum, quam verum, tam speratum, quam possessum conculcans. Derelinquere antequam possidere, est usura merendi; quia plus dans plus meretur: & qui bona dat adhuc sperata, illa dat unde sunt majora; Bonorum hujus vitæ pars melior, est illa sperare: plus ergo præstat, ad illa speranda sese inhabilitans, quam eorum se possessione privans. Hinc Christus vocavit Apostolorum Principes, quando retia mittebant, & non quando trahebant: *Mittentes rete in mare.* Plus enim præstat retia relinquens laxata, quam tracta: retia dum mittuntur, jactu quolibet spem faciunt, dum trahuntur missa, vacuum frequenter rete trahitur. O quantæ, quamque benè fundatæ spes! ô quantæ, quamque benè intellectæ magnificentia pro hodie Sacrificio honorant altaria Christi! S. Paulus ad Romanos dicit: *Nemo potest DEO dare, nisi quod accepit ab eo;* verum ego spiritum hodie tam ingeniosè liberalem intueor, qui postquam à Deo accepit, plus adhuc Deo offert, quam accepit ab eo. Nullus ambigit, quin mundus liberalior sit, in suis bonorum temporalium promissionibus, quam Deus in suis liberalitatibus. Non assolet Deus tantum dare, quantum mundus solet promittere: ergo benè

Matth.
4.

Rom. II.

sequitur, quod Deo plus dat mundi promissa offerens, quam sua illi dona reddens. Deo tantum dona sua reddentes, dabitur multum; sed mundi promissa ipsi offerentes, multò plus datis. O quam liberalis est erga Deum, qui eminentes dando glorias, adhuc artes inquit, ut illas auctiores exhibeat! sed enim quæ ars bona magnificentiaque mundi adaugendi dari potest? Ego dicam, aliud fieri nequit, nisi ut multum hoc agendi exemplo discamus. Gloriar, bonaque mundi, falsò vocantur bona, eò quod sint mala, & sine ratione vocantur magnificentia; quia sunt exiguitates. Quid igitur remedii ad faciendum de exiguitatibus magnificentias, & bona ex malis? Remedium est & illa, & sperata relinquere: illa enim nuncupativa mundi bona, solum sunt bona quando relinquuntur; solum sunt magnifica quando sperantur: spes ipsis magnificentiam, contemptus bonitatem ipsis conciliat: despecta sunt bona; sperata sunt magnifica: proinde plus dat qui sperata despiciet, quam qui possessa donat. Hæ & illæ possessæ & speratæ magnificentia cinerum sunt spolia, quæ hodie ad supernos lapidis hujus divini redduntur impulsus. O quomodo statua disparer! ô quomodo mons crescit! nostris imminutionibus & decrementis Deus suam auget gloriam; nostris desipientiis suam amplificat majestatem.

Illud S. Joannes in sua vidit Apocalypsi, viginti quatuor seniores depositas ex capitibus coronas ad Throni Dei pedem mittentes contemplatus: *Mittentes coronas suas ante thronum.* Evangelista ad videndum reversus, in Dei capite multas vidit coronas: *Et in capite ejus diademata multa.* Apoc. 9. Agedum hîc quæro, si coronæ mittebantur ad DEI pedes, quomodo DEUS eas

in capite gestat? Respondeo, quia DEO tantum gloriæ accrescit, quantum homines ejus amore despiciunt. Coronæ in Dei capite, erant incrementa ipsius magnificentiæ: coronæ ad DEI pedes, humani erant amoris despectus, iisdemque coronis, quas despectus humanus deponebat, divina confirmabatur majestas: tantundem enim Deo accrescit magnificentiæ, quantæ sunt, quas ad pedes Dei amor noster ponit, gloriæ. Dicatur igitur, Deum crevisse & magnificatum hodie fuisse dupliciter. Semel commensuratum sancto Joanni, iterumque commensuratum mundo. Antepositum esse mundo, & prælatum esse Joanni, est Deum in æstimatione sui multum crescere, & in attributis suis valde magnificari: *Quia magnificavit Deus misericordiam suam.*

§. IV.

ET venerunt circumcidere puerum. Supposito, quod puer iste S. Joannes erat, circumcidendus non fuisse videtur; circumcisio tempore illo remedium erat peccati originalis, sicut hodie Baptismus. Ergo, si S. Joannes à peccato originali jam erat liberatus; si gratia DEI jam sanctificatus erat in utero matris, quare circumcisionis se subicit rigori? Ratio est, quia licet peccatum originale ab ipso non auferret circumcisio, à quo jam liber erat; gratiam ipsi adaugebat justificationis, quæ cum sanctificatus nascebatur: Et hoc vel maxime in servis Dei gratiam perficit, quod in augmentum gratiæ, labores & molestias subeant, quos in remedium culpæ Deus reliquit. Circumcisio aliis in hominibus remedium erat culpæ: in sancto Joanne augmentum

erat gratiæ. Et S. Joannem in augmentum gratiæ remedium subire culpæ, à quo liber & immunis erat! ô facinus grande, & ingens sacrificium! Zacharias de maximo legis gratiæ sacrificio, de SS. scilicet Sacramento loquens, ait ita: *Quod bonum ejus, & quod pulchrum ejus.* Zach. 9. *nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* q. d. Quid Deus fecit bonum, quid Deus fecit pulchrum nisi panem electorum, & vinum castorum? Quod Sacrificium Corporis & Sanguinis CHRISTI Eucharistici bonum sit & optimum, nullus erit, qui neget: sed quod Propheta asserat, nihil illud adæquare bonitate: *Quod bonum ejus, & quod pulchrum ejus?* Ibid. Quomodo hoc concedendum sit ignoro. Porro ut terminis insistamus: nonne Sacrificium Corporis & Sanguinis in cruce, bonitate sacrificio Corporis & Sanguinis in Sacramento est æquale? Est idem substantialiter. Ut quid igitur Zacharias Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento omnibus melius pronunciat? Rationem excellentiæ dabo. Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi in Cruce Sacrificium fuit in remedium peccatorum: Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento, Sacramentum est in gratiæ augmentum. Quamvis Christus non haberet peccata propria, nec sibi indigeret gratia: nihilo secius in se satisfactionem pro peccatis nostris, justificationisque nostræ media susceperat, & CHRISTUS in Eucharistia tantum sacrificet, pro augmento gratiæ, quantum in cruce pro remedio sacrificavit culpæ! Corpus & Sanguinem suum, tantum ad augenda impendat innocentiae merita, sicut Corpus suum

suum & Sanguinem impendit ad obtinendam peccatis veniam! Hæc sacrificii circumstantia est tanta, ut de eadem identitate accipiat differentias, & de æqualitate eadem accipiat excellentias: *Quod bonum, & quod pulchrum ejus?* Hujusmodi fuit circumcisi Baptiste actus reliquorum Adæ filiorum circumcisioni comparatus. Carnem & sanguinem, quem alii subjecerunt pœna dolorique circumcisionis in remedium culpæ, sanctus Joannes exposuit (quia culpa carebat) in augmentum gratiæ. Et quod innocens se offerat, ut in gratia crescat, ad idem, quod facere tenetur peccator! O heroi-cum Baptiste actum! verum facinus idem ista vice non fuit suum solum.

Hodie duas habemus innocentias culpæ remediis subiectas, ambas ad pœnalitates & austeritatem pœnitentiæque habitum condemnatas, quia similes illis injustitias divinus facere novit amor: hic innocentias censurat ut culpas? Merita contipit ut delicta. Magnos peccatores magnas quoque agere pœnitentias iusto consonat: quia pœnitentia peccati remedium est: sed quod Baptista in desertum fugiat, ad cilicium se damnet, corpusque jejuniis mancipet & maceret! O Puer, in quonam tua deliquit innocentia? Corpus tenebium ad tantam asperitatem damnatum! innocens anima tantis rigoribus subiecta! si Baptista maximus extitisset peccator, quid nisi istud facere debuisset? Verum istud fecit, quia maximum Sanctum illum evadere oportebat. Ardentissimum sanctitatis desiderium ulterius pertingere nequit, quàm ut peccati sese remediis subiciat innocentia privilegii gaudens.

Sanctus Paulus amorem Christi erga

homines commendans: Corinthios hoc alloquitur modo: *Qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum fecit.* Insolita sententia! Nunquid Christus erat innocentissimus, immò innocentia ipsa? Nunquid etiam rationis unionis cum verbo, anima ejus impecabilis erat? Ipsa hoc verba innuunt: *Qui peccatum non noverat.* Quæro igitur, quomodo peccatum in innocentiam cadere potest? Quo pacto impecabilis peccatorem se facere potest? *Pro nobis peccatum fecit?* Respondeo: Impecabilis peccatorem se facere nequit, quoad culpas; ast peccatorem se facere potest quoad pœnas: peccatum committere nequit quo ad culpam: sed quasi illud commisisset, peccati se pœnalitatibus subicere potest. Hoc ipsum Christus amore nostri fecit, quodque sanctus Paulus in amore ipsius plurimum commendat: *Qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum fecit.* Ad majus extremum amor pertingere nequit; ad majorem subtilitatem pervenire non valet; quàm peccati pœnis se devovere à culpis immunem. Peccator ex culpis peccatoris subiens, in pœnitentia peccatorum suorum remedium quærat: sed peccatoris subire pœnas immunem à culpis, est in pœnitentia refrigerium sui quærere amoris. Pœnitentia in peccatore solvit & pœnitentia in innocente obligat: in illo solvit, quia offendit: in illo obligat, quia amat. Vide quænam Deo magis placuerint, num satisfactiones in offedente, an obligationes in amante?

O amare non minus quam amans Domine! æqualitatis admittere terminos, quantum Divinum inter & humanum permittitur, cum videamus hodie amoris tui excellentias cum obligationis nostræ

Atque certare redditis debitis. Animam unam innocentem à culpis, sed peccatricem in pœnis; Innocentiam unam in pœnitentiæ habitu, tibi hodie offert terra, Sponse Cœli: isti enim tui sunt colores conceptus; isti tui sunt amoris ornatus: istæ tui sunt purpuræ Regni. Filia Babylonis induuntur purpura & bysso, (in simili actu dicebat S. Bernardus ad virginem S. Bern. Sophiam) & subinde conscientia pannosa jacet, fulgent monilibus, moribus sordent: Econtrà tu foris pannosa, intus speciosa resplendes, sed divinis aspectibus, non humanis, intus est quod delectat, quia intus est quem delectat; ista solum repetam verba: Econtrà tu foris pannosa, intus speciosa resplendes. S. Bernardus vult dicere: Tu, ô Sponsa Christi! sicut intus habes cui placere satagis, sic intus speciosos habes ornatus; foris grossis vestita pannis, intus splendoribus: Foris pannosa, intus speciosa resplendes. Verè dum ista considero verba, extremi judicii diei signa ob oculos mihi versari videntur. Ex judicii diei signis erit unum (ut S. Joannes in Apocalypsi sua testatur) quod Sol saccum induet cilicinum: Sol

Apoc. 6. *factus est niger, tanquam saccus cilicinus. Porro si modo Solem vestitum videamus cilicio, si lucem ejus mortificatam, si radios ipsius sub tam densarum Eclipsium asperitate pœnitescentes, quid dicemus? Finem adesse mundi dicemus? Appropinquare judicii diem dicemus? Per propriè sic dici potest; quia melius nomen meretur diei judicii iste in quo relinquitur mundus, quàm in quo finitur: Quantò magis mundus finitur illi, qui propter illum finit cum illo! sicut quilibet nostrum suum habet mundum, mundus universalis finit cum omnibus, mundus particularis finit cum singulis. Et quid mi-*

Paris V.

rum, quod hodie diei judicii signa videantur in anima, cui hodie finitur mundus? Interrogarem potius Solem, quare pœnitentiæ indicat amictum? Num propter culpas? Non: quia natura ipsum condidit innocentem. Cur igitur? Oculis hominum, propter luctum; oculis Dei, propter ornatum: Sol innocens pœnitentiæ assumit amictum, quia non est pulchrius, neque acceptius oculis Dei Sacrificium, quàm innocentia pœnitentiæ habitu illustris.

Pelles istæ, quibus Deus primos vestivit dominos mundi, valdè malè orabant Adamum: sed optimè Abelem, Adamum orabant valdè malè, quia amictus erat peccati cum pœnitentiâ: Abelem orabant optimè, quia vestes erant pœnitentiæ sine peccato. In Adamo habitus erant pœnitentiæ deputatus, in Abele habitus erant pœnitentis: Hoc discrimine peccatorum, & innocentum pœnitentia distat: quod pœnitentia peccatorum est remedium; & pœnitentia innocentum est virtus. Dicere nolo, quod pœnitentia actus in peccatore & innocente semper non sint virtuosus, hoc solummodo dico, quod peccatores subeant remedium pœnitentiæ, quia habet virtutem. Unde sequitur, quod pœnitentia peccatores honorat, innocentes honorant pœnitentiam: pœnitentia honorat peccatores, quia infamiam illis aufert peccati; innocentes honorant pœnitentiam: quia pœnitentiæ auferant mixturam remedii. O felix Baptista! ô felix tui reatrix anima! ambo in pœnitentiam habitu, & ambo pœnitentiam honorantes. Felices vos, qui instrumenta pœnitentiæ facitis trophea victoriæ, prærogativa gaudentes pœnitentium, absque quod

O o

ha-

suum & Sanguinem impendit ad obtinendam peccatis veniam! Hæc sacrificii circumstantia est tanta, ut de eadem identitate accipiat differentias, & de æqualitate eadem accipiat excellentias: *Quod bonum, & quod pulchrum ejus?* Hujusmodi fuit circumcisi Baptiste ætus reliquorum Adæ filiorum circumcissioni comparatus. Carnem & sanguinem, quem alii subjecerunt pœna dolorique circumcissionis in remedium culpæ, sanctus Joannes exposuit (quia culpa carebat) in augmentum gratiæ. Et quod innocens se offerat, ut in gratia crescat, ad idem, quod facere tenetur peccator! O hericum Baptiste ætum! verum facinus idem ista vice non fuit suum solum.

Hodie duas habemus innocentias culpæ remediis subiectas, ambas ad pœnalitates & austeritatem pœnitentiæque habitum condemnatas, quia similes illis injustitias divinus facere novit amor: hic innocentias censurat ut culpas? Merita corripit ut delicta. Magnos peccatores magnas quoque agere pœnitentias iusto consonat: quia pœnitentia peccati remedium est: sed quod Baptista in desertum fugiat, ad cilicium se damnet, corpusque jejuniis mancipet & maceret! O Puer, in quonam tua deliquit innocentia? Corpus tenellum ad tantam asperitatem damnatum! innocens anima tantis rigoribus subiecta! si Baptista maximus extitisset peccator, quid nisi istud facere debuisset? Verum istud fecit, quia maximum Sanctum illum evadere oportebat. Ardentissimum sanctitatis desiderium ulterius pertingere nequit, quàm ut peccati sese remediis subiciat innocentiz privilegiis gaudens.

Sanctus Paulus amorem Christi erga

homines commendans: Corinthios hoc alloquitur modo: *Qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum fecit.* Insolita sententia! Nunquid Christus erat innocentissimus, immò innocentia ipsa? Nunquid etiam rationis unionis cum verbo, anima ejus impeccabilis erat? Ipsa hoc verba innuunt: *Qui peccatum non noverat.* Quæro igitur, quomodo peccatum in innocentiam cadere potest? Quo pacto impeccabilis peccatorem se facere potest? *Pro nobis peccatum fecit?* Respondeo: Impeccabilis peccatorem se facere nequit, quoad culpas; aut peccatorem se facere potest quoad pœnas: peccatum committere nequit quo ad culpam: sed quasi illud commisisset, peccati se pœnalitatibus subicere potest. Hoc ipsum Christus amore nostri fecit, quodque sanctus Paulus in amore ipsius plurimum commendat: *Qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum fecit.* Ad majus extremum amor pertingere nequit; ad majorem subtilitatem pervenire non valet; quàm peccati pœnis se devovere à culpis immunem. Peccator ex culpis peccatoris subiens, in pœnitentia peccatorum suorum remedium quærît: sed peccatoris subire pœnas immunem à culpis, est in pœnitentia refrigerium sui quærere amoris. Pœnitentia in peccatore solvit & pœnitentia in innocente obligat: in illo solvit, quia offendit: in illo obligat, quia amat. Vide quænam Deo magis placuerint, num satisfactiones in offedente, an obligationes in amante?

O amare non minus quam amans Domine! æqualitatis admittere terminos, quantum Divinum inter & humanum permittitur, cum videamus hodie amoris tui excellentias cum obligationis nostræ

Atque certare redditis debitis. Animam unam innocentem à culpis, sed peccatricem in pœnis; Innocentiam unam in pœnitentiæ habitu, tibi hodie offert terra, Sponse Cœli: isti enim tui sunt colores conceptus; isti tui sunt amoris ornatus: istæ tui sunt purpuræ Regni. Filia Babylonis induuntur purpura & bysso, (in simili actu dicebat S. Bernardus ad virginem S. Bern. Sophiam) & subinde conscientia pannosa jacet, fulgent monilibus, moribus sordent: Econtrà tu foris pannosa, intus speciosa resplendes, sed divinis aspectibus, non humanis, intus est quod delectat, quia intus est quem delectat; ista solum repetam verba: Econtrà tu foris pannosa, intus speciosa resplendes. S. Bernardus vult dicere: Tu, ô Sponsa Christi! sicut intus habes cui placere satagis, sic intus speciosos habes ornatus; foris grossis vestita pannis, intus splendoribus: Foris pannosa, intus speciosa resplendes. Verè dum ista considero verba, extremi iudicii diei signa ob oculos mihi versari videntur. Ex iudicii diei signis erit unum (ut S. Joannes in Apocalypsi sua testatur) quod Sol saccum induet cilicinum: Sol

Apoc. 6. *factus est niger, tanquam saccus cilicinus. Porro si modo Solem vestitum videamus cilicio, si lucem ejus mortificatam, si radios ipsius sub tam densarum Eclipsium asperitate pœnitescentes, quid dicemus? Finem adesse mundi dicemus? Appropinquare iudicii diem dicemus? Perproprie sic dici potest; quia melius nomen meretur diei iudicii iste in quo relinquitur mundus, quàm in quo finitur: Quantò magis mundus finitur illi, qui propter illum finit cum illo! sicut quilibet nostrum suum habet mundum, mundus universalis finit eam omnibus, mundus particularis finit cum singulis. Et quid mi-*

Part V.

rum, quod hodie diei iudicii signa videantur in anima, cui hodie finitur mundus? Interrogarem potius Solem, quare pœnitentiæ indicat amictum? Num propter culpas? Non: quia natura ipsum condidit innocentem. Cur igitur? Oculis hominum, propter luctum: oculis Dei, propter ornatum: Sol innocens pœnitentiæ assumit amictum, quia non est pulchrius, neque acceptius oculis Dei Sacrificium, quàm innocentia pœnitentiæ habitu illustris.

Pelles istæ, quibus Deus primos vestivit dominos mundi, valdè malè orabant Adamum: sed optimè Abelem, Adamum orabant valdè malè, quia amictus erat peccati cum pœnitentiæ: Abelem orabant optimè, quia vestes erant pœnitentiæ sine peccato. In Adamo habitus erant pœnitentiæ deputatus, in Abele habitus erant pœnitentis: Hoc discrimine peccatorum, & innocentum pœnitentia distat: quod pœnitentia peccatorum est remedium; & pœnitentia innocentum est virtus. Dicere nolo, quod pœnitentia actus in peccatore & innocente semper non sint virtuosus, hoc solummodo dico, quod peccatores subeant remedium pœnitentiæ, quia habet virtutem. Unde sequitur, quod pœnitentia peccatores honorat, innocentes honorant pœnitentiam: pœnitentia honorat peccatores, quia infamiam illis aufert peccati; innocentes honorant pœnitentiam: quia pœnitentiæ auferunt mixturam remedii. O felix Baptista! ô felix tui retractor anima! ambo in pœnitentiam habitu, & ambo pœnitentiam honorantes. Felices vos, qui instrumenta pœnitentiæ facitis trophea victoriæ, prærogativa gaudentes pœnitentium, absque quod

O o

ha-

habeatis cujus vos pœniteat ! in vobis est virtus, quod in aliis est remedium : in vobis est electio, quod in aliis est necessitas. In vobis solis non est remedium peccati pœnitentia ; cum solum vestra pœnitentia remedium esse possit peccati ; non meritas enim Dei offensas, solæ non merita innocentum pœnæ persolvant. O quantum est Sacrificium illud apud DEUM ? Christus dixit in Evangelio :

LUC. 15 *Majus esse gaudium in Cælo super uno peccatore pœniente, quam super justo non pœniente.* Advertite. Si innocentia justis placet multum, & pœnitentia peccatoris placet magis : quantum excellens status placebit ille, qui amborum complectitur perfectionem, & pœnitentiam peccatoris cum innocentia justis conjungit ? Istud hodie S. Joannes in circumcisione fecit, innocentia exemptiones remediis subjiendo peccati : *Et venerunt circumcidere puerum.*

§. V.

ET *vocabant eum nomine patris sui Zachariam.* Completo circumcisionis actu, de nomine puero imponendo tractatum est : porro circumstantes nomine Patris sui Zachariam vocari volebant. Quo audito Elisabeth, nequaquam eum ita nuncupatum voluit. Et quare ? Cur non vocetur Zacharias Zachariæ filius ? Nunquid nomen erat sanctum ? Nunquid nomen erat illustre ? Nunquid nomen erat autoritativum ? Nunquid nomen erat gloriosum ? Erat sanè, sed erat nomen patris : *Vocabant eum nomine Patris sui.* Et nomen parentum quanto illustrius, quanto gloriosius, tanto minus illud assumere fas est eum, qui Deo se

servitutum profiteretur, sicut profitebatur Baptista : in nomine perennat parentum memoria : in Religione perennat parentum oblivio. *Obliviscere populum tuum Psal. 44. & domum patris tui.* Et quia Baptista esse debebat (prout etiam fuit) primus religiosorum fundator & exemplar : prudens S. Elisabeth nomen illi imponi noluit Zachariæ ; non enim justo consentaneum erat, ut memoriam parentum conservaret in nomine, qui parentum oblivionem profitebatur vitâ. Zachariam vocari vultis, quia nomen est sui patris ? Contrâ vos allegatis : immò verò, quia nomen est sui patris, non ita vocari debet : *Vocabant eum nomine patris sui Zachariam : & ait Mater ejus nequaquam.*

Quàm propè expressum, immò quantum excessum videmus hodie illud magni Baptistæ exemplum ! S. Lucas, qui scribebat pro memoria sequentium, hoc loco enarrationi genealogiæ parentum S. Joannis Baptistæ immoratus est. Loquenti mihi ad oculos præsentium haudquaquam necessarium est, materis aded notæ & manifestæ diu immorari : uti etiam in tam amplo assumpto impossibile esset. Multum præstitit, qui nomen tandem Zachariæ riarâ honoratum reliquit : multò verò plus præstitit, quæ gloriosissimum nomen de Guzman reliquit (nomen in cælo & in terra gloriosum) cujus Regio claroque sanguine omnes Europæ purpuræ semper sunt tinctæ, & hodie gloriæ majore, quàm in ullo regno alio (posito quod majestate æquali in tot & tantis) nomen illud coronatum videmus, & videbimus in progenie immortalis, in nostro Portugalliæ Regno. Nomen istud famosissimum in omni-

omnibus sæculis : eminentissimum in omnibus personis : singularissimum facinoribus : celebratissimum omnibus historiis nomen de Guzman : & istud nomen derelictum hodie videmus pro humili nomine crucis. Nescio utrum in hac electione, vel virtuosum vel discretum admirari debeam. Sit ut sit; & virtus & discretio omnia mihi angelica esse videntur.

Angeli ad sepulchrum Christi interrogando Marias, quid quærent, pro differentia Evangelistarum, differentibus sunt terminis usi. Angelus apud S. Matthæum rogavit: *Jesus, qui crucifixus est, queritis?* Angelus apud S. Marcum, suscitatus est, *Jesus, qui crucifixus est, queritis?* Hic quæro, si Angelus apud S. Marcum Christum vocat: *Jesus Nazarenus Crucifixus*; quare Angelus apud S. Matthæum illum nominavit: *Jesus Crucifixus*, tantum? Subticens *Nazarenus*? Optimus in Evangelistas Commentator Maldonatus prudenter notavit, quod Angelus apud S. Matthæum apparuit ut Angelus; & angelus apud S. Marcum, ut homo apparuit: *Matthæus angelum, Marcus hominem appellat.* Cotresponder textus. Nam S. Matthæus dicit ita: *Angelus Domini descendit de Cælo, qui dixit mulieribus*; Et S. Marcus hoc modo dicit: *Intrantes monumentum, viderunt juvenem sedentem.* Proinde quia ille apud S. Marcum Marias allocutus, erat homo, & apud S. Matthæum erat Angelus. Hinc ille apud S. Marcum Christum vocavit: *Jesus Nazarenus crucifixus*; & ille apud S. Matthæum illum tantum *Jesus Crucifixus* appellavit, subticens *Nazarenus*. Hic noto. Inter Nazarenus & Crucifixus, ista in Christo erat differentia, quod *Nazarenus*, nomen erat parentum;

& *Crucifixus* nomen erat Crucis; & nomen *Nazarenus* antepone *Crucifixo*, nomen parentum præponere nomini *Crucis*, Angelorum est, qui homines referunt; suscipere nomen *Crucis* dimisso nomine parentum, Angelorum est in figura Angelica apparentium. Angelus apud Sanctum Marcum ut homo terrestris locutus: *Viderunt juvenem sedentem*; præponit nomen parentum nomini crucis: *Jesus queritis Nazarenus Crucifixus*, Angelus apud Sanctum Matthæum, ut Angelus locutus cælestis: *Angelus Domini descendit de cælo.* Assumpto nomine Crucis, nomen parentum dereliquit: *Jesus, qui crucifixus est, queritis.* O discretio plus quam humana! O electio verè angelica! Scio equidem Marias Angelos audisse: sed nullarum nomen didicit mutare. Maria Magdalena non se, de Cruce, sed Magdalenam nominavit: Maria Cleopha non se, de Cruce, sed Cleopha nominavit: Maria Salome non se, de Cruce, appellavit, sed nomen Salome retinuit. Nesciebant istæ Mariæ nomine parentum dimisso, Crucis nomen assumere; quia Religiosa ista excellentia & prærogativa alii reservabatur Mariæ, quæ devotione Marias erat superatura, & prudentiâ Angelis æquiparanda.

Sed sicut in domo Zachariæ exorta fuit quæstio super nomen Baptistæ: æquum est similem hic hodie super nomen Crucis instituere quæstionem. Ibi dem nomini Sancti Joannis contradicentes personæ erant auctoritate præfulgentes, quæ festi celebritati interessant: *Qui venerant Celebritatis gratia*; commentatur Cardinalis Toletanus. Hic Tolet.

maxima præfulgens autoritate erit persona Festi hujus celebritati assistens. Et quis ille? Christus in Sacramento. Enim verò, sicut dicebant ibi, quod non vocari deberet Joannes, sed Zacharias: sic dicit hic Christus, quod non Maria de Cruce, sed de Sacramento sit appellanda. Hoc non mea fundamento carens est speculatio, sed verissima & congruentissima ex ipso textu desumpta applicatio. Nomen, quod imponere volebant Baptista erat. *Zacharias*. Quod interpretatum significat: *Memoria Domini*. Idud ipsum est Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, hoc est in memoria Domini, quam nobis in absentia sua pignoris loco reliquit: *Hoc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis*. Argumentum est solidè fundatum. Ego nunc quæro, quænam Christo sit ratio in Sacramento, quod nolit nomen esse de Cruce, sed de Sacramento? Ratio est multum urgens: quia Religionem profiteri, potius est in Sacramentum abire, quàm crucifigi: omnes sancti statum Religiosum vocant: Crucem; sed bonâ ipsorum veniâ & pace ego statum Religiosum plus de Sacramento, quàm Cruce participare affirmo. Rationis meæ fundamentum est, quia Christus in Cruce semel duraxat mortuus est: in Sacramento singulis moritur diebus. Crucis Sacrificium fuit cruentum, sed fuit unicum: Sacrificium Altaris fuit incruentum, sed est quotidianum. Maxima amoris excellentia est mori: *Majorem charitatem nemo habet*. Verùm Excellentia hæc magnum involvit inconueniens, dum qui illam exhibet opere, aliam exhibere impeditur. Excellentia est maxima sed extrema & ultima. Porro Christus tam extremè amans

homines, videns, quod morte sua in Cruce cessatura esset excellentissimi amoris sui materia, quid fecit? Miraculosè adinvenit modum sine fine moriendi in Sacramento, ut moriendo dare posset vitam, & sine fine posset repetere mortem. De hac excellentia in Christo gloriatur amor ille quem nobis exhibuit in Sacramento, præ illo quem nobis exhibuit in cruce. In cruce mortuus est semel; in Sacramento moritur quotidie. In cruce dedit vitam; in Sacramento perennare facit mortem. Christi Sponsa, utpote melior æquiorque gloriaturum istarum æstimatorum prærogativæ hujus veritatem nobis indicabit: *Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus amulatio*. Amor intensus (quod innuere vult dilectio) similis est morti: intensior autem (quod dicere vult amulatio) similis est inferno. Dictum notabile? Qua de causa Salomon, amorem vehementem morri, vehementiorem verò comparat inferno? Ego dabo; quia inter mortem & infernum hoc distat, quod mors vitam tollit; infernus mortem continuat. Idcirco amor intensus morri, & intensior comparatur inferno; quia plus est mortem continuare quam vitam tollere. Vitâ privari est mori semel, mortem continuari est mori semper. Ecce amoris Christi in cruce, & in Sacramento inæqualitatem! contenderunt amor Christi in Sacramento, & amor ejusdem in cruce: amor crucis fuit instar mortis, qui vitam tollere venit: *Fortis ut mors dilectio! Amor Sacramenti fuit instar inferni*, quia transit ad continuandam mortem: *Dura sicut infernus amulatio*; Multo plus fuit perpetrare mortem quàm tollere vitam: vitâ privari est mori instanti.

stanti, mortem perpetuare est tota vita mori.

Ecce rationem, quare status religiosus Sacramento magis quam cruci affimiletur: in cruce obitur mors tantum semel, in Sacramento obitur mors quotidie. Scio equidem, quod S. Augustinus dicat, solos Martyres Christo solvere excellentiam illam, quam exhibuit se relinquendo in Sacramento, qui moriuntur pro illo, qui pro ipsis moritur: *Qui accedis ad mensam principis debes similia preparare, hoc beati Martyres fecerunt.* Verum enim verò ista sancti Augustini ratio (pace luminis Ecclesiae) facillimè oppugnatur: multae quippe mortes non una morte tantum persolvuntur. Christus in Sacramento moritur singulis diebus, Martyres moriuntur tantum semel: ergo Martyres non correspondent Christo in Sacramento. Quid igitur dicemus ad hoc? Martyres Christo in cruce; religiosos Christo in Sacramento correspondere affirmo. Martyres correspondent Christo in cruce, quia moriuntur semel; semel enim pro ipsis mortuus est. Religiosi correspondent Christo in Sacramento, moriuntur enim quotidie pro eo, qui indies moritur pro ipsis. Num quis hoc dicit? Ita plane. Nec religiosus minus, quam omnium exemplar, S. Paulus: *Quotidie morior.* Ita ut quemadmodum Christus in Sacramento modum adinvenit moriendi sine fine, ut moriendo dare possit vitam, & non finiendo iterare possit mortem: sic Religionum Patriarchae iudicantes nimis repidum & remissum esse amorem non mori, & minus generosam esse mortem, semel tantum mori, hinc istum miraculosè naturalem moriendo vivendi invenire modum: ut in morte mul-

tiplicarent inducias vitae, & in vita perpetuarent sacrificia mortis.

Sanctus Basilius, Religionum Prothopatriarcha, loquitur de Religionum strictionum cellis, ajens: *O cella dominica sepultura amula!* Quid, quæso, simile habet cella cum tam nobili comparato collata? Quomodo presumptuosè aded fundatur æmulatio? Ut cella cum qualibet comparetur sepultura, similitudinis limites non excedit: ubi enim habitus mortuorum est amictus, ubi lectus fere trum refert, ubi angusti parietes modico illustrantur lumine, sepulturae merito nomen sortiatur. Sepultura? Ita: sed non alia nisi Christi. Quare? Quia aliis in sepulturis mors sola moratur: in sepultura Christi morata fuit mors simul cum vita. In sepultura Christi fuit vita mortua, & mors resuscitata: Et tales sunt cellae vestrae, ô religiosi spiritus! *O S. Basil. cella dominica sepultura amulo! quæ mortuos tuos suscipis, & reviviscere facis.* O cella verè Christi sepulturae æmula, cum in te vita est mortua, & mors resuscitata: Vita mortua, quia usibus & exercitiis destituta; & mors resuscitata, quia alimenta habet mortis. Cella gloriosa est mortis suspensio: & vita (licet cum poena gloriosa) ubi anima inter vitae mortisque limites constituta, rigidissimum indecise participat cum utroque: insensibilis instar mortuae quantum ad oblectamenta vitae, sensitiva instar vivae, quantum ad poenas mortis. In te multiplicatum videtur naturale Phœnicis miraculum, cum sis patria quotidianaque sepulchrum, ubi moritur vita & mors nascitur deficientibus cineribus, & non deficientibus incendiis. In te (& vel maximè proprie hodie) Horizontum

metaphora vera esse videtur; cum Oriens & Occidens simul existis, ubi Soleodem instanti mortuus, & ortus, in Hemispherio exurgit uno, quando sepelitur in altero. Denique in te (cum optima paradisi sis portio) sine figmento verificari videtur fabula de inferno, cum quilibet Religiosus Spiritus sit Tityus in felicitate pœnarum, qui cum mori non possit, ut mori possit: sæpius vitam habet mortuam, & mortem immortalem, semperque renascens non perit, ut possit sæpe perire. Nec miri quippiam habet, quod in inferno comparationes inveniam pro maximo Sacramento: de utroque affirmari potest similitudine satis propria: *Dura sicut infernus amulatio*. Et quemadmodum Sacrificium Religionis, eo, quod sit mors perpetua Sacramento potius assimilatur quàm Cruci: & officium sit nominum declarare essentiam seram; hinc Religionem professurus non de cruce, sed, de Sacramento nuncupandus videtur. *Et vocabant eum nomine patris sui Zachariam, id est, memoriam Domini.*

§. VI.

Nihilò secius S. Elisabeth respondet: *Nequaquam*; & quidem non sine gravitatione. Et quanam illa? Non alia, quàm quæ hoc persuadet. Enim verò si nomen de Sacramento, totum quod in religioso statu est exprimit, & nomen Crucis minus, ex hoc ipso capite assumendum nomen crucis, dimissò nomine Sacramenti. In electione magna occurrit differentia, à finibus pro quibus eliguntur desumpta. Nomina assumpta per veritatem, exprimunt totum: nomina assumpta per vanitatem, exprimunt plus. Nomina

assumpta ex humilitate dicunt minus. Proinde quia humilitas eadem quæ Paternorum nominum Magnificentiam despexit, nomen Religiosi elegit: impropriate discretâ, nomen diminutivum Crucis assumpsit, in quo plus est quod taceatur, quàm quod dicitur. Quemadmodum Christo respondeo in Sacramento; sic eodem Sacramenti nomine responsum confirmo. Altaris Sacramentum, Corpus & Sanguis Christi vocatur: quo nomine Christus ipse illud vocavit: *Hoc est Corpus meum; Hic est calix Sanguinis mei*. Quæro num quid amplius in Sacramento contineatur? Continetur & anima, & divinitas. Agedum si in Sacramento non tantum Corpus & Sanguis, sed etiam anima & divinitas continetur: quare Sacramentum non vocatur corpus & anima, Sanguis & Divinitas Christi, sed Corpus & Sanguis tantum? Ratio est, quia nomen istud Christus illa hora Sacramento imposuit, quâ humillimum se exhibere parabat. Hora, quâ humillimum se Christus ostendit, fuit illa, quâ Corporis Sanguinisque sui Sacramentum instituit, disponens Apostolos mundicie lavacri, & semet humiliter pedes eorum lavando. Et sicut Christus mysterio huic nomen imposuit humilis alicujus insigniis, hinc minus tantummodò, quod in continebatur declaravit: nomina enim, quæ Humilitas componit minus semper sonant, quam continent. Quod dicit, est Corpus & Sanguis: quod subticet, est anima & Divinitas. Idem in nostro accidit casu: quia licet à Sacramento nomen non est desumptum; præclarè tamen exemplum est imitatum. Relinquitur nomen Sacramenti, quia plus dicit; assumitur nomen crucis, quia plus exprimit: verus etenim amor ab eo

asti-

æstimatur, quod est, & non ab eo, quod significat. Sufficiat Religioni, quod crux sit ex vi verborum, quamvis multò plus sit ex concomitantia. Itaque tam justum fuit, dimittere nomen Zachariæ, tum significatione, tum realitate: *Et ait mater ejus: Nequaquam.*

§. VII.

THema meum absolutum est, nō fallor, omnes ejus clausulas ponderavi, aliquantulum illud duplici hujus diei solemnitati accommodans; sed enim simul adverto, nonnullos curiosorum præcæteris considerabunt & excutient, quare verba illi Evangelii silentio præterierim: *Audierunt vicini & cognati, & congratulabantur ei.* Nihil me his super verbis locutum, similiterque me ista dereliquisse confiteor, quia in illis non inveni similitudinem, sed magnam à proposito nostro discrepantiam: *Cognati & vicini congratulabantur ei.* In nativitate Baptistæ (ait Evangelium) cognati & vicini optimè erant contenti, gaudium suum & complacentiam desuper contestantes, hic verò aliter se res habet. Tantum abest ut vicini & cognati queant esse contenti, ut potius vicinitas & cognatio justam habeant querimoniam causam, quia se vider derelictam: neque vicinitati suæ conquerendi deest ratio, quia extraneos vider esse Prælatos. Quando derelictus cernitur sanguis, quare non conqueretur cognatio? Et quando personæ extraneæ nativis conspiciuntur prælatæ, quare non conqueretur vicinitas? Non ergò dicatur hic: *Cognati & vicini congratulabantur ei.* Geminam hanc querimoniam dissolvo, & hoc factò finio. Dico primò, non est, quod conqueratur consanguinitas, quando enim sanguis & stemma amore

DEI relinquitur, consanguinitas non offenditur, sed blandimentum recipit. Totum probo. Martha Christum in domo sua recepit hospitio, cui erat soror, juxta textum nomine Maria: *Et huic erat* Luc. ix. *soror nomine Maria.* Hæc ad Christum confugiens, humiliterque ad pedes ipsius residens ipsum audiendo contemplabatur; porro Martha accessit, dicens: *Domine! non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare?* Sic habet historia, ubi duo considero. Martham conquerendo de Maria, magnum Christo obtulisse Sacrificium affirmo: & Mariam occasione conquerendi datâ Marthæ satisfecisse assevero.

Difficultatem intendo. CHRISTUS Mariam non vocavit: Maria ad sacros pedes ejus se collocavit. Advertite. Si justam seu injustam querelæ causam dedit Maria & non Christus, quare Martha querelam suam non Mariæ sed Christo proponit? Ratio est, quia Martha actu isto non tantum querelas intendit deponere de Maria, quantum Sacrificium offerre Christo; q. d. Ne putes, Domine, quod sola Maria tibi exhibet reverentiam, cum similiter & ego tibi offero & exhibeo meam: Maria suam sacrificat devotionem; ego meam sacrificio solitudinem: *Reliquit me solam ministrare.* Illa tibi offert esse tecum: ego tibi offero esse sine illa: ita ut unico actui duo inessent Sacrificia: unum Mariæ, quæ erat cum Christo; alterum Marthæ, quæ relinquebat Mariam. Utrum verò sacrificiorum istorum majus fuit, Marthæ vel Mariæ? Ego in causa ista sententiam pronunciare non præsumo, tantum dico, quod si in loco hoc prædiceret Petrus Chrysologus, Sacrificium Marthæ, sacrificio Chrysol. Mariæ

Mariæ præferendum diceret, quærit Chrysologus, uter amplius, quid præstiterit, num Abraham Isaac immolando, vel Isaac in Sacrificium offerendo se ipsum? Resolvit quod Abraham: & faventem parti suæ habet Scripturam. Attendite, si Isaac erat victima interficienda: Si Abraham erat Sacerdos vivus remansurus, quo, quæso, pacto aut erat, aut esse poterat, ut majus reputandum videretur Sacrificium in Abrahamo, quàm in Isacco? Ratio est; quia Isaac suam sacrificabat personam; Abraham suam sacrificabat solitudinem: Isaac offerebat manere sine vita; Abraham offerebat manere sine Isaac: & secundum, quod Abraham multum diligebat filium istum, majus offerebat Sacrificium dando illum, quàm dando seipsum. Benè igitur dico magnum fuisse Sacrificium, quod Martha quærelas inter obtulit Christo, non minus illi quàm solitudinem sacrificando: *Reliquit me solam ministrare.*

Nec ambigendi ullus relinquitur locus, quin Maria illâ ipsâ datâ quærelæ occasione magnam dederit satisfactionem: nam quod Maria non cujusunque rei alterius amore deserat Martham, quàm ut esset cum Christo, fuit illi quasi claris dicere verbis, quod tanti faceret ipsius societatem, ut non nisi propter Deum eam deserere, ejusque præsentia carere; & solius Dei consortio absentia ista suppleri possit. Videntes Israëlitzæ, quadraginta jam diebus Moysen cum Deo agendo emanere, à pede montis recedere, & movere decreverunt; accesserunt igitur Aaronem dicentes: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant, Moysi enim huic viro nescimus, quid accederit.* Pulchra sane consequentia! da nobis Deum, quia

Moyses abest. Nunquid Moyses erat homo? Ipsi illi idem affirmabant: *Moysi huic viro.* Si igitur Moyses erat homo, quare Moysen deficiente unum petunt Deum? Ratio est, quia dantur societates & præsentia, quæ propter solum Deum deferri possunt: similiterque dantur absentia, quæ solo Deo suppleri possunt. Hebræi tantò tamque ardenti Moysi sui amore flagrantes, viso quod necessario præsentia ipsius carere oporteret, hujusmodi formabant discursum. Cùm jam Moyses deferendus sit, propter Deum deferendus est: & cùm jam locus ipsius supplendus sit alio, Deo solo & non aliter supplendus est. Hinc ab Aaron Deum aliquem, & non alium absentia hujus substitutum postulabant: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Hanc satisfactionem dederunt Israëlitzæ Moysi ipsum deserturi; eandemque Maria dedit sorori suæ Marthæ ipsam dimittens: desit esse cum illa ut esset cum Deo. *Qua sedens secus pedes Domini.* Nullam igitur hodie quærimonia acerbiorisve sensus rationem habet consanguinitas, sed ut contentissima applaudat: *Congratulabantur ei.*

Et audierunt vicini. Similiter nec vicinitatem conqueri fas est, cùm personas extraneas suis conterrare eis vidit esse prælatas. Et quare? Quia anima ad melius serviendum Deo, clausuram peregrinationi junctura, populares suos necessario deserere & extraneos inquirere debet. Unum ex multis quod Deo singulariter placuit, fuit peregrinatio. Hinc Abrahamo tanquam peregrinum è terra sua egredi mandavit. Hinc Jacob in Mesopotamiam peregrinari præcepit; Joseph in Ægyptum: Hinc totum populum Israëliticum dilectum & electum, toties

totque annos peregrinari fecit. Et quia Deus sibi adeo complacet in peregrinis (ut & ipse talis esse voluerit in hoc mundo) quid faciet aliqua anima Deo multum placere desiderans, quando juxta statum suum ad clausuram se obligatam cernit, & ex placito divino ad peregrinandum inclinatum? Peregrinatio & clausura simul consistere nequeunt.

NB. Quid igitur remedium? Remedium fuit, intrando Religionem, eligere Monasterium extranearum, ut hoc pacto clausuram peregrinationemque consociatas inveniret clausuram in hoc; peregrinationem in societate & sociabus. Quis possibile futurum cogitasset, simul morari in Lusitania, & peregrinari in Belgio? Istud nos hodie coram oculis intuemur.

Moniales fundatrices hujus Monasterii vocatae sunt ex Belgio, & tales hodie ibidem inveniantur.

David de peregrinatione filiorum Israël in Palaestinum loquens, sic ait: *Cum exiret de terrae Aegypti, linguam quam non noverat audivit.* Singularis est iste loquendi modus. Si David Israelitarum peregrinationem expendit, dicendum ei fuisse videtur, quod transierint Climata incognita; quod ignotas perambulaverint Regiones. Ut quid igitur non terras, sed linguas notat & considerat? Ratio est, quia Propheta prudenter judicavit ipsam peregrinationis formalitatem non tam in locorum mutatione, quam in linguarum differentia & diversitate consistere. Esse peregrinum non consistit in extraneitate terrarum, quae peraguntur: sed in extraneitate gentis, quae cum conversamur: *Cum exiret de terrae Aegypti, linguam quam non noverat audivit.* Exire de Aegypto, ubi alia lingua auditur, est peregrinari: & si verè peregrinari est inter alienae linguae Gentem vivere, benè dico, quod hic consociatae se viderint clausura & peregrinatio: clausura in loco, peregrinatio in societate & sodalibus. Non igitur est, quod conqueratur vicinitas, posito, quod iusta videbatur quærimonia: est potius, quod religiosa Lusitania ædificentur, multumque gaudeant videndo

(præter hocce tam grande exemplum) tam novum peculiaremque spiritum in sui status professione; mutando apparentias doloris in motiva congratulationis: *Vicini congratulabantur ei.*

Abolvimus Sermonem, & cum eo victoriam de impossibili sic dicto. Non illi hoc nomen idcirco do, quod sit de nativitate Baptistæ, quia Angelus probavit apud Deum nihil esse impossibile: *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*; sed quia Sermo est de solennissima professione, quam hodie celebramus, in qua sex noto & probo impossibilitates. In nativitate Baptistæ una tantum impossibilitas victa fuit, quæ fuit sterilitas unita cum partu: *Elisabeth peperit filium.* In actu verò hodiernæ professionis sex impossibilitates victæ sunt, quas ordinatè in his sex videmus: primò, quod aula conjuncta sit cum deserto: secundo juvenus cum prudentia: tertio magnanimitas cum contemptu: quarto innocentia cum castigatione: quinto vita cum morte: sexto clausura cum peregrinatione. Sex hæc impossibilitates in hoc mundo victæ quas non sperare faciunt coronas in cælo? Dabit vobis Serenissima Christi sponsa Aula cum deserto coronam solitudinis in choro Eremitarum: juvenus cum prudentia dabit coronam prudentiæ in choro Doctorum: magnanimitas cum contemptu dabit coronam humilitatis in choro Apostolorum: innocentia cum castigatione dabit coronam penitentiae in choro Confessorum: vita cum morte dabit coronam mortificationis in choro Martyrum: clausura cum peregrinatione, dabit coronam peregrinationis in choro Virginum. Sic triumphat, qui ita vincit: Sic præmiatur, qui ita meretur: Sic impetrat, qui ita laborat: Sic regnat, qui ita servit: in hac vita per DEI gratiam, in altera cum DEO per gloriam, quam mihi & vobis, &c.

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Primus Numerus significat Caput, Secundus Vers. Tertius Paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap.	Vers.	Pag.
1.	1.	In principio creavit DEUS calum & terram. 168
	2.	Terra autem erat inanis & vacua. 246
ibid.		Et spiritus Domini ferebatur super aquas. 246
	3.	Fiat lux. Et facta est lux. 31
	4.	Et vidit Deus lucem, quod esset bona. 31
11.		Benedixit eis. 31
12.		Crescite & multiplicamini. 31
24.		Secundum species suas. 31
26.		Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & praeis piscibus maris, &c. 116. & 170. 171. & 246.
2.	2.	Requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat. 163
	3.	Ab omni opere suo, quod creavit Deus, ut faceret. 163
15.		Ut operaretur & custodiret illum. 233
24.		Erunt duo in carne una. 279
3.	4.	Nequaquam morte moriemini. 135
	5.	Et eritis sicut Dei. 102. 135. 175
	9.	Adam! ubi es? 11
22.		Ne forte sumat etiam de ligno vite, & vivat in aeternum. 133
24.		Collocavit ante paradisum Cherubim, & flammeum gladium ad custodiendam viam ligni vite. 133
6.	4.	Gigantes autem erant super terram. 3
14.		Fac tibi arcam de lignis Levigatis. 160
ibid.		Manfiant in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. 160
15.		Et facies eam. 160
20.		Ut possint vivere. 160

Cap.	Vers.	Pag.
11.	4.	Celebremus nomen nostrum antequam dividamur. 160
12.	1.	Dixit autem Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, &c. 496
14.	18.	Melchisedech proferens panem & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi.) 119
15.	2.	Ego vadam absque liberis, & Eliezer vernaculus meus heres meus erit. 193
18.	2.	Apparuerunt ei tres viri. 47
10.		Revertens, veniam ad te tempore isto, vitâ comite, & habebit filium Sara, uxor tua. 47
14.		Juxta conditum revertar ad te hoc eodem tempore, vitâ comite. 47
19.	14.	Dominus pluit super Sodomam sulphur, & ignem à Domino de calo. 261
21.	10.	Ecce ancillam & filium ejus: non enim eris heres filius ancilla cum filio meo Isaac, &c. 193
22.	2.	Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, &c. 296
18.		Benedicentur in semine tuo omnes. 50
25.	34.	Parvipendens, quod primogenita vendidisset. 205
29.	1.	Profectus ergo Jacob, venit in terram orientalem. 296
37.	3.	Tunicam polymitam. 268
18.		Cogitaverunt illum occidere. 168
19.		Ecce somniator venit: venite occidamus eum. 43
38.	27.	Unus protulit manum, in qua obsevit ligavit coccinum. 91
ibid.		Iste egredietur prior. 112
39.	1.	Igitur Joseph ductus est in Egyptum, &c. 296
41.	9.	

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.
42. 9. <i>Exploratores estis.</i>	37
84. 7. <i>Mihi enim quando veniebam de Mesopotamia, &c.</i>	182
49. 3. & 4. <i>Ruben primogenitus meus, &c. non crescas.</i>	52
9. <i>Catulus Leonis Juda.</i>	23
ibid. <i>Accubisti ut leo.</i>	51
14. <i>Issachar asinus fortis.</i>	23 & 51
17. <i>Fiat Dan coluber in via.</i>	23 & 51
21. <i>Nephthali cervus emissus.</i>	23 & 51
22. <i>Filius accrescens Joseph, filius accrescens.</i>	52 & 215
27. <i>Benjamin lupus rapax.</i>	23 & 51
Ex Libro Exodi.	
3. 3. <i>Vadam, & videbo visionem hanc magnam.</i>	154 & 259
4. <i>Cernens, quod pergeret ad videndum, vocavit eum.</i>	154
5. <i>Locus enim, in quo stas, terra sancta est.</i>	155
8. <i>Descendi ut liberem eum.</i>	154
4. 24. <i>Cumque esset in itinere, in diversorio, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.</i>	83
25. <i>Sponsus sanguinum tu mihi es.</i>	83
26. <i>Et dimisit eum.</i>	84
9. 24. <i>Grando & ignis mista pariter ferebantur.</i>	259
12. 2. <i>Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Egypti.</i>	98
19. 16. <i>Et ecce: cœperunt audiri tonitrua & micare fulgura.</i>	247
18. <i>Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne.</i>	247
3. 15. <i>Non apparebis in conspectu meo vacuus.</i>	141
32. 1. <i>Fac nobis Deos, qui nos precedant: Moysi enim huic viro ignoramus, quid acciderit.</i>	296
11. <i>Ne quaso dicant Egyptii.</i>	73
31. & 32. <i>Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.</i>	194
33. 12. <i>Invenisti gratiam coram me.</i>	197

Cap. Vers.	Pag.
13. <i>Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te. & inveniam gratiam ante oculos tuos.</i>	197 & 210

Ex Libro Levitici.

6. 12. <i>Ignis in altari semper ardebit.</i>	139
16. 2. <i>Ne ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum, nisi hac ante fecerit.</i>	130 & 140
3. <i>Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.</i>	130
11. & 12. <i>Hurritè celebratis, &c. ultra velum intrabit in sancta.</i>	130

Ex Libro Deuteronomii.

4. 24. <i>Deus tuus ignis consumens est.</i>	247
36. <i>Audisti verba illius de medio ignis.</i>	247
17. 15. <i>Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.</i>	184
18. 22. <i>Hoc habebis signum: quod Propheta prœdixerit, & non evenerit: hoc Dominus non est locutus.</i>	59
29. 23. <i>Sulphure, & Solis ardore comburens, id est exemplum subversionis Sodoma.</i>	261
32. 24. <i>Nonne hac condita sunt apud me & signata in thesauris meis.</i>	11
35. <i>Mea est ultio, & ego retribuam eis in tempore.</i>	10
33. 19. <i>Inundationem maris quasi lac surgent, & thesauros absconditos arenarum.</i>	245

Ex Libro Josue.

7. 9. <i>Quid facies magno nomini tuo?</i>	73
Ex Libro Judicum.	
9. 9. <i>Nunquid possum deserere pinguedinem meam, & venire ut inter ligna promovear?</i>	179
12. <i>Veni & impera nobis.</i>	178
14. <i>Veni & impera super nos.</i>	179
15. <i>Si verè me Regem vobis constituitis, venite & sub umbra mea requiescite; si autem non vultis, egrediatur ignis de Rhammo & devoret cedros Libani.</i>	179
14. 12. <i>Proponam vobis problema.</i>	90
16. 15. <i>Quomodo dicis quod amas? per tres vices mentitus es mihi.</i>	213

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.

Pag.

Ex Libro primo Regum.

1. 13. Estimavit eam temulentiam, dixitque ei,
usquequo ebria eris? 36
2. 10. Dominum formidabunt adversarii ejus,
super ipsos in caelis tonabit. 253
3. 12. & seq. In die illa suscitabo adversum
Heli, &c. 282
8. 5. Constitue nobis Regem sicut & universae
habent nationes. 169
15. 30. Peccavi: sed honora me coram senioribus
populi mei, & coram Israel. 70
16. 7. Homo videt ea, quae parent: Dominus
autem intuetur cor. 33
18. Vidi filium Isai scientem psallere, & for-
tissimum robore, & virum bellicosum,
& prudentem in verbis, virum pul-
chrum: & Dominus est cum eo. 265
17. 4. 5. & seq. Et egressus est vir spurius de ca-
stris Philistinorum, nomine Goliath,
de Geib, altitudinis sex cubitorum &
palms, &c. 285
18. 4. Exspoliavit se jonathas tunica, quaerat
indutus, & dedit eam David. 220
7. Percussit Saul mille, & David decem
millia. 266
21. 11. Percussit Saul mille, David autem decem
millia. 34
12. Posuit David sermones istos in corde suo: &
extimuit valde a facie Achis Regis. 266
22. 1. Abiit ergo David inde, & fugit in spelun-
cam Odollam. 266
28. 15. juxta Text. Hebr. Quare inquietasti me,
ut ascenderem. 112

Ex Libro secundo Regum.

12. 13. Peccavi! 70. & sequentibus.
- ibid. Dominus transtulit quoque peccatum
tuum. 70
14. 14. Omnes morimur, & quasi aqua dilabi-
mur. 12
26. Et quando tondebat capillum, &c. 282
27. 23. Videns, quod non fuisset factum consilium
suum. 271

Cap. Vers.

Pag.

17. 23. Abiit in domum suam, & disposita domo
sua suspendio interit. 271
- ibid. Et sepultus est in sepulchro patris sui. 270
19. 35. Et Octogenarius sum hodie, &c. non in-
digeo hac vicissitudine. 285
37. Est servus tuus Chamaam, ipse vadat
tecum. 283
22. 8. 9. 10. 13. & seq. Commota est & contremuit
terra: fundamenta montium concussa
sunt, & conquassata, quoniam iratus est
eis: ascendit fumus de naribus ejus. 253
12. Cribrans aquas de nubibus caelorum. 13
23. 8. Hec nomina fortium David. 258
- ibid. David sedens in Cathedra sapientissimus
Princeps inter res, ipse est quasi tenerri-
mus signi vermiculus, qui octingentos
interfecit impetu uno. 258

Ex Libro tertio Regum.

11. 30. Operius pallio novo. 53
31. Ecce ego scindam regnum de manu Salo-
monis, & dabo tibi decem Tribus. 53
17. 1. Vivit Dominus, in cuius conspectu sto, sicut
ros & pluvia. 54
18. 24. Deus, qui exaudierit per ignem. 247
19. 14. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exerci-
tuum, &c. & derelictus sum ego solus. 53
18. Derelinquam mihi in Israel septem millia
virorum, quorum genua non sunt cur-
vata ante Baal. 53
21. 1. Hortum olerum. 233
25. Venundatus est ut faceret malum. 69
21. 3. An ignoratis, quod nostra sit Ramoth Ga-
laad, & negligimus tollere eam de manu
Regis Syria? 56
6. Congregavit Rex Israel Prophetas qua-
dringentos circiter viros. 56
- ibid. Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum
an quiescere? 56
- ibid. Ascende & dabis eam Dominus in
manu tua. 56
8. Remansit vir unus: sed ego odium, quia
non prophetat mihi bonum, sed malum. 57
13. Sit sermo tuus similis eorum, & loquere
bona. 57

14. Vivit

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap.	Verf.	Pag.
14.	<i>Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.</i>	57

Ex Libro quarto Regum.

1.	11.	<i>Homo D Et hæc dicit Rex: festina descende.</i>	260
	12.	<i>Si homo Dei ego sum, descendat ignis de calo & devoret te & quinquaginta tuos.</i>	260
2.	11.	<i>Et ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque.</i>	260
4.	3.	<i>Vasa vacua non pauca.</i>	141
5.	7.	<i>Anima vertite, & videte, quod occasiones quarat adversum me.</i>	36
20.	9.	<i>Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur eodem gradibus.</i>	105
	10.	<i>Facile est umbram crescere decem lineis: nec hoc volo, sed ut revertatur decem gradibus.</i>	105

Ex Libro primo Paralipomenon.

20.	1.	<i>Eo tempore, quo solent Reges ad bella procedere.</i>	67
-----	----	---	----

Ex Libro Tobia.

5.	16.	<i>Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribus tu?</i>	47
	18.	<i>Ego sum Azarias, Anania magni filius.</i>	47

Ex Libro Esther.

7.	8.	<i>Etiâ Reginam vult opprimere, me presente in domo mea.</i>	36
----	----	--	----

Ex Libro Job.

3.	13.	<i>Et nunc requiescerem cum Regibus & Consulibus, qui edificant sibi solitudines.</i>	280
2.	10.	<i>Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?</i>	23
7.	3.	<i>Sic & ego habui menses vacuos.</i>	142
	8.	<i>Nec aspiciet me visus hominis.</i>	141
10.	6.	<i>Ut queras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris?</i>	15
	7.	<i>Et scias, quia nihil impium fecerim.</i>	15
13.	25.	<i>Contrâ folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam.</i>	162
	27.	<i>Observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti.</i>	13

Ibidem secundum Septuaginta. Et radices pe-

Cap.	Verf.	Pag.
	<i>dum meorum considerasti.</i>	13
14.	2. <i>Et nunquam in eodem statu permanet.</i>	11
38.	22. & 23. <i>Nunquid ingressus thesauros, aut thesauros grandinis vidisti, qua preparavi in tempus hostis, in diem pugnae & belli?</i>	245
	35. <i>Nunquid mittes fulgura & ibunt: & reverentia dicent tibi: adjumus?</i>	248
1.	11. <i>Dies mei transierunt, cogitationes mea dissipatae sunt, torquentes cor meum.</i>	269
	13. <i>Si sustinero, infernus domus mea est.</i>	270
	14. <i>Putredini dixi: pater meus es; mater mea, & soror mea vermis.</i>	270
37.	5. <i>Tonabit Deus in voce sua.</i>	254

Ex Libro Psalmorum.

Psal.	Verf.	Pag.
1.	1. <i>Beatus vir.</i>	241
	3. <i>Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus discursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.</i>	16 & 147
ibid.	<i>Folium ejus non defluet.</i>	149
2.	2. <i>Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.</i>	274
4.	3. <i>Ut quid diligitis vanitatem & queritis mendacium?</i>	103
	6. <i>Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?</i>	224
	7. <i>Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine!</i>	224
17.	9. <i>Ignis à facie exarsit.</i>	246
14.	<i>In tonitruo de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.</i>	247
27.	<i>Cum electo electus eris, & cum perverso perverteris.</i>	152
18.	2. <i>Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.</i>	128
	3. <i>Dies diei enūtat verbum: & nox noctis indicat scientiam.</i>	128
	5. <i>In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.</i>	128
13.	<i>Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.</i>	20
22.	5. <i>Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.</i>	136

INDEX LOCORUM

Pfal. Vers.	Pag.	Pfal. Vers.	Pag.
32. 7. Ponens in thesauris abyssos.	245		ascensiones in corde suo disposuit in valle
9. Ipse dixit, & facta sunt,	255		lachrymarum, in loco quem posuit.
35. 4. Nolut intelligere ut bene ageret.	17		114 & 224
36. 10. Queres locum ejus, & non invenies.	103	12. Quia misericordiam & veritatem diligit	
35. Vidi impium superexaltatum sicut cedros		Deus: gratiam & gloriam dabit Domi-	
Libani.	102	nus.	190
36. Et transivi, & ecce non erat: & quæsi		96. 3. Ignis ante ipsum precedet.	246
eum, & non est inventus locus ejus.	102 & 103	102. 22. In omni loco dominationis ejus benedic	
		anima mea Domino.	129
37. 14. Ego autem tanquam surdus non audie-	70	103. 5. Fundasti terram super stabilitatem suam	112
bam.			
38. 7. Theaurizat, & ignorat cui congregabit	235	32. Qui respicit terram, & facit eam tre-	64
ea.		mere.	
42. 1. Judicame Deus, & discerne causam meam	30	109. 4. Juravit Dominus, & non pœnitebit cu,	
de gente non sancta, ab homine iniquo		tu es sacerdos in æternum secundum or-	
eripe me.	263	dinem Melchisedech.	129
43. 7. Gladius meus non salvabit me.	390	110. 4. & 5. Memoriam fecit mirabiliorum suo-	
44. 11. Obliviscere populum tuum, & domum	141	rum, &c. escam dedit timentibus se.	132
patris tui.			
15. Adducentur Regi virgines post eam.	65	113. 6. Cælum cæli Domino.	133 & 173
49. 21. Statuam de contrâ faciem tuam.		ibid. Terram autem dedit filiis hominum.	173
50. 5. Peccatum meum contrâ me est semper.	66	118. 18. Revela oculos meos.	65
57. 8. Ad nihilum devenient tanquam aqua de-	8	89. In æternum, Domine, verbum tuum per-	
currens.		manet in calo.	132
61. 5. Pretium meum cogitaverunt repellere.	206	13. Os meum aperui, & attraxi spiritum.	125
63. 8. Accedet homo ad cor altum, & exaltabi-	285	137. justus es Domine, & rectum judicium	
tur Deus.		tuum.	17 & 41
68. 10. Zelus domus tue comedit me.	54	127. 2. Labores manuum tuarum quia mandu-	
22. Dederunt in escam meam fel, & in siti		cabis: beatus es & bene tiberit.	236
mea potaverunt me aceto.	229	134. 7. Fulgura in pluviam fecit.	253
71. 7. Erit in diebus ejus iustitia, & abundantia		8. Qui producit ventos de thesauris suis.	245
pacis.	49	136. 9. Beatus, qui occidit parvulos suos ad pe-	
72. 20. Velut somnium surgentium Domine, ima-	8	tram.	80
ginem ipsorum ad nihilum rediges.		142. 2. Non intres in iudicium cum servo tuo.	30
76. 20. Et vestigia tua non cognoscentur.	251	148. 4. Et aqua omnes, quæ super cælos sunt, lau-	
77. 25. Panem Angelorum manducavit homo.	136	dent nomen Domini.	117
78. 10. Ne forte dicant in gentibus.	73		
80. 6. Cum exiret de terra Egypti: linguam			
quam non noverat audivit.	297		
11. Dilata os tuum, & implebo illud.	125		
17. Citavit eos ex adipe frumenti.	125		
83. 4. Etenim passer invenit sibi domum, & tur-			
tur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.	114		
6. & 7. Beatus vir, cujus est auxilium abs se:			

Ex Libro Proverbiorum.

Cap. Vers.	Pag.
1. 24. Vocavi & renuistis.	80
ibid. Extendi manum meam, & non fuit, qui	
aspiceret.	80
25. Despexistis omne consilium.	80
26. Ego quoque in interitum vestro ridebo &	
subjannabo.	80

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap.	Verf.	Pag.
28.	Tunc invocabunt me & non exaudiam.	80
2.	14. Latantur cum male fecerint.	205
8.	17. Ego diligentes me diligo.	191
30. & 31.	Delectabar per singulos dies, ludens in orbe terrarum: & delicia mea esse cum filiis hominum.	157
14.	13. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.	226
23.	26. Præbe fili mi cor tuum mihi.	80
30.	16. Ignis nunquam dicit sufficit.	139

Ex Libro Ecclesiastæ.

1.	4. Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum stat.	9
ibid.	Terra autem in æternum stat.	111
1.	Oritur Sol, & occidit.	111
6.	Girat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu.	111
10.	Nihil sub Sole novum.	82
2.	1. Dixi ego in corde meo: vadam & affluam deliciis, & fruor bonis.	226
10.	Omnia, qua desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur.	226
11.	Cum me convertissem ad universa opera, qua fecerunt manus mea, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.	227

Ex Libro Cantic. Canticorum.

1.	7. Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.	155 & 199
8.	Si ignoraste.	155
ibid.	Egredere, & abi post vestigia gregum, & pascce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.	155 & 199
2.	9. En ipsa stat post parietem nostrum.	150
12.	Flores aruerunt in terra nostra, tempus putationis advenit.	282
16.	Dilectus meus mihi, & ego illi.	92
3.	6. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum.	203 & 279

Cap.	Verf.	Pag.
4.	6. Vadam ad montem myrrha, & ad collem iburis.	87
7.	Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.	87
8.	Veni sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis.	199
9.	Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.	85
5.	1. Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum.	86
ibid.	Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam.	92 & 86
11.	Coma ejus sicut elata palmarum nigra quasi corvus.	150
13.	Labia ejus stillantia myrrham primam.	92
7.	7. Statura tua assimilata est palma.	215
8.	5. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?	203. & 279
6.	Fortis est ut mors dilectio mea.	292
ibid.	Dura sicut infernus amulatio.	55 & 292

Ex Libro Sapientiæ.

4.	8. & 9. Cani autem sunt sensus hominis, & atque senectutis, vita immaculata.	149
5.	2. Ego dormio & cor meum vigilat.	202
3.	Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes.	28
ibid.	Dicentes intra se.	28
ibid.	Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii.	28
4.	Nos insensasti vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo compulsi sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.	28
6.	Ergo erravimus à via veritatis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis.	27
8.	Quid nobis profuit superbia.	27
ibid.	Divitiarum lætancia, quid contulit nobis?	27
9.	Transferunt omnia illa tanquam umbra.	28
ibid.	Tanquam nuntius percurrent.	28
10.	Et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cujus cum præterierit, non est vestigium invenire.	28
11.	Aut	

INDEX LOCORUM

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
11.	Aut tanquam avis, quæ transvolat in aere, verberans levem ventum: & nullum signum invenitur itineris illius.	28	14. 13.	Qui dicebas in corde tuo: in cælum conscendam.	113
12.	Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuo in se reclusus, ut ignoretur transitus illius.	28	ibid.	Super astra Dei exaltabo solium meum.	102 & 118
13.	Sic & nos nati continuo desivimus esse, & virtutis quidem nullum signum valui- mus ostendere: in malignitate autem nostra consumpta sumus.	28	14.	Similis ero Altissimo.	102 & 118
14.	Talia dixerunt impij in inferno hi, qui pec- caverunt.	28	15.	Verumtamen in infernum detraheris in profundum lacu.	118
7.	26. Speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius.	172	19.	1. Onas Aegypti.	58
Ex Libro Ecclesiastici.			ibid.	Ecce Dominus ascendet super nubem le- vem, & ingreditur Aegyptum.	275
7.	7. Noli fieri Judex, nisi valeas ir- mpere ini- quitates: ne foris extimescas faciem potentis.	150	ibid.	Et commovebuntur simul chra Aegypti à facie ejus.	275
10.	8. Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias.	9	6.	Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.	49
20.	29. Sapiens in verbis producet seipsum.	180	38.	12. De mane usque ad vespertinam finies me.	12
24.	17. Quasi cedrus exaltata sum in Libano.	185	40.	4. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.	49
	18. Et quasi Cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades.	185	45.	15. Veretues Deus absconditus, Deus Israel salvator.	140
	29. Qui edunt me adhuc esurient: & qui bi- bunt me adhuc sitient.	139	53.	3. Novissimum virorum.	116
48.	9. Qui receptus est in turbine ignis, in curru equorum igneorum.	260	58.	9. Invocabis, & Dominus exaudiet: clama- bis & dicet, ecce adsum.	165
Ex prophetia Isaia.			59.	16. Et vidit, quia non est vir: & apertus est, quia non est, qui occurrat.	252
2.	4. Constabunt gladios suos in vomeres, & lan- ceas suas in falces.	49	17.	Indutus est justitia ut lorica, & galia salu- tis in capite ejus: indutus est vestimentis ulcionis, & operietur quasi pallio zeli.	252
5.	4. Quid est quod debei ultra facere vineæ meæ, & non feci?	25	18.	Sicut ad vindictam quasi ad retributionem hostibus suis, & vicissitudinem inimi- cis suis.	252
6.	2. Duabus velabant faciem ejus, & duabus volabant.	191	60.	13. Et locum pedum meorum glorificabo.	157
7.	14. Juxta Text. Hebr. Ecce abscondita conci- piet.	140	63.	1. Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?	95
8.	3. Voca nomen ejus accelera, spolio detrahete, festina pradari.	49	ibid.	Iste formosus in stola sua, gradiens in mul- titudine fortitudinis suæ.	96
9.	6. Cujus imperium super humerum ejus.	49	ibid.	Ego, qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum.	96
ibid.	Vocabitur nomen ejus Deus fortis.	49	2.	Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcanti- um in torculari?	96
11.	6. Habitabit lupus cum agno.	49	5.	Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.	96
	7. Et leo quasi bos comedet paleas.	50	ibid.	Apersus est sanguis eorum super vesti- menta mea.	96
14.	12. Quomodo cecidisti de cælo Lucifer?	113	95.	20. Puer centum annorum.	149

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

Ex Prophetia Jeremiæ.

1. 13. Ollam succensam ego video. 254
 14. Ab Aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terra. 255
 2. 2. Charitatem desponsationis tue, quando secuta es me in deserto. 279
 23. 23. Putasne Deus de vicino ego sum & non Deus de longe. 173
 24. Cælum & terram ego impleo. 173
 Threnor. Cap. 10. v. 19. Torcular calcavit Dominus Virgini filie Juda. 96
 3. 1. Ego vir videns pauperiorem meam. 82
 3. Saturabitur opprobriis. 74
 4. 22. Filia Sion, non addet ultra ut transmigret te. 110

Ex Prophetia Baruch.

3. 38. Post hac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. 140

Ex Prophetia Ezechielis.

3. 5. Et ecce idolum zeli in ipso introitu. 55
 11. Et septuaginta viri de senioribus Israel, &c. stantium ante picturas & unusquisque habebat thuribulum in manu sua. 55
 14. Et ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem. 56
 16. Et ecce quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini. 56
 ibid. Et facies ad Orientem, & adorabant ad ortum Solis. 56
 10. 18. Egressa est gloria Domini à limine templi. 61
 13. 5. Non ascendistis ex aduerso (aut juxta Text. Hebr. non ascendistis in fracturas, & interruptiones) neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in pralio in die Domini. 252

Ex Prophetia Danielis.

2. 21. Ipse mutat tempora & atates: transfert regna atque constituit. 9
 31. 32. & seq. Tu Rex videbas, & ecce quasi statua una grandis, &c. 285
 34. Abicissus lapis sine manibus. 106
 35. Nullusque locus inventus est eis. 106
 3. 1. Nabuchodonosor Rex fecit statuum au-

ream altitudine cubitorum sexaginta.

- 176
 92. Et species quartis similis filio Dei. 262
 6. 4. Porro Rex cogitabat constituere eum super omne Regnum. 215
 ibid. Unde Principes & Satrapa querebant occasionem, ut inuenirent Danieli ex latere Regis. 215
 7. 2. Et ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno. 3
 8. Cornu parvulum. 255
 9. Thronus ejus flamma ignis. 246
 ibid. Rotæ ejus ignis accensus. 246
 10. Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus, &c. 255
 11. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur. 255
 14. 34. Babilonem non vidi, & lacum nescio. 183

Ex Prophetia Oseë.

14. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.

Ex Prophetia Joëlis.

1. 4. Residuum cruce comedit locusta: residuum locustæ comedit bruchus: residuum bruchi comedit rubigo. 255
 2. 10. A facie ejus contremuit terra, moti sunt cæli: Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. 75
 11. Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia & facientia verbum ejus. 75
 12. Magnus enim dies Domini, & terribilis valde. 75
 ibid. Et quis sustinebit eum? 75
 ibid. Nunc ergo, dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro. 75

Ex Prophetia Jonæ.

3. 4. Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. 75

Ex Prophetia Nahum.

1. 1. Onus Ninive.

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
Ex Prophetia Habacuc.		5. 45. Et pluit super iustos & iniustos.	55
3. 6. Afflexi & dissolui gentes.	64	6. 10. Adveniat Regnum tuum.	77
Ex Prophetia Zachariæ.		19. Nolite thesaurizare vobis in terra : ubi	
6. 12. Ecce vir Oriens nomen ejus.	146	arugo & tinea demolitur, & ubi fures ef-	
9. 17. Quid bonum ejus, & quid pulchrum ejus :		fodiunt & furantur.	234
nisi frumentum electorum, & vinum ger-	287	20. Thesaurizate autem vobis in cælo : ubi ne-	
minans virgines.		que arugo, neque tinea demolitur, &	
11. 17. O pastor & idolum.	20	ubi fures non effodiunt nec furantur.	234
Ex Prophetia Malachiæ.		7. 1. Nolite judicare, ut non judicemini.	44
1. 3. Esau autem odio habui.	205	2. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabi-	
10. Non est mihi voluntas in vobis, & munus	126	mini.	44
nō suscipiam de manu vestra.		9. 8. Qui dedit potestatem talem hominibus.	76
11. Ab ortu enim Solis usque ad occasum ma-		10. 5. In viam gentium ne abieritis.	154
gnum est nomen meum in gentibus, & in		25. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt,	
omni loco sacrificatur, & offertur nomini	126	quanto magis domesticos ejus?	42
meo oblatio munda.		26. Ne ergo timueritis eos, nihil enim est oper-	
4. 2. Et sanitas in pennis ejus.	49	tum, quod non revelabitur; & occultum,	
Ex D. Matthæo.		quod non sciatur.	42
1. 6. Maria, de qua natus est Iesus.	81	23. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-	
2. 2. Ubre est, qui natus est Rex Iudeorum?	274	nam autem non possunt occidere : sed po-	
8. Ite & interrogate diligenter de puero.	274	tius timete eam, qui potest & animam, &	
ibid. Et cum inveneritis, renuntiatis mihi.	274	corpus perdere in gehennam.	41
ibid. Ut & ego veniens adorem eum.	274	11. 2. Joannes in vinculis.	29
13. & seq. Surge, & accipe puerum, & matrem		3. Tu es, qui venturus es, an alium expecte-	
ejus, & fuge in Egyptum.	296	mus?	34 & 164
16. Videns quoniam illusisset à Magis.	275	4. Euntes renuntiate Joanni, que audistis &	
ibid. A bimatu & infra.	43	vidistis.	34 39 & 164
3. 2. Pœnitentiam agite, appropinquavit enim		5. Cæci vident, claudi ambulant, mortui re-	
Regnum Cælorum.	77	surgunt.	
4. 1. Ductus est in desertum, ut tentaretur à		6. Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus	
diabolo.	108	in me.	34
5. Assumpsit eum diabolus in sanctam civita-		7. Quid existis in desertum videre?	35 & 279
tem, & statuit eum super pinnaculum		ibid. Arundinem vento agitatam?	35
templi.	108 & 223	8. Hominem mollibus vestitum?	35 & 279
6. Mitte te deorsum.	108	ibid. Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus	
8. erum assumpsit eum in montem excelsum		Regum sunt.	280
valde.	108	9. Prophetam?	35
ibid. Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam		ibid. Plus quàm Prophetam.	35 & 56
eorum.	223	10. Ecce ego mitto Angelum meum.	35
9. Si cadens adoraveris me.	108	14. Joannes Baptista ipse est Elias.	59
18. Mittentes rete in mare.	286	13. 28. Visimus & colligimus ea?	39
5. 45. Qui Solem suum oriri facit super bonos &		30. Sinite utraque crescere usque ad messem.	39
malos.	55	44. Simile est Regnum Cælorum thesauro ab-	
		sccondito in agro, quem qui invenit homo,	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
	<i>abscondit, & præ illius vadit, & vendit universa, quæ habet & emit agrum illum.</i>	24. 30.	<i>Tunc apparebit signum filii hominis in cælo.</i>
	244		131
23. 47.	<i>Sagena missa in mare.</i>	ibid.	<i>Tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus.</i>
	12		30
52.	<i>Ideo omnes scriba doctus similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.</i>	43.	<i>Non sineret perfodi domum suam.</i>
	82	25. 15.	<i>Ubicunque secundam propriam virtutem.</i>
15. 24.	<i>Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.</i>		22
	154	19.	<i>Post multum verò temporis venit Dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.</i>
16. 27.	<i>Tunc reddet unicuique secundum opera ejus.</i>		21
	238	34.	<i>Venite benedicti.</i>
17. 1.	<i>Assumpsit Iesus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelsum seorsum.</i>		43
	223	40.	<i>Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.</i>
2.	<i>Et transfiguratus est ante eos.</i>		166
	223	41.	<i>Discedite à me maledicti in ignem æternum.</i>
ibid.	<i>Resplenduit facies ejus sicut Sol.</i>		43 & 19
	324	26. 8.	<i>Ut quid perditio hac?</i>
4.	<i>Bonum est nos hic esse.</i>		72
	224	10.	<i>Opus enim bonum operata est in me.</i>
ibid.	<i>Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyse unum, & Elia unum.</i>		248
	238	21.	<i>Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est.</i>
18. 10.	<i>Semper vident faciem patris.</i>		15
	159	22.	<i>Nunquid ego sum Domine.</i>
23.	<i>Qui voluit rationem ponere cum servis suis.</i>		15
	25	26.	<i>Hoc est Corpus meum.</i>
24.	<i>Decem millia talenta.</i>		294
	25	31.	<i>Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis.</i>
19. 27.	<i>Quid ergo erit nobis?</i>		153
	105	58.	<i>Ut videret finem.</i>
28.	<i>Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Israël.</i>		40
	105	65.	<i>Blasphemavit.</i>
20. 21.	<i>Dic ut sedcant hi duo filii mei, unus ad dexteram, & unus ad sinistram in Regno tuo.</i>		74
	216	68.	<i>Prophetiza nobis, Christe! quis est, qui te percussit.</i>
21. 19.	<i>Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.</i>		59
	16	27. 13.	<i>Non audis quanta adversum te dicunt testimonia?</i>
22. 19.	<i>Ostendite mihi numisma census.</i>		70
	170	24.	<i>Accepta aqua lavit manus coram populo dicens: innocens ego sum à sanguine iusti hujus.</i>
20.	<i>Cujus est imago hac & superscriptio?</i>		53
	170	25.	<i>Sanguis ejus super nos.</i>
21.	<i>Dicunt ei: Cesaris.</i>		53
	170	34.	<i>Dederunt ei vinum cum felle mistum.</i>
ibid.	<i>Reddite ergo, quæ sunt Cesaris, Cafari, & quæ sunt Dei, Deo.</i>		229
	186	ibid.	<i>Cum gustasset noluit bibere.</i>
23. 2.	<i>Suprà Cathedram Moyse sederunt Scribae & Pharisei.</i>		229
	103	37.	<i>Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam.</i>
6.	<i>Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis.</i>		32
	118	42.	<i>Seipsum non potest salvum facere.</i>
27.	<i>Sepulchra dealbata.</i>		74
	149	63.	<i>Seductor ille.</i>
24. 29.	<i>Sol obscurabitur & Luna non dabit lumen suum, & Stella cadent de cælo.</i>		74
	108	28. 2.	<i>Angelus Domini descendit de cælo.</i>
			291
		5.	<i>Dixit mulieribus.</i>
			291
		ibid.	<i>Iesum, qui crucifixus est, quaritis.</i>
			291

Ex D. Marco.

3. 17. *Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Ja-*

co

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
	<i>cobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filii tonitru.</i>		<i>vicini & cognatie eius, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei: Et venerunt circumcidere puerum, &c.</i>
4. 24.	<i>In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.</i>	1. 63.	<i>Mirati sunt universi.</i>
6. 25.	<i>Desertus est locus.</i>	65.	<i>Factus est timor super omnes vicinos eorum.</i>
8. 2.	<i>Nec habent, quod manducent.</i>	ibid.	<i>Divulgabantur omnia verba haec.</i>
4.	<i>Unde illos, quis poterit hic saturare panibus in solitudine?</i>	66.	<i>Posuerunt in corde suo dicentes.</i>
8.	<i>Saturati sunt.</i>	ibid.	<i>Etenim manus Domini erat cum illo.</i>
24.	<i>Videbo homines velut arbores ambulantes.</i>	2. 7.	<i>Peperit filium suum primogenitum.</i>
		3. 2.	<i>Factum est verbum Domini super Joannem, &c.</i>
11. 12.	<i>Esuriit.</i>	3.	<i>Et venit in omnem Regionem Jordanis, predicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.</i>
13.	<i>Si quid forte inveniret in ea.</i>	4.	<i>Vox clamantis in deserto.</i>
ibid.	<i>Non enim erat tempus sicorum.</i>	6. 19.	<i>Omnis turba quarebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.</i>
14.	<i>Et respondens dixit ei: jam non amplius in aeternum ex te fructum quisquam manducet.</i>		
13. 32.	<i>De dis autem illo nemo scit, neque Angeli, neque Filius.</i>	37.	<i>Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.</i>
14. 3.	<i>Simonis leprosi.</i>	7. 38.	<i>Lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat.</i>
33.	<i>Cepit pavere & tedere.</i>	39.	<i>Quia peccatrix est.</i>
44.	<i>Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenets eum.</i>	47.	<i>Remittuntur ei peccata multa.</i>
16. 5.	<i>Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem sedentem.</i>	8. 5.	<i>Exiit, qui seminat semen suum.</i>
6.	<i>Esrum queritis Nazarenum crucifixum.</i>	11.	<i>Semen est verbum Dei.</i>
20.	<i>Pradicaverunt ubique.</i>	9. 31.	<i>Dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem.</i>
	Ex D. Luca.	33.	<i>Nesciens, quid diceret.</i>
1. 28.	<i>Ave gratia plena.</i>	54.	<i>Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos?</i>
29.	<i>Turbata est in sermone ejus.</i>	10. 27.	<i>Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.</i>
30.	<i>Ne timeas Maria.</i>	39.	<i>Et huic erat soror nomine Maria.</i>
ibid.	<i>Invenisti gratiam apud Deum.</i>	ibid.	<i>Quae etiam sedens secus pedes Domini.</i>
32.	<i>Dabit illi Dominus Deus David patris ejus: & regnabit in domo Jacob in aeternum.</i>	ibid.	<i>Audiebat verbum illius.</i>
35.	<i>Spiritus sanctus superveniet in te.</i>	40.	<i>Domine non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare?</i>
37.	<i>Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.</i>	41.	<i>Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.</i>
38.	<i>Fiat mihi secundum Verbum tuum.</i>		
41.	<i>Exultavit infans in utero.</i>		
57. 58. & seq.	<i>Elisabeth impletum est tempus pariendi: & peperit filium. Et audierunt</i>		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
10. 41. Maria optavit partem elegit.	159 & 187	19. 13. Negotiamini dum venis.	21
11. 2. Alvenit Regnum tuum.	77	22. Serve nequam.	22
15. In principe Beelzebub, principe demoniorum ejicit demoni.	74	21. 25. Erunt signa in Sole & Luna.	43
32. 19. Anima mea habes multa bona in annos plurimos.	236	33. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.	1
20. Quæ autem parasti cuius erunt?	236	22. 17. Dividite inter vos.	127
38. Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati sunt servi illi.	144 & 145	19. Hæc est Corpus meum.	211 & 294
39. Quoniam si scires pater familias, quæ hora fur veniret, vigilarer usque.	162	20. Hæc est Calix novum testamentum in Sanguine meo.	211
34. 1. Sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum.	98	24. Quis eorum videretur esse major.	100 & 216
7. Dicebat autem & ad invitantem parabolam.	99	31. Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.	13
ibid. Intendens quomodo primus accubitus eligerent.	99 & 104	43. Prolixius orabat.	52
8. Cum vocatus fueris ad nuptias, &c.	99	44. Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis.	88 & 92
9. Da huic locum.	116	49. Domine si percutimus in gladio?	248
ibid. Et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.	99 116 & 118	61. Respexit.	64
10. Recumbe in novissimo loco.	98	23. 2. Subvertentem gentem nostram.	74
ibid. Amice ascende superius.	116 & 117	14. Ego nullam causam invenio in homine isto.	32
28. & 29. Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei?	160	25. Ihesum verè tradidit voluntati eorum.	32
35. 7. Dico vobis, quod ita gaudium eris in cælo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nona- ginta novem justis, qui non indigent penitentia.	236	34. Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.	17
12. Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me con- tingit.	236	43. Hodie mecum eris in paradiso.	212
13. In regionem longinquam.	236	24. 13. Ipsa die.	153
18. Pater peccavi in cælum & coram te.	236	ibid. Stadorum sexaginta.	153
31. Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.	237	15. Ipse Ihesus appropinquans ibat cum illis.	153
36. 2. Redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.	18	Ex D. Joanne.	
24. Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam, ut refrigeret linguam meam.	272	1. 13. Qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt.	198
27. & 28. Rogo pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum.	272	14. Verbum caro factum est.	122 124 & 142
17. 37. Ubique fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.	119	ibid. Et habitavit in nobis.	124
39. 5. Descende.	107	ibid. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratia & veritatis.	198 & 140
32. Abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reverti.	174	36. De plenitudine ejus omnes accepimus, & gratiam pro gratis.	198
		19. Sacerdotes & Levitæ.	46
		ibid. Tu quis es?	46 & 52
		20. Et confessus est, & non negavit: & confessus est: quia non sum ego Christus.	48 & 52
		21. Elias es tu?	53 & 55
		ibid. Non sum.	53 & 59
		ibid. Prophetas es tu?	56 & 59
		ibid. Non.	56
		22. Quæ dicis de te ipso?	46
		23. Ego vox clamantis in deserto.	59 & 60
		26. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.	53
		28. Hæc facta sunt trans Jordanem.	31
		3. 19. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.	281
		29. Qui habet sponsam sponsum est: amicus autem sponse gaudio gaudet.	281

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
3. 30. Illum oportet crescere, me autem minui.	284	14. 12. Opera, quæ ego facie, faciet, & majora faciet, quia ad patrem vado.	164
4. 38. Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.	241	23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.	196
5. 17. Pater meus usque modo operatur: & ego operor.	163	15. 13. Majorem dilectionem nemo habet.	292
22. Pater omne judicium dedit filio.	30 & 31	16. 24. Petite & accipietis.	165
6. 2. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbamus signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.	164	19. 12. Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris.	174
5. Cum sublevasset oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum.	264	26. Mulier ecce filius tuus.	211
10. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinquaginta.	264	34. Latius ejus aperuit.	211
12. Superaverunt fragmenta.	139	ibid. Exiit sanguis & aqua.	34 & 88 & 211
27. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis.	122	21. 24. Et scimus quia verum est testimonium ejus.	212
ibid. Hunc enim pater signavit Deus.	122	15. Simon Joannæ, diligis me plus his?	116
31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto.	297	ibid. Tu scis, quia amo Te.	116
50. Hic est panis de Cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.	135	ibid. Pasce agnos meos.	116
54. Nisi manducaveritis Carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.	123	17. Dicit ei tertio.	116
55. Caro mea verè est cibus.	125	ibid. Pasce oves meas.	116
58. Qui manducat me, & ipse vivet propter me.	123	20. Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem.	208
59. Hic est panis, qui de Cælo descendit.	237 & 119	ibid. Qui & recubuit in cœna super pectus ejus.	210 & 218
ibid. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.	133	ibid. Et dixit: Domine, quis est, qui tradet te?	217
62. Hoc vos scandalizat?	123	21. Domine, hic aut quid?	286 & 287
63. Si ergo videritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius.	123	22. Sic cum volo manere, donec veniam, quid ad te?	209 & 214
64. Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam.	123		
7. 34. Quæritis me, & non invenietis.	80		
8. 21. Et in peccato vestro moriemini.	80		
48. Samaritanus es tu, & demonium habes.	73		
9. 2. Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?	43 & 267		
10. 14. Ego sum pastor bonus: & cognosco oves meas & cognoscunt me meæ.	134		
11. 11. Lazarus, amicus noster, dormit.	210		
14. Lazarus mortuus est.	211		
47. Quia hic homo multa signa facit.	35		
48. Venient Romani, & tollent nostrum locum.	118		
12. 10. 11. & seq. Cogitaverunt Principes Sacerdotum ut & Lazarum interficerent, &c.	264		
13. Hosanna filio David.	267		
19. Ecce mundus totus post eum abiit.	35		
13. 28. Hoc autem nemo servit discumbentium.	217		
14. 2. Va de parare vobis locum.	102		

Ex Libro Actuum Apostolorum.

1. 9. Et nubes suscepit eum ab oculis eorum.	140
25. Ut abiret in locum suum.	103
3. 17. Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri.	17
14. 11. Vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium.	172
ibid. Quoniam ipse erat dux verbi.	172
17. 28. In ipso enim vivimus, & movemur & sumus.	124

Ex Epistola D. Pauli ad Romanos.

2. 1. In quo judicas alterum, te ipsum condemnas.	45
4. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?	13
5. Secundum autem duritiam tuam & impietatem cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ, & revelationis justi judicii Dei.	13
8. 16. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.	191
17. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut & conglorificemur.	191
35. Quis ergo nos separabit à charitate Christi?	191
9. 3. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui cognati mei secundum carnem.	194
11. 33. Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus!	16

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verf.	Pag.
11. 35. Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?	286
15. 19. Evangelium Christi.	132

Ex Epistola prima ad Corinthios.

3. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.	238
4. 4. Nihil mihi conscius sum.	19
ibid. Sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est.	19
5. Nolite ante tempus iudicare.	40
ibid. Quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum.	17
7. 29. Ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint.	2
30. Et qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes.	2
31. Et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur.	2
ibid. Præterit enim figura huius mundi.	2
9. 24. Omnes in stadio currunt: sed unus accipit bravium.	104
30. 11. Omnia in figura contingebant illis.	84
12. Qui se existimat stare, videat ne cadat.	111
11. 23. In qua nocte tradebatur.	174
24. Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur.	135
13. 3. Omnia sustinet.	136
ibid. Omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.	160
11. Ciom essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.	149
15. 10. Ex addit. Eccles. Gratia ejus in me vacua non fuit, sed gratia ejus semper in me manet.	143 & 219
31. Quomodo moriar.	12 & 293
41. Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate.	239
46. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.	148

Ex Epistola secunda ad Corinthios.

2. 12. Evangelium Christi.	132
3. 18. A claritate in claritatem.	215
5. 15. Pro omnibus mortuus est Christus.	84
21. Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.	288
6. 1. Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.	142
9. 6. Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.	238
13. Evangelium Christi.	132

Cap. Verf.	Pag.
11. 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non uror?	240
12. 4. Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.	218

Ex Epistola ad Galatas.

5. 25. Spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.	126
6. 14. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.	283

Ex Epistola ad Philipenses.

2. 6. & 7. Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.	120
4. 12. Scio abundare, & scio esurire.	23
13. Omnia possum in eo, qui me confortat.	161

Ex Epistola ad Colossenses.

1. 20. Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in caelis.	87
3. 3. Mortui estis: & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.	141
4. Cum Christus apparuerit, vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.	141

Ex Epistola ad Titum.

2. 13. Expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei.	191
--	-----

Ex Epistola ad Hebræos.

1. 2. Novissime locutus est nobis in filio.	132
3. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus.	180
14. Omnes sunt a. ministrarii spiritus in ministerium missi.	159
4. 16. Adæmus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequimur: & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.	207
6. 6. Rursum crucifigentes Filium Dei.	26
7. 12. Translato enim sacerdotio necesse est, ut & legis translatio fiat.	129
23. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.	129
24. Hic autem eo, quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.	129
9. 11. Pontifex futurorum bonorum.	130
10. 14. Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatus.	130
29. Qui Filium Dei contulerit, & Sanguinem testamenti pollutum tuxerit, in quo sanctificatus est, & spiritus gratiæ contumeliam fecerit.	206
11. 24. & 25. Moyses grandis factus, negavit se esse filium filii Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei.	283

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verf.	Pag.	Cap. Verf.	Pag.
13. 17. Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.	19	7. Et quartum animal simile aquilæ volanti.	198
Ex Epistola prima D. Petri.		10. Mittent coronas suas ante thronum.	286
1. 3. & 4. Benedictus DEUS, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in hereditatem incorruptibilem & incontaminatam, & immarcescibilem conservatam in cœlis in vobis.	196	5. 6. Agnum stantem tanquam occisum.	121
7. Aurum, quod per ignem probatur.	231	9. Cantabant canticum novum.	121
8. Quem cum non videritis, diligitis.	192	12. Dignus est Agnus, qui occisus est accipere virtutem & divinitatem.	121
Ex Epistola secunda D. Petri.		6. 9. Vidi subius altare animas intersectorum propter Verbum Dei.	133
1. 4. Per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamur divinæ consortes naturæ.	190	12. Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus.	189
10. Fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.	61	7. 17. Et absterget DEUS omnem lachrymam ab oculis eorum.	231
Ex Epistola prima D. Joannis.		14. 4. Virgines enim hi sunt. Hi sequuntur Agnum quicumque ierit.	156
2. 1. Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum justum.	77	6. Habentem Evangelium æternum.	182
3. 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur & simus; propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.	193	7. Quia venit hora iudicii eius.	132
2. Quoniam videbimus eum sicuti est.	196	19. 12. Et in capite eius diademata multa.	286
Ex Libro Apocalypsis.		20. 11. Et vidit thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & cœlum.	14
1. 14. Oculi eius tanquam flamma ignis.	246 & 247	12. Et vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni.	14
16. Gladius utraque parte acutus.	74	ibid. Et libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vita: & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum.	14
4. 6. Ante & retro.	198	21. 4. Et mors ultra non erat, neque luctus, neque dolor erit ultra, quia prima abierant.	230
		21. Platea civitatis aurum mundum.	231
		ibid. Tanquam vitrum perlucidum.	231
		23. Nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna eius est Agnus.	130
		27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum.	231

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

Numeri significant Paginam.

A.
A. *Ceio.* Uniuscujusque actiones sunt à sua essentia. pag. 59. Vera nobilitas est actio. 60. In actionibus electiones fundandæ. & certitudo prædeterminationis. 61.

Adam. Excusationes, quas Adam habuit, quod non responderit, cum Deus ipsum interrogaret: Ubi nam esset. 11. Propter virtutem & meritum Sanguinis Jesu Filii sui, B. Virgo Maria præservata fuit à peccato Adami. pag. 83. **Ad.** etsi ut vir natus, non desiit esse puer. 140. An Deus Adamo dederit specialiter titulum suæ imaginis & similitudinis, & quare. 170. Quare Adam cum paradiso perdidit universi monarchiam. 175. Quæritur an Adam per inobedientiam ipsam imaginis Dei essentiam, quam habebat, perdidit. 181.

Ædificium. Duo dantur ædificandi modi, ædificare per ædificium, & ædificare per ædificationem. 280.

Æstimatio. Quilibet in sui ipsius judicio, suo se valore & dignitate æstimare debet. 68. Licet Deus cum sit infinitus, crescere non possit in se ipso per esse intellectum humano limitatum, in æstimatione nostra crescere potest. 284. Juxta æstimationem de Deo & mundo conceptam, vel Deus crescit & mundus deficit, vel mundus crescit & Deus deficit. 285.

Æternitas. Tertium divinitatis vacuum in incarnatione, fuit illud suæ æternitatis, quod est tertium attributum, quod Christus restauravit ac implevit in sanctissimo Sacramento. 129.

Altitudo. Altitudo ipsa loci ruinæ & præcipitii verum prognosticon est. 108. Non datur ulla altitudo in mundo universo, quæ non sit præcipitium. 108. Etsi loca sublimia à competentia aut invidia non inquietentur, in seipsis tamen sunt inquieta. 113.

Ambitio. Ambitio hominum ipsos magis ducit ad ascendendum per ardua, quam ad descendendum per prona. 106. Ubi invidia locorumque intrat ambitio, nec virtus, nec amicitia securitatem invenit. 113.

Amicus. Unum de gravioribus scandalis in mundo esse videtur, quod de amicis testari non possit. 210. Maximus amicus perseverat usque ad mortem, post mortem nullus datur amicus. 210. Devotio erga amicum etiam sanctum scrupulis obnoxia devotio est. 209.

Amicos & familiares Evangelistas esse oportet. 112. Amici permanere debent, pro ut ante fuerunt. 214.

Amor. Non qui melius intelligit, sed qui plus amat & diligit, melius divinat. 58. Judicii cœcitas, amorque proprius major est oculorum cœcitate. 64. Amor est sensus homines faciens insensibiles. 73. Amare cur Deum super omnia debeamus usque ad finem vitæ, causæ semper sunt, quibus illum & modo amare quoque debemus. 78. Amor primorum locorum plus reprehendendus, quàm locus ipse. 118. Amor divinus quot ex partibus constare debeat. 145. Gratia in amando Deum, & amari ab eodem consistit, ac potius gratia elegi debet, quàm gloria, etsi gloria consistat in aspectu divino ipso. 191. Pejus est Deum non amare, quàm Deum non videre. 194. Amor & desiderium gloriæ, benè ordinatum non sit amore gloriæ, sed amore gratiæ. 197. Qui in aula Christi profitentur veritatem, in præmium accipiunt amorem: & quare. 213. Amare est cor suum tradere, mentiri est illud obvelare. 113. Gratia est, amare amore gratiæ. 219. & seq. Nec purior, nec certior amor dari potest illo, quàm qui cor tradit, ac oculos claudit. 221. Amorem & concupiscentiam erga bona hujus mundi gentiles penitus damnant. 243. Deum derelinquere pro nihilo mundi, est Deum minoris æstimare nihilo: sed relinquere omnia mundi amore Dei, est plurius æstimare Deum, quàm omnia mundi. 285. Deo tantum gloriæ accrescit, quantum homines ejus amore despiciunt. 287. Amor divinus quales injustitias facere noverit. 288.

Angelus. Cur voluntas Dei fuerit, ut cum puniret Angelos rebelles, & ex cœlo deturbaret, nonnulli eorum descenderint in infernum, aliis in aëris regione remanentibus. 275.

Anima. Cur timenda plus mors animæ quàm corporis, judicium divinum terribilius est quàm hominum: & quare. 41. Etsi anima totius terræ & ad cælum usque totius mundi dominio gauderet, semper vacua remaneret, quia solus Deus ipsam replere potest. 142. Quod veri Christiani quærere debent, est, ut animam adimpleant gratia, & gratiam cum operibus. 142. Anima ipsum apicem vitæ contemplativæ assecuta per actiones non impeditur à contemplatione, nec per contemplationem ab actionibus. 159. Qui vera imago

R r

Dei

INDEX RERUM

Dei esse debet, tali non sufficit esse hominem cum anima, sed animam quoque cum homine. 174. Tanta est excellentia animæ in gratia existentis, ut Dominus Deus ipse cum ejusmodi anima & homine tanta familiaritate agat ac si unum essent. 192.

Annus. Ut cautelæ sequantur annos, est, quod tempus faciat quod suum est, sed quod cautelæ præveniant annos, est, quod ratio faciat quod temporis erat. 282. Pauci anni in palatio delusi & convicti, victoriæ magnæ non merentur. 283.

Apostolus. Ingens motus, perturbatio, & scandalum, quod doctrina in schola Christi excitavit inter Apostolos. 123. Resolvit Christus dubia Apostolorum super doctrina mysterii ejus. 124. Cum Apostolorum, tam pauci sint, quo pacto prædicatio eorum ad tam remota spacia extendi poterit. 128. Quando Apostoli inier se partiti sunt mundum, si quilibet secum suum tulisset cophinum fragmentorum de panibus, quibus Christus quinque millia hominum cibavit, an ejusmodi sufficiens fuisset pro totius mundi sustentatione. 137. 138.

Ars. A nequam ars pictoria in mundo videret homines se suis umbris delineabant. 175. Ad probandum quod bona cœlestia pura & impermixta sint, testis est ars. 230.

Artificium. Quinam primi fuerint inventores artificii nitrati pulveris. 255. Plus requiritur ad formanda in regione ætis fulmina & fulgura naturalia, quam in terris ad artificialia. 256. Qualem stragem ejusmodi edant. 6.

Ascensus. Facilius descenditur, quam ascenditur, ideoque ultimum locum facilius quis consequi potest. 105.

Attributa. Simili modo Verbum æternum in semetipso divinitatis, majestatisque suæ attributa collegit & absorbit, ut eo jam incarnato proinus non viderentur, & ipse quasi illis vacuus appareret. 120. Proprietas prima tam divinitati naturalis, quam à corpore aliena, est Deum spiritum esse, tale est vacuum, & primum attributum, quod illud Christus restauravit & implevit in sanctissimo Sacramento. 123.

B.

Baptismus. Si remissionem peccatorum desideramus, penitentiam velut Baptismum suscipiamus. 78. Baptismus accipiant vel adulti vel innocentes, sed cum magna similitudine in Baptismo & cum magna in baptizatis. 146.

Baptista. Quod Baptista Joannes in vinculis, inde probatur restare aliud judicium, & alium mundum. 29. Verificatur Christum dictum: quod Joannes Baptista sit Elias, & quo pacto ipse se Eliam esse negat. 60.

Beatitude. Optimum beatitudinis non est gloriæ frui-

tio, sed gratiæ certitudo. 221. Communicatio gloriæ Beatorum in cœlis universalis est, & in particulari cujuscunque. 238. Quam immentia erit diligentium Beatorum gloria, cum illi sint infiniti, singulorumque gloria, gloria omnium. 241.

Bellum. Rationis lucta cum annis est bellum, in quo pauci plus resistunt quam multi. 283. Qualia bella apud antiquos transierint. 4. Pacis tempore transeat, quod loca digniora conferantur natalibus, belli verò tempore conferenda non sunt, nisi actionibus. 61. Res notabilis quod gratia habeat spolia quasi in bello acquisita. 220.

Benedictio. Qui benedictionem pro omnibus habet, sibi imaginari potest se esse Messiam. 50. Benedictionum disparitas non arguit inæqualitatem amoris in dante, sed meritorum differentiam in recipiente. 51. Qua de causa quis benedictione sua contentus sit. 51.

Bona. Non solum talentorum nomine venire censenda dotes naturæ bona fortunæ, ac specialia gratiæ dona, sed etiam his contraria, & omnium horum privationes. 21. Etsi amici maxima bona nostra sint, tamen consuetum non est de amicis testari, quia bona sunt, quæ accipiunt finem cum vita. 210. Differentia inter bona gloriæ cœli cum gloria mundi. 224. Omnia mundi bona malis permixta esse, cœlestia verò omni carere mixtura, differentia hæc est inter bona mundi & bona gloriæ. 225. Bona gloriæ, sunt bona absque mixtura ullius mali. 230. De bonis mundi quilibet fruitur suis, de bonis verò cœlestibus quilibet fruitur suis, & simul omnium; & hæc est secunda differentia, quæ est inter hæc & alia bona. 132. Quo pacto bonis cœli quis perfruatur non successivè, sed simul, quæ est tertia differentia. 242.

Bonitas. Tanta est Dei bonitas (qui quamvis maxime iratus suæ non obliviscitur misericordiæ) ut punitionem inrentan hominibus, gravissimè ferat, non esse qui se interponendo obstitat. 252.

Bonus. Ut benè quis judicetur à Deo, sufficit ut quis sit bonus: sed ut benè quis judicetur ab hominibus, necesse est ut non sit malus. 44. In judicio Dei sufficit ut quis bonus sit in ultimo vitæ instanti, & in judicio hominum sufficit esse malum quocunque vitæ tempore. 44. Si sim bonus, quantumcunque me malè judicent homines, me malum reddere nequeunt: si sim malus, quantumcunque me benè judicent homines, bonum facere non possunt. 72. Melioritas non consistit in loco, sed in persona ipsum occupante: si ergo fueris bonus, etiam locus tuus bonus erit; & si fueris malus, & plusquam malus, locus tuus etiam talis erit. 101.

C.

MEMORABILIMUM.

C.

Cæcitas. Magna est cæcitas indignè ferentium se excèdi & superari in talentis. 24. Quare voluntas plus invenit, quæ est cæca, quàm intellectus, qui est Argus. 32. Judicii cæcitas amorque proprius major est oculorum cæcitate. 64.

Cælum. Regum cælorum omni tempore tres status complectitur, & quinam sint illi. 77. In cælo loca meliora sunt. 102. In cælo melior est locus primus, in hoc mundo ultimus: & quare. 117. Sanctissimum Sacramentum non solum esse, & futurum in cælo per suorum æternitatem effectuum, sed etiam propriæ suæ substantiæ. 131.

Castigatio. Quænam justitia est, qua Deus ob ignorantia castiget & puniat. 16. In judicio Dei non sufficit certitudo futuri pro castigatione vel pœna, & sufficit emendatio præteriti pro venia. 40. Dei timendæ magis sunt castigationes, vel supplicia, & hominum timenda magis sunt judicia. 42.

Casus. Supremus locus est, qui maximè ad lapsum & casum disponit. 108. Omnia loca alta sive in cælo sive in terra, in vel extra Ecclesiam periculossima sunt & proxima ad casum. 109. De locis altis etsi quicunque non ceciderunt cadere tamen potuerunt, & hoc sufficit quod secuta non sint. 109. Etsi quoque in loco ultimo casus esse possint, hoc intelligendum de illis, qui stant, & non de illis qui cubant. 111.

Causa. Causæ naturales inquietudinis locorum sublimium 112.

Charitas. Charitas cujuslibet Beati naturaliter & absque miraculo quemlibet excitat & compellit lætari & gaudere bonis omnibus. 241.

Christus. Christus in doctrina sua nobis communicavit vel reliquit, non solum radium unicum de divino suo lumine, sed tres, ut videamus nuncid, quod in extremo Judicio videbimus. 18. Et quinam sunt tres illi radii, *ibid.* Qualiter Christus in extremo die Judicii rationem à nobis requirat de omni eò ad quod obligamur 25. Maxima Christi defensio & innocentia ipsius assertio fuit Pilati protestatio. 33. Multo melius me agnosco ante imaginem alicujus peccati, quàm ante imaginem Christi crucifixi. 43. Quàm excellens remedium sint pedes Christi ad hominum spernenda judicia. 73. Sanguinis Christi effusus non est pro remissione peccatorum suæ benedictæ matris, quia peccato caruit. 84. Propria virtus sanguinis Christi est ante dare se posse, quàm accipiatur. 91. Pars Sanguinis Christi anticipata, quàm specialiter matri applicavit, ejusque præservationi à peccato dedicavit, ea-

dem est, quàm de purissimis visceribus ejus acceptam custodivit. 95. Agnus vivus & mortuus à sancto Joanne visus, est Christus in Sacramento. 111. Quonam modo Christus in Sacramento communicet hominibus immensitatem. 127. Quamvis sacerdotium sit æternum, & æternus sacerdos ipse Christus, sequi non videtur quod vacuum æternitatis in incarnatione impleatur in Sacramento. 129. Probatum contrarium. 130. Christus non solum una, sed bina vice fuit immolatus. 134. Christus non solum semel traditus est manibus inimicorum suorum, sed bis. 135. S. Gundisalvus, ne fleret, & ut alimenta susciperet, adducebatur ante imaginem Christi crucifixi. 148.

Civitas. Quænam civitates famosissimæ fuerint in mundo. 7. & qualiter se habuerint *ibid.* Et quot ab uno Domino ad alium translatae sint. 9.

Clausura. Quo pacto clausura cum peregrinatione consociari ponit. 297.

Cogitatio. Quam contrariè operibus judicent hominum cogitationes. 35. Non est pœna tam excessiva, quàm cogitatio finem non assecuta. 269. Probatum *idem.* 270.

Conceptio. Quando, ubi, & quomodo benedictus Filius B. Mariæ Virginis tantum tamque arcanum, & nunquam hucusque distinctè & clarè examinatum operatus fuerit conceptionis mysterium. 185. Quæ de causa Sanguinis ille horti præferri meruit in mysterio conceptionis Sanguini Crucis. 88. Admirabilis proprietas de mysterio conceptionis desumpta ex historia Samsonis. 90. Pro majore Conceptionis mysterio, splendore, & gloria conveniens fuit, ut ejusdem redemptionis præteritum, quod erat Sanguis, anticiparetur, & idcirco Sanguis horti, anticipando prævenit Sanguinem Crucis. 92.

Conditio. Quando visum fuerit Deum suam conditionem mutasse 71.

Conscientia. In extremo die Judicii conscientia omnium hominum revelabuntur ad manifestandum omne, quod in eis absconditum fuit. 17.

Consilium. Quam crudelis executor consilium necdum executum. 271.

Conversio. Nulla ratio vel motivum est nos excusans, ut statim nos non convertamus, si postea converti teneamur. 78. Qui modo, quando minus peccatum offendit, se non convertit, postmodum peior factus se minus convertet. 79.

Cor. Cor verum prophetiæ signum est. 58. Sagitta, quæ vulnerat cor, reliquas sagittas debilitat. 73. Pœnitentia revocans ad memoriam extremum Dei iudicium

INDEX RERUM

dicium inquietat cor. 75. Qui Deum clamantem modo ex toto corde non audierit, postmodum ex toto corde non invocabit. 80. Amare est cor suum tradere, mentiri est illud obvelare. 213. Gratia tantum cupidus amore gratia, corde contentus quiescit. 220.

Corpus. Corpus Christi in Sacramento non adest cum naturalibus corporis conditionibus, sed cum supernaturalibus & miraculosis spiritus. 134. Quemadmodum in incarnatione contractum est divinitatis vacuum per incorporatum, sic in Sacramento Corpus Christi idem restauravit & implevit vacuum per incorporatum. 124. Christus primum divinitatis suae vacuum in incarnatione implevit in Sacramento Corpus suum spirituale reddendo, & spiritum illud faciendo, quemadmodum Deus spiritus factus fuerat corpus. Hanc verò transformationem admirabilem Christus non tantum in corpore suo operatus est in Sacramento, sed etiam eodem mediante corpore suo in Sacramento illam nobis communicavit. 125. Idem etiam dicitur de pluribus attributis. *ibid.*

Creatura. Minimae creaturae sensitivae docent nos sublimia loca contemnere. 114.

Crescentia. Crescere extra suam sphaeram non augmentum, sed monstrum facit. 52. Quomodo in Deo crescentia considerari possit. 285.

Crux. Sanguis quem Redemptor pro Matre effudit, fuit primus, quem in horto effudit, & non ille quem effudit in cruce. 85. In sudore Sanguinis in horto, Crux nova fuit absque clavis. 86. Sanguini horti consonum magis erat, aquam simul cum eo exire, quam Sanguini Crucis: & quare. 88. Excellentior fuit amor, quem nobis Christus exhibuit in Sacramento amore illo, quem nobis exhibuit in Cruce. 292. Martyres Christo correspondent in Cruce, Religiosi in Sacramento. 293. Qua ratione Religiosi potius desumant nomen de Cruce, quam de Sacramento. 294.

Cura. Qualiter frustrantur suo fine eorum labores, sudores & curae, qui totam vitam, amoremque totum acquirendis huius mundi bonis mancipant. 235.

D.

David. David homo fuit, qui de se gloriari poterat, idem quoque de se non gloriabatur: & quare. 66. Quomodo Deus Davidi peccata remisit & non Sauli, cum ipso tamen in illa confessi fuerint. 70.

Deus. Qualiter Deus rationem à nobis exacturus sit in extremo iudicio de debitis & obligationibus, ad quam rationem nos in vita beneficiis suis obligavit. 25. 26. 27. Et qualia debita erunt. *ibid.*

Desertum. Quotopere aestimanda sit vita, quae agitur in desertis. 280.

Desideria. Resolventem se ad nihil desiderandum cum ipso Iove de felicitate contendere potest. 115.

Despectus. In tribunali poenitentiae iudicium hominum despiciunt. 69. Quam grande malum homines committant, dum gratiam Dei despiciunt. 147. 220.

Desponsatio. Deum se desponsare in desertis est ordinarium, sed Deum se desponsare in palatiis, mirabilium omnium maximum est. 279. Mysterium, quo mediante se Deus cum animabus vel maxime proprie desponsat, est sublimissimum Eucharistiae Sacramentum. 297.

Deus. Quare Deus non gressus & passus, sed vestigia consideret. 13. Homines sibi thesaurizant iram, vindictamque Dei in extremum Iudicii diem. 13. Plus Deus novit de nobis, quam nos ipsi. 15. Quemadmodum Deus tantum scit de nobis, ita tam modicum novimus nos de illo. 15. Quali iustitia Deus obignora nos puniat. 16. Qualiter Deus rationem exiger de Praelatis & Regibus. 19. Quomodo contenti esse debeamus talentis, quae Deus juxta beneplacitum suum nobis dispartit: it 23. Iudicium hominum magis timendum est, quam iudicium Dei, quia Deus iudicat cum intellectu, & homines iudicant cum voluntate. 30. Terribilis est iudicium hominum, quam iudicium Dei, nam sufficit in iudicio Dei testimonium conscientiae propriae bonae in iudicio hominum propria conscientia pro nullo valet testimonio. 32. Aliud motivum de hac veritate est, quia in iudicio Dei opera nostra bona nos defendunt, in iudicio hominum eadem maximus noster sunt inimicus quem habemus. 34. Ratio quare magis timendum hominum iudicium, quam Dei est: quia Deus iudicat quod cognoscit: homines verò quod ignorant. 35. Et si iudicium Dei sit iudicium finale, tamen iudicium formidabilius est. 39. Iudicium hominum magis timendum esse, quam iudicium Dei, per duodecim rationes, quae praeteris hanc veritatem convincunt, demonstrat. 42. Quando apparuerit, quod Deus suam conditionem mutuaverit. 73. In tribunali poenitentiae iudicium Dei revocatur. 74. Majores sunt excellentiae iudicii poenitentiae praeter iudicio Dei. 77. Deus ut homo, cum locorum electionem haberet ultimum locum elegit. 116. Corpus Christi in sanctissimo Sacramento per omnia attributa divina est Corpus Dei. 120. Quantum perficere potuit S. Gundisalvus per fortitudinem, quam Deus ipsi concessit pro aedificando ponte. 161. Negat Deus quod volumus, ut tribuat quod malle-mus. 165. Deus non solum est Deus evicino, sed & Deus de longè. 173. Totus apparatus Majestatis Dei non nisi ignis est. 246.

Dis-

MEMORABILIU M.

Diabolus. Non tam periculosum est à diabolo accusari, quam ab hominibus judicari. 35. Quemadmodum Deus homo factus mori voluit in arbore Crucis, ut ultionem sumeret de diabolo, qui alia arbore primos homines deceperat: pari ratione infinita sua adinvenit sapientia & omnipotentia, ut se manducaremus in Sacramento ad continuandam consummandamque vindictam eandem. 135. Herodes ac diabolus simul Christum ad mortem condemnauerunt, cum pater æternus commutavit eam in exilium. 274.

Dicentes. Flocci faciendi sunt hominum dicentes, si de pœnitentia agatur, quod est remedium peccatorum. 74.

Dies. Cuncti dies, quibus vivunt homines, sunt illis iudicii dies. 42. Omnes iræ, iustitiæ, vindictæ, & comminationes extremi iudicii corde tantum ad Deum converso in ventum abibunt. 75. Si post iudicii diem spatium concederetur pœnitentiæ, Iudicii divini revocari posset sententia. 75. Quod Christus ignorare se dicat de die Iudicii, non est ignorantia, sed est secretum. 218.

Differentia. Tres differentia inter bona mundi & bona gloriæ. 225. Una ex rationibus differentia inter bona cœlestia & mundana est, quia in mundo viget meum & tuum, in cœlo verò unimè. 233.

Dignitas. Canities in sacerdotio splendor est coronæ, & in Prælato dignitatis decor. 149.

Dolores. Quando dolores sunt æquales sentiuntur omnes, intensiore uno tantisper suspenduntur reliqui. 72.

Domus. Quonam modo domus à Domino ad Dominum transferantur. 10. Qua ratione pia & Christiana nos in navibus domum seu locum, quem hæretici armamentarium nuncupant, nos velut sacellum B. Barbaræ dedicemus. 259.

Dona. Non solum talentorum nomine veniunt dotes naturæ, bona fortunæ, ac specialia gratiæ dona, sed etiam his contraria, & omnium horum privationes. 22.

E.

Electio. Locus ultimus alio distribuyente assignatus injuriosus esse potest: propria verò electione acceptatus maximè honorificus & gloriosissimus est. 115. Ubi multum requiritur ad eligendum, non potest non multum adesse de quo dubitandum. 144.

Eleemosyna. Singularis casus contra generalem eleemosynæ legem, & contra prærogativam & privilegium pauperum. 166.

Emendatio. In iudicio hominum, nec pro futuro valet incertitudo, nec pro præterito emendatio. 40. Ante Tribunal pœnitentiæ iudicium sui ipsius compareret, ac se emendat à se ipso. 64.

Evangelista. Evangelistas amicos & familiares esse oportet. 212. Quænam sit ratio cur Evangelistæ diligendi sint. 213.

Evangelium. Liber Evangeliorum, eo quod verbum sit Christi, justè perennabit in æternitate cœli. 132. Qualiter Sancti thesauros Evangelii absconditos sibi comparant. 177.

Eventus. Ultimum Prophetas cognoscendi signum est eventus. 59.

Excommunicatio. Quanta sit efficacia excommunicationis, videre est in miraculo S. Gundisalvi. 151.

Exemplum. Exemplum S. Mariæ Magdalenæ ad hominum spernenda iudicia. 72. Exemplum maximum efficaciam pœnitentiæ quod in mundo fuit. 75. Facilius est suggerere bonum consilium, quàm exemplum. 283.

F.

Fabula. Qualiter fabulæ transferint ab antiquis excogitata. 5. Qualiter vitia nostra instar fabulæ transeant. 5.

Fama. Invidi plus torquentur fama & gloria aliena, quàm propriis injuriis. 272.

Fames. Christus nobis in Sacramento corporis sui infinitatem communit, faciendo, ut quemadmodum cibis, quem ad manducandum nobis præstat, est infinitus, sic etiam fames sit infinita vel nos inhiiti fame, qua illum comederimus. 138.

Felicitas. Nullus est ac esse potest felix, cum anima in alio loco. 227. Concesso & ficto quempiam hominum talem esse fortunæ amicū, ut omnibus in mundo possessis pacificè fuerit perfruitus, verum tamen per hoc perfectam felicitatem necdum adeptus est. 236.

Fides. Providentia divina efficit vitia nostra testimonium esse fidei nostræ. 29. Qui fidem & spem habet, tali nihil restat, quàm ut agat pœnitentiam, & qualiter se resolvere ad eam debeat. 77.

Figura. Quot figuris mundus apparuerit. 2. Figura quam Gubernatores semper præ oculis habere debent, est Rex ipse cujus imaginem gerunt. 180. In quo consistat figura & similitudo Sacramenti cum gloria. 237.

Filius. Quare Christus Dominus veniet iudicaturus mundum sub specie filii hominis, & non filii Dei. 30. Quomodo Christus est primogenitus Matris, & mater primogenita filii. 85. Et non solum mater est primogenita, sed & unigenita filii. 87. Quomodo Beatissima Mater Maria Pater & Mater simul sit Beati filii sui. 90. Ab ipsa æternitate Deus promissum filio suo incarnato prærogativam, qua mirabiliter implere posset vacuum in sanctissimo Sacramento æternitatis illius, à qua se evacuavit in incarnatione. 129. Gratiā potius quàm gloria eligi debet, nam gratia hominem facit filium Dei, sed gloria hæredem. 192.

INDEX RERUM

Finis. Deus non condemnat nisi in fine, homines ad condemnandum finem non expectant. 39. Qui bene curat incipere & finire, a fine incipere, & per principium finire habet necesse. 168.

Fœcunditas. Eligendi potius gratiam quam gloriam ratio est ejusdem gloriæ sterilitas, & ejusdem gratiæ fœcunditas. 197. 198.

Fortitudo. Qui ultimum locum elegit, exarmavit fortunam. 110. In sanctitate fortunæ quoque locus est. 208.

Fructus. Frequenter non sufficit esse nostra hujus mundi bona, quo minus mundus iis nobis frui non permittit. 232.

Fulgura. Plus requiritur ad formanda in regione aëris fulmina & fulgura naturalia, quam in terris ad artificialia. 256. Qualem stragem ejusmodi edant. *ibid.* Multi fulmen fuerunt æmulati, quod Gentiles Jovem apellarunt. 256. Ad quid omnis apparatus totaque fulminis stupenda fabrica in aëre reducitur, ad nubem unam, ad fulgur unum, ad tonitru unum, & ad ipsum fulmen. 257.

Fur. Quandoquidem in terra fures sunt, & non in cœlo, idcirco thesauri nostri esse debent de bonis cœli, & non de bonis terræ. 234.

Furtum. Bona hujus mundi, quamvis non sit fur, qui ea furetur, illa ipsa se nobis subducunt. 235.

G.

Gentiles. Amorem Gentiles erga bona hujus mundi penitus damnant. 242. 243.

Geometria. Excellens Geometrica requiritur scientia ad ducendam certam & rectam omnino lineam inter duo puncta inconstantia, juxta quam glans dirigatur cum effectu. 257.

Gigas. Origo Gigantum, 3. Et qualiter transferint. *ibid.* Inter omnes flores, quos Sol suo calore fovet, nullus est gravior, quam flos Gigantum. 52. Peccata continuatione habituata Gigantes fiunt. 79. Quo fundamento philosophia symbolica de fabulis finxit, quod Gigantes bellum intulerint cœlo. 262.

Gloria. Gloria comparata cum gratia, potius gratia eligi debet quam gloria. 190. Amare gratiam amore gloriæ est velle frui præmio, sed amare gloriam amore gratiæ est velle amorem assecurare. 202. Differentia magna, quæ inter bona gloriæ cælestis & bona mundi intercedit. 224. Quam immanis Beatorum gloria erit, cum illi sint infiniti, singulorumque gloria, gloria omnium. 241. Dantur casus, in quibus ob petendam licentiam gloriosissimi perduntur actus. 248.

Gratia. Verus penitens unum tantum in hac vita æstimat, & unum tantum timet: solum æstimat quod

gratiam Dei conferre, & solum timet, quod eandem auferre potest. 71. Ut homo convertatur, non sola vita, sanitas, rationisque usus sufficit: sed principaliter gratia Dei opus est. 79. Clamare ad Deum ex toto corde, a solo nostro non dependet arbitrio, sed a nostro arbitrio, & simul a Dei dependet gratia. 80. Tam exquisiti sunt homines in eligendo loco illis conveniente, ut si quispiam electionem fecerit speciali gratiæ divinæ auxilio ascribendum sit. 114. Etsi animam repleamus gratia, attamen gratiam operibus implere debemus, sine quibus illa permanere non potest. 142. Neque ex eo quod lex Christi, lex sit gratiæ, omnia in ipsa gratiam sapere debent. 152. 2. Gratia comparata cum gloria, gratia potius eligi debet, quam gloria. 190. Quisnam primus parallelum gratiæ Matris Dei invenire noverit. 202. Deliciarum affluentia seu redundantia, quibus B. Virgo Maria ascendit in cœlum, non erant deliciæ gloriæ, sed deliciæ gratiæ. 203. Qui gratiam Dei non æstimat, sanctissimæ Trinitati ostium obstruit. 204. Quam parum homines æstiment gratiam Dei. 204. Ad superandas difficultates primorum locorum sufficit justitia & gratia. Natura, gratia, & fortuna tres causas faciunt in mundo, quæ semper crescunt. 215.

Grex. Grex hominum difficillimè regitur & custoditur. 150.

Gustus. Quam sapidiæ sint puræ sinceræque deliciæ, quæ in ultimo percipiuntur loco, ab amaritudinibus defæcatæ. 115. Manus, oculi & gustus experti sunt corpus Christi in Sacramento infinitum esse. 137.

H.

Haereditas. Potius Gratia eligi debet quam gloria, quia gratia facit homines filios Dei, & gloria hæredes. 192. S. Joannes Evangelista hæres principalis fuit testamenti Christi. 211.

Hereditas. Plus Christus reliquit S. Joanni Evangelistæ, cum pro hereditate matrem reliquit, quam cum regnum suum cæleste Diniæ dedit. 212. Ubi Deus agit patrem tantundem ad bonorum suorum hereditatem juris habent poenitentes, quam innocentes. 237.

Homo. Quam variabiles homines fuerint ab infantia. 3. Quisnam primus fuerit homo diadematis affectator. 3. Homines transeundo vivunt ac si non transirent. 10. Nullus hominum bis in eundem fluvium descendere potest; & quare. 11. Dum homines senescunt, senes moriuntur & quomodo. 12. Thesaurizant homines sibi ante Judicii diem iram & vindictam Dei. 13. Judicium hominum plus timendum quam Judicium Dei & quare. 29. Si homines cognoscerent corda, eorum

judi-

MEMORABILIU M.

judicia timenda non essent. 33. Cur David petierit judicari a Deo & non ab hominibus. 34. Quanto securius sit ad Judicium Dei pergere cum peccatis, quam ad judicium hominum cum miraculis 35. Quoties homines judicent & condemnent alium de eo, quod illi nunquam in mentem venit. 36. Quomodo homines judicent ante finem. 39. Homines confitentes de se ipsis, aliud de se dicunt, & aliud sunt. 46. Homines per primos parietes visi plus non sunt, quam idolum zeli 55. Antiqui Lusitani, ut bene prognosticarent, intestina consulebant hominum. 58. Nullius nos rei major tenet oblivio & ignorantia, quam nostri ipsorum 65. Plus peccata quam judicia hominum timenda sunt. 71. In judicio hominum appellatur postea in judicio Dei appellatur antea 75. Omnis homo in hoc mundo locum affectat meliorem. 99. Quonam modo mirabilia Corporis Christi ipsum sacratissimum Sacramentum hominibus communicet. 123. Christus in Sacramento communicat hominibus immensitatem, quam habet in Sacramento. 127. S. Gundisalvus non homo puer natus est, sed puer vir. 146. Tales oportet esse, qui regunt homines, pastorem bonum non totum, vel non bonum nimis. 152. S. Gundisalvus in operibus suis demonstravit, quod se non gesserit tanquam homo homo, sed tanquam homo Deus. 163. Cum autoritate homines simus, senes vitiis & moribus laboramus puerorum, nec tantum puerorum, sed & infantium. 167. Apertis mundis oculis non sit ceteris homines contemplari de foris, sed eos consideret penetretque intrinsecus. 227. Locus ultimus alio distribuentis assignatus injuriosus esse potest, propria vero electione acceptatus, maxime honorificus & gloriosissimus est. 115. Honorifica, ratione majore speranda sunt ab eis, qui ad honorem famamque acquendam aspirant, quam ab eis, qui jam se eam habere putant, & publice jactant. 184. Differentia prerogativae ac honoris, qua Deus Beatis in caelo visionem sui communicat, & in terra gratiam suam largitur rite se disponentibus, monstrat, in quantum gratiae gloriae praefenda sit. 196.

Hortus. In horto Christus & benedicta Mater ejus primos fructus redemptionis collegerunt. 86. In horto novus Calvarius fuit absque monte, in sudore sanguinis Crux nova absque clavis. 86. Generalis effectus sanguinis in Cruce fusi fuit redimere, effectus vero particularis sanguinis in horto fusi, fuit redimere praefervando. 88. Sanguinis, quem Christus sudavit in horto, idem fuit quem in incarnatione de Matre accepit. 93.

Hostia. In fine mundi aeternaliter in caelo hostia consecrata permanebit. 131.

I.

Idolum. Qualiter homines idola sunt zeli. 55. Quid faciat poenitentia ad destruendum & contemnendum idolum humani judicii. 69. Quomodo anima fiat idololatra. 276.

Ignis. Maximus nobilissimus & occultissimus universi thesaurus est quartum elementum ignis. 245. Cum Deus Adamo trium elementorum inferiorum contulerit dominium, quare non pariter quartum & supremum scilicet ignem ipsius dominio subjecerit. 246. Violentiae efficaciaeque ignis esse naturale est esse suum rebus non relinquere. 250. Inter elementa omnia solus ignis non est parens. 250. Ignis artificialis pulveri nitrato conjunctus in omni genere viventium igneos habet filios. 257. Qualiter invicem consiunt & sibi invicem succurrant elementa ignis & aquae in pugnis praefisque navalibus. 258. Quali mysterio antiquitas Vulcanum Deum ignis claudum baculoque innixum finxerit. 259.

Ignorantia. Perfectissimum secretum est, quod ignorantia velatur. 218.

Imago. Rectores omnes Principum suorum sunt imagines. 170. Adamo Deus specialiter dedit titulum suae imaginis & similitudinis. 170. Qui vera imago Dei esse debet, tali non sufficit esse hominem cum anima, sed animam quoque cum homine. 171. Antiquum proverbium: non ex omni ligno Mercurii imaginem fieri. 172. Quomodo verbum aeternum imago sit bonitatis Dei. 172. Olim imagines hominum noscebantur per eorum umbram. 175. Quantum umbrae excedant Regum mensuram, quorum imagines existunt. 176. Qui imagines sunt Regum suorum in terra ubi nati sunt, tales majores difficultates habent in suo regimine. 177. Pluris faciunt supremi Monarchae obsequia suis imaginibus, quam propriis personis praeflita. 185.

Immensitas. Secundum divinitatis vacuum immensitas est divina, quae ad unum tantum reducta fuit locum. 126. Ab immensitate, a qua Deus se exiit per incarnationem, denuo se vestivit per SS. Sacramentum. 16.

Immortalitas. Iniquitas nostra immortalitatem animarum optime probat. 29. Corpus Christi in SS. Sacramento cum naturaliter sit corpus mortale, immortale permanet, & cum naturaliter passibile sit, impassibile permanet. 134. Qualiter hi duo effectus immortalitatis & impassibilitatis nobis in SS. Sacramento communicentur.

Impassibilitas. Corpus Christi in SS. Sacramento, etsi naturaliter passibile impassibile permanet. 134. Et qualiter nobis hunc effectum de impassibilitate communicet. 135. Etsi experientia videatur difficultatem aliquam facere de effectu impassibilitatis, non tamen in-

INDEX RERUM

- interstitit Corpus Christi in SS. Sacramento nobis eundem communicare. 136.
- Imperium.* Quænam fuerint imperia prima mundi. 3. Et eorum instabilitas. *ibid.* Prophetia de duabus mundi partibus, de pulvere nitrato, & imperio Ottomanico. 255.
- Incarnatio.* Quemadmodum per incarnationem divinitas Christi se exuit attributis Dei corporis proprietatibus vestita, sic ipsum Christi corpus mediante Sacramento Corporis se proprietatibus exuit attributis divinis vestitum. 120.
- Infernus.* Quid dicant damnati in inferno. 27. Cur potius timere debeamus infernum & mortem animæ quàm corporis; terribilius est Judicium Dei, quàm hominum; & quare. 41. Quare zelus comparetur inferno. 55. Pro gratia conservanda licitum est potius pœnas inferni sustinere velle. 196. Invidum magis concremant alienæ gloriæ, quàm pœnæ inferni. 273.
- Infinitas.* Vacuum infinitatis Verbi divini in incarnatione Corpus Christi in SS. Sacramento supplevit, & admirabiliter implet. 137. Quoniam modo communicet in SS. Sacramento nobis eandem infinitatem. 138. Infinitas gratiæ Matris Dei. 202.
- Injuria.* Injuriam & impropria pœnitentibus sunt musica. 72.
- Innocentia.* Innocentia quantò plus racet, tantò melius coram Deo pro se allegat & perorat. 269. Ardentissimum sanctitatis desiderium ulterius pertingere nequit quàm ut peccati sese remediis subiciat: innocentia privilegiis gaudens. 288. Nullum sacrificium pulchrius & acceptius est oculis Dei, quàm innocentia pœnitentiæ habitu illustris. 289.
- Intellectus.* Qui judicat cum intellectu, bene & malè judicare potest, qui judicat cum voluntate, nunquam benè judicare potest. 30. Discrimen inter judicatum esse cum intellectu, & judicatum esse cum voluntate. 32. Omnis homo fide ac intellectu præditus in hac lachrymarum valle ex proposito ascensionem disponit. 224.
- Intentio.* Intentio executione frustrata maximas pœnas & tormenta mundi causat. 270. Probatur ulterius. pag. *eadem.*
- Invidia.* In tribunalibus præsidente invidia virtutes sunt crimina. 265. Oculi invidiæ tam Lyncei sunt, ut in sce peccandi impossibilitatibus morte dignas relexerint & deprehenderint culpas. 267. Invidi magis alienis discruciantur bonis, & gloria, quàm malis propriis & tormentis. 272.
- Invisibilitas.* Verbum divinum nostro se vestiens corpore de invisibili factum est visibile, idem corpus ad recuperandam invisibilitatem in incarnatione perditam, iterum invisibile factum est in SS. Sacramento. 140. Eandem invisibilitatem nobis communicat Christus in Sacramento. *ibid.*
- Judex.* Deus judicat ut judex homines instar conjectoris. 43. Nemo tam æquus sui ipsius est judex, qui dicat hoc quod est, aut hoc sit, quod dicit. 46.
- Judicium.* Duo maximè portentosa in universalis Judicii theatro homines & Angeli videbunt. 1. Dies extremi Judicii sagenæ missæ in mare comparatur. 12. Ipsum etiam nihil in extremo Judicii die ad judicium vocabitur. 14. Tribus parabolis Christus proposuit universam summam totius rationis reddendæ in extremo Judicii die. 18. Quænam sint parabolæ. *ibid.* Judicium hominum plus timendum quàm Dei: & quare. 29. Quale sit judicium hominum ad invicem. *Serm. 2. per totum.* Cum omnes sui ipsius æstimatione & judicio excæcentur, incompetentem speciei suæ appetunt benedictionem. 51. Quàm diversa sint humana accidentia & judicia. 57. In tribunali pœnitentiæ veniunt tria judicia, judicium sui ipsius, judicium hominum, & judicium Dei: & quomodo. 63.
- Justitia.* Ad superandas difficultates primorum locorum non sufficit justitia & gratia. 106.

L.

Lachrymæ. Lachrymæ doloris & tristitiæ locum non habent in cœlo, sed lachrymæ gaudii & lætitiæ. 232.

Lex. Judicium quo nos invicem judicamus, lex est, quam ponimus Deo, per quam nos judicet. 44. Neque ex eo quod lex Christi lex sit gratiæ, omnia in ipsa gratiam sapere debent. 152.

Liber. Liber vitæ unicus est: libri rationum plures. 14. Omnia peccata subditorum scribuntur in libro rationum sub titulo superiorum. 19.

Licentia. Dantur casus, in quibus ob petendam licentiam gloriosissimi perduntur actus. 248.

Literæ. Quales literæ, & scientiæ floruerint in mundo, & qualiter omnes transierint. *ibid.* 4.

Locus. Judicium Dei solum erit in uno loco, & judicium hominum est in omni loco. 44. Pacis tempore transeat, quod loca digniora conferantur natalibus, belli verò tempore conferenda non sunt nisi actionibus. 61. Hujus mundi loca nihil sunt. 100. In mundo locus nullus melior est. 101. In cœlo solum loca meliora sunt. 102. Locus optimus ultimus est. 104. In cœlo divisio non invenit locum, quæ inter bona mundi invenitur scilicet meum & tuum. 138.

Luna. Melior benedictio Lunæ dari non potuit, quàm non crescere. 52.

Lusus. Quinam celeberrimi lusus in mundo fuerint. 5. Et

M E M O R A B I L I U M.

Et qualiter omnes transferint. *ibidem.*

Lux. Christus in doctrina sua nobis reliquit non solum radium unicum de Divina sua luce, sed tres, ut nunc videamus, id quod in extremo Judicii die videbimus. 18. Et quoniam sint tres isti radii lucis. 18.

M.

Magnificentia. Nuncupativa mundi bona solum sunt bona, quando relinquuntur, solum sunt magnifica quando sperantur. 286.

Malum. Extremis malis proprium est oppressum liberare à se ipsis. 110. Ad habendum malum & bonum, unicum sufficit momentum. 225. Parva aestimatio, quæ de bonis mundi facienda est ob mixturam, quam habent cum malis, ac si verè pura mala essent. 229. Non sine ratione clamat Scriptura, quod ex partibus Septentrionalibus & Aquilonaribus, pandatur omne malum. 255.

Mandata. Qui mandata benè observat, in judicio Dei securus esse potest, & in judicio hominum nihil prodest mandata observare. 44. Dantur mandata legis invidiæ æquè ac legis Divinæ. 267.

Manus. Qualiter de manu DEI talenta suscipere debeamus. 23.

Maria. Tres sunt suppositiones necessariæ ad tractandum de Conceptione B. Virginis Mariæ. 82. Propter virtutem & pretium Sanguinis Jesu Filii sui B. Virgo Maria præservata est à peccato Adami. 83. S. Bernardinus Senensis asserit Christum suam redemisse Matrem B. Virginem Mariam primo sanguine in Cruce effuso. 85. In horto æquè ac in monte Calvariae Filius Mariæ tanquam Jesus & Redemptor operatus fuit ad redemptionem. 87. Et cum qua differentia. *ibidem.* Qua de causâ sanguis ille horti præferri meruerit in mysterio Conceptionis B. Mariæ Virginis. 88. Pars sanguinis animosi exeuntis & profiliantis foras fuit sanguis, quem Verbum incarnatum conservabat de sanguine Matris suæ acceptum. 95. Gratia B. Mariæ Virginis tres habet status perfectionis. 199. Quomodo B. Virgo Maria pluri aestimaverit gratiam quàm gloriam. 199. In quantum Deus fecerit gratiam B. Mariæ Virginis crescere. 200. Quæ sint incrementa gratia B. Virginis Mariæ. 200.

Media. Media universalis æquè ac particularis, quibus Providentia Divina hominibus assistit, & cuique ad salutem perfectionemque assequendam succurrit talenta sunt, de quibus Deo rationem reddere debemus. 21. Quomodo media quamvis sibi contraria

media esse queant, quæ qualiter nos ad salutem deducant, & ad virtutem promoveant. 22. Quæ media & remedia homines adinvenerint, ut quilibet sua securè & quietè possidere, eisque frui possit: sed frustra. 234.

Memoria. Ratio cur homines communiter secreta servare nesciant, est, quia ea memoriæ commendant, cum commendare ea deberent oblivioni. 217.

Mendacium. In materia tu quis es, quilibet homo bis mentitur, semel mentitur sibi, & semel vobis. 46.

Mensura. Quilibet se metiri debet juxta spheram suam. 52. Quidam sunt quos comedit zelus, alii qui zelum comedunt, tales autem ab invicem discerni debent sumptim per cingulum mensurâ. 54. In Apostolatu Christi S. Joannes Evangelista semper fuit ejusdem magnitudinis suæ se statura metiens. 216. Quomodo mensuræ panis, vel pani sibi mensurâ gratia appetitur. 219. Machinæ vivæ somniatarum mensuram nunquam adæquant. 286.

Merita. Magnum dilectum sæpius invenit misericordiam, & magno merito nunquam defuit invidia. 34. Disparitas benedictionum non arguit inæqualitatem amoris in dante, sed meritorum differentiam in recipiente. 51. Pluris constat locum aliquem obtinere, quàm promereri. 107.

Militia. Militia terrestris cum marina & navali collata, hæc laboriosior & periculosior existit. 257.

Mirabilia. Quot & qualia mirabilia opera fuerint in mundo. 6. Et quomodo transferint. 6. 7. Quanto magis miraculosos vos in conceptibus vestris imaginabimini, tanto magis principalem vobis deesse conditionem Messie. 50. Et qualis sit conditio illa. *ibidem.*

Miracula. De nullo homines magis scandalizantur quàm quod sit qui miracula patret. 34. Si fuisti aliquando leprosus, quamvis Deus miraculosè te sanaret, cunctis diebus vitæ leprosus permanebis. 40. Quot miracula in hoc mundo videmus, quotque homines miraculorum arbitros & omnes expensis panis alieni, & neminem sui. 151. Non consistit perfectio miraculosi in potentia patrandi, sed in scientia dissolvendi & in nihilum redigendi. 151. Tam miraculosus est S. Gundisalvus miraculosa patrans quæ expediunt, quàm eadem omittens & negans quando non expediunt. 151. Quæ sunt insignia miraculorum imaginum Regum, quæ hinc abeuntes nudæ & impolitæ, redierunt vestimentis auro & argento intertextis exornatæ. 177.

INDEX RERUM

Misericordia. Quia Deus amat misericordiam & veritatem, hinc gratiam dabit insuper & gloriam. 190. Tanta est bonitas Dei, ut si hominem castigare velit, non obliviscatur misericordiae, & maximum quod sentit, est, nullum esse qui se opponat & resistat. 252.

Mors. Quoties moriantur homines qui senescunt. 12. Omnia genera mortis spem admittunt evadendi, mors tantum, quæ senium sequitur, omni spe caret. 158. Intensiones non executæ generant mortem, quæ quanto magis torquet & excruciat, non tamen perimit. Mors est interior sensibilis quidem, sed non explicabilis. 270. S. Job mediis in doloribus mortem meliorem quam vitam judicavit. 270. Qua de causa amor vehemens comparetur morti, vehementior inferno. 292.

Mundus. Quot figuris mundus apparuerit. 2. & 3. Quenam maxima fuit in hoc mundo visa majestatis, magnificentiaeque pompa. 10. Quod Joannes Baptista in vinculis, inde probatur restare aliud judicium & aliud mundum. 29. Quot tragediæ in mundo repræsententur, in quibus severitates & injustitiæ verè & realiter exerceantur. 37. Quomodo aliud tribunal dari possit in mundo, in quo divini Judicii sententia revocetur. 74. In hoc mundo loca non sunt. 100. Etsi admittatur quod meliora loca sint, attamen in cælo tantum sunt. 102. In mundo locus ultimus melior est, in cælo primus. 117. Tria in hoc mundo semper crescendo, nunquam sic permanent. 215.

Mutatio. Judicium Dei mutari potest, judicium hominum minime. 43.

N.

Nativitas. Deus judicabit vivos & mortuos: homines autem judicant vivos & mortuos, & nascituros. 43. Quomodo Christus matrem suam perservaverit à peccato nondum natam, etsi nativitas Matris præcesserit nativitatem suam. 91.

Natura. Bona supernaturalia transcendunt nobilitate, pretio & dignitate universa alia bona naturæ. 189.

Navis. Omnes in eadem navi, quæ est vita, versantur, eodemque omnes velificamus vento, qui est tempus. 17.

Nihil. Ad ipsum usque nihilum strictissime rationem Deus exigit. 15. Quot peccata manifestabuntur in extremo die Judicii sub nihilo abscondita in hominum conscientis, quæ nec viderunt, nec videre voluerunt. 17. Quomodo agnoscamus quod nihil

simus inspicendo imagines peccatorum nostrorum. 69. Omnia loca nihil sunt. 108. Deum derelinquere pro nihilo mundi, est, Deum minus æstimare nihilo. 285.

Nobilitas. Omnia quatuor humorum prædicamenta, & omnes quatuor humores includit nobilitas. 60.

Nomen. Quando inceperit nomen Rectoris in mundo, 170. Justum non est, ut memoriam parentum conservet in nomine, qui parentum oblivionem profitebatur vita. 290. Qua ratione Religiosi potius desumant nomen de Cruce, quam de Sacramento. 292.

Nubes. Qualiter B. Virgo Maria nubes levis fuerit. 279.

Numerus. Prophetas ponderare, & non numerare oportet. 58.

O.

Obedientia. In quantum Adam obediens fuit, & servavit Dominium sibi commissum in paradiso, conservavit in se imaginem politicam, quam à Deo accepit. 181. Quomodo subditi promptam subjectionem ac hilarem obedrentiam præstare debeant suis Rectoribus, quia imagines sunt suorum Regum. 183.

Oblatio. Quomodo Deo plus offerri possit, quam quis ab eo acceperit. 268.

Oculus. Qui alios judicare vult, introrsum oculos convertere debet. 45. Veri Prophetæ dignoscuntur ex oculis. 58. Cæcitas oculorum res non videri facit, proprii cæcitas amoris alias à seipsis & diversas videri facit. 64. Pœnitentiæ nobis oculos ab exterioribus ad interiora convertit, ut nos videant oculi nostri, vel nos ipsos, ab interioribus ad exteriora avocando, ut nos contemplerur. 65. Peccata nostra oculis opposita, convincunt nos ex nobis ipsis, judiciumque nostrum proprio nostro judicio emendant. 68. Pœnitentia ad judicium sui ipsius aperit oculos, & ad judicium hominum aures claudit. 70. Manus, oculi, & gustus experti sunt corpus Christi in Sacramento infinitum esse. 137. Magna est dignitas supremum repræsentare principem in oculis mundi, sic etiam æquali non caret difficultate, hujus repræsentationis scopum non attingere. 171. Quam longè aberrant, qui oculis tantum arbitrantur omnia. 196.

Odium. Ingenium hoc est mundi, ut excellentioris amicitiae argumenta sæpenumero æstimet, quæ non nisi absolutissima sunt odia. 265.

Officia. De quibus reddituri sint rationem, qui officia in hoc mundo habuerunt. 18. Et quam stricta hæc

MEMORABILIMUM.

ratio *ibidem*. In Deo voluntas & intellectus habent officia repartita. 31.

Opera. Perfectio non solum consistit in hoc, quod opera nostra bona & honesta sint, sed etiam quod bene facta. 2. Patienti calumniam in opere, quid prodest defensio in corde. 33. Opera bona hominis sunt maximus ejus inimicus quem habet, & quare. 34. Quomodo homines ipsis operibus contrarie hominum cogitationes judicent. 36. Quilibet est hoc, quod facit, & nihil aliud. 59. Opera bona optimæ affecutiones sunt prædestinationis. 62. Quomodo intelligi debet modus loquendi, quo sacra Scriptura dicit, quod Deus septima die quieverit ab omni opere, quod pararat. 163. Quando S. Gundisalvus solus erat omnique auxilio destitutus, incepit & complevit opus pontis sui, quod nunquam vel potentissima Regum brachia attentare præsumperunt. 158.

Oppositio. Gratia gloriæ præferri debet, quia oppositum gloriæ est non videre Deum. 194. Quo pacto umbræ & opposita illustrent contraria. 206.

Oratio. Efficacia orationis Christi in horto in venis sanguinem accendit, & subtilem reddidit, & sudori permixtum emanare fecit. 92. Quemadmodum matris redemptio fuit anticipata, sic redemptionis pretium, & sanguis, quo illam redemit, anticipat. 93.

Ovis. Quomodo bonus pastor oves suas derelinquere non debeat. 154. In quo casu talis excusationem habeat ad id faciendum. 154. Argumentatur contra ejusmodi excusationem. 155.

P.

Palatium. DEUM se desponsare in desertis ordinabilem omnium maximum est. 297. Licet parelinquere, non audent anni pauci. 283.

Pallium. Pallio Eliæ, Ahia pallio collato: apparet quanta differentia sit à pallio ad pallium, à spiritu ad spiritum, à zelo ad zelum. 53.

Panis. Quando Apostoli inter se partiti sunt mundum, si quilibet secum suum tulisset cophinum que millia hominum cibavit, an ejusmodi sufficiens miraculo S. Gundisalvi. quod paravit in pane, apsolutionis. 151. Quam bene mundus regeretur,

si iniquos gratia opulentus videmus, panibus indigere viderentur. 219.

Parabola. Tribus parabolis Christus Dominus universam summam rationis nostræ reddenda posuit, quam à nobis exiget in extremo die Judicii: Et quænam sint parabola istæ. 18.

Paradisus. Paradisus terrestris prima scena fuit, in qua mundus apparuit. 2.

Passus. Quare Deus non pressus & passus, sed vestigia consideret. 13.

Pastor. Pastorum omnium optimus est, qui pastor est & juvenis. 150. Maximus hodie defectus pastorum, est generositatis. 150. Bonus pastor non totaliter bonus, seu nimis bonus esse non debet. 152. Bonus pastor oves suas derelinquere non debet. 154. Quando excusationem ad id faciendum habeat. 155.

Pater. Quomodo S. Gundisalvus paterfamilias sit. 163. Qui filius patris est celestis, quod suo sit contentus. Peccatum magnum, injuriamque infert celo. Venerus non est pater nec vera mater est, qui non minus sua, quam filiorum suorum bona curat & æstimat. 241. Inter omnia elementa ignis solus non est parens. 256.

Patientia. Sanctissimum Sacramentum quosdam Martyres impassibiles fecit per impassibilitatem, & alios per patientiam. 136.

Pax. Pacis tempore transeat, quod loca digniora conferantur natalibus, belli vero tempore conferenda non sunt nisi actionibus. 61.

Peccatum. Vita transit, sed non peccata transeunt. 12. Exceptis iis, quæ ex invincibili ignorantia commissa sunt; alii non solum peccant peccato, sed & ignorantia, qua illud non cognoscunt. 17. Peccata omnium subditorum scribuntur in libro rationum sub titulo superiorum. 19. Quidquid est propter quod peccatur, hic relinquitur, & ipsum peccatum, quod committitur, nobiscum ferimus. 27. Quanto securius sit ad judicium Dei pergere cum peccatis, quam ad judicium hominum cum miraculis. 35. Peccata gravitatem peccatorum omnis poena, quæ non est æterna, levis videtur. 55. Quomodo cum deinde peccata considerare, & epitheta corrigere debeamus. 67. Peccata nostra oculis opposita convincunt nos ex nobis ipsis, judiciumque nostrum proprio nostro iudicio emendant. 68. Magis peccata timenda sunt, quam judicium hominum. 71. Si remissionem peccatorum desideramus, poenitentiam velut Baptismum suscipiamus. 78. Sanguis Christi etsi effusus sit pro matre, non tamen effusus est pro remissione peccatorum ejus. 84. Quem-

INDEX RERUM

- admodum CHRISTUS præcedendo & præeundo anticipavit redemptionem Matris suæ, sic eadem redemptio prævenit peccatum. 91. Impeccabilis se peccatorem facere nequit quo ad culpas, ast peccatorem se facere potest quo ad pœnas. 228. Pœnitentia honorat peccatores, & innocentes honorant pœnitentiam. 291.
- Perditio.* Quàm parum sentiat & æstimetur perditio gratiæ. 166. Quomodo bilance ponderari debeat perditio gratiæ. 166.
- Perfectio.* Nec purior, nec perfectior, nec certior amor dari potest illo, quàm qui cor tradit & oculos claudit. 221. Maximè in servis Dei gratiam perficit, quod in augmentum gratiæ labores & molestias subeant, quos in remedium culpæ Deus reliquit. 287. Perfectio non consistit in verbis, sed in adverbis. 2.
- Periculum.* Magnis periculis exposita sunt talenta omnibus supereminentia. 24. Maximus abusus, maximumque periculum, quod inest gratiæ Principum, est, quod panis & gratia sibi sint confociata. 219.
- Pœnitentia.* In tribunali pœnitentiæ veniunt tria judicia, judicium sui ipsius, judicium hominum, & judicium Dei: & quomodo. 63. Duobus modis pœnitentia efficit, ut homines obtineant interius se cognoscendi pro ut decet. 65. Unum tantum aperiendo, seu claudendo sensum, pœnitentia facit contemnere judicium hominum. 70. Quid facit, & facere debeat verus pœnitens. 71. Injuria est musica pœnitentium. 72. Nullum Sacrificium pulchrius & acceptius est oculis Dei, quàm innocentia pœnitentiæ habitu illustris. 284.
- Pondus.* Prophetas ponderare & non numerare oportet. 58. Quàm parum ponderent homines premium gratiæ. 205.
- Prædestinatio.* In actionibus perferenda est & fundanda certitudo prædestinationis. 62.
- Prelatus.* De quibus DEUS rationem in extremo Judicii die à Prælato exiget. 20.
- Premium.* Amare gratiam amore gloriæ, est velle frui præmio, sed amare gloriam amore gratiæ, est velle amorem assecurare. 220.
- Præsumptio.* Omne talentum perditionis periculo est expositum, vel ut præsumptione humana quis de eo bonam non reddat rationem. 24.
- Princeps.* Ob primam fallitatem, in qua subditus fuerit deprehensus, in perpetuum eum Principis gratia excidere fas est. 213. Non est, quod magis citiusque succrescat, quàm latera Principum. 214. Maximus abusus, maximumque periculum, quod inest gratiæ Principum est, quod panis & gratia sibi sint confociata. 219.
- Principium.* In universalis Judicii theatro videbitur mundi principium junctum suo extremo, & extremum suo junctum principio. 1. Quænam fuerit scena prima in principio mundi. 2. Quando primum inceperit idololatria. 3. Quando bella primum exorta sint. 4. Finem per principium judicare, incertum judicium est. 39. Qui benè curat incipere & finire, à fine incipere, & per principium finire habet necesse. 168.
- Privilegium.* Privilegium concessum in cœlis est Virginibus, ut sequantur Agnum, qui est Christus Jesus, quocunque ierit. 156. Idem privilegium S. Gundisalvus in terra, sed per excellentiam habuit singularem. *ibidem.*
- Propheta.* Quot Prophetæ fuerint in populo Hebræorum. 6. Et quomodo omnes transierint. *ibidem.* Qualiter aliqui gloriantur quod Prophetæ sint. 56. Quomodo veros Prophetas cognoscere debeamus. 58.
- Puer.* Sanctus Gundisalvus puer natus est, sed puer vir. 146.
- Pulchritudo.* Quænam pulcherrimæ ac formosissimæ Heroinæ in natione Hebræorum fuerint. 6. Et qualiter amatoribus suis fuerint fatales. 6.
- Pulvis.* Quisnam primus inventor fuerit nitrati pulveris. 255. Læctis & intellectis Scripturis sacris, invenimus quater mille ante annis, Deum in igne artificiali pulverem adinvenisse. 261.

Q.

Quæstio. Theologorum quæstio est quisnam ex servis parabolæ talentorum diligentior & magis industrius se probaverit. 24. Disputatur quæstio, quid quilibet inter nos de se ipso dicat. 46. Quæstio est inter expositores, an Cherubim ante paradisum adhuc custodiat, quem custodiebat. 133. Magna quæstio inter Theologos, in quo consistat, quod homo sit imago Dei. 170. Alia est quæstio Theologorum, an Adam per inobedientiam ipsam imaginis Dei essentiam, quam habebat perdiderit. 181.

Quies. Locus optimus ultimus est, quia maximè quiescit. 111. Homo, qui non alium quàm ultimum locum capere nescit, est, qui maxima quiete fruitur. 112. Loca sublimia est à competentia aut invidia non inquietentur, in se ipsis tamen sunt inquieta. 112.

R.

MEMORABILIU M.

R.

Ratio. Transeunt omnia vitæ, transitque nihil reddendæ rationi. 2. Cribro tritici hæc actio comparatur, in vita verò & reddenda ratione nobis comparatur. 13. Omne quod transit pro vita est nihilum illud, quod non transit pro reddenda ratione. 14. Liber vitæ unus est, & libri rationum plures. 14. Ad ipsum usque nihilum strictissime Deus rationem exacturus erit. 15. De quibus reddituri sint rationem, qui officia in hoc mundo habuerunt. 18. Et quàm stricta hæc ratio erit *ibid.* Quàm stricta & accurata ratio reddenda erit de talentis, quæ Deus cuilibet dedit. 21. Quàm gravis & difficilis erit ratio, quàm in extremo die iudicii Deo reddere obligati sumus. 25. Duæ rationes cur omnia in hoc mundo transeant. 7. Iudicium Dei exorditur ab usu rationis. 43. Et iudicium hominum ipsum usum rationis prævenit & condemnat. *ibidem.* In rebus spiritualibus quod facere solet tempus, melius est ut hoc faciat ratio. 282.

Rectores. Omnes Rectores Principum suorum sunt imagines. 170. Quantæ sint difficultates eorum, qui propriam terram vel Regiones regunt, cùm sint imagines suorum Regum. 177. Regimina solent hominum potius immutare constitutionem quàm conservare; remedium omnium securissimum foret radices tollere & abscindere. 179. Rectores peregrè venientes carent proprietatibus maxime importantibus ad rectè regendum. 183.

Redemptio. Tam in homo, quàm in monte Calvarie Christus operatus est redemptionem Matris suæ, sed in monte Calvarie ut universaliter redemptam, & in horto ut singulariter præservatam. 87. Pro majori conceptionis mysterio, splendore & gratiæ conveniens fuit, ut ejusdem redemptionis pretium, quod erat sanguis anticiparetur, & idcirco sanguis horti anticipando prævenit sanguinem crucis. 92.

Regis. Ipsi Reges Idololatæ, vel adhuc vivi, vel jam mortui Idola evadebant. 3. Et quomodo omnes transierint. 4. De quo DEUS rationem exigit à Rege in extremo die iudicii. 19. Distantia inter Regem & imagines impedit, & quodammodo impossibilem reddit bonam representationem, eò quod ab invicem remotè valde distent. 173. Rex è Regno suo ad acquisita profectus, & à conquestis ad Regnum revertens, & Regni & conquestionum simul Rex est. 174. Quantum umbræ excedant Regum mensuram, quorum imagines existunt. 176. Reges in scriptis suis & ordinationibus exprimunt & depingunt se ipsos. 180.

Quale iudicium Rex Salomon formaverit de bonis hujus mundi. 226.

Regimen. Quando Rectores oculos non defigunt à regimine suorum Regum, semper præsentibus habebunt eorum imagines. 181.

Regna. Regna ab uno ad alium transierunt. 9. Quoties à Lusitanis Regna transierint. *ibidem.* Non bene judicatur finis regnorum ex principio. 40. Quodnam sit regnum cælorum thesauro abscondito comparatum. 244.

Religio. Martyres satisfaciunt Christo in cruce, Religiosi in religione. 293. Quam comparisonem habeat cella Religiosi cum sepultura Christi. 293.

Remedium. Quale remedium nos liberare possit à tyrannide humani iudicii. 44. Et quomodo remedium hoc intelligatur. *ibidem.* Per remedium hominum visum est Deum conditionem suam mutasse. 74.

Respublica. Unde orta sit Respublica Hebræorum. 6. Et quomodo transierit. *ibidem.*

Revocatio. In tribunali pœnitentiæ revocatur iudicium DEI. 74.

Ruina. Locus ultimus securissimus est, in aliis altitudo eorum verum prognosticon est ruinæ. 108.

S.

Sacramentum. Per incarnationem Deus immensus ad unum tantum reductus est locus, & per Sacramentum Christus circumscriptus loco factus immensus in cunctis mundi est locus. 110. Eadem differentia divinarum attributorum in Christo videtur per incarnationem & sanctissimum Sacramentum. 121. Christus in SS. Sacramento est Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. 121. Ingens motus & perturbatio & scandalum, quod inter Apostolos doctrina Christi causavit, quod ipsis prophetizavit de cibo sanctissimi Corporis sui in Sacramento. 123. Quomodo Christus resolverit dubia eorum super doctrina mysterii ejus. 124. Corpus Christi pro ut existit in Sanctissimo Sacramento in se transformatum, ita quoque pro nobis transformatum existit. 125. Ab immensitate, à qua Deus se exiit per incarnationem, se denuo vestivit per sanctissimum Sacramentum. 126. Tertium divinitatis vacuum in incarnatione fuit illud suæ æternitatis, quod est tertium attributum, quod Christus restauravit ac implevit in Sanctissimo Sacramento. 129. Eandem prærogativam nobis communicat CHRISTUS in Sanctissimo Sacramento. 133. Quomodo in Sacramento nobis communicentur effectus de immortalitate & impassibili. 134. 135. Vacuum infinitatis

INDEX RERUM

Verbi divini in incarnatione, Corpus Christi in Sacramento supplevit, & admirabiliter implet. 136. Et quomodo nobis communicetur in Sacramento effectus ejusdem infiniti. 138. Verbum divinum in se suscipiens corpus humanum, ex invisibili se visibile reddidit, idem corpus se invisibile fecit in sanctissimo Sacramento. 140. Eandem invisibilitatem communicat nobis Christus in sanctissimo Sacramento. 140. Quare Christus in Sacramento noluit, ut remaneret substantia panis. 219. In sanctissimo Sacramento exemplum est, quo reciproca totalisque bonorum communicatio declaratur æquè totalis ac tota in omnibus, atque tota ac totalis in singulis. 237. Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ mysterium est, quo mediante Deus se cum animabus nostris vel maximè propriè desponsat. 279. Quare Zacharias sacrificium Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento omnibus melius pronunciat. 287.

Salvatio. Quomodo media quamvis sibi contraria media esse queant, quæ aequaliter nos ad salutem deducant, & ad virtutem promoveant. 22. Qui poenitentiam usque in horam mortis differunt, raro salvantur. 97. Christus salvavit omnes, sed matrem præcipuè, salvavit ut defensor. 96.

Sanctitas. Homo sanctè incipiens, magnusque futurus Sanctus describitur. 147. Etiam in sanctitate fortunæ locus est. 208.

Sanguis. Per Sanguinem Christi B. Virgo Mater ejus immunis permansit à captivitate peccati. 83. Sanguis, quem Redemptor pro Matre effudit, fuit primus quem in horto effudit, & non ille quem effudit in cruce. 85. Generalis effectus Sanguinis in Cruce effusi fuit redimere, effectus verò particularis Sanguinis in horto effusi fuit redimere præservando. 88. Propria virtus Sanguinis Christi est, ante dare se posse, quam accipiatur. 91. Sanguis, quem Christus in horto sudavit, idem fuit quem in incarnatione de Matre accepit. 94. Sanguis Christi habet virtutem ad præservandum à peccatis futuris. 99. Quare Christus Sanguinem vocat testamentum, & non corpus suum. 211. Quando Sanguis & stemma amore Dei relinquitur, consanguinitas non offenditur, sed blandimentum recipit. 295.

Sapientia. Potestatis Majestatem referre quilibet facere potest, prudentiæ verò & sapientiæ actus pro eorundem exigentiâ exercere paucorum prævalet capacitas. 172. Ex mirabilioribus, quæ Deus creavit & habet in mundo, & de quibus sapientia ipsius & majestas valde gloriatur, sunt thesauri absconditi. 245.

Secretum. Perfectissimum secretum est, quod oblivioni

traditur. 217. Hominem non revelare secretum sibi notum multum est, sed ne quidem dicere quod sciat secretum, multò amplius est, quia non dicere quod sciat secretum, est secretum obtegere secreto. 218.

Securitas. Locus ultimus securissimus est, loca cætera quanto altiora, eo minus secunda. 108. De locis altis ac sublimibus etsi omnes non ceciderunt, cadere tamen potuerunt, & hoc sufficit quod in altis locis non sit securitas. 109.

Senectus. Senectus non in capillorum colore, sed in puritate vitæ consistit. 149. Senectus est ætas qua jam laboratum est, & non ad laborandum: & jam fecisse, & non ad faciendum idonea. 158. & 159. Quantum S. Gundisalvus laboraverit etsi senex erat. 159. Senectus decepta maxima injuria est temporis, cauta juvenis contra fallacias maxima victoria est rationis. 282.

Sententia. Quales sint sententiæ ubi voluntas est Judex. 32.

Sepultura. Qualem comparisonem habeat cella Religiosi cum sepultura Christi. 293.

Signum. In Judicio Dei signa concordant cum judicio, & in judicio hominum secus. 43. Multa hodie videntur signa eorum, quæ olim Prophetæ tanquam veri Messia præcones futura prædixerunt. 49. Cor verum prophetiæ signum est. 58.

Species. Cum omnes sui ipsius æstimatione & judicio excœcentur, incompetentem speciei suæ appetunt benedictionem. 52.

Speculum. Qualiter Verbum divinum sit speculum divinae Majestatis, & imago bonitatis. 172. Figura perfectissima, quam natura adinvenit, & ars imitari nequit, est illa, quam speculum representat. 181.

Spes. Beata est spes, quâ in hac vitâ gloria magni Dei expectatur. 191. Qui bona dat sperata, illa dat unde sunt majora. 286. Plus dat qui spera despicit, quàm qui possessa donat. 286.

Sphæra. Quilibet juxta sphæram suam se metiri & mensurare debet. 52.

Spiritus. Prima proprietas tam divinitati naturalis, quàm à corpore aliena est Deum spiritum esse, tale est vacuum ac primum attributum, quo illud Christus restauravit & implevit in sanctissimo Sacramento. 123.

Sponsa. Ex quo Mater Maria Sponsa Dei fuit, mancipium peccati Adæ esse non potuit. 83. Sponsa ad Dei complacentiam & placitum qualificata non invenitur in palatiis sed in desertis. 279.

Statua. Nemo melius mundum sacrificat, quàm qui illum in statua offert. 285.

Status. Quot status Hebraicus populus habuerit. 6. Et qualiter omnes transierint. *ibid.* Regnum cælorum

M E M O R A B I L I U M.

tres omni tempore status complectitur & quales sint. 77. Loca altissima, siue sint de statu Ecclesiastico siue seculari, utraque sunt periculosissima & lapsui peropportuna. 109. Status Religiosus plus habet de Sacramento, quam de cruce. 294
Stella. Quam ratione in extremo Iudicii die stellæ cadent, & non Sol & Luna. 108.
Superiores. Major est obligatio Superiorum quam subditorum. 19.

T.

Talenta. Quam stricta & accurata ratio reddenda erit de talentis in extremo die Iudicii, quæ Deus cuiuslibet dedit. 21. Et qualia sint talenta. *ibidem.* Quantum olim valebant talenta Hebraica. 25.
Traditio. Cor Principis æstimandum est ex traditione, & non quod fuerit victum, æstimandum in illo est victum, & non quod vincit.
Tempus. Tempus & nihilum duo sunt, per quæ omnia in mundo transeunt. 7. Temporis descriptio. 8. Multa hodierno tempore videntur signa eorum, quæ olim Prophetæ, tanquam veri Messia præcones futura prædixerunt. 49. In rebus temporalibus, quod tempus facere solet, bene est ut faciat tempus, in rebus verò spiritualibus, quod tempus facere solet, melius est ut hoc faciat ratio. 282.
Tergum. Si ego tergum vertam mundo, dum ille mihi idem facit, nihil est magnum, sed si herà mihi fronte ablandienti mundo austeriorem exhibeam vultum, maioris est virtutis. 283.
Terra. Terra non transit simul tota, sed transeunt semper prætereuntes partes. 9. Omnia terræ loca aliena potius sunt quam nostra. 103. Si terra oculis prædita esset & intellectu, & hinc sursum versus cælum respiceret & ad omnia, quæ inter ipsum cælum moventur & terram, quam contenta foret suo loco, & quas non gratias ageret. 111. & 112. Aliud grande documentum de hac veritate dat nobis terra in arboribus. 113. Nulla terra difficilius gubernator quam patria. 162. Quam nihili bona terræ æstimanda sint. 236.
Testamentum. Quare de amicis in testamento non testemur. 210.
Testes. Homines consistentes ac testantes de seipfis, aliud de se dicunt, & aliud sunt. 46. Ars testis est probationis de bonis cæli, quod sint pura & absque mixtura. 230.
Thesaurus. Ex mirabilioribus, quæ DEUS creavit & habet in mundo, & de quibus sapientia ipsius & maiestas gloriatur, sunt thesauri ipsius absconditi. 245.

Quisnam sit nobilissimus & maxime absconditus thesaurus de universo. *ibid.*
Tonsura. Terribilissima & quam maxime formidabilia Dei arma sunt fulmina & tonitrua. 253.
Tribunal. Iudicium sui ipsius compareret ante tribunal poenitentia velatis oculis. 64. Ad iudicium hominum poenitentia occludit aures. 69. Iudicium Dei quoque iudicatur in tribunali poenitentia cum revocatione, si homines corda sua mutant. 75.
Trinitas. Qua de causa largitio ascribatur tertiæ personæ sanctissimæ Trinitatis, & iudicium secundæ personæ. 3. Inter omnes creaturas irracionales & insensitivas nulla symbolum sanctissimæ Trinitatis magis im- & expressum præfert quam fulmen. 251.
Tristitia. Non est lætitia in hoc mundo adeo exempta, quæ tributum non solvat tristitiæ. 229.
Triumphus. Maxima ostentatio in hoc mundo visa, fuit pompa ac magnificentia triumphorum Romanorum. 10.

V.

Vacuum. Omnia creavit Deus vacua, sed mox omnia implevit. 141. Mediante incarnatione Christus noster jam frater factus omnia implevit, quæ nostra ipsi necessitas vacua exhibet. 142. Quonam pacto gratia semper plena & non vacua sit futura. 143.
Vallis. Quanam sit vallis lachrymarum, in qua sola homo divinâ adjutus gratiâ, locum suum ponit. 114.
Vanitas. Quare tam vani & à nobis tam alieni simus, nimirum quia oculos extrorsum, & non introrsum habemus. 66. Ad consequendum intentum vanitatis omnes homines non sufficiunt, ad consequenda intenta charitatis sufficit unus homo. 160.
Venditio. Quotiescunque homo peccat, per peccatum se vendit. 68. & 69.
Veritas. Deus iudicat cum clara veritate, sed homines cum figmentis. 44. Si nostra poenitentia vera esset poenitentia, parum curamus opiniones mundi. 70. Quid faciat & facere debeat verus poenitens. 71. Veritatem non loquens, non diligit. 213.
Vigilia. Vita hominis dividitur in quatuor partes sub nomine quatuor vigiliarum. 145. S. Gundisalvus, non solum sanctus fuit à quatuor vigiliis, sed etiam à quinta. 146.
Vindicta. Quemadmodum DEUS homo factus mori voluit in arbore Crucis, ut ultionem sumeret de diabolo, qui in alia arbore primos homines deceperat: pari ratione infinita sua adinvenit sapientia & omnipotentia, ut se manducaremus in sanctissimo Sacra-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

- Sacramento ad continuandam vindictam eandem. 135.
- Visio.* Differentia prærogativæ & honoris, qua Deus Beatis in coelis visionem sui semper communicat, & in terra semper suam gratiam largitur, monstrat in quantum gratia gloriæ præferenda sit. 216. Hujus differentiæ & excellentiæ ratio est, quia gloriam, qua in cælo per visionem fruemur, jam in terris per gratiam possidemus. 216.
- Vita.* Transeunt omnia vitæ, transitque nihil reddendæ rationi. 2. Omnes in eadem navi, quæ est vita versamur, eodemque omnes velificamus vento, qui est tempus. 11. Vita transit, sed non peccata transeunt. 12. Omne quod transit pro vita est nihilum illud, quod non transit pro reddenda ratione. 14. Si fuisti aliquando leprosus, quamvis Deus miraculosè te sanaret, cunctis diebus vitæ leprosus permanebis. 40. Deus non nisi duas vitæ partes judicat, sed homines quoque tertiam judicant, videlicet somni partem. 42. Loca hujus vitæ potius aliena quàm nostra sunt. 142. Vitæ quatuor parietibus inclusæ, nullum nomen magis convenit, quàm mortuæ & sepultæ. 103. Vita hominis in quatuor partes dividitur sub nomine quatuor vigiliarum. 145. Quomodo in hac vita gaudiis conjuncta sint fastidia. 228. Quàm mala vita in palatiis reputatur. 280. Bonorum hujus vitæ pars melior est illa sperare. 286.
- Vitia.* Providentia Divina efficit vitia nostra testimonium esse fidei nostræ. 29. Quantum malitiæ vitiarint & corruperint bona mundi. 228.
- Umbra.* Antequam ars pictoria in mundo vigeret, homines se suis umbris delineabant. 175.
- Vocatio.* Maximum propter quod Deo rationem reddere debemus vocatio est. 26. In variis rebus non sufficit inclinatio & resolutio propria, sed insuper specialis divina requiritur vocatio. 154.
- Voluntas.* Humanum judicium rigorosius est quàm divinum, quia Deus judicat cum intellectu, & homines cum voluntate. 30. Nostra voluntas cælo proportionaliter facta est. 231. Nos ipsi soli sufficientes sumus per nostram voluntatem propriis bonis nostris nos spoliare. 233.

Z.

- Zelus.* Quomodo se decipiant, qui zelosus se jactant. 53. Quanta sit differentia inter zelum & zelum. 53. Quidam sunt quos zelus comedit, & alii, qui zelum comedunt. 54. Quæ erit comparatio zeli. 55. Quæ sit conditio veri zeli. 55. Quod non malitiæ committantur sub pallio zeli. 55.

FINIS PARTIS QUINTÆ.

